IJA # 3611

תלמוד בבלי מסכת קידושין

Talmud Bavli Masekhet Ḳidushim

Petrokov, 5689 (1928)

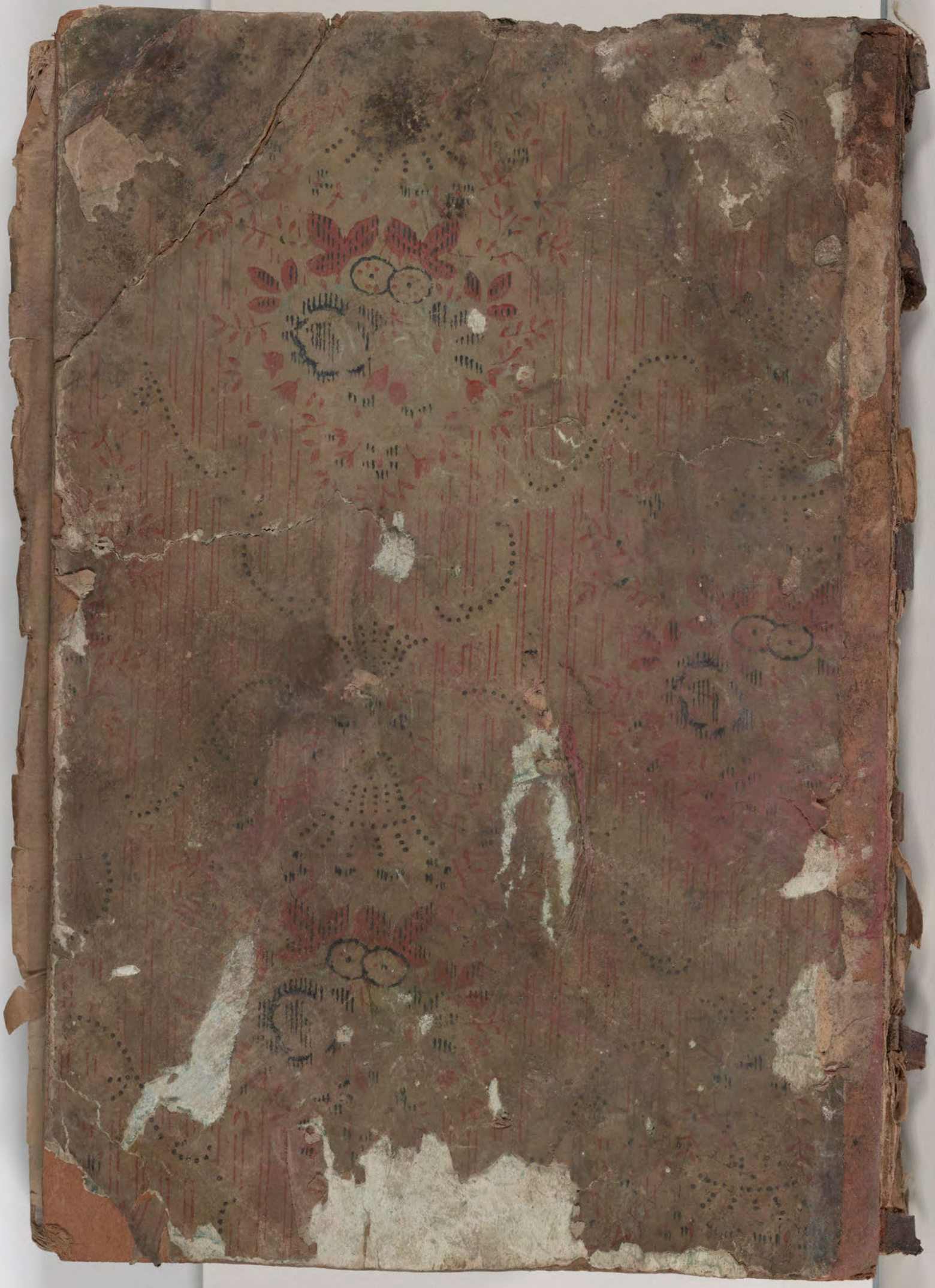

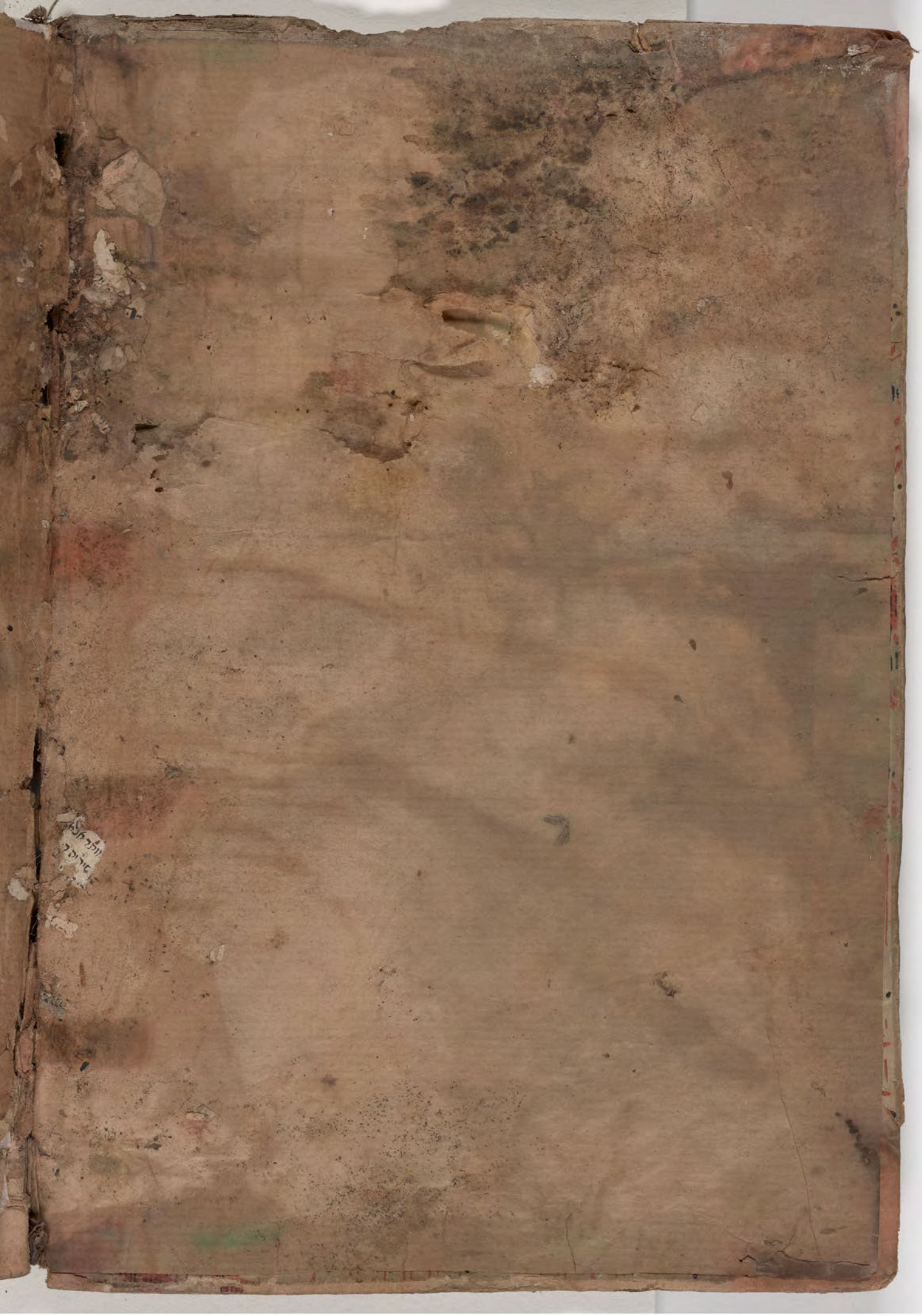

قطعة شظية مرئية من كتاب مجلدّ visible fragment from bookbinding

האשה

בשלש דרכים וקונה את עצמה בשתי
ד נקנית בכסף בשטר ובביאה בכסף
בית שמאי אומרים בדינר ובשוה דינר
ת הלל אומרים ב ג בפרוטה ובשוה
טה ג וכמה היא פרוטה אחד משמנה
ר האיטלקי וקונה את עצמה בנט
ה הבעל ד חיבמה נקנית בביאה וקונה
בחליצה ובמיתת היבם: גמ׳ האשה
ר שנא הכא דתני האשה נקנית
התם דתני האיש מקדש משום
למיתני כסף וכסף מנ״ל ג גמר
משדה עפרון כתיב הכא
ח איש אשה וכתיב התם (בראשית
השדה קח ממני וקיחה איקרי
ם טט) השדה אשר קנה אברהם

פרוטה. תימה דלא הוה ליה למיתני אלא בשוה פרוטה כדתנן בהזהב
(ב״מ דף נה.) המשה פרוטות הן ההודאה בשוה פרוטה והאשה עתידה
בשוה פרוטה וי״ל משום דתנא כאן בכסף מפרש בחיזה כסף דינר נכ״ם ופרוטה
לכ״ה ולפי שלא נטעה לומר כסף דוקא ולא שוה כסף כדיליף קיחה קיחה
שוה כסף בכסף דהא לקמן (דף עז.) מיבעי ליה קרא גבי עבד עברי ישיב לרבות שוה
רב בהגא שקל סודרא בפדיון הבן ומנא לן דשוה כסף בכסף ומיהו בפרק קמא דקידושין
כסף והקדש נמי דתנן (ערכין דף כז.) גבי המקדיש שדהו שהקדש נפדה בכסף ובשוה
ל ופרט וכלל דטלא אין הקדש נפדה בקרקע כדאמרי׳ בהזהב (ב״מ דף נד.) הרי
לקמן (דף ה.) נמי אמרינן דאין פודין הקדש ומעשר שני בשטר אבל גבי
ין נמי כתב: קרא כסף ישיב לבעליו ודרשינן בפ״ק דב״ק (דף ז.) ישיב לרבות
מדין ויש לומר דתרוייהו צריכי דאי כתב עבד גרידא לא מצי למילף מזיקין
להכי איצטריך כסף ישיב גבי מזיקין ונבי ע״ע איצטריך נמי קרא דלא מצי
לכך איצטריך תרוייהו אי נמי י״ל אי כתב בעבד הוה אמינא דדין הוא שנקל
ל גבי מזיקין דלא שייך למימר כך לא אמרי׳ הכי ואי כתב במזיקין גרידא לא
לו לי מכר על שנשא ונתן בפירות שביעית וכר׳ ויסי בר׳ הנינא דלקמן (דף
סר דשוה כסף בכסף ולא יליף ממזיקין וע״ע לפי שבא למעט קרקע
ם והקדשות:
היה שהוא מ
ויילי ויימנ
רוס מתזיי
ל ד)

האשה נקנית. הכא תני בה״א וכן בכולה דוכתין גבי אים ואשה
קתני בה״א כמו האשה שהלכה (יבמות דף קיד:) האשה
שהלך בעלה (שם דף פז:) האשה שנתאלמנה (כתובות דף טו:) האיש
מקדש (לקמן דף מא.) וקשה דבהיא דתנן בתולה נשאת (כתובות
דף ב.) אמאי לא תני הבתולה נשאת וי״ל
דהכא אקרא קאי כלומר האשה המבוררת
בפסוק דאשה אשה מבוררת בקרא
גבי נבואין דכתיב כי יקח איש אשה
אבל בתולה לא קאי אקרא דלא אשכחינא
בשום דוכתא בתולה בקרא מפורש גבי
נשואין אבל קשה לקמן (דף יח:) דתנן עבד
עברי עבד כנעני (דף כב:) אמאי לא תני בהם ה׳ דהא
מבוררין בפסוק גיטו ושמא בהני עבד
ואמה אין נופל בהן לשון ה׳ שאין
מבוררין כ״כ לפי שהולרך לפרש בהן
בהי מיגייהו אי בעברי אי בכנעני או
בעבריה או בכנעניה דהא גבי יבמה
קתני היבמה ואין לחוש כל כך שבכ״מ
שוה התנא לשון הרהוט לו בפה דכן
מלינו שם מקומות שאינה המעשה קודם
המגין כי האי דהכא וכן בתולה נשאת
ליום הרביעי אתרוג שוה לאילן בכלם
דרכים והתורה נקנית במ״ח דברים
(אבות פ״ו מ״ה) ושם מקומות שאינה
המגין קודם כמו בעשרה מאמרות (שם
פ״ה מ״ו) אור לי״ד בודקין (פסחים
דף ב.) ז׳ ימים קודם יו״כ (יומא דף
ב.) בשבעה דרכים בודקין את הזב
(זבין פ״ב מ״ב) בג׳ דברים שוו גיטי
נשים לשחרורי עבדים (גיטין דף ט.) ד:
ב״ש אומרים בדינר. במס׳ עדיות
(פ״ד מ״ז) תני ליה גבי קולי ב״ש וחומרי
ב״ה ואע״ג דאי קבלה קדושין מאחר
הוו ב״ש להומרא מיהו לאו להכי מיתסיל
כדאמרי׳ ביומא (דף פ:) כי אתסיל לענין
טוב מלך הכשן: בפרוטה ובשוה

א
ל מיי׳ פ״ז מ״ה מאישות הלכה ה׳ סמג עשין מה טור אה״ע סי׳ כז סעיף ד
ב
ב מיי׳ שם פ״ג הל״ח סמג שם טור אה״ע סי׳ כז סעיף ה
ג
ג מיי׳ שם הל״ב מהלכות מושבן ונעשין הל״ח סמג עשין לא טור אה״ע סי׳ כז סעיף מ
ד
ד מיי׳ פ״ח מהלכות יבום הל״ח וסי״ב שם הלכה ג סמג עשין עא טור אה״ע סי׳ קיז סעיף ו

מסורת הש״ס

א עדיות פ״ד מ״ז בכורות נמ״ר ב כ״מ שם [לקמן יח:]
ג [לקמן ב יח:]
ד [וע״ש תוס׳ ע״ז ב. ד״ה לפכין]
ה [ל״ל ומב״]
ו [לקמן יח:]
ז [לקמן נב.]

fragment/insert found with book قطعة شظية / إدراج وجد(ت) مع كتاب

אי נמי שדות בכסף יקנו. והא דלא מייתי קרא דכתיב בתורה מכסף מקנתו (ויקרא כה) משום דכבר לאתויי קרא דהה וקשה א"כ ה"ל לאתויי הדדה אשר קנה אברהם וי"ל דמהתם ליכא למידק דליכא למימר הדדה אשר קנה אברהם בהזקה אלא בשטר דהא לא כתיב הדדה אשר קנה בכסף: דאסר לה אכ"ע להקדש. והרי את מקודשת לי כלומר להיות לי מקודשת לעולם בטבעי כמו (נדרים דף מה.) הרי הן מקודשין לשמים להיות לשמים ופשטא דמילתא מקודשת לי מיוחדת לי ומזומנת לי ומיהו אם היה אומר טלית זו מקודש לי אין נראה שיועיל דגבי אשה כמה דמתיחדת להיות לו הוא נאסרת לכל אבל בכבר ועליה לא שייך למימר הכי:

אי תנא קונה ה"א בע"כ. ואע"ג דתני התם מקדש דמשמע בע"כ קיימו מנסוס דכבר אשמועינן הכא דבע"כ לא והא דקתני היכמה נקנית ולא קתני היכם קונה בע"כ לאידי דקתני התם נקנית תני נמי סיפא היכמה נקנית דנקנית משמע מדעתה ומשמע בע"כ ליתני שלשה. פירוש מנסוס דכל התורה כולה בלשון זכר נאמרה:

קשו קראי אהדדי. אע"ג דמלינו כמה דברים שנקראים בלשון זכר ונקבה דכתיב (יחזקאל ב) יד שלוחה אלי והנה בו מגילת ספר וכן הטמא כאם (בראשית טו) הטמא יצא (שם יט) המתנה האחת והכהו (שם לב) וכן בלשון הכמיס מלינו (שבת דף כח.) גבי נר שכבתה אין זקוק לה נר שכבה (שם דף מד.) הלכה המזרח טרפון (סנהדרין דף לג.) הבוכר את החמור והבריקה והוליכה בהר (ב"מ דף עח.) לא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור (כתובות דף טו.) והנה רבות מיהו היכא דאיכא לשמוי משמיע ובקראי נמי יש, שום דרשה אי נמי לפי שראה המשניות שמיני לשום אחרי שני הפסוקים היה רוצה לתת בהם טעם ודקדוק עליהם:

הכא דכתורה קאי ותורה איקרי לשון נקבה. וא"ת מלחמה נמי איקרי לשון נקבה דכתיב (שמואל א לא) ותכבד המלחמה אל שאול ותוסף (עיין המלחמה (שם יט) ועוד כי היכי דקאמר דרכו של אים לעשות מלחמה ולא אשה ה"ל דרכו של אים ללמוד תורה ולא אשה וי"ל דלא דמי דהכא כתורה גופיה קאי דקרי הכתוב בלשון דרך ולא קאי בלומדיה וכתיב ילמו אליך (דברים כח) אתגמי מלחמה קאי והם האנשים שדרכם לעשות המלחמה: [מפני מה אמרה תורה כי [illegible] וכו'. פי' דמשמע בע"ז ולא כתיב [illegible] דמשמע [illegible] שה לאי [illegible] לער [illegible]

ניתני הכא הא[illegible] מקדש: וניתני. סכ[illegible] בשתי דרכים: ומשנ[illegible] סבטל: בודקים את [illegible]

אי נמי (ירמיה לב) שדות בכסף יקנו תני הא[illegible] נקנית וניתני התם האיש קונה מעיקרא ת[illegible] לישנא דאורייתא ולבסוף תני לישנא דרבנ[illegible] ומאי לישנא דרבנן דאסר לה אב"ע כהקדש[illegible] וניתני הכא האיש קונה משום דקא ב[illegible] למיתנא סיפא וקונה את עצמה בדידה ו[illegible] נמי רישא בדידה וניתני האיש קונה ומר[illegible] משום דאיכא מיתת הבעל דלאו איהו [illegible] מקני א מן שמיא הוא דמקני לה ואב"א [illegible] תנא קונה ה"א אפילו בע"כ תנא הא[illegible] נקנית ב דמדעתה אין ב שלא מדעתה לא וס[illegible] איריא דתני שלש ליתני שלשה משום [illegible] בעי למיתני דרך ודרך לשון נקבה [illegible] דכתיב (שמות יח) והודעת להם את [illegible] ילכו בה ואלא הא ג דתניא ד בשבש[illegible] בודקין את הזב ניתני שבע משור[illegible] למיתני דרך ואשכחן דרך דאיכו[illegible] דכתיב (דברים כח) בדרך אחד [illegible] ובשבעה דרכים ינוסו לפניך [illegible] קראי אהדדי וקשיא נמי מתנ[illegible] אהדדי לא קשיין הכא דבתו[illegible] איקרי לשון נקבה דכתיב (תה[illegible] תמימה משיבת נפש כתב [illegible] הוגם דבמלחמה קאי דדרכו [illegible] מלחמה ואין דרכה של אשה לעש[illegible] לה בלשון זכר מתני' אהדדי לא [illegible] נקבה התם דלגבי איש קאי דדרכ[illegible] דהא אשה נמי באונס מיטמא[illegible] ניתני דברים שניתני שלשה משום [illegible] (משלי ל) ודרך גבר בעלמה [illegible] מאי איכא למימר משור[illegible] נינהו ואב"א הא מנ[illegible] (דברים כב) כי יקח איש [illegible] של איש לחזר על [illegible] שאבדה לו אבי[illegible] דתנן ז ב בז' דר[illegible] דדרכא דמילי [illegible] זיבה [illegible] דב[illegible]

fragment/insert found with book قطعة شظية / إدراج وجد(ت) مع كتاب

מסם

קידושין

מן

תלמוד בבלי

עם פירש"י ותוספות. ותוספות ישנים.

ומסורת הש"ס. ועין משפט נר מצוה. ותורה אור. והגהות הגאון המפורסם

מוה"ר ישעיה (פיק) ברלין זצ"ל

ונלוו עליהם:

ספר חכמת שלמה וחדושי הלכות ואגדות מהרש"א. ומהר"ם מלובלין.

כל אלה מתוקן ומוגה מכל השגיאות והשבושים אשר רבו בדפוסים הקודמים:

פיעטרקוב

בהוצאת ובדפוס של יעקב כ"ר מרדכי יהודא ז"ל צעדערבוים

שנת תרפ"ט לפ"ק

Talmud Bawiloński

Rozdział KIDUSZYN

Tom XI.

W drukarni J. Cederbauma w Piotrkowie 1928 r.

Printed in Poland.

לוח דף היומי

מסכת קידושין

יום שבוע	יום חודש	דף מסכת	יום שביע	יום חודש	דף מסכת	יום שבוע	יום חודש	דף מסכת	יום שבוע	חודש	דף מסכת
נצבים	אלול	קדושין	ברכה א'	תשרי	קדושין	נח	מרחשון	קדושין	חיי שרה	כסלו	קדושין
ג	כד	ב	ד א' חוה"מ	יז	כד	ש"ק	יא	מח	ו	ב	סח
ד	כה	ג	ה ב' "	יח	כה				ש"ק	ג	סט
ה	כו	ד	ו ג' "	יט	כו	לך					
ו	כז	ה	ש"ק ד' "	כ	כז						
ש"ק	כח	ו									
			ברכה ב								
וילך						א	יב	מט			
						ב	יג	נ			
						ג	יד	נא	תולדות		
א ער"ה	כט	ז	א הו"ר	כא	כח	ד	טו	נב			
			ב שמ"ע	כב	כט	ה	טז	נג			
			ג' ש"ת	כג	ל	ו	יז	נד			
			ד א"ח	כד	לא	ש"ק	יח	נה			
	תשרי		ה	כה	לב						
	תרצ"ה		ו	כו	לג						
			ש"ק	כז	לד						
						ויקרא					
ב א' דר"ה	א	ח	בראשית								
ג ב' דר"ה	ב	ט				א	יט		א	ע	
ד	ג	י				ב	כ	נו	ב	עא	
ה	ד	יא	א	כח	לה	ג	כא	נז	ג	עב	
ו	ה	יב	ב	כט	לו	ד	כב	נח	ד	עג	
ש"ק	ו	יג	ג	ל	לז	ה	כג	נט	ה	עד	
שובה						ו	כד	ס	ו	עה	
				מרחשון		ש"ק	כה	סא	ש"ק	עו	
								סב			
האזינו											
א	ז	יד	ד	א	לח						
ב	ח	טו	ה	ב	לט	חיי שרה					
ג עו"כ	ט	טז	ו	ג	מ						
ד יו"כ	י	יז	ש"ק	ד	מא						
ה	יא	יח				א	כו	סג			
ו	יב	יט				ב	כז	סד			
ש"ק	יג	כ	נח			ג	כח	סה			
						ד	כט	סו			
ברכה א											
			א	ח	מב						
			ב	ו	מג						
			ג	ז	מד						
א ע"ס	יד	כא	ד	ח	מה						
ב א' סוכות	טו	כב	ה	ט	מו						
ג ב' סוכות	טז	כג	ו	י	מז	ח	א	סז			

האשה

נקנית בשלש דרכים וקונה את עצמה בשתי דרכים [ז] **נקנית בכסף בשטר ובביאה בכסף** [א] **בית שמאי אומרים בדינר ובשוה דינר ובית הלל אומרים** [ב] **בפרוטה ובשוה פרוטה** [ג] **וכמה היא פרוטה אחד משמנה באיסר האיטלקי וקונה את עצמה בגט ובמיתת הבעל** [ד] **היבמה נקנית בביאה וקונה את עצמה בחליצה ובמיתת היבם: גמ׳ האשה נקנית מאי שנא הכא דתני האשה נקנית ומאי שנא התם דתני האיש מקדש משום דקא בעי למיתני כסף וכסף מנ״ל** [ג] **גמר קיחה קיחה משדה עפרון כתיב הכא** (דברים כב) **כי יקח איש אשה וכתיב התם** (בראשית כג) **נתתי כסף השדה קח ממני וקיחה איקרי** [ה] **ויין דכתיב** (שם מט) **השדה אשר קנה אברהם**

האשה נקנית. נבעלה: בשלש דרכים. כדלקמן ולזיל והאי סלא לבין נקבה הוא ובגמרא בעי אמאי תנא לבון נקבה: נקונה את עצמה בשתי דרכים גרסי׳: וקונה את עצמה. להיות ברשותה להנשא לאחר: בכסף ובשטר. מפרש בברייתא בגמ׳ (לקמן דף ח:) נותן לה ככף או שוה כסף ואומר לה הרי את מקודשת לי שטר כותב לה על הנייר אע״פ שאינו שוה פרוטה הרי את מקודשת לי ביאה בא עליה ואמר התקדשי לי בביאה זו וכולהו ילף מקראי טעמא דכ״ש מפרש בגמ׳ (דף יא.): פרוטה. של נחשת: איסר האיטלקי. של כסף ולמיו שמנה פרוטות: היבמה נקנית. ליבם: בביאה. להיות יבמתו לכל דבר שאם בא לגרשה אח״כ אינה צריכה שום גט אלא גט לבל שטר וכסף אין מועילין בה מן התורה אלא מדרבנן דתקון דמהני בה מאמר דאמרי׳ ביבמות (דף כ.) אבל אינו גומר בה להיות יורשה ומיומא לה ולא לפוטרה מן החליצה אלא לפוסלה על אחר אחיו: גמ׳ ומאי שנא התם. בפרק שני (לקמן דף מא.) דתנא האיש מקדש בו ובשלוחו מיתני הכא האשה מתקדשת: משום דקבעי למיתני כסף. בהני קניין ואמרי׳ לקמן (דף ד:) כסף מגלן דנקנית בו ומפרשינן דגמרינן קיחה קיחה משדה עפרון דאיקרי קנין הלכך תנא הכא קנין: וכסף מנלן. לאו הכא קא בעי לה אלא לקמן (דף ג:) והכא האי מתרץ קאמר לה לכולה מילתא משום דקא בעי למיתני כסף וכסף (ד:) מקיחה וקיחה לבון קנין הוא הלכך תני האשה נקנית: ומיתני

נקנית בשלש דרכים. מפרש שוה כסף ומ״ת ומגלן דשוה כסף דהא לקמן (דף טז.) מיבעי ליה קרא גבי עבד עברי ישיב לרבות שוה כסף בכסף ופדיון הבן דכתיב ביה כסף ואמר לקמן (דף ח.) דרב כהנא סקל סודרא בפדיון הבן ומנא לן דשוה כסף בכסף ומיהו בפרק קמא דשבועות (דף ד:) דרש כלל ופרט וכלל אבל גבי ערכין דכתיב ביה כסף והקדש נמי דתנן (ערכין דף כז.) גבי המקדיש שדהו שהקדש נפדה בכסף ובשוה כסף מגלן דשוה כסף בכסף מיהו בהקדשות נמי אפשר דדרשינן כלל ופרט וכלל דהא אין הקדש נפדה בקרקע דאמרי׳ בהזהב (ב״מ דף נד.) הרי אמרו אין הקדש מתחלל ע״ג קרקע דרחמנא אמר ונתן הכסף וקם לו ולקמן (דף ה.) נמי אמרינן דאין פודין הקדש ומעשר שני בשטר אבל גבי קדושין וערכין מגלן דשוה כסף בכסף וי״ל דילפינן מע״ע ומ״ת והא גבי נזיקין נמי כתב קרא כסף ישיב לבעליו ודרשינן בפ״ק דב״ק (דף ז.) ישיב לרבות שוה כסף בכסף וא״כ הוו נזיקין ועבד עברי שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין זה לומר דתרוייהו צריכי דאי כתב עבד גרידא לא מצי למילף נזיקין מינה לפי שמצינו שהקפיד הכתוב לענין מיעוט וסד״א נמי כסף דוקא ולא שויו להכי איצטריך כסף ישיב גבי נזיקין וגבי ע״ט איצטריך נמי קרא דלא מצי עליף מנזיקין דהוה אמינא עבד דומיא דנזיקין ואם מיקני בקרקע ליבעי מיעוט לכך איצטריך תרוייהו אי נמי י״ל אי כתב בעבד הוה אמינא דדין הוא שיקנה ועליו דיכול לפדות עצמו אפי׳ בשוה כסף כדי שלא יטמע בין העובדי כוכבים אבל גבי נזיקין דלא שייך למימר כך לא אמרי׳ הכי ואי כתב בנזיקין נמי דלא מצי למילף עבד מינה דס״ד דלא יהיה שוה כסף בכסף בעבד לפי שגם הוא גרס לו לימוד על שגגה ונתן בפירות שביעית וכר׳ יוסי בר׳ הגינא דלקמן (דף יב.) וס״ד דנהמיר עליו לומר דוקא כסף ולא שויו והא דאיצטריך קרא לפדיון הבן והקדש דשוה כסף בכסף ולא ילף מנזיקין וע״ע לפי שבא למעט קרקעות ושטרות שאין פודין בהן בכור אדם והקדשות:

וכמה היא פרוטה. הא דלא מפרש כמה הוא דינר משום דדינר היו יודעין כמה היה שהוא אחד מ״ב דינר של זהב כדאמרי׳ בריש הזהב (ב״מ דף מד:) אבל פרוטה איכא פליגתא בגמ׳ לקמן (דף יב.) זימנין דזילי זימנין דייקרי ושוב דדברי בית הלל דקי״ל כוותיה איבעי ליה לפרושי טפי: **אחד** מח׳ באיסר. כשהאיסרים כדינר אבל כשהאיסרים מתזיילין אחד משמנה כדאמרינן בגמ׳ (שם):

איטלקי. מפרש ר״ת על שם איטליה של יון ואין לתמוה על הקו״ף כדאשכחנא (בעזרא ד) שושכיא על שם שושן: **היבמה** נקנית כו׳. תימה דלא תני מגיינא כדלעיל ולתני נקנית בדרך אחד וקונה עצמה בשני דרכים וכמו מגיינא דלעיל למשוטי כדאמרינן בגמרא האי מגיינא נמי למשוטי דריסא למשוטי כסף ושטר כדדרשים לקמן (דף יד.) ביאה גומר ואין כסף ושטר גומרין כה ומגיינא דסיפא למשוטי ג״כ דלא ילף ק״ו מאשה כדאמרי׳ בגמ׳ (שם). דדרשינן נעלו אין מידי אחרינא לא וי״ל דבהדא ג. לתא אין לשנות מגיינא ואע״ג דבגי אתרוג תנן שאינה נאלנין בו׳ דרכים ולירק בדרך מ׳ התם בא לפרש דברים החלוקים בו ומאחר דלא תנא מגיינא ביבמה לא חש לשנות מגיינא בעבד עברי ו וכגעני ז אי נמי משום דלא איצטריך למיתני בהם מגיינא למשוטי מידי:

מאי שנא הכא דתנן האשה נקנית. המ״ל אגב דבעי למיתני סיפא וקונה את עצמה דלא שייך התם לבון קדושין וכה״ג משני בסמוך מיהו אומר הר״ר מנחם דה״מ למיתני ויתרת בשני דרכים דגבי קדושין שייך לבון היתר: **משום** דקבעי למיתני כסף. והכא לא שייך למיפרך והא תרתי אינו חדא כדפריך לקמן קנין שייך נמי בשטר וביאה ולא היה תמוה על לבון קנין אלא משום דלקמן תנא לבון קידושין והכא תנא לבון קנין אי נמי בשטר נמי אשכחן לבון קנין דכתיב ואקח את ספר המקנה (ירמיה לב): **וכסף** מגלן גמר קיחה קיחה משדה עפרון. וא״ת ומה צריך לכל זה לא היה צריך לומר אלא כסף איקרי קנין דכתיב נתתי כסף השדה קח ממני וכתיב השדה אשר קנה אברהם מ״ע שדות בכסף יקנו וי״ל דכהכי לא סני דנהי דכסף השדה איקרי קנין כסף דאשה לא איקרי קנין לכך צריך להביא ראיה דאותו כסף דגמרינן אשה מיהא איקרי קנין:

וכתיב התם נתתי כסף השדה קח ממני. אינו חושש אלא שמועה לבון קיחה אע״ג דלא דמי דקיחה דהכא קיימא אכסף של שדה וקיחה דאשה לא קיימא אכסף של אשה אלא אאשה עצמה וא״ת ולתני האשה נקנית שהוא ליבעי דקרא טפי דכתיב כי יקח ותנן נמי שירובין (דף בו:) הכל נקח בכסף מעשר וביאה שייך נמי לבון קיחה דכתיב (ויהרגו ב.) ואיש אשר יקח את אחותו וי״ל דלא שייך למיתני סיפא ולתחתא עצמה כב׳ דרכים:

האשה נקנית. הכא תני בה״א וכן בכולה דוכתין גבי איש ואשה קתני בה״א כמו האשה שהלכה (יבמות דף קיד:) האשה שהלך בעלה (שם דף פז:) האשה שנתארמלה (כתובות דף טו:) האיש מקדש (לקמן דף מא.) וקשה דבהיא דתנן בתולה נשאת (כתובות דף ב.) אמאי לא תני הבתולה נשאת וי״ל דהכא אקרא אי כלומר האשה המבוררת בפסוק דאשכחנא אשה מבוררת בקרא גבי נשואין דכתיב כי יקח איש אשה אבל בתולה לא אי אקרא דלא אשכחנא בשום דוכתא בתולה בקרא מפורש גבי נשואין אבל קשה לקמן (דף יח:) דתנן עבד עברי עבד כנעני (דף כב:) אמר עבריה (דף יד:) אמאי לא תני בהם ה׳ דהא מבוררין בפסוק גיטו ושמא בהני עבד ואמה אין מוסל בהן לשון ה׳ אחין מבוררין כ״כ לפי שהוצרך לפרש בהן בהי מיגייהו אי בעבדי אי בכנעני או בעבריה או בכנעניה דהא גבי יבמה קתני היבמה ואין לחוש כל כך שבא״מ שוה התנא לשון הרהוט לו בפה לכן מצינו שם מקומות שמוה המעשה קודם המגין כי הא׳ דהכא וכן בתולה נשאת ליום הרביעי אתרוג שוה לאילן בשלש דרכים והתורה נקנית במ״ח דברים (אבות פ״ו מ״ה) ושם מקומות שמוה המגין קודם כמו בעשרה מאמרות (שם פ״ה מ״ח) אור לי״ד בודקין (פסחים דף ב.) ז׳ ימים קודם יו״כ (יומא דף ב.) בשבעה דרכים בודקין את הזב (זבים פ״ב מ״ב) בג׳ דברים שוו גיטין נשים לשחרורי עבדים (גיטין דף ט.) ד׳ ב״ש אומרים בדיבור. במס׳ עדיות (פ״ד מ״ז) תני ליה גבי קולי ב״ש ואומרי ב״ה ואע״ג דאי קבלה קדושין מאחר הוו ב״ש לאומרא מיהו לאו להכי מיתשיל דאמרי׳ ביומא (דף פ:) כי אתשיל לענין עוג מלך הבשן: **בפרוטה** ובשוה פרוטה תימה דלא הוה ליה למיתני אלא בשוה פרוטה כדתנן בהזהב (ב״מ דף הה.) חמשה פרוטות הן ההולאה בשוה פרוטה והאשה מתקדשת בשוה פרוטה וי״ל משום דתנא כאן בכסף מפרש באיזה כסף דינר לב״ש ופרוטה לב״ה ולפי שלא נעשה לומר כסף דוקא ולא שוה כסף כדליף קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב ביה כסף מפרש שוה כסף דהא לקמן (דף טז.) מיבעי ליה קרא גבי עבד עברי ישיב לרבות שוה כסף בכסף ופדיון הבן דכתיב ביה כסף ואמר לקמן (דף ח.) דרב כהנא סקל סודרא בפדיון הבן ומנא לן דשוה כסף בכסף ומיהו בפרק קמא דשבועות (דף ד:) דרש כלל ופרט וכלל אבל גבי ערכין דכתיב ביה כסף והקדש נמי דתנן (ערכין דף כז.) גבי המקדיש שדהו שהקדש נפדה בכסף ובשוה כסף מגלן דשוה כסף בכסף מיהו בהקדשות נמי אפשר דדרשינן כלל ופרט וכלל דהא אין הקדש נפדה בקרקע דאמרי׳ בהזהב (ב״מ דף נד.) הרי אמרו אין הקדש מתחלל ע״ג קרקע דרחמנא אמר ונתן הכסף וקם לו ולקמן (דף ה.) נמי אמרינן דאין פודין הקדש ומעשר שני בשטר אבל גבי קדושין וערכין מגלן דשוה כסף בכסף וי״ל דילפינן מע״ע ומ״ת והא גבי נזיקין נמי כתב קרא כסף ישיב לבעליו ודרשינן בפ״ק דב״ק (דף ז.) ישיב לרבות שוה כסף בכסף וא״כ הוו נזיקין ועבד עברי שני כתובין הבאין כאחד ואין מלמדין זה לומר דתרוייהו צריכי דאי כתב עבד גרידא לא מצי למילף נזיקין מינה לפי שמצינו שהקפיד הכתוב לענין מיעוט וסד״א נמי כסף דוקא ולא שויו להכי איצטריך כסף ישיב גבי נזיקין וגבי ע״ט איצטריך נמי קרא דלא מצי עליף מנזיקין דהוה אמינא עבד דומיא דנזיקין ואם מיקני בקרקע ליבעי מיעוט לכך איצטריך תרוייהו אי נמי י״ל אי כתב בעבד הוה אמינא דדין הוא שיקנה ועליו דיכול לפדות עצמו אפי׳ בשוה כסף כדי שלא יטמע בין העובדי כוכבים אבל גבי נזיקין דלא שייך למימר כך לא אמרי׳ הכי ואי כתב בנזיקין נמי דלא מצי למילף עבד מינה דס״ד דלא יהיה שוה כסף בכסף בעבד לפי שגם הוא גרס לו לימוד על שגגה ונתן בפירות שביעית וכר׳ יוסי בר׳ הגינא דלקמן (דף יב.) וס״ד דנהמיר עליו לומר דוקא כסף ולא שויו והא דאיצטריך קרא לפדיון הבן והקדש דשוה כסף בכסף ולא ילף מנזיקין וע״ע לפי שבא למעט קרקעות ושטרות שאין פודין בהן בכור אדם והקדשות:

וכמה היא פרוטה. הא דלא מפרש כמה הוא דינר משום דדינר היו יודעין כמה היה שהוא אחד מ״ב דינר של זהב כדאמרי׳ בריש הזהב (ב״מ דף מד:) אבל פרוטה איכא פליגתא בגמ׳ לקמן (דף יב.) זימנין דזילי זימנין דייקרי ושוב דדברי בית הלל דקי״ל כוותיה איבעי ליה לפרושי טפי: **אחד** מח׳ באיסר. כשהאיסרים כדינר אבל כשהאיסרים מתזיילין אחד משמנה כדאמרינן בגמ׳ (שם):

איטלקי. מפרש ר״ת על שם איטליה של יון ואין לתמוה על הקו״ף כדאשכחנא (בעזרא ד) שושכיא על שם שושן: **היבמה** נקנית כו׳. תימה דלא תני מגיינא כדלעיל ולתני נקנית בדרך אחד וקונה עצמה בשני דרכים וכמו מגיינא דלעיל למשוטי כדאמרינן בגמרא האי מגיינא נמי למשוטי דריסא למשוטי כסף ושטר כדדרשים לקמן (דף יד.) ביאה גומר ואין כסף ושטר גומרין כה ומגיינא דסיפא למשוטי ג״כ דלא ילף ק״ו מאשה כדאמרי׳ בגמ׳ (שם). דדרשינן נעלו אין מידי אחרינא לא וי״ל דבהדא ג. לתא אין לשנות מגיינא ואע״ג דבגי אתרוג תנן שאינה נאלנין בו׳ דרכים ולירק בדרך מ׳ התם בא לפרש דברים החלוקים בו ומאחר דלא תנא מגיינא ביבמה לא חש לשנות מגיינא בעבד עברי ו וכגעני ז אי נמי משום דלא איצטריך למיתני בהם מגיינא למשוטי מידי:

מאי שנא הכא דתנן האשה נקנית. המ״ל אגב דבעי למיתני סיפא וקונה את עצמה דלא שייך התם לבון קדושין וכה״ג משני בסמוך מיהו אומר הר״ר מנחם דה״מ למיתני ויתרת בשני דרכים דגבי קדושין שייך לבון היתר: **משום** דקבעי למיתני כסף. והכא לא שייך למיפרך והא תרתי אינו חדא כדפריך לקמן קנין שייך נמי בשטר וביאה ולא היה תמוה על לבון קנין אלא משום דלקמן תנא לבון קידושין והכא תנא לבון קנין אי נמי בשטר נמי אשכחן לבון קנין דכתיב ואקח את ספר המקנה (ירמיה לב): **וכסף** מגלן גמר קיחה קיחה משדה עפרון. וא״ת ומה צריך לכל זה לא היה צריך לומר אלא כסף איקרי קנין דכתיב נתתי כסף השדה קח ממני וכתיב השדה אשר קנה אברהם מ״ע שדות בכסף יקנו וי״ל דכהכי לא סני דנהי דכסף השדה איקרי קנין כסף דאשה לא איקרי קנין לכך צריך להביא ראיה דאותו כסף דגמרינן אשה מיהא איקרי קנין:

וכתיב התם נתתי כסף השדה קח ממני. אינו חושש אלא שמועה לבון קיחה אע״ג דלא דמי דקיחה דהכא קיימא אכסף של שדה וקיחה דאשה לא קיימא אכסף של אשה אלא אאשה עצמה וא״ת ולתני האשה נקנית שהוא ליבעי דקרא טפי דכתיב כי יקח ותנן נמי שירובין (דף בו:) הכל נקח בכסף מעשר וביאה שייך נמי לבון קיחה דכתיב (ויהרגו ב.) ואיש אשר יקח את אחותו וי״ל דלא שייך למיתני סיפא ולתחתא עצמה כב׳ דרכים:

עין משפט יד מצוה

ז א ל״ל מ״ל פ״ח מהל׳ אישות הל״ב סמג עשה ן מת טוש״ע אה״ע סי׳ ל סעיף ל

ב ב מיי׳ שם פ״ג הל״ח סמג שם טוש״ע אה״ע סי׳ מז סעיף ה

ג ג מיי׳ פ״ג מהלכות טוען ונטען הל״ח סמג עשין לה טוש״ע אה״ע סי׳ מז סעיף ה

ד ד מיי׳ פ״ח מהלכות יבום הל״ח וסי״ב שם הלכה ג סמג עשין נא טוש״ע אה״ע סי׳ קסו סעיף ז

מסורת הש״ס

א עדיות פ״ד מ״ז ב״ש אומרים בדיבור. ב ב״מ נה. [לקמן יח:] ג [לקמן ג. יח:] ד [רע״ע תוס׳ ע״ז כ. ד״ה לענין] ה [ל״ל מה״ה] ו [לקמן יד:] ז [לקמן כב.]

אי נמי שדות בכסף יקנו. והא דלא מייתי קרא שנכתב בתורה מכסף מקדש: וניתני. סכא סאים קונה בג' דרכים: ומקנה. לותה לעצמה בשתי דרכים: ומשני משום דאיכא. בהנהו ב' דרכים מיתת סבעל: בודקים את הזב. במאכל ובמשתה בחולי במשא בקפילה ומראה והרטור שמא מחמת אחר מסן דאה ואנוס הוא ומטור דרחמנא אמר (ויקרא טו) מבשרו מאיליו ולא מחמת אונס והאשה באונס נמי ממאה כדאמר בפ' בנות כותים (נדה דף לו:) בשהוא אומר כי יזוב זוב דמה סרי אונס אמור: ופרכינן מ"ט תני שלש. משום דרכים קאמרת: ליתני דברים וניתני שלשה. כי אורחא דגמרא: ותני תרתי משום חדא. בתמיה שיגיע לשון כסף ושטר משום ביאה היה לו לילך אחרי הרוב: הא מני. דתני לשון דרך בקדושי אשה ר"ש היא דאמר אורחא דקרעא שייך בהו: אבידה. אחת מלעותיו: בג' דרכים. ערלה וכרבעי נוהג בו כאילו ולעניין שביעית הולכין בפירותיו אחר שחנטה כאילו ולא אחר לקיטה כירק: ולירק בדרך אחד. שבשעת לקיטתו עיקולו שאין הולכין בו לעניין מעשרות אחר חנטה בשאר אילנות אלא אחר שהיה שנלקט בו כירק כדמפרש טעמיה לקמן. המעשרות משתנות בשדר שהיה שהיה לאותה של שמיטה מעשר ראשון ושני וכן בשאיר אכל שלישית מעשר ראשון ומעשר עני ואם חנט בשביעית ונלקט בשלישית בשאר אילנות אחר חנטה ובאתרוג אחר לקיטה כירק:

אי נמי (ירמיה לב) שדות בכסף יקנו תני האשה נקנית וניתני התם האיש קונה מעיקרא תני לישנא דאורייתא ולבסוף תני לישנא דרבנן ומאי לישנא דרבנן דאסר לה אב"ע בהקדש וניתני הכא האיש קונה משום דקא בעי למיתנא סיפא וקונה את עצמה בדידה תנא נמי רישא בדידה וניתני האיש קונה ומקנה משום דאיכא מיתת הבעל דלאו איהו קא מקני [א] מן שמיא הוא דמקני לה ואב"א אי תנא קונה ה"א אפילו בע"כ תנא האשה נקנית [ב] דמדעתה אין [ג] שלא מדעתה לא ומאי איריא דתני שלש ליתני שלשה משום דקא בעי למיתני דרך ודרך לשון נקבה הוא דכתיב (שמות יח) והודעת להם את הדרך ילכו בה ואלא הא [ג] דתניא [ד] בשבעה דרכים בודקין את הזב ניתני שבע משום דקא בעי למיתני דרך ואשכחן דרך דאיקרי לשון זכר דכתיב (דברים כח) בדרך אחד יצאו אליך ובשבעה דרכים ינוסו לפניך אי הכי קשו קראי אהדדי וקשיא נמי מתני' אהדדי קראי אהדדי לא קשיין הכא דבתורה קאי ותורה איקרי לשון נקבה דכתיב (תהלים יט) תורת ה' תמימה משיבת נפש כתב לה בלשון נקבה התם דבמלחמה קאי דדרכו של איש לעשות מלחמה ואין דרכה של אשה לעשות מלחמה כתב לה בלשון זכר מתני' אהדדי לא קשיין הכא דלגבי אשה קאי קתני לה בלשון נקבה התם דלגבי איש קאי דדרכו של איש ליבדק ואין דרכה של אשה ליבדק דהא אשה נמי באונס מיטמאה תני לשון זכר מ"ט תני שלש משום דדרכים ניתני דברים וניתני שלשה משום דקבעי למיתני ביאה וביאה איקרי דרך דכתיב (משלי ל) ודרך גבר בעלמה כן דרך אשה מנאפת הא תינח ביאה כסף ושטר מאי איכא למימר משום ביאה ותני תרתי אטו חדא הנך נמי צורך ביאה נינהו ואב"א הא מני ר"ש היא דתניא ר"ש אומר מפני מה אמרה תורה (דברים כב) כי יקח איש אשה ולא כתב כי [ה] תלקח אשה לאיש [ו] מפני שדרכה של איש לחזר על אשה ואין דרכה של אשה לחזר על איש משל לארם שאבדה לו אבידה מי חוזר על מי בעל אבידה מחזר על אבידתו והא דתנן [ז] בז' דרכים בודקין את הזב ליתני דברים התם הא קא משמע לן דדרכא דמיכלא יתירא לאתויי לידי זיבה ודרכא דמישתיא יתירא לאתויי לידי זיבה והא דתנן [ח] אתרוג שוה לאילן בג' דרכים ליתני דברים משום דבעינן מתני סיפא ולירק בדרך אחד סיפא נמי ניתני הכא

מקנתו (ויקרא כה) משום דכתי לאתויי הקדש אחר קנה אחרהם וי"ל דמההיא ליכא למידק דאיכא למימר הקדש אחר קנה אחרהם בחזקה או בשטר דהא לא כתיב הקדש אחר קנה בכסף: **דאסר** לה אב"ע בהקדש. והרי את מקודשת לי כלומר להיות לי מקודשת לשלם בשבילי כמו (נדרים דף מח.) הרי הן מקודשין לשמים להיות לשמים ופשטא דמילתא מקודשת לי מיוחדת לי ומזומנת לי ומיהו אם היה אומר עליה זו מקודש לי אין נראה שיועיל דגבי אשה כמה דמתיחדת להיות לו היא נאסרת לכל אבל בכסף ועליה לא שייך למימר הכי:

אי תנא קונה ה"א בע"כ. ואע"ג דתני התם מקדש דמשמע בע"כ היינו משום דכבר אשמועינן הכא דבע"כ לא והא דקתני היכמה נקנית ולא קתני היכם קונה בע"כ לאיידי דקתני האשה נקנית תני נמי סיפא היכמה נקנית דנקנית משמע מדעתה ומשמע בע"כ: **ליתני** שלשה. פירוש משום דכל תורה כולה בלשון זכר נאמרה:

קשו קראי אהדדי. אע"ג דמלינו כמה דברים שנקראים בלשון זכר ונקבה דכתיב (יחזקאל ב) יד שלוחה אלי והנה בו מגילת ספר וכן השמש בחה (בראשית טו) השמש יצא (שם יט) המחנה האחת והכהו (שם לב) וכן בלשון חכמים מצינו (שבת דף כא.) נבי נר שבבתה אין זקוק לה נר שבבה (שם דף מד.) הלכה חמורה טרפון (מנחות דף לג.) השוכר את החמור והבריקה והוליכה בהר (ב"מ דף עח.) לא הספיק בעל הפרה למשוך את החמור עד שמת החמור (כתובות דף עו.) וכהנה רבות מיהו היכא דאיכא לשנויי משנינן ובקראי נמי יש שום דרשה אי נמי לפי שראה המשניות ששינו לשונם אחרי שני הפסוקים היה רוצה לתת בהם טעם ודקדוק עליהם: **הכא** דבתורה קאי ותורה איקרי לשון נקבה. וא"ת מלחמה נמי איקרי לשון נקבה דכתיב (שמואל א לא) ותכבד המלחמה אל שאול ותוספ (שיר) המלחמה (שם יח) ועוד כי היכי דקאמר דדרכו של איש לעשות מלחמה ולא אשה ה"נ דדרכו של איש ללמוד תורה ולא אשה וי"ל דלא דמי דהכא בתורה נופיה קאי דקרי הכתוב בלשון דרך ולא קאי בלומדיה וכתיב ילאו חלוך (דברים כח) אתנאי מלחמה קאי והם האנשים שדרכם לעשות המלחמה: [מפני מה אמרה תורה כי יקח וכו'. פי' דמשמע בע"כ ולא כתיב כי תלקח דמשמע מדעתה] ת"ר: **אתרוג** שוה לאילן בג' דרכים. פי' בקוצרים לערלה ולרבעי ולשביעית דלענין שביעית הולכין בפירותיו אחר חנטה כאילן ולא בתר לקיטה כירק ואם תאמר השתא משמע דרבעי נוהג באתרוג א"כ קשה מהכא למ"ל תני כרם רבעי ברים כילד מברכין (ברכות דף לה.) דמשמע דאין רבעי נוהג בשאר אילנות וי"ל דה"ק כרם רבעי כל היכא דמלי למתני ולהיכא דל"מ למתני לא פליגי עליה דלא פליגי התם לומר שלא יסבור שום תנא נטע רבעי דשמא בר מההיא דאתרוג איכא פלוגתא דתנאי בהדיא בשום מקום ולא מחלקו אלא לשתוים המשניות דסוף מסכת מעשר שני ובשאר דוכתין אי כמאן דסבר (ברכות דף לה.) נטע רבעי אי כמאן דסבר (שם) כרם רבעי לידע במאן הלכתא וי"מ דאפילו מאן דתני כרם רבעי מודה בשאר אילנות דמדרבנן נוהג והכא מדרבנן קאמר ויש לנו בשקותא בדבר דאי פליגי דמאן דתני כרם רבעי דוקא אכל בנטע אין רבעי כלל אפילו מדרבנן ואמרו (שבת דף קלט.) כל המיקל בארץ הלכה כמותו בחולה לארץ וא"כ עכשיו בחו"ל אין דין רבעי נוהג בחילנות ואי מדרבנן כ"ע מודו דנוהג בשאר אילנות ה"ה בחו"ל דרבעי נוהג מדרבנן ומה שפי' בקונטרס לשביעית אזלינן בתר חנטה כאילן ולא בתר לקיטה כירק משמע מתוך פירושו דבירק אזלינן בתר לקיטה (ע"ין שביעית ולא דק דבמס' שביעית (פ"ט מ"ח) תנן כל הספיחים מותרין חוץ מספיחי כרוב והקשה רבינו נסים דבפרק מקום שנהגו (ספיחים דף נא:) תני איפכא ואיתיה דבהאיר דמס' שביעית דקתני כל הספיחים מותרין מיירי בספיחים של ערב שביעית שנכנסו בשביעית דכיון שגדלו רובן בשביעית הם בכל ששית ומותרין אף לאחרים חוץ מספיחי כרוב שהם אסורין לאחרים כדין שביעית לו אחר הביעור לאכילה כדמפרשינן בירושלמי דכל ירק אתם יכול לשמוד פליו בין חדש בין ישן אבל ספיחי כרוב שדרכו לגדל לאמהות אמהות ויש עליה שהם גדלים בשביעית ושמא יקח מן העלין שהן אסורין ויאמר מן האמהות לקתני הכוס דמקום שנהגו (שם) דקתני כל הספיחים אסורים מיירי בספיחים שגדלו בשביעית ואליבא דרבי עקיבא דדריש וכי

מקשה

עין משפט נר מצוה

ה
א מיי' פ"ד מהלכות אישות הל"א סמג עשין תמ פוש"ע אה"ע סי' מב סעיף א
ו
ב מיי' פ"ב מהלכות מאכלי בערה הל"ב
ז
ג מיי' פ"ה מהלכות מעשר שני הל"ה ופ"ד מהלכות שמיטה ויובל הל"ב

מסורת הש"ס

א ריטיות פכ: [וש"נ] יבמות לט.
ב [ל"ל רש"י ביבמות יבמות דיש קדושין דשלמה והלכה והיתה לאיש אחר מדעתה משמע ופ"ש רש"י לקתן מד. דיש קדושין דמדעתה דכתי' דעת המקבה] בב [ל"ל רחבן]
ד [אין פ"ב מ"ב נזיר סה: ה ס"ה תקח ו נדה לא:
ז מיד סה: זבין פ"ב מ"ב
ח ר"ש יב: סוכה לט: כתובות ב"ב מ"ו

התם הא קמ"ל. דטעם דאזלינן בתר לקיטה משום אורחא דמילתא הוא: מפני שדרכו ליגדל על כל המים. שמשקין אותו במים שאובין כירק דסיינו טעמא דירק כדאמר בר"ש (דף יד.) גורן ויקב כתיב גבי מעשר כדגן מן הגורן כו' מה גורן ויקב מיוחדין שגדלין על רוב מים דסיינו גשמים ומתעשרין אחרי הגמר (דף יב:) דאזלינן בתר שגמר שהביאו פירות ולא אחר לקיטתו וילפינן לה מקראי אף כל שגדלין על רוב מים דהיינו אילנות מתעשרין בעבר ואע"ג דמעשר דידהו דרבנן הוא אסמכינהו אקראי יצאו ירקות שגדלין על כל מים מתעשר בגמר הגמר: כוי. ספק מים ספק בשמן: יש בו דרכים כו'. דכיון דמספקא לן ניזיל בתר לחומרא: שוה לחיה. ועיון כיצוי דם: ולבהמה. אלבו אסור: ושוה לבהמה וחיה. טעון שחיטה: שאין שוה לא לחיה ולא לבהמה. אסור הרבעה עם בהמה וחיה: זו אחת מן הדרכים. שהמבין גם לו שחרור ממדינת הים לריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם בפ"ק דגיטין: דאיבא פלוגתא. חילוק בדרכיו בדרך זו הוא דומה לכאן ובדרך זו אינו דומה כגון מתני' בני' דרכים למעוטי חופה דלא קניא ודוב הכי הוא דהוי אונס לזיבה ולא אונס אחר ודגמין בהלו שוה ולא באומר אתנו גם זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי דחוזר בגט ואינו חוזר בשחרור דזכין לו לאדם שלא בפניו: דיקא נמי. דהיכא דלא הוי פלוגתא תנא לכל דבר: מניינא דרישא. ג' דרכים: מניינא דסיפא. וקונה את עלמה בשתי דרכים: לשעוריו חופה. שאם מסרה לה אביה לחופה לשם קדושין אינה מקודשת בכך: ולרב הונא כו'. לקמן בשמעתין (דף ס.): חליפין. קנין סודר: מה שדה מקניא בחליפין. דכתיב (רות ד) וישלוף נעלו והתם שדה הוא: חליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה. דקיימא לן בפרק הזהב (ב"מ דף מז.) קונין בכלי אף על פי שאינו שוה פרוטה:

מאחר שלא נזקק מהיכן אוספין אלא לימד על הספיחים שהן אסורים אפילו לאכילה וכ"ש לסחורה וסבר דספיחים אסורין בשביעית מדאורייתא ואפילו קודם זמן הביעור וכשיצאו למוצאי שביעית אסור מדרבנן בכדי שיעשו כיוצא בהן וקסבר כל שאר ספיחים אסורים במוצאי שביעית אבל ספיחי כרוב שאין כיוצא בהן בירקות השדה לא נזרעין בהם משום שאר ספיחים דהא מיגברא מילתא ומה שגידל אמהות הרי היא של שביעית ואסור ומה שלא הגיע הרי היא של מוצאי שביעית ושרי ומאן דאמר לבר איכא דאכל ספיחי כרוב למוצאי שביעית לא אתי למיכל שאר ספיחים דהא שאני משאר ספיחים ולא גזרינן היתירא משום איסורא מ"מ ס"מ דלא אזלינן כלל בירק בתר לקיטה אלא בתר רוב גידולים מדשרי ספיחי שבת שנכנסו לשביעית וי"ל דמהי דהתיא דלא אזלינן בתר לקיטה מ"מ בתר הגמה נמי לא אזלינן אלא הגדל באיסור אסור בהיתר מותר מה שאין כן באתרוג ושאר אילן דאזלינן לגמרי בתר הגמה דאם הגע באיסור אפי' מה שגדל בהיתר אח"כ אסור והשתא לשביעית שוה לאילן דאי שוה בירק הוא אזלינן בתר רוב גידול: מה ירק דרכו ליגדל על כל מים. טעמא דירק מפרש בפ"ק דר"ה (דף יד. ושם) דגורן ויקב כתיב גבי מעשר כדגן מן הגורן כו' מה גורן ויקב מיוחדים שגדלים על רוב מים מתעשרים לשנה שעברה יצאו ירקות שגדלין על כל מים ואע"ג דמעשר ירק מדרבנן והיאך עושה בין אב מדבר שהוא מדרבנן אסמכוה רבנן אקרא כדפירש בקונטרס וי"ל אפי' אם אינו ענין למעשר תנהו ענין לשביעית שמהג בירק מן התורה דעיקר דרשה אתיא לשביעית לענין ירק דהוי דאורייתא בין בירק בין באילנות כדאמרינן בר"ש (דף טו:) אמינא לך מעשר הרובין דרבנן ואמרת לי שביעית דבמות שוה דאורייתא הא"ה בירקות דהוו דאורייתא מסתמא כלל דבר שהוא אוכל ונשמר כו' כדתנן במס' שביעית (פ"ז מ"ח) כלל אמרו בשביעית כו' והכי קאמר מה גורן ויקב שגדלין על רוב מים ואזלינן בתר שנה שעברה לגבי שביעית אף כל כו' וקשה דהרי אתרוג שגדל על כל מים כדאיתא בשמעתין ואפ"ה אמרינן שוה לאילן לענין שביעית לילך בתר הגמה ושמא י"ל דהא דאזלינן בתר הגמה בשביעית היינו דוקא לחומרא כגון אם הגיע בשביעית ונלקט בשמיטת ח"ל י"ל הע"ג דאתרוג גדל על כל מים אין לנו להלקו מדין שאר אילנות לענין בשביעית כיון דלענין עולה ורבעי לה הלקתו תורה משאר אילנות ודרשה דגורן ויקב לירקות אתא ולא לאתרוג ומכ"מ לענין מעשר שהוא דרבנן תקנו חכמים אחר לקיטתו שיעורו הואיל וגדל על כל מים כירק וא"ת אמאי לא חשיב שהאתרוג שוה לאילן לכלאים שאינו כלאים בכרם ולאחשב דשוה לאילן באתרוג דרכים וי"ל לא תני אלא דשוה לאילן לילך בתר הגמה ולירק בתר לקיטה וא"ת אמאי לא חשיב ששוה לירק בשני דרכים כגון לענין פיאה דלא מיחייב אתרוג בפיאה משום דאין לקיטתו כאחד דלענין לקיטתו כאחד ומאחי טעמא ממעטינן תאינה בפרק כלל גדול (שבת דף סח.) ובפרק מקום שנהגו (פסחים דף נו:) ובירק נמי אין פיאה מתנהגת דאינו בכלל דבר המתקיים כדאיתא התם וי"ל כיון דאיכא אילנות טובא שאין חייבין בפיאה כגון האוג והחרובין הנטוים במסבת פיאה (פ"א משנה ה) לא שייך למיתני שוה לירק ומהאי טעמא נמי לא קאמר שוה לירק לענין ביכורים שאין ביכורים אלא משבעה מינין כדאיתא בספרי אם כן שוה נמי לשאר אילנות: לא לחיה ולא לבהמה. פי' לענין הרבעה משום דמספקא לן אי מין חיה אי מין בהמה הוא הקשה ה"ר אליעזר ב"מ"ד (חולין דף פ.) כוי בריה בפני עצמו הוא מאי אירייא משום דמספקא לן כו' אפילו ידענין דחיה היא לא מרבעינן עליה חיה אחרת דאין מרבעינן איל על גבי ו"ל דאתיא כמ"ד (שם) כוי זה הבא מן התיש ומן הכבש ומספקא לן אי חושבין לזרע האב או לא דאי הוה אמר דאין חושבין היינו מרבעין עליה גבי:

ואשה בפחות מש"פ לא מקניא נפשה. פירש בקונטרס משום דגמאי הוא לה הילכך בעיל לה תורת חליפין בקידושין ואפ"ל בכלי שיש בה שוה פרוטה אי יהיב לה בתורת חליפין וקשה לר"ת דא"כ פשטה ידה וקבלה תתקדש בפחות משוה פרוטה ושוב כיון דתלי טעמא משום דגמאי הוא לה א"כ אמאי לא פריך בגמרא בגתיה דרבי ומאי דקפדו אנפשייהו ולא מקדשי בפחות מתרקבא דדיגרי כו' כי היכי דפריך לקמן (דף יח.) אמילתיה דב"ש ושוב קשה כיון דש"ד השתא למגמר קנינו אשה מקנינו שדה א"כ אשה נמי תקנו בחוקה כמו שדה ושוב לקמן (דף ה.) בעי בגמ' בשטר מגלן ומאי בעי לגמר משדה לכך נראה לר"ת דגרסינן בפחות משוה פרוטה לא מקניא ולא גרס נפשה אלא בקפידא תליא מילתא אלא ה"ע משום דגמר קיחה קיחה משדה עפרון דכתיב ביה כסף ובפחות משוה פרוטה לא מיקרי כסף והמקשה שהקשה תחילה ואימא ה"נ בשטר דהא פשיטא דלא גמרינן קיחה לעבות אשה כלל עדיני שדה ולכי מבעיא לן לקמן בשטר מגלן דלא גמרינן משדה אלא לכסף דוקא דכתיב ביה קיחה ולא פריך מהליפין אלא משום דהוי כעין כסף דקרא שם בהם שוה פרוטה והכי פירושו ואימא ה"נ שתקנה אשה בחליפין כשם באותם חליפין שוה פרוטה כעין כסף דקרא עפי משטר שם בו שוה פרוטה דא"ל שיטה השטר פרוטה כדאמרינן גיטין (דף כ.) כתבו על איסורי הנאה כשר אבל חליפין דשוה פרוטה דומין לכסף ומשני חליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה וא"כ אינם מעשה כסף אלא קנין אחר הוא וא"ת היכי ס"ל דגילף משדה עפרון שתקנה אשה בחליפין והא שדה עפרון גופא לא מיקני בחליפין דלא מצינו חליפין לעובד כוכבים דהא אמרינן בבכורות (דף יג.) מדישראל בחדא עובד כוכבים נמי בחדא וי"ל דהיינו לבר מחליפין דומיא דישראל בחדא וה"ק מדישראל בחדא קנין אחד בר מחליפין אבל בשניהם וכן משמע לקמן (דף ח.) גבי מכר לעובד כוכבים מכסף מקניא בכסף נקנה ואין נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי היא חליפין ש"מ דשאר דברים נקנין בחליפין לעובד כוכבים וכן היה רגיל ר"ת לשאול הרשאה ביד עובד כוכבים והיה מקנה בחליפין ומיהו בזה צריך לזהר שלא לכתוב וקנינא מינה לאין שליחות וזכיה לעובד כוכבים כדאמרינן בפרק [חמישי] דבכא מציעא (דף עא:) אלא וקנה העובד כוכבים כתבינו ואם תאמר אם כן כיון דפשיטא לן דאשה לא מקניא בחליפין

אמאי

עין משפט
נר מצוה

ח
לא מיי' פ"כ מהלכות מורות הלי"א

מסורת
הש"ס

א כתוספות פ"כ מ"ח מולין קלב.
ב גיטין ט.
ג [לקמן ה.]
ד [נגעים כ.]

התם הא קמשמע לן דדרכיה דאתרוג כירק מה ירק דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עישורו אף אתרוג דרכו ליגדל על כל מים ובשעת לקיטתו עישורו והא דתנן א כוי יש בו דרכים שוה לחיה ויש בו דרכים שוה לבהמה ויש בו דרכים שוה לחיה ולבהמה ויש בו דרכים שאינו שוה לא לחיה ולא לבהמה ניתני דברים ותו הא דתנן ב זו אחת מן הדרכים ששוו גיטי נשים לשחרורי עבדים ניתני דברים אלא כל היכא דאיכא פלוגתא תני דרכים וכל היכא דליכא פלוגתא תני דברים דיקא נמי דקתני סיפא ר"א אומר אתרוג שוה לאילן לכל דבר ש"מ: מניינא דרישא למעוטי מאי מניינא דסיפא למעוטי מאי מניינא דרישא למעוטי חופה ג ולרב הונא דאמר חופה קונה מק"ו למעוטי מאי למעוטי חליפין ס"ד אמינא הואיל ד וגמר קיחה קיחה משדה עפרון מה שדה מקניא בחליפין אף אשה נמי מקניא בחליפין קמ"ל ואימא הכי נמי חליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה ואשה בפחות משוה פרוטה

לא מקניא נפשה מניינא דסיפא א (למעוטי מאי) למעוטי חליצה סד"א תיתי בק"ו מיבמה ב מה יבמה שאינה יוצאה בגט יוצאה בחליצה זו שיוצאה בגט אינו דין שיוצאה בחליצה קמ"ל ואימא ה"נ אמר קרא (דברים כד) ספר כריתות ג ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה: בכסף: מנ"ל ותו הא דתנן ד מ האב זכאי בבתו בקדושיה בכסף בשטר ובביאה מנלן דמיקניא בכסף וכסף דאבוה הוא אמר רב יהודה אמר רב דאמר קרא (שמות כא) ויצאה חנם אין כסף אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומאן ניהו אב ואימא לדידה ה הכי השתא אביה מקבל קידושיה דכתיב (דברים כב) את בתי נתתי לאיש הזה ואיהי שקלה כספא ואימא ה"מ קטנה דלית לה יד לקבל קידושין אבל נערה דאית לה יד לקבל קידושין תקדיש איהי נפשה ותשקול כספא אמר קרא (במדבר ל) בנעוריה בית אביה כל שבח נעורים לאביה ואלא הא דאמר רב הונא אמר רב ו מנין שמעשה הבת לאב שנאמר (שמות כא) וכי ימכור איש את בתו לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה ז אף בת נמי מעשה ידיה לאביה תיפוק ליה מבנעוריה בית אביה אלא בהפרת נדרים הוא דכתיב ה"נ בהפרת נדרים הוא דכתיב ז וכ"ת נילף מיניה ח ממונא מאיסורא לא ילפינן וכי תימא נילף מקנסא ממונא מקנסא לא ילפינן וכ"ת נילף מבושת ופגם שאני בושת ופגם דאבוה שייך בגוייהו אלא מסתברא דכי קא ממעט יציאה

לא מקניא נפשה. דגנאי הוא לה שלכך בטיל לה לתורת קידושין ואפילו בכלי שיש בו שוה פרוטה אי יהיב לה בלשון קנין דין עד דיהיב לה בתורת לשון קנין או קיחה או קידושין: מה נשה בקידושין ואפילו בכלי שיש בו שוה פרוטה אי יהיב לה בלשון קנין דין לעבריה דמינה גמרינן לקמן (דף יד:) דעבד עברי נקנה בכסף והעבריה שאינה יוצאה בגט. דילפי' לקמן בהאי פרקין (דף יד.) כתיב לה הוקשה לאשה דכתיב אם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת כדילפי' מה אחרת בשטר וי"ל דרבוי קטנין גמרינן מהקישא ולא מישוט קטנין דכה"ג אמרינן בפרק כל הכשר (חולין דף קיז:) תלתא קראי כתיבי בדם חד לאפוקי ממותר וחד למעוטי ממעילה וחד מטומאה וכפ' ב"ם (זבחים דף מה.) ילף מותר הילול הילול מטומאה וא"כ אמאי צריכי תרי קראי חד למותר וחד לטומאה ט אלא לאו משום דלא נאמר גזירה שוה דהילול להקל אלא להחמיר: ואין דבר אחר כורתה. וא"ת תהא אמה העבריה יוצאה בחליצה מק"ו דיבמה מהאי ק"ו גופה ואין לומר אשה תוכיח דמה לאשה שכן אינה יוצאה בכסף תאמר באמה וי"ל דה"א שפחה כנעניה תוכיח דיוצאה בכסף ואין יוצאה בחליצה וא"ת היא גופה תיתי בהאי ק"ו דתיפוק בחליצה וי"ל דאיכא למיפרך מה ליבמה שיוצאת במיתת היבם ולכך יוצאת בחליצה תאמר בשפחה כנעניה שכן אינה יוצאה במיתת אדון לכך אינה יוצאה בחליצה וא"ת א"כ היכי נימא שפחה כנעניה תוכיח אינה למיפרך מה לשפחה כנעניה שכן אינה יוצאה במיתת אדון תאמר באמה העבריה וי"ל דנעשה יוכיח מאשה ומשפחה כנעניה דכי פרכת מה לשפחה כנעניה שכן אינה יוצאה במיתת אדון אשה תוכיח שיוצאה במיתת הבעל ואינה יוצאה בחליצה מה לאשה שכן אינה יוצאה בכסף שפחה כנעניה תוכיח: האב זכאי בבתו וכו' מפרש בירושלמי שיש לו זכות בביאה שמתנין לו שכר לקדש בביאה ואימא לדידה. וא"ת הא ע"כ לא איצטריך קרא אלא לומר שהן לאב דהא דמקדשה בכסף גמר קיחה קיחה משדה עפרון וי"ל דמ"מ מיתורא לא נאמר שהן של אב אם אין משמעות דקרא דלקמן במסקנא אמרינן דהני תרי קראי צריכי: ואימא ה"מ קטנה. אע"ג דקרא איירי בנערה דכתיב (דברים כב) וסקלוה ועוד דמוליא שם רע על הקטנה פטור מ"מ י"ל דה"ק את בתי נתתי לאיש הזה כשהיתה קטנה ועתה היא גדולה וא"ת הא לקטנה לא איצטריך קרא דהשתא זבוני מזבין לה כסף קידושין מיבעיא דכה"ג אמרי' גבי מעשה ידיה בפרק נערה בתפתתה (כתובות דף מז.) וי"ל דלא דמי דגבי מעשה ידיה ניחא כי כשמכרה מוכר מעשה ידיה שהרי למלאכתה נמכרת אבל קידושין לא שייכא במכר אע"פ שיכול ליעדה היינו בכסף שנמכרה אבל בקידושיה ממש לא מצינו שום זכות לאב וא"ת הא אמרינן בפ' נערה (שם) שמעשה הבת לאב מדזכי ליה רחמנא למיפסרה לחופה אע"פ שמבטלה ממלאכתה ופירש התם בקונטרס דזכי ליה רחמנא מדכתיב את בתי נתתי לאיש דמשמע כל נתיות אפילו מסירה לחופה ומאי ראיה אימא ה"מ קטנה אבל נערה לא כדאמר הכא וי"ל דהאי קרא את בתי נתתי ע"כ איירי בנערה כדפרישית ונהי דלענין קידושין נוכל לפרש את בתי נתתי כשהיתה קטנה החופה א"א לפרש אלא בנערה דאי בקטנות א"כ היתה נשואה כשזיתתה ודינה בחנק ולא בסקילה דעל זנות של קטנות לא מיתייבה: וכי תימא גילף מבושת ופגם. תימה היכי בעי למימר גילף קידושין מבושת ופגם הא בושת ופגם גופה לא ידעינן שהן לאב אלא מקידושין דאמר בסוף אלו נערות (כתובות דף מו:) דאי בעי מסר לה למעוטי ומוכה שחין וכ"ת דל"מ מיהא דאי בעי מסר לה כשהיתה קטנה והיה עומד לה בושת זה אף בנערות ה"כ גם כשהיא בוגרת יהא בושת ופגם של אב מהאי טעמא וי"ל דלא דמי בוגרת לנערות נדרים כולה מלתא לענין הא דכגרת מוליא מרשות אב לקידושין ולכל דבר אי לאו דילפינן מהפרת נדרים מיהו לא מהני כיון דבטעמא תליא מלתא דאי בעי מסר לה בקטנות כך שייך דבר זה לבגרות כמו לנערה לכן כ"ל לשיל ואימא ה"מ קטנה כלומר קטנה שייך לעשות אותו ק"ו דהשתא אביה מקבל קדושיה אינו תשקול כספא כיון שאין לה כלל יד לקדש עצמה אבל נערה דאית לה יד איהי תקדיש נפשה ותשקול כספא פירוש כיון דיש לה יד לקדש עצמה איהי תשקול כספא כיון שאין לה כלל יד לקדש עצמה אבל נערה אביה יכול לקדשה וכשאביה מקדשה אז יהיו הקידושין שלו והשתא ניחא קושיא דלעיל דקרא איהו הקידושין שלה אבל אמת הוא שגם כשהיא נערה אביה יכול לקדשה וכשאביה מקדשה אז יהיו הקידושין שלו והשתא ניחא קושיא דלעיל דקרא איירי בשקדשה אביה והתם ילף בושת ופגם מקידושין שע"י אביה שהם של אביה והכא ה"ק וכי תימא גילף מבושת ופגם קידושין שע"י עצמה שיהא איירי בשקדשה אביה ולהתם ילף בושת ופגם כי ולאי מקדושי אביה ליכא למילפינהו שלו על ידה לגמרי הם אבל מתחילה הוה ילף בושת ופגם שלו על ידה אביה מבושת ופגם כי ולאי מקדושי אביה וכתר הכי איכא למילף מה שהוא שלו על ידה ממה שלו על יד אביה:

מקדושי אביה וכתר הכי איכא למילף מה שהוא שלו על ידה ממה שלו על יד אביה:

יוצא

ט ל ב מיי' פ"ג מהלכות אישות הל"א סמג עשין מה טור ס"ע לה"ע סי' לו סעי' ל

מסורת הש"ס

א רש"ל מ"ז [וכ"ם ברש"ם] ב [לקמן יד.] ג [לקמן ה. יד. סוכה כד:] ספרי פרשה כי תצא ניצון כת: ד כתיבות מו: ודף סה: [לקמן יג.] תוספתא לסוטה פ"ב ה [בכתובות ליתא תיבת הכי] ו כתובות מו: מז: ז ג"ז שם ח [ברכות יט: וש"נ] ט [ועיין היטב בתוס' דף לין קיז: ד"ה חל למעוטי כו']

יציאה דכוותה קא ממעט. יליפת אירוסין דומיא דיליפת אמה קא ממעט מדין אמה ולמימר דים כסף כב ומה יליפת אמה סעבריה אין כסף לאדון דכפקא מרשותיה קאמר קרא אף מיעוט דים כסף דקא דייק ליליפת אירוסין יש כסף למי שילפה שימנו אב:

יציאה דכוותה קא ממעט והא לא דמיא האי יציאה להאי יציאה התם נפקא לה מרשות אדון לגמרי והכא אכתי מיחסרא מסירה לחופה בהפרת נדרים מיהא נפקא לה מרשותיה דתנן א״ל נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה והאי (שמות כא) ויצאה חנם להכי הוא דאתא הא מבעי ליה לכדתניא דתניא ויצאה חנם אלו ימי בגרות אין כסף ב אלו ימי נערות אמר רבינא א״כ לימא קרא אן כסף מאי אין כסף אין כסף לאדון זה אבל יש כסף לאדון אחר ומאן ניהו אב וממאי דדרשינן הכי ב דתניא (ויקרא כב) וזרע אין לה אין לי אלא זרעה זרע זרעה מנין ת״ל זרע אין לה ג עיין לה ואין לי אלא זרע כשר ג זרע פסול מנין ת״ל זרע אין לה ד ד עיין לה והא אפיקתיה לזרע זרעה זרע זרעה לא איצטריך קרא ה דבני בנים הרי הן כבנים כי איצטריך קרא לזרע פסול ותנא גופיה מנליה דדריש הכי אמרי כתיב (במדבר כב) מאן בלעם (דברים כה) ומאן יבמי דלא כתיב בהו יו״ד והכא כתיב ביה יו״ד ש״מ לדרשא הוא דאתא ואיצטריך למכתב קידושיה לאביה ואיצטריך למכתב מעשה ידיה לאביה דאי כתב רחמנא קידושיה לאביה הו״א משום דלא טרחא בהו אבל מעשה ידיה דקא טרחא בהו אימא דידה הוו ואי אשמעינן מעשה ידיה ו דקא מתזנא מיניה אבל קידושיה דמעלמא קאתי לה אימא דידה הוו צריכא: גופא ויצאה חנם אלו ימי בגרות אין כסף אלו ימי נערות ולכתוב רחמנא נערות ולא בעי בגרות אמר רבה בא זה ולמד על זה מידי דהוה אתושב ושכיר דתניא ז ח תושב זה קנוי קנין עולם שכיר זה קנוי קנין שנים יאמר תושב ולא יאמר שכיר ואני אומר קנוי קנין עולם אינו אוכל קנוי קנין שנים לא כ״ש אילו כן הייתי אומר תושב זה קנוי קנין שנים אבל קנוי קנין עולם אוכל בא שכיר ולימד על תושב שאע״פ שקנוי קנין עולם אינו אוכל א״ל אביי מי דמי התם תרי גופי נינהו דכי נמי כתב רחמנא תושב נרצע לא יאכל והדר כתב אידך הוה שכיר מילתא דאתיא בק״ו ח ומילתא דאתיא בק״ו טרח וכתב לה קרא אלא הכא חד גופא היא כי נפקא לה בנערות בגרות מאי בעיא נביה אלא אמר אביי לא נצרכה אלא לבנר דאילונית סד״א בנערות תיפוק בבגרות לא תיפוק ו קמ״ל מתקיף לה מר בר רב אשי ולאו ק״ו הוא ומה סימנין שאין מוציאין מרשות אב מוציאין מרשות אדון בגרות שמוציאה מרשות אב אינו דין שמוציאה מרשות אדון אלא אמר מר בר רב אשי לא נצרכה אלא ז לעיקר זבינא דאילונית סד״א דאתיא סימני נערות הוי זבינא דלא אתיא סימני נערות לא הוי זבינה זבינא

קמ״ל

יציאה דכוותה קא ממעט. פי׳ ר״ת יליפת אמה העבריה מאדון שהוא עת נעורים אף כאן נערה מיהו סוגיא לא משמע כלל שהוא צריך ללמוד דכיון נערות מיירי אלא מנלן דכסף דאכיה הוי וגרהה לפרש יליפה דכוותה כגון ברשות אדון אם היה שם כסף אז היה נותן לאדון שילפה ממנו כמו כן כאן שיש כסף ביליפתה מרשות אב דאכיה הוי וכן משמע לשון ט הקושיא: זרע פסול מנין. אומר ר״י זרע זרעה פסול קאמר דהא כיון שנבעלה לפסול לה פסלה מן הכהונה ולא תאכל עוד בתרומה הילכך ליכא לפרש זרע פסול ממש אלא זרע זרעה: בא זה ולימד על זה. פי׳ אי לא כתב אלא אחד הוי מוקמי ליה בנערה יותר דהיינו בגרות וא״ת ולמה לי ויצאה חנם ללמוד על אין כסף הא ע״כ לא הוה מצינן לאוקמי אין כסף בבגרות אלא בנערות דהא מיהא דרשינן לעיל אכל יש כסף לאדון אחר ומנו אב א״כ ע״כ האי קרא אחירי בנערות דאילו בבגרות אין האב זכאי בקדושין דכיון שבגרה אין לאביה רשות בה ואומר הר״ם דאי לאו ויצאה חנם הוה מוקמינן אין כסף ויתורא דיו״ד דאמר רבינא אחד לנערות ואחד לבגרות ודרשה דאין כסף לאדון זה לא הוה דרשינן להכי אצטריך ויצאה חנם: בגרות שמוציאה מרשות האב כו׳ וא״ת מיתת האב תוכיח שמוציאה מרשות האב ואינה מוציאה מרשות אדון אף אני אביא ו״ל דאיכא למיפרך מה למיתת האב שכן לא נשתנה הגוף תאמר בבגרות שנשתנה הגוף: ויצאה חנם אלו ימי בגרות אין כסף אלו ימי נערות. וא״ת בריאה הוה ליה למנקט אלו ימי נערות והדר ימי בגרות וי״ל משום דאין כסף צריך לאוקמיה לימי נערות כדאמר לעיל אכל יש כסף לאדון אחר דהיינו ימי נערות דאין האב זכאי בקדושי בתו בוגרת: דלא אתיא סימני נערות לא הוי זבינה זבינא. וא״ת וכקטנות איך נדע שלא תביא סימני נערות דסימני אילונית היינו כשהיא בת עשרים ולא הביאה שערות כדאיתא פרק הערל (יבמות דף פ:) ואע״פ שיש סימני אילונית שאפשר להביא בקטנות כגון סימן דקולה עבה ואין שיפולי מעיה כנשים הא אמרינן (שם) גבי סרים עד שיהא בו כולן ומשמע ה״ה באילונית וי״ל דה״ק לא הוי זביה זבינא וצריך האדון להחזיר מעשיה והאב יחזיר הכסף וגם אין שייך כה דין ייעוד אם ידעה:

ד עין משפט נר מצוה

ו מיי׳ פי״ח מהל׳ נדרים הלכה ט סמג לתין רמב ע״ג ס״ע יו״ד סי׳ רלד סעיף ה

יא
ב מיי׳ פ״ד מהל׳ עבדים הלכה ה סמג עשין פג

יב
ג ד מיי׳ פ״ח מהל׳ יבום הל׳ ג סמג עשין נב טור״מ אה״ע סי׳ קיז סעיף ב

יג
ה מיי׳ פ״ו מהל׳ תרומות הלכה ה

יד
ו מיי׳ פ״ד מהל׳ עבדים הלכה ה סמג עשין פג

טו
ז מיי׳ שם הל׳ סמ״ג שם

מסורת הש״ס

א נדרים סו. עד: יבמות כט: כתובות לט. מו: ב יבמות ע. ע״ש ספרא פרשת אמור ג [שי׳ תוס׳ לקמן סוה ד״ה ונ״ל רשי׳] ד [יבמות כב: וש״נ ובמ״ש שם על הגליון בשם הערוך ובמ״ע ר״ם ריש סי׳ ע] ה יבמות ע. ב״ב קמג. ע״ש [תוספתא דיבמות פ״ח] ו [שי׳ תוס׳ גיטין מז: ד״ה ולכיך וכו׳] ז יבמות ע. זבחים כב: ספרא פ׳ אמור ח [סחים יח: וש״נ] ט [יש גורסין בגי הקיצורים ואין לריך ה״מ]

מעיקרא דדינא פירכא שכן יוצאת בכסף. ה"ה דמצי למיקם שכן יוצאת בשם ויובל וסימנין אלא ניחא ליה למפרך פירכא דשייכא אף בשפחה כנענית דהוה מצי למיעבד ק"ו משפחה כנענית דלא שייכי פירכא דסימנים ושם ויובל הקשה הר"ר יעקב מאורלייג"ם אכתי למה לי כי יקח נהי דלא מצי יליף מק"ו מ"מ נילף מהיקישא שהקישה לאמה העבריה מואס אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת כדאיתא לקמן (דף טז.) ואמה העבריה נפקא לן לקמן (דף יד:) שנקנית בכסף מוהפדה ומה אמה נקנית בכסף אף אשה נקנית בכסף דאין מסיבין על היקיש וי"ל דאי מהיקש לחוד ה"א דלא סגי בפרוטה עד שיהא ב' פרוטות כדבעינן באמה העבריה כדמוכח לקמן ורבינו נתנאל תירץ כיון דלא ידענו דאמה העבריה נקנית בכסף אלא מוהפדה דהואיל ויוצאה בכסף נקנית בכסף לא יליף מיניה קנין של אשה לפי שביאתה איכה יוצאה בכסף כמו אמה העבריה:

מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף וא"ת נילף כסף מביאה ומה ביאה שאין קונה באמה העבריה קונה באשה כסף שקונה באמה העבריה אינו דין שיקנה באשה וי"ל כ"ם דאיכא למיפרך יבמה תוכיח שנקנית בביאה ואינה נקנית בכסף: **היכא** דיהבה לדידיה וקידשתו. פי' בקונטרס שאומרת הרי את מקודשת לי ואשה שהרי בחיים אינו נופל לשון קידושין שאין נאסר בכך לשאר נשים ועם לפרש שאומרת הרי אני מקודשת לך וצריך לומר דיהבה לדידיה לאו דוקא שהרי אביה מקבל הקדושין אלא רוצה לומר ואמרה: **כתב** רחמנא כי יקח ולא כי תקח אשה לאיש. תימה כיון דעיקר קרא דכי יקח אתא למימר שהיא לא תקדשנו מה צריך למילף קיחה קיחה משדה עפרון בלא"ה שמעינן ליה מדכתיב כי יקח ולא כי תקח אשה את איש וי"ל דאי לאו ג"ש הוה מוקמינן קרא דכי יקח איש אקידושין של ביאה אבל בקדושי כסף לא בעינן נתן הוא ואמר לחבר איצטריך גזירה שוה לאוריי דכי יקח מיירי בכסף ואפ"ה בעינן נתן הוא ואמר הוא: **ובעלה** מלמד שנקנית בביאה. וא"ת תיפוק ליה מדכתיב כי יקח דמשמע נמי לשון ביאה כמו כולהו קיחה דעריות איש אשר יקח את אחותו ואשה אל אחותה לא תקח איש אשר יקח את אשת אחיו וי"ל דשאני היכא דאי אפשר לפרשו בענין אחר כדאמרינן בפ' נושאין על התוספה (יבמות דף לז.) ליקוחין כתובין בתורה סתם הראויה לבביאה שביאה הראויה לקיחה קיחה וא"ת ונילף מג"ש דנקנית ביאה כדאמרי' ברים הבא על יבמתו (שם דף נה:) אשה לבעלה מנין שנקנה בהערמה אתיא קיחה קיחה וי"ל דאי לאו כתב ובעלה עיקר ביאה לא הוה גמרינן מקיחה דעריות דכיון דקיחה דהתם לא מישתעי בקנין כלל אבל לאשה הערמה כגמר ביאה גמרינן שפיר:

יבמה העבריה תוכיח שנקנית בכסף ואינה נקנית בביאה. תימה אי הוה שתיק מובעלה ה"א אמה העבריה נמי נקנית בביאה מק"ו דהא לקמן (דף ט:) ממעטינן מובעלה אמה העבריה. והכא אילו לא נכתב ובעלה קאמר וי"ל דהכי פריך והלא דין הוא דמשום אשה לא איצטריך ובעלה דאתיא ק"ו ואי למעוטי אמה העבריה לכתוב קרא ובעל והוי מוקי למעוטי אמה דמשום היא נופה לא צריך וה"א יתירה למה לי ומשני אי לא כתב אלא ובעל היא נופה לא הוה אתיא בקל וחומר דהוה אמינא אמה העבריה תוכיח:

מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת. ואם תאמר הלא אין מועיל לה זקיקתה לענין כסף ואם כן כל זה אכנים בקל והומר ומימא הכי ומה יבמה שאינה על פי שהיא זקוקה ועומדת אין נקנית בביאה אשה שאינה זקוקה ונקנית בכסף אינו דין שנקנית בכסף אינו ולא יוצא לה מה שאינה זקוקה דכה"ג צריך לומר פרק כילד הרגל (ב"ק דף כה.) דבעי לאוכוחי התם דקרן משלם בחצר הניזק מזק שלם מק"ו דשן ורגל שפטורין ברשות הרבים חייבין ברשות הניזק מזק שלם קרן שחייב ברשות הרבים אלא מזק אינו דין שחייב ברשות הניזק מזק שלם והקשה ר"י התם דאיכא למיפרך מה לשן ורגל דהזיקן מצוי תאמר בקרן שאין הזיקו מצוי ומפרש ר"י התם דלענין חיוב מזק שלם ברשות הניזק לאו הומרא היא למיפרך מינה שהרי אינה מועלת כלום בשן ורגל לחייב אלא מזק שלם קרן בכל וכל זה אמיס בקל והומר ומה שן ורגל שאע"פ שהזיקן מצוי פטורין ברשות הרבים חייבין ברשות הניזק מזק שלם קרן שאין הזיקו מצוי חייב ברשות הרבים אלא מזק אינו דין שחייב בחצר הניזק כ"ם וראיה לר"י דהכי פריך שכן זקוקה ועומדת לביאה כלומר שעיקר מצותה להקים לאחיו שם הילכך נקל לה להקנות בביאה יותר מאשה וה"ר אלעזר משז"א פי' שכן זקוקה ועומדת שביאה זו אינה עוקה אלא גומרת קדושי ראשון ומשום דאשכחן ביאה גומרת לא נאמר שתקנה תחלת קנין. [וש' תוס' כ"ק כה. ד"ה אין]:

מסורת הש"ס
א [פסחים יח: וש"נ]
ב [שם עז: חולין קיח:]
ג [ברש"י וכתוס' ליתא]
ד [לקמן טו:]
ה [שם]

קמ"ל (שמות כא) **ויצאה חנם** כו' ולמה בר רב אשי דאמר ולאו ק"ו הוא הא אמרינן א מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ה"מ היכא דליכא לשנויי אבל ב היכא דאיכא לשנויי משנינן: **ותנא מייתי לה מהכא דתניא** (דברים כד) **כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ונו' אין קיחה אלא בכסף וכה"א** (בראשית כג) **נתתי כסף השדה קח ממני והלא דין הוא ומה אמה העבריה שאינה נקנית בביאה נקנית בכסף זו שנקנית בביאה אינו דין שתקנה בכסף יבמה תוכיח שנקנית בביאה ואינה נקנית בכסף מה ליבמה שכן אין נקנית בשטר תאמר בזו שנקנית בשטר ת"ל כי יקח איש הא למה לי קרא הא אתיא לה אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מהיכא קא מייתית לה מאמה העבריה מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף תאמר בזו שאינה יוצאה בכסף ת"ל כי יקח איש ואיצטריך למיכתב ויצאה חנם ואיצטריך למיכתב כי יקח איש דאי כתב רחמנא כי יקח הוה אמינא קידושין דיהב לה בעל דידה הוו כתב רחמנא ויצאה חנם ואי כתב רחמנא ויצאה חנם הוה אמינא היכא דיהבה ג (ליה) איהי לדידיה וקידשתו הוו קידושי כתב רחמנא כי יקח ולא כי תקח: ד ובעלה מלמד שנקנית בביאה והלא דין הוא ומה יבמה שאין נקנית בכסף נקנית בביאה זו שנקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה אמה העבריה תוכיח שנקנית בכסף ואין נקנית בביאה מה לאמה העבריה שאין קנינה לשום אישות תאמר בזו שקנינה לשום אישות ת"ל ובעלה ולמה לי קרא הא אתיא לה אמר רב אשי משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא מהיכא קא מייתית לה מיבמה ה מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת תאמר בזו שאין זקוקה ועומדת תלמוד לומר ובעלה ומנין**

הא אמרת כו'. ומאי תקשה ליה אי אשמועינן קרא בגר דאיילומית דתיפוק ליה: ותנא מייתי ליה מהכא. קידושי כסף דילף לה רב זהודה דלעיל מאין כסף נפקי ליה לתנא מקיחה דשדה עפרון: כי יקח איש אשה ובעלה. והלריכה הכתוב גם לפוטרם מקיחה זו דכתיב סיפא דקרא והיה אם לא תמצא וגו': והלא דין הוא. שתהא נקנית בכסף מק"ו ולמה לי קרא: שאינה נקנית בביאה. אם מסרה ליה לביאה לשם שפחה אינה שפחתו בכך: נקנית בכסף. כדכתיב מכסף מקנתו (ויקרא כה): זו שנקנית בביאה. כדילף לקמן מובעלה: יבמה אינה נקנית בכסף. ליבם להיות כאשתו לסוליאה בגמ בלא חליצה כדילף לקמן (דף יד.) יבמה יבא עליה ויבמה ביאה גומרת בה ואין כסף גומר בה: מעיקרא דדינא. ממקום שאתה בא ללמוד דהיינו אמה העבריה יש להשיב ולהכי קאמר מעיקרא דדינא פירכא שהתשובה שהשיב בתחילה יבמה תוכיח לאו מעיקרא דדינא אתיא אלא ממקום אחר: שכן יוצאה בכסף. שפודה את עלמה בתוך שם שניה אם תרצה כדכתיב (שמות כא) והפדה והואיל וכסף הטוב בה לפדותה הטוב נמי לקנותה: שאינה יוצאה בכסף. כדלפקא לן מספר כורתה ואין דבר אחר כורתה: ואיצטריך למיכתב ויצאה חנם. למילף מיניה כדילף לעיל יש כסף לאדון אחר: היכא דיהבה איהי לדידיה. כסף וקדשתו דאמרה ליה הקדש לי: ליהוו קידושין. דכיון דאשמועי' דכסף עדיד איסות מה לי כסף דידיה מה לי כסף דידה להכי הדר תנא קרא זימנא אחרית בהדיא כי יקח אים ולא כי תקח אשה לאיש: שכן אין קנינה לשום אישות. הלכך לא שייכא בה ביאה: שכן זקוקה ועומדת. לזה מחמת קידושי המת ואין ביאה באה אלא לגמור אבל קנין דמעיקרא לא

סטר

ומנין הוה גמרינן מקיחה דעריות דכיון דקיחה דהתם לא מישתעי בקנין כלל אבל לאשה הערמה כגמר ביאה גמרינן שפיר:

יבמה העבריה תוכיח שנקנית בכסף ואינה נקנית בביאה. תימה אי הוה שתיק מובעלה ה"א אמה העבריה נמי נקנית בביאה מק"ו דהא לקמן (דף ט:) ממעטינן מובעלה אמה העבריה. והכא אילו לא נכתב ובעלה קאמר וי"ל דהכי פריך והלא דין הוא דמשום אשה לא איצטריך ובעלה דאתיא ק"ו ואי למעוטי אמה העבריה לכתוב קרא ובעל והוי מוקי למעוטי אמה דמשום היא נופה לא צריך וה"א יתירה למה לי ומשני אי לא כתב אלא ובעל היא נופה לא הוה אתיא בקל והומר דהוה אמינא אמה העבריה תוכיח:

מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת. ואם תאמר הלא אין מועיל לה זקיקתה לענין כסף ואם כן כל זה אכנים בקל והומר ומימא הכי ומה יבמה שאינה על פי שהיא זקוקה ועומדת אין נקנית בביאה אשה שאינה זקוקה ונקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה ולא יוצא לה מה שאינה זקוקה דכה"ג צריך לומר פרק כילד הרגל (ב"ק דף כה.) דבעי לאוכוחי התם דקרן משלם בחצר הניזק מזק שלם מק"ו דשן ורגל שפטורין ברשות הרבים חייבין ברשות הניזק מזק שלם קרן שחייב ברשות הרבים אלא מזק אינו דין שחייב ברשות הניזק מזק שלם והקשה ר"י התם דאיכא למיפרך מה לשן ורגל דהזיקן מצוי תאמר בקרן שאין הזיקו מצוי ומפרש ר"י התם דלענין חיוב מזק שלם ברשות הניזק לאו הומרא היא למיפרך מינה שהרי אינה מועלת כלום בשן ורגל לחייב אלא מזק שלם קרן בכל וכל זה אמיס בקל והומר ומה שן ורגל שאע"פ שהזיקן מצוי פטורין ברשות הרבים חייבין ברשות הניזק מזק שלם קרן שאין הזיקו מצוי חייב ברשות הרבים אלא מזק אינו דין שחייב בחצר הניזק כ"ם וראיה לר"י דהכי פריך שכן זקוקה ועומדת לביאה כלומר שעיקר מצותה להקים לאחיו שם הילכך נקל לה להקנות בביאה יותר מאשה וה"ר אלעזר משז"א פי' שכן זקוקה ועומדת שביאה זו אינה עוקה אלא גומרת קדושי ראשון ומשום דאשכחן ביאה גומרת לא נאמר שתקנה תחלת קנין. [וש' תוס' כ"ק כה. ד"ה אין]:

שטר שאין פודין בו הקדשות. אם כתב לגובר שטר על מעות פדיון הקדש אין הקדישו פדוי דבעינן ונתן הכסף וקם לו: האי שטרא לחוד והאי שטרא לחוד. בזה כתוב לשון כניסה וזה מפורש לשון יציאה: האי כספא לחוד. כשהוא נותנו מפרש על מנת מה שהוא נותנו: חד הוא. אינו נזכר בתוכו אם להוציא אם להכניס: קאי בגירושין וממעט קידושין בתמיה: ולר' יוסי הגלילי דמפיק ליה להאי וכתב לדרשא אחרינא. בפ"ב דגיטין (דף כח:): לדבר הכורת. שיהא הספר מבדילן ולא שיהא בו תנאי שאוגדן: אין זה כריתות. שכל ימיה היא נאגדת בו לקיים תנאי זה מחמתו: הרי זה כריתות. אפילו מיד דהיא תקיים תנאו ותלך שאפשר דבריה אלו לבא לידי סבלה: מכרת כריתות. דהוה מלי למיכתב ספר כרת דמשמע ספר כורתה והך דרשא אחריתי מייתורא דליסגא: חדא מחדא לא אתיא כו'. הכי קשיא ליה האי תנא דלעיל דפריך בכולהו והלא דין הוא והדר דלא אתו מדינא ואלרכיה קרא למה לי קרא בכולהו נסי דחדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי במה מצינו בהלך הסוס שבהן שקונין בעלמא וקונין כאן אף אני אביא את הסליסי שהרי כולם קונים במקום אחר כסף ושטר קונה באמה העבריה כדלקמן (דף יד:) ביאה קונה ביבמה: כסף וביאה הנאתן מרובה. אבל שטר אירוסין אין בו לא הוא הלא הרי אין כתוב בו אלא הרי את מקודשת לי: קנינן מרובה. שקונין קרקעות ועבדים: בע"כ. ביאה קונה ביבמה בע"כ דנפקא לן ביבמות (דף נד.) מויבמה וכן שטר מוציא את האשה בע"כ מבעלה: באמה העבריה בע"כ. שהיה מוכרח אלא מדעתה: בכסף שאינו מאכיל בתרומה. אם נתארסה לכהן כדתנן בכתובות (לז:) אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה: שאינו גומר. להוציאה מרשות אביה למעמד ידיה ולירושתה: אף

ומנין שאף בשטר ודין הוא ומה כסף [ח] שאין מוציא מכניס שטר שמוציא אינו דין שמכניס מה לכסף [כ] שכן פודין בו הקדש ומעשר שני תאמר שטר [ג] שאין פודין בו הקדש ומעשר שני דכתיב (ויקרא כז) [א] ונתן הכסף וקם לו אמר קרא (דברים כד) ויצאה והיתה [ב] מקיש הויה ליציאה מה יציאה בשטר אף הויה נמי בשטר [ג] ואקיש נמי יציאה להויה מה הויה בכסף אף יציאה בכסף אמר אביי יאמרו כסף מכניס כסף מוציא סניגור יעשה קטיגור אי הכי שטר נמי יאמרו שטר מוציא שטר מכניס [ד] קטיגור יעשה סניגור מילי דהאי [ה] שטרא לחוד ומילי דהאי שטרא לחוד הכא נמי האי כספא לחוד והאי כספא לחוד טיבעא מיהא חד הוא רבא אמר אמר קרא (שם) [ו] וכתב לה בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף ואימא בכתיבה מתגרשת ואינה מתקדשת בכתיבה הא כתיב (שם) ויצאה והיתה מקיש וכו' ומה ראית מסתברא קאי בגירושין ממעט גירושין קאי בגירושין וממעט קידושין ולרבי יוסי הגלילי דאפיק ליה להאי קרא לדרשא אחרינא שאינה מתגרשת בכסף מנא ליה אמר קרא (שם) ספר כריתות [ז] ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה ורבנן האי כריתות מאי עבדי ליה מיבעי ליה [ל] לדבר הכורת בינו לבינה [ח] כדתניא [ט] הרי זה גיטיך ע"מ שלא תשתי יין על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה כריתות כל שלשים יום הרי זה כריתות ורבי יוסי הגלילי מברת כריתות קא נפקא ליה ורבנן כרת כריתות לא משמע להו חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי הי תיתי לא ליכתוב רחמנא בשטר ותיתי מהנך מה להנך שכן הנאתן מרובה לא ניכתוב רחמנא בביאה ותיתי מהנך מה להנך שכן קנינן מרובה לא ניכתוב רחמנא בכסף ותיתי מהנך מה להנך שכן ישנן בע"כ וכ"ת כסף נמי בע"כ באמה העבריה [ט] באישות מיהא לא אשכחן: [י] אמר רב הונא חופה קונה מקל וחומר ומה כסף שאינו מאכיל בתרומה קונה חופה [י] שמאכלת בתרומה אינו דין שתקנה וכסף אינו מאכיל [כ] והאמר עולא [ל] דבר תורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה שנאמר (ויקרא כב) וכהן כי יקנה נפש קנין כספו והאי קנין כספו הוא ומה טעם אמרו אינה אוכלת גזירה שמא ימזגו לה כוס בבית אביה ותשקנו לאחיה ולאחותיה אלא פריך הכי ומה כסף שאינו גומר קונה חופה

ומנין שאף בשטר. ומק"ו דאמה העבריה שאין נקנית בביאה ונקנית בשטר ליכא למימר מדא משום דאמה גופה מדאיתקש לאחרת נפקא לן לקמן (דף עז.) ואפילו לרב חסדא דיליף לה מלא תצא בלאת העבדים אבל נקנית היא בקנין העבדים ואיכא למיפרך כדלעיל שכן יוצאה בכסף ועוד דכיון דלרב חסדא אב כותבו ליכא למילף באשה שאינה נקנית בזה הענין שהבעל כותבו:

שכן פודין בו הקדשות ומעשר. וא"ת כל זה אמים בק"ו ומה כסף שאע"פ שפודין בו הקדש ומעשר ואינו מוציא ואפ"ה מכניס שטר שאע"פ שאין פודין בו הקדש מוציא אינו דין שיכניס י"ל דחומרא הכתובה בפסוק אין להכניס בק"ו דודאי חומרא של סברא ניתנה להמים בק"ו אבל הכתובה יש לנו לומר שהיא הגורמת מעלה וא"ת ונימא ק"ו מקרקעות שאינן מוציאות אפ"ה מכניסות פי' דאדם יכול לקדש אשה בקרקע ואינה מתגרשת בקרקע והתם ליכא למיפרך שכן פודין בו הקדש וי"ל דאיכא למיפרך מה לקרקע שכן קונין מטלטלין אבל תאמר בשטר וא"ת מטלטלין יוציאו שאין קונין אבל אין מוציאות ומכניסות אף אני אביא שטר וי"ל מה למטלטלין שכן פודין בו הקדש: **מה** הויה בכסף אף יציאתה בכסף. ולענין ביאה ליכא למימר מה הויה בביאה אף יציאתה בביאה שלהתרחק ממנה הוא מגרשה ועוד משום שמצא בה ערות דבר רגיל לגרשה ואז יש לו לפרוש:

סניגור יעשה קטיגור וא"ת א"כ היכי קאמר לעיל מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף ודין הוא שתהא נקנית בכסף אדרבה גריעותא דאין קטיגור נעשה סניגור וי"ל דבאמה העבריה ליכא למימר הכי לפי שמתחלה שהביה מוכרח לספחות הוא מקבל הכסף מן האדון א"כ כשהוא רוצה לפדותה דין הוא שיקבל האדון הכסף אבל אים שמקדש אשה הכל בא על ידו כין הקידושין בין הגירושין והתם שייך למיפרך יאמרו כסף מכניס וכו':

קאי בגירושין ממעט גירושין. ואין סברא לומר קאי בכתיבה וממעט בכתיבה דפשטא דקרא משמע שהא לומר דוקא בכתיבה דקאמר אם לא תמצא חן בעיניו וכתב לה משמע דוקא בזה הענין: **על** מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם אין זה גט. פי' בקונטרס שכל ימיה נאגדת לקיים תנאי זה מחמתו וא"ת אמאי לא אמר דהוי גט שהרי אם מת אביה יכולה היא ליכנס לבית ושוב אינה נאגדת בו דלאחר מיתת אביה לא חשיב בית אביה כדאמרינן בנדרים (דף מו.) קונס לכיתך שאיני נכנס מת אז מכרו מותר וי"ל דבית אביה קרוים כל יוצאי חלציו של אביה אע"ג שמת כדכתיב (בראשית לח) נבי תמר שבי אלמנה בית אביך אע"פ שמת אביה כדמוכחי קראי ל: **ורבי** יוסי הגלילי מברת כריתות נפקא. תימה דבפ' המגרש (גיטין ד' פג:) קאמר על רבנן דר"א בן עזריה כרת כריתות לא דרשי ור"י הגלילי בכלל דרבנן והכא אמר דר"י הגלילי דרש כרת כריתות וי"ל דלא קאמר לא משמע להו אלא דלא דרשי פירוש לההוא דרשא דהתם דמיבעי להו לדרשא דהכא:

שכן יצאן בעל כרחה. פי' בקונטרס ביאה ביבמה שטר בגרושין כסף באמה העבריה וקשה לר"ת אם זה חשיב בעל כרחה מה שהאב מוכר את בתו בעל כרחה א"כ מאי קאמר רב הונא לקמיה כסף באישות מיהא לא אשכחן בע"כ הלא האב מקדש בתו קטנה בכסף בע"כ ואומר רבינו תם כיון דאב במקום בתו קאי אין זה חשיב בע"כ כיון שהוא מדעתו של אב וא"ת א"כ היכי קאמר כסף נמי איתא באמה העבריה בע"כ הרי אב מוכרה מדעתו וי"ל דהכי פריך כסף איתא באמה בע"כ כגון שהאדון מייעד את העבריה בכסף מקנתה בע"כ של אב וכע"כ של בת דהא דאמר לקמן (דף יט.) אשר לא יעדה שגריך לייעדה לא שגריך לעשות מרצונה אלא שגריך להודיעה שלשם קידושין מייעדה ואע"ג דאמר לקמן באישות מיהא לא אשכחנא וכבי הלי גוונא שמייעד הוי אישות מ"מ בתחילה לא בא הכסף בשביל אישות ויש מיישבים פי' הקונטרס דודאי זה קרוי בעל כרחה מכירה של אמה העבריה שהוא הוא לה ואם היתה בת דעת לא היתה מתרצת אבל קידושי קטנה לאו טוב הוא לה כמו מכירה ופוסה עומדת ליגעא אם היתה בת דעת היתה מתרצת ולא חשיב על כרחה:

עין משפט נר מצוה

טז
א מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' א ב סמג עשין מח

יז
ב ג מיי' פ"ז מהלכות ערכין הלכה א ופ"ל מהל' מע"ש הלכה ט

יח
ד ה מיי' פ"א מהל' גירושין הלכה א ופ"ח שם הל' יא עז סמג עשין ב טוש"ע אה"ע סי' קמג ס"ב

יט
ו ז מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ג וס"ח שם הלכה ז

מסורת הש"ס

א [עי' תוס' שבת קכא. ד"ה ונתן]
ב [לקמן ט: מא. מד. מח. גיטין עח: סכ:]
ג עירובין טו: סוכה כד: גיטין לא: [כתובות מז.]
ד [חגיגה יג:] ברכות נט. ר"ה טו.
ה [לקמן נג.] ו [עירובין טו: גיטין לח: סוכה כד:]
ז [לעיל נמוש"כ]
ח עירובין טו: סוכה כד: גיטין לא: פנ.
[תוספתא שם פ"ב]
ט [לקמן עז.]
י [לעיל ג.]
כ [לקמן יז:] כתובות מז:
ל [עי' תוס' עירובין טו: ותוס' סוכה כד.]

חופה שגומרת אינו דין שתקנה. וא"ת נימא דיו אסוף דינא דמהיכא מייתית דחופה קונה משום דגומרת דיו לבא מן הדין להיות כנגדון מה להלן אחר כסף אף כאן לאחר כסף ור"ל דאתיא כרבי טרפון דאמר (בב"ק דף כה.) היכא דמיפריך קל וחומר דיו מיפריך קל וחומר דלאחר כסף לא איצטריך וא"ת לדידן דאמר דחופה איינה קונה נימא דכסף גומר אחר כסף מק"ו דחופה מה חופה שאינה קונה גומרת כסף שקונה אינו דין שיגמור ור"ל דלא מצי לאוקומי שיגמור אלא אחר כסף בחופה ומתני אומלמה הא כסף מהאי כסף: **אף** אני אביא חופה שקונה בעלמא וקונה כאן מה להלן השוה שבהן שקונין בע"כ. ואע"פ שמוסר בתו הקטנה לחופה בע"כ כיון דבמקום בתו קאי לא חשיב בע"כ וא"ת אכתי אשכחנא חופה בעל כרחה דיישוב לאו מישומין עושה ומגלא שאחר יישוב כונסה האדון לחופה על כרחו דאב וי"ל אע"פ שהיישוב יכול לעשות בעל כרחו דאב החופה צריך לעשות מדעת: **ורב** הונא כסף באישות מיהא לא אשכחנא בע"כ. אע"פ שהאב מקדש בתו קטנה בעל כרחה מ"מ כיון שהוא מדעת האב לא קרי בעל כרחה כדפרישית ושוב בחופה נמי אשכחנא כה"ג (כתובות מז.) שהאב מוסר את בתו קטנה לחופה: **דא** נתן הוא ואמרה היא כו'. מה שלא הזכיר כלל נתנה היא ואמר הוא משום דלא פסיקא ליה דפעמים מקודשת באדם השוב כדאמר לקמן (דף ז.): **דא** לאו הכי לא אלמא קסבר יהיס שאין מוכיחות לא הויין ידיס. וא"ת אמאי לא משני דלשולם הויין ידיס ואתם דקאמר אהא אפילו ידיס שאין מוכיחות לא הויין דדילמא אהא בתעניית קאמר וי"ל דטפי משמע אהא לשון נזירות מלשון תעניית דאהא משמע מיד ופעמים שאכל ולא מצי למימר אהא בתעניית עד למחר אכל גבי נזירות מיד יכול להתחיל נזירותו אם ירצה: **הכא** במאי עסקינן דאמר לי. משמע דמסיק הכא לשמואל דידיס שאין מוכיחות לא הויין ידיס ותימה דברים מסכת נדרים (דף כ.) אמר האומר להבירו מודרני ממך מופרשני ממך מרוחקני ממך שאיני אוכל לך שאיני טועם לך אסור וקאמרי' עלה בגמ' (שם דף ד:) אמר שמואל בכולן עד שיאמר שאיני אוכל לך שאיני טועם לך ומסיק מאי טעמא דילמא מודרני ממך דלא משתעינא בהדך משמע מופרשני ממך דלא עבידנא משא ומתן בהדך משמע מרוחקני דלא קאימנא בר' אמות דילך משמע ופריך (שם דף ה:) לימא דסבר שמואל ידיס שאין מוכיחות לא הויין ידיס ומשני שמואל מוקי מתני' כרבי יהודה דאמר ידיס שאין מוכיחות לא הויין ידיס ומדקאמר שמואל מוקי למתני' כרבי יהודה מכלל דאיהו לא סבירא ליה כוותיה אלא סבירא ליה דהויין ידיס ואין לפרש דשמואל מוקי למתני' כרבי יהודה וסבר ליה כוותיה מדאמר בתר הכי ומאי דוחקיה דשמואל לאוקמא מתני' כרבי יהודה ומאי קשיא אמאי דחיק ומוקי מתני' כרבי יהודה משום דסבר ליה כוותיה לכך מוקי כרבי יהודה אלא ודאי קיס ליה דהויין ידיס ועוד דאמר בגיטין (דף פה.) גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם רבי יהודה אומר

אף אני אביא חופה שקונה בעלמא. שגומרת ליורשים ולספרת נדריס יקנס ומי כאן בלא אירוסין: שכן ישנן בע"כ. שקונס בעלמא ביאה ביבמה ושטר בגירושין וכסף באמה העבריה: כסף בעלמא בע"כ. ואפ"ס קונה כאן ואף על כרחה כגון אב מקבל קידושין לבת קטנה אף אני אביא חופה: שתי תשובות בדבר. להא דאמרת חופה קונה בלא כסף: ועוד כלום חופה גומרת. דקאמרת חופה שגומרת כו' וכיון שאינה גומרת אלא לאחר קידושין היאך אתה בא לדון חופה שלא ע"י קידושין מחופה שע"י קידושין: הרי את מקודשת לי. או הרי את מאורסת לי: ותנא סיפא מילתא דסתרא לרישא. בתמיה וכי אמרינן בכל דוכתא כדי נסבה מידי דלא איצטריך למיתניה ותנייה בכדי אבל סיפא דסתרא לרישא לא תני תנא: ה"ק. סיפא אבל שינה ממה שאמרנו כגון שנתן הוא ואמרה היא ונעשה כאילו נתנה היא ואמרה היא ומינה מקודשת דבעינן כי יקח איש: נתן הוא. דמי לכי יקח איש: ואמרה היא. דמי לתקח אשה לאיש: והיישינן מדרבנן. אשה בא אחר וקידשה לריכה גט משניסה שמא לא היו של ראשון קידושין ואלו קידושי שני או שמא של ראשון קידושין ולא של שני: בקידושין נתן לה כו'. משום דקא בעי למימר סיפא בגירושין נתן לה כו' נקט כי האי ליטנא ח (נתן): הרי את מקודשת. ולא גרשינן לי: אין כאן בית מיחוש. אין כאן אפי' ספק קידושין דכי יקח כתיב ולא שיקח עלמו לה ודגירושין אין כאן בית מיחוש אף לפוסלה לכהונה: ידים שאין מוכיחות. בית יד אחיזת הדבר אע"פ שאינו מוכיח אחיזת לשון גמור כי הכא דקאמר הרי את מקודשת ולא קאמר למאן: הויין ידים. ואמר דלדידיה קדשה: אהא. אהיס: שהיה נזיר עובר לפניו. דודאי אהיס אף אני כוס קאמר אלמא בעינן הוכחה: לישני

ח חופה שגומרת אינו דין שתקנה מה לכסף שכן פודין בו הקדשות ומעשר שני ביאה תוכיח מה לביאה שכן קונה ביבמה כסף יוכיח [א] וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שקונין בעלמא וקונין כאן אף אני אביא חופה שקונה בעלמא וקונה כאן מה לצד השוה שבהן שכן הנאתן מרובה שטר יוכיח מה לשטר [ב] שכן מוציא בבת ישראל כסף וביאה יוכיחו וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שקונין בעלמא וקונין כאן אף אני אביא חופה שקונה בעלמא וקונה כאן מה להצד השוה שבהן שכן ישנן בע"כ ורב הונא כסף מיהא [ג] באישות לא אשכחן בע"כ אמר [ד] רבא שתי תשובות בדבר חדא דשלש תנן וד' לא תנן ועוד כלום חופה גומרת אלא ע"י קידושין וכי גמרינן חופה שלא ע"י קידושין מחופה שע"י קידושין א"ל אביי הא דקאמרת ג' תנן וד' לא תנן תנא מילתא דכתיבא בהדיא קתני מילתא דלא כתיבא בהדיא לא קתני ודקאמרת כלום חופה גומרת אלא ע"י קידושין רב הונא נמי ה"ק ומה כסף שאינו גומר אחר כסף קונה חופה שגומרת אחר כסף אינו דין שתקנה: [ד] ת"ר [ג] כיצד בכסף נתן לה כסף או שוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת לי הרי את מאורסת לי הרי את לי לאינתו הרי זו מקודשת אבל היא שנתנה ואמרה היא הריני מקודשת לך הריני מאורסת לך הריני לך לאינתו אינה מקודשת מתקיף לה רב פפא טעמא דנתן הוא ואמר הוא הא נתן הוא ואמרה היא אינה מקודשת אימא סיפא אבל היא שנתנה לו ואמרה היא לא הוו קידושין טעמא דנתנה היא ואמרה היא הא נתן הוא ואמרה היא הוו קידושין רישא דוקא סיפא [ה] כדי נסבה ותני סיפא מילתא דסתרא לה לרישא אלא ה"ק נתן הוא ואמר הוא פשיטא דהוו קידושין נתן הוא ואמרה היא נעשה כמי שנתנה היא ואמרה היא ולא הוו קידושין ואב"א נתן הוא ואמר הוא מקודשת נתנה היא ואמרה היא אינה מקודשת נתן הוא ואמרה היא [ז] ספיקא היא וחיישינן מדרבנן: אמר שמואל [ח] בקידושין נתן לה כסף ושוה כסף ואמר לה הרי את מקודשת הרי את מאורסת הרי את (לי) לאינתו הרי זו מקודשת הריני אישך הריני בעליך הריני ארוסיך אין כאן בית מיחוש [ו] וכן בגירושין נתן לה ואמר לה הרי את משולחת הרי את מגורשת הרי את מותרת לכל אדם הרי זו מגורשת איני אישך איני בעליך איני ארוסיך אין כאן בית מיחוש אמר ליה רב פפא לאביי [ו] למימרא דסבר שמואל ידים שאין מוכיחות הויין ידים והתנן [ז] האומר אהא הרי זה נזיר והוינן בה ודילמא אהא בתענית קאמר ואמר שמואל [ח] והוא שהיה נזיר עובר לפניו טעמא דנזיר עובר לפניו הא לאו הכי לא הכא במאי עסקינן דאמר לי אי הכי מאי קמ"ל הני

לישני

מסורת הש"ס
א [נקמן כא. וש"נ]
ב [נקמן טו.]
ג שם
ד תוספתא דקידושין פ"ה ה"ו [ר"ה כה: וש"נ] ו [מיר כ: ע"ב נדרים הי: ע"ב גיטין פה:]
ז [מיר כ: ע"ב ח רש"ל מ"ו וסי' בקידושין וכן בר"ל

עין משפט
נר מצוה
כ
א מיי' פ"ו מהל' אישות הלכה א ב סמג עשין מת טוש"ע אה"ע סי' נד סעיף א
כא
ב מיי' פ"ח שם הל' ב טוש"ע שם סימן כו סעיף ב
כב
ג מיי' שם פ"ג הל' א סמג שם טוש"ע אה"ע סי' כז ס"א
כג
ד מיי' שם הל"ב וסמג שם עיין טוש"ע שם סעיף א ו
כה
ו מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה ד סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קלו סעיף ג
כו
ז ח מיי' פ"ח מהל' מירות הלכה ו

לישני בתראי. דקאמר בהו אין כאן בין מיחוס בין דקידושין בין דגירושין: ליתגינהו כחדא. למיס לי למיתני מקודשת מקודשת תרי זימני: מיוחדת. לשון יחוד (בראשית ב): מיועדת. לשון אחר לשון קידושין באמה העברים: עזרתי נגדתי. לשון אעשה לו עזר כנגדו (בראשית ב): סגורתי. לשון ויסגור בשר (שם): עצורתי. לשון עצרת שתה אספת עמי לבית ורבותי אמרו לשון כי אשה עצורה לו (שמואל א כא) ולא נסירא דהסיא עצורה ממנו קאמר דשא אחימלך אמר לו לדוד אם נשמרו הנערים אך מאשה ודוד אחדר ליה אשה עצורה לנו והכנו עהורים: ויהודה ועוד לקרא. וכי המקרא לריך סיוע ממנהג שביהודה: שכן ביהודה כו'. אבל מקרא ליכא למילף דהשוא יחוד בעלמא הוא שהרי בשפחה כנעניה שכתוב מדבר שאין קידושין תופסין בה ומעיקרא הוה סלקא דעתיה כמ"ד בגיטין (דף מג.) בחליה שפחה וחליה בת חורין שכתוב מדבר דשייכי בה לד קידושין: במאי עסקינן. בשכ ליטי דקא מיבעיא לן מי הוו קידושין או לא ה"ד מי בשאין מדבר עמה קודם לכן על עסקי קידושין וכן בשכ ליטי דגירושין שלא היה מדבר עמה על עסק גיטה: מנא ידעה כו'. כלומר אפילו הוו שכ ליטי לשון קידושין היכי מקדשא הא לא ידעה מאי קאמר לה שתתרלה להתקדש לו: ואלא במדבר. מה לי מי לא הוה לשון קידושין אפילו לא אמר לה מידי כמי אלא שנתן לה קי"ל דהוו קידושין כר' יוסי: גיטה וקידושה. או גיטה או קידושה: ה"נ. דמקדשא כרבי יוסי דאמרינן מוסתמא לשם קידושין נתן והיא קבלתה לכך אבל הסתא דפרים הכי ליטי אם לשון קידושין הן נתקדשה אם לשון גרוש לעשות מלאכתו אם הרי גילה בדעתו שאינו חפץ לקדשה עכשיו: והוא שעסוקין בו'. הא דקאמר רבי יוסי דיו והוא שהיו עסוקים בדיבור עיסקי קידושיהן עד שעת נתינה: מנא ידעה. כיון דבשעת נתינה לא עסוקין בדיבור הך דושין מנא ידעה שלשם קידושין הוא נותנה לה שתתרלה ואע"פ שדברו כבר בכך הרי פסקו אותו עסק: מענין לענין. שפסקו מלדבר בקידושין ממש והיו מדברים בדברים אחרים ומיהו לדבר ארכי זיווגה היה כמו במה יש לך בדוגיא וכמה שדות יש לך להתפרנס מהם: בטיב גיטין. בהלכותיהן: לא יהא לו עסק עמהן. לשון דיין בדבר שמא יתיר איסור ערוה וזהו עיוות שאינו יכול לתקן: אפי' לא שמיע ליה. הא דהלכה כרבי יוסי דימא כמי דלא יהא לו עסק עמהם כלומר מי שכיחא הא לא שכיחא שיהא אדם נותן גט או קידושין לאשה ואינו מפרש: וכן בגירושין. כמו אמר מר וכן בגירושין כו': פשיטא. בכיחותא לא

לישני בתראי קמ"ל הכא כתיב (דברים כד) כי יקח ולא שיקח את עצמו והכא כתיב (שם) ושלחה ולא שישלח את עצמו: ת"ר [ג] הרי את אשתי הרי את ארוסתי הרי את קנויה לי מקודשת [ד] הרי את שלי הרי את ברשותי הרי את זקוקה לי מקודשת וליתנינהו כולהו בחדא תנא תלת תלת שמעינהו וגרסינהו [ה] איבעיא להו מיוחדת לי מהו מיועדת לי מהו עזרתי מהו נגדתי מהו עצורתי מהו צלעתי מהו סגורתי מהו תחתי מהו תפושתי מהו לקוחתי מהו פשוט מיהא הדא דתניא [ו] האומר לקוחתי הרי זו מקודשת משום שנאמר (שם) כי יקח איש אשה איבעיא להו חרופתי מהו ת"ש דתניא [ז] האומר חרופתי מקודשת שכן ביהודה קורין לארוסה חרופה ויהודה הויא רובא דעלמא ה"ק האומר חרופתי מקודשת שנאמר (ויקרא יט) והיא שפחה נחרפת לאיש ועוד ביהודה קורין לארוסה חרופה [א] ויהודה ועוד לקרא אלא ה"ק האומר חרופה ביהודה מקודשת שכן ביהודה קורין לארוסה חרופה במאי עסקינן אילימא בשאין מדבר עמה על עסקי גיטה וקידושה מנא ידעה מאי קאמר לה ואלא במדבר עמה על עסקי גיטה וקידושה אע"ג דלא אכיר לה נמי [ב] דתנן היה מדבר עם אשה על עסקי גיטה וקידושה ונתן לה גיטה וקידושה ולא פירש ר' יוסי אומר דיו ר' יהודה אומר צריך לפרש ואמר רב הונא אמר שמואל [ו] הלכה כר' יוסי אמרי לעולם במדבר עמה על עסקי גיטה וקידושה ואי דיהיב לה ושתיק ה"נ [ז] הב"ע דיהב לה ואמר לה בהני לישני והכי קא מיבעיי ליה הני לישני לקידושי קאמר לה או דילמא למלאכה קאמר לה תיקו: [ג] נופא היה מדבר עם האשה על עיסקי גיטה וקידושה ונתן לה גיטה וקידושה ולא פירש רבי יוסי אומר דיו ר' יהודה אומר צריך לפרש אמר רב יהודה אמר שמואל [ח] והוא שעסוקין באותו ענין וכן אמר ר"א א"ר אושעיא והוא שעסוקין באותו ענין כתנאי [ד] רבי אומר והוא שעסוקין באותו ענין ר' אלעזר בר ר"ש אומר אע"פ שאין עסוקין באותו ענין ואי לאו דעסוקין באותו ענין מנא ידעה מאי קאמר לה אמר אביי [ה] מענין לענין באותו ענין אמר רב הונא אמר שמואל הלכה כר' יוסי א"ל רב יימר לרב אשי ואלא הא [ו] דאמר רב יהודה אמר שמואל כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהא לו עסק עמהם אפי' לא שמיע ליה הא דרב הונא אמר שמואל א"ל אין ה"נ: וכן בגירושין נתן לה גיטה ואמר לה הרי את משולחת הרי את מגורשת הרי את מותרת לכל אדם הרי היא מגורשת: [ז] [ט] פשיטא נתן לה גיטה ואמר לה לאשתו הרי את בת חורין לא

ודן דו יהוו ליכי מינאי הוא נופו שב גט ופליגי רבנן עליה ושמואל סבר כרבנן וי"ל דהרי את מקודשת ולא אמר לי לא משמע כלל דמקודשת לי קאמר דאדם עשוי לקדש אשה לאחיו וידיש שאין מוכיחות כלל כי הני ודאי קאמר שמואל לא הוויין ידיש אבל בהאי צדדים הוו מוכיחות טפי וכן ההוא דכותב טופסי גיטין הוו מוכיחות דאין אדם מגרש אשת חבירו אך ברים מס' נזיר (דף ב:) יש ספרים דגרסי האומר אהא ה"ז נזיר אמר שמואל הוא בהיה נזיר עובר לפניו וקא אמר ליטא דקסבר שמואל ידיש שאין מוכיחות לא הוויין ידיש אין מש"ה כי נזיר עובר לפניו הוי ידיש מוכיחות ומהני אבל אין נזיר עובר לפניו הוי ידיש שאין מוכיחות ולא מהני ואית ספרים דגרסי ליטא קסבר שמואל ידיש שאין מוכיחות לא הוויין ידיש ומשני עובר לפניו הוי ידיש שאין מוכיחות לכל הפחות אבל אין עובר לפניו אפי' שאין מוכיחות לא הוי: עצורך. מהו פי' בקונטרס לשון עצרת שתה אספת עמי בבית ורבותי מפרשים לשון כי אשה עצורה לנו ולא נהירא דההוא עצורה ממנו קאמר דהא אחימלך אמר לו לדוד אם נשמרו הנערים אך מאשה ודוד אחדר ליה אשה עצורה לנו והכנו עהורים עכ"ל ור"י מייאב ליטא דקרא בפירוש רבותיו דה"פ כי אשה שהיתה אצלנו מתמול שלשום היה זה אבל עכשיו אנחנו טהורים ונימא דכל אלו הלשונות השתא ליטא דקרא:

משום שנאמר והיא שפחה נחרפת לאיש. ואכר דקרא מיירי בחליה שפחה וחליה בת חורין המתחרפת לע"ע וכמ"ד בהמולח (גיטין דף מג.) דקידושין תופסין בה: שכן ביהודה קורין לארוסה הרופה. ודוקא ביהודה אבל בעלמא לא דקסבר ח דבשפחה כנעניה הכתוב מדבר שאין קידושי תופסין בה: לא יהא לו עסק עמהן פי' בקונטרס לא יהא דיין בדבר שמא יתיר איסור ערוה. וזהו עיוות שאינו יכול לתקן והר"ר עזריאל פי' שלא ידבר עם הנשים על עסקי קידושין לקדשם שפעמים שתהא מקודשת באמירתם או בנתינתם ולא יבין וקשה תיתא בקידושין בגירושין מה בכך אם יסבור שאינה [מגורשת] ושמא איכא למיחש לכהן מיהו ליטא דעמהן לא משמע הכי דאין אדם יכול ליתן גט אלא לאשתו ושוב דלקמן בפרקין (דף יג.) משמע שם דשם איסור אשת איש דאמר וקשין לעולם מדור המכול ומיהו יש לומר דאיכא למיחש אם פשטה ידה וקבלה קידושין מאחר: אפי' לא שמיע ליה. פירוש אדם שנתמנה לגיטין וקידושין צריכין אנו להודיעו הא דרב יהודה אמר שמואל אלא יכול בה דשכיחא או דילמא ליכא למיחש להכי דלא שכיחא כולי האי וכן משמע מתוך פי' הקונטרס אשה

כז ח ב מיי' פ"ג מהלכות אישות הל"ו סמג עשין עח טוש"ע אה"ע סי' כו סעיף ב

כח ג מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף ג

כט ד מיי' שם הל"ו טוש"ע אה"ע שם סעיף ב

ל ה מיי' שם טוש"ע שם סע' ג בהג"ה

לא ו מיי' שם הל"ח ופ"א מהלכות גירושין הל"א סמג עשין מח טוש"ע שם סע' א וסי' קלו סעיף ב

לב ז מיי' פ"ג מהל' אישות הל"ז סמג עשין ס"ע שם סימן כז סעיף ג

לג ח מיי' שם הל' ח וס"א מהל' גירושין הל"א סמג שם טוש"ע אה"ע סי' כז סעיף א וסימן קלו סעיף ב

לד ט מיי' פ"א מהל' גירושין הל"ד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קלו סעי' ל

מסורת הש"ס

א [עי' תוס' כ"ב סא. ד"ה ואפ"א]
ב מעשר שני פ"ד מ"ו
ג [מ' מ"ס רש"י סוכה יד. ד"ה משום הכי וכו' שאלתי את מורי וכו'] ד תוספתא דקידושין פ"ב [ע"ש]
ה כ"ב קיד.
ו לקמן יג.
ז גיטין פא.
ח [מרי"אות יח.]

אשה דלא קני ליה גופה לכ"ש. אע"ג דגבי הרי את בת חורין לא מהני מק"ו היינו משום דלא שייך חירות באשה ולא עביד ק"ו אלא מלשונות דשייכי הכא והכא: **כשתברח** ממנו. כלומר מן העובד כוכבים אבל אינו רוצה לומר כשתברח ממני מעכשיו אין לי עסק כך א"כ יהיה מיד בן חורין ויתחייב במצות ולא יוכל לקיימו בבית העובד כוכבים במלא ערב לו מה שכותב עליו אונו: **דארווח** לה זימנא. פי' בקונטרס שהיתה חייבת לו ונתן לה זמן ואמר לה התקדשי לי בהנאה זו שאת היית נותנת לאדם פרוטה שיפייסני על כך ואם פירש לה כך מקודשת והערמת רבית הוא דהויא ולא רבית גמור דלא קץ לה ולא מידי שקיל מינה וכ"ש אם מחל לה כל המלוה ואמר לה התקדשי לי בהנאת מחילה זו מקודשת אבל כי מקדשה בעיקר המעות ללוה מידי יהיב לה שכבר הס שלה וברשותה ומה שפי' דרבית קצולה לא הוי כיון שאין האשה נותנת לאיש כלום לא נהירא כיון שהוא נותן לה זה פרוטה בקידושין ולא נתן לה כלום הוי כאילו נתנה לו פרוטה ממש והוי רבית גמור וכי היא (כ"מ דף סב:) דמנה אין לי הטין במנה יש לי שייך לקרות הערמת רבית שמערים דלא הוי אגר נטר ליה לכן פר"ת דאיירי הכא שהיתה חייבת מעות לאדם אחר והגיע זמנו לפרוע וכא זה ונותן למלוה פרוטה לאדוותי לה זימנא וקידשה בחותה הנאה ואם תאמר אמאי אסור לעשות כן מפני הערמת רבית והא אמר בפרק איזהו נשך (שם דף סט:) ארי ליה לאיש למימר לחבריה שקול ד' זוזי ואוזפי לפלוני זוזי דלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה וי"ל היינו שאין הלוה נותן כלום לנותן אבל אם היה נותן היה נראה כשלוחו ואסור דכי נמי אמרינן התם באיזהו נשך (שם) ארי ליה לאיש למימר לחבריה שקול ד' זוזי ואמור לפלוני דלווקן זוזי היינו כשאין המקבל נותן כלום למלוה כי אם היה נותן היה נראה כשלוחו ואסור וא"ת אמאי מוקי לה בארווח לה בתחילת הלואה היה יכול להעמיד דבהנאת מלוה מקודשת כגון שהמקדש נותן למלוה פרוטה להלוות לה מעות ובאותה פרוטה נתקדשה לו וי"ל בהנאת מלוה משמע מלוה שהיתה עליו כבר: ל[illegible] החזירו לא יצא. וא"ת אמאי לא יצא הא לא הוה תנאי כפול וי"ל דאיכא תנאי דלא בעי כפול כגון הכא שהיה דעתו שיכרך הכירו על אתרוג שלו וגדולה מזאת אמרו (לקמן דף מט: וסס) בהלוה גברא דזכין בכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל ולא פירש ולא מידי וסוף לא סליק בעי למיהדר ואמר רב הונא הוי דברים שבלב ואינם דברים א"כ משמע דוקא משום דלא פירש הוי תנאי אע"ג דלא כפליה וה"ג איתא כמי שמת (ב"ב דף קמו.) גבי שב"מ שאמר כמדומה אני שאשתי מעוברת אבל עכשיו שאינה מעוברת נכסי לפלוני לסוף נתגלה שהיתה מעוברת וקאמר התם דלא הוי מתנה משום דמעיקרא לא היה בדעתו ליתנם לאותו אם היתה אשתו מעוברת ה"ג לא בעינן תנאי כפול כיון שהיה בדעתו לכך וא"ת ובלא החזירו אמאי לא יצא והא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד והתנאי בטל כדאמרינן התם (ניטין דף עה.) מכדי כל תנאי מהיכא ילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן והתם תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר הוה וי"ל התם לא הוי מסקנא הכי ואיכא שיטווי אחריני א"נ וי"ל הא דלא מהני תנאי ומעשה בדבר אחד היינו כשאינם סותרים אבל אם הם סותרים אינם מגורשת ההיא דעל מנת שתחזירו לי את הטייר דפרק מי שאחזו (שם) דהתם ס"ד דכל האומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ומאלא שאינה מגורשת עד שתחזרת הטייר ואז אינו אלא אבל הכא סבר דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי: **ואם** לאו לא יצא. והא דאמר במס' סוכה (דף מא:) אתרוג היה לו לר"ג נטלו ר' יהושע ויצא בו ונתנו לר"ע ויצא בו ר"ע והחזיר לר"ג ודייקי' מינה מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה אע"פ שר' יהושע לא החזירו לר"ג דעתו של ר"ג היה לכך שלא היה חושש אלא שיחזור לידו אחר שיצאו כולם: **לבר** מאשה לפי שאין אשה נקנית בחליפין. וא"ת אמאי דמו לחליפין אי משום דחליפין הדרי הא בחליפין גופייהו אמר בגדרים פרק האותפין (דף מח:) דאי תפיס לה מיתפסי ומרשה לר"י דלאו חליפין הוא ומדרבנן הוא דלא הוו קידושין לפי דדרך העולם להחזיר חליפין והני כעין חליפין דמי ואתי למימר אשה נקנית בחליפין הילכך אפקעינהו רבנן לקידושין מינה תדע דאי בחליפין דמו במכר היאך קנה בהאי מנה הא אין מעביר נעשה סלעים נבו בסדרין הכי לא יהא כנו עדוי בחליפין הלא כסף ה' שקלים בתיב ולא סליפין

לא אמר ולא כלום [מ] **אמר לה לשפחתו הרי את מותרת לכל אדם לא אמר ולא כלום אמר לה לאשתו הרי את לעצמך מהו מי אמרינן למלאכה קאמר לה או דלמא לגמרי קאמר לה א"ל רבינא לרב אשי ת"ש [א] דתניא [ב] נופו של נט שחרור הרי אתה בן חורין הרי אתה לעצמך השתא ומה עבד כנעני דקני ליה נופיה כי א"ל הרי אתה לעצמך לגמרי קא"ל אשה דלא קני ליה גופה [ג] לא כ"ש א"ל רבינא לרב אשי אמר לעבדו אין לי עסק בך מאי מי אמרינן אין לי עסק בך [ד] לגמרי קא"ל או דילמא למלאכה קאמר ליה א"ל ר"נ לרב אשי ואמרי לה רב חנין מחוזאה לרב אשי ת"ש [ג] [ה] המוכר עבדו לעובד כוכבים יצא לחירות וצריך נט שחרור מרבו ראשון אמר רשב"ג בד"א שלא כתב עליו אונו אבל כתב עליו אונו זהו שחרורו ה"ד אונו אמר רב ששת דכתב ליה כשתברח ממנו אין לי עסק בך: [ד] אמר אביי [ו] המקדש במלוה אינה מקודשת [ז] בהנאת מלוה מקודשת [ח] ואסור לעשות כן מפני הערמת רבית האי הנאת מלוה ה"ד אילימא דאזקפה דאמר לה ארבע בחמשה הא רבית מעלייתא הוא ועוד היינו מלוה [ט] לא צריכא דארווח לה זימנא: אמר רבא הילך מנה על מנת שתחזירהו לי במכר לא קנה באשה אינה מקודשת בפדיון הבן אין בנו פדוי בתרומה יצא ידי נתינה ואסור לעשות כן [י] מפני שנראה כאדון המסייע בבית הגרנות מאי קסבר רבא אי קסבר מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה אפילו כולהו נמי ואי קסבר לא שמה מתנה אפילו תרומה נמי לא ועוד הא רבא הוא דאמר [יא] מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה [יב] דאמר רבא [יג] הילך אתרוג זה על מנת שתחזירהו לי נטלו והחזירו יצא ואם לאו לא יצא אלא אמר רב אשי [יד] בכולהו קני [טו] לבר מאשה לפי שאין אשה נקנית בחליפין א"ל רב הונא מר בריה דרב נחמיה לרב אשי הכי אמרינן משמיה דרבא כוותיך: אמר רבא [טז] תן מנה לפלוני ואקדש**

לא אמר כלום. להתנרסה אם כתב לשון זה בגט שאין זה לשון גירושין: הרי את מותרת. לשון גירושין הוא ולא לשון שחרור דשפחה דאי בת חורין משום לא אינם מותרת לעבדים אבל לשון שחרור לא אינה אלא מלאכה: למלאכה. שיהא מעשה ידיה שלה: לעבדו. כנעני: לגמרי. לפי שחרור גופו ומותר בבת חורין: יצא לחירות. ואע"ג דקי"ל (גיטין דף מד.) קונסין אותו לפדותו מן העובד כוכבים עד עשרה בדמיו דאפקעיה מן גוף: וצריך גט שחרור. להתירו בבת חורין משום דעובד כוכבים גופו לא קני דכתיב מהם תקנו אתם קונין מהם ולא הם קונים מכם ולא הם קונים זה את זה (שם דף לח.): בד"א. שצריך גט שחרור שלא כתב עליו אונו כשמכרו לעובד כוכבים: אונו. לשון שטר: לכשתברח ממנו. מן העובד כוכבים: אין לי עסק בך. אלמא לשון שחרור הוא: המקדש במלוה. דאמר שתקדשי לי במלוה שהלוויתיך: אינה מקודשת. דקיהא משדה עפרון גמרינן דיהיב מידי בשעת קידושין ומלוה להולאה ניתנה וכבר הן שלה ומעות אחרים היא חייבת לו: בהנאת מלוה. מפרש לה ואזיל: אילימא דאזקפה. מעיקרא ארבעה בחמשה והשתא אמר לה שתקדשי לי בזוז חמישי: רבית מעלייתא הוא. ואמאי קרי ליה הערמת רבית: ה"ג ועוד היינו מלוה. שאף הזוז הזה כבר מחוייבת ועומדת: לא צריכא דארווח לה זמן. הלואתו ואמר לה שתקדשי בהנאה זו שאת היית נותנת פרוטה לאדם שיפייסני על כך הו לי ואפי' לאגר נטר לא דמי כלל ואם פירש לה כך מקודשת והערמת רבית הוא דהויא ולא רבית גמור דלא קץ לה מידי ולא מידי שקל מינה וכ"ש אם מחל לה כל המלוה ואמר לה התקדשי לי בהנאת מחילה זו מקודשת אבל כי מקדשה בעיקר המעות ללוה מידי יהיב לה שכבר הם שלה וברשותה ומה שפי' דרבית קצולה לא הוי כיון שאין האשה נותנת לאיש כלום לא נהירא כיון שהוא נותן לה זה פרוטה בקידושין ולא נתן לה כלום הוי כאילו נתנה לו פרוטה ממש והוי רבית גמור וכי היא (כ"מ דף סב:) דמנה אין לי הטין במנה יש לי שייך לקרות הערמת רבית שמערים דלא הוי אגר נטר ליה לכן פר"ת דאיירי הכא שהיתה חייבת מעות לאדם אחר והגיע זמנו לפרוע וכא זה ונותן למלוה פרוטה לאדוותי לה זימנא וקידשה בחותה הנאה ואם תאמר אמאי אסור לעשות כן מפני הערמת רבית והא אמר בפרק איזהו נשך (שם דף סט:) ארי ליה לאיש למימר לחבריה שקול ד' זוזי ואוזפי לפלוני זוזי דלא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה וי"ל היינו שאין הלוה נותן כלום לנותן אבל אם היה נותן היה נראה כשלוחו ואסור דכי נמי אמרינן התם באיזהו נשך (שם) ארי ליה לאיש למימר לחבריה שקול ד' זוזי ואמור לפלוני דלווקן זוזי היינו כשאין המקבל נותן כלום למלוה כי אם היה נותן היה נראה כשלוחו ואסור וא"ת אמאי מוקי לה בארווח לה בתחילת הלואה היה יכול להעמיד דבהנאת מלוה מקודשת כגון שהמקדש נותן למלוה פרוטה להלוות לה מעות ובאותה פרוטה נתקדשה לו וי"ל בהנאת מלוה משמע מלוה שהיתה עליו כבר: ל[illegible] החזירו לא יצא. וא"ת אמאי לא יצא הא לא הוה תנאי כפול וי"ל דאיכא תנאי דלא בעי כפול כגון הכא שהיה דעתו שיכרך הכירו על אתרוג שלו וגדולה מזאת אמרו (לקמן דף מט: וסס) בהלוה גברא דזכין בכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל ולא פירש ולא מידי וסוף לא סליק בעי למיהדר ואמר רב הונא הוי דברים שבלב ואינם דברים א"כ משמע דוקא משום דלא פירש הוי תנאי אע"ג דלא כפליה וה"ג איתא כמי שמת (ב"ב דף קמו.) גבי שב"מ שאמר כמדומה אני שאשתי מעוברת אבל עכשיו שאינה מעוברת נכסי לפלוני לסוף נתגלה שהיתה מעוברת וקאמר התם דלא הוי מתנה משום דמעיקרא לא היה בדעתו ליתנם לאותו אם היתה אשתו מעוברת ה"ג לא בעינן תנאי כפול כיון שהיה בדעתו לכך וא"ת ובלא החזירו אמאי לא יצא והא הוי תנאי ומעשה בדבר אחד והתנאי בטל כדאמרינן התם (ניטין דף עה.) מכדי כל תנאי מהיכא ילפינן מתנאי בני גד ובני ראובן והתם תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר הוה וי"ל התם לא הוי מסקנא הכי ואיכא שיטווי אחריני א"נ וי"ל הא דלא מהני תנאי ומעשה בדבר אחד היינו כשאינם סותרים אבל אם הם סותרים אינם מגורשת ההיא דעל מנת שתחזירו לי את הטייר דפרק מי שאחזו (שם) דהתם ס"ד דכל האומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ומאלא שאינה מגורשת עד שתחזרת הטייר ואז אינו אלא אבל הכא סבר דכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי: **ואם** לאו לא יצא. והא דאמר במס' סוכה (דף מא:) אתרוג היה לו לר"ג נטלו ר' יהושע ויצא בו ונתנו לר"ע ויצא בו ר"ע והחזיר לר"ג ודייקי' מינה מתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה אע"פ שר' יהושע לא החזירו לר"ג דעתו של ר"ג היה לכך שלא היה חושש אלא שיחזור לידו אחר שיצאו כולם: **לבר** מאשה לפי שאין אשה נקנית בחליפין. וא"ת אמאי דמו לחליפין אי משום דחליפין הדרי הא בחליפין גופייהו אמר בגדרים פרק האותפין (דף מח:) דאי תפיס לה מיתפסי ומרשה לר"י דלאו חליפין הוא ומדרבנן הוא דלא הוו קידושין לפי דדרך העולם להחזיר חליפין והני כעין חליפין דמי ואתי למימר אשה נקנית בחליפין הילכך אפקעינהו רבנן לקידושין מינה תדע דאי בחליפין דמו במכר היאך קנה בהאי מנה הא אין מעביר נעשה סלעים נבו בסדרין הכי לא יהא כנו עדוי בחליפין הלא כסף ה' שקלים בתיב ולא סליפין

ואקדש

מסורת השי"ס

[א] [ג"ל דתנן] ב גיטין פה: ע"ש בתו"ש
[ב] גיטין מג: פה: [תוספתא דגיטין פ"ד]
[ג] לקמן מז. סא. [כ"ק לט. בנזהלין יט:]
[ד] ב"מ סב:
[ה] [נסמרות ט: מאורים ח:]
[ו] סוכה מא.

ואקדש אני לך. וכשנתנו לו מ"ל שתקדשי לי מקודשת ואע"ג דלא מטי הנאה לידה: מדין ערב. ממה שמלינו בתורה שהערב משתעבד למלוה אמו יכולין ללמוד: הילך מנה והתקדשי לפלוני. והוא שלוחו אלא שמקדשה משלו: מקודשת ואע"ג דממונא לאו

אם כן הו"ל נכסים שיש להם אחריות פי' בקונטרס דאדם הוקם לקרקעות דכתיב והתנחלתם אותם לרשת אחוזה ויקשה והוא הקרא כתיב בעבד אבל בן חורין לא איתקש אלא דוקא בדמי עלי לפי שמשמין אותו כעבד כדאיתא בפ"ק דסנהדרין (דף עו:) ועבד נמי פלוגתא היא בפ"ק דב"ק (דף יב.) אי כמקרקעי אי כמטלטלי דמי וגראה דלאו דוקא יש להם אחריות אלא אף כי נמי אין להם אחריות לא מלינו מטלטלין נקנין אגב מטלטלין דנכסים שאין להם אחריות לא שייך בהו אגב א"כ י"ל דה"ק ע"כ אי אשה נקנית אגב מטלטלין שהרי נמי נקנה אגב מטלטלין שהרי קנין כסף דאשה ילפינן משדה קיחה קיחה ואם אין שדה נקנה מהיכא תיתי באשה ט:

ונפשטו קידושי בכולה מי לא תניא כו'. תימה דברים תמורה (דף יח:) יליף רגלה של זו עולה ובדבר שהנשמה תלויה בו מקרא דכתיב כל אשר יתן ממנו לה' וגבי אשה לא כתיב קראי וא"כ מאי סריך הא לא דמו להדדי וגראה שלכך דקדק רש"י ופירש דהא מקודשת בלשון הקדש קאמר לה ופרשאמר ברים פירקין דאסר לה אכ"ע בהקדש שאדם עושה אותה בהקדש לפיכך יש להיות דינה בהקדש אבל אם היה אומר מאורסת או חד מהנהו ליסני דלעיל (דף ו.) על זה לא היה מקשה ונפשטו קידושי בכולה לפירוש זה:

וחזר ולקחה. הא דנקט וחזר ולקחה ולא נקט בהמה של שני שותפין שהקדים כל אחד חציה משום דלא שייך התם ושאם תמורה ותמורתה כיולא בה דשותפין אין ממירין כדאמר בתמורה (דף יג.) וכפ"ק [דזבחים] (דף ו.):

ואפילו למאן דאמר דאין כולה עולה.

התם (תמורה יח:) מפרש למאן דאמר דאין כולה עולה מה יעשה ממנה וקאמר דאמכרנה לגרכי שולות חוץ מדמי הרגל שהקדים ופריך היאך יפטר זה מעולתו הא הויא ליה עולה חסירה ומשני כגון דאמר הרי עלי עולה כמו שאמצאה יי:

שמע

ואקדש לך מקודשת א מדין ערב לאו אף ע"ג דלא מטי הנאה לידיה קא משעביד נפשיה האי איתתא נמי אע"ג דלא מטי הנאה לידה קא משעבדא ומקניא נפשה ב הילך מנה והתקדשי לפלוני מקודשת מדין עבד כנעני עבד כנעני לאו אע"ג דלא קא חסר ולא מידי קא קני נפשיה האי גברא נמי אע"ג דלא קא חסר ולא מ די קא קני לה להאי איתתא ג תן מנה לפלוני ואקדש אני לו מקודשת מדין שניהם ערב לאו אף ע"ג דלא קא מטי הנאה לידיה קא משעבד נפשיה האי איתתא נמי אע"ג דלא קא מטי הנאה לידה קא מקניא נפשה מי דמי ערב האי דקא קני ליה קא חסר ממונא האי גברא קא קני לה להאי איתתא ולא קא חסר ולא מידי עבד כנעני יוכיח דלא קא חסר ממונא וקא קני נפשיה מי דמי התם הך דקא מקני קא קני הכא האי איתתא קא מקניא נפשה ולא קא קניא ולא מידי ערב יוכיח אף ע"ג דלא קא מטי הנאה לידיה משעבד נפשיה בעי רבא הילך מנה ואקדש אני לך מהו אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא מקודשת אמר ליה רב אשי למר זוטרא אם כן הוה ליה נכסים שיש להם אחריות נקנין עם נכסים שאין להם אחריות ואנן איפכא תנן ב נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה אמר ליה מי סברת דאמרה ליה אגב ג הכא באדם חשוב עסקינן דבהחיא הנאה דקא מקבל מתנה מינה נמרה ומקניא ליה נפשה איתמר נמי משמיה דרבא ד וכן לענין ג ממונא וצריכא דאי אשמועינן קידושין משום דהא איתתא ניחא לה בכל דהו כדריש לקיש ד דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו אבל ממונא אימא לא ואי אשמועינן ממונא משום דאיתיהיב למחילה אבל קידושין אימא לא צריכא: ה אמר רבא ה התקדשי לי לחציי מקודשת חצייך מקודשת לי אינה מקודשת אמר ליה אביי לרבא מאי שנא חצייך מקודשת לי דאינה מקודשת אשה אמר רחמנא ולא חצי אשה ה"נ איש אמר רחמנא ולא חצי איש א"ל ו הכי השתא התם ו איתתא לבי תרי לא חזיא אלא גברא מי לא חזי לבי תרי וה"ק לה דאי בעינא למינסב אחריתי נסיבנא אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא וניפשטו לה קידושי בכולה מי לא תניא ז האומר רגלה של זו עולה תהא כולה עולה ואפילו למ"ד אין כולה עולה ז ה"מ היכא דמקדיש דבר שאין הנשמה תלויה בו אבל מקדיש דבר שהנשמה תלויה בו הויא כולה עולה מי דמי התם בהמה הכא דעת אחרת הא לא דמיא אלא להא ח דאמר רבי יוחנן ח בהמה של שני שותפין הקדיש חציה וחזר ולקחה והקדישה קדושה ואינה קריבה ועושה תמורה ותמורתה כיוצא בה שמע מינה תלת

ש"מ

בעלי

עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ח מהלכות אישות הל' כב סמג עשין מח עור ש"ע אה"ע סי כט סעיף ס

מח ב מיי' שם הל' כא סמג שם טוש"ע שם ס"ג

מט ג מיי' שם הל' כא סמג שם טוש"ע אה"ע סי' כז סעיף ט

נ ד מיי' פ"ח מהל' מכירה הל"ו סמג עשין כב טוש"ע חו"מ סי' קל סעיף ג ד ס ו ז ושיש בב"י

נא ה ו מיי' פט"ו מהלכות אישות הל"ש טוש"ע אה"ע סימן לא סעיף ח

נב ז מיי' פט"ו מהלכות מעשה הקרבנות הל"ב

נג ח מיי' שם הל' ד ופסק דקריבה ודלא כר"י [ע"י כ"מ]

מסורת הש"ס

א [ע"ז ס:] ב [לקמן מו. וש"נ] ג [ע"ז סג:] ד [לקמן עה. עבודת קיה: לקמן מא. כ"ק קיה.] ה [נעשין מג.] ו [לקמן מג:] ז [חולין סט: קלה. תמורה יא. יא. ערכין ד: ח [זבחים יב. תמורה כו. כריתות כז.] ט [וע' תוס' מגילה כג: ד"ה שמין] י [ע"ש בתמורה אמר הרי עלי עולה בחייה וע' פרש"י שם ויש לעיין קלת]

מקודשת מדין ערב לאו אף ע"ג דלא מטי הנאה לידיה. מסקנא דתירוצא הוא אין דבר זה דומה אלא לבשמה של שני שותפין דאיכא דעת אחרת המעכבת בה והתם לא אמרינן דהקדש כולה ע"פ שאחד: ואינה קריבה. הואיל ובתחילה הקדישה לא נראית לקרב שלא קידשה אלא חציה (המכר ויקריב אחרת בדמיה: ועושה תמורה. לא סמיר בה: ותמורתה כיוצא בה. דאיכא קריבה דמכח קדושה דחויה בתתה:

שמע מינה בעלי חיים פי' בקונטרס אם נדחו ידחו לעולם דאיכא למ"ד אין דיחוי בשחוטין אבל בעלי חיים שנדחו חוזרים ונראים ולדיליה קרבן הך כהנא: כשחזר ולקח הליה דיחוי מעיקרא. כגון זו שמתחילת הקדישה לא נראית ליקרב ואיכא למ"ד (בסוכה דף לג:) דפליג ואמר אין דיחוי אלא בנראה ונדחה: יש דיחוי בדמים. יש תורת דיחוי בדבר שאינו קדוש אלא לדמיו כגון זו שמתחילה לא הקדישה אלא לדמיה שתמכר ויקדשו דמי הליה שהרי ליקרב לחלאין לא היתה ראויה ואפ"ה חל עליה תורת דיחוי לדחות מעל המזבח לעולם ולא אמרינן אין דיחוי אלא בדבר שהוקדש לגופו ומ"ת למה לי למימר הכי תרתי ס"מ יש דיחוי בדמים ודיחוי מעיקרא ואלא אי אפשר לדיחוי מעיקרא שלא יהא דיחוי בדמים ויש לומר דאשכחן דיחוי מעיקרא אע"ג שקדוש קדושת הגוף כדאמר ר' יוחנן פ' נגמר הדין (סנהדרין דף מז.) כגון אכל חלב והפרים קרבן יעבד עבודת כוכבים וחזר בו והוציל דהה כשעבד עבודת כוכבים משום דזבח רשעים תועבה ידחה ולאו דוקא נקט התם והפרים קרבן תחלה דה"ה עבד עבודת כוכבים ואח"כ הפרים קרבן דהשתא הוי דיחוי מעיקרא דהא ר"י הוא דאית ליה דיחוי מעיקרא הוי דיחוי אלא משום אידך מילתא דרבי יוחנן דמייתי התם אכל הלב והפרים קרבן ונשתנה והזר ונשתנה אלא מאי למימר דנשתנה תחילה כיון דשונה הוא לאו בר הפרשה הוא נקט נמי הפרים קרבן ועבד עבודת כוכבים ואשכחן נמי קדושת דמים אע"ג דלא הוי דיחוי מעיקרא כגון המפרים נקבה לפסחו וילדה זכר והוי קדושת דמים דאין פסח בא מנקבה ולא הוי דיחוי מעיקרא שהרי הולך ראוי להקריב ויש ספרים דגרסינן ס"מ קדושת דמים מדהה ומפרש דוהה תמורתה מליקרב מדקתני ותמורתה כיולא בה ולא נהירא דהא בכריתות (דף כח.) גבי מעמא מקדש עשיר שהפרים קן לכבשתו והעני הוציל ודהה ידהה גרסינן נמי ס"מ תלת כמו בשמעתין והתם ע"כ אין לפרש קדושת דמים מדהה התמורה דאין תמורה בעופות אע"כ הייגו קדושה ואינה קריבה וא"ת ל"ל לרבי יוחנן לאסמועינן הכי תלת מילי הא שמעינן לה בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף לח.) ויש לומר משום דפלוגתא היא בפרק בתרא דכריתות (שם) דפליגי בה רבי שמעון בן יוחאי ורבנן מייתי דבר אחר אמורים ויש לתמוה אמאי לא פריך עלה דרבי יוחנן כי היכי דפריך בסוף כריתות (שם) עלה דרבי אושעיא דאמר מעמא מקדש עשיר שהפרים קן לכבשתו והעני הוציל ודהה ידהה דפריך עלה מרבי שמעון מהתיא דאמר המפרים נקבה [לפסחו קודם הפסח תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיו פסח] ילדה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר [ויביא בדמיו פסח] ורבי שמעון אומר הוא עצמו יקרב פסח ועוד דפריך עלה מרבי שמעון לסייעה עלה מדרבנן דקאמרי בריש ירעה עד שיסתאב ועוד כיון דפריך מיתיבתה דפריך מרבי שמעון דברייתא לפריך מרבי אליעזר דתמורה דתנן פרק אלו קדשים (דף יח:) גבי מפרים נקבה לעולה וילדה זכר רבי אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה ויש לומר הייגו טעמא דפריך מרבי שמעון משום דבהתיא אפילו רבנן מודו דעד כאן לא פליגי רבנן עליה אלא בדבר דשייך ביה קדושת דמים שהרי מנו דנחתא ביה קדושת דמים נחתא ביה נמי קדושת הגוף וקדושת הגוף לא הוי שהרי אין בא מן הנקבה אבל גבי קן אפילו רבנן מודו שהרי אין קדושת דמים חלה בעופות ולמילתא דרבי יוחנן דהכא לא מצי לאותביה משום דהוה כי ההוא דהמפרים נקבה לפסחו ואי הוה מותיב מרבי שמעון הוה אמינא לסיועיה מדרבנן וממילתא דר' אליעזר נמי לא מצי לאותביה משום דהוה יחידאה: **חצייך** בפרוטה וחצייך בפרוטה. וא"ת אמאי לא יועיל והא לא אמר לעיל דלא פסקו קידושין בכולה אלא משום דהוה יחידאה: מתרלה אלא למה שמועת אבל אם היינו יודעים שמתרלה בכולה פסקו קידושין בכולה והכא גלי דעתה דאיכא דעת אחרת ואינה שמתרלה בכולה וי"ל דאי הוי מיירי דאמר לה בלשון קידושין אין ה"נ דהוו פסקו קידושין בכולה אבל הכא איירי דאמר לה הרי את מאורסת לי או בחד מהני לישני דלעיל (דף ו.): **חצייך** בפרוטה היום וחצייך בפרוטה למחר. כך אמר לה בפעם אחת:

שתי בנותיך לשני בני. אומר ר"י דמייתי בכנות קטנות דקידושין דאב ניהו דאי בגדולות ואב מקבל קידושין בתורת שליחות פשיטא דבעי פרוטה לכל אחת דשליח לא עדיף ממשלחו דבתר נותן דקאמר לאו דוקא שהרי הנותן ע"כ בתורת שליחות בנין הוא בא ואי בתר נותן אזלינן הוי בעי שתי פרוטות כאילו הבנים בעצמם מקדשין אבל הבעיא היא אי בתר מקבל אזלינן לגמרי דשמא אין לאזן אלא בתר נותן אזלינן הוי בעי שתי פרוטות כאילו הבנים בעצמם מקדשין אבל הבעיא היא אי בתר מקבל אזלינן דאל"כ הוי קידושין שלא נמסרו לבישה: שיקבל המקבל ס"פ וא"ל שכירר לאיזה מהם כגון רחל לראובן ולאה לשמעון דאל"כ הוי קידושין שלא נמסרו לבישה:

בתך ופרתך בפרוטה. כיון דפרה אין נקנית בכסף שדינא להו בתר בתו והדר בעי בתך וקרקעך דקרקע נקנה בכסף: **ורב** יוסף אמר צריכי שומא. קודם קידושין קאמר כדפי' בקונטרס ותימה לקמן פ"ב (דף מח.) תניא גבי התקדשי לי בשטר חוב וחכמים אומרים שמין את הנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ומשמע שמין את הנייר אחר קידושין ואע"ג דמתחלה שומת הנייר לא היתה ידועה וי' לומר דלישנא דאמר בכל דהו כולי עלמא לא פליגי איירי דאמר לה כל דהו ולישנא דבכל דהו נמי פליגי הכי קאמר ואם רוצה בקדשת בשטר שמין את הנייר מתחלה אם יש בו שוה פרוטה מקודשת כלומר אם שמוהו תחילה לאפוקי **ממ"ד מקודשת אע"פ** שאין בו

א מי"מ בעלי חיים נדחים וש"מ דחוי מעיקרא הוי דחוי וש"מ יש דחוי בדמים ב בעי רבא חצייך בחצי פרוטה וחצייך בחצי פרוטה מהו כיון דאמר לה חצי פרוטה פסקה או דילמא מונה והולך הוא אם תימצי לומר מונה והולך הוא חצייך בפרוטה וחצייך בפרוטה מהו כיון דאמר לה בפרוטה ופרוטה פסקה למילתיה או דילמא כל ביומיה מונה והולך הוא את"ל כל ביומיה מונה והולך הוא חצייך בפרוטה היום וחצייך בפרוטה למחר מהו כיון דאמר לה למחר פסקה או דילמא הכי קאמר לה קדושין מתחלו מהאידנא ומגמר לא ניגמרו עד למחר ג שני חצייך בפרוטה מהו הכא ודאי בחד זימנא קאמר לה או דילמא אין אשה מתקדשת לחצאין כלל תיקו: ד בעי רבא שתי בנותיך לשני בני בפרוטה מהו בתר נותן ומקבל אזלינן והאיכא ממונא או דילמא בתר דידהו אזלינן והא ליכא תיקו בעי רב פפא בתך ופרתך בפרוטה מהו מי אמרינן בתך בחצי פרוטה ופרתך בחצי פרוטה או דילמא בתך בפרוטה ופרתך במשיכה תיקו ה בעי רב אשי בתך וקרקעך בפרוטה מהו בתך בחצי פרוטה וקרקעך בחצי פרוטה או דילמא בתך בפרוטה וקרקעך בחזקה תיקו ההוא גברא דאקדיש בשיראי רבה אמר לא צריכי שומא רב יוסף אמר צריכי שומא אי דאמר לה בכל דהו כולי עלמא לא פליגי דלא צריכי שומא אי דאמר לה חמשין ולא שוו חמשין הא לא שוו כי פליגי דאמר חמשין ושוו חמשין ו רבה אמר לא צריכי שומא דהא שוו חמשין רב יוסף אמר צריכי שומא כיון דאיתתא לא בקיאה בשומא לא סמכה דעתה איכא דאמרי בכל דהו נמי פליגי רב יוסף אמר שוה כסף הרי הוא ככסף מה כסף דקיי

אף

בעלי חיים נדחים. אם נדחו ידחו לעולם ואיכא למ"ד (ביומא דף סד.) אין דיחוי אלא בשחוטין אבל בעלי חיים שנדחו חוזרים ונראים ולדיליה קרבן הך כהנא: כשחזר ולקח הליה דיחוי מעיקרא. כגון זו שמתחילת הקדישה לא נראית ליקרב ואיכא למ"ד (בסוכה דף לג:) דפליג ואמר אין דיחוי אלא בנראה ונדחה: יש דיחוי בדמים. יש תורת דיחוי בדבר שאינו קדוש אלא לדמיו כגון זו שמתחילה לא הקדישה אלא לדמיה שתמכר ויקדשו דמי הליה שהרי ליקרב לחלאין לא היתה ראויה ואפ"ה חל עליה תורת דיחוי לדחות מעל המזבח לעולם ולא אמרינן אין דיחוי אלא בדבר שהוקדש לגופו ליקרב: פסקה. והוא ליה כמקדש לחלאין: מונה והולך הוא. ורישא דמילתא אמסקנא נמי קאי ולאו לחלאין הוא דהא הלי פרוטה לאו בר תפיסה הוא: כיון דאמר בפרוטה פסקה. ולא היה תחילת דבורו אלא לחליה וטעה לומר שמקדשין לחלאין: כל ביומיה. הוציל ודדעתיה לגומרו היום לשני בני. והם גדולים ועשאוה שליח לקדש: או דילמא בתך בפרוטה. דמידע ידע דבבליל מפרוטה לא מקדשה ופרתו לא אמר על פרוטה אלא שתקנה לו כשמשכנה: קרקעך בחזקה. כשאחזיק בה: לא צריכי שומא. שיהא אותן שמאים קודם שתקבלה: צריכי שומא. וכיון שלא שמאוה תחלה אינה מקודשת כדמפרש ואזיל: בכל דהו. שתקדשי לי בהן כמו שהן דלא לריכי שומא דבליר מפרוטה לא הוי: אי דאמר. שתקדשי לי בחמשים זוז והרי לך אלו בדמיהם: ושוו חמשין. מיהו לא שמאוה בקיאים קודם לכך:

מסורת הש"ס

א פסחים לח. יומא סד. כריתות כ. כח. תמורה כו: זבחים יב. עט. ב [ע' תוס' זבחים ל. ד"ה דגרסין]

שוה כסף בכסף. גבי קידושין כסף כתיב שוה כסף איתרבי בכסף כדאמרינן לקמן יסיב לרבות שוה כסף הלכך כי כסף בעינן דקיץ: מכסף מקנתו. בעבד עברי כתיב: ישיב גאולתו. יסיב קרא יתירא הוא דמלי למכתב לפיסן גאולתו לרבות שוה כסף לענין פדיון וכיון דמיפרוק ביה איקווי נמי מקנה ביה דכתיב גאולתו מכסף מקנתו: וכיון דלא קייץ לא. וס"ק ואינו נקנה בתבואה וכלים אע"כ קנן דמיה: בתורת כסף וכו'. בתורת דמיה הוא נקנה בין שנותנין עליו כסף בין שוה כסף בתורת דמיה אקנו ולא בתורת חליפין שדרך לעשות חליפין בתבואה וכלים כלים שנאמר (רות ד) שלף איש נעלו ותבואה נמי דכתיב (שם) כל דבר: ולרב נחמן דאמר. בפ' שזהב פירי לא עבדי חליפין אם נתן תבואה בתורת חליפין כמו סודר לקנות בהן שדה או שוה דבר בחליפין לא קנו והאי כל דבר מפרש ליה דהכל נקנה במעגל הסתא ליכא למימר תורת תבואה וכלים הייגו חליפין מאי איכא למימר: אלא לעולם. ואינו נקנה בתבואה וכלים דקאמר בדלית בהו שוה פרוטה: מקרבא הנאתייהו. מזומנין ליהנות מהם: לפדיון בני. לחמש סלעים של פדיון הבכור דכתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים: לא אמר כלום. אפילו נתנו לכהן: כל כמיניה. כי אמר בחמש סלעים בתמיה: דשוי. ואפ"ה קתני ריסא לא אמר כלום סתאיל ולא ניסומו: לדידי שוי לי. אני שם אותו לעלמי ואקבלו בכך: דנברא רבה הוא. ולא אזיל בגילוי סרתם: מקובי. שם מקום: ונתן לה דינר. מיד מקודשת דקיבלה ליה בשם קידושין וע"מ שישלים תנאו: הרשות בידו. שאין הקידושין חלין עד שתקבל את כולו ואת אמרת מקודשת: במנה זו. דדעתה אכולה: דינר רע. לקמן מפרש: כיצד דאמר במנה זו. ומצא חסר דינר אינה מקודשת וסיינו דקאמר לשם אחד לחזור הרשות בידו: מסתברא. דפרושי מפרש: השתא במנה שתם. תנא ליה דיכולים לחזור כל זמן שלא קבלה את כולה: במנה זו. ומצא חסר דשתא לא קבלה כולה מיבעי דמלי שדרא: מונה והולך שאני. ואע"ג דאמר במנה שתם כיון דחזייתיה מונה והולך דעתה אכולה אבל כי לא נתן לה אלא דינר וקבילתיה ודאי לשם קידושין קבילתיה ועל מנת שישלים: דאישתכח ביני זוזי. ולא שכיחה בו מתחילה שהיה מעורב ביניהם: הייגו דינר של נחשת. ואמאי מקודשת:

אף שוה כסף נמי דקיץ אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא (ויקרא כה) מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים האי תבואה וכלים היכי דמי אילימא דלא מקנו בהו כלל (שם) א ישיב גאולתו אמר רחמנא ב לרבות שוה כסף כסף ואי דלית בהו שוה פרוטה מאי איריא תבואה וכלים אפילו כסף נמי אלא לאו דאית בהו שוה פרוטה וכיון דלא קייצי לא ג ואידך ה"ק בתורת כסף הוא נקנה ואין נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי נינהו חליפין ולרב נחמן ד דאמר פירות לא עבדי חליפין מאי איכא למימר אלא לעולם דלית בהו שוה פרוטה ודקאמרת מאי איריא תבואה וכלים אפילו כסף נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא כסף דאי אית ביה שוה פרוטה אין אי לא לא אבל תבואה וכלים אימא ד מדמקרבא הנאתייהו גמר ומקני נפשיה קמ"ל אמר רב יוסף מנא אמינא לה דתניא ה עגל זה לפדיון בני טלית זה לפדיון בני לא אמר כלום עגל זה בחמש סלעים לפדיון בני טלית זו בחמש סלעים לפדיון בני בנו פדוי האי פדיון היכי דמי אילימא דלא שוי כל כמיניה אלא לאו אע"ג דשוי וכיון דלא קייצי לא לא לעולם דלא שוי ו וכגון דקביל כהן עילויה כי הא דרב כהנא שקיל סודרא ז מבי פדיון הבן אמר ליה לדידי חזי לי חמש סלעים אמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא דנברא רבה הוא ומבעי ליה סודרא ארישיה אבל כולי עלמא לא כי הא דמר בר רב אשי זבן סודרא מאימיה דרבה מקובי שוי עשרה בתליסר: ז אמר רבי אלעזר ג התקדשי לי במנה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת וישלים מאי טעמא כיון דאמר לה מנה ויהב לה דינר כמאן דאמר לה על מנת דמי ח ואמר רב הונא אמר רב ט כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי מיתיבי י התקדשי לי במנה והיה מונה והולך ורצה אחד מהן לחזור אפילו בדינר האחרון הרשות בידו י הכא במאי עסקינן דאמר במנה זו הא מדסיפא במנה זו רישא במנה סתם דקא תני סיפא אמר לה התקדשי לי במנה זו ונמצא מנה חסר דינר או דינר של נחשת אינה מקודשת ז דינר רע הרי זו מקודשת ויחליף ח לא רישא וסיפא דאמר במנה זו ופרושי קא מפרש רצה אחד מהן לחזור אפילו בדינר האחרון הרשות בידו כיצד כגון דאמר לה במנה זו והכי נמי מסתברא דאי ס"ד רישא במנה סתם השתא במנה סתם לא הוו קידושי במנה זו מיבעיא אי משום הא לא איריא תנא טיפא לגלויי רישא שלא תאמר רישא במנה זו אבל במנה סתם הוו קידושין תנא סיפא במנה זו מכלל דרישא במנה סתם ואפילו הכי לא הוו קידושין רב אשי אמר מונה והולך שאני דדעתה אכוליה האי דינר של נחשת היכי דמי אי דידעה ביה הא סברה וקבלה לא צריכא דיהביה ניהליה בליליא אי נמי דאשתכח ליה ביני זוזי האי דינר רע היכי דמי אי דלא נפיק היינו דינר של נחשת אמר רב פפא ט כגון רנפיק על ידי הדחק: אמר רבא אמר רב נחמן י אמר לה התקדשי לי במנה והניח לה משכון עליה אינה מקודשת

מנה

אף שוה כסף דקיץ הא דאמרינן לקמן (דף יב.) ההוא גברא דקדים בזוזא דאורלי יתיב רב שימי בר חייא וקא משיין בה מי אית בה שוה פרוטה אין מי לא לא לכאורה דומה דלא כרב יוסף: ומאי ניהו חליפין אין עבד עברי נקנה בחליפין ולא קונה עצמו בחליפין דמה שהוא קונה בכסף נפקא לן מהאי קרא דמכסף מקנתו לקמן (דף יד:) אבל עבד כנעני נקנה בחליפין ט כדתני בפ' השולח (גיטין דף לט:) גבי שקל כוותא ושדא בה אמר לה קני אלא וקנה נפקד ומשמע מנסוס דהוא ליה כליו של מקנה לא עשה ולא כלום אבל בכליו של קונה קנתה ומתורת חליפין משמע ולא בתורת כסף וכך פי' רבינו חננאל שם י: מנא אמינא לה דתניא עגל זה. לישנא קמא מייתי ראיה:

רב כהנא שקל סודרא בפדיון הבן. משמע הכא דרב כהנא היה כהן ותימה דבסוף אלו עוברין (פסחים מט.) משמע דלא היה כהן דקאמר אי לאו דנסיבי כהנתא לא גלאי וי"ל דתרי רב כהנא הוו אי נמי י"ל דבשביל אשתו היה לוקח כדאשכחן בפרק הזרוע (חולין דף קלב.) רב כהנא אכל בשביל אשתו כ:

יא בל כולי עלמא לא. וא"ת מאי טעמא דלא מהני מי גרע ממתנה ע"מ להחזיר דאמרינן לעיל (דף ז:) דשמה מתנה וי"ל דאין הכי נמי דמינרע גרע דאתם אינה דבר חשוב דהוי מתנה אע"פ שאתן ע"מ להחזיר אבל הכא גבי פדיון לא היה שום אותו סודר חמש סלעים ומתחילה כשנתן לו לא יצא ידי נתינה:

השתא במנה שתם לא הוו קידושין במנה זו מיבעיא. וא"ת דלמא הא קמ"ל דבמנה זו אע"ג דלא חזרה בה לא הוי קידושין כיון שנמצא חסר וי"ל דמרישא שמעת מינה כיון דבמנה שתם יכולה לחזור בה ולא אמרינן ישלים אלמא לא חלו הקידושין כלל עד שישלים הכי נמי כי אמר לה במנה זו ונמצא חסר לא חלו הקידושין ואף ההשלמה לא מהניא שהרי לא סמכה דעתה להשלמתו אלא למנה שמראה לה והרי הוא חסר:

מנה

עין משפט נר מצוה

נז
א מיי' פ"ב מהל' עבדים הלכה א וסה"מ

נח
ב מיי' פי"ח מהל' מכירה הל' ז סמג עשין קמד טור"ע יו"ד סי' סה סעיף ה

נט
ג מיי' פ"ז מהלכות איסורי ביאה הל' יח טור"ע אה"ע סי' כט סעיף ז

ס
ד מיי' פ"ז שם הלכה יז ופ"ג מהלכות זכייה ומתנה הל' ח סמג עשין מח טור"ע אה"ע סי' לח סעיף ג

סא
ה ו ז ח ט מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הלכה ח סמג שם טור"ע אה"ע סי' כט סעיף ז

סב
י מיי' פ"ב מהלכות אישות הל' כג סמג שם טור"ע שם סעיף ו

מסורת הש"ס

א [לקמן מז.]
ב ס"פ לא
ה"ק
ג [לקמן כח:]
ד [לקמן מו.]
ה תוספתא דכתובות פ"ו
ו [ל"ל בפריון וכן בתוס' לעיל כ. ד"ה כפרוטה]
ז לקמן מז.
ח ע"ז לו. ע"ש גיטין עד.
[ועה: עז.]
לקמן ס: [ע"ש ט [ל"ל דאמרינן]
י [ועי' תוס' הוס' גיטין לט: ד"ה משום]
כ [ועי' תוס' פסחים מט: ד"ה אמר וחומ' כ"ב קי. ד"ה ולא וכחול ן קלב. ד"ה רב

מנה אין כאן משכון אין כאן פי' ואינה מקודשת לפי שהאשה נקנית בכסף והכסף אינו בעין היאך יקנה שאין המשכון תחת הכסף כיון שלא יאמר ביד האשה ודאי אי אמר לה התקדשי לי במשכון זה והמשכון יהיה שלך פשיטא דמקודשת וכמו כן אם אדם אומר לחבירו אתן לך מנה במתנה והניח לו משכון עליה לא קנה המנה במשיכת המשכון ואין להלק בין מתנה לקידושין ורבינו חיים כהן בשם ר"ת אומר שאם אמר אדם לחבירו אתן לך מנה במתנה והילך משכון עליו ואל תחזיר לי המשכון עד שאתן לך המנה דאז ודאי יכול לעכב המשכון עד שיתן לו המנה ותימה מהא דאמר בהשוכר את האומנין (כ"מ דף עה:) גבי השוכר את הפועלים להעלות פשתן וכל דבר שהוא אבוד מקום שאין שם אדם וחזרו כהן שוכר עליהן או מטען וקאמרינן ד' על כמה שוכר עליהן א"ר נחמן עד כדי שכרן איתיביה רבא לרב נחמן עד ארבעים ומשים זוז התם כשבאת חבילה בידו פי' שבאו כלי אומנות של פועל ליד בעל הבית והשתא כי באת חבילה בידו מאי הוי הא מנה אין כאן משכון אין כאן וי"ל דלא דמי דהתם גרמו לו הפסד ועוד שאין החבילה בתורת משכון אלא קנייה לו לשכור פועלין וכשרגילין לעשות שידוכין צריך ליזהר בדבר יפה שיאמר הרי אני מקנה לך כך וכך בגוף החפץ דאם אמר אם אחזור בי אתן לך כך וכך והא לך משכון מנה אין כאן משכון אין כאן ומאי כשדוכין לא אמרינן מנה אין כאן משכון אין כאן אין שכשהאחד מהן חוזר בו השני מתביים בדבר:

משכון דאחרים וכדרבי יצחק. אע"ג דרבי יצחק חיישי במשכון שלא בשעת הלואתו מצינו למימר כיון דבעל חוב קונה משכון שלא בשעת הלואה קנין גמור עד שיפדה בשעת הלואה ומי אלים שיעבודיה לחשב מומן לקדם בו האשה ולקנות בו עבדים וקרקעות וכן צריך לפרש בפ' השולח (ניטין דף לז. ושם) בהיא דאמר המלוה על המשכון אינו משמע ומפרש התם משום דקני ליה כרבי יצחק ורבי יצחק הוי שלא בשעת הלואתו והמלוה משמע בשעת הלואתו כדמשמע סוף פרק האומנים (ב"מ פח: ושם) אלא ה"פ התם כיון דקני ליה שלא בשעת הלואתו לגמרי סברא הוא דיקנה הוא בשעת הלואתו שלא ישמע דחשיב של אחיך בידך ודרשינן בספרי (פ' ראה) את אחיך תשמע ידך ולא של אחיך בידך וכן יש לפרש פרק כל שעה (פסחים דף לא: ושם) בהיא דיסראל שהלוה את העובד כוכבים על המנו אחר הפסח עובר לרבי מאיר ומפרש התם משום דקנה ליה כרבי יצחק וכיון דקני ליה כרבי יצחק שלא בשעת הלואתו בשעת הלואתו קני ליה אמי לענין דקרינן ליה שלך אי אתה רואה: **מנין** לבעל חוב שקונה משכון. פי' בקונט' בשאר דוכתי להתחייב באונסין וקשה דהא ר"מ ור' יהודה פליגי ה במלוה על המשכון אי הוי שומר שכר אי שומר חנם אבל שואל לא הוי ואוקי גמרא ר"מ כר' יצחק משמע דר' יצחק לא אמר להתחייב באונסין לכך נראה לי שקנה את המשכון להתחייב בגניבה ואבידה:

צדקה מנין. וא"ת איכא לדקה ממה שיחזיר לו לשכב עליו וי"ל דדייק מדכתיב (דברים כד) ושכב בשלמתו וברכך ואי לא הוי קונה ליה א"כ כשמברכו העני הוי ליה רבית דברים ושם מפרשים דלא מיקרי צדקה אלא הנותן משלו כמו לדק משלך ותן לו (כ"ב פח:): **תנם** לאבא לו לאביך איזה מקודשת. ואם תאמר הא אמרינן לעיל (דף ו:) תן מנה לפלוני ותקדש אני לך מקודשת ושם לומר דלא דמי דהתם שהתחילה היא בדבר איכא למימר דדעתה להתקדש אבל הכא שהוא אמר לה תחילה התקדשי לי והיא משיבה הנם למי שתרצה איכא למימר דאין דעתה להתקדש אלא היא משיבה בו ואיזה חושבת: **תנם** לפלוני איזה מקודשת. וא"ת אמאי קתני לעיל בברייתא אביך לאבא ולפלוני סגיא ואיכא למימר דאין לומר דאין להוש לכך כיון דלא תנא אביך בברייתא להודיה אי נמי י"ל דלהכי תנא אביך ופלוני ופלוני משום דס"ד דליהוי מקודשת עפי כשאמרה תנם לפלוני מכשאמרה תנם לאביך דממכה דעתה עפי כשיהא ביד פלוני:

אם היה שלא שלה מקודשת. פי' בקונטרס דאחרה קונה לה ולא נהירא דאם כן מאי בעי שלא של שניהם מהו פש עת דאיזה קונה כיון דהוא אחר של שניהם כדאמרינן פרק המוכר את הספינה (ב"ב דף פד:) אמר רבי יונתן אחר של שני שותפין קונין זה מזה ומוקי לה במודד בתוך קופתו של לוקח אבל במודד על הקרקע לא ונראה לפרש דהכא הטעם אין תלוי בקנין אחרה אלא כשהשלא שלה סמכה דעתה וכשאינו שלה לא סמכה דעתה וכעי כשהשלא של שניהם אי סמכה דעתה או לא:

מנה אין כאן משכון אין כאן איתיביה רבא לרב נחמן [ו] קידשה במשכון מקודשת התם במשכון דאחרים וכדרבי יצחק [א] דאמר רבי יצחק [ב] מנין לבעל חוב שקונה משכון שנאמר (דברים כד) ולך תהיה צדקה אם אינו קונה צדקה מנין מכאן לבעל חוב שקונה משכון בני רב הונא בר אבין זבון ההיא אמתא בפריטי לא הוו בהדייהו אותיבי נסכא עליה לסוף אייקר אמתא אתו לקמיה דרבי אמי אמר להו פריטי אין כאן נסכא אין כאן [ג] ת"ר [ב] התקדשי לי במנה נטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד אינה מקודשת הא שדיתינהו קמיה הוו קידושין הא קאמרה ליה שקיל לא בעינא [ד] לא מיבעיא קא אמר לא מיבעיא שדיתינהו קמיה דלא הוו קידושין אבל זרקתו לים או לאור אימא כיון דמיחייבא בהו קדושי קדיש נפשה והא דקא עבדא הכי סברה איבדקיה להאי גברא אי רתחנא הוא או לא קמ"ל תנו רבנן [ה] התקדשי לי במנה תנם לאבא ולאביך אינה מקודשת על מנת שיקבלום לי מקודשת תנא אבא להודיעך כח דרישא תנא אביך להודיעך כח דסיפא התקדשי לי במנה תנם לפלוני אינה מקודשת על מנת שיקבלם לי מקודשת וצריכא דאי אשמעינן אבא ואביך התם הוא דכי אמרה על מנת שיקבלום לי הוו קידושין דסמכה דעתה עילייהו סברה עבדין לי שליחותאי אבל פלוני לא ואי אשמעינן פלוני הכא הוא דכי אמרה תנם לפלוני לא הוו קידושי דלא מקרבא דעתה לגבייה למיתבה ליה במתנה אבל אבא ואביך דמקרבא דעתה לגבייהו אימא במתנה יהבית ניהלייהו צריכא ת"ר [ו] התקדשי לי במנה תנם על גבי סלע אינה מקודשת ואם היה סלע שלה מקודשת בעי רב ביבי [ז] סלע של שניהם מהו תיקו [ח] התקדשי לי בכסר תנהו לכלב אינה מקודשת ואם היה כלב שלה מקודשת בעי רב מרי [ט] כלב רץ אחריה מהו בהוא הנאה דקא מצלה נפשה מיניה גמרה ומקניא ליה נפשה או דילמא מצי אמרה ליה מדאורייתא חיובי מחייבת לאצולן תיקו [י] התקדשי לי בכסר תנהו לעני אינה מקודשת אפילו עני הסמוך עלה מאי טעמא אמרה ליה כי היכי דמחייבנא ביה אנא הכי מחייבת ביה את ההוא גברא דהוה קא מזבן

חומרי

מנה אין כאן. הלכך משכון אינו שוה (כאן) כלום שאין המשכון מתנה: במשכון דאחרים. שהיה בידו וקדשה בחוב שיש לו עליו הלכך מקודשת שהמשכון עצמו קנוי לה: בפריטי. על מנת לקבל פרוטות של נחשת: נסכא. חתיכה של כסף: פריטי אין כאן. שהתנו עליה הלכך נסכא שהוא משכון אין כאן להיות במקומו לקנות שאם נתנו הפרוטות היתה קנוייה לסם דעבד כגעני נקיה בכסף: נטלתו וזרקתו לים. בפניו לומר אינו רוצה: הא שדיתינהו קמיה. במקום שאינו אבוד הוו קידושין בתמיה: מדאיחייבא ביה. לשלומי גמרה וקדשה נפשה ולפי שהוא שלה זרקתו לנסות את זה אם הוא רוצה: אינה מקודשת. ואינו דומה לתן מנה לפלוני ואיקדש לך ג דהתם אינו קאמרה ליה מעיקרא אבל כאן מבטא היא בו כלומר תן מעותיך לאחריס: להודיעך כח דרישא. דאע"ג דאביה הוא לא גמרה וקדשה נפשה: כח דסיפא. דאמר מקודשת דאע"ג דלא קרוב שלה הוא: סמכה עליה. דעביד שליחותיה וכי מקבל להו הוה שלוחה ומקדשה: ואם היה שלא שלה מקודשת. שהלכו של אדם קונה והרי הוא כמו שמקבלתו: רץ אחריה. לגוסכה: חומרי

מסורת הש"ס

א ניטין לז. פסחים לא: שבועות מד. ב"מ פב. ב תוספתא דקידושין פ"ב ג [נעיל ו:] ד [שם עח.] ה [ב"מ פא:]

חומרי. בוטייכי״ם שעושין של בדיל וחורזין סרבים מסן בחוט אחד ועושין אותו כמין עגל ומושאין בלוארייסן למכור וים גורסין פתכייתא וסן של זכוכית כמין מבעות דקיס וקורין אותו פורינ״ם ובלשון רבותינו אומטנית: חד שובא. מלא חוט

חומרי א פתכייתא אתאי ההיא איתתא אמרה ליה הב לי חד ב שוכא אמר לה אי יהבינא ליך מיקדשת לי אמרה ליה הבה מיהבה אמר רב חמא ג כל הבה מיהבה לאו כלום הוא ההוא גברא דהוה קא שתי חמרא בחנותא אתאי ההיא איתתא אמרה ליה הב לי חד כסא אמר לה אי יהיבנא ליך מיקדשת לי אמרה ליה אשקויי אשקיין אמר רב חמא ד כל אשקויי אשקיין לאו כלום הוא ההוא גברא דהוה קא שדי תמרי מדקלא אתאי ההיא איתתא א״ל שדי לי תרתי אמר לה אי שדינא ליך מיקדשת לי אמרה ליה שדי מישדא אמר רב זביד כל שדי מישדא לאו כלום הוא איבעיא להו הב אשקי ושדי מהו אמר רבינא מקודשת רב סמא בר רקתא אמר תנא דמלכא אינה מקודשת ה והלכתא אינה מקודשת והלכתא שיראי לא צריכי שומא והלכתא כר״א והלכתא כרבא אמר רב נחמן: ו ת״ר בשטר כיצד כתב לו על הנייר או על החרס אע״פ שאין בו שוה פרוטה בתך מקודשת לי בתך מאורסת לי בתך לי לאינתו ז הרי זו מקודשת מתקיף לה ר׳ זירא בר ממל הא לא דמי האי שטרא לשטר זביני התם מוכר כותב לו שדי מכורה לך הכא בעל כותב בתך מקודשת לי אמר רבא התם מעניינא דקרא והכא מעניינא

הב אשקי ושדי אינה מקודשת. וא״ת מי גרס מתן מעות לפלוני דמקודשת ו כ״ש כשאומרת תן לי וי״ל דשאני הכא דמעיקרא היתה שואלת שלא בתורת קידושין ומשום הכי איכא למימר כשאומרת הב אדעתא דמעיקרא קאמרה: כל אשקי אשקויי כו׳. הגך תלת עובדי אינטריך לאשמועינן דכשום דבר אין מועיל לא במידי דאכילה ושתיה ולא בשאר מילי: והלכתא שיראי לא צריך שומא. ואם תאמר אמאי אינטריך לפסוק כרבה לגבי רב יוסף דהא בבבא בתרא (דף קמג:) ז פסקינן הלכתא כרבה בר משדה עגין ומהלה וי״מ דהיינו דוקא במילי דב״ב ולא נהירא דע״כ בכולי גמרא הלכתא כרבה כדמוכח פרק מי שאחזו (ניטין דף עד:) גבי ההוא דאמר ליה לאריסיה כ״ע דלו תלתא ושקלו ריבעא כו׳ ואקאמר ותסברא דרבה כרשב״ג והא קי״ל הלכתא כרבה ובהא קי״ל אין הלכה כרשב״ג משמע מדקאמר והא קי״ל הלכתא כרבה משמע דבכולי גמרא הלכתא כוותיה ושמא יש לדחות דהתם יש ספריס דגרסי בהא קי״ל הלכתא כרבה דמשמע בהא דוקא ולא בכולי גמרא מיהו קשיא אמאי לא קאמר בהדיא הלכתא כוותיה דרבה כדאמר הלכה כר׳ אלעזר והלכתא כרבא אמר רב נחמן ואומר ר״ת דאתא לאשמועינן דדוקא שיראי הוא דלא צריכי שומא לפי שמומתן ידוע קלת ואין רגילין לעשות בו כל כך אבל שאר דברים כגון אבנים טובות ומרגליות שיש שאינם טובות אלא מעט ורגילים לעשות בהרבה יותר משוויים צריכי שומא משום דלא סמכה דעתה ולפיכך נהגו העולם לקדש בטבעת שאין בה אבן והא דאמר לקמן בפרק שני (דף מח:) שהוסיף לה נופך משלו יש לומר שמשו אותו אי נמי ההוא נופך כעין שיראי שידוע שוויו קלת וההוא גברא דקדש באבנא דכוהלא (לקמן דף יב.) והוה רב חסדא משער אי אית ביה שוה פרוטה אבנא דכוהלא לא הוי כשאר אבנים טובות אלא כעין אבני שיש דלאשכחת פ״ה דסוכה (דף נא:) בהורדוס דבניה לביהמ״ק באבני דשיש וכוהלא ומרמרא וי״מ משום הכי אינטריך לפסוק כרבה לגבי רב יוסף משום דרב יוסף הכיא לעיל (דף ח.) כמה ראיות לדבריו עוד י״מ מש״ה לא קאמר הלכתא כרבה דלא תימא דהיינו רבה דאיכא דאמרי דבכל דהו לא צריכי שומא אבל אמר לה חמשין ושוי חמשין בעי שומא לפיכך פסק דכשום עגין לא בעי שומא לפי זה הטעם יתייסב הא דאינטריך לפסוק כרבה אע״ג דבכל דוכתא קי״ל כוותיה:

כתב על הנייר ועל החרס. משמע דשטר כשר על החרס וכן משמע לקמן בפירקין (דף כו.) דאמר כתב לו על הנייר ועל החרס שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה וקשה דאמר בפ״ב דכתובות (דף כא.) האי מאן דבעי לאחווויי התימת ידיה בבי דינא לכתוב אחספא כו׳ וקאמר דוקא אחספא אבל אמגילתא לא דלמא משכח אינשים דלא מעלי וכתיב עליה מאי דבעי ותנן הוליא עליו כתב ידו משמע אבל על חרס ליכא למיחש להכי דאפי׳ כתוב עליו לא יועיל ואומר ר״ת דהתם דלקמן והתם אתיא כר׳ אלעזר דאמר (בניטין דף פו.) עדי מסירה כרתי והתם דכתובות אתיא כר״מ דאמר (שם) עדי חתימה כרתי והתם אתיא כר״מ דכיון דבעינן בשטר קדושין עדי חתימה כדאמרה לקמן בפרק שני (דף מח.) ועדים שעל גבי החרס לא חשיבי ואין מוכיח מתוכו כלום בחרס דדבר שיכול להזדייף הוא ותנן בפ״ב דניטין (דף כא:) אין כותבין לא על נייר מחוק ולא על דיפתרא משום שיכול להזדייף וחכמים מכשירין ואמרו מאן חכמים ר׳ אלעזר ב״מ דלא מהני בדבר שיכול להזדייף ואע״ג דאמר בניטין בסוף פרק שני (דף כב: ושם) לא הכשיר ר׳ אלעזר אלא בניטין אבל בשטרות לא ה״מ בשטרות העומדות לראיה דבעינן ראוי לעמוד ימים רבים אבל זה שאינו אלא לקדש בו אשה ולקנות בו שדה בעין ניטין הוה שעשוי לגרש בו את האשה לפי שעה ואע״פ שהשטר של קנין יכול להועיל לראיה כמו כן הגט יכול להועיל כדאמר בפרק הכותב (כתובות פט:) ובפ״ק דב״מ (דף יט.) וכ״ת ליקרעיניה בעינא לאיסוריי ביה אלמא אע״פ שהיא צריכה לראיה עיקרו לא לכך נעשה: אף על פי שאין בו שוה פרוטה. הכא ניחא דקלת הוא רבותא לפי דבשוה פרוטה היתה ראויה להתקדש בלא שטר אבל לקמן (דף כו.) גבי שדי מכורה לך יש לתמוה מאי רבותא דאע״פ שאין בו שוה פרוטה דהתם המוכר נותן השטר וכך לי בשוה פרוטה כמו באין בו שוה פרוטה וי״ל משום דכתב ביה נתינה אחריתי ספר המקנה ס״ד דליבעי שוה פרוטה משום דמוכר מקנה שדהו ללוקח קמ״ל דלא בעי: הא לא דמי האי שטרא לשטר זביני. ומנע לא היה יכול להקשות דבלא אחד דמי שפיר לגט דמה גט הבעל כותבו בב״ד: הלכתא ניחא. תימה כיון דהלכתא ניחא ל״ל קרא דוילאה והיתה שהאשה נקנית בשטר וי״ל דשטר מכר לחוד הוי הלכתא ושטר קידושין נפקי מכי יקח דבעל כותבו ודמי למכר ואע״ג דקאמר הלכתא ניחא לגון רבים לאו אתרוייהו קאי ובהאי גוונא אשכחן ברים במות כותים (נדה לב:) דקאמר הי קרא והי הלכתא ח אך קשה דלקמן (דף כו.) גבי שדה קבעי מנין שנקנית בשטר ואייתי קרא דכתיב ואקח את ספר המקנה ושמא י״ל דכיון דהתם קרא לא הוי אלא מדברי קבלה אין להקשיד בכך אי נמי יש לפרש הלכות מדינה כלומר מנהג היה כך:

יציאה

דקרא התם כתיב (ויקרא כה) ומכר מאחוזתו במוכר תלה רחמנא הכא כתיב (דברים כב) כי יקח בבעל תלה רחמנא התם נמי כתיב (ירמיה לב) שדות בכסף יקנו קרי ביה יקנו מאי טעמא קרית ביה יקנו משום דכתיב ומכר ה״נ קרי ביה כי יקח דכתיב (דברים כב) את בתי נתתי לאיש הזה אלא אמר רבא הלכתא ניתנו ואסמכינהו רבנן אקראי ואיבעית אימא התם נמי כתיב (ירמיה לב) ואקח את ספר המקנה ד ואמר רבא אמר רב נחמן כתב לו על הנייר או על החרס אע״פ שאין בו שוה פרוטה בתך מקודשת לי בתך מאורסת לי בתך לי לאינתו בין ע״י אביה בין על ידי עצמה ה מקודשת מדעתו והוא שלא בגרה כתב לה על הנייר או על החרס אע״פ שאין בו שוה פרוטה הרי את מקודשת לי הרי את לי לאינתו הרי את מאורסת לי בין על ידי אביה בין על ידי עצמה מדעתה והוא שבגרה: בעי ר׳ שמעון בן לקיש ה שטר אירוסין שכתבו שלא לשמה מהו הויות ליציאות מקשינן מה

כתב על הנייר ועל החרס. משמע דשטר כשר על החרס וכן משמע לקמן בפירקין (דף כו.) דאמר כתב לו על הנייר ועל החרס שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה וקשה דאמר בפ״ב דכתובות (דף כא.) האי מאן דבעי לאחווויי התימת ידיה בבי דינא לכתוב אחספא כו׳ וקאמר דוקא אחספא אבל אמגילתא לא דלמא משכח אינשים דלא מעלי וכתיב עליה מאי דבעי ותנן הוליא עליו כתב ידו משמע אבל על חרס ליכא למיחש להכי דאפי׳ כתוב עליו לא יועיל ואומר ר״ת דהתם דלקמן והתם אתיא כר׳ אלעזר דאמר (בניטין דף פו.) עדי מסירה כרתי והתם דכתובות אתיא כר״מ דאמר (שם) עדי חתימה כרתי והתם דכתובות אתיא כר״מ דכיון דבעינן בשטר קדושין עדי חתימה כדאמרה לקמן בפרק שני (דף מח.) ועדים שעל גבי החרס לא חשיבי ואין מוכיח מתוכו כלום בחרס דדבר שיכול להזדייף הוא ותנן בפ״ב דניטין (דף כא:) אין כותבין לא על נייר מחוק ולא על דיפתרא משום שיכול להזדייף וחכמים מכשירין ואמרו מאן חכמים ר׳ אלעזר ב״מ דלא מהני בדבר שיכול להזדייף ואע״ג דאמר בניטין בסוף פרק שני (דף כב: ושם) לא הכשיר ר׳ אלעזר אלא בניטין אבל בשטרות לא ה״מ בשטרות העומדות לראיה דבעינן ראוי לעמוד ימים רבים אבל זה שאינו אלא לקדש בו אשה ולקנות בו שדה בעין ניטין הוה שעשוי לגרש בו את האשה לפי שעה ואע״פ שהשטר של קנין יכול להועיל לראיה כמו כן הגט יכול להועיל כדאמר בפרק הכותב (כתובות פט:) ובפ״ק דב״מ (דף יט.) וכ״ת ליקרעיניה בעינא לאיסוריי ביה אלמא אע״פ שהיא צריכה לראיה עיקרו לא לכך נעשה: אף על פי שאין בו שוה פרוטה. הכא ניחא דקלת הוא רבותא לפי דבשוה פרוטה היתה ראויה להתקדש בלא שטר אבל לקמן (דף כו.) גבי שדי מכורה לך יש לתמוה מאי רבותא דאע״פ שאין בו שוה פרוטה דהתם המוכר נותן השטר וכך לי בשוה פרוטה כמו באין בו שוה פרוטה וי״ל משום דכתב ביה נתינה אחריתי ספר המקנה ס״ד דליבעי שוה פרוטה משום דמוכר מקנה שדהו ללוקח קמ״ל דלא בעי: הא לא דמי האי שטרא לשטר זביני. ומנע לא היה יכול להקשות דבלא אחד דמי שפיר לגט דמה גט הבעל כותבו בב״ד: הלכתא ניחא. תימה כיון דהלכתא ניחא ל״ל קרא דוילאה והיתה שהאשה נקנית בשטר וי״ל דשטר מכר לחוד הוי הלכתא ושטר קידושין נפקי מכי יקח דבעל כותבו ודמי למכר ואע״ג דקאמר הלכתא ניחא לגון רבים לאו אתרוייהו קאי ובהאי גוונא אשכחן ברים במות כותים (נדה לב:) דקאמר הי קרא והי הלכתא ח אך קשה דלקמן (דף כו.) גבי שדה קבעי מנין שנקנית בשטר ואייתי קרא דכתיב ואקח את ספר המקנה ושמא י״ל דכיון דהתם קרא לא הוי אלא מדברי קבלה אין להקשיד בכך אי נמי יש לפרש הלכות מדינה כלומר מנהג היה כך:

עין משפט נר מצוה

ע
א כ״ג מיי׳ פ״ד מהלכות אישות הל׳ ל סמג עשין מה טוש״ע אה״ע סי׳ כט סעי׳ י

עא
ב מיי׳ שם פ״ג הלכה ג סמג שם טוש״ע שם סי׳ לב סעיף ג

עב
ג מיי׳ שם סמג שם טוש״ע שם סעיף א

מסורת הש״ס

א [פי׳ מיני סדקות. פירוך ערך חמר טו] ב ס״א שיפא ג יבמות נב. ע״ש
ד [נ״ל אמר] ה לקמן מח. ו [לעיל ו:] ז [נכדף קיד ע״ש כתוס׳] ח [עי׳ תוספות סוכה כח. ד״ה הלכתא]

הן הן הדברים הנקנים באמירה. תימה דבפרק שני דייני גזירות (כתובות קט.) תנן הפוסק מעות לחתנו ופסק לו את הרגל תסב עד שתלבין ראשה ולמה תסב יפאנה ויקרא המיו לדין כיון שהחתן אינו רוצה לערוה בב"ל הן הן הדברים הנקנין באמירה וי"ל דהכי נקנים באמירה ומדקדק מדקתני עמדו והיו לו דשני דייני גזירות מיירי בשלא קדשו מתוך הדברים ומ"מ מאחר שהסכימו על כך תסב עד שתלבין ראשה ומיהו אין ראיה מלשון עמדו דלורתיה דגמרא בהכי כמו קטנה שלא מיאנה (והגהילה) ועמדה ונשאת ביבמות פרק ב"ש (דף קח.) ור"ת פי' דהא דאמר נקנים באמירה בגיטין ראשונים דוקא שהאב מסיא את בתו ויש לו קירוב דעת גדול אצל חתנו אבל התם מיירי בשאיין וכן היה אומר ר"ת אין נקנין באמירה אלא כשהאב פוסק אבל אחיה ואמה לא:

עד

יציאה בעינן לשמה. דכתיב (דברים כד) וכתב לה לשמה: הוייה דכסף לא בעינן שתהא לשמה. שתהא צורת הדיבר מבועה לשמה: הדר פשטה. וילאה והיתה שהרי עיקר למדנו: שלא מדעתה. קודם שכתיבה לא נמלך בה ואח"כ הודיעה וקבלתה ובגדולה קאי וטוא הדין בקטנה ונערה לשמה ושלא מדעת אביה: מה יציאה שלא מדעתה. שהרי על כרחה היא מתגרשת: דעת מקנה. היינו בעל שהקנה אותה בגט זה לעצמה ופוטרה ממנו ובעינן שיכתוב מדעתו דכתיב וכתב לה: אף כאן דעת מקנה. דהיינו האשה שנקנית לבעל: מאי לאו שטרי אירוסין ממש. כגון בתך מקודשת לי: שטרי פסיקתא. שתגאים שביניהם וממון שפוסקין זה לזה: באמירה. בלא קנין שהקידושין הן גמר הדבר דבהיא הגאה דקא מתחתני להדדי גמרי ומקני ובאותן שתגאים קאמר שהעדים אין רשאין לכתוב עליהם שטר אלא מדעתם דביתא לזו שתהא כמלוה על פה ולא כמלוה בשטר: אמר קרא בעולת בעל. כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל: כעורה זו. בתמיה וכי איכא מקובלת עליך שאתה מחזר לגמדה ממקום אחר: עד דמקדש. בכסף והדר בעיל דכתיב כי יקח דהיינו כסף והדר ובעלה: א"כ. הכי קאמר קרא דבעינן כסף ובילאה ובלאו ביאה לא מקדשה: נערה מאורסה דבסקילה כו'. הלכך ע"כ כי יקח הוו קידושין לעצמן בלא כסף הוו קידושין לעצמן בלא כסף ומשכחת סקילה בקידושי כסף בלא ביאה: בעולה היא. וסקילה בבתולה כתיבא (דברים כב) כי יהיה נערה בתולה מאורשה לאיש וגו' ודרשינן (כתובות דף מח:) בתולה ולא בעולה שהבעולה בחנק כשאר אשת איש: שלא כדרכה. דאיתקוש משכבות להדדי דכתיב (ויקרא כ) משכבי אשה שתי משכבות וקרינא בה כי יקח ובעלה ואכתי בתולה היא: א"ל אביי. ליכא לאוקמי הכי דאי בא עליה ארוס אלא כדרכה הו לא הויא בסקילה דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי גבי באו עליה עשרה אלא כדרכה ואמרו כולן בסקילה אלא באחר שאינו בעולה אבל בעלה עושה אותה בעולה בשלא כדרכה דילפינן לה מבעולת בעל כדלקמן: ועדיין היא בתולה. שבאו כולן עליה שלא כדרכה: הראשון בסקילה. לקמן יליף טעמא בשמעתין: משכחת לה. דבסקילה: שקידשה בשטר. והשיא לא בעיא ביאה: דהואיל וגומר ומוציא גומר ומכנים. בלא ביאה הלכך אם לאו דר' יוחנן הוה אמינא לגבי כסף עד דמקדש ובעיל אבל השתא דנפקא לן מבעולת בעל דבבעילה לחודה מיקדשה ע"כ כי יקח דילף קיחה קיחה לגמריה דבכסף לחודה מיקדשה דאי עד דמקדש ובעיל כסף מאי אהני: לאחרת. אשתו: א"כ. דלא אשמעינן אלא קידושי ביאה לכתוב ובעל מאי ובעלה זו ולא אמה העבריה: ולרבא דאמר. לקמן בפ' שני גבי מקדש בכרת ואמר אחת משתי אחיות שתה לא הוו קידושין הואיל ואין ריוויין לביאה שאינו יודע איזו אשתו ואיזו אחות אשתו בסיא בכרת ואמר רבא בר אהינא אסברה לי חכם אחד שמעו בר אהינא לימדני טעם זה מן המקרא כי יקח ובעלה קיחת כסף הראויה לבעילה הוא דהויא קיחה מגא ליה הא דדרשי' ליה לגדרבי ולמעוטי אמה: א"כ. דלקידושי ביאה ולמעוטי אמה ותו לא יליף מינה לכתוב הלו בעלה: מאי ובעלה. משמע דהאי נמי אקיחה למילף הך דבר אהינא: האי סברא. דאין אחר עושה אותה בעולה בלא כדרכה

מוסרת

מסורת השי"ס

א [כתובות מו. עד.]
ב [נעיל ה. וש"נ]
ג כתובות קכ: לקמן מח.
ד כתובות קנ:
ה כתובות קנ: ב"ב קסז:
ו כתובות קנ: מועד קטן יט: [חולין קיז: קיח.]
ז נעיל ל.
ח סנהדרין סו:
ט [נעיל ל:]
י לקמן נא.

יציאה בעינן לשמה אף הוייה בעינן לשמה
א דילמא הוויות להדדי מקשינן מה הוייה
דכסף לא בעינן לשמה אף הוייה דשטר לא
בעינן לשמה בתר דבעיא הדר פשטה
ב הוייה ליציאה ב מקשינן דאמר קרא (דברים
כד) ויצאה והיתה: ג איתמר כתבו לשמה
שלא מדעתה רבא ורבינא אמרי מקודשת
רב פפא ורב שרביא אמרי ג אינה מקודשת
א"ר פפא אימא טעמא דידהו ואימא טעמא
דידי אימא טעמא דידהו דכתיב ויצאה
והיתה מקיש הוייה ליציאה מה יציאה
לשמה ושלא מדעתה אף הוייה נמי לשמה
ושלא מדעתה ואימא טעמא דידי ויצאה והיתה מקיש הוייה ליציאה מה
יציאה בעינן דעת מקנה אף הוייה בעינן דעת מקנה מיתיבי ד אין
כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהן מאי לאו שטרי אירוסין
ונשואין ממש לא שטרי פסיקתא וכדרב גידל אמר רב ה דאמר רב
גידל אמר רב ה כמה אתה נותן לבנך כך וכך לבתך כך וכך עמדו
וקדשו קנו הן הן הדברים הנקנים באמירה: ובביאה: מנא לן אמר ר'
אבהו א"ר יוחנן דאמר קרא (שם כב) בעולת בעל מלמד שנעשה לה בעל
על ידי בעילה א"ל רבי זירא לר' אבהו ואמרי לה ר"ל לרבי יוחנן ו כעורה
זו ששנה רבי (שם כד) ובעלה ז מלמד שנקנית בביאה אי מהתם הוה אמינא
עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל מתקיף לה רבי אבא בר ממל אם כן
נערה המאורסה דאמר רחמנא בסקילה היכי משכחת לה אי דאקדיש
והדר בעיל בעולה היא אי דאקדיש ולא בעיל לאו כלום הוא אמרוה
רבנן קמיה דאביי משכחת לה כגון שבא עליה ארוס שלא כדרכה א"ל
אביי עד כאן לא פליגי רבי ורבנן אלא באחר אבל בעל דברי הכל אם
בא עליה שלא כדרכה עשאה בעולה מאי היא ח דתניא ו באו עליה י'
אנשים ו,ריין היא בתולה כולן בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון
בסקילה וכולן בחנק אמר רב נחמן בר יצחק משכחת לה כגון שקדשה
בעיטר הואיל וגומר ומוציא גומר ומכנים ור' יוחנן האי ובעלה מה עביד
ליה ההוא מיבעי ליה זו נקנית בביאה ואין אמה העבריה נקנית בביאה
ס"ד אמינא תיתי בק"ו מיבמה ומה יבמה שאין נקנית בכסף נקנית בביאה
זו שנקנית בכסף אינו דין שנקנית בביאה ט מה ליבמה שכן זקוקה
ועומדת ס"ד אמינא והואיל וכתב (שמות כא) אם אחרת יקח לו הקישה הכתוב
לאחרת מה אחרת מיקניא בביאה אף אמה העבריה מיקניא בביאה קמ"ל
ורבי האי סברא מנא ליה א"כ לכתוב רחמנא ובעל מאי ובעלה שמע מינה
תרתי ולרבא דאמר' בר אהינא אסברה לי (דברים כד) כי יקח איש אשה ובעלה
קידושין המסורין לביאה הוו קידושין קידושין שאין מסורין לביאה לא הוו
קידושין מאי איכא למימר אם כן נכתוב קרא או בעלה מאי ובעלה שמע
מינה כולהו ורבי האי בעולת בעל מאי עביד ליה האי מיבעי ליה בעל
עושה אותה בעולה שלא כדרכה ואין אחר עושה אותה בעולה שלא
בדרכה ומי אית ליה לרבי האי סברא והתניא באו עליה י' אנשים ועדיין היא
בתולה כולם בסקילה רבי אומר אומר אני הראשון בסקילה וכולם בחנק
אמר

מודה לענין קנס. תנ"ג דנענין קטלא לא הסיב לה כבתולה לענין קנס בבאיסה ארוסה מודה דכולהו משלמי: לבדו. קרא יתירא הוא דהא כתיב (דברים כב) ונערה לא תעשה דבר: שניהם שוים. בני עוקשין למעוטי גדול הכא על הקטנה: האי סברא. דבעל עושה לותה בעולה שלא כדרכה כו' מגלן: תחילת ביאה קונה. באירוסין: אי נמי לכהן גדול. אם מותר לקדש בביאה אי אמרת תחילת ביאה קונה מותר ואם סוף ביאה קונה נמצאת בעולה מבעת הערלה שלא לשם קדושין ואסירא ליה דכתיב (ויקרא כא) בעולה מעמיו יקח: ביאה אירוסין עושה כו'. המקדש בביאה מי הויא הך ביאה כנשואין או איכא אלא כשאר אירוסין: ואינו יורשה כו'. דקיי"ל (יבמות דף כט:) אמתא ארוסה לא אוכן ולא מיטמא לה מתה אינו יורשה ואינו מיפר נדריה בלא אביה: ומקבל את גיטה. אם גירשה בעלה מן האירוסין בעודה נערה: פירות. מנכסים הנופלים לה מבית אבי אמה: קתני. קידושי ביאה והדר תני נשאת אלמא ביאה לאו נישואין עבדי: כי קתני נשאת אשארא. אכסף ושטר דאין עושין נשואין אבל ביאה לעולם אימא לך דנשואין עושה: מתקדשת בביאה. מדעת האב אבל פחות מכאן כמותן אלבע בעין ואינה ביאה: קנאה. ואם רולה להוציאה מוציאה בגט: וחייבין עליה משום אשת איש. אם קיבל בה אביה קדושין: ומטמאה את בועלה. כשהיא נדה שבעת ימים כדכתיב (ויקרא טו) ותהי נדתה עליו: לטמא

אמר רבי זירא מודה רבי לענין קנס דכולהו משלמי מאי שנא מקטלא שאני התם דאמר קרא (דברים כב) ומת האיש אשר שכב עמה לבדו ורבנן האי לבדו מאי עבדי ליה מיבעי להו א לכדתניא (שם) ומתו גם שניהם עד שיהיו שוין כאחד דברי ר' ב אושעיא רבי יונתן אומר ג ומת האיש אשר שכב עמה לבדו ורבי יוחנן האי סברא מנא ליה א"כ נכתוב קרא בעולת איש מאי בעולת בעל ש"מ תרתי: איבעיא להו תחילת ביאה קונה או סוף ביאה קונה נפקא מינה כגון שהערה בה ופשטה ידה וקבלה קידושין מאחר אי נמי לכהן גדול דקא קני בתולה בביאה מאי אמר אמימר משמיה דרבא ד כל הבועל דעתו על גמר ביאה: איבעיא להו ביאה נשואין עושה או אירוסין עושה ה נפקא מינה ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה אי אמרת נשואין עושה יורשה ומיטמא לה ומיפר נדריה ואי אמרת אירוסין עושה אינו יורשה ואינו מיטמא לה ואינו מיפר נדריה מאי אמר אביי ת"ש ג ו האב זכאי בבתו בקדושיה בכסף בשטר ובביאה ד וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ה ובהפרת נדריה י ומקבל את גיטה י ואינו אוכל פירות בחייה נישאת יתר עליו הבעל ח שאוכל פירות בחייה כתני ביאה וקתני נישאת כי קתני נישאת אשארא אמר רבא תא שמע ה ט בת שלש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה י ואם בא עליה יבם קנאה כ וחייבין עליה משום אשת איש ל ומטמאה את בועלה לטמא

כל הבועל דעתו על גמר ביאה. תימה דבפ' הבא עם יבמתו (יבמות דף נה:) יליפינן דאשה נקנית לבעלה בהערלה אתיא קיחה קיחה דערלה והערלה היינו תחילת ביאה והכא מסיק דסוף ביאה קונה ואומר רשב"א דכי אמרינן הערלה קונה היינו בשלא עשה כי אם הערלה ופירש מיד דמוכח שלא היה בדעתו לקנות בגמר ביאה אבל הכא מיירי שגמר ביאתו דאז לא קני בהערלה כיון שדעתו על גמר ביאה והלשון מוכיח דקאמר כל הבועל ולא קאמר כל המערה והריב"ם תירץ הא דנקנית בהערלה היינו במפרש שרוצה לקנות בהערלה אבל בסתם דעתו על גמר ביאה ור"ת תירץ דאחרי שנתרבתה הערלה בגמר ביאה א"כ כל מקום שמזכיר ביאה בהערלה קאמר וה"ק תחילת הערלה קונה או בסוף הערלה קונה ולמ"ד (שם) הערלה זו הכנסת עטרה דשייך בה תחלה וסוף ורבינו נסים גאון תירץ דהיינו דבכמות חיירי אחר קדושין דע"י אותה הערלה הוי כנשואה כמו חופה דלאחר קדושין וקשה לפירושו דקיחה קיחה גבי קדושין כתיב ולא מיירי בחופה כלל:

ומקבל את גיטה. יש להסתפק אם יכול האב לקבל גט לבתו קטנה משנשאת ונראה למורי הר"ר יצחק דמשנשאת אין האב יכול לקבל לה גט ואפילו היא קטנה ומביא ראיה מהא דתנן בירושלמי כמה' תרומות בפ"ח דהכי תנן התם האשה שהיתה אוכלת בתרומה ואמרו לה מת בעלך או גירשך וכן העבד שהיה אוכל בתרומה וכו' רבי אליעזר מחייב קרן וחומש רבי יהושע פוטר וקאמר עלה בגמרא ניחא מת בעלך תימא כמשנה אחרונה תפתר שאמרה לו התקבל לי גיטי במקום פלוני והיה לו להביאו בי' ימים ומלא סוס רץ והביאו בה' ימים והשתא מדמסיק לאוקמי כמשנה אחרונה וכגון שאמרה התקבל וכו' ולא מוקי לה בשנשאת בשהיא קטנה ואביה מקבל את גיטה משמע דמשנשאת אף כי היא קטנה אין אביה מקבל גיטה:

וחייבין עליה משום אשת איש. פ"ה אם קיבל בה אביה קדושין ויש לתמוה אמאי אינטריך וחייבין עליה משום אשת איש והא קתני סיפא אפילו בהמה בהאיתא פ' ד' מיתות (שם נה:) בשמעתא דתקלה וקלון וגרשה לר"י דקאי אאם בא עליה יבם קנאה וקמ"ל דקונה קנין גמור בפירקין (דף יט.) מאשר יגאף את אשת איש פרט לאשת קטן ה"נ נעשה ביאה בקטנה כאמר בגדול קמ"ל ומיהו קשה דבפ' בן סורר ומורה (סנהדרין דף סט.) דייק מהך דהולכין בדיני נפשות אחר הרוב דאי לא אזלינן אחר הרוב ניחוש דילמא אילונית היא ואדעתא דהכי לא קדים והשתא כיון דאאם בא עליה יבם קאי הוה ליה למימר אדעתא דהכי לא ייבם וכ"ת דאקדושין דאחיו שמת קאי ולהכי קאמר דאדעתא דהכי לא קדים והשתא מאי כ"מ אפילו אדעתא דהכי קדים מ"מ מצי למיפרך אמאי הייבים משום אשת איש והא אילונית היא דכתיב (דברים כה) אשר תלד פרט לאילונית לכן נראה לפרש דחייבין עליה משום אשת איש כיון דאאם בא עליה יבם בין דאאשת איש קאי וחידוש הוי דקאי גבי אאם בא עליה יבם דמסיפא דאם בא עליה ר' מכל העריות כו' לא הוה שמעינן דמהתיא לא משמע אלא דוקא ח"ל והתם פריך מהא דמחייבין משום אשת איש והר"ר דוד תירץ דאינטריך למיתני וחייבין עליה משום ח"ל לאשמועינן דסיפא דמומתים על ידה ר"ל דתם הבהמה אם היא באה על האשה והרגה על ידה הבהמה דאי לא תני אלא הא דמומתים על ידה ה"א היינו דוקא עריות דמומתים דא"ל אבל הבהמה לא אבל אשת דתנא דריש וחייבין עליה משום ח"ל א"כ סיפא דקתני מומתים על ידה אאמור' חידוש לאף אותן עריות דלא דמיין לא"ל כמו הבהמה אחרינן והרגת. [וע"ע תוס' יבמות נז: ותוס' סנהדרין נה:]

ומה

עד שיהיו שניהם שוין. פי' הקונטרס בני עוקשין למעט גדול הכא על הקטנה ולא נהירא דהא תנן בפ' יוצא דופן (נדה דף מד:) ומייתי לה בסמוך בת ג' שנים ויום אחד כו' וקא אמר אם בא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה מומתין על ידה משמע דגדול הכא על הקטנה חייב ואע"ג דקטנה לאו בת עוקשין היא ויש מפרשים דהכיא דהתם אתיא כרבי יונתן דפליג אדרבי ו אושעיא ודוחק הוא ור"ת פי' עד שיהיו שניהם במיתה אחת ולאו בבני עוקשין תליא מילתא ואפילו גדול הכא על הקטנה חייב אם הם שוים בקטנה וקאי אמילתיה דר"מ דאמר בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף סו:) בני נערה המאורסה דר"מ סבר נערה ולא קטנה והכ"א נערה אפילו קטנה במשמע ובעא מיניה רבי יעקב בר אבא מרב בא על קטנה המאורסה לרבי מאיר מהו לגמרי ממעטינן לה או מסקילה ממעט לה אבל מחנק לא ואקאמר התם מסתברא דלגמרי ממעט לה דאי ס"ד מסקילה ממעט לה אבל חנק חייב והא בשנין שניהם שוין כלומר בגוותה מיתה שאם היתה גדולה בסקילה ולפי' זה ניחא דבעי התם ר' יעקב בר אבא בא על קטנה המאורסה מיבעיא ליה מאיר מהו דוקא באורסה מיבעיא ליה משום דאינן שוין במיתה אבל בנשואה ליבא למיבעי שהרי מיתתו בחנק ואם היתה גדולה היתה נמי בחנק ושניהם שוין למיתה אבל לפ"ה קשה אמאי מיבעי ליה באורסה אפי' מבנשואה ומיהו י"ל כיון דמתו גם שניהם כתיב בנשואה פטיעא ליה דפטור אבל בקטנה ארוסה מיבעיא ליה דס"ד דחייב וקאמר עד שיהיו שניהם שוין כלומר דאפילו ארוסה נמי הוא פטור לפי שאינם בני עוקשין וקשה דאיכא התם אמוראי דנפקי מלתא דר"מ דחייב בחנק מהאי קרא דכתיב ומת האיש אשר שכב עמה לבדו ובעי התם לר"מ האי ומתו גם שניהם לר"מ מאי עביד ליה ומאי בעי לוקמא בנשואה כדפי' וי"ל דניחא ליה לתנא לדחוק לאוקמי מתני' דיוצא דופן (נדה דף מד:) אפילו כר"מ:

עין משפט נר מצוה

עט
א מיי' פ"ג מהלכי איסורי ביאה הלכה ס

פ
ב מיי' פ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה ה סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' לג סעיף ב

פא
ג מיי' פ"ז מהלכות איסורי ביאה הלכה ו ועיין כמ"מ שם

פב
ד מיי' פ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה יא ופי"ז מהלכות אישות הל' יג סמג שם עד טוש"ע אה"ע סי' לז סעי' ו ועוש"ע ח"מ סי' עד סעיף ב

פג
ה מיי' פי"א מהלכות גרושין הלכה ו סמג לאוין רמב טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף א

פד
ו מיי' פ"ב מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין ו טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף ד

פה
ז מיי' פ"ד מהל' חובל הלכה יט סמג עשין ח טוש"ע ח"מ סי' תכד סעיף ז

פו
ח מיי' פ"ב מהלכות אישות הל"א ג וכל"ב הלכה יב סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' סט סעיף א ג

פז
ט מיי' פ"ג מהל' אישות הל' יח טוש"ע אה"ע סי' לז סעיף א

פח
י מיי' פ"א מהלכות יבום הלכה יז טוש"ע שם סי' קמו סעיף ד

פט
כ מיי' פ"ג מהל' איסורי ביאה הל' כ

צ
ל מיי' פ"ג מהל' מעשה הקרבן ומעשה הלכה ג

מסורת הש"ס

א סנהדרין סה: ערכין ז.
ב [ל"ל יאשיה]
ג כתובות מו: סה. לעיל ג. [תוספות]
ד סוטה פ"כ: [נדה מו.]
ה סנהדרין נה: סט. נדה מד: יבמות נז:
ז [ל"ל יאשיה]

ומה שפחה כנענית וכו׳ זו שביאתה מאכילתה בתרומה אינו דין שכספה מאכילתה. וא״ת ונימא יבמה תוכיח שביאתה מאכילתה ואין כספה מאכילתה אף אני אביא ארוסה ויש לומר דהאי ק״ו אינו כ״א גלוי מלתא בעלמא דארוסה מקרי קנין כספו לטמא משכב תחתון כעליון. שעושה בועלה מושב ומשכב אפי׳ עשר מלעות אבל לא לגיות אב הטומאה לטמא אדם וכלים כמשכבה של נדה עצמה אלא לטמא אוכלין ומשקין לא במס׳ נדה (דף נב:) אבל פחותה מבת שלש שנים אינה מטמאה את בועלה אלא טומאת ערב כזוגע בעצמו: נישאת לכהן. קס״ד שנכנסה לחופה לגיסואין אוכלת בתרומה אבל פחותה מבת ג׳ שנים אין חופתה מאכילתה דואיל ואין ביאתה ביאה: והיא פטורה. לפי שאינה בת עונשין: אי הני נישואין. האי מתקדשת בביאה דתנא ברישא אי לכהן הוי אוכלת בתרומה: שאין ביאתה מאכילתה. אם בא עליה כהן ולא קנאה בכסף אינה אוכלת דבעינן קנין כספו וקדושין נמי לא תפסי בה שתהא מקודשת לו בביאתה שהרי היא כחמור עם הדומה לחמור: בספה מאכילתה. דכתיב (ויקרא כב) קנין כספו הוא יאכל בו: זו שביאתה מאכילתה. קס״ד הסתא דביאה עושה גיסואין כדמפרש ואזיל ומשלא פשיטא ליה דאכלה דנפקא ליה בספרי מכל מקום בביתך יאכל אותו וכך דכן בג בג התם תני לה: היכי דמי. דיליף כסף מביאה אי נימא ביאה שלאחר חופה ויליף מינה כסף שהכניסה אח״כ לחופה: בתרוייהו אכלה. ומאי אבל מה תעשה דקאמר: אלא בביאה שע״י חופה. וקא יליף מינה כסף שלא ע״י חופה היכי יליף לה מינה הכא תרתי והכא חדא: מאי שנא. ביאה דפשיטא ליה: ומאי שנא. כסף דמספקא ליה: ואפילו ע״י חופה. דהא לאו בת גיסואין היא: משום דעולא. דאמרי׳ ברים פירקין (דף ס.) שמא ימצאו לה כוס בבית אביה ותשקה לאחיה ולאחותיה: לא שייר בקנינה. אחר שנתן הכסף אין הקנין חסר כלום: הכא שייר בקנינה. דאכתי מיחסרה מסירה לחופה לענין ליורשה וליטמא לה: רבינא אמר. מהכא ליכא למיפשט דגיסואין עושה דהא אפילו אירוסין עושה אכלה מדאורייתא וכסף נמי מדאורייתא אכלה: ומדרבנן הוא דשלח ליה. הא דשלח ליה לאוסרה בתרומה מדרבנן הוא דאסר לה: משום סימפון. שמא ימלא בה מזה וגמלו קידושי טעות: סימפון. כל דבר המבטל דבר קרוי סימפון שלו כגון שובר הוי סימפון של שטר בשביל לוחזין (ב״מ כ.) וכאן קורא סימפון דבר המבטל את הקידושין לו את המקח של עבד: אי אתה יודע. בתמיה: זו שביאתה מאכילתה. דבגיסאת מודה דלא חיישינן לסימפון דאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו וידע וקבל עליו: אבל מה אעשה כו׳. ולקמיה פריך מאי ביניהו דואיל וסוף סוף לא אכלה:

צא ל מיי׳ פ״ו מהלכות תרומות הלכה ג

צב ב מיי׳ פ״ח מהלכות איסורי ביאה הל׳ יג

צג ג מיי׳ פי״ח שם הל״ו ופי״ט הל׳ כ טוש״ע אה״ע סי׳ ו סעי׳ ט וסי׳ ז סעיף יב

צד ד מיי׳ פ״ו מהל׳ תרומות הלכה ח סמג לאוין רנד

צה ה מיי׳ שם הלכה ג ופ״ח הלכה ז

מסורת הש״ס

א ספרי פ׳ קרח ב תוספות נז: [לעיל ה.] ג [לעיל ה. וש״נ] ד תוספות נז: ה [ומאחי ביעמא גם שער ליכא למידן כדאי׳ מפורש לעיל בתוס׳ ה. ד״ה ומנין אלא בשער]

לטמא משכב תחתון כעליון [ו] ואם נישאת לכהן אוכלת בתרומה [ז] ואם בא עליה אחד מכל ערויות שבתורה מומתין על ידה והיא פטורה [ח] ואם בא עליה אחד מן הפסולין פסלה מן הכהונה קתני ביאה וקתני נישאת הכי קאמר אי הני נשואין דכהן נינהו אוכלת בתרומה תא שמע [א] וכבר שלח יוחנן בן בג בג אצל רבי יהודה בן בתירה לנציבין שמעתי עליך שאתה אומר ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה שלח לו ואתה אי אתה אומר כן מוחזקני בך שאתה בקי בחדרי תורה לדרוש בקל וחומר אי אתה יודע ומה שפחה כנענית שאין ביאתה מאכילתה בתרומה [ד] כספה מאכילתה בתרומה זו שביאתה מאכילתה בתרומה אינו דין שכספה מאכילתה בתרומה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים [ב] [ה] אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה וכסף שעל ידי אי בביאה שעל ידי חופה וכסף שעל ידי חופה בתרוייהו מיכל אכלה ואלא בביאה שעל ידי חופה וכסף שלא על ידי חופה הכא תרתי והכא חדא אלא לאו בביאה שלא על ידי חופה וכסף שלא על ידי חופה אי אמרת בשלמא נשואין עושה משום הכי פשיטא ליה דאלימא לה ביאה מכסף אלא אי אמרת קדושין עושה מאי שנא הכא דפשיטא ליה ומאי שנא הכא דמספקא ליה אמר רב נחמן בר יצחק לעולם אימא לך בביאה שעל ידי חופה וכסף שלא ע״י חופה ודקאמרת הכא תרתי והכא חדא קל וחומר מיהא איתיה והכי שלח ליה ומה שפחה כנענית שאין ביאתה מאכילתה בתרומה אפילו על ידי חופה כספה מאכילתה בלא חופה זו שביאתה מאכילתה בתרומה ע״י חופה אינו דין שכספה מאכילתה בתרומה בלא חופה אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה משום [ג] דעולא ובן בג בג גבי שפחה כנענית לא שייר בקנינה הכא שייר בקנינה רבינא אמר מדאורייתא מיפשט פשיטא ליה דאכלה ומדרבנן הוא דשלח ליה והכי שלח ליה שמעתי עליך שאתה אומר ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה ולא חיישת [ד] לסימפון שלח ליה ואתה אי אתה אומר כן מוחזקני בך שאתה בקי בחדרי תורה לדרוש בק״ו אי אתה יודע ומה שפחה כנענית שאין ביאתה מאכילתה בתרומה כספה מאכילתה בתרומה ולא חיישינן לסימפון זו שביאתה מאכילתה בתרומה אינו דין שכספה מאכילתה בתרומה ולא ניחוש לסימפון אבל מה אעשה שהרי אמרו חכמים ארוסה בת ישראל אינה אוכלת בתרומה בכוס אלא אם כן בודקו וידע וקבל עליו: אבל מה אעשה כו׳. ולקמיה פריך מאי ביניהו דואיל וסוף סוף לא אכלה:

כא שפחה כנענית שאין ביאתה מאכילתה. מהאי ק״ו ליכא למילף שתהא אשה נקנית בכסף וכשטר דאיכא למיפרך מה לשפחה כנענית שכן יוצאה בכסף ה כדפריך לעיל גבי אמה העבריה אבל לענין אכילת תרומה לא שייך למיפרך הכי:

כב זו שביאתה מאכילתה אינו דין שכספה מאכילתה. וא״ת ונימא דיו אסוף דינא כלומר מאיזה כח אתה בא ללמוד כסף מכח ביאה דיו כביאה ולא יאכיל אלא אחר חופה ודוגמתה בפ״ב דכ״ק (דף כה.) וי״ל הכא סברי כרבי טרפון דאמר לא אמרינן דיו היכא דמיפרך ק״ו ואי אמרת הכא דיו מיפרך ק״ו ורבינו שמשון מקולי תירץ דלא אמרינן דיו אלא היכא דבעי למימר דין חדש כגון התם דאמר קרן ברה״ר חצי נזק ואתה בא ללמוד כ״ש מק״ו דשן ורגל אבל הכא דרחמנא אמר קנין כסף אוכל ואין לנו באין ללמוד מן הק״ו אלא מהו קנין כסף: **רבינא** אמר מדאורייתא מיפשט פשיטא דאכלה. פי׳ ורבינא בא לקיים לעולם אימא לך דביאה אירוסין עושה ודקאמרת מאי שנא הכא דפשיטא ליה ומאי שנא הכא דמספקא ליה בדאורייתא פשיטא דאכלה בין בביאה בין בכסף והא דשלח ליה לאוסרה בתרומה מדרבנן ומדרבנן היה ריב״ב דן ק״ו דביאה פשיטא ליה דאכלה אפילו מדרבנן אלא שייך בה חשש סימפון משום דאין אדם שותה בכוס אלא אם כן בודקו ומק״ו רוצה לדון בכסף נמי ליכא למיחש לסימפון כדמפרש בגמרא: זו שביאתה מאכילתה בתרומה. פ״ה דבגיסאת פשיטא דב״ע מודו דלא חיישינן לסימפון דאין אדם שותה בכוס אלא א״כ בודקו וידע וקבל עליו וקשה מה שפירש בקונטרס דאיירי בגיסאת דהא לא בא רבינא ליישב אלא דאירוסין עושה ויש ליישב דה״ק כי היכי דבגיסואין פשיטא ליה דאכלה דב״ע מודו דאין אדם שותה בכוס אלא א״כ בודקו ה״נ אינו בא עליה אא״כ בודקה ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והדר״ס פירש דה״ק מה שפחה כנענית שאין ביאתה מאכילתה בתרומה אפילו מן התורה כספה מאכילתה אפילו מדרבנן זו שביאתה מאכילתה מן התורה אינו דין שכספה מאכילתה אפילו מדרבנן ומיירי שפיר בביאה שלא ע״י חופה: עד

סימפון בעבדים ליכא. לבטל את המקח: הא קאי חזי להו. וסבר וקיבל: נמצא גנב כו'. אינו בטל בכך דהא קי"ל המוכר עבד לחבירו ונמלא גנב או קוביוסטוס הגיעו ובריתא היא [בב"ב בהמוכר פירות] (דף לב:): קוביוסטוס. גונב נפשות: הגיעו. סרי הוא בלו דסתם עבד גנב הוא: לסטים מזויין. דהא לא שכיח ולא קבלו עליו: או מוכתב למלכות שנתחייב מיתה למלך: קלא אית להו. וסבר וקבל: קיבל מבר דהלך. סימן הוא: קיבל. עליו את המומים משום סימפון ליכא משום דעולא איכא: מסר. האב לבלוחי שבעל או שהלכו בלוחי האב עם בלוחי שבעל ועודה בדרך משום סימפון ליכא משום שמא תפקח ליכא דליתהו לאחיה ולאחותה גבה: תרקבא. שלשה קנין: דדינרי. זהובים: דשוויה שליח. לקבל קדושין ולא נמלך בה בכמה וכמתיה דרבי יגאי נמי אי הוו שליח לא הוו קדושין אלא בתרקבא דדינרי: כל כסף האמור בתורה כסף צורי. אם פירש שקליה הוי שקל צורי ואם סתם הוי מטבע הפחותה שבצורי: ושל דבריהם כסף מדינה. לקמן מפרש לה כסף מדינה שמינית שבכסף צורי אם שלש הוא שמינית שבשלש צורי ואם דינר הוא שמינית שבדינר צורי שלכך פרוטה לא מלית למימר לפי שהיא של נחושת ובצורי מטבע של נחושת ליכא ובקדושין כסף כתיב דהא קיחה קיחה גמירי וכיון דאפיקתיה מפרוטה אלמא מידי דהשיבות בעי אוקמוה אדינר כדלקמן: ה"ג גופא אמר רב יהודה הו': ובללא הוא. שכסף שבכתוב בתורה דוקא כסף כתיב לו שויין וכ"מ דהוי כסף צורי ולא פרוטות: והרי

עד שתכנס לחופה משום דעולא ובן בג בג ג סימפון בעבדים לית ליה אי מוכתב שבגלוי הוא הא קא חזי ליה אי משום מומין שבסתר מאי נפקא ליה מיניה למלאכה קא בעי ליה לא איכפת ליה א ב נמצא גנב או קוביוסטוס הגיעו מאי אמרת לסטים מזויין או נכתב למלכות הנהו קלא אית להו ב מכדי בין למר ובין למר לא אכלה מאי ביניהו איכא בינייהו קיבל מסר והלך: בכסף ב"ש אומרים בדינר וכו': מאי טעמייהו דב"ש אמר רבי זירא שכן אשה מקפדת על עצמה ואין מתקדשת בפחות מדינר אמר ליה אביי אלא מעתה כגון בנתיה דר' ינאי דקפדן אנפשייהו ולא מקדשי בפחות מתרקבא דדינרי הכי נמי דאי פשטה ידה וקבלה חד זוזא מאחר הכי נמי דלא הוו קידושין א"ל פשטה ידה וקבלה לא קאמינא כי קאמינא דקדשה בלילא א"נ דשויה שליח רב יוסף אמר טעמייהו דבית שמאי כדרב יהודה אמר רב אסי ג דאמר רב יהודה אמר רב אסי ג כל כסף האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה: גופא אמר רב יהודה אמר רב אסי כל כסף האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה: וכללא הוא

והרי

עד שתכנס לחופה משום דעולא. מדנקט עד שתכנס לחופה משמע דהיינו כמשנה אחרונה דפ' אע"פ (כתובות דף נז.) שאינה אוכלת בהנאת זמן עד שתכנס לחופה ותימה דבפ' אע"פ (שם) פליגי אמוראי במשנה ראשונה שאינה אוכלת בתרומה עד שיגיע זמן אי משום דעולא או משום סימפון אפ"ה במשנה אחרונה מודו כולהו דטעמא משום סימפון כדאית' התם דקאמר התם ד[וכתרייתא] משום סימפון והכא קאמר משום דעולא דהיינו משום שמא ימצו וי"ל עד שתכנס לחופה לאו דוקא אלא עד שיגיע זמן וכמשנה ראשונה ולפי שבהגעת זמן רגילין לעשות חופה נקט חופה והר"ר משה מברבונה מפרש עד שתכנס לחופה הוי דוקא דקסבר אי לאו דגזרו מעיקרא משום דעולא משום סימפון לא היו מתחילין לגזור ולאסור עד שתכנס לחופה שהרי מומין לא שכיחי ורוב נשים אין בהם מום אלא מאחר שהתחילו לגזור משום דעולא שגזרו בתחילה עד הגעת זמן משום שמא ימצו האריכו הגזירה משם ואילך עד החופה משום סימפון הוא"ל וכבר הוצרכו לגזור עד הגעת זמן משום דעולא ולכך תלה הטעם בדעולא שהוא עיקר הדבר וגם יש ספרים דגרסי התם עד שתכנס לחופה משום דעולא ומשום סימפון ולפי"ז ניחא וקלא קשה דאמר בסמוך איכא ביינייהו קבל מסר והלך במסר והלך למ"ד משום דעולא ליכא ומשום סימפון איכא ולפי' הר"ר משה ק' מאי קאמר הא כולהו אית להו דעולא והאיא דסימפון כדפי' וי"ל דמאי ביינייהו לאו לפי האמת שמוג עכשיו דאז חיישינן לסימפון אלא לפי משנה ראשונה בא לפרש מה לנו אי הוי טעמא משום דעולא או משום סימפון: **קוביוסטוס.** פ"ה גונב נפשות וקשה דבפ"ק דבכורות (דף ה.) אמר שאל קונטריקוס הטפסר לריב"ז גבי שקליס ובקש לגלגולת בגבוי הכסף אתה מולא מאתים ואחד כסר וי"ל מלה ובגתיבת הכסף אתה מולא ק' כסר משה רבינו גונב היה או קוביוסטוס היה או אינו בקי בהסבוגות היה ומה ענין גונב נפשות לחסרון השקליס לכן פר"ח דקוביוסטוס משחק בקוביא והא דאמר ה בברכאות רבה (פרשה ושלח) ויאמר אלהים כי עלה השחר דקאמר ליה יעקב למלאך וכי גונב אתה או קוביוסטוס אתה שאתה מתיירא מן השחר לפירוש הקונטרס ניחא ולפירוש רבינו הגאל נמי יש לומר דאדם שמשחק בקוביא רגיל להיות עליו נושים הרבה ונעמן בפניהם:

הנהו קלא אית להו. פ"ה וסבר וקבל וקשה לר"ת דבפרק המוכר פירות (ב"ב נב:) אמר בהדיא לסטים מזויין או מוכתב למלכות אומר לו הרי שלך לפניך ומפרש ר"ת קלא אית להו ולא שכיחי ולא חשו להו לסימפון כיון דלא שכיחי ורבינו אליהו מקיים פי' הקונטרס דהיכא דקיבל המוכר מעות אמרינן מדלא בדק הלוקח קודם נתינת המעות הכי מומין דאית להו קלא א"כ סבר וקבל והא דאומר לו הרי שלך לפניך מיירי קודם שנתן הלוקח מעות וקלא משמע כן התם דפריך ולימא המוליא מחבירו עליו הראיה ו אלמא משמע דהלוקח מוחזק:

סבל מסר והלך. פ"ה קבל או מסר או הלך כלומר מסר האב לבלוחי הבעל או שהלכו בלוחי האב עם בלוחי הבעל וקשה דמשמע הכא דבמסר לבלוחי הבעל חיישינן לסימפון ובפרק נערה שנתפתתה (כתובות מח:) אמר ז רב מסירתה לכל אף לתרומה משמע דמשום סימפון ליכא למיחש לכך נראה לפרש דמסר והלך הדא מילתא היא וה"פ מסר האב לבלוחי הבעל והלך גם הוא עמהם והלכך חיישינן לסימפון דאז לא בדקינן לה עד שתהא בביתו אבל מסירה דהתם מיירי בשלא הלך עמהם דאז בדק לה מיד ח:

שבן אשה מקפדת על עצמה וכו'. קס"ד דר' זירא אפילו פשטה ידה וקבלה קאמר דאינה מקודשת הואיל ורגילה להקפיד על דינר משום דכתיב כסף בקרא ולגבי דידה לא חשיב כסף אלא דבר שרגילה בו להקפיד ומס"ה ט (קפדי) בנתיה דרבי יגאי שרגילות להקפיד על תרקבא דדינרי הכי נמי לא יתקדשו בדינר אפילו פשטה ידה וקיבלה פחות מתרקב לא יחשב כסף לגבייהו ואין זו סברא ומשני פשטה ידה לא קאמינא דאפילו בפרוטה היתה מתקדשת דכסף קרינא ביה כי קאמינא דקידשה בלילא אי נמי דשויה שליח ובהכי הוי פלוגתא ר"ב"ש וב"ה דמתני' ופירש הקונטרס דבנתיה דרבי יגאי היא לא הוו קדושין אלא דוקא בתרקבא דדינרי וקשה דא"כ נתת דבריך בשיעורין כיון דאלינן בתר כל אחת ואחת לפי דעתה דכה"ג פריך בפ"ק דגיטין (דף יד.) ובפרק חזקת הבתים (ב"ב דף כט.) נבי בר אלישיב ונראה דהכי פריך אלא מעתה כגון בנתיה דרבי יגאי וכו' וכי תימא הכי נמי דלא מתקדשי בפחות מתרקבא דדינרי א"כ נתת דבריך בשיעורין דבנתיה דרבי יגאי משום שהן עשירות לא מתקדשי בפחות מתרקבא דדינרי ואחרות מתקדשות בדינר ומשני פשטה ידה לא קאמינא דגלתה בדעתה דאינה מקפדת ומתקדשת אפי' בשוה פרוטה כי קאמינא דקידשה בלילא אי נמי דשויה שליח דאז כולן שוות בפחות מדינר אינה מתקדשת ואז אינן יוצאות מכלל שאר נשים דהן יודעות שלא יתנו לשליח אלא כמו לשאר נשים: **כל** כסף האמור בתורה סתם כסף צורי. פי' הקונטרס אם פירש שקליס הוי שקל צורי ואם סתם הוי מטבע פחותה שבצורי הלכך פרוטה לא מלית אמרת לפי שהיא של נחשת ובצורי מטבע של נחשת ליכא ובקדושין כסף כתיב דקיחה קיחה גמירי וכיון דאפיקתיה מפרוטה אלמא מידי דהשיבות בעי אוקמוה אדינר ולקמיה בשמעתין פי' הקונטרס דה"ג גופא אמר רב יהודה אמר רב אסי והיינו משום דאי קאי אדלעיל הוה ליה למיפרך לאלתר לימא רב אסי דאמר כבית שמאי:

עין משפט יר מצוה

צו

ה כ מיי' פט"ז מהל' מכירה הל' יב סמג לאין קע עוש"ע ח"מ סימן רלב סעיף י

צז

ג מיי' פ"ג מהלכות טוען ונטען הל' א ב סמג עשין נא

מסורת הש"ס

א ס"ב לב: כתובות נז: תוספתא דכ"ב פ"ד ב [כתובות נח.] ג ב"ק לו: בכורות כ: ד רש"ל ה [קדש ל"ע דהא בחולין לא: אית' הכי להדיא ועי' תוס' כתובות נח. ותוס' ב"ב לב: ותוס' בכורות ה. קוביוסטוס] ו ע"ש כוא כי לא נמלא שם כן בפרק המוכר פירות ודיבור זה כתוב ג"כ בכתובות פרק אע"פ דף נח. וכתב עליו מהרש"ל שקוא שם גירסא אחרת. [מהר"ם] ז [ל"ל רב אסי] ח [ועי' תוס' כתובות מח. ד"ה רב אסי ט [ל"ל קפדין]

והרי טענה וכו׳ פ״ה מדקתני אתי כסף ס״מ קרא לא דוקא קאמר כסף אלא לאחמיר ולא קיים להו לאסבועה בבליר מהכי דאי קרא כסף דוקא קאמר נהי דמעה היא מטבע האחותה שבלורי מיהו אתיא מנא להו ומשני מה כליס אנים אף כסף אנים ומה כסף דבר חשוב אף כליס דבר חשוב אף כליס דבר חשוב כלומר שיהיו בוין אתי כסף ולאפוקי ממ״ל טעמו אני מחטין חייב בהודאת אחת מהן לכן יצאו כליס למשהו כלומר שיתחייב עליהן בכל שהוא ורבותינו מפרשים שהדיר הוי מטבע הפחות שבלורי ופריך מדקתני אתי כסף שהם מעות ולא קתני אני דהוי משמע אני דינרין ותירץ מה כליס דבר חשוב אף כסף דבר חשוב ומעה דבר חשוב ולדידי קשה הא טובא חדא ד״ל דכל כסף האמור בתורה הוא דינר היכי אתיא הך היקישא ומפיק לה הא כי אתא היקישא לאשמועינן מה כליס אנים אף כסף אנים הוא דאתא ועוד מאי קאמר מה כליס דבר חשוב וכי מחט דבר חשוב הוא והא אמר לך יצאו כליס למשהו אלמא לא חייבי מחטין ועוד בהדיא אמר התם איפכא מה כסף דבר חשוב אף כליס דבר חשוב וכסף כי אתא להך דרשה אתא עב״ל ור״י הקשה על פי׳ רש״י כיון דמעבע פחות שבלורי היא מעה היכי שייך כלל למימר כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמיה אדינר ה״ל למימר אמעה שהוא מעבע פחות שבלורי דבשלמא לקמן (דף יב.) דאמר כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמיה אדינר היינו בתר דאשכחת דפרוטה הוי שביר כסף לגבי אמה העבריה וכיון דאפיקתיה מפרוטה דהוי כסף אוקמוה אדינר דהוי דבר חשוב אבל השתא דאמר דבלורי ליכא פרוטה אלמא מעבע פחות שלהן היינו מעה נהי נמי דאפיקתיה מפרוטה אדינר אמאי מוקמת ליה אמעה הוה לן לאוקמא ועוד קשה דפי׳ דאתא לאפוקי ממ״ל מעטו אתי מחטין והודה לו בחתת מהן דחייב דהא בפרק שבועת הדיינים (דף לט:) משמע דהך דרשה דמה כסף דבר חשוב אתי אליבא דשמואל דלרב ס״ל כסף כי אתא לכפירה הוא דאתא לכן נראה לר״י כמו שפי׳ בשם רבותיו דדינר הוי מעבע הפחותה שבלורי ומה שהקשה רש״י דאי כל כסף האמור בתורה דינר היכי אתיא היקישא ומפקא ליה הא כי אתא היקישא לאשמועינן מה כליס אנים אף כסף אנים אתא נראה דלא קשה ליה מידי דהא אין היקש למחצה וכי היכי דגמרינן מינה אנים גמרינן מינה נמי דבר חשוב ומה שהקשה וכי מחט קשה דאפי׳ מחט יש בו חשיבות גדול שראוי לעשות בו מלאכה גדולה והא דקאמר התם יצאו כליס למה שהן לאו דוקא למה שהן לאפוקי דלא בעינן שיהא הכלי שוה מעה אך שיהא שוה פרוטה ומ״מ חשיבות גדול יש שראוי לעשות בו מלאכה גדולה ומה שהקשה דבשבועות גרסי׳ איפכא הא נמי לא קשיא מידי דהתם הויגו לשמואל דלא איצטריך ליה כסף למידי אחרינא ודרש ליה התם ללמד על כליס דבעינן דבר חשוב אבל הכא אתא אליבא דרב דמוקי כסף לכפירה ולדידיה תרוייהו דרשות נפקי מכליס אנים ודבר חשוב ומיהו לפי׳ זה דאמר דבלורי ליכא מעה קשה דהא כתיב (ויקרא כז) עשרים גרה השקל ומתרגמינן עשרים מעין אלמא היתה מעה בימי משה בכסף שבתורה ואומר ר״ת דגרה לא הוי מעה אלא משקל היה בימי משה שהיה שוה מעה ושוב עשו ממנו מטבע וקרא אותו מעה: רב

והרי טענה דכתיב (שמות כב) כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור ותנן א״ר שבועת הדיינים הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה התם דומיא ב דכלים מה כלים שנים אף כסף שנים ומה כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב והרי מעשר דכתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך ותנן ג הפורט סלע ממעות מעשר שני כסף הכסף ריבה והרי הקדש דכתיב ונתן הכסף וקם לו ד ואמר שמואל ג הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל התם נמי ה כסף כסף יליף ממעשר והרי קידושי אשה דכתיב (שם כב) ו כי יקח איש אשה ובעלה וגמר קיחה (בראשית כג) קיחה משדה עפרון ז ותנן בית הלל אומרים בפרוטה ובשוה פרוטה נימא רב אסי דאמר כבית שמאי אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב יהודה אמר רב אסי כל כסף קצוב האמור בתורה כסף צורי ושל דבריהם כסף מדינה מאי קמ״ל ח תנינא ג חמש סלעים של בן ל שלשים של עבד ה חמשים של אונס ושל מפתה ו מאה של מוציא שם רע כולם בשקל הקודש במנה צורי ושל דבריהם כסף מדינה איצטריכא ליה דלא תנן ט דתניא י ז התוקע לחבירו נותן לו סלע ולא תימא מאי סלע ארבע זוזי אלא ח מאי סלע פלגא דזוזא דעבידי אינשי דקרו לפלגא דזוזא כ איסתירא רבי שמעון בן לקיש אומר טעמייהו דבית שמאי כדחזקיה ל דאמר חזקיה אמר קרא (שמות כא) והפדה מלמד שמגרעת מפדיונה ויוצאה אי אמרת בשלמא דיהב לה דינר היינו דמגרעה ואזלה עד פרוטה אלא אי אמרת דיהב לה פרוטה מפרוטה מי מגרעה ודלמא ה״ק רחמנא היכא דיהב לה דינר תיגרע עד פרוטה היכא דיהב לה פרוטה לא תיגרע כלל לא

ערכך עליו וקס לו: שחללו על הפרוטה מחולל. דאין אומאה להקדש דכתיב (ויקרא כה) אים את אחיו ואשמועינן שמואל דכי היכי דאימעיט מאומאה אימעיט ממי מבעול מקח: כסף כסף. גמר פדיון הקדש מפדיון מעשר אבל שאר כסף שבתורה לא יליף מינים דלא דמו ועוד דסכא כספים יתירא כתיבא: כסף קצוב הוי כסף צורי. וכסף קדושין אינו קצוב ולא איירי ביה רב אסי כלל: קצוב. שנאמר בו כמה כגון חמשים של קנס ושלשים של עבד ומאה של מוציא שם רע שנאמר בהן שקלים ונאמר חשבונו: בשקל הקודש במנה צורי. שקל הקדש שים בכ״ס שקלים מנה צורי: ושל דבריהם איצטריכא ליה דלא תנן. כמה הוי ואשמועינן דהוא כסף מדינה: כדתנן התוקע כו׳. כלומר סיכא מינו עליו כסף דבריהם כדתנן כו׳: התוקע לחבירו. באונו לשון רציגו עליו ורציגו חזקן למדנו שהכהו אגל האוזן: נותן לו סלע. כך שיערו דמי בושתו לאדם ביגוני ואשמועינן רב אסי דלא תימא הא סלע צורי אלא פלגא דזוזא שמוני׳ שבסלע צורי: איסתירא. סלע פלגא דזוזא והוא סלע מדינה: כדחזקיה. לקמן בפירקין (דף יד:) דקתני גבי עבד עברי קונה את עצמו בגירעון כסף שמחשב עם אדוניו כשבא לפדות את עצמו בכך וכך לקחתני ולא היה לך לשעבדני אלא שש שנים במלאת קונה עבודתי לשנה בכך וכך חשוב כמה שנים שעבדתיך ולא מוכסף מקנתי דמי עבודת שנים הללו ומול השאר ואמרינן מנא ה״מ ואמר חזקיה והפדה ולא כתיב ונפדית משמע שאף אדוניה מסייע בפדיונה וזהו שמגרעת פדיונה ויוצאת אלמא אין אמה העבריה נקנית בפחות מדינר: אי אמרת בשלמא וכו׳ מפרוטה מאי מגרעה. שתתן לו שוב כלום ולקמיה מסיק מילתיה ואמר וקידושי אשה דכתיב דמי בושתו לאדם ביגוני ואשמועינן רב אסי דלא תימא הא סלע דזוזא דזוזא דעבדי אינשי שם אדוניה לא יקבלנה לאסוקי למילתיה

מסורת השס״ם
א שבועות לט: בכורות כ: ב״מ נה: ב [שבועות לט:] ג [מעשר שני פרק ב מ״ט] ד כ״מ מ. בכורות כה. כ: משילה יד: תמורה מ: ערכין כט. ה [בכורות כ: איתא ליף קודם קודם ממעשר ומ״ש ברש״י] ו [בכורות כ: איתא ויליף תיש אין כסף ותנן כש״ל דבעינן דבר חשוב אבל הכא אתא אליבא דרב דמוקי כסף לכפירה ולדידיה תרוייהו דרשות נפקי מכליס אנים ודבר חשוב וכו׳] ז ליש ב. ח בכורות מט: ע״ש ט [ל״ל דתנן] י ב״ק לו: ל. כ בכורות כ: כתובות סד. לא: גיטין מה: ב״מ קכ: סוכה כב: בכורות כ: (ערכין כט) ב״ב קה: ב״ק לו: ל [לקמן יד: טו.]

לא ס"ד. שתהא נקנית בדבר שאין בו גירוש מאחר שנכתב גירוש כאן: דומיא דייעוד. כי היכי דאמר לעיל ייעוד שנכתב עמו אסר לא יעדם ולמדנו שרשאי האדון ליעדם לו בתוך שני אמהות ותהיה מקודשת לו אם יאמר לה הרי את מיועדת לי במה שיש לי עליך ואין לריך כסף אחר ואמר לקמן (דף יח:) אין אביה רשאי למוכרה לקרובים שהיא אסורה להם משום ערוה לפי שאין לאי מקיים בה אסר לא יעדם וגירוש נמי כייעוד מה ייעוד אע"ג כו': וקידושי אשה כו'. מסקנא דמילתא דר"ל היא דקא מסיק ואומר טעמא דב"ש כדמחזקיה: אף אשה בפרוטה לא מיקדשה. דגמרינן מקידושי ייעוד: פלגא דדינר. ואיכא גירוש עד פרוטה: כיון דאפיקתיה מפרוטה. אלמא חשיבותא בעי' אוקמה אדינר דחשיב: כהפקר. לקמת בדבר מועט ומדרבנן הוא דקאמרי לה ב"ש דאפקעיה רבנן לקידושין שפחותין מדינר: כל דהו. כל מה שהדורות משנים את שמעבע פעמים שפחתין פעמים שמוסיפין ממשקלם: שיער ר' סימאי. מעשה בא לפניו באשה שנתקדשה בפרוטה והצריך להיות שוה אחד משמנה באיסר וביטל את הקידושין: אחד משישה. לקמן מפרש פלוגתייהו: א"ל רב יוסף. לאביי: אי הכי. דאין פרוטה פחותה מכאן: היינו דתנינא. שאני שוה בתורת הכנים לא וחשוב כו': השתא. אם שוה אחד משמנה באיסר האיטלקי: אלפים. פרוטות: לא הוו. בשני שלשים כדפרישית בסמוך: יותר מאלפים קרי להו. משנה זו שנויה אצל נכסה מן הסקדם שמביא על שניית פרוטה אשה בכסף שקלים לא וחשוב להתרחק מן העבירה שאף על שסוגג לריך בפרה גדולה כגון זו: א"ל ההוא סבא. מועה אתה במשנה זו דאתא תניא לה וקרוב לאלפים תניא בה: אלפא וחמש מאה ותלתין ושיתא הויין. שהשלש ד' דינרין והדינר כ"ד איסרים כדלקמן ואי איסר שמנה פרוטות לעולם נמצאו קל"ב פרוטות בדינר ושמנה דינר שבשתי שלשים עולים כל אחד מאתים פרוטות חסר שמנה הרי אלף ותקל"ו: כיון דנפקא. אלף השני מהאיי שלשים ושש קרוב לאלפים קרי ליה: פונדיונין איסרין מסמסים קונטרונקין. מיני מטבעות הם קטנות זו מזו וכן הדריסין הנלין שמנין: נמצאת פרוטה אחד משישה. שהאיסר אחד מכ"ד בדינר הקאמרת אבל הפרוטות גדולות ממה שאמרת שהדינר שם מעה וחמעה ג' הדריסים הרי י"ח הדריסים לדינר והם שלשים ושם הנלין והם שבעים ושנים שמנין והם קמ"ד פרוטות חלקם לכ"ד חלקים תמצא ששה בכל חלק הרי שם פרוטות לאיסר שהוא אחד מכ"ד בדינר: אליבא דת"ק. דהיינו כשתה מתני' וחך דרבין לאו שהוכיפו על הפרוטות אלא האיסרין הוזלו ועמדו שלשים ושתים בדינר בימיהם ולעולם קל"ב פרוטות בדינר חשוב ו' פעמים שלשים ושתים ותמצא קל"ב וביני ר' סימאי היו האיסרים יקרים כמשפטם כ"ד בדינר ונמצאת שהפרוטה שהיא קל"ב לדינר היתה אחד משמנה באיסר: במדי. כלומר במקום שאין תמרים מצויין: והא תנן כו'. ואם באתה לומר כן אין שיעור קידושין: הא בקידושי ודאי. אם ישנו שוה פרוטה במקומו הוו קידושין ודאי ואם בא אחר וקידשה אח"כ מותרת לרשאון ואינה לריכה גט משני ואם אינו ש"פ במקומו קידושי ודאי לא הוו לבטל קידושי שני אבל קידושי שפחה הוו ואינה מותרת לאחר בלא גט דחיישינן שמא ש"פ במדי ושיעור אחני לדעת אלו הן קידושין גמורים שמאחר שקידם בפרוטה במקומה אין גמגום בדבר: בזווזא דאורדי. אגודה של מוכין: והאמר שמואל. הא דלעיל חיישינן שמא ש"פ במקום אחר: אבנא דכוחלא. שיש שחור דומה לכחול: יתיב רב חסדא וקא מעיין כו'. לפי שבא ד אחר וקדשה בפרוטה אח"כ: ההוא יומא. ביום שקידשה הוא בה ש"פ ועכשיו הוזלה: לאו כל כמינך. להעיד שהרשאון קידושין ואוסרתה לאבתרא:

לאו

לא ס"ד דומיא דייעוד מה ייעוד אע"ג דאי בעי מייעד ואי בעי לא מייעד כל היכא דלא מצי מייעד לא הוו זבינא זביני ה"נ כל היכא דלא מצי מיגרעא לא הוו זבינא זביני וקידושי אשה לב"ש נפקא להו מאמה העבריה מה אמה העבריה בפרוטה לא מקניא אף אשה בפרוטה לא מיקדשא ואימא פלגא דדינר ואימא שתי פרוטות כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמה אדינר רבא אמר היינו טעמא דב"ש שלא יהו בנות ישראל כהפקר: וב"ה אומרים בפרוטה: סבר רב יוסף למימר פרוטה כל דהו א"ל אביי והא עלה קתני כמה היא פרוטה אחד משמנה באיסר האיטלקי וכ"ת ה"מ בדורו של משה אבל הכא כדהשבה להו לאינשי והא כי אתא רב דימי אמר שיער רבי סימאי בדורו כמה היא פרוטה אחד משמנה באיסר האיטלקי וכי אתא רבין אמר רבי דוסתאי ורבי ינאי ורבי אושעיא שיערו כמה הוי פרוטה אחד משישה באיסר האיטלקי א"ל רב יוסף אי הכי היינו דתנינא [א] צא וחשוב כמה פרוטות בשני סלעים יותר מאלפים השתא אלפים לא הויין יתר מאלפים קרי להו אמר להו ההוא סבא אנא תנינא לה קרוב לאלפים סוף סוף אלפא וחמש מאה ותלתין ושיתא הוא דהויין כיון דנפקא להו מפלגא קרוב לאלפים קרי ליה גופא כי אתא רב דימי אמר שיער ר' סימאי בדורו כמה היא פרוטה אחד משמנה באיסר האיטלקי וכי אתא רבין אמר שיערו ר' דוסתאי ורבי ינאי ור' אושעיא כמה היא פרוטה אחד משישה באיסר האיטלקי אמר ליה אביי לרב דימי נימא את ורבין בפלוגתא דהני תנאי קא מיפלגיתו דתניא [ב] פרוטה שאמרו חכמים אחד משמנה באיסר האיטלקי שש מעה כסף דינר מעה שני פונדיונין פונדיון שני איסרין איסר שני מוסמיסים מסמס שני קונטרונקין קונטרונק שתי פרוטות נמצא פרוטה אחת משמנה באיסר האיטלקי רבן שמעון בן גמליאל אומר שלשה הדרסין למעה שני הנצין להדרים שני שמנין להנין ב' פרוטות לשמין נמצא פרוטה אחת משישה באיסר האיטלקי לימא דמר אמר כת"ק ורבין דאמר כרשב"ג א"ל בין דידי ובין רבין אליבא דת"ק ולא קשיא הא דאיקור איסורי הא דזול איסורי הא דאיקור איסורי קום עשרים וארבע בזוזא הא דזול קום תלתין ותרין בזוזא אמר שמואל [ג] קידשה בתמרה אפילו עומד כור תמרים בדינר מקודשת חיישינן שמא שוה פרוטה במדי והא אנן תנן ב"ה אומרים בפרוטה ובשוה פרוטה לא קשיא הא בקידושי ודאי [ג] הא בקידושי ספק ההוא גברא דאקדיש בזוודא [ג] דאורדי יתיב רב שימי בר חייא קמיה דרב וקא מעיין בה אי אית בה שוה פרוטה אין אי לא לא ואי לית בה שוה פרוטה לא והאמר שמואל חיישינן לא קשיא הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק ההוא גברא דאקדיש באבנא דכוחלא יתיב רב חסדא וקא משער ליה אי אית ביה שוה פרוטה אין ואי לא לא ואי לית ביה שוה פרוטה לא והא אמר שמואל חיישינן רב חסדא לא סבר ליה דשמואל אמרה ליה אימיה והא ההוא יומא דקדשה הוה ביה שוה פרוטה אמר לה לאו כל כמינך דאסרת לה אבתרא לאו

רב חסדא לא סבר ליה דשמואל. הכא לא מצי לשנויי הא בקידושי ספק כדלעיל משום דמיירי שקדשה אחרון אח"כ בפרוטה והיה בא רב חסדא להפקיע קידושי ראשון כדאמר לאו כל כמינך דאסרת לה אבתרא ואי הוה אמר דראשונים ספק הוו א"כ ג"ל דלריכה גט מראשון א"כ תהיה אסורה משום דהויא יבמת אחיו:

הא

עין משפט נר מצוה

קו
[א] מיי' פ"ד מהלכות עבדים הלכה ג סמג עשין מח טופ"ש הסמ"ע סי' לא סעיף ג.

קז
[ב] ג מיי' פ"ד מהלכות אישות הלכה יט סמג עשין מח טופ"ש הסמ"ע סי' לא סעיף ג.

מסורת הש"ס

[א] ת"כ פרשה ויקרא ב ב"מ מד: עדיות פ"ד מ"ז תוספתא דכ"כ פ"ס ג ל"ל דאורדי וכן בברכות נו. ובסכת מח. ובמנחות מכ: אורדי ופרש"י מוכין וכן הפתיקו תוס' לעיל ח. ד"ה אף שוה ושיין בערוך ערך זווד ג)

[ב] ד ל"ל אחיו

קח **הא** איכא סהדי באורית. ה"ג ר"ת ולא גרים באידית והסופרים טעו בין אידית לאורית ואורית הוא מערב כמו אוריה בפרק לא יאסור (ב"כ דף כה.) גבי שביעה והשתא ולא כמו שפי' בקונטרס אוריה מזרח אור של פני השמש והשתא מערב כמו אוריה אויר יה אתיא שפיר דבכל הין אומרים הא איכא סהדי באורי' כלומר בא"י שהוא מערב כדאמרינן במערבא אמרי ורב הגיגא מא"י אמר עדיה בלד אסתן ותיאסר כלומר בכל שהיא בלפון דאסתן הוא לפון כדאמרן (מגילה דף כח:) שמעתתא בעי לילותא כיומא דאיסתא דרחם לפוניא מונעת את הגשמים כדאמר (חיוב לז) מלפון זהב יאתה תרגומא מלפונא ח אסתנא יאתי:

והאיכא סהדי באורית. אין לפרש דיבוקם לשמא איכא סהדי דא"כ אין לדבר סוף דלעולם איכא למיחם והא נמי איכא לפרש והא איכא סהדי דידעי דבההוא שעתא הוה ביה ש"פ דשביעא דעל זה ראוי להקמיר אלא גראה לר"י לפרש והא איכא סהדי כלומר יצא הקול שיש עדים באורית או במדינת הים:

אם הקלנו בשבויה. אית ספריס שכתוב בהן משום דמגוולא נפשה נקל באשת איש וי"מ אם הקלנו בשבויה היינו משום דאפילו איכא סהדי שנשבית מ"מ לא היו יודעין אם נטמאה א"כ איכא אסורה מה"ת (א"כ) נקל באשת איש דאי איכא סהדי לאותה אשה דכוותלא אית בה ש"פ הויא א"א גמורה א"כ אין דין הוא שנקל עליה וי"מ אם הקלנו בשבויה משום דליכא אלא איסור לאו דזונה נקל בא"א דאיכא איסור מיתה ולא נהירא שהרי השבויה נמי פעמים דאיכא איסור מיתה אם הוא כהן ויש לו בן ממנה שהוא הלל ויעבוד עבודה במזבח בשבת וכהן יש חיוב מיתה ט:

ועל דמבטל גיטא. פ"ה כגון שלוח גט לאשתו והגיע בשליח וא"ל גט שנתתי לך בטל הוא ואיכא למיחש שמא יתנגו לה השליח לאחר שבטלו ותנשא כו ולא נהירא דאין שכרא לומר שיתן לה השליח כיון שהוא מוחה בו דאטו ברשיעי עשקינן לבן נ"ל כדאמר התם (גיטין דף לב.) בראשונה היה עושה כ"ד ומבטל לפניהם התקון ר"ג אלא יהו עושין כן אך פליגי התם (דף לג.) דאיכא למ"ד אם בטלו מבוטל ולדידיה ניחא שהרי אמה זו איגה יודעת שבטלו ותיגשא ואפילו למ"ד התם אם בטלו אינו מבוטל מ"מ הרי מוציא לעז על הגט י:

בבולהו לא מגיד רב. על זה סומכין החתנים בזמן הזה שדרים בבית המותה ואפילו למאן דאיים לעיל מה שדרין עכשיו בבית המותה היינו בשביל טובת הגאה שדרים בלא שכירות בבית דים הוכחה שאינם דרים בשביל המותה אלא בשביל שאר מובות שעושין להם:

משום פרילותא. מפרש ר"ת דהיינו פרילותא לפי שלריך או עדי ביאה או עדי יחוד ודבר מכוער שמעמיד עדים על כך וקשה דביבמות פ' ר"ג (דף נב.) מייתי לה מלות יבמה מקדם והדר בעיל לא קדים לוקה מכת מרדות מדרבנן כרב והתם לאו משום עדים תליא טעמא דהא יבמה מדאוריתא איכא נקיית אלא בביאה אלא גראה לר"י דהיינו פרילות שעושין תחלת קיימין בביאה דומיא דמקדש בלא שידוכי:

בשעת מתן מעות מקודשת. ה"ג ולא גרסינן בין רצתה בין לא רצתה כדאמר לקמן (דף יג.) ליתני מקודשת סתם כי התם:

ב ג מיי' פ"ג מהלכות איסורי הבי' כא כב וסכ"מ מהלכות איסורי הלכה יד סמג עשין מח עוש"ע אה"ע סי' כו סעיף ד

קט ד ה מיי' פ"ו מהל' גירושין הלכה כו סמג שם עוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף כז

קי ז מיי' פכ"ה מהל' סנהדרין הבי' ה יא סמג לאוין רח עוש"ע מ"מ סי' ח ס"ה

קיא ז מיי' פ"ח מהלכות עובד כוכבים ומזלות הלכה ה טור ש"ע ח"מ סי' פו סעיף ט

קיב ח מיי' פכ"ח מהלכות איסורי ביאה הלכה טו סמג לאוין קנו

קיג ט מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הלכה יב

קיד י מיי' פ"ה מהלכות איסורי הלכה כה סמג עשין מח עוש"ע אה"ע סי' כח סעיף ה

קטו כ מיי' שם הבי' יא עוש"ע שם סעי' ל

מסורת השי"ס

א [יבמות סה:]
ב כתובות כב.
ג"כ קלה.
ג [כתובות כב. וש"נ]
ד יבמות נב.
ה לקמן יג:
ו ב"כ לח.
ז [תוספתא ר"ל דוכין פ"ב [ע"ש]
ח [ני' רש"י כתובות כב. מדאיתתא]
ט [ע' תוספות כתובות נב.
ד"ה עדי מומאה כו'] .
י [וע' סיעב פוס' יבמות נב. ד"ה המבטל ותוס' גיטין נב: דף אמר רב יוסף]

לאו היינו א דיהודית דבתרהו דרבי חייא דהוית לה צער לידה אמרה ליה אמרה לי אם קיבל ביך אבוך קידושי כי זוטרת אמר לה לאו כל כמינה דאימך דאסרת ליך עילואי אמרי ליה רבנן לרב חסדא אמאי הא איכא סהדי באידית דידעי דבההוא יומא הוה ביה ש"פ השתא מיהא לא ליתנהו קמן לאו היינו דר' חנינא ב דא"ר חנינא עידיה בצד אסתן ותיאסר אביי ורבא לא סבירא להו להא דרב חסדא אם ג הקילו בשבויה דמגוולה נפשה גבי שבאי ניקיל באשת איש אישתאר מההיא משפחה בסורא ופרשו רבנן מינה ולאו משום דסבירא להו דשמואל אלא משום דסבירא להו כאביי ורבא ההוא גברא דאקדיש בשוטיתא דאסא בשוקא שלחה רב אחא בר הונא לקמיה דרב יוסף כה"ג מאי שלח ליה נגדיה כרב ואצטריך ניטא כשמואל ד דרב ה מנגיד על דמקדש בשוקא ב ועל דמקדש בביאה ג ועל דמקדש בלא שידוכי ד ועל דמבטיל גיטא ה ועל דמסר מודעא אגיטא ה ו ועל דמצער שלוחא דרבנן ז ועל דחלה שמתא עילויה תלתין יומין ו ח ועל חתנא דדייר בי חמוה דדייר אין חליף לא והא ההוא חתנא דחליף אבבא דבי חמוה ונגדיה רב ששת ט ההוא מידם הות דיימא חמתיה מיניה נהרדעי אמרי בכולהו לא מנגיד רב אלא על דמקדש בביאה בלא שידוכי ואיכא דאמרי ואפילו בשידוכי נמי משום פריצותא ההוא גברא י דקדיש בציפתא דאסא אמרו ליה והא לית בה ש"פ אמר להו תיקדוש בארבע זוזי דאית בה שקלתא ואישתיקא אמר רבא הוה שתיקותא דלאחר מתן מעות וכל שתיקותא דלאחר מתן מעות לאו כלום היא אמר רבא מנא אמינא לה דתניא ז אמר לה כ כנסי סלע זו בפקדון וחזר ואמר לה התקדשי לי בו בשעת מתן מעות מקודשת לאחר מתן מעות רצתה מקודשת לא רצתה אינה מקודשת מאי רצתה ומאי לא רצתה אילימא רצתה דאמרה אין לא רצתה דאמרה לא מכלל דרישא

כי

כרוכים היו בה: שקלתא. כלומר נקטא לה ולא הסלכתה ואישתיקה: הויא שתיקה דלאחר מתן מעות. שמתחילה כשקיבלתה והמעות היו בתוכה לא ידעה בתן וכשידעה אחר כן ושתקה שתיקה דלאחר מתן מעות היא ולאו כלום היא דהשתקה משום דלא היכפת לה מימר אמרה מעיקרא לאו אדעתיה דסכי קבילתיהו: מנא אמינא לה. דשתיקה דלאחר מתן מעות לאו כלום היא: בשעת מתן מעות. אם קודם שקבלתן אמר לה שתקדשי לי בו מקודשת אדעתא דסכי קבילתיה: מכלל דרישא. דלא פליג בין רצתה לא רצתה:

לאו היינו דיהודית. רב חסדא קאמר נה: צער לידה. שסיתה יולדת תאומים דאמר מר (ביבמות דף סה:) יהודה וחזקיה אחי פזי ומוי אחוותא: קבל ביך אבוך קידושי. מאיש אחר ובעל זה אסור לך: באידית. שם מקום ואותו היום היו בכאן והלכו להם: דרבי חנינא. בכתובות גבי בעתיה דשמואל דאשתביין ואייתיהו לבי מדרשא דרבי חגיגא ואוקמיהו לשבוייהו אברא הא אמרה בשביתי ומסורה אני וכן אידך והתירה לבסומה ואמרו ליה לר' חגיגא הא איכא סהדי במדינת הים שראו אותן שנשבו ותכן אם יש עדים שנשבית והיא אומרת מסורה אני איכא נאמנת ואמר להו הסתא מיהא איתיהו לתרוייהו על בעלין ונתירה: עידיה בצד אסתן. רוח לפונית ואינן באים ומעידים ותאסר בתמיה: לא סבירא להו הא דרב חסדא. להתירה משום דאיכא סהדי באידית: מההיא משפחה. שנשאת לאחר וילדה לו: ולאו משום דסבירא להו דשמואל. למיחם שמא ש"פ במדי: אלא משום דסבירא להו דאביי ורבא. דכיון דאיכא סהדי באידית לא מקילינן בה: בשוטיתא דאסא. בשבט בד של הדס: נגדיה כרב. משום פריצותא דקדיש בשוקא: ואצרכה גיטא. אם באת ליכנס לאחר כשמואל דאמר חייסינן שמא שוב פרוצה במדי: דרב מנגיד בו'. משום פריצותא: ועל דמבטל גיטא. שלוח גט לאשתו והגיע בשליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא דילמא לא ידעי ליה איכא דבטליה קודם שיבא לידה ושמא יתנגו השליח לאחר שבטלו ותנשא בו: ועל דמסר מודעא אגיטא. כגון בגט המעושה בישראל דמוליא לעז על בניה: דמצער שליח דרבנן. שמזמינו לדין מפי הדיינין וזה קם עליו ומכהו: ועל חתנא דדייר בבית חמוה. שמא יכשל בה שסתם חמותה לוסבת את חתנה דאמר מר (בפסחים דף קיג.) הוי זהיר באשתך מחתנה הראשון: מידם הות דיימא חמתיה מיניה. שבדוה ממנו לשון דומה ובת דומה (שומה דף כז.): בציפתא דאסא. מחללת של הדס: בד' זוזי דאית בה.

ר"ל

כי אמרה לא נמי הוו קידושין אמאי והא קאמרה לא אלא לאו רצתה דאמרה אין לא רצתה דאישתיקה משתקה ושמע מינה שתיקה דלאחר מתן מעות ולא כלום היא קשו בה בפום נהרא משמיה דרב הונא בריה דרב יהושע מי דמי התם בתורת פקדון יהבינהו ניהלה סברה אי שדינא להו ומיתברי מחייבנא בהו הכא בתורת קדושין יהבינהו ניהלה ואי איתא דלא ניחא לה לישדינהו [א] פריך רב אחאי אטו כולהו נשי דינא גמירי ה"נ סברה אי שדינא להו ומיתברי מיתחייבנא באחריותייהו שלחה רב אחא בר רב לקמיה דרבינא כה"ג מאי שלח ליה אנן לא שמיע לן הא דרב הונא בריה דרב יהושע אתון דשמיע לכו חושו לה [ב] ההיא איתתא דהוה קא מזבנה [ב] וורשכי אתא ההוא גברא חטף וורשכא מינה אמרה ליה הבה ניהלי אמר לה אי יהיבנא ליך מיקדשת לי שקלתיה ואישתיקה ואמר ר"נ יכולה למימר [ג] אין שקלי ודידי שקלי איתיביה רבא לרב נחמן ד [ג] קידשה בגזל ובחמס ובגניבה או שחטף סלע מידה וקדשה מקודשת התם [ג] בדשדיך ומנא תימרא דשני לן בין שדיך ודלא שדיך [ה] דתניא [ד] אמר לה כנסי סלע זו שאני חייב ליכי וחזר ואמר לה התקדשי לי בו בשעת מתן מעות רצתה מקודשת לא רצתה אינה מקודשת לאחר מתן מעות אפילו רצתה אינה מקודשת מאי רצתה ומאי לא רצתה אילימא רצתה דאמרה אין לא רצתה דאמרה לא הא אישתיקה הוו קידושין ונתני מקודשת סתם כי התם אלא רצתה דאמרה אין לא רצתה דאישתיקה וקא תני דאינה מקודשת מאי טעמא יכולה למימר אין שקלי ודידי שקלי ואלא קשיא הך דקדשה בגזל ובחמס ובגניבה או שחטף סלע מידה וקדשה מקודשת אלא לאו שמע מינה [ה] הא דשדיך הא דלא שדיך כי נח נפשיה דרב אסי עיילו רבנן לנקוטינהו לשמעתתיה א"ל ההוא מרבנן ור' יעקב שמיה הכי א"ר אסי א"ר מני כשם שאין אשה נקנית בפחות מש"פ כך [ו] אין קרקע נקנית בפחות מש"פ אמרו ליה והתניא אע"פ שאין אשה נקנית בפחות מש"פ קרקע נקנית בפחות מש"פ א"ל כי תניא ההיא בחליפין [ו] דתניא [ו] קונין בכלי ואע"פ שאין בו ש"פ הדר יתבי וקאמרי הא [ז] דאמר רב יהודה אמר שמואל [ח] כל שאינו יודע בטיב גיטין וקדושין לא יהא לו עסק עמהן אמר רב אסי אמר ר' יוחנן וקשין לעולם יותר מדור המבול שנאמר (הושע ד) אלה וכחש ורצוח וגנוב ונאוף פרצו ודמים בדמים נגעו מאי משמע כדמתרגם רב יוסף מולדין בנין מנשי חבריהון חובין על חובין מוסיפין וכתיב (שם) על כן תאבל הארץ ואמלל כל יושב בה בחית השדה ובעוף השמים וגם דגי הים יאספו וגו' ואילו בדור המבול [ח] לא נגזרה גזירה על דגים שבים שנאמר (בראשית ז) מכל אשר בחרבה מתו ולא דגים שבים ואילו הכא אפילו דגים שבים [ט] ואימא עד דעביד לבולהו לא סלקא דעתך דכתיב (ירמיה כג) כי מפני אלה אבלה הארץ ואימא אלה לחוד והנך לחודיהון

בתמיס: רשתקה מישתקה. ולא רצתה דקאמר ס"ק לא אמרה רולה אני: לא כלום היא. דהאי דסתקה מסוס דלא איכפת לה הוא: מי דמי. סתיקה דסכא לסתיקה דסתם: התם. בתורת שמירה קבילתיה כי סדר אמר סתקדשי לי בו סברה אי דאינה לה דינא לגיה כו' סילכך לא סדתיבו והאי דלא מחאי מסוס דלא איכפת לה אבל גבי ליפתא מעיקרא בתורת קידושין קבלתיה ונסי דליפתא לית בה סוס פרוטה כי סדר ואמר תקדוש בזוזי דאית בה אי לא ניחא לה תסדינהו דהא לא נתחייבה בשמירתה ומדלא סדתיבו ס"מ נתרלית בקידושין: דינא גמירי. וידעה כיון דלא קבלה שמירותא עלה אי שדיא להו לא תחייב: לא שמיע לן. לא הוא אמר לנו ולא אחר משמו: חושו לה. ואלרכוס גיטא: ורשכי. בינדלו"ם: גזל. דלא יסיב דמי: חמסן. דיסיב דמי אבל לא נתרלו בעלים מעולם למכור: בדשדיך. שדבר בה קודם לכן ונתרלית להתקדש לו דסתם כי סתקה מסוס דניחא לה הוא: נימא מקודשת סתם. ולא איצטריך לפלוגי ולימר דכי אמרה לא איכפת מקודשת שלף הקטנים יודעים בו: כי התם. כדתנא בסהיא דלעיל בשעת מתן מעות מקודשת: לא רצתה דאישתיקה. וקבילתיה ואפ"ס איכפת מקודשת דדידה שקלה ולאחר מתן מעות אפילו רצתה דאמרה אין לא מקדשה דמעיקרא קבלתיה בחובה וכי סדר אמרה אין לא קיסיב לה מידי: ואלא קשיא הך כו'. מסקנא דמנא תימרא היא: לנקוטינהו לשמעתתיה. נתקבלו לבסמ"ד ואמרו כל שמע שמועה מחבה מפיו יאמרנה באוזני חבריו כדי לגרפס שלא ישתכחו: קונין. בחליפין שלף איש נעלו (רות ד): הדר יתבי וקאמרי. בשמעתיה דר' אסי הא דאמר רב יהודה כו' א"ר אסי עלה קשיה לעולם דייניה המורים הוראה בעריות ואיכא בקיאין יותר מדור המבול: מאי משמע. מסכא קשיה לעולם דקאי על כן תאבל אלמא איש: כדמתרגם רב יוסף. דהוה בקי בתרגום נביאים שתרגם יונתן בן עוזיאל דהאי פרצו דמיה בדמים נגעו בחבת איש קאי: פרצו. כמו וכן יפרוץ (שמות ח) מולדין בנין: כי מפני אלה אבלה הארץ. בעלמא כתיב מיהא שמעינן מינה דאכל חדא קאמר ע"כ תאבל דהא אלה חדא מסך דקרא קמא היא:

מי

כשם שאין האשה נקנית בפחות משוה פרוטה כך אין הקרקע נקנית כו'. תימה דה"ל למידק איכא דהא קנינו אשה לא ידענן אלא מסדה ומנא י"ל דלית ליה ג"ם דקיתה קיתה אלא נפקא ליה מוילאה הגם א"ג י"ל דאורחיה דגמ' למיקא הפסוק תחילה כדאיתא בנדרים (דף כה:) כשם שנדרי שגגות מותרות כך שבועות שגגות מותרות ואף ע"ג דנדר לא ידענן אלא משבועות דכתיב האדם בשבועה פרט לאנוס (שבועות דף כו:) י:

כ האשה שהביאה חטאתה ומתה.

משנה היא במסכת קנים (פ"ב משנה ה) וקתני סיפא הביאה עולתה ומתה לא יביאו יורשיה חטאתה פירוש משום דהוי חטאת שמתו בעליה ולמיתה אזלא משמע דוקא יורשיה לא יביאו חטאתה אחר עולתה אבל היא עצמה אם היתה היא מביאה חטאתה אחר עולתה ופטורה ותימה דברים תמיד נשתנו (פסחים נט.) אמרי' דכל חטאות קודמות לעולות שבאות עמהם אפילו חטאת העוף לעולת בהמה וא"כ איך אפשר שהביאה עולתה קודם חטאתה ולוכא למימר דלכתחילה קאמר דמצוה להיות החטאות קודמות לעולות אבל בדיעבד אם הקדימה העוף קריבה החטאת אחריה דהא פריך בפרק תמיד נשחט (שם) ומי קריבה והתניא והקריב את אשר לחטאת ראשונה מה ת"ל כו' ומסיק זה כנה אב שכל החטאות קודמות לעולות הבאות עמהן אלמא משמע דאפי' בדיעבד לא קריבה וי"ל דהתם מייתי במצורע ודוקא במצורע הוא דאמר אפי' בדיעבד לא קריבה משום דכתיב ביה הויה (ויקרא יד) זאת תהיה דהוי עיכובא דמוכח בפ"ק דמנחות (דף ה.) אבל בעלמא אמרינן בדיעבד קריבה אפיר מ"ג י"ל דאפי' המפקנא דהתם (פסחים נט:) ניחא דקאמר ובדיעבד נמי כשר משום דכתיב והעלה דמשמע שהעלה כשר ומעתה יליפינן בעלמא מיניה מכנין אב דמאחר דגלי לן במצורע דבדיעבד קריבה הוא הדין בעלמא:

מלוה

עין משפט נר מצוה

קטז

א כ ג מיי' פ"ה מהלכות איסורי הלכה י סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סי' כח סעיף ב

קיז

ד ה מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף ג

קיח

ו מיי' פ"ח מהלכות מכירה הלכה ד סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סימן קי סעיף ב

קיט

ז מיי' שם פ"ה הלכה ו סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קלה סעי' כ

קב

ח טוש"ע אה"ע סי' מט סעי' ג וסי' קנד בסדר הגט סעיף קא

מסורת הש"ס

א כתובות מז. יבמות כד. מו. נדה לב. בכורות ו. [שבועות מא: זבחים קב: חולין סה:]

ב פי' הבלות ומי [ור"ת פי' מרגליות ור' גרשום פירש מלנפת שנותנין על הפלחת. ערוך וכב"מ נא. פרש"י קטורי מי' סקוין בוגדיל"ם]

ג סב עות לב: מז. כ"ק קיז. כ"ב לב:

ד לקמן יב. תוספות קדושין פ"ד ה שם פ"ב ר ב"ת מז.

ז לעיל ו.

ח סנהדרין קה זבחים קיב.

ט שבועות לט. ר' [וע' תוס' שבת כ: ד"ה אחד ומ"ם שם עליהו]

כ שיין לעיל

מי כתיב ופרצו פרצו כתיב הדור יתבי וקאמרי הא [א] דתנן [ב] האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שהפרישתה מחיים אבל לא הפרישתה מחיים לא אלמא קסבר שיעבודא לאו דאורייתא אמר רב אסי א"ר יוחנן [ג] אע"ג שלא הפרישה מחיים אלמא קסבר שיעבודא הוה דאורייתא והא פליגי בה חדא זימנא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו [ב] מלוה על פה אינה גובה מן היורשים ולא מן הלקוחות ורבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו מלוה על פה גובה בין מן היורשים בין מן הלקוחות צריכא דאי איתמר בהא קאמר שמואל משום דלא מלוה כתובה בתורה היא אבל בהך אימא מודה להו לר' יוחנן ולר"ל ואי אשמעינן בהא קאמר ר' יוחנן [ג] דמלוה כתובה בתורה כבתובה בשטר דמיא אבל בהך אימא מודה ליה לשמואל צריכא [ד] אמר רב פפא [ג] הילכתא מלוה על פה גובה מן היורשין [ד] ואינו גובה מן הלקוחות גובה מן היורשין שיעבודא דאורייתא ואינו גובה מן הלקוחות דלית ליה קלא: וקונה את עצמה בגט ובמיתת הבעל: בשלמא גט דכתיב (דברים כד) וכתב לה ספר כריתות אלא מיתת הבעל מנלן סברא הוא אסרה והוא שרתה והא עריות דאסר להו ולא שרי להו אלא מדאמר רחמנא יבמה שאין לה בנים אסורה הא יש לה בנים מותרת ודילמא אין לה בנים אסורה לעלמא ושריא ליבם ויש לה בנים לכולי עלמא נמי אסורה אלא מדאמר רחמנא אלמנה לכה"ג אסורה הא לכהן הדיוט שריא ודילמא לכה"ג בלאו לכולי עלמא בעשה האי עשה מאי עבידתיה אי דאהניא מיתת הבעל תישתרי לגמרי אי דלא אהניא מיתת הבעל תוקמה במילתא קמייתא אלמה לא אפיקתה ממיתה ואוקימתה על עשה מידי דהוה אפסולי המוקדשים דמעיקרא [ה] אית בהו מעילה ואסירי בגיזה ועבודה [ו] פרקינהו מעילה לית בהו בגיזה ועבודה אסירי אלא מדאמר קרא (שם כ) פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי אימא מאן אחר יבם אמר רב אשי ב' תשובות בדבר חדא [ה] דיבם לא איקרי אחר ועוד כתיב (שם כד) ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתות או כי ימות האיש האחרון ואיתקש מיתה לגירושין מה גירושין שריא וגומרת אף מיתה שריא וגומרת: והיבמה נקנית בביאה כו': בביאה מנלן אמר קרא יבמה

מי כתיב ופרצו פרצו כתיב הדור יתבי וקאמרי הא [א] דתנן [ב] האשה שהביאה חטאתה ומתה יביאו יורשין עולתה אמר רב יהודה אמר שמואל והוא שהפרישתה מחיים אבל לא הפרישתה מחיים לא אלמא קסבר שיעבודא לאו דאורייתא אמר רב אסי א"ר יוחנן [ג] אע"ג שלא הפרישה מחיים אלמא קסבר שיעבודא הוה דאורייתא והא פליגי בה חדא זימנא דרב ושמואל דאמרי תרוייהו [ב] מלוה על פה אינה גובה מן היורשים ולא מן הלקוחות ורבי יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו מלוה על פה גובה בין מן היורשים בין מן הלקוחות צריכא דאי איתמר בהא קאמר שמואל משום דלא מלוה כתובה בתורה היא אבל בהך אימא מודה להו לר' יוחנן ולר"ל ואי אשמעינן בהא קאמר ר' יוחנן [ג] דמלוה כתובה בתורה כבתובה בשטר דמיא אבל בהך אימא מודה ליה לשמואל צריכא [ד] אמר רב פפא [ג] הילכתא מלוה על פה גובה מן היורשין [ד] ואינו גובה מן הלקוחות גובה מן היורשין שיעבודא דאורייתא ואינו גובה מן הלקוחות דלית ליה קלא: וקונה את עצמה בגט ובמיתת הבעל: בשלמא גט דכתיב (דברים כד) וכתב לה ספר כריתות אלא מיתת הבעל מנלן סברא הוא אסרה והוא שרתה והא עריות דאסר להו ולא שרי להו אלא מדאמר רחמנא יבמה שאין לה בנים אסורה הא יש לה בנים מותרת ודילמא אין לה בנים אסורה לעלמא ושריא ליבם ויש לה בנים לכולי עלמא נמי אסורה אלא מדאמר רחמנא אלמנה לכה"ג אסורה הא לכהן הדיוט שריא ודילמא לכה"ג בלאו לכולי עלמא בעשה האי עשה מאי עבידתיה אי דאהניא מיתת הבעל תישתרי לגמרי אי דלא אהניא מיתת הבעל תוקמה במילתא קמייתא אלמה לא אפיקתה ממיתה ואוקימתה על עשה מידי דהוה אפסולי המוקדשים דמעיקרא [ה] אית בהו מעילה ואסירי בגיזה ועבודה [ו] פרקינהו מעילה לית בהו בגיזה ועבודה אסירי אלא מדאמר קרא (שם כ) פן ימות במלחמה ואיש אחר יקחנה מתקיף לה רב שישא בריה דרב אידי אימא מאן אחר יבם אמר רב אשי ב' תשובות בדבר חדא [ה] דיבם לא איקרי אחר ועוד כתיב (שם כד) ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתות או כי ימות האיש האחרון ואיתקש מיתה לגירושין מה גירושין שריא וגומרת אף מיתה שריא וגומרת: והיבמה נקנית בביאה כו': בביאה מנלן אמר קרא יבמה

מלוה הכתובה בתורה. פי' כגון קרבנות ופדיון הבן וערכין וגיזקין שלא היו יודעים עניני נתיות הללו אם לא שהתחייבה התורה בפירוש אבל מלוה כגון שלוה לו משות בלא שטר אע"ג דכתיב האיש אשר אתה נושה בו לא חשיב כתובה בתורה כיון שאין צריך לפרש בתורה שיעור הנתינה דפשיטא מה שהוא לוה צריך לפרוע: אמר רב פפא הילכתא מלוה על פה גובה מן היורשין דשיעבודא דאורייתא ואינו גובה מן הלקוחות דלית ליה קלא. תימה דבשילהי גט פשוט (ב"ב דף קטו.) קאמר רב פפא גופיה מלוה על פה גובה מן היורשים שלא תגעול דלת בפני לווין ואינו גובה מן הלקוחות דשיעבודא לאו דאורייתא ו[ו]אומר ר"ח דהכא מיירי במלוה הכתובה בתורה כגון זקין וערכין וקרבן דאמר לעיל דשיעבודא דאורייתא דלא שייך טעמא דגעילת דלת דלענין יורשים עשאום כמלוה בשטר ולענין לקוחות לא עשאום כמלוה בשטר אבל אם היתה במלוה על פה שאינה כתובה בתורה כגון שהלוהו משות בלא שטר ז:

אלא מיתת בעל מג"ל. תימה דבפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נד.) מצריכין קרא באשת איש ובשאר עריות שאסורות בין מחייב בין לאחר מיתה וכפ' הבא על יבמתו (יבמות דף נה.) מצריך קרא ביבמה שיש לה בנים דאסורה לאחר מיתת הבעל והכא מצריך קרא להתיר אשת איש לאחר מיתת בעלה וי"ל דאחרי שרשינו שהתיר הכתוב אשת איש לאחר מיתת בעלה כדדרשי' בשמעתין אילטריך קרא להתיר לאסור עריות לאחר מיתה דלא נילף מאשת איש שהתיר הכתוב: לכ"ע בעשה. אומר ר"י דאיכא עשה באשת איש כגון ודבק באשתו (בראשית ב) ולא באשת אחיו תימה דלא יליפינן שתיר מיתה מק"ו מנ"ע ומה גט שאינו מתיר ליבם בשום ענין אפ' אין לה בנים מתיר לעלמא בכל ענין מיתה שמתרת ליבם שאין לה בנים אינו דין שתתיר לעלמא בכל ענין: מדאמר רחמנא אלמנה לכ"ג. וא"ת ולמא ה"ק רחמנא אלמנה לכ"ג אסורה אפילו בכהון יבם הא לכולי עלמא שריא ליבמין אבל לעולם אימא לך דאשה לאחר מיתה נמי אסורה לכ"ע אלא במקום יבום וי"ל מ"כ ה"ל למיכתב האי קרא אלמנה וגרושה וחלוצה בפרשת יבמין:

הדא דיבם לא איקרי אחר. תימה דגבי שדה אחוזה אמרינן לקמן (דף יז:) דיבם איקרי אחר דקאמר אם מכר את השדה לאדם אחר ואחיו הוי בכלל וי"ל דלא דמי דבמקום שמדבר בכל אדם הוי יבם בכלל אחר אבל הכא דבעי למימר דמותרת ליבם דוקא מ"כ הוי יבם אחר דוקא ח:

הא דכתיב בתריס לא יוכל בעלה שראשון כו' הא לאחר שני משום דאיכא למיפרך כדלעיל גזה בלאו ולכולי עלמא בעשה: דת

מסורת השס"ם
א קידן סוף פ"ב זבחים ה. מנחות ד: ב ב"ק קד: ב"ב מב. קנו. קעה: ערכין ו: ז. כתובות קב. בכורות מח: ג בכורות מט: ערכין ה: כ. לקמן כט: ד בכורות מח: ב"ב קטו. וש"ש דבס בב"ב אמר הטעם כדי שלא תגעול דלת[בכר הקשו תוס' ומיישבין היטב כאן בד"ס אמר ר"פ] ה וש"ש בכתובות פא. אמר יבם נמי באחר דמי ובקושיא ה: אמרי'לאים אחר ולא ליבם [אמנם לפמ"ש תוס' בד"ס חדא וכו' דבמקום ממדבר בכל אדם הוי יבם בכלל אחר וכו' ל"ק מידי דבכתובות הנ"ל נמי מדבר בכל אדם ונם נעלם מהסבולל דברי תוספות במקומו שם בתירץ על זה דלשון תורה לאוד ע"ש וכן כתבו תוס' סוטה הו ד"ה לאחר] ו [וע' תוס' מנחות נח: ד"ה ואיכא] ז [וע' היטב תוס' ב"ב קטו. ד"ה גוזה] ח [ע' תוס' כתובות פא. ד"ה יבם ותוס' קידן ה: ד"ה לאחר]

יבא עליה ולקחה לו. כלומר ביאתם הן ליקוחין: ודילמא כאשה. מה אשה כסף ושטר כי ביאה לף יבמה כסף ושטר כי ביאה דשה כתיב לאשה: ויבמה. ביאה משמע שהם עליה כתוב לעכב: ס"ג האי מיבעי ליה ויבמה בעל כרחה. דלהכי דרשינן לה ביבמות (דף מ:): אם כן. דלביאה גומרת לותם נימא ויבם מאי ויבמה למילף נמי בעל כרחה והכי תניא ליה בהדיא ביבמות בפ' הבא על יבמתו (כד.) ויבם ביאה גומרת בה ואין כסף ושטר גומרין בה ויבמה בעל כרחה: מנלן. דחלוצה מותרת להנשא דילמא מלות חליצה הוא דרמא רחמנא עלה ולעולם לא מסתברא: בישראל בית חלוץ. הכי משמע בישראל דאיכא לאיסור לבית מסחלצה: תרי בישראל. להקיש לאחיו שם בישראל: שהיא בלאו. לשון לא תהיה אשת איש סחולה לאיש זר: מה לאשת איש. הכתרת ע"י מיתת הבעל: שכן אוסרה מתירה. שסרי בעלה הוא האוסרה לפיכך הוא מתירה במיתתו אבל יבמה דקידושי דבעל קאסרי לה היאך תהא מיתת היבם מתירתה: הא נמי. כשמת יבם נמצא אוסרה מתירה דאי לאו יבם מכי מייתת הבעל איסתריא לה: בכה. יעשה אשר לא יבנה וגו': דכתיב גורל. על השעיריס: וכתיב חוקה. בפרשה וכל חוקה עיכובא הוא: הגורל עושה חטאת. שעיר שגורל השם עולה עליו עושה חטאת: ואין השם. שם קרא עליו שם חטאת אינו נקבע בכך ויפיל עליהם גורלות ואם יפול הגורל על חבירו יהא זה לעזאזל: שיכול. כלומר לכני אליעזר דאי קרא שהייתי יכול לומר ומה במקום שלא קידש הגורל הגורל כגון נני קנין דכתיב בהם (ויקרא ה) אחד לחטאת ואחד לעולה ואם הגיל עליהם גורל הינם נקבעים בכך ויכול לשנותם דקי"ל בסדר יומא (דף מא.) אין בקנין מתפרשות אלא לו בלקיחת בע"ח לו בעשיית כהן: קידש השם. אם אמר בשעת לקיחה זו לחטאת וזו לעולה הוקבעו ואם טעה פסול: כאן שקידש הגורל. דכתיב (ויקרא טו) ונתן אהרן וגו' אין דין כו': ת"ל. שם עליו לעכב: הוה דרשינן ל' וחוטר. להביא מה בנא נכתב בפרשה ואע"ג דכתיב עיכובא: לה. דכתיב ונתב לה: תרי לה כתיבי. ושאלה הימים האחרון וגו': ולא לה ולחבירתה. שמשונן שוין שאין שתי נשים מתגרשות בגט אחד אם כתב פלוני מגרש פלונית ופלונית כשיו: אטר קרא נעל. קרא יתירא בית חלוץ הנעל דמלי למיכתב בית החלון: פרט. לנעל גדול שאין יכול להלוך בו: לנדול שאין יכול ילהלך בו פרט לקטן שאין חופה את רגב רגלו פרט

למסולים

(דברים כה) יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ואימא לכולה מילתא כאשה לא סלקא דעתך דתניא יכול יהו כסף ושטר גומרים בה כדרך שהביאה גומרת בה ת"ל (שם) ויבמה א ביאה גומרת בה ב ואין כסף ושטר גומרים בה ואימא מאי ב ויבמה ג דבעל כרחה מיבם ג אם כן לימא קרא ויבם מאי ויבמה שמעת מינה תרתי: בחליצה: מנלן דכתיב (שם) ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל ד כיון שחלץ בה נעל הותרה לכל ישראל האי ישראל להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה ד לכדתני רב שמואל בר יהודה בישראל ה בב"ד של ישראל ולא בב"ד ה של עובדי כוכבים תרי בישראל כתיבי ואכתי מיבעי ליה לכדתניא ו אמר רבי יהודה פעם אחת היינו יושבים לפני ר' טרפון ובאתה יבמה לחלוץ ואמר לנו ו ענו כולכם ואמרו חלוץ הנעל חלוץ הנעל ההוא מונקרא שמו נפקא: ובמיתת היבם: מנלן ק"ו ומה אשת איש שהיא בחנק מיתת הבעל מתירתה יבמה שהיא בלאו לא כל שכן מה לאשת איש שכן יוצאה בגט תאמר בזו שאינה יוצאה בגט הא נמי יוצאה בחליצה אלא מה לאשת איש שכן אוסרה מתירה אמר רב אשי הא נמי אוסרה מתירה יבם אוסרה יבם שרי לה ותהא אשת איש יוצאה בחליצה מק"ו ז ומה יבמה שאינה יוצאה בגט יוצאה בחליצה זו שיוצאה בגט אינו דין שיוצאה בחליצה אמר קרא (שם כד) ספר כריתות ח ז ספר כורתה ואין דבר אחר כורתה ט ותהא יבמה יוצאת בגט מקל וחומר ומה אשת איש שאין יוצאה בחליצה יוצאה בגט זו שיוצאה בחליצה אין דין שיוצאה בגט אמר קרא (שם כה) כ ובכה עיכובא וכל היכא דאיכא עיכובא לא דרשי ק"ו והא יוה"כ דכתיב (ויקרא טו) גורל וחוקה כ ותניא (שם) ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה חטאת שיכול והלא דין הוא ומה במקום שלא קידש הגורל קידש השם מקום שקידש הגורל אינו דין שיקדש השם ת"ל ועשהו חטאת הגורל עושה חטאת ואין השם עושה הטאת וטעמא דמעטיה קרא הא לאו הכי דרשינן ק"ו אע"ג דכתיב ביה חוקה אמר קרא (דברים כד) לה לה ולא ליבמה ואימא לה לשמה תרי לה כתיבי ואכתי מיבעי ליה חד לה לשמה ואידך לה ל ולא לה ולחבירתה אלא אמר קרא (שם כה) נעל נעל אין מידי אחרינא לא והאי נעל להכי הוא דאתא האי מיבעי ליה מ לכדתניא נעלו אין לי אלא נעלו נעל של כל אדם מנא ליה תלמוד לומר נעל נעל נ ריבה אם כן מה תלמוד לומר נעלו נעלו הראוי לו ס פרט

מסוליים

הא נמי יוצאה בחליצה. כיון דחליצה במקום נט לא הסיב לה פירכא: ותהא אשת איש יוצאה בחליצה. וא"ת איכא למיפרך מה ליבמה שכן בלאו ולכן דין הוא שתצא בקל תאמר באשת איש שהיא בביאה וי"ל כיון שמצינו שחליצה מפקעת איסורא אין לחלק בין המוצר לקל והכי נמי אמרינן ביבמות (דף קיט.) וכי מאחר שהתרתה מה לי איסור לאו מה לי איסור כרת ואע"ג דשבדינן מינה לעיל ק"ו ומה אשת איש שהיא בביאה כו' לא דמי דהתם אנו רוצים להשוותם זה לזה ולימא דבכולהו אשה מותרת לאחר מיתה כין דבעל כין דיבם אבל אין לומר כשמפקיע את הקל לא יפקיע את החמור דאדרבה נאמר עתה להפך הוא הדין את החמור דאין לחלק בין להמוצר בין לקל כדפירשתי:

ותהא יבמה יוצאת בגט מק"ו. תימה מה לאשת איש שכן נקנית בשטר ולכך דין הוא שתצא בשטר אבל יבמה לא וכי תימא דלא פרכינן מהכנסה להולאה הא לעיל (דף ה:) פרכינן מה לשטר שכן מוציא ומש"ה דין הוא שמכנים וכמו כן נאמר עתה להפך דכיון שמכנים דין הוא שמוציא ואומר הר"מ דעביד ק"ו מיבם ויבמתו וקורא לה אשת איש דכתיב (דברים כה) ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר להיות יוצאה בגט אע"פ שאינה נקנית בשטר:

אמר קרא ככה עיכובא. וא"ת מנא לן דאתיא ככה למעוטי יבמה מנא דילמא אתי למעוטי מיתת היבם אלא תהא מותרת במיתת היבם וי"ל דסברא הוא דככה יעשה לא ממעט אלא יציאות דבידי אדם דהיינו גט דומיא דחליצ' דתלוי בעשיה אבל יציאה דבידי שמים דהוי ממילא כגון מיתה לא ממעט:

הא לאו הכי דרשינן ק"ו אע"ג דכתיב ביה חוקה. תימה הא בפרק ערף בקלפי (יומא דף מא.) מוקמי הא ברייתא דרבי יהודה ומשמעינן ליה לר' יהודה בפרק הוציאו לו (שם דף ס:) דאמר לא כתיב חוקה אלא בדברים הנעשים בכנדי לכן בפנים והגרלה הוי בדברים הנעשים בכנדי לכן בחוץ א"כ מאי פריך לעיל והרי יוה"כ דכתיב ביה גורל וחוקה והא לא כתיב חוקה בהגרלה בלפי' וי"ל דפריך הכא משום דכתיב אשר עלה תרי זמני אלמא דרשי ק"ו אע"ג דכתיב עיכובא והרב רבינו שמשון מקולי תירץ מדאליעזר ליה לר' יהודה ב וזאת לגלות דלא קיימא חוקה אלא בדברים הנעשים בכנדי לכן בפנים ס"מ דדרשינן ק"ו אע"ג (היכא) דכתיב חוקה דאי לא דרשינן ק"ו היכא דכתיב חוקה ליפחוק מזאת ואנא ידענא דחוקה לא כתיב אלא בדברים הנעשים בחוץ דהיינו הגרלה דאליעזר ועשהו חטאת למידרש הגורל עושהו חטאת ואין השם עושהו חטאת מכלל דלא קיימא חוקה אלא בדברים הנעשים בחוץ דהיינו הגרלה דאי קאי חוקה על דברים הנעשים בכנדי לכן בחוץ אמאי אליעזר ועשהו חטאת למעוטי קריאת שם הא לא דרשינן ק"ו היכא דכתיב עיכובא והיכי תיסק אדעתין לרבות קריאת שם מק"ו אלא ס"מ דדרשינן ק"ו אפילו היכא דכתיב חוקה ולהכי אליעזר ועשהו ואפילו אי כתיב חוקה בחוץ ואליעזר נמי ס ווזאת לגלויי דלא כתיבה חוקה בדברים הנעשים בכנדי לכן בחוץ דליכא למימר מדאליעזר ועשהו ידעינן ליה כיון דדרשינן ק"ו אפילו היכא דכתיב חוקה ע:

הואיל

קט
ח מיי' פ"ב מהלכות יבום הל' ל' וש"ס שם הל' כ' סמג עשין נא נב עוש"ע אה"ע סימן קפ סעיף יב.

קכז
כ מיי' שם עוש"ע שם סעיף ב

קכח
ג מיי' פ"ב מהלכות יבום הלכה י סמג עשין נא עוש"ע אה"ע סי' קכו סעיף ז

קכט
ד מיי' פ"ם מהל' יבום הלכה ב סמג עשין נב

קל
ה מיי' פ"ל מהלכות יבום הלכה ה סמג שם עוש"ע אה"ע סי' קסה סעיף ח

קלא
ו מיי' שם פי' ח סמג שם עוש"ע אה"ע סימן קסה סעיף מב בסדר חליצה סעיף נה וכפי' סדר חליצה סעיף ס

קלב
ז מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה ח

קלג
ח מיי' פ"ל מהלכות יבום הלכה יט סמג עשין שם עוש"ע אה"ע סימן קסה סעיף יד

קלד
ט מיי' שם הלכה יח עוש"ע שם סעיף כב

מסורת השי"ס
א יבמות נד. ב [עי' תוס' יבמות מ: ד"ה ויבמה] ג שם ודף מ. ד שם קא: ה [שם אית' של גרים וכו'] ו שם ודף קא מוקמת ליה בגמרא פי"ב ספרי פרשה כי קא ז לעיל נ: ח [שם וש"ל] ט [ע' תוס' זבחים עז: ד"ה כל חדא ותיפ' מולין כג: ד"ה ותפא] י [יומא ה.] כ יומא מ: מולין כה. [כריתות כח.] ל [גיטין פו.] מ [יבמות קב. נ [ל"ל זאת] ס [ל"ל זאת] ע [וש"ע פ"ם יומא מא. ד"ה פקח ותוס' מולין נד. ד"ה

הואיל וכל קנינו בכסף. פ"ה הואיל ולא נאמר בו משיכה כישראל דכתיב לו קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד דהיינו משיכה וקשה לר"ת לפי שיטת סתמת דגמרא כדר"ל דלר' יוחנן דאמר בפ' דבכורות (כ"מ דף מז:) דבר תורה מעות קונות דרשינן בפ"ב דבכורות (דף יג:) מיד עמיתך בכסף הא לעובד כוכבים במשיכה וקי"ל כרבי יוחנן לגבי ריש לקיש ועוד דבמסכת ע"ז (דף טב.) אמרינן דלב"ע משיכה בעובד כוכבים קונה לכך נראה לר"ת דה"פ הואיל וכל קנינו דעובד כוכבים בעבד עברי בכסף לכתיב ביה מכסף מקנתו לאפוקי שאינו קונה בשטר דישראל נופיה לא קני ע"ע בשטר אלא מטוס לאיתקש לאמה ואמה לאחרת דדרשינן (לקמן דף עז.) מה אחרת מקניא בשטר אף זו וכו' ובעובד כוכבים לא שייך האי טעמא שהרי אינו בתורת גיטין וקידושין ועוד נראה לר"ת לאפוקי בקרקעות עובד כוכבים אינו קונה בשטר כדאמר בחזקת הבתים (כ"ב דף נד.) עובד כוכבים מכי מטא זוזי לידיה איסתלק ליה וישראל לא קני עד דמטא שטרא לידיה משמע דאין קנין שטר לעובד כוכבים וא"ת לאו ק"ו הוא ומה עובד כוכבים שאינו קונה ע"ע בשטר קונה בכסף ישראל כו' וי"ל דמסתברא דלכל אחד יש קנין לעצמו כדאשכחן בפרק ב' דבכורות (דף יג.) גבי מטלטלין מדישראל בחדא עובד כוכבים נמי בחדא:

מוכר עצמו מנ"ל דליף שכיר שכיר. פי' בקונטרס נאמר במוכר עצמו כשכיר כתושב יהיה עמך ונאמר במכרוהו ב"ד כי משנה שכר שכיר וא"ת כיון דיליף שכיר שכיר למה ליצטריך מכסף מקנתו גבי עובד כוכבים דילף שכיר לכתיב גבי עובד כוכבים (ויקרא כה) כשכיר שנה בשנה וגו' מנמכר לישראל ונמכר לישראל מאמה כדמפרש גמ' לעיל וי"ל דאיצטריך ליה לכדדרשינן לעיל (דף ח.) בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים וא"ת אמאי איצטריך והפדה לענין כסף ליתתוק מיניה ונילף עבריה מע"ע הנמכר לישראל ועבדי הנמכר לישראל מעבדי הנמכר לעובד כוכבים מנ"ש דשכיר שכיר וי"ל הה"נ אלא איצטריך לדרשה אחרינא לגרעון כסף וא"ת אמאי איצטריך היקישא דע"ע ועבריה לקנין כסף נילף שכיר מנמכר לעובד כוכבים וי"ל דהיקישא דע"ע לעבריה איצטריך למימר מה עבריה אינה יוצאה בראשי איברים אף עברי אינו יוצא ומה עברי יוצא בשש ויוכל אף עבריה כו':

לך ולא ליורש. פי' כגון בת ואח אבל עובד הוא את הבן כדלקמן (דף יז:):

ולא אזנו של מוכר עצמו. וא"ת למ"ל אזנו למעוטי דמוכר עצמו אינו נרצע תיפוק ליה דמוכר עצמו אינו נרצע דאין רבו מוסר לו שפחה כנענית כדלקמן (כא:) דבעינן אהבתי את אשתי ואת בני וי"ל דאי לאו אזנו הוה אפינן מנ"ש דשכיר שכיר ממכרוהו ב"ד דאע"ג דלא מצי אמר אהבתי את אשתי ה"א דנרצע אמ"ל אזנו דאין נרצע: ואידך

למסוליים שאין לו עקב אם כן ניכתוב קרא נעל מאי הנעל שמעת מינה תרתי: **מתני'** עבד עברי נקנה בכסף ובשטר וקונה עצמו בשנים ג וביובל ד ובגרעון כסף א ה יתירה עליו אמה העבריה שקונה את עצמה בסימנין ו הנרצע נקנה ברציעה ז וקונה את עצמו ביובל ובמיתת האדון: **גמ'** עבד עברי נקנה בכסף מנלן אמר קרא (ויקרא כה) מכסף מקנתו מלמד שנקנה בכסף אשכחן עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים הואיל וכל קנינו בכסף נמכר לישראל מנלן אמר קרא (שמות כא) והפדה ב מלמד שמגרעת פדיונה ויוצאה אשכחן אמה העבריה הואיל ומיקדשה בכסף מיקניא בכסף עבד עברי מנלן אמר קרא (דברים טו) כי ימכר לך אחיך העברי או העבריה ועבדך שש שנים מקיש עברי לעבריה אשכחן מכרוהו ב"ד הואיל ונמכר בעל כורחו מוכר עצמו מנלן יליף (שם) שכיר (ויקרא כה) שכיר הניחא למאן דיליף שכיר שכיר אלא למאן דלא יליף שכיר שכיר מאי איכא למימר אמר קרא (שם) וכי תשיג ג מוסף על ענין ראשון וילמד עליון מתחתון ומאן תנא דלא יליף שכיר שכיר האי תנא הוא דתניא ח המוכר עצמו נמכר לשש ויתר על שש מכרוהו ב"ד אינו נמכר אלא לשש המוכר עצמו אינו נרצע מכרוהו ב"ד נרצע מוכר עצמו אין מעניקים לו מכרוהו ב"ד מעניקים לו המוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית מכרוהו ב"ד רבו מוסר לו שפחה כנענית רבי ד אלעזר אומר זה וזה אינו נמכר אלא לשש זה וזה נרצע וזה וזה מעניקים לו וזה וזה רבו מוסר לו שפחה כנענית מאי לאו בהא קמיפלגי דתנא קמא לא יליף שכיר שכיר ור"א יליף שכיר שכיר אמר רב טביומי משמיה דאביי דכולי עלמא יליף שכיר שכיר והכא בהאי קרא קמיפלגי מאי טעמא דתנא קמא דאמר מוכר עצמו נמכר לשש ויתר על שש מיעט רחמנא גבי מכרוהו בית דין (דברים טו) ועבדך שש שנים זה ולא מוכר עצמו ואידך ועבדך לך ולא ליורש ואידך ועבדך אחרינא כתיב ואידך ההוא להרצאת אדון הוא דאתא מאי טעמא דתנא קמא דאמר מוכר עצמו אינו נרצע מדמיעט רחמנא גבי מכרוהו ב"ד (שמות כא) ורצע אדניו את אזנו במרצע אזנו שלו ולא אזנו של מוכר עצמו ואידך

מסוליא. כפתח כדמסייס וחזיל שאין לו עקב שול"א בלע"ז: **מתני'** נקנה בכסף ובשטר. בגמרא יליף לה: בשנים. לסוף שם שניס יולא חפשי: וביובל. אם פגע בו יובל בתוך לת עלמו ומגרע לו אדונו מפדיונו דמי שיעבוד שנים שעברו והכל לפי חשבון דמי מקנתו כדכתיב (ויקרא כה) וסיס כסף ממכרו במספר שניס קנאו בשם שם מניס ועתיד לצאת בסוף שם נמלא קונה עבודת כל שנה בתנה: יתירה עליו. שקונה עלמה בכל אלה ובסימני ערות כדילפינן לעיל (דף ד.) מוילאה חנם: ובמיתת האדון. ואינו עובד את יורשיו אבל עבד הנמכר בתחילתו ומת האדון בתוך שם משלימן ליורשיו וכולהו יליף בגמ': **גמ'** מכסף מקנתו. בעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים הכתוב מדבר וכי תשיג יד גר ותושב: הואיל וכל קנינו. של עובד כוכבים בכסף אלא נאמרה בו משיכה במטלטלין אלא בישראל כתיב (ויקרא כה) מיד עמיתך עד שימשוך מיד ליד לפיכך עבד נקנה לו בכסף: שמגרעת פדיונה. מדלא כתיב ונפדה משמע ונפדה אלא הה הבעל מסייע בפדיונה אלמא בכסף נקנה דאי לא קנאה בדמיס מאי מגרעה: אשכחן אמה העבריה דמקניא בכסף. והדין נותן הואיל וקידושיה בכסף קנינה בכסף: מכרוהו ב"ד. בגניבתו דכי ימכר ע"י אחריס משמע והדין נותן שיהא נקנה בכסף אלא חזקה הואיל ויש בו לד קל שנמכר בעל כרחו: שכיר שכיר. נאמר במוכר עלמו (שם) כי ימוך אחיך ונמכר וגו' כשכיר כתושב יהיה עמך ונאמר במכרוהו ב"ד כי משנה שכר שכיר וגו' בפרשת כי ימכר כתיב (דברים טו): למאן דלא יליף. דלית ליה סך גזירה שוה ולקמיה מפרש מאן ליה: וכי תשיג. במוכר עלמו לעובד כוכבים וסמוכה לפרשת מוכר עלמו לישראל וילמד נמכר לישראל מנמכר לעובד כוכבים בהיקישא ובנמכר לעובד כוכבים כתיב מכסף מקנתו: ויתר על שש. אם התנה לימכר לעשר שניס: מכרוהו ב"ד. דכתיב (שם) ועבדך שש שניס אבל במוכר עלמו לא כתיב שם דכי תקנה עבד עברי מיד אחריס משמע ולישה במכרוהו ב"ד כתיבא וכן הענקה דגבי ימכר לך כתיבי: רבו מוסר לו שפחה כנענית. שיהו לו ולדות ממנה: אין רבו מוסר לו שפחה כנענית. ואסורה לו אבל במכרוהו ב"ד כתיב (שמות כא) אם הזונים יתן לו אשה: לא יליף שכיר שכיר. הילכך דלא כתיב ביה לא כתיב ביה: דכולי עלמא יליף שכיר שכיר. נשאר מילי והני לת"ק בהדיא כתיב מיעוטייהו ולא אתני ליה גזירה שוה: ולא ליורשין. דאינו עובד לא את הבת ולא את האח אם אין לו בן אבל עובד הוא את הבן כדלקמן (דף יז:): ועבדך אחרינא כתיב. כי משנה שכר שכיר עבדך: להרצאת אדון. לחלות על הענקו שלא יקשה בעיניו כדמפרש קרא: אזנו. מיעוט הוא דקרא יתירא לדרשה דהא כתיב ונתת באזנו: ונאמר

ונאמר להלן אוזן. במלוכע עני מכל ספרסם לגרסם סמרי לאמרם לעצמם במלוכע עסיר וסוכפלם וסכי לאמרינן במנחות (דף י.): ההוא. ח [מאוזן] ומיעומא נפקא לן מדכתיב אזנו דמשמע אזנו של זה ולא של אחר: ולא אזנה. של אמה סעבריס כרלעת והא דכתיב (דבריס טו) ולקח לאמתך תעבסה כן אהענקה קאי כדלקמן (ד' יז): כשהוא עבד. מוסס יאמר העבד נפקא סמס לא אמר אהבתי את אדוני לא אלא הפסי עד שיכלו שם שניו אינו נרלע: עבד העבד. עבד עד שיאמר כשסוא עבד העבד נפקא ליס מס"ל יתירא למעוטי אמס: לא דריש. דאורחא דקרא לאיסתעי הכי: ולא ליורשיו. אס לא הספיק להעניקו עד שמת: פעולתו. שכר פעולתו: ולא לבעל חובו. אין האדון מחוייב להגבות שענקו לבעל חובו ומשום דסבירא לן בעלמא כרבי נתן דאמר הנושה בחברו מנה וחברו בחברו מוליאין מזה ונותנין לזה אילטריך למעוטי שענקה מהאי דינא: מכי משנה שכר שביר נפקא. גמרינן בעל כרחו וכי תנא ביס קרא אדוניו יתן לו כו' למעוטי מוכר עלמו: ושב אל משפחתו. במוכר עלמו כתיב לומר שילא ביובל: אם במוכר עצמו. וללמד שאס פגעו יובל בתוך שס יובל מוליאו: הרי כבר אמור. דכתיב לעיל מיניס עד שנת היובל יעבוד עמך: אם בנרצע. ללמד שאף שנרלע יולא ביובל: הרי כבר אמור. לקמיס בעי לס מאי סיא: דלא עבד איסורא. דלא נגב כלוס אבל מכרוהו ב"ד בגניבתו ימא נקנסיס לעבוד עד שס: ושבתם איש אל אחוזתו. בפרשת יובל כתיב: הרי כבר אמור. דכתיב לעיל עד שנת היובל יעבוד עמך: אי במכרוהו ב"ד הרי כבר אמור. ושב אל משפחתו כדאוקימנא לעיל: דלא מטא זימניה. לא מלאו שס שניו ללאת: ליקנסיה. על שאמר לא אלא ועבר על כי עבדי הס (ויקרא כה) והוא קונס אדון לעצמו הנס: משום דעבד ליה שש. קודם לכן ואין רבו מפסיד בשלוחו אבל מכרוהו ב"ד שפגע בו יובל בתוך שס אימא דלא נפסדיה לאדון קמ"ל: לעולם. ועבדו לעולס והוא לעולמו של יובל דמפי מהכי ליכא למימר דהא כתיב קרא אחריא ושבתם איש וגו' ואוקימנא בגרלע: ה"מ. דיולא גרלע ביובל ולא קודס לכן היכא דלא עבד שס אחר רליעס אבל היכא דעבד שס אחר רליעתו אימא ניפוק בשס דלא תהא רליעס חמורה מתחילת ממכרו: קמ"ל לעולם. מידי דהשוב עד לעולם: מדבר אלא בנרצע שתים ושלש שנים לפני היובל ח שהיובל מוציאו מאי משמע אמר רבא בר שילא אמר קרא איש איזהו דבר שנוהג באיש ואין נוהג באשה הוי אומר זו רציעה ואיצטריך למיכתב מכרוהו בית דין ואיצטריך למיכתב נרצע דאי אשמעינן מכרוהו ב"ד משום דלא מטאי זמניה אבל נרצע דמטאי זמניה אימא ניקנסיה ואי אשמעינן נרצע משום דעבד ליה שש אבל מכרוהו בית דין דלא עבד ליה שש אימא לא צריכא ואיצטריך למיכתב ושבתם ואיצטריך למיכתב לעולם דאי כתב רחמנא לעולם הוה אמינא לעולם ממש כתב רחמנא ושבתם ואי כתב רחמנא ושבתם הוה אמינא ה"מ היכא דלא עבד שש אבל היכא דעבד שש לא יהא סופן חמור מתחלתו מה תחלתו שש אף סופו נמי שש קמשמע לן לעולם לעולמו של יובל אלא מאן תנא דלא ולים שביר שביר בבו הוא דתניא

ואידך ההיא לגזירה שוה הוא דאתא אדתניא ר"א אומר מנין לרציעה שהיא באזן ימנית נאמר כאן אזן ונאמר להלן (ויקרא יד) אזן מה להלן ימין ט אף כאן ימין ואידך א"כ לימא קרא אזן מאי אזנו ואידך ההוא מיבעי ליה אזנו י ולא אזנה ואידך נפקא לה (שמות כא) מואם יאמר העבד העבד ולא אמה ואידך מיבעי ליה ב"ג עד שיאמר כשהוא עבד ואידך מעבד העבד נפקא ואידך עבד העבד לא דריש מ"ט דתנא קמא דאמר מוכר עצמו אין מעניקין לו מיעט רחמנא גבי מכרוהו ב"ד (דברים טו) הענק תעניק לו לו ולא למוכר עצמו ואידך ההוא מיבעי ליה לו ולא ליורשיו יורשיו אמאי לא שביר קרייה רחמנא מה שביר פעולתו ליורשיו אף האי פעולתו ליורשיו אלא י לו ד ולא לבעל חובו מדסבירא לן בעלמא כרבי נתן דתניא ד א"ר נתן ה מנין לנושה בחברו מנה וחברו בחברו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל (במדבר ה) ונתן לאשר אשם לואתא לו לאפוקי ואידך בעלמא נמי לא סבירא לן כרבי נתן מ"ט דת"ק דאמר מוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית מיעט רחמנא גבי מכרוהו ב"ד (שמות כא) אם אדוניו יתן לו אשה לו ולא למוכר עצמו ואידך לו ו בעל כרחו ואידך מכי משנה שכר שביר נפקא דתניא (דברים טו) כי משנה שכר שביר עבדך שביר אינו עובד אלא ביום עבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה וכי תעלה על דעתך שעבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה והלא כבר נאמר (שם) כי טוב לו עמך ה עמך במאכל עמך במשתה וא"ר יצחק מכאן שרבו מוסר לו שפחה כנענית ואידך אי מהתם הוה אמינא ה"מ מדעתיה אבל בע"כ אימא לא קמ"ל אלא מאן תנא דלא יליף שביר שביר האי תנא הוא ז דתניא (ויקרא כה) ושב אל משפחתו וגו' אמר ר"א בן יעקב במה הכתוב מדבר אי במוכר עצמו הרי כבר אמור אי בנרצע הרי כבר אמור הא אין הכתוב מדבר אלא במכרוהו ב"ד שתים ושלש שנים לפני היובל ז שהיובל מוציאו ואי ס"ד יליף שביר שביר למה לי נילף שביר שביר אמר רב נחמן בר יצחק לעולם יליף שביר שביר ואיצטריך ס"ד אמינא מוכר עצמו הוא דלא עבד איסורא אבל מכרוהו ב"ד דעבד איסורא אימא ניקנסיה קמ"ל אמר מר אי בנרצע הרי כבר אמור מאי היא ז דתניא (שם) ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו וגו' במה הכתוב מדבר אי במוכר עצמו הרי כבר אמור אי במכרוהו ב"ד הרי כבר אמור הא אין הכתוב מדבר אלא בנרצע שתים ושלש שנים לפני היובל ח שהיובל מוציאו מאי משמע אמר רבא בר שילא אמר קרא איש איזהו דבר שנוהג באיש ואין נוהג באשה הוי אומר זו רציעה ואיצטריך למיכתב מכרוהו בית דין ואיצטריך למיכתב נרצע דאי אשמעינן מכרוהו ב"ד משום דלא מטאי זמניה אבל נרצע דמטאי זמניה אימא ניקנסיה ואי אשמעינן נרצע משום דעבד ליה שש אבל מכרוהו בית דין דלא עבד ליה שש אימא לא צריכא ואיצטריך למיכתב ושבתם ואיצטריך למיכתב לעולם דאי כתב רחמנא לעולם הוה אמינא לעולם ממש כתב רחמנא ושבתם ואי כתב רחמנא ושבתם הוה אמינא ה"מ היכא דלא עבד שש אבל היכא דעבד שש לא יהא סופן חמור מתחלתו מה תחלתו שש אף סופו נמי שש קמשמע לן לעולם לעולמו של יובל אלא מאן תנא דלא ולים שביר שביר בבו הוא דתניא

ואידך לג"ס הוא דאתא. פי' וגריך שתהא מופנה משני לדדין דאי אינה מופנה אלא מגד אהד איכא מ"ד (בבהה דף כב:) דלמידין ומסיבין ומאי מוסיבין דאיכא ט מה למלוכע שכן עשין עד מרו ומזוב ושני תולעת: **ואידך.** פי' ת"ק בעלמא נמי לא ס"ל כר' נתן מכאן מדקדקין דאין הלכה כר' נתן דהא ר"א ורבנן פליגי בדר' נתן ור' אליעזר דשמותי הוא סבר כר' נתן והלכה כרבנן ועוד מדקדק ר"ת מהא דאמר לקמן פ' האומר (דף סט.) גבי אוספזיכיה דר' שמלאי ממזירא הוה א"ל אי קדימתך עברתיהו לבנך ומפרש משום דא"ל זיל גנוב גאיזדבן לעבד עברי ואי מוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית למה ליה למימר זיל גנוב ה"ל למימר זיל זכון עצמך אלא ס"מ דאין הלכה כר"א דודאי מוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית וכי היכי דבהא לית הילכתא כוותיה בהא דקאמר מעניקין לו נמי לית הילכתא כוותיה אלא ודאי אין מעניקין לו כת"ק ועוד ראיה מהא דאמר לקמן (דף עז:) הא מני תוספי היא דאמר לו ולא לבעל חובו משמע דאין הלכה כוותיה ור"ת ור"י פי' דהלכה כר' נתן דהא גבי פלוגתא דאמיי ורבא בפרק כל שעה (פסחים דף לא.) דאמר רבא מכאן ולהבא הוא גוכה אי אפשר לרבא לייסב אליבא דרב נחמן דאמר יתומים שגבו קרקע בחובת אביהן בעל חוב חוזר וגובה אותה מהן אלא כר' נתן וקי"ל כרב נחמן בדיני ורבא נמי דהא להעמידה כמותו וקי"ל ורבא גבי אביי ומה שהבאתי דמדלית הילכתא כר"א בהא דרבו מוסר לו שפחה כנענית ה"ג נימא דלית הילכתא כוותיה בההיא דמעניקין לו אין זה ראיה דילמא בההיא אין הלכה כמותו אבל באחריני הלכתא כוותיה ועוד דשמא גם בהא דמוכר עצמו רבו מוסר לו שפחה כנענית נמי הילכתא כוותיה והא דנקט התם זיל גנוב לרווחא דמילתא נקט דמוכרוהו ב"ד כ"ש מודו דרבו מוסר לו שפחה כנענית ומה שאומר דר"א שמותי הוא ברוב ספרים גרס ר' אליעזר והא דקאמר תוספי היא דילמא הכי קאמר תוספי היא וס"ל כוותיה וה"ר יתגאל מפרש לגבי מלוה כ"ש אית לה כר' נתן והכי נפרש לעיל אליבא דר"א אלא לו ולא לבעל חובו משום דסבירא לן בעלמא כר' נתן בשאר סבירות שמוליאין מזה ונותנין לזה אתא לו ופפקיה פי' שאינו משלם הענקה לב"ח ואידך ת"ק בעלמא נמי פי' בשאר סבירות לא קי"ל כר' נתן משום דטרח בגופו אבל בב"ח כ"ש אית להו דרבי נתן כדפי': **ואידך** אי מהתם ה"א ה"מ מדעתיה אע"ג דמדעתו מואס אדוניו יתן לו אשה נפקא מ"מ הוה אמינא דלהרצאת אדון קאתי: **כי** טוב לך עמך. ה"ר אברהם גרים כשביר כתושב יהיה עמך (ויקרא כה) דמהתם ילפינן בת"כ אבל בספרי לא דרים מידי מכי טוב לו עמך דאין זה לוי אלא איסור דברים בעלמא: **איזהו** דבר שנוהג באיש ואינו נוהג באשה. וא"ת ואימא זו מכרוהו ב"ד דלא שייך באשה דכתיב (שמות כב) בגניבתו ולא בגניבתה וי"ל דמ"מ שם מכירה נוהגת באשה אבל שם רציעה אינו נוהג באשה [ותימה דכיון דקרא לא משתמע אלא בנרצע למאי איצטריך למימר אי במכרוהו ב"ד הרי כבר אמור]. ת"י: אמאי

עין משפט נר מצוה

קמב
ח מיי' פ"ג מהל' עבדים הלכה ט

קמג
ב מיי' שם הל' י"ב

קמד
ג מיי' שם הל' י"ג

קמה
ד מיי' שם הל' יז

קמו
ה מיי' פ"ב מהלכות מלוה ולוה הלכה ו
סמג עשין נג טוש"ע ח"מ סי' פו סעיף ח

קמז
ו מיי' פ"ג מהל' עבדים הלכה ג

קמח
ז מיי' שם פ"ב הלכה ב

קמט
ח מיי' שם פ"ו הלכה ו

מסורת הש"ס

א סנהדרין פ' ראשון דף ז: ב [ב"ק ל.] ג [ב"ק לב.] ד [ב"ק מ:] ה [ב"ק לג.] ו [ב"ק לד.] ז שם ח רש"ל ט [כן הוא בהדיא ביבמות קד. ע"ש] י [ועי' תוס' כתובות מג. ד"ה ל"ג וע"ע תוס' ב"ק פז: ד"ה דתתה]

אמאי קאמר ומה מי שאינו נגאל באלה גילף שכיר שכיר. פירוש שיהא מוכר עצמו לישראל נגאל באלה וא"ת כי נמי לא ילפינן שכיר שכיר לומר שיהא מוכר עצמו לישראל נגאל באלה מנמכר לעובד כוכבים מ"מ גילף מוכי תשיג וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד מוכר עצמו לישראל נגאל באלה מנמכר לעובד כוכבים ויש לומר דשכיר ק"ו ממכרוהו ב"ד שאינו כתוב למעלה בנמכר לעובד כוכבים וא"ת היכי תיסק אדעתין דגילף מכרוהו ב"ד ממכר לעובד כוכבים בג"ם דשכיר שכיר הא אמרת דסברא לומר גבי מכרוהו ב"ד דליקנסיה משום דעבד איסורא וי"ל דכתר דגלי קרא לעיל שיצא ביובל אף ע"ג דעבד איסורא כדמפרש הוה בעי למילף שכיר שכיר שיגאל באלה אי לאו הוה קרא וא"ת אכתי היכי בעי למילף שכיר שכיר שיגאל באלה מנמכר לעובד כוכבים מה לנמכר לעובד כוכבים דין הוא שיגאל באלה כדי שלא יטמע בין העובדי כוכבים ויש לומר דהאי סברא שלא יטמע איהו כתובה ואין לפתור מהך סברא:

אמר קרא יגאלנו. הקשה ה"ר מאיר למאי דס"ד דלא ידעינן מישועא האי יגאלנו אמאי לא ילף ק"ו ממכרוהו ב"ד דיהיה נגאל באלה ומה נמכר לעובד כוכבים שאינו נגאל בכסף נגאל באלה מכרוהו ב"ד שנגאל בכסף אינו דין שיגאל באלה ותירץ דאיכא למיפרך מה לנמכר לעובד כוכבים שכן יוצא במיתת האדון ולכן דין הוא שיגאל באלה תאמר לנמכר לישראל שאינו יוצא במיתת האדון שהרי עובד את הבן ולכך דין הוא שלא יגאל באלה ומ"מ קשה דהא אמה עבריה מצינו למילף מהאי ק"ו דנמכר לעובד כוכבים שהרי איהו עובדת לא את הבן ולא את הבת והדר גילף ע"ע הנמכר לישראל מהקישא דעבדי לעבדיה ומהר"י תירץ דאי לא יגאלנו ה"א דנמכר לישראל נמי נגאל באלה וה"פ ומה מי שאינו נגאל באלה פירוש דלא כתיב בקרא בהדיא שיגאל באלה נגאל בכסף נמכר לעובד כוכבים דכתיב בהדיא בקרא שנגאל באלה אינו דין שיגאל בכסף וה"נ אמרינן בפ' הבור את הפועלים (ב"מ דף פח:) דבעי למימר דשור אוכל אפילו במחובר מק"ו מאדם ומה אדם שאינו אוכל בתלוש אוכל במחובר שור שאוכל בתלוש אינו דין שאוכל במחובר אלמא עביד ק"ו מאדם שאינו אוכל בתלוש אע"פ שאמת הוא שאוכל אף בתלוש אלא ה"פ שאינו אוכל בתלוש דלא כתיב בהדיא בקרא שאדם אוכל בתלוש בדפי' הכא:

ומה מי שאינו נגאל באלה יוצא בכסף כו'. וא"ת אדם אחוזה יוכיח שנגאלת באלה ואיהי נגאלת בכסף אף אני אביא ממכר לעובד כוכבים דה"ג לקמן (דף כ:) עביד הוכחה מעבד לאדם ומאדם לעבד וי"ל דאיכא למיפרך מה לאדם שכן איהו יוצאה במיתת האדון להכי איהו יוצאה בכסף לעובד כוכבים שיוצא במיתת האדון על כן דין הוא שיוצא בכסף:

ורבי יוסי הגלילי מידי אלא ז [באחר] כתיב. נראה דלא גרס ליה דפסטיה דקרא הכי הוא ושוד דבמסקנא לא מתרצא ההיא קשיא דין לר' יוסי הגלילי בין לר"ע וכרוב ספרים אינו ולספרים דגרסי ליה נראה להר"מ דהכי פירושו מידי אלא [באחר] כתיב כיון דלא איירי כלל אלא מקרובים מגליה לר' יוסי הגלילי דבשאר כל אדם לשעבוד דילמא קרובים מצו למפרקיה אבל אחרים לא מצו למפרקיה אפילו לשעבוד ובהכי מתרצא שפיר אמסקנא דמיירי קרא נמי אגאולת קרובים וז"כ שעבוד דוילא בשנת היובל אלא בסברא קמיפלגי. פי' בקונטרס אי פסיטא לן דהאי באלה אקרובים קאי ע"כ שעבוד דוילא בשנת היובל אלא בסברא קמיפלגי מעלית להקשות לר"ע מידי אלא באלה כתיב אלא בסברא פליגי אי האי באלה אקרובים קאי או אאחרים קאי דהא אחרים נמי כתיב בהאי קרא ר' יוסי סבר באלה אלו קרובים ור"ע סבר באלה אלו אחרים והקשה רבינו ברוך כיון דאית ליה לר"ע דהאי באלה אלו אחרים ולשחרור היכי קאמר לעיל ר"ע באלה לשעבוד אדרבה ה"ל למימר באלה היינו אחרים לשחרור ויש לומר לדברי ר' יוסי הגלילי קאמר כלומר מה שאתה קורא באלה דהיינו קרובים לשעבוד: **ורבי** האי ויצא בשנת היובל מאי עביד ליה. לא בעי למאי דאתא דהא מיבעי ליה שאינו יוצא מתחת יד עובד כוכבים עד היובל אלא הכי בעי למאי נקט בשנת היובל ואם לא יגאל באלה. בנמכר לעובד כוכבים כתיב: באלה? בקרובים דכתיב לעיל מיניה אז דודו וגו': ומה מי שאינו נגאל באלה. נמכר לישראל לא כתיב ביה גאולת קרובים דלא נפקא לן (לעיל דף יד:) מוהפדה אלא גאולת עלמה: גילף שכיר שכיר. גאולת קרובים לנמכר לישראל מנמכר לעובד כוכבים דבנמכר לעובד כוכבים ממי כתיב דשכיר שנה בשנה יהיה עמו: דפליגי עליה דרבי. ואמרי דנמכר לעובד כוכבים יוצא לשם: ר' יוסי הגלילי וכו'. דמפיק האי באלה לדרשה אחריתי: באלה לשחרור. גאולתו קרובים אינו מתעבד לשם: ויצא בשנת היובל. מאותו אחר שיגאלנו מן העובד כוכבים אלמא גאלו אחר כל אדם מתעבד לו: ונגאל זו גאולת אחרים. ולימדך שכל אדם בישראל גואלו מיד העובד כוכבים ואין העובד כוכבים יכול לעכב עליו ובעובד כוכבים שתחת ידינו שכתוב מדבר: ר' יוסי סבר מקרא נדרש לפניו. גאולת עצמו פשיטא לן דהויא לשחרור והיא מלמדת על שאר גאולות לר' יוסי איהו מלמדת אלא על גאולת קרובים שהיא לפניה ומקרא הנדרש ללמד נדרש ללמד על שלפניו הכתוב למעלה הימנו: שדי גאולת קרובים אגאולת עצמו. ללמד הימנו לפי שמלמד על שלפניו הילך גאולת קרובים למדו מגאולת עצמו שכתובה אחריה: לאחריו. שכתובה למטה הימנו הילך גאולת עצמו מלמדת על גאולת אחרים אלמא למוד גאולת אחרים מגאולת עצמו: ה"א כו'. אבל הסתא דכתיב באלה לומר שם חילוק בין אלה לאחרים למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: אי הכי. דבעלמא נדרש לפניו ולאחריו והכא מהכא דכתיב באלה הוא הדר קושיא לדוכתיה דר"ע היכי משתמע שעבוד דוילא בשנת היובל אקרובים: אלא בסברא פליגי. כלומר אי פשיטא לן דהאי באלה אקרובים קאי על כרחך שעבוד דוילא בשנת היובל אאחרים משתמע אלא בסברא פליגי אי האי באלה אקרובים קאי או אאחרים דהא אחרים נמי בהאי קרא כתיבי: ר' יוסי הגלילי סבר מסתברא. אחרים לשעבוד דהאי באלה אקרובים קאי דשעבוד דוילא בשנת היובל אאחרים דאי אמרת כו': ור"ע סבר מסתברא. אקרובים שעבוד והאי אלה אאחרים קאי ושעבוד דוילא ביובל אקרובים קאי דאי אמרת כו': לכדתניא. לגמדך שאף על פי שהעובד כוכבים תחת ידך אם לא יגאל יתעבד בו עד היובל ואי אתה רשאי לבא עליו בעקיפין:

(ויקרא כה) ואם לא יגאל באלה רבי אומר
ז באלה הוא נגאל ואין נגאל בשש שיכול
א והלא דין הוא ומה מי ב שאינו נגאל באלה
נגאל בשש זה שנגאל באלה אינו דין שנגאל
בשש ת"ל באלה באלה הוא נגאל ואין נגאל
בשש ואי סלקא דעתך יליף שכיר שכיר
אמאי קאמר ומה מי שאינו נגאל באלה
גילף שכיר שכיר אמר רב נחמן בר יצחק
לעולם יליף שכיר שכיר ושאני הכא דאמר
קרא (שם) יגאלנו לזה ולא לאחר ומאן תנא
דפליג עליה דרבי ר' יוסי הגלילי ור"ע ג דתניא
(שם) לא יגאל באלה ר' יוסי הגלילי אומר
באלה לשחרור בשאר כל אדם לשעבוד ר"ע
אומר באלה לשעבוד בשאר כל אדם
לשחרור מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי אמר
קרא אם לא יגאל באלה אלא באחר ויצא
בשנת היובל ור"ע אומר אם לא יגאל אלא
באלה ויצא בשנת היובל ד ור' יוסי הגלילי
מידי אלא באלה כתיב אלא בהאי קרא
קמיפלגי (שם) או דודו או בן דודו יגאלנו זה
גאולת קרובים (שם) או השיגה ידו זה גאולת
עצמו ונגאל זו גאולת אחרים ר' יוסי הגלילי
סבר מקרא נדרש לפניו שדי גאולת קרובים
אגאולת עצמו מה גאולת עצמו לשחרור אף
גאולת קרובים לשחרור ור"ע סבר מקרא
נדרש לאחריו שדי גאולת אחרים אגאולת
עצמו מה גאולת עצמו לשחרור אף גאולת
אחרים לשחרור אי הכי באלה למה לי
אי לאו באלה ה"א ה מקרא נדרש בין לפניו
בין לאחריו והכל לשחרור אי הכי הדר קושיא
לדוכתיה אלא בסברא קמיפלגי רבי יוסי
הגלילי סבר מסתברא גאולת אחרים לשיעבוד
דאי אמרת לשחרור הוו מימנעי ולא פרקי
ליה ור"ע סבר מסתברא גאולת קרובים
לשיעבוד דאי אמרת לשחרור כל יומא ויומא
אזל ומזבין נפשיה א"ר חייא בר אבא א"ר
יוחנן זו דברי ר' יוסי הגלילי ור"ע אבל חכ"א
ו הכל לשחרור ו מאן חכמים רבי היא דמפיק
ליה להאי באלה לדרשא אחרינא ומקרא
נדרש בין לפניו ובין לאחריו ורבי האי
(שם) ויצא בשנת היובל מאי עביד ליה
מיבעי ליה לכדתניא ויצא בשנת היובל

מסורת הש"ס
א [לפמ"ש תו' חולין כב. ד"ה שיכול וכו' גרלה לל"ג שלא תיכות הגלו והלא דין הוא]
ב [לקמן כח.]
ג ת"כ פרשה בהר סיני פסיקתא פ' בהר סיני
ד ג"ל ור"ע ה שבת לב: ב"מ לה. ר"ה פו: זבחים כד: [מנחות יט. חולין קיח:]
ו [ברובין פג. וש"נ]
ז רש"ל

לאחרת. נקיחת קידושין: הניחא כו'. פלוגתייהו לקמיה: אדון כותבו. בתך קנויה לי וזותמו לאב כדרך שאר קידושין שבבעל כותב בתך היא מקודשת לי: אלא למ"ד אב כותבו. לא ילף משאר קידושין ומגליה דקני ליה שמרא: לא תצא בצאת העבדים. בשן ועין בראשי איברים בעבד כנעני שאם שימא את עיניה וכן עינו של עבד עברי אינו יוצא בכך אלא נותן לו דמי עינו וזה משליה שם ויוצא: אבל נקנית היא בקנין עבדים. כנעניה ושם נקנין בשטר כדלקמן (דף כב:) דאיתקש לקרקעות דנקנין בשטר בכסף ובחזקה: ומאי ניהו חזקה. ולקמן (שם) מפרש כילד בחזקה שיכפוה לעשות מלאכה אחת: והתנחלתם אותם. בעבד כנעני כתיב אותם כאחוזה הנקנין בחזקה ולא אחר: בנכסי הגר. שמת ואין לו יורשין ונכסיו ספק: להכי אהני אם אחרת. הקישה הכתוב לאחרת לגלות על הלימוד של כלאת העבדים שבא ללמדנו על קנין השטר ולא על החזקה אבל שיקל שטר לאו מקידושין ליף דתימא אדון כותבו אלא משטר קרקעות ליף כשטר עבד כנעני ואב כותבו כי היכי דשטר שדות מוכר כותבו כדילפינן (לעיל דף ט.) מן ולקח לת ספר המקנה: שאינה יוצאה בראשי איברים. ולגופיה אילטריך ולא למידק מינה אבל נקנית בקנין עבדים דכל קרא דמיבעי לגופיה לא אתי לדוקיא: מאי בצאת. דלדוקיא נמי אתי לומר לך מדין יציאה לבדה מיעטתה ולא מדין הקנין: למה לי שטר. הא אין גופו קנוי אלא חוב ממון עבודת שם שנים שם עליו: נימא ליה באפי תרי זיל. ליה לי עלך מידי ונפטר: גופו קנוי. עד שיגיעו ימי חיפושו ולפיכך הרב שמחל על גרעונו אינו מחול ולריך שחרור ואם לאו חוזר ומשתעבד בו אם ירצה דלא שייך בו מחילת ממון אלא לגבן שחרור וכי כתב ליה לגבן שחרור ונתן ליה נפיק דלא גרע מכנעני דנפיק בשטר דכתיב או חופשה לא יתן לה ואמר לה לה מחשה: במיתת האב. אבל: מיתה שמוציאה מרשות אב. שאין מעשה ידיה ליורשיו כדקיימא לן בכתובות (דף מג.) אמר רב יהודה אמר רב בת הגיזונית מן האחין מעשה ידיה לעצמה אמר רב כהנא מ"ט דרב דכתיב והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם ולא בנותיכם לבניכם מגיד שאין אדם מורים זכות שם לו בבתו לבנו: שייר מיתת אדון. דקי"ל לקמן (דף יז:) דאינה עובדת את הבן: דאיתא נמי באיש. דגרלע נמי יולא במיתת אדון דאינו עובד את הבן כדתנן במתניתין (לעיל דף יד:): ואלא ניתני. מיתת האב הוא ל ולא שייר מידי: שיש לו קצבה. וכסף מקנתו ושם שנים ויובל כולהו ידעי לאימת זכמיה: והא סימנין כו'. שם שמפרש להביא ויש שמאחרת: למעלה. אימת דמייתא לאחר י"ג שנים הוו סימני בערות:

בעובד כוכבים שישנו תחת ידך. פי' בקונט' אם לא יגאל ישתעבד בו עד היובל ואין אתה רשאי לבא עליו בעקיפין ואי"ת תיפוק ליה מדכתיב (ויקרא כה) והאב עם קונהו משנת המכרו לו עד שנת היובל דאי בעובד כוכבים שאינו תחת ידך לא ליית וי"ל דאי מהתם ה"א דמיירי בעובד כוכבים שאינו תחת ידך דאתי קרא למימר שמודיעין לו את הדין לעובד כוכבים אם ירצה לשמוע לקבל עליו דין תורה אבל בעובד כוכבים שישנו תחת ידך ה"א לא ניתיב ליה כלל קמ"ל הא קרא דאייתר שהרי הרבה יובל כתיבי בפרשה לומר שאפילו יכול להוציאו בע"כ לא תבא עליו בעקיפין ולא גאל אי"כ יצאם כסף ואע"ג דכתיב והאב עם קונהו דדרשינן ליה כ שידקדק עם קונהו ולא יכעוס עליו ואע"פ שאינו תחת ידך פטמיס שיכול להעריס עליו ולהעשותו בדין והאב ואי"ת אי בעובד כוכבים שישנו תחת ידך מה שייך יובל ולמה לי נמי דקדוק כלל וי"ל דהכא שהעובד כוכבים בעוה עליו ונתן לו משות של מכר גופו כא הכתוב להמיעטו שלריך לדקדק: שכן מוציא בבת ישראל. הא דלא נקט שכן מכנים דהוה דמי טפי משום דבגנב כתיב בהדיא: לימא ליה באפי תרי זיל. תימה אמאי זיל אמאי לא פריך ויפקירנו שהרי אפילו עבד כנעני שנופו קנוי יצא בהפקר לשמואל דאמר המפקיר עבדו יצא לחירות וא"ל גע שחרור כפ' הסולת (גיטין לח.) ולמה לי שטרא ואפילו למ"ד (שם:) דהמפקיר עבדו יצא לחירות ולריך גע שחרור היינו משום הפקעת איסור כדי להתירו בבת ישראל וא"כ בע"ע למה לי שטרא דבלא"ה מותר וי"ל דאין ה"ע ומיהו לא הוה קשה למה לי שטרא ליפקוה בהפקר דפשיטא דיש יציאות אחרות לבד משטר אלא הכי קשיא ליה אף בשבא להוציאו בשטר למה לי שטר אותו לשון הכתוב בשטר דהיינו הרי את כן חורין הרי את לעצמך כדתנן בהמגרש (שם פה:) אותו לשון עצמו יאמר לו בע"פ שם"ל דאין לריך אלא מחילה כמו מחילת חוב בעצמא ולבסוף דמסיק ע"ע גופו קנוי לשון הכתוב בשטר אין מועיל בעל פה ל: אמר רבא זאת אומרת עבד עברי גופו קנוי. מדלא חייב במתני' שטר ממעט דשכר דעבד עברי אין גופו קנוי ותימה דרבא דקאמר עבד עברי גופו קנוי היכי פליג אמתני' וליכא למימר דרבא דייק מברייתא הכי וליה לא ס"ל הכי דאמר לקמן בפירקין (דף כח.) עד היכן גלגול שבועה ומסיק רבא לטעמיה דאמר רבא עבד עברי גופו קנוי וי"ל דמתני' נמי שכרה דגופו קנוי והא דלא חייב שטר משום דתנא דמתני' לא חייב אלא משום דלעשות אין אדם מלאכתו בשבת ויש לדקדק מכאן דמחילה לא בעי קנין ומיהו יש לדחות דכיון שבאה מוחזק בגופו אין לך קנין גדול מזה: מיתה שמוציאה מרשות אב. אינו דין שמוציאה מרשות אדון. וא"ת הוסף תוכיח שמוציאה מרשות אביה ואין מוציאה מרשות אדון דאי הוסף מוציאה מרשות אדון אין אדם קונה את בניו שהרי יכול להבניטה ולהוציאה מרשות אדון וי"ל מה להוסף שכן אינה מוציאה מרשות אב אלא מדעתו ולכך אינה מוציאה מרשות אדון תאמר במיתה שמוציאה מרשות אב בע"כ:

א בעובד כוכבים שישנו תחת ידך או אינו אלא בעובד כוכבים שאינו תחת ידך אמרת וכי מה אפשר לעשות לו הא אין הכתוב מדבר אלא בעכו"ם שישנו תחת ידך: מנלן אמר עולא אמר קרא (שמות כא) אם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת מה אחרת מקניא בשטר אף אמה העבריה מקניא בשטר הניחא למ"ד שטר אמה העבריה אדון כותבו אלא למ"ד אב כותבו מאי איכא למימר דאיתמר שטר אמה העבריה מי כותבו רב הונא אמר אדון כותבו רב חסדא אמר ב אב כותבו הניחא לרב הונא אלא לרב חסדא מאי איכא למימר אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא (שם) לא תצא כצאת העבדים אבל נקנית היא בקנין עבדים ומאי ניהו שטר ואימא אבל נקנית היא בקנין עבדים ומאי ניהו חזקה ב אמר קרא (ויקרא כה) והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם בחזקה ולא אחר בחזקה ואימא אותם בשטר ולא אחר בשטר הכתיב לא תצא כצאת העבדים ומה ראית מסתברא שטר ה"ל לרבויי ג שכן מוציאה בבת ישראל אדרבה חזקה ה"ל לרבויי שכן קונה בנכסי הגר ד באישות מיהת לא אשכחן אי בעית אימא להכי אהני אם אחרת ורב הונא האי לא תצא כצאת העבדים מאי דריש ביה ההוא מיבעי ליה שאינה יוצאה בראשי אברים כעבד ורב חסדא א"כ לכתוב קרא לא תצא בעבדים מאי כצאת העבדים ש"מ תרתי: וקונה את עצמו בשנים: דכתיב (שמות כא) שש שנים יעבד ובשביעית וגו': ביובל: דכתיב (ויקרא כה) עד שנת היובל יעבד עמך: בגרעון כסף: ה אמר חזקיה דאמר קרא (שמות כא) והפדה מלמד שמגרע פדיונה ויוצאה תנא ב וקונה את עצמו בכסף ובשוה כסף ובשטר בשלמא בכסף דכתיב (ויקרא כה) מכסף מקנתו שוה כסף נמי(שם) ו ישיב גאולתו אמר רחמנא לרבות שוה כסף בכסף אלא האי שטר ה"ד אילימא דכתב ליה שטרא אדמיה היינו כסף אלא שיחרור שטר ל"ל לימא ליה באפי תרי זיל א"נ באפי בי דינא זיל ז אמר רבא ג זאת אומרת ע"ע ח גופו קנוי והרבשמחל על גרעונו אין גרעונו מחול: יתירה עליו אמה העבריה: אמר ר"ל ט אמה העבריה קונה את עצמה במיתת האב מרשות אדון מק"ו ומה סימנין שאין מוציאין מרשות אב מוציאין מרשות אדון מיתה שמוציאה מרשות אב אינו דין שמוציאה מרשות אדון מיתבי רב הושעיא יתירה עליו אמה העבריה שקונה את עצמה בסימנין ואם איתא ניתני נמי מיתת האב תנאו שייר מאי שייר דהאי שייר שייר מיתת האדון אי משום מיתת האדון לאו שיורא הוא דכיון דאיכא נמי באיש לא קתני ואלא ניתני תנא דבר שיש לו קצבה קתני דבר שאין לו קצבה לא קתני והא סימנין דאין להם קצבה וקתני א"ר ספרא אין להם קצבה למעלה אבל יש להם קצבה

למטה

עין משפט נר מצוה

קנב
ב מיי' פ"ל מהל' עבדים הל' ח והי"
קנג
ג מיי' שם הל' יח

מסורת הש"ס

א ת"כ פ' בהר סיני פסיקתא פ' בהר סיני ב [תוספות נזר.] ג [לעיל ה:] ד [שם.] ה [לעיל יח:] ו [לעיל ח.] ז כ"ק קינ. לקמן כח. ח [וע"ע תוס' כ"מ קיב. סל"ה חוזר] ט ב"מ יב: י סוכה נד. כ"ק י. טו. מנ: סכ: כתובות מא. תענית יג: יד. יבמות כא: עב. פד: לקמן. [גזיר לח: סוטה עז. מכות כא:] כ [ב"ק ד' קינ:] ל [ב"ר תוס' כ"מ נט. ד"ה דלא ותוספות יבמות עו: ד"ה אלמא]

קנה א מיי' פ"ב מהל' אישות הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכב סעיף ו וסימן נקיס סעיף יד

קנו ב מיי' פ"ג מהלכות עבדים הלכה יד

קנז ג ד ה ו ז מיי' שם הלכה טו סמג עשין פד

קנח ח מיי' שם הלכה יד

קנט ט מיי' שם פ"ב הל' ד סמג עשין פב

מסורת השס אגדה מז: ע"ש ב [ע' תוס' יבמות פד: ד"ה אלא לאו ותוס' כתובות כט. סד"ה ועל] מכות ותוס' זבחים פד. ד"ה הלן ותוס' שטו' לט. ד"ה ואלו נאמרים ותוס' שם מה: ד"ה כל הנשבעין וע' הוטב תוס' שבת עה: ד"ה חסר לחמה] ג [נקמן מ.] ד כתובות מג. ת"כ פ' בהר ה פי' גאון יוד קרת שם עיר ההיא דפ' סדר תעניות כג: ת"ר יוסי דמן יוד קרת ו בפרי פ' לאה ז [וע' תוס' יבמות ג: ד"ה לתעוני כמה ברכמתי שם על לדן]

והא לרבעה קתני. נראה דדייק מהא דקתני ואי אתה יכול לומר לרבעה באחד מהן דמשמע דנהית לפרושי כולהו דסוטה (דף מז.) תנא ושייר אע"ג דתנא מייתא גבי הא דאמרינן בג' מקומות הלכה עוקרת את המקרא ז. לסימנין שכן נשתנה הגוף. ואם תאמר מכל הני איכא למידק ק"ו ומה סימנין שאע"פ שנשתנה הגוף אינו מוציאה מרשות אב ואפ"ה מוציאה מרשות אדון מיתה שאע"פ שלא נשתנה הגוף מוציאה מרשות אב אינו דין שמוציאה מרשות אדון וי"ל דודאי גבי אדון שייך לומר שינוי הגוף גורם הוצאה משום דאין זה הגוף שקנה אבל גבי אב לא שייך טעם דשינוי הגוף דלעולם הוא אביה אחר השינוי כמו קודם השינוי וא"ת נעשה ק"ו מסיס ויובל שאין מוציאין מרשות אב ומוציאין מרשות אדון מיתה אב שמוציאה מרשות אב אינו דין וכו' וכ"ת מה לסיס ויובל שכן מוציאין בע"ע תאמר במיתת אב וכו' סימנין יוכיחו וי"ל דאיכא למפרך מה לסימנין שכן נשתנה הגוף וא"ת תיתי מביוייהו דמאי אמרת מה לסימנים שכן נשתנה הגוף סיס ויובל יוכיחו מה לסיס ויובל שכן מוציאין בע"ע סימנין יוכיחו וחזר הדין לא דאי זה כו' הלל הטוה שבהן שמוציאין בעצמה סיס ויובל בע"ע וסימנין נמי מוציאין בעצמה שהרי מוציאין האיש מידי קטנות ומוציאין כאן אף אני אומר כו' וי"ל דאיכא למיפרך מה לאדם הטוה שבהן שמוציאין מעבדות תאמר במיתת האב אלא מינו שמוציאה מעבדות ואע"ג דהיא גופא בעי למילף מ"מ כל כמה דלא ילפינן פירכא היא וא"ת נעשה ק"ו מיתת אדון שאינה מוציאה מרשות אב אם אם מת אדון בעודה קטנה חוזרת לרשות אב עד בגרות ומוציאה מרשות אדון מיתת אב שמוציאה מרשות אב אינו דין וכו' וי"ל מה למיתת אדון שכן מוציאה בגרעא תאמר במיתת אב וכו':

והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם מכאן שאין אדם מוריש זכות כו'. הר"ר יהודה מקורבי"ל הקשה למה לי והתנחלתם שאין מורים זכות בתו לבנו פשיטא דמהיכא נפקא לן (כתובות ד' מו:) דמעשה הבת לאב מלאמה ואמה נופה אינו יכול להורים לבנו כדדייק לקמן (דף יז:) דאמה אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת וי"ל ה"מ גדולה הוא דנפקא לן מלאמה אבל קטנה לא נפקא מלאמה אלא מסברא דהתם זכוי מזכין לה וכו' ולהכי איצטריך והתנחלתם: אמה

למטה. אם הביאה לפני זמנה אינו סימנין: ס"ג לה מתניתא בפרק יולא דופן בן תשע שנים שהביא שתי שערות שומא מבן ט' שנים ויום אחד עד בן י"ב שנה ויום אחד ועודן בו שומא מבן ט' שנים ויום אחד עד י"ב שנה ויום אחד ועודן בו שומא רבי יוסי בר' יהודה אומר סימן בן י"ג שנה ויום אחד דברי הכל סימן בן ט' שנים. הכל מודים שומא: מבן תשע ועד בן י"ב שנה ועודן בו. כשסגיב לי"ב ולא נסרו פלוגתא אבל אם נסרו קודם י"ב לא פליג ר' יוסי דאיגלאי מילתא דלאו סימן הוי ומבן י"ג שנים ויום אחד מודו רבנן דהוי סימן ואפילו נסרו: שומא. ורוא"ם בלע"ז ורכה לשון בה שער אלמא המביאה קודם תשע אינו סימן ויש לה קלבה למטה: ד' מעניקים להם. תגאי פליגי לקמן מיכא למ"ד בורח ויולא בגרעון כסף אין מעניקים לו ואיכא למ"ד יולא בגרעון כסף מעניקים לו לפיכך קבע בהן ר' שמעון מנין ארבעה ואין בורח וגרעון אחד מהן וקס"ד הסתא שהן סיולא בשס סיס והיולא ביובל ונרלע סיולא במיתת אדון וסימנין דאמה העבריה: שלשה מהן באיש. סיס ויובל ומיתת אדון דנרלע ושלשה באשה סיס ויובל וסימנין: ואין רציעה באשה. ולקמיה פריך בלא רציעה נמי אמה העבריה יולאת במיתת האדון: כדרב ספרא. דיש לה קלבה למטה: מיתת אדון. לא קתני בהני ד': שנים ויובל. הפוגע בתוך שס: ויובל של רציעה. ויובל המוליא את הנרלע וסבי חפוסי דיובל כל חד חביב באפי נפשיה: ה"נ מסתברא. דמיתת אדון לא קתני בהו: ואם איתא. דתנא מיתת האדון ותרתי יובלי כחד חביב להו הא איתא נמי באשה ומאי נינהו דקאמר אין נמי באשה ומאי נינהו דלא רציעה נמי הוי באשה דבלא רציעה נמי הוי בה ארבעה ענק: ואין לרבה. במוליאתה אלא שכר בעלה כמה שבעלה ממלאכתה כשנבעתה ולקמיה פריך ענק ע"ע לעלמו פשיטא: הא דנפקא בסימנים. ואביה קיים הוי לאב: והא דנפקא במיתת האב. דהואיל דליתיה לאב זכיה אינה אינו בענק: זכות בתו. זכות שזכתה לו תורה בשבת בתו: יו"ד קרת. יו"ד שהיא קטנה עשאה עיר גדולה כלומר האריך משכתו חנם: ולא לבעל חובו. ומדסבירא לן כרבי נתן אתא לו אפקיה כדפרישית לעיל (דף מו.): אלו מעניקין להן כו'. ולקמן ילפינן כולהו למעמייהו: אלא ליוצא בשש. דטענק בדידיה כתיב: תשלחנו וכי תשלחנו. תני זימני תשלחנו ולרבות שאר שילוחין לטענק: שאין שילוחו מעמך. מדעתך אלא מאליהם: ששילוחו מעמך. שיהא מקבל גרעון ומשלחו: השלמה בעי. להשלים שס ולאחר שהשלים הרי הוא כיולא בשס ויעניקנו:

למטה א דתניא ב בן תשע שנים שהביא שתי שערות שומא מבן ט' שנים ויום אחד עד בן י"ב שנה ויום אחד ועודן בו שומא ר' יוסי בר' יהודה אומר סימן בן י"ג שנה ויום אחד דברי הכל סימן מתיב רב ששת ר' שמעון אומר ד' מעניקים להם ג' באיש וג' באשה ואי אתה יכול לומר ד' באחד לפי שאין סימנים באיש ואין רציעה באשה ואם איתא נמי מיתת אב וכ"ת ה"נ תני ושייר והא ארבעה קתני וכי תימא תנא דבר שיש לו קצבה קתני ודבר שאין לו קצבה לא קתני והא סימנין דאין להם קצבה וקתני וכי תימא ה"נ כדרב ספרא והאיכא מיתת אדון דאין להם קצבה וקתני מיתת אדון נמי לא קתני ואלא ארבעה מאי ניהו שנים ויובל ויובל של רציעה ואמה העבריה בסימנים ה"נ מסתברא דקתני סיפא אי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהם לפי שאין סימנים באיש ואין רציעה באשה ואם איתא באשה מיהא משכחת לה ארבעה ש"מ מתיב רב עמרם ג ואלו מעניקים להם היוצא בשנים וביובל ובמיתת האדון ואמה העבריה בסימנים ואם איתא נמי מיתת אב וכי תימא תנא ושייר ב והא ג אלו קתני וכי תימא דבר שיש לו קצבה קתני דבר שאין לו קצבה לא קתני והא סימנין דאין להם קצבה וקתני וכי תימא ה"נ כדרב ספרא האיכא מיתת אדון דאין תיובתא דריש לקיש תיובתא והא ריש לקיש ק"ו אמר קל וחומר פריכא היא משום דאיכא למיפרך מה לסימנין שנשתנה הגוף תאמר במיתת אב שכן לא נשתנה הגוף ג תני חדא ענק עבד עברי לעצמו וענק אמה העבריה לעצמה ותניא אידך ענק אמה העבריה ומציאתה לאביה ואין לרבה אלא שכר בטלה בלבד מאי לאו הא דנפקא בסימנים והא דנפקא לה במיתת אב לא אידי ואידי דנפקא לה בסימנין ולא קשיא ד הא דאיתיה לאב הא דליתיה לאב בשלמא ענק אמה העבריה לעצמה ה למעוטי אחין ד דתניא (ויקרא כה) והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אותם לבניכם ולא בנותיכם לבניכם ו מכאן שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו אלא ענק ע"ע לעצמו פשיטא אלא למאן אמר רב יוסף ה יו"ד קרת קא חזינא הכא אביי אמר הכי אמר רב ששת הא מני תוטאי הוא דתניא תוטאי אומר לו ולא לבעל חובו גופא אלו מעניקים להם היוצא בשנים וביובל ובמיתת אדון ואמה העבריה בסימנין אבל בורח ויוצא בגרעון כסף אין מעניקים לו ר"מ אומר בורח אין מעניקין לו ויוצא בגרעון כסף מעניקים לו ר"ש אומר ארבעה מעניקים להם ג' באיש וג' באשה ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן לפי שאין סימנין באיש ורציעה באשה מנה"מ דת"ר ו יכול לא יהו מעניקים אלא ליוצא בשש מנין לרבות יוצא ביובל ובמיתת האדון ואמה העבריה בסימנין ת"ל (דברים טו) תשלחנו וכי תשלחנו יכול שאני מרבה בורח ויוצא בגרעון כסף ת"ל וכי תשלחנו חפשי מעמך מי ששילוחו מעמך ז יצא בורח ח ויוצא בגרעון כסף שאין שילוחו מעמך רמ"א בורח אין מעניקין לו דאין שילוחו מעמך אבל יוצא בגרעון כסף ששילוחו מעמך בורח השלמה בעי דתניא מנין לבורח ט שחייב להשלים ת"ל (שמות כא) שש שנים יעבד

יכול

ח (יכול אפי' חלה. בתוך שם יסא חייב להשלים ימי חלין: ת"ל ובשביעית יצא. ואפי' לא עבד שם שלימים): ופגע בו יובל. אחרי כן למחרת: בעושה מעשה מחט. בחלין שהוא מעשה קל קתני לעיל כל שם אינו חייב להשלים דהא עבד ליה מלאכה: מעשה מחט. תופר:

חלה ד' נעשה כו'. דהכי קתני כי הלא שלם אינו משלים חלה יותר מכאן כחלה כל שם והוא חייב להשלים: מכל מין ומין. מלאכך ומגרכך ומיקבך שוה ס' כלעיס מכל אחד שהן ט"ו כלעיס ולקמ"ס פריך מגילא אתא לאשמועינן: כשלשים של עבד. נזק שור מועד שהרג את העבד ולקמיה ילף מעמא: בחמשים של ערכין. הוא ערך גדול שבערכין: מנינא אתא לאשמועינן. בשלשה מינין של חמש הוו להו ט"ו: הא קמ"ל כו'. לפי תני שהן חמש עשרה לאשמועינן דלא קפיד אלא אמגילא דט"ו שלעיס אבל אחמש ריכל מין לא קפיד דאי בעיר ליה מהאי ומפי ליה מהאי לית לן בה: ריקם ריקם. לא תשלחנו ריקם (דברים טו) ובפדיון הבן כתיב (שמות לד) וכל בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקם: אי כתיב ריקם לבסוף. הענק תעניק לו מלאכך מגרכך מיקבך ולא תשלחנו ריקם דקאמרת: ריקם מעיקרא. קודם הענק תעניק שדי ריקם כו': מעולת ראיה. דליתיה אלא שתי כסף: אשר ברכך. סיפ' דהענק תעניק הוא לאמדך שתדרוש המקרא לרבות ולא למעט: נתינה נתינה. כתיב הכא תתן לו וכתיב התם בנזקי עבד כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו (שם כא): ונילף נתינה נתינה מעבד חדא דתפשתה מרובה כו'. כולם חדא קושיא היא עד עבד מעבד הוא ליה למילף: מיכה מיכה גמר. אין אדם רן ג"ם מעלמו ומסורים היא לחם מרבותיהם ומסיני אינו תיבה נכתבה לג"ם ככל דבר הלמד מחבירו ועד שתתא דהוא אמרינן דרבי שמעון גמר מרבים דתיבת הענק נדרש לג"ם הוא פרכינן ג"ם מגא ליה דגמר מתיבה דערכין נגמר מתיבה דעבד מש"ה אילטריך לתרוצי ג"ם דר' שמעון לאו ג"ם דתיבה גמר אלא דמיכה כתיב בעבד (ויקרא כה) וכי יאוך וכתיב בערכין (שם כז) ואם מך הוא: היינו דכתיב צאן גורן ויקב. לאמיתר שדי ג"ם אכל חד מיניהו דהוו להו ט"ו: למה לי. הואיל וסופו לרבות כל דבר מאשר ברכך: בכלל ברכה. לאן פרש ורבש וכן גידולי קרקע: למעומי

יכול אפי' חלה ת"ל (שמות כא) ובשביעית יצא אמר רב ששת [ח] הכא במאי עסקינן כגון שברח ופגע בו יובל מהו דתימא הואיל ואפיק ליה יובל שילוחו מעמך קרינן ביה ולא ניקנסיה ונעניק ליה קמ"ל אמר מר יכול אפי' חלה ת"ל ובשביעית יצא אפי' חלה כל שש והתניא חלה שלש ועבד שלש אינו חייב להשלים חלה כל שש חייב להשלים אמר רב ששת [ט] בעושה מעשה מחט הא נופא קשיא אמרת חלה שלש ועבד שלש אין חייב להשלים הא ארבע חייב להשלים אימא סיפא חלה כל שש חייב להשלים הא ד' אין חייב להשלים הבי קאמר [י] חלה ד' נעשה כמי שחלה כל שש וחייב להשלים: תנו רבנן כמה מעניקים לו חמש סלעים מכל מין ומין שהן חמש עשרה סלעים דברי ר"מ ר' יהודה אומר [יא] שלשים כשלשים של עבד ר"ש אומר חמשים כחמשים שבערכין אמר מר חמש סלעים מכל מין ומין שהם חמש עשרה סלעים דברי ר' מאיר ור"מ מנינא אתא לאשמועינן הא קמ"ל מיבצר הוא דלא מבצר ליה מהאי מנינא ואי בצר ליה מחד מינא וטפי ליה מחד מינא לית לן בה מאי טעמא דר"מ ילף ריקם (שם לד) ריקם מבכור מה להלן חמש סלעים אף כאן חמש סלעים ואימא חמש סלעים מכולהו אי כתיב ריקם לבסוף כדקאמרת השתא דכתיב ריקם ברישא שדי ריקם אצאן ריקם אגורן ריקם איקב ונילף ריקם ריקם [א] מעולת ראיה אמר קרא (דברים טו) אשר ברכך יי' אלהיך ר' יהודה אומר שלשים כשלשים של עבד מאי טעמא דר' יהודה ילף נתינה נתינה מעבד מה להלן שלשים אף כאן שלשים ונילף נתינה נתינה מערכין מה להלן חמשים אף כאן חמשים חדא [ב] דתפשתה מרובה [ג] לא תפשתה תפשתה מועט תפשתה ועוד עבד מעבד הוה ליה למילף ר' שמעון אומר חמשים כחמשים שבערכין מאי טעמיה דר' שמעון גמר נתינה נתינה מערכין מה להלן חמשים אף כאן חמשים ואימא בפחות שבערכין אשר ברכך יי' אלהיך כתיב ונילף [ד] נתינה נתינה מעבד מה להלן שלשים אף כאן שלשים חדא דתפשתה מרובה לא תפשתה ועוד עבד מעבד הוה ליה למילף ר"ש מיכה מיכה גמר בשלמא לר"מ היינו דכתיב צאן גורן ויקב אלא לר' יהודה ור"ש האי צאן גורן ויקב למה לי האי מיבעי ליה [ה] לכדתניא יכול לא יהו מעניקין אלא מצאן גורן ויקב מנין לרבות כל דבר ת"ל אשר ברכך יי' אלהיך א"כ מה ת"ל צאן גורן ויקב לומר לך מה צאן גורן ויקב מיוחדים שישנן בכלל ברכה אף כל שישנן בכלל ברכה [ו] יצאו כספים דברי ר"ש ר' אליעזר בן יעקב אומר יצאו פרדות ור"ש פרדות משבחן בגופייהו ור' אליעזר בן יעקב כספים עביד בהו עיסקא וצריכא דאי כתב רחמנא צאן הוה אמינא בעלי חיים אין [ז] גידולי קרקע לא כתב רחמנא גורן ואי כתב גורן הוה אמינא גידולי קרקע אין בעלי חיים לא כתב רחמנא צאן יקב למה לי

אמה העבריה כסימנים ת"ל וכי תשלחנו תימה דלקמיה דרשינן אף לאמתך תעשה כן להענקה ולמה לי תרי קראי וי"ל דתרוייהו צריכי דאי לאו לאמתך לא הוה ילפינן הענקה באמה העבריה מוכי תשלחנו כיון דלא אשכחן בה הענקה כלל ואי לא לא וכי תשלחנו מאף לאמתך לא הוה שמעינן הענקה אלא ביולאה בשם דומיא דעבד אבל בסימנים לא:

חלה שלם ועבד שלם אינו חייב להשלים. יש שהיו רוצים לומר שאותם שכירים מלמדי תינוקות אם הלו אלי זמן כמו כן לא יהיו משלימים את זמנן כמו ע"ש דהכא ויעלו כל השכירות כיון שהיו אומנין וקשה דבפרק השוכר את האומנין (ב"מ דף עו.) קאמר רב פועל יכול לחזור בו ואפילו בחלי היום ופריך והתנן השוכר את הפועל ושמע שמת לו מת או שאחזתו חמה יכול לחזור בו טעמא דמת לו מת שאנוס הוא הא לאו הכי אינו יכול לחזור בו והשתא אי היכא דאנוס נוטל שכירותו משלם מאי פריך לרב דילמא היכא דמת לו מת דאנוס הוא נוטל שכירות משלם ורב אחירי בדלא אנוס ואינו נוטל אלא מה שהרויח אלא ע"כ אף כי נמי הוי אנוס אינו נוטל אלא מה שהרויח ואי לא אנוס ידו על התחתונה דבעה"כ שוכר עליו אם בחתה הכילתו לידו או מפעמו כדאמר (שם עה:) גבי השוכר את הפועל להעלות פשתנו מן המערה והשתא פריך שפיר לרב וא"כ מלמדי תינוקות נמי אם הלו לא יקחו אלא מה שהרויחו דאין לדמותם כלל לע"ע דעבד עברי גופו קנוי לאדונו הילכך הלה שלם אינו חייב להשלים דאין יכול לעשות מלאכה יותר מיכולתו אבל מלמד אין גופו קנוי אלא שכר עמלו ללמוד עד הזמן וכשאינו יכול להשלים לא יטול אלא מה שהרויח ועוד נראה להלן בין מלמד לע"ע דעבד היכא דהלה ג' ועבד ג' היינו טעמא דאינו חייב להשלים משום דכתיב בספר (ישעיה טו) מקלה שלש שנים כשני שכיר א"כ מינו דשנים דשכיר הן שלש שנים והיינו דכתיב כי משנה שכר שכיר עבדך שש שנים והילכך היכא דעבד שלש הויינו שני שכיר אמר דאינו חייב להשלים ויטול שכרו כיון דעבדו ג' שנים הויינו שני שכיר:

ונילף ריקם ריקם מעולת ראיה. וא"ת בעולת ראיה גופה מנא לן דבכל שהוא נילף מבכור ותהא ה' סלעים וי"ל דשמא הלכה למשה מסיני הוא דבכל שהוא דהא למ"ד בפ"ק דחגיגה (דף ז.) דעולת ראיה שתי כסף דכר תורה אמרו בירושלמי פ"ק דמס"ת כלה דהוי הל' למשה מסיני ח: חדא דתפשתה מרובה לא תפשתה.

תימה כיון דכתיב אשר ברכך הוה לן למילף מן המרובה כדאמר לעיל דפריך ונילף ריקם ריקם מעולת ראיה ומשני אמר קרא אשר ברכך וי"ל דלא דמי דלעיל לא כתב אלא חד ריקם אבכור ועולת ראיה אית לן למילף מן המרובה משום אשר ברכך אבל הכא חד נתינה כתיב גבי עבד ואחד גבי ערכין ואין לומר דאשר ברכך קאי אמרובה דהיינו ערכין אם סברא ללמד מעבד משום דתפסת מועט תפסת ותדע דהא כי ילף מערכין מהני אשר ברכך לאפוקי דלא נילף מפחות שבערכין כדפריך בסמוך ונילף מפחות שבערכין ומשני אמר קרא אשר ברכך:

יז עין משפט נר מצוה

קכ

ח מיי' פ"ג מהל' עבדים הלכה טו סמג עשין פז

קכא

ט ג מיי' שם פ"ב הלכה ה

קכב

י ה מיי' שם פ"ג הלכה יד סמג עשין פד וכלאין קעא

מסורת השס

א הגיגה ו. ב. חגיגה יז. סיכה ה: ל"ש ה: [יומא] פ. מולן קלא. ערכין ה:] ג [ע"ז תוס' יומא עב. ד"ה נעביד]

ד [ע' מולין קלט: וכרש"י שם ד"ה ת"ל ונתן את הערך וכ"כ בתוס' הרי"ד]

ה סנהדרין פ' לאה

ו [ע' תוס' סוכה יח: ד"ה ונידולו וכ"ק נד: ד"ה פרי]

ז רש"ל מ"ז ח [ויש' תוס' חגיגה ז ד"ה ר' יוחנן]

למר למעוטי כספים למר למעוטי פרדות. צריך לפרש דמר ממעט כספים דוקא ומר ממעט פרדות דוקא אבל לפי ספרים ללא גרסינן ואח"כ כספים משכחי בעסקא צריך לומר למעוטי פרדות וכ"ש כספים ומיהו קשה אמאי נקט כלל יקב והא מכלל ופרט למעוטי לך נראה לרבי דגרסינן למר לאתויי כספים ולמר לאתויי פרדות והשתא איצטריך ספיר יקב דאי לא כתיב יקב לא הוה מרבינן לא כספים ולא פרדות דהוה ממעטינן תרוייהו מלאן וגורן אבל השתא דכתיב לאן וגורן ויקב הוי יקב כעין מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות לר"ש אתא לרבות פרדות דוקא דמשכחי בגופייהו ולר"א בן יעקב לרבויי כספים דוקא דמשכחי בעיסקא: **מרבה** אני את הבן שכן קם תחת אביו לעבדה ולשדה אחוזה. פי' בקונטרס המקדים שדה אחוזה פודה בית זרע הומר שעורים בג' שקל כסף ואם לא פדאה ומכרה הגזבר לאחר כשיגאלה מיד הלוקח ביובל מתחלקת לכהנים אבל אם לקחה בנו של המקדים מיד הגזבר איכה יוצאה מידו ביובל להתחלק לכהנים דכתיב ואם מכר את השדה לאיש אחר ולא לבן וא"ת אמאי לא קאמר ליה נהלה דבן קודם לאח וי"ל דלא חשיב אלא הנהו דליתנהו באח כלל ואיתנהו בבן אבל נחלה איתא נמי באח במקום שאין בן וכו': **הליפי** עבודת כוכבים קא קשיל. ואין לומר טעמא משום ברירה לומר השתא הוברר הדבר דזה הלקו דא"כ אפילו באו לרשותו נמי יהא מותר מהאי טעמא נ: [**אלא** מדרבנן גזירה שמא יחזור לסורו כו'. והשתא לא הוי הליפי עבודת כוכבים דחכמים לא תקנו לו ירושה כי אם בהיתר דהם אמרו והם אמרו וא"ת אמאי יחזור לסורו הא מיד שנתגייר נקטן שנולד דמי ואם יחזור לסורו יש לו דין ישראל מומר וי"ל שיעשה להיות לו הלק ירושת אביו]. ת"י: כאן

ר מצוה

קסג ס ב מיי' פ"ג מהלכי עבדים הלכה יד סמג עשין מד

קסד ג מיי' שם פ"ב הלכה יב סמג עשין מג

קסה ד מיי' שם פ"ד הלכה ד

קסו ה מיי' שם פ"ג הלכה ו

קסז ו מיי' שם פ"ב הלכה יב

קסח ז ח מיי' שם פ"ג הלכה יג

קסט ט י מיי' פ"ו מהלכות נחלות הלכה ט סמג עשין לו עוש"ע ח"מ סי' רפג סעיף א

קע כ מיי' פ"ז מהלכות עבודת כוכבים הלכה ה עוש"ע יו"ד סי' קמו סעיף ד

קעא ל מיי' פ"ו מהלכות נחלות הלכה ו סמג עשין לו עוש"ע ח"מ סימן רפג סעיף א

קעב מ עוש"ע ח"מ סימן קכז סעיף כ

מסורת השש"ס

א [כ"מ. לא: כפרי פ' ראה] ב [ברכות לא. ברכות יא.] יבמות עא. כתובות סז: נזיר מא: בכורים נ. כ"מ לא: בנה"ר ן. נו. כב: פה: ל: מנחות יב. ע"ז כו. [זבחים קב:] נדה לב: מד. ג [פ' תוס' ב"ב קט. ד"ה ביון] ד פפרי פ' ראה פסיקתא פ' ראה ה ב"ב קח: ערכין כה: ו פפרי פ' ראה ז ב"מ עא. ח נקמן כא: ט נזיר סא. י פ"ז סה. דמאי פ"ו מי' תוספתא דמאי פ"ו כ פ"ז סו: ל [ג"ל דתניא וכ"ה פר"ש בביצים פ"ו מ"ט] מ [ג"ל ה"ג] נ [נזיר סיטל ס: פ"ז סה: ר"ה הגה]

למר למעוטי כספים למר למעוטי פרדות א ת"ר (דברים טו) אשר ברכך ה' אלהיך יכול נתברך בית בגללו מעניקים לו לא נתברך בית בגללו אין מעניקים לו ת"ל (שם) הענק תעניק ב מ"מ א"כ מה ת"ל אשר ברכך ג הבל לפי ברכה תן לו ר' אלעזר בן עזריה אומר דברים ככתבן נתברך בית בגללו מעניקים לו לא נתברך בית בגללו אין מעניקים לו אם כן מה ת"ל הענק תעניק ד דברה תורה כלשון בני אדם: ת"ר ה עבד עברי עובד את הבן ואינו עובד את הבת ו אמה עבריה אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת ז הנרצע ח והנמכר לעובד כוכבים אינו עובד לא את הבן ולא את הבת אמר מר עבד עברי עובד את הבן ט ואינו עובד את הבת מנהני מילי י דתנו רבנן (שם) ועבדך שש שנים לך ולא ליורש אתה אומר לך ולא ליורש או אינו אלא לך ולא לבן כשהוא אומר (שמות כא) שש שנים יעבד הרי לבן אמור הא מה אני מקיים ועבדך שש שנים לך ולא ליורש מה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האח יא מרבה אני את הבן שכן קם תחת אביו לעבדה ולשדה אחוזה אדרבה מרבה אני את האח שכן קם תחת אחיו ליבום כלום יש יבום אלא במקום שאין בן הא יש בן אין יבום אלא טעמא דאיכא הא פירכא הא לאו הכי אח עדיף ותיפוק לי דהכא תרתי והכא חדא שדה אחוזה נמי מהאי פירכא הוא דקא נפקא ליה

(דברים טו) אשר ברכך ה' אלהיך יכול נתברך בית בגללו מעניקים לו לא נתברך בית בגללו אין מעניקים לו אם כן מה ת"ל הענק תעניק ב דברה תורה כלשון בני אדם: ת"ר ג עבד עברי עובד את הבן ואינו עובד את הבת ד אמה עבריה אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת ה הנרצע ו והנמכר לעובד כוכבים אינו עובד לא את הבן ולא את הבת אמר מר עבד עברי עובד את הבן ז ואינו עובד את הבת מנהני מילי ח דתנו רבנן (שם) ועבדך שש שנים לך ולא ליורש אתה אומר לך ולא ליורש או אינו אלא לך ולא לבן כשהוא אומר (שמות כא) שש שנים יעבד הרי לבן אמור הא מה אני מקיים ועבדך שש שנים לך ולא ליורש מה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האח ט מרבה אני את הבן שכן קם תחת אביו לעבדה ולשדה אחוזה אדרבה מרבה אני את האח שכן קם תחת אחיו ליבום כלום יש יבום אלא במקום שאין בן הא יש בן אין יבום אלא טעמא דאיכא הא פירכא הא לאו הכי אח עדיף ותיפוק לי דהכא תרתי והכא חדא שדה אחוזה נמי מהאי פירכא הוא דקא נפקא ליה

למעוטי כו'. דלא תימא אמר ברכך רבויא הוא וריבה הכל וכיון דאיתתרבי גדולי קרקע ובעלי חיים מ (כל שכן) כספים: הבל לפי הברכה. אם נתברך הבית בשבילו הרבה הוסיף על העניקו ואם לאו אל תפחות מן הכתוב: עבד עברי עובד את הבן. אם מת אדוניו עובד את בנו עד מלאת שם לו עד היובל הפוגעו בתוכם: ואינו עובד את הבת. אם אין לו בן: ולא ליורש. שאר יורשין כגון הבת לו אחיו: יעבד. מדלא כתיב יעבדך: שכן קם תחת אביו ליעדה. שמייעד אמה העבריה בכסף מקנתה ואין לריכה קידושין אחרים דכתיב (שמות כא) ואם לבנו ייעדנה: ולשדה אחוזה. המקדים שדה אחוזתו פודה בית כור זרע הומר שעורים בחמשים שקל כסף ואם לא פדאה ומכרה גזבר לאחר אין יכול עוד לגאולה וכשיגאלה מיד הלוקח ביובל מתחלקת לכהנים אבל אם לקחה בנו של מקדים איכה יוצאה מידו ביובל להתחלק לכהנים דכתיב (דף כה:) ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את השדה גזבר לאחר ולא לבן לו אינו אלא לאחר ולא לאח כשהוא אומר לאים הרי האח אמור הא מה אני מקיים לאחר לאחר ולא לבן ומה רבית לרבות את הבן ולהוציא את האח מרבה אני את הבן שכן קם תחת אביו ליעדה ולעבד עברי: אדרבה מרבה אני את האח שכן קם תחת אחיו ליבום כלום יש יבום אלא במקום שאין בן הא יש בן אין יבום. ביאותה: אלא טעמא. מאי מרבית לבן טפי מאח דאיכא האי פירכא דכלום יש יבום כו' ומאי שדה אחוזה נמי מהאי פירכא כו' דאי לאו האי פירכא דכלום יש יבום לא קי"ל לרבויי בן ספי מאח דסתם לא בן כתיב בהדיא ולא לא כתיב בהדיא אלא משום דקא תחת אביו ליעדה דכתיב בהדיא הוא דמרבינן לאו ופרכינן עלה אדרבה מרבה אני את האח שכן קם ליבום ומילתיה לגמרי עלה כלום יש יבום כו' הא לא יש בן אין יבום ואסתם ליכא למילף מדהכא תרתי והכא חדא דהא חדא ומיהו אלא דאיכא יעודה בבן ויבום באח דכתיב בהדיא: מה נרצע אינו עובד את הבן. דכתיב (שמות כא) ועבדו לו ולא לבן: להענק. בקרא דלעיל מיירי כתיב הענק והדר כתיב רציעה וכתיב בתריה ואם לאמתך תעשה כן ואם תעשה כן קאי: א"כ. דלהקישא ל' יודיע לתא נכתוב ואם לאמתך כן מאי תעשה לאגמורי נמי להענק: דבר תורה. מדאי' צריך למעוטי עבד עברי: משבאו לרשות גר אסיר. להמליפה דקמתסבי מאיסורי הגלה: כי לא באו נמי. מכי מיית עובד כוכבים זכה בחלקיו והשתא קא מחליף לה אלא ס"מ הא דיורש את אביו עובד כוכבים לאו מדאורייתא הוא דאיכו מתייחס לאחר העובד כוכבים וכקטן שנולד מאלו דמי לגר מדרבנן הוא: שמא יחזור לסורו. משום ממונו: עובד כוכבים את הגר. שנתגייר הא: וגר את הגר. אם אין רוח חכמים נוחה הימנו. אין דעת חכמים מוקה עליהם במעשיו לגומר אין מחזיקין לו קונה אלא אלריכוהו לפ

לתנא כלום יש יבום אלא במקום שאין בן: אמה העבריה אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת: מנהני מילי אמר רבי פדא דאמר קרא (דברים טו) ואף לאמתך תעשה כן הקישה הכתוב לנרצע מה נרצע אינו עובד לא את הבן ולא את הבת אף אמה העבריה אינה עובדת לא את הבן ולא את הבת כן להכי הוא דאתא הא מיבעי ליה ' לכדתניא ואף לאמתך תעשה כן ' להעניק אתה אומר להעניק או אינו אלא לרציעה אמור הא מה אני מקיים ואף לאמתך העבד יא ולא אמה העבריה הרי רציעה אמור הא מה אני מקיים ואף לאמתך תעשה כן להעניק א"כ נכתוב קרא לאמתך כן מאי תעשה שמעת מינה תרתי: ז הנרצע והנמכר לעובד כוכבים אינו עובד לא את הבן ולא את הבת: דכתיב (שם) ורצע אדוניו את אזנו במרצע ועבדו לעולם ח ולא את הבן ואת הבת נמכר לעובד כוכבים מנין אמר חזקיה אמר קרא (ויקרא כה) וחשב עם קונהו ולא עם יורשי קונהו ט אמר רבא דבר תורה י עובד כוכבים יורש את אביו שנאמר וחשב עם קונהו ולא עם יורשי קונהו מכלל דאית ליה יורשים ' גר את העובד כוכבים אינו מדברי תורה אלא מדברי סופרים דתון ' גר ועובד כוכבים שירשו את אביהם עובד כוכבים כ גר יכול לומר לעובד כוכבים טול אתה עבודת כוכבים ואני מעות טול אתה יין נסך ואני פירות משבאו לרשות גר אסור ואי סלקא דעתך דאורייתא כי לא באו לרשותו נמי כי שקיל חילופי עבודת כוכבים הוא דקא שקיל אלא מדרבנן גזירה הוא דעבוד רבנן שמא יחזור לסורו תניא נמי הכי כ במה דברים אמורים כשירשו אבל כשנשתתפו אסור ל עובד כוכבים את הגר וגר את הגר אינו לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים ל דתנן מ לוה מעות מן הגר שנתגיירו בניו עמו לא יחזיר לבניו ואם החזיר אין רוח חכמים נוחה הימנו והתניא רוח חכמים נוחה הימנו לא קשיא כאן שהורתו ולידתו שלא בקדושה

ובאן

למר למעוטי כספים למר למעוטי פרדות. צריך לפרש דמר ממעט כספים דוקא ומר ממעט פרדות דוקא אבל לפי ספרים ללא גרסינן ואח"כ כספים משכחי בעסקא צריך לומר למעוטי פרדות וכ"ש כספים ומיהו קשה אמאי נקט כלל יקב והא מכלל ופרט למעוטי לך נראה לרבי דגרסינן למר לאתויי כספים ולמר לאתויי פרדות והשתא איצטריך ספיר יקב דאי לא כתיב יקב לא הוה מרבינן לא כספים ולא פרדות דהוה ממעטינן תרוייהו מלאן וגורן אבל השתא דכתיב לאן וגורן ויקב הוי יקב כעין מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות לר"ש אתא לרבות פרדות דוקא דמשכחי בגופייהו ולר"א בן יעקב לרבויי כספים דוקא דמשכחי בעיסקא: **מרבה** אני את הבן שכן קם תחת אביו לעבדה ולשדה אחוזה. פי' בקונטרס המקדים שדה אחוזה פודה בית זרע הומר שעורים בג' שקל כסף ואם לא פדאה ומכרה הגזבר לאחר כשיגאלה מיד הלוקח ביובל מתחלקת לכהנים אבל אם לקחה בנו של המקדים מיד הגזבר איכה יוצאה מידו ביובל להתחלק לכהנים דכתיב ואם מכר את השדה לאיש אחר ולא לבן וא"ת אמאי לא קאמר ליה נהלה דבן קודם לאח וי"ל דלא חשיב אלא הנהו דליתנהו באח כלל ואיתנהו בבן אבל נחלה איתא נמי באח במקום שאין בן וכו': **הליפי** עבודת כוכבים קא קשיל. ואין לומר טעמא משום ברירה לומר השתא הוברר הדבר דזה הלקו דא"כ אפילו באו לרשותו נמי יהא מותר מהאי טעמא נ: [**אלא** מדרבנן גזירה שמא יחזור לסורו כו'. והשתא לא הוי הליפי עבודת כוכבים דחכמים לא תקנו לו ירושה כי אם בהיתר דהם אמרו והם אמרו וא"ת אמאי יחזור לסורו הא מיד שנתגייר נקטן שנולד דמי ואם יחזור לסורו יש לו דין ישראל מומר וי"ל שיעשה להיות לו הלק ירושת אביו]. ת"י: כאן

ולידתו בקדושה. היכא דלידתו של בן בקדושה מיתלף בישראל גמור: כ"ט לא אמר כרבא. דיליף לה מוחסב עם קונהו: משא"כ באמה העבריה. לקמיה בעי לה: ואינה נמכרת ונשנית. לקמיה יליף ליה: בעל כרחו. לקמיה מפרש ליה:

כאן שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה. פי' בקונט' לו רוח חכמים נוחה הימנו ותימה דכפ' מי שמת (נ"ב קמט.) גבי עובדא דאיסור גיורא ה"ל תליסר זוזי כי רבא פי' בפקדון כי קא שביב קאמר רבא היכי ליקנינהו רב מרי להנהו זוזי וכו' משמע דרבא לא רצה לשלם לרב מרי בר רחל אלא היה רוצה לזכות בהן והשתא וכי לא היה רוצה שתהא רוח חכמים נוחה הימנו שהרי רב מרי בר רחל הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה הוה ואומר ר"ת דלגבי הלוחה שעושה לו עובה ט אין רוח חכמים נוחה הימנו שמשלם רעה תחת טובה אבל התם פקדון הוה ואדרבה רבא טרח לשומרם ואין נראה לר"י לחלק כלל בין מלוה לפקדון אלא נראה לר"י לפרש הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה אין רוח חכמים נוחה הימנו לפי שהוא קרוב להיות ביסראל ואתי לאיתלופי ולכוויה ישראל גמור ואם ייבם אשת אחיו יאמרו שאינה זקוקה עוד לאחיו שהיתה הורתה ולידתה בקדושה י:

כאן בגניבה אחת כאן בשתי גניבות.

פי' בקונטרס בהא אינו חוזר ומכור וה"ק ומכור פעם א' בגניבה אחת ולא פעמיים בגניבה אחת אבל מכור הוא שתי פעמיים בשתי גניבות ואפילו לא עמד בדין עד שגנב שתיהן ואינו שוה אלא דמי אחת ומכור וחוזר ומכור דבל חדא וחדא קרינן ביה בגניבתו ופריך בגניבתו טובא משמע אם עמד על שתיהן בדין כולהו קרינן בגניבתו בדכתיב ובהמה רבה והדנהו אשר ביאור ואם"ה חזר ומכור הוא דאיכא אלא כאן באדם אחד שעמד בדין בשת אחת אפילו בגניבות הרבה אינו מכור ומשמע דאחי גניבה היא אבל כב' בני אדם שמעמידין אותו בדין שתי פעמים מכור בשביל כל אחת ואחת וה"ה אם גנב ועמד בדין ומכור וחזר וגנב מטילא לתפסי חוזר ומכור עכ"ל וקשה מה שפי' בגניבה אחת אינו חוזר ומכור דהא לא אתיא לא כרבנן ולא כר"א דהא בסמוך קאמר ת"ר היה גניבו אלף ושוה ה' מאות ומכור וחוזר ומכור וכ"א מאי לא אתי דאינו קאמר אם היה גניבו כנגד ממכרו ומכור ואם לאו אינו מכור כלל משמע אפילו פעם אחת אינו מכור לכך פר"י כאן בגניבה אחת מכור וחוזר ומכור עד שישלם כל הגניבה דמכור בגניבתו משמע שמכור כמה פעמים עד שישלם כל גניבתו אבל בשתי גניבות לא ימכר אלא פעם אחת ופריך בגניבתו טובא משמע היכא דנגב וחזר ונגב לאותו אדם עלמו מיקרי שפיר בגניבתו אינה דמכור עד שישלם הכל ומשני באדם אחד דנגב וחזר ונגב לאותו אדם עלמו ומכור עד שישלם לו כל הגניבות דהיינו שפיר בגניבתו אבל בשני ב"א אינו מכור ומשנה: אמר אביי בע"כ דאב. פי' בקונט' אם יש לו כופין אותו ופודה אותה וק"ק להר"מ א"כ מאי קאמר בסמוך ה"ל דאזיל ומזבין לה ומה תועלת במכירתו מאחר דנכוף אותו לפדותה ומאי י"ל דנכוף בני המשפחה לפדותה בע"כ דאב מנוס אלא ניחא ליה לאב שתחזו' לביתו וייחא פרנסתו לאב עלי' והשתא ניחא שפיר דהדר אזיל ומזבין לה:

כיון

קעג א מיי' פ"ד מהל' עבדים הלכה ז

קעד ב מיי' פ"ג מהלכות גניבה הלכה יב סמג עשין עא

קעה ג מיי' פס הע"ו

קעו ד מיי' פס הי"ד

קעז ה מיי' פ"ד מהלכות עבדים הלכה כ כתג עשין פס

קעח ו מיי' פ"ג מהלכות גניבה הל' יא ופ"ו פס הלכה יא סמג עשין מה טוש"ע חו"מ סי' ט סעיף ג

קעט ז ח ט מיי' פ"ד מהל' עבדים הל' יג

מסורת הש"ס

א גיר כא. ב ספרי פ' ראה פסיקתא פ' ראה ג לעיל יד. ד [מנות כ: ע"ש]

ה מכילתא פ' משפטים ו נקמן כ:] ז כתובות מח. פר. ב"ק פו: בכורות נב: סנהדרין עד יבמות קא. ב"ב ק:

ח מכילתא פ' משפטים נקמן מה.

ט [ע"ל ריש חכמים נוחים הימנו פנה יבלם רעה תחת טובה כו'] י [וע"ע תוס' ב"ב חמע. ב"ם מגמר]

וכאן שהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה רב חייא בר אבין א"ר יוחנן א עובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה דכתיב (דברים ב) כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר ודלמא ישראל מומר שאני אלא מהכא (שם) כי לבני לוט נתתי את ער ירושה ורב חייא בר אבין מ"ט לא אמר כרבא מי כתיב (ויקרא כה) וחשב עם קונהו ולא עם יורשי קונהו ורבא מ"ט לא אמר כרב חייא בר אבין משום כבודו דאברהם שאני: ב תנו רבנן יש בעברי שאין בעבריה ויש בעבריה שאין בעברי יש בעברי שהוא יוצא בשנים וביובל ובמיתת האדון מה שאין כן בעבריה ויש בעבריה שהרי עבריה יוצאה בסימנין ואינה נמכרת ונשנית ומפדין אותה בעל כורחו מה שאין כן בעברי: אמר מר יש בעברי שאין בעבריה ורמינהי ג יתירה עליו אמה העבריה שקונה עצמה בסימנין אמר רב ששת ח כגון שיעדה יעדה פשיטא גיטא בעיא מהו דתימא לא ליבטלה הילכתא מינה קמ"ל אי הכי אמאי יוצאה בסימנין ה"ק אם לא יעדה יוצאה אף בסימנין: ואינה נמכרת ונשנית: מכלל דעבד עברי נמכר ונשנה והתניא (שמות כב) בגניבתו ב ולא בכפילו ד בגניבתו ולא בזממו בגניבתו כיון שנמכר פעם אחת שוב אי אתה רשאי למוכרו אמר רבא לא קשיא כאן בגניבה אחת כאן בשתי גניבות א"ל אביי בגניבתו טובא משמע אלא אמר אביי לא קשיא ג כאן באדם אחד כאן בשני בני אדם ה ת"ר ד גניבו אלף ושוה חמש מאות נמכר וחוזר ונמכר גניבו חמש מאות ושוה אלף אינו נמכר כלל ר' אליעזר אומר אם היה גניבו כנגד ממכרו נמכר ואם לאו אינו נמכר אמר רבא בהא זכנהו ר"א לרבנן דמאי שנא גניבו חמש מאות ושוה אלף דאין נמכר ו דנמכר כולו אמר רחמנא ולא חציו ה"נ נמכר בגניבתו אמר רחמנא ולא נמכר בחצי גניבתו: ומפדין אותה בע"כ: סבר רבא למימר בע"כ דאדון א"ל אביי מאי ניהו דכתבנא ליה שטרא אדמיה אמאי נקיט מרגניתא בידיה יהיבנא ליה חספא אלא אמר אביי ה בעל כרחיה דאב משום פנם משפחה אי הכי עבד עברי נמי נכפינהו לבני משפחה ז משום פנם משפחה הדר אזיל ומזבין נפשיה ה"נ הדר אזיל ומזבין לה הא קתני אינה נמכרת ונשנית ומני ר"ש היא דתניא ו מוכר אדם את בתו לאישות ושונה ז לשפחות ושונה ח ט לאישות אחר שפחות י אבל לא לשפחות אחר אישות רש"א כשם שאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות כך אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר שפחות ובפלוגתא דהני תנאי דתניא (שם כא) בבגדו בה

בגרה: לשפחות ושונה. מכרה וילאה בשם או ביובל או במיתת האדון ועודה קטנה חוזר ומוכרה אבל יולאה בסימנין לא דאפילו לא מכרה מעולם וסביאה סימנין אינו מוכרה כדתניא במס' ערכין (דף כט:) יכול ימכור אדם את בתו כסהיא לערה אמרת ומה מכורה כבר יולאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תמכר: לאישות אחר שפחות. מוכרה בקבלת קידושין אחר שמכרה לשפחות וילאה וחזרה אינו: אבל [לא] לשפחות אחר אישות. קיבל קידושין וחזרה אינו שתתארסה אין חוזר ומוכרה לשפחות ולקמיה יליפי לה: ובפלוגתא דהני ת"א. כלומר קמיפלגי ת"ק וא"ש בדרשה דקאי קרא דפליגי בה ר"א ור"ע: בדברי ר"ע נכסיבו

כיון שפירש טליתו. פי' בקונטרס בדר"ע גרס כיון שפירש טליתו דע"כ מיבעי ליה לאוקמי דם אם למקרא כדאמרינן בפ"ק דסנהדרין (דף ד.) דם אם למסורת כר"א כדדרשינן בבכורות (דף לד.) דרמינן מהאי פלוגתא על מילתא אחריתי דאמר התם לר"א דם אם למקרא ורמינן עלה מהא דם אם למסורת ס"ל וה"פ ור"ע סבר כיון שפירש טליתו עליה לשם יעוד אם גירשה בגט והזרה אצל אביה אינו יכול למוכרה דאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות דסבר דם אם למקרא כלומר בבגדו קרינן ביה שקוה לשון בגד דאי לשון בגידה מיבעי ליה למימר בבגדו כמו בשמעו (דבריס כט) ואע"ג דבעלמא קרינן בפגעו (במדבר לה) התם ליכא למיבעי אבל הכא איכא למיבעי: ו רבי אליעזר סבר דם אם למסורת. ומדלא כתב בבגדו ביו"ד משמע דאינו לשון בגידה דאי לשון בגד הוה ליה למיכתב ביו"ד ואע"ג דכתי' (בראשית לט) ותתפסהו בבגדו בלא יו"ד דאינו מסוס דליכא למיבעי וקשה היכי דייק ר"אמסורת לשון בגידה מדלא כתיב בבגדו ביו"ד דאדרבה מידוק כתיב בבגדו ביו"ד דאדרבה מידוק שהוא לשון פריסת עלית מדלא כתב בבגדו בוי"ו ועוד דאין רגילות למיכתב לא יו"ד ולא וי"ו בתוך אותיות הפעולה וגראה לפרש שאמקרא ודאי משמע לשון פריסת עלית כמו ותתפסהו בבגדו דאי לשון בגידה היה ראוי לקרות בבגדו אבל המסורת הוא לשון בגידה דאי לשון פריסת עלית היה לו לכתוב בבגדו עליה ולא בבגדו בה ומיהו קשה לר"ת דאין דרך הגמרא להקדים דברי ר"ע לדברי ר"א שהיה רגיל לכך גראה לר"ת דגרסי' כיון שפירש עליתו עליה דברי ר"א ור"ע הוא כיון שבגד בה ומיהא השתא שדברי ר"א קודמין לדברי ר"ע שהיה תלמידו וה"פ ר"א סבר דם אם למסורת ומסורת הוי לשון בגד דהיינו פריסת עלית מדלא כתיב בבגדו בוי"ו או בבגדו ביו"ד ואע"ג דבשמעו לא כתב ביו"ו היינו מסוס דליכא למיבעי ור"ע סבר דם אם למקרא היינו לשון בגידה דאי לשון בגד הל"ל בבגדו דמבגד יאמר בגדו כמו מנגד נגדו ומהלב הלבו ואע"ג דקרינן ותתפסהו בבגדו ולא בבגדו התם ליכא למיבעי וי"מ דאי דכתיב אשר לא יעבד וקרינן לו בוי"ו ר"ע סבר דם אם למקרא דהיינו לו בוי"ו והשתא מגלה על בבגדו שהוא לשון בגד פריסת עלית ר"א סבר דם אם למסורת וכתיב לא בלא"ף והשתא מגלה על בבגדו שהוא לשון בגידה ז:

ובוני הוא דלא מזכין לה הא יעודי מייעד לה. לאו דוקא יעודי מייעד אלא ר"ל קדושי מקדם לה דאי לא היה יכול לקדשה אמאי קאמר שוב אינו רשאי למוכרה פשיטא אפי' לקדשה אינו יכול כ"ש למוכרה ויש מייסבין הגירסא זכוי הוא דלא מזכין לה הא לאחר מילי מלי עביד וקא מתמה גמרא הא יעודי מייעד לה כלומר היכי אמרינן דאחר מילי מלי עביד והא כבר יעודי מייעד לה ואי אמרת דישואין עושה אין לאביה רשות עם בעלה מון ממכירה שאינו רשאי למוכרה אחר שקבל כסף קדושיה א"כ הא מילתא הוי חדוש ואיכא למימר אין לך בה אלא חדוש ואיכא לאוקמי האי חדוש באירוסין דידיה פי' כשקיבל אביה קידושין אבל דישואין גמורין דמפקי לה לגמרי מרשותיה דאב א"כ אין לחלק בין דישואין דידה לדישואין דידיה ובדישואין דידה ומי לא מצי מזכין לה אבל קטנה דממסרה נפשה לחופה לא אשכחן דנפקא מרשותיה דאב בהכי: כמאי

א כיון שפירש טליתו עליה שוב אין רשאי למוכרה דברי ר"ע ר"א אומר בבגדו בה כיון שבגד בה שוב אין רשאי למוכרה במאי קמיפלגי ב ר"א סבר יש אם למסורת ור"ע סבר יש אם למקרא ור"ש סבר יש אם למקרא ולמסורת: בעי רבה בר אבוה יעוד נישואין עושה או אירוסין עושה נפקא מינה ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה מאי תא שמע בבגדו בה כיון שפירש טליתו עליה שוב אינו רשאי למוכרה זבוני הוא דלא מזבין לה הא יעודי מייעד לה ואי אמרת נישואין עושה ג כיון דנישאת שוב אין לאביה רשות בה אלא לאו ש"מ ד אירוסין עושה אמר רב נחמן בר יצחק הכא בקידושין דעלמא קאי וה"ק כיון שמסרה אביה למי שנתחייב בשארה כסותה ועונתה שוב אין יכול למוכרה ת"ש ג ג אין מוכרה לקרובים משום רבי אליעזר אמרו מוכרה לקרובים ד ושוין שמוכרה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט האי אלמנה היכי דמי אילימא דקדיש נפשה אלמנה קרי לה ואלא דקדשה אביה מי מצי מזבין לה והא אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות ואמר ד רב עמרם א"ר יצחק הכא בקדושי יעוד ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה דאמר מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו ואי אמרת נישואין עושה כיון שנישאת שוב אין לאביה רשות בה ואלא מאי אירוסין עושה ושוין שמוכרה הא אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות אלא מאי אית לך למימר שאני אירוסין דידה מאירוסין דאביה אפילו תימא נישואין עושה שאני נישואין דידה מנישואין דאביה האי מאי בשלמא אירוסין מאירוסין שאני אלא נישואין מנישואין מי

כיון שפירש טליתו עליה. דעל כרחך מיבעי ליה לאוקמי דם אם למקרא דם אם למסורת כר"ע כדאמרינן בפ"ק דסנהדרין למסורת כר"א כדדייקי' בבכורות דרמינן מהא פלוגתא על מילתא אחריתי דאמרי' התם לר"א דם אם למקרא ורמינן עלה מהא דם אם למסורת ס"ל בפ' כל פסולי המוקדשין ובמכילתא גרסינן שפירש טליתו עליה בדברי ר"ע ודר"א ליתא התם: לעם נברי. דהיינו לשפחות לא יתכן האב מאחר שפירש טליתו לדון עליה לשם יעוד אם גירשה בגט והזרה אצל אביה אבל לא יעדה והזרה אצל אב חוזר ומוכרה כרבנן דאמרי לעיל לשפחות אחר אישות הוא דלא כי הכא דמכי יעדה הוא ליה לאישות אבל לשפחות אחר שפחות מלי מזבין ור"א אומר כיון שבגד בה שמכרה לשפחות שוב אינו יכול למוכרה לעם נכרי דהיינו שפחות אבל לשפחות אחר אישות קידושין מלי מזבין ור"ש דרים להא כר"א כיון שבגד בה שוב לא יתכן ודרים ליה נמי כר"ע דכיון שפירש טליתו עליה לא יתכן להכי קאמר לא לשפחות אחר אישות ולא לשפחות אחר שפחות: למסורת. בבגדו כתיב ולא בבגדו אין הברת חירק בלא יו"ד ונקודה שתחת הבי"ת במקום יו"ד מסתמכת אבל לפי מה שנכתב היה לו לקרות חטף קמץ בבגדו לשון בגידה כמו שאתה קורא בשמעו את דברי האלה (דבריס כט): יש אם למקרא. בבגדו קרינן כמו ותתפסהו בבגדו (בראשית לט): יש אם למקרא ולמסורת. הילכך דברים תרוייהו ולא"ת הא דאמר בסנהדרין ה גבי בסכת בסכת בסוכות לר"ש יש אם למקרא התם ליכא למימר מקרא ומסורת דאי איתיה להאי ליתיה להאי אם שלשה דפנות הכשרת לא תדרש מקרא ואם תפסול לא תדרש מסורת אבל כאן יש לקיים שניהם: יעוד. אמר לאמתו שעבריה הרי את יעודה לי בכסף מקנתיך: הא יעודי מייעד. כלומר לקידושין אין לאביה רשות בה. כדאשכחן לענין נדרים דאפקה קרא מרשותי' וגבר אלמנה וגרושה וגו' ולענין ירושה וירש לותה מכאן שהבעל יורש את אשתו: הכא. דקתני פירש טליתו לאו בייעוד קאי אלא בקידושי קטנה בעלמא שלא נמכרה: כיון שמסרה למי שנתחייב בה כו'. כלומר שקידשה לאישות: אין מוכרה. האב לבתו לקרובים שהיא אסורה עליהם לייעד דבעינן אשר לא יעדה (שמות כא): מוכרה לקרובים. ולא בעינן יעוד והיכא דאיתיה אמר קרא דתפיס: ושוין שמוכרה. כשהיא אלמנה לכ"ג וקידושין תופסין לו בה דקידושין תופסין בחייבי לאוין כדלקמן בפ"ג (דף סח.): אי דקדיש נפשה. שלא ע"י אביה ונתארמלה היתומו: אלמנה קרי לה. בתמיה וכי יש במעשה קטנה כלום: ואמר רב עמרם גרסינן: הכא. שנתארמלה מקידושי יעוד ושאי דהדר מלי לזבונה ולא קרי ליה לשפחות אחר אישות אליבא דר' יוסי בר' יהודה היא דאמר לקמן (דף יט.) מעות הראשונות של מקנתה לאו לקידושין ניתנו וכי מייעד לה בעבדות שיש לו עליה מייעד לה ואין קידושין אלו ע"י האב וגזירת הכתוב היא שיהיו קידושין הילכך הדר מלי לזבונה: הא אין אדם מוכר וכו'. ואפי' אמר אירוסין: שאני אירוסין דידה. דכיון דסוף לא קידשה יכול למוכרה: בשלמא אירוסין מאירוסין שאני. דאיכא

לאימר אחב קפיד קרא דלא לזבנה בסר דסידשה וכיון דסני קידושין לאו אינו עביד ניתן לו רשות למוכרה: אלא נישואין

מי

מי שאני. כיון דכישואין דאורייתא כיונהו נפקא לגמרי מרשותיה: ולרב נחמן דאמר. לקמן לר' יוסי בר' יהודה נמי במעות הראשונות היא מתקדשת דקידושין דאב כיונהו במאי מוקי לה ואפילו אירוסין עושה סיכי הדר מזכין לה: מוקי לה כרבי אליעזר. גרסי': דאמר לשפחות אחר שפחות כו'. דקדרים כיון שבגד בה ועד שתתא מסדרי לאוקמה דלא כרבי אליעזר משום דמותי הוא: אמאי ממעט ליה קרא. הואיל וליתא: תפשוט דמייעד. ומיהו מיעטיה קרא ממיתה: דמדאוריי' חזיא ליה. כלומר זקוקה לו באותה ביאה לכל דבר וקנאה ליורשה כדתנן (נדה דף מה.) כן תשב שבא על יבמתו קנאה: תרתי. הא חד הוא כיון דאין יעוד אלא מדעת פשיטא דאין יעוד אלא בגדול: שצריך ליעדה. גרסי': הוא תני לה והוא אמר לה. הוא תני למתניתין והוא אמר בה מנפשיה והאי טעמא דהאי צריך ליעדה רבי יוסי ברבי יהודה היא דאמר מעות הראשונות שקבל האב לאו לקידושין ניתנו ואין יעוד אלא בפרוטה שעליה לפיכך אין דעת האב בהן מתחילה ואם אינו מודיעה שתקבל עליה אין כאן קידושין: לקידושין ניתנו. ונפקא מינה דאם ליה מכר את בתו לאישות ואם יעדה ונתארמלה שוב אין מוכרח לשפחות לרבי עקיבא: שאני הכא. דכתיב לשון יעדה גמירדשה לשון דיעה: יעדה והפדה. ואין יעידה אלא במקום פדייה שאם בא לייעדה בסוף שם צריך שיהא שהות ביום שאם תבוא לחשבון גרעונה דיהא עליה גרעון של פרוטה: מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו. דאי קבל אב ע"מ לשתייעד וקידושי יעוד תלויין באב אע"ג דליכא שהות כמי כיון דאמר בתוך שם תתייעד לי הוה ליה יעוד למפרע משעת מכירה:

מי שאני ולרב נחמן בר יצחק דאמר אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה מעות הראשונות לקידושין ניתנו במאי מוקים לה מוקים לה כרבי אליעזר דאמר לשפחות אחר שפחות הוא דלא מצי מזבין לה אבל לשפחות אחר אישות מצי מזבין לה בעי ריש לקיש מהו שמייעד אדם לבנו קטן בנו אמר רחמנא בנו כל דהו או דילמא בנו דומיא דידיה מה הוא גדול אף בנו גדול אמר רבי זירא ת"ש (ויקרא כ) איש א ר' פרט לקטן אשר ינאף את אשת איש ב פרט לאשת קטן ואי אמרת מייעד אם כן מצינו אישות לקטן ואלא מאי אינו מייעד אמאי קא ממעט ליה קרא תיפשוט מינה דמייעד אמר רב אשי ג הכא ביבם בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו עסקינן דמדאורייתא חזיא ליה מהו דתימא כיון דמדאוריית' חזיא ליה וביאתו ביאה הבא עליה מתחייב באשת איש קמ"ל מאי הוי עלה תא שמע ב אמר ר' אייבו א"ר ינאי ד אין יעוד אלא בגדול אין יעוד אלא מדעת תרתי מה טעם קאמר מה טעם אין יעוד אלא בגדול לפי שאין יעוד אלא מדעת ואיבעית אימא מאי מדעת ה מדעת דידה דתני אביי בריה דרבי אבהו (שמות כא) אשר לא יעדה מלמד שצריך ליעדה הוא תני לה והוא אמר לה בקידושי יעוד ואליבא דרבי יוסי ברבי יהודה ג דאמר מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו רב נחמן בר יצחק אמר אפי' תימא לקידושין ניתנו ו שאני הכא דאמר רחמנא יעדה מאי ר' יוסי בר' יהודה דתניא יעדה והפדה צריך שיהא שהות ביום כדי פדייה מכאן א"ר יוסי ברבי יהודה אם יש שהות ביום כדי לעשות עמו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת אלמא קסבר מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו רב נחמן בר יצחק אמר ז אפילו תימא לקידושין ניתנו שאני הכא דאמר רחמנא והפדה: אמר רבא אמר רב נחמן ח אומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קידושיך מדרבי יוסי ברבי יהודה לאו אמר רבי יוסי ברבי יהודה מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו וכי משייר בה שוה פרוטה הוו קידושי הכא נמי ל"ש ואמר רבא א"ר נחמן ט המקדש במלוה שיש עליה משכון מקודשת מדרבי יוסי ברבי יהודה לאו אמר רבי יוסי ברבי יהודה מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו האי הלואה היא והיא גופא משכון היא וכי

מוקי לה כרבי אליעזר. פי' בקונטרס ועד השתא מהדרינן לאוקומי דלא כרבי אליעזר דשמותי הוא לפי' ר"ת דגרים הכא במאי מוקי לה כר' עקיבא ל"ל דעד השתא מהדר לאוקומי שמעון קיימי כוותיה דאמרי אבל לא לשפחות אחר אישות ור' שמעון נמי הכי אית ליה אלא שמוסיף עוד אבל לא לשפחות אחר שפחות:

איש פרט לקטן. ואע"ג דקטן לאו בר עונשין הוא מ"מ איצטריך קרא למעוטי דקס"ד שיהא נהרג כיון שהאשה נהרגת על ידו ד:

ומדאורייתא חזיא ליה. פירש בקונטרס דזקוקה לו וביאתו ביאה לכל דבר וקנאה ליורשה ולישמא לה כדתנן (נדה דף מה.) כן ס' שבא על יבמתו קנאה וקשה דזה אינו אלא מדרבנן ולכולה מן האחין כדתנן בהאשה רבה (יבמות דף נז:) עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול אבל ליורשה ולשאר דברים לא הויא כאשתו ולכן נ"ל דמדאורייתא חזיא ליה בעלמא כגון שהיה היכסה גדול וקטן זה ביאתו ביאה כלומר שאם בא על אחת מכל עריות שבתורה מומתים על ידו מהו דתימא הואיל ומדאורייתא כו' כלומר אי לאו האי קרא דמעטיה ה"א מדאוריי' חשוב כאשתו קמ"ל שאינו קונה אותה אלא מדרבנן כדאמרינן בעלמא (שם) עשו ביאת בן ט' כמאמר בגדול:

תרתי. פי' בקונטרס הא בהא תליא כלומר חדא מילתא היא דכיון שאין יעוד אלא מדעת פשיטא דאין יעוד אלא בגדול שהרי קטן לא מצי לשוויי שליח לקדש וה"ר אלחנן פי' תרתי כלומר דסתרן אהדדי דרישא דאמרי' אין יעוד אלא בגדול משמע דאפילו אלא מדעת מהני והדר אמרינן אין יעוד אלא מדעת משמע אבל אלא מדעת לא מהני: אומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קידושיך מדר' יוסי. תימה מאי אתא לאשמועינן פשיטא למה לא תתקדש אפילו היה אומר תן מנה לפלוני ותתקדש בתי לך היתה מקודשת מדין ערב כדלעיל (דף ז.) כ"ש שאמר לבתו וכי תימא דהכא לא שייך דין ערבות דהא לא דיבר למקדש א"כ לר' יוסי בר' יהודה דאמר דמקודשת בפרוטה אחרונה אינו נילף מינה דאם לא אמר בלוס לא לבת ולא למקדש תהא מקודשת אלא ע"כ המכירה חשובה כאילו אמר אביה לבת התקדשי ביעוד א"כ המכירה נמי תחשב כאילו אמר למקדש וי"ל דלא הוי לא כאומר לו ולא כאומר לה אלא הכי מוכיח ע"כ קטנה יש לה יד לקבל קידושין מדאשכחן גבי יעוד דאמר רחמנא שתייעד על ידי עצמה שאם לא היה מועיל בעלמא כשנתן לה רשות להתקדש מדעת ע"י עצמה לא היה אומר הכתוב שיהיה מועיל לענין יעוד וא"ת היאך היא מתקדשת כאומר לה לאי וקבלי קידושיך והלא קטן ליתא לה זכייה מן התורה כדמשמע פ"ק דכ"מ (דף יב.) דקטנה אין לה יד לזכות בעצמה ואמרי' דמצינת הקטן לר' יוסי אין כו גזל גמור אלא מדבריהם בעלמא גבי יעוד דהתם דין הוא שתזכה בשאר שאינו אלא מחילת שיעבוד בעלמא וי"ל דכדעת אחרת מקנה לה יש לה זכייה מדאורייתא כדמשמע בפ' [האומר] (ניעון סה.) דפריך לרב ספרא דאמר אחד זה ואחד זה קונה לעצמו ואינו זוכה לאחרים מהניא דאומר אדם לעבדו ולשפחתו העבריים הילך מעות הללו ופדה מהן מעשר שני ושפחה עברית קטנה היא ודהי בעלין שאינו נקוב דרבנן מכלל שהיה רוצה להוציא זוכה אפילו לאחרים מן התורה: במלוה שם עליה משכון מקודשת מדר' יוסי בר' יהודה. אין לפרש דמיירי במשכון אלא בשעת הלואה דקאי לה מדרבי יצחק דאם כן היה לו להביא כאן דרבי יצחק כמו שמביא לעיל (דף מ:) גבי קידשה במשכון מקודשת ולעיל היה לו להביא דרבי יוסי ברבי יהודה אלא אפי' במשכון בשעת הלואה איירי ואפי' אין מחזיר לה משכון אלא שמוחל לה את המלוה ואע"פ שהמשכון בידו דהא המקדש במלוה שם עליה משכון קאמר ולא המקדש במשכון וא"פ כיון דמקדש בהנאת מחילת מלוה אפי' בלא משכון אמרי' דמקודשת לעיל ה ולמה אנו צריכין ללמוד מר' יוסי וי"ל דהיכא דליכא משכון גרוע טפי דס"ד דלא סמכה דעתה כיון שאינו מחזיר לה משכון קמ"ל מילתא דרבי יוסי דמקודשת וא"ת היכי נילף מרבי יוסי ברבי יהודה מיעוד והלא ביעוד מחזיר לה המשכון היינו נופה דהא נופה משכון היא והכא אין מחזיר לה משכון וי"ל דפשיטא ליה דאין עיקר היעוד כחזרת משכון אלא מחמת מחילת המלוה לחוד וכ"ל לדקדק דקסבר ר' יוסי בר' יהודה דעבד עברי אין נופו קנוי דאי נופו קנוי מה ענין זה אצל מלוה שם עליה משכון אין כאן מלוה כלל אלא מקדשה בהקנאת נופה לעצמה ומיהו י"ל דע"כ לא בהקנאת נופה שהיא קנויה לו מקדשה דאם כן אין תקדש בלא שטר שחרור ובלא הפקר:

מסל

עין משפט
גר מצוה

קפד
ם מיי' פ"ח מהלכות אישות הלכה ה' יט

קפה
כ ג מיי' שם פ"ג הלכה ם

קפו
ד מיי' פ"ד מהלכי עבדים הלכה ז

קפז
ה ו מיי' שם הלכה ח

קפח
ז מיי' שם הלכי ז

קפט
ח מיי' פ"ו מהלכות אישות הלכה יד סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף ז

קצ
ט מיי' פ"ה מה' אישות הלכה ל"ד סמג שם עוד ט"ע אה"ע סי' כח סעי' יא

מסורת השס"ם
א סנהדרין נכ: ב [ל"ל דאמר] ג לקמן מה. ד [וע"ע תוס' ערכין ג. ד"ס המשוטין] ה [דף ו:]

משל למאן. פי' בקונטרס מדברי מי אמו למידין הא אם יש שהות ביום כו' אלמא הסתא הוא דמתחלי קדושין בגרעון שיש לו עליה לרבנן מדברי הכמים אמו למידין דאמרי אפילו אין שהות דביום דקסברי לכך ניתנו מעות הראשונות דאי בעינן לישודי יהיה ייעוד מעכשיו דאי לאו מהוא הא סעתא מת לי במאי מיקדשה הסתא וכרך פשיטא דמליגו למילף ומשני מהו דתימא הא לא אמר ליה לאחר מעכשיו ותילף מיניה דאפי' לא פירש מעכשיו אלא הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום תהא מקודשת לראשון קמ"ל דאי תנא דאמר אמו למידין המשל מדברי רבנן דאי אמר מעכשיו אין ואי לא לא וקשה דבכולהו גמרא המשל בא ללמד על הדבר כמו משל למה הדבר דומה ועוד איך נאמר דמייעוד ללמוד בחשבה סתא מקודשת לראשון והא לא מיירי רבנן בכלל כשבא אחר וקידש בתוך ימי המכירה לכך פירש ר"י שהמשל בא ללמד ולומר דכי היכי דפשיטא לן התם בהומר לאשה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא וקידשה אחר בתוך שלשים יום שמקודשת לראשון ה"ה נמי ייעוד שאם בא אחר וקדשה אחר המכירה קודם הייעוד לאיזה מקודשת דמעות הראשונות לקידושין ניתנו והכי קאמר משל למאן על מי מלמד המשל אילימא לרבי יוסי בר' יהודה והאמר אם יש שהות ביום וכו' ואם כן לא דמי לאומר שהרי בעינן שיתן לה שום דבר בשוה אלא משל לרבנן שאם בא אחר וקידשה אחר המכירה קודם הייעוד לאיזה מקודשת ופריך פשיטא דכיון שאמר לאשה כך הוא הדין ה"ג נמי ייעוד כך הוא לרבנן ומשני מהו דתימא הא לא אמר מעכשיו ואפילו לרבנן נמי אם בא אחר שהשה קודם הייעוד אלא לאומר לאשה דהתם אמר לה מעכשיו קמ"ל דכיון דכל מכירה ע"מ לייעד כמאן דאמר לה מעכשיו דמי:

משל לרבי יוסי ברבי יהודה. פי' בקונטרס מדב"י ברבי יהודה אמו למידין משום דלא פירש מעכשיו אף ע"ג דהוי ליה לקדשה בהו לאחר זמן מיהו כי קדמו אחר הוו קידושין ה"נ לא שנא מהו דתימא הא לא א"ל בשעת מתן משיא ע"מ שתייעד לי לסוף שם ומשום הכי אמר ר' יוסי דמקודשת לשני אבל היכא דאמר התקדשי לי לאחר שלשים יום אימא אע"ג דלא אמר לה מעכשיו חיילא מהשתא ומקודשת לראשון אם ירצה בסוף שלשים קמ"ל דדמי להדדי דכיון דתלה הכתוב ייעוד במעות הללו לאחר זמן משיקרא כי יהביהו להכי יהביהו שאם ירצה לייעד מייעד ואפ"ה כיון דלא אמר מעכשיו מקודשת לשני גם פי' זה לא נהירא שהרי בכולהו גמרא המשל בא ללמד על הדבר ופירש רבינו יצחק מהו דתימא הא לא אמר לה לאחר שלשים יום וכיון דלא פרים אימא דדעתיה שיחולו הקידושין מעכשיו דמהני שפי מה שלא הזכיר שלשים יום שהרי כל שעה ושעה בידו לייעדה כל זמן שירצה ואם קידשה אחר אינה מקודשת קמ"ל כיון דלא אמר מעכשיו בהדיא מקודשת לשני: **ולרבי** מאיר תנאו קיים וכו'. מדרבנן אדרבנן לא קשיא דיעוד לא הוי דבר שבממון:

וכי משייר בה שוה פרוטה ומייעד הוו קידושין הכא נמי לא שנא ת"ר [h] כיצד מצות יעוד אומר לה בפני שנים הרי את מקודשת לי הרי את מאורסת לי אפילו בסוף שש ואפי' סמוך לשקיעת החמה ונוהג בה מנהג אישות ואינו נוהג בה מנהג שפחות רבי יוסי ברבי יהודה אומר אם יש שהות ביום כדי לעשות עמו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת משל [a] לאומר לאשה התקדשי לי מעכשיו לאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום שמקודשת לראשון משל למאן אילימא לרבי יוסי ברבי יהודה הא אם יש שהות ביום כדי לעשות עמו פרוטה מקודשת ואם לאו לא אמר רב אחא בריה דרבא משל לרבנן פשיטא מהו דתימא הא לא אמר ליה מעכשיו קמ"ל תניא אידך המוכר את בתו והלך וקידשה לאחר שיחק באדון ומקודשת לשני דברי רבי יוסי ברבי יהודה וחכ"א [b] אם רצה לייעד מייעד משל [c] לאומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך יום שמקודשת לשני משל למאן אילימא לרבנן האמרי רבנן אם רצה לייעד מייעד אלא אמר רב אחא בריה דרבא משל לר' יוסי בר' יהודה פשיטא מהו דתימא הא לא אמר לה לאחר שלשים יום קמ"ל תניא אידך המוכר את בתו ופסק על מנת שלא לייעד נתקיים התנאי דברי ר"מ וחכ"א [d] אם רצה לייעד מייעד מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה [e] וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ולר"מ תנאו קיים והתניא [f] האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה ה"ז מקודשת [g] ותנאו בטל דברי ר"מ רבי יהודה אומר [h] בדבר שבממון תנאו קיים אמר חזקיה שאני הכא דאמר קרא (שמות כא) לאמה פעמים שאינו מוכרה אלא לאמה בלבד ורבנן האי לאמה מאי עבדי ליה האי מיבעי להו לכדתניא לאמה [i] מלמד שמוכרה לפסולים והלא דין הוא אם מקדשה לפסולים לא ימכרנה לפסולים מה למקדשה לפסולים שכן אדם מקדש את בתו כשהיא נערה ימכרנה לפסולים שאין אדם מוכר את בתו כשהיא נערה ת"ל לאמה מלמד שמוכרה לפסולין ר' אליעזר אומר אם ללמד שמוכרה לפסולין הרי כבר נאמר (שם) אם רעה בעיני אדוניה שרעה בנישואיה מה ת"ל לאמה מלמד שמוכרה

ו וכי משייר בה שוה פרוטה הוו קידושין. אלמא סותר ומוכרח ויודע שסתדון יכול לעיבד לאחר זמן ומדעתיה הוא והוא ליה כאומר לה קבלי קידושיך: ז לאו לקידושין ניתנו. יאינו מקדשה אלא ע"י גרעון שיש לו עליה דהוא מלוה ליבעי לו אם שוה פרוטה מלוה ומחייבת לו אם הוא שוויה והיא עלמה מסכון: אפילו בסוף שש. ביום הסלמתה: משל לאומר לאשה. כלומר מכאן אתה למד לאומר לאשה כו': מעכשיו ולאחר שלשים יום. מקודשת לראשון דה"ק לה מעתה נתחלו לי בעינא בהו לאחר שלשים יום: משל למאן. מדברי מי אמו למידין: הא אם יש שהות ביום כו'. אלמא הסתא הוא דמתחלי קידושין בגרעון שיש לו עליה: לרבנן. מדברי הכמים אמו למידין דאמרי אפי' אין שהות דקסברי לכך ניתנו מעות הראשונות דאי בעינן לייעודי יהא ייעוד מעכשיו דאי לאו מהסתא: סעתא מתחלי במאי מקדשה הסתא: פשיטא. דמליגו למילף: מהו דתימא הא לא א"ל. לאחר הא אדון מעכשיו ותילף מיניה דאפי' לא פירש מעכשיו אלא הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום תהא מקודשת לראשון: קמ"ל. הא תנא דאמר למידין המשל מדברי רבנן דאי אמר מעכשיו אין ואי לא לא: משל לאומר כו'. כלומר מכאן אתה למד לאומר לאשה כו': משל למאן. מדברי מי אמו למידין: לרבי יוסי ברבי יהודה. דמשום דלא פירש מעכשיו אע"ג דה"ל לקדושי בהו לאחר זמן כי קדמו אחר הוו קידושין ה"נ לא שנא מהו דתימא הא לא א"ל בשעת מתן משיא ע"מ שתייעד לי לסוף שם ומשום הכי אמר ר' יוסי דמקודשת לשני אבל היכא דאמר התקדשי לי לאחר שלשים יום אימא אע"ג דלא אמר לה מעכשיו חיילא מהשתא ומקודשת לראשון אם ירצה בסוף שלשים: קמ"ל. דדמי להדדי דכיון דתלה הכתוב ייעוד במעות הללו לאחר זמן מעיקרא כי יהביהו להכי יהביהו שאם ירצה לייעד מייעד ואפ"ה כיון דלא אמר מעכשיו מקודשת לשני: בדבר שבממון. דניתן למחילה: הוי תנאי קיים אבל עולה לעבדא דגופא הוא לא איתיהיב למחילה: מלמד שמוכרה לפסולים. ממזר ונתין שאין רשאי לייעד ואיכא נמוכרת להם אלא לפסולת בלבד: אם מקדשה לפסולין. דקידושין תופסין במייבי לאוין: לא ימכרנה לפסולין. בתמיה: מה למקדשה לפסולין. כלומר מה לי לקנתר על מקדשה לפסולין הרי מלינו שהקידושין מסורין בידו לדבר גדול מזה שאפילו בסכיאה סימנין מקדשה כדלפינן לעיל (דף ד:) מוילאה חנם אין כסף: ומכרנה לפסולין. בתמיה והלא אין המכירה מסורה בידו כל כך שהרי אינו מוכרה כשהיא נערה כדדרשינן קל וחומר ומה מוכרה כבר יולאה עכשיו שאינה מוכרה אינו דין שלא תאוכר במסכת ערכין (דף כט:): שרעה בנישואיה. שאסורה לו מישא תפסי ליה בה קדושין כדכתיב (שמות כא) אשר לא יעדה מכאן שמוכרה לפסולין:

לברוכים

מצוה
קצא
ג מיי' פ"ד מהלכות עבדים הלכה ז
ו צב
ד מיי' שם הלכה עו
קצג
ג מיי' שם הלכה עז
קצד
ד מיי' פ"ו מהלכות אישות הלכה ט ופרק י"ב שם הלכה ו
סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סי' לח סעיף ה וסי' סט סעי' ז
קצה
ה מיי' פ"ד מהלכות עבדים הלכה יב

מחורת השי"ם
[a] לקמן מח: ע"ש
[b] [חס]
[c] מיר יח.
מטות [d] גיטין פד: כתובות פ:. פא.
[e] כתובות מו.
ב"מ נא. לד.
[f] ב"ב קנו:
[g] [עי' תוס' מיר יח. ד"ס הא' על מנת]
[h] [שייך לע"ח]
[i] [ג"ז שייך לע"ח]

לקרובים. אע"ג שאין כאן יעוד שאין קדושין תופסין בס: ורבי מאיר. דדרים לשמ' לאמה בפוסק ע"מ שלא לייעד: כרבנן. לעיל בשמעתין דקתני אין מוכרה לקרובים: אין מוכרה לאביו. שאסורה לו משום בת בנו: ולא לבנו. דהויא ליה אחותו ואין קידושין תופסין בחייבי כריתות ידלקמן (דף סו:): היכא דאיכא צד יעוד. כשמוכרה לאביו ויש לו בן לייעדה לבנו דהויא ליה בת אחיו אבל כשמוכרה לבנו אין כאן לד יעוד לא לו ולא לבנו דהויא ליה אחות אביו: בגופו יצא. לקמיה מפרש: יחידי יצא. לקמיה מפרש: הוה אמינא. לא תלא בראשי אברים כעבד שיולא ואין מוטל כלום אבל זו תלא ותטול דמי עיסה קמ"ל קרא ינזירא דאין דין ילידה בחסרון אברים כלל: יחידי נכנס. לרבי אליעזר ומי משמע ליה בגופו לשון בגופו ומפרש ליה לומר שאם בא בגופו יחידי ולא יחידי: מוסר לו. על כרחו: שאין מחשבין לו. כשבא לגרע ולפדות את עצמו: אלא מנה. כמה מגיע ממנה לכל שנה של שש שנים שתות מנה וכמה מגרע לכל שנה ואם נותרים שנים נותן לו שתות מנה ולא אמרינן הרי השביח שנתייקרה שפעולה או שהליף כח ועומד על מאתים תמנה מאתים לפעולת שש שנים ויתן לו שלש מנה: מכסף מקנתו. משעת מקנתו ישיב גאולתו: הכסף. נתקלקל: שאין מחשבין לו. את השנים שעליו לעבוד אלא במנה כאילו נמכר במנה ולקמיה ליף מאי חזית דדרים לסו לקולא וידו של עובד כוכבים על התחתונה כדאמרן: אמר אביי הריני כבן עזאי. כי סוס בדיוקא דעתיק סוי לרגיל לאימר הכי הריני פתוח ומוכן להשיב לשואלי דבר תורה כבן עזאי שסיים דר בעבריא שסיים הריף ודרשן ואמר (בכורות כח.) כל חכמי ישראל לפני הקליפת הסוס חוץ מן הקרח הזה: נדרשינהו לחומרא. להחמיר על העבד שסביח יתן כפי שניו הכסף ישיב לפי כסף מקנתו: מדרבי יוסי ברבי חנינא. שלא בא לידי עבדות אלא שסיים חסוד על הסביעית: אבקה של שביעית. איסור הקל שבא הטעם שחורם בפירותיה דהוה ליה לאו הבא מכלל עשה לאכלה (ויקרא כה) ולא לחחורה: בשנת היובל הזאת. וכי תמכרו אם תמכרו ותקנו מה שאסרתי לכם בו סופך למכור ממכריך וכל כלי ביתך: לא הרגיש. לא שם לבו לפורענות הבא עליו לחזור בו מעבירה שבידו גבי לא הרגים גרסינן לסוף שמוכר את שדותיו וגבי לא בא לידו בכולהו גרסי' בתוספתא עד שמוכר וכי משמע לא תבא בידו הרהור תשובה עד שבא לכל אלו: מ"ש דקתני לא הרגיש. דמשמע אם לא הרגיש כופו לבא לכך ובכולהו תנא לא בא לידו עד שמוכר דמשמע דפשיטא ליה לתנא דדרכו בכך דלא תבא לידו שיסוב בתשובה עד שיקבל עוד פורענות: א"ר על גב דבתו בהאי עניינא לא כתיבא. לדרוש בה סמיכת פרשה מ"מ סולאל ופרשת רבית שמוכה לפ' ממכר בית אלא סדר שבבר מכר את בתו אם יש לו בת קטנה קודם שלוה ברבית דמיחא ליה וכו': וכי ימוך אחיך. הכל בסדר סמיכת פרשיות היא דורשו וכולו זו הסה מסלפניה: שנאמר לגר. פרשה אחרת היא שהמוכה לגמכר לך וכי תשיג יד גר ותושב עמך וגו':

לקרובים והלא דין הוא אם מוכרה לפסולין לא ימכרנה לקרובים מה למוכרה לפסולין שאם רצה לייעד מייעד ימכרנה לקרובים שאם רצה לייעד אינו מייעד אמר קרא לאמה מלמד שמוכרה לקרובים ור"מ לפסולין נפקא ליה מהיכא דנפקא ליה לר"א בקרובים סבר לה כרבנן דאמרי א אין מוכרה לקרובים תני חדא ב מוכרה לאביו ואין מוכרה לבנו ותניא אידך אין מוכרה לא לאביו ולא לבנו בשלמא אינו מוכרה לא לאביו ולא לבנו כרבנן אלא מוכרה לאביו ואין מוכרה לבנו כמאן לא כרבנן ולא כרבי אליעזר לעולם כרבנן מודו רבנן היכא דאיכא צד יעוד: ת"ר (שמות כא) אם בגפו יבא בגפו יצא בגופו נכנס בגופו יצא רבי אליעזר בן יעקב אומר יחידי נכנס יחידי יצא מאי (בגפו) בגופו נכנס בגופו יצא אמר רבא ג לומר שאינו יוצא בראשי אברים כעבד א"ל אביי ההוא (שם) מלא תצא כצאת העבדים נפקא אי מהתם הוה אמינא ניתיב ליה דמי עיניה וניפוק קמ"ל ראב"י אומר יחידי נכנס יחידי יצא מאי יחידי יצא אמר רב נחמן בר יצחק ה"ק ב ג יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית ג ת"ר ד נמכר במנה והשביח ועמד על מאתים מנין שאין מחשבין לו אלא מנה שנאמר (ויקרא כה) מכסף מקנתו נמכר במאתים והכסף ועמד על מנה מנין שאין מחשבין לו אלא מנה ת"ל (שם) כפי שניו אין לי אלא עבד הנמכר לעובד כוכבים ה"ל וגנאל בקרובים ידו על התחתונה נמכר לישראל מנלן ת"ל שכיר שכיר לגזירה שוה אמר אביי ד הריני כבן עזאי בשוקי טבריא א"ל ההוא מרבנן לאביי מכדי הני קראי איכא למידרשינהו לקולא ואיכא למידרשינהו לחומרא מאי חזית דדרשינהו לקולא נידרשינהו לחומרא לא סלקא דעתך מדאקיל רחמנא לגביה ה דתניא (דברים טו) כי טוב לו עמך ה עמך במאכל ועמך במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי מוכים והוא ישן על גבי התבן מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו ואימא ה"מ לענין אכילה ושתיה כי היכי דלא ליצטער ליה הא לענין פדיון נחמיר עליה מדרבי יוסי בר' חנינא ו דתניא רבי יוסי ברבי חנינא אומר בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית אדם נושא ונותן בפירות שביעית לסוף מוכר את מטלטליו שנאמר (ויקרא כה) בשנת היובל תשובו איש אל אחוזתו וסמיך ליה וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד לא הרגיש לסוף מוכר את שדותיו שנאמר (שם) כי ימוך אחיך ומכר מאחוזתו לא באת לידו עד שמוכר את ביתו שנאמר (שם) כי ימכור בית מושב עיר חומה מאי שנא התם דאמר לא הרגיש ומ"ש הכא דאמר לא באת לידו כדרב הונא ז דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו ס"ד אלא נעשית לו כהיתר ו לא באת לידו עד שמוכר את בתו שנאמר (שמות כא) וכי ימכור איש את בתו לאמה ואע"ג דבתו לא כתיבא בהאי ענינא הא קמ"ל ניזבין אינש ברתיה ולא ניזיף בריביתא מאי טעמא ברתיה מגרעא ונפקא והא מוספא ואזלא לא באת לידו עד שלוה ברבית שנא' (ויקרא כה) וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך וסמיך ליה אל תקח מאתו וגו' ז לא באת לידו עד שמוכר את עצמו שנאמר (שם) וכי ימוך אחיך ונמכר לך ח לא לך אלא לגר שנאמר (שם) לגר ולא לגר צדק אלא לגר תושב שנאמר גר תושב ט משפחת גר זה עובד כוכבים כשהוא אומר לעקר זה

שאינו יוצא בראשי אברים כעבד. דס"ל דלא גרע מעבד כנעני שאינו יוצא בשם ויובל וכגרעון כסף ועובד את הבת ואפילו הכי יוצא בראשי אברים: אבקה של שביעית. פירוש איסור קל שבה דעיקר איסור שביעית אינו אלא בעבודת קרקע כגון חריסה וזריעה אבל משא ומתן אינו אלא עשה בעלמא לאכלה ולא לסחורה ומסברא שבא לו עוסק זה על מנא ומתן מדה כנגד מדה: הא קמ"ל לזכון אינים ברתיה. אע"ג שמפדין אותה בעל כרחו י מכל מקום רבית קשה יותר: לעקר זה עבודת כוכבים. שסופה לעקר:

כ עבד ד' ופשו ליה תרתי ניתיב ליה תרתי כפי שניו. פי' בקונטרס לא איירי קרא לא בהשביח ולא בהכסיף וקשה דא"כ אמאי שני קרא בלישניה בכתוב אחיד ואחידי מכסף מקנתו או כפי שניו ואומר ה"ר ברוך דה"פ אם עוד רבות בשנים דעבד תרתי ופשו ליה אחרבע ליתיב ליה אחרבע מכסף מקנתו בין הכסיף ובין השביח משום שהוא סמוך לזמן כניסה עפי מזמן יציאה ואם מעט נשאר בשנים דעבד אחרבע ופשו תרתי ניתיב ליה כפי שניו שהוא שוה עתה והוא סמוך לזמן יציאה בין הכסיף ובין השביח:

כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו. וקשה מאי אדון די לו להיות כאדונו ויש לומר כדאיתא בירושלמי דפעמים אין לו אלא כר אחת אם טוכב עליו בעצמו אינו מקייים כי טוב לו עמך ואם אינו טוכב עליו וגם אינו מוסרו לעבדו זו מדת סדום ממלא שע"כ צריך למוסר לעבדו והיינו אדון לעצמו:

עין משפט נר מצוה

קצו
א מיי' פ"ל מהלכות עבדים הלכה יא

קצז
ב מיי' שם הלכה יז

קצח
ג מיי' שם פ"ג הלכה ל

קצט
ד מיי' שם פ"ו הלכה ט

ר
ה מיי' שם פ"ג הלכה ש

רא
ו מיי' שם פ"ל הלכה כ

רב
ז מיי' שם פ"א הלכה א כ

מסורת הש"ס

א לעיל יח: [לקמן מד:]
ב תמורה ל.
ג ת"כ פ' בהר ד [ערכין כט. ערכין ל. סוטה מה.]
ה ת"כ פ' בהר פסיקתא פרשת בהר ערכין ל:
[לקמן כב. לעיל טו. ע"ש בתוספות]
ו סוטה מ:
ערכין ל:
תוספתא דערכין פ"ה פסיקתא פרשת בהר
ז ערכין ל:
לקמן מ. יומא פ: סוטה כב [מו"ק כז:]
ח ב"ק קיג:
ב"מ ע:
ט [יבמות מו.]
י [לעיל יח.]
כ [ד"ז ס"ל לע"ש]

זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה. לחטוב עליס ולאר לרכיס ולא לנסס אלסות: הא אהדריה קרא. לכל ישראל לרחס עליו: לידחי אבן אחר הנופל. לדחס אבן אלא תהא לו גאולה: רבות בשנים. משמע שיהא רבוי בשנים וכי אפשר להיותן מרובות על שס לו מועטות: אלא. ס"ק אס יש רבוי בדמיו שנתרבה בתוך שניס הללו כגון שהשביח מכסף מקנתו חשוב כמועטת קניין לשקל: נתמעט בכספו. בתוך שניס הללו חשוב אותו כפי דמי שניו של עכשיו: ניתיב ליה. דמי ארבע שניס ולא איירי קרא לא בהשביח ולא בהכסיף: לחצאין. הגיע ידו לדמי חלי גרעונו יתנס וימעט חלי שניו משלין: או אין נגאל. כלל אלא א"כ מלא כדי גאולתו: שדה אחוזה. כתיב בס ומלא כדי גאולתו ולא לחלאין והכא כתיב יביב כדי גאולתו ולא כתיב כדי: או דילמא לקולא אמרינן. דגאולת חלאין יש בס להקל ולהחמיר כדלקמיס: ויכיא דהוי קולא לגביס אמרינן דנגאל ויכיא דהוי חומרא אמרי' דאינו נגאל כדאמר קרא גבי הכנסת והכסף לחלאין לקולא: לאו אמרת. לעיל (דף יח.) גבינו חמס מאות ושוס אלף לדבני הכל אינו נמכר אלמא ונמכר כולו ולא חלין משמע הכא נמי דכתיב (ויקרא כה) אז הכנסת ידו ונגאל כולו ולא הלין משמע: משכחת לה לקולא. דהוי לס הגאולה קולא גביס לעובדתו ומשכחת לס לרעתו: זבניה במאה. קנאו במנה ויביב ליס הלי עבד בתר הכי חמסיס בגאולת הלין אי אמרת הוי גאולה כי אייקר מ לא ברשות' דמריס אייקר אלא פלגיס ואס בא עכשיו לגמור פדיונו יביב ליס מאה ונפיק: ואי אמרת אינו נגאל. אייקר כולים ברשותא דמריס ויביב ליס מאה וחמשין: והא אמרת נתרבה כו'. דהיכא דכסבח אין מחשבים לו אלא כשעת מקנתו: דאייקר וזל ואייקר. שקנהו במאתים והוזל ועמד על מנה וחביב ליס כפי שניו ונתן לו חמשים ולא הספיק לגמור פדיונו עד שהוקר ועמד על מאתים: ס"ג במסקנא ואי אמרת אינו נגאל לחלאין הני מאה פקדון ניעהו גביס יביב ליס ניהליס ונפיק ול"ג והא אמרת נתמעט כספו כו': ואי אמרת אינו נגאל לחצאין. לא קנאן המדון בתורת גאולה ועכשיו שהכסף הוא עומד כולים לפדותו ושקל זוזי הוו פקדון גביס ויביב להו ניהליס ונפיק: המוכר בית בעיר חומה. שהוא נגאל עד שנס ולא יותר: נגאל לחצאין. אס נתן חלי דמיו בתוך שנס מפריק פלגיס אז לא: גאולתי. ימיס תהיס גאולתו: היכא דגלי. בכדי גאולתו למימרא דכולס גאולה בעינן גלי: והיכא. דלא כתיב בס כדי לא מייתינן ליס: שלוה. אס אין לו לוס מאחריס וגואל מס שאין כן מוכר בשדה אחוזה דבעינן והשיגה ידו (ויקרא כה) משמע נמי שגואל לחלאין: ואם גאל יגאל. במקדיש שדה אחוזה: לפי שמצינו כו'.

גאולתו גאולתו גמר. נרחס לר"ת דלאו ג"ס גמורה היא אלא גלוי מילתא בעלמא הוא דאי ג"ס גמורה היא א"כ מאי קאמר אז דלמא לקולא אמרינן להומרא לא אמרינן הא כיון דהוי ג"ס כיון לקולא כיון להומרא אית לן למילף דאין ג"ס למאלה וכן משמע לקמיס גבי בתי ערי חומה קאמ' היכא דגלי גלי והיכא דלא גלי לא גלי ואי ג"ס היא אפילו היכא דלא גלי נמי: **איתיביה.** פי' מסיפא דקתני מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח שאינו לוס וגואל וגואל לחלאין וא"ת מאי פריך לר' שמעון דילמא הך ברייתא אתיא כוותיס דרבי שמעון והא דקאמר לעיל גבי בתי ערי חומה שלוה וגואל וגואל לחלאין היינו בתר דרבי לן קרא במקדיש אס גאל יגאל אבל

זה הנמכר לעבודת כוכבים עצמה אמר ליה התם הא אהדריה קרא [א] דתני דבי רבי ישמעאל הואיל והלך זה ונעשה כומר לעבודת כוכבים אימא לידחי אבן אחר הנופל ת"ל (ויקרא כה) אחרי נמכר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו ואימא גאולה תהיה לו כי היכי דלא ליטמע בין העובדי כוכבים הא לענין פדיון נחמיר עליה מדרבי יוסי ברבי חנינא אמר רב נחמן [ב] בר יצחק תרי קראי כתיבי כתיב (שם) אם עוד רבות בשנים וכתיב (שם) ואם מעט נשאר בשנים וכי יש שנים מרובות ויש שנים מועטות אלא נתרבה כספו מכסף מקנתו נתמעט כספו כפי שניו ואימא הכי קאמר היכא דעבד תרי ופש ליה ד' ניתיב ליה ד' מכסף מקנתו עבד ד' ופשו ליה תרתי ניתיב תרתי כפי שניו א"כ נכתוב קרא אם עוד רבות שנים אם מעט נשאר שנים מאי בשנים נתרבה כספו בשנים מכסף מקנתו נתמעט כספו בשנים כפי שניו אמר רב יוסף דרשינהו רב נחמן [ג] (בר יצחק) להני קראי כסיני (סימן עבד בית חצאי' בית עבד קרובים) בעא מיניה רב הונא בר חיננא מרב ששת עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים נגאל לחצאין או אינו נגאל לחצאין גאולתו (שם) גאולתו משדה אחוזה גמר מה שדה אחוזה [מ] אינו נגאל לחצאין אף האי נמי אינו נגאל לחצאין או דילמא לקולא אמרי' לחומרא לא אמרינן א"ל לאו אמרת התם [ד] נמכר כולו ולא חציו ה"נ נגאל כולו ולא חציו אמר אביי אם תימצי לומר [כ] נגאל לחצאין [ג] משכחת לה לקולא ולחומרא לקולא זבניה במאה יהב ליה חמשין פלגא דדמי ואשבח וקם על מאתן אי אמרת נגאל לחצאין יהיב ליה מאה ונפיק ואי אמרת אין נגאל לחצאין יהיב ליה מאה וחמשין ונפיק והאמרת נתרבה כספו מכסף מקנתו כגון דאוקיר וזל ואוקיר משכחת לה לחומרא זבניה במאתן יהיב מאה פלגי דדמי ואיכסף וקם על מאה אי אמרת נגאל לחצאין יהיב ליה חמשין ונפיק ואי אמרת אין נגאל לחצאין הנך מאה פקדון נינהו נביה יהיב להו ניהליה ונפיק בעא מיניה רב הונא בר חיננא מרב ששת המוכר בית בבתי ערי חומה נגאל לחצאין או אינו נגאל לחצאין גאולתו משדה אחוזה גמר מה שדה אחוזה אינה נגאלת לחצאין אף האי נמי אינו נגאל לחצאין או דילמא היכא דגלי גלי היכא דלא גלי לא גלי א"ל ממדרשו של ר"ש נשמע שלוה וגואל וגואל לחצאין דתניא (שם כז) [ה] אם גאל יגאל [ד] מלמד שלוה וגואל וגואל לחצאין אמר ר"ש מה טעם לפי שמצינו במוכר שדה אחוזה שיפה כחו שאם הגיע יובל ולא נגאלה [ו] חוזרת לבעליה הורע כחו [ז] שאינו לוה וגואל וגואל לחצאין מקדיש שהורע כחו שאם הגיע יובל ולא נגאלה [ז] יוצאה לכהנים ביובל יפה כחו שלוה וגואל וגואל לחצאין האי מוכר בית בבתי ערי חומה נמי הואיל והורע כחו [ח] שאם מלאה לו שנה תמימה ולא נגאלה נחלט יפה כחו שלוה וגואל וגואל לחצאין איתיביה (שם) אם גאל יגאל מלמד שלוה וגואל וגואל לחצאין שיכול והלא דין הוא ומה מוכר שדה אחוזה שיפה כחו שאם הגיע יובל ולא נגאלה חוזרת לבעליה ביובל הורע כחו שאין לוה וגואל וגואל לחצאין מקדיש שהורע כחו שאם הגיע יובל ולא נגאלה יוצאה לכהנים ביובל אינו דין שהורע כחו שאין לוה וגואל וגואל לחצאין מה למוכר שדה אחוזה שכן הורע כחו ליגאל מיד תאמר במקדיש שיפה כחו ליגאל מיד מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח שיפה כחו ליגאל מיד ואין לוה וגואל וגואל לחצאין לא קשיא הא

ר"ס דרים טעמא דקרא בכל דוכתא (ב"מ דף קטו.) והכא נמי יהיב טעמא לקרא ואסמעי' דסקפידה תורה לחזור שלא תפקע אחוזה מיורשיס לפי שיפה כח מוכר שאין כחלתו נפקעת שסרי חוזרת לו ביובל לפיכך לא חס ליפות כחו לעלות ולגאול לחלאין אבל מקדיש לפי שהורע כחו להפסיד נחלתו ביובל כדכתיב (ויקרא כז) והיה השדה בצאתו ביובל קדש וגו' ומתחלק לכהניס ייפה הכתוב כחו בתחלה פדיונו לעלות ולגאול לחלאין ומהכא אית לן למיגמר נמי מוכר בית בבתי ערי חומה דלוה וגואל וגואל לחלאין שהרי הורע כחו ליחלט בסוף שנה ולא יצא ביובל: איתיביה. דקתני סיפא מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח שאין לוה וגואל וכו': מוכר שדה אחוזה הורע כחו ליגאל מיד. עד שתהא שתי שניס ביד הלוקח כדכתיב (שם כח) במספר שני תבואות ימכר לך אין מכירה פחותה משתי שניס מעת לעת ואחר כך גואל בגרעון כסף כדכתיב (שם) לפי רוב השניס וחשב את שני ממכרו וגו' כמה שניס הם משלקחה עד היובל שניס עתיד להחזיר לבעליס עשריס שנה ולמיס עשריס מנה הרי שקניית תבואות כל שנה במנה וכן יגרע לכל שנה שאכלה לפי גאולתו;

עין משפט נר מצוה

רג א מיי' פי"ח מהלכות מרוצח הלכה יא ויעל הלכה יח

רד ב מיי' פי"ב מהלכות עבדים הלכה ז

רה ג מיי' שם הלי"ז

רו ד מיי' פי"ט מהלכות ערכין הלכה כ סמג עשין קנד

רז ה מיי' פ"ח מהלכות מרוצח הלכה עו

רח ו מיי' שם הלכה יח

רט ז מיי' פ"ד מה' ערכין הלי' ט

רי ח מיי' פי"ב מהלכות שמיטה הלכה ד

מסורת הש"ס

א ערכין ג: [וע"ש תוס' זו לאיזה פיגוריס]

ב [לגירסת רש"ל לקמן בסמוך דעולה בר' יצחק ת"ל גם הכא מוכרח לתרוץ]

ג רש"ל מ"ו [לעיל יח.]

ד [לעיל יח.]

ה ערכין ג:

הא רבנן. דלא יסבי טעמא לקרא ואמרי דסורע כחו בחדא מילתא סורע כמי במילתא אחריתא בר מסיכא דגלי ביה קרא ובבתי ערי חומה גמרינן גאולה גאולה משדה אחוזה והא דקא אמינא דבעיר חומה לוה וגואל כו' לר"ש קאמינא דיסיב טעמא לקרא: תני חדא. דמוכר בית בעיר חומה לוה וגואל כו': איכא למיפרך בהא מתני' דאלרכה קרא למקדים שלוה וינאל מהום דהא אתיא ליה מדינא של מוכר בית בעיר חומה שאין לוה וגואל: מה למוכר בית בעיר חומה שכן הורע כחו לגאול לעולם. משום דאהוה ואילך: תאמר במקדיש שיפה כחו לגאול לעולם. לעולמו של יובל אם לא מכרה הגזבר דאין מתחלקת לכהנים עד היובל: מוכר שדה אחוזה יוכיח כו' לעולם. עד היובל וביובל חוזרת בלא פדיון: אף אני אביא מקדיש. לפיכך הולרך אם גאל יגאל לומר שלוה וגואל: בשנה שניה. דמוכר שדה אחוזה אין דמוכר יכול לגאול עד שתבוא שנה שלישית ומוכר בית בעיר חומה אינו גואל אלא ברלהוה כמלא שאין זה וזה גואלין בשניה: עבד עברי וכו'. כדאמר לעיל (דף כ:) וגנאל כולו ולא לחלין זאין לוה וגואל דהא לו הסינה כתיב (ויקרא כה): נגאל בקרובים. על כרחו של לוקח כדאשכחן בשדה אחוזה (שם) ובא גואלו הקרוב אליו וגו': אף האי נמי אין נגאל לחצאין. לרבנן קבעי ליה דאמרי לעיל אין נגאל לחלאין וגימא נמי דלכי גמר דנגאל בקרובים: או דילמא כי כתיב. גאולתו בשדה אחוזתו למעט חלאין הוא דכתיב שנאמר (שם) ומלא כדי גאולתו כדי כולו ולא כדי חלין הילכך כי חזר כתב ג"ם למגמר אחדא מילתא הוא דכתיב ולא למיגמר גאולת קרובים דלאו לגבי גאולתו כתיבי: בכל גאולה תתנו. ובכל ארץ אחוזתכם גאולה תתנו לארץ קרא יתירא הוא ולא פירש למה אתא: לרבות בתים ועבד עברי. היכו נגאלין לקרובים: בתי החצרים. עיירות שאין מוקפות חומה מימות יהושע: על שדה הארץ יחשב. הרי הן כשדה אחוזה: לקובעו חובה. על הקרובים: וכי יש לך אדם בישראל. מנוסלי חלק בארץ שאין לו נוחלין מזרע יעקב בעוד אחד מכל ישראל קיים הוא קרוב לו: אלא יש לו. נוחלין אבל אין הגואל רולה ליקח ולימדך הכתוב שהרשות ביד הקרוב: חובה. והאי כי לא יהיה לו גואל דרים בשאי אפשר ביד הרחוי ליורשו לגאול ואין הגאולה מוטלת אלא על הקרוב מן הכל: מאי בכל. ולכתוב גאולה תתנו לארץ: מה ת"ל. בעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים: לרבות כל הגאולות. הטומאות לגאל שיהא נגאל כסדר הזה קס"ד שיהו נגאלין לקרובים בא ללמדנו: ועבד עברי. הנמכר לישראל דלא כתיב ביה גאולת קרובים: לקרוב קרוב קודם. דגבי שדה אחוזה כתיב ובא גואלו הקרוב אליו ולא פי' הקרוב קרוב קודם כי הכא דפרים דודו ברישא ואם אין לו דוד בן דודו ואי לאומאתר בשרו: מי שאינו נגאל באלה נגאל בשש. אלמא ס"ל דאין נגאל בקרובים: יגאלנו. כתיב בנמכר לעובד כוכבי: בני קרובים ומשמע מיעוטא:

הא רבנן הא ר"ש [ב] תני חדא לוה וגואל וגואל לחצאין ותניא אידך [ג] אין לוה וגואל וגואל לחצאין ל"ק הא רבנן הא ר"ש (סי' חרש חבש זמן) א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי איכא למיפרך מה למוכר בית בבתי ערי חומה שכן הורע כחו ליגאל לעולם תאמר במקדיש שיפה כחו ליגאל לעולם א"ל רב אחא סבא לרב אשי משום דאיכא למימר ניהדר דינא תיתי במה הצד מוכר שדה אחוזה יוכיח שיפה כחו ליגאל לעולם ואין לוה וגואל וגואל לחצאין מה למוכר שדה אחוזה שכן הורע כחו ליגאל מיד מוכר בית בבתי ערי חומה יוכיח [ג] וחזר הדין לא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שנגאלין ואין לוה וגואל וגואל לחצאין אף אני אביא מקדיש שנגאל ואין לוה וגואל וגואל לחצאין א"ל מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן הורע כחם ליגאל בשנה שניה תאמר במקדיש שיפה כחו ליגאל בשנה שניה א"ל רבינא משום דאיכא למימר עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים יוכיח שיפה כחו ליגאל בשנה שניה ואין לוה וגואל וגואל לחצאין בעא מיניה רב הונא בר חיננא מרב ששת המוכר בית בבתי ערי חומה נגאל לקרובים או אין נגאל לקרובים גאולתו גאולתו משדה אחוזה גמר מה שדה אחוזה אינה נגאלת לחצאין [ד] ונגאלת לקרובים אף האי נמי אין נגאל לחצאין ונגאל לקרובים או דילמא כי כתיבא גאולה בחצאין הוא דכתיב בקרובים לא כתיב א"ל [ג] אינו נגאל איתיביה (ויקרא כה) בכל גאולה תתנו [ד] לרבות בתים ועבד עברי מאי לאו בתי ערי חומה לא בתי חצרים בתי חצרים בהדיא כתיב בהו (שם) על שדה הארץ יחשב ההוא לקובעו חובה ואליבא דרבי אליעזר דתניא (שם) וגאל את ממכר אחיו [ז] רשות אתה אומר רשות או אינו אלא חובה ת"ל (שם) ואיש כי לא יהיה לו גואל [ה] וכי יש אדם בישראל שאין לו גואלים אלא זה שיש לו ואינו רוצה ליקח שהרשות בידו דברי רבי יהושע ר"א אומר וגאל את ממכר אחיו חובה אתה אומר חובה או אינו אלא רשות ת"ל בכל גאולה תתנו הכתוב קבעו חובה אמרי ליה רבנן לרב אשי ואמרי לה רבינא לרב אשי בשלמא למ"ד לרבות בתי ערי חומה היינו דכתיב בכל אלא למ"ד לרבות בתי חצרים מאי בכל קשיא איתיביה אביי [ו] מה ת"ל יגאלנו יגאלנו יגאלנו ג' פעמים לרבות כל הגאולות שנגאלות כסדר הזה מאי לאו בתי ערי חומה ועבד עברי לא בתי חצרים ושדה אחוזה בתי חצרים ושדה אחוזה בהדיא כתיב על שדה הארץ יחשב כדאמר רב נחמן בר יצחק [ז] לקרוב קרוב קודם ה"נ לקרוב קרוב קודם היכא איתמר דר"נ בר יצחק אהא דאיבעיא להו עבד עברי הנמכר לישראל נגאל לקרובים או אינו נגאל לקרובים אליבא דרבי לא תבעי לך דאמר [ח] מי שאינו נגאל באלה נגאל בשש אלמא לא מיפרק כי תיבעי לך אליבא דרבנן מאי ילפינן שכיר שכיר ולא דרשי יגאלנו או דילמא יגאלנו לזה ולא לאחר ת"ש בכל גאולה תתנו לרבות בתים ועבד עברי מאי לאו בתי ערי חומה ועבד עברי הנמכר לישראל [ה] לא עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים בהדיא כתיב ביה (שם) או דודו או בן דודו יגאלנו

ההוא

(קידושין) ואו

סמוכות

כך ברייתא דקאמר דאינו לוה וגואל וגואל לחצאין מיירי אם לא נכתב אם גאל יגאל דה"ל קאמר לעיל שיכול וי"ל דמשמע ליה כל שיטת הברייתא אף לפי האמת לבתר דכתיב נמי אם גאל יגאל דאי לאו הכי אמאי נקט כל שיטה ע שאינה קיימת הוה מצי למינקט ק"ו מע"ש מה ע"ש שיפה כחו שיולא בוכל אם"ה אינו לוה וגואל וגואל לחצאין כדבסמוך מקדים שהורע כחו אם הגיע יוכל אינה נגאלת ומתחלקת לכהנים אינו דין שאין לוה וגואל וגואל לחצאין ועל ק"ו זה ליכא למיפרך מידי אלא פשיטא דהאי יוכיח מיירי אף לפי האמת בתר דכתב אם גאל יגאל וא"ת מ"מ אמאי לא נקט האי ק"ו מע"ו כיון דליכא למיפרך מידי עילויה וי"ל דשדה מסדה עדיפא לי' למילף: משום דאיכא למימר ע"ש הנמכר לעובד כוכבים יוכיח. וא"ת ולמה לי ומלא כדי גאולתו דכתיב בשדה אחוזה למימר שאינו נוחל לחצאין תיפוק ליה בק"ו מע"ש ומה ע"ש הנמכר לעובד כוכבים שיפה כחו ליגאל מיד ואם"ה אינו לוה וגואל וגואל לחצאין כדבסמוך מוכר שדה אחוזה שהורע כחו ליגאל מיד כדכתיב במספר שני תבואות (ויקרא כה) אין דין שאין לוה וגואל וגואל לחצאין"ל דאלרכה אית לן למימר דיסבא דומה מקדים שהורע כחו ליחלק לכהנים ביובל ואם"ה לוה וגואל וגואל לחצאין מוכר שיפה כחו אחוזה לבעלים ביובל אינו דין שלוה וגואל וגואל לחצאין וכ"ת מה למקדים שיפה כחו ליגאל מיד תאמר במוכר שהורע כחו ליגאל מיד מ"מ בתי החצרים שיפה כחן ליגאל מיד מצינו למיגמר מהאי ק"ו ולהיות לוה וגואל וגואל לחצאין ומאחר דחזינן בבתי החצרים שדה אחוזה נמי מפקי' ליה להאי דינא דתרוייהו בחד פרשה כתיבי על שדה הארץ יחשב ולהכי איצטריך ומלא כדי גאולתו דכתיב במוכר שדה אחוזה לומר שאינו לוה וגואל וגואל לחצאין דס"ד למילף ממקדים כדפריסית ומהשתא ילפינן נמי בתי החצרים מינה שאין לוה וגואל וגואל לחצאין: מאי בכל. לכתוב גאולה תתנו לארץ ומשמעינן שדה אחוזה לקובעו חובה וכתי החצרים בכלל וא"ת ליטעמא דאתי לרבות עבד עברי ויש לומר דמשמע ליה דאתי לרבוי מידי דגאולת קרקע כדכתיב ובכל ארץ משמע דוקא ארץ מרבינן: לקבעו

ריא ג מיי' פ"ב מהלכו' שמיטה הלכה ב

ריב ב מיי' שם פי"ח הלכה יח

ריג ג מיי' שם פרק יב הלכה ב

ריד ד מיי' שם פ' יא הלכה יח

רטו ה מיי' פ"ב מהלכות עבדים הלכה ז

טסורת הש"ס

א (נקמן סח. ב ערכין לא. ג לעיל ה. ברכות לה. יבמות עו. מזיר מ. ב"מ ד. כו: סנהדרין סו. זבחים הי. יח. עז. חולין קיד. [ב"ק ו. מכות ד: מנחות ו. ס:] ד ת"כ פ' בהר ה ב"ק קט. סנהדרין סח: ו פסיקתא פ' בהר ת"כ פרשה בהר ז ב"ב קי: ח [לעיל עז]

עין משפט נר מצוה

נר מצוה

רמז
א כ מיי' פ"ב מהלכות עבדים הלכה ז

ריז
ג מיי' שם פ"ג הלכה ט

ריח
ד מיי' שם הלכה מ

ריט
ה מיי' שם ה"ע

רכ
ו מיי' שם פ"ד

רכא
ז ח מיי' פ"ח מהלכות מלכים הלכה ד

רכב
ט י מיי' שם הלכה ג

מסורת השש

א [לעיל יז:] ב פסיקתא פ' לקח כפרי פ' לקח סגולות ד: בכורות לז: נא. מכילתא פרשת מסכתא ג [בכורות לז: ע"ש]
ד [גי' הערוך ערך מיעט במילת פירוש הרב שבאזון וכן גי' בבכורות לז: במילת]
ה שבועות ד: בכורות לז: נא. ב"ק קיז: סד. גיל לב. ב"מ נז: חולין סז. ס"כה נ: מנחות כח: ו חולין לא. קלב: קוריות יב: ז [לקמן לח: לג.] יבמות ה. קיד: סנהדרין נא. [מכות כ.]
ח [גי' הערוך באסקונדרי פי' ר"ם בנוכי כלבים פ"ח כו' וכו' כפי' רש"י כלן]
ט יבמות ז: י ספרי פ' חלק פסיקתא שם שמות פ"ז
כ ל וכשטיות פי' תחיה עץ הדודים
מ [גי' הערוך בחולין לז: עד:]
נ [וע"ש הערוך בתוספות ד"ה פרט]
ס [כדאיתא] בסנהדרין נח.]

לקובעו חובה ואפילו לרבי יהושע ת"ש מה ת"ל (ויקרא כה) יגאלנו יגאלנו ג' פעמים לרבות כל הגאולות שנגאלות כסדר הזה מאי לאו בתי ערי חומה ועבד עברי הנמכר לישראל לא בתי חצרים ושדה אחוזה בתי חצרים בהדיא כתיב בהו (שם) על שדה הארץ יחשב אמר רב נחמן בר יצחק [ב] לקרוב קרוב קודם: והנרצע נקנה ברציעה: דכתיב (שמות כא) ורצע אדניו את אזנו במרצע וגו': וקונה את עצמו ביובל ובמיתת האדון: דכתיב ועבדו [א] ולא את הבן ולא את הבת לעולם לעולמו של יובל ת"ר [ב] מרצע אין לי אלא מרצע מנין לרבות הסול והסירא והמחט והמקדה והמכתב ת"ל (דברים טו) ולקחת לרבות כל דבר שנקח ביד דברי ר' יוסי בר' יהודה רבי אומר [ג] מה מרצע מיוחד של מתכת אף כל של מתכת ד"א המרצע להביא המרצע הגדול אמר רבי [ג] אלעזר יודן בריבי היה דורש כשהן רוצעים אין רוצעים אלא [ד] במילתא וחכ"א [ד] אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום וא"ת במילתא הם רוצעים היאך עבד עברי כהן יעשה בעל מום [ה] הא אין נרצע אלא בגובה של אזן במאי קמיפלגי דרבי דריש [ה] כללי ופרטי ולקחת כלל מרצע פרט באזנו ובדלת חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש של מתכת אף כל של מתכת ר' יוסי דריש ריבויי ומיעוטי ולקחת ריבה מרצע מיעט באזנו ובדלת חזר וריבה ריבה ומיעט וריבה ריבה הכל מאי רבי רבי כל מילי מאי מיעט מיעט סם אמר מר המרצע להביא מ־צע הגדול מאי משמע [ו] כדאמר רבא (בראשית לב) הירך המיומנת שבירך ה"נ המרצע מיוחד שבמרצעין: א"ר אלעזר יודן בריבי היה דורש כשהן רוצעין אין רוצעין אלא במילתא וחכ"א אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום: ויעשה בעל מום אמר רבה בר רב שילא אמר קרא (ויקרא כה) ושב אל משפחתו למוחזק שבמשפחתו איבעיא להו עבר עברי כהן מהו שימסור לו רבו שפחה כנענית חידוש הוא לא שנא כהנים ול"ש ישראל או דילמא [ז] שאני כהנים הואיל וריבה בהן הכתוב מצות יתירות רב אמר [ו] מותר ושמואל אמר אסור א"ל רב נחמן לרב ענן כי הויתו בי מר שמואל [ח] באיסקומדרי איטלליתו מ"ט לא תימרו ליה מהא וחכ"א אין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום וא"ת אין רבו מוסר לו שפחה כנענית תיפוק לי דבעינא (שמות כא) אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני וליכא תו לא מידי איבעיא להו כהן מהו ביפת תואר חידוש הוא לא שנא כהן ולא שנא ישראל או דילמא שאני כהנים הואיל וריבה בהן מצות יתירות רב אמר מותר ושמואל אמר אסור בביאה ראשונה דכ"ע לא פליגי דשרי דלא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע כי פליגי בביאה שניה רב אמר מותר ושמואל אמר אסור רב אמר מותר הואיל [ט] ואישתריא אישתרי ושמואל אמר אסור דהא הויא לה גיורת וגיורת לכהן לא חזיא איכא דאמרי בביאה שניה כ"ע לא פליגי דאסירא [י] דהויא לה גיורת כי פליגי בביאה ראשונה רב אמר מותר [מ] דהא לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע ושמואל אמר אסור כל היכא דקרינא ביה (דברים כא) והבאתה אל תוך ביתך קרינא ביה וראית בשביה כל היכא דלא קרינא ביה והבאתה אל תוך ביתך לא קרינא ביה וראית בשביה [י] תנו רבנן וראית בשביה [נ] בשעת שביה אשת [י] ואפילו אשת איש יפת תואר לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע [ס] מוטב שיאכלו ישראל בשר

תמותות

ההוא. בכל גאולה תתנו תלה בים קרא לקובעו חובה: ואפ"ו לרבי יהושע. דאמר גבי סדה אחוזה רשות הכא מודה דהוה כי יעמע בעובדי כוכבים: לעולמו של יובל. כדילפינן בריש פירקין דקרא ליה בריבי לשון חכמה וחריפות הוא: אלא במילתא. הליה בל אזן בבסר ולא בתנוך: וחכ"א כו'. חולקין עליו וזו דאיה שלהם קיים לן דאין עבד עברי כהן נרצע מפני שנעשה בעל מום ולא יכול עוד לשוב לחיזוק הראשון ולקמיה ילפינן וסב אל משפחתו למוחזק שבמשפחתו והיאך הוא נעשה בעל מום ותתכן (בכורות דף לז.) גבי מומין נפגמה אזנו מן הסחוס אבל לא מן העור: הא אין רוצעים כו'. הכי יש לך לגמוד מכאן שאין רוצעין אלא בגובה של אזן: במאי קא מיפלגי. גבי סול וסירא: דריש כללי ופרטי. בכל התורה מקום שכולל ופורט דורש שהפרט פירוש של כלל ואין בכלל אלא מה שבפרט וכי חזר וכלל לא הוסיף לך בכלל האחרון אלא הדומה לפרט: ריבויי ומיעוטי. אין הפרט פירושו של כלל שתאמר אין בכלל אלא מה שבפרט אלא למעוטי הוא בא לפי שבכלל היה מרבה את הכל ובא המיעוט לאחריו לומר בזה וכיוצא בו כללתי לך הילכך אפילו לא חזר וכלל הייתי מביא כעין הפרט וכי חזר וריבה ריבה הכל ולא מיעט לך אלא דבר אחד ומסרו הכתוב לחכמים איזה דבר הראוי למעט מן הכלל פי' מיעט ממעט קלת ממעטו: מיעט סם. אלא יתן סם על אזנו ויתקבנה דהא לא דמי למרצע שאינו נוקב מכח אדם אלא מאליו: הירך מיומן שבירך. בפ' גיד הנשה (חולין לב:) ר' יהודה אומר אין נוהגין אלא באחת והדעת מכרעת של ימין ויליף לה מה"א דהיך ודרש הירך המסובה שבירכות: ויעשה בעל מום. ומה בכך והלא רציעה מלוה היא: חידוש הוא. שהתיר שפחה כנענית לישראל: באיסקונדרי איטלליתו. לא הטיתם לב לדקדק בשמועתכם אלא המשתקין בספסלים מרייל"ם: וא"ת אין רבו מוסר לו שפחה כנענית. למה לי טעמא מפני שנעשה בעל מום בלאו הכי נמי לא שייך רציעה דבעינן אהבתי את אשתי: תו לא מידי. אין להשיב על זאת: כהן. אסור בגיורת שאינה זוכה קודם: מהו ביפת תואר. במלחמה: מותר. דהמפרש ואזיל: דברה תורה. לא התירתה אלא בשביל יצר הרע שאם לא יתירה יעבור על האזהרה הדילוף לקמיה מדכתיב יפת תואר שיצר הרע

מתגרה בו הילכך בכהן נמי איכא למיחש ליצר הרע ושריא: בביאה שניה. שכבר נתקררה רוחו: והבאתה אל תוך ביתך. לקיימה: קרינא ביה וראית בשביה. הותרה לו במה שנתן עיניו בה: בשעת שביה. אם נתן מתחילה עיניו בה ולא שלקחה למוכרה או לשפחה וא"ח"כ נתן עיניו בה: יפת תואר. משמע מתוך שמתגרה בה ילדו מחמת יופיה התירה לו ובקושי אלא דמוטב שיאכלו ישראל בשר תמותות שהוטה בשר מסוכנת שהוטה וא"ש שהיא מלוסה כדלקתי ביחזקאל (ד) ולא בא בפי בשר פגול מ: ולא יאכלו בשר תמותות. לאחר שימותו ויהו נבלות:

תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות (דברים כא) וחשקת אע"פ [א] שאינה נאה בה ולא בה ובחברתה ולקחת ליקוחין יש לך בה לך לאשה שלא יקח שתי נשים אחת לו ואחת לאביו אחת לו ואחת לבנו (שם) והבאתה מלמד שלא ילחצנה במלחמה: [א] ת"ר (שמות כא) אם אמר יאמר [ב] עד שיאמר וישנה אמר בתחילת שש ולא אמר בסוף שש אינו נרצע שנאמר (שם) לא אצא חפשי עד שיאמר בשעת יציאה אמר בסוף שש ולא אמר בתחילת שש אינו נרצע שנאמר אם אמר יאמר העבד [ב] עד שיאמר כשהוא עבד אמר מר אמר בתחילת שש ולא אמר בסוף שש אינו נרצע שנאמר לא אצא חפשי מאי אירייא מלא אצא חפשי תיפוק ליה דבעינן אדוני את אשתי ואת בני וליכא ותו אמר בסוף שש ולא אמר בתחילת שש אינו נרצע שנאמר העבד אמו סוף שש לאו עבד הוא אמר רבא [ג] (מאי בתחילת שש) [ג] בתחילת פרוטה אחרונה [ד] (ומאי בסוף שש) בסוף פרוטה אחרונה: [ה] ת"ר [ד] לו אשה ובנים ורבו אין אשה ובנים אינו נרצע שנא' (דברים טו) כי אהבך ואת ביתך לרבו אשה ובנים ולו אין אשה ובנים אינו נרצע שנאמר אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני אינו אוהב את רבו ורבו אינו אוהבו אינו נרצע שנאמר (שם) כי טוב לו עמך רבו אוהבו והוא אינו אוהב את רבו אינו נרצע שנאמר כי אהבך הוא חולה ורבו אינו חולה אינו נרצע שנאמר כי טוב לו עמך רבו חולה והוא אינו חולה אינו נרצע שנאמר עמך בעי רב ביבי בר אביי שניהם חולין מאי עמך בעי נן והא איכא או דילמא כי טוב לו עמך בעינן [ה] והא ליכא תיקו: [ו] ת"ר כי טוב לו עמך עמך במאכל עמך במשתה שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש אתה ישן על גבי מוכין והוא ישן על גבי תבן מכאן אמרו כל הקונה עבד עברי כקונה אדון לעצמו [ז] ת"ר (ויקרא כה) ויצא מעמך הוא ובניו עמו א"ר שמעון אם הוא נמכר בניו [ח] ובנותיו מי נמכרים [ו] מכאן שרבו חייב במזונות בניו כיוצא בדבר אתה אומר אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו א"ר שמעון אם הוא נמכר אשתו מי נמכרה [ו] מכאן שרבו חייב במזונות אשתו וצריכא דאי אשמועינן בניו משום דלא בני מיעבד ומיכל נינהו אבל אשתו דבת מיכל ומיעבד היא אימא תעביד ותיכול ואי אשמעינן אשתו דלאו דירכה להדורי אבל בניו דדירכייהו להדורי אימא לא צריכא ת"ר אילו

ה"ג שלא יקחנה לאביו ולא לבנו. ול"נ שתים אחת לו ואחת לאביו או אחת לו ואחת לבנו דמאי איריא שתים אפילו אחת לאביו ממי הוי איסור דהא לך דרשינן: **שלא** ילחצנה במלחמה. פי' בקונטרס לבא עליה משמע מתוך פירושו דבמלחמה אסור לבוא עליה כל עיקר ואפילו ביאה ראשונה אינו מותר עד לאחר כל המעשים ותימה א"כ מאי קאמר לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע כיון דבמלחמה אסור עד שיבא לביתו ולאחר כל המעשים היאך נתפייס יצרו בכך אכתי איכא יצר הרע במלחמה ובביתו עד ירח ימים ועוד קשה אמאי קרי לה בשר תמותות כיון שנתגיירה ועוד קשה מהא דאמר בפ' ב' דסנהדרין (דף כא.) תמר בת יפת הוא היתה ולפיכך היתה מותרת לאמנון כדכתיב דבר עלי אל המלך כי לא ימנעני ממך ואם לא בא דוד על מעבה אם תמר עד לאחר כל המעשים היאך היתה מותרת לאמנון והרי אחותו מאביו היתה שהרי אם תמר לאחר כל המעשים הסוכה גיורת וליקוחין יש לו בה דבשלמא אם נפרש דיפת תואר מותרת מיד שפיר (דמי) מאי דקאמרה תמר כי לא ימנעני ממך לפי שהיתה מותרת לו דאיכא למימר שנתעברה אמה במלחמה שעדיין היתה אמה עובדת כוכבים וזו היא הסוכה ובתו של דוד דאין בן הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה דולד עובדת כוכבים כמותה אבל לפירוש הקונטרס שלא בא עליה עד לאחר כל המעשים קשה דפירשתי ונראה לר"ת דביאה ראשונה מותרת במלחמה אבל ביאה שניה אסורה עד שתהא בביתו גיורת י [והא דקאמר שלא ילחצנה כו' הייגו להתהיל למנות ירח ימים דאין יכול לדוחק' לעשות סדר הפרשה עד שתהיה בביתו] ויש מיישבים פירוש הקונטרס ולא קשה מידי מה שהקשה אין נתפייס יצרו דאיכא למימר דבטל היומו יצר הרע כיון שיש לו פת בסלו שסופה להיות מותרת לו לאחר כל המעשים ומה שהקשה אמאי קרי לה בשר תמותות כיון שנתגיירה הא נמי לא קשה דאיכא למימר לפי שמגיירה בע"כ ואינה גיורת גמורה קרי לה בשר תמותות ומה שהקשה מתמר לא ק' דאיכא למימר דתמר לא היתה בת דוד אלא מקודם לכן היתה אמה מעוברת והא דכתיב (שמואל ב יג) כן תלבשנה בנות המלך מעילים לא משום שהיתה בתו אלא לפי שגדלה בביתו של דוד עם בנות המלך אך אין לתרץ שפיר לפירוש הקונטרס מה חילוק בין ביאה ראשונה לשניה דמחלק גמרא לעיל ומיהו אומר ר"י דבירושלמי מצינו מחלוקת אמוראים בדבר זה והכי איתא התם רב אמר לא התיר אלא ביאה ראשונה ורבי אומר לא ביאה שניה ולא ראשונה הותרה אלא לאחר כל המעשים כדכתיב ואחר כן תבא אליה ובעלתה:

רבא מ מיי' פ ח מהלכות מגנבה הלכה ג

רכד ב ג מיי' פ"ג מהל' עבדים הלכה י סמג עשין פג

רכה ד ה מיי' שם הלכה יא סמג שם

רכו ו ז מיי' שם הלכה א סמג שם

מסורת הש"ס

א ספרי פ' ראה מכילתא פ' משפטים פסיקתא פ' ראה

ב [לעיל טו.]

ג ד רש"ל מ"ז

ה ספרי פ' ראה מכילתא פ' משפטים

ו ת"כ פ' בהר פסיקתא פ' ראה ערכין ל: לעיל כ. [טו. וע"ש תוס'] ז ת"כ פ' בהר מכילתא פ' משפטים

ח [בערוך ערך לא לא גרס ובנותיו וכן בספרי בח מס ל תא תיכת ובנותיו] ם רש"ל מ"ז י ת"ו

נר מצוה

רכז
ל ב מיי' פ"ג מהלכות עבדים הלכה ט

רכח
ג ד מיי' שם פ"ט מהלכות מכירה הלכה ט' סמג עשין כז סז עוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף יז טור"מ סי' קלו סעיף ל

רכט
ה מיי' פ"ט מהלכות עבדים הל' ל' וס"ב מהלכות מכירה הל"ג סמג שם עוש"ע יו"ד שם סעיף כה וטוש"ע חו"מ שם סעיף ה

רל
ו מיי' פ"ב מהל' מכירה הל"ו סמג שם עוש"ע חו"מ סימן קלו סעיף ג

רלא
ז מיי' שם הל"ד וב"ה מהלכות עבדים הל"ל סמג שם עוש"ע חו"מ סי' קלו סעי' ה ועוש"ע יו"ד סי' רסז סעיף כה

רלב
ח מיי' פ"ב מהלכות מכירה הל"ב סמג שם עוש"ע יו"ד שם סעיף כג ועוש"ע חו"מ שם סעיף ג

רלג
ט מיי' שם עוש"ע חו"מ סי' קלו סעיף ב

רלד
י מיי' שם סמג שם עוש"ע יו"ד שם סעי' כד ועוש"ע חו"מ סי' קלו סעי' ג

מסורת הש"ס
א מכילתא פ' משפטים
ב [ערוך ערך קדד מ איתא קודד ויורד עד שמגיע וכו']
ג תוספתא דכ"ק פרק שביעי
ד [סוטה עו.]
ה [כ"ל עברי הם ולא כו' כ"ל כ"מ י.]
ו [כ"ק קצו: כ"מ י.]
ז [נעשין עז:]
ח ת"כ פ' מסר [בכורות יג.]
ט [ע' תוס' גיטין לט: ד"ה מסוס]
י ב"ב עה: ע"ש תוספתא דקדושין פ"ק [ע"ש]
ב תוספתא שם

כמין חומר. פי' הקונטרס ערור מרגליות או בשמים שתלוי בצואר נשים לתכשיט ור"ת פירש חומר מעשה וכן פירש הערוך ע בלשון ערבי כשאומר להבירו מה מעשיך אומר לו מה פ חמרך: **כזה** נשתנה אזן. יש במדרש דמרל"ע בגימטריא ד' מאות (שנה) ולפי סהיו ישראל עבדים ארבע מאות שנה וגאלם הקב"ה והלך זה וקנה אדון לעצמו לפיכך ירצע במרצע השולה כך: **ת"ל** לעולם כו'. ואין לומר לעולמו של יובל דא"כ לשתוק קרא מיניה ונילף מסדה אחוזה. ת"ל) **איכא** דאמרי גדול היה. הטבד וזהר בו שלא יזכה הוא בעצמו מן ההפקר לפיכך קדש לפני המיתה וזכה בו זה פירש למיתה יהודה הינדואה וזה פירש לחייס מר זוטרא תתתיו במקומו שלא יהיה העבד רגע אחד בלא אדון: ואיכא

אילו א נאמר אזנו בדלת הייתי אומר ידקור כנגד אזנו בדלת דלת אין אזנו לא ואזן לא והכתיב (שמות כא) **ורצע אדוניו את אזנו במרצע אלא הייתי אומר ירצענה לאזן מאבראי ויניחנה על הדלת וידקור כנגד אזנו בדלת ת"ל באזנו ובדלת** ב **הא כיצד** ג **דוקר והולך עד שמגיע אצל דלת דלת שומע אני בין עקורה בין שאינה עקורה ת"ל מזוזה** ד **מה מזוזה מעומד אף דלת נמי מעומד** ה **רבן יוחנן בן זכאי היה דורש את המקרא הזה** ו **כמין חומר מה נשתנה אזן מכל אברים שבגוף אמר הקב"ה אזן ששמעה קולי על הר סיני בשעה שאמרתי** (ויקרא כה) **כי לי בני ישראל עבדים** ז **ולא עבדים** ח **לעבדים** ט **והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע ור"ש ב"ר היה דורש את המקרא הזה כמין חומר מה נשתנה דלת ומזוזה מכל כלים שבבית אמר הקב"ה דלת ומזוזה שהיו עדים במצרים בשעה שפסחתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרתי כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים והוצאתים מעבדות לחירות והלך זה וקנה אדון לעצמו ירצע בפניהם: גמ' תני'** י **עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ובחזקה וקונה את עצמו בכסף על ידי אחרים** יא **ובשטר על ידי עצמו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים בכסף ע"י עצמו ובשטר ע"י אחרים ובלבד שיהא הכסף משל אחרים: גמ' מנלן דכתיב** (שם) **והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה** יב **הקישן הכתוב לשדה אחוזה מה שדה אחוזה נקנה בכסף בשטר ובחזקה אף עבד כנעני נקנה בכסף בשטר ובחזקה אי מה שדה אחוזה חוזרת לבעלים ביובל אף עבד כנעני חוזר לבעלים ביובל ת"ל** (שם) **לעולם בהם תעבודו תנא** יג **אף בחליפין** יד **ותנא דידן מילתא דליתא במטלטלין קתני מלתא דאיתא במטלטלין לא קתני אמר שמואל** טו **עבד כנעני נקנה במשיכה כיצד תקפו ובא אצלו קנאו קראו ובא אצלו לא קנאו בשלמא לתנא דידן מילתא דאיתא במטלטלי לא קתני דליתא במטלטלי קתני אלא לתנא ברא ניתני משיכה כי קתני מילתא דאיתא בין במקרקעי בין במטלטלי משיכה דבמטלטלי איתא במקרקעי ליתא לא קתני כיצד תקפו ובא אצלו קנאו קראו ובא אצלו לא קנאו וקראו לא** יא **והתניא כיצד במסירה אחזה בטלפה בשערה באוכף שעליה בשליף שעליה בפרומביא שבפיה ובזוג שבצוארה קנאה כיצד במשיכה** יב **קורא לה והיא באה או שהכישה במקל ורצתה לפניו כיון שעקרה יד ורגל קנאה רבי אסי ואמרי לה ר' אחא אומר עד שתהלך לפניו מלא קומתה אמרי בהמה אדעתא דמרה אזלה עבד אדעתיה דנפשיה קאזיל אמר רב אשי** יג **עבד קטן כבהמה דמי תנו רבנן** יד **כיצד בחזקה התיר לו מנעלו או הוליך כליו אחריו לבית המרחץ הפשיטו** טו **הרחיצו סכו גרדו הלבישו הנעילו הגביהו קנאו אמר ר' שמעון לא תהא חזקה גדולה מהגבהה** טז **שהגבהה קונה בכל מקום מאי קאמר אמר רב אשי** יד **הגביהו הוא לרבו קנאו הגביהו רבו לו לא קנאו אמר רבי שמעון לא תהא חזקה גדולה מהגבהה שהגבהה קונה בכל מקום השתא דאמרת הגביהו הוא לרבו קנאו אלא מעתה שפחה כנענית תקנה בביאה כי קאמרינן זה נהנה וזה מצטער הכא זה נהנה וזה נהנה הוא שלא כדרכה מאי איכא למימר אמר רב אחיי** יג **[בר אדא] דמן אחא מאן לימא לן דלאו הנאה אית להו לתרוייהו ועוד משכבי אשה כתיב הקישה הכתוב כדרכה לשלא כדרכה רבי יהודה הנדואה גר שאין לו יורשין הוה חלש על מר זוטרא לשיולי ביה חזייה דתקיף ליה עלמא טובא אמר ליה לעבדיה שלוף לי מסנאי ואמטינהו לביתא איכא דאמרי גדול הוה זה דעלמא לוקח מגביה סחפן והכא אמרינן שהעבד מגביהו משום עבודה שהלוקח משעבד בו לקנותו בחזקה: אלא מעתה. דהגביהו הוא לרבו קנאו: שפחה כנענית תקנה בביאה. דהא אגבהה ליה: הנדואה. מארץ כושי ס כוש מתרגמינן סיגדומא: דתקיף ליה עלמא. גוסס וגוטס למות: אמר ליה. מר זוטרא לעבדיה דגר: שלוף לי מסנאי. לקנותו בחזקה סיס מתכוון שיהא בעבודתו כשימות אדונו: איכא דאמרי גדול היה. הטבד וזהר בו שלא יזכה הוא בעצמו מן ההפקר לפיכך קדש לפני המיתה וזכה בו והגר פירש למיתה ומר זוטרא פירש לחייס תתתיו שלא יהא העבד בלא אדון רגע אחד: ואיכא**

אילו נאמר אזנו בדלת הייתי אומר ידקור כנגד אזנו בדלת. אבל אזן לא ירצענה: לאזן מאבראי. כלומר רחוק מן הדלת כדכתיב את אזנו והדר יתן אזנו בדלת ויקח את המרצע וידקור בדלת מעבר השני כנגד אזנו לקייס ולקחת המרצע ונתת באזנו בדלת: דוקר ויורד אזנו כשנותנה על הדלת עד שמגיע לדלת: עקורה. מן המזוזה ומוטלת לארץ: מה מזוזה מעומד. דבלאו הכי לא מקרי מזוזה: חומר. לרור המרגלי"ת ולרור הבושם תלוי בלואר לתכשיט: **מתני'** וקונה את עצמו. מיד רבו: בכסף ע"י אחרים. שיתנו לרבו ע"מ שיהא זה בן חורין אבל הוא עצמו לא יקבל המס ואפי' ע"מ שאין לרבו רשות בו דקסבר אין קנין לעבד בלא רבו: ובשטר ע"י עצמו. שיקבלנו הוא ובגמרא מפרש לכולם דר"מ ורבנן: ובלבד שיהא הכסף משל אחרים. דעבד אין לו כלום דאם מצא מציאה או קבל מתנה הכל לרבו ואם בא לפדות ע"י עצמו לריך להיות משל אחרים ויתנהו לו ע"מ שאין לרבו רשות בו: **גמ'** שדה נקנית בכל הני. ולקמן יליף בפירקין (ד' כו.) וכל עובדי כוכבים ככנעניים משמכר לעבד אלא שכל עבדים נקראין על שם כנען משום דכתיב ביה (בראשית ט) עבד עבדים: מילתא. דאיתיה בעבד וליתא בשאר מטלטלין קתני אבל חליפין דאיתנהו נמי בשאר מטלטלין שהמטלטלין גם הם נקנין בחליפין לא אילטריך ליה למיתני: תקפו. בחזקה: לא קנאו. דמדעתיה אזל ואין זו משיכה: בשלמא לתנא דידן. לא תיקשי לשמואל אמאי לא תני משיכה במתניתין דאיכא לתרולי דלתוקמינן דמילתא דאיתא במטלטלין לא קתני אלא תנא ברא דתנא חליפין בהדייהו תיקשי לשמואל אי איתיה דנקנה במשיכה ליתנייה נמי במתניתין: מילתא דאיתא בין במקרקעי בין במטלטלי. כגון חליפין ליקח ושלח עם שאר דאיתנהו במקרקעי אבל משיכה דליתא במקרקעי לא תנא בהדייהו: כיצד במסירה. גבי בהמה קאי דקתני מתני' (לקמן דף כה:) בהמה נשסה נקנית במסירה: בשערה. כגון שיער שבראש הסוס: שליף. משאוי: אדעתא דמרה אזלא. על דעת הקורא אותה לפי שאין לה דעת: אדעתיה דנפשיה. מדעת עלמו: קטן. דלית ליה דעת כבהמה דמי ואם קראו לשם קנייה ובא אצלו קנאו: התיר לו מנעלו. העבד לנוקה: גרדו. גרשת"ר בלע"ז: הגביהו. העבד את הלוקח: מאי קאמר. מה עניין הגבהה דעלמא להגבהה דהכא הגבהה דהגבהה: אלא מעתה. דהגביהו הוא לרבו קנאו: שפחה כנענית תקנה בביאה. דהא אגבהה ליה: הנדואה. מארץ כושי ס כוש מתרגמינן סיגדומא: דתקיף ליה עלמא. גוסס וגוטס למות: אמר ליה. מר זוטרא לעבדיה דגר: שלוף לי מסנאי. לקנותו בחזקה סיס מתכוון שיהא בעבודתו כשימות אדונו: איכא דאמרי גדול היה. העבד וזהר בו שלא יזכה הוא בעצמו מן ההפקר לפיכך קדש לפני המיתה וזכה בו והגר פירש למיתה ומר זוטרא פירש לחייס תתתיו שלא יהא העבד בלא אדון רגע אחד: ואיכא

ע"ש כ"ב נג: ל [ע' תוס' כ"ב נג: ד"ה הרחיקו] מ כ"ב עו: נ רש"ל ס [ע' רש"י יומא לד: ד"ה הנהנין וכו'] ע ערך המר ב פ [נ"ל אמרך נש"ע תוס' פעמ' פי' כד"ה כיון ותוס' מולין קלד: ד"ה דורסין]

ואיכא דאמרי קטן הוה. ואעפ"כ הוצרך לכל זאת: ודלא כאבא שאול. דאמר כל המחזיק בהן זכה אפי' לאחר זמן וזכה בהן: ע"י עצמו לא. שאם נתן לו כסף לפדות את עצמו אינו פדוי דמה שקנה עבד קנה רבו: במאי עסקינן. האי קנה עצמו ע"י אחרים. אילימא שלא מדעתו. של עבד: שמעינן ליה לרבי מאיר. בפ"ק דגיטין חוב הוא לעבד שיוצא בו. שאם היה עבד כהן פוסלו מן התרומה ואי עבד ישראל אוסרו בשפחה דסכיתא ליה פרילא ליה: ותנינא אין חבין לאדם בו'. אין אדם יכול ליעשות שלוחו שלא מדעתו לדבר שהוא חובה או הפסד והיכי הני מתני' דנפדה על ידי אחרים שלא מדעתו: אלא מדעתו. ואם תאמר פשיטא הא אילמריך לאשמועינן הע"י עצמו לא דאין קנין לעבד בלא רבו בשום לד: ואי מדעתו. שאמר לו קבל גמי: באין כאחד. ולא אמרינן לא הוליא רבו את הגט מרשותו ואין זו קבלה: והא לא תני. בברייתא הכי: האי שטרא לחוד בו'. זה לשון קניה וזה לשון שחרור: האי כספא לחוד והאי כספא לחוד. זה נותן לקניה וזה נותן לשחרור: טיבעא מיהא חד הוא. ואין נוכר הפרש ביניהם: כסף קבלת רבו. שמקבל רבו הכסף גרמה לו להשתחרר מאליו ואין אחרים שלו חבין אלא קבלת הרב וסרב אין נעשה שלוחו אלא לצורך עצמו ומקנהו מאליו אבל חירות השטר קבלת אחרים גרמה לו וכיון דחוב הוא לו אין חבין לאדם שלא מדעתו: שמעינא להו בו'. במס' גיטין (דף יא:): תנינא. כמו שתנן: דיש קנין. כי יהבי ליה ע"מ שאין לרבו רשות בו: והא קי"ל. כלומר והא מעשים בכל יום שנעבד מקבל את גיטו ואין רבנן פליגי עלה דמילתא מי שבקינן רבנן ועבדינן כר"מ: אף ע"י אחרים. ואפי' שלא מדעתו דזכות הוא לעבד בו': ורבי שמעון בן אלעזר היא. הך סיפא דשטר דלית ליה גיטו וידו באין כאחד: דשלש מחלוקות בדבר. רבי מאיר אית ליה בכסף על ידי אחרים ואפי' שלא מדעתו ולא ע"י עצמו דאין קנין לעבד בלא רבו ובשטר ע"י עצמו ולא ע"י אחרים שלא מדעתו דחוב הוא לו וכסף אע"ג דחוב הוא לו וקבלת רבו גרמה לו ור"ש בן אלעזר אית ליה בין בכסף בין בשטר ע"י אחרים דקסבר זכות הוא לו ולא ע"י עצמו דגבי כסף אית ליה אין קנין לעבד בלא רבו וגבי שטר אית ליה גיטו וידו באין כא' כדקתני אף בשטר בו' וכ"ש בכסף אלמא בפרוייהו אית ליה ע"י עצמו לא ורבנן דמתני' אית להו בכסף בין ע"י אחרים בין ע"י עצמו דיש קנין אחרים דזכות הוא לו וכן בשטר בין ע"י אחרים בין ע"י עצמו ודקיימא לן גיטו וידו באין כאחד כרבנן עבדינן ליה והאי דלא ערבינהו ותנינהו משום דסיפא ר"ש בן אלעזר היא אבל רישא ס"ק ליה רבנן לר"מ אף בכסף ע"י עצמו דיש קנין וכ"ש ע"י אחרים דזכות הוא לו וכ"ש שטר דזכות הוא ואם באתו לפרש שלא מחלוקות ולומר דרבנן אית להו בכסף בין ע"י עצמו בין ע"י אחרים ולא ע"י עצמו ורבי שמעון בן אלעזר סבר כר' מאיר בכסף דעל ידי עצמו לא ואין קנין וכרבנן בשטר דאין גיטו וידו באין כאחד א"כ הא דקי"ל גיטו וידו באין כאחד יחידאה היא וכר' מאיר עבדינן ליה סילוקי ליכא לפרושי אלא כדפרישית דרישא דמילתא אמרוה רבנן וסיפא אתאן לר' שמעון בן אלעזר: שאינה שלו. דכתיב (דברים כד) ונתן בידה ואיכי לא אקנים לבעל לנופה: שאינה שלו. של רבו ורבנן גמרי הכי מה אשה מקבלת גיטה אף עבד מקבל גט:

לר'

ואיכא דאמרי קטן הוה. ואעפ"כ הוצרך לזכות בו כדי שלא יקנה עצמו מן הסקר אחר מיתת האדון ודלא כאבא שאול דלאבא שאול היה יכול לזכות בו ואפילו לאחר מיתה כפ"ה וקשה לר"ת מגה ליה דלא כאבא שאול דילמא לשולם אימא לך דכאבא שאול ס"ל ומה שהחזיק בו מחייב לפי שהיה ירא שמא יקדמנו אחר ויזכה בו ושוב ה"ל למימר וכדרבנן ועוד קשה דבפרק השולח (גיטין דף לט.) פסיק רבי יהושע בן לוי הלכה כאבא שאול ואע"ג דרבי יוחנן סבר דאין הלכה כאבא שאול מ"מ קי"ל דבכל מקום הלכה כריב"ל לגבי דרבי יוחנן כדמוכח בריש פ"ד דמגילה (דף כז.) דמשמע שדברי רבי יהושע בן לוי הם עיקר ט מדברי ר' יוחנן גבי בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש וא"כ היכי עבוד הכא דלא כהלכתא ונראה לר"ת דגרס הכא וכאבא שאול כלומר אפילו לאבא שאול דאמר כל המחזיק בהן זכה בהן הוצרך לעשות כן שלא יקדמנו אחר ועוד מפרש ר"ת בענין אחר איכא דאמרי קטן הוא שאם היה גדול לא היה מועיל בו זה פירש למיתה וזה פירש לחיים ואע"פ שעבדות אחרים עליו קודם הוא לזכות בעצמו כיון שיש לו יד אבל קטן אין לו יד כל הקודם זכה בהן כאבא שאול ולא אמר לו שלוף מסגאי מחיים אלא לאחר מיתת יהודה הגדולה עשה כך והיינו כאבא שאול דאמר קטן אין לו יד לזכות בעצמו ומשו"ה זכה בו מר זוטרא אפילו לאחר מיתה אבל לרבנן בין גדול ובין קטן ואפילו עבדות אחרים עליו קנה עצמו כן תורין ור"י מפרש דהא דקאמר וכאבא שאול דאמילתא קמא נמי קאי ואפילו לליסא קמא דגדול הוה לא היתה חזקה מועלת כלום אלא דוקא לאבא שאול דלרבנן דאמרי בין גדולים ובין קטנים קנו עצמן בני חורין לא היה מר זוטרא יכול לזכות בו דטעמייהו דרבנן מפרש בפ' השולח (גיטין דף לט:) דגמר לה לה מאשה דמה אשה מיתת בעל מתירה בלא גט אף עבד משתלח בלא גט והוי השתא מיתת הבעל כגט ואם היה נותן לו גט מי היה אחר יכול לזכות בו אבל לאבא שאול ניחא דהא אליף מה אשה איסורה מסקנת למיתת הבעל ולא ממולא אף עבד בו' וכיון שהיה משעבד עצמו למר זוטרא לא היה הפן לזכות בעצמו והוי כמו קטן לאבא שאול: [ודא קמ"ל ע"י אחרים אין כו'. וא"ת מעיקרא נמי ידע תלמודא דהכי הוא הידוש דמתני' כדאמר בכסף על ידי אחרים אין על ידי עצמו בו' וי"ל דהוי סבר מעיקרא דהוי הידוש דמתניתין מתרוייהו ממה שהוא ע"י אחרים ומן דיוקא דע"י עצמו לא ומסיק דלא אילטריך מתני' אלא מן הדיוק. ת"י]:

רבי שמעון בן אלעזר אומר אף שטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו ושלש מחלוקות בדבר. פירש בקונטרס ר' מאיר אית ליה בכסף על ידי אחרים ואפי' שלא מדעתו ולא ע"י עצמו דאין קנין לעבד בלא רבו ובשטר של ידי עצמו ולא על ידי אחרים שלא מדעתו דחוב הוא לו וכסף אע"ג דחוב הוא לו קבלת רבו גרמה לו ור' שמעון בן אלעזר אית ליה בין כסף בין שטר

זה פירש למיתה וזה פירש לחיים ואיכא דאמרי קטן הוה [א] ודלא כאבא שאול [ב] דתניא גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים בין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר [ג] גדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן: וקונה את עצמו בכסף כו': בכסף ע"י אחרים אין אבל לא ע"י עצמו במאי עסקינן אילימא שלא מדעתו מכדי שמעינא ליה לר"מ [ג] דאמר חוב הוא לעבד שיצא מיד רבו לחירות ותנינא [ד] אין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו אלא פשיטא מדעתו והא קמ"ל על ידי אחרים אין על ידי עצמו לא אלמא אין קנין לעבד בלא רבו אי הכי אימא סיפא בשטר על ידי עצמו על ידי עצמו אין ע"י אחרים לא ואי מדעתו על ידי אחרים אמאי לא וכי תימא מאי ע"י עצמו אף ע"י עצמו והא קמ"ל דגיטו וידו באים כאחד והא לא תני הכי דתניא בשטר ע"י עצמו ולא ע"י אחרים דברי ר"מ אמר אביי לעולם שלא מדעתו ושאני כסף הואיל וקני ליה בעל כורחיה מקני ליה בעל כורחיה אי הכי שטר נמי [ה] האי שטרא לחוד והאי שטרא לחוד הכא נמי האי כספא לחוד והאי כספא לחוד טיבעא מיהא חד הוא רבא אמר כסף קבלת רבו גרמה לו שטר קבלת אחרים גרמה לו: וחכמים אומרים [ג] בכסף ע"י עצמו: בכסף ע"י עצמו אין ע"י אחרים לא אמאי נהי נמי דשלא מדעתו מכדי שמעינא להו לרבנן דאמרי זכות הוא שיצא מתחת יד רבו לחירות ותנינא זכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו וכ"ת מאי ע"י עצמו [ו] אף ע"י עצמו וקמ"ל דיש קנין לעבד בלא רבו א"ה אימא סיפא בשטר ע"י אחרים ולא על ידי עצמו והא קיימא לן [ז] דגיטו וידו באין כאחד וכי תימא מאי ע"י אחרים אף ע"י אחרים והא קמ"ל [ו] דזכות הוא לעבד שיצא מיד רבו לחירות אי הכי נערבינהו וניתנינהו בכסף ובשטר בין ע"י אחרים בין על ידי עצמו אלא בכסף בין ע"י אחרים בין ע"י עצמו בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו ור"ש בן אלעזר הוא [ו] דתניא ר' שמעון בן אלעזר אומר אף בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו [ז] ושלש מחלוקות בדבר אמר רבה מ"ט דר' שמעון בן אלעזר [ח] גמר לה לה מאשה מה אשה עד שיוציא גט לרשות שאינה שלו אף עבד נמי עד שיוציא גט לרשות שאינה שלו בעי רבה

לר'

עין משפט נר מצוה

רלה
ג מיי' פ"ד מהלכות זכייה ומתנה הלכה יז סמג עשין פב טור"מ יו"ד סי' רסז סעיף סב ועוש"ע חו"מ סי' ערב סעיף כט

רלו
ב מיי' פ"ד מהלכות זכייה ומתנה הלכה ב ופ"ה מהלכות עבדים הלכה ב ופ"ו שם הל"א טור"מ יו"ד סי' רסז סעיף ט

רלז
ג ד מיי' פ"ו מהלכות עבדים הלכה ב סמג עשין פו טור"מ יו"ד סי' רסז סעיף כו

רלח
ה מיי' שם הל"ג טור"מ שם סעיף מד

רלט
ו מיי' שם הל' ב ג טור"מ שם סעיף מה

מסורת הש"ס
א ני' הריי"ף ורא"ש וכראבא שאול [וכן פי' הר"ת כמ"ש תוס' הכא] ב גיטין לט. ד שם יא: ה שם. לקמן מב. ב"מ יב. עירובין פא: חולין פג. [כתובות יא] יבמות קיח:] ה [לעיל ה.] ו תוספתא דקידושין פ"א ז [עירובין עח ום"ב] ח גיטין לט: [מא: חגיגה ד. ם [וע' תוס' חולין לז. ד"ה אמר רבא]

נר מצוה

לר' שמעון בן אלעזר עבד כנעני מהו שיעשה שליח לקבל גיטו מיד רבו כיון דגמר לה לה מאשה כאשה או דילמא אשה דאיהי מצי מקבלת גיטה שליח נמי מצי משויא עבד דאיהו לא מקבל גיטיה שליח נמי לא מצי משוי בתר דבעיא הדר פשטא לה לה מאשה כאשה ואלא הא [א] דאמר רב הונא בריה דרב יהושע הני כהני [ב] שלוחי דרחמנא נינהו דאי סלקא דעתך שלוחי דידן נינהו מי איכא מידי דאנן לא מצינן עבדינן ואינהו מצי עבדי ולא והא עבדא דאיהו לא מצי מקבל גיטיה ושליח מצי משוי ולא היא ישראל לא שייכי בתורת קרבנות כלל עבד שייך בגיטין דתניא ב [ג] נראין הדברים שהעבד מקבל גיטו של חבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו: ובלבד שיהא הכסף משל אחרים: נימא בהא קמיפלגי דר' מאיר סבר [ג] אין קנין לעבד בלא רבו [ד] ואין קנין לאשה בלא בעלה ורבנן סברי יש קנין לעבד בלא רבו ויש קנין לאשה בלא בעלה אמר רבה אמר רב ששת דב"ע [ג] אין קנין לעבד בלא רבו [ד] ואין קנין לאשה בלא בעלה והכא במאי עסקינן [ה] דאקני ליה אחר מנה ואמר ליה ע"מ שאין לרבך רשות בו ר' מאיר סבר כי אמר ליה קני [ו] קני עבד וקני רביה וכי א"ל על מנת לא כלום קאמר ליה ורבנן סברי כיון דאמר ליה על מנת אהני ליה תנאיה ור' אלעזר אמר כל כי האי גוונא דכולי עלמא לא פליגי [ה] דקני עבד וקני רביה והכא במאי עסקינן כגון דאקני ליה אחר מנה ואמר ליה על מנת שתצא בו לחירות ר"מ סבר כי אמר ליה קני קני עבד וקני רביה וכי אמר ליה על מנת לא כלום קאמר ליה [י] ורבנן סברי לדידיה נמי הא לא קא מקני ליה דהא לא אמר ליה אלא על מנת שתצא בו לחירות ורמי דרבי מאיר אדרבי מאיר ורמי דרבנן אדרבנן דתניא

לר' שמעון בן אלעזר עבד כנעני מהו שיעשה שליח לקבל גיטו מיד רבו כיון דגמר לה לה מאשה כאשה או דילמא אשה דאיהי מצי מקבלת גיטה שליח נמי מצי משויא עבד דאיהו לא מקבל גיטיה שליח נמי לא מצי משוי בתר דבעיא הדר פשטא לה לה מאשה כאשה ואלא הא [א] דאמר רב הונא בריה דרב יהושע הני כהני [ב] שלוחי דרחמנא נינהו דאי סלקא דעתך שלוחי דידן נינהו מי איכא מידי דאנן לא מצינן עבדינן ואינהו מצי עבדי ולא והא עבדא דאיהו לא מצי מקבל גיטיה ושליח מצי משוי ולא היא ישראל לא שייכי בתורת קרבנות כלל עבד שייך בגיטין דתניא ב [ג] נראין הדברים שהעבד מקבל גיטו של חבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו: ובלבד שיהא הכסף משל אחרים: נימא בהא קמיפלגי דר' מאיר סבר [ג] אין קנין לעבד בלא רבו [ד] ואין קנין לאשה בלא בעלה ורבנן סברי יש קנין לעבד בלא רבו ויש קנין לאשה בלא בעלה אמר רבה אמר רב ששת דב"ע [ג] אין קנין לעבד בלא רבו [ד] ואין קנין לאשה בלא בעלה והכא במאי עסקינן [ה] דאקני ליה אחר מנה ואמר ליה ע"מ שאין לרבך רשות בו ר' מאיר סבר כי אמר ליה קני [ו] קני עבד וקני רביה וכי א"ל על מנת לא כלום קאמר ליה ורבנן סברי כיון דאמר ליה על מנת אהני ליה תנאיה ור' אלעזר אמר כל כי האי גוונא דכולי עלמא לא פליגי [ה] דקני עבד וקני רביה והכא במאי עסקינן כגון דאקני ליה אחר מנה ואמר ליה על מנת שתצא בו לחירות ר"מ סבר כי אמר ליה קני קני עבד וקני רביה וכי אמר ליה על מנת לא כלום קאמר ליה [י] ורבנן סברי לדידיה נמי הא לא קא מקני ליה דהא לא אמר ליה אלא על מנת שתצא בו לחירות ורמי דרבי מאיר אדרבי מאיר ורמי דרבנן אדרבנן דתניא

רמ
א מיי' פ"ו מהלכות גדרים הלכה ה

רמא
ב מיי' פ"ו מהלכות עבדים הלכה ה טוש"ע יו"ד סי' רכז סעיף נה

רמב
ג מיי' פ"ג מהלכות זכייה הלכה יב טוש"ע יו"ד סי' רכז סעיף כב

רמג
ד מיי' שם ופ"ז מהלכות גדרים הלכה יז סמג עשין פב סמג לאין רמב עור ס"ע אה"ע סי' פה סעיף יח וטוש"ע יו"ד סי' רכב

רמד
ה מיי' פ"ג מהלכות זכייה ומתנה הלכה יג סמג עשין פב טוש"ע יו"ד סי' רכז סעיף כב

רמה
ו מיי' שם הלי' יד ופ"ה מהלי' עבדים הלכה ב סמג שם טוש"ע שם סעיף כו

מסורת השש"ס
א יומא יט. גדרים לה: ב תמורה כה: נזיר נג: ג פסחים פח: גדרים פח: ד סנהדרין עא. [גדרים שם:] ה [נזיר כד:] סנהדרין עא.] ו [פסחים פח:] ז [מ' תוס' בכת עב. ד"ה כי אתא ותוס' יומא יט: ד"ה מי איכא וכ"ק פו: ד"ה בייסו וכ"מ יז: ד"ה מן ח מז מי: רש"ל ט [עי' תוס' יומא יט: ד"ה מי איכא]

מהו שיעשה שליח לקבל גיטו מיד רבו. דאמר עבד אינו מן [ב]ל גיטו עבד מהו שיעשה שליח לקבל גיטו: כאשה דמי. ושוטה שליח לקבלה כאשה דנפקא לן (לקמן דף מא.) מושלחה מביתו מלמד שהאשה עושה שליח וסיינו דקאמר על ידי אחרים: או דילמא כו'. וע"י אחרים דקאמר שיזכה לו רבו גיטו על ידי אחרים או שם עושים שלח מדעתו: גמר לה לה מאשה. ושוטה שליח: הני כהני. לענין הקרבת קרבנות: שלוחי דרחמנא נינהו. ולא שלוחי דידן ונפקא מינה למודר הנאה מכהן שהכהן מותר להקריב קרבנותיו והא מילתא איבעיא לן בגדרים בפרק אין בין המודר (דף לה:) • והא עבד כו'. ומיכי יליף רב הונא מהאי טעמא איתל בהקרבה למודר הנאה: בתורת קרבנות. שיהיו הן עובדים את העבודה: שייך בגיטין. אם אינו מקבל גיטו משום דלא יצא הגע מרשות רבו מקבל הוא הגע לחברו שאינו עבדו של רבו אלא של איש אחר דהא יצא הגע לרשות שאינו שלו: אבל לא מיד רבו שלו. אם היו שניהם של איש אחד: דר"מ. דאמר בכסף ע"י אחרים סבר אין קנין לעבד בלא רבו אם נתנו לו במתנה זכה בו רבו שילך אע"ג דהוי כסף מכל אחרים אי אפשר שיקבלנו הוא ויתן לרבו: ורבנן סברי יש קנין. אם נתנו לו מתנה הואיל ודעת אחרת מקנהו ונותן זה לא גמר בלבו שיזכה בו הרב הויא דעבד ומיפריק ליה על ידי עצמו: קנין דאשה ובעלה בעלמא איצטריכא לן ואשה כי עבד הואיל ובעלה זכאי במעשה ידיה ובמציאתה וכי היכי דפליגי לענין מתנה בעבד איכא למשמע דה"ה באשה: דב"ע אין קנין. אי יאבי ליה סתמא: אהני ליה תנאה. דמעיקרא אדעתה דתנאה אקניה: לא כלום אמר ליה. דכיון דקנה עבד קנה רבו: שתצא בו לחירות. שתתנהו לרבך בפדיונך:

דאמר רב הונא הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו. פירש בקונטרס דמיירי לענין הקרבת קרבנות וא"מ לענין מודר הנאה מן הכהן שהעלן מותר להקריב קרבנותיו תימה דמשמע הכא דפשיטא ליה ובמסכת גדרים בפרק אין בין המודר (דף לה:) בעי הני כהני שלוחי דרחמנא הוו או שלוחי דידן ולא איפשיטא ואמאי לא מייתי התם הך מילתא דרב הונא בריה דרב יהושע ליפשטא ויש לומר דאורחיה דגמרא הוא בכמה דוכתי דלא מיפשטא אלא ממסקנא או מברייתא אע"ג דמצי למיפשט מדברי ז אמוראי אי נמי יש לומר דהתם הכי קמיבעיא ליה הני כהני שלוחי דרחמנא דוקא נינהו ולא שלוחי דידן כלל או דילמא הוו נמי שלוחי דידן ונפקא מינה שאם היה כהן מקריב שלא לדעת הבעלים אי שלוחי דרחמנא ח [נמי] נינהו הוי קרבן כשר ואי הוו ט [דוקא] שלוחי דידן אינו כשר כיון שהקריב שלא מדעת הבעלים י:

ורבי אלעזר אומר כל כי האי גוונא כו'. אומר רבינו תם דהלכה כר' מאיר דאין קנין לעבד בלא רבו ואין קנין לאשה ובעלה ודרב ששת דמוקי פלוגתא כי מקני ליה אחר ואמר ליה על מנת שאין לרבך רשות בו דמשמע אבל אי אמר ליה על מנת שתצא בו לחירות אפילו ר"מ מודה דאהני ליה תנאיה וכן משמע פרק בתרא דגדרים (דף פח.) דתנן התם המדיר תתנו הנאה ממנו והוא רוצה לתת מעות לבתו אומר לה הרי מעות האלו נתונים לך במתנה ובלבד שלא יהא לבעלך רשות בהן אלא מה שאת נוטלת ומותנת לפיך ואקשר עלה בגמרא אמר רב לא שנו אלא דאמר לה מה שאת נוטלת ומותנת לתוך פיך אבל אי אמר לה מה שתרצי תעשי קני יתהון בעל ושמואל אמר אפילו אמר לה מה שתרצי עשי לא קני יתהון בעל ומשיק כמאן אזלא הא שמעתא דרב כרבי מאיר וקיימא לן (בכורות דף מע:) הילכתא כוותיה דרב באיסורי ואע"ג דפליגי נמי לענין ממון מכל מקום לענין איסורא איתשיל משמע דהלכה כרבי מאיר דהא רב קאי כוותיה והייגו ע"כ

אין

מלינה

אין אשה פודה מעשר שני בלא חומש ר"ש בן אלעזר אומר משום ר' מאיר [1] אשה פודה מעשר שני בלא חומש היכי דמי אילימא בזוזי דבעל ומעשר דבעל שליחותיה דבעל קא עבדה ואלא בזוזי דידה ומעשר דידיה איש אמר רחמנא [2] ולא אשה אלא לאו כי האי גוונא דאקני לה אחר מנה ואמר לה ע"מ שתפדי בו את המעשר ואיפכא שמענא להו אמר אביי איפוך רבא אמר לעולם לא תיפוך והכא במעשר דאתא מבי נשא עסקינן ור"מ לטעמיה [3] דאמר [4] מעשר ממון הקדש הוא [5] ולא קני ליה בעל ורבנן לטעמייהו דאמרי ממון הדיוט הוא וקני ליה בעל הילכך שליחותא דבעל קעבדא: תנא [6] יוצא בשן ועין וראשי אברים שאינן חוזרים בשלמא שן ועין כתיבי אלא ראשי אברים מנלן דומיא דשן ועין מה שן ועין מומין שבגלוי ואינן חוזרין אף כל [7] מומין שבגלוי ואינן חוזרין ואימא ניהוו שן ועין כשני כתובים הבאים כאחד [8] וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין צריכא דאי כתב רחמנא שן הוה אמינא אפילו

אין אשה פודה מעשר שני בלא חומש. קס"ל במעשר שני שהוא מקדש בעלה שהיא כבעלה וקרינן ליה ממעשרו וכדמפרש לה ואזיל: אשה פודה בלא חומש. דלאו דידה הוא ואין מוסיפין חומש על פדיון מעשרות והקדשות אלא בעלים: שליחותיה עבדא. ומ"מ דמאן דאמר פודין בלא חומש: אלא בזוזי דידה. דנכסי מלוג: ומעשר דידיה. מקדותיו: איש אמר רחמנא ולא אשה. אים ממעשרו אמר רחמנא ולא אשה ממעשר בעלה דאשה כאחר דמיא: ע"מ שתפדי בו כו'. בתנאים כאים אחר לפדות בלא חומש רבנן סברי כי אמר לה קני קנה ליה בעלה וכי אמר לה ע"מ לאו כלום הוא הילכך זוזי הוו ממי דבעל ושליחותיה עבדא אים ממעשרו קרינא ביה ורבי מאיר סבר לדידה גופה לא אקני לה אלא להכי שתהא כאים אחר לפדות בלא חומש: דאייתי מבי נשא. שמת אביה והיה לו מעשר שני וירשתה עם שאר נכסיה וירושה הבאה לה לאחר מכאן נכסי מלוג הן וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות: ורבי מאיר לטעמיה. דאמר לקמן בפ"ב מעשר ממון גבוה הוא ואכילתו משולחן גבוה הוא הילכך אינו כשאר נכסיה למקנייה בעל בתקנתא דתקון רבנן פירות לבעל הילכך לא זכי ביה וכי פרקה ליה בזוזי דבעל לאו ממעשרו הוא דזוזי דחד ומעשר דחד: ורבנן לטעמייהו דאמרי ממון הדיוט הוא. וחיילא עליה תקנתא דרבנן ופירות לבעל כשאר נכסי מלוג וכיון דבזוזי דבעל פרקה בעי חומש: תנא יוצא בשן ועין. אמתני' קאי: ראשי אברים. כ"ל הס וסנויים אלל נגעים (פרק ו משנה ז) ומייתי להו לקמן בשמעתין (דף כה.): שאין חוזרין. אם נטלן כשן ועין וגמר בחמש מצינו: אין מלמדין. מדלא כתיב אחד וגמור כולהו מיהא: צריכי. דלא גמר חד מחברים הילכך לא באין כאחד ניכהו:

סן

דקאמר התם מפני מה מליאת האשה לבעלה שמא תגנוב והובים ותאמר מליאה מצאתי ופריך הגע עצמך מתנה כלומר במתנה עצמה ליחוס להא שמא תגנוב ותאמר נתנו לי מתנה ומשני מתנה יש לה קול ואי במתנה הוי הגוף נמי לבעל מה היתה מרוחה לומר ניתנו לי במתנה אלא ש"מ דבמתנה שנתנו לה אחרים אין לבעל אלא פירות אבל הגוף לאשה ואילו בעבד אם נתן לו אחד מתנה קנה האדון הפירות והגוף וא"ת לפר"ת דלרב ששת מועיל ע"מ שתצא בו לחירות אפילו לר"מ א"כ אמאי קאמר ר"מ במתני' בכסף ע"י עצמו לא הא ע"י עצמו נמי משכחת לה באומר ע"מ שתצא בו לחירות וי"ל דכה"ג ע"י אחרים מקרי ולא ע"י עצמו כיון דלא קנה אותם העבד לגמרי ולא נתנו לו אלא ע"מ שיצא בו לחירות ואע"ג דלר' אלעזר דמוקי פלוגתייהו בע"מ שתצא בו לחירות מיקרי ע"י עצמו הייגו משום דלר' אלעזר אית ליה דקניה עבד וקנה רביה אבל לרב ששת דאית ליה לא קניה רביה מיקרי ע"י אחרים דמחמת שאין העבד קונהו אלא לצאת בו לא קניה ליה רביה וע"י אחרים מיקרי ומיהו קשה אליבא דר"א דמוקי פלוגתייהו באומר ע"מ שתצא בו לחירות אם כן היאך מצינו לרבנן דר' מאיר בכסף ע"י עצמו הואיל ולא הקנו לו אלא ע"מ שיצא בהם לחירות ע"י אחרים הוא כדבעינן למימר לר' מאיר אליבא דרב ששת וי"ל דרבנן ע"י עצמו דר' מאיר קיימי דאמר בכסף ע"י אחרים אין ע"י עצמו לא ולר' אלעזר אליבא דר' מאיר אפילו הקנו לו ע"מ שיצא בהם לחירות קנה עבד קנה רבו ואין יוצא בו לחירות ומקרי שפיר ע"י עצמו ואהא קיימי רבנן ואהכי קאמר וחכ"א בכסף במה שאתה קורא ע"י עצמו דקאמרת דאינו יוצא אפילו אם נתנו לו ע"מ שיצא בו לחירות אנו אומרים שיצא בו לחירות דכה"ג אשכחן בהמזקן (גיטין דף נח:) וכשכושות (דף מב.) ובפ"ב דכתובות (דף יח.) דאמר ר' אלעזר בן יעקב פעמים שאדם נשבע על טעות עצמו דהייגו מה שאתה קורין טעות עצמו:

ה"ג רש"י **אלא** בזוזי דידה ובמעשר דידיה. פירוש בזוזי דידה דנכסי מלוג ומעשר דידיה משדותיו אים אמר רחמנא ממעשרו ולא אשה ממעשר בעלה דאשה כי אחר דמיא וקשה לר"ת דלא היה לו להזכיר אים ואשה כלל אלא הוה ליה למימר ממעשרו אמר רחמנא ולא אשה אפילו בזוזי דידה ומעשר דידה ואפילו היא אלמנה וגרושה אינה מוספת חומש והא דתני בת"כ בפ' בהר אם גאל יגאל אים ממעשרו לרבות את האשה לענין פדיון דוקא מרבינן את האשה ולא לענין חומש דס"ד הואיל וכתיב ביה במעשר למען תלמד ליראה ודרשינן מינה בספרי דגדול מעשר שמביא לידי תלמוד כשאהבה בירושלים לאכילת מעשרו וה"א אשה כיון דלאו בת לימוד היא ליתה בדיני מעשר להכי איצטריך לרבויי והא דממעט בת"כ קטן מאים ה"נ הוה מצי למעוטי אשה מחומש כדאמר הכא אלא משום דרבי בהיא קרא גופיה אשה מאם גאול יגאל ניחא ליה למיקם אים ולא קטן למעוטי אים ולא קטן למעוטי אשה מחומש כדאמר הכא אלא משום דרבי מצי למימר דאיצטריך לרבות אשה לענין פדיה דלא תיסק אדעתיה למעוטי מאים לגמרי כי היכי דממעטינן קטן ומה שפירש בקונטרס בזוזי דידה היינו נכסי מלוג לא נהירא דכיון שהן ברשותו ומה שקנתה אשה קנה בעלה כזוזי דידיה הביכי כדאמר גבי מעשר דאתי מבי נשא דקני לה בעל למ"ד מעשר ממון הדיוט הוא ושליחותא דבעל קא עבדא לכן כ"ל דזוזי דידה מיירי כשהוקנה לה אחר מנה על מנת שאין לבעלה רשות בו דהא פרשינן לעיל שאין הבעל אוכל פירות: **תנא** יוצא בשן ועין. ותנא דידן דלא תנא להו מפוס דסבר דלריך בט שחרור:

[1] ר"מ. [2] ולא אשה. [3] לטעמיה. [4] דאמר. [5] הוא. [6] יוצא בשן ועין. [7] כל. [8] כאחד.

אליבא דרב ששת דלא לו לר"א אליבא דר"מ אפי' מה שאת נותן לפיך קנה יתהון בעל כמו שאין מועיל ע"מ שתצא לחירות אלא ע"כ כרב ששת ולא כר"א סבירא להו לרב ושמואל ש"מ דלרב ששת ע"מ שתצא בו לחירות מועיל לכ"ע כמה שאת נותנת לפיך דמועיל אפילו לר"מ ואומר ר"ת דמשמע מהתם דהלכה כרב ששת ולא כר"א ועוד מייתי ראיה דהלכה כרב ששת מפרק בן סורר ומורה (סנהדרין דף עח.) דאמרינן התם בן סורר ומורה אינו חייב עד שיאכל מבל אביו ומבל אמו ופריך בגמרא אמו מנא לה מה שקנתה אשה קנה בעלה ומשני כשנתנו לה אחרים ע"מ שאין לבעלה רשות בהן והשתא בשלמא לרב ששת מכל מקום אתי לכל הפחות מיהא כרבנן אלא לר' אלעזר לא אתיא דהתם לא כר' מאיר ולא כרבנן עוד מייתי ראיה מהתיא דפסחים פרק האשה (דף פח:) גבי האומר לעבדו שחוט עלי פסח ושכח מה אמר לו רבו כו' ופריך בגמ' מה שקנה עבד קנה רבו ומשני כגון דאקני ליה ע"מ שאין לרבו רשות בו והיינו כרב ששת אבל לר"א הוה צריך לאוקמי שאמר לו ע"מ שתצא ידי פסח אך ר"י אומר דאין ראיה לומר דהלכה כרב ששת מהתיא דנדרים ומפרק בן סורר דהתם מיתוקמא שפיר אפי' לר"א דים להלק בין אשה לעבד ומינו למימר אפילו לר"א דאמר לר"מ אפילו אמר לו על מנת שתצא בו לחירות קנה רבו יכול להיות דבאשה לא קנה הבעל שהרי אינם שייס שאין יד האשה כיד הבעל כמו שיד העבד כיד רבו ותדע דאילו אם נתן הבעל מתנה לאשתו קנתה לגמרי ואין הבעל אוכל פירות כדאיתא פרק חזקת הבתים (כ"ב דף נא:) ואילו אם נתן מתנה לעבדו לא קנה העבד כלל ועוד תדע שאינן שייס שהרי אם נתנו אחרים מתנה לעבד שתמא זכה הרב בין בגוף בין בפירות דאין קנין לעבד בלא רבו היינו שאין קנין לעבד כלל ויש לרב גוף ופירות ואם נתנו אחרים מתנה לאשה אין לבעלה כי אם פירות אבל הגוף שלה דהא דאין קנין לאשה בלא בעלה היינו שהבעל אוכל פירות אבל הגוף לאשה ואילו בהן קרקע והוא אוכל פירות דאע"ג דמליאת האשה לבעלה לגמרי אין לדמות מליאה למתנה וכן משמע בירושלמי דכתובות פ' מליאת האשה

מן

ה"ג רש"י **אלא** בזוזי דידה ובמעשר דידיה. פירוש בזוזי דידה דנכסי מלוג ומעשר דידיה מדותיו אים אמר רחמנא ממעשרו ולא אשה ממעשר בעלה דאשה כי אחר דמיא וקשה לר"ת דלא היה לו להזכיר אים ואשה כלל אלא הוה ליה למימר ממעשרו אמר רחמנא ולא אשה אפילו בזוזי דידה ומעשר דידה ואפילו היא אלמנה וגרושה אינה מוספת חומש והא דתני בת"כ בפ' בהר אם גאל יגאל אים ממעשרו לרבות את האשה לענין פדיון דוקא מרבינן את האשה ולא לענין חומש דס"ד הואיל וכתיב ביה במעשר למען תלמד ליראה ודרשינן מינה בספרי דגדול מעשר שמביא לידי תלמוד כשאהבה בירושלים לאכילת מעשרו וה"א אשה כיון דלאו בת לימוד היא ליתה בדיני מעשר להכי איצטריך לרבויי והא דממעט בת"כ קטן מאים ה"נ הוה מצי למעוטי אשה מחומש כדאמר הכא אלא משום דרבי בהיא קרא גופיה אשה מאם גאול יגאל ניחא ליה למיקם אים ולא קטן למעוטי אים ולא קטן למעוטי אשה מחומש כדאמר הכא אלא משום דרבי מצי למימר דאיצטריך לרבות אשה לענין פדיה דלא תיסק אדעתיה למעוטי מאים לגמרי כי היכי דממעטינן קטן ומה שפירש בקונטרס בזוזי דידה היינו נכסי מלוג לא נהירא דכיון שהן ברשותו ומה שקנתה אשה קנה בעלה כזוזי דידיה הביכי כדאמר גבי מעשר דאתי מבי נשא דקני לה בעל למ"ד מעשר ממון הדיוט הוא ושליחותא דבעל קא עבדא לכן כ"ל דזוזי דידה מיירי כשהוקנה לה אחר מנה על מנת שאין לבעלה רשות בו דהא פרשינן לעיל שאין הבעל אוכל פירות: **תנא** יוצא בשן ועין. ותנא דידן דלא תנא להו מפוס דסבר דלריך בט שחרור:

עין משפט נר מצוה

רמב"ם
ה"ב מיי' פ"ד מהלכות מעשר שני הלכה כ

רמז
ג מיי' שם פ"ג הלכה יז

רמח
ד מיי' שם פ"ה הלכה יא

רמט
ה מיי' פ"ה מהלכות עבדים הל"ד סמג עשין פז עוש"ע יו"ד סימן רסז סעיף כז

מסורת הש"ס

א תוספתא דמעשר שני פ"ד ב לקמן נב: נד: ב"ק סט: סוכה לה. פסחים לז: ב"מ ג. [סנהדר' קיב: מנחות פב.]
ג [עי' תוס' ב"ק לח. ד"ה מתיב]
ד לקמן לד: לה. לז: מב: מג. נח. ע"ז נד:
חולין קיג: קיז. בכורות מט. סנהדרין סז: עב: זבחים מז. נז. חולין סא. כריתות ג. משלי יא: ערכין יד:]

הואיל ומדרש חכמים הוא. פי' משום דאי לאמר לגמרא לדרים צריך נמ שחרור וא"ת ומה בכך הואיל ומדרש חכמים הוא והלא כמה גופי תורה תלויין שחיסם כתיב אלא מכח דרשה לכן קראה לר"ת דנמ זה חיינו אלא מדרבנן לחייבינן שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה לפי שאין המדרש ידוע לעולם לכך תקנו נמ שחרור וריב"א פי' דודאי שן ועין דכתיב בהדיא בקרא ועלייהו כתיב לחפשי ישלחנו דמשמע חפשי מעיקרא וכהא דסיטיא ליה דלא גמר שילוח שילוח מאמה ולכן אי"ל נמ שחרור אבל אחר אבריים דלא נפקי אלא מיתורא דישלחנו ודאי בהכי גמירי שילוח שילוח מאמה ולכך צריך להו נמ שחרור:

תרגנול שהושיע ראשו וכו'. בתרגנול גרסי' נזק שלם וכסוס שלקח חצי נזק וכן מוכח בפרק כיצד הרגל (ב"ק דף יח:):

מיבעי ליה לכדתניא הרי שהושיע כו'. השתא משמע דב"ע דכשלא נתכוין לעין פטור ותימה דבפרק כיצד הרגל (ב"ק דף כו:) אמר רבה היתה מונחת לו אבן בחיקו ולא הכיר בה מעולם ועמד ונפלה לעין עבד פלונתא דרב"ג ורבנן וי"ל דשאני הכא דאיכא תרתי לגיבוותא שהוא מתכוין לעובה ולא נתכוין לעין כלל אבל ההיא דהתם הוי דומיא לכחול לו עין וסמאה דאיכא חדא לגיבוותא שנתכוין לרפאות וחדא לריפוותא שנתכוין לעין:

סבויה ומטעה יולא בהן לחירות. ולא"ג דלעיל אמר בהויה וסמאה אם אינו יכול להשתמש בה כבר איין יולא בהן לחירות' והכא כיון דסמויה משמע שלא היה יכול להשתמש בה כבר מ"מ הכא שאני דהטעה עצמו מתוסר אבר: [ותנא תונא כו'. תימה דלא דמי לעוף דמתחילה לא היה בו דבר שראוי לפסול בו דאפילו אינו סמויה בו לא היה פסול אבל עבד הרי היה בו מתחילה דבר הראוי לגאת בו. ת"י]: ת"ל מן העוף ולא כל העוף. תימה ל"ל קרא כיון דמתוסר אבר פסול לבני נח כדדרשינן בפ"ק דע"ז (דף ה:) וכפ"ב דזבחים (דף קטו.) מכל האי מכל בשר הכא בהמה שאינו ראוי אברים שלה וי"ל דאי לא כתב קרא בני ישראל ולא לבני נח כדאמר בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נט.) כל מצוה שנאמרה לבני נח ולא נאמרה בסיני לישראל נאמרה ולא לבני נח מ"מ כיון דאישתרי בעל מום בעופות עפי מבהמה אישתרי אפילו מתוסר אבר וקרא דכתיב אויריו בבהמה מ:

המונא

שן דחלב. שן שיוצא בה דעתיד להחליפה כגון בעבר קטן: לחפשי ישלחנו. ריבה לו שלוחים מדלא כתיב חפשי הוא לו ילא חפשי: בטל ממלאכתו. שעין נסמת מרמות והשן מלגעום: ודילדל בו עצם. שהמיטו ממקומו ומחובר בבשר: יוצא בו לחירות. אם עלה שהיינו מוזר הוא ושומו ליבם וליבול ואע"ג דליכא ביבול מלאכה דהא עלה וזקן לאו מידי הוי עביד כיון דבגלוי אתא ואינו מוזר הרי הוא כעבדים ואבעבע דאמר אבריס: ריבויא הוא. אינו לשון כלל להיות כידון בכלל ופרט אלא בריבה ומיעט וריבה וריבה הכל: וצמתה. יבשה: א"כ. דלא ממעט מידי מיעוט דשן ועין למאי מיעט: בכולן. אדאמר אבריס קאי: וצריך גם שחרור. לאמיתו בכת חורין: שהתורה זכתה לו. דכתיב בהדיא: אי כתב חפשי לבסוף כדקאמרת. דלאו מיעוטא אלא בשילוח: השתא דכתיב לחפשי ישלחנו הוה ליה חפשי מעיקרא. וכי אתא ישלחנו לאבר דאמר אבריס אתא: כנגד עינו. שסכה בכוחל והבעיתו בקול ואינו רואה אז נתחלש: ושברו. בקול: משלם נזק שלם. כסומכוס מוקמינן לה בב"ק דאמר בסמא שסויקה בלרורות מבלם כ"ם: ושברו את חכלים. בקולם: חצי נזק. כדין לרורות לרבנן דפליגי עליה דסומכוס בב"ק ואמרי אינו מבלם אלא הכי נזק לרורות: שאני אדם דבר דעת הוא. הלי ניזק וכי מיבעית מדעתיה קא מיבעית שנותן לבו אל אחד קול אבא פתאום: ובהתה. ולא נסמית לגמרי ברואה במקלת: אם יכול להשתמש. במראה זה: וצריכי. אבי תרתי ילא לחירות לאשמועינן דאיכא דאין יכול להשתמש אע"ג דלא סמאה לגמרי הוא השתמש ואיכא דסמאה לגמרי אע"ג דכסויה אינא מעיקרא אתאיל ואיכ יכול להשתמש לאחר בדוחק אינא השתמש: וחשתא נחורא כחישא. שאין יכול להשתמש: דמעיקרא נמי נחורא כחישא. ואע"ג דיכול להשתמש בו אינא לאו עין הוא: לחתור לו שינו. לנקרה ולגרר סביב מוסבס: לכתניא הושיט ידו למעי שפחה. לאוליא עוברה פטור דלא נתכוין לעין כלל אבל כחול בה אבל כחול לי עיני דנתכוין לעין אע"ג שלא נתכוין לשמתה מיבע: מושחת. נפקא לן מדר"מ פרש לזה שלא נתכוין לשמתה כלל ושמתה משמע בעסוק בה אבל מדכר ואפ"ה מתכוין לשמתה בעיקר: וחפשה. מוליאה לאוץ: ותנא תונא. כלומר מלינו תנא שלנו המפיישנו בזאת: ואין תמות וזכרות בעופות. אלא קרא דריש אמאמר בכל (כלל) אבבהמות (ויקרא כב) אינו אלא מבית ישראל אבר יקריב קרבנו לכל נדריסס וגו' לרצונכם תמים וזכר בבקר בכשבים ובעזים מדלא כתיב לרצונכם ח זכר תמים ולשמוק ליתלך אלין מקפיד על תמות וזכרות אלא על אלו: נחטטה עינה. אלמא אף על גב דסמויה מעיקרא כי מעטים אשה ליס סומא

שן דחלב כתב רחמנא עין ואי כתב רחמנא עין ה"א מה עין שנברא עמו אף כל שנברא עמו אבל שן לא צריכא ואימא (שמות כא) כי יכה כלל שן ועין פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט שן ועין אין מידי אחרינא לא (שם) לחפשי ישלחנו חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מום שבגלוי ואינן חוזרין אי אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרין אי מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ובטל ממלאכתו ואינו חוזר אף כל מומין שבגלוי ואינו חוזר ובטל ממלאכתו אלמה תניא תלש בזקנו ודילדל בו עצם עבד יוצא בהם לחירות לחפשי ישלחנו ריבויא הוא ואי ריבויא הוא אפילו הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור נמי אלמה תניא א"נ הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור אין עבד יוצא בה לחירות א"כ שן ועין מאי אהני ליה ב ת"ר ד בכולם עבד יוצא בהם לחירות וצריך גם שתרור דברי ר"ש ר"מ אומר אינו צריך ר"א אומר צריך ר' טרפון אומר אינו צריך ר"ע אומר צריך המכריעים לפני חכמים אומרים נראין דברי ר"ט בשן ועין שהתורה זכתה לו ודברי ר"ע בשאר אברים הואיל וקנס חכמים הוא קנס הוא קראי קא דרשינן אלא הואיל ומדרש חכמים הוא מ"ט דר"ש יליף שילוח שילוח מאשה מה אשה בשטר אף עבד נמי בשטר ור"מ אי כתב חפשי לבסוף כדקאמרת השתא דכתב לחפשי ישלחנו הוה ליה חפשי מעיקרא ג ת"ר ה הכהו על עינו וסמאה על אזנו וחרשה עבד יוצא בהן לחירות' נגד עינו ואינו רואה כנגד אזנו ואינו שומע אין עבד יוצא בהן לחירות אמר רב שמן לרב אשי למימרא דקלא לאו כלום הוא ד ותתני רמי בר יחזקאל' תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע בו ושברו משלם נזק שלם ואמר רב יוסף אמרי בי רב ו סוס שצנף וחמור שנער ושברו כלים בתוך הבית משלמים חצי נזק א"ל שאני אדם דכיון דבר דעת הוא אידו מיבעית נפשיה ה כדתניא ו המבעית את חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים כיצד' תקע באזנו וחרשו פטור אחזו ותקע באזנו וחרשו חייב ת"ר כ הכהו על עינו וכהתה על שינו ונדדה אם יכול להשתמש בהן עכשיו אין עבד יוצא בהן לחירות ואם לאו עבד יוצא בהן לחירות תניא אידך ל הרי שהיתה עינו כהויה וסמאה שינו נדודה והפילה אם יכול להשתמש בהן כבר עבד יוצא בהן לחירות ואם לאו אין עבד יוצא בהן לחירות וצריכא דאי אשמועינן הך קמייתא משום דמעיקרא נחורא בריא והשתא נחורא כחישא אבל הבא דמעיקרא נמי נחורא כחישא אימא לא ואי אשמועינן הא משום דסמיא לנמרי אבל התם דלא סמיא לנמרי אימא לא צריכא' תנו רבנן מ הרי שהיה רבו רופא ואמר לו לכחול לו עינו וסמאה לחתור לו שינו והפילה שיחק באזנו ויצא לחירות רשב"ג אומר (שם) ושחתה עד שיתכוין לשחתה ורבנן האי ושחתה מאי עבדי ליה מיבעי להו לכדתניא ר"א אומר הרי שהושיט ידו למעי שפחתו וסימא עובר שבמעיה פטור מ"ט דאמר קרא ושחתה עד שיכוין לשחתה ואידך מושחת שחתה נפקא ואידך שחת שחתה לא דריש א"ר ששת מ הרי שהיתה עינו סמויה וחטטה עבד יוצא בהן לחירות מ"ט מתוסר אבר הוא ותנא תונא' מ תמות וזכרות בבהמה ואין תמות וזכרות בעופות יכול יבשה נפה נקטעה רגלה נחטטה עינה ת"ל מן חשוף מ ולא כל חשוף א"ר חייא בר אשי אמר רב היתה לו

מסורת הש"ס
א ב"ק פ. גיטין מכ: ב גיטין פט ג ב"ק לח. לח. ד פס יח: ה פס לח. ו פס כו: ז מולין נג. זבחים קטו. [מנחות ו. כפ. חמורים יד.] ח ב"ג קמיס זמר כו' ט [ע"פ תוס' ופתיק לאן ד"ס אלא אמר פס סק: ר"ס ר"ס]

יתרת. אבל יתירה: שנספרת על גב היד. שאיתה בשורת שאר לאבעות: סבי דנזוניא. שם מקום: זיל צנעינהו. אמור אליהם לאסגר וליכנס בבית וזה לבון לדוי לתלמיד חכם כדאמר במועד קטן (דף יז.) לאמר לו דרך כבוד הסגר וכנס בביתך: כמומין שבגלוי דמי. שהרי תלויין בכיס ומיכריס מבחוץ או לא הוליל ומומין בתוך הכיס: קרנונא. יוכב קרנות אתה זלא בעל תורה: מתניתא בעו מינך. גרסינן דמברייתא דתני עלה דמתני' רבי אומר אף הסירום יליף לה: אין מטמאין משום מחיה. שם אחד מן הנגעים כדכתיב (ויקרא יג) ומחיה בשר חי בשאת וכתיב בה (שם) לכל מראה עיני הכהן שהשאת כולה נראית כאחת פרט למחיה שהיא במקום המכופף ויורד לכל גד שאין יכול לראות ראש הנגע ורגליו כאחת: ו אשי אזנים. שפת האוזן: ראש גוייה. גיד: וראשי דדים שבאשה. אבל שבאים אינן בולטין כל כך ואין זה שיפוע: לחירות. דכולן אם קללו לו רבו מוס שבגלוי הוא ואינו חוזר: רבי אומר אף הסירום. מוסיף על אלו לענין עבד ושן ועין לא אילטריך ליה לרבי למות בתוספתא דבכורות כתיב וזיל קרי בי רב הוא ות"ק לא פליג בהא: אף הלשון. שדרכו לירקות בסוא מדבר ומוס שבגלוי הוא: אמר מר כו'. רב חסדא מסיק זאזיל למילתיה למיפשט בעיא דסבי: היינו גוייה. דאימני לענין נגעים ובכולהו אמר ת"ק עבד יוצא לחירות: ואלא דביצים. ס"מ בעיא דסבי פלוגתא דרבנן ורבי היא: ס"ג ולרבי לשון לא. ולרבי לבון לא הוי מוס גלוי בתמיס: על פיו. שלא טמא: רבי אומר היזה. דאע"ג דהזאה על הגלוי בעינן כדלקמיה: דחלים. סוגר פיו בחזקה עד שספתיו דבקות מאוד ולא בשוכבו כגלוי הוליל ופעמים הם ממומות ע"י חלומו קמ"ל. חליס דבר שהוא מדביק יפה שולדו"ר בלע"ז בדאמרינן גבי תפירות עור בסעור והרוטב (חולין דף קכג:) שאני עור דחליס: שניטל רוב הלשון. לענין מומי בכור אבל בבכורות: רוב המדבר. ממקום פרישת דיבוקו ולמעלה קרי מדבר אע"ג דדיבור בבהמה לא שייכא קרי ליה מדבר הוליל והוא המדבר בלבון האדם: אלא רבי אומר סירום. אע"פ שהן מומין בכיס לעולם: ולא מיבעיא לשון שהוא נגלה לפרקיס: ומאי אף. דקאמר בן עזאי: אקמייתא. קאי אעשרים ואחבעה המומין אלא נגעים דקאמר ת"ק עבד יוצא בהן לחירות מוסיף בן עזאי לענין עבד אף הלבון: אלא לא גרסינן וכבי גרסינן תנא שמעה לדרבי וקבעה כו'. קבעה אלא הראשונות וסדר שמעה לדבן עזאי שהיה מוסיף לבון לבדו על הראשונות ומלא חלוק על רבי בסירום וקבעה בלבון לא כמו שאמרה בן עזאי והיה לו לתנא לקובעה בין ת"ק לרבי וסדר למיתני תוספת סירום עלה אלא שמאחר שנקבעה של רבי אלא ת"ק והיתה שגורה בפי התלמידים כך לא זזה של רבי ממקומו וסידרו בן עזאי אחריה לפי שסגירסא השגורה בפה קשה לשנותה ולהחזיר ולגורסה בלבון אחר: לענין טומאה. דקי"ל מגע בית הסתרים אינו מטמא ונפקא לן במס' נדה (דף מג.) מוכל אשר יגע בו הזב וגו' הא שקר מיסור בתמיס הא מבילה בעי אלא כל אשר יגע בו הזב בדבר שהוא גלוי כידוי והזב לא שקר עדיין כל גופו במים שלא טבל מזוהו וכבר בגדיו: אשר יגע בו אמר רחמנא. הא קרא דוידוי לא שקר במים הוא: בר נגיעה. כידוי הוא בגלוי שהרי מוליה לבשרו ובגדיו בו בגלוי הילכך נגע בבשר בלבוש ממלאו: כטמון דמי. ואין לריך ביאת מים בתוך הפה: אף כל מאבראי. ולא שיכלים מים לתוך הפה ואף להוליא כל הלבון אינו יכול ומבילה למקלת לא אשכחינן אבל נגיעה בכל שהוא הוא נגיעה: רבי. דרים על הטמא וחטאו הטוי על מקום טומאה הוי הטוי: ורבנן שברי וחטאו וכבס בגדיו ורחץ. בעינן הטוי שיסול על מקום הראוי לרחילה דהיינו מבילה: טהרה מטהרה. הוא מבילה: והצריכה רבי טבילה אחרת. משום תלילה אלמא בעי ביאת מים לתוך הפה: כר' זירא דאמר. במנחות (דף קג:) אין מביאין מנחה של שמיש ואחד עשרון בכלי אחד דקיש להן לרבנן שאין נבלעין יפה בשמן ביחד והוינן בה וכי אין נבלעין מאי הוי והא אהן תנן אם לא נגע בשר ואמר רבי זירא עלה כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ואפילו לא נגע בשר ואם אין ראוי לבילה כגון שמיש ואחד עשרון בכלי אחד בעינן: כתנאי

יתרת וחתכה [ח] עבד יוצא בהן לחירות אמר רב הונא [א] והוא שנספרת על גב היד: סבי דנזוניא לא אתו לפירקיה דרב חסדא אמר ליה לרב המנונא זיל צנעינהו אזל אמר להו מאי טעמא לא אתו רבנן לפירקא אמרו ליה אמאי ניתי דבעינן מיניה מילתא ולא פשט לן אמר להו מי בעיתו מינאי מידי ולא פשיטנא לכו בעו מיניה עבד שסרסו רבו בביצים מהו כמום שבגלוי דמי או לא לא הוה בידיה אמרו לו מה שמך אמר להו המנונא אמרו ליה לאו המנונא אלא [ב] קרנונא אתא לקמיה דרב חסדא א"ל מתניתא בעו מינך [ג] דתנן [ד] עשרים וארבעה ראשי אברים שבאדם כולם אין מטמאין משום מחיה ואלו הם ראשי אצבעות ידים ורגלים וראשי אזנים וראש החוטם וראש הגוייה וראשי דדים שבאשה רבי יהודה אומר אף שבאיש ותני עלה [ד] בכולם עבד יוצא בהם לחירות רבי אומר אף הסירום בן עזאי אומר אף הלשון אמר מר רבי אומר אף הסירום סירום דמאי אילימא סירום דגיד היינו גוייה אלא לאו סירום דביצים רבי אומר אף הסירום ורבי לשון לא ורמינהו הרי מי שהיה מזה ונתזה הזאה על פיו רבי אומר היזה וחכמים אומרים [ה] לא היזה מאי לאו [ו] על לשונו לא על שפתיו [ז] על שפתיו פשיטא מהו דתימא זימנא דחלים שפתיה קמ"ל והתניא על לשונו ועוד תניא [ד] ושניטל רוב הלשון רבי אומר [ח] רוב המדבר שבלשונו אלא רבי אומר סירום ולא מיבעיא לשון בן עזאי [ה] אמר לשון אבל סירום לא ומאי אף אקמייתא אי הכי נקדמה דבן עזאי ברישא תנא שמעה לדרבי וקבעה ושמעה לדבן עזאי ותני [ו] ומשנה לא זזה ממקומה אמר עולא [ט] הכל מודים בלשון לענין טומאה דגלוי הוא אצל השרץ מ"ט (ויקרא טו) אשר יגע בו אמר רחמנא והאי נמי בר נגיעה הוא לענין [ז] טבילה כטמון דמי מ"ט (שם) ורחץ בשרו במים אמר רחמנא מה בשרו [ז] מאבראי אף כל מאבראי לא נחלקו אלא לענין הזאה רבי מדמי לה לטומאה ורבנן מדמו לה לטבילה ותרוייהו בהאי קרא קמיפלגי (במדבר יט) והזה הטהור על הטמא וגו' רבי סבר והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי וחטאו רבנן סברי וחטאו ביום השביעי וכבס בגדיו ורחץ במים ורבנן נמי נדמייה לטומאה טהרה מטהרה הוה ליה למילף ורבי נדמייה לטבילה וכבס בגדיו הפסיק הענין וסבר רבי לענין טבילה כטמון דמי [ח] והאמר רבין אמר רב אדא א"ר יצחק מעשה בשפחה של בית רבי שטבלה ועלתה ונמצא עצם בין שיניה [ו] והצריכה רבי טבילה אחרת נהי דביאת מים לא בעינן [ל] מקום הראוי לבוא בו מים בעינן כדרבי זירא [מ] דא"ר זירא [מ] כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו

כתנאי

רסב
ח כ מיי' פ"ט מהל' עבדים הלכה ו סמג עשין סז טוש"ע יו"ד סי' רס"ז סעיף כט

רסג
ג מיי' פ"ב מהל' עבדים הלכה ד סמג עשין סז טוש"ע יו"ד סי' רס"ז סעיף כז

רסה
ה ו ז מיי' פ"ל מהל' פרה ה"ח

רסו
ח מיי' פ"ז מהלכות כיאת מקדש הלכה ו

רסז
ט מיי' פ"ל מהל' עומאת מת הלכה ג

רסח
י מיי' פ"ל מהל' מקוואות הל' י סמג עשין רמח טוש"ע יו"ד סי' קלח סעיף לח

רסט
כ מיי' פ"כ מהל' מקוואות הלכה יג סמג לאוין קיח טור ש"ע יו"ד סי' קלח סעיף כד

ער
ל מיי' פ"ל שם הל"ו סמג שם טוש"ע שם סעי' מג

רעא
מ מיי' פי"ז מהלכות מעשה הקרבנות הל' ו

מסורת השי"ס

א בכורות נח. נדה מט:
ב [ל"ל הערוך בערך לגע כי כשאתרו לו קרנונא ח"ו לא כיזוהו אלא אתרו לו וכי הדבים חתין הן ק"ו סקן קרנונא ראוי לומר לך וכוה הכין סיעב מ"ש תוספות בכס ר"ח]
ג נגעים פ"ו מ"ז תוספתא דנגעים פ"כ
ד בכורות פ. ע"ש
ה [ל"ל אומר] ו חולין קמז: לכ: ע"ז לח:
[יבמות ל. לב. סוטות ה.]
ז נדה מג
ח נדה סו: מ"ש
ט יבמות קד: נדרים מט. כ"ל פא: חלות יח: מנחות קג: חולין נלס מח

לכתחילה מצוה לבלול ויש לומר דכיון דהאי גברא למנחה גדולה קמכוין אם איתא דבעלמא כשר בדיעבד בהאי גברא שהתגדב קרבן גדול שרי אף לכתחילה עוד יש לומר דאיכא נפקותא אליבא דמ"ד התם אפי' המתגדב מנחה גדולה אינו מביא אלא לוג אחד מ"כ כשהתגדב

ערב מ מיי' פ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה ח
רעג ב מיי' פ"ב מהלכות מכירה הלכה ה סמג עשין סב טור ש"ע חו"מ סי' קלז סעיף ח

כתנאי (ויקרא כב) ומעוך וכתות ונתוק וכרות א כולן בביצים דברי רבי יהודה בביצים ולא בגיד ב אלא כולן אף בביצים דברי ר' יהודה רבי אליעזר בן יעקב אומר כולם בגיד רבי יוסי אומר מעוך וכתות אף בביצים נתוק וכרות בגיד אין בביצים לא: **מתני'** בהמה גסה נקנית ג במסירה והדקה בהגבהה דברי רבי מאיר ור' אליעזר וחכ"א בהמה דקה נקנית במשיכה: **גמ'** דרש רב בקימחוניא בהמה גסה נקנית במשיכה אשכחינהו שמואל לתלמידי דרב אמר להו מי אמר רב בהמה גסה נקנית במשיכה והאנן במסירה תנן ורב נמי במסירה אמר הדר ביה מההיא הוא דאמר כי האי תנא ד דתניא וחכ"א ה זו וזו נקנית במשיכה רבי שמעון אומר זו וזו בהגבהה מתקיף לה רב יוסף אלא מעתה פיל לרבי שמעון במה יקנה אמר ליה אביי בחליפין אי נמי בשוכר את מקומו רבי זירא אמר מביא ארבעה כלים ומניחן תחת רגליו שמעת מינה ד כליו של לוקח ברשות מוכר קנה לוקח הב"ע בסימטא

כתנאי. סילוס דבילים לי הוי מוס גלוי: בביצים ולא בגיד. בתמיה גיד ודלמי גלוי הוא: אף בביצים. ולא תימא מוס ממון הוא דודלמי מיכר: בגיד ולא בביצים. דודלמי מוס ממון הוא ולא מוס גלוי הוא: מעוך וכתות אף בביצים. דמיכר טפי: כרות. כרותין הסרטין שהביצים תלויין בהן בכיסן ומעורים במקלת ולינן נתוקין לגמרי: נתוק. ביד לגמרי ועדיין תלויין בכיס נתוק הוי טפי מכרות כדאמרינן במנחות (דף נו:) להביא נותק אחר כורת שחייב אלמא נתוק הוי טפי מכרות: **מתני'** נקנית במסירה. בעליה מוסרים לותה ללוקח באפסר או בטערה כדתניא לעיל (דף כב:) כילד במסירה כו' אבל משיכה לא מקניא דאין דרכה בכך להוליכה לפניו: בהגבהה. ולא במשיכה: **גמ'** והא אנן תנן במסירה ורב נמי במסירה אמר. היה רגיל לומר: הדר ביה כו'. בתמיה עד הכא שמואל קאמר לה: זו וזו. הדקה והגסה וכי האי תנא סבירא ליה לרב: זו וזו בהגבהה. ולא במסירה ולא במשיכה: במה יקנה. שאי אפשר להגביהו: מביא ארבעה כלים. דקני ליה כליו כו': ש"מ כו'. ופלוגתא היא בב"ב (דף פה.): בסימטא. זויות שהיא אצל רשות הרבים ואינה לא רה"ר ולא רה"י:

כיסורת הש"ס
ז: בגורות לע: [תוספתא יבמות פ"ו] ב [נ"ק יא: כ"ב פי: ע"ש]
ג שם
ד [ב"מ סז: נ"ב פה: ע"ז עא:]
ה [נ"ל וכגלת וכ"כ תוספות מנחות יח: ד"ה ואמר]
ו [שם]
ז

אי הכי דמסירה אחזה בעלפיה כו' דלשון אחיזה בעלפיה משמע שמעצמו אוחזה ולא מסרה לו אדם לכן נראה דקשה לר"י דהא אמרינן לעיל כילד במסירה אחזה בעלפיה כו' דלשון אחיזה בעלפיה משמע שמעצמו אוחזה ולא מסרה לו אדם לכן נראה דקשה לר"י דהא אמרינן לעיל כילד במסירה אחזה בעלפיה כו'

אי נמי. מסכתת לה הגבהה אלא פיל: בחבילי זמורות. הגבוהים מן הארץ שלשה טפחים ח ומוליכין עליהם הגבהה הגבהה היא דנפיק לה מתורת לבוד: **מתני'** שיש להם אחריות. היינו קרקעות שאחריות כל אדם הלוה והמוסה בחבירו עליהן לפי

אי נמי בחבילי זמורות: מתני' א נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף ובשטר ובחזקה ב שאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה ב ג נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף ובשטר ובחזקה ג ד וזוקקין את הנכסים שיש להם אחריות לישבע עליהן: גמ' בכסף מנלן אמר חזקיה אמר קרא (ירמיה לב) **שדות בכסף יקנו ואימא עד דאיכא שטר דכתיב** (שם) **וכתוב בספר וחתום אי כתיב יקנו לבסוף כדקאמרת השתא דכתיב יקנו מעיקרא כסף קני שטר ראיה בעלמא הוא אמר רב ה לא שנו אלא במקום שאין כותבין את השטר אבל במקום שכותבין את השטר לא קנה ו ואי פריש כי הא דרב אידי בר אבין כי זבין ארעא אמר אי בעינא בכספא איקני אי בעינא בשטרא איקני אי בעינא בכספא איקני דאי בעיתו למיהדר לא מציתו הדריתו ואי בעינא בשטרא איקני דאי בעינא למיהדר הדרנא בי: ובשטר: מנלן אילימא משום דכתיב** (שם) **וכתוב בספר וחתום והעד עדים והאמרת שטר ראיה בעלמא הוא אלא מהכא** (שם) **ואקח את ספר המקנה אמר שמואל לא שנו אלא ז בשטר מתנה אבל במכר לא קנה עד שיתן לו דמים מתיב רב המנונא ד בשטר כיצד ח כתב לו על הנייר או על החרס אע"פ שאין בהם שוה פרוטה שדי מכורה לך שדי נתונה לך הרי זו מכורה ונתונה הוא מותיב לה והוא מפרק לה ה ט במוכר שדהו מפני רעתה רב אשי אמר במתנה ביקש ליתנה לו ולמה כתב לו לשון מכר כדי ליפות את כוחו: ובחזקה: מנלן אמר חזקיה אמר קרא** (שם מ) **ושבו בעריכם אשר תפשתם במה תפשתם בישיבה דבי ר' ישמעאל תנא** (דברים יא) **וירשתם אותה וישבתם בה במה ירשתם בישיבה: ושאין להם אחריות אין נקנין אלא במשיכה: מנלן דכתיב** (ויקרא כה) **וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד ולר' יוחנן י דאמר י דבר תורה מעות קונות מאי איכא למימר תנא תקנתא דרבנן קתני: נכסים שאין להם אחריות: מנה"מ אמר חזקיה דא"ק** (דה"ב כא) **ויתן להם אביהם מתנות וגו' עם ערי מצורות ביהודה איבעיא להו בעינן צבורים או לא אמר רב יוסף תא שמע ז רבי עקיבא אומר כ קרקע כל שהוא חייבת בפאה ובבכורים**

ולכתוב

אי נמי בחבילי זמורות. פי' בקונטרס מסכתת לה להגבהת פיל בחבילי זמורות הגבוהים מן הארץ שלשה ומעלהו עליהן להגבהת ג' הגבהה היא דנפיק לה מתורת לבוד ולפירושו בכלים לא מצי למימר דליקני מדין הגבהה שיהיה כלים תחת רגלו דסתמייהו אין בעוביין שלשה טפחים ולפי' ר"ת דמפרש להגבהה בעפה קני ט ל"ל סתם כלים אין בעוביין עפה וקשה אמאי נקט חבילי זמורות לנקוט אכנים או עצים ומפרש הרב מהרי"ם דלהכי נקט חבילי זמורות לפי שהן מאכל פיל כדאמרינן פרק מפנין (שבת קכח.) מטלטלין חבילי זמורות בשבת מפני שהן מאכל לפילין ומנביהין לפיל הבילי זמורות למעלה והוא קופץ ומנביה את עצמו מן הארץ ואוכלן ואין לתמוה אי חשיבא הגבהה בהכי דבה"ג אשכחן בפרק שילוח הקן (חולין דף קמב.) כי היכי דלינביהו ולקיגהו: **אמר** קרא שדות בכסף יקנו. הא דלא אייתי מקרא דכתיב נבי שפרון (בראשית כג) משום דדילמא ה"מ מנכרי שכל קינוו בכסף: **על הנייר** או על החרס. פי' לעיל (דף ט.) י:

ולמה כתב בלשון מכר כדי לייפות כחו. וא"ת ולמה כתב לו בלשון מתנה בשלמא מכר משום אחריות אלא מה יפוי כח יש במתנה אי משום דבמתנה ליית ביה משום דינא דבר מצרא הא אמר בפרק המקבל (ב"מ דף קח:) דמתנה דאית בה אחריות אית בה משום דינא דבר מצרא וי"ל דשני שטרות כותב לו אם צריך לאחריות מראה של מכר ואם צריך לדינא דבר מצרא מראה של מתנה ומגניע של מכר ב [ועוד נראה דמיירי שפיר בשטר אחד והא דכתב ליה בלשון מתנה לפי שהאמת הוא כך וכו'] ובירושלמי בפירקין מפרש דיפוי כח של מתנה היינו לגבי בור ודות דמוכר שדה בסתם לא מכר בור ודות אבל מתנה בעין יפה נותן הכל:

קרקע כל שהוא חייבת בפאה. בירושלמי דמסכת פאה פריך על הך משנה עד שלא קצרה חייבת בפאה ומשקצרה אין כאן שיור ומשני תפתר שהיה שם קנה ג' וכו' חמשה שיבולות מדדחיק לומר כן משמע דבכל שהוא חייבת בפאה וכן משמע בסמוך דדחיק לאוקמא במתני ותלה בה מרגליות וכפ' לא יחפור (כ"ב דף כז:) מוקי לה בחטה דאי בחילון לא מיחייב בבכורים אא"כ היה לו י"ז אמה לכל רוח כשיעור יניקה ותימה דהא חטה נמי יונקת ג' טפחים כדמוכח בשמעתא דערוגה כפ' ר' עקיבא (שבת דף פה.) וי"ל אע"ג דיניקה עד שלשה טפחים מ"מ אין שיעור יניקתה אלא כגנדו וכה"ג אשכחן נבי חילון גופיה אע"ג שהשרשים מתפשטים חוץ לי"ז אמה כדמוכח בלא יחפור (ב"ב שם) אפ"ה לא בעי אלא י"ז אמה דכך הוא שיעור יניקתו:

ובוידוי. פי' בקונט' דל"ג בוידוי דאף מי שאין לו קרקע מתודה על המעשר ויכול לומר וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו ולא דמי לבכורים דבעי למימר אשר נתת לי וכן פר"י דל"ג בוידוי ולא מטעם דרש"י אלא משום דבירושלמי (דפאה פ"ג) פריך והא מילתא גופא אמאי לא תני בוידוי אלא משמע דלא גרסינן ליה וגם משמע מי שאין לו קרקע מתודה כגון פירות לקוחין ל:

ולכתוב

בבני יהוספע כתיב וסיפיה דקרא עם ערי מלורות ביהודה: ויתן להם אביהם. שיהו לותן מטלטלין מוכחין באותו קרקע: ובוידוי ל"ג דאף מי שאין לו קרקע מתוודה על המעשרות ויכול לומר וברך את עמך את ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו ולא דמי לבכורים דבעי למימר אשר נתת לי:

ולכתוב

רעד ח מיי' פ"ח מהלכות מכירה הל' ג סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סימן קל סעיף ח

ערה ג מיי' שם פ"ג הלכה ח סמג שם טור ש"ע חו"מ סי' קלד סעי' ח

רעו ג מיי' שם הל"ח סמג שם טוש"ע חו"מ סי' רב סעי' ח

רעז ד מיי' פ"ח מהל' שונין ונטען הלכה ג סמג עשין לא טוש"ע חו"מ סי' לא סעי' ה

רעח ה מיי' פ"ח מהלכות מכירה הלכה ד סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' קל סעי' ז

רעט ו מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ח

רפ ז מיי' פ"ג מה' זכייה הלכה ח סמג שם טוש"ע חו"מ סימן רנח סעיף ח

רפא ח מיי' פ"ח מהל' מכירה הל"ח סמג שם טוש"ע חו"מ סימן קלח סעיף ח

רפב ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב

רפג י מיי' שם פ"ג הל"ח סמג שם טוש"ע שם סימן קלח סעיף ח

רפד כ מיי' פ"ב מהל' מתנות עניים הל"ג

מסורת הש"ס

א תוספתא דכ"ב פ"י ע"ס ב"מ נא: כ"ב נא. פי. קנ: ב ב"ק יב. ב"מ מז. ב"ב עז: קנ: [לעיל ז. גיטין כב.] ג ב"מ ד: ק: סנהדרין לח: מנ: ד יבמות נב. ב"ב נא. ה ב"ב נא. ו ב"מ מז: מז: חולין פ: ערובין פח: בכורות יג: [לקמן כח:] ז ב"ב כז. קנ. פאה פ"ג מ"ז k ח ל"ל ומעלה

ולכתוב עליה פרוסבול. דאמר במסכת גיטין (דף לז.) אין כותבין פרוסבול אלא על הקרקע אבל אמטלטלין לא מפני שיכול לכלותן אבל אם יש לו קרקע כל שהוא כותבין עליו פרוסבול אף מחוב גדול ושוב לא תשמטנו בשביעית וכי אין לו קרקע אין כותבין עליו משום מלוה דלא שכיח שמלוין לאדם שאין לו קרקע ומלוה דלא שכיח לא עבדו רבנן תקנתא ור"ת פי' דהיינו טעמא שכותב פרוסבול על הקרקע משום דראוי לגבות חובו ואע"ג דליכא אלא קרקע כל שהוא חזי לגבות כל חובו כי היא דקטינא דאכיי דכתובות בפרק מי שהיה נשוי (דף לא:) דגבי והדר גביו:

ה"ג אלא מאי לדמי נקנינהו ניהליה במשיכה דליתיה למקבל מתנה ונקנינהו ניהליה אגב אחר לא סמכה דעתיה סבר שמיט ואכיל. וכן הגיה רש"י בפירוש כתיבת ידו ולפי גירסא זו בא לקיים הכי נמי מסתברא לעולם מיירי לדמי ובעינא צבורים דאי בחליפין נקנינהו בחליפין אגב אחר דליכא למימר שמיט ואכיל כיון אלא יבואו לידו אבל המעות שעריך שיבואו לידו למשך יכול לומר אשמרם ושמיט ואכיל אבל ברוב ספרים כתוב גירסא אחרת אלא מאי לדמי ליקנינהו ניהליה במשיכה אלא מאי אית לך למימר דליתיה למקבל מתנה דליקניה הכא נמי דליתיה למקבל מתנה דליקנינהו בחליפין ונקנינהו ניהליה אגב אחר לא סמכה דעתיה ולפי גירסא זו איכא עומדת ל"ן הכי נמי מסתברא ומכאן מדקדק ה"ר שמעי' דאין מועיל קנין סודר אלא בפני הקונה שלכך לא הקנה לו בחליפין ע"י אחר שלא היה מועיל כלום כיון דליתיה למקבל מתנה בפניו ופלא גדול היא בעיני ריב"ן שהרי מעשים בכל יום שקונין בסודר אלא בפני הקונה המקבל מתנה ועוד תדע שבכל הגמרא משמע שמועיל קנין סודר אלא בפני הקונה ע"י אחר שהעדים קונין מן המקנה עבורו כדאמר ונקנינא מיניה במנא דכסר למיקניא ביה (כ"מ דף מז.) וכמה דוכתין אמרי' שקנו מידו והוא דקנו מידו משמע בכל מקום שהעדים רגילין לקנות מן המקנה לצורך הקונה ואם אין מועיל קנין העדים אלא בפניו למה עשאוהו עיקר והניחו קנין הקונה דמועיל לעולם אבל של עדים אין מועיל אלא כשיעשה בפני הקונה וגם למה הורגלו לעשות בסודר של עדים כיון שאין מועיל כלום אלא בפני הקונה ואז הוא יכול לעשות כמו עדים ומיהו יש לייסב גירסא זו לפי מה שפירש בקונטרס דפי' ה"ג דליתיה למקבל מתנה ולכך לא הקנה לו בחליפין ע"י אחר שלא היה שם כלום אדם שהיה חפץ בהנאתו של קונה ליתן סודרו עבורו משום דאי בעי מקנה פסיק ליה אבל אמת הוא אי היה משכח הוה מהני: **מעשה** כרבן גמליאל וזקנים. אחריש אם ירלה: שהיו באין בספינה. ושכח ולא נתן רשות לתרום:

ח ולכתוב עליה פרוסבול י ולקנות עמה נכסים שאין להם אחריות ואי אמרת בעינן צבורים כל שהוא למאי חזי תרגומא רב שמואל בר ביסנא קמיה דרב יוסף כגון שנעץ בה מחט א"ל רב יוסף א קבסתן ב איכפל תנא לאשמועינן מחט אמר רב אשי מאן לימא לן דלא תלה בה מרגניתא דשויא אלפא זוזי ת"ש אמר רבי אלעזר ג מעשה במדוני אחד שהיה בירושלים שהיו לו מטלטלין הרבה וביקש ליתנם במתנה אמרו לו אין לו תקנה עד שיקנם על גבי קרקע מה עשה הלך ולקח בית סלע סמוך לירושלים ואמר צפוני זה לפלוני ועמו מאה צאן ומאה חביות ומת וקיימו את דבריו ואי אמרת בעינן צבורים בה בית סלע למאי חזי מי סברת בית סלע סלע ממש מאי סלע דנפיש טובא ואמאי קרו ליה סלע דקשי כסלע ת"ש דאמר רב יהודה א"ר מעשה באדם אחד שחלה בירושלים כר' ד אליעזר ואמרי לה בריא היה כרבנן שהיו לו מטלטלין הרבה וביקש ליתנם במתנה אמרו לו אין לו תקנה עד שיקנם ע"ג קרקע מה עשה הלך ולקח בית רובע סמוך לירושלים ואמר טפח על טפח לפלוני ועמו מאה צאן ומאה חביות ומת וקיימו חכמים את דבריו ואי אמרת בעינן צבורים טפח על טפח למאי חזי הכא במאי עסקינן לדמי ה"נ מסתברא דאי ס"ד מאה צאן ומאה חביות ממש ניקנינהו ניהליה בחליפין ואלא מאי לדמי ניקנינהו ניהליה במשיכה אלא דליתיה למקבל מתנה ה"נ דליתיה למקבל מתנה וניזכינהו ניהליה אגב אחר לא סמכה דעתיה סבר שמיט ואכיל להו ואלא מאי אין לו תקנה ה"ק למאי דלא סמכה דעתיה אין לו תקנה עד שיקנם על גבי קרקע תא שמע ה מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה אמר להם רבן גמליאל לזקנים עישור שאני עתיד למוד נתון

ולכתוב עליה פרוסבול. דאמרינן במסכת גיטין (דף לז.) אין כותבין פרוסבול אלא על הקרקע ואם יש קרקע כל שהוא לגוף כותבין עליו פרוסבול אף מחוב גדול ושוב לא תשמטנו בשביעית דכי תקון אגב פרוסבול אשיעבוד קרקעות תקון דמלוה המלויה היא: למאי חזי. כמה מטלטלין יצבור בה: שנעץ בה מחט. ואותה מחט היה מוכר לו עם הקרקע: קבסתן. ליערתני: איכפל תנא. הולרך תנא לערוה ולהשמיע קנייני מחטין: מדוני. מאותו מקום כדכתיב (יהושע יב) מלך מדון אחד: אין לך תקנה. לקמן פריך וליקנינהו במשיכה או בחליפין: שיקנם על גבי קרקע. ולא היה לו קרקע: ולקח לו בית סלע אחד. גרסי' וקס"ד קרקע מלא רוחב סלע שהוא מעבע ל"א סלע ממש שהוא גבוה וחדוד ואין להעמיד עליו לאן וחביות: דקשי כי סלע. דאיכא בת זריעה (היא) ולקחה בזול: שחלה בירושלים. ומאן דתני חלה סבר לה כר' אליעזר דאמר בבבא בתרא אחד בריא ואחד מסוכן אין דבריו קיימין בדיבור אלא בקנין דלית ליה דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו לפיכך אמרו אין לו תקנה להקנותו אלא על גבי קרקע ולקמיה פריך וניקנינהו במשיכה או בחליפין: ואמרי לה שהיה בריא. אבל חלה לא אלטריך לרבי דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין כרבנן דפליג אדר' אליעזר: בית רובע. בית זריעת רובע הקב לפי חשבון סאתים בחלר המסכן: לדמי. מעות היו בידו ליתן מתנה ולבר דמי מאה לאן ומאה חביות עליו: הכי נמי מסתברא. דמעות היו ולפיכך לא יכול לקנותו בחליפין דקי"ל בפ' הזהב (ב"מ ד' מו.) אין מעבר נקנה בחליפין: במשיכה. יבא המקבל ויימשך: הכא נמי ליתיה למקבל. שיתן כליו למקנה דכליס של קונה בעי שהקונה פושט כליו למקנה ואחר לא היה שם שחפץ בהנאתו של קונה ליתן כליו בשבילו: וניזכינהו ניהליה. במשיכה ע"י אחר זכה בשבילו לפלוני: לא סמכה דעתיה. דסתם נותן ולא היה מאמין בחכמי המקום למסור המטלטלין מפני שהמטלטלין בידו והיה מקיימם בביתו: מאי אין לו תקנה. הא יכול לזכות על ידי מחריש אם ירלה: שהיו באין בספינה. ושכח ולא נתן רשות לתרום:

מסורת הש"ס

א [ר"ח פירש קבסתן נגנבת דעתינו כדאמרי' במלא גנב מו קבסטוס והעריך ערך קבס האריך עוד וכוף דכריו בלאדם שמראה את הכירו דבר מעוקף וכו' כ"ם ח"ל הרב אלפס כ"ב פ"ם ד' קלא. דפוס ווילנא] קבסתן כלומר הפכת את כני מעי [להקיא] ב סנהדרין מה. ג ב"ב קנו: ד [גליל אלעזר] ה מעשר שני פ"ה מ"ע כ"מ יא. ו [זעי' היטב תוס' גיטין לז. ד"ה אלא ותוס' ב"ב כו. ד"ה ולכתוב] ז [עי' תוס' יומא פד. ד"ה ה"ג] ח רש"א ט עי' רש"א

נתון ליהושע. רבי יהושע בן חנניא כלתחר במס׳ עלכין (דף יא:) מעשה ברבי יהושע ברבי חנניא שהלך לסייע את ר׳ יוחנן בן גודגדא בהגפת דלתות אמר לו חזור בך שאתה מן המסוררים ואני מן הסוערים אלמא לוי הוה. ספרי (פ׳ קרח) וכבר בקש ר׳ יהושע בן חנניא לסייע את רבי יוחנן בן גודגדא אמר ליה חזור לאחוריך אתה מחייב בנפשך שאתה מן המסוררין ואני מן הסוערין: ומקומו מושכר. ונתן לו רבי יהושע פרוטה בשכר המקום ונמצא מטלטלין נקנין עם הקרקע בכסף והכי מסקינא דהך מילתא במס׳ מעשר שני (פ״ה מ״ט) ומתקבלו שכר זה מזה ואע״פ שעדיין לא הופרש קריית שם הוא שאסור לשהות לחברים דבר שאינו מתוקן ואפי׳ אכלו ממנו אין כאן חיוב מיתה משום טבל ומן המותר יפרישו מעשרותיו: נתון לעקיבא בן יוסף. שנת מעשר עני היתה ור׳ עקיבא גבאיעניים היה ובספינה היו שניהם עמו: צבורים בעינן. מדקאמר מקומו ולא מקום אחר: דלא ליטרחינהו. ולהוליא משם כל זמן שרצו להניחו שם: שני שטרות הן. שני דיינין חלוקין בשטר: זכו בשדה זו. שחזיקו בו לגרכו וכתבו לו את השטר לרחיים בעלמא: חוזר בשטר. שם אומר אין רצוני שתהא לו רחיים בידו: ע״מ וכו׳. חוזר אף בשדה אשרי לא עשאן שלוחין לזכות אלא עם השטר ואדרי חוזר לו בשטר: אם קדם. קודם נתינת הכסף או קודם שהחזיק: כותבין שטר למוכר. שדי מכורה לפלוני ולא אמרינן שטר מוקדם הוא כיון דקנו מיניה מהשתא א״כ כאדיי דאמר (ב״מ דף יג.) עדיו בחתומיו זכין לו: כיון שהחזיק כו׳. ר׳ חייא בר אבין אמר לה ואינה מן המשנה: נקנה השטר. כגון שאמר לו זה קני קרקע בחזקה והשטר עמה: אפשר. קבישט״ר כלומר בית אחיזתה וכגון קרקע דמי: וזו היא כו׳. אלמא אמר ככסיס כשטר: אגב. שיאמר לו קני קרקע וקני מטלטלין לגבה: כל הני. ועמו מאה לאן ולא קתני לגבן ק׳ לאן: עד דאמר קני. סולרך לומר לאחר זכה בטפח על טפח לפלוני ועמו מאה לאן שבידי שלא אוכל לחזור בי: מושכר. היינו מכר והמעשר היה מתנה יום״מ נקנו מטלטלין דמתנה אגב קרקע של מכר: שדה לאחד ומטלטלין לאחר. ואמר לבעל השדה קני השדה לעלמך ואגבה יקנו מטלטלין לפלוני: דיד עניים הוא. שואל ונבאי של עניים היה

נתון לו ליהושע ומקומו מושכר לו ועישור אחר שאני עתיד למוד נתון לו לעקיבא בן יוסף כדי שיזכה בו לעניים ומקומו מושכר לו ש״מ בעינן צבורים בה שאני התם כי היכי דלא ליטרחינהו ת״ש א דאמר רבא בר יצחק אמר רב שני שטרות הן ב זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה ג ע״מ שתכתבו לו את השטר חוזר בין בשטר בין בשדה ורב חייא בר אבין אמר רב הונא שלשה שטרות הן תרי הא דאמרן אידך אם קדם מוכר וכתב לו את השטר כאותה ששנינו ד ה כותבים שטר למוכר אע״פ שאין לוקח עמו ו כיון שהחזיק עמו בקרקע נקנה שטר בכל מקום שהוא ש״מ ז לא בעינן צבורים בה שאני שטר דאפסירא דארעא הוא והא עלה קתני זו היא ששנינו נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם אחריות בכסף בשטר ובחזקה ש״מ לא בעינן צבורים בה ש״מ: איבעיא להו מי בעינן אגב או לא ת״ש דקתני כל הני ולא קתני אגב ולטעמיך קני מי קתני אלא עד דאמר קני הכא נמי עד דאמר אגב ח והלכתא צבורים לא בעינן אגב וקני בעינן: איבעיא להו שדה במכר ומטלטלין במתנה מהו ת״ש עישור שאני עתיד למוד נתון ליהושע ומקומו מושכר לו ש״מ איבעיא להו שדה לאחד ומטלטלין לאחר מהו ט ת״ש עישור שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף כדי שיזכה בו לעניים ומקומו מושכר לו מאי מושכר מושכר למעשר ואב״א שאני ר׳ עקיבא י דיד עניים הוה אמר רבא לא שנו אלא שנתן דמי כולן אבל לא נתן דמי כולן לא קנה אלא כנגד מעותיו תניא כוותיה דרבא יא יפה כח הכסף מכח השטר וכח השטר מכח הכסף יפה כח הכסף שהכסף פודין בו הקדשות ומעשר שני מה שאין כן בשטר ויפה כח השטר שהשטר מוציא בבת ישראל מה שאין כן בכסף ויפה כח שניהם מכח חזקה וכח חזקה מכח שניהם יפה כח שניהם ששניהם קונים בעבד עברי מה שאין כן בחזקה יפה כח חזקה שחזקה יב מכר לו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהם קנאם כולם

במה

ממנו צריך לקרות להם שם ומעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו באים בספינה וכו׳ וקריאת שם דהתם היינו שם בעלים שיבררו הבעלים למי יתנום דהיינו ביעור אבל לא היה חושש לא לקבוע מקום ולא להזכיר שכום שהיה יודע בודאי שלא יאכלו ממנו כגי ביתו שבכר הזהירם שלא יאכלו כי לא היה מתוקן וא״ת למה אינו מזכיר תרומה גדולה בההוא מעשה דרבן גמליאל וי״מ משום דהעה אחת פוטרת את הכרי מה״ת ושמא הפרישה קודם שלא מביתו כדי לגאת ידי איסורא דאורייתא ונתנה לכהן ולא נהירא וכי לא היה לו לרבן גמליאל לחוש לאיסורא דרבנן וי״מ דלהכי לא הזכיר תרומה גדולה לפי שאינה חייבת בביעור כדתנן במס׳ בכורים (פ״ב מ״ב) ומייתי לה בפ׳ הערל (יבמות דף עג.) יש במעשר שני ובבכורים מה שאין כן בתרומה וכו׳ וחייב ביעור משמע דתרומה לא מיחייבא בביעור אבל קשה דע״כ תרומה גדולה חייבת היא בביעור כדקתני במתני׳ דמעשר שני שהבאתי לעיל כיצד מצות ביעור תרומה נותנה לכהן אלמא חייבת היא בביעור ולכל הפחות מדרבנן וגם במשניות (דמעשר שני פ״ה מ״י) מפיק לה מקרא וגם נתתיו ללוי לרבות תרומה ותרומת מעשר ואין להקשות מהאיה דיש במעשר שני ובבכורים מה שאין כן בתרומה דמשמע תרומה אינה חייבת בביעור די״ל דמיירי התם לבערה מן העולם כשהגיע זמן הביעור כגון מעשר שני ובכורים שאי אפשר לאוכלם חוץ לירושלים לכך צריך לבערם מן העולם כשהגיע זמן הביעור אם לא יביאם לירושלים אבל תרומה שאוכלת בכל מקום אין צריך לבערה מן העולם אלא צריך ליתנה לכהן והיינו ביעור שלה מ״מ הדרא קושיא לדוכתה אמאי לא ביער התרומה וי״ל דודאי תרומה הפרים בעודה בשדה דרגילות הוא להפרים בגורן ואית לן למימר שהפרים בעוד היתה התבואה בגורן מיד אחר המירוח כדאמר התם (ירושלמי דמעשרות פ״ג) הזקה לגורן אלא תיעקר עד שהפריש ממנה תרומה גדולה וה״נ איתא בירושלמי דמסכת מעשרות אלא פירות לבורים אסורין משום גזל והייבין משום תרומה מפוזרים מותרים משום גזל ופטורים מן התרומה גדולה שאי אפשר לגורן שתיעקר אלא אם כן נתרמה תרומה גדולה:

נתון ליהושע. שהיה לוי כדפירש בקונטרס וקשה איך נתן לו והא קנסינהו עזרא (יבמות דף פו:) וי״ל דסבר לא קנס לעניים ור׳ יהושע עני היה כדאמר בברכות (דף כח.) מכותלי ביתך ניכר שפחמי אתה וא״ת למה לא נתן לו גם מעשר עני וי״ל לפי שהיה רולה ליתן להרבה עניים כדאמרינן בעירובין (דף סא.) המותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם אי נמי היה לו לר׳ יהושע מאתים זוז לפיכך לא לקח מעשר עני ומ״מ היה יכול ליקח מעשר ראשון כתורת עניות הואיל ולא היה עשיר והיה מתפרנס בדוחק ולמ״ל (ביבמות דף פו:) קנסא לכהנים איכא למימר דיהיב ליה כר״ע דאמר מקמי קנסא היה ללוי ולא לכהן ולבתר קנסא היה לא לכהן:

ומקומו מושכר לו. בסיפא קתני ונתקבלו שכר זה מזה ותימה למ״ל הקנה לו המקום בחליפין ושמא שכירות אין נקנה בחליפין דאמר התם ח (ב״מ דף לט:) כשם שהקרקע נקנה בכסף וכשטר ובחזקה כך שכירות קרקע נקנה בכסף בשטר ובחזקה ובחליפין לא קתני ט:

חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה. וא״ת ומה יהוים בזה אם יחזור בשטר כיון שלא יחזור בשדה וי״ל דלא ניחא ליה לליפוק שטר עילויה דאיכא קלא בשטר טפי מבעדים ואמרו שהוא עני שמוכר הכל ולא ימצא מלוה:

במה

רפז א ב מיי׳ פ״ז מהלכות מכירה הל׳ יד טו סמג עשין פב טור ש״ע חו״מ סי׳ רלח סעיף א

רפט ד מיי׳ פ״ז מהלכות מכירה הל״ג סמג עשין פב טור ש״ע חו״מ סי׳ סו סעיף י

רצ ה ו מיי׳ פ״ג מהלכות מכירה הל׳ ח ט סמג עשין פב טור ש״ע חו״מ סי׳ רכ סעיף א ב

רצא ז מיי׳ שם הל׳ ו טוש״ע חו״מ שם סעיף ג

רצב ח מיי׳ פ״ז מהלכות מכירה הל״ט סמג שם טור ש״ע חו״מ סי׳ קלב סעיף יב

מסורת הש״ס

א ב״ב עז. קנ: ע״ש ב שם קנא. קמז: ג [ב״ק יב:] ד שם לו: ה תוספתא דכתובות פ״ב ו [תוספתא שם] תוספתא דב״ב פ״ב ז [שם בבכורות לא נפקא לן כלל מדכתיב כסף ועיש״ה נח: בכ״מ ד״ס ולא נפקא לן מקרא אלא מדכתיב כסף ועיש״ה נח: בחיי׳ ד״ס ולא נפקא לן מקרא אלא מדכתיב ערכין ע״ב עוד שם נא. תוס׳ ד״ס אימא ולא הקדשית] ח [ב״ק עג.] ם [יומא חיים ערכין כט: בד״ה ולא ידענא וכו׳ ותיב׳ ב״מ יא ד״ס מקומו]

רצג
א מיי' פ"ח מהלכות מכירה הלכה כ וסמג עשין פב עור ש"ע חו"מ סי' קלב סעי' יב

רצד
ב מיי' פ"ד מהלכות סוטה הלי"ז

רצה
ג מיי' שם פ"ב הלכה ב

רצו
ד מיי' שם הלי' ח ופ"ג הלי"ז

רצז
ה מיי' שם פ"ד הלכה יז

מסורת הש"ס
א כ"ק יב. ב"ב סז. ב סוטה יח. יבמות נח. ג סוטה כג: יבמות נח. ד סוטה כח. מו: סוטות ה. יבמות נח. ה ספרי פ' נשא ו [יע"ש תוס' יבמות נח. ד"ה שומרת] ז [שם נז:] ח [שם נח:] ט [כדלא' סוטה כד.]

במה דברים אמורים שנתן לו דמי כולם. וא"ת בלא חזקה נמי ומאי קאמר יפה כח חזקה מכח כסף והלא חזקה איכא מועלת בלא כסף ואומר הר"ח דבמתנה מיהא קנה כולם כשהחזיק באחת מהן בלא קנה מעשה כסף וי"ל דמיירי באתרא דלא קנו בכספא וא"ת נמי קאמר יפה כח חזקה מכח כסף והלא חזקה איכא מועלת בלא כסף ואומר הר"ח דבמתנה מיהא קנה כולם כשהחזיק באחת מהן בלא כסף וה"ר שמואל מאיברא פי' שנתן דמי כולם כגון שהמוכר היה חייב לאוקמי מעות בכר והשתא ניהא דכאותם מעות לא היה קונה כי היכי דלא מלי לקדושי בהן איתתא לפי שהוא מלוה ה"נ לא מלי למיקני בהן קרקע וכהאי נמי איכא יפה כח דחזקה שקנה בלא כסף: **עשיר** בהמות באפסר אחד. נראה דחיירי שכולן קשורין באפסר אחד והוא אחז בעלפייס או בשערה של אחת מהן ועלה קאמר מי לא קני המאר וה"ה בשדות בחזקה של אחת מהם קונה דלהא דמיא דאי החזיק באפסר ממש מאי מייתי מהא דילמא הכא שאני שהחזיק בכולן ונראה דדוקא שנתן דמי כל הבהמות כי היכי דבעינן בשדות שנתן דמי כולן ומשני התם איגודו בידו כלומר ראוי היה להיות בידו אם ירצה לאחוז באפסר שכולן קשורים באפסר אחד ויקנה כולן השתא נמי הוי כמחוברות יחד אבל שדות אינו יכול לאחוז כולן כאחד: **אמן** מאים זה אמן מאים אחר כו'. וא"ת מנ"ל כל הני הא לא כתיב אלא תרי אמן וי"ל מחד אמן מפיק שפיר אלה ושבועה ואים זה ואים אחר שהרי אבל מה דכתיב בפרשה קאי ואלה ושבועה בהדיא כתיב בפרשה וכתיב נמי תחת אישך דמשמע בין מאים זה בין מאים אחר ואישך אמן קאי אארוסה ושומרת יבם דלא כתיבי בפרשה ו: **אלא** דקיי לה בשהיא ארוסה וקא משקי לה בשהיא נשואה. ותחת אישך דקאמר רחמנא הכי משמע כלומר שתת עכשיו תחת אישך וא"ת מנ"ל לפרושי קרא הכי הא עומאה תחת אישך משמע שהשתרה היתה בעומאין וי"ל דה"ק דכי היכי דמרבי מאים קיומי דארוסין ברים פרק ארוסה (סוטה דף כד.) ה"נ נרבה שתירה: **ונקה** האים מעון אמר רחמנא. וא"ת לוקמה כגון שבא עליה בשוגג אלא ידע עד לאחר מכאן דנשתרה דכה"ג מנוקה מעון הכיב ליה דהא כי מוקי לה ע"י גלגול לאו ממוקה מעון הוא אם זיתה באירוסין אלא כיון דשוגג הוא ממוקה מעון קרינא ביה וי"ל דשאני הכא כיון שבשעת השקאה יודע שבא עליה באיסור בין שבא עליה בשוגג בין שבא עליה במזיד לאו ממוקה מעון הוא אבל ע"י גלגול שאינו יודע בשעת השקאה ממוקה מעון קרינא ביה: **הבי** גרסי' אלא לאו ע"י גלגול. ולא גרסי' דקני לה בשהיא ארוסה ואיסתתרה ונכנסה לחופה וכו' אלא ה"ג אלא לאו ע"י גלגול שקינא לה בשהיא נשואה ונסתרה וגלגל עליה שבועה ע"י ארוסין אע"פ שלא היו ראוין לשבועה בפני עצמן שהרי לא קינא לה וכמו כן מגלגלין שבועה דקרקע אע"פ שלא שייך בהו שבועה ואי קשיא הוה ליה לאוקמיה בדקני לה בשהיא ארוסה ואיסתתר ומשקי לה בשנכנסה לחופה דקרינא בה תחת אישך וכגון שלא בא עליה דהוה ליה ממוקה מעון הא בעי לאוקמי הכי במס' יבמות (דף נח.) ואותיבנא עלה מבלעדי אישך מקדמה שכיבת בועל לבועל ולא מקדמה שכיבת בועל לבעל הילכך אין לך להשביעה על זנות של ארוסין בשום עניין אלא על ידי גלגול דזנות ארוסין קדמה שכיבת בועל זנות ומיבמות איכא דמוקי לה בשבא עליה ארוס בבית אביה ושולא לא שבירא ליה דהוא שינויא: אבל לא נתן לו דמי כולן לא קנה אלא כנגד מעותיו מסייע ליה לשמואל א דאמר שמואל מכר לו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחת מהן קנה את כולן אמר רב אחא בריה דרב איקא תדע שאילו מסר לו עשר בהמות באפסר אחד ואמר ליה קני מי לא קני א"ל מי דמי התם איגודו בידו הכא אין איגודו בידו איכא דאמרי אמר רב אחא בריה דרב איקא תדע דלא קני אילו מסר לו עשר בהמות באפסר אחד וא"ל זו קני מי קני מי דמי התם גופים מוחלקים הכא שדנא דארעא חד הוא: וזוקקים את הנכסים וכו': אמר עולא מנין לגלגול שבועה מן התורה שנאמר (במדבר ה) ואמרה האשה אמן אמן ותנן ב על מה היא אומרת אמן אמן אמן על האלה אמן על השבועה אמן אם מאיש זה אמן אם מאיש אחר אמן ג שלא סטיתי ארוסה ונשואה ושומרת יבם וכנוסה האי ארוסה היכי דמי אילימא דקני לה כשהיא ארוסה וקא משקי לה כשהיא ארוסה והתנן ג ארוסה ושומרת יבם לא שותות ולא נוטלות כתובה מ"ט (שם) תחת אישך אמר רחמנא וליכא אלא דקני לה כשהיא ארוסה ונסתרה כשהיא ארוסה וקא משקי לה כשהיא נשואה ד מי בדקי לה מיא (שם) ונקה האיש מעון אמר רחמנא ד בזמן שהאיש מנוקה מעון מים בודקים את אשתו אין איש מנוקה מעון אין המים בודקים את אשתו ה אלא על ידי גלגול אשכחן סוטה דאיסורא ממונא מנלן ה תנא דבי רבי ישמעאל ק"ו ומה סוטה שלא במה דברים אמורים דקנס בחזקה דבדק זו את שלה אחרת שאינה ממוכה לה בזמן שנתן לו כו' ומטלטלין שנקנין עם קרקע נמי כשבדק שאינה ממוכה לה דמי וסיימו דרבא: ממייא ליה שהחזיק באחת מהן קנאן כולן: אגודו בידו. כולן לגודות באגד זה שבידו: איכא דאמרי תדע דלא קני. ולית לה דשמואל: ווז לא תיקני ל"ג: ואמר ליה זו קני מי קני. לפא"ר א הא אמר זו הכא נמי כי אחזוקה בהא ואין הבאר ניכרות עמוק זו קני הוא: גופן מוחלקין. וכי אמר ליה זו קני הוא משמע ולא קנה הבאר הכא לא זו קני הוא: דשדנא דארעא חד הוא. דהא כולה מחוברת: סדנא. מריש"ק כמו כדן של נפחים כלומר עשת ומיבור הקרקע חד הוא דהא כולה מחוברת: אמן אמן. יתירא למידרש ביה גלגול כדקא מסיים ואזיל אמן אלא סטיתי ארוסה ונשואה ולא אפשר לאוקמה אלא בגלגול: על האלה. וכלך מופלא וגו': השבועה. שהיה משביעה הכהן ואומר משביעני עליך אלא בעמאת כדכתיב (במדבר ה) והשביע אותה: בנוסה. שיין למיתני: בי יבמה שומרת יבם ממתנת ומצפה ליבום כמו שמר את הדבר (בראשי' לז) לשון כמיסה כדכתיב (דברי' כה) לא תהיה לאשת המת החוצה לאיש זר אלא יבמה יקחנה לאשה בביתו: אי נימא כו' ומשקה לה כשהיא ארוסה. ומילי מילי קתני ולא שתשבע על כולם כאחד הא"ק בין שהיא ארוסה בין שהיא נשואה יכול להשביעה ולהשקותה: לא שותות. אם נסתרו דבעינן תחת אישה: ולא נוטלות כתובה. שהיא גרמה לעצמה ליאסר עליו: וקא משקה לה כשהיא נשואה. על שתירת אירוסין: ונקה האיש. אלא בא עליה אחר שנשתרה שנאסרה עליו בשתירה זו: ה"ג אלא לאו ע"י גלגול. ולא גרסינן דקני לה כשהיא ארוסה ואיסתתר ונכנסה לחופה כו': גלגול. שקינא לה כשהיא נשואה ונסתרה וגלגל עליה שבועה על אירוסין אע"פ שלא היו ראוין לשבועה בפני עצמן שהרי לא קינא לה וכמו כן מגלגלין שבועה דקרקע אע"פ שלא שייך בהו שבועה ואי קשיא הוה ליה לאוקמיה בדקני לה כשהיא ארוסה ואיסתתר ומשקי לה כשנכנסה לחופה דקרינא בה תחת אישך וכגון שלא בא עליה דהוה ליה ממוקה מעון הא בעי לאוקמי הכי במס' יבמות (דף נח.) ואותיבנא עלה מבלעדי אישך מקדמה שכיבת בועל לבועל ולא מקדמה שכיבת בועל לבעל הילכך אין לך שבועה על זנות של אירוסין בשום עניין אלא על ידי גלגול דזנות אירוסין קדמה שכיבת בועל זנות ומיבמות איכא דמוקי לה כשבא עליה ארוס בבית אביה ושולא לא שבירא ליה דהוא שינויא דהיקא הוא כן פי' הקונט' וקשה דהא בשמעתין נמי ע"כ סמיך אההיא שינויא דקאמר אילימא דקני לה כשהיא ארוסה ומשקי לה כשהיא ארוסה ואיסתתר הוה ליה למימר מבלעדי אישך ולא מקדמה שכיבת בועל לבעל אלא ש"מ סמיך אההוא שינויא דבא עליה ארוס בבית אביה א"כ הדרא קשיא לדוכתיה לכן נ"ל דהיינו טעמא דלא רצה לאוקמי בנכנסה לחופה ולא נבעלה דסבר לה כשמואל דאמר ז אין חופה לפסולות וכיון שנבעלה אין חופה תופסת בה ולא קרינא בה תחת אישך וא"ת לרב דאמר מאים זה אמן מאים אחר כלומר שאינה חייבת שבועה על אחר שהרי לא לחופה ולא נבעלה א"כ גלגול שבועה מנ"ל וי"ל דנפקא ליה מאמן מאים זה אמן מאים אחר וי"ל דמהא לא נפקא דמגלגלין על קינא לה ומגלגל עליה ע"י אחר וא"ת ושולא אמאי לא מפיק גלגול שבועה מאמן מאים זה ומאים אחר וי"ל דמהא לא נפקא דמגלגלין על קרקעות דהא דמגלגלין שבועה מאים אחר היינו מקום דאותו אים אחר שייך בו שבועה אם קינא אבל קרקע דלא שייך בה שבועה כלל אימא לא מגלגלין אבל השתא דמדמינן גלגול שבועה דקרקע לגלגול דארוסה ניחא שפיר דלגבי ארוסה נמי לא שייך בה שבועה אלא ע"י גלגול דוקא כדפרישית וא"ת לרב היכי מפיק גלגול שבועה מאים אחר הא לא דמי לה כדפרישית וי"ל דסבר מאים אחר דקאמר הייגו אפי' מקנין ט שאין מקנאין לה על ידו דלא שייך בו שבועה אפי' הכי מגלגלין ושולא לית ליה דהוי סברא:

שלא ניתנה ליתבע. שבועה שלא בעד אחד כלומר אין חתם (ריש סוטה) דלריך שני עדים בראוה שנשתרה דיליף דבר דבר ממון: ממון שניתן ליתבע. לשבועה בעד אחד אם טענו מנה וכפר לו בכולו ועד אחד מעידו שהוא חייב לו בשבע שלאמר לא יקום עד אחד באים לכל לכל עון ולכל חטאת לכל לכל עון ולכל חטאת אינו קם אבל קם הוא לשבועה (שבועות מ.): אינו דין שמגלגלין. את שבועתו לשבועה בגלגול: אשכחן ודאי. שמגלגלין שבועה טענת ברי בדבר שאין חייבין עליו שבועה כגון קרקעות או שלא הודה במקלת שמגלגלין אותו אם נתחייב לו שבועה ממקום אחר: ספק מנין. טענת שמא כגון שבועת השותפין והאריסין שחלקו דתנן בשבועות (מה.) חלקו השותפין והאריסין אינו יכול להשביעו וקתני נתחייב לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל אלמא ספק ממי מגלגלין: מנלן. אי מק"ו לא דמי דשומה כל שבועתה טפק וגלגול ממי ספק ממון עיקר שבועתו אינו באים אלא בטענת ודאי דכתיב (שמות כב) כי יתן איש ושבועת השותפין תקנתא דרבנן היא משום דמורו בה היתירא כדאמר התם (שבועות מח:) וכיון דעיקר שבועת ממון ליתא אלא בטענת ודאי גלגול דידיה ממי בטענת ודאי ולא בטענת ספק: שבועה בפנים. דשומה שמשביעין אותה בעזרה: עד היכן. כמה של גלגול לגלגל דבר שאין נשבעין עליו: דאמר ליה עבדי אתה. אפי' זו מגלגלין אם יתחייב לו שבועה ממקום אחר ובמסקנא מפרש מאי רבותא מקרקע דאמר עד היכן: הקורא לחבירו עבד. עבד כנעני: יהא בנידוי. היו מנדין אותו במזלזל בישראל כל כך אף הם יזלזלו בו: סופג את הארבעים. היו קונסין מכות מרדות ונוטלה ליה הא מנידוי: רשע יורד עמו לחייו. כלומר לזו אין ב"ד נזקקים אבל הוא מותר לשלהו ואף למעט פרנסתו ולירד לאומנתו: טענה מעלייתא היא. ובלא גלגול ממי אי הוא מודה במקלת או היה לו עד אחד היה חייב שבועה דטענת מטלטלין היא זו שתובעו פעולתו או גרעונו ומאי רבותא דהאי משאר גלגול שבועה: גופו קנוי. ואינה טענת מטלטלין: היינו קרקע. והא תניגן לה במתני' דמגלגלין ומאי רבותא דרב יהודה לאשמועינן גלגול עבדי אתה: ליה ליה קלא. מש"ה תנן בה גלגול: מתני' כל הנעשה דמים באחר. שדרכו לתתו בדמים כשקונין חפץ אחד והשתא ס"ד דמטבע אתא לאשמועינן כיון שזכה זה בחליפין הוא דאתו בהורת חליפין ולא בתורת דמים אלא כעין שלף הים נעלו: כיון שזכה. בו המקנה ומשך זוז אחד מן הקונה בתורת קנין חליפין נתחייב הקונה באונסי חליפין בכל מקום שהם אם מתו או אם נאבדו עליו לשלם המעות שפוסק לתת לו לפי שכשמושך המוכר את הסודר או את הזוז בתורת חליפין נקנה המקח ללוקח בכל מקום שהוא: החליף שור בפרה. כיון שמשך בעל הפרה את השור נקנית פרה ללוקח בכל מקום שהיא ואונסיה עליו ובגמרא פריך מאי כולה הוא והוא אתי לאשמועינן דמטבע נעשה חליפין אאע"פ שבתורת דמים קיימא לן (בב"מ דף מד.) דמעות אינן קונות אלא משיכת המקח כי יהבינהו מיהליה בתורת קנין סודר קני כי סודר הוה ליה למיתני כולה סחליף מעות בפרה: גמ' מאי ניהו מטבע. שהוא הניתן דמים באחר בכל מקום ואשמועינן מתני' דאע"ג דבתורת דמים קיימא לן דלא קני כי יהבינהו ליה בתורת חליפין קני: שמע מינה כו'. ואנן קיימא לן בפרק הזהב (ב"מ דף מו.) דאין מטבע נעשה חליפין: אמר רב יהודה הכי קאמר בל הנישום דמים באחר. כל דבר שאם בא לתתו דמים באחר לריך לשומו בדמים דסיימו כל המטלטלין בר ממטבע:

ספק מנלן פי' בקונטרס טענת שמא כגון שבועת השותפין והאריסין שחלקו דתנן בפרק הנשבעין (שבועות דף מה. ושם) חלקו האריסין והשותפין אינו יכול להשביעו וקתני נתחייב לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל אלמא ספק ממי מגלגלין וא"ת מאי בעי לן מכ"ל נילף ק"ו מסוטה שהיא ספק ומגלגלין עליה אע"ג דלא ניתנה ליתבע בעד אחד ח"כ ולפיכן ספק מספק וי"ל דלא דמי דהתם כל שבועות שלה ספק ולכך מגלגלין עליה ספק אבל ממון דעיקר שבועה דידיה אינו בטענת ספק אימא דלא מגלגלין עליה ספק: **נאמרה** שבועה בפנים. וא"ת למה לי ק"ו דלעיל לומר שמגלגלין נילף מהא דרשה נופיה שמגלגלין בממון משום דנאמרה שבועה בפנים ונאמרה שבועה בחוץ כמה מצינו וי"ל דאי לאו ק"ו בהאי מה מצינו דהכא לא מצינו למילף דממונא מאיסורא לא נלפינן אבל בתר דגלי לן האי ק"ו דילפינן ממונא מאיסורא ח"כ מהשתא מפקינן שפיר בהא מה מצינו לעשות ספק כודאי ואומר רבי שלא על כל ספיקות מגלגלין אאם נתחייב אדם לחבירו שבועה אינו יכול לגלגל לו ולומר הישבע לי שלא נגבת לי שום דבר מעולם אלא דוקא בספק שיש לנו לחוש קלת כגון נעשה לו שותף או אריס דכה"ג אמרינן בסוף כל הנשבעים (שבועות דף מח:) דמגלגלים:

הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי. מכאן מדקדק ר"ת דכל היכא דאמר לאמר אתם מאן דמזכן אריעא בפרהסיא זכין ר"מ מו. סם כל הסוגיא ע"ש ה [ועי' תוס' ב"מ מו. ד"ה כלן ו [עי' היטב תוס' ב"מ מה: ד"ה אין]

רצח ג מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל"י סי"ג סמג עשין דרכנן ב טוש"ע יו"ד סי' שלד סעיף מג

רצח ב מיי' פ"ח מהלכות עושין וגשמין הל"ב סמג עשין לא עור תו"מ סי' לד

ש ג ד מיי' פ"ם מהל' מכירה הלכה ח סמג עשין פט טוש"ע חו"מ סי' רג ס"א

מסורת הש"ס

א כ"מ עא. כתובות ב. יומא עה. ב לעיל עו. ב"ק קיג: ג וע"ע בחוקת הכתיב מב. לאמר אתם מאן דמזכן אריעא בפרהסיא זכין ד ב"מ מו. סם כל הסוגיא ע"ש ה [עי' תוס' ב"מ מה: ד"ה אין]

עין משפט נר מצוה

שלא ניתנה להתבע בעד אחד מגלגלין ממון שניתן להתבע בעד אחד אינו דין שמגלגלין אשכחן בודאי ספק מנלן תניא רשב"י אומר נאמרה שבועה בחוץ ונאמרה שבועה בפנים מה שבועה האמורה בפנים עשה בה ספק כודאי אף שבועה האמורה בחוץ עשה בה ספק כודאי עד היכן גלגול שבועה אמר רב יהודה אמר רב דא"ל הישבע לי שאין עבדי אתה ההוא שמותי משמתינן ליה דתניא [ח] הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי ממזר סופג את הארבעים [א] רשע יורד עמו לחייו אלא אמר רבא [ב] הישבע לי שלא נמכרת לי בעבד עברי האי טענתא מעלייתא היא ממונא אית ליה גביה רבא לטעמיה [ב] דאמר רבא עבד עברי גופו קנוי אי הכי היינו קרקע מהו דתימא קרקע הוא דעבדי אינשי [ג] דמזבני בצינעא אם איתא דזבין לית ליה קלא האי אם איתא דזבין קלא אית ליה קמ"ל: **מתני'** כל הנע"שה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו [ג] כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו: **גמ'** חליפין מאי ניהו מטבע [ד] שמע מינה מטבע נעשה חליפין אמר רב יהודה [ד] הכי קאמר כל הנישום דמים באחר כיון

הקורא לחבירו ממזר הוא אומר שחבירו עבר בלאו לפיכך סופג את הארבעים כדין עובר בלאו: **כל** הנעשה דמים באחר. פי' בקונטרס כל שדרכו לתתו בדמים כשקונין חפץ דהיינו מטבע וקס"ד דמטבע נעשה חליפין אתא לאשמועינן דמיירי שנתן בתורת חליפין ולא בתורת דמים אלא כעין שקונין בסודר כדכתיב (רות ד) שלף איש נעלו כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפין רב ולוי פליגי פרק הזהב (ב"מ דף מו.) אי חליפין בכליו של קונה או בכליו של מקנה דרב סובר בכליו של קונה ולוי סובר בכליו של מקנה לרב ניחא שפיר אי גרסינן כיון שזכה זה נתחייב זה הקונה והכי נפרש כיון שזכה זה דהיינו המקנה שזכה במטבע של קונה נתחייב זה הקונה באונסי חליפין שהם בהשות המקנה בכל מקום שהם ואם נאבדו יאבדו לו ואי ל"ג זה פי' הכי כיון שזכה זה קנה בחליפין כלומר כיון שזכה המקנה במטבע או בסודר של קונה נתחייב המקנה להשיב לקונה חליפין ולא מצי הדר ביה וללוי דאמר בכליו של מקנה כלומר שיתן המקנה פרוטה לקונה אי גרס נתחייב זה לריך לומר כיון שזכה זה הקונה נתחייב זה דהיינו המקנה להשיב לו חליפין שאינו יכול לחזור בו ואי לא גרסינן זה הכי נפרש כיון שזכה זה דהיינו הקונה נתחייב הוא עצמו באונסי חליפין בדפריסת ה:

כיצד החליף שור בפרה או חמור כו'. לרב ניחא שפיר והכי פירושא החליף הקונה שורו בעבור הפרה כדי לקנות הפרה בכ"מ שהיא אבל אלו קנה היאך יפרש לוי החליף שור בפרה והלא גם השור וגם הפרה נותן המקנה לקונה דתרוייהו של מקנה ואומר ר"י שיש לפרש החליף המקנה את השור בהנאת קבלת הפרה שהקונה מקבלה הימנו בעבור דבר שהוא נותן לו: **ש"מ** מטבע נעשה חליפין. ואע"פ שבתורת דמים קיי"ל (ב"מ מד.) דמעות אינן קונות אלא משיכת המקח אבל מעות אינן קונות אלא למיקס במי שפרע כי יהבינהו מיהא ניהליה בתורת קנין סודר נעשו חליפין וקנו כי סודר כדפירש בקונטרס ואם תאמר ומה טעם שמטבע נעשה חליפין למאן דאמר פירי לא עבדי חליפין אלא בעל דוקא דהא מטבע לאו כלי הוא ואומר רבינו תם דמטבע כעין כלי ארוא לתלותו בצואר בתו ועוד אומר ר"י משום ארוא לשקול בו משקלות ועוד יש לומר דמה ארוא להוציא ולקנות בו כל דבר מחשבינן ליה כלי ו: **הכי** קאמר כל הנישום דמים באחר. פי' בקונטרס כל דבר שאם בא לתתו דמים באחר לריך לשומו היינו כל מטלטלין בר ממטבע כיון שזכה זה כו' ואם נתנו בתורת חליפין נקט חליפין ללוקח במשיכה שמשך בעל המקח את זה ואשמועינן תורת חליפין במטלטלין ולמימר דאע"ג דליתהו כלי אלא

מטלטלין בעלמא הוו חליפין ולא מטבע אתא לאסמושינן דיקא נמי דלאו מטבע אתא לאסמושינן כו' מאי כיצד ה"ל למיתני כיצד החליף מעות בפרה ומסני ה"ק וכו' ותרתי אתא לאסמושינן נקט בריסא מטבע והדר אסמושינן סאר מטלטלי ופירי נמי כו' כל מידי דלא הוי כלי פירי קרי ליה לענין חליפין ומסוס דפירי שכיחי נקט פירי ולא אמרינן נעל דוקא כיצד החליף שור בפרה פי' בשר שור בפרה וכ"ש שור חי דחשיב טפי ודמי לכלי שמתמשים בו היינא לרב ששת דאמר פירי עבדי חליפין איכא לתרוצי כולה מתניתין בין למאי דסליק אדעתין מעיקרא בין למאי דתרצינן כל הנישוס אלא לר"ל מאי כיצד למאי דס"ל מעיקרא ולף למאי דאוקימנא השתא ומסני ה"ק יש דמים שהם כחליפין וכולה מתניתין חדא הוא וכמטבע עסקינן וה"ק כל הנעשה דמיו באחר דהיינו מטבע פעמים שדמיו קונות כמו חליפין דנעל ולף כשנתנוהו בתורת דמים כיצד החליף דמי שור בפרה כלומר מכר לו שור במנה ומשכו ונתחייב לו המנה אמר לו המוכר יש לך פרה ליתן בדמיו אמר לו הן שמאה לו במנה אמר לו מוכר השור המעות שאתה חייב לי נתונים לך בדמיה מעות הללו קונים בלא משיכת הפרה כחליפין עכ"ל ויש מסנין סוגיא של שמועה זו בשיטה אחרת ומפרשי דר"ג ורב ששת פליגי בפירי דוקא כגון פירות ממש או בשר שור ולא בשאר מטלטלין ומוליכין הסוגיא בתר מאי דס"ל מעיקרא למאי דאוקמינן השתא מיתוקמא כר"ג שפיר דמודה הוא בשאר מטלטלין דעבדי חליפין א"כ בשור חי קאמר ר"ג דעבדי חליפין ולאו מילתא היא דטעמא דר"ג מפורש בפרק הזהב (ב"מ דף מז.) דאמר קרא נעל נעל אין מידי אחריא לא משמע דבעינא דוקא נעל אבל כל דבר אחר אפי' שור חי לא עביד חליפין ור"ח ור"י מקיימי פי' זה והיינא דפרק הזהב דקאמר ר"ג נעל אין ר"ל כל דדמי לנעל דהיינו כליס שמשתמשים בהם ושור וחמור גופייהו כנעל דמו ונעשין חליפין אפילו למ"ד פירי לא עבדי חליפין ומעטעם שפי' בקונטרס דדמו לכליס הוא"ל שמשתמשין בו והוי חזי למלאכה והשתא הא דפריך לר"ג דאמר פירי לא עבדי חליפין כולה סוגיא קאי למאי דס"ל מעיקרא כמו שפי' בקונטרס אבל לרב יהודה דאמר כל הנישוס אתי שפיר אפילו לר"ג דאמר כיצד החליף שור בפרה ולא בשר שור ומסני ה"ק ר"ג דים דמים שהן כחליפין והשתא יתא ליה למאי דס"ל מעיקרא ולמאי דאוקימנא השתא אבל לפי' בקונטרס קשה דמשמע מתוך פירושו דגוף השור וגוף הפרה היינו פירות ושלייהו קאמר ר"ג דפירי לא עבדי חליפין א"כ קשה דהא תנן בפרק השואל (שם דף ק.) המחליף פרה בחמור וילדה וכו' זלמא קונה האחד במשיכת חבירו ושייך שפיר בחמור פרה ומיהו מצינו למידחי למ"ד פירי לא עבדי חליפין מפרש דמי פרה בחמור וקאי וילדה אחמור אבל עוד קשה ח דתנן פרק הזהב (שם דף מז.) פרתך בכמה בכך וכך וחמורך בכמה בכך וכך וקתני דקני לה לחמור במשיכת הפרה לכך נראה דדוקא בשר שור הוא דחשבינן פירי אבל שור וחמור גופייהו כנעל דמו כדפירשתי לעיל:

שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה ואם תאמר אמאי עקרו קניית מעות שהם מדאורייתא לגמרי ותקנו שתהא משיכה קונה ולא מעות הוה להו לתקוני שיקנו המעות עם המשיכה דהשתא לא מיעקרא קנייה דאורייתא לגמרי וליכא נמי למיתם שמא יאמר המוכר נשרפו חיטיך כיון דמלי למיהדר ביה כל כמה דלא. משך וי"ל דשמא לפעמים היה הלוקח מושך החיטין ואי לא קנה במשיכה לאודה יאמר למוכר נשרפו חיטיך בעלייה וא"ת השתא נמי כיון דמעות אינן קונות לפעמים יתן הלוקח מעות למוכר קודם שימשוך החיטין ויאמר המוכר נשרפו מעותיך בעלייה וי"ל דלהא ליכא למיתם דלכל הפחות יהא המוכר כשומר הכס דמעות וכספים אין להם שמירה אלא בקרקע והתם לא שייך למימר נשרפו מעותיך מ"מ

כיון שזכה זה נתחייב בחליפין א דיקא נמי דקתני כיצד החליף שור בפרה או חמור בשור ש"מ ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דמטבע נעשה חליפין מאי כיצד ה"ק פירות נמי עבדי חליפין כיצד החליף בשר שור בפרה או בשר חמור בשור כיון שזכה זה נתחייב בחליפין הניחא ב לרב ששת דאמר פירות עבדי חליפין אלא לר"נ ג דאמר ד פירות לא עבדי חליפין מאי איכא למימר ה"ק יש דמים שהן כחליפין כיצד החליף דמי שור בפרה או דמי חמור בשור מ"ט סבר לה כר' יוחנן דאמר ד ב דבר תורה מעות קונות ומה טעם אמרו משיכה קונה גזירה שמא יאמר לו נשרפו חיטיך בעלייה מילתא דשכיח גזרו בה רבנן ה מילתא דלא שכיח לא גזרו בה רבנן ולר"ל דאמר משיכה מפורשת מן התורה הניחא אי סבר לה כרב ששת דאמר פירות עבדי חליפין מתרץ כרב ששת אלא אי סבר לה כר"נ דאמר פירות לא עבדי חליפין ומטבע לא קני במאי מוקי לה על כרחך כרב ששת ס"ל:

מתני' רשות הגבוה בכסף ורשות ההדיוט בחזקה ו אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט:

גמ' ת"ר ג כיצד רשות הגבוה בכסף גיזבר שנתן מעות בבהמה אפי' בהמה בסוף העולם קנה ובהדיוט לא קנה עד שימשוך כיצד ד אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט האומר ז שור זה עולה בית זה הקדש אפי' בסוף העולם קנה בהדיוט לא קנה עד

כיון שזכה כו'. אם נתנו בתורת חליפין נקנו חליפין לגוקח במשיכה שמשך בעל המקח את זה ואסמושינן דתורת חליפין במטלטלין ולמימר דאע"ג דליתנהו כלי אלא מטלטלין בעלמא הוו חליפין ולא מטבע אתא לאסמושינן דיקא נמי. דלאו מטבע אתא לאסמושינן: מאי כיצד. ס"ל למיתני כיצד החליף מעות בפרה: ה"ק כו'. תרתי אתא לאסמושינן נקט בריסא מטבע והדר אסמושינן סאר מטלטלין: ופירי נמי כו'. כל מידי דלא הוי כלי פרי קרי ליה לענין חליפין ומסוס דפירי שכיחי נקט פירי: עבדי חליפין. עושין תורת חליפין ולא אמרינן נעל דוקא: בשר שור. וכ"ש שור חי דעדיף טפי דדמי לכלי שמתמשין בו: הניחא לרב ששת. איכא לתרוצי למתניתין בין למאי דס"ל מעיקרא בין למאי דתרינא כל הנישוס אלא לר"נ. מאי כיצד למאי דס"ל מעיקרא ולף למאי דאוקימנא נמי ליתא פלוגתא דרב ששת ור"נ בפרק הזהב (ב"מ דף מז.): ה"ק יש דמים שהן כחליפין. כולה מתני' חדא מילתא קאמר ובמטבע עסקינן וה"ק כל הנעשה דמיו באחר דהיינו מטבע פעמים שדמיו קונים כמו חליפין דנעל ולף כשנתנוהו בתורת דמיו: כיצד החליף דמי שור בפרה. מכר לו שור במנה ומשכו ונתחייב לו זה המנה אמר לו המוכר יש לך פרה ליתן בדמיה א"ל הן שמאה לו במנה לו בפרה אמר לו מוכר השור סרי מעות שאתה חייב לי נתונים לך בדמיה מעות הללו קונים בלא משיכת פרה כחליפין דכליס: מאי טעמא. שאני משאר מעות: סבר לה. תנא דמתני' כר' יוחנן דאמר כו' ומשיכה מדרבנן איתא: שמא יאמר לו. המקבל מעות נשרפו חיטיך אי מתרמי ליה דליקה לא טרח לאלוגינהו סבר לא בשריפתן אפסיד ולא בהלנתן אשכר לבני אוקמינהו ברשותיה לחיות הפסד שריפה עליו והשכר לחזור אם נתייקרו דלימסר נפשיה לאלוגינהו: במילתא דשכיחא. שאר נתינת מעות במקח: מילתא דלא שכיחא. שיהא חייב לו הדמים קודם לכן: משיכה מפורשת. וילף לה מאו קנה מיד עמיתך וכ"ש לא שכיחא מדשכיחא: הניחא אי סבר לה כרב ששת. דשאר מטלטלין שאינן כלי נעשה חליפין מוקי למתניתין כרב ששת כל הנישוס כדאוקימנא דהא אתא לאסמושינן: אלא אי סבר לה כרב נחמן. דאמר נעל דוקא דהוא כלי: ומטבע לא קני. לר"ל מדאורייתא דנימא יש דמים שהם כחליפין לאוקמי מדאורייתא במלתא דלא שכיח כדאוקמה ר"נ היכי מתרץ לה למתניתין בין לדסליק אדעתין מעיקרא בין למאי דאוקימנא. יש מסנין סוגיא של שמועה זו בשיטה אחרת ואמרי פלוגתא דר"נ ורב ששת בפירי דוקא ולא בשאר מטלטלין ומוליכין שיטת הסוגיא בתר מאי דסליק אדעתא מעיקרא דלמאי דאוקימנא הסתא מיתוקמא כר"נ שפיר דמודה הוא בשאר מטלטלין ולאו מילתא היא דטעמא דר"נ מפורש בהזהב (דף מז.) דאמר קרא נעל נעל אין מידי אחריא לא ובטעמא דרב ששת מלקיים כל דבר בכל דבר ומטבע היינו טעמא דלא עביד חליפין מסוס דדעתיה אלורתא ולורתא עבידא דבטלא שהמלכות פוסלתה ואינה כלום: **מתני'** רשות הגבוה בכסף: בגמ' מפרש דמעות הקדש קונות: בחזקה. משיכה: אמירתו לגבוה כו'. מפרש בגמרא: **גמ'** בבהמה. קרבן לבור:

שא
ל מיי' פ"ה מהל' מכירה הל"ז סמג עשין סב טוש"ע חו"מ סי' רג סעיף ל
שב
ג מיי' שם פ"ג הל"א סמג שם טוש"ע שם סי' קלח סעיף ל
שג
ד מיי' פ"ט מהלכות מכירה הל"ב

מסורת הש"ס
א [ע' תוס' זבחים יג. בסוף ד"ה דיקא נמי] ב ב"מ מו: מז. ג [לעיל ת. ב"מ מו: מז.] ד [לעיל כ. וש"נ] ה [עירובין סב: וסש לסמן] ו גדרים כט: ע"ז סב. תמורה כט: כ"מ ו. כ"ב קלב: תוספתא דקידושין פ"א [תוספתא פ"ק פ"ד ותוספתא דערכין פ"ב] ז חולין קלט. ח ל"ל דתניא ט [וע"ע תוס' עירובין פא: ד"ה שמא וכו' ביאר ריאור]

עד שימשוך. בשור: ויחזיק. בבית: משכו. סדיוט חפץ של סקדם מיד הגזבר במנה: ולא הספיק לפדותו. כלומר לתת דמיו לגזבר: נותן מאתים. דכי לייקר ברשות הקדם לייקר הוא ולא נתן הזמנות: לא יהא כח הדיוט כו'. אם משכו מיד הדיוט ישלם כל מעותיו דקנאו במשיכה וברשותו הוא דזל: פדאו. נתן את הזמנות: **מתני'** כל מצות האב כו'. בגמ' מפרש לכולה מתני': שהזמן גרמו. שהזמן גורם לה שתבא: חוץ מבל תקיף. פאת הראש: ובל תשחית. פאת זקן: ובל תטמא. דכהנים: **גמ'** אי נימא דמיחייב ברא למיעבד לאבא. וסבי משמע כל מצות שהבן מצווה על אביו כשיש פטורות בתמיה: איש אמו ואביו תיראו הרי כאן שנים. לכשיש הוא אומר: המוטלות (עליו) על האב. כגון הך דמפרש בברייתא ללמדו תורה ולמולו ולפדותו בס' סלעים אם בכור הוא ולהשיאו אשה וכולה יליף ואזיל מוקראי: אף להשיטו בנהר. שמא יפרוש בספינה ותטבע ויסתכן אם אין יודע לשוט: ליסטות ס"ד. והלא יש בו ולא למדו כלום: כאילו מלמדו ליסטות. דכיון דאין לו אומנות ויחסר לחמו ילך בפרשת דרכים וילסטם את הבריות: כאשר צוה אותו. ולא את שרה: מיחייב איהו. כשגדל: אשכחן מיד. לאברהם נאמר כן: אינו אלא לשון זירוז. שיהא מסיר וזריז בדבר ומוסג מיד ומוסג לדורות: תיפדה תפדה כו'. כלומר קרי ביה תפדה: ואיהי מנלן דלא מיפקדא. איהי אמו מנין שאינה מצווה לפדות את בנה דכיון דמצות עשה שלא הזמן גרמא הוא בעי קרא למעוטה: לפדות את עצמו. כשהוא בכור ולא פדאו אביו: ואיהי מנלן דלא מיחייבה. נהי דאביה איהו מצווה לפדותה דכתיב בכור בניך אימא איהי תפדה נפשה לכשתגדל דהא קרינן ביה תפדה אלמא מצוה אבא נמי רמיא וכך מצות עשה שאין הזמן גרמא היא: כל שאחרים כו'. שאב: הוא לפדות. שלא פדאו אביו: כל

משכו במאתים ולא הספיק וכו' נותן מאתים מ"ע לא יהא כח הדיוט חמור מהקדש. וא"ת תיפוק ליה מטעם דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וכיון דמשכו במאתים אינו יכול להחזיר בו וי"ל כיון דבטעות היה כמו הכא שלא היה סבור שיתנה הסער לא הוי כמסירה להדיוט וקשה דאמר בפרק יש נוחלין (כ"ב דף קלג:) גבי בנו של יוסף בן יועזר דאשכח מרגניתא אמרה לי' דביתהו זיל מוכרה לגזבר להקדש ולא תשיימא את דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט ואמאי הא שומא בטעות הוא אם יאמר לתתה פחותה משויה וי"ל בדבר שאין שומתו ידועה כגון מרגניתא גומר בדעתו אפי' תשווה יותר שהרי כמו כן מוסיף שמא שוה פחות מ"ע וי"ל דהתם כשאם אותה בפחות משוויה מתכוין לותר להקדש מ"ב שייך לומר אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט אבל הכא לא נתכוין לותר כלל כשמשכו במאתים שכך היה שוה באותה שעה ולא שייך אמירתו לגבוה כמסירה להדיוט ח: **אמר** הדיוט לאו במי שפרע קאי: **מתני'** כל מצות הבן על האב אנשים חייבין ונשים פטורות וכל מצות האב על הבן אחד אנשים ואחד נשים חייבין ד כ וכל מצות עשה שהזמן גרמא אנשים חייבין ונשים פטורות וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא אחד האנשים ואחד הנשים חייבין ג וכל מצות לא תעשה בין שהזמן גרמא בין שלא הזמן גרמא אחד האנשים ואחד הנשים חייבין ד חוץ מבל תקיף ובל תשחית ובל תטמא למתים: **גמ'** מאי כל מצות הבן על האב אילימא כל מצות דמיחייב ברא למיעבד לאבא נשים פטורות והתניא ה איש אין לי אלא איש אשה מנין בשהוא אומר (שם יט) איש אמו ואביו תיראו ה הרי כאן שנים אמר רב יהודה ה"ק כל מצות הבן המוטלות על האב לעשות לבנו אנשים חייבין ונשים פטורות תנינא להא דת"ר ו' האב חייב בבנו למולו ' ולפדותו ' וללמדו תורה ולהשיאו אשה וללמדו אומנות וי"א אף להשיטו במים רבי יהודה אומר כל שאינו מלמד את בנו אומנות מלמדו ליסטות ליסטות ס"ד אלא כאילו מלמדו ליסטות: למולו מנלן דכתיב (בראשית כא) וימל אברהם את יצחק בנו ' והיכא דלא מהליה אבוה מיחייבי בי דינא למימהליה דכתיב (שם יז) המול לכם כל זכר ' והיכא דלא מהליה בי דינא מיחייב איהו למימהל נפשיה דכתיב (שם) וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה איהי מנלן דלא מיחייבא דכתיב (שם כא) כאשר צוה אותו אלהים ' אותו ולא אותה אשכחן מיד לדורות מנלן תנא דבי ר' ישמעאל כל מקום שנאמר צו אינו אלא זירוז מיד ולדורות זירוז דכתיב (דברים ג) וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו מיד ולדורות דכתיב (במדבר טו) מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם: לפדותו: מנלן דכתיב (שמות יג) כל בכור בניך תפדה ' והיכא דלא מיחייב איהו למפרקיה דכתיב (במדבר יח) פדה תפדה ואיהי מנלן דלא מיפקדה דכתיב תיפדה תפדה כל שמצווה לפדות את עצמו מצווה לפדות את אחרים וכל שאינו מצווה לפדות את עצמו ' אינו מצווה לפדות אחרים ואיהי מנלן דלא מיחייבא למיפרק נפשה דכתיב תפדה תיפדה כל שאחרים מצווים לפדותו מצווה לפדות את עצמו וכל שאין אחרים מצווים לפדותו אין מצווה לפדות את עצמו ומנין שאין אחרים מצווין לפדותה דאמר קרא (שמות יג) כל בכור בניך תפדה ' בניך ולא בנותיך ' תנו רבנן ' הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו דבי יהודה אומר בנו קודמו שזה מצותו על אביו וזה מצות בנו עליו אמר רבי ירמיה הכל מודין כל

ז בטורות מנ: (תוספתא דבכורות פ"כ) ח [וע"ע תוס' כ"ב קב: ד"ה ולא]

עין משפט
יר מצוה

דש
ג מיי' פ"ג מהל' ע"ז ה"ג

שה
ב ג מיי' פ"ב מהל' ע"ז ה"ג

שו
ה מיי' פ"ו מהלכות ממרים הלכה ה סמג עשין קטו טור ש"ע יו"ד סי' רמ סעיף יז

שז
ו מיי' פ"ח ומ"ב מהלכות מילה הלכה ה סמג עשין כח טוש"ע יו"ד סי' רס

שח
ז מיי' פי"ח מהל' בכורים הלכה ה סמג עשין קנד טוש"ע יו"ד סי' ס סעיף ה

שט
ח מיי' פ"ח מהל' ת"ת ה"ח סמג עשין יב טוש"ע יו"ד סי' רמה ס"ז

שי
ט מיי' פי"ח מהלכות מילה הל' ח ב סמג עשין כח טוש"ע יו"ד סי' רסח

שיא
כ טוש"ע שם הגה"ם

שיב
ל מיי' פי"ח מהל' בכורים הל"ב סמג עשין קנד טוש"ע יו"ד סי' שפ"ו כו

שיג
מ מיי' שם טוש"ע שם ס"ב

שיד
נ מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעיף ח

שטו
ס מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף טו

מסורת
הש"ס
א מנ"ל פ"ל מ"ז תוספתא דע"ר פ"ל ב [ע' תוס' שבת קכח. ד"ה ונתן]
ג גיטין נב. ד תוספתא דסוטה פ"ב [ברכות כ: שבת סב. עירובין מ. חגיגה ד. ד"ה ל.
ה מנחות מב. וע"ע תוספתא דקידושין פ"א]
ה [לקמן ל:]
ו תוספתא דקידושין פ"א מכילתא פ' כ [לקמן ל:]

בר מצוה

שטז
א מיי' פי"ח מהל' כלכרים ה"ג סמג עשין קמד טור ש"ע יו"ד סימן שם סעיף טו

שיז
ב מיי' שם הל"ד

שיח
ג מיי' שם הל' כא טוש"ע שם סעיף ח

שיט
ד מיי' פ"ח מהל' ת"ת ה"ג סמג עשין יב טוש"ע יו"ד סי' רמה ס"ח

שכ
ה ו ז מיי' שם מלכה ח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רמו סעי' ו נמק"א

שכא
ח ט מיי' שם הלכה: ד טוש"ע יו"ד סי' רמה סעי' ב

שכב
י מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רמו ס"ב

שכג
כ מיי' פט"ו מהל' אישות הלכה כ סמג עשין מט טוש"ע אה"ע סי' ח סעי' ג

מסורת השס

ש ל"ע נקטורות מת. דסל"ל ל"י כתם איסכא (ע"ש נתנם) ד"ה ודל"ע וכו' מתלא ישוב נכון על קשיא אחת) ב [נ"ל יג: וש"נ] ג [עי' תוס' פטשות ד: ד"ה בכל] ד תוספתא דנקורות פ"ו [ע"ש] ה ברכות כו. ו מכילתא פ' בא ז [לקמן ל.] ח תוספתא דנקורות פ"ו ט ס"פ ומטולא וגי' ע"ו ומוצלח י תוספתא שם ע"ש כ מנחות קי. ל כ"ב קמו. ברכות ה: מד. שבת ע: ביצה ה יד: תענית ד. מכה ט. מח. יומא כא: נ"מ קי. ס [עי' תוס' פטשות ד: ו ד"ה בכל]

ואזיל כהן וטריף להו מסש

היה פודה עצמו בבני חרי גא היה פודה בנו ממשעבדי דמיירי שנשתעבדו קודם שנולד הבן ולכך מקדיש פדיון בנו ואין כהן מוציאה ללקוחות דמלות בנו עליו יותר ממלות גופו כפ"ה וקשה דלתדרבה יש מוציאה ללקוחות דמלות גופו עדיף ויאמרו פדה את עצמך בתחלה ואם יאמר אפדה את עצמי ממשעבדי יאמרו אין נפרעין מנכסים משועבדים בתקום בני חרי ואפי' פדה בנו בכור מבני חרי יאמרו לכהן הנתנו לך מקום לגבות ממנו אותם חמש בני חורין ולכך פירש ר"י דמיירי בנון דליכא חמש משועבדים מיאחק שעשאן אפותיקי לכהן בעבור יעקב בנו ואח"כ מכרה ושוב גדל יעקב והיה לו בן ועמד הוא ובנו לפדות ואין לסם אלא ה' סלעים מבני חרי מ ור' יהודה סבר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמי והיו לו אפותיקאות בשטר לכהן קודם ולכך גובה מהן אע"פ שיש בני חרי ליעקב לפי שמלותו על נכסי אביו יותר מעל נכסי עצמו דחוב האב על נכסי האב אלא על נכסי הבן ואינם יכולים לומר הנתנו לך מקום בנכסי יעקב שאין עליו לבלם חוב של אביו ומנכסיו אין לו כלום וכן משמע הלשון דקתני שזה מצותו על אביו: הא לן והא להו. פי' בקונטרס כגי בכל היו הולכין ונורסין משניות התנאים בא"י ומתוך שלומדים חוץ למקומם אין לרבי הבית מוטל עליהם נוסא אחה דהוה ליה בלא הרהור ואח"כ לומד תורה הא להו לבני א"י הלומדים במקומם אם נוסא אחה יהו כל לרבי הבית מוטלין עליו ויבטלוהו וקשה לר"ת דמשמע דקאמר שמואל דנוסא אחה תהלה כדי להיות בלא הרהור ומוקי לה למילתיה בבני בבל א"כ אכתי איכא הרהור כיון שהולכים ללמוד חוץ למקומן ועוד קשה אחר שבא אחה היאך יצא חוץ למקומו ללמוד והלא הוא צריך לחזור אחר מצוות אשתו ובניו ובפ"ק דגיטין (דף ז:) אמרינן דשלח רבי אביתר בני אדם הבאים מפם לבאן הם מקיימין בעצמן ויתנו את הילד בזונה ואת הילדה מכרו ביין פירוש שריכין בניו ובמותיו להתמשכן בעבור מזונותיהן משמע שאין עושים יפה שהולכים ללמוד חוץ למקומן על כן נראה לרבינו תם איפכא דר' יוחנן דאמר ריקים בצואתו ויעסוק בתורה לבני בבל דיבר שאינו יכול להניח אשתו וילך וילמוד תורה ועוד שהם עניים ושמואל דאמר נוסא אחה תהלה לבני ארץ ישראל אמר שיכולים ללמוד במקומם וגם הם עשירים וטוב לו נוסא אחה וילמוד תורה בטהרה ומיהו פעמים שגם בני א"י היו יוצאים חוץ למקומם לבבל ללמוד תורה אלא רובם היו לומדים במקומם ואין תימה אם שמואל שהיה מבני בבל דמורה לבני א"י שהיו לפניו תלמידים מבני א"י שהיה מדבר להם זו' יוחנן אע"פ שהיה מא"י היה מדבר להלמידים שלפניו מבבל וכן מליגו בפרק קמא דשבת (דף ט.) גבי מאימתי התחלת איכילה רב אמר

משיטול

כל היכא דליכא אלא חמש סלעים [ה] הוא קודם לבנו מאי טעמא מצוה דגופיה עדיפא כי פליגי היכא דאיכא חמש משועבדים וחמש בני חורין א ר' יהודה סבר [ב] מלוה דכתיב בתורה ככתובה בשטר דמיא בהני חמש פריק לבריה ואזיל כהן וטריף ליה לחמש משועבדים לדידיה ורבנן [ג] סברי מלוה דכתיב באורייתא לאו ככתובה בשטר דמיא והילכך מצוה דגופיה עדיף [ד] ת"ר לפדות את בנו ולעלות לרגל [ב] פודה את בנו ואחר כך עולה לרגל ר' יהודה אומר עולה לרגל ואח"כ פודה את בנו [ה] שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת בשלמא לר' יהודה כדקאמר טעמא אלא רבנן מאי טעמייהו דא"ק (שבות לד) כל בכור בניך תפדה והדר לא יראו פני ריקם [ו] ת"ר מנין שאם היו לו חמשה בנים מחמש נשים [ג] שחייב לפדות כולן ת"ל כל בכור בניך תפדה פשיטא בפטר רחם תלא רחמנא מהו דתימא נילף בכור בכור מנחלה מה להלן ראשית אונו אף כאן ראשית אונו קמ"ל: ללמדו תורה: מנלן דכתיב (דברים יא) ולמדתם אותם את בניכם והיכא דלא אגמריה אבוה [ז] מיחייב איהו למיגמר נפשיה דכתיב ולמדתם איהי מנלן דלא מיחייבא דכתיב ולימדתם ולמדתם [ח] כל שמצווה ללמוד מצווה ללמד וכל שאינו מצווה ללמוד אינו מצווה ללמד ואיהי מנלן [ו] דלא מיחייבה למילף נפשה דכתיב ולימדתם ולמדתם כל שאחרים מצווין ללמדו מצווה ללמד את עצמו וכל שאין אחרים מצווין ללמדו אין מצווה ללמד את עצמו ומנין [ז] שאין אחרים מצווין ללמדה דאמר קרא ולמדתם אותם את [ז] בניכם ולא בנותיכם ת"ר [ח] הוא ללמוד ובנו ללמוד [ח] הוא קודם לבנו ר' יהודה אומר [ט] אם בנו זריז [ט] וממולח ותלמודו מתקיים בידו בנו קודמו כי הא דרב יעקב בריה דרב אחא בר יעקב שדריה אבוה לקמיה דאביי כי אתא חזייה דלא הוה מיחדדין שמעתיה א"ל אנא עדיפא מינך תוב את דאיזיל אנא שמע אביי דקא הוה אתי הוה ההוא מזיק בי רבנן דאביי דכי הוו עיילי בתרין אפילו ביממא הוו מיתזקי אמר להו לא ליתיב ליה אינש אושפיזא אפשר דמתרחיש ניסא על בת בההוא בי רבנן אידמי ליה כתנינא דשבעה רישוותיה כל כריעה דכרע נתר חד רישיה אמר להו למחר אי לא איתרחיש ניסא סכינתין [ט] ת"ל ללמוד תורה ולישא אשה ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה ואם אי אפשר לו בלא אשה ישא אשה ואח"כ ילמוד תורה [כ] אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה ר' יוחנן אמר ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה [ל] ולא פליגי הא לן והא להו: משתבח ליה רב חסדא לרב הונא בדרב המנונא דאדם גדול הוא א"ל כשיבא לידך הביאהו לידי כי אתא חזייה דלא פרים סודרא א"ל מאי טעמא לא פריסת סודרא א"ל דלא נסיבנא אהדרינהו לאפיה מיניה א"ל חזי דלא הזית לדו לאפי עד דנסבת רב הונא לטעמיה דאמר [כ] בן עשרים שנה ולא נשא אשה כל ימיו בעבירה בעבירה סלקא דעתך אלא אימא כל ימיו בהרהור עבירה אמר רבא וכן תנא דבי ר' ישמעאל עד כ' שנה יושב הקב"ה ומצפה לאדם מתי ישא אשה כיון שהגיע כ' ולא נשא אומר תיפח עצמותיו אמר רב חסדא האי דעדיפנא מחבראי דנסיבנא בשיתסר ואי הוה נסיבנא בארבסר

הוה

כל היכא דליכא אלא חמש סלעים הוא קודם לבנו מאי טעמא מצוה דגופיה עדיפא כי פליגי היכא דאיכא חמש משועבדים וחמש בני חורין א"ר יהודה סבר מלוה דכתיב בתורה ככתובה בשטר דמיא בהני חמש פריק לבריה ואזיל כהן וטריף ליה לחמש משועבדים לדידיה ורבנן סברי מלוה דכתיב באורייתא לאו ככתובה בשטר דמיא והילכך מצוה דגופיה עדיף ת"ר לפדות את בנו ולעלות לרגל פודה את בנו ואחר כך עולה לרגל ר' יהודה אומר עולה לרגל ואח"כ פודה את בנו שזו מצוה עוברת וזו מצוה שאינה עוברת בשלמא לר' יהודה כדקאמר טעמא אלא רבנן מאי טעמייהו דא"ק (שבות לד) כל בכור בניך תפדה והדר לא יראו פני ריקם ת"ר מנין שאם היו לו חמשה בנים מחמש נשים שחייב לפדות כולן ת"ל כל בכור בניך תפדה פשיטא בפטר רחם תלא רחמנא מהו דתימא נילף בכור בכור מנחלה מה להלן ראשית אונו אף כאן ראשית אונו קמ"ל: ללמדו תורה: מנלן דכתיב (דברים יא) ולמדתם אותם את בניכם והיכא דלא אגמריה אבוה מיחייב איהו למיגמר נפשיה דכתיב ולמדתם איהי מנלן דלא מיחייבא דכתיב ולימדתם ולמדתם כל שמצווה ללמוד מצווה ללמד וכל שאינו מצווה ללמוד אינו מצווה ללמד ואיהי מנלן דלא מיחייבה למילף נפשה דכתיב ולימדתם ולמדתם כל שאחרים מצווין ללמדו מצווה ללמד את עצמו וכל שאין אחרים מצווין ללמדו אין מצווה ללמד את עצמו ומנין שאין אחרים מצווין ללמדה דאמר קרא ולמדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם ת"ר הוא ללמוד ובנו ללמוד הוא קודם לבנו ר' יהודה אומר אם בנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו בנו קודמו כי הא דרב יעקב בריה דרב אחא בר יעקב שדריה אבוה לקמיה דאביי כי אתא חזייה דלא הוה מיחדדין שמעתיה א"ל אנא עדיפא מינך תוב את דאיזיל אנא שמע אביי דקא הוה אתי הוה ההוא מזיק בי רבנן דאביי דכי הוו עיילי בתרין אפילו ביממא הוו מיתזקי אמר להו לא ליתיב ליה אינש אושפיזא אפשר דמתרחיש ניסא על בת בההוא בי רבנן אידמי ליה כתנינא דשבעה רישוותיה כל כריעה דכרע נתר חד רישיה אמר להו למחר אי לא איתרחיש ניסא סכינתין ת"ל ללמוד תורה ולישא אשה ילמוד תורה ואח"כ ישא אשה ואם אי אפשר לו בלא אשה ישא אשה ואח"כ ילמוד תורה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה נושא אשה ואח"כ ילמוד תורה ר' יוחנן אמר ריחיים בצוארו ויעסוק בתורה ולא פליגי הא לן והא להו: משתבח ליה רב חסדא לרב הונא בדרב המנונא דאדם גדול הוא א"ל כשיבא לידך הביאהו לידי כי אתא חזייה דלא פרים סודרא א"ל מאי טעמא לא פריסת סודרא א"ל דלא נסיבנא אהדרינהו לאפיה מיניה א"ל חזי דלא הזית לדו לאפי עד דנסבת רב הונא לטעמיה דאמר בן עשרים שנה ולא נשא אשה כל ימיו בעבירה בעבירה סלקא דעתך אלא אימא כל ימיו בהרהור עבירה אמר רבא וכן תנא דבי ר' ישמעאל עד כ' שנה יושב הקב"ה ומצפה לאדם מתי ישא אשה כיון שהגיע כ' ולא נשא אומר תיפח עצמותיו אמר רב חסדא האי דעדיפנא מחבראי דנסיבנא בשיתסר ואי הוה נסיבנא בארבסר

הוה אמינא ליה לשטן נירא בעיניך. כלומר סייתי מתגרים בו ושטן הוא יגר סרע ולא מירא שיתטילני: אדידך על צוארי דבריך. בעוד ידך תקיפה על בעל קודש שיגדיל ולא יקבל תוכחתך שסיומו אמת: משיתסר. שכין שגיע זמן לכנוס ויותר מעשרין זתרתין אל תתחרטו לשון אחר אדידך על לוארי דבריך בשעה שעוד ידך תקיפה עליו הוי זהיר ללמדו תוכחות זאיזה זמנו משיתסר ועד עשריס זתרתין בליר משיתסר אין בו דעת לקבל תוכחות כל כך ואל תכביד יסורין ותוכחות ויותר מעשריס זתרתין יש לחוש שלא יבעט וזה שיקר: על פי דרכו. דרך שכל אמיו יהא מתנהג בו חנוך לו בנערותו זאיזוהי נערותו ר' יהודה ור' לחמיה בו': זבולון בן דן. תלמיד שהיה בימיהם: אינו מלמדו משנה. אין חובת בנו עליו אלא במקרא מכאן זאילך ילמד הוא לעצמו: תורה. זלא נביאים וכתובים: כזבולון בן דן שלמדו אבי אביו. ועד היכן אמי דקאמרי' הכי קאמרי' עד היכן אדם חייב ללמוד תורה בדורותיו אמר רב יהודה לבנו ולבן בנו: דשדי דיסנא ארישה. סדין שאינו נאוי לעטיפת הראש אלא ככוי בעצלמא שם על ראשו שלא ליגע בגילוי ראשו ולא הספיק להתעטף בכולנו: מאי כולי האי. שמיסרת אלא בלא עטיפה שהונגת לך: לא טעים אומצא. בשל מעט בגחלים היו רגילין לעטוף בבקר: עד דמקרי לינוקא ומוספיה. מסדר לו מה שקרא אתמול ומלמדו עוד פסוק יותר: אלא ושלשתם. אולא כתיב ושניתם שיעלים: ליומי. יומי הסבוע: לפיכך נקראו כו'. מילתא באפי נפשה היא: גמרא. סברות ונעמי שתימתיהן של מסניות ולתרלא בתמ שסותרות זו את זו: נקראו ראשונים סופרים. כדכתיב (ד"ס ח ב) ומספחות סופרים יוסבי יעבץ: וי"ו דגחון. כל הולך על גחון: לא זזו משם. לא איתפרש סיבה: חסר ממנו. ממנין ס"ת: יהו מחודדין בפיך. חזור עליהם ובדוק בעומקם שאם יסאלך אדם לא תלעגך לומר מיד: אמור

משיטול ידיו ור' הנינא אמר משיתיר הנורו ומפרש התם הא לן והא להו וע"כ ר' הנינא אע"ג שהיה מא"י היה מדבר לתלמידים בלשניו מכבל כדאמרי' התם הני חברין בבלאי כיון דשרו המנייהו לא מטרחו להו משמע דכני כבל היו רגילין בהתרת הנורה ומיהו קשה מהא דאמר בס' כילד מברכין (ברכות דף מד.) דקאמר רב הסדא על האדרן ועל פירותיה ור' יוחנן אמר על האדרן ועל הפירות ופריך עלה דרב הסדא איהו אכלי ולא מברכים ומשני איכוך ומאי קושיא דלמא רב הסדא שהיה מבכל מדבר לתלמידים שהיו לפניו מא"י ור' יוחנן לבני בבל כמו בכל דוכתי וי"ל דקיס להו דלא הוו באותה שעה תלמידי דרב הסדא מתלמידי א"י ומיהו נראה לה"ר יצחק דמהתיא דכילד מברכין ל"ק מידי דשאני ענין אכילה וברכות דדין הוא לכל אדם שיברך לפי המנהג של מקום שהוא שם אפי' לא היה מאותו מקום ולהכי מתמה גמרא אליבא דרב הסדא שהיה מבכל ולמה מברכין על פירותיה דשמע היינו פירות של א"י: [יתר עליו תהלים שמונה כו'. תימה דע"כ בחומש יש יותר דאפי' אם יהיו פסוקי תהלים מנ' תיבות בלבד אינו כ"כ כמו שיש בחומש. ת"י]: לא נריכא ליומי. פי' בקונט' יומי הבכת כלומר שני ימים מקרא ושני ימים משנה ושני ימים גמרא ולא נהירא דא"כ אכתי הוה מצי למיפרך מי ידע כמה היי וכ"ל לפרש בכל יום ויום עצמו ישלם על כן תיקן בסדר רב עמרם גאון כמו שאנו נוהגים בכל יום קודם פסוקי דזמרה לומר מקרא ומשנה וגמרא ור"ת פי' שאנו סומכין אהא דאמרי' בסנהדרין (דף כד.) בכל בלולה במקרא במשנה ובגמ' דגמרת בכל בלול מכולם: נקראו סופרים. פי' בקונט' דכתיב ומספחות סופרים יוסבי יעבץ וברומלמי (תקלים פ"ה) מפרש שעשו כל התורה כולה מספחות כגון אבות מלאכות ארבעים חסר אחת (שבת דף עב.) וארבעה אבות נזיקין (ב"ק דף ב.) וכיוצא בהם: אל תגמגם ותאמר לו. והא דאמר בחלו מגיאות (ב"מ דף כג:) דלורבא מרבנן משני בדיבורים במסכתא אומר ר"ת דהיינו אם שואלים אותו אם למדת מסכת זו אל יתנאה לומר שלמדה אלא יאמר למדתי הרבה אבל אם שואלים אותו דבר הלכה או שצריכין ללמוד ממנו מסכתא צריך שיהיו מתודדים בפיו שלא יגמגם בדבר ולא דמי להא דאמר מר (מס' ד"ח זוטא פ"ג) למד לשוקד לומר איני יודע שמא תתבדה ותאחז דהיינו במילי דעלמא ואפי' בדברי תורה לא יאמר יודע אני דבר להתפאר בו בכך אלא מה שיודע יורה וילמוד לתלמידים:

הוה אמינא ליה לשטן נירא בעיניך א"ל רבא לר' נתן בר אמי אדידן על צוארי דבריך משיתסר ועד עשרים ותרתי ואמרי לה מתמני סרי עד עשרים וארבעה כתנאי (משלי כב) חנוך לנער על פי דרכו ר' יהודה ור' נחמיה חד אמר משיתסר ועד עשרים ותרתין וחד אמר מתמני סרי ועד עשרים וארבעה: עד היכן חייב אדם ללמד את בנו תורה אמר רב יהודה אמר שמואל כגון זבולון בן דן שלימדו אבי אביו מקרא ומשנה ותלמוד הלכות ואגדות מיתיבי למדו מקרא אין מלמדו משנה ואמר רבא מקרא זו תורה כזבולון בן דן ולא כזבולון בן דן כזבולון בן דן שלמדו אבי אביו ולא כזבולון בן דן דאילו התם מקרא משנה ותלמוד הלכות ואגדות ואילו הכא מקרא לבד ואבי אביו מי מיחייב והתניא (דברים יא) ולמדתם אותם את בניכם ולא בני בניכם ומה אני מקיים (שם ד) והודעתם לבניך ולבני בניך לומר לך שכל המלמד את בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו למדו לו ולבנו ולבן בנו עד סוף כל הדורות הוא דאמר כי האי תנא דתניא ולמדתם אותם את בניכם אין לי אלא בניכם בני בניכם מנין [א] ת"ל והודעתם לבניך ולבני בניך א"כ מה ת"ל בניכם בניכם [ב] ולא בנותיכם [ג] אמר ריב"ל כל המלמד את בן בנו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו קבלה מהר סיני שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך וסמיך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב ר' חייא בר אבא אשכחיה לריב"ל דשדי דיסנא ארישה וקא ממטי ליה לינוקא לבי כנישתא א"ל מאי כולי האי א"ל מי זוטר מאי דכתיב והודעתם לבניך וסמיך ליה יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב מכאן ואילך ר' חייא בר אבא לא טעים אומצא עד דמקרי לינוקא ומוספיה רבה בר רב הונא לא טעים אומצא עד דמייתי לינוקא לבית מדרשא אמר רב ספרא משום ר' יהושע בן חנניא מאי דכתיב (שם ו) ושננתם לבניך אל תקרי ושננתם אלא ושלשתם [ד] לעולם [ד] ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד מי יודע כמה חיי [ג] לא צריכא ליומי לפיכך נקראו ראשונים סופרים שהיו סופרים כל האותיות שבתורה שהיו אומרים וא"ו (ויקרא יא) דגחון חציין של אותיות של ס"ת (שם ו) דרש דרש חציין של תיבות (שם יג) והתגלח [ה] של פסוקים (תהלים ס) יכרסמנה חזיר מיער עי"ן דיער חציין של תהלים (שם עח) והוא רחום יכפר עון חציו דפסוקים בעי רב יוסף וא"ו דגחון מהאי גיסא או מהאי גיסא א"ל ניתי ס"ת ואימנינהו מי לא אמר רבה בר בר חנה [ו] לא זזו משם עד שהביאו ס"ת ומנאום א"ל אינהו בקיאי בחסירות ויתרות אנן לא בקיאינן בעי רב יוסף והתגלח מהאי גיסא או מהאי גיסא אמר ליה אביי פסוקי מיהא ליתו לימנוייה בפסוקי נמי לא בקיאינן [ז] דכי אתא רב אחא בר אדא אמר במערבא פסקי ליה להאי קרא לתלתא פסוקי (שמות יט) ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן ת"ר [ח] חמשת אלפים ושמונה מאות ושמונים ושמונה פסוקים הוו פסוקי ספר תורה יתר עליו תהלים שמונה חסר ממנו דברי הימים שמונה [ט] ת"ר ושננתם שיהו דברי תורה מחודדים בפיך שאם ישאל לך אדם דבר אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד שנאמר

אמור

מסורת השס

א [נקמן פא.] סוכה לח.
ב [לעיל נעז]
ג [ברכות כא: ע"ב] כריתות פרקם ואחתן ד ע"ז יט:
ה [חגיגה גחל] כי כבל חומש ומן הקן נ"ס מדוקים נס' לו סי' ח' פוס
ו [מכת מקס] ז נדרים לח.
ח [כפי תוספי] האומר בכל החומשין שלם פסוקי התורה תחמת אלפים תתמ"ח ועי' בילקוט פ' עקב רמז תתנ"ח ובוים רמנן ו גורס ס' אלפים תתמ"ו
ט [ספרי פרשת ואתחנן]

עין משפט ונר מצוה

ל מיי' פ"ז מהל' ת"ת הל' כ' סעי' עטין יב טור יו"ד סי' רנב סעיף ג

שבת כ ג מיי' שם הל' יא וסמג בס טוש"ע יו"ד סי' רמ סעיף ד

אמור לחכמה אחותי את. שתהא בקי בה כאחותך שאסורה לך לי כמו מסיפא דקרא ומודע לביתה תקרא שתהא ידוע לך: כחצים ביד גבור. שנלחם בהם עם אויביו: כן בני הנעורים. תלמידיו של אדם הקרויין בניו כמו שאמר יחזקיהו (ד"ה ב כט) בני עתה אל תמלו ואומר הנה אנכי והילדים אשר נתן לי ונו' (ישעיה ח): אשר מלא את אשפתו מהם. משוש דדמיהו להליס נקט לשון מילוי אשפה: את אויבים בשער. סיפא דאמרי הגבר הוא: נעשו אויבים. מתוך שמקשים זה לזה ואין זה מקבל דברי זה: את והב בסופה. סמי דרים להספר מלחמות מלחמה שע"י ספר אהבה יש בסופה: ושמתם את דברי אלה שם תם. שלא שאינו חסר שום שלמה: מה שהנאתך. כל מה שדעתך מוחה שימנו ואפי' דבר וכל מיני מתיקה שקשים למכה: נומי. למחיה בורפיליו"ם בלע"ז: אם תיטיב. לקח טוב: שאת. תתנשא על ילדך: משאו ומתנו. שלא ילה"ר באדם להחטיאו: ואם אתה רוצה. עסוק בתורה ואתה מושל בו: כל היום. קרא יתירא הוא ללמדנו שכל שעות היום רעתו מתחדשת: מנוול זה. יצר הרע מתגרה בך: מתפוצץ. שהתורה כאש ממשלה המפעפע את הברזל: אלא בתו בידו היא. בתמיס כל ס יכול להרגיל לה לאכיס להשילה דאמר קרא ואת בנותיכם תנו לאנשים: ראה חיים. אומנות שתחיה בו עם אשה מקים אומנות לאשה: אם אשה. שאמור כאן אשה ממש היא כשם שמליטו שחייב אדם להשילו אשה כך חייב בו': מאי ביניהו. מאי קא מוסיף ר' יהודה: עיסקא. אם למדו שהורה לת"ק הרי למדו חיים לרבי יהודה דאתי לטעמא אומנות דוקא דכתב פעמים שאין לו במה לעשות שהורה ומומר ומלסטם: דמיחייב אבא למיעבד לברא. כגון למולו ולפדותו והכי משמע מתני' כל מלות שאשה מלווה על מעשה הבן: המוטלת על הבן. כגון כיבוד ומורא: סיפק. יכול שאין מוחה בידו: רשות אחרים. בעלה: נתגרשה. מבעלה הרי היא כאחיה במלות כיבוד: ודאי בהכאה א"א. להקישה שאין הכאה כלפי מעלה: וכן בדין. שיוקשו לכיבוד ומורא על הבן שהרי אף הן שותפין למקום בו: שלשה שותפין הן. מפרש בברייתא במסכת נדה איש מזריע לובן שבו אשה מזרעת אודם שבו והקב"ה נופח בו נשמה מראה עין ושמיעת אוזן והיבור:

(משלי ו) א ח אמור לחכמה אחותי את וגו' ואומר (שם) קשרם על אצבעותיך כתבם על לוח לבך ואומר (תהלים קכז) כחצים ביד גבור כן בני הנעורים ואומר (שם קכ) חצי גבור שנונים ואומר (שם מה) חציך שנונים עמים תחתיך יפלו ואומר (שם קכז) אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער מאי ר' הייא בר אבא אפי' האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד נעשים אויבים זה את זה ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה שנאמר (במדבר כא) את והב בסופה אל תקרי בסופה אלא בסופה: ב ת"ר (דברים יא) ושמתם אם תם נמשלה תורה כסם חיים משל לאדם שהכה את בנו מכה גדולה והניח לו רטיה על מכתו ואמר לו בני כל זמן שהרטיה זו על מכתך אכול מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה מתיירא ואם אתה מעבירה הרי היא מעלה ג נומי כך הקב"ה אמר להם-לישראל בני ד בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו שנאמר (בראשית ד) הלא אם תיטיב שאת ואם אין אתם עוסקין בתורה אתם נמסרים בידו שנאמר לפתח חטאת רובץ ולא עוד אלא שכל משאו ומתנו בך שנאמר ואליך תשוקתו ואם אתה רוצה אתה מושל בו שנאמר ואתה תמשל בו ה ת"ר קשה יצר הרע שאפי' יוצרו קראו רע שנאמר (שם ח) כי יצר לב האדם רע מנעוריו ו אמר רב יצחק יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום שנאמר (שם ו) רק רע כל היום ואמר ז ר"ש בן לוי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו שנאמר (תהלים לז) צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו שנאמר אלהים לא יעזבנו בידו תנא דבי ר' ישמעאל בני אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח ואם ברזל הוא מתפוצץ שנאמר (ירמיה כג) הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע אם אבן הוא נימוח שנאמר (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים ואומר (איוב יד) אבנים שחקו מים: להשיאו אשה: מנלן דכתיב (ירמיה כט) קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם תנו לאנשים ח בשלמא בנו בידו אלא בתו בידו היא הכי קאמר להו ג ניתן לה מידי ולבשייה ונכסייה כי היכי דקפצו עלה אינשי: ללמדו אומנות: מנלן אמר חזקיה דאמר קרא (קהלת ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת אם אשה ממש היא כשם שחייב להשיאו אשה כך חייב ללמדו אומנות אם תורה היא כשם שחייב ללמדו תורה כך חייב ללמדו אומנות: ויש אומרים אף להשיטו בנהר: מאי טעמא חיותיה הוא: ר' יהודה אומר כל שאינו מלמדו אומנות מלמדו ליסטות: ליסטות ס"ד אלא כאילו מלמדו ליסטות מאי ביניהו איכא ביניהו דאגמריה עיסקא: כל מצות האב על הבן וכו': מאי כל מצות האב דמיחייב אבא למיעבד לבריה נשים חייבות והתניא ט האב חייב בבנו למולו ולפדותו אביו אין אמו לא אמר רב יהודה הכי קאמר כל מצות האב המוטלת על הבן לעשות לאביו אחד אנשים ואחד נשים חייבין תנינא להא דת"ר י איש אין לי אלא איש אשה מנין ג כשהוא אומר תיראו הרי כאן שנים אם כן מה ת"ל איש איש ב סיפק בידו לעשות אשה אין סיפק בידה לעשות מפני שרשות אחרים עליה אמר רב אידי בר אבין אמר רב ד נתגרשה שניהם שוים ל תנו רבנן נאמר (שמות כ) כבד את אביך ואת אמך ונאמר (משלי ג) כבד את ה' מהון ה דשוה הכתוב כבוד אב ואם לכבוד המקום נאמר (ויקרא יט) איש אמו ואביו תיראו ונאמר (דברים ו) את ה' אלהיך תירא ואותו תעבוד השוה הכתוב מורא אב ואם למוראת המקום נאמר (שמות כא) מקלל אביו ואמו מות יומת ונאמר (ויקרא כד) איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו השוה הכתוב ברכת אב ואם לברכת המקום אבל בהכאה ודאי א"א וכן בדין ששלשתן שותפין בו מ ת"ר שלשה שותפין הן באדם הקב"ה ואביו ואמו בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אמר הקב"ה מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם וכבדוני נ תניא רבי אומר גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שבן מכבד את אמו יותר מאביו מפני

אם ברזל הוא מתפוצץ. תימה דהא קרא משמע שהשיש מפוצץ סלע ומשברו וכן קשה בפרק דיני ממונות (סנהדרין דף לד.) דקאמר מה פטיש מתחלק לכמה ניצוצות אף דברי תורה מתחלק לכמה טעמים ושם גרים רבב"ם מהלק ול"ג מתחלק ויש שגורס כאן אם ברזל הוא מפעפע ואם סלע הוא מתפוצץ שנאמר הלא כה דברי כאש וכפטיש יפוצץ סלע שהאש מפעפע הברזל והפטיש מפוצץ את הסלע ור"ת מפרש שהסלע משבר את הברזל וה"ק וכפטיש יפוצץ מכה סלע כדאמר במדרש ם מעשה בתלמיד שלקח שנפיריונין לבודקו נתנו על הסדן והכה בקורנס נשבר הקורנס ונחלק הסדן והשנפיריונין לא זז ממקומו ע:

שיש רשות אחרים עליה. ואע"ג דמעשה ידיה לבעלה מדרבנן בעלמא מ"מ אינה מצויה אצל אביה אלא אצל בעלה:

מסורת השי"ס

א נסמ קמה: סנהדרין ז. ר' פ' עקב וכ ן לד) ב ע ן ר: ר' וכ"ס סו.) ה ספרי פ' עקב ו סוכה נב. ז [בסם ליתא ר"ש בן לקיש] ח לקיבות נב: ם [לעיל נע.] ת"כ פרשת קדושים תוספתא פ"ח כ [לקו ן לה.] ל ב"מ לב. ת"כ פ' קדושים מ נדה לא: נ מגילתא פ' יתרו ס [רבה אינה פ' זכו מזריה] ע [וע"ע תוס' שבת פח: ד"ה מה ותוס' סנהדרין לד. ד"ה מה בעיה ותוס' סוכה נב. ד"ה אם]

משדלתו. מפתח אותו כדמתרגמינן וכי יפתח (שמות כב) ארי יפתל: והארץ הדום רגלי. והעובר בסתר אומר אין המקום כלן לפיכך הוא נסתר לומר אין יודע כמלא כדוחק רגליו ומקלרו לומר אין כלן: מלא כל הארץ. משמע משתרבב ויורד למעט והזוקף קומתו גרמא כדוחק: אמר לו כך. ר' יהושע הסיב לו כדרך שסיב לו ר' אליעזר: נתגרשה. שאין אמי חייבת בכבוד אבי מסו: מבין דיסי עיניך. שערות שבאורות כסוי שעין אתם ניכר שהיית יתום ונשרו ריסי עיניך מן הבכי כדאמרי' [בסנהדרין] (דף קד:) וסיס רבן גמליאל שומע קולם ובוכה בגגדה עד שנשרו ריסי עיניו: שבן אלמנה אתה. ולא ברך אתה למעשה אלא ללמוד בחת ואני אומר לך שכבוד שניהם שוה עליך: הטל להם מים בספל וקעקע. קרקר להם כמו שמקרקרין לתרנגולים ולפי שלא היה לריך לעשות והוא שאלו כמו שעליו לעשות אמר לי אבא ואימא הסיבו בלשון שחוק: חזרו והודו למאמרות הראשונות. כ"ם שחייב אדם בכבודו אף הוא שותף בבריאתו כאביו ואמו וחייו ומותו מסורין בידו: ראש דברך אמת. לא חוזקק שכתוב לומר ראש דברך אמת אלא לפי שהיו מרננים אחר דבריו שראשונים לומר לכבודו הזהיר ולאחר זמן חזרו והודו כשמעו סוף דבריו למדו שראש דבריו אמת: בששים ריבוא שכר. היה משתכר בה ששים ריבוא דינרי זהב: תחת מראשותיו של אביו. והוא יכן: מה מי שאינו מצווה ועושה כך. הילם לו הקב"ה שכרו: הא דר' יהודה. דאמר סומא פטור מן המלות בב"ק פרק שמובל (דף פז.): לא מיפקידנא. שהיה סגי נהור: יומא טבא לרבנן. שעודה לתלמידים: פעם אחת היה לבוש. דמא בן נתינה: סירקון. לבוש שקורין לימד"ל: של זהב. מרוקם חוטי זהב: פסיוני. עוף חסוב וטמן מין שלו מירד במדבר: וטורדו מן העולם. שנעשה עליו שמראה לו לרות עין על שעודתו: ויש מטחינו בריחיים. שהיא מלאכה קשה: ומביאו

ב כבד את ה' מהוך. בירושלמי דורש מלוך כמו מהוך משמע שהקפיד הקב"ה על כיבוד אב ואם יותר מכבודו שבכבודו הוא אומר כבד את ה' מהוך דהיינו ל מהוך דמשמע ממה שחנך כלומר אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור וכיבוד אב ואם נאמר כבד את אביך ואת אמך דמשמע כין שיש לו ממון וכין שאין לו והיכא דליכא חייב להזר על הפתחים לזון את אביו ואת אמו מן:

כל העובר עבירה בסתר כאילו דוחק רגלי שכינה. היינו דמלי כייף ליגריה וכדמוכח פרק ג קמא דחגיגה (דף עז.): והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו. בירושלמי יש שהיו רגליו פשוטות על התיבה ולכך לא שיברה:

גדול המצוה ועושה. נראה דהיינו עשאה דמי שמצוה ועושה עדיף לפי שדוחק ומלטער יותר פן יעבור ממי שאין מצווה שיש לו פת בסלו שאם ירצה יניח: דלא מפקידנא ועבדינא. מכאן מדקדק ר"ת דנשים מברכות על מצות עשה שהזמן גרמא אע"ג דפטורות לגמרי דאפי' מדרבנן לא מיתייבי כדמוכח פרק מי שמתו (ברכות דף כ:) מ"מ יכולות הן לברך ואין כאן משום לא תסור את שמו לשוא (שמות כ) משום מברכות ברכה שאינה צריכה דאי לאו הכי היכי שמא רב יוסף והלא מפסיד כל הברכות כולן ס: ובת אמו וקרעתו. יש במדרש שהיתה מעורפת מדעתה: יש מאכיל לאביו פסיוני. פירוש עוף חסוב והיינו מין של ושים במדבר ע: וטורדו מן העולם. פירוש שנעשה עליו כמראה לו לר עין על סעודתו ויש שמטחינו בריחים שהיא מלאכה קשה ומביאו לחיי העולם הבא שמכבדו בדברים טובים ומחומים וכגמרא ירושלמי (פאה פ"א) גרסי' מעשה בשניהם מעשה באחד שהיה מאכיל לאביו פסיוני פעם אחת אמר לו אביו מאין לך כל אלה אמר לו סבא מאי איכפת לך עד דטמון ואכול כלומר לעוס ואכול כעין כלבים דמלטין ואוכלים א"כ הראהו שקשה עליו ושוב מעשה באחד שהיה עוחן בריחים ואב זקן היה לו ואתא ליווי לעוחנין פירוש מלות המלך בשביל אביו לבא לעבודת המלך א"ל כמו עחון ואני אלך תחתיך לעבודת המלך שאין לה קלבה אם לבזיונך עב לך ואם למלכי עב לך: מיסתייעא

מסורה. הש"ס

א מגילה עז. ב [ברכות מג: ע"ש]
ג כריתות כח ד ע"ז כג:
ה [ע"ז כג:]
ו [לקמן לב. ע"ש היטב]
ז [ע"ז כה. ע"ש]
ח כ"ק לח. וקה פז. ע"ז ג.
ט [גירסת עין יעקב ונפל קידרקון שלה והישים לה שלא תצטער]
י יומא עה: ב"ק נא.
כ [סייף ל"ל]
ל [ל"ל מתקונך. רש"א]
מ [וע"ע תוס' לקמן לב.
ד"ה אורו]
נ [ל"ל סני
ס [ותוס']
דעירובין לז. ד"ה דילמא
סבר כי מבואר יותר ועמ"ש
סס על הגליון]
ע [לקמיתא ביומא עה:]

עין משפט נר מצוה

של
ג מיי' פ"ו מהל' ממרים הל' ג

שלא
ב ג מיי' פ"ה מהל' דעות הל' ו ה ע"ש ת"ח סי' כ סעיף ו

שלב
ד ה מיי' מהל' ממרים הל' יד סמג עשין קעז טוש"ע יו"ד כי' רמ סעי' יד

שלג
ו מיי' סה הל' ז וסמג סה טוש"ע סה סעיף ד

שלד
ז מיי' פ"ח מהל' ת"ת הל' יג טוש"ע יו"ד סי' רמו סעיף ו

שלה
ח מיי' פ"ו מהל' ממרים הל' י טוש"ע יו"ד סי' רנ סעיף ג

שלו
ט טוש"ע סה סעיף ד

שמשדלתו בדברים [ט] לפיכך הקדים הקב"ה כיבוד אב לכיבוד אם וגלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שהבן מתירא מאביו יותר מאמו מפני שמלמדו תורה לפיכך הקדים הקב"ה מורא האם למורא האב תני תנא קמיה דרב נחמן בזמן שאדם מצער את אביו ואת אמו אמר הקב"ה יפה עשיתי שלא דרתי ביניהם שאלמלי דרתי ביניהם ציערוני [א] אמר ר' יצחק כל העובר עבירה בסתר כאילו דוחק רגלי שכינה שנאמר (ישעיה פו) כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי אמר ר' יהושע בן לוי [ב] אסור לאדם שיהלך ארבע אמות בקומה זקופה שנאמר (שם ו) מלא כל הארץ כבודו רב הונא בריה דרב יהושע [ג] לא מסגי ארבע אמות בגילוי הראש אמר שכינה למעלה מראשי שאל בן אלמנה אחת את ר' אליעזר אבא אומר השקיני מים ואימא אומרת השקיני מים איזה מהם קודם אמר ליה [ד] הנח כבוד אמך ועשה כבוד אביך [ג] שאתה ואמך חייבים בכבוד אביך בא לפני רבי יהושע אמר לו כך אמר לו רבי [ה] נתגרשה מהו אמר ליה הטל להן מים בספל וקעקע להן כתרנגולין דרש עולא רבה אפיתחא דבי נשיאה מאי דכתיב (תהלים קלח) יודוך ה' כל מלכי ארץ כי שמעו אמרי פיך מאמר פיך לא נאמר אלא אמרי פיך בשעה שאמר הקב"ה (שמות כ) אנכי ולא יהיה לך אמרו אומות העולם לכבוד עצמו הוא דורש כיון שאמר (שם) כבד את אביך ואת אמך חזרו והודו למאמרות הראשונות רבא אמר מהכא (תהלים קיט) ראש דברך אמת ראש דברך ולא סוף דברך אלא מסוף דברך ניכר שראש דברך אמת [ד] בעו מיניה מרב עולא עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם [ו] צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד באשקלון ודמא בן נתינה שמו פעם אחת בקשו חכמים פרקמטיא בששים ריבוא שכר והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו [ה] אמר רב יהודה אמר שמואל [ו] שאלו את ר' אליעזר עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם צאו וראו מה עשה עובד כוכבים אחד לאביו באשקלון ודמא בן נתינה שמו בקשו ממנו חכמים אבנים לאפוד בששים ריבוא שכר ורב כהנא מתני בשמונים ריבוא והיה מפתח מונח תחת מראשותיו של אביו ולא ציערו [ז] לשנה האחרת נתן הקב"ה שכרו שנולדה לו פרה אדומה בעדרו נכנסו חכמי ישראל אצלו אמר להם יודע אני בכם שאם אני מבקש מכם כל ממון שבעולם אתם נותנין לי אלא אין אני מבקש מכם אלא אותו ממון שהפסדתי בשביל כבוד אבא ואמר ר' חנינא ומה מי שאינו מצווה ועושה כך מצווה ועושה על אחת כמה וכמה [ח] דאר"ח [ז] גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה אמר רב יוסף מריש ה"א מאן דהוה אמר לי הלכה כר"י דאמר סומא פטור מן המצות עבידנא יומא טבא לרבנן דהא לא מיפקידנא והא עבידנא השתא דשמעיתא להא דא"ר חנינא גדול מצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה אדרבה מאן דאמר לי דאין הלכה כרבי יהודה עבידנא יומא טבא לרבנן כי אתא רב דימי אמר [ט] פעם אחת היה לבוש סירקון של זהב והיה יושב בין גדולי רומי ובאתה אמו וקרעתו ממנו וטפחה לו על ראשו וירקה לו בפניו ולא הבלימה [י] תני אבימי בריה דר' אבהו [כ] יש מאכיל לאביו [ל] פסיוני וטורדו מן העולם ויש מטחינו בריחים

נמביאו

שלז א ב טוש"ע י"ד סי' רמ סעי' כה

שלח ג מיי' פ"ח מהל' מלכים הלכה ט

שלט ד מיי' פ"ו מהל' ממרים הל' ד סמג עשין קיב טוש"ע יו"ד סי' רמ סעיף ו

שמ ה ו מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף ט

שמא ז ח מיי' פ"ד מהל' ח"מ הל' ג ופ"ו מהל' ממרים הל' ג טוש"ע יו"ד סי' רמ סעיף ב וסימן רמב סעיף טו

שמב ט מיי' פ"ו מהל' ממרים הל' ג טוש"ע שם סי' רמ סעיף ב

שמג י מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד

מסורת הש"ס

א [כתרא"ם ליתא אבא ק"ה וכן גרי"ף אבא סבתא] ב [תיבות וכל ליתא כו' עד עליה ליתא בע"י וכן גרי"ף ורא"ם ליתא] ג [שבת סו: קלג: קלד: עירובין לט: סה. מ"ק יב. יח: יומא עח: יבמות כה. כתובות יז: לט: כ. גיטין סז: ע. ע"ז כח:] ד [מיעקת דרקה תרגום ירושלמי מרכנייתא דרקה פרוך] ה פי' המתין ו פ"ל פרשה קדושים ז [כע"ז הגי' בלביש ומנעיל מכנים וכו']

ומביאו לעזה"ב. שמכבדו בדברו דברים טובים ומחומים ומלאכה) ממיל עליו בלשון רכה מראה לו לזרך השעה שאינן יכולין לשתפרנס אלא ביגיעה זו ובגמרת ירושלמי גרס מעשה בשניים מעשה באחד שהיה מתכיל לאביו פסיוני פעם אחת אמר לו אביו מאין לך כל אלה אמר לו סבא מה איכפת מהון ואכול כלומר לעוש ואכול הראשו שקשה לו ושוב מעשה באחד שהיה מוחן בריחיים והיה לו אב זקן ושלח המלך בשביל אביו לבא לעבודת המלך אמר לו בנו אבא מהון ואני אלך תחתיך לעבודת המלך שאין לה קלבה: חמשה בני שמכי הוה ליה לאבימי בחיי אביו. ואפ"ה כי הוה קרי רבי אבהו אביה דאבימי רב ופותח לו ואינו מניח לאחד מבניו ליכנס אין אין. אפתח אפתח: איסתייעא מילתא. בעודו גחין לפניו שהיה במדרש מזמור אחד שבספר תהלים אלא היה מדין בו קודש לכן לדורשו וי"מ שמקרא זה לבדו דרש מזמור לאסף אלהים באו גויים בנחלתך וגו' קינה לאסף מיבעי ליה ודרש כך שאמר אסף שירה על שכילה הקב"ה המתו ומביאו לעזה"ב. שמכבדו בדברו דברים טובים ומחומים ומלאכה) ממיל עליו בלשון רכה מראה לו לזרך השעה שאינן יכולין לשתפרנס אלא ביגיעה זו ובגמרת ירושלמי גרס מעשה בשניים מעשה באחד שהיה מתכיל לאביו פסיוני פעם אחת אמר לו אביו מאין לך כל אלה אמר לו סבא מה איכפת מהון ואכול כלומר לעוש ואכול הראשו שקשה לו ושוב מעשה באחד שהיה מוחן בריחיים והיה לו אב זקן ושלח המלך בשביל אביו לבא לעבודת המלך אמר לו בנו אבא מהון ואני אלך תחתיך לעבודת המלך שאין לה קלבה: חמשה בני שמכי הוה ליה לאבימי בחיי אביו. ואפ"ה כי הוה קרי רבי אבהו אביה דאבימי רב ופותח לו ואינו מניח לאחד מבניו ליכנס אין אין. אפתח אפתח: איסתייעא מילתא. בעודו גחין לפניו שהיה במדרש מזמור אחד שבספר תהלים אלא היה מדין בו קודש לכן לדורשו וי"מ שמקרא זה לבדו דרש מזמור לאסף אלהים באו גויים בנחלתך וגו' קינה לאסף מיבעי ליה ודרש כך שאמר אסף שירה על שכילה הקב"ה המתו

מילתא. בעודו גחין לפניו שהיה ודרש מזמור לאסף אלהים באו גויים בנחלתך אלא היה מכין לאסף מיבעיא ליה ודרש שאמר אסף שירה על שכילה הקב"ה המתו כו מקודש לכן ודרשו וי"מ שמקרא זה לבד דרש מזמור לאסף מיבעיא ליה ודרש שאמר אסף שירה על שכילה הקב"ה המתו על העליה ועל האכיס שבביתו ומתוך כך הותיר פליטה מישראל שאלמלא כך לא נשתייר משומאי ישראל שריד ופליט וכן הוא אומר כלה ה' את חמתו וילת אם בציון כך פי' בקונט' אך יש במדרש שאסף אמר שירה על שעבדו בארץ שעריה משל לשפחה שהלכה לשאוב מים מן הבאר וגפל כדה לבאר והיתה מלטערת ובוכה עד שבאתה שפחת המלך לשאוב וכיון כלי של זהב וגפל אותו כלי שם התחילה הראשונה לצורר ואמרה עד עכשיו לא הייתי שבורה שיוציא שום אדם כדי שהוא של חרס מן הבאר שאינו נחשב ועכשיו מי שיוציא אותו של זהב יוציא כדי עמו כך בני קרח שהיו בלועים בארץ שעבדו בארץ שעריה אמרו שירה אמרו מי שיוציא השעריה יוציא גם אותנו לכך אמר אסף מזמור שהוא ממשפחת קרח:

רבי טרפון הוה ליה חמה. יש בירושלמי פעם אחת אמיה דר' טרפון אבדה פומקי דידה בחצירה ונלאתה ממעתה לבקשו ושם ר' טרפון ידו תחת רגליה על הקרקע אלא תטוף רגליה והיתה דורסת על ידיו ועול ליתא בירושלמי דאמיה דר' ישמעאל כל שעתא ושעתא דהוה אתי ר' ישמעאל מבי מדרשא היתה רוחצת את רגליו והיתה טותה את המים כשמע ר' ישמעאל שהיתה עושה כך היה מסרב בדבר עד שבאת לפני חכמים והיתה קובלת על ר' ישמעאל בנה שלא היה מקיים מצות כיבוד ונכהלו חכמים בדבר ושאלו לר' ישמעאל וסיפר להם המעשה ואמו לו שיעיתה לעשות רצונה וכעין זה הוה כיבוד:

ומביאו לחיי העולם הבא אמר רבי אבהו כגון אבימי ברי קיים מצות כיבוד חמשה בני סמכי הוה ליה לאבימי בחיי אביו וכי הוה אתא רבי אבהו קרי אבבא רהיט ואזיל ופתח ליה ואמר אין אין עד דמטאי התם יומא חד אמר ליה אשקיין מיא אדאייתי ליה נמנם גחין קאי עליה עד דאיתער איסתייעא מילתיה ודרש אבימי (תהלים עט) מזמור לאסף אמר ליה רב יעקב בר אבוה לאביי כגון אנא דעד דאתינא מבי רב אבא מדלי לי כסא ואמא מזגה לי היכי איעביד אמר ליה [ח] מאמך קביל ומאבוך לא תקבל [ט] דכיון דבר תורה הוא חלשה דעתיה ר' טרפון הוה ליה ההיא [א] אמא דכל אימת דהות בעיא למיסק לפוריא גחין וסליק לה [ב] וכל אימת דהות נחית נחתת עלויה אתא וקא משתבח בי מדרשא אמרי ליה עדיין לא הגעת לחצי כיבוד כלום זרקה ארנקי בפניך לים ולא הכלמתה רב יוסף כי הוה שמע קל כרעא דאמיה אמר איקום מקמי שכינה דאתיא אמר ר' יוחנן אשרי מי שלא חמאן ר' יוחנן כי עברתו אמו מת אביו ילדתו מתה אמו וכן אביי איני [ג] והאמר אביי אמרה לי אם ההיא [ד] מרבינתיה הואי רב אסי הוה ליה ההיא אמא זקינה אמרה ליה בעינא תבשיטין עבד לה בעינא גברא ניעיין לך בעינא גברא דשפיר כוותך שבקה ואזל לארעא דישראל שמע דקא אזלה אבתריה אתא לקמיה דר' יוחנן אמר ליה מהו לצאת מארץ לחוצה לארץ א"ל [ג] אסור לקראת אמא מהו א"ל אינו יודע [ה] [אתרה] פורתא הדר אתא אמר ליה אסי נתרצית לצאת המקום יחזירך לשלום אתא לקמיה דר' אלעזר א"ל חס ושלום דלמא מירתח רתח א"ל מאי אמר לך אמר ליה המקום יחזירך לשלום אמר ליה ואם איתא דרתח לא הוה מברך לך אדהכי והכי שמע לארונא דקאתי אמר אי ידעי לא נפקי ת"ר מכבדו בחייו ומכבדו במותו [ד] בחייו כיצד הנשמע בדבר אביו למקום לא יאמר שלחוני בשביל עצמי מהרוני בשביל עצמי פטרוני בשביל עצמי אלא כולהו בשביל אבא במותו כיצד [ה] היה אומר דבר שמועה מפיו לא יאמר כך אמר אבא אלא כך אמר אבא מרי הריני כפרת משכבו [ו] והני מילי תוך שנים עשר חדש מכאן ואילך אומר זכרונו לברכה לחיי העולם הבא ת"ר [ז] חכם משנה שם אביו ושם רבו תורגמן אינו משנה לא שם אביו ולא שם רבו אבוה דמאן אילימא אבוה דמתורגמן אטו תורגמן לאו בר חיובא הוא אלא אמר רבא [ח] שם אביו של חכם ושם רבו של חכם כי הא דמר בר רב אשי כי הוה דריש בפירקא איהו אמר אבא מרי ואמוריה אמר הכי אמר רב אשי: [ו] ת"ר איזהו מורא ואיזהו כיבוד [ט] מורא לא עומד במקומו ולא יושב במקומו ולא סותר את דבריו ולא מכריעו [י] כיבוד מאכיל ומשקה [ז] מלביש ומכסה מכנים ומוציא איבעיא להו

משל

הלכה שאמר אביו או רבו לוחש לתורגמן כך אמר אבא מורי כך אמר רבי ומורי: אבל התורגמן. המשמיע לרבים לאינו משנה אלא מכנהו בשמו ואומר כך אמר פלוני: אבוה דמאן. אין המתורגמן משנה: אי נימא אבוה דתורגמן. אם לוחש לו חכם דבר הלכה בשם אביו של תורגמן להשמיע לרבים בשם אומרו לא יאמר לומר כך אמר אבא מורי אלא קורהו בשמו: אטו תורגמן לאו בר חיובא. לכבד את אביו הוא: כי הוה דריש בפירקא. ולוחש דבר הלכה להורגמן בשם רב אסי אביו אינו אומר לתורגמן כך אמר אבא מורי: ואמוריה. כשהוא משמיע לרבים בשם אומרו אומר כך אמר רב אסי ואינו אומר כך אמר אביו ומלמדו של חכם: לא עומד במקומו. במקום המיוחד לאביו לעמוד שם בשוד זקנים עם חבריו בעלה: ולא מכריעו. שם שיש אביו וחכם אחר חלוקין בדבר הלכה לא יאמר נראים דברי פלוני

משל מי. מאכילו ומשקהו ומכבדו: מאי נפקא ליה מיניה. מאי חסרון כיס איכא לגביה: פודין זה לזה מעשר שני. אם יש לאביו מעשר שני פודה הבן מכלו לצורך אביו בלא חומש ולא אמרי׳ סרי הוא כגופו סרי הוא אוכלו ומזונותיו עליו ולא אחר ליהו לגביה וסרי הוא כמי שפודהו הוא בעצמו: ומאכילין זה לזה מעשר עני. אם יש לבן מעשר עני לאביו אם אביו עני מאכילו לאביו אם אביו עני זכן כולם אע״פ שחייב עליו כגופו זאם לא היה כידו מעשר זה היה נותן לו מזונות משלו: להעדפה. עליו מוטל להאכילו ולהשקותו מדה ביותר ואם אביו לריך לעבודה יתירה יאכילנו מעשר עני: שיטול אביו ארנקי כו׳. ואי אמרת כבוד שהב על הבן בחסרון כיס אינו אלא משל אב אם כן מאי ארנקי דקאמר ר׳ אליעזר משל אב הוא ומאי נפקא ליה מיניה לבטולו: ודלמא רתח. זאמר לאבוה מידי בריתחיה: וקא עבר. רב הונא: משום לפני עור. שנוטל לבנו לחטוא: בפומבייני. במקום התפירה שאינו נחסר מדמיו בכך כגון בסוליו: הנשרפין בנסקלין. משמע אחד מן הנשרפין נתערב בנסקלין הרבה וקי״ל (סנהדרין דף עט:) כל חייבי מיתות שבתורה שנתערבו ואין ידוע איזה מהן בקלה ואיזה מהן בחמורה כולן ידונו בקלה שאין אתה רשאי למשוך את הקל לעונש חמור אלא נתחייב בו: ר׳ שמעון אומר ידונו בסקילה. שהיא קלה דאית ליה לר׳ שמעון שריפה חמורה מסקילה ומעמא מפרש בסנהדרין (דף נ.): אמר ליה. רב יהודה בריה דרב יחזקאל לרב יחזקאל אבא לא תתייא הכי הנשרפין בנסקלין והוו נסקלין רובא דא״כ אמאי תלית טעמא משום דשריפה חמורה תיפוק לי דליכא למימר כולן בשריפה דא״כ אזלת ליה בתר מיעוטא: הנסקלין בנשרפין. דאע״ג דנשרפין רובא דהוו בסקילה מפני שהיא קלה: התם רבנן הוא דקאמרי ליה לר״ש כו׳. שאי דקאמרי שהסקילה חמורה לאו טעמא יהבי למילתייהו אלא הכי אמרי דהוו בשריפה בתר רובא ודקאמרת דהוו בסקילה לשקל עליהם אין אתה מיקל אלא מחמיר שהסקילה חמורה: לא תימא לאבוך הכי. לאודיעו פתאום שהוא טועה דקאמרת ליה לא תתייא הכי: כך כתוב בתורה צעורי קא מצער ליה. והרי הוא כאומר לו עברת על ד״ת: מקרא כתוב בתורה כך. ואומר לו המקרא כמו שהוא כתוב והוא עלמו יבין שטעה: אבא אומר השקיני מים. ויש מלוה אחרת לפניו לעשות כגון לקבור את המת או לויה:

משל מי רב יהודה אמר משל בן רב נתן בר אושעיא אמר [ה] משל אב אורו ליה רבנן לרב ירמיה ואמרי לה לבריה דרב ירמיה כמ״ד משל אב מיתיבי נאמר (שמות כ) כבד את אביך ואת אמך ונאמר (משלי ג) כבד את ה׳ מהונך מה להלן בחסרון כיס אף כאן בחסרון כיס ואי אמרת משל אב מאי נפקא ליה מיניה לביטול מלאכה ת״ש א [ב] ב׳ אחים שני שותפין האב ובנו הרב ותלמידו פודין זה לזה מעשר שני [ג] ומאכילין זה לזה מעשר עני ואי אמרת משל בן נמצא זה פורע חובו משל עניים לא צריכא להעדפה אי הכי היינו דקתני עלה אמר ר׳ יהודה [ד] תבא מאירה למי שמאכיל את אביו מעשר עני ואי להעדפה מאי נפקא מינה אפ״ה זילא ביה מילתא ת״ש [ב] שאלו את ר״א עד היכן כיבוד אב ואם אמר להם [ה] כדי שיטול ארנקי ויזרקנו לים בפניו ואינו מכלימו ואי אמרת משל אב מאי נפקא ליה מיניה בראוי ליורשו וכי הא דרבה בר רב הונא דרב הונא קרע שיראי באנפי רבה בריה אמר איזול איחזי אי רתח אי לא רתח ודלמא רתח [ג] וקעבר (ויקרא יט) אלפני עור לא תתן מכשול דמחיל ליה ליקריה [ד] והא קעבר משום (דברים כ) בל תשחית דעבד ליה בפומבייני ודלמא מש״ה לא רתח דעבד ליה בשעת ריתחיה: [ה] מתני ליה לרב יחזקאל לרמי בריה הנשרפים בנסקלים ר״ש אומר ידונו בסקילה שהשריפה חמורה אמר ליה רב יהודה בריה אבא לא תיתנייא הכי מאי אריא שריפה חמורה תיפוק לי דרובא נסקלים נינהו אלא [ו] הכי איתנייא הנסקלים בנשרפים א״ל אי הכי אימא סיפא וחכ״א [ז] ידונו בשריפה [ז] שהסקילה חמורה מאי אריא דסקילה חמורה תיפוק לי דרובא נשרפים נינהו א״ל התם רבנן הוא דקאמרו ליה לר״ש דקאמרת שריפה חמורה לא סקילה חמורה אמר ליה שמואל לרב יהודה [ז] שיננא [ח] [ט] לא תימא ליה לאבוך הכי דתניא הרי שהיה אביו עובר על דברי תורה אל יאמר לו אבא עברת על דברי תורה אלא אומר לו אבא כך כתוב בתורה כך כתוב בתורה צעורי קא מצער ליה אלא אומר לו [ט] אבא מקרא כתוב בתורה כך אלעזר בן מתיא אומר אבא אומר השקיני מים ומצוה לעשות מניח אני כבוד אבא ועושה את המצוה שאני ואבא חייבים במצוה איסי בן יהודה אומר אם אפשר למצוה ליעשות ע״י אחרים תיעשה ע״י אחרים וילך הוא בכבוד אביו אמר רב מתנה [י] הלכה כאיסי בן יהודה א״ר יצחק בר שילא א״ר מתנה אמר רב חסדא [כ] האב שמחל על כבודו כבודו מחול הרב שמחל על כבודו אין כבודו מחול ורב יוסף אמר [ל] אפי׳ הרב שמחל על כבודו כבודו מחול שנאמר (שמות יג) ויי׳ הולך לפניהם יומם אמר רבא הכי השתא התם הקדוש ב״ה עלמא דיליה הוא ותורה דילה היא מחיל ליה ליקריה

הבא

רב יהודה אומר משל בן. מדקדק ר״י למ״ד משל בן אם נזדמן לו כיבוד אב ואכידת עלמו ואכידת חבירו כיצד יעשה אם יעסוק בכבוד אביו הלא אכידת חבירו קודמת כדאמרי׳ בחלו מציאות (ב״מ דף לב.) יכול אמר לו אביו אל תחזיר יכול יאמר לו ת״ל וכו׳ והיינו אל תחזיר באומר לו עסוק בכבודי דאל תחזיר בהנס לא אלעזריך קרא משמע א״כ דאכידת חבירו קודמת לכיבוד אב ואם ואם יעסוק באכידת חבירו הרי אכידתו קודמת דכתיב (דברים כו) הנם כי לא יהיה בך אביון (ב״מ לי לג.) אלא קודם לכל אדם ואם יעסוק באכידתו הרי כבוד אביו קודם למאן דאמר משל בן ט וגרסה לר״י שיש כבוד אביו ואכידת חבירו ויעסוק באכידתו הא דאמר כיבוד אב קודם היינו דוקא להניח לאביו לעשות רצונו בממונו לפי שזהו גוף הכיבוד אבל באכידתו כיון שאין האב נהנה באכידה עלמה אין הבן חייב להפסיד אכידתו בשביל אביו ואע״ג דאמרי׳ בסמוך כדי שיטול ארנקי ויטיל לים ואינו מכלימו למ״ד משל בן הנס מיירי באותו עניין שיש לאב קורת רוח בכך כגון שזורקו לים למירמא אימתא אאינשי ביתיה דאי לאו הכי אם בהנס משליך רצא הוא דעובר בכל תשמיש ואפי׳ היכא דשונג הוא ומשליכו בחמתו מ״מ נהנה בהשלכת ארנקי ומש״ה אין להכלימו:

אורו ליה רבנן לר׳ ירמיה כמ״ד משל אב. משמע שכך הלכה וכן פסק בהלכות דרב אחאי בפרשת ויאמע (סוף סימן מז) ופסק היכא דלית ליה לאב ואית ליה לבן חייב הבן לזון אביו וכן פסק ר״י ור״ח דאם אין לאב ממון והבן יש לו לריך הבן לפרנסו משלו דלא יהא אלא אחר כדאמר בערה שאפתתה (כתובות דף מט:) יי דרב אבייה להוה גברא ואפיק מיניה ארבע מאה זוזי לצדקה ועוד דאמרי׳ בירושלמי אמר ר׳ יוסי הלוחי דהויין כל שמעתתי ברירי לי כהך שכופין את הבן לזון את אביו ועוד ראיה מהא דאמר בירושלמי דר׳ יונתן ור׳ יאשיה הוו קאזלי באורחא אתא ההוא גברא וקא נסק לכרעיה דר׳ יונתן אמר מאי האי אמר ליה דאמרי ליה זיל לעזור בבי כנישתא כלומר הוריתי לו שיעשה כל כך שיפרנסנו כמו א״ל אמאי לא אכפי׳ מר אמר ליה בגון זו כופין בתמיה אמר ליה את גריכת לכך פי׳ וכי לא ידעת דכופין פשיטא דכופין ועוד ראיה מירושלמי שהבאתי למעלה כבד את ה׳ מהונך אם יש לו ממון חייב ואם לאו פטור ובכבוד אב ואם נאמר כבד את אביך ואת אמך דמשמע בין יש לו הון ובין אין לו הון: דמחיל ליה ליקריה. ולריך לומר שהודיעו קודם לכן שלא יהא כמו נתכוון לאכול [בשר] חזיר ועלה בידו בשר עלה דאמר לקמן בפ׳ בתרא (דף פח:) שגריך מחילה ובפרה: ותיפוק לי משום דרובא נסקלין נינהו. לפוס ריהטא ה״ק ואפי׳ היתה סקילה חמורה היו נסקלים ואין זה נכון לפרש שלפי מה שמגיה הנסקלים בנשרפים אע״ג שנשרפים רובן הן בסקילה לפי שהיא קלה אלא הכי פירושו למה לי שליפה חמורה אפי׳ הם שוות תיפוק לי משום דרובא נסקלים נינהו:

זקן

עין משפט נר מצוה

שדמ
ח מיי׳ פ״ו מהל׳ ממרים הל׳ ג סמג עשין קי טש״ע י״ד סי׳ רמ סעיף ה

שמה
ב מיי׳ פ״ה מהל׳ מעבר בני הל׳ יא

שמו
ג מיי׳ פ״ו מהל׳ מתנות עניים הל׳ יג

שמז
ד טוש״ע י״ד סי׳ רמ סעיף ה סהג״ה

שמח
ה מיי׳ פ״ו מהל׳ ממרים הל׳ ז טוש״ע י״ד סי׳ רמ סעיף ח

שמט
ו ז מיי׳ פי״ד מהל׳ סנהדרין הל׳ ד והל׳ ו

שנ
ח מיי׳ פ״ו מהל׳ ממרים הל׳ יא טוש״ע י״ד סי׳ רמ סעיף יא

שנא
ט מיי׳ פ״ו מהל׳ ממרים הל׳ יא טוש״ע שם

שנב
י מיי׳ שם הל׳ יג טוש״ע שם סעיף יב

שנג
כ מיי׳ שם הל׳ ח טוש״ע שם סעיף יט

שנד
ל מיי׳ פ״ה מהל׳ ת״ת הל׳ יא טוש״ע שם סי׳ רמב סעיף לב

מסורת הש״ס

א תוספתא דמעשר שני פ״ד
ב [גיטין לא. ע״ש תוס׳]
ג נדה מז. ב״מ ה. ע״ז ז:
ד שבת קנט. קמ:
ה סנהדרין פ: ו ע״ש
ז [ברכות לו. וש״נ]
ח [עמ״ש בפ״ד הגיגה עוד על הגליון] ט [בזוה״ס לי: בד״ה תעלת השוף כו׳ הגיהו תוס׳ אבע״ז זו בסמק ובו׳ תוס׳ ב״מ לג. ד״ה אחידתי]
י לפנינו שם איתא דרבא אמר כיון לרב יוסף

שנה
א מיי' פ"ו מה' ת"ת הל' ו' טוש"ע יו"ד סי' רמ"ד סעיף יד
שנו
ב מיי' פ"ב מה' מלכים הלכה ג
שנז
ג מיי' פ"ו מה' ת"ת הל' ט סמג עשין יג טוש"ע י"ד סי' רמ"ד סעיף א
שנח
ד מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעיף ל
שנט
ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג
שס
ז מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ו
שסא
ז ח מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף א

מסורת הש"ס
א ע"ז יט.
ב ס"א בני
ג [ילקוט רמז רפט כפ' כשלח בשתיק דרבי]
ד ס"א ל"ג
ה סנהדרין יט:
כתובות יז.
סוטה מא:
ו [סנהדרין כב.]
ז ת"כ פרשה קדושים תוספתא דמגילה פ"ג
ח [כ"מ נח:]
ט [ילקוט לג:]
י [פי' ת"ל פסחים כח:]
יא ס"ה לכתוב ומה אניתי על ידו]
יב

זקן אשמאי. פי' בקונט' אשמאי רשע ועם הארץ וקשה דהיכי קאמר איסי בן יהודה דשיבה משמע אפי' זקן אשמאי והלא מצוה אפי' להכותו לבזותו לזלזלו לכך פר"ת אשמאי לשון שוממין כמו פתחי שמאי דמנחות (דף לג:) כלומר בור ועם הארץ כדמתרגמינן והאדמה לא תשם ותרעא לא תבור (בראשית מז):

הכא תורה דיליה היא הדר אמר רבא [א] אין תורה דיליה היא דכתיב (תהלים א) ובתורתו יהגה יומם ולילה איני והא רבא משקי בי הלולא דבריה ודלי ליה כסא לרב פפא ולרב הונא בריה דרב יהושע וקמו מקמיה לרב מרי ולרב פנחס [ב] בריה דרב חסדא ולא קמו מקמיה איקפד ואמר הנו רבנן רבנן והנו רבנן לאו רבנן ותו רב פפא הוה משקי בי הלולא דאבא מר בריה ודלי ליה כסא לר' יצחק בריה דרב יהודה ולא קם מקמיה ואיקפד אפ"ה הידור מיעבד ליה בעו אמר רב אשי אפי' למ"ד הרב שמחל על כבודו כבודו מחול נשיא שמחל על כבודו אין כבודו מחול מיתיבי מעשה בר' אליעזר ור' יהושע ור' צדוק שהיו מסובין בבית המשתה בנו של רבן גמליאל והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם נתן הכוס לר' אליעזר ולא נטלו נתנו לר' יהושע וקיבלו אמר לו רבי אליעזר מה זה יהושע אנו יושבין ורבן גמליאל [ג] (ברבי) עומד ומשקה עלינו אמר ליה מצינו גדול ממנו ששמש [ד] (אברהם גדול ממנו ושמש) אברהם גדול הדור היה וכתוב בו (בראשית יח) והוא עומד עליהם ושמא תאמרו כמלאכי השרת נדמו לו לא נדמו לו אלא לערביים ואנו לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו אמר להם ר' צדוק עד מתי אתם מניחים כבודו של מקום ואתם עוסקים בכבוד הבריות הקב"ה משיב רוחות ומעלה נשיאים ומוריד מטר ומצמיח אדמה ועורך שולחן לפני כל אחד ואחד ואנו לא יהא רבן גמליאל ברבי עומד ומשקה עלינו אלא אי איתמר הכי איתמר [ה] אמר רב אשי אפי' למ"ד [ו] נשיא שמחל על כבודו כבודו מחול [ז] מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול שנאמר (דברים יז) שום תשים עליך מלך [ו] שתהא אימתו עליך: [ז] ת"ר (ויקרא יט) מפני שיבה תקום יכול אפי' מפני זקן אשמאי ת"ל זקן ואין זקן אלא חכם שנאמר (במדבר יא) אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ר' יוסי הגלילי אומר [ח] אין זקן אלא מי שקנה חכמה שנאמר (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו יכול יעמוד מפניו ממקום רחוק ת"ל תקום והדרת לא אמרתי קימה אלא במקום שיש הידור יכול יהדרנו בממון ת"ל תקום והדרת מה קימה שאין בה חסרון כיס אף הידור שאין בו חסרון כיס יכול יעמוד מפניו מבית הכסא ומבית המרחץ ת"ל תקום והדרת [ד] לא אמרתי קימה אלא במקום שיש הידור [ט] יכול יעציו עיניו כמי שלא ראהו ת"ל תקום ויראת [ח] דבר המסור ללב נאמר בו (ויקרא יט) ויראת מאלהיך [ט] ר"ש בן אלעזר אומר [י] מנין לזקן שלא יטריח ת"ל זקן ויראת איסי בן יהודה אומר מפני שיבה תקום [יא] אפי' כל שיבה במשמע רבי יוסי הגלילי היינו ת"ק איכא בינייהו יניק וחכים ת"ק סבר יניק וחכים לא ר' יוסי הגלילי סבר [יב] אפי' יניק וחכים מ"ט דר' יוסי הגלילי אמר לך אי ס"ד כדקאמר ת"ק א"כ נכתוב רחמנא מפני שיבה זקן תקום והדרת מ"ש דפלגינהו רחמנא למימר דהאי לאו האי והאי לאו האי ש"מ אפילו יניק וחכים ות"ק משום דבעי למיסמך זקן ויראת [י] ות"ק מ"ט אי ס"ד כדקאמר רבי יוסי הגלילי א"כ נכתוב רחמנא

מפני

הכא תורה דיליה היא. בתמיה הכבוד תלוי בתורה ואינו יכול למחול על כבוד התורה שהיא של הקב"ה: ובתורתו יהגה. כי אם בתורת ה' תפלו ובתורתו יהגה בתחילה היא נקראת תורת ה' ומשלמדה וגרסה היא נקראת תורתו: רבנן. אתה חכמים וחשובים בעיניכם שלא עמדתם מפני ורבנן חבירכם דקמו מפני לאו רבנן נינהו ובלשון תימה אמר להם: הידור. לנוע מעט כאילו רולה לעמוד מפניו: לא נדמו לו אלא לערביים. שאמר להם ולהלן רגליהם שהערביים משתחוים לאבק רגליהם כדאמרן בב"מ (דף פו:) אמרו לו בערביים חסדתנו שמשתחוים לאבק רגליהם: רבן גמליאל ברבי. כלומר אדם גדול וכן כל ברבי שבגמ': זקן אשמאי. אם רשע ועם הארץ: מזקני ישראל. גמר זקן מזקני מה להלן גדולים וחכמים דכתיב (במדבר יא) אשר ידעת כי הם זקני העם ושוטריו: אין זקן אלא זה שקנה חכמה. ולשון מוריקון דבר הכתוב ולקמיה פריך הייו ת"ק: אלא במקום שיש לו הידור. בעמידתו דהיינו תוך ד' אמות דמוכחא מילתא שמפניו הוא עומד: יכול יהדרנו בממון. יכול יהא הידור זה הידור ממון לכבודו בממון: יכול יעציו עיניו כמי שלא ראהו. לקמן (דף לג.) פריך אמנו ברהיעי עסקינן: דבר המסור ללב. לבו של עושה הדבר הוא עומד: יודע אם ראהו או לאו לפי היכול להסמך מעיני הבריות שלא יזיקוהו כרשע ושילומו לכף זכות ויאמרו לא ראהו לכך נאמר וירלת מאלהיך שכל המתחבות גלויות לו ויודע בך שלסתור ולבטל מלותו נתכוונת: שלא יטריח. אם יכול לילך דרך אחרת שלא יעמיד את הליבור: זקן ויראת. לחכי סמך וירלת לזקן לומר שלף הזקן ירלה: כל שיבה במשמע. ואפי' זקן אשמאי: ת"ק סבר יניק וחכים לא. וחכי קאמר ת"ק אין זקן אלא זקן שהוא חכם שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל וגו' והתם זקנים וחכמים היו כדכתיב אשר ידעת כי הם וגו' אלמא זקנים ודועים הוו: ור' יוסי הגלילי. דמשני ליה לקרא ממשמעו זקנים ממש ודרים ליה זה שקנה הכמה סבר אפי' יניק וחכים: אי סלקא דעתך כדאמר ת"ק. דחד הוא דאיריה ביה קרא שיבה והוא חכם נכתוב מפני שיבה זקן תקום והדרת ונגמר ג"ש מאי אנא דפלגינהו ש"מ תרתי מילי נינהו וה"ק מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני זקן שקנה חכמה ואפילו יניק ומדקפיד אחכמה אמרי' נמי שיבה לאו זקן אשמאי קאמר דליכא למימר רבי יוסי אזקן אשמאי נמי פליג אם כן הייו איסי בן יהודה: משום דבעי למיסמך. לומר שלא יטריח כדלעיל: כדקאמר ר' יוסי. דתרי נינהו נכתוב בתרוייהו קימה והידור:

ואין זקן אלא חכם שנאמר אספה לי שבעים איש הוה סבר לאו גזירה שוה גמורה היא דת"כ ליבעו מומחין כי התם אנא לא הוי אלא הוכחה בעלמא דזקן אשמאי אינו: מאי אנא דפלגינהו ש"מ דהאי לאו האי. וה"ק מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני זקן שקנה הכמה ש"מ אפי' יניק וחכים ופי' בקונט' מדקפיד קרא אחכמה ש"מ דזקן לאו אשמאי אלא בעינן הכמה בהדיה דליכא למימר ר' יוסי נמי אזקן אשמאי פליג וקאמר דלא בעינן הכמה דת"כ הייו איסי בן יהודה כן פי' הקונטרס ועוד מוסיף ר"י דליכא למימר נמי דודאי פליג ואמר זקן אשמאי מהני ואיסי פליג עליה ואומר אפי' סבי דארמאי דהא כל שיבה במשמע קאמר הא לא אשכחן בסוס דוכתא דזקן עובד כוכבים לריך לכבדו ועוד דלקמן (דף לג.) קאמר דר' יוחנן הוה קאי מקמי סבי דארמאי ותלי טעמא בכמה הרפתקי עדו עליהו ולא קאמר מסוס דאיסי וא"ת כיון דבהדי שיבה נמי בעי חכמה כדפי' בקונט' לר' יוסי הגלילי דמרבה אפי' יניק וחכים שיבה דכתב רחמנא למה לי פסיעא כיון דאפי' יניק וחכים כ"ם שיבה וחכים דמי גרע אם הוא זקן בהדי חכם וי"ל דאי לא כתב רחמנא שיבה ה"א דיבעי זקן וחכים ממש אבל יניק וחכים לא להכי אתא שיבה לגלויי דלא בעינן זקן וחכים אלא בחד להוד סגי אפי' יניק וחכים ומיהו קשה דת"כ מאי קאמר אי ס"ד כדקאמר ת"ק נכתוב רחמנא מפני שיבה זקן תקום אדרבה לא לכתוב אלא זקן דהא נמי אמר זקן בלא שיבה זקן במשמעו זקן ממש משמע אלא ודאי זקן יניק וחכים משמע והדרא קושיא לדוכתיה וגראה לר"י דודאי יניק וחכים לריך שיהא מופלג ולכך איצטריך שיבה אע"פ שאינו מופלג דבר לי זקן שאינו מופלג כמו יניק וחכים שהוא מופלג אבל אם היו שויס בחכמה היניק והזקן לריך שיעמוד היניק מפני הזקן דגבי יניק לריך שיהיה יופלג בחכמה וגבי זקן אינו לריך:

מין

זקן אשמאי ת"ל זקן ואין זקן אלא חכם שנאמר (במדבר יא) אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ר' יוסי הגלילי אומר [ג] אין זקן אלא מי שקנה חכמה שנאמר (משלי ח) ה' קנני ראשית דרכו יכול יעמוד מפניו ממקום רחוק ת"ל תקום והדרת לא אמרתי קימה אלא במקום שיש הידור יכול יהדרנו בממון ת"ל תקום והדרת מה קימה שאין בה חסרון כיס אף הידור שאין בו חסרון כיס יכול יעמוד מפניו מבית הכסא ומבית המרחץ ת"ל תקום והדרת [ד] לא אמרתי קימה אלא במקום שיש הידור [ה] יכול יעציו עיניו כמי שלא ראהו ת"ל תקום ויראת [ח] דבר המסור ללב נאמר בו (ויקרא יט) ויראת מאלהיך [ט] ר"ש בן אלעזר אומר [י] מנין לזקן שלא יטריח ת"ל זקן ויראת איסי בן יהודה אומר מפני שיבה תקום [יא] אפי' כל שיבה במשמע רבי יוסי הגלילי היינו ת"ק איכא בינייהו יניק וחכים ת"ק סבר יניק וחכים לא ר' יוסי הגלילי סבר [יב] אפי' יניק וחכים מ"ט דר' יוסי הגלילי אמר לך אי ס"ד כדקאמר ת"ק א"כ נכתוב רחמנא מפני שיבה זקן תקום והדרת מ"ש דפלגינהו רחמנא למימר דהאי לאו האי והאי לאו האי ש"מ אפילו יניק וחכים ות"ק משום דבעי למיסמך זקן ויראת [י] ות"ק מ"ט אי ס"ד כדקאמר רבי יוסי הגלילי א"כ נכתוב רחמנא

יכול יהדרנו בממון. כדכתיב (ויקרא יט) לא תסדר פני גדול דמסמע בממון וכגון ודל לא תסדר בריבו (שמות כג): מי לא עסקינן. כלומר מי לא מסמע כמי אפי' נוקב מרגניתא שאומנות יקלה היא ומלריך ליה למיקם ואע"ג דבטל ממלאכתו ואיכא חסרון כיס. מה הידור שאין בו ביטול מלאכה. דאין לשון הידור אלא בשאות פנים או בממון או בכיבוד דברים ואין במסמעו ביטול מלאכה: מה קימה שאין בה חסרון כיס. דהא אוקימנא דבשאין בה שייך בה חסרון כיס: אף הידור שאין בו חסרון כיס. ועל כרחיך לא נכתב הידור אלא לדרוש כדאמרן למעוטי עמידה מרחוק ולמעוטי בית המרחץ כדאמרן: עומדין מפניהם. במבילי בכורים קאי כשעוברים בתוך ירושלים: נמצאת מכשילן. שלא יביאו עוד שיאמרו נכזיש אנו בעינינם ואנו משום חיבוב מלוה הוא ואילו בני אדם שיראים חטובים בעיר ועסוקים במלות לא הוה ליקיס מקמייהו: מסחותא. מרחץ כדמתרגמינן (בראשית מג) וירחץ ואסחו: שני חומשים. בני חמשיות של ספר שניתי לו מדרש אגדותיו: שני שלישי שליש. שני חלקים של שלים הספר: תורת כהנים. ספר ויקרא שניתי לו ברייתא של מדרש הספר: בהן היה מהרהר. ומרוח היה ולא הבין בעברך לפניו: בתי גואי. מקום שבני אדם עומדים ערומים וכא דר' שמעון ברבי בבתי בראי מקום שעומדים לבושים דהתם מקום הידור הוא: הבי נמי מסתברא. דר' שמעון ברבי בבתי בראי מדקאמר ליה בהן יושב זנו ריסר: לאונסיה שאני. פעמים שהוא ערוה ומעיין בשמועתיה לפני בעיסתו למרחץ וע"כ היה שגורה בפיו ולבו ומעיין בה בבית המרחץ: ברשיעי עסקינן. בתמיה למה לי קלא הא רלה ועלם עיניו הרי עבר על תקום והדרת: זמן חיוביה. בארבע אמותיו כדלקמן (עמוד ב): ת"ל ויראת. יש לך ירא מן הידוע מהשבותיך שאתה מבקש תחבולות להפטר ממלותו: שיש בה הידור. כבוד ונשיאות פנים שדבר הניכר הוא שבשבילו עמד: באידך גיסא. הנכר מפסיק ביניהם: ולאו רב מובהק אנא. ואע"פ שאתה רחוקים יותר מד' אמות הביבעי לכו למיקם: לאו אדעתין. לא נזכרנו לעמוד שהיינו מרודים: ואי מקיף. מסבב דרך אחרת שלא לעבור לפני הגדול: חיי. מאריך ימים: דגיסי בהו ברבנן. תמיד בגילים אגלם ונכנס גם בחכמים כאילו הם מסם: גיסי. בלע"ז פריבי"ן: הרפתקי. מקראות ולרות ולאו נסיס הרבה ומופתים: עדו עליהן. עברו עליהם: אביי יהיב ידא לסבי. פוסק ידו לזקנים כל כמה שעוברים אצלו ונשענין עליו: רבא. היה שולח שלוחיו לפשוט להן יד אבל הוא עצמו לא: רב נחמן משדר גוזאי. סריסים שהיו תמיד לפניו לפי שהיה שר חתן הגשיא ואב ב"ד היו רגילין לעמוד לפניו מסרתיס להכות ולכוף מלן דלא לייתי דינא וכשהיו זקנים עוברים לפניו היה שולח הכך סריסים להחזיק בידם אבל הוא עצמו לא שלא לזלזל בתורתו דאמר מי לאו תורה כמה נחמן איכא בשוקא הלכך אין חשיבותי בשביל עצמי אלא בשביל תורה ואית דמפרשי אביי יהיב ידא לסבי מכבד עצמו בזקנים ופוסק לסם ידו שיסען הוא עליהם שילאו לקראתו לכבודו וכן רב נחמן ויתא דכל היכא דגרסינן יהיב ידו להשען אחרים עליו קאמר ולא להשען הוא על אחרים כדאמר בפרק קמא דיומא (דף ט:) ריש לקיש הוה סחי בירדנא אתא רבה בר בר חנה יהיב ליה ידא שיסען רבי שמעון בן לקיש עליו וילא לספת הנהר:

אין בעלי אומניות רשאין לעמוד כו'. תימה מה לשון רשאי שייך דמשמע דאיכא איסורא וי"ל דמיירי בעוסקין במלאכת אחרים ז והשתא שייך לשון רשאים ומיהו י"ל רשאים כמו חייבין כי הכיא דתנן בערכין פ' המקדיש שדהו (דף כח:): כמה רולה אדם ליתן בשור זה לעולה אע"פ שאינו רשאי פי' אע"פ שאינו חייב והשתא ניחא דמיירי שפיר בעוסקין במלאכת עצמן ח:

שני חומשין. פי' בקונט' לשון חומש הספר וי"מ חמשה חומשין יש כו כמו בשל תורה אשרי האיש (תהלים א) כאיל תערוג על אפיקי מים (שם מב) אך טוב לישראל (שם עג) תפלה למשה (שם ל) יאמרו נאולי (שם קו) לכל אחד מן הספרים אלו מסיים באמצע לבד מן האחרון שהוא סוף תהלים:

[**שמא** בהן יושב ומהרהר כו'. לא היה ארוך לומר בהן דה"ה בשאר ד"ת אלא הא דקאמר הכי סוד ה' ליראיו כדאיתא בב"ר דאמר ר' חייא יבא עלי אם לא הייתי מסתכל בספר תהלים כו'. ת"י]:

מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני זקן ומדלא כתב הכי ש"מ חד הוא אמר מר יכול יהדרנו בממון ת"ל תקום והדרת מה קימה שאין בה חסרון כיס אף הידור שאין בו חסרון כיס וקימה לית בה חסרון כיס מי לא עסקינן דקא נקיב מרגניתא אדהכי והכי קאים מקמיה ובטיל ממלאכתו אלא אקיש קימה להידור מה הידור שאין בו ביטול אף קימה שאין בה ביטול ואקיש נמי הידור לקימה מה קימה שאין בה חסרון כיס אף הידור שאין בו חסרון כיס מכאן אמרו א[ז] אין בעלי אומניות רשאין לעמוד מפני תלמידי חכמים בשעה שעוסקין במלאכתם ולא ב והתנן [ג] כל בעלי אומניות עומדים מפניהם ושואלים בשלומם ואומרים להם אחינו אנשי מקום פלוני בואכם לשלום א"ר יוחנן מפניהם עומדים מפני תלמידי חכמים אין עומדים אמר ר' יוסי בר אבין [ג] בוא וראה כמה חביבה מצוה בשעתה שהרי מפניהם עומדים מפני תלמידי חכמים אין עומדים ודלמא שאני התם דא"כ אתה מכשילן לעתיד לבא אמר מר יכול יעמוד מפניו מבית הכסא ומבית המרחץ ולא והא ר' חייא הוה יתיב בי מסחותא וחליף ואזיל ר"ש בר רבי ולא קם מקמיה ואיקפד ואתא אמר ליה לאבוה שני חומשים שניתי לו בספר תהלים ולא עמד מפני ותו בר קפרא ואמרי לה ר' שמואל בר ר' יוסי הוה יתיב בי מסחותא על ואזיל ר"ש בר רבי ולא קם מקמיה ואיקפד ואתא א"ל לאבוה שני שלישי שליש שניתי לו בתורת כהנים ולא עמד מפני ואמר לו שמא בהן יושב ומהרהר טעמא דבהן יושב ומהרהר הא לאו הכי לא לא קשיא [ג] הא בבתי גואי הא בבתי בראי ה"נ מסתברא [ד] דאמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן [ד] בכל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ומבית הכסא דילמא לאונסיה שאני: יכול יעצים עיניו כמי שלא ראהו [ה] אטו ברשיעי עסקינן אלא [ה] יכול יעצים עיניו מקמי דלימטיה זמן חיובא דכי מטא זמן חיובא הא לא חזי ליה דקאים מקמיה ת"ל תקום ויראת תנא [ו] איזהו קימה שיש בה הידור הוי אומר זה ד' אמות אמר אביי לא אמרן אלא ברבו שאינו מובהק אבל ברבו המובהק [ו] מלא עיניו אביי מכי הוה חזי ליה לאודניה דחמרא דרב יוסף דאתי הוה קאים אביי הוה רכיב חמרא וקא מסגי אגודא דנהר סניא יתיב רב משרשיא ורבנן באידך גיסא ולא קמו מקמיה אמר להו ולאו רב מובהק אנא אמרו ליה [ו] לאו אדעתין: ר' שמעון בן אלעזר אומר מנין לזקן שלא יטריח ת"ל זקן ויראת: אמר אביי נקטינן [ח] דאי מקיף חיי אביי מקיף ר' זירא מקיף רבינא הוה יתיב קמיה דר' ירמיה מדיפתי חלף ההוא גברא קמיה ולא מיכסי רישא אמר כמה חציף הא גברא א"ל דלמא ממתא מחסיא ניהו דגיסי בה רבנן: איסי בן יהודה אומר מפני שיבה תקום ואפי' כל שיבה במשמע: אמר רבי יוחנן הלכה כאיסי בן יהודה רבי יוחנן הוה קאי מקמי סבי דארמאי אמר כמה הרפתקי עדו עליהו דהני רבא מיקם לא קאי [ט] הידור עבד להו אביי [י] יהיב ידא לסבי רבא משדר שלוחיה רב נחמן משדר גוזאי אמר אי לאו תורה כמה נחמן בר אבא איכא בשוקא אמר רבי אייבו אמר רבי ינאי

אין

שסב
ה מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל' כ סמ"ג עשין יג טוש"ע י"ד סי' רמד סעיף ה

שסג
כ מיי' פ"ל מהל' כלכורים הלכה יז

שסד
ג (מיי' פ"ג מהל' ק"ש הל' ג) טוש"ע י"ד סי' רמד סעי' ד בהגה"ם

שסה
ד מיי' פ"ג מהל' ק"ש הל' ג סמג עשין יח טוש"ע א"ח סי' פה סעיף כ

שסו
ה ו מיי' פ"ו מהל' ת"ת הל' כ סמג עשין יג טוש"ע י"ד סי' רמד סעיף כ ג

שסז
ז מיי' שם פ"ה הל' ז סמג שם שם טוש"ע שם שם סעיף ט

שסח
ח מיי' שם פ"ו הל' ג טוש"ע שם שם סעיף ו

שסט
ט י מיי' שם פ"ו הל' ט טוש"ע שם שם סעיף ז

מסורת הש"ס

א [חולין נד:] ב בכורים פ"ב: מ"ג חולין נד: ג חולין נד: פסחים שם: נגעים עב. ע"ש ד ע"ז מד: זבחים קב: שבת קנ. (דף י) ודף מ: בכורות כד: ה [יומא ו. וש"נ]
ו [בכורות כו. וש"נ]
ז [עין פרש"י בחולין נד: ע"ש]
ח [וע"ש תוס' חולין נד: ד"ה אין ותוס' ערכין כח: ד"ה אומרין]

אין ת"ח רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית. תימה למה מיקפיד רבא לעיל י סמא קמו מפניו שחרית וערבית ולאו אדעתיה ונראה לפרש דדין זה אינו נוהג אלא באותם הדרין בבית הרב דמסתמא עמדו שחרית וערבית אבל תלמידים אחרים מייבין לעמוד אפי' מאה פעמים ביום סמא ירקא אחר ויתפדם ואפי' אותם שדרין בבית הרב נמי אם באו פנים חדשות צריכין לעמוד:

[**אין** ת"ח כו'. תימה וכי כל הני לעיל מיירי בלא קמו שחרית וערבית וע"ל אינו רשאי אינו חייב כדפי' לעיל כ] ת"י: **ואימא** מורא משקלות. פי' בקונט' נבי משקלות כתיב (דברים כה) אבן שלמה וצדק יהיה לך ויקשה דלא מצינו בשום מקום דכתיב בהו מורא בהדיא ויש נוכרים מכשולות דכתיב (ויקרא יט) ולפני עור לא תתן מכשול ויראת ומ"ת מ"כ מאי משני פני פני גמר נבי מכשול נמי כתיב לפני עור לא תתן מכשול וי"ל דלא דמי דעמידה מפני זקן שייך ליראה מפני השם כדאמר (ב"ק דף מא:) את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח ור' יצחק מפרש דמצינו מורא במשקלות כדאמרי' במדרש זכור את אשר עשה לך עמלק ואתה עיף ויגע ולא ירא אלהים היינו בשביל המשקלות ושל עון זה בא עמלק דכתר פרשת משקלות כתיב זכור את אשר עשה לך עמלק בפרשת כי תצא והיינו דכתיב במכלי (יא) מאזני מרמה תועבת ה' ואבן שלמה רצונו ומעוך ליה בא זדון ויבא קלון כלומר שעל עון זה בא זדון וקלון של עמלק:

ותפילין

מבכבוד שמים. שהרי פני יוצרו אינו מקבל אלא שחרית וערבית הלכך מי שעומד מפני רבו שחרית אינו רשאי לעמוד מפניו אלא ערבית: אמאי לא. מאי טרחא איכא אורחא דמילתא הוא: לא ניטרח. גרסי': וטוב לא יהיה לרשע. אין טוב אלא תורה ח שנאמר כי לקח טוב אלמא תלמודו משתכח ולא יצריך ימים אלא כלל מה טעם לפי שאינו ירא מלפני ס' ומורא זו קימה היא כדמפרש ואזיל: מוראת רבית. דגבי רבית נמי כתיב (ויקרא כה) אל תקח מאתו וגו' וירא וכן גבי משקלות (דברים כה) אבן שלמה וצדק וכו': פני פני גמר. כתיב הכא מלפני וכתיב התם (ויקרא יט) מפני שיבה: והוא רבו. הבן רבו של אביו: מקמי אבוך. ואע"ג דרב יהודה רמיה דרב יחזקאל אבוה הוה כדאמרי' לעיל (דף לב.) אבוה לא תתנייא הכי: אלא מאי קאמר ליה. אמאי צריך לאזהורי לי לאו למילף מינה הוראה בעלמא דאע"פ שהוא רבו חייב לעמוד מפניו: אני איני כדי לעמוד מפני בני. קס"ד דס"ק אני רבו של בני ולא הייתי כדי לעמוד מפניו אלא מפני שנתחתן בבשיא ומדקאמר אני איני כדי שמע מינה דאילו היה כדי שהיה תלמידו הוה ליה למיקם: ה"ק. כלומר איני כדי דקאמר לאו מצוה גדולה תורה הוא אלא מפני שהוא אביו קאמר דאין אב כדי לעמוד מפני הבן: רכוב כמהלך דמי. רבו רכוב כמהלך דמי ולריך לעמוד מפניו: או לאו. כמהלך דמי אלא כיוסב דבתריה דידיה אזלינן והא קא יתיב: ס"ג להך בריתא בת"כ ממא יוסב תחת האילן וטיהור עומד ממא ממא עומד תחת האילן וטיהור יוסב טיהור ואם יסב הממא הטיהור ואם ישב הטמא הטיהור וכן באבן המנוגעת ואליף לה מקרא דאין מלורע מטמא טהור הנכנס עמו לאהל אלא אם כן יוסב המלורע ורישא דבריתא הכי איתא מחוץ למחנה מושבו מושבו טמא מוכלן אמרו הטמא יוסב תחת האילן כו': טמא עומד תחת האילן וטהור יושב טהור. דיסיבת הטיהור לא מסני מידי אלא יסיבת הממא: וכן באבן המנוגעת. ואדם מושאה תחת האילן ולא נטמא הטיהור עד שיסב מושאה האבן ואם יסב מושאה האבן נטמא הטיהור ואפי' הוא עומד: זאת אומרת. מדקתני וכן באבן המנוגעת: רכוב כמהלך דמי. דלאו בתריה דידיה אזלינן אלא בתר בהמה הנושאתו דהא הכא לא בתר אבן אזלינן אלא בתר הדם הנושאה אזלינן דאי בתרה דידה אזלינן אפילו לא יסב מושאה נטמא הטיהור הכא איכא בתיקון לו בכתיבו אל זה הנושאה: מהו לעמוד. מי מיחייב למיקם לו לא: תורה עומדת מפני לומדיה. בתמיה לפי שעסוקים בדבר הלכה היו קרי להו לדידהו תורה עלמה ולדידיה קרי לומדיה: לייט עלה אביי. אהך דר"א כל מאן דלייט ליה: כדאיתא. משום דדבר מגונה הוא לא רצה לפרסמה והרי הוא מפורש ט במדרש ר' תנחומא ראו כמה עבים שוקיו כמה לוחרו שמן הכל משלנו: עומד מלפניו. משמתחיל ליכנס לתוך ארבע אמות ואינו יושב עד שיעבור סימנו ארבע אמות הסמיות: שנאמר והביטו אחרי משה. ומשה נשיא היה:

ותפילין

א אין ת"ח רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית כדי שלא יהיה כבודו מרובה מכבוד שמים מיתיבי א ר"ש בן אלעזר אומר מנין לזקן שלא יטריח ת"ל זקן ויראת ואי אמרת שחרית וערבית בלבד אמאי לא ניטרח חיובא הוא אלא לאו כולי יומא לא לעולם שחרית וערבית בלבד ואפ"ה כמה דאפשר ליה לא ניטרח אמר ר' אלעזר כל ת"ח שאין עומד מפני רבו נקרא רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו משתכח שנאמר (קהלת ח) וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים כצל אשר איננו ירא מלפני האלהים מורא זו איני יודע מהו כשהוא אומר (ויקרא יט) ויראת מאלהיך הרי מורא זו קימה ואימא מוראת רבית ומוראת משקלות ר' אלעזר פני פני גמר איבעיא להו בנו והוא רבו מהו לעמוד מפני אביו ת"ש דאמר ליה שמואל לרב יהודה ב שיננא ג קום מקמי אבוך שאני רב יחזקאל דבעל מעשים הוה דאפילו מר שמואל נמי קאים מקמיה אלא מאי קאמר ליה הכי קאמר ליה זימנין דאתי מאחורי קום את מקמיה ולא תיחוש ליקרא דידי איבעיא להו בנו והוא רבו מהו שיעמוד אביו מפניו ת"ש דאמר ריב"ל אני איני כדי לעמוד מפני בני אלא משום כבוד בית נשיא טעמא דאנא רביה הא איהו רבאי קאימנא מקמיה ג ה"ק אני איני כדי לעמוד מפני בני ואפי' הוא רבאי דהא אנא אבוה אלא משום כבוד בית נשיא איבעיא להו רכוב כמהלך דמי או לא אמר אביי ת"ש ג ד טמא יושב תחת האילן וטהור עומד טמא טמא עומד תחת האילן וטהור יושב טהור ואם ישב הטמא הטהור טמא וכן באבן המנוגעת ואמר רב נחמן בר כהן זאת אומרת ה רכוב כמהלך דמי ש"מ איבעיא להו מהו לעמוד מפני ס"ת ר' חלקיה ור' סימון ור' אלעזר אמרי ו קל וחומר ד מפני לומדיה עומדים מפניה לא כ"ש ר' אלעאי ור' יעקב בר זבדי הוו יתבי חליף ואזיל ר"ש בר אבא וקמו מקמיה אמר להו חדא דאתון חכימי ואנא חבר ועוד כלום תורה עומדת מפני לומדיה סבר לה כר' אלעזר דאמר ר' אלעזר אין ת"ח רשאי לעמוד מפני רבו בשעה שעוסק בתורה ה ז לייט עלה אביי: (שמות לג) והביטו אחרי משה עד בואו האהלה רבי אמי ור' יצחק נפחא ו חד אמר לגנאי וחד אמר לשבח מאן דאמר לגנאי כדאיתא מ"ד לשבח אמר חזקיה אמר לי ר' חנינא בריה דר' אבהו א"ר אבהו א"ר אבדימי דמן חיפא ח חכם עובר עומד מלפניו ד' אמות וכיון שעבר ד' אמות יושב ט אב ב"ד עובר עומד מלפניו מלא עיניו וכיון שעבר ד' אמות יושב י נשיא עובר עומד מלפניו מלא עיניו ואינו יושב עד שישב במקומו שנאמר והביטו אחרי משה עד בואו האהלה: ז כ כל מצות עשה שהזמן גרמא וכו': ת"ר איזוהי מצות עשה שהזמן גרמא סוכה ולולב שופר וציצית

ותפילין

שע א מוי' פ"ו מהל' ת"ת הל' ח סמג עשין יג עוש"ע י"ד סי' רמב סעיף עז בהגה"ס

שעא ב ג מוי' פ"ו מהל' ממרים הל' ד עוש"ע יד סי' רמ סעיף ז

שעב ד מוי' פ"ו מהל' עומאת רשת הל' יב יפה"ל הל' ג

שעג ה מוי' פ"ו מהל' ת"ת הל' ד סמג עשין יג עוש"ע יד סי' רמב סעיף עז

שעד ו מוי' פ"ו מהל' ת"ת הל' ט סמג עשין פה עוש"ע יד סי' רפד סעי' כ

שעה עוש"ע שם סי' רמד סעיף יח

שעו ח מוי' פ"ו מהל' ת"ת ה. ו סמג עשין יג עוש"ע יו"ד סי' רמד סעיף ט

שעז ט מוי' שם עוש"ע שם סעיף יג

שעח י מוי' שם עוש"ע שם סעיף יד

שעט כ מוי' פ"ב מהל' ע"ז הל' ג סמג לאוין נז עוש"ע ח"מ סי' ח סעיף ב

מסורת השס א [לעיל לכ:] ב [ע"ז לא על הגליון חגיגה טו:] ג נגעים פי"ג א"ז [ע"ז כר"ש נס] ברכות כה. תוספתא דנגעים פ"ו ק"כ פ' מלורע ד מכות כב: ע"ס ה ברכות יב. עו. כב. תענית כע: לקמן עא. [פסחים קד. מ"ק יב: נדה יד. כו.] ו סקלים ט. ז ירוכין כו.

מכבוד שמים. אמרי פני יוצרו אינו מקבל אלא שחרית וערבית הלכך מי שעומד מפני רבו שחרית אינו רשאי לעמוד מפניו אלא ערבית: אמאי לא. מאי טרחא איכא אורחא דמילתא הוא: לא ניטרח. גרסי': וטוב לא יהיה לרשע. אין טוב אלא תורה ח שנאמר כי לקח טוב אלמא תלמודו משתכח ולא יצריך ימים אלא כלל מה טעם לפי שאינו ירא מלפני ס' ומורא זו קימה היא כדמפרש ואזיל: מוראת רבית. דגבי רבית נמי כתיב (ויקרא כה) אל תקח מאתו וגו' וירא וכן גבי משקלות (דברים כה) אבן שלמה וצדק וכו': פני פני גמר. כתיב הכא מלפני וכתיב התם (ויקרא יט) מפני שיבה: והוא רבו. הבן רבו של אביו: מקמי אבוך. ואע"ג דרב יהודה רמיה דרב יחזקאל אבוה הוה כדאמרי' לעיל (דף לב.) אבוה לא תתנייא הכי: אלא מאי קאמר ליה. אמאי צריך לאזהורי לי לאו למילף מינה הוראה בעלמא דאע"פ שהוא רבו חייב לעמוד מפניו: אני איני כדי לעמוד מפני בני. קס"ד דס"ק אני רבו של בני ולא הייתי כדי לעמוד מפניו אלא מפני שנתחתן בבשיא ומדקאמר אני איני כדי שמע מינה דאילו היה כדי שהיה תלמידו הוה ליה למיקם: ה"ק. כלומר איני כדי דקאמר לאו מצוה גדולה תורה הוא אלא מפני שהוא אביו קאמר דאין אב כדי לעמוד מפני הבן: רכוב כמהלך דמי. רבו רכוב כמהלך דמי ולריך לעמוד מפניו: או לאו. כמהלך דמי אלא כיוסב דבתריה דידיה אזלינן והא קא יתיב: ס"ג להך בריתא בת"כ ממא יוסב תחת האילן וטיהור עומד ממא ממא עומד תחת האילן וטיהור יוסב טיהור ואם יסב הממא הטיהור ואם ישב הטמא הטיהור וכן באבן המנוגעת ואליף לה מקרא דאין מלורע מטמא טהור הנכנס עמו לאהל אלא אם כן יוסב המלורע ורישא דבריתא הכי איתא מחוץ למחנה מושבו מושבו טמא מוכלן אמרו הטמא יוסב תחת האילן כו': טמא עומד תחת האילן וטהור יושב טהור. דיסיבת הטיהור לא מסני מידי אלא יסיבת הממא: וכן באבן המנוגעת. ואדם מושאה תחת האילן לא נטמא הטיהור עד שיסב מושאה האבן ואם יסב מושאה האבן נטמא הטיהור ואפי' הוא עומד: זאת אומרת. מדקתני וכן באבן המנוגעת: רכוב כמהלך דמי. דלאו בתריה דידיה אזלינן אלא בתר בהמה הנושאתו דהא הכא לא בתר אבן אזלינן אלא בתר הדם הנושאה אזלינן דאי בתרה דידה אזלינן אפילו לא יסב מושאה נטמא הטיהור הכא איכא בתיקון לו בכתיבו אל זה הנושאה: מהו לעמוד. מי מיחייב למיקם לו לא: תורה עומדת מפני לומדיה. בתמיה לפי שעסוקים בדבר הלכה היו קרי להו לדידהו תורה עלמה ולדידיה קרי לומדיה: לייט עלה אביי: כדאיתא. אהך דר"א כל מאן דלייט ליה: משום דדבר מגונה הוא לא רצה לפרסמה והרי הוא מפורש ט במדרש ר' תנחומא ראו כמה עבים שוקיו כמה לוחרו שמן הכל משלנו: עומד מלפניו. משמתחיל ליכנס לתוך ארבע אמות ואינו יושב עד שיעבור סימנו ארבע אמות הסמיות: שנאמר והביטו אחרי משה. ומשה נשיא היה:

ותפילין

ברכות כ: תוספתא דקידושין פ"א ה"ט [ועי' רש"ל לעיל כט.] ח [ברכות ה.] ט ירושלמי סוף מכורים הלכה ג וכסקלים פ"ס הלכה יג י [לף לכ:] כ [וכ"ל תוס' ס"ל מנ:]

ותפילין. וקסבר לילה לאו זמן תפילין הוי כמו שבת ויו"ט לאו זמן תפילין הילכך כיון דאיכא שעתא דלא מיחייב בה זמן גרמא הוא: אבידה. דסבת אבידה: וכללא הוא. בתמיה וכי כלל קלוב הוא דכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות: והרי אבילת מצה. ליל רחשון שהוא חובה כדכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מצות וזמן גרם לה בע"ו בניסן ונשים חייבות כדאמר בפסחים (דף מג:) נשים חייבות באכילת מ"ה דבר תורה שנאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שיסמו בבל תאכל חמץ ישמו בקום אכול מצה ונשים איתנהו בבל תאכל חמץ דמצות לא תעשה היא: וכן שמחה. ברגל כדכתיב (דברים טז) וחגת בחגך אתה ובנך ובתך: תלמוד תורה. דאמרן לעיל (דף כט:) נשים פטורות וכן פדיון הבן דלעיל בפירקין (שם.): ופריה ורביה. אמרי' ביבמות (דף סה:) האיש מצווה על פריה ורביה אבל לא האשה ויליף לה מן וכבשוה הוא דרכו לכבוש ואין דרכה של אשה לכבוש וכל דלא קרינן ביה וכבשוה לא קרינן ביה פרו ורבו: אין למדין מן הכללות. כל היכא דתני כללא כי האי גוונא כל מצות עשה וכו' וכל מצות לא תעשה הכל חייבין ברואים אין למדין מהם דאיכא בהו דלאו דוקא ואפי' מקום שנאמר בו חוץ דאיכא למימר מדאפיק הכי אפי' דאפיק ס"מ דוקא הוא ולא שייר מידי אפ"ה אין למדין: בכל מערבין. עירובי חצירות: ומשתתפין. שיתופי מבואות: חוץ מן המים ומן המלח. דמידי דזיין בעינן וכמי לא זייני שבמקום מזונותיו של אדם חשוב דירתו וסביבתו: והאיכא כמהין ופטריות. מינו אוכלין הם וקיים להו לרבנן דלא זייני: גמירי מתפילין. במה מצינו בתפילין שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות אף כל וכו' ולקמן פריך אדיליף מתפילין לפטור גילף ממלה והקהל לחיוב: גמירי מתלמוד תורה. דאיתקוש להדדי וסגיתה לבניך (דברים ו) וכתיב בתריה וקשרתם לאות: מה תלמוד תורה נשים פטורות. דכתיב לבניך ולא לבנותיך אף תפילין נשים פטורות: ונקיש תפילין למזוזה. לחייב הנשים דהא כתיב בתריה וכתבתם על מזוזות וגימא מה מזוזה נשים חייבות כדלקמן אף תפילין נשים חייבות ומשנינן תפילין לתלמוד תורה איתקוש בין בפרשה ראשונה כדפרישית לעיל בין בפרשה שניה והיו לטוטפות בין עיניכם וסמיך ליה ולמדתם אותם את בניכם: תפילין למזוזה לא איתקיש בשניה. שתלמוד תורה מפסיק ביניהם: ונקיש מזוזה לת"ת. דאיתקש בפרשה שניה דסמיך ליה וכתבתם וגימא נשים פטורות: לא ס"ד. לפטור נשים מדתלה מתן שכרה בריבוי ימים ונשי כמי בעי חיי: האזרח להוציא את הנשים. ברייתא היא במס' סוכה: איצטריך

ותפילין ואיזוהי מצות עשה שלא הזמן גרמא מזוזה מעקה אבידה ושילוח הקן וכללא הוא [ה] הרי מצה [ב] שמחה [ג] הקהל דמצות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות ותו והרי תלמוד תורה פריה ורביה ופדיון הבן דלאו מצות עשה שהזמן גרמא הוא ונשים פטורות [א] א"ר יוחנן אין למדין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בו חוץ דתנן [ב] [ד] בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומלח ותו ליכא [ה] והאיכא כמהין ופטריות אלא אין למדין מן הכללות ואפי' במקום שנאמר בו חוץ: ומצות עשה שהזמן"ג נשים פטורות: מנלן גמר מתפילין מה [ו] תפילין נשים פטורות אף כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ותפילין גמר לה מתלמוד תורה מה תלמוד תורה נשים פטורות אף תפילין נשים פטורות ונקיש תפילין למזוזה תפילין לתלמוד תורה איתקיש בין בפרשה ראשונה בין בפרשה שניה תפילין למזוזה בפרשה שניה לא איתקיש ונקיש מזוזה לתלמוד תורה לא ס"ד דכתיב (דברים יא) למען ירבו ימיכם וגברי בעי חיי נשי לא בעי חיי והרי סוכה דמצות עשה שהזמן גרמא דכתיב (ויקרא כג) בסוכות תשבו שבעת ימים טעמא דכתב רחמנא האזרח [ג] [ז] להוציא את הנשים הא לאו הכי נשים חייבות אמר אביי איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל דכתיב בסוכות תשבו [ח] תשבו כעין תדורו [ד] מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו ורבא אמר

איצטריך

לאיש לכל עונשין שבתורה ואומר ר"י דבכולהו משכחת בהו עשה בלא לאו ובמעקה אין שייך לא תשים דמיס אלא בכונה בית מתחילה ע"מ שלא לעשות מעקה אבל אם היה בדעתו לעשות מעקה ולאחר שבנאו נמלך או שעשה ונפל אין שם אלא עשה דועשית מעקה ואז נשים פטורות ובאבידה נמי משכחת לה עשה בלא לאו כגון שנעלם ע"מ להחזירה וכגון שנעלם ה אחר יאות דהשתא נית בה לאו דלא הוכל להתעלם וגם ליכא לאו דלא תגזול נמי ואח"כ נמלך שלא להחזירה דהשתא אינו עובר אלא משום השב תשיבם ושלוח הקן נמי כגון שלקח האם על מנת לשלח ואח"כ נמלך ולא שלחה דהשתא ליכא לאו כי אם עשה דשלח תשלח וי"מ דמ"מ איכא נפקותא כשהיה לאחה לקיים מצות עשה דאי הוה אמינא דנשים פטורות מעשה דלאו הזמן גרמא כמו כן יהיו פטורות מן הלאוין דאיכא למימר דאתי עשה ודחי ל"ת אבל כשהן חייבות בעשה דלאו הזמן גרמא אז לא יבא עשה אחר וידחנו דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה אך הקשה הר"ר יוסף מאחרן ישראל על פי' זה א"כ נבי אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט (שבת דף כה.) משום די"ט עשה ול"ת ושריפת קדשים איכא אלא עשה אשה שאינה חייבת בעשה די"ט דהוי זמן גרמא וכי תוכל להדליק בשמן שריפה בי"ט וכ"ת אין הכי נמי אמאי לא ליתמיע תנא דלא אמר לך אלא מאי אית לך למימר דעשה שם עמו לאו אף הלאו אלים ולא דחי ליה עשה אף הכא הלאו אלים: **בבל** מערבין. פירש בקונט' בין עירובי חצירות בין עירובי תחומין ולא נהירא דהא בעירובי חצירות בעינן פת לכל נראה בכל מערבין עירובי תחומין דוקא: **גברא** בעי חיי נשי לא בעי חיי. תא"ג דהאי קרא דדרשינן בפ' במה מדליקין (שבת דף לב:) נבי ביטול תורה בעון ביטול תורה בנים קטנים דקרא לא קאי אתלמוד תורה אלא אקיום מצות כלומר התורה מלמדת לך מצות שהם חייב ושוב יש לומר דאין ס"ג דהאי קרא קאי בין אתלמוד תורה כדאמר התם וכין אמזוזה כדאמר הכא מיהו אין סברא לומר דנחייבו נשים בתלמוד תורה משום סברא דגברי בעי חיי וכו' כיון דאשכחן מישומא גנייהו כדאמר לעיל ו והודעתם לבניך ולא לבנותיך אבל מזוזה דליכא מיעוטא כלל אלא משום דרולה להקים מזוזה לתלמוד תורה רולה לפטור נשים יש סברא לומר דאתי סברא דגברא בעי חיי ומפקא מהיקישא ומחייבי נשים במזוזה:

מסורת הש"ס

א עירובין כז. ב שם כט: ג סוכה כח. ת"כ פ' אמור כתיב האזרח לרבות הנשים ד ג"ז שם: ה [ל"ל לפני יומם עי' כ"מ בה וכ"כ תוס' שם ד"ה אינו עובר וכו'] ו [דף כט: ל. ושם מופק הש"ס ולמדתם את בניכם ולא בנותיכם וכ"כ תוס' בשבת לכו: ד"ה מקרא כו' דכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא את בנות כט]

עין משפט נר מצוה

שפא ה מיי' פ"ז מהל' עירובין הל' ח סמג עשין ל טוש"ע א"ח סי' שפו סעיף ה

שפב ו מיי' פ"ד מהל' תפילין הל' יג סמג עשין כב טוש"ע א"ח סי' לח סעיף ג

שפג ז מיי' פ"ו מהל' סוכה הל' ה' סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרנו סעיף ה

שפד ח מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע א"ח סי' תרנט סעיף ה

איצטריך סד"א נילף חמשה עשר חמשה עשר מחג המצות מה להלן נשים חייבות אף כאן נשים חייבות צריכא והרי ראיה דמצות עשה שהז"ג וטעמא דכתב רחמנא (שמות כג) **זכורך א ל להוציא הנשים הא לאו הכי נשים חייבות איצטריך סד"א נילף ראיה ראיה מהקהל ואדילפינן מתפילין לפטורא נילף משמחה לחיובא ב אמר אביי ג אשה בעלה משמחה אלמנה מאי איכא למימר בשרויה אצלו ונילף מהקהל משום דהוה מצה והקהל שני כתובים הבאין כאחד ד וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדים אי הכי תפילין וראיה נמי שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים צריכי דאי כתב רחמנא תפילין ולא כתב ראיה הוה אמינא נילף ראיה ראיה מהקהל ואי כתב רחמנא ראיה ולא כתב תפילין הוה אמינא אקיש תפילין למזוזה צריכא אי הכי מצה והקהל נמי צריכי למאי צריכי בשלמא אי כתב רחמנא הקהל ולא כתב מצה ה"א נילף חמשה עשר חמשה עשר מחג הסוכות אלא ניכתוב רחמנא מצה ולא בעי הקהל ואנא אמינא טפלים חייבים נשים לא כ"ש הלכך הוה להו שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים הניחא למאן דאמר אין מלמדין אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר ותו מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות מנלן דיליף ממורא מה מורא נשים חייבות אף כל מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות ונילף מתלמוד תורה משום דהוה ליה תלמוד תורה ופריה ורביה שני כתובים הבאים כאחד וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים ולרבי**

סד"א נילף ט"ו ט"ו מחג המצות מה להלן נשים חייבות. פי' בקונט' כל שיטנו בכל תאכל חמץ ישנו בקוש אכול מצה וא"ת למאי איצטריך במצה דכל שיטנו בכל תאכל ונומר לנשים חייבות במצה כלאו הכי נמי ידענו שנשים חייבות במצה דאי פטורות למה לי האזרח להוציא את הנשים דגבי סוכה פטיעא דפטורות דהא מ"ע שהזמן גרמא היא אלא ס"מ נשים חייבות במצה ולהכי איצטריך האזרח גבי סוכה להוציא את הנשים דלא נילף ט"ו ט"ו מחג המצות וא"כ למה לי טעמא דכל שיטנו וי"ל דע"כ איצטריך לטעמא דכל שיטנו דאי לא דחזינן מיניה דנשים חייבות במצה ה"א האזרח אתא לרבויי נשים דלמעוטי לא איצטריך דהא מ"ע שהזמן גרמא הוא אבל הסתא דחזינן דחייבות במצה מכל שיטנו בכל תאכל חמץ ס"כ ע"כ האזרח למעוטי אתא דלרבות לא איצטריך דמנ"ם דט"ו ט"ו נפקא:

אשה בעלה משמחה. פי' בקונט' אין חובת השמחה בה אלא על בעלה שישמחנה אלמנה מאי איכא למימר פי' דכתיב בה שמחה דכתיב (דברים טז) והלוי והגר ויתום והאלמנה משני בשרויה אצלו כלומר לא נעלמה היא אלא בעניה הכתוב מדבר שנתחייב מי שהיא שרויה אצלו לשמחה משלו במאכל ובמשתה וכלי פשתן עכ"ל וקשה לר"ת דהיינו בזמן שאין בהמ"ק קיים כלומרה בערבי פסחים (פסחים דף קט.) דקאמר אנשים ברחוי להם ביין ונשים ברחוי להם בבגדי צבעוניים וההוא מילתא לא מיתוקמא אלא בזמן שאין בהמ"ק קיים כדאמר התם דבזמן הזה אין שמחה אלא ביין אבל בזמן שבהמ"ק קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ועוד דמשמע מתוך לשון הקונט' שאינו חייב להעלותה לירושלים ולהאכילה שלמי שמחה מיהו במס' חגיגה (דף ו.) לא משמע הכי דקאמר התם כן שאינו צריך לאמו חייב להעלות עולת ראיה לבר הבית ואם הוא צריך לאמו אינו חייב ופריך עד האידנא מאן אתייה וקאמר אביי עד הכא דהוה אמינא דמיחייבה בשמחה אתייה ועוד אי שמחה בכלי פשתן זה יכולה לעשות בביתה ועוד תניא בתוספתא (דחגיגה פ"א) ד שלם מלות נעלמו ישראל ראיה חגיגה שמחה יש בראיה שאין בשניהם שכולה לשמים ויש בחגיגה מה שאין בשניהם שכן מוהגת לפני הדבור ויש בשמחה שאין בשניהם שהשמחה מוהגת באים ובאשה אלמא בגוף הקרבן קאמר ומפרש ר"ת אשה בעלה משמחה בשלמי שמחה שלו שהחובה מוטלת על בעלה ובאלמנה על שרויה אצלו אבל היא גופא לא מיחייבא לאתויי שלמי שמחה: **ואי** כתב ראיה ולא כתב תפילין. אינו ר"ל דלא ליכתוב תפילין כלל דמצות תפילין איצטריך ליכתוב אלא ה"ק לא ליכתוב תפילין היקישא דתפילין לת"ת: **ולא** בעי הקהל. פי' לא ליכתוב היקשא דנשים גבי הקהל אבל מצות הקהל בעי למיכתב:

ה"א נילף ראיה ראיה מהקהל. וא"ת הא אמרי' מצה והקהל הוו שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין וי"ל דמנ"ם דראיה ראיה הוה אמינא דילפינן ראיה ראיה מהקהל: **ואנא** אמינא טפלים חייבים נשים לא כ"ש. וא"ת למה לי האי ק"ו בלאו ק"ו נמי מצי למילף הקהל ממצה מעולת ראיה ולפטור כדקאמר לעיל וא"ת כיון דלא נילף היוב דהקהל ממצה למה לי דאמר ליכתוב דהקהל הא אדרבה נילף ראיה דהקהל נפקא לן חיובא בהקהל מטפלים בק"ו טפלים חייבין וכו' וי"ל דאי לא כתיב נשים במצה הוה אמינא דמק"ו לא אתו נשים לחיובא דטפלים מטלו מנשים לפי שבאים לכלל היוב אבל נשים אין סופן לבא לידי היוב לא אבל השתא שמצינו הנשים חייבות במצה וטפלים פטורים מעתה מוכל לדון מק"ו בהקהל היכא דטפלים חייבים אינו דין שיהו נשים חייבות: **נשים** חייבות מנ"ל דיליף ממורא. וא"ת אמאי לא קאמר דילפינן ממזוזה ויש לומר דהוה מצי למימר דיליף ממזוזה וחד מיגייהו נקט וא"ת א"כ הוי מורא ומזוזה שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין וי"ל דצריכי תרוייהו דאי כתב מורא ולא כתב מזוזה הוה אמינא דבמזוזה יהיו פטורים דילפינן מת"ת ואי כתב מזוזה ולא כתב מורא הוה אמינא דבמורא יהיו פטורין כדלקמן (דף לה.) דאין סיפק בידה לעשות: **ונילף** מת"ת. וא"ת אדרבה אית לן למילף ממורא לחיוב דהא אמר פ"ק דיבמות (דף ח.) כל היכא דאיכא לאקושי ולאומרא לאומרא מקשינן ואמר הר"ם דמסברא דמת"ת איכא טפי למילף כיון דאשכחן דנשים פטורות ממצוה יקרה וחביבה כת"ת דין הוא שיהו פטורין בכל השאר כלא הזמן גרמא עוד י"ל דסברא הוא למילף טפי מת"ת ממורא דשאני הכא ואם דהוקש בכולם לכבוד המקום ואין למילף שאר מצות מיהא עוד י"ל דאין סברא לומר נילף ממורא דמורא נמי לפעמים דאיכא מיבת היכא דרשות אחרים עליה כדאמרי' (לעיל דף ל:) אשה אין סיפק בידה לעשות:

ונרבי

מסורת השש"ס
א חגיגה ל. ע"ש
ב ר"ה ו:
ג [לעיל כד. וש"נ]
ד [כל זה איתא בחגיגה ו:]

איצטריך למישוטא בהדיא: **מה** להלן נשים חייבות. בתמילת מלה לילה הראשונה: **ראיה**. מלות עשה שיש ירמה כל זכורך: **ראיה ראיה** מהקהל. דכתיב בים (דברים לא) בבא כל ישראל לירלות והתם נשים חייבות דכתיב האנשים והנשים והטף: **אדילפינן** מתפילין לפטורא. אמתני' (לעיל דף כט.) פריך דנמר כל מלות עשה שהזמן גרמא מתפילין לפטור את הנשים בבנין אב דמה מלינו בתפילין: **נילף**. בנין אב במה מלינו משמחה שיש מלות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות: **בעלה משמחה**. אין חובת השמחה תלויה בה אלא על בעלה שישמחנה קרי ביה ושמחת: **אלמנה מאי איכא למימר**. הא כתיב בה שמחה דכתיב (דברים טז) והגר ויתום והאלמנה: **בשרויה אצלו**. לא נעלמה היא אלא בעניה הכתוב מדבר ומלמנה מי שהיא שרויה אצלו לשמחה משלו במאכל ומשתה: **אי הכי תפילין וראיה נמי ניהוו שני כתובים כו'**. ואיכי יליפת מתפילין לפטור הא כתיב פטורא בין בתפילין דאיתקיש לתלמוד תורה בין בראיה דכתיב זכורך להוציא את הנשים: **צריכי**. למיכתב פטורא בתרוייהו דלא נמירי מהדדי הילכך לאו למימרא דאין מלמדין איכתיב בתרוייהו אלא משום דלא הוה גמיר חד מחברים כדמפרש ואזיל: **דאי כתב רחמנא**. פטורא דנשים בתפילין ולא כתב בראיה ה"א נילף ראיה מהקהל לחייב את הנשים: **א"ה מצה והקהל נמי צריכי**. ולאו שני כתובים הבאים כאחד הוו ונילף שאר מלות עשה מיניהו לחיובא: **למאי צריכי**. תרוייהו אלא חד מיניהו נכתוב ונגמר אידך מיניה עם כל שאר מלות עשה: **בשלמא אי הוה כתב**. חיובא בהקהל לא הוה אתיא מלה מיניה בבנין אב דאלא אמינא נגמר ג"ם מחג הסוכות ט"ו ט"ו מה להלן נשים פטורות דכתיב האזרח להוציא הנשים אף מלה נשים פטורות: **ואנא אמינא טפלים חייבין**. דכתיב (דברים לא) והטף: **מא"ל**. נילף כל מלות עשה שהזמן גרמא ממלה והקהל לחיובא: **ממורא**. אים אמו ואביו תירלו דילפינן ביה נשים (לעיל דף כט.) כשהוא אומר תירלו הרי כאן שנים: **ונילף מת"ת**. לפטורא:

ופדיון

ולר' יוחנן בן ברוקא א דאמר על שניהם הוא אומר (בראשית א) ויברך אותם אלהים פרו ורבו מאי איכא למימר משום דהוה ת"ת ופדיון הבן שני כתובים הבאים כאחד ב וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין ולר' יוחנן בן ברוקא נמי ניהוו פריה ורביה ומורא שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין צריכי דאי כתב רחמנא מורא ולא כתב פריה ורביה הוה אמינא וכבשוה אמר רחמנא איש דדרכו לכבש אין אשה דאין דרכה לכבש לא ואי כתב פריה ורביה ולא כתב מורא ה"א ג איש דסיפק בידו לעשות אין אשה דאין סיפק בידה לעשות לא וכיון דאין סיפק בידה לעשות לא תתחייב כלל צריכא הניחא למ"ד שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר אמר רבא ד פפונאי ידעי לה לטעמא דהא מילתא ומנו רב אחא בר יעקב אמר קרא (שמות יג) והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך ה הוקשה כל התורה כולה לתפילין מה תפילין מ"ע שהזמן גרמא ונשים פטורות אף כל מ"ע שהזמ"ג נשים פטורות ומדמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות מכלל דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות הניחא למ"ד תפילין מ"ע שהזמן גרמא אלא למ"ד תפילין ו מ"ע שלא הזמן גרמא מאי איכא למימר מאן שמעת ליה דאמר תפילין מ"ע שלא הזמן גרמא ר' מאיר ופסבר לה שני כתובים הבאים כאחד ז וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין ולר' יהודה דאמר שני כתובים הבאים כאחד מלמדין ותפילין מ"ע שלא הזמן גרמא מא"ל משום דהואי מצה שמחה והקהל שלשה כתובים הבאים כאחד ושלשה כתובים הבאים כאחד אין מלמדין: ח וכל מצות לא תעשה וכו': מנהני מילי ח אמר רב יהודה אמר רב וכן תנא דבי ר' ישמעאל אמר קרא (במדבר ה) איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם ט השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה ט דבי רבי אליעזר תנא אמר קרא (שמות כא) אשר תשים לפניהם השוה הכתוב אשה לאיש לכל דינים שבתורה דבי חזקיה תנא אמר קרא (שם) והמית איש או אשה השוה הכתוב אשה לאיש לכל מיתות שבתורה י וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא משום כפרה חס רחמנא עלה אבל דינין אימא איש דבר משא ומתן אין אשה לא ואי אשמעינן הא משום דחיותה היא אבל כופר אימא איש

והני נמי הואיל ואיתנהו בשמירה איתנהו נמי בזכירה: **משום** כפרה חס רחמנא עליה. וא"ת כ"ש דאם לא נכתבה חס עליה שפי דאין עליה לא עונש ולא חטא וי"ל דמכל מקום איצטריך כפרה היכא דכתיב בה עונש לנשים בהדיא כגון נבי ערוות:

ופדיון הבן. דילפינן לעיל בפירקין (דף לט.) נשים פטורות מלפדות בגיסם דכתיב תיפדה תפדה: ולר' יוחנן בן ברוקא דאמר. חיובא בפריה ורביה כתיב בנשים היכי ילף תו שאר מצות עשה שלא הזמן גרמא לחיוב ממורא הא הוו מורא ופריה ורביה שני כתובים הבאים כאחד: צריכי. כלומר לאו באין כאחד מינהו ולמימרא דאין מלמדין אלא תרוייהו לריכי דאי הוה כתב חד לא גמיר אידך מיניה: דדכו לכבש. את הארץ במלחמה ואין דרכה בו' וכיון דלא קרינן בה וכבשוה לא קרינן בה פרו ורבו: סיפק בידו לעשות. לכבד את אביו שאין אימת אחריה עליו: לא תתחייב כלל. אפי' פטויה: הניחא בו'. לעול קלי דאותיבנא כילף מת"ת ושאינן מצוה דהוי ת"ת ופדיון הבן בו': מא"ל. גילף מת"ת ופדיון הבן שאר מצות עשה שלא הזמן גרמא לפטור: פפונאי ידעי בו'. תלמידים שבפפונא ומנו רב אחא בר יעקב שהיה דר בפפונא כדאמר בהשותפין (ב"ב דף טז.) גבי שטן ופגיעה לש"ם נתכוונו דרשה רב אחא בר יעקב בפפונא אתא שטן ונשקיה אכרעיה: למען תהיה תורת ה'. אדי כל התורה הוקשה לתפילין ולא שבקינן הקישא וגמרינן מבנין אב ממלה והקהל לזמן גרמא ולא מת"ת ופדיון הבן לשלא הזמן גרמא: ומדמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות שלא הזמן גרמא נשים חייבות. מדאיצטריך למיכתב הקישא למיפטרינהו מזמן גרמא מכלל דבשאר מצות חייבות: הניחא בו'. פלוגתא היא במס' שבת (דף סא.) ובפ' בתרא דעירובין (דף לא:): מא"ל. א"כ איפכא איכא למילף דשלא הזמן גרמא נשים פטורות: ומשני מאן שמעת ליה האי סברא ר"מ. בעירובין ולדידיה לא איצטריך הקישא אלא כדגמרינן בהקישא מבנין אב וגמר מראיה דהוי מ"ע שהזמ"ג ונשים פטורות ודקשיא לן לעיל וגילף ממלה והקהל לחיובא ר"מ סבר שני כתובין הבאים כאחד אין מלמדין: ולר' יהודה דאמר מלמדין. בסנהדרין בפ' אלו מיתות (דף סז:) ואמר נמי בעירובין (דף לז:) דתפילין מ"ע שלא הזמן גרמא מא"ל מסיכא תיתי פטורא למ"ע שהזמן גרמא: משום דהוי שמחה בו'. ולא סבירא לן כאביי דאמר לעיל אשה בעלה משמחה: לכל עונשין. ולאוין עונשין מלקות הן: דבי ר' אליעזר תנא בו'. לאו לפרושי מתני' מייתי לה אלא אידי דאייתינא עונשין מייתי נמי אגב מיסיכא איתרבו לדיני ממון ומיתה למות על ידן סהדרגן: לכל מיתות. איתחייב סהדרגן עליהם מיתה וכן הסור כופר: הך קמייתא. דמיתתו בקרבן שבועת הפקדון דגזל הגר בפ' נשא: בכלל דינין אין לה חיים הכל גוזלין ומחיים והכל גוזלין ומימה: אבל כופר. והמית אין לו אשה דמשמעי נבי כופר דשור המועד שהרג את האדם:

ולרבי יוחנן בן ברוקא נמי ניהוו מורא ופריה ורביה שני כתובין. וא"ת אמאי לא קאמר לרבנן ניהוו מורא ומזוזה ב' כתובים ולמאי דפריסית לעיל דתרוייהו לריכי אתי שפיר: **מבלל** דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות. פי' בקונט' מדאיצטריך קרא להיקישא למיפטר נשים מזמן גרמא מכלל דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות פירוש דאי ה"א פטורות אמאי איצטריך הקישא דתפילין למיפטר נשים מזמן גרמא בלאו הכי נמי הוה ידעינן הכתא בשלא הזמן גרמא נשים פטורות כ"ש דומן גרמא ולא נהירא דהיכי מצי מתיק מהקישא דתפילין אדרבה אי שתיק מיניה הוה ילפינן ממלה והקהל דמ"ע שהזמן גרמא נשים חייבות לכך פי' ר"י מכלל דמ"ע שלא הזמן גרמא נשים חייבות דאי פטורות הוה ליה למיכתב הקישא דתורת ה' בפיך על ת"ת אי אל פדיון הבן להקישא אליו ומומר כי היכי דנשים פטורות מתלמוד אי מפדיון דהיינו מ"ע שלא הזמן גרמא ה"כ פטורות מכל מ"ע שלא הזמן גרמא כמו דמקיש לפטור דהזמן גרמא לתפילין אלא ש"מ מדכתב הא' היקישא לתפילין דהוי הזמן גרמא מכלל דשאר מצות עשה שלא הזמן גרמא חייבות: **אלא** למ"ד תפילין הוי מצות עשה שלא הזמן גרמא מאי איכא למימר פי' הקונט' דאדרבה איכא הוה לן למימר דשלא הזמן גרמא נשים פטורות מתפילין ושהזמן גרמא נשים חייבות ממלה והקהל דסבר שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים עכ"ל והיינו טעמא דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות דדוקא במלה והקהל כתב רחמנא לומר דחייבות אבל כל מ"ע שהזמן גרמא בעלמא נשים פטורות דכיון דאין מלמדין הוו כמו מיעוטא דוקא הני חייבות אבל אחריני לא וא"ת תיקנ זמן גרמא אבל שלא הזמן גרמא מנא ליה דחייבות וי"ל כיון דת"ת ופדיון הבן הוו שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין הוו כמו מיעוטא דוקא הני פטורות אבל שלא הזמן גרמא בעלמא נשים חייבות: **משום** דהוי שמחה מלה והקהל שלשה כתובים הבאים כאחד. וא"ת תרלת ההיא דמ"ע שהזמן גרמא דפטורות דליכא למילף ממלה והקהל דאיכא שמחה בהדייהו הוו שלשה כתובים הבאים כאחד כדפריסית אלא דמ"ע שלא הזמן גרמא מנ"ל דחייבות אימא דפטורות מת"ת ופדיון הבן וי"ל דלית ליה דר' יוחנן בן ברוקא והוו להו ג' כתובים הבאים כאחד ת"ת ופדיון הבן ופריה ורביה וא"ת ולאביי דאמר לעיל (דף לד:) אשה בעלה משמחה א"כ ליכא אלא ב' כתובים ומאי מתרץ ר' יהודה דאמר מלמדין ממ"ע שהזמן גרמא אימא דילף לחיוב ממלה והקהל וי"ל דמוקי קידום היום בהדי מלה והקהל והוו שלשה כתובים ואין מלמדין ונשים ב חייבות בקידום היום מן התורה דכתיב (שמות כ) זכור את יום השבת זכרהו על היין וכל שישנו בשמירה ישנו בזכירה

מסורת הש"ס

א יבמות סב: ניעין מנ: שבת קיח.
ב [לעיל כה. וש"נ]
ג [לעיל לז:]
ד [כ"ק נד:]
ה [מכות יח.]
ו ע"ז רובין לז:
ז [לע"ל כה. וש"נ]
ח פסחים מו סיבה כח. יבמות פד: כ"ק טו. תענית כ: נדה מח: ט [כ"ק טו. ע"ש]
י כ"ק סט
כ [כל זה עד סופו איתא בהגהות בסמיעות כ: ומן ברכות כ: ס"ל לרבא כך אבל אביי ס"ל בברכות סט דנשים חייבות מדרבנן ושנה תוס' דאביי קיימו ולא"ע ותולי אביי חזר בו מכי שמעיה מרבא דברכות שם ע"ש עליו שם זי תשובת הרב]

עין משפט נר מצוה

שפז
ח מיי' פי"ב מהל' ע"ז הל' ג סמג לאוין נ"ב

שפח
ב מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' ה סמג לאוין קפט

איש דבר מצות הוא אין אשה לא. ולאו לוקה דהא איתקש עבד לאשה לפייבו במלות כאשה דגמר (בחגיגה דף ד.) לה לה מאשה אלא הכי קאמר איכא חייבת כל כך כמו אים: **הרי** הוא כולם והמשחית שער אלדעים שיא בסרים והרי מי שאין לו זקן בסרים

איש דבר מצות אין אשה לא ואי אשמעינן הא משום דאיכא איבוד נשמה הם רחמנא עלה אבל הנך תרתי אימא לא צריכא: חוץ מבל תקיף ובל תשחית כו': בשלמא בל תטמא למתים דכתיב (ויקרא כא) אמור אל הכהנים בני אהרן א בני אהרן ולא בנות אהרן אלא בל תקיף ובל תשחית מנלן דכתיב (שם יט) לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך ב כל שישנו בהשחתה ישנו בהקפה והני נשי הואיל ג ולא איתנהו בהשחתה ד ליתנהו בהקפה ומנלן דלא איתנהו בהשחתה ה איבעית אימא סברא דהא לא אית להו זקן ו ואיבעית אימא קרא דאמר קרא לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך מדשני קרא בדיבוריה דא"כ ניכתוב רחמנא פאת זקנכם מאי זקנך זקנך ולא זקן אשתך ולא והתניא זקן אשה והסרים שהעלו שער הרי הן כזקן לכל דבריהם מאי לאו להשחתה אמר אביי להשחתה לא מצית אמרת דיליף פאת פאת מבני אהרן מה להלן נשים פטורות אף כאן נשים פטורות ואי סבירא לן דכי כתב בני אהרן אכוליה ענינא כתיב נישתוק קרא מיניה ותיתי בק"ו ואנא אמינא ח ומה כהנים שריבה בהם הכתוב מצות יתירות בני אהרן ולא בנות אהרן ישראל לא כ"ש אי לאו ג"ש הוה אמינא הפסיק הענין השתא נמי נימא הפסיק הענין ואי משום ג"ש מיבעי ליה ט לכדתניא (שם כא) לא יגלחו גילחו במספריים יהיה חייב ת"ל (שם יט) לא תשחית יכול לקטו במלקט וברהיטני יהא חייב ת"ל לא יגלחו ג הא כיצד גילוח שיש בה השחתה הוי אומר זה תער א"כ ניכתוב קרא את שבזקנך מאי פאת זקנך ש"מ תרתי ואלא הא דתניא זקן האשה והסרים שהעלו שער הרי הן כזקן לכל דבריהם למאי הילכתא אמר מר זוטרא י לטומאת נגעים טומאת נגעים בהדיא כתיבא (שם יג) ואיש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן אלא אמר מר זוטרא לטהרת נגעים טהרת נגעים נמי פשיטא כיון דבת טומאה היא בת טהרה היא איצטריך סלקא דעתך אמינא לצדדים כתיב איש או אשה כי יהיה בו נגע בראש או בזקן הדר אתאן לאיש קמ"ל איסי תני אף בל יקרחו נשים פטורות מאי טעמא דאיסי דדריש הכי (דברים יד) בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת כי עם קדוש אתה לה' אלהיך בנים ולא בנות לקרחה אתה אומר לקרחה או אינו אלא לגדידה כשהוא אומר כי עם קדוש אתה לה' אלהיך הרי גדידה אמור הא מה אני מקיים בנים ולא בנות לקרחה ומה ראית לרבות את הגדידה ולהוציא את הקרחה מרבה אני את הגדידה שישנה במקום השער ושלא במקום שער ומוציא אני את הקרחה שאינה אלא במקום השער ואימא בנים ולא בנות בין לקרחה בין לגדידה וכי כתב כי עם קדוש אתה לה' אלהיך בשריטה הוא דכתיב קסבר איסי שריטה וגדידה אחת

דאיכא איבוד נשמה. מס"ס מייביס רחמנא לשלס כופר: הקפת הראש. סמסום לדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו שאחורי המזנים הלקיס סס עד סמוך לגובס והלדעים מקוס שער סס סיסא ראשו מוקף בשוס לפדחתו אלדעיו ואחרי אזניו עגול סביב סיא הקפס: כל שישנו בהשחתה. דזקן ישנו בהקפת הראש: ולא זקן אשתך. אפי' הועלתס זקן וסשחיתס: פאת פאת. כתיב ביסראל פאת זקנך ומתיב בכהניס ופאת זקנס לא יגלחו וקס"ד דכי כתיב אמור אל הכהנים בני אהרן ולא בנות אהרן אכולא מילתא דכתיב בהסוא עניינא קאי: נשתוק קרא מיניה. מג"ס דפאת פאת למעוטי כניס ישראליות והיתי פטורא בק"ו מכהנות: הפסיק הענין. ולא אאי בני אהרן אלא אטומאה לחוד שים הפסק בנתיס כגון לס ישמא: מבעיא ליה לבדתניא. ליתן את האמור של זס בזס ושל זס בזס דלא נתחייב אלא בהשחתה שע"י גילוח וכיון דאיכא לאוקמי לג"ש לאסי ולא תדרשס למעוטי בנות הואיל והפסיק הענין: מלקט. פלייג"א של מלאכתי מרבות שמחליקין בס את תיק הסייף: רהיטני. פלייג"א של עוסי תריסין: ת"ל לא יגלחו. האמור בכהניס ואין דרך גילוח בדך ואתיא גזירס שוס ליתן האמור של כהניס בישראל ושל ישראל בכהניס: א"כ. דלהכי הוא דאתא נכתוב את שבזקנך דהוס ליס ממי כמאן דכתיב פאה דהא כתיב פאה בהסוא קרא גבי ראש ומדהוי כתיב גבי זקן את שבזקנך ולא כתיב את זקנך ש"מ אפאה קאי והכי קאמר לא תשחית פאות שבזקנך והדר גילף גילוח דהשחתה בפאת פאת ישראל מכהניס ה"נ בנין אב חייב פאת זקן בכהניס וחייב פאת זקן בישראל: מאי פאת ש"מ תרתי. גזירס שוס שלימה לימדך הכתוב אף לכל האמור בענין: לטומאת נגעים. אסימוי מקוס שיער חלוקים מסימוי עור בשר שבנגעי עור בשר כתיב שער לבן ובסימוי נתקי ראש וזקן שער לשוב וקאמר הכא דאס העלתס אאס שער בזקנס הוו סימוי נגעס כדין נתקי זקן: בהדיא כתיב. זקן של אאס דכתיב אים לו אאס: לטהרת נגעים. לכהתעהר פטנן דין טהרת מלוכע בתגלחת ולפוריס: איצטריך. לטומאת נגעים דהאמרן מעיקרא להשוות סימוי נתקי זקן לאאס לסימוי זקן אים ולאמרת בהדיא כתיב סד"א לגדדין כתיב דאאס הכתוב בקרא לא קאי אלא אנתקי הראש ואו כאן דכתיב בסופיס אתאן לאים ולא לאאס קמ"ל הא דבריהס הרי הן כזקן לכל דבריהס: בנים ולא בנות. בנים אתס לה' לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בנים ולא בנות לקרחה אבל לגדידה אף הבנות: או אינו. אלא אף לגדידה: כשהוא אומר. בפסוק שלאחריו כי עם קדוש אתה ואף הנשים בכלל עם: ס"ג מרבה אני את הגדידה שעשה בתקוס שער ושלא במקוס שער ומוציא אני את הקרחה שאינה אלא במקוס שער: גדידה. אשגרטיל"ר וחוקי האמורי סיו על מתיסן: בשריטה הוא דכתיב. וקס"ד שריטה וגדידה תרתי ניגהו חד ביד וחד בכלי ואע"ג דשריטה בהאי עניגא לא כתיב כיון דדמיא לגדידה כתבס הכא ולא תימא אף הנשים פטורות כתיב כי עם הדום לרבויי ותני אפיר עפי ולאו לאסרוסי קרא דהא בנים ולא בנות גבי גדידה כתיב ומיגיס אליבא

מסורת הש"ס
א ת"כ פ' אמור פרשה כנ:
ב גיר נז:
ג [ברכות ד: וס"ג]
ד [עי' תוס' בכורות כנ: ד"ה אבל"א]
ה [נשל כא: וס"ג]
ו מכות כא. גיר מז: נח:
ז ת"כ פ' קדושים
ח [יומא פ. וסס:]
ט [עי' תיסב תוס' יומא פ: ד"ה דקריא]
י ל"ל אי בסרכא דלשל. רש"א

אחת היא. משמעות שתיהן בין ביד בין בכלי: מבני אהרן: דכתיב (ויקרא כא) לא יקרחו קרחה בראשם גבי אמור אל הכהנים: דכי כתיב קרא. בני אהרן: נשתוק קרא: מהך ג"ש גבי ישראל: בראשם. שאמור אצל כהנים מה ת"ל דלפי שאמר בישראל בין עיניכם משמע שמוך לפדחת: ומה להלן. בישראל על מת דהתם כתיב למת: א"כ. דלהך מילתא לחודיה אתא: נכתוב. בתרוייהו קרח מאי קרחה הוה ליה כג"ש יתירה לגוירה גמי הא: תפילין גופייהו מהבא גמירי. כגומר הסיא ג"ש דבין עיניכם מיבעי ליה לאגמר מקום תפילין מסכא דלא תימא בין עיניכם ממש דהיינו על פדחתו אצא ליף מבין עיניכם דקרחה דבמקום שער דבלאו מקום שער לא מסכחת קרחה והיינו לאעלה מפדחתו: ובין לאביי ובין לרבא. דנפקא להו פטורא דנשים מקרא אחרינא בנים אתם מאי דרשי בים: וכ"ת שבלי הוא דמקרו בני. כשאין בהם אצא שטות הוא דמיקרו בנים אבל כשהם רשעים דלית בהו שימותא לא מקרו בנים: משחיתים. דהיינו עבודה זרה כדכתיב (דברים ד) פן תשחיתון ועשיתם פסל וגו': בני מעליא לא מקרו. עוד לעולם: ת"ש. דהדרי מקרו בני אל חי ג"י תסובה: מתני' הסמיכות כו'. איזה סומכת ואיזה מניפה ואיזה מגשת מנחה ואפי' היא כשבת אין הסבודים כשרים בה להגיש מנחה בקרן מערבית דרומית כמספטים דתנינן לה בפ"ב דסוטה (דף יד:) ואיזה קומלת ומקטרת ואיזה מולקת עוף ואיזה מקבלת דם ואיזה מזה דם חטאת העוף חוץ מסוטה וגזירה שהם מניפות מנחתן בעצמן בין כהנות בין ישראליות שמנחתן טעונה תנופה בבעלים וכגון' גבו' אל בני ישראל. דויקרא וכתיב בהסיא עניינא וסמך ידו: דבר אל בני ישראל והניף. כלו את אהרן המקריב את זבח שלמיו וכתיב בהסיא עניינא והקיף: הקרב אותה. מהאי קרא נפקא לן הגשה בפ"ב דסוטה (שם): איתקש מליקה להקטרה. והא מעיטא הוה מוהקטירו אותו בני אהרן:

ס"ג

אי לאו ג"ש ה"א הפסיק הענין. וא"ת היכי תיסק אדעתין למימר הכי הא מפקינן לעיל (דף לה:) מפאת שאינה בכל תשחית ולא אמר דקרחה שכתוב בפרשה ראשונה קודם כל תשחית הפסיק הענין לפאת זקן וכ"ש דקאי אקרחה שהיא ראשונה בפרשה קרובה יותר לבני אהרן דכתיב בפרשה ועוד קשה דת"ק דמתני' היכי פליג אקרחה דקאמר במתני' חוץ מכל תקיף וכל תשחית ולא קאמר וכל יקרחו והא אפי' מפאת אמר לעיל דקאי אבני אהרן כ"ש דקאי אקרחה דקרובה לבני אהרן וי"ל דסד"א דגבי קרחה דאע"ג שהיא קרובה לבני אהרן הפסיק הענין משום דכתיב (דברים יד) כי עם קדוש אתה דמרבה נשים ואפי' בישראל ומפרש בגמ' דלא הפסיק הענין: אם כן ליכתוב קרא קרח. פי' וליתן את האמור על זה בזה הוה מפקי במה מצינו ואי משום דריבה בהו מצות יתירות אין לנו לחלק מצוה אחת שאנו מוצאין בכהנים ובישראל בהדיא דודאי גוף המצוה לא היינו לומדים אבל פירוש המצוה גמרי ספיר מהדדי: תפילין גופייהו מהכא גמרינן להו. וא"ת ומה בכך מ"מ מילף קרחה מתפילין דאין ג"ש למתלה וגימא מה תפילין נשים פטורות ה"נ גבי קרחה וי"ל דשמא לא נגמרה ג"ש אלא לאחמוטי מקום הנחת תפילין וקשה להר"ם אמאי אין מניחין תפילין בכל הראש כי היכי דקאמר קרחה בכל הראש ונמא לאכי מהני אאי בין עיניכם דהוה מצי למכתב בראשיכם ואע"ג דגבי קרחה כתיב בין עיניכם ואפ"ה קרחה בכל הראש וי"ל דלאגמר ג"ש נכתב:

הסמיכות והתנופות והנגשות. נראה דמהנגשות ואילך מייירי בכהנים ואתו קראי בגמ' למעוטי כהנות אבל סמיכות ותנופות איירי בישראל: **הקבלות** והזאות. וסולמה וזריקה לא קתני דהולכה בכלל קבלה שהרי מן והקריבו הכהן נפקא כמו קבלה וזריקה בכלל הזאה וא"ת אמאי אילטריך קרא בגמ' למעוטי נשים תיפוק ליה דכולהו מ"ע שהזמן גרמא הוו שהרי אינן מוהגות אלא ביום כדכתיב (ויקרא ז) ביום צוותו להקריב קרבניהם וי"ל דמ"מ אילטריך קרא למעוטיהו ולמיפסל קרבן בנשים דאי לאו קרא לא הוה ידעינן שהעבודה פסולה בהן להכי אילטריך קרא למעוטי למימר דמהלכי עבודה ועבודתן פסולה מיהו מסמיכה קשה אמאי אילטריך קרא למעוטיהו דהא עבודה לא אתחלל בהכי פלומר כלא סמיכה נמי אין הקרבן פסול בכך ואם נעשה סמיכה בנשים לא מיפסל קרבן בכך ח וי"ל דמ"מ אילטריך קרא למעוטי דסד"א מסוס דכתיב וסמך ושחט איתקש סמיכה לשחיטה מה שחיטה כשרה בנשים כדתנן בזבחים (דף לא:) ומייתי בסמעתא קמייתא דשחיטת חולין (דף ב:) כל הפסולין שנשחטו שחיטתן כשרה שנשחטה כשרה בזרים ובנשים וכו' אף סמיכה כשרה בנשים להכי אילטריך למעוטי ותנופה נמי אילטריך למעוטי מסוס דאסכחן תנופה דכשרה בנשים כדמפרש לקמן:

מסורת הש"ס

א [נשל כא: וש"כ] ב מכות כ. ספרי פ' ראה ת"כ פ' אמור ג [מנחות לו:] ד ספרי פ' ראה ה ת"כ פ' אמור ו"ה לג. ע רוכין לו: חגיגה טו. חול ן פס. ו ת"כ פ' לו מנחות פ:. ז [נ"ל לגניף] ח [עי' תוס' מנחות לג: ד"ה ידו וכו' הניחו דבר זה בקיבוץ]

אחת היא אביי אמר היינו טעמא דאיסי דגמר קרחה קרחה מבני אהרן מה להלן נשים פטורות אף כאן נשים פטורות ואי סבירא לן דכי כתיב קרא בבולי עניינא הוא דכתיב נשתוק קרא מיניה ותיתי בק"ו ואנא אמינא ומה א כהנים שריבה בהם הכתוב מצות יתירות בני אהרן ולא בנות אהרן ישראל לא כ"ש אי לאו ג"ש הוה אמינא הפסיק הענין השתא נמי נימא הפסיק הענין ואי משום ג"ש מיבעי ליה ב לכדתניא לא יקרחו יכול אפי' קרח ארבע וחמש קרחות לא יהא חייב אלא אחת ת"ל קרחה ג לחייב על כל אחת ואחת בראשם מה ת"ל לפי שנאמר (דברים יד) לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת יכול לא יהא חייב אלא על בין העינים מנין לרבות כל הראש ת"ל בראשם לחייב על הראש כבין העינים ואין לי אלא כהנים שריבה בהם הכתוב מצות יתירות ישראל מנלן נאמר כאן קרחה ונאמר להלן קרחה מה כאן חייב על כל קרחה וקרחה וחייב על הראש כבין העינים אף להלן חייב על כל קרחה וקרחה ד וחייב על הראש כבין העינים ומה להלן על מת ה אף כאן על מת א"כ נכתוב קרא קרח מאי קרחה שמעת מינה תרתי רבא אמר היינו טעמא דאיסי דיליף בין עיניכם מתפילין מה להלן נשים פטורות אף כאן נשים פטורות ורבא מאי טעמא לא אמר כאביי קרח קרחה לא משמע ליה ואביי מאי טעמא לא אמר כרבא אמר לך תפילין גופייהו מהכא גמר לה ו מה להלן מקום שעושים קרחה בגובהה של ראש אף כאן מקום הנחה בגובה הראש ובין לאביי ובין לרבא האי בנים אתם מאי דרשי ביה האי מיבעי ד לכדתניא בנים אתם לה' אלהיכם בזמן שאתם נוהגים מנהג בנים אתם קרוים בנים אין אתם נוהגים מנהג בנים אין אתם קרוים בנים דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר בין כך ובין כך אתם קרוים בנים שנאמר (דברים ד) בנים סכלים המה ואומר (דברים לב) בנים לא אמון בם ואומר (ישעיה א) זרע מרעים בנים משחיתים ואומר (הושע ב) והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי מאי ואומר וכי תימא סכלי הוא דמקרי בני כי לית בהו הימנותייהו לא מיקרו בני ת"ש ואומר בנים לא אמון בם וכי תימא כי לית בהו הימנותא הוא דמיקרו בנים כי פלחו לעבודת כוכבים לא מיקרו בנים ת"ש ואומר זרע מרעים בנים משחיתים וכ"ת בנים משחיתים הוא דמיקרו בני מעלייא לא מיקרו ת"ש ואומר והיה במקום אשר יאמר להם לא עמי אתם יאמר להם בני אל חי: מתני' ז הסמיכות ח והתנופות והנגשות והקמיצות ט והקטרות והמליקות והקבלות והזאות נוהגים באנשים ולא בנשים חוץ ממנחת י סוטה יא ונזירה שהן מניפות: גמ' סמיכות דכתיב (ויקרא א) דבר אל בני ישראל וסמך יב בני ישראל סומכים ואין בנות ישראל סומכות: תנופות: (שם ז) דבר אל בני ישראל והניף יג בני ישראל מניפין ואין בנות ישראל מניפות: הנגשות: דכתיב (שם ז) וזאת תורת המנחה הקרב אותה בני אהרן בני אהרן ולא בנות אהרן: קמיצות: דכתיב (שם ב) והביאה אל בני אהרן וקמץ בני אהרן ולא בנות אהרן: הקטרות: דכתיב (שם ג) והקטירו אותו בני אהרן בני אהרן ולא בנות אהרן: המליקות: דכתיב (שם א) ומלק והקטיר איתקש מליקה להקטרה: הקבלות: דכתיב (שם) והקריבו בני אהרן ואמר מר

עין משפט נר מצוה

שצג מ"מ פי"ב מהל' ע"ז הל' יז סמג לאין סב עשה לאין סי' קפ סעיף ו

שצד כ ג מ"מ פ"ט עשה סעיף ע

שצה ד מ"מ פ"ג מהל' מעשה הקרבנות הל' ח סמג עשין קפג

שצו ה מ"מ פ"ט עשה פ"ע הלכה עו

שצז ו מ"מ פ"ע מהל' ביאת מקדש הל' ל

שצח ז מ"מ פ"ג מהל' סוטה הל' יז ופ"ט מהל' מעשה הקרבנות הל' עז

שצט ח מ"מ פ"ע מהל' מעשה הקרבנות הל' עז ופ"ח מהל' מזבח הל' ד

האשה נקנית — פרק ראשון — קידושין

הוץ ממנחת סוטה וגזירה מפני שהן מגיפות. וא"ת תיפוק ליה דכל הני מיינ כשרות בכגדים לפי שהן. מהוסרי בגדים להא אמר בפ"ב דזבחים (דף יז:) דאפי' כהנים בזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם וי"ל דמיירי שלבשו את הבגדים א"נ י"ל כיון דלא נגעו בבגדי כהונה לא הוו מחוסרי בגדים:

אי דפרה אלעזר כתיב בה. פי' בקונט' אפי' כהן הדיוט פסול וכ"ש נשים תימה הניחא למ"ד לדורות אמי בעינן כ"ג דומיא דאלעזר פריך הכא אבל למ"ד בכהן הדיוט מרבינן אפיר אבל למ"ד בכהן הדיוט מרבינן ליה לדורות קשה דמאי פריך הכא גמרא דילמא מש"ה מיצטריך ז (קרא) הכא למעוטי נשים משום דהעבודה מותרת בכהן הדיוט לדורות וי"ל דה"ש מדאיצטריך התם לרבויי כהן הדיוט מכלל לגבי נשים פשיטא ליה לתנא דאין עבודה כשרה בהן וכן יש לפרש בסמוך אי דפנים וכו':

אי דפנים כהן משיח כתיב. פי' בקונט' הזאת הפרוכת ומזבח הזהב האמורים בפר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור וגרלה להר"ש דאע"ג דפר העלם דבר מרבינן התם (ת"כ פ' ויקרא) דעבודתה בכשרה אפי' בכהן הדיוט דמרבינן ליה מן ה' דהכהן המשיח אפ"ה מדאיצטריך קרא לרבויי כהן הדיוט דכשר בה מכלל דפשיטא ליה לתנא דנשים אינן כשרות בה:

ומה בן אהן שלא קבע לו כהן לשחיטתו קבע לו כהן להזאתו בן עוף שקבע לו כהן וכו'. וא"ת איכא ח (עץ ארז וחזוב) ומש"ה בעי כהן להזאתו אבל בן עוף שלא קבע לו כלי להזאתו שהרי הזאה בעצמו של כהן הויא לא בעינן כהן דכה"ג פריך בזבחים (דף מח:) דהתם בעי למילף מהאי ק"ו דהכא דבן עוף טעון שחיטה בלפון אי לאו האי פירכא וי"ל דפירכא זו דטעון כלי הוי פירכא כל דהו דאיכא למימר דהזאה מהניא אפי' בעילומו של כהן יותר מבכלי וא"כ התם דבעי למילף בהאי ק"ו דבן עוף תהא שחיטתו בלפון הוי מילתא רבה דבעי לאתויי לפון דאינו מוהג בכל הזבחים א"כ יש סברא למעוטי לפון מבן עוף בפירכא כל דהו אבל כהן שריך בכל הזבחים לא הוי מילתא רבה לרבויי בבן עוף הלכך ליכא למעוטי בן אהן שאינו טעון כהן בתחילה שהרי הזאה בזר כשרה עשון כהן בפירכא כל דהו כדפריכית ועוד וי"ל דהכא עבדינן ק"ו דבן עוף שאינו טעון כהן בסוף שהרי בכל מקום טעון כהן בסוף יותר מבתחילה בסוף לקבלה ולהולכה ולזריקה בן עוף שטעון כהן בתחילה אינו דין שטעון כהן בסוף אפי' בכל הזבחים לא הוי מילתא רבה דבעי למילף מהאי ק"ו שם פירכא ט: **מבנים** כהן ידו תחת יד הבעלים ומניף. וא"ת הוי הגיפה דה"ג אמרי' במנחות (דף לד.) אין תנופה בחיברין פי' בשותפים דהיכי ליעבוד ליעפו והדר ליעפו כלומר דעיקר עבודה דקרבן הוי בכוף והשתא הוי ק"ו מיניה וביה ואין להביא בשאי ק"ו שם פירכא ט: דבעלים שותפין חשיב כה"ג הגיפה אם אחד מהם מניח ידו תחת יד הבעלים ממש דבכה"ג הוי הגיפה אלא ר"ל שאוחז הכלי למטה והבעלים אוחזין למעלה והשתא ליכא הגיפה כלל שהכהן מניח את ידו תחת יד הבעלים ומשום הכי הוי הגיפה אלא ר"ל שאוחז הכלי למטה והבעלים למעלה ה"נ נמי מנחות איכא שיד הבעלים תהיה דה"ל אשכחן גבי ביכורים שהכהן היה אוחז בשפתיו כלומר בשפת הכלי למעלה והבעלים למטה ה"נ נמי מנחות איכא שיד הבעלים תהיה למעלה ויד הכהן למטה: **כל** מלוה התלויה בארץ כו' חוץ מן הערלה והכלאים. בירושלמי פריך אמאי לא תני לה חלה ומעשר לפי שאינה בעיסה של עובדי כוכבים ולא מיירי מתני' אלא בדברים המוהגים בישראל ובעובדי כוכבים וקשה אמאי לא תני חלה ולא תרומה ומעשר כדפריך מחלה ואין לומר לפי שאינם אלא מדרבנן דהא חלה נמי אינה בא"ל אלא מדרבנן ואפ"ה בעי אמאי לא תני חלה ולא משני לפי שהיא מדרבנן וי"ל דלהכי בעי מחלה לפי שנזרו על חלה בכל מקום אבל על תרומה ומעשר לא גזרו במקומות הרחוקים מא"י אלא דוקא תעיירות הסמוכות לארץ והיינו טעמא דגזרו על החלה בכל מקום עפי' מתרומה ומעשר לפי שהחלה דומה יותר לחובת הגוף שהרי החיוב בא פ"י גלגול עיסה שהאדם עושה והלכך דין הוא שיגהוג בכ"מ אפי' בא"ל אבל תרומה ומעשר אינן מעלות אלא על מי שיש לו קרקע ודמי עפי' לחובת הארץ עי"ל דהיינו טעמא דלא בעי מתרומה ומעשר משום דתני בירושלמי רבותיו שבא"ל היו מפרישין תרומה ומעשר עם שכאו הרוכים וביטלום ובעי מאי רוכים מתורגמניא ויש ליתן טעם לפיכך בטלו תרומה ומעשר לפי שבטשו בא"ל אין הקרקעות שלנו שהרי משועבדות הן למלך ואם מלך אינו נותנם מהם מס למלך א"כ אין להם דין קרקע להפרש תרומה ומעשר וא"ת בא"י נמי משועבדות הן למלך ואפ"ה מפרישין תרומה ומעשר וי"ל דאין קנין לעובד כוכבים בא"י להפקיע מיד מעשר ומן הירושלמי שהאתי יש להוכיח דערלה ופאה וזהגיס בשל עובדי כוכבים וכן משמע בפ' אין מעמידין (ע"ז דף לה:) דקאמר התם מפני מה גפנות העובדי כוכבים אסורין מפני שמעמידין אותם בתרם של ערלה ומיירי בערלה של עובדי כוכבים דדוחק הוא לומר דמיירי בערלה דעובד כוכבים דאי בערלה דישראל הלא אסור למכור דדמי ערלה אסורין בא"ל יורד ולוקח ובלבד שלא ירחנו לוקח ושל כרחך מיירי בערלה אחד המעטע ואחד המבריך ואחד הארכיב יש בהם משום ערלה וא"כ אין אנו נהגיסו וקשה דהא אמרי' במס' [ר"ה (דף ט:) לענין] ערלה אחד המעטע ואחד המבריך ואחד המרכיב יש בהם משום ערלה וא"כ אין אנו נהגיסו מן הכרמים שהעובדי כוכבים מבריכין אותן בכל שנה ואע"פ שאין אנו יודעין ודאי שמבריכין כולם הוה לנו לילך אחר הרוב ואומר רבינו שמשון שאל בעובדי אדמה ואמרו לו שאינן חותכין הזמורה מן הסדן וא"כ הוא יונק עוד מן הזקנה ואמר התם (ירושלמי פ"ק דערלה) המבריך בזמן שיונק מן הזקנה פטור מן הערלה ואם פיסק חייב והוא ניכר היטב כשיונק מן הזקנה וכשאינו יונק מן הזקנה אינו נהגיסו מן הזקנה עליהן נוטין [לגד אחר] וכשפוסק עליהן נוטין לגד [זקנה] וסימניך דהאי מאן דאכיל מחבריה בהיא לאיסתכולי אם הזמורה יונקת מן הזקנה נוהג בזמן הזה ולכך יש ליזהר שאם אדם יודע בודאי שהשעורים נזרעו אחר זמן הקרבת העומר דהיינו אחר ר"ש ונרלה דאדם נוהג בזמן הזה ולכך יש ליזהר שאם אדם יודע בודאי שהשעורים נזרעו אחר זמן הקרבת העומר דהיינו אחר ר"ש

מסירת הש"ס

א תגיגה יא. זבחים יג.
ב [עי' תוס' בתוכות ה. ד"ה שמא]
ג [ל"ל אלעזר]
ד [ערובין נד.]
סוטה יט. מכות ג: נדרים נה.
מזיר כד: זבחים קה: מנחות לח: ט:
ה [עי' תוס' יזיר כד: בד"ה אמר וכו' פי' על זה]
ו סוטה יט. מכות יח: מנחות פא. פוסק מז: ספרי פ' נשא ז [ל"ל תנא]
ח רש"ל מ"ז
ט [ועי' תוס' זבחים מח: ד"ה מה לבן]

א **והקריבו זו קבלת הדם: והזאות: הזאה דהיכא אי דפרה אלעזר כתיב בה אי דפנים** (ויקרא ד) **הכהן המשיח כתיב בה אלא הזאה** ב **דבן עוף דאתיא בק"ו מבן צאן ומה בן צאן שלא קבע לו כהן לשחיטתו קבע לו כהן להזאתו בן עוף שקבע לו כהן למליקתו אינו דין שיקבע לו להזאתו: חוץ ממנחת סוטה וגזירה: א"ל רבי** ג **אליעזר לר' יאשיה דדריה** ד **לא תיתיב** ה **אכרעך עד דאמרת לי להא שמעתתא מנין למנחת סוטה שטעונה תנופה מנלן בנופה כתיב** (במדבר ה) **והניף את המנחה אלא תנופה בבעלים מנלן** ו **אתיא יד יד משלמים כתיב הכא** (שם) **ולקח הכהן מיד האשה וכתיב התם** (ויקרא ז) **ידיו תביאנה מה כאן כהן אף להלן כהן מה להלן בעלים אף כאן בעלים הא כיצד כהן מכניס ידו תחת יד בעלים ומניף אשכחן סוטה גזירה מנלן אתיא כף כף מסוטה: מתני'** ח **כל מצוה שהיא תלויה בארץ אינה נוהגת אלא בארץ ושאינה תלויה בארץ נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ**

ס"ג הזאה דהיכא. וכ"ג איכא כתיבה: אי דפרה. הזאת דמה דפרה אדומה: אלעזר כתוב בה. ואפי' שאר כהנים פסולין וכ"ש נשים: אי דפנים. הזאה דפנים כגון הפרוכת ומזבח הזהב האמורין בפר כהן משיח ופר העלם דבר של ציבור: הכהן המשיח כתיב בהן. למעוטי הדיוטים וכ"ש נשים ומאי איצטריך ליה לתנא למיתניינה: הזאת דם עוף. דכתיב בחטאת העוף (ויקרא ה) והזה מדם החטאת ואיצטריך לאתמועינן נשים פסולות ונפקא ליה מק"ו מזריקת דם דעולת בן אהן דכתיב ביה (שם ח) וזרקו בני אהרן: לא קבע לו כהן לשחיטתו. בשחיטה כשרה בזר דכתיב (שם) וזרקו בני אהרן: בן עוף שקבע לו כהן למליקתו. דכתיב (שם ה) והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו: לר' יאשיה דדריה. שהיה בדורו אמורא כמותו ויש להבין מכאן שעדיין בימי ר' אלעזר היה ר' יאשיה בר פלוגתיה דר' יוחנן קיים לרבי איצטריך למיתני לרבי יאשיה דדריה לאפוקי ר' יאשיה קאישה: בבעלים מנלן. שתהא הסוטה עלמה מניפתה דלמא לכהן קאמר רחמנא דכתיב (במדבר ה) ולקח הכהן מיד האשה וגו': ה"ג מה כאן כהן אף להלן כהן מה להלן בעלים אף כאן בעלים: ידיו תביאנה. בבעלים כתיב ובתנופה משתעי: כף כף מסוטה. בסוטה כתיב (שם ה) ונתן על כפיה ובגזיר כתיב ונתן על כפי הנזיר (שם ו): **מתני'** תלויה ואינה תלויה. בגמרא מפרש להו:

חוץ

חוץ מן הערלה והכלאים. כאע"פ שתלויות בארץ נוהגים אף בח"ל סערלה הלכה וכלאים מדברי סופרים כדלקמן (דף לח:): אף החדש. מלאוכלו לפני העומר: גמ' תלויה דכתיב בה ביאה. שתלאה הכתוב בביאת הארץ כגון כי תבאו (ויקרא יט) כי יביאך (שמות יג): תפילין ופטר חמור כתיב בהו ויהיה כי יביאך בפרשת קדש לי (שם): ונוהגין בין בארץ בין בח'. תפילין דאסכחן בכמה דוכתין בדרבנן דמורלאי דבכל דמנהי תפילין ה (פטר חמור בפטר רחם תלה רחמנא): חובת הגוף. היינו לוגם תלויה בארץ לוגם נוהגת לא על הקרקע ולא על גידוליו אלא על גופו של אדם כגון שבת תפילין עבודת כוכבים פטר חמור מילה ערלות וכיולא בהם: חובת קרקע. שמוטלת על הקרקע או גידוליו כגון תרומות ומעשרות חלה לקט שכחה ופאה שביעית חדש ערלה כלאים: מנא ה"מ. דחובת הגוף נוהגת בכל מושבות וחובת הקרקע לוגם אלא בארץ: תשמרון זו משנה. שמביאה לידי מעשה דכתיב תשמרון לעשות: אשר אתם חיים. בין בארץ בין בח"ל: צא ולמד. על לוגם מסה שכתוב לומר כל הימים אשר אתם חיים על האדמה: ממה שאמור בענין. דסמוך ליה אבד תאבדון וגו' דהיינו עבודת כוכבים ועליהם נתרבו כל מושבות דכתיב כל הימים אשר אתם חיים ודבר הלמד מענינו אחד מי"ג מדות הוא ונלמד מכאן דכל חובת הגוף נוהגת אף בח"ל: אבל חדש. לא נהג ואע"ג דכתיב בים ממושבותיכם בסיפים דולחם וקלי וכרמל וגו' אלא למימרא בכ"מ שאתם יושבים אלא לומר שאף בארץ לא נתחייבו כל י"ד שנה שהיו בגלגל שכבשו והחלקו עד שנתיישבו בה והכיר כל אחד את שלו: או דלמא לקולא פליג. דקאמר ת"ק חוץ מן הערלה והכלאים מהלכה וכ"ש חדש דכתיב בים מושבות ומשמע כ"מ שאתם יושבים ואתא ר"א למימר אף בחדש הוא מן המלות התלויות בארץ ואין נוהג אלא בארץ דמושב לאחר ירושה וישיבה משמע: אקמייתא. לא קאי אחוץ אלא אכל מלוה התלויה בארץ: מאן ת"ק. דמתני' דפליג אדר"א: ר' ישמעאל היא. דשמעינן ליה דאמר מושב לאחר ירושה וישיבה הוא ואין חדש נוהג אלא בארץ ואתא ר"א למימר אף בחדש נוהג בין בארץ בין בח"ל ולמד שכ"מ דלמדך שכ"מ שנא' בו מושב אינו אלא לאחר ירושה וישיבה ד"ר ישמעאל אמר לו ר"ע הרי שבת שנאמר בו מושבות ונוהגת בין בארץ בין בח"ל א"ל שבת ק"ן אתיא מה מצות קלות נוהגות בין בארץ בין בח"ל שבת חמירא לא כ"ש מדאמר אביי מאן תנא דפליג עליה דר"א ר' ישמעאל ש"מ ר"א לחומרא פליג ש"מ מכדי רבי ישמעאל אהיכא קאי אנסכים בנסכים ביאה ביום השבת ולא הזרה דהא איצטריך לדרשא אחרינא כדדרשינן בפ"ק דשבת (דף כ.) בכל מושבותיכם אי אתה מכשיר אבל אתה מכשיר במדורות בית המוקד וע"ק דקאמר בסמוך סד"א הואיל בעניינא דמועדות כתיב והאי קרא לא כתיב בעניינא דמועדות לכך נראה דקרא אחרינא הוא דכתיב שבת היא לה' בכל מושבותיכם בפרשת אמור אל הכהנים גבי מועדות: בנסכים אלא יאכל מהם ומספק אין לאסור כל השעורים כיון דרוב השעורים מזרעו קודם ע"ז בניסן וכירושלמי נמי משמע דחדם נוהג אף בכל עובדי כוכבים דפריך עלה דמתני' דקתני אף החדש אמאי לא תני הלה ומשני לפי שאינה בכל עובדי כוכבים משמע דחדם דקתני במתני' נוהג בכל עובדי כוכבים: הרי תפילין ופטר חמור. פי' בקונט' דנוהג בה"ל דהא אסכחן בכמה דוכתין דרבנן אמורלאי דבכל דמנהי תפילין וכן מצינו בבכורות (דף יח.) ו דרמי בר חמא דהיה מבכל היה לו פטר חמור וא"ת דלמא מדרבנן הוו עבדי וי"ל דמ"מ פריך דכי נמי מדרבנן הוו עבדי מ"מ הו"ל למיתניה במתני' חוץ מתפילין ופטר חמור דהא חשיב ערלה במתני' דמשמע בסמוך דאינו אלא מדרבנן דקתני יורד ולוקח וכו' וא"ת היכי תיסק אדעתיה למימר דמלוה התלויה בארץ הוא אא"כ נאמר בה ביאה והרי כלאים דלא כתיב בהו ביאה וקרי ליה במתני' תלויה בארץ וי"ל דלעולם היה יודע דמצוה שהיא חובת הקרקע נקראת תלויה בארץ אע"ג דלא כתיב בה ביאה אלא הוה סלקא דעתיה דאף אותה שהיא חובת קרקע אלא חובת הגוף לא כתיב בה ביאה הוא נמי נקראת תלויה בארץ ולהכי פריך הרי תפילין ופטר חמור: ה"ג לא ולמד ממה שכתוב בענין מה עבודת כוכבים מיוחדת. ול"ג עבודת כוכבים בכלל היתה ולמה יצאת להקיש אליה שהרי יצאת לומר אבד תאבדון: ללמדך סב"מ שנאמר בו מושב. פי' בקונטרס דגבי פרשת נסכים קאי דכתיב כי תבואו אל ארץ מושבותיכם ועשיתם אשה וגו' וליף ר' ישמעאל מקרא אלא כא הכתוב אלא להטעינן נסכים לבמת ליבור ואפי' קרבן יהיה בבמת ליבור דמשמע לקמן (עמוד ב) אבל לא קרבן יהיה בבמת יחיד ונפקא לן מדכתיב בהאי פרשת נסכים אשר אני נותן לכם משמע בבמה המוהגת בכולכם הכתוב מדבר אלא ע"כ האי מושבותיכם לא משמע כל מקום שאתם יושבים דאין במת ליבור אלא במקום אחד א"כ ממושבותיכם דכתי' אתא לאשמועי' דאף במת גלגל שהיה שם מזבח הנחשת כל י"ד שנה שכבשו והלקו והיא במת ליבור לא נתחייבו בנסכים אלא דוקא עד שבאו לשילה דהיינו אחר ירושה וישיבה ונתחייבו בנסכים ושוב לא פסקו נסכים מבמת ליבור אפי' משחרבה שילה היתה במת ליבור בנוב וגבעון והיינו דקאמר ללמדך שכ"מ כו' כלומר מדפירש לן קרא במה המוהגת בכולכם ש"מ מושבותיכם דכתיב בנסכים ולאו כל מקום משמע דא"כ הוי לה במת יחיד הנעשית בכ"מ בשעת היתר הבמות עכ"ל: והרי שבת שנאמר בה מושבות. פי' בקונטרס דכתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם

חוץ מן הערלה והכלאים. ר"א אומר אף החדש: גמ' מאי תלויה ומאי שאינה תלויה אילימא תלויה דכתיב בה ביאה ושאינה תלויה דלא כתיב בה ביאה והרי תפילין ופטר חמור דכתיב בהן ביאה ונוהגין בין בארץ בין בח"ל אמר רב יהודה ה"ק כל מצוה שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל חובת קרקע אינה נוהגת אלא בארץ מנה"מ דת"ר (דברים יב) אלה החוקים אלו המדרשות והמשפטים אלו הדינים אשר תשמרון זו משנה לעשות זו מעשה בארץ יכול כל המצות כולן לא יהו נוהגים אלא בארץ ת"ל (שם) כל הימים אשר אתם חיים על האדמה אי כל הימים יכול יהו נוהגים בין בארץ בין בח"ל ת"ל בארץ אחר שריבה הכתוב ומיעט צא ולמד ממה שאמור בענין (שם) אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם וגו' מה עבודת כוכבים מיוחדת שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל אף כל שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל: חוץ מן הערלה והכלאים: איבעיא להו ר"א לקולא פליג או להומרא פליג להומרא פליג וה"ק ת"ק חוץ מן הערלה ומן הכלאים דהלכתא גמירי לה אע"ג דאיכא למימר חובת קרקע היא אבל חדש בארץ אין בח"ל לא מ"ט מושב לאחר ירושה וישיבה משמע ואתא ר"א למימר אף חדש נוהג בין בארץ בין בח"ל מ"ט מושב בכ"מ שאתם יושבים או דלמא לקולא פליג וה"ק ת"ק חוץ מן הערלה והכלאים דהלכתא גמירי לה וכ"ש חדש דמושב ג כ"מ שאתם יושבים משמע ואתא ר"א למימר חדש אינו נוהג אלא בארץ דמושב לאחר ירושה וישיבה משמע ומאי אף אקמייתא ת"ש דאמר אביי מאן תנא דפליג עליה דר"א ר' ישמעאל היא ד דתניא ללמדך שכ"מ שנא' בו מושב אינו אלא לאחר ירושה וישיבה ד"ר ישמעאל אמר לו ר"ע הרי שבת שנאמר בו מושבות ונוהגת בין בארץ בין בח"ל א"ל שבת ק"ן אתיא מה מצות קלות נוהגות בין בארץ בין בח"ל שבת חמירא לא כ"ש מדאמר אביי מאן תנא דפליג עליה דר"א ר' ישמעאל ש"מ ר"א לחומרא פליג ש"מ מכדי רבי ישמעאל אהיכא קאי אנסכים בנסכים

ביאה

כתוקתרו הכמות בא כתוב זה ללמדנו כי תבואו אל הארץ ותהא במת יחיד מותרת אף היא תעשו נסכים והני מיתה נזבחים (שם):

תא
א מיי' פ"ב מהל' מאכלות אסורות הל' כ סמג לאוין קמז טוש"ע יו"ד סי' רלד סעיף ו

תב
ב מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סי' רלו סעיף סט

תג
ג מיי' פ"ז מהל' ע"ז הל' ו סמג עשין עז

מסורת הש"ס
[א ולקיון לט. ב ספרי פ' רא ג [מנחות פה. ד ספרי פרשה אלה לך ה רש"ל מ"ז ו [לגיינו לא רכ כי מן ברש דלכ יוסף]

ביאה ומושב כתיב בהו. וסיכי יליף מיניס מושב בלא ביאה דלמא הלי דמפרש ביה ביאת הארץ הוא דלא בעי למימר כל מקום שאתם יושבים אבל מושב בלא ביאה אימא לך אפי' ח"ל: מקום שאתם יושבים אבל מושב בלא ביאה ומושב וחדש אתא ר' ישמעאל לאסמוטינן דכתיב ביה כמו ביאת הארץ ומושבות: במאי קמיפלגי. מה דאה ר"ע אלא למד כו' ישמעאל דכיון דכתיב ביאה ומושב בארץ קאמר לאחר ירושה וסיבה: ר' ישמעאל סבר לא קירבו נסכים במדבר. ואע"ג דכתיב במילואים (שמות כט) וזה אשר תעשה על המזבח וכתיב ביה נסכים בעולת התמיד בקרבן ליבור הוא דהוו אבל הימודים לא נתחייבו בנסכים אלא מבאת הארץ ואילך ולאחר ירושה וסיבה: ור"ע סבר קירבו נסכים. ליחיד במדבר מסקרבו לרבים הלכך על כרחך אי להטעינה נסכים לבמה גדולה לא אילטריך קרא שכבר טעונה ועומדת ובאיה האמורה כאן לא מפני במת יחיד שהותרה בביאתן לגלגל כל י"ד שנה ובא הכתוב להטעינה נסכים: האי תנא דבי ר' ישמעאל. דלעיל דלית ליה ירושה וסיבה אלא סיכה דכתיב מושב עם ביאה מפיק מחידך תנא מולא מדעתו של תנא אחר דאפי' לא כתיב אלא ביאה לחודיה אינו אלא לאחר ירושה וסיבה: ופרט לך באחת מהן. גבי מלך כתיב (דברים יז) כי תבא אל הארץ וגו' וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך: וביכורים. וסיס כי תבוא אל הארץ (שם כו) דפריש בה נמי ירושה וסיבה: מלך דדרכו לכבוש. ישימו עליהם לאלתר ולא לפניהם: מידי דהוה אחלה. דהכל מודים שנתחייבו בה מיד דכתיב בה (במדבר טו) בבואכם ותניא (בספרי פ' שלח לך) משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה שנאמר בהן כי יביאך כי תבאו וכאן נאמר בבואכם מכיון שבאו נתחייבו: למה לי. כיון דחובת הגוף היא פטיחא דנוסגת בכל מושבות: תבעי קידוש. ב"ד ולא נסיג קידוש אלא ביהודה כדאמר בסנהדרין (דף יח:) כל דרישות שאתה דורש יהיו בשבנו של מקום: גבי חלב ודם. חקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם כל חלב וכל דם לא תאכלו (ויקרא ג): גבי מצה. בכל מושבותיכם תאכלו מצות (שמות יב): יאכלוהו. לפסח: בשלמא למ"ד כו'. ומושב דכתיב גבי חדש לאו לירושה ויסיבה אתא הייבו כו':

בגמ' תיפגוע ר' בקונטי מה דאה ר"ע לחלוק על ר' ישמעאל הכל לא בעי מה דאה ר' ישמעאל לחלוק על ר"ע משום דדרים לכם כמה הנוהגת בכולכם כדפי' בקונטי לעיל: **לא** קירבו נסכים במדבר. פי' עד שנתייבשו בא"ר משום דכתיב גבי מילואים וזה אשר תעשה על המזבח וכתיב בהו נסכים בעולת התמיד בקרבן ליבור הוא דהוו קרבן יחיד לא נתחייב בנסכים אלא מבאת הארץ ואילך ולאחר ירושה וסיבה ועל כן לא נתחייבו בנסכים במדבר דאי נתחייבו שוב לא הפסיקו אפי' בגלגל ור"ע סבר קירבו נסכים במדבר פי' ונסכים דכתיב בפ' שלח לך היינו נסכי יחיד אף בבמת יחיד דאי להטעין נסכים לקרבן יחיד ובמה גדולה לא אילטריך קרא שכבר טעונה ועומדת מזמן שהיו במדבר וא"כ מושב דקאמר לא לאחר ירושה וסיבה קאמר שהרי במדבר הקריבום שהיה קודם ולא בא אלא להתיר קרבן יחיד בבמת יחיד בביאתו לגלגל כל י"ד שנה ובא הכתוב להטעינם נסכים:

דו"ל ואמרה ביאה בתורה סתם. בפרשה בהעלותך על בחדש הרא"שון פירש"י דפרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אחר למעלת שאין מוקדם ומאוחר בתורה ולמה לא פתח בזו מפני שהוא גמולן של ישראל שכל הרבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד וא"ת ולמה לא הקריבו וי"ל דסבירא להו כתנא דהכא דאמר שכ"מ שנאמר ביאה אינו אלא אחר ירושה וסיבה ובפסח נאמר ביאה וא"ת א"כ היאך הקריבו גם פסח זה וגם אותו פסח שעשו בימי יהושע קודם שנכבשה ונחלקה הארץ וי"ל שעשו ע"פ הדיבור וא"ת כיון שאין הדין לא היה להם לעשות מה גנות היה להם וי"ל דהיינו גנותם שנשתהו ליכנס לארץ עד הרבעים שנה מפני עון המרגלים ולפיכך לא נעשו ואם היו זוכים ליכנס לארץ מיד היו מצווים מיד עוד י"ל דס"ל כי האי תנא דאמר דביאה הכתוב גבי תפילין משמע עשה מצוה זו שבשבילה תכנס לארץ וכן משמע ביאה דכתיב גבי פסח וא"ת א"כ למה לא עשו כי אם פסח אחד וי"ל לפי שהיו רובם ערלים וכתיב (שמות יב) כל ערל לא יאכל בו והיינו גנותם וא"מ אינם הוטפים במה שלא עשו אותו דהא ערל אסור באכילת פסח וא"ת למה לא מלו לפי שלא נשבה להם רוח לפוגים כל הרבעים שנה שהיו במדבר לפי שהיו נזופים בעון המרגלים וכן משמע במס' תענית ה (דף ו.):

ובכורים לא כ"ם כו'. ליתיה בהתא הך סברא דלעיל בבורים דמתהגיא לאלתר] ת"י: **מושב** דכתב רחמנא גבי מצה למה לי. תימה דבסוף ערבי פסחים (פסחים דף קכ.) ו מפיק מיניה לקובעו חובה בזמן הזה וי"ל דשמא תנאי הוא דהאי תנא מפיק ליה מבערב תאכלו מצות: **בזמן** דאיכא פסח אין בזמן דליכא פסח לא קמ"ל מושבותיכם.

ממורת השם

א זבחים קיא. תענית ו: [ע"ש]
ב [לעיל כה. ומ"ג]
ג [בכורות ה.] ד ר"ה יג. ה [שם לא מלאתי ו"ל: יבמות עב. ושם מבואר להדיא כך וע"ע שם בתוס' ד"ה מש"ס]
ו [שם ליתא ועי' רש"ל ורש"ל]
ז [עי' בירושלמי בתענ' פ"ב ה"ב]

ת"ל דתיכף בא לחלוק על ר' ישמעאל דלמא הלי דמפרש ביה ביאת הארץ הוא דלא בעי למימר כל מקום שאתם יושבים אבל מושב בלא ביאה אימא לך אפי' ח"ל: ר' ישמעאל סבר אבל מקום שנאמר ביאה ומושב אינו אלא לאחר ירושה וישיבה דברי ר' ישמעאל אי הכי אמר לן ר"ע הרי שבת שנאמר בו מושבות וא"ל שבת ק"ו היא נימא ליה אנא ביאה ומושב קאמינא הדא ועוד קאמר ליה הדא דאנא ביאה ומושב קאמינא ועוד דקא אמרת הרי שבת שנאמר בו מושבות שבת ק"ו היא במאי קמיפלגי בקירבו נסכים במדבר קא מיפלגי א"ר ישמעאל סבר לא קירבו נסכים במדבר ור"ע סבר קירבו נסכים במדבר אמר אביי האי תנא דבי ר' ישמעאל מפיק מאידך תנא דבי ר' ישמעאל דתנא דבי ר' ישמעאל הואיל ונאמרו ביאות בתורה סתם ופרט לך הכתוב באחד מהן לאחר ירושה וישיבה אף כל לאחר ירושה וישיבה ואידך משום דהוה מלך וביכורים שני כתובים הבאים כאחד ב וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין ואידך צריכי דאי כתב רחמנא מלך ולא כתב ביכורים הוה אמינא ביכורים דקא מיתהני לאלתר ואי כתב ביכורים ולא כתב מלך הוה אמינא מלך דדרכו לכבש לאלתר ואידך נכתוב רחמנא מלך ולא בעי ביכורים ואנא אמינא ומה מלך דלכבש לאחר ירושה וישיבה ביכורים לא כל שכן ואידך אי כתב הכי הוה אמינא מידי דהוה אחלה קמ"ל והשתא דאמרת חובת הגוף נוהגת בין בא"י בין בח"ל מושב דכתב רחמנא גבי שבת ל"ל איצטריך ס"ד אמינא הואיל ובענינא דמועדות כתיבא תיבעי קידוש כי מועדות קמ"ל מושב דכתב רחמנא גבי חלב ודם למה לי איצטריך סד"א הואיל ובענינא דקרבנות כתיבי בזמן דאיכא קרבן ניתסר חלב ודם בזמן דליכא קרבן לא קמ"ל מושב דכתב רחמנא גבי מצה ומרור למה לי איצטריך סד"א הואיל וכתיב (במדבר ט) על מצות ומרורים יאכלוהו בזמן דאיכא פסח אין בזמן דליכא פסח לא קמ"ל ביאה דכתב רחמנא גבי תפילין ופטר חמור למה לי ההוא מיבעי ליה לכדתנא דבי ר' ישמעאל עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ בשלמא למאן דאמר מושב כל מקום שאתם יושבים משמע היינו דכתיב (יהושע ה) ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ד ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול אלמא אקרוב

ומ"ת ביאה דכתיב גבי פסח ל"ל וי"ל דאתא לומר עשה מצוה זו שבשבילה תיכנס לארץ ומ"ת מבערב תאכלו מצות (שמות יב) נפקא דהכתוב קבעו חובה ועל כרחך שלא בזמן פסח מיירי דאי בזמן פסח מעל מצות ומרורים נפקא (פסחים דף קכ.) וי"ל דתרי קראי מושבותיכם ובערב תאכלו מצות צריכי חד לח"ל בזמן שבהמ"ק קיים וחד לח"ל בזמן שאין בהמ"ק קיים: **ממחרת** הפסח אכול מעיקרא לא אכול. ז הקשה ה"ר אברהם אבן עזרא היכי אמרי' ממחרת הפסח דהכא הוי שנה עשר בניסן שנקרב העומר דלמא ממחרת הפסח ממחרת שחיטת הפסח קאמר דהיינו ט"ו בניסן שעדיין לא נקרב העומר דהכי נמי אשכחן בפרשת מסעי דכתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל והם יצאו בט"ו ואומר ר"ת דהאי ממחרת הפסח דהכא היינו ט"ו בניסן נמי קאמר וה"פ דקרא ויאכלו מעבור הארץ כלומר מן היום ממחרת הפסח שהרי הוקרבו לאכול מצות וקלי דהיינו חדש לא תאכלו עד עשר היום הזה דהיינו ט"ז בניסן לאחר שקרב העומר וה"נ אשכחן ט"ז דאיקרי בעשר היום הזה דכתיב ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה ור"י מפרש נהי דבעלמא ממחרת הפסח הוי ט"ו הכא ר"ל ט"ז ולשון התורה לאוד ולשון נביאים מכמיס לאוד ועל כרחך ל"ל כן דאם לא כן אמאי איצטריך למימר מעיקרא לא תאכל הא אין לחלק בין ט"ו לקודם ט"ו כיון דאפתי לא איקרב עומר אלא פשיטא דר"ל ט"ז דהיינו ממחרת אכילת הפסח והיינו דס' מסעי ר"ל ממחרת שחיטת הפסח כדפירשתי. [וע"ע חוס' ר"ה יג. ד"ה דאחריבו]:

לא הוו צריכי. שנסתפקו מן המן שבבליה: אל ארץ נושבת. מעבר הירדן ואילך שהיא חשובה מארץ סיחון ועוג כדאשכחן במשה שהיה מתאוה ליכנס לה וקרי לה מובחר: קצה ארץ כנען. בערבות מואב שסם מת ועל שפת הירדן שהוא קלה כנישת ארץ כנען: חסר שלשים. שנסתפקו מעוגות שהוליאו ממצרים דכתיב (שמות יב) ויסעו מרעמסס ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אילים ובין סיני בחמשה עשר יום לחדש השני וכתיב בתריה בשבתו על סיר הבשר וגו' וכתיב (שם) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים בע"ז באייר המן התחיל לירד: ויבכו בני ישראל. שלשים יום עמדו בערבות מואב לבכי ומשלמוה יהושע להסיען הכינו להם לדרך ג' ימים ובשלישי עברו את הירדן דכתיב בעוד שלשת ימים וכתיב בעשור לחדש הראשון: צא שלשים ושלשה למפרע. והן עשרה לניסן וכ"ג דאדר למפרע והוא ז' באדר ו' ימים עברו ממנו וכ"ג הרי כ"ט באדר חסר הוא: שלש מצות. חדש וערלה וכלאים: בכניסתן לארץ. שהרי במדבר לא זרעו ולא קלרו ולא נטעו: והוא הדין שינהגו. החדש מפורש בו מושב וקשבר כל מקום שאתם יושבים משמע וערלה וכלאים מק"ו: שאין איסורו איסור עולם. אלא כל ע"ז בניסן דכתיב עד עשר: ואין איסורו איסור הנאה. דתנן (מנחות דף טא.) קולר לשחת ומאכיל לבהמה: ויש היתר לאיסורו. ובשוס ע"ז עלמו איסורו מותר אם יש עומר קרב: כלאים שאיסורן איסור עולם. זרע הנעה וחרלן אסורים הנפנים לעולם: ואסורין בהנאה. דכתיב (דברים כב) תקדש לשון הקדש: והוא הדין לערלה בשתים. אף הערלה באה בק"ו זה בשני הוכחות אע"פ שהשלישי אין בה שאין איסורו איסור עולם מיהו איסור הנאה הוא ואין לו היתר בתוך ימי איסורו: ר' אלעזר בר"ש. פליג אדאבוה וסבר דחדש אינו נוהג בח"ל וערלה וכלאים אינו אלא הלכה או דברי סופרים כדלקמן:

אקרוב עומר והדר אכול אלא למ"ד לאחר ירושה וישיבה ניכול לאלתר לא הוו צריכי דכתיב (שמות טז) ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה עד בואם אל ארץ נושבת את המן אכלו עד בואם אל קצה ארץ כנען א א"א לומר עד בואם אל ארץ נושבת שכבר נאמר אל קצה ארץ כנען וא"א לומר אל קצה ארץ כנען שהרי כבר נאמר עד בואם אל ארץ נושבת הא כיצד בשבעה באדר מת משה ופסק מן מלירד והיו מסתפקין ממן שבבליהם עד ט"ז בניסן תניא אידך ב בז' באדר ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וכי מ' שנה אכלו והלא מ' שנה חסר שלשים יום אכלו אלא לומר לך עוגות שהוציאו ממצרים טעמו בהם טעם מן ב תניא אידך ג בז' באדר מת משה ובז' באדר נולד מנין שבז' באדר מת שנאמר (דברים לד) וימת שם משה עבד ה' וכתיב (שם) ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלשים יום וכתיב (יהושע א) ויהי אחרי מות משה עבד ה' וכתיב (שם) משה עבדי מת ועתה קום עבור וכתיב (שם) עברו בקרב המחנה וצוו את העם לאמר הכינו לכם צידה כי בעוד שלשת ימים ד תעברו את הירדן וכתיב (שם ד) והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון צא מהן ל"ג ימים למפרע הא למדת שבז' באדר נולד משה ומנין שבז' באדר נולד משה שנאמר (דברים לא) ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבא שאין ת"ל היום מה ת"ל היום ה מלמד שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום ומחדש לחדש שנאמר (שמות כג) את מספר ימיך אמלא תניא ר"ש בן יוחי אומר שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ ונוהגות בין בארץ בין בח"ל וה"ה שינהגו ומה חדש שאין איסורו איסור עולם ואין איסורו איסור הנאה ויש היתר לאיסורו נוהג בין בארץ בין בח"ל כלאים שאיסורן איסור עולם ואיסורן איסור הנאה ואין היתר לאיסורן אינו דין שינהגו בין בארץ בין בח"ל וה"ה לערלה בשתים ו ר' אלעזר בר' שמעון אומר

אקרוב עומר והדר אכול. בירושלמי מקשה למה לא אכלו מצה מחדש ויבא עשה דבערב תאכלו מצות וידחה ל"ת דחדש ומתרץ דאין עשה דקודם הדבור דוחה ל"ת דאחר הדבור אי נמי י"ל דגזירה כזית רשון אינו כזית בני: ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה ר"ח כו'. וא"ת אמאי לא משיק ליה כולה מילתא בהדיא דכתיב (יהושע ה) ויאכלו המן ממחרת הפסח ולא היה עוד לבני ישראל מן אלמא דעד השתא הוה להו לישראל ושמא ניחא ליה למידרש מדברי תורה: עד בואם אל ארץ נושבת. פי' בקונטרס היינו מעבר לירדן ואילך דהשובה מארץ סיחון ועוג עד בואם אל קצה ארץ כנען היינו על שפת הירדן שהוא קצה ארץ כנען והיינו ארץ סיחון ועוג וי"מ איפכא דארץ נושבת היינו ארץ סיחון ועוג וקרי ליה נושבת לפי שקרובה למדבר ומפקא ממדבר והוא ישוב וקצה ארץ כנען היינו סוף ארץ כנען: צא מהן ל"ג למפרע. פי' בקונט' ל' יום עמדו בערבות מואב לבכי ומשלמוה יהושע להסיען הכינו להם לדרך ג' ימים כדכתיב בעוד שלשת ימים אתם עוברים ונמצא שכלו ל' יום אבל משה בז' בניסן ולמחרת ביום ח' דיבר הקב"ה עם יהושע שקודם לכן לא דיבר עמו שאין השכינה שורה מתוך עצבות ח והיינו דכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש והקשה ר"י מקרא אחרינא דכתיב ביהושע (ג) ויהי מקצה שלשת ימים ויאמר יהושע אל העם התקדשו כי מחר יעשה ה' בקרבכם נפלאות ומקצה שלשת ימים היינו יום עשירי וקאמר להו למחר אלמא כי"ח עברו וקרא קאמר בעשור לחדש וי"מ שהקב"ה דיבר עם יהושע ביום ל' דאבל משה שהוא ז' בניסן ואע"ג דאין שכינה שורה מתוך עצבות מ"מ מקצת היום ככולו וקאמר להו בעוד שלשת ימים תעברו את הירדן לבד מאותו יום שעומד ב ויהושע אמר להם מקצה ג' ימים עד אותו יום שנתייחד עמו הדבור דהיינו ל"ב כי מחר יעשה ה' נפלאות דהיינו ל"ג יום ויום עשירי בחודש ודוחק הוא דבעוד שלשת ימים דקאמר הקב"ה חלוק ממקצה שלשת ימים דקאמר יהושע ועוד לא הוי כמו בעוד שלשת ימים יש"א פרעה (בראשית מ) דהתם הוי בתוך שלשה ימים כדכתיב (שם) ויהי ביום השלישי יום הולדת את פרעה וגו' לפיכך יש לישב פי' ראשון דודאי לא דיבר עמו אלא לוקא ביום ל"א לאבל משה דהיינו מ' ניסן ואמר לו הקב"ה בעוד שלשת ימים עם אותו יום שעמד בו דהיינו יום עשירי תעבורו ומקצה שלשת ימים דקאמר יהושע להעם היינו סוף יום שני שסמוך ליום ג' וזהו ביום ל"ב בסופו סמוך לתחלת יום ל"ג כמו ההוא דפסחים (דף יח:) במיפק תרתי ועייל תלת וכן מצינו בירמיה (לד) דכתיב מקץ שבע שנים תשלחו איש את עבדו ופריך בערכין (דף לג.) מאי קאמר שבע והלא עבד יוצא בשש ומשני שש לגמרי ושבע לגרעא פי' שאם פגע בו יוכל שנת ז' לרציעתו או למכירתו תשלחהו אלמא אע"ג שהיובל משמט מתחלתו קורא מקץ שבע שנים הכא נמי קרי תחילת יום ג' מקצה שלשת ימים: שאין איסורו איסור עולם. פי' בקונט' אלא כל ע"ז בלבד ויש היתר לאיסורו שביום ע"ז איסורו ניתר אם עומר קרב ולפ"ז אתיא כר' יהודה דאמר במנחות בפ' ר' ישמעאל (דף סח.) דכל ע"ז אסור כי ליכא עומר ואיכא למ"ד התם האיר המזרח מתיר: והוא הדין לערלה בשתים. פי' בקונט' אע"ג דאין איסורו איסור עולם דמותרת בשנה רביעית מיהו איסורו איסור הנאה ואין לו היתר תוך ימי איסורו והקשה ר"ת הרי הפרי שנגדל בשני ערלה אסור לעולם ואין לו היתר ופי' ר"ת דערלה זו בשנה רביעית קאמר דיש היתר לאיסורו ע"י פדיון אבל בשתים ר"ל איסורו איסור עולם ואיסור הנאה והר"ר י"ט פי' דבערלה ממש קאמר דיש היתר לאיסורו והכי פירושו יש היתר לנרוס איסור ולנוטעם וכלאים אסור לגדלם ולזורעם והקשה לו ר"ת דקתני בספרי יש היתר לאחר לאחר איסורן משמע שהאיסור נפקע וה"ר משה מפונטייז"א מפרש דערלה יש היתר לאיסורו ע"י כ"ד דפרי ערלה אסורין עד ע"ו בשבע ואם מיסרו ב"ד הדש כשליו הרי ממהרין יום התירן וכן חדש דחדש אסור עד י"ז בניסן ואם חסרו ב"ד חדש אחד נמצא שממהרין יום התירן משא"כ בכלאים שאין ב"ד יכולים להתירן בשום ענין ועוד אומר ר"י דאחילן קאי דיש היתר לאיסורו לפרי שנגדל בו דאילו מאסר מה שנגדל לאחר ג' שנים וכן קנה שיבולת אין התכולה נאסרת משום חדש מה שנגדל בקנה השבולת לאחר העומר הואיל והשרים קודם העומר אע"ז אתי אפי' למ"ד האיר המזרח מתיר ט: והוא הדין לערלה בשתים. ואם תאמר עבל ותרומה ומעשר גילף מק"ו דחדש דנוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ אז במה מצינו שהרי

מסורת השס"ם

א סדר עולם פ"י תוספתא דסוטה פי"ח ב [ני' הערוך בערך משה ת"ר בו' בארר פי'] ג מגילה יג: ד [ע"ל אתם עוברים] ה ר"ש יח. סוטה יג: סדר עולם פ"י תוספתא דס"ע פי"ח פסיקתא פרשת וילך ו [תוספתא פ"ח] ז [ע' הגיה סוגיא לקמן נו: אלא מתוורתא דחזקיה] ח [בכת ל:] ט [וע"ע תוס פסחים מד: ד"ה וה"ה]

תה
ל ב מיי' פ"ט מהל' שמיטה הל' ב סמג עשין קמט

תו
ג מיי' פ"ו מס הל' ח

תז
ד מ"ר ב"ר מה' מאכלות אסורות הל' ב סמג לאוין קיב טוש"ע י"ד סי' רנג סעיף ב

תח
ב מיי' שם הל' י סמג לאוין קמד טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף ח

תט
ו מיי' שם הל' ח סמג לאוין קמה טוש"ע שם סי' רלו סעיף סע

תי
ז מיי' שם הל' י סמג לאוין קמד טוש"ע י"ד סי' רלד סעיף ח

תיא
ח מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ע"י

תיב
ט מיי' שם הל' יב ופ"ח מהל' כלאים הל' יד טוש"ע י"ד סי' רלו סעיף סע

מסורת השס"ם
א תוספתא דקדושין פ"א ב מ"ק כ: גיטין לו. ג ר"ה ט: ד ערלה פ"ג מ"ט
ה גם זה שם ברכות לו. ו ערלה פ"ג מ"ט ותוספתא דערלה פ"ג ז רש"א מ"ז

א כל מצוה שנצטוו ישראל לארץ נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ לאחר כניסתן לארץ אינה נוהגת אלא בארץ חוץ מן [ה] השמטת כספים ושילוח עבדים שאע"פ שנצטוו עליהם לאחר כניסתן לארץ נוהגת בין בארץ בין בחוצה לארץ השמטת כספים חובת הגוף היא לא נצרכא אלא לכדתניא [ב] דתניא רבי אומר (דברים טו) וזה דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים [ג] בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים בזמן שאי אתה משמט קרקע אי אתה משמט כספים ואימא במקום שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים ובמקום שאין אתה משמט קרקע אין אתה משמט כספים ת"ל (שם) כי קרא שמיטה לה' מכל מקום: שילוח עבדים חובת הגוף היא סד"א הואיל וכרוב (ויקרא כה) וקראתם דרור בארץ בארץ אין בח"ל לא ת"ל יובל היא מכל מקום א"כ מה תלמוד לומר בארץ [ג] בזמן שהדרור נוהג בארץ נוהג בחוצה לארץ אין דרור נוהג בארץ אינו נוהג בחוצה לארץ [ד] תנן התם [ל] החדש אסור מן התורה בכל מקום [מ] ערלה הלכה [י] והכלאים מדברי סופרים מאי הלכה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכתא מדינה עולא אמר ר' יוחנן [י] הלכה למשה מסיני א"ל עולא לרב יהודה בשלמא לדידי דאמינא הלכה למשה מסיני היינו דשני לן בין ספק ערלה לספק כלאים [ה] דתנן [ח] ספק ערלה בארץ אסור בסוריא מותר בחוצה לארץ יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט ואילו גבי כלאים [ו] תנן [ט] כרם הנטוע ירק וירק נמכר חוצה לו בארץ אסור בסוריא מותר בחוצה לארץ יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד אלא לדידך

ניתני

כל מצוה שנצטוו ישראל. להגיגים קודם שיכנסו לארץ דהיינו חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל: חוץ מהשמטת כספים. ולקמיה פריך הא גמי מצוה עליה קודם לכן דהא חובת הגוף היא ומאי חוץ: לא נצרכא אלא לבדתניא. דלא נצטוו עליה קודם לכן: בזמן שאין אתה משמט קרקע. כגון במדבר ולאחר שנגלו: ואימא במקום כו'. ולמעוטי הולא לארץ לף בזמן שארץ: אסור מן התורה בנ"ט. קסבר מוסב כל מקום שאתה יושבים משמע: הלכתא מדינה. הגיגוהו הס עליהם בחולה לארץ: היינו דשני לן. חמור ספק ערלה מספק כלאים ספק ערלה ספק עבדו עליה שלא שנים אי גמי פרדס שם בו נטיעות ערלה ושאר נטיעות ולקט עובד כוכבים מן הפירות ואין ידוע מהיכן: בסוריא. היא ארץ לובה שבבא דוד וסנפה עם ארץ ישראל וקסבר כיבוש יחיד לא שמיה כיבוש הלכך ספיקו מותר ולקמן (דף לט.) פרכינן ואי הלכה למשה מסיני היא בחולה לארץ היאך מיקל בספיקה ומשנינן אימא כך לאמרה הלכה ספיקה מותר בחולה לארץ ודאה אסור: ובח"ל. דרחיק טפי ולא מיחלף: יורד. ישראל ולוקח מן העובד כוכבים הלוקט מפרדס שם בו נטיעות ילדות וזקנות וישראל יודע שהוא נכנס שם ולוקט לכתחלה: ובלבד שלא יראנו. ישראל כשהוא לוקט מן הערלה ושלא דתניא לעיל בסוריא מותר בשלקט כבר אבל לכתחלה אינו אומר לו לך רד ולקוט: כרם הנטוע ירק. שזרע ירק בין הגפנים דס"ל כלאי הכרם: וירק נמכר חוצה לו. ויש לחוש שמא מירק שגדל בכרם הוא ושוה ליה ספק כלאים: יורד. עובד כוכבים ולוקט מן הכלאים ממש ומוכר להבר: ובלבד שלא ילקוט. החבר עלמו ביד ואם איתא דערלה בחולה לארץ דברי סופרים ולא הלכה למשה מאי שנא דאמיר בספק ערלה מספק כלאים:

ניתני

איסורו איסור עולם ואין היתר לאיסורו בעודו בכל ותרומה וי"ל דאיכא למיפרך מה להדם שכן אינו בשאלה תמר כהני שהן בשאלה פי' שיכולין לשאול לחכם כדי לחזור מהפרשת תרומה ומעשר שהפרים וטבל אע"ג שאינו בשאלה לעולם הוי בכל עד שתקנו מ"מ כיון דאיסורו אינו אלא מחמת תרומה ומעשר לא אמירי מיגייהו עוד י"ל דאיכא למיפרך דלא דמי להדם שהרי איסורו בא מאליו ולא ע"י מעשה אדם אבל בכל ותרומה איסורן בא ע"י מירוח שהוא מעשה אדם ומאן יש לדחות להדם גמי בא ע"י אדם דהיינו הפרשה והזריעה: השמטת כספים חובת הגוף היא. פי' בקונט' ולמה אתה אומר שהיא מצוה שנצטוו עליה אחר כניסתן לארץ כיון דחובת הגוף נצטוו עליה אף במדבר ומשני בזמן שאי אתה משמט קרקע כגון במדבר דליכא הרשה וזריעה אי אתה וכו' ופריך ואימא במקום שאתה משמט כלומר אף בזמן שבהמ"ק קיים לא תהא השמטת כספים אלא בארץ ומשני הכא רבייה קרא ת"ל כי קרא שמיטה דמשמע מ"מ וקשה דא"כ לא היה לו לומר ת"ל כי קרא שמיטה כיון דהתירון של קוטיא הוא אלא הוה ליה למימר [ה] (אלא) אמר קרא כי קרא שמיטה ועוד קשה דהיאך מוכל לפרש לעיל שתנהוג שמיטת כספים במדבר והלא אין שמיטות אינו אלא לאחר ירושה ויישבה כדאמרי' בסוף פירקין (לקמן דף מז:) גדול ת"ת שקדם לשמיטה ס"א שנה וכ"ל השמטת כספים חובת הגוף הוא וא"כ פשיטא דמוכח אפי' בח"ל ומאי אתא ר"א בר"ש לאשמועינן ומשני לא צריכא לכדרבי אלעזר משום הקשא דמקשי כספים לקרקעות איצטריך למימר וגרסי' מהו דתימא במקום שאתה משמט קרקע דהיינו בא"י שהרי חובת קרקע היא אתה משמט כספים ובמקום שאי אתה משמט כספים וכיון דאין שמיטת קרקע בח"ל השמטת כספים לא תהא בח"ל ת"ל כי קרא שמיטה מ"מ וממקרא זה מפיק ליה ר"א בר"ש דמהא אף בח"ל ולפי גירסא זו ואימא במקום שאתה משמט כו' הוא סיוס התירון ולאו בלשון קוטיא הוא כמו לפי' הקונט' ואית ספרים דגרסי גמי במקום כו' וכן בסמוך דפריך שילוח עבדים חובת הגוף היא כו' כדפרישית גבי השמטת כספים צריך לפרש גבי שילוח עבדים ולא ניחא לפרש כמו שפי' בקונט' בהשמטת כספים ורש"י פי' בפ' השולח (גיטין דף לו.) גבי הא דאמר אביי בשביעית בזמן הזה דלא משמט מדאורייתא ורבי היא דתניא רבי אומר וזה דבר השמיטה שמוט כו' דקרקע אינה נשמטת מהרשה וזריעה אלא דוקא בזמן הבית מהאי קרא גופיה ופירש אחד שמיטת קרקע דהרשה וזריעה ואחד שמיטת כספים דהשמטת מלוה אידי ואידי שביעית כשאין היובל נוהג שמיטין גמי לא היו נוהגין כדדרים בירושלמי וזה דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחת שמיטת יובל ואחת שמיטת שביעית בזמן שיובל נוהג שביעית נוהג אי היובל נוהג כו' ובזמן הזה אין היובל נוהג דגבי יובל כתיב בארץ בכל יושביה בזמן שכל יושביה עליה יובל נוהג כו' ובזמן הזה אין יושביה עליה והואיל ויובל אינו נוהג שביעית גמי אינה נוהגת וקשה מה שפי' דשמיטת קרקע היינו מהרשה וזריעה בשביעית והוצרך להביא רש"י ההיא דרשה דירושלמי דא"כ היה לו לאביי להביא אותה כיון שהיא עיקר דמשם מוכיח דשמיטה אינה נוהגת בשהרי לא ידענן כלום אלא מהוא לכך פי' ר"ת כי זאת הדרשה דהכא היינו ההיא דירושלמי דהא רבי גמי אמרה התם ושמיטת קרקע קרי יובל שחוזרת לבעלים ביובל משא"כ בשביעית ושמיטת כספים קרי שביעית שאין השמטת כספים ביובל כדדרשינן בספרי בפרשת ראה וזה דבר השמיטה שמיטה משמטת כספים ולא יובל וה"פ בזמן שאתה משמט קרקע ביובל שהיא חוזרת לבעלים אתה משמט כספים היינו שביעית שבכספים נוהגים וה"ה דמיירי בשמיטת הרשה וזריעה דשמיטה שביעית לגמרי ולפיגן לה משמיטת יובל והא דקתי שמיטת כספים משום דיקא קרקע לפי שהיה רולה להזכיר מה היא שמיטת יובל נקט גמי שמיטת כספים דדמיא להו שמיטת יובל שביובל חוזרות השדות מלוקח למוכר ושמיטת כספים כמו כן מופקעים ממלוה ולוה אי גמי משום דבשביעית נוהגת שמיטת כספים משא"כ ביובל ומש"ה נקט לה:

הערלה הלכה והכלאים מדברי סופרים. וא"ת אמאי לא ילפינן כלאים מק"ו דהדם דנוהג אף בח"ל דאמר אין איסורו איסור עולם כו' וי"ל דקסבר האי תנא דכתיב גבי כלאים שדך למעוטי זרעים שבח"ל כדאמר לקמן (דף לט.) ואין לומר דערלה מיהא נייתי בקל והומר דהדם דאיכא למימר כלאים יבאו

ניתני או אידי ואידי כו'. דערלה ודכלאים לו זה וזה יורד ולוקט דלא אסרו בח"ל אלא את הזורע לו את הלוקט בידים: ספק לי. לקוט אלא בפני שיהיה ספק אצלי ואכא איכול ובערלה קאי: חריפי דפומבדיתא. טיפא ואבימי בני רחבה דפומבדיתא: סתום ספיקא ואבד ודאה. כלומר ספיקו מותר ודאה אסור והיתר ספיקא סתמיהו לחורות בהלכתא ולא לדרשו ברבים סומיל ומקילין בה וכה"ג אמרי' בנדרים (דף כג:) במילתא אחריתי רב סולא בר חיננא סבר למדרשיה בפירקא ל"ל רבא תנא סתיה לה סתומי ואת דרים לה בפירקא אלמא סתום סתום הדבר קאמר כך הסיב רבינו גרשם בר' יהודה ז"ל: ואבד ודאה. סומיל והן מקילין אל תתיר להם לספק זה אלא זה אבד לותם הפירות בידים: והברז על פירותיהן. על אלו המקילין בה שעונין גניזה: אף החדש. אלמא בערלה כת"ק ס"ל דקא מוסיף חדש: תני חדש. ולא תתני אף והכי קאמר ערלה וכלאים הרי הם כשאר הטלויין בארץ ואין נוהגין בח"ל אבל חדש נוהג בח"ל דכתיב בו מושב כל מקום שאתם יושבים: בסוריא מותר. ואי ודאה בח"ל הלכה היכי מזלזלינן בספיקא: כך נאמרה. הלכה למשה: לוקין על הכלאים בח"ל דבר תורה. כדליף לקמיה: בהרכבת האילן. מין בשאינו מינו: חקתי תשמרו. מדלא כתיב ושמרתם את חקתי משמע את חקתי אחר מעולם תשמרו מלמד שהזהיר את מה וכיון עליהן ואלו הן החקים בסמוך לא תרביע שדך לא תזרע ואיזו זריעת כלאים שהני אומר שהקקתים לך כבר דומיא דבהמה דבר המסויים והייתו הרכבה ומסכת נפקא לן בסנהדרין (דף ס.) דבני נח הוזהרו עליהן והכא אתה מוסיף ללמוד מהיקש זה דומיא דבהמה אפי' בח"ל דהא חובת הגוף היא אף שדך בח"ל: והכתיב שדך. המיוחד לך וח"ל לא הקנו לך מן השמים: ההוא למעוטי זרעים. דכלאי הכרם בח"ל דמשום דאפקיה בלשון זריעה כתב שדך: נשמתיה. דהא עבר על דברי סופרים: לא חווריתו. אין הלכות כלאים מחוורים לכם: לא צהריתו. אין הלכות כלאים לוהרות ומתנות לכם: לא קי"ל כר' יאשיה. בתמיה וטעמיה דר' יאשיה לא ידענא מהיכא נפקא ליה דבעינן ב' מיני זרעים וחרצן שליחי ומפולת יד נפקא ליה (דברים כב) מלא תזרע כרמך כלאים משמע שזריעת הכרם עצמה תהיה בכלאים: מערב בזרני וזרע. ולא בכרם: והא אנן תנן כו'. וקס"ד אפי' כלאי זרעים נמי אסרו בית כי היכי דבלא"י אסירי מדאורייתא: בלאי זרעים. לא כתיב בהם פן תקדש המקדש לא תזרע כלאים נפקא: לאו מילתא היא דאמרי. דלא גזרו על כלאי זרעים בח"ל: לגינתא דבי רב. שהיתה לעורך התלמידים לאכול ירק שבה: משארי משארי. ערוגות ערוגות:

ניתני או זה וזה יורד ולוקח או זה וזה יורד ולוקט האמר ליה שמואל לרב ענן תני או זה וזה יורד ולוקח או זה וזה יורד ולוקט מר בריה דרבנא מתני ליה לקולא זה וזה יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד אמר ליה לוי לשמואל [א] אריוך ספק לי ואנא איכול רב אויא ורבה בר רב חנן מספקו ספוקי להדדי אמרי [ב] חריפי דפומבדיתא אין ערלה בחוצה לארץ שלחה רב יהודה לקמיה דרבי יוחנן שלח ליה סתום ספיקא ואבד ודאה והברז על פירותיהן שטעונים גניזה וכל האומר אין ערלה בח"ל לא יהא לו נין ונכד (מיכה ב) משליך חבל בגורל בקהל ה' ואינהו כמאן סברוה כי הא דתניא [ג] ר' אלעזר בר' יוסי אומר משום ר' יוסי בן דורמסקה שאמר משום ר' יוסי הגלילי שאמר משום רבי יוחנן בן נורי שאמר משום רבי אליעזר הגדול אין ערלה בח"ל ולא והאנן [ד] תנן ר' אליעזר אומר אף החדש תני חדש א"ר אסי אמר ר' יוחנן ערלה בח"ל הלכה למשה מסיני א"ל ר' זירא לר' אסי [ה] והתניא [ו] ספק ערלה בארץ אסור בסוריא מותר [ז] (בחוצה לארץ יורד ולוקט) [ח] אישתומם כשעה חדא א"ל אימא כך נאמר [ט] ספיקא מותר ודאה אסור א"ר אסי א"ר יוחנן [י] לוקין על הכלאים דבר תורה אמר ליה ר' אלעזר [יא] ברבי יוסי והאנן [יב] תנן הכלאים מדברי סופרים [יג] לא קשיא כאן בכלאי הכרם כאן בהרכבת האילן כדשמואל [יד] דאמר שמואל (ויקרא יט) את חקתי תשמורו חוקים שחקקתי לך כבר (שם) בהמתך לא תרביע כלאים שדך לא תזרע מה בהמתך בהרבעה אף שדך בהרכבה ומה בהמתך נוהג בין בארץ בין בח"ל אף שדך נוהג בין בארץ בין בח"ל ואלא הכתיב שדך ההוא למעוטי זרעים שבח"ל רב חנן ורב ענן הוו שקלי ואזלי באורחא חזיוהו להההוא גברא דקא זרע זרעים בהדי הדדי א"ל ניתי מר נשמתיה א"ל לא חווריתו ותו חזיוהו להההוא גברא דקא זרע חטי ושערי בי גופני א"ל ניתי מר נשמתיה א"ל לא צהריתו לא קיימא לן כר' יאשיה [ל] דאמר [ל] עד שיזרע חטה ושעורה וחרצן במפולת יד רב יוסף [מ] מערב ביזרני וזרע א"ל אביי והאנן תנן הכלאים מדברי סופרים א"ל [י] לא קשיא כאן בכלאי הכרם כאן בכלאי זרעים כלאי הכרם דבארץ אסורים בהנאה בח"ל נמי גזרו בהו רבנן כלאי זרעים דבארץ לא אסירי בהנאה בח"ל נמי לא גזרו בהו רבנן הדר אמר רב יוסף לאו מלתא היא דאמרי דרב זרע גינתא דבי רב משארי משארי מ"ט לאו משום עירוב עירובי כלאים א"ל אביי בשלמא אי אשמעינן

ארבע

תני חדש. וא"ת אמאי צריך למהוק אף לימא דקתי אכלאים וי"ל כיון דאמר ר' אליעזר אין ערלה בח"ל אין סברא לומר שיהא מחמיר בכלאים יותר מערלה ועוד אומר ר"י כיון דכלאים דרבנן וחדש דאוריתא אין שייך למיתני אף אכלאים ולא פריך אלא אליבא דמ"ד ערלה הלכה למשה מסיני:

ההוא למעוטי זרעים. פי' בקונט' זרעים שבכרם דאין לוקין עליו אבל אין לפרש כלאי זרעים דקרקע דבהם לא איצטריך קרא כיון דחובת קרקע הוא פשיטא דאין נוהגת אלא בארץ אבל כלאי זרעים שבכרם איצטריך קרא אע"ג דחובת קרקע הוא דס"ד למילפינהו בק"ו דחדש כיון דאיסורן איסור עולם ואסורין בהנאה אבל זרעים לא מצי למילף מק"ו דחדש דהא כלאי זרעים דקרקע אינם אסורים בהנאה כדאמר לקמן בשמעתין כלאי זרעים דארץ לא אסירי בהנאה בח"ל לא גזרו בה רבנן:

לא קי"ל כר' יאשיה דאמר עד שיזרע חטה ושעורה והרצן במפולת יד פי' בקונט' לא ידענן מהיכא נפקא ב' מיני זרעים וחרצן בלשון יד נפקא ליה מלא תזרע כרמך כלאים משמע שזריעת הכרם עצמה תהא כלאים עכ"ל וגרסה דהאי דבעי ר' יאשיה חטה ושעורה וחרצן היינו דוקא להתחייב משום כלאי הכרם אבל מכלאי זרעים מתחייב משני מיני כמו חטה ושעורה אפי' לר' יאשיה ותדע מדקתמר הא כתיב שדך למעוטי כלאי זרעים שבח"ל ואי לית ליה לר' יאשיה כלאי זרעים למה לי שדך דמשמע למעוטי ח"ל אפי' בא"י נמי אינו לוקה אלא משמע דבכלאי זרעים לא פליג וכן מוכח בירושלמי דקאמר התם על דעתיה דר' יאשיה נאמר שדך לא תזרע כלאים לאיזה דבר נאמר כרמך לא תזרע כלאים כלומר בלא חרצן מיתייב משום כלאים בחטה ושעורה הכריחו אמרין להתראה שאם התרו בו משום שדך ומשום כרמך לוקה שתים כלומר כי איכא כרם בהדי כלאים לוקה שתים ואי אית' דר' יאשיה לית ליה כלאי זרעים מאי בעי ליה לר' יאשיה לאיזה דבר נאמר כרמך והא אינו לוקה כלל על שדך כי אם על כלאי הכרם אלא ס"מ אית ליה שפיר כלאי זרעים בלא כלאי כרם וא"ת אמאי לא בעי ר' יאשיה בכלאי זרעים אלא שני מינים ובכלאי הכרם בעי שלשה מינים וי"ל דמשמע ליה דקרא ה"ק כרמך לא תזרע כלאים כלומר בעינן שיהיו כלאים קודם שיכוהו בכרם אבל גבי שדך וכלאי זרעים כגון חטה ושעורה קרוים כלאים להתחייב כשזורען בקרקע דגוף הקרקע קרוי שדה ומראה הלכה כרבי יאשיה דאע"ג דאשכחן כמה מצוות אלא כוותיה כגון המעביר עליו נקוב בכרם (כלאים פ"ז מ"ה) והמסכך גפנו כו' (שם משנה ה) מ"מ קי"ל כוותיה כדאמר בפ' מי שמתו (ברכות דף כב.) נהוג עלמא כתלתא שבי כר' יאשיה בכלאים וכר' אלעזר בו' ומותר לזרוע תחת הכרם וגם מותר לזרוע כלאי זרעים בח"ל כדאמרי' הכא רב יוסף מערב ביזרני וזרע ואע"ג דאמר לאו מילתא היא הא כבר תרלה אביי ורמה לה"ר שמואל מאיוור"ה דטוב ליזהר שלא לזרוע זרעים סמוך ג"ע מעיקרו של אילן דגרמה כמרכיב זרעים בתוך האילן: שאם

ארבע

עין משפט נר מצוה

תינ ה מיי' פ"י מהל' מאכלות אסורות הל' יא סמג לאין קאר עשין ע"ש ו"ל כו' רלד סע' ט

תיד ב ג מיי' פ"ח מהל' כלאים הל' ה עשין ע"ש ו"ל סי' רלה סע' ה

תטו ד מיי' פ"ח מהל' כלאים הל' כ סמג לא ון רס עשין ע"ד ו"ל סי' רלו סע' ה

תטז ה ו מיי' שם הל' ו וסמג שם עשין ע"ד ו"ל סי' רלה סע' ג

מסורת הש"ס

א [שבת נג. מנחות לח: חולין עו: וע"ש בפרש"י ותוס'] ב סנהדרין יז: [מנחות יז.] ג תוספתא דערלה פ"ג. ד לעיל לז. ה [ל"ל והתנן] ו ברכות לו. ערלה פ"ג מ"ט ז רש"ל מ"ז ח [שבת מז. מ"ק ג: סוכה מד. חולין כא.] ערלה פ"ג שם ט [ל"ל לר' אבא כך איתא בהרא"ש וכ"א בשאלתות פ' קדושים סי' נא] י ערלה פ"ג מ"ט כ סנהדרין ס. ל ברכות כב. חולין פב: קלו: נכורות נה.

שאם היתה שקולה מברעת. וא"ת בלאו הכי נמי אמרי' במס' ר"ה (דף יז.) דרב חסד מטה כלפי חסד כשהן שקולין וי"ל דבשאר מצות כשמעשיו שקולים הוי כביטולו אבל בהני תשיב לדיק נמור: **מתני'** דעבדין ליה יום טב ויום כיפ. פי' בקונט' מי שעושה מצוה יתירה שהוי רוכא זכיות מתקנין לו בעוה"ז וי"ש ופרעים ממנו עונותיו וזהו תיקון י"ש לו לעוה"ב וכל שעונותיו מרובים דקתני מריעין לו היינו דעבדינן ליה הזמנת יום כיפ שמשלמין לו שכר מצותיו כאן להיות מתוקן לו יום רע רבא אמר פירוש לעולם כד אמרן משיקרא מעיינן לו בשכר פירות והקרן קיימת והך מתני' דקתני מריעין לו רבי יעקב היא דאמר שכר מצות כו' וקשה דמשני הא מני ר' יעקב היא משמע דעד השתא לא אוקמינן כר' יעקב ולפירוש הקונט' לאביי נמי בין מתני' בין ברייתא אתי כר' יעקב לכך פי' ר"ת מתני' דעבדין ליה יום טוב ויום כיפ ותרוייהו בעוה"ז ומעיינן לו בברייתא הוי פירוש אמתני' כלומר פעמים שעושין לו יו"ט כדי לקבל שכר מצותיו בעוה"ז ובאותו יום יהא דומה לו כמו שקיים כל התורה כולה אבל רוב ימיו של רשע ברעה והיינו שעונותיו מרובין על זכיותיו ומריעין לו היינו פעמים שעושין לו יום רע כדי למרק עונותיו בעוה"ז ובאותו יום יהא דומה לו כמי שקרף כל התורה אבל רוב ימיו של לדיק ברוי בעונה כשזכיותיו מרובין על עונותיו והיינו דלא כר' יעקב דאמר שכר מצות בהאי עלמא ליכא כלל: **מחשבה** רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה. ובעובדי עבודת כוכבים איסכא מחשבה רעה י הקב"ה מצרפה למעשה דכתיב (עובדיה א) מחמס אחיך יעקב תכסך בושה וכרת לעולם ולא מצינו שעשה עשו ליעקב שום רעה אלא מחשבתו הרעה אשר חשב עליו מצרפה הקב"ה למעשה ומחשבה טובה של עובדי כוכבים אין הקב"ה מצרפה למעשה כדכתיב בדניאל (ו) (ודריוש) עד מעלי שמשא הוה משתדר ב לשיזבותיה פי' שהיה דריוש עושה כל כחו להציל דניאל מגוב אריות אלמא אע"ג שהציל אלא מכקם להציל מדכתיב לשיזבותיה ולא כתב ושיזבה ל: ויעשה

ארבע מד' רוחות הערוגה. אם היה זורען בערוגה אחת וכשמר להניח ריוח ביניהם אלא ייקח זה מזה כמשפטם שנמיס במס' שבת (דף פד:) הוה שמעינן מינה שאסור לזרוע כלאים מין בערוגה לבדו ולא משום כלאים הוא אלא אלא להטריח השמש שהולך להביא ירק לבקר מין שהוא לריך לו בין שאר המינין ויוצא באיזה ערוגה הוא: דשמעא. שמה: **מתני'** העושה מצוה אחת. מפרש בגמ': מטיבין לו. משמיס בהאי עלמא: ונוחל את הארץ. חיי העולם הבא: **גמ'** אלו דברים כו'. הני הוא דאוכל פירות והקרן קיימת אבל מצוה אחריתי לא ואמר תנן מטיבין לו ונוחל את הארץ: בכלל דהני אפי' חדא נמי. ואפי' לא קיים שאר מצות בתמיס והא רוכא עונות הוא: לומר שאם היתה שקולה מברעת. הא דקתני אלו דברים במחצה עונות ומחצה זכיות קאמר ויש במחצה זכיות אחת מאלו מברעת את הכף כאילו הוי רוכא זכות ואינו לריך למצוה יתירה דמתני' וכי לית ליה בה חדא מסני לריך למצוה יתירה: מריעין לו. בעוה"ז לנקותו מעונותיו שיעול שכר אלא: מטיבין לו. לשלם לו שכר מצותיו בחייו כדי לעוררו: מתני'. דקתני מטיבין ומריעין דעבדין ליה יום טב ויום כיפ מי שעושה מצוה יתירה דהוי רוכא זכיות מתקנין לו בעוה"ז י"ש שנפרעים ממנו עונותיו וזהו תקון י"ש לו לעוה"ב וכל שעונותיו מרובין דקתני מריעין לו היינו דעבדין ליה הזמנת יום כיפ שמשלמין לו שכר מצותיו כאן להיות מתוקן לו יום רע: רבא אמר. לעולם כדאמרן משיקרא מעיינן לו בשכר פירות והקרן קיימת והך מתני' דקתני מריעין לו ר' יעקב היא: שאין תחיית המתים תלויה. באותו מתן שכר להודיעך שאין מתן שכר אלא לעוה"ב: ודלמא לא הוה הכי. לא יתרע הדבר הזה לעולם אלא מאריכין ימיו ושנותיו: ודלמא אותה שעה מהרהר בעבירה היה. ולא היה לבו לשמים ומשני מחשבה רעה ומעשה לא עשה אין הקב"ה מצרפה למעשה ולא היה לו לגלות: למען תפוש. שתפשו בלבם הרשורי עבודת כוכבים דבר משתני קרא: והאמר ר' אלעזר כו'. והיכי אמרי' דרבי יעקב מעשה הוא: איך אלך. ואף ע"ג דבשליחותא דמקום הוה מסתפי מהזיקא דקביעא: אלמלי דרשיה אחר להאי קרא. דלמען ייטב לך בעולם הבא לא חטא לאמר אין שכר בעולם ולא לתרבות רעה: דבר אחר. חזיר: הלם שבא דבר עבירה לידו. הוה יכב ולא עבר עבירה דקאמר מוטל עליה שכר בעבירה שבא לידו וכפה ילדו ולא עבר אין מלוה יתירה מזו: תבעתיה. לזנות: טשא. נעמן: הוו מתזקי. שמלויין בו מזיקין: כגון

א ארבע על ארבע רוחות הערוגה ואחת באמצע שפיר אלא הכא משום נוי ואי נמי משום טרחא דשמעא היא: **מתני'** כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ וכל שאינו עושה מצוה אחת אין מטיבין לו ואין מאריכין לו ימיו ואינו נוחל את הארץ: **גמ'** ורמינהי ב אלו ג דברים שאדם אוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא אלו הן כבוד אב ואם וגמילות חסדים ד והכנסת אורחים והבאת שלום בין אדם לחבירו ה ותלמוד תורה כנגד כולם אמר רב יהודה הכי קאמר כל העושה מצוה אחת יתירה על זכיותיו מטיבים לו ודומה כמי שמקיים כל התורה כולה מכלל דהנך אפי' בחדא נמי אמר רב שמעיה ו לומר שאם היתה שקולה מברעת וכל העושה מצוה אחת יתירה על זכיותיו מטיבין לו ורמינהו כל שזכיותיו מרובין מעונותיו מריעין לו ודומה כמי ששרף כל התורה כולה ולא שייר ממנה אפי' אות אחת וכל שעונותיו מרובין מזכיותיו מטיבין לו ודומה כמי שקיים כל התורה כולה ולא חיסר אות אחת ממנה אמר אביי מתניתין דעבדין ליה יום טב ויום ביש רבא אמר הא מני ר' יעקב היא דאמר ז שכר מצוה בהאי עלמא ליכא ח דתניא ר' יעקב אומר אין לך כל מצוה ומצוה שכתובה בתורה שמתן שכרה בצדה שאין תחיית המתים תלויה בה בכיבוד אב ואם כתיב (דברים ה) למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך בשילוח הקן כתיב (שם כב) למען ייטב לך והארכת ימים הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גוזלות ועלה לבירה ושלח את האם ונטל את הבנים ובחזירתו נפל ומת היכן טובת ימיו של זה והיכן אריכות ימיו של זה אלא למען ייטב לך ט לעולם שכולו טוב ולמען יאריכון ימיך לעולם שכולו ארוך ודלמא לאו הכי הוה ר' יעקב מעשה חזא ודלמא מהרהר בעבירה הוה י מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה ודלמא מהרהר בעבודת כוכבים הוה וכתיב (יחזקאל יד) למען תפוש את בית ישראל בלבם איהו נמי הכי קאמר אי סלקא דעתך שכר מצוה בהאי עלמא אמאי לא אגין מצות עליה כי היכי דלא ליתי לידי הרהור י והא א"ר אלעזר שלוחי מצוה אין נזוקין התם בהליכתן שאני והא א"ר אלעזר שלוחי מצוה אינן נזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתן סולם רעוע הוה דקביע היזיקא וכל היכא דקביע היזיקא לא סמכינן אניסא דכתיב (ש"א טו) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני אמר רב יוסף ז אילמלי דרשיה אחר להאי קרא כר' יעקב בר ברתיה לא חטא ואחר מאי הוא איכא דאמרי כי האי גוונא חזא ואיכא דאמרי לישנא דחוצפית המתורגמן חזא דהוה גריר ליה דבר אחר אמר פה שהפיק מרגליות ילחך עפר נפק חטא רמי רב טובי בר רב קיסנא לרבא תנן כל העושה מצוה אחת מטיבין לו עשה אין לא עשה לא ורמינהי ישב ולא עבר עבירה נותנים לו שכר בעושה מצוה א"ל התם ח כגון שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה כי הא דר' חנינא ט בר פפי תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר מלתא ומלי נפשיה שיחנא וכיבא עבדה היא מילתא ואיתסי ערק טשא בההוא בי בני דכי הוו עיילין בתרין אפילו בימא הוו מיתזקי למחר אמרו ליה רבנן מאן נטרך אמר להו שני

בושאי

מסירת הש"ס

א [כלאים ריש פ"ג שבת פד: פסחים לט:] ב [לקמן מו. ע"ש] שבת קכז. ע"ש פאה פ"ח מ"ח ע"ש (חגיגה ו) ג [שתי תיכות הלו והכנסת אורחים ליתא במשנה דפאה ולא כשום מקום] ד חולין קמב. ה [לקמן מו. חולין קמב.] ו פסחים ח. יומא יג. [חולין קמב.] ז חולין שם ח יומא פו: ע"ש ט [לקמן פח.] י [כל זה הוא פירושניו פ"ק דפאה ע"ש] כ [נ"ל להגלותיה ושי' ולקיש תהלים רמז לו] ל [כל דברים ולו כרוכים ביר שלמי דפאה פ"ח ונ"ל להגלותיה ולא כתב לזוכותיה]

כגון ר' צדוק. שלבם כח לכוף ילרו לסתגבר בחפלי לקומו: אמר מאי נפקא מינה. דסא מילתא דלא נזדמן לי אלא מאכל ממא יש לי ללמוד מכאן דעביד אדם לאו למאכל ממא: שגרת תנורא. אותם תרמית הסיקם את התנור לללות דבר טמא שם ואשם גדולה היתה שלא יכול לפטור ממנה ומסור בידם להוכנו: קא מנחא ליה. לאותו לבי בתוכו: נפיל בהא. בתור של גיהנם: אי ידעי. אילו ידעתי שחמור עליכם הדבר כל כך: דיקולי. סליס שכמים מותנות שם פלכיהן: אטרחתן. שהייתי במקום אחר רחוק ד' מאות פרסי:

א נושאי קיסר שטרוני כל הלילה אמרו ליה שמא דבר ערוה בא לידך וניצלת הימנו דתנינא כל הבא דבר ערוה לידו וניצל הימנו עושין לו נס (תהלים קג) גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו כגון רבי צדוק וחבריו ר' צדוק תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר לה חלש לי ליבאי ולא מצינא איכא מידי למיכל אמרה ליה איכא דבר טמא אמר לה מאי נפקא מינה דעביד הא אכול הא שגרת תנורא קא מנחא ליה סליק ויתיב בגויה אמרה ליה מאי האי אמר לה דעביד הא נפיל בהא אמרה ליה אי ידעי כולי האי לא צערתיך רב כהנא הוה קמזבין דיקולי תבעתיה ההיא מטרוניתא אמר לה איזיל איקשיט נפשאי סליק וקנפיל מאיגרא לארעא אתא אליהו קבליה אמר ליה אטרחתן ארבע מאה פרסי א"ל מי גרם לי לאו עניותא יהב ליה שיפא דדינרי: רמי ליה רבא לרב נחמן ב תנן אלו דברים שאדם עושה אותן ואוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא אלו הן כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום שבין אדם לחבירו ותלמוד תורה כנגד כולם בכיבוד אב ואם כתיב (דברים ה) למען יאריכון ימיך ולמען ייטב לך בגמילות חסדים כתיב (משלי כא) רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד ובהבאת שלום כתיב (תהלים לד) בקש שלום ורדפהו ג וא"ר אבהו אתיא רדיפה רדיפה כתיב הכא בקש שלום ורדפהו וכתיב התם רודף צדקה וחסד בתלמוד תורה כתיב (דברים ל) כי הוא חייך ואורך ימיך בשילוח הקן נמי כתיב (שם כב) למען ייטב לך והארכת ימים ליתני נמי הא ד תנא ושייר תני תנא ה אלו דברים ואת אמרת תנא ושייר אמר רבא רב אידי אסברא לי (ישעיה ג) אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב אלא טוב לשמים ולבריות זהו צדיק טוב טוב לשמים ורע לבריות זהו צדיק שאינו טוב כיוצא בדבר אתה אומר (שם) אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו וכי יש רשע רע ויש שאינו רע אלא רע לשמים ורע לבריות הוא רשע רע רע לשמים ואינו רע לבריות זהו רשע שאינו רע: ו הזכות יש לה קרן ויש לה פירות שנאמר אמרו צדיק כי טוב וגו' עבירה יש לה קרן ואין לה פירות שנאמר אוי לרשע רע וגו' ואלא מה אני מקיים (משלי א) ויאכלו מפרי דרכם וממועצותיהם ישבעו עבירה שעושה פירות יש לה פירות ושאין עושה פירות אין לה פירות מחשבה טובה מצרפה למעשה שנאמר (מלאכי ג) אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו ז מאי ולחושבי שמו אמר רב אסי אפי' חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה ח מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה שנאמר (תהלים סו) און אם ראיתי בלבי לא ישמע ה' ואלא מה אני מקיים (ירמיה ו) ט הנני מביא אל העם הזה רעה פרי מחשבותם מחשבה שעושה פרי הקב"ה מצרפה למעשה מחשבה שאין בה פרי אין הקב"ה מצרפה למעשה ואלא הא דכתיב (יחזקאל יד) למען תפוש את [בית] ישראל בלבם אמר רב אחא בר יעקב ההוא בעבודת כוכבים הוא דכתיב י דאמר מר ט חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כמודה בכל התורה כולה עולא אמר כדרב הונא כ דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו סלקא דעתך אלא נעשית לו כהיתר א"ר אבהו משום ר' חנינא נוח לו לאדם שיעבור עבירה בסתר ואל יחלל שם שמים בפרהסיא שנאמר (יחזקאל כ) ואתם בית ישראל כה אמר ה' איש גילוליו לכו עבדו [ואחר] אם אינכם שומעים אלי ואת שם קדשי לא תחללו ל א"ר אלעאי הזקן אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתכסה שחורים ויעשה כמו שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא אני מ והתניא נ כל שלא חס על כבוד קונו ראוי לו שלא בא לעולם ס מה היא רבה אומר ע זה המסתכל בקשת רב יוסף אומר זה העובר עבירה בסתר לא קשיא הא דמצי כייף ליצריה והא דלא מצי כייף ליצריה תנן התם ע ג אין מקיפין בחילול השם אחד שונג ואחד מזיד מאי אין מקיפין אמר מר זוטרא שאין עושים כחנווני מר בריה דרבנא אמר לומר שאם היתה שקולה מכרעת: פ ת"ר לעולם

ויעשה מה שלבו חפץ. פי' ר"ח ז"ל שהותר לו לעבור עבירה אלא כך אמר ר' אלעאי יגיעת דרכים והאכסנאות ולבישת שחורים משברים יצה"ר ומונעים אדם מן העבירה צ: אין מקיפין בחילול השם. פר"ח משנה במס' אבות ומשנה היינו הא דתנן (פ"ד מ"ד) כל המחלל שם שמים בסתר נפרעים ממנו בגלוי אבל לבון מהיפיו ההם ומשנה ברייתא היא אע"ג דאומר תנן: לימוד

תכא
ג מיי' פ"ב מהלכי ע"ז הלי' ד סמג לאין סז
תכב
ב טוש"ע א"ח סי' רכט סעי' ז
תכג
ג סמג לאין כ

מסורת השס

א ס"א כושאי
ב [לעיל לט:] שבת קכו. פאה פ"ז מ"ז
ג יבמות קט:
ד [סוכה נד. וש"נ]
ה [לעיל עז:] ר' תוספתא דפאה פ"ז אבות דר"נ פרק מ
ז ברכות ו. ע"ס [שבת סג. ע"ס] תוספתא דפאה פ"ז תנא דבי אליהו פ"ט
ח [לעיל לט: מוגן קמב.]
ט [ע"ל הנה אנכי מביא רעה אל העם הזה פרי מו"] ר' חולין ה. נדרים כה. שבועות כע. כ יומא פו. ע"ס פועה כב לעיל כ. [מ"ק כז:] ל ערכין ב. מ"ק יז. חגיגה עז.
מ [ע"ל והתנן]
נ [חגיגה יח:]
ס [חגיגה עז.]
ע אבות פ"ד פ תוספתא קידושין פ"א צ [רש"י תוס' חגיגה עז. דיס ויעשם וכו' סמוכ על זה]

תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה תימה דאמר בספ"ק דב"ק (דף יז.) ר' יוחנן משי ירדים ומגה תפילין והדר אמר לן קייס אמרי' לימד לא אמרי' ופריך והא אמר מר גדול תלמוד תורה שהתלמוד מביא לידי מעשה פי' בקונט' מי נתלה במי קטן נתלה בגדול וא"כ כיון דאמר קייס כ"ש לימד שאינו חשוב כל כך אלמא מוכח התם מהכא דמעשה גדול וי"ל דהתם הכי פי' והדר אמר לן קייס אמרי' לימד לא אמרי' ופריך התם והאמר מר גדול תלמוד שמביא לידי מעשה א"כ היאך קייס אם לא לימד וכיון שאמו אומרים לו קייס הרי אומרים לו לימד ואת אמרת קייס אמרי' לימד לא אמרי' ומשני הא למיגמר הא לאגמורי כלומר למגמר לדידיה ודאי מעשה עדיף אבל לאגמוהי אחריני ודאי עדיף עפי ממעשה והלכך לימד לאחריני לא אמרי' וי"מ דאדם שלא למד עדיין וכא לימלך אם ילמוד תהילה או יעסוק במעשה אומרים לו למוד תחלה לפי שאין עם הארץ חסיד אבל אדם שלמד כבר המעשה טוב יותר מלימוד י:

אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה. והא דאמר בפ' במה מדליקין (שבת לא.) כשמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה היינו דוקא לענין שאלה ששואלין לו על משא ומתן אבל מ"מ נפרעים ממנו תחלה על שלא קבע עתים לתורה כ:

ויש אומרים אף פסול לעדות. פי' בקונט' הואיל ואינו מקפיד על עצמו אינו בוש לזלזל בעצמו ולפסול וקשה אמאי פסול לעדות הוא הא אמרי' בירושלמי ר"ש ברבי הוה אכיל בשוקא חזיה ר"מ אמר לו אין שבח ל' תלמיד לאכול בשוק משמע דלאחר אין קפידא וכי' ר"ח דהכא מיירי שהוטף ואוכל וא"ת א"כ פסיעה דפסול דגזלן הוא וי"ל שהוטף פחות משוה פרוטה אי נמי שגזל דבר שאינו מקפיד עליו והר"ר אליהו מפרש כגון שהלך אצל המוכרים ועושים משל כולם מעט מעט כאילו רוצה לקנות מהם ואינה השתא שקורין בלב שדומה לכלב אוכל בשוק הוא ואין מעט ואין מעט ור"ת פי' דאוכל בשוק היינו שאוכל סעודה דפת דגנאי יותר:

הדרן עלך האשה נקנית

ל מיי' פ"ג מהל' תשובה הלכה ד

תבה ב מיי' שם הל' ב

תבו ג מיי' שם הלכה ג

תבן ד מיי' שם פ"ב הל' ה

תבח ה מיי' שם פ"ג הל' ג

תבט ו מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ו סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף יז

תל ז מיי' פ"ג מהל' ת"ת הל' ג וס"ה שם הל' ג טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף יח

תלא ח מיי' שם פ"ג הל' ה טוש"ע שם סעיף יט

תלב ט מיי' פי"ח מהל' עדות הל' ו סמג לאוין ריד טוש"ע ח"מ סי' לד סעיף יז

תלג י מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף יח

מסורת הש"ס

א תוספתא דקדושין פ"א ב שם [ע"ש]
ג תוספתא דקדושין שם
ד אמות דר"ל פ' לא [ע"ש]
ה ספרי פ' עקב ו ס"ק יז. מגילה כז.
ז [ר"ה ח. ערכין כח:]
ז סנהדרין ז.
ט [מס' ד"ל פ"ו]
י [עי' תוס' ב"ק יז. ד"ה והאמר]
כ [וע"ע תוס' סנהדרין ז.]

ח יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי עשה מצוה אחת אשריו שהכריע עצמו לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו לכף חובה שנא' (קהלת ט) וחוטא אחד יאבד טובה הרבה בשביל חטא יחידי שחטא אובד ממנו טובות הרבה ר"א בר' שמעון אומר לפי ג שהעולם א נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו עשה מצוה אחת אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות עבר עבירה אחת אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה שנאמר וחוטא אחד כו' בשביל חטא יחידי שעשה זה אבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה ר"ש בן יוחי אומר ג אפי' צדיק ב נמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות שנאמר (יחזקאל לג) צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו ד ואפי' רשע נמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שוב רשעו שנאמר (שם) ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו וניהוי כמחצה עונות ומחצה זכיות אמר ריש לקיש ג ה בתוהא על הראשונות: **מתני'** כל שישנו במקרא ובמשנה ובדרך ארץ לא במהרה הוא חוטא שנאמר (קהלת ד) וההוט המשולש לא במהרה ינתק ו וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן היישוב: **גמ'** ד אמר ר' אלעזר בר' צדוק למה צדיקים נמשלים בעוה"ז לאילן שכולו עומד במקום טהרה ונופו נוטה למקום טומאה נקצץ נופו כולו עומד במקום טהרה כך הקב"ה מביא יסורים על צדיקים בעוה"ז כדי שיירשו העולם הבא שנאמר (איוב ח) והיה ראשיתך מצער ואחריתך ישגה מאד ולמה רשעים דומים בעוה"ז לאילן שכולו עומד במקום טומאה ונופו נוטה למקום טהרה נקצץ נופו כולו עומד במקום טומאה כך הקב"ה משפיע להן טובה לרשעים בעוה"ז כדי לטורדן ולהורישן למדריגה התחתונה שנאמר (משלי יז) יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות: ה וכבר היה רבי טרפון וזקנים מסובין בעלית בית נתזה בלוד נשאלה שאילה זו בפניהם תלמוד גדול או מעשה גדול נענה רבי טרפון ואמר מעשה גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה תניא רבי יוסי אומר גדול תלמוד שקדם לחלה ארבעים שנה לתרומות ולמעשרות חמשים וארבע לשמיטים ששים ואחת ליובלות מאה ושלש מאה ושלש מאה וארבע הויין קסבר יובל ז מתחילתו הוא משמט וכשם שהלימוד קודם למעשה כך דינו קודם למעשה כדרב המנונא ח דאמר רב המנונא ח אין תחילת דינו של אדם אלא על דברי תורה שנאמר (משלי יז) פוטר מים ראשית מדון וכשם שדינו קודם למעשה כך שכרו קודם למעשה שנאמר (תהלים קח) ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו בעבור ישמרו חקיו ותורותיו ינצורו: כל שאינו לא במקרא ולא במשנה: אמר רבי יוחנן ט ופסול לעדות תנו רבנן ט האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב ויש אומרים פסול לעדות אמר רב אידי בר אבין ' הלכה כיש אומרים דרש בר קפרא רגזן

לא

לפי שהעולם נידון אחר רובו כו'. יראה אדם עצמו כאילו מעשיו שקולים כמחצה על מחצה עשה מצוה אחת כמצאתו זכיותיו שקולים כל כל העולם שקול כמחצה לזיקים וחסידים ומחצה רשעים וכאילו מכריעין ומצלא לזיק ועל ידו כל העולם הוכרע להיות רובן לזיקים וניהוי. לזיק שמרד כמחצה עונות וכמחצה זכיות ולמה ליבד אם הראשונות: בתוהא. מתהרס על כל הטובות שעשה: למה צדיקים דומים בעולם הזה. ביסורין שבאים עליהם: ונופו. כלומר מעט ממנו: נקצץ. ממנו נופו: כך. נפרעין מן הצדיקים מעט עונות שבידם ומצלא כולם נקייים: ולמה רשעים דומין בעוה"ז. בטובה שמשפיעים להם: נופו מעט ממנו אף אלו יש בידם מיעוט טובות וזכיות: נקצץ נופו. קבלת שכרם היא קצילת נופם: לטדרגה. אשלוויא כדרך שעושין מדרגות לחיילין שסביבות המגדלים כשמגביהין קרקעיתן: יש דרך ישר לפני איש. כשרואין הרשעים שלותן נראית הרבה בעוכיהם ישרה ואחריתה של אותה שלוה הזמנת דרכי מות היא: בית נתזה. שם מקום: שהתלמוד מביא לידי מעשה. כמלאו שנים בידו: גדול תלמוד תורה שקדם לחלה ארבעי' שנה. כשילאו ממצרים נתנה להם תורה בחדש השלישי ובחלה לא נתחייבו עד שנכנסו לארץ דכתיב בבואכם ואמר מר (ספרי פ' שלח לך) משום ביאה זו מכל ביאות שבתורה דכתיב בהו כי תבאו וכאן נאמר בבואכם משנכנסו לה ובארומו ומעשרות לאחר כיבוש וחילוק דכתיב תבואת זרעך שיהא כל אחד מוכיל הלקו והן י"ד שנים הרי כ"ד ומשם התחילו למות שמיטין דכתמרי בערכין (דף יב:) ועשו שמיטה לסוף שבע הרי ס"א שנים ולסוף כ' עשו יובל הרי ק"ג: מתחילתו משמט. מתחילת שנה מיו"כ. עבדים נפטרים ושדות חוזרות ועדיין לא עברו אלא מ"ט אבל שביעית אינה משמטת אלא בסופה דכתיב (דברים טו) מקץ שבע שנים לסוף שבע שנים כל שנה שביעית במיון ס"א: תחילת דינו. ליום הדין תחילת תביעות שעליו מפני מה לא עסקת בתורה: פוטר מים. הפורק עול תורה לאחרית מדון הוא תחילת דינו ואין מים אלא תורה דכתיב (ישעיה נה) הוי כל צמא לכו למים: וכשם שדין. פורעות תורה קודם לדין פורעות מעשה כך שכרו אם עסק בתורה קודם לשכר מעשה: בעבור ישמרו חוקיו. ואמר מר לעיל (דף לז.) תשמרון זו משנה: ינצורו. יקיימו: ופסול לעדות. דכיון שאינו מן היישוב אין מקפיד על עלמו ואין לו בושת פנים וכן האוכל בשוק הואיל ואין מקפיד על כבודו אינו בוש לזלזל בעצמו ולפסל:

לא

לא עלתה בידו. בשכרו אלא כחש בשרו ברגזנותו לא נשתכר כלום: דור. גדור: שנאמר ובמושב לצים לא ישב. וזהו שאינו באחד מאלו במוש יתעסק אם לא בגילגולת:

הדרן עלך האשה נקנית

האיש מקדש בו ובשלוחו.

גמ' יליף לה: כשהיא נערה. וכ"ש כשהיא קטנה אם קבל קידושין מקודשת והאי דנקט נערה אורח אורחא דמתוישין דקטנה לכתחלה לא כדמפרש בגמ': **גמ'** מצוה בו יותר מבשלוחו. דכי עסיק גופו במלוה מקבל שכר טפי: מחריך רישא. לכבוד שבת: שיבוטא. דג: בהא איסורא נמי איכא. אם יכול לקדש בעצמו וקידש ע"י שליח דמלוה שילאנה ממא התנגה עליו: וכי איתמר דרב יוסף. דאמר מצוה הוא דאיכא וגלו איסורא-אסיפא איתמר: אבל בהא. אע"פ שלא ראתהו איכא איסורא לומר שמא תרמה בו דבר מגונה: דאמר ר"ל טב למיתב טן דו. מכל הוא שהשיש אומרות על בעל כל דהו שהוא טוב לשבת עם שני גופים משבת אלמנה: טן. גוף: דו. שיש ואי קשיא ס"ג גבי דידה איכא איסורא כי יהיב קידושין לבלוחה ולא חזי לה אין הכי נמי ומיהו מתני' בדידה קאמר דשיא מיקדשא בה ובשלוחה שלכך הא דתנא בה למלוה אשמועי' אבל איסורא לגבי דידה ליכא אבל ריסא דאייבי בדידיה תנא בו משום איסורא: ושלח. בגירושין כתיב ושלחה מביתו ומדלא כתב וגירשה ללמדינו בא שהאיש עושה שליח להוליך גט לאשתו: מלמד שהאשה עושה שליח. לקבל גיטה קבי ביה ושלחה לא מפיק ס"א: ושלח ושלחה. שני פעמים נאמר בענין: שכן ישנן בעל ברחה. שלכך איתנהו נמי ע"י שליחות: תורם בדעת בעל הבית. לפי מה שהוא מכיר בעל הבית אם עינו יפה או עינו רעה. עין יפה אחד מארבעים עין רעה אחד מששים שהתרומה לא נאמר בה שיעור מפורש אלא ראשית דגנך (דברים יח) ואפילו כל שהוא:

פיחת

האיש מקדש בו ובשלוחו. ואין שייך לתרץ הכא נמי דוקא ור"ל לא זו אף זו אלא שייך לשנויי הכי אלא בשתי בבות אבל בשתי תיבות לא: **אי** איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר. ולהכי לא מוקי אריסא וכגון שמכירה משום דהא מג"ל דלמא מתני' מייירי בין מכירה וכין אין מכירה ואפי' איסורא איכא ומילתא דרב יוסף לא נדע: **אסור** לאדם שיקדש אשה כו'. אע"ג דקתני האיש מקדש לכתחילה לא נקט ליה אלא לאשמועינן דין קידושין: **כשהיא** נערה אין כשהיא קטנה לא. וא"ת ולמא לרבותא נקט נערה וכ"ש קטנה וי"ל דדייק מדקתני כשהיא נערה ולא קתני האיש מקדש את בתו נערה משמע דוקא נערה אבל לא קטנה א"נ י"ל דדייק מדלא קתני במתני' האיש מקדש את בתו סתם כדתנן (כתובות דף מו:) האב יכולי בבתו בקדושיה ולא מפרש נערה כי הכא משמע דהכא דמפרש נערה הוי דוקא ולא קטנה: **אסור** לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה. ואע"ג דאמר לעיל דאיסורא ליכא משום דטב למיתב טן דו ה"מ בגדולה שהיא מתקדשת ע"י עצמה דכיון שמתרצת ליכא למיחש שמא תחזור אבל קטנה שמתקדשת ע"י אביה איכא למיחש שמא אם היתה גדולה לא היתה מתרצת ועכשיו שאנו מהגיס לקדש בעותיו אפי' קטנות הייגו משום שבכל יום ויום הגלות מתגבר עליו ואם יש סיפק ביד אדם עכשיו לתת לבתו גדוליא שמא לאחר זמן לא יהיה סיפק בידו ותסב בתו עגונה לעולם:

ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח. פי' הקונטרס דתרי ושלחה כתיב בפרשה וא"ת הא איצטריך חד ושלחה למדרש דקטנה ושוטה אינה יכולה להתגרש ח דהכי משמע ושלחה מי שמשלחה ואינה חוזרת פרט לזו שמשלחה והיא חוזרת וי"ל דושלחה בתרא יש שתי דרשות דמצי למימר ונתן בידה ולשתוק מדכתב ושלח ס"מ לדרשא ומה"א דושלחה נפקא דרשא אחרת וכ"ח פי' דמושלחה אחרון דרים כולהו ודרים שלח דהוה מצי למימר ונתן בידה וכן וי"ו דושלחה וכן ה' דושלחה ואידך ושלחה איצטריך להך דרשא דמשלחה ואינה חוזרת וזה לשון ר"ח דתניא שלח מלמד שעושה שליח פי' ושלחה מביתו אחרון הוא ליה למיכתב ונתן בידה ולמה כתב שלח לומר שעושה שליח הוסיף ה' דכתיב ושלחה מלמד שהיא עושה שליח ושלחה הוסיף ו' עוד מלמד שהשליח עושה שליח: **תורם** כדעת בעל הבית. פי' לפי מה שמכיר בבעל הבית עינו יפה א' עינו רעה ויש בתרומה שלש מדות לפי שלא נאמר בה שיעור מפורש אלא ראשית דגנך דמשמע כל שהוא ובירושלמי מפרש להו א"ר לוי ביטוגית אחד מן החמשים ונפקא ליה מתרומת מכס דכתיב (במדבר לא) וממחצית בני ישראל תקח אחד אחוז מן החמשים כל מה שאתה אוחז אחוז אחד מחמשים וכמו שאינו תרומת מכס אחד מחמשים אף כל תרומה תורם אחד מחמשים וזו מדה ביטוגית ועין רעה אחד מששים ונפקא ליה מקרא דכתיב (יחזקאל מה) ששית האיפה מהומר ההיטים ושעיתם האיפה מהומר השעורים והומר הוי שלשים סאין ואיפה שלש סאין נמצא ששית האיפה עולה חצי סאה וכשתורם ששית האיפה מהומר אחד מששים והיינו עין רעה ועין יפה אחד מארבעים נפקא ליה נמי מהאי קרא דכתיב ששית האיפה וכתיב נמי בהאי קרא ושעיתם כלומר ושעיתם קאי אהומר הטים והומר שעורים דבכל חד וחד איכא שתות דהיינו סאה ושני חומרים ותן ששית האיפה דכתיב בהאי קרא על ושעיתם נמצא דהיינו אחד מארבעים דהוא סאה והני לשעים סאין דהיינו הומר הטים והומר שעורים:

פיחת

ד דיק מיא. לעיל ג. יבמות קיח: כתובות עט. ה לקמן פא: ו [לעיל ה. וש"נ] ז כתובות לט: ח תרומות פ"ד מ"ד בכורות סא. תוספתא דתרומות פ"ה [ע"ש] ח [בדשיפא

לא עלתה בידו אלא רגזנותא ולאדם טוב מטעיימים אותו מפרי מעשיו וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ דור הנאה ממנו שנאמר (תהלים א) ובמושב לצים לא ישב מושבו מושב לצים:

הדרן עלך האשה נקנית

האיש [ח] מקדש בו ובשלוחו [ב] האשה מתקדשת בה ובשלוחה [א] [ג] האיש מקדש את בתו כשהיא נערה בו ובשלוחו: **גמ'** השתא בשלוחו מקדש בו מיבעיא אמר רב יוסף מצוה בו יותר מבשלוחו כי הא [ב] דרב ספרא [ד] מחריך רישא רבא מלח שיבוטא איכא דאמרי בהא איסורא נמי אית בה כדרב יהודה אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב [ה] אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו [ג] ורחמנא אמר (ויקרא יט) ואהבת לרעך כמוך וכי איתמר דרב יוסף אסיפא איתמר האשה מתקדשת בה ובשלוחה השתא בשלוחה מיקדשא בה מיבעיא אמר רב יוסף [ו] מצוה בה יותר מבשלוחה כי הא דרב ספרא מחריך רישא רבא מלח שיבוטא אבל בהא איסורא לית בה כדר"ל [ד] דאמר ר"ל טב למיתב טן דו מלמיתב ארמלו: האיש מקדש את בתו כשהיא נערה: כשהיא נערה אין כשהיא קטנה לא מסייע ליה לרב [ה] דאמר רב יהודה אמר רב ואיתימא ר' אלעזר [ז] אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה: שליחות מנלן דתניא (דברים כד) ושלח מלמד [ח] שהוא עושה שליח ושלחה [ט] מלמד שהיא עושה שליח ושלח [י] מלמד שהשליח עושה שליח אשכחן בגירושין בקדושין מנלן וכי תימא דליף מגירושין מה לגירושין שכן ישנו בעל ברחה אמר קרא (שם) ויצאה והיתה [יא] מקיש הויה ליציאה מה יציאה משוי שליח אף הויה נמי משוי שליח ואלא הא דתנן [יב] האומר לשלוחו צא תרום תורם כדעת בעל הבית ואם אינו יודע דעת בעל הבית תורם בבינונית אחד מחמשים

פיחת

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ג מה"מ אישות הל' יב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לד סעיף ה

ב מיי' וסמג סס טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף ו

ג מיי' וסמג סס טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף ז

ד מיי' פ"ז מה"מ שבת הל' ו סמג עשין ל ע"ש או"ח סי' רז סעיף ה

ה מיי' פ"ג מה"מ אישות הל' יא סמג סס טוש"ע אה"ע סי' לה סעיף ה

ו מיי' וסמ"ג סס טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף ה

ז מיי' סס סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף ח

ח מיי' פ"ב מה"מ גירושין הל' א וס"ו סס סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קכ סעיף ד וס' קנ סעיף א

ט מיי' סס הל' ח ד וס"ה סס הל' ח' סמג סס טוש"ע אה"ע סי' קנ סעיף ג

י מיי' פ"ז מה"מ גירושין הל' ד סמג סס טוש"ע אה"ע סי' קכ סעיף לה

יא כ מיי' פ"ד מה"מ תרומות הלכה ז

מסורת הש"ס

א לקמן מא. ב שבת קיט. ג כתובות לו: סנהדרין מא. נב. סוטה ה: ב"ק נא. נדה יז. [פסחים עה.] יבמות סיג:

פיחת י׳ או הוסיף י׳ תרומתו תרומה. פי׳ בקונט׳ פיחת שתרס א׳ מארבעים וקאי פיחת אבעל הבית וי״מ איפכא דפיחת שתרס אחד משסיס וקאי פיחת אתרומה מ״מ משמע היכא דתרס הסליח ואפי׳ אתא בעה״ב ואמר לו לא היה בדעתי לכך אפ״ה תרומתו וקסה

פיחת עשרה או הוסיף עשרה תרומתו תרומה מנלן וכי תימא דיליף מגירושין מה לגירושין שכן ישנן חול אמר קרא אתם (במדבר יח) גם אתם א ב לרבות את השליח ונכתוב רחמנא בתרומה וניתו הנך ונגמרו מיניה משום דאיכא למפרך שכן ישנה ב במחשבה והא ג דתנן ג חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחר צא ובקש ושחוט עלינו והלך ומצא ושחט והן לקחו ושחטו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והם אוכלים ושותים עמו מנלן וכי תימא דיליף מהנך מה להנך שכן ישנן חול אצל קדשים נפקא ליה מדר׳ יהושע בן קרחה ד דא״ר יהושע בן קרחה מנין ששלוחו של אדם כמותו שנאמר (שמות יב) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל הקהל כולן שוחטין והלא אינו שוחט אלא אחד אלא מכאן ג ששלוחו של אדם כמותו נכתוב רחמנא בקדשים וניתי הנך וניגמרו מיניה משום דאיכא למפרך מה לקדשים שכן רוב מעשיהן ע״י שליח חדא מחדא לא אתיא תיתי חדא מתרתי הי תיתי לא נכתוב רחמנא בקדשים ותיתי מהנך מה להנך שכן ישנן חול אצל קדשים לא נכתוב רחמנא בגירושין ותיתי מהנך מה להנך שכן ישנן במחשבה אלא לא לכתוב רחמנא בתרומה ותיתי מהנך ה״נ ואלא אתם גם אתם למה לי מיבעי ליה לכדר׳ יגאי ה דא״ר יגאי גם אתם ד מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית הא למה לי קרא מדר׳ חייא בר אבא א״ר יוחנן נפקא ו דא״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן ה אין העבד נעשה שליח לקבל גט מיד בעלה של אשה לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין איצטריך ס״ד אמינא עבד דלאו בר היתירא הוא כלל אבל עובד כוכבים הואיל ואיתיה בתרומה דנפשיה ז דתנן ו העובד כוכבים והכותי שתרמו תרומתן תרומה אימא שליח נמי עביד קמ״ל ולר״ש דפטר דתנן ח תרומת עובד כוכבים מדמעת וחייבין עליה חומש ט ור״ש פוטר י אתם גם אתם למה לי איצטריך סד״א הואיל ואמר מר כ אתם ל ולא ארסין אתם ולא שותפין אתם מ ולא אפוטרופוס אתם ל נ ולא התורם את שאינו שלו אימא אתם ולא שלוחכם נמי קמ״ל הניחא לר׳ יהושע בן קרחה אלא לר׳ יונתן דמפיק ליה להאי קרא לדרשא אחרינא מנא לן דתניא מ ר׳ יונתן אומר מנין שכל ישראל כולן יוצאים בפסח הניחא לר׳ יהושע. דנפקא ליה שליחות דקדשים מוסמכנו אותו בפסח

פיחת י׳. שתרס אחד מארבעים: תרומתו תרומה. דאמר ליה בסכי אמדתיך: מנלן. דסליח תורס: גם אתם. כן תרימו גם אתם וסאי גם יתירא הוא: במחשבה. מותן עיניו בלב זה ואוכל בלב זה דכתיב (במדבר יח) ונחשב: ואמרו לאחר. מבני חבורתם: צא ובקש. פסח סאבוד: והן אוכלין עמו. שהרי עשאוהו שליח לשחוט ושלהן פסול: מנלן. דשלוחו של אדם כמותו לשחיטת קדשים: אצל קדשים. אפי׳ תרומה חול הוא אצלו: רוב מעשיהם. כל עבודת הקרבתם ע״י כהנים שהם שלוחים: הי תיתי. גרסי׳: שכן ישנן במחשבה. קדשים נמי איתנהו במחשבה (וכן נמי פסול קדשים ופיגול ע״י מחשבה הם בחיים) נמר בלבו לומר סור זה עולה הרי הוא עולה כדתניא בשבועות בפ״ג (דף כו:) מולא שפתיך אין לי אלא שהוציא בשפתיו גמר בלבו מנין ת״ל כל הדיר לב עולות: ותיתי מהנך. מה קדשים שהן קדם ישנן בשליח תרומה שהיא חול לא כ״ש מה לקדשים שכן רוב מעשיהם ע״י שליח גירושין יוכיחו מה לגירושין שכן ישנן חול אצל תרומה קדשים יוכיחו וחזר הדין אצל הסוס שבהן שישנן ע״י עצמן ושלוחו כמותו אף אני אביא תרומה: לכדר׳ יגאי. לסכי כתב גם לרבויי שליח מסוס דבעי לאקושי למשלחו למימר דבעובד כוכבים פסול: לפי שאינו כו׳. אלמא לא בעי קרא דמסברא היא לן למימר דמידי דלא שייך ביה לא מתעביד עליה שליח: לאו בר היתירא הוא. גרסינן. איזו בסוס לד היתר אסת אים שאינו מגרש דהא אין לו קידושין: ה״ג אבל עובד כוכבים הואיל ואיתי׳ בתרומה דנפשיה: שתרמו. את שלהן: תרומתן תרומה. ליאסר לזרים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בא״י להפקיע ומירוח עובד כוכבים אינו פוטר מן התרומה ובמנחות (דף סז.) יליף לה טעמא מדגנך דגנך תרי זימני למעוטי דיגון עובד כוכבים ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות: מדמעת. אם נפלה בחולין אוסרתה לרבות: מדמעת. אם נפלה לחולין אוסרתה: וחייבין עליה חומש. האוכלה בשוגג: ור׳ שמעון פוטר. דקסבר אין מירוח העובד כוכבים חייב בתרומה ויליף לה מדגנך ולא דיגון עובד כוכבים במנחות (שם) ולדידיה ליכא מיעוט אחר מיעוט דמצריך להו לריבי: אתם גם אתם למה לי. פשיטא דלא הוי עובד כוכבים שליח דהא ליתיה בתרומה דנפשיה: איצטריך. לרבויי שלי לתרומה מסוס דכתיב אתם למעוטי ארסים מלתרום הלקו של בעה״ב ואפוטרופוס יתומים והתורם את שאינו שלו אלא מדעתו אימא למעוטי נמי שליח להכי איצטריך גם לרבויי הנחה לר׳ יהושע. דנפקא ליה שליחות דקדשים מוסמכנו אותו בפסח

מסורת הש״ס

א ב״מ כב. סנהד׳ ס׳ קרח ב [בילה יג:] ג פסחים נא: ד מכילתא פ׳ בא גדרים עב: מיר יב: ב״מ נו. [נדרים לד: חגיגה י: מנחות נג: לקמן מג.] ה גיטין כג: ב״מ (כב.) עא: ו גיטין נג: עיש ז תרומות פ״ג מ״ט גיטין נג: ח תרומות פ״ב מ [עי׳ תוס׳ מנחות סז. ד״ה גזירה] י יומא כ [פי׳ על זה תמלא בתוס׳ כתובות נ: ד״ה הרי זה וכפרש״י] כ גיטין נב. ל גיטין נב. מ פסחים עח: [ופס איתא ר׳ נתן] נ רש״ל מ״ו ס [ע״ל מיק] ע עי׳ בתוס׳ ד״ה בנתנך הגיהה

העובד כוכבים והכותי שתרמו תרומתן תרומה. פירש הקונט׳ ליאסר לזרים דקסבר אין קנין לעובד כוכבים בא״י להפקיע ומירוח העובד כוכבים אינו פוטר מן התרומה ובמנחות (דף סז.) יליף טעמא מדגנך דגנך תרי זימני למעוטי דיגון עובד כוכבים ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות מדמעת אם נפלה בחולין אוסרתה וחייבין עליה חומש האוכלה בשוגג ור״ש פוטר דקסבר אין מירוח העובד כוכבים חייב בתרומה ויליף מדגנך ולא דיגון עובד כוכבים ולדידיה ליכא מיעוט אחר מיעוט דמצריך להו אלרוכי עכ״ל וקשה לפי׳ דמשמע דפליגי בים קנין לעובד כוכבים ובפרק השולח (גיטין מז.) פליגי בה אמוראי ואין סברא לומר דפליגי תנאי בפלוגתא דאמוראי לכך פי׳ ר״י דת״ק סבר דאפי׳ יש קנין משכחת שפיר שתבואתו חייב בתרומה כגון שגדלה שלים בידי ישראל ואי משום מירוח העובד כוכבים דפוטר י״ל דמיירי שמרחו ישראל ואי משום זרעך ולא לקוח י״ל דמיירי שלקחם קודם מירוח ואח״כ מירחם ישראל ופטורא דלקוח אינו אלא אחר מירוח כן פי׳ ר״ת וקשה דא״כ דומיא דהכי פוטר ר״ש ומאי טעמא וי״ל דטעמא כדאמר [בזבחים] (דף מה.) דאמר ר״ש קדשי עובדי כוכבים אין בהם מעילה משום דילפינן מע״ז הנעשה מתרומה ובתרומה כתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים אלמא ממעט ליה מקרא בהדיא:

ודילמא

בפסח אחד. אע"פ שאין בו כזית לכל אחד דקסבר אכילת פסחים לא מעכבא אלא זריקת דם לחודא: מיניה. מן המקרא עלמו דמכל מקום אחד מהן שוחטו בשליחותם: דאית ליה שותפות. דסא של כל הקהל הוא אבל שליח בעלמא לא: ויקחו להם איש וגו'. אחד לוקח

לכל המשפחה: איש זוכה. ולעולם משום דאית ליה שותפות בגוייהו ודקאמרת אם אינו עניו עניו הוא לו דאילטריך לו למעוטי קטן שאין לו כח ליקח בשביל אחריס להיותו זוכה להן במקחו: ואבתי מיבעי ליה. אים לפי אכלו תכוסו דשוחטין את הפסח על היחיד ולא אייתר לן שליחות היכא דלא שייך: אין שוחטין את הפסח על היחיד. רבי יהודה אומרים וליף לה מלא תוכל לזבוח את הפסח באחד ביחיד: והא הוו נמי קטנים. בנוחלי הארץ וכי הזוכים להם בתורת שלוחין באו והלא אין שליחות לקטן דגבי שלא ושלחה אים כתיב (דברים כד) כי יקח איש ומיכא ילפינן (בב"מ דף עא:) דאין הקטן עושה שליח: אלא. הכוא לאו לאתויי שליח אתא אלא לזכין לאדם שלא בפניו אתא דקטנים כשלא בפניו דמו וכיון דאחלת הארץ זכות היא לסם היתה חלוקתם חלוקה: אלא בדרבא. כלומר לא זכות שלא בפניו גרידתא איכא למשמע מיכא לגדולים אלא לאוריי כמי דלקטנים אפי' חובה הבאה מחמת זכות דאין ב"ד לעשות להן כי הכא דלזכותם בנחלה באו ואע"פ שפעמים שחלוקה זו חובתם דאיכא דלא ניחא ליה בחלק שנפל לו אפ"ה לא הדרי בהו: לחוב אמאי. אי פסיקא לן סיבא לחובתם מה לכו להעמיד אפוטרופוס לכך: אלא לחוב ע"מ לזכות. הכו געמידו לדון ולערער בשבילם לזכותם ולהגאתם ואם יתחייבו בדין מה שעשו עשו: נשיא אחד. והכא זכות וחובה הוא כדאמרן דאיכא דניחא ליה (בהו) בהכי בו' כדאמרן: וברורין לו חלק יפה. לכל אחד יפה לזה ויפה לזה: שום הדיינים. שמו נכסי לוה לגמלוה שלא בפני לוה או שלא מדעתו משום דלא הוה ליית דינא:

סא

בפסח אחד שנאמר (שמות יב) ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל הקהל כולם שוחטים והלא אינו שוחט אלא אחד אלא מכאן שכל ישראל יוצאים בפסח אחד שליח בקדשים מנא ליה מיניה ודילמא שאני התם [א] דאית ליה שותפות בגוייהו אלא מהכא (שם) ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית ודילמא התם נמי דאית ליה שותפות בגוייהו א"כ תרי קראי למה לי אם אינו ענין להיכא דשייך תניהו ענין להיכא דלא שייך האי מיבעי ליה לכדרבי יצחק [ב] דא"ר יצחק איש זוכה [ג] ולא הקטן זוכה ההוא (שם) מאיש לפי אכלו נפקא ואכתי מיבעי ליה [ד] דשוחטין את הפסח על היחיד סבר לה כמ"ד [ג] אין שוחטין את הפסח על היחיד ואלא הא דאמר רב גידל אמר רב מנין ששלוחו של אדם כמותו שנאמר (במדבר לד) ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תיפוק ליה שליחות מהכא ותיסברא דהא שליחות הוא והא קטנים לאו בני שליחות נינהו אלא כי הא דרבא בר רב הונא [ד] דאמר רבא בר רב הונא אמר רב גידל אמר רב מנין שזכין לאדם שלא בפניו שנא' ונשיא אחד נשיא אחד ותיסברא זכות היא הא חובה נמי איכא דאיכא דניחא ליה בהר ולא ניחא ליה בבקעה ואיכא דניחא ליה בבקעה ולא ניחא ליה בהר ואלא כדרבא בר רב הונא דאמר רבא בר רב הונא אמר רב גידל א"ר [ג] מנין ליתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן שבית דין מעמידין להם אפוטרופוס לחוב ולזכות לחוב אמאי אלא לחוב ע"מ לזכות ת"ל ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו: [ה] א"ר נחמן אמר שמואל [ד] יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהם בית דין מעמידים להם אפוטרופוס וכוררים להם חלק יפה ואם הגדילו יכולים למחות ורב נחמן דידיה אמר אם [ה] הגדילו אינם יכולים למחות [ו] דא"כ מה כח בית דין יפה ומי אית ליה לרב נחמן א"כ מה כח בית דין יפה והתנן [ז] שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל רבן שמעון בן גמליאל אומר מכרן קיים

ח (ואמר רבן שמעון בן גמליאל) אם כן מה כח בית דין יפה ואמר רב הונא בר חיננא אמר רב נחמן [ו] הלכה כדברי חכמים לא קשיא

א

ודילמא שאני התם דאית ליה שותפות בגוייהו. פי' אבל לשוייה שליח היכא דליכא שותפות מצליח ואין לומר דאין הכי נמי היכא דליכא לו שותפות בגוייהו לא מצי שוייה שליח דהא תנן בפרק האשה (פסחים דף פח:) הרי שאמר לו רבו ושחטו עלי הפסח ושכח מה אמר לו רבו גדי או עלה יקח גדי ועלה ויאמר אם גדי אמר לי רבי עלה שלי וגדי שלו ואם עלה אמר לי רבי גדי שלי ועלה שלו ומדקאמר עלה שלי וגדי שלו משמע שאין לו שותפות בגדי אפ"ה שוחטו גדי עבור רבו אלמא דמצי לשוייה שליח אפי' היכא דאית ליה שותפות בגוייה וא"ת אמאי לא דחי לעיל נמי דהכיא דר' יהושע בן קרחה מיירי דאית ליה שותפות בגוייה כדאמר הכא וי"ל דלרבי יונתן דמפיק מהאי קרא דכל ישראל יוצאין בפסח אחד דקסבר אכילת פסחים לא מעכבא א"כ האי דקאמר אחד שוחט לכולן מיירי דאית ליה שותפות בגוייה דהא בהכי קרא מיירי אבל לרבי יהושע בן קרחה דאמר דכל ישראל אין יוצאין בפסח אחד לפי שצריך לכל אחד יאכל כזית א"כ האי ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל ר"ל לאחד שוחט פסחים הרבה דמחד פסח ליכא לכל אחד כזית וא"כ מפיק שפיר דהיכא דליכא שותפות דמצי שהיט: איש זוכה ואין קטן זוכה. וא"ת ולמה לי קרא והא קי"ל (גיטין דף לט.) דאין יד לקטן וי"ל דלגבי פסח איצטריך דס"ד הואיל דשייך באכילת פסחים וצריך להמנות עליו דכתיב (שמות יב) שה לבית אפי' קטן אימא אף לאחרים זכה קמ"ל ט: אלא לחוב ע"מ לזכות. וקשה דאמר בפ' הניזקין (גיטין דף כב.) דאין האפוטרופין רשאין לחוב ולזכות בנכסי יתומים ופריך התם לזכות אמאי לא ומשני לחוב ע"מ לזכות וי"ל דהתם מיירי בתביעת חיובות שיש לאחרים עליהם וכהא דאיי אין רשאין דשמא לא יתבעום כשהן גדולים אבל כשהן תובעין בשביל היתומים כי הכא בחלוקה דקרקעות דכי גדלי נמי צריכין לחלוק בהם ודאי מעמידין אפוטרופוס לחוב ע"מ לזכות: יתומים שבאו. אומר ר"ת דדוקא שבאו אבל אם היה האחד מוחה אין להעמיד אפוטרופוס לחלוק בעל כרחם ומהלוקת האדם אין להביא ראיה שהיו שם כמה יונקי שדים דשאני התם שהיה על פי הדיבור וצריכים ותומים ומיהו קשה מהא דאמר פרק אלמנה לב"ג (יבמות דף סז.) גבי כהן שמת והניח אשה מעוברת ועבדים וקאמר התם זכרים יאכלו ואי משום הלק העובר פי' דשמא ימלא עובר זכר וקי"ל (שם) ילוד מאכיל שאינו ילוד אינו מאכיל עבדינן להו תקנתא כרב נחמן דאמר רב נחמן אמר שמואל יתומים שבאו לחלוק כו' מ"מ שמעינן מהתם דאע"ג שהאחד קטן ביותר ואין בו דעת לישאל אם רוצה להלוק אם לאו דומיא דעובר דעבדינן ליה תקנתא והכא אמרינן דוקא באו ושמא יש לומר דהתם תקנה היא לעובר שמתעלה אלקו בכך שהעבדים אוכלים בתרומה לפי שהתרומה בזול ועוד משם לא משמע שאם האחד היה מוחה בפירוש שאוכל להעמיד לו על כרחו אפוטרופוס להלוק: וכוררין להם חלק יפה. מלשון בוררין היה מדקדק ר"י דהיינו בלא גורל דמה ברירה שייך בגורל והיה מפרש שאין צריכין גורל ולא שומת בית דין וכל החלוקה תלויה בדעתו כמו שהיו עושים יתומים עצמם אם היו גדולים ושהיה כל אחד בורר לעצמו וזוכה בשלו וכן לענין דינא דגוד או איגוד נמי נראה לר"י דהוו כיתומים עצמן ויכולין לחלוק שני חפצים אע"ג דתרוייהו צריכי להאי וצריכי להאי ושייך ביה גוד או איגוד שהעמידו חכמים אלו אפוטרופוס מעשו ע"י ב"ד כמו יתומים עצמן לחלוק בלא שומת ב"ד ובלא גורל דבסברותם לבד תלויה החלוקה בשני אחים גדולים ההולקים בנכסי אביהן שבורר כל אחד לעצמו וה"ה לענין דינא דגוד או איגוד דמהגיא חלוקת האפוטרופא לגמרי ולא יוכלו למחות כשיגדלו ור"ח מפרש דהיינו דוקא בגורל וכי עריקותא להעיל גורלות וגם צריך שומת בית דין ודוקא בדבר דלא שייך ביה גוד או איגוד וכוררין שייך שפיר בגורל כגון אם יש שם שלש שדות שלא יחלוקו כל אחת לג' חלקים אלא בוררין כל אחת לבדה שיהא כל אחד חלקו אחד בכת אחת וכמה עניני ברירות יש בחלוגות וסולאות ושייך לומר שפיר חלק יפה ושוב הודם ר"י לפי' ר"ת:

כ
ח מיי' פ"ב מהלכות שלוחין הלכה ב

כא
ב מיי' פ"ב מהל' קרבן פסח הלכה כ

כב
ג מיי' פי"ח מהלכות נחלות הלכה ד סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' רל סעיף ח

כג
ד ה מיי' פ"י מס הל"ד סמג עס טוש"ע שם סי' רכט ס"ח

כד
ו מיי' פי"ג מהלכות מכירה הל"י וב"י ב"ב מכו' מל ס ולהם הל"ח סמג עשין נד טוש"ע חה"ע סי' קד ס"ג ושוש"ע ח"מ סי' קע ס"ג

מסורת הש"ס

א חולין מז. (פסחים פט.)
ב פסחים לא:
ג ג"ז סס. (וש"נ)
ד לעיל כג. (וש"נ) יבמות קיח: (נדרים ט.)
ה יבמות מז
כתובות ק. גיטין לד.
ו (יבמות ל: וש"נ)
ז כתובות נ"ט:
ח (בל זה ליתא במשנה דכתובות נ"ט:)
ט (וע"ע חוס' סנהדרין סח: ד"ה קטן וח"ס גיטין סה: ד"ה אלמנ)

עין משפט נר מצוה

הא דטעו הא דלא טעו. ה"ה דמלי למימר הא דטעו בשתות והא דטעו בפחות משתות ולא לאטריך לומר יכולין למחות ברוחות נ: **אבל** שויה שליח מלי אמר ליה לתקוני שדרתיך כו'. וא"ת הא אמרי' בפ' אלמנה ניזוקת (כתובות דף ק. ושם) שליח כמאן דבא אמר רב נחמן שליח כדיינין משמע דפחות מפחות המקח קיים כדיינים ורבא נופיה קאמר הכא דאי שויה שליח מלי א"ל לתקוני שדרתיך כו' משמע דהמקח בטל אף בפחות משתות ואומר רשב"ם דהתם רבא משום דרב נחמן קאמר וליה לא ס"ל והכא משום דבפשיה וא"ת מפרש דהתם מיירי בשליח הדיינין דאלמוהו רבנן להיות כמותם והכא מיירי בשליח דשויה הלוקח בעצמו א"כ י"ל דנהי דקאמר התם שליח כדיינין והמקח קיים האומאה מיהא צריך להחזיר והכא נמי ה"ק לתקוני שדרתיך כו' וצריך להחזיר האומאה ולא כשאר אדם דפחות משתות הוא מחילה: **ה"ג** בקונטרס הא דאמרן יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דבי דינא לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא מכרן קיים ולפי נירסא זו מייתי ראיה מרשב"ג דאמר מכרן קיים ולא ס"ל לרבא הא דאמר רב נחמן לשיל דהלכה כחכמים והא דאמרן שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא במטלטלים דהא כתיב בהן אונאה או קנה מיד עמיתך אל תונו דבר הלקוח מיד ליד עכ"ל וקשה לר"ת הדא מדקתני גבי שתות אין אונאה לקרקעות משמע דביתר משתות יש להן אונאה והפרק המקבל (ב"מ דף קח.) מסיק רב נחמן זכין שוה מאה במאתן אין להם אונאה ועוד קשה דפירש דרבא לא ס"ל כר"ג ודוחק הוא דהא רב נחמן רבו היה וע"ק דלפי' הקונטרס גרס מעיקרא יתר משתות במילתיה ומייתי ראיה ממשנה דשם הדיינין שפחתו שתות או הותירו שתות כו' ואמאי מייתי ראיה מינה הא משנה זו לא מיירי כלל ביתר משתות מה יהא דינן וא"כ לא הוי דומה בדומה לכך גרסה לר"ת דגרס איפכא וכן גרס ר"ח וה"ג הא דאמר שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא מכרן קיים ולפי נירסא זו מייתי ראיה מרשב"ג דאמר מכרן קיים ולא ס"ל לרבא הא דאמר רב נחמן לשיל דהלכה כחכמים והא דאמרן שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי לא אמרן אלא דפלוג בעילויא אבל פלוג במשחתא לא כדרבה דאמר רבה כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה נמי חוזר והא דתנן השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים שילח ביד פיקח פיקח חייב ואמאי נימא שלוחו של אדם כמותו שאני התם דאין שליח לדבר עבירה דאמרי' דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים והדתניא שליח שלא עשה שליחותו שליח מעל עשה שליחותו בעל הבית מעל כי עשה שליחותו דבעל הבית בעל הבית מיהא מעל אמאי נימא אין שליח לדבר עבירה שאני מעילה דילפא חטא חטא מתרומה מה תרומה משוי שליח אף מעילה משוי שליח ונילף מינה משום דהוי מעילה ושליחות יד שני כתובים הבאים כאחד הבאים כאחד ל וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין מעילה הא דאמרן שליחות יד מאי היא דתניא (שמות כד) על כל דבר פשע בש"א לחייב על המחשבה כמעשה ובה"א אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר אם לא שלח ידו וגו' אמרו ב"ש לב"ה והלא נאמר על כל דבר פשע אמרו להם ב"ה לב"ש והלא נאמר (שם) אם לא שלח ידו במלאכת רעהו אמרו ב"ש לב"ה א"כ על כל דבר פשע למה לי שיכול אין לי אלא הוא כ אמר לעבדו ולשלוחו מנין ת"ל על כל דבר פשע הניחא לב"ה אלא לב"ש דמוקמי ליה להאי קרא במחשבה כמעשה

ניל"ף

הא דטעו הא דלא טעו אי דלא טעו מאי יכולים למחות ברוחות: א אמר רב נחמן ב האחין שחלקו הרי הן כלקוחות פחות משתות נקנה מקח יתר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה אמר רבא הא דאמרן פחות משתות נקנה מקח לא אמרן אלא דלא שויה שליח ג אבל שויה שליח אמר ד לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ה והא דאמרן יתר משתות בטל מקח לא אמרן אלא דלא אמר ניפלוג בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא מכרן קיים ו דתנן שום הדיינים שפיחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל רשב"ג אומר מכרן קיים ז והא דאמרן שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי ח אין אונאה לקרקעות ובמקרקעי לא אמרן אלא דפלוג בעילויא אבל פלוג במשחתא לא כדרבה ה דאמר ט רבה כל דבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין אפילו פחות מכדי אונאה נמי חוזר והא ז דתנן ט השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים ז שילח ביד פיקח פיקח חייב ואמאי נימא שלוחו של אדם כמותו שאני התם ח ח דאין שליח לדבר עבירה ט דאמרי' דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים והדתניא י ט שליח שלא עשה שליחותו שליח מעל עשה שליחותו בעל הבית מעל כי עשה שליחותו דבעל הבית בעל הבית מיהא מעל אמאי נימא אין שליח לדבר עבירה שאני מעילה כ דילפא חטא חטא מתרומה מה תרומה משוי שליח אף מעילה משוי שליח ונילף מינה משום דהוי מעילה ושליחות יד שני כתובים הבאים כאחד הבאים כאחד ל וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין מעילה הא דאמרן שליחות יד מאי היא מ דתניא (שמות כד) על כל דבר פשע בש"א לחייב על המחשבה כמעשה ובה"א אינו חייב עד שישלח בו יד שנאמר אם לא שלח ידו וגו' אמרו ב"ש לב"ה והלא נאמר על כל דבר פשע אמרו להם ב"ה לב"ש והלא נאמר (שם) אם לא שלח ידו במלאכת רעהו אמרו ב"ש לב"ה א"כ על כל דבר פשע למה לי שיכול אין לי אלא הוא כ אמר לעבדו ולשלוחו מנין ת"ל על כל דבר פשע הניחא לב"ה אלא לב"ש דמוקמי ליה להאי קרא במחשבה כמעשה

ניל"ף

המקח קיים ע:

אמאי מעל נימא אין שליח לדבר עבירה. תימה הא ע"כ מיירי בשוגג דאי במזיד ליכא מעילה דאין מעילה במזיד אם כן יש שליח לדבר עבירה דלא שייך למימר דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים כיון שהוא שוגג דהכי נמי משמע בפ' מרובה (ב"ק דף עט. פ) דקאמר הרי שגגב עלה מן העדר ואמר לכהן טול עלה זה שהוא שלי לו נתנו לכהן לבכורות בנו והרגה לו בטלה של הבירו ומסיק דמיל סהוליאו הכהן מרשות בעליס נתחייב הגגב במסיכת הכהן והקשה ר"י התם אמאי חייב הגגב נימא אין שליח לדבר עבירה ותירץ כיון שאין הכהן יודע שהוא בא מגניבה לא שייך למימר דברי מי שומעין ואומר ר"י דהכא מיירי אפי' דמזכר שליח קאמר דמעל בעל הבית והשתא פריך אמאי מעל נימא אין שליח לדבר עבירה דדברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין ואע"ג דמזכר השליח מעל בעל הבית כדמוכח במעילה (דף כא.) דתני מזכר בעל הבית ולא מזכר שליח השליח מעל מזכרו שניהם חטוי מעל ואטעם לפי דמעילה אינו אלא בשוגג כדפריש לפיכך מעל אותו אלא מזכר ואותו המזכר מזיד הוא מ"מ דוקא אם מזכרו שניהם הא אם מזכר השליח לבד בעל הבית מעל:

מורד

כה א מיי' פי"ג מה"מ מכירה הל"ב סמג לאוין קנ עוש"ע חו"מ סי' רכז סכ"ז

כו ב מיי' שם הל"ט וס"ק מה"מ שליחין הל"ב סמג לאוין שם כיו"ש שם סי' קכב ס"ג וסי' רכז סכ"ט וס"ל

כז ג מיי' פי"ג מה"מ מכירה הל"ב סמג שם עיו"ש שם סי' רכז סל"ח [והלכי גרסאות ים כאן וגו' הרמב"ם וס"ש אינו מגירסת רש"י אלא מגירסת הרי"ף ול"ל ע"ש]

כח ד מיי' שם הל"ח וס"ח מה"מ שליח ן הל"ב סמג שם כיו"ש שם סעיף כט

כט ה מיי' פט"ו מהלכות מכירה הל"ח סמג שם עוש"ע שם סי' רלב סעיף ח

ל ו מיי' פי"ד מהלכות גזלה ומאבידה סמג עשין סט עוש"ע שם סי' רנט סעיף ז

לא ז מיי' שם הל"ו עוש"ע שם סעיף ח

לב ח מיי' פ"ז מהלכות מועלה הל"ב סמג עשין רי

לג ט מיי' שם הלכה ח

לד י מיי' פ"ג מהלכות גזילה הל"ח סמג שם עוש"ע שם סי' רלב סעיף ד

לה כ מיי' שם עוש"ע שם סעיף ה

מסורת הש"ס

א גיטין כה. מח. כ"ק לג: ב"ק ט. סנ: בכורות מח. ב"ב קי. ב תוספות כה. ליט: ב"מ קח. ג בכורות כח. פ"משנה עה: ד גטין

נדרים לו.) (בכתר פט המורם מן) ב בתוספות לט: ד [בתוספות לט:] ב"מ נז. קח. תמורה כז. ה ב"מ נז: ב"ב ל. מנחות סט. ו [בב"מ וב"ב ובמנחות איתא רבא] ז ב"ק נט: ח [ב"ק נא. נדרים לו.] (בכתר פט המורם מן) ב בתוספות לט: ד [בתוספות לט:] ב"מ נז. קח. תמורה כז. ה ב"מ נז: ב"ב ל. מנחות סט. ו [בב"מ וב"ב ובמנחות איתא רבא] ז ב"ק נט: ח [ב"ק נא. נדרים לו.] ט סנהדרין כט. [תמורה כה.ב"ק נו.] י חגיגה יז. מעילה כ. ע"ש נדרים לד. כ תוספות לח: כ [בסחים לג. סנהדרין פד. זבחים מה. תמורה ג. מעילה יח:] ל מסרתי לעיל כד. מ ב"מ מד. נ [ע"ש ובגס בתוס' שם ד"ה נתנו] ס [ע"ש ובגס בתוס' שם ד"ה נתנו] ע מזבחים נג.) ג [ועי' היטב בתוס' בתוספות ב. והום' ביטוי לב. ד"ה ב"ד] ם ל"ל חטא ע [ועי' תוס' בתוספות לח. בד"ה אלמנה ושוד שם ק. ד"ה אמר ר"נ] פ [ע"ש ובגס בתוס' שם ד"ה נתנו]

נילף מיניה. ממעילה: מה מכירה. אינה מתקיימת אלא ע"י אחר הגנב ומלוקח לוקח: אף טביחה. אפילו עכשיו שליח נתחייב הגנב בתשלומי ד' וה': או מכרו. לרבות אפילו שליח: תחת השור תחת השה דחד מינייהו יתירה סוף ודרוש לרבות שאם מינה שליח תחתיו לעבוד חייב הגנב: מאי איכא למימר. נילף מינה דים שליח לדבר עבירה: הוא ולא שלוחו גרסינן: ולמ"ד אין מלמדין. ולית לן למילף ממעילה ומביאה דים שליח לדבר עבירה ומסברא אין שליח דאית לן למימר דים לו לשמוע דברי הרב והני הוא הוא מאי דרים בהו: למעוטי שנים אוחזין וכו'. שעמורין מתחלת דשחוטי חוץ: ההוא ולא אנוס. דהוא משמע שיחא בהוייתו ובייסוד דעתו: קסבר שני כתובים הבאים כאחד מלמדים. ונילף ממעילה ומביאה דים שליח לדבר עבירה והני הוא הוא דרים להו חד למעוטי שנים אוחזים וחד למעוטי אנוס ולית ליה דרשא דהוא הוא: מכלל דת"ק כו'. בתמיה: דינא רבה ודינא זוטא איכא ביניייהו. לשמאי מיחייב בדינא רבה בעונש גדול ולת"ק לא מיעניש כולי האי כהורג עלמו אלא כגורם: ואדוני יואב. זהו מרד שקדלו אדון בפני המלך: אם ת"ל. דהאי חייב דקאמר שמאי בדיני אדם קאמר ונילף ממעילה ומביאה וקסבר שני כתובים הבאים כאחד כו' אפ"ם מודה הוא באומר כו' הוחיל ונאמר שליח זה: שליח נעשה עד. בין לקידושין בין שאלה ממון לבעל חובו מלגרף שליח עם עד להיות שניה אם אם שניהם שלוחים הוו ביחד שניהם מעידים בדבר: ה"נ דלא הוו קידושי. הרי ראו וכי אמרינן בסנהדרין (דף כט.) לריך שיאמר אתם עדיי ה"מ בעדי הודאה שפעמים שאדם מודה לחובתו מנה ואומר הדין עמך מפני שרואה להסתיקו מעליו עד לאחר זמן ואע"פ שאינו חייב לו כלום לפיכך אין הסומע יכול להעיד בפני הודה עד שיאמר אתם עדי אבל בעלמא לא: אלומי אלמוה למילתא. דעדות כשעשה הדבר ע"י הסליח: הוא דאמר. רב: שליח ועד אחד יכולין להעיד על הדבר: איפוך. דבית הלל לב"ש: מתני איפכא. לפלוגתא דאמוראי: והלכתא שליח נעשה עד גרסינן: הן הן עדיו. דשליח נעשה עד: וכן בגירושין. אם אלא גם לאשתו על ידי שניים: וכן

נילף מינה משום דהוה מעילה טביחה ומכירה שני כתובים הבאים כאחד וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין מעילה הא דאמרן טביחה ומכירה מאי היא אמר קרא (שמות כא) וטבחו או מכרו א מה מכירה ע"י אחר ב אף טביחה ע"י אחר דבי ר' ישמעאל תנא או לרבות את השליח דבי חזקיה תנא תחת לרבות את השליח הניחא למ"ד ב שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין אלא למ"ד מלמדין מאי איכא למימר גלי רחמנא בשחוטי חוץ (ויקרא טז) דם יחשב לאיש ההוא דם שפך הוא ולא שלוחו אשכחן גבי שחוטי חוץ ג בכל התורה מנלן דילף משחוטי חוץ אדילף משחוטי חוץ נילף מהנך הדר כתב רחמנא (שם) ונכרת האיש ההוא אם אינו ענין לגופו תנהו ענין לכל התורה כולה ולמ"ד שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים הני ההוא ההוא מאי דריש בהו חד למעוטי ד ב שנים שאוחזים בסכין ושוחטים וחד הוא ה ולא ו אנוס הוא ולא שוגג הוא ולא מוטעה ואידך מהוא ההוא ואידך הוא ההוא לא דריש והא דתני ג האומר לשלוחו צא הרוג את הנפש הוא חייב ושולחיו פטור שמאי הזקן אומר משום חגי הנביא שולחיו חייב שנאמר (ש"ב יב) אותו הרגת בחרב בני עמון ז מאי טעמיה דשמאי הזקן קסבר שני כתובים הבאים כאחד מלמדין והוא ההוא לא דריש ואיבעית אימא לעולם דריש ח ומאי חייב בדיני שמים מכלל דת"ק סבר אפילו מדיני שמים נמי פטור אלא דינא רבה ודינא זוטא איכא בינייהו ואיבעית אימא שאני התם דגלי רחמנא אותו הרגת בחרב בני עמון ואידך ט הרי לך בחרב בני עמון מה חרב בני עמון אין עמון אתה נענש עליו אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו מאי טעמא מורד במלכות הוה דקאמר ליה (שם יא) ואדוני יואב י וכל עבדי אדוני על פני השדה חונים אמר רבא את"ל סבר שמאי שני כתובים הבאים כאחד מלמדין והוא ההוא לא דריש מודה באומר לשלוחו צא בעול את הערוה ואכזל את החלב שהוא חייב ושולחיו פטור שלא מצינו בכל התורה כולה זה נהנה וזה מתחייב: איתמר רב אמר שליח נעשה עד דבי רבי שילא אמרי אין שליח נעשה עד מ"ט דבי רבי שילא אילימא משום דלא א"ל הוי לי עד אלא מעתה קידש אשה בפני שנים ולא אמר להם אתם עדיי ה"נ דלא הוו קידושי אלא רב אמר כ שליח נעשה עד אלומי קא מאלימנא למילתיה דבי רבי שילא אמרי אין שליח נעשה עד כיון דאמר מר ל ד שלוחו של אדם כמותו הוה ליה כנופיה מיתיבי אמר לשלשה צאו וקדשו לי האשה אחד שליח ושנים עדים דברי ב"ש וב"ה אומרים כולם שלוחין הן ואין שליח נעשה עד עד כאן לא פליגי אלא בשלשה אבל בשנים דברי הכל לא הוא דאמר כי האי תנא דתניא רבי נתן אומר ב"ש אומרים שליח ועד אחד וב"ה אומרים שליח ושני עדים ורב כב"ש איפוך ורב אחא בריה דרבא מתני איפכא רב אמר אין של ח נעשה עד דבי ר' שילא אמרי שליח נעשה עד ט והלכתא שליח נעשה עד אמר רבא אמר רב נחמן י אמר לשנים צאו וקדשו לי את האשה הן הן שלוחיו הן הן עדיו י וכן בגירושין

וכי

מורד במלכות הוה דקאמר ליה ואדוני יואב כו'. פי' בקונטרס דמורד היה מהא דקאמר אדוני יואב בפני המלך דוד ולא נהירא מ שהרי יואב לא היה מורד במלכות ואומר רבינו מאיר מכיון של ר"ת מה שאמר לו דוד נילך לביתו לאכול ולשתות והוא מיאן בדבר כדכתיב כל עבדי אדוני על פני השדה חונים ואני אבא אל ביתי לאכול וגו' בתמיה ולא היה לו לסרב וי"מ דהמורד היה שהקדים לומר אדוני יואב קודם המלך דוד נ: שלא מצינו בכל התורה כולה זה נהנה וזה מתחייב. וא"ת והא איכא מעילה שאם אמר הגזבר לשליח אכול בכר זה של הקדש והשליח לא ידע שהוא של הקדש דחייב המשלח ואמאי זה נהנה וזה מתחייב הוא וי"ל דמעילה לא מתחייב המשלח ע"י הנאת השליח אלא ע"י הגבהה דשליח דמיד דאגבהיה שליח קנייה והיה שעתא חייב משלח אמנם מסופק היה ר"י בשאומר לשליח הוסט ידך לכל של שמן ותהנה מן הפיכה או אב על עורות של הקדש או התחמם בניגוד עולה והשליח לא ידע דהם של הקדש דהשתא לא עשאו שליח אלא מן ההנאה אם יתחייב המשלח כדאמרינן גבי מעילה או דילמא זה נהנה וזה מתחייב לא אמרינן:

ולא אמר להם אתם עדי ה"נ דלא הוו קידושי. ופכיטא דהוו קידושין משמע דלא מגרפי לומר אתם עדיי כי אם בהודאה כדאמר בסנהדרין (דף כט.) שאם אמר לחבירו אתה חייב לי מנה והודה בפני שנים אם לא אמר אחד מהם אתם עדיי יכול לומר לו היום או למחר משמע אני בך מיהו אי לא טעין לא טעינן ליה אבל עשוי אדם שלא להסביב עצמו כגון אם הודה הלוה בפני שנים חייב אני לך בלא תביעת המלוה טעינן ליה אפי' כי לא טען: עד כאן לא פליגי אלא כו'. תימה אמאי קאמר עד כאן לא פליגי כי נמי פליגי מי לא פריך שפיר ממילתיה דב"ה וי"ל הייגו טעמא דלא רצה למיפוך מבית הלל דהוה מצי לשמוי מיפוך כדמשני בסמוך: וכן

עין משפט נר מצוה

לו
א מיי' פ"ב מהלכות גניבה הלי"ו

לז
ב מיי' פ"ח מהלכות מעשה קרבנות הל"ז

לח
ג מיי' פ"ב מהלכות רוצח הלכה ב ג

לט
ד מיי' פ"ג מהלכות אישות הל"ו

מ
ה מיי' סה הל"ז סמ"ג עשין מה טור ש"ע ח"מ סי' לה סעיף ב

מא
ז מיי' פ"ז מהלכות גירושין הל"ד וש"ב סה הל"ב סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קנב סעיף יח

מסירה הש"ם

א כתובות לג ע"ב עא. עט ב [נעתיל כד. וכ"ג]
ב עשין לאין לדבר עבירה בפ"ק דב"מ ע. פ"ק עא. עט:
ד זבחים קח.
ה [זבחים קח:]
ו [ע' חיס']
זבחים קח: ד"ס סוגג]
ז [לכאורה יפלא שהרי שמאי בעלמא קאמר הטעם משום שלאחר ואותו הרגת וכו' ומלאתי כ"ל נלחק קלת בזה לייעב ע"ם]
ח כ"ק מו.
ט שבת מו. י ל"ל ועבדי אדוני
כ גיטין מ:
ל [לעיל מא. וש"נ]
מ [ע' מהרש"א]
נ [ע"ש תיס' שבת מו. ד"ה דאמר ליה]

מב
א מיי' פ"ח מהל' אישות הל"ו סמג עשין פב טור ש"ע אה"מ סי' קכח סעיף ט

מג
ב מיי' פי"ח מהל' אישות הל"ח סמג עשין לט טוש"ע אה"מ סי' ע סעיף ח

מד
ג מיי' פ"ח מה' אישות הל"ו סמג עשין פב טוש"ע אה"מ סי' קכח סעי' ט

מה
ד מיי' פ"ב מהל' גירושין הל"ה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמח סעי' כ

מו
ה מיי' שם הל' יט טוש"ע שם סעיף ו

מז
ו מיי' פ"ג מה' אישות הל"ל סמג עשין מת טור ש"ע אה"ע סי' נז סעיף ד

מסורת הש"ס
א לעיל ג. ב [ע' תוס' בהרבב"ח וכר"ן] ג ב"ב קע. כתובות יח. בכורות מח: ד ב"ב כט. ה גיטין סד: ו ס"ח ורש"

וכן בדיני ממונות. תימה דאמר בירושלמי וכן בקדושין הלא דתימא בשטר אבל בכסף לא וי"ל דההיא כתר דתקון רבנן שבועת היסת: **לעולם** קסבר המלוה את חבירו בעדים א"צ לפורעו בעדים כו'. תימה דמשמע דאי הוה אמרינן דצריך לפורעו בעדים לא ניחא ספיר ולית דאפי' למ"ד דצריך לפורעו בעדים ניחא ספיר דמהימני דהא קי"ל (שבועות מה:) דאפי' למ"ד המלוה לחבירו בעדים צריך לפורעו בעדים המפקיד להבירו בעדים אין צריך להחזירו בעדים דנאמן הוא לומר החזרתיו לך במיגו דאי בעי אמר נאבדו והכא איירי בפקדון דהא פקדון ניחא אצל העדים שהלוה מסר להני כדי להוליכו וא"כ נאמנים לומר פרעום ממנו דיפוליס לומר החזרום עליה וי"ל דמ"מ אפי' נני פקדון אין נאמנים אלא בשבועה כדאמר התם (ב"ב דף ע:) אמו כי אמר נאבדו מי לא שבועה בעי וכל עד שאינו נאמן בלא שבועה אין ממש בעדותו כמו שאפרש בסמוך:

והשתא דתקון רבנן שבועת היסת כו'. וא"ת מ"מ למה לא יהו העדים נאמנים לאחר שנשבעו לומר פרעום שהרי טוב אינם נוגעים בעדות ואומר ר"י דלכך אין נאמנים לאחר שנשבעו משום דרחמנא אמר (דברים יט) על פי שנים עדים יקום דבר דמשמע הנאמנים בדיבור בלבד אבל העדים הטעונים ליטבע קודם שיאמנו דברים אין ממש בעדותם ומ"מ מקשים היאך אמרינן מגו דיכלי למימר אהדרי' ללוה כיון דשנים הם הא אמר בפ' האשה שנתארמלה (כתובות דף יח:) לא שנו אלא דאמרי אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אמרו אנוסים מחמת ממון אין נאמנים ומקשה התם ר"י אמאי לא יהו נאמנים לומר אנוסים היינו מחמת ממון במיגו דאי בעי אמרו אנוסים היינו מחמת נפשות ומתרץ ר"י דבשני עדים לא שייך לומר מגו שיהו נאמני' במגו לפי שאין אחד יודע מה בדעת חבירו לטעון א"כ הכא אמאי נאמנים במגו ואומר הר"ר יעקב מקולי דבטענה שנפטרים בה ממון כי הכא בטוחים הם זע"ז שיאמרו דבר אחד ולכך אמרי' הכא דנאמנים במגו אבל בהיא דפ' האשה שנתארמלה (שם) דליכא דברא דממונא לגבי העדים התם ודאי אין נאמנים במגו כי אין עד אחד יודע מה בדעת חבירו לטעון: **תנן** התם נערה המאורסה היא ואביה מקבלין גיטה. פי' הקונטרס דוקא נערה אבל קטנה דברי הכל אביה ולא היא ואף ע"ג דאמרי' בפ' התקבל (גיטין דף סה.) ג' מדות בקטן וקאמר וכנגדו בקטנה מתנרשת בקידושי אביה פי' שמקבלת גיטה ל"ל דמיירי ביתומה או בכשואה ואפי' יש לה אב אבל מן האירוסין אביה ולא היא ומיהו קשה דלקמן בשמעתין קאמר קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו נט עד שיגיע גיטה לידה משמע אבל כשהגיע נט לידה מנורשת ואע"ג דמוקי כשאין לה אב היינו משום דקשיא ליה דיוקא דהא נערה ה"ז נט אבל מ"מ מתחלה הוה ס"ד דמיירי בשיש לה אב ואפ"ה משמע כשהגיע נט לידה מנורשת ש"מ קטנה יש לה יד לקבל גיטה לכך פי' ר"י בר"מ דנקט נערה וה"ה קטנה והא דנקט נערה להודיעך כחו דר' יהודה דאפי' בנערה אביה ולא היא ושוב חזר בו רש"י והגיה בפירושו דנקט נערה וה"ה קטנה. [וע"ע תוס' גיטין סד: ד"ה נערה]:

ובל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש. פי' בקונטרס לא ע"י עצמה ולא ע"י אביה לפי שהיא כשוטה ושוטה ממעטינן בפ' הרס (יבמות דף קיג:) ממשלחה ואינה חוזרת וא"כ לפ"ז קטנה שאינה יודעת לשמור גיטה אינה מתגרשת לא ע"י אביה ולא על ידיה ו ור"מ פירש דקטנה מתגרשת ע"י אביה ומביא ראיה מירושלמי דקאמר התם מה טעם שוטה שאינה יכולה לשמור את גיטה פי' שהוזרת ובעי מאי ביגייהו איכא ביגייהו תלת מילי פירוש אלא יהו נמשכים אחריה להפקירה והך אמר משום שאינה יכולה לשמור את גיטה אמ"ד משום גרירה מגורשת דכיון דלא הוי האי איסורא עבר וגירש יש לה אב ויכול לשמור גיטה עתים שוטה ועתים חלומה ופר"ת עבר וגירש למ"ד משום גרירה דאוריתא אסור אפי' בדיעבד יש לה דגררת אלא מדרבנן שרי בדיעבד למ"ד משום דמשלחה והוזרת איכא מגורשת דכיון דהוי האי איסורא דאוריתא אסור אפי' בדיעבד יש לה אב ויכול לשמור גיטה למ"ד משום גרירה אסור לגרשה לכתחילה ולמ"ד משום דמשלחה והוזרת אפי' לכתחילה מתגרשת דזו איכא הוזרת לפי שאביה משמרה אלא תחזור עתים שוטה ועתים חלומה למ"ד משום גרירה אסור לגרשה לכתחילה; דילמא יהגנו בה מנהג הפקר למ"ד משום דמשלחה והוזרת זו איכא הוזרת כשמגרשה כשהיא חלומה ויכול לגרשה כשהיא חכמה ח"כ משמע מתוך הירושלמי דקטנה כשיש לה אב יכולה דמשלחה והוזרת זו איכא הוזרת כשמגרשה ומתגרשת דזו איכא הוזרת שאביה משמרה שאינה הוזרת אע"ג דאתגרש בכפרישית יש לה אב לשמור את גיטה למ"ד משום דמשלחה והוזרת מתגרשת דזו איכא הוזרת מ"מ איכא דקאמר התם דמשום גרירה אסור ה"מ בגדולה והיא שוטה לפי שיש לה תאוה ובני אדם להוטים אחריה דאפי' נמי שאינה הוזרת מ"מ איכא למיחש משום גרירה אבל בקטנה דלאו בת תאוה ליכא למיחש כלל ומתגרשת:

וכן בדיני ממונות. אם שלח חוב למלוה ע"י שניים. דלמיסרה קאתי. הלכך מה להם לאוסרם עליהם ועל כל העולם בשקר: דאיתתא לבי תרי לא חזיא. וכיון דתרי נינהו לא משקרי: מאי קסבר. ר"נ דאמר וכן בדיני ממונות: אי קסבר המלוה את חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים. ואין נאמן לומר נתנתי למלוה הרי מוגעים בעדותם הן: דאי לא. שאם לא יאמרו מעידין הנו שקבלם המלוה אמר להן לוה פרעוני מה שמסרתי לכם דפעמים שמסרו להם בעדים: אהדרינהו ללוה. למשלח ואין עליהם אפילו שבועה שהרי אין הודאה במקלת כאן: יכלי למימר. נמי יהיב יהבינא למלוה ודבריהן קיימין ובתורת עדות שאינם נוגעים בעדותן: והשתא דתקון רבנן שבועת היסת. שאפילו מי שאינו מודה במקצת המילו עליו שבועה מסשתא אפי' כבירא לן שמלוה את חבירו בעדים אין צריך לפורעו בעדים אפ"ה מוגעין בעדותן דאי אמרי אהדרינהו ליהלך בני אשתבועי לפיכך הן מעידין שקבל מלוה מידם כדי שיפטרו מן השבועה ונמה הוא להם לאפסיד הממון למלוה מלאשבע בשקר דאע"ג דחשידי אממונא לא חשידי אשבועתא הילכך בממון לא אמרינן הן הן עדיו וכיון דעדים לא הוו הרי הדין הוא כדין הקלוב בשבועות (דף מד:) גבי חמוני על פנקסו משתבעי אינהו דיהבו להו למלוה ונפטרין מן השולח דהוא שאמינן בשבועה שמסר להן מעותיו לכל מלוה אומר שאין נאמנין לו בשבועה ומשתבע דלא שקיל מידייהו ופרע לוה למלוה: נערה המאורסה.

ס"ס לקטנה והאי דפליגי בנערה לחודיעך כחו דר' יהודה: היא ואביה. הו היא הו אביה היא שהרי גדולה היא ויש לה יד ואמרה תורה (דברים כד) ונתן בידה ואביה שהתורה זיכתה לו לקבל קידושים ואיתקש ילאה לאויה ודוקא נערה אבל קטנה אביה ולא היא ודוקא מן האירוסין אבל מן הנישואין היא ולא אביה דמשמשאת אין לאביה רשות בה: אין שתי ידים זוכות כאחד. בגוף אחד: וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש. אפי' ע"י אביה דהא שוטה היא וא"ר יאחק ושלחה מביתו (שם) מי שמשלחה ואינה חוזרת יאתה זו שמשלחה וחוזרת במס' יבמות פרק חרס שנאמר (ד' קיג:): כך מחלוקת בקידושין. מגירושין נשמע לקידושין דלרבנן אם קדשה עצמה מקודשת ולר' יהודה אינה מקודשת: מ"מ דר' יוחנן אריבא דרבנן. דשמי ליה בין קידושין לגירושין: גירושין דמבטשת עצמה. בקבלת גיטה לרשות אביה אמרינן דאביה נמי ניחא ליה שתקבל היא והוי גיטא: מאמר. קידושי יבם ביבמתו קרויה מאמר:

קטנה

קטנה. שסיח שומרת יבם מן האירוסין דעליך אות אביה עליה כל זמן שלא הסיחה: והנערה בין מדעת אביה וכו'. אלמא היכא דמפקעת עלמה מרשות אב קיימי נמי רבנן במילתייהו: קידושין דמדעתה. דבעינן דעת המקנה ז: אביה ולא היא.

ח קטנה מן האירוסין אין עושים בה מאמר אלא מדעת אביה והנערה בין מדעת עצמה בין מדעת אביה א (מה שאין כן בקידושין) אלא אי איתמר הכי איתמר אמר ר"י בר' חנינא מ"ט דר' יוחנן אליבא דרבנן קידושין דמדעתה אביה ולא היא גירושין דבע"כ בין היא בין אביה הרי מאמר דמדעתה וקתני בין היא ובין אביה התם במאמר דבעל כרחה ורבי היא דתניא ב העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה רבי אומר קנה וחכ"א ג לא קנה מאי טעמיה דרבי גמר מביאה דיבמה מה ביאה דיבמה בעל כרחה אף הכא נמי בע"כ ורבנן סברי ילפי' מקידושין מה קידושין דמדעתה אף ה"ג דמדעתה במאי קמיפלגי רבי סבר מילי דיבמה טיבמה הוה ליה למילף ורבנן סברי קידושין מקידושין הוה ליה למילף ה"נ מסתברא כדקא מתרץ רבי יוחנן מדקתני סיפא מה שאין כן בקידושין אלא נימא תיהוי תיובתא דר"ל אמר לך ר"ל הא מני רבי יהודה היא דאמר אין שתי ידים זוכות כאחת אי רבי יהודה מה שאין כן בקידושין מה שאין כן בגירושין מיבעי ליה אין ה"נ איידי דתנא מאמר דדמי לקידושין תנא נמי מה שאין כן בקידושין ורבי יהודה מאי שנא מאמר הואיל וזקוקה ועומדת השתא דאתית להכי ר' יוחנן נמי לא תיקשי לך מעיקרא שאני מאמר הואיל וזקוקה ועומדת תנן ד האיש מקדש את בתו כשהיא נערה בו ובשלוחו בו ובשלוחו אין בה ובשלוחה לא תיובתא דר"ל אמר לך ר"ל הא נמי ר' יהודה היא ומי מצית מוקמת לה כר' יהודה והקתני סיפא ה האומר לאשה התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו ואמרינן מאן תנא התקדשי התקדשי ואמר רבה ר"ש היא ו דאמר עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד וכי תימא כולה ר' יהודה ובפרטי סבר לה כר"ש ומי סבר לה והתניא ז זה הכלל כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל אחת ואחת דברי ר"מ רבי יהודה אומר ח שבועה לא לך לא לך לא לך חייב על כל אחת ואחת רא"א לא לך לא לך לא לך ולא לך שבועה חייב על כל אחת ואחת ר' שמעון אומר לעולם אינו חייב עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד אלא כולה ר' שמעון היא ובשליחות סבר לה כרבי יהודה ר' אסי לא על לבי מדרשא אשכחיה לרבי זירא אמר ליה מאי אמור האידנא בי מדרשא אמר ליה אף אנא לא עייל ר' אבין הוא דעייל ואמר חברותא כולה כר' יוחנן וצווח ריש לקיש כי כרוכיא (דברים כד) ויצאה והיתה וליכא דאשגח ביה אמר ליה רבי אבין בר סמכא הוא אמר ליה אין כמין ימא לטיגני הוא אמר רב נחמן בר יצחק אנא לא רבי אבין ברבי חייא ולא רבי אבין בר כהנא אלא רבי אבין סתם למאי נפקא מינה למירמא דידיה אדידיה: בעא מיניה רבא מרב נחמן

נערה

במאמר דבע"כ ורבי היא. וא"ת א"כ מאי קאמר קטנה אין עושין בה מאמר אלא מדעת אביה והיכא דאביה והנערה מדעתה ומדעת אביה ואי כרבי הא לא בעינן לא דעתה ולא דעת אביה וי"ל דהכי קאמר צריך להודיע לה אז לאביה ואח"כ יקדשנה בעל כרחה: מאי שנא מאמר. פירוש אמאי מחלק מאמר מגירושין אי משום דמאמר בע"כ גירושין נמי בע"כ ניחה: רבי יהודה אומר שבועה לא לך לא לך לא לך חייב על כל אחת כך נ' הקונע' ופי' דבעינן זה הוי פרטא אבל אמר שבועה לא לך ולא לך כללא הוי ואינו חייב אלא אחת דוי"ו מוסיף על ענין ראשון ור"ת גורס אי"ס אחדרבה כשאומר ולא לך ולא לך משמע שהוא נשבע לכל אחד אבל כשאומר לא לך לא לך אינו חייב אלא אחת: צווח ר"ל ויצאה והיתה. ואע"ג דאפילו ר"ל לא מקיים הוה ליליה שהרי בקטנה היא מתגרשת אף ע"י עצמה לרבנן אם יש לה דעת לשמור גיטה ואינה מתקדשת ע"י עצמה מ"מ יש לנו להשותם בכל מה שיוכל מלשון וצאה והיתה א"כ אין לנו לחלק בין קידושין לגירושין בגערה דהיי נמי דמחלקין גבי קטנה היינו משום שאין לה יד לקבל קידושין אבל לקבל גיטה יש לה יד כיון שנשאת: כמין ימא לטיגני. פי' בקונטרס לא היתה שהות שיהה בגתיה כמו שולה דגים מן היס והמחבת נתונה על האור לתתן בתוכה בשמן לטיגן ור"ח פי' דשני מקומות הם וקרובים, זה לזה כלומר אין אדם משקר כה"ג דכיון דמקום קרוב הוא שבר אי משקרנא אתי איניש אחרינא ומכחישני הילכך לא משקר: קטנה

מה
ג כ מיי' פ"ב מהלכות יבום הל"א סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קכו סעיף ג

מט
ג מיי' פ"ז מהל' אישות הל"י סמג לאוין רמט

מסורת הש"ס
א רש"ל מ"ז ב יבמות יט: ג לעיל מח. ד לקמן מו. ה [לקמן מו. שבועות לו: גדרים פו. מז:] ו שבועות לח. ע"ש
ז [וש' היטב רש"י יבמות יט: ד"ה קידושין] ח עי' רש"ש

עין משפט נר מצוה

מ"ר מאמר מגירושין אי משום דמאמר בע"כ גירושין נמי בע"כ ניחה: רבי יהודה אומר שבועה לא לך לא לך לא לך חייב על כל אחת כך נ' הקונע' ופי' דבעינן זה הוי פרטא אבל אמר שבועה לא לך ולא לך כללא הוי ואינו חייב אלא אחת דוי"ו מוסיף על ענין ראשון ור"ת גורס אי"ס אחדרבה כשאומר ולא לך ולא לך משמע שהוא נשבע לכל אחד אבל כשאומר לא לך לא לך אינו חייב אלא אחת: צווח ר"ל ויצאה והיתה. ואע"ג דאפילו ר"ל לא מקיים הוה ליליה שהרי בקטנה היא מתגרשת אף ע"י עצמה לרבנן אם יש לה דעת לשמור גיטה ואינה מתקדשת ע"י עצמה מ"מ יש לנו להשותם בכל מה שיוכל מלשון וצאה והיתה א"כ אין לנו לחלק בין קידושין לגירושין בגערה דהיי נמי דמחלקין גבי קטנה היינו משום שאין לה יד לקבל קידושין אבל לקבל גיטה יש לה יד כיון שנשאת: כמין ימא לטיגני. פי' בקונטרס לא היתה שהות שיהה בגתיה כמו שולה דגים מן היס והמחבת נתונה על האור לתתן בתוכה בשמן לטיגן ור"ח פי' דשני מקומות הם וקרובים, זה לזה כלומר אין אדם משקר כה"ג דכיון דמקום קרוב הוא שבר אי משקרנא אתי איניש אחרינא ומכחישני הילכך לא משקר: קטנה

אביה ולא היא. שסתורה זיכתה לו אבל גירושין שיבמה בעל כרחה בין היא בין אביה דמה דמה לו לדעתו כי מקבל ליה איהו נמי על כרחיה הוא: ורבי היא. דאמר מאמר תופס ביבמה בעל כרחה אם זרק לה כסף ואמר לה הרי את מקודשת לי: רבי אמר קנה. כשאר מאמר לשות לריכה גט למאמר זה אם בא לחלוץ לה: ביאה דיבמה קניא לה בעל כרחה דכפקה לן מויבמה בפ"ק דיבמות (ד' ח): והא"נ מסתברא. דהא דקתני גבי מאמר בין היא בין אביה במאמר על כרחה קאי אבל בשאר קידושין אביה ולא היא כר' יוחנן: מדקתני סיפא. בהסיא והנערה בין מדעת אביה בין מדעת עצמה מה שאין כן בקידושין: ההיא ר' יהודה היא. וא"ת במאמר מ"ע מודה ומ"ש מאמר מגירושין הרי שניהם על כרחה לקמיה פריך לה ומסני שכן זקוקה ועומדת: מה שאין כן בגירושין מיבעי ליה. ואפי' בגירושין דאיתנהו בעל כרחה פליג ר' יהודה נמי ואמר אין שתי ידים זוכות כאחת: ט"ש מאמר. כיון דבגירושין פליג דאיתנייהו בעל כרחה ומ"ש מאמר דמודה בה: הואיל וזקוקה ועומדת. לפיכך תופס בה בכל דהו: השתא דאתית להכי. דתלית טעמא משום דזקוקה ועומדת לרבי יוחנן נמי לטעמיה קמא דיהיב רבי יוחנן למלתייהו דרבנן דגירושין מכנסת עלמה לרשות אביה וקידושין מפקעת עלמה ואותיבנא ממאמר דמפקעת עלמה לא תיקשי דאיכא לשנויי נמי שאני מאמר הואיל וזקוקה ועומדת: בה ובשלוחה לא. אלמא נערה שיש לה אב לא מקדשה עלמה וקש"ד דברי הכל היא: התקדשי ליכו' אם יש בתחת מהן שום פרוטה מקודשת ואם לאו אין מלמרפין לה"פ דכיון דאמר בכלהדא התקדשי כל חדא שוו קידושין באפי נפשייהו: מאן תנא. דבעינן התקדשי התקדשי ואי לא אמר התקדשי לכל חדא אלא התקדשי לי בזו ובזו שוו מלמרפי לפרוטה: ר"ש היא דאמר. גבי חמשה תובעין אותו תן לנו פקדון שיש בידך ואמר שבועה שאין לך בידי לא לך ולא לך אינו חייב אלא אחת עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד: ובפרטי סבר לה כר"ש. דלא חשיב פרטא עד שיאמר לכל אחד ואחד שבועה: כלל אינו חייב אלא אחת. ובשבועות מפרש איזהו כללו של ר"מ ופרטו: ח שבועה. שאין לך בידי ולא לך ולא לך ולא לך: חייב. אשם גזילות: לא לך לא לך דוקא בלא ו"ו אבל ולא לך ולא לך כללא הוי: לא לך ולא לך שבועה. דבעינן שבועה באחרונה אבל אם סוכיר שבועה תחלה לא שייכן אכולהו וכללא הוי: אלא מתני' דהתקדשי התקדשי ר"ש היא: ובשליחות סבר לה כרבי יהודה. דאביה ולא היא: אנא נמי לא הואי בי מדרשא אבל רבי אבין הוה בבי מדרשא. והוא אמר לי לאחר שילא שחברו כל חבורות של בית המדרש ונמנו וגמרו כרבי יוחנן דבקידושין אביה ולא היא: כי כרוכיא. תרגום של עגור גרוא"ש בלע"ז: ויצאה והיתה. כך היה לועק הא כתיב וילאה והיתה הויה כיליאה מה גירושין בין היא בין אביה אף קידושין בין היא בין אביה: אמר ליה ואבין בר סמכא הוא. בלשון שאילה קאמר ליה ובקי אתה ברבי אבין זה שיש לסמוך על דבריו שמדקדק בשמועתו שאינו משכח: כמין ימא לטגני. לא היה לו שהות שכשה בגתיה שכשילא מבית המדרש אמרה לי מיד כשולה דג מן היס והמחבת נתונה על האור לתתו בתוכו בשמן לטגנו טגני פריזר"א בלע"ז: אנא לא ר' אבין ברבי חייא. בשמועה זו של ר' אבין לא שמעתי איזה אבין הוא:

נערה

קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה. וראה לה"ט בגערה איכא חידוש לר"ל אליבא דר' יהודה ולר' יוחנן אליבא דב"ש והא דנקיט קטנה משום דבגערה לא שייך למימר גריכה מיאון דאין מיאון בגערה כדאמר (גדה דף נב.) עד מתי הכת ממאנת על שתביא ב' שערות: **מאן** דמתני הא. פי' בקונטרס מאן דמתני פלוגתא דעולא דשמואל לא מתני דשמואל האי פי' דפרים בה ר"נ והוא שמידכו אלא סבר דאמר שמואל בלא מידכו וגיה"ה פליג עלייהו. איכא דאמרי אמר עולא אפי' מיאון איכא גריכה פירש בקונטרס ואפי' מידכו וזה דחקו לפרש כן דאי בלא מידכו דוקא מאי איכא בין איכא דאמרי לגיסא קמא וקשה דאין זו סברא לומר שתהא חלוקה כל כך דהא לעיל פריך גמרא אע"ג דמידכו אלמא סבירא לגמרא שהדבר פשוט הוא דבמידכו גריך מיאון והכא לגיסא דאיכא דאמרי אמרי' דלא גריך לכך נראה לפרש דלעולא לא מיירי אלא דוקא בלא מידכו ויש חילוק בין איכא דאמרי לגיסא קמא לגיסא קמא פליג אדרב ושמואל כדפירש בקונטרס דמאן דמתני פלוגתא דעולא אדרב ושמואל כו' ולכך איכא דאמרי דב"ש סבירא דלא פליג אדשמואל ומילתא באפי נפשיה איתמר בלא מידכו ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: **אלא** דקידשה נפשה וקתני דבעיא מיאון. ותיובתא דעולא דאמר אפי' מיאון איכא גריכה וא"ת לשמואל מי ניחא והא איכא דאמר דבעיא גט בהדי מיאון והכא קאמר אם מיאנו דמשמע דלא בעיא גט וי"ל בשלמא לשמואל לא ק"ל מידי דאיכא למימר דלעיל מיירי בשידך והכא מיירי בלא שידך ולהכי לא מגריך אלא מיאון אלא לעולא קשה דאי מיירי בשידך גט ומיאון בעי לפי' ר"י לגיסא דאיכא דאמרי ולפי' הקונטרס אפי' מיאון לא גריך ואי מיירי בלא שידך אפי' מיאון לא גריך כין לפי' הקונטרס כין לפי' ר"י: אלא

קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה כו' כיד אביה כו'. הא דאמרי רבנן דהיא לקבל את גיטה במיי אביה: כיד אביה כו'. הא דאמרי רבנן דהיא עצמה מקבלת מאי סברא להו ליד אביה מדמו לה לו לחצר אביה ומדמו לה: ומי מספקא ליה לרבא. היכא על אדם כן דעת תורת חצר כשהוא גיעור: ישן והיא משמרתו הרי זה גט. דהויא לה חצר המשתמרת לדעתה על ידה: גיעור אינו גט. דהויא חצר המשתמרת לדעת הבעל עצמו ואינו דומה להצר גמורה דכי לתרבאי חצירה משום דהתם חצר משתמרת ע"פ הבעלים שגדרה סביב ופותח ומועל: אינו גט עד שיגיע גט לידה דאין שליחות לקטן הילכך המבילו לה יהא שלוחו של בעל להולכה ויתנו לה: אם אמר לו אביה. של קטנה: אם רצה הבעל לחזור בו. משנמסרו לו: לא יחזור. דשליח לקבלה הוי הוא ומשבא גט לידו נתגרשה ואפי' נשרף הגט מיד: במה דברים אמורים. דקטנה לא שייך בה שליחות בשאין לה אב אבל יש לה אב ואמר ליה אביה כו' כלומר אבל יש לה אב שייך בה שליחות ע"פ אביה אפילו נערה שאם אמר לו אביה בין של קטנה בין של נערה התקבל לבתי כו' ומשמע לא תקשי דיוקא דריבא דהא בשאין לה אב קאי קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה. לא אמר לה אביה לקבלם ולא ידע ובקטנה שכל מודיה שאין קידושיה קידושין שלא לדעתו: צריכה גט וצריכה מיאון. כדאמר טעמא לקמיה: אמר קרנא דברים בגו. כך אמר קרנא יש דבריה בתוך דבר זה כלומרים תשובה ותימה בדברי שמואל: אמרו ליה. בני בית המדרש לקרנא: הא מר עוקבא ובית דינו בכפרי. שם מקום שמוך לגוי אם נהרדעא שמואל שם רחוק ממנו בא ושאל למר עוקבא והוא היה אב בית דין בימי שמואל כדאמר במו"ק (דף טז:): אפכוה ושדרוה לקמיה דרב. בשם קרנא לריבה גט ומיאון ובשם שמואל דבריה בגו ושדרוה לקמיה דרב לידע אם יודה לדברי שמואל שהיה חלוק על הדבר ומשום דרב אוסבו של שמואל היה אפכוה אולי יודה לדברי קרנא שאמרו בשם שמואל: אבא בר אבא. אבוה דשמואל הוה: וצריכה מיאון שמא לא נתרצה האב בקידושיה ויאמרו

נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה כיד אביה דמיא או כחצר אביה דמיא מה אביה משוי שליח אף היא נמי משוי שליח או דילמא כחצר אביה דמיא ועד דמטיא גיטא לידה לא מיגרשה ומי מספקא ליה לרבא הא [א] והאמר רבא [ב] כתב גט ונתנו ביד עבדה ישן ומשמרתו ה"ז גט ניעור אינו גט ניעור אמאי אינו גט דהויא לה חצר משתמרת שלא לדעתה ואי ס"ד כחצר אביה דמיא כי מטא גיטה לידה נמי לא תיגרש דהויא לה חצר המשתמרת שלא לדעת אביה אלא לעולם פשיטא ליה דכי יד אביה דמיא והכי קמיבעיא ליה מי אלימא כיד אביה לשויה איהי שליח או לא א"ל [ג] אין עושה שליח איתיביה [ב] [ג] קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה הא נערה ה"ז גט הכא במאי עסקינן בשאין לה אב הא מדקתני מיפא [ד] אם אמר אביה צא וקבל גט לבתי אם רצה בעל לחזור בו לא יחזור מכלל דרישא בדיש לה אב עסקינן חסורי מיחסרא והכי קתני קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה הא נערה ה"ז גט במה דברים אמורים כשאין לה אב אבל יש לה אב ואמר אביה צא וקבל לבתי גיטה ורוצה בעל לחזור לא יחזור: איתמר קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אמר שמואל צריכה גט וצריכה מיאון אמר קרנא דברים בגו אם גט למה מיאון אם מיאון למה גט אמרו ליה הא מר עוקבא ובי דיניה בכפרי אפכוה שדרוה לקמיה דרב אמר להו האלהים צריכה גט וצריכה מיאון [ג] וחס ליה לזרעיה דאבא בר אבא דנימא הכי וטעמא מאי אמר רב אחא בריה דרב איקא צריכה גט שמא נתרצה האב בקידושין צריכה מיאון שמא לא נתרצה האב בקידושין ויאמרו אין קידושין תופסין באחותה אמר ר"נ והוא ששידכו עולא אמר [ה] אפי' מיאון אינה צריכה [ו] אע"ג דשידכו מאן דמתני הא לא מתני הא איכא דאמרי אמר עולא קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אפי' מיאון אינה צריכה מתיב רב כהנא [ד] [ז] וכלן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו איילונית צרותיהן מותרות דקדשה מאן אילימא דקדשה אביה במיאון סגי לה גט מעליא בעיא אלא לאו דקדשה איהי נפשה וקתני דבעיא מיאון הוא מתיב רב לה והוא מפרק לה כגון שנעשה לה מעשה יתומה בחיי האב מתיב רב המנונא [ה] אין מוכרה לקרובים משום ר' [ו] אלעזר אמרו מוכרה לקרובים ושוין

נערה. לרבנן דאמרי מקבלת את גיטה מהו שתעשה אגר שליח לקבל את גיטה במיי אביה: כיד אביה כו'. הא דאמרי רבנן דהיא עצמה מקבלת מאי סברא להו ליד אביה מדמו לה לו לחצר אביה ומדמו לה: ומי מספקא ליה לרבא. היכא על אדם כן דעת תורת חצר כשהוא גיעור: ישן והיא משמרתו הרי זה גט. דהויא לה חצר המשתמרת לדעתה על ידה: גיעור אינו גט. דהויא חצר המשתמרת לדעת הבעל עצמו ואינו דומה להצר גמורה דכי לתרבאי חצירה משום דהתם חצר משתמרת ע"פ הבעלים שגדרה סביב ופותח ומועל: אינו גט עד שיגיע גט לידה דאין שליחות לקטן הילכך המבילו לה יהא שלוחו של בעל להולכה ויתנו לה: אם אמר לו אביה. של קטנה: אם רצה הבעל לחזור בו. משנמסרו לו: לא יחזור. דשליח לקבלה הוי הוא ומשבא גט לידו נתגרשה ואפי' נשרף הגט מיד: במה דברים אמורים. דקטנה לא שייך בה שליחות כשאין לה אב אבל יש לה אב ואמר ליה אביה כו' כלומר אבל יש לה אב שייך בה שליחות ע"פ אביה אפילו נערה שאם אמר לו אביה בין של קטנה בין של נערה התקבל לבתי כו' ומשמע לא תקשי דיוקא דריבא דהא בשאין לה אב קאי קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה. לא אמר לה אביה לקבלם ולא ידע ובקטנה שכל מודיה שאין קידושיה קידושין שלא לדעתו: צריכה גט וצריכה מיאון. כדאמר טעמא לקמיה: אמר קרנא דברים בגו. כך אמר קרנא יש דבריה בתוך דבר זה כלומרים תשובה ותימה בדברי שמואל: אמרו ליה. בני בית המדרש לקרנא: הא מר עוקבא ובית דינו בכפרי. שם מקום שמוך לגוי אם נהרדעא שמואל שם רחוק ממנו בא ושאל למר עוקבא והוא היה אב בית דין בימי שמואל כדאמר במו"ק (דף טז:): אפכוה ושדרוה לקמיה דרב. בשם קרנא לריבה גט ומיאון ובשם שמואל דבריה בגו ושדרוה לקמיה דרב לידע אם יודה לדברי שמואל שהיה חלוק על הדבר ומשום דרב אוסבו של שמואל היה אפכוה אולי יודה לדברי קרנא שאמרו בשם שמואל: אבא בר אבא. אבוה דשמואל הוה: וצריכה מיאון שמא לא נתרצה האב בקידושיה ויאמרו כו'. הרואה שהלכתה גט סבור שנתרצה האב בקידושיה ואם לית קידושין תופסין לו באחותה שאחות גרושתו בכרת דכתיב (ויקרא יח) בחייה כל שבחייה ואי קדיש אחותה אתי לאפוקה בלא גט: והוא ששידכו. הא דאמר לריבה גט בשידך בה לאביה קודם קידושין דאיכא לספוקי שמא נתרצה בשמע והוו להו קידושין למפרע: אפי' מיאון אינה צריכה. שאין מעשה קטנה כלום בחיי אביה: ומתמה גמרא אפילו אמר עולא דאף מיאון איכא לריבה: ומשני דמתני הא לא מתני הא. מאן דמתני פלוגתא דעולא אדשמואל האי פירוש דפרים בה ר"נ והוא שמידכו אלא סבר דאמר שמואל בלא מידכו ויש"ה פליג עלייהו. איכא דאמרי אמר עולא אפי' מיאון איכא גריכה פירש בקונטרס ואפי' מידכו וזה דחקו לפרש כן דאי בלא מידכו דוקא מאי איכא בין איכא דאמרי לגיסא קמא וקשה דאין זו סברא לומר שתהא חלוקה כל כך דהא לעיל פריך גמרא אע"ג דמידכו אלמא סבירא לגמרא שהדבר פשוט הוא דבמידכו גריך מיאון והכא לגיסא דאיכא דאמרי אמרי' דלא גריך לכך נראה לפרש דלעולא לא מיירי אלא דוקא בלא מידכו ויש חילוק בין איכא דאמרי לגיסא קמא לגיסא קמא פליג אדרב ושמואל כדפירש בקונטרס דמאן דמתני פלוגתא דעולא אדרב ושמואל כו' ולכך איכא דאמרי דב"ש סבירא דלא פליג אדשמואל ומילתא באפי נפשיה איתמר בלא מידכו ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: אלא דקידשה נפשה וקתני דבעיא מיאון. ותיובתא דעולא דאמר אפי' מיאון איכא גריכה וא"ת לשמואל מי ניחא והא איכא דאמר דבעיא גט בהדי מיאון והכא קאמר אם מיאנו דמשמע דלא בעיא גט וי"ל בשלמא לשמואל לא ק"ל מידי דאיכא למימר דלעיל מיירי בשידך והכא מיירי בלא שידך ולהכי לא מגריך אלא מיאון אלא לעולא קשה דאי מיירי בשידך גט ומיאון בעי לפי' ר"י לגיסא דאיכא דאמרי ולפי' הקונטרס אפי' מיאון לא גריך ואי מיירי בלא שידך אפי' מיאון לא גריך כין לפי' הקונטרס כין לפי' ר"י: אלא

מסורת הש"ס
א גיטין עח. ב גיטין סה. ג [חולין קיא:] ד יבמות כב. ה לעיל יח: ב. ו [נ"ל אליעזר] ז רש"ל מ"ז

א מיי' פ"ה מהל' גירושין הל"ז סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' קלט סעיף יז
נא
ב מיי' שם פ"ב הל"ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמא סעי' כ
נב
ג מיי' פ"ו מהל' גירושין הל"ע סמג שם טור ש"ע שם סעיף ג
נג
ד מיי' פ"ב שם הל"ח סמג שם טוש"ע שם
נד
ה ו מיי' פ"ג מהלכות אישות הל"ג סמג עשין כח טור ש"ע אה"ע סי' לז סעיף יא
נה
ז מיי' פ"ו מהלכות יבום הל' כא סמג עשין לא לב טוש"ע אה"ע סי' קנב סעי' ז

ושוין שמוכרה אלמנה כו׳. סוחיל ויש לו בה קידושין אע״פ שהן בעבירה דקידושין תופסין בחייבי לאוין: אילימא דקדשה אביה. לאותו שנתאלמנה הימנו לפני מכירה זו: בקידושי יעוד. שנתאלמנה מקידושי יעוד וא״ת הלא ע״י אביה באו לה וכוח ליה מוכר לאישות וכוב אינו מוכרח לשפחות הא מתני׳ אליבא דרבי יוסי דאמר מעות הראשונות שמקבל על המכירה באו לקידושין ניתנו אלא לשפחות ויעוד שתופס בה מחמת שפחות פרוטות פעולה שיש לו עליה הוא בא ולא ע״י אביה באו לה דלמוי הך מכירה בתרייתא שפחות בתר אישות: איתמר מת. זה שקדשה אלא לדעת אביה: ממאנת למאמרו. לריכה מיאון עם גט המוטל עליה אם עשה בה מאמר אותו הגט מלריכה להיות עמו מיאון: ואינה ממאנת לזיקתו. אבל אם לא עשה בה מאמר דאין עליה גט אלא חליצה לזיקתו אותה חליצה איכה זוקקתה להיות ממאנת עם החליצה והשתא מפרש למילתא ואזיל: כיצד עשה בה מאמר. דקי״ל ביבמות (דף כ.) דהעושה מאמר ביבמתו ובא לפוטרה בלא כריסה לריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו ווו שקדשה אלא לדעת אביה אף לריכה מיאון עמהם שמא לא נתרלה האב לא בשל ראשון ולא בשל שני לא נתרלה אין זה גט וכיון דאין כאן גט תפסי קידושין באחותה דקידושין תופסין באחות הלוצה כדלקמיה והרוצה שהלריכה גט אומר דגט גמור הוא וקידושין אין תופסין באחותה ולריכה מיאון ואומר אני שמא לא נתרלה בקידושי ראשון ולא בקידושי שני ויאמרו אין קידושין תופסין באחותה לא עשה בה מאמר אינה צריכה אלא חליצה בלבד מאי אמרת תיבעי נמי מיאון שמא יאמרו אין קידושין תופסין באחותה הכל יודעים אחות חלוצה דרבנן ד דאמר ריש לקיש כאן שנה רבי ה אחות גרושה מדאורייתא ו אחות חלוצה מדברי סופרים ז הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל שקל חד מינייהו כסא דחמרא יהב ליה לחבריה אמר מיקדשא לי ברתיך לברי אמר רבינא אפילו למאן דאמר חיישינן שמא נתרצה האב שמא

ושוין שמוכרה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט האי אלמנה היכי דמי אילימא דקדשה אביה מי מצי מזבין לה הא אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות אלא לאו דקדיש איהי נפשה וקא קרי לה אלמנה א אמר רב עמרם אמר ר׳ יצחק הכא בקידושי יעוד ואליבא דר׳ יוסי בר׳ יהודה ב דאמר מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו: איתמר מת ונפלה לפני אחיו ליבום אמר רב הונא אמר רב ג ממאנת למאמרו ואינה ממאנת לזיקתו כיצד עשה בה מאמר צריכה גט וצריכה חליצה וצריכה מיאון צריכה גט שמא נתרצה האב בקידושי שני צריכה חליצה שמא נתרצה האב בקידושי ראשון צריכה מיאון שמא לא נתרצה האב לא בקידושי ראשון ולא בקידושי שני ויאמרו אין קידושין תופסין באחותה לא עשה בה מאמר אינה צריכה אלא חליצה בלבד מאי אמרת תיבעי נמי מיאון שמא יאמרו אין קידושין תופסין באחותה הכל יודעים אחות חלוצה דרבנן ד דאמר ריש לקיש כאן שנה רבי ה אחות גרושה מדאורייתא ו אחות חלוצה מדברי סופרים ז הנהו בי תרי דהוו קא שתו חמרא תותי ציפי בבבל שקל חד מינייהו כסא דחמרא יהב ליה לחבריה אמר מיקדשא לי ברתיך לברי אמר רבינא אפילו למאן דאמר חיישינן שמא נתרצה האב שמא

אלא לאו דקידשה איהי נפשה וקרי לה אלמנה. אלמא בעי נט לו מיאון דאי לאו הכי לא קרי לה אלמנה וקשה לעולא דאמר אפי׳ מיאון לא צריכה וא״ת אמאי לא משני דמיירי כשגירשו הכי קרי לה אלמנה וי״ל כיון דשידך היינו כמו שקידשה אביה וא״כ הדרא קושיא לדוכתיה ומי מלי מזבין לה והא אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות אבל אליבא דשמואל ניחא דמוקי לה בלא שידכו וקרי לה אלמנה משום דבעי מיאון אלא לעולא קשיא וא״ת ומגרושה לכהן הדיוט נמי תיקשי אפי׳ לרב ושמואל דהיכי משכחת לה גרושה לכהן הדיוט אי מיירי בשידכו מי מלי מזבן לה הא אין אדם מוזבן כו׳ ואי מיירי בלא שידכו הא לא בעיא אלא מיאון והיכי קרי לה גרושה הא אינה אסורה לכהן וי״ל דלעולם מיירי בלא שידכו ומיירי שכך אירע שלא מיאנה אלא גירשה דאמת הוא שנפסלת לכהן באותו גט כיתומה שהשיאוה אחיה ואמה דאם מיאנה לא נפסלה לכהן ואם גרשה פסלה מן הכהונה אבל ודאי

פסיעה דלא בעי אלא מיאון:

צריכה מיאון שמא לא נתרלה לא ל״אשון ולא לשני. פירש הקונטרס שמא לא נתרלה לראשון כדי נסבה דאפילו נתרלה לראשון ולא נתרלה לשני קידושין תופסין באחותה דאחותה חלוצתו דרבנן כדאמרינן בסמוך והם יאמרו דלא תפסי בה קידושין ויתירו אשת איש לעלמא בלא גט ורביעו שמשון מקולי אומר דהא נמי כדי נסבה דאפילו נתרלה לראשון ולשני איכא למיחש להא שמא יאמרו אין קידושין תופסין באחותה והרי הן תופסין באחותה מן התורה דאי משום נתרלה בקידושי ראשון חלוצה איכא אלא מדרבנן ואי משום מאמר של שני הא נמי איכא אלא מדרבנן דמאמר ביבמה איכא דאורייתא וא״כ איכא למיחש למה יאמרו דאין קידושין תופסין באחותה משום הגט ולכך הלריכו מיאון וא״ת א״כ אמאי נקט לא נתרלה בלל ופר״י דלא מיבעיא קאמר לא מיבעיא נתרלה לראשון דבעי מיאון לפי דכיון דנתרלה לראשון מעתה בין נתרלה לשני בין לא נתרלה איכא למיחש למה יאמרו אין קידושין תופסין משום הגט ופשיטא דתופסין דאי לא נתרלה לשני איכא אלא אחות חלוצתו ואחות חלוצתו דרבנן ואפי׳ נתרלה לשני נמי אין המאמר שעשה השני אלא מדרבנן אלא אפי׳ אמרת לא נתרלה לראשון דאז אם נתרלה לשני אין קידושין תופסין באחותה שהרי קידושי שני הוו קידושין גמורין אפ״ה איכא למיחש דשמא לא נתרלה אף לשני ואז קידושין תופסין באחותה ויאמרו דאין כו׳ ולהכי נקט לא נתרלה בשניהם וא״ת למה לי מיאון כיון דלריכה חליצה א״כ חיישינן שמא נתרלה לראשון וא״כ אפילו נתרלה נמי לשני קידושין תופסין באחותה כדפרישית דאחות חלוצתו דרבנן ואי משום מאמר השני אינו אלא מדרבנן וא״כ איך יעשו לומר אין קידושין תופסין באחותה ומיאון למה לי וי״ל דאי לא בעיגן מיאון איכא למיחש שמא יאמרו חליצה איכה הוכחה כי יעלה על דעת בני אדם לומר שכך האמת שנתרלה לשני ולא לראשון שהרי הראשון עשה אלא כהונן שקדשה אלא לדעת אביה והילכך איכא למימר דלא נתרלה לו אבל השני אלא עשה כל כך אלא כהונן כמו הראשון בהשני היה סבור שהיתה זקוקה לו והילכך איכא למימר שנתרלה לשני ומה שהלריכה חליצה אינו אלא לרווחא דמילתא משום בני אדם שאינם בעלי סברא ויעלה על דעתם שנתרלה לראשון לכך הלריכה מיאון להודיעם שאמן מסופקים דשמא אינה אשתו של שני וקידושין תופסין באחותה: הכל יודעים אחות חלוצה דרבנן דאמר רים לקיש כאן שנה רבי אחות חלוצה דרבנן. שנינו ביבמות (דף מח.) החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתייבמת המגרש את אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת פטורה מן החליצה ומן היבום דהוה ליה אחות גרושתו שהיא ערוה לו בחייה ועל מנת כן אחיו כי יאמרו שנתרלה לראשון והוא כלתו של אב או דודתו של אב מאמר נמי תבעי מיאון דיחוס שמא יאמרו אין קידושין תופסין באחיו או בכן אחיו כי יאמרו שנתרלה לראשון והוא כלתו של אב או דודתו אלא אפילו נתרלה אף לראשון וקידושי דאב או קידושין דבן תופסין בה וי״ל דמילתא דלא שכיחא היא שיקדשנה האב מאחר שהיה לה שום עסק עם בנו שאין אדם רגיל אבל כלתו להיות לבו עליה לקדשה אפי׳ היתה מותרת לו כי אלו דלא נתרלה לא לזה ולא לזה אפי׳ שכלתו אסורה לו אפי׳ אחר מיתה אבל אחות אשתו המותרת לאחר מיתה דעתו עליה ורגיל אצלה ולכך עשו הכמים תקנה שמא יאחרו שיקדשנה:

בפירוש

עין משפט
גר מצות

נו
א מיי׳ פ״ב מהל׳ איסורי ביאה הל״ט סמג לאין קפ״ו עוש״ע אה״ע סי׳ טו סעי׳ יא

נז
ב מיי׳ פ״ז מהל׳ יבום הל״ג סמג עשין נב ולאוין קי עוש״ע אה״ע סי׳ קעד סעי׳ ג

נח
ג מיי׳ פ״ג מהל׳ אישות הל״ו סמג עשין מח עוש״ע אה״ע סי׳ לה סעי׳ ג ד ה

מסורת
הש״ס

א גיטין יח: ב יבמות יג. ג יבמות יג. ד יבמות נח.

בפירוש אמר מר לא סבירא ליה להא לשמואל דאמר כל דאיתיליד
שמא נתרצה לרחמון ופירש בקונטרס דהיינו רבינא דלא
סבר לדשמואל ואע"ג דקאמר רבינא אפי' למ"ד דחייסינן שמא נתרצה האב
לאו משום דס"ל הכי אלא לרווחא דמילתא נקטיה ופסק רב אלפס
ובשאלתות ב דרב אחאי דהילכתא
כרבינא דהוא בתרתה וסוף הוראה
היה ורבה בר שימי נמי סבר כוותיה
ולא חייסינן שמא נתרצה האב ואין
צריך לא גט ולא מיאון ואפי' שידכו
ואע"ג דמתמה גמרא לעיל (דף מד:)
ואע"ג דשידכו מיהו איכא דאמרי אינו
סובר כן וא"כ אין צריך לדחוק ולפרש
מה שפי' ר"י לעיל אפילו מיאון אינה
צריכה דוקא היכא דלא שידכו דאיכא
מימר כמו שפי' בקונטרס ומיירי
אפילו שידכו ואי משום דמתמה גמרא
ואע"ג דשידכו איכא למימר דמאיכא
אחמרי ואילך אית ליה סברא אחרת
ומסתמא זו היא דאפילו בשידכו אינה
צריכה מיאון שהרי כמו כן קאמר
רבינא ועוד פסק בשאלתות דרב אחאי
בקטנה שהלך אביה למדינת הים
שהיא יכולה להתקדש מדרבנן כדין
יתומה דאין לה אב דתקנו רבנן קידושין
משום הפקר וזו שהלך אביה למד"ה
הרי היא כיתומה משום הפקר וה"ר
מנחם מיוצ"י אינו מודה בדבר ומעשה
אירע באחד שהלך לארץ רחוקה ולו
בת קטנה ונתקדשה הבת ואסר ה"ר
מנחם מיוצ"י לקיימה ואמר חייסינן שמא
יקדשנה אביה לאיש אחר במקום
שהוא ונמצא בא זה עליה באיסור אשת
איש ושלח לו רבינו תם לדבריך אם
מת האב במד"ה היא תאסר לכל
אדם לעולם שמא קידשה אביה במדינת
הים ואין אנו יודעים למי והשיב רבינו
מנחם דלהא לא חייסינן שמא יקדש
אמרי' שמא קידש לא אמרינן דכי האי
גוונא אמר פרק כל הגט (גיטין דף
כח:) לשמא מת לא חייסי' לשמא ימות
תנאי היא וקי"ל כרבי יוסי דפליג
עליה דר"מ דאמר חייסינן לשמא
ימות דר"מ ור' יוסי הלכה כר' יוסי
ועל זה אמר ר"ת דהשתא דאתית
להכי אף כשהיא קטנה מותרת דכיון
דלא חייסינן שמא קידש א"כ היא
מותרת לעולם דכל שעה ושעה יש
לנו לומר דעדיין לא קידש ואפי' חייסת
שמא יקדש הואיל וכל שעה יש לומר
עדיין לא קידש מותרת היא אלא
ולא דמי לשמא ימות דהתם מיירי
שאסר את אשתו בתרומה כשהגיע אל
שעה אחת לפני מיתתו ואיכא למימר
דמיד יאות שמא דכל שעה אסורה
לאכול בתרומה דאיכא למימר דמיד
ימות אבל הכא דאינה אסורה עד
שיהולו הקידושין שקידש אביה שם כל
שעה איכא למימר עדיין לא חלו
הקידושין כדפי' והביא ר"ת ראיה
מהלכות גדולות שפירש בהלכות קידושין
קטנה דאיתא לאכוה במדינת הים ואגסיבתא אמה שאלתא הדא מלתא קמיה דרבנן ואמרו שפיר עבדת אמה דגיטאין תקינו לקטנה אם איתיה
לאב מקדשה קידושין מן התורה ואי ליתיה מיגסבא בתיקון חכמים ולכי גדלה גדלי גיטאין בהדה ולכי אתי אב לא צריך לקדשה:

ונמצאת זרה למפרע. נראה דזרה דנקט לא קאמר שתהא זרה לאורייתא שהרי מן התורה ארוסה אוכלת בתרומה אלא זרה לרבנן קאמר
ואע"ג דלא שייך הכא לא משום סימפון ולא משום שמא ימצאו דכיון דנכנסת לחופה דוכתא מייחד לה ומבדק בדיק לה אע"פ לא
הילקו חכמים בין ארוסה לארוסה כלומר כיון שאין חופתה חופה גמורה שהאב יכול למחות לא פלוג רבנן בין זו ללא נכנסה לחופה כלל:

הוה עובדא ואם לה רב להא דרב אסי. נראה דהלכה כרב אסי דהא הדר ביה רב אף ר"ת פסק הילכתא כרב שהרי רב אסי היה תלמידו
וכל מקום שהרב והתלמיד חולקין הלכה כדברי הרב בתמורתי ראשונים עד אביי ורבא אבל מכאן ואילך פסקינן כבתראי לפי שהקדקו
יותר מן הראשונים להעמיד הלכה על בוריה ואע"ג דאם לם רב להא דרב אסי מש"ה לא חזר בו אלא הומרא בעלמא שהחמיר אנפשיה כמו
שמצינו בפ"ק דמגילה (דף ה.) אמר רב מגילה בזמנה ביחיד אלא בזמנה בעשרה רב אסי אמר אחד זה ואחד זה בעשרה הוה עובדא ואם לה רב
להא דרב אסי ואם"ה קי"ל כרב דהא ר' יוחנן קאי כוותיה בפ"כ דמגילה (דף יט:) דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן הקורא במגילה בתוכה
בין הכתובים לא יצא ומתו ליה אמוראים לא שנו אלא בצבור מפני כבוד צבור אבל יחיד לא אלמא משמע דפעמים קורין אותה ביחיד
והיינו בזמנה כרב: **אוקי** ממונא בחזקת מריה. ואפי' הוא מוחזק בנכסי מלוג שלה אינו בחזקתו אלא בחזקת יורשי האשה דתפיסתו אלא
כדין היתה ואע"ג דשרי לה רב לאכול בתרומה היינו משום דמן התורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה כדפירש בקונטרס *

גרלין

שמא נתרצה הבן. בקידושין שקידש לו האב שלא מדעתו לא אמרינן דאב בקידושי בתו בכל דהו ניחא ליה דעבד ליתיב טן דו אבל גברא דייק ונסיב ובן אינו ברשות אביו לקדש לו אשה שלא בשליחותו * ודילמא ארצויי ארצי. בן קטיה אביו וגילה לו דעתו שהוא חפץ בה והאב נעשה לו שליח מאליו וזכין לאדם שלא בפניו: מר. רבינא: בפירוש. שמעתי ממנו דלא סבר ליה לדרב ושמואל ט (דאין) חוששין שמא נתרצה האב וכ"ש לשמא עשאו הבן שליח אא"כ שמעו ודקאמר אפילו למ"ד כו' לרווחא דמילתא כי היכי דלקבליה מיניה קאמר סברי בבישא. אגודה וקטנה שלא לדעת אביה הוא: אידי ואידי. בהדא מיניייהו הוי בזיון: הוא אמר לקריבי. מעשה היה שהאיש אמר לתת בתו קטנה לקרובו ואשתו אמרה שיתננה לקרובה: כפתיה. י הכריחתו והודה לה לתתה לקרובה ועשו סעודה לחיבת חיתון וזימנו את קרוביהן: באיגרא. בעליה: וקדשה. בסתר ועדיין לא קבל האב קידושין מקרוב של אשתו: לא יעשו עולה. ולא חייסינן בהא שמא נתרצה האב דלא הדר ביה מדבוריה: רבא אמר. טעמא אחרינא דודאי לא נתרצה דכיון דטרח שלו אבי הבת לעשות סעודה אינו מפסידה: דלא טרח. לעשות סעודה לאביי מכיון דאודי לה תו לא הדר ולא חייסינן לשמא נתרצה: אוכלת בתרומה. אם כהן הוא זה ואע"פ שלא היתה חופה זו לדעת האב ואמרו רבנן (כתובות דף נז:) אין האשה אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה זו שואל וקידושיה לדעתו היו חופה כמו ניחא ליה עד שנשמע שיבא ויומחה: ומודה רב. אע"ג דגבי תרומה מחזקינן ליה בחזקה שנתרצה בחופה שהם הוא אלו ניחא לא נתרצה אכלה מדאורייתא דארוסה אוכלת בתרומה דבר תורה אבל לענין ירושה דבעינן שאנו מודה דאינו אלא כארוס ואם אתה אומר יורשה דכיון דמספקא לן אם נתרצה בחופה או לאו אוקימנא ממונא בחזקת מריה: ונשאת שלא לדעת. לא הודיעתו: ומה התם דקידושיה דאורייתא. שנתקדשה לדעת:

שמא נתרצה הבן לא אמרינן אמרי ליה רבנן לרבינא ודילמא שליח שויה לא חציף איניש לשויי לאבוה שליח ודילמא ארצויי ארצייה קמיה אמר ליה רבה בר שימי בפירוש אמר מר דלא סבר להא דרב ושמואל ההוא גברא דקדיש בבישא דירקא בשוקא אמר רבינא אפילו למאן דאמר חוששין שמא נתרצה האב הני מילי א דרך כבוד אבל דרך בזיון לא א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא בזיון דמאי אי בזיון דירקא אי בזיון דשוקא נפקא מינה דקדיש בכספא בשוקא או בכישא דירקא בביתא מאי א"ל בשוקא או בכישא דירקא בביתא מאי אידי ואידי דרך בזיון הוא ב ההוא דאמר לקריבאי והיא אמרה לקריבה כפתיה עד דאמר לה תיהוי לקריבה אדאכלי ושתי אתא קריביה באיגרא וקדשה אמר אביי ג כתיב (צפניה ג) שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ד רבא אמר חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה מאי בינייהו איכא בינייהו דלא טרח: נתקדשה לדעת אביה והלך אביה למדינת הים ועמדה ונישאת אמר רב אוכלת בתרומה עד שיבא אביה וימחה רב אסי אמר ה אינה אוכלת שמא יבוא אביה וימחה ונמצאת זרה אוכלת בתרומה למפרע ה הוה עובדא וחש לה רב להא דרב אסי אמר רב שמואל בר רב יצחק ומודה רב ב שאם מתה אינו יורשה ו אוקי ממונא בחזקת מריה נתקדשה לדעת וניסת שלא לדעת ואביה כאן רב הונא אמר ג אינה אוכלת רב ירמיה בר אבא אמר אוכלת רב הונא אמר אינה אוכלת ואפי' לרב דאמר אוכלת התם הוא דלא איתיה לאב אבל הכא דאיתיה לאב האי דאישתיק מירתה רתח רב ירמיה בר אבא אמר אוכלת ואפי' לרב אסי דאמר אינה אוכלת התם הוא דשמא יבוא אביה וימחה אבל הכא מדשתיק איתנוחי איתנחא ליה נתקדשה שלא לדעת אביה וניסת שלא לדעת ואביה כאן רב הונא אמר אוכלת ז רב ירמיה בר אבא אמר ד אינה אוכלת אמר עולא הא דרב הונא (משלי י) ח בחומץ לשינים וכעשן לעינים השתא ומה התם הקידושי דאורייתא אמרת לא אכלה הכא לא כ"ש

נראין

מסורת הש"ס

א כתובות עט:
ב נדרים כג.
ברכות לו.
ג פסחים לח:
כ"מ קו:
ד כתובות י.
יבמות קו.
ה סנהדרין כט:
מגילה ה.
ו כתובות יב.
כ"ק קיח.
[כ"מ לו.
ב"ב קנד.]
ז [ועי' תוס'
פסחים קו:
ד"ה שקיים
וכו' גרסו הכא
רבי ירמיה]
ח תענית ד:
ם דאמרי. רש"ל
י ר"ל בדברים
כ [נ"ל משפטים
קי' נע]

נראין דברי תלמיד. עולא קמסייס למילתיה ואזיל וקאמר נראין דברי ר' ירמיה סבורא תלמידו של רב הונא: הואיל ונעשה בה מעשה יתומה בחיי האב. בחייו קידשה והסיאה עלמה שלא לדעתו כאילו היא יתומה והוא רואה ונתן לו הפקיר זכות שיש לו בה לו שתיקתו הודאה דבשלמא התקדשה לדעתו ושיסת שלא לדעתו איכא למימר בהדא שתיקה מרתח רתח אבל כולי האי לא שתיק: יבולין לעכב. הואיל ובשעת קבלה לא נתרצה האב אם בתה לחזור קודם שיתרצה האב חוזרת ולא מהניא תו רילוי האב: אין לי. דיכול למאן דאמר אביה: היא כו'. וקס"ד בפיתה לשם קידושין אשמועינן קלא ולמימר דמלי סדרה בה: לא תיזלו בתר איפכא. דבר שאינו: יכול לשנויי לכו. קרא בפיתוי שלא לשם קידושין משתעי: קרא בעי. למימר דאביה יכול לעכב וכן היא ומהיכא תיתי לן לאוסרה בהיתר בעולה למימר קידושין הן: אמר ר"נ לומר שמשלם קנס כמפותה. קרא לאו לאשמועינן היתרא אילטריך אלא לאשמועינן דכי מעכבא איהי נמי משלם קנס כדין מפותה שתלה הכתוב קנסא במיאון האב הכי נמי תלי במיאון דידה: אי הכי. סייעתא היא: היינו. ודאי דתניא מסר ימסרנה לו כו': אמר ליה. מהא לא תסייען דאיכא למימר דמלריך לה בקידושי אחריני לדעת אביה: מתני' ואם לאו אינה מקודשת. דכיון דאמר התקדשי התקדשי כל חדא וחדא הוו קידושין באפי נפשייהו: היתה אוכלת ראשונה ראשונה. בגמרא מפרש לה אסיא קאי ומעמא מאי: גמ' מאן תנא התקדשי התקדשי. הוא דהוי פרטא אבל בזו ובזו לאו פרטא הוא: אמר רבה ר"ש היא. בסנהדרין (דף לו:) גבי חמשה תובעין אותו: אהייא. קאי סיתם אוכלת: אילימא ארישא. כי אמר התקדשי התקדשי: אלא אסיפא. דאסיפא ליה כללא קאמר דאם סיתם אוכלת ראשונה ראשונה כו' וכי איכא בחדא שום פרוטה מיהא מיקדשא: ואפילו בקמייתא. ואפילו הראשונה לו הסגיס שום פרוטה אע"פ שאין באחרונה שום פרוטה מקודשת: והא מלוה היא. כיון דקידושין לא נגמרו עד שתקבלם כולם והיא כבר אכלה את הראשונה קודם שתקנה אותה בקידושים הויא זו הראשונה מלוה גמורה: הרי שלחן כו'. כלומר הרי לנו משנה שויה ואין אנו יודעים לפרשה: ומיקרבא הנייתה. מוכנת היתה הנייתה וגלתה את לבם שסיתה חפילה בהן: ש"מ מדר' אמי. דשני הא מילתא תלתא: ש"מ המקדש במלוה אינה מקודשת. מדקביל הך אתקפתא דפרכינן לעיל והא מלוה היא ואיזדקיק לשנויי עלה מאי באחת באחרונה קאמר אלמא ס"ל שאינה מקודשת: ושמע מינה פרוטה ומלוה דעתה אפרוטה. מדשייר למתני' הכי דכי יש באחרונה ס"פ מקודשת ואע"ג דקמייתא מלוה הויא בהדה ובכולהו קדשה דהא כללא חשיב ליה גבי מנחת וקאמר דאם יש בכולן שום פרוטה מקודשת אלמא קידושי אכולהו קיימי אם"ה גבי אוכלת דהוו להו מלוה ופרוטה מקודשת באחרונה: ושמע

נראין דברי תלמיד אמר רבא מאי טעמא דרב הונא הואיל ונעשה בה מעשה יתומה בחיי האב: איתמר קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אמר רב [ח] בין היא ובין אביה יכולין לעכב ורב אסי אמר אביה ולא היא איתיביה רב הונא לרב אסי ואמרי לה חייא בר רב לרב אסי (שמות כב) אם מאן ימאן אביה [א ב] אין לי אלא אביה היא עצמה מנין ת"ל אם מאן ימאן מ"מ אמר להו רב [ב] לא תיזלו בתר איפכא יכול לשנויי לכו כגון שפיתה שלא לשום אישות פיתה שלא לשום אישות קרא בעי אמר רב נחמן בר יצחק [ג] לומר [ג] שמשלם קנס כמפותה א"ל רב יוסף אי הכי היינו דתנינא (שם) מהר ימהרנה לו לאשה שצריכה הימנו קידושין ואם פיתה לשום אישות קידושין למה לי א"ל אביי צריכה קידושין לדעת אביה: מתני' [ד] האומר לאשה התקדשי לי בתמרה זו והתקדשי לי בזו אם יש באחת מהן שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת בזו ובזו אם יש שוה פרוטה בכולן מקודשת ואם לאו אינה מקודשת היתה אוכלת ראשונה ראשונה אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה: גמ' מאן תנא התקדשי התקדשי [ה] אמר רבה ר"ש היא דאמר [ו] [ה] עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד: בזו ובזו אם יש בכולן ש"פ כו': אהייא אילימא ארישא מאי איריא אוכלת אפילו מנחת נמי דהא התקדשי לי בזו קאמר אלא אסיפא ואפילו בקמייתא והא מלוה היא אמר רבי יוחנן הרי שלחן והרי בשר והרי סכין ואין לנו לאכול רב ושמואל אמרי תרוייהו לעולם ארישא ולא מיבעיא קאמר לא מיבעי' מנחת דאי איכא שוה פרוטה אין אי לא לא אכלת הואיל [ז] ומיקרבא הנייתה אימא גמרה ומקניא נפשה קמ"ל רבי אמי אמר לעולם אסיפא ומאי עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה [ו] עד שיהא באחרונה שוה פרוטה אמר רבא שמע מינה מדרבי אמי תלת ש"מ [ח] המקדש במלוה אינה מקודשת ושמע מינה [ט] המקדש במלוה ופרוטה [ט] דעתה אפרוטה ושמע

ר"ל שמשלם קנס כמפותה כלומר כדין שאר מפותות שהאב ממאן כדפי' בקונטרס ופריך רב יוסף בתמיה אי הכי כו':

ואפילו בקמייתא. פי' בקונטרס אפילו הראשונה או השניה שום פרוטה אע"ג דאין באחרונה שום פרוטה מקודשת והא מלוה היא כיון דהקידושין לא נגמרו עד שתקבלם כולם והיא אכלה הראשונה כבר קודם שתקנה אותה בקידושין הויין מלוה גבה וא"ת כיון דבתורת קידושין אתו ליה היכי הוי מלוה הא אמרינן לקמן בפרק האומר (דף נט.) האומר לאשה התקדשי לי ליום אפילו אתאכלו המעות מקודשת אלמא לאו מלוה ניהו היכא דבתורת קידושין אתו ליה וי"ל דים להלק דהתם הרי הדיבור נגמר קודם שנתאכלו אבל הכא דלא נגמרו הקידושין עד אחר מסירה אחרונה ובתוך כך אכלה הראשונה והשניה איכא למימר דמלוה הן אלא: [אימא גמרה ומקניא כו'. הע"ג דלא תלו בדידה להתקדש בפחות משוה פרוטה כדאמרינן בפ"ק מיהו בכל עושה צריכותא] ת"י.

נראין דברי תלמיד. משמע הכא דרב ירמיה תלמידיה דרב הונא הוה וקשה דבפרק תפלת השחר (ברכות דף כז:) ר' משמע דתלמיד הכר דרב הוה דקאמר התם רב אלי של שבת בע"ש א"ל רב ירמיה בר אבא מי בדלת א"ל אין בדילנא ומדלא קאמר ליה רב ירמיה מי בדיל מר ש"מ שהיה לו תלמיד הכר וגראה דתרי רב ירמיה הוו כ:

בין היא בין אביה יכולין לעכב. ואע"ג דאמר רב לעיל (דף מד:) הייסינן שמא נתרצה האב היינו בסתמא שמע ושתק אבל היכא דמיהה גילה בדעתו ולא מיבעיא אם לא נתרצה האב שיכולה היא לעכב אלא אפי' נתרצה האב יכולה לעכב וא"ת מה יועיל שתעכב אחרי שיתרצה האב הא כידו לקדשה בעל כרחה וי"ל היינו דוקא בתחילת הקידוש אבל היכא דנתקדשה שלא לדעת אביה וא"כ נתרצה האב ואתה רוצה לומר דמקודשת מעשה דזכות הוא לו אמרינן כיון: דכתו מעכבת דהוב הוא לו ולא היה מתרצה אם היה יודע דמעכבה ומיהו לפירוש הקונטרס לא קשיא מידי דפי' הואיל ובשעת קבלת הקידושין לא נתרצה האב אם באתה לחזור קודם שיתרצה האב חוזרת ולא מהני תו רצוי האב:

קרא בעיא. פי' שלא תהא אשתו באתה ביאה פסיעה דהא אפילו לא יתאנו איהי אשתו בהך ביאה כיון שפיתה שלא לשם אישות בשלמא אם פיתה לשם אישות אשמועינן חידוש דכין היא וכין אביה יכולין לעכב אבל השתא מאי חידוש אשמועינן וליכא למימר דקרא ה"ק שאם יבא אביה לקדשה לאותו מפתה שתוכל בתו למאן דפסיעה שיכול לקדשה בע"כ ומשני לומר שמשלם קנס כמפותה פי' לעולם מיירי שפיתה שלא לשם אישות ואפ"ה אשמועינן רבותא דכי מעכבא איהי שמשלם קנס דכמו דתלה הכתוב קנס דמפותה במיאון האב כך תלאו במיאון דידה והאי מיאון דידה ודאי איהו מועיל לענין שלא תוכשר לו דכיון דאביה רוצה שתהא אשתו איהי יכולה לעכב אלא מהני שמשלם קנס כאילו האב ממאן א"נ נ"מ היכא דבא עליה ואח"כ נתייתמה דהשתא מהני מיאון דידה לעכב שלא תהא אשתו:

אמר רב יוסף אי הכי. בטיאותא וסייעתא היא וכן היה רב יוסף רגיל לומר כדאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת דף כח.) א"ה היינו דמתרגמינן ספגונא א"ל אביי לרבא קידושין כו' ולא תסייעיה מהא וי"מ דר"נ בא לייסב לעולם אימא לך שפיתה לשם אישות וגרסי' אלא אמר ר"נ ולא תימא דתיקני לרב אסי דאמר אביה ולא היא דהא דקאמר הכא דיכולה למאן אימו ר"ל דלא תהא אשתו כיון דרולה אביה איהי יכולה לעכב אלא דקאמר אביה אינה יכולה לעכב אלא בקונטרס ופריך רב יוסף בתמיה אי הכי כו':

ואפילו בקמייתא. פי' בקונטרס אפילו הראשונה או השניה שום פרוטה אע"ג דאין באחרונה שום פרוטה מקודשת והא מלוה היא כיון דהקידושין לא נגמרו עד שתקבלם כולם והיא אכלה הראשונה כבר קודם שתקנה אותה בקידושין הויין מלוה גבה וא"ת כיון דבתורת קידושין אתו ליה היכי הוי מלוה הא אמרינן לקמן בפרק האומר (דף נט.) האומר לאשה התקדשי לי ליום אפילו אתאכלו המעות מקודשת אלמא לאו מלוה ניהו היכא דבתורת קידושין אתו ליה וי"ל דים להלק דהתם הרי הדיבור נגמר קודם שנתאכלו אבל הכא דלא נגמרו הקידושין עד אחר מסירה אחרונה ובתוך כך אכלה הראשונה והשניה איכא למימר דמלוה הן אלא: [אימא גמרה ומקניא כו'. הע"ג דלא תלו בדידה להתקדש בפחות משוה פרוטה כדאמרינן בפ"ק מיהו בכל עושה צריכותא] ת"י.

עין משפט נר מצוה

סב
ל מיי' פ"ג מהלכות אישות הל' יג סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף יא

סג
ב ג מיי' פ"ח מהלכות גירשין הלכה ג טוש"ע אה"ע סי' קכו סעי' ג

סד
ד מיי' פ"ה מהלכות אישות הלכה כו כז טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' ה

סה
ה עיין בכ"מ פ"ד מהלכות נדרים הל' יח

סו
ו מיי' פ"ה מהל' אישות הל' כז טוש"ע שם

סז
ז מיי' שם הלכה יג סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' כה סעי' ז

סח
ח מיי' שם הל' עז טוש"ע שם סעיף יד

מסורת הש"ס

א כתובות נט: מכילתא פ' משפטים
ב [כתובות מה: בריתות יז:]
ג יבמות ס.
ד [לעיל מד.]
ה [ב"ק שם]
ו [סוטשות לו: נדרים סו. פז:]
ז לעיל ח.
ח לקמן נט.
מח. [לעיל ו: סנהדרין יט: כ"ק לט.]
ט [הוכחת הש"ס היא שם כך בהדיא מדאמר לרב מי כ ית ע"ש ולע"ק] ב [יע"ש תוס' פסחים קו: ד"ה בנקיים]

ושמע מינה מעות בעלמא חוזרין. פי' אם אמר לה התקדשי בפרוטה זו וכזו וכזו ובעוד שלא נגמרו הקידושין חזר בו מלקדשה לא אמריגן דליהוו המעות שמסר לה קודם החזרה מתנה אלא פקדון הוא אצלה וחוזרין לו וה"ג אמריגן כשאמר לה התקדשי בתמרה זו וכזו וכזו ובעוד שלא גמר ליבורו אכלה הראשונה ומיה מה שאכלה מלוה הן אצלה ולא יהולו אלא מה שהוא בעין ולכך צריך פרוטה באחרונה דאי אמרת מעות בעלמא מתנה והיכא דלא נגמרו הקידושין הוו המעות הראשונים מתנה אצלה ולא בעיא לאהדוריגהו היכא דגמר דבריו לשם קידושין כי הכא נימא דיהולו הקידושין אף על אותן תמרים שאינם בעולם וכי אכלה מדידה אכלה דכשלמא בעלמא לא הוו קידושין שהרי מתנה הן אצלה כי הדר ביה מקידושין אכל הכא שלא חזר מלקדשה נהי נמי דכי אכלה הראשונה עדיין לא גמר כל הקידושין ומקדשה נמי אף בקמייתא כיון דכתורת קידושין אתו ליה דהוו כמו נתאכלו המעות דלקמן (דף נט.) דאמריגן דמקודשת כיון דכתורת קידושין אתי ליה אפילו אין שוה פרוטה אלא בקמייתא או בכולן מקודשת ויוכל להיות דכהא פליגי רב ושמואל ורבי אמי דרב ושמואל סברי מעות בעלמא מתנה ולא מיבעיא דלא בעין שוה פרוטה באחרונה אלא אפילו כולן מצטרפות וא"כ היכי מצי קאי אסיפא והא קתני עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה אלא קאי אריש כדפרישית ורבי אמי סבר מעות בעלמא חוזרים כדפרישית:

ז [וקסבר] בעה"כ נתקנה עיסתו כו'. משיקרא אוקמא משום חורבא דכהן ולא אוקמא משום בעה"כ משום דכהן גופיה ידע אי מחיל אכל בעה"כ לא ידע דמחיל כהן]. ת"י:

דאיתמר אית דגרס איתמר בלא ל"ת. והדין עמהם דלא שייך המחלוקת לכאן כלל דאפילו למ"ד דבאחותו מעות חוזרין היינו משום דאדם יודע כו' וגמר ונתן לשם פקדון אבל היכא דאינו יודע אם יחולו אם לא אמאי נתן לשם מתנה ושוב לאי גרסי' דאיתמר קשה רב אדרב דלעיל פירש שלא רצה להעמידה כר' אמי דמוקי לה אסיפא משום דסבר מעות מתנה והכא קאמר דחוזרין לכך נראה דגרסי' איתמר דמילתא באסיפה נפשיה היא: [מן הגקוב על שאינו נקוב תרומה. לענין שאין הכהן חייב להחזירה וגם אין הבעה"ב חייב להפרים עוד מאחינו נקוב דכיון דאין עליו חיוב תרומה אלא מדרבנן הס אמרו דאין צריך תיקון אחר לאחינו נקוב]. ת"י: אם אינו קדום נשיאות חטא למה. למ"ד התם (תמורה דף ד:) כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני דאי לא מהני אמאי לקי ניחא מאי דקאמר דהתורם מן הרעה על היפה תרומתו תרומה דאי אינו קדום נשיאות חטא למה אכל למ"ד התם דאי עביד לא מהני והא דלקי משום דעבר אמילתא דקאמר רחמנא א"כ קשה מאי קאמר הכא גמרא אם אינו קדום נשיאות חטא למה דילמא לעולם אימא לך דאינו קדום ואפילו הכי איכא נשיאות חטא דעבר אמילתא דקאמר רחמנא ויש לומר דודאי בעלמא לא

ושמע מינה [ח] מעות בעלמא חוזרים: איתמר [א] המקדש אחותו רב אמר מעות חוזרים ושמואל אמר [ב] מעות מתנה רב אמר מעות חוזרים אדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשום פקדון ולימא לה לשום פקדון סבר לא מקבלה ושמואל סבר מעות מתנה אדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשום מתנה ונימא לה לשום מתנה סבר כסיפא לה מילתא מתיב רבינא [ג] המפריש חלתו קמח אינו חלה וגזל ביד כהן ואמאי גזל ביד כהן נימא אדם יודע שאין מפרישים חלה קמח ונתן לשם מתנה שאני התם דנפיק חורבה מינה זימנין דאית ליה לכהן פחות מחמש רבעים קמח והאי אליש ליה בהדי הדדי וקסבר נתקנה עיסתו ואתי למיכלה בטיבלה והאמרת אדם יודע שאין מפרישים חלה קמח יודע ואינו יודע יודע שאין מפריש חלה קמח ואינו יודע דסבר טעמייהו מאי משום טירחא דכהן וטירחא דכהן אחילתיה ותיהוי תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליה חלה ממקום אחר מי לא תנן [ד] מן הגקוב על שאינו נקוב תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר בתרי מני צאית בחד מנא לא צאית ואיבעית אימא לעולם כהן מיצת ציית וקסבר בעל הבית נתקנה עיסתו ואתי למיכל בטיבלא והאמרת אדם יודע שאין מפרישין חלה קמח יודע ואינו יודע יודע שאין מפרישין חלה קמח ואינו יודע דסבר טעמא מאי משום טירחא דכהן דכהן קבלה עליה ותיהוי תרומה ויחזור ויתרום מי לא תנן [ד] משאינו נקוב על הגקוב תרומה ויחזור ויתרום הא אוקימנא בתרי מאני צאית בחד מנא לא צאית ולא צאית [ה] והתנן [ה] התורם קישות ונמצא מרה אבטיח ונמצאת סרוח תרומה ויחזור ויתרום שאני התם דמדאורייתא תרומה מעליא היא מדרבי אלעאי [ו] דא"ר אלעאי מנין [ו] לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה שנא' (במדבר יח) ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו אם אינו קדוש נשיאות חטא למה מכאן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה אמר רבא לא

לאחזירה: הגקוב על שאינו נקוב. דהוה ליה מן הגקוב על הספור: תרומה היא. שאין הכהן חייב להחזירה: ולא תאכל. לכהן דהא מבל גמור הוא אלא חל שם תרומה עליה שהרי בשביל דבר פטור הפרישה ומבל אסור אף לכהן: עד שיפריש עליה תרומה ממקום אחר. ואלו ממקום אחר לאו דוקא דה"א שם מפרים עליה מיניה ובזיה: בשני מאני ציית. נקוב ושאינו נקוב שני כלים הם וכי אמרת לכהן חזור וספרם עליה שמבל הוא אלא חל שם תרומה עליה ציית לך: בחד מנא. כגון חלת קמח שניטלה על קמח הנותר שם כי אמרי ליה לכהן אינה חלה חזור וספרם עליה לא ציית לך לפיכך הצריכוהו להחזירה: כהן מיצת ציית. דהכהנים זריזים וכשריה הם דאין נותנין תרומה אלא לכהן חבר ולמה הצריכוהו להחזירה משום בעל הבית דאי מעכב לה כהן הנותר נתקנה עיסתו: וניחוי תרומה ויחזור ויתרום. ולמה הזקיקוהו להחזיר מידאלו יאמרו המפרים חלתו קמח הרי זו תרומה וגמר ונתן לשם מתנה ויחזור ויתרום: מי לא תנן: בכ"ג ולא אצריכיתיה לאהדורי: ויחזור ויתרום. מן הגקוב שלא נפטר בראשונה ולא אמרי' הדרים כהן שמא יאמר בעל הבית נתקנו פירותיו: אבטיח. בזיקל"ם: שאני התם דמדאורייתא תרומה מעליא היא. סילבך לא מצי למימר ליהדרה לחיות מבל דערביים עם פירותיו וגזירה דחורבה נמי ליכא דא"כ לא ציית לך ואכל לחו לאחרא ליכא איסורא דאורייתא דהא איפטרו: בהרימכם את חלבו. לא תשאו חטא הא אם תרימו את הרעה שבו תשאו חטא נשיאות חטא נמי:

מסורת הש"ס

א גיטין מה. ב"מ עו: ערכין ל. ב חלה פ"ב מ"ח ג יבמות פט: דמאי פ"ה מ"ו ד [דמאי שם יבמות פט. מנחות ע.] ה יבמות פט. תרומות פ"ג מ"ח ו ב"מ נו. ב"ב פד: קונ. יבמות פט: תמורה ה. ז לא אחר ד"ה מן הגקוב

לא שנו. סיכא דאוכלת ראשונה ראשונה דאין מלמדת לפרושה: אלא דאמר לה בזו ובזו ובזו. דלא גמרי קידושין ולא נקנה לה עד נתינה אחרונה שהיא גמר דבורן וכבר היו שראשונות מלוה: אבל באלו. מקבלת הראשונה לא באתה לידה בתורת מלוה דמשגגמר הדיבור שקנה לה בתורת קידושין וכי אכלה מדידה קא אכלה ואפילו אכלה ראשונה ראשונה מקודשת אם ים בכולן שוה פרוטה: ה"ג אבל אמר לה באלו אפילו אוכלת נמי מקודשת: באלון ברמון באגוז. אלון מגלגל"ע בלע"ז והוא מאכל חזיר יעד ובלשון אשכנז אייכל"ן וגם בני אדם אוכלין ואולין אותם באש כמו ערמונים: ה"ג בזו ובזו אם יש בכולן כו' בזו נטלתו ואכלתו ועוד בזו ועוד בזו וכו'. והאי דפליגיהו לתרי בני דרישא ומליעתא ותנא בתרוייהו אם ים בכולן משום דבעי איפלוגי במליעתא בין אוכלת למנחת כדמפרש ואזיל: הניחא לאו לרבא פרכינן אלא לעיל קאי דמתרלינן היתה אוכלת דמתיתין לרב ושמואל קאי אריש ולרבי אמי אסיפא סיפא לר' אמי דאוקמה לסיפא אוכלת דמתניתין אסיפא דהוי כללא ומאי באחת באחרונה הכא אמי היתה אוכלת דבריתא קאי אמי אכללא כדתני בם בזו ובזו אם ים בכולן שוה פרוטה מקודשת ותנא פלוגתא בני נטלתו ואכלתו למימר עד שיהא באחת מהן מלינו אמי לתרולי עד שיהא באחרונה אלא לרב ושמואל דאמרי באחת אפילו אחדא מקמייתא אמי אמר ואפרטא דהתקדשי התקדשי קאי ואוכלת איצטריכא ליה האי באחת דבריתא היכי מיתרלי הא בסך ברייתא לא תנא שוה פרטא דסא בזו ובזו ובזו כללא תביב לה וכ"ש סיכא דקתני ועוד בזו ועוד בזו ועוד בזו וקתני בני אוכלת עד שיהא באחת מהן ואי אקמייתא דאכלתנהו מיד אמי קאמר דאי איכא בחדא שוה פרוטה מקודשת קשיא הא שוה ליה מלוה: ה"ג הא מנירבי היא דאמר ל"ש כזית כזית ול"ש כזית וכזית פרטא הוי. והך סיפא דקתני בזו נטלתו ואכלתו ועוד בזו ועוד בזו תנא אחרינא הוא ולאו סייגו תנא דרישא ומליעתא וס"ל לרבי ותנא אוכלת והוא סדין למנחת ואוכלת איצטריכא ליה לאשמועינן דאע"ג דמקרבה סייתה לא מקדשה בפחות מש"פ ולרבי תנא בזו בזו תרי זימני בני נטלתו ואכלתו ועוד בזו ועוד בזו ותנא אם ים באחת מכולן שוה פרוטה מקודשת משום דש"ל התקדשי אכל חדא קאי התקדשי בזו ועוד בזו התקדשי והך דרבי בזבחים בפ"ב במחשב בשחיטת הזבח בין שחטו ע"מ לאכול כזית למחר כזית באמצע בין שאמר כזית למחר וכזית באמצע הוו לה שתי מחשבות ולרבי יהודה דאזיל בתר לשון ראשון הוי פיגול וחייבין עליו כרת: אינה מקודשת. אפילו יש בה בעין: להוצאה ניתנה. אלוה ראשי להוליאה בהולאה ואינו חייב לשמירה בעיסקא שתהא מלויה בכל עת שיתבענו וכיון דלהולאה ניתנה הויא לה כי דידה ולא יהיב לה מידי: ושוין במכר. אם מכר לו קרקע שנקנה בכסף אם אמר ליה מלוה שים לי עליך יהא לך בשביל המכר ונתרלה לו קנה הלוקח אם ישנה בעין: במילי אוחרי. בדבר אחר דהך מלוה לא במלוה שים לו עליה קאמר אלא שאמר לה התקדשי לי במנה ומלא מנה חסר דינר ואמר לה הרי הוא עלי מלוה: כסיפא לה מילתא למיתבעיה. ולא שנכנס דעתה הילכך אינה מקודשת: כסיפא לה מילתא. דדבר מועט הוא דינר ממנה. דר"א אלא קבלה מכל מקום אלא דינר לא כסיפא לה מילתא למיתבעיה את המנה: אפילו לא נשתייר כו'. מקודשת בסיסיא סלאה דמחיל לה גבה:

לא שנו אלא דאמר לה בזו ובזו ובזו [ח] אבל אמר לה באלו אפילו אוכלת נמי מקודשת כי קא אכלה מדנפשה קאכלה תניא כותיה דרבא התקדשי לי באלון ברמון ובאגוז או שאמר לה התקדשי לי באלו אם יש בכולן שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת בזו ובזו ובזו אם יש בכולם שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת בזו נטלתו ואכלתו בזו נטלתו ואכלתו ועוד בזו ועוד בזו אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה האי באלון ברמון באגוז היכי דמי אילימא דאמר לה או באלון או ברמון או באגוז אם יש בכולן שוה פרוטה מקודשת והא אי קאמר ואלא באלון וברמון ובאגוז היינו בזו ובזו ובזו אלא לאו דאמר לה באלו הא מדקתני סיפא או שאמר לה התקדשי לי באלו מכלל דרישא לאו באלו עסקינן פירושי קא מפרש התקדשי לי באלון ברמון באגוז כיצד כגון דאמר לה התקדשי לי באלו וקתני סיפא בזו נטלתו ואכלתו אם יש באחת מהם שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ואילו רישא לא קא מפליג בין אוכלת למנחת שמע מינה כל חיכא דאמר לה באלו כי קא אכלה מנפשה קא אכלה שמע מינה הניחא למאן דאמר אסיפא קאי ומאי עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה עד שיהא באחרונה שוה פרוטה הכי נמי עד שיהא באחרונה שוה פרוטה אלא לרב ושמואל דאמרי תרוייהו ארישא קאי ואוכלת איצטריכא ליה הכא כללי קחשיב פרטי לא קא חשיב הא מני רבי היא דאמר [א] לא שנא כזית כזית ולא שנא כזית וכזית פרטא הוי: אמר רב [ב] [ג] המקדש במלוה אינה מקודשת מלוה להוצאה ניתנה נימא כתנאי המקדש במלוה אינה מקודשת ויש אומרים מקודשת מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מלוה להוצאה ניתנה ומר סבר מלוה לאו להוצאה ניתנה ותסברא אימא סיפא [ג] ושוים במכר שזה קנה אי אמרת מלוה להוצאה ניתנה במאי קני אמר רב נחמן הונא חברין מוקים לה במילי אוחרי והכא במאי עסקינן כגון שאמר לה התקדשי לי במנה ונמצא מנה חסר דינר מר סבר [ד] כסיפא לה מילתא למיתבעיה ומר סבר לא כסיפא לה מילתא למיתבעיה ואלא הא [ה] דאמר רבי אלעזר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת וישלים לימא כתנאי אמרה לשמעתיה אמרי מנה חסר דינר כסיפא לה מילתא למיתבעיה מנה חסר תשעים ותשע לא כסיפא לה מילתא למיתבעיה מיתיבי [ו] [ז] האומר לאשה התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך והלכה ומצאתו שנגנב או שאבד אם נשתייר הימנו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ובמלוה אף על פי שלא נשתייר הימנו שוה פרוטה מקודשת רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר מלוה הרי

מהני והכא מהני והיינו דקאמר גמרא אם אינו קדום נשיאות חטא למה כתוב כלומר אי משום דעבר אמילתא דקאמר רחמנא כיון דבקרא כתיב ז בהרימכם את הלבו ממנו כל חלב ח דגן תירוש ויצהר דמשמע שיש לו לאדם לתרום מן היפה ואם לא הכיא מחלבו פסיטא דעבר א"כ למה כתיב והי קרא ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את הלבו ממנו פסיטא אלא ס"מ דלהכי כתביה לומר לך דהתורם מן הרעה על היפה דאיכא שני חטאות חטא שעבר על מה דקאמר רחמנא דיתרום מן היפה וחטא על תרומתו דהויא תרומה מן הרעה והיינו דקאמר מכאן לתורם מן הרעה על היפה כו' ט: לשון רש"י ה"ג בזו וכזו אם יש בכולן ס"פ כו'. והאי דפליגיהו לתרי בני דרישא דקתני בחלו ומליעתא דקתני בזו ובזו אע"ג דתנא בתרוייהו אם יש בכולן כו' משום דקבעי לפלוגי במליעתא בין אוכלת למנחת כדמפרש ואזיל: לשון רש"י הניחא לאו לרבא פרכינן אלא לעיל קאי דמתרלינן דהיתה אוכלת דמתיתין לרב ושמואל קאי אריש ולר' אמי אסיפא:

הא מני רבי היא דאמר ל"ש כזית כזית לא שנא כזית וכזית פרטא הוי. והך סיפא דקתני בזו נטלתו ואכלתו ועוד בזו ועוד בזו הוה פרטא כמו התקדשי התקדשי ותנא אוכלת דבעינן ס"פ וה"ה מנחת ואוכלת איצטריכא ליה לאשמועינן דאע"ג דמקרבה סייתה לא מקדשה בפחות משוה פרוטה ולאו היינו ת"ק דמליעתא דתנא בזו וכזו אם ים לו בכולן שוה פרוטה מקודשת דלרבי פרטא הוה וכבי' ס"פ באחת מהן אלא תרי תנאי הוו ומי ששנה זו לא שנה זו מילתא דרבי כפ"ב דזבחים (דף לג):

אלא

עין משפט נר מצוה

עד
[ח] מיי' פ"ט מהלכות אישות הלכה כח סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סי' לח סע"ף ו

עה
[ג] מיי' שם הלכה יג וסלכה כז סמג שם טוש"ע אה"ע סי' כח סע"ף ז

עו
[ד] מיי' שם הלכה יח טור ש"ע שם סע"ף ו

מסורת הש"ס
[א] שבועות לח. זבחים לב:
[ב] [גיטין ו. וש"נ]
[ג] [שי' תוס' ב"מ עז. בד"ה הלי שטרא]
[ד] [לקמן מב:] ה לע"ל ח.
[ו] תוספתא דקידושין פ"ג [ע"פ הגיה התם כמו דמסיק בעמוד ב'] ובמלוה אע"פ שנשייר בידה ס"פ אינה מקודשת]
[ז] [מ"ר יח פסוק ב]
[ח] [ל"ל יאכל וכל חלב תירוש ודון דמשמע כו'] [ט] [וש"ע תוס' ב"מ יו. ד"ה נכיאות ותים' תמורה ה. ד"ה אם אינו]

אישמקדש פרק שני קידושין

אלא מלוה ברשות בעלים לחזרה איכא ביניהו. פי' דלת"ק דר"ש איכא מקודשת משום דמלוה ברשות מלוה קיימא ור"ש בן אלעזר דאמר מקודשת משום דמלוה ברשות מלוה קיימא ואית"ת אכתי נימא רב כתנאי אמרה לשמעתיה דהא איכא במלוה איכא מקודשת לא מני סבר כר"ש בן אלעזר וי"ל דרב נמי סבר כוותיה ולא תיקשי מידי דהא דאמר רב איכא מקודשת מיירי במלוה שהתחיל להוציאה וכהא קאמר דאיכא מקודשת אפילו נשתייר שם פרוטה ור"ש בן אלעזר לא מיירי אלא במלוה שהיא עדיין בעין ואע"ג דאמר במילתיה דר"ש אם נשתייר ש"פ מקודשת דמשמע אע"פ שהתחיל להוציאה י"ל דר"ש בן אלעזר מיירי שנגנבו או שאבדו אלא שלא בהן יד אבל אם התחיל להוציאה איכא מקודשת:

אלא הא דאמר רב הונא השואל קורדום מחבירו ביקע בו קנאו. קורדום מחבירו ביקע בו קנאו. אע"פ שלא יוכל המשאיל לחזור בו קאמר אבל לענין להתחייב באונסין כי לא ביקע בו נמי חייב באונסין כדאמר בפרק השואל (ב"מ דף צא.) דמסתת מסיכה חייב באונסיה:

לעולם שטר חוב דאחרים. אבל שטר חוב דידה איכא מקודשת וא"ת ומאי שנא והא אידי ואידי מלוה היא וי"ל דודאי מלוה דידה שקנאתו בכבר ואינו נותן לה שום דבר אבל אחרים שהרי אותם המעות היו שלה קודם הקידושין דין הוא דאיכא מקודשת אבל כשנתן לה המלוה לאחרים נותן לה דבר אחר שלא היה בידה קודם דמקודשת דנהי דאין המלוה בעין מ"מ זכות הוא לו כאילו היה בעין: דב"ע לית להו דרבי מכאן יש להוכיח דאין הלכה כרבי מדהוה מצי למימר דב"ע לית להו דרבי דמסירת אותיות לאודה מהני והכא גבי אשה נמי מיירי שמסר לה את השטר והיינו טעמא דחכמים דאמרי איכא מקודשת משום דקסברי דצריך לומר בפה כשמוסר לו השטר קני לך אינו ובכל מיעבודיה הוא לא אמר לה כך ופליגי בדרב פפא דכי היכי דאמר רב פפא דבעי למיכתב ליה קני לך אינו וכל מיעבודיה כמו כן צריך לומר הכי בפה למ"ד אותיות במסירה נקנות ומדקאמר גמרא דב"ע לית להו דרבי שמע מינה לית הלכתא כוותיה דרבי וכפרק המוכר את הספינה (ב"ב דף עו.) יש ספרים מלוקין אית דגרסי דהלכה דאותיות נקנות במסירה ואית דגרסי דהלכה דאין אותיות נקנות במסירה ומשמע הכא דהיא גירסא דאין אותיות נקנות במסירה ה:

המוכר

הרי היא כפקדון עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר מלוה אע"ג דלא נשתייר הימנה שום פרוטה ומר סבר נשתייר הימנה שום פרוטה אין ואי לא נשתייר הימנה שום פרוטה לא אבל דכולי עלמא מקדש במלוה מקודשת אמר א (ליה) רבא ותסברא הא מתרצתא הא משבשתא היא האי פקדון היכי דמי אי דקביל עליה אחריות היינו מלוה אי דלא קביל עליה אחריות אי הכי אדתני סיפא ובמלוה אע"פ שלא נשתייר הימנה שום פרוטה מקודשת ניפלוג וניתני בדידה במה דברים אמורים שלא קבלה עליה אחריות אבל קבלה עליה אחריות אע"ג דלא נשתייר הימנה שום פרוטה מקודשת אלא תריץ הכי ובמלוה אע"פ שנשתייר הימנה שום פרוטה אינה מקודשת ר' שמעון בן אלעזר אומר משום ר"מ מלוה הרי היא כפקדון במאי קמיפלגי אמר רבה אשכחתינהו לרבנן בבי רב דיתבי וקאמרי במלוה ברשות בעלים לחזרה והוא הדין לאונסין קמיפלגי דמר סבר מלוה ברשות לוה קיימא והוא הדין לאונסים ומר סבר מלוה ברשות בעלים קיימא והוא הדין לאונסים ואמינא להו לאונסים כולי עלמא לא פליגי דברשות לוה קיימי מאי טעמא לא גרעא משאלה מה שאלה דהדרה בעינא חייב באונסים מלוה לא כל שכן אלא הכא מלוה ברשות בעלים לחזרה איכא ביניהו ואלא הא דאמר רב הונא השואל קורדום מחבירו ביקע בו קנאו לא ביקע בו לא קנאו לימא כתנאי אמרה לשמעתיה לא עד כאן לא פליגי אלא במלוה דלא הדרה בעינא אבל בשאלה דהדרה בעינא דברי הכל ביקע בו אין לא ביקע בו לא קנאו נימא כתנאי התקדשי לי בשטר חוב או שהיה לו מלוה ביד אחרים והירשה עליהסר"מ אומר מקודשת וחכ"א אינה מקודשת האי שטר חוב היכי דמי אילימא שטר חוב דאחרים היינו מלוה ביד אחרים אלא לאו שטר חוב דידה ובמקדש במלוה קמיפלגי לעולם שטר חוב דאחרים והכא במלוה בשטר ובמלוה על פה קא מיפלגי במלוה בשטר במאי פליגי בפלוגתא דרבי ורבנן קמיפלגי דתניא אותיות נקנות במסירה דברי רבי וחכ"א בין שכתב ולא מסר בין שמסר ולא כתב לא קנה עד שיכתוב וימסור מר אית ליה דרבי ומר לית ליה דרבי ואיבעית אימא דב"ע לית להו דרבי והכא בדרב פפא קמיפלגי דאמר רב פפא האי מאן דזבין שטרא לחבריה צריך למיכתב ליה קני לך הוא וכל שעבודיה מר אית ליה דרב פפא ומר לית ליה דר"פ ואיבעית אימא דכולי עלמא אית להו דר"פ והכא בדשמואל קמיפלגי דאמר שמואל

המוכר

לו שטר מכירה עליו לא קנה וס"ג שמסר לה שטר שחוב אע"פ שלא כתב לה שטר מכירה עליו מ"ד מקודשת אית ליה דרבי ומר לית ליה דרבי: ואיבעית אימא דב"ע לית להו דרבי. והכא בשמסר וכתב מיירי הכא שכתב לה קני לך המי שטר ולא כתב לה קני לך כל שעבודא דאית ביה מאן דאמר אינה מקודשת כרב פפא: דכולי עלמא אית להו דרב פפא. וכי אמר ר"מ מקודשת בשכתב לה כו' והכא בדשמואל קא מיפלגי:

יאפילו

עין משפט
נר מצוה

א מיי' פי"ג מהלכות מלוה ולוה הלכה ח סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' עג סעי' ח

עח

ב מיי' פט"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה ח סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סי' קכ סעי' ח

עט

ג ד מיי' פ"ה מהלכות אישות הלי"ב יג סמג עשין מה טור ש"ע אה"ע סי' כח סעי' ז ח

פ

ה מיי' פ"ז מהל' מכירה הלי"ט סמג עשין פב טור ש"ע חו"מ סי' כו סעי' ח

מסורת הש"ס

ז. ש"ס

א רש"ל מ"ז ב ב"מ לט. ג ב"ב מו. קצב. יבמות קנז. סנהדרין לא: ד ב"ב עו: ה נו"ב תוס' ב"ב עו: ו"ה אמר ר"פ ותוס' שם עו. ז"ה אמר אמימר]

ואפילו יורש. שלמלוה: מוחל. שהלוה לא נתחייב ללוקח כלום אלא מחמת המוכר והרי מחלו אללו ר"מ ליה דשמואל הלכך סמכה דעתה ולא חיישינן דלמא אזיל ומחיל ליה ורבנן אית להו דשמואל הלכך לא סמכה דעתה דסברה אזיל ומחיל ליה: אית להו דשמואל.

דאי בעי אזיל ומחיל ליה: והכא באשה קא מיפלגי. כלומר אם היה מקנהו קרקע בדמי שטר זה ודאי לא קנה המלוה את הקרקע אלא סמכה דעתה דבעל קרקע אבל באשה שבר ר"מ דסמכה דעתה דיין דאיתתיה אלא לא שביק לדידי ומחיל לאחריני: במעמד שלשתן. אמר לו כן קנה ואין מעשה בדבר דשא חד הוא מתנת מילי דשוויהו רבנן הלכתא אלא מעמא במס' גיטין: בפקדון. דאיתיה בעין וסמכה דעתא דמקבל: נימא כתנאי. במקדש במלוה: התקדשי לי בשטר. גרס ולא גרס סכא בשטר חוב: אינה מקודשת. ואפי' הנייר שוה פרוטה דלאו דעתה להתקדש בפרוטת הנייר אלא במה דכתיבא ביה: ר' אלעזר אומר מקודשת. ואפי' אין בנייר שוה פרוטה כדמפרש טעמא לקמן אי משום דמקדש במלוה מקודשת אי משום כדמסיקנא לקמיה: שמין את הנייר. דדעתה נמי הנייר: קשיא דר"מ אדר"מ. דהא תניא לעיל התקדשי לי בשטר חוב ר"מ אומר מקודשת: אלא לאו בשטר חוב דידה. שם לו מלוה עליה: בשטר שאין לו עדים עליו. שטר אירוסין קאמר שכתב לה על הנייר שרי את מקודשת לי ולא אתיא עליו עדיה אלא מסרו לה בפני עדים פלוגתא דר"מ ורבי אלעזר במסכת גיטין גבי גט דקאמר ר' אלעזר אע"פ שאין עליו עדים אלא נתנו לה בפני עדים כשר שאין העדים חותמים על הגט אלא מפני תקון העולם: כרתי. מצוי ליה ספר כריתות: מספקא להו בהאי אי כר"מ אי כרבי אלעזר. וסבירא להו דדעתה נמי הנייר הלכך שמין כו' ולפי התירוץ הזה נראה בעיני דלא גרס בהא דרבנן ואם לאו אינה מקודשת אלא ואכ"א שמין את הנייר אם יש בו שוה פרוטה אינה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת אי אמרינן דלא נתנו לה בפני עדים כשר אין הנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ואיבעית אימא בגון שכתבו שלא לשמה ובדר"ל קמיפלגי דבעי ר"ל ה שטר אירוסין שכתבו שלא לשמה מהו הויה ליציאה מקשינן מה יציאה בעינן לשמה אף הויה נמי בעינן לשמה או דלמא הויות להדדי מקשינן מה הויה דכסף לא בעינן לשמה אף הויה דשטר לא בעינן לשמה בתר דבעיא הדר פשטה (דברים כד) ויצאה והיתה ו מקיש הויה ליציאה מר אית ליה דר"ל ומר לית ליה דר"ל ואי בעית אימא דכ"ע אית להו דר"ל והכא במאי עסקינן שכתבו לשמה ושלא מדעתה ובפלוגתא דרבא ורבינא ורב פפא ורב שרביא קמיפלגי ז דאיתמר כתבו לשמה ושלא מדעתה רבא ורבינא אמרי מקודשת רב פפא ורב שרביא אמרי אינה מקודשת נימא כהני תנאי דתניא ח ט עשה לי שירים נזמים וטבעות ואקדש אני לך כיון שעשאן מקודשת דברי רבי מאיר וחכ"א אינה מקודשת עד שיגיע ממון לידה האי ממון ה"ד אילימא אותו ממון מבלל דת"ק סבר אפי' אותו ממון נמי לא אלא במאי בו מקדשא אלא לאו בממון אחר ושמע מינה במקדש במלוה קמיפלגי וסברי דכ"ע ט י ישנה לשכירות מתחלה [ועד] סוף והוה מלוה מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר המקדש במלוה מקודשת ומר סבר המקדש במלוה י אינה מקודשת לא דכולי עלמא מקדש במלוה אינה מקודשת והכא בישנה לשכירות מתחלה ועד סוף קמיפלגי מר סבר אינה

המוכר שטר חוב להבירו וחזר ומחלו מחול. י"מ היינו טעמא דמחלו מחול משום דקנין שטר אינו אלא מדרבנן ולא אלים להפקיע כח הראשון שלא יוכל למחול אותו וכן משמע בפרק מי שמת (כ"ב דף קמז:) דקנין שטרות אינו אלא מדרבנן כ: כי קאמר רב בפקדון אבל במלוה לא. וא"ת אמאי לא קאמר דכ"ע כי קאמר רב אפילו במלוה והכא מיירי במעמד שלשתן וקמיפלגי בדשמואל דאמר אפי' יורש מוחל א"כ סברי כשמואל וכשמכה דעתה קא מיפלגי וכדאמר לעיל אלא מדלא קאמר הכי שמע מינה דאפי' שמואל מודה דהמקנה להבירו במעמד שלשתן ומחלו אינו מחול והא דקאמר לעיל המוכר שטר חוב להבירו וחזר ומחלו מחול היינו דוקא כשאין הלוה בפניו בשעה שמכר לו את השטר: אילימא בשטר חוב דאחרים קשיא דר"מ אדר"מ. ואם תאמר ומאי קושיא ליפני דלעיל מיירי דאמר ליה קני לך שטר וכל שישעודיה והכא מיירי דלא אמר ליה וי"ל שהיה תופס לדוחק מאחר שהלבונות שוים לומר שאינם בסיגנון אחד: ורבנן. מספקא להו כו'. ל לפירוש זה לא גרס במילתייהו ואם לאו אינה מקודשת דהא אפילו ליכא בנייר שוה פרוטה צריכה גט מספק דשמא עדי מסירה כרתי כר"א דאי אמרת דאין צריכה גט א"כ קאי כר"מ דאמר עדי חתימה כרתי מכל וכל וא"כ מאי האי מ דקאמר מספקא להו אי כר"מ אי כר' אלעזר: שמין את הנייר. ודוקא אליבא דרבנן אמורי דשמין את הנייר אבל לר"מ אפי' איכא בנייר שוה פרוטה אינה מקודשת דאמר עדי התימה כרתי הקידושין וא"ת לרבנן אמאי שמין את הנייר אפילו כי ליכא בנייר שוה פרוטה מקודשת מספק כרתי אלעזר דאמר עדי מסירה כרתי וי"ל דלזה מסני אם היה בו שוה פרוטה מקודשת קידושין גמורין אבל אם אינו בוה פרוטה אינה מקודשת כי אם מספק להצריכה גט אם נשאת לאחר: ג דכ"ע יאמר לשכירות מתחלה ועד סוף. אין לדקדק מכאן דהלכה דיש לה לשכירות מתחלה ועד סוף דהא לא הוה מלי למימר דכ"ע אינה לשכירות דא"כ מ"ט דמ"ד אינה מקודשת אך יש להביא ראיה דהלכה דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף מהגיה דפ"ק דמסכת ע"ז (דף יט:) תנן הגיע לכיפה

מסורת הש"ס

א כ"ק פט. ב מ"מ כ. כתובות פה: פו: ג"כ קמז: ב גיטין יג. יד. ג"כ קמד. [ג"ס] קמח. ג [גיטין ג: כא: וש"נ] ד [נסם ט: וש"נ] ה [לעיל ט. ו [לעיל ה. וש"נ] ז [לעיל ט: כתובות קב. ח כ"ק לט. ט [לקמן סג. ע"ז יט: (כ"מ סה) כ"ק לט. י [לעיל ו: וש"נ] כ [וש' חיס כתובות פכ: ד"ס המוכר ותו' כ"ב טו: ד"ס קני] ל [ל"ל לפ'] מ ל"ל דקתני מ' רס"ל נ [איך לע"ב]

פא
ל מיי' פ"ו מהלכות מכירה הלכה יא סמג עשין סב טוש"ע ח"מ סי' סו סעיף כג

פב
ב ג מיי' שם הלכה ז ופ"ג מהל' זכייה הלכה ג סמג שם טוש"ע שם סי' קט סעי' ח

פג
ד טוש"ע אה"ע סי' כח סעי' מ

פד
ה מיי' פ"ח מהלכות גירושין הלכה טו טוש"ע אה"ע סי' קל סעיף א בהגה"ס

פה
ו טוש"ע אה"ע סי' כח סעיף ז

פו
ז מיי' פ"ה מהלכות אישות הלכה כ טוש"ע שם סעי' טו

אינה

האיש מקדשת . פרק שני קידושין

לכיפה שמעמידים בה עבודת כוכבים. אסור לבמותה וקאמר ר"א בגמ' דאם בנה שכרו מותר ומפרש התם טעמא משום דיאנה לשכירות מתחילה ועד סוף ואימת קמיתסר במכוש אחרון ובמכוש אחרון לית בה שום פרוטה ס"מ דהכי הילכתא דליכא מאן דפליג ואין נפקותא לענין חזרה דהא דאמר רב (כ"מ דף עז.) פועל יכול לחזור בו אפי' בתלי הוום הייטו אפי' למ"ד אינה לשכירות אלא לבסוף אבל איכא נפקותא לענין קידושין דאי יאנה לשכירות מתחילה ועוד סוף הסוב האי שכירות מלוה ואינה מקודשת ולענין עבודת כוכבים אם בנה שכרו מותר ואע"ג דיאנה לשכירות מתחילה ועוד סוף מ"מ אינה משתלמת אלא לבסוף כדאמרי' בפרק איזהו נשך (כ"מ דף סה.) בשכיר שנה בשנה שכירות של שנה זו אינה משתלמת אלא בשנה אחרת: **הא** במיא. פי' הקונטרס במיא שאינם הסובים אמרינן בו ולא במה שבתוכו בחמרא דהשוב במה שבתוכו ולא בו ובליהרא פירש ליר דגיס שעשוי לימים רבים לעבל והכוס ערוך לו לשומרו לשון אחר ליהרא שמן כמו יגהר שאריך לכלי ממשהין אותו לזמן גדול בו ובמה שבתוכו וקשה לר"ת דאין זה סדר הברייתא שהביא לכן פר"ת במיא בו ובמה שבתוכו שהמים בטלים לגבי הכוס בחמרא בו ולא במה שבתוכו שהיין השוב ואינו בטל לגבי הכוס ומ"מ אינו השוב כ"כ שנאמר דדעתה תהא על היין אבל בליהרא במה שבתוכו דהשוב יותר מן הכוס אבל לא בו דהכוס אינו בטל לגבי ליהרא ומיהו קושיא דר"ת לאו קושיא היא שהרי מצינו בגמרא דאינו הושב לסדר הברייתא כדאמר בפ' היסן (סוכה כו.) גבי לא יישן אדם בתפילין ל"ז שיעת קבע ולא ערבי כו' ודוק ותשכח:

איכא דיאמר ליה בכספא ולא ניחא ליה בדהבא. פי' כגון שאריכה כסף להבלים תבשיל של כסף שעושה ומיהו איכא שהטעה האשה בממון לא פליג ל רבי שמעון: **דהוה** צייר בבליתא. פי' בקונט' כשבתנו לשליח היה ערור בסמרטוט וכשהגיע ליד האשה מלאתו של זהב ולעולם כי פריך ממלא מעיקרא נמי זהב היה לא מצי לשוויי מאי ממלא דהוה צייר בבליתא דאת האשה עלמה מקבלת קידושין א"כ יודעת היא שהוא של זהב שאם היא סבורה שהוא של כסף הוי קשיא ליה אמאי מקודשת והא איכא דיאחא ליה בכספא ולא ניחא ליה בדהבא וכ"ש שהשליח יודע כך דאל"כ טועה הוא ואין הקידושין כלום ולא שייך התם טעמא דמראה מקום היא לו אבל הכא שעשאתו שליח לקבל קידושין שייך טעמא דמראה מקום היא לו:

שיכול

והלוה של זהב מר סבר קפידא ומר סבר ח מראה מקום הוא לו אי הכי התקדשי לי מיבעי ליה הטעה לשבח הטעהו לשבח מיבעי ליה נמצא מעיקרא נמי דזהב הוה אלא אמר רבא ט אני וארי שבחבורה תרגימנא ומנו ר' חייא בר אבין הכא במאי עסקינן כגון שאמרה היא לשלוחה צא וקבל לי קדושי מפלוני שאמר לי התקדשי לי בדינר של כסף והלך ונתן לו דינר של זהב מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום היא לו ומאי נמצא דקא צייר בבליתא י אמר אביי ר' שמעון ורשב"ג ור"א כולהו סבירא להו מראה מקום הוא לו ר"ש הא דאמרן רשב"ג דתנן

נט

א אינה לשכירות אלא בסוף ומר סבר ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף ואיבעית אימא דב"ע ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף ומקדש במלוה אינה מקודשת והכא באומן קונה בשבח כלי קמיפלגי מר סבר ב אומן קונה בשבח כלי ומר סבר ג אין אומן קונה בשבח כלי ואי בעית אימא דב"ע אין אומן קונה בשבח כלי וישנה לשכירות מתחלה ועד סוף ומקדש במלוה אינה מקודשת והכא במאי עסקינן ד כגון שהוסיף לה נופך משלו דמר סבר מלוה ופרוטה ה דעתיה אפרוטה ומר סבר דעתיה אמלוה ובפלוגתא דהני תנאי ו דתניא בשכר שעשיתי עמך אינה מקודשת בשכר שאעשה עמך מקודשת ר' נתן אומר בשכר שאעשה עמך אינה מקודשת וכל שכן בשכר שעשיתי עמך רבי יהודה הנשיא אומר באמת אמרו ל בין בשכר שעשיתי בין בשכר שאעשה עמך אינה מקודשת ואם הוסיף לה נופך משלו מקודשת בין ת"ק לרבי נתן איכא בינייהו שכירות בין רבי נתן לר' יהודה הנשיא איכא בינייהו מלוה ופרוטה מר סבר מלוה ופרוטה דעתיה אמלוה ומר סבר דעתיה ה אפרוטה: **מתני'** ה התקדשי לי בכוס זה של יין ונמצא של דבש של דבש ונמצא של יין בדינר זה של כסף ונמצא של זהב של זהב ונמצא של כסף על מנת שאני עשיר ונמצא עני עני ונמצא עשיר אינה מקודשת ר"ש אומר אם הטעה לשבח מקודשת: **גמ'** י ת"ר י התקדשי לי בכוס זה תני חדא בו ובמה שבתוכו ותניא אידך בו ולא במה שבתוכו ותניא אידך במה שבתוכו ולא בו ולא קשיא י הא במיא הא בחמרא הא בציהרא: אם הטעה לשבח הרי זו מקודשת: ולית ליה לר"ש ז ח יין ונמצא חומץ חומץ ונמצא יין שניהם יכולין לחזור בהם אלמא איכא דניחא ליה בחלא ואיכא דניחא ליה בחמרא הכא נמי איכא ניחא ליה בכספא ולא ניחא ליה בדהבא אמר רב שימי בר אשי אשכחתיה לאביי דיתיב וקמסבר ליה לבריהדהכא במאי עסקינן כגון שאמר לשלוחו הלויני דינר של כסף ולך וקדש לי אשה פלונית והלך מיבעי ליה נמצא מעיקרא נמי דזהב הוה אלא אמר רבא ט אני וארי שבחבורה תרגימנא ומנו ר' חייא בר אבין הכא במאי עסקינן כגון שאמרה היא לשלוחה צא וקבל לי קדושי מפלוני שאמר לי התקדשי לי בדינר של כסף והלך ונתן לו דינר של זהב מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום היא לו ומאי נמצא דקא צייר בבליתא י אמר אביי ר' שמעון ורשב"ג ור"א כולהו סבירא להו מראה מקום הוא לו ר"ש הא דאמרן רשב"ג דתנן

אינה לשכירות אלא לבסוף. כשמחזירן לה והרי לשם קידושין סוף מוחלו אלא ואין כאן מלוה כשמחזירן לה: ואיבעית אימא דב"ע ישנה כו'. ודב"ע המקדש במלוה אינה מקודשת: והכא באומן קונה כו'. כלומר הכא בשלא התנה להיות שכיר ימים אלא קבלן שקבל עליו לגמור המלאכה בכך וכך ובאומן קבלן כשמשביחו ועשה מן הזהב כלי קונה לזכות בכלי כשסוף משביחו קמיפלגי ר"מ סבר אומן קונה בשבח כלי ואין בזו לומר ישנה לשכירות כו' דכל מה שמשביח אינו מלוה על הבעלים אלא בכלי הוא זוכה וכשמחזירו לו בשכר הקלוב שהיה שעתא הרי הוא כמוכרו לו: אין אומן קונה כו'. והרי הוא כשאר שכירות: בשכר שעשיתי עמך. התקדשי לי אינה מקודשת דהויא ליה כמלוה: בשכר שאעשה עמך מקודשת. לכשיגמור ויתגמו לה דקא שבר אינה לשכירות אלא לבסוף: ר' נתן אומר בשכר שאעשה עמך אינה מקודשת. דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף: וכ"ש וכו'. וכיון דגמרו והחזירו לה כבר היא מלוה גמורה: ואם הוסיף לה כו'. מכלל דרבי נתן סבר אפילו הוסיף לה אינה מקודשת דקסבר מלוה ופרוטה דעתיה אמלוה: איכא בינייהו שכירות. אם ישנה מתחילה ועד סוף או לאו כדפריסית: בו ובמה שבתוכו. בשביהם זכתה כ (דמלטרפי) לשום פרוטה: בו. קדשה ולא במה שבתוכו אינה זוכה בו ואינו מלטרף לש"פ: במיא. דלא הטיבה (היא) ולא היתה דעתה אלא בכלי: בחמרא. במה שבתוכו ולא בו דעבידי למשתייה ומסדרי כוס למריה: בציהרא. ליר דגיס שעשוי לימים רבים לעבל בו והכוס ערוך לו לשומרו בו ובמה שבתוכו וי"א ליהרא שמן לשון יגהר (במדבר יח) שניהם. הלוקח ומוכר ומשנה בשבח בתרא היא: איכא דניחא ליה בחלא. ולף על גב דחמרא עדיף פעמים שזה ערוך לחומץ: הכא במאי עסקינן כו'. כלומר מי טעות גבי דידה הוי לא הוה פליג ר"ש אלא כגון דהוה טעות גבי דידה דאמר לשליח כו': ת"ק סבר קפידא היא. ולא ניחא ליה לתת לה זהב ואין זה שלוחו בזאת ורבי שמעון סבר מינה ניחא ליה דחשיבותא היא גביה והלי דקאמר ליה דינר כסף מראה מקום הוא לו לקבל עליו ולומר אם אינך יכול להלוות לי דינר זהב תלוה לי דינר כסף: אי הכי. דשליח קדשה לו התקדשי לו מיבעי ליה ועוד אם טעות גביה הוא לא טעמה מבעי ליה ועוד כמלא של זהב דקתני מאי היא מעיקרא כי יהבינה בחזקת זהב יהבינה: קפידא. לא היתה חפילה אלא בשל כסף דאיכא דניחא ליה בכספא: ומר סבר מראה מקום היא לו. אף אם לא יתן אלא כסף קבלהו ומיהו איכא דטעמא איהי גופה לא פליג ר"ש: ומאי נמצא. הא מעיקרא הכי הוה: דהוה צייר בבליתא. כשנתנו לשליח היה ערור בסמרטוט ומלאתו של זהב: כולהו סבירא להו מראה מקום הוא לו. סאומר לשלוחו לעשות לו בדבר הקל ועשה לו בדבר כבד דאין זו שיטוי ולא מ"ל דבר הקל אלא להרגלות לו מקום להקל בשליחותו אם כבר: **אלו** נעשין אמר:

נא

מסורת הש"ס

א [לקמן סג. ג"מ סה. עג. קי: ערכין יח.] ב ב"ק צט. ג"מ קיב. ג [ע' תוס' לעיל ט.] ד"ה והילכתא] ד [קידוש ן פ"ג ע"ש] ה [ע"ש.] וס"ל ו [וספרא] דקידושין פ"ב ז ב"ב פג: ח [לקו ן מע. נט. ניטין סה. ב"ב שו: קסה. ט [שבת קיח: וס"ל] י [ב"ב קסה.] כ [ומלטרפי] ל פ"ק דכלן

פשוט. דעשוי כעין שלנו: עדיו מתוכו. תחת הכתב: מקושר. שתם מפרש לה בב"ב שתקנוהו לכתבים שאין יכולין להחזיר גרושתיהן וכסיסי כועסין הולכין אל הסופר דממסר לכתוב גט ונותנו לה ומתחרט לאחר זמן תקנו להו מקושר שיש בו טורח לעשותו ולדסכי

שיכול לעשותו פשוט. פי' בקונטרס אי משום שיש אויר בין שיטה לשיטה כשפושטו אין להוש שיש סופרים הרבה שאינם אומנים לסדר כתיבתן ומניחין אויר בין השיטות ונראה דאפילו יש חלק הרבה אין להוש ואע"ג דגט קרח פסול לא מיקרי קרח אלא כשיש שיטות של חלק טפי מן העדים החתומים בו אבל אם יש עדים החתומים בו כשיטות של חלק לא מיקרי קרח: מאי מגודלת גדלת. פי' הקונטרס השובה ומתוך שהיא השובה בעיני האנשים דבריה מקובלים ורבינו חננאל פי' מגדלת שער כמו מגדלא שער בשייא (חגיגה דף ד:) ומתוך שהולכת מבית לבית לקלוט מספרת כל הדברים ממנה: המתרגם פסוק לצורתו. פירוש כמשמעותו כגון לא תעשה

על ריב מתרגם לא תסיה על דינא הרי זה בדאי דאדרבה מצוה הוא להודיע הדין לאורה אלא הכי מתרגם לא תתמנע מלאלמא למתן דמתבעי מיניך בדינא והמוסיף עליו פי' בקונט' שכא לומר היאיל ונתן רשות להוסיף אוסיף אני בכל מקום שאולה הרי זה מחרף פי' מבזה את הכם מבטה את דבריו ואוקלוס שהוסיף לא מדעתו קוסיף שהרי בסיני ניתן התרגום ל שנשתכח וחזר ויסדו כדאמר במגילה (דף ג.) ורבינו חננאל פירש ם המתרגם פסוק לצורתו כגון וירחו את אלהי ישראל (שמות כד) דמתרגם וחזו ית אלהא דישראל הרי זה בדאי דשכינה ממש לא ראו דכתיב (שם לג) כי לא יראני האדם וחי והמוסיף עליו דאמר וחזו ית מלאכא דאלהא הרי זה מחרף שתולה שכח המקום במלאך אלא הכי מתרגמינן וחזו ית יקרא דאלהא דישראל:

לבמות

אגט פשוט עדיו מתוכו מקושר עדיו מאחוריו פשוט שכתבו עדיו מאחוריו ומקושר שכתבו עדיו מתוכו שניהם פסולים ר' חנינא בן גמליאל אומר מקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר שיכול לעשותו פשוט רבן שמעון בן גמליאל אומר הכל כמנהג המדינה והוינן בה ותנא קמא לית ליה מנהג המדינה ואמר ב רב אשי באתרא דנהיגי בפשוט ועבד ליה מקושר א"נ באתרא דנהיגי במקושר ועבד ליה פשוט כולי עלמא לא פליגי דודאי קפידא כי פליגי באתרא דנהיגי בין בפשוט בין במקושר ואמר ליה עביד לי פשוט ואזל ועבד ליה מקושר מר סבר קפידא ומר סבר ג מראה מקום הוא לו ר' אלעזר ד דתנן ה האשה שאמרה התקבל לי גיטי ממקום פלוני וקבל לה גיטה ממקום אחר פסול ורבי אלעזר מכשיר אלמא קסבר מראה מקום היא לו אמר עולא מחלוקת בשבח ממון אבל בשבח יוחסין דברי הכל אינה מקודשת מאי טעמא מסאנא דרב מברעאי לא בעינא תניא נמי הכי מודה ה ר' שמעון אם הטעה לשבח יוחסים אינה מקודשת אמר רב אשי מתניתין נמי דיקא דקתני ו ע"מ שאני כהן ונמצא לוי ו לוי ונמצא כהן נתין ונמצא ממזר ממזר ונמצא נתין ולא פליג ר"ש מתקיף לה מר בר רב אשי אלא דקתני ז ע"מ שיש לי בת או שפחה מגודלת ואין לו על מנת שאין לו ויש לו דשבח ממון הוא הכי נמי דלא פליג אלא פליג ברישא וה"ה לסיפא הכא נמי פליג ברישא וה"ה לסיפא הכי השתא התם אידי ואידי דשבח ממון פליג ברישא והוא הדין בסיפא הכא דשבח יוחסים הוא אם איתא דפליג נתני איבעית אימא הכא נמי שבח יוחסים מי סברת מאי מגודלת גדולה ממש מאי מגודלת גדלת דאמרה היא לא ניחא לי דשקלה מילי מינאי ואזלא נדיא קמי שיבבותיי תנו רבנן על מנת שאני קריינא כיון שקרא שלשה פסוקים בבית הכנסת הרי זו מקודשת ר' יהודה אומר ח עד שיקרא ויתרגם יתרגם מדעתיה והתניא ח ר' יהודה אומר המתרגם פסוק כצורתו הרי זה בדאי והמוסיף עליו הרי זה מחרף ומגדף אלא מאי תרגום ז תרגום דידן וזני מילי דא"ל קריינא ד אבל אמר לה קרא אנא עד דקרי אורייתא נביאי וכתובי בדיוקא על מנת שאני שונה חזקיה אמר ט הלכות ור' יוחנן אמר תורה מיתיבי איזו היא משנה ר' מאיר אומר הלכות ר' יהודה אומר מדרש

מאי

מסאנא דרב מברעאי. מנעל גדול ממדת רגלי אינו חפילס בו שאינו יכולה לשלף בו ומשל הוא: נתין. זה גבעוני על שם ויתנם יהושע חוטבי עצים ושואבי מים ואמרי' ביבמות (דף עח:) הוד גזר עליהם: מגודלת. גדולה ורחוק לשמשני: אלא פליג ברישא. בבכא קמייתא גבי עני ומגלה עשיר: וה"ה. דפליג בבכא בתרייתא גבי שפחה וכיון דפליג בריש דלא הפעם לשבח לאו טעותא היא לא אילטריך למהדר אפליגי בסיפא ס"ג גבי שבח יוחסין לא אילטריך אפליגי דפליג בריש בשבח ממון וס"ס דפליג בסיפא לשבח יוחסין: התם. גבי בת לו שפחה מגודלת: אידי ואידי. בריש דעני ומגלה עשיר וסיפא דאין לו שפחה ויש לו הרוייחו לשבח ממון הוא כיון דגלי ר"ש פלוגתא בריש לא אילטריך למהדר אפלוגי בסיפא: הבא. גבי לוי ומגלה כהן: דשבח יוחסין הוא. ואיכא למימר דמודה ר"ש בהא משום דמסתמא דרב מברעאי הוא אם איתא דפליג ר"ש עליה נתנייה: גדלת. חשובה: לא ניחא לי. שתהא שפחה חשובה לי דשקלה מילי מינאי ואזלא נדיא גבי שבבתאי מקום שהיא חשובה ותשמע ממני דברים ותסדר אותם לפני שכינותי ותתן אותי בפיהם לענות וקלס: יתרגם אפי' מדעתיה. בתמיה אלא כתרגום שלנו: האתרגם פסוק כצורתו. שבא לחסר תוספת התרגום שלנו אומר לא אתרגם פסוק זה אלא עצורתו כגון לא תענה על ריב (שמות כג) לא תסיה על דינא הרי זה בדאי: והמוסיף עליו. שבא לומר הוא היאיל ונתן רשות להוסיף אוסיף גם אני בכל מקום שאולה: הרי זה מחרף. מבזה את המקום מבטה את דבריו ואוקלוס כשהוסיף לא מדעתו הוסיף שהרי בסיני ניתן לא שנשתכח וחזר ויסדו כדאמרי' במגילה (דף ג.) ו וסוס שכל זה תרגום: והני מילי. דסגי בשלשה פסוקים דאמר לה קריילי הלכות. הלכה למשה מסיני: תורה. קש"ד תורה שבעלפה: מדרש. ספרא וספרי שהן הלכות שלב [מדרשין מקראות (ספר ויקרא)]:

עין משפט נר מצוה

צב
ג מיי' פ"ח מהל' גירושין ה"כ ור מחב עשין ג טוש"ע אה"ע סי' קנא סעי' מט

צג
ב ג ד מיי' פ"ח מהל' גירושין ה"ב ד טוש"ע אה"ע סי' לה סעי' כה

צד
ה מיי' שם טוש"ע שם סעיף מ

מסורת הש"ס

א ב"ב קס. ב ב"ב קסה. ושם נדפס על הגליון רש"ל גרס אבל ג [לעיל מח: וש"נ] ד ב"ב קסה. געין שם. ה תוספתא דקידושין פ"ב ו [לקמן ע"ב] ו [שם] ח [תוס' מגילה פ"ג] ט כ"ב"ב רש"ל י [במגילה וכן בכתובות לו: תוס' מפורש זה תרגום ושם שכל אלו הפסוקים] כ רש"ל ל [ציל אלא בגמרא] מ [וכ"ה הערוך ערך תרגם]

לבנות לה בית. פי' בקונטרס לבנות לה ולא בא למו לא יבנה שלמה במה לבמות ואמרי' (שבת דף נו:) ביקש לבנות ולא בנה וי"מ מדכתיב לה ולא כתיב להן משמע דליכא אלא אחת והיינו תנופה ולא נהירא דהא בכל הפרשה קורא איפה לשון יחיד ועל זה שייך שפיר לבנות לה וי"מ מדכתיב לה בלא מפיק ה"א דכל לה שבמקרא מפיק ה"א בר מלבד וזה אחד מהם הוי כמו לא באל"ף ואשמועינן דלא נתקייים לה שם זה וכן פירש רש"י גבי ויקרא לה מזבח בשמו (במדבר לב) שהוא רפה לפי שלא נתקיים לה שם זה:

דברים שבלב אינם דברים. משמע דוקא משום שלא פירש דבריו אבל אם פירש דבריו להדיא ואמר בשעת המכר שהוא מוכרם לפי שהוא רוצה ללכת לא"י הוה המכר בטל וקשה אמאי הא בעינן תנאי כפול ואני אמר התנה שאם לא ילך לא יתקיים המקח ורשב"ם פירש (סוכה דף מא:) גבי אתרוג על מנת להחזיר אם החזירו ילא לא החזירו לא ילא ואע"ג דבעינן תנאי כפול ה"מ באיסור קנין התקדשי לי על מנת שתתני לי מאתים זוז וכן בגט ג אתתקן שמואל בגיטא דשביב מרע אבל בממון לא בעינן תנאי כפול ולא נהירא דהא כל תנאי ילפינן מבני גד וכני ראובן והתם דבר שבממון ואומר ר"י דצריך לחלק ולומר דים דברים שאינם צריכין תנאי כפול אלא גלוי מילתא דאין שהדי דאדעתא דהכי עביד וגם יש דברים דאפילו גילוי מילתא לא בעי כגון ההיא ס דהכותב כל נכסיו לאחריס ושמע שיש לו בן שהתנה בעלה וכן הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפוטרופא לפי שאנו אומדין שלבך היה בדעתו וכמו כן אין שהדי דלא זבן אלא אדעתא למיסק לארעא דישראל ע:

מסורת השי"ס

א תוספתא דקידושין פ"ג (ע"ש)
ב [תוספתא ל"ל אל תל"ד חכם]
ג שבת קיד.
ד תענית יז.
ד תוספתא דקידושין פ"ג (ע"ש)
ה סנהדרין כל. ר"ל דבתיב
ו פסחים פו. (ע"ש)
ח ר"ל שחרות
ט [ל"ל ע"ל ע"ש כרש"י ותוס']
י נדרים כח. מעילה כח.
כ [ל"ל לדרוש לא תורת ה' ולעשות וללמד ישראל וגו']
ל [ע"ש תר"ל
מ [תוספות קי: ע"ש ערכין]
נ [עיין שם:]
ס [ל"ל לקמן. קנא: ע"ש]
ע [ע"ע תוס' לעיל ו. ד"ה לא ותוס' סוכה מא: ד"ה סילק ותוס' ב"ב קמ: ד"ה לא ותוס' כתובות עד: ד"ה מעוש ושל תוס' כתובות נ. ד"ה זבין]

מאי תורה מדרש תורה והני מילי דאמר לה תנינא א אבל אמר לה תנא אנא עד דתני הילכתא ספרא וסיפרי ותוספתא א על מנת שאני תלמיד ב אין אומרים כשמעון בן עזאי וכשמעון בן זומא ג אלא ג כל ששואלין אותו בכל מקום דבר אחד בלימודו ואומרו ואפילו במסכתא דכלה ג על מנת שאני חכם אין אומרים כחכמי יבנה כר' עקיבא וחביריו אלא כל ששואלים אותו דבר חכמה בכל מקום ואומרה ד על מנת שאני גבור אין אומרים כאבנר בן נר וכיואב בן צרויה אלא כל שחביריו מתיראים ממנו מפני גבורתו ה על מנת ד שאני עשיר אין אומרים כרבי אלעזר בן חרסום וכרבי אלעזר בן עזריה אלא כל שבני עירו מכבדים אותו מפני עושרו ו על מנת שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה בדעתו ז על מנת שאני רשע אפילו צדיק גמור מקודשת שמא הרהר דבר עבודת כוכבים בדעתו עשרה קבים חכמה ירדו לעולם כולו עשרה נטלה ארץ ישראל ואחד כל העולם כולו עשרה קבים יופי ירדו לעולם תשעה נטלה ירושלים ואחד כל העולם כולו עשרה קבים עשירות ירדו לעולם תשעה נטלו רומיים קדמונים ואחד כל העולם כולו עשרה קבים עניות ירדו לעולם תשעה נטלה בבל ואחד כל העולם כולו ח עשרה קבים נסות ירדו לעולם תשעה נטלה עילם ואחד כל העולם כולו ונסות לבבל לא נחית והכתיב (זכריה ה) ואשא עיני וארא והנה שתים נשים יוצאות ורוח בכנפיהם ולהנה כנפים ככנפי החסידה ותשאנה את האיפה בין הארץ ובין השמים ואומר אל המלאך הדובר בי אנה המה מוליכות את האיפה ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שנער וא"ר יוחנן זו הנופה ונסות הרוח שירדו לבבל אין להכא נחית ואשתרבובי הוא דאשתרבובי להתם דיקא נמי ו דקתני לבנות לה בית ש"מ איני והאמר מר סימן לנסות עניות ועניות בבבל הוא דאיכא מאי עניות עניות דתורה דכתיב (שיר ח) אחות לנו קטנה ושדים אין לה ז ואמר יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמד עשרה קבים גבורה ירדו לעולם תשעה נטלו פרסיים וכו' עשרה קבים כנים ירדו לעולם תשעה נטלה מדי כו' עשרה קבים כשפים ירדו לעולם תשעה נטלה מצרים כו' עשרה קבים נגעים ירדו לעולם ט' נטלו חזירים כו' י' קבים זנות ירדו לעולם תשעה נטלה ערביא כו' עשרה קבים עזות ירדו לעולם תשעה נטלה מישן כו' עשרה קבים שיחה ירדו לעולם תשעה נטלו נשים כו' עשרה קבים ח שכרות ירדו לעולם תשעה נטלו כושים כו' עשרה קבים שינה ירדו לעולם תשעה נטלו עבדים ואחד נטלו כל העולם כולו: **מתני'** י ע"מ שאני כהן ונמצא לוי לוי ונמצא כהן נתין ונמצא ממזר ממזר ונמצא נתין בן עיר ונמצא בן כרך בן כרך ונמצא בן עיר על מנת שביתי קרוב למרחץ ונמצא רחוק רחוק ונמצא קרוב ט על מנת שיש לו בת או שפחה מגודלת ואין לו או על מנת שאין לו ויש לו על מנת שאין לו בנים ויש לו או על מנת שיש לו ואין לו ובכולם אע"פ שאמרה בלבי היה להתקדש לו אעפ"כ אינה מקודשת וכן היא שהטעתו: **גמ'** ההוא גברא דזבין לנכסיה אדעתא למיסק לארץ ישראל ובעידנא דזבין לא אמר ולא מידי אמר רבא י הוי דברים שבלב ודברים שבלב אינם דברים מנא ליה לרבא הא אילימא מהא דתנן

יקריב

ס"ג מאי תורה מדרש תורה: בן עזאי ובן זומא. תלמידים היו ובחורים ולא בלו לגמרי סמיכה ולא היו ביומיסס כמותם בתורה כדתנן (סוטה דף מט.) מסמת בן עזאי בעלו הסקדמים: בכל מקום. מאחד מן המקומות: ואפילו במסכת כלה. שאין עומק כם ובריתא היא וכך היא שנויה כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה: דברי חכמה. מילתא דתליא בסברא: רבי אלעזר בן חרסום. אמרינן במס' יומא (דף לה:) שהיה לו אביו אלף ספינות ביס וכנגדן אלף עיירות ביבשה: ר' אלעזר בן עזריה. תריסר אלפי עגלים היה מעשר מעדרו כל שתא (שבת דף נד:): חכמה. תורה ודרך ארץ: האיפה. לעיל מיניה כתיב זאת הרשעה ויטלך אותה אל תוך האיפה ילר הרע שנמסר בידם הסליחו בתוכה כדאמרינן בסנהדרין (דף סד.) שדיוה בדודא דאבבא והלו שתי נשים נשאו ילר הרע של תנופה וגסות הרוח כדכתיב ורוח בכנפיהם היא גסות הרוח וחנופה ברשע בעיני דדייק ליה מכנפי החסידה שעושה חסידות עם חברותיה כדאמר בהלו מריפות (חולין סג.): להכא. לבבל: להתם. לעילם: דיקא נמי דכתיב לבנות לה בית. גבי הולכה כתיב להן שתי נשים וגבי קבינותא כשבאו לבנות בית לקבוע בבבל כתב לה דהיינו חנופה לחודה לשון אחר לבנות ולא בנו: מאי עניות. דהוה ליה סימנא לגסות: עניות דתורה. דאינה נוחה על גסי הרוח דמתוך גסותו אין משמש כל צרכו ואין מוחזר על שמועתו: דכתיב אחות לנו קטנה. אלמא עניות דתורה בעילם הוא שהיה בה דניאל כדכתיב (דניאל ח) ואני (הייתי) בשושן הבירה אשר בעילם המדינה וכן מרדכי ולא היו דורש עוסקים בתורה ולא זכו אלו חכמים ללמד אלא לא היה לחם שדים להיות אבל בבל זכתה ללמד כדכתיב בעזרא (ז) כי הכין לבבו כ' לבקש בתורת ה' וללמד לישראל חק ומשפט: עוזות. ממזרות: תשעה נטלה מישן. רובן ממזרים כדאמר לקמן (דף עח:): גבי יוחסין מישן מיתה וביבמות אמרי' נמי פסולי דסרפיא משום פסולי דמישן בשילהי פ"ק (דף יז. ל): **מתני'** בן עיר ונמצא בן כרך. מ יש"ת כרכים קשה שהכרך הוא מקום שווקים והיוקר מלוי בו ודוחק עובדים ומביה: בן כרך ונמצא בן עיר. אע"פ שהמעשה לשבח מעות הוא: להתקדש לו. אע"פ שהבר כן כמו שהוא עכשיו שאין תנאו אמת: **גמ'** לנכסיה. מקרקעי: אדעתא למיסק. ונאנס ולא עלה: ובעידנא דזבין לא אמר. דאדעתא למיסק מזבינא דלהוי פרים בשעת מכירה דאדעתא למיסק מזבינא לא הוה זבינא דאדעתא דהכי לא זבין בלא קרקע:

יקריב

יקריב אותו. קרא יתירא הוא דהא כתיב בריש דקרא זכר תמים יקריבנו: שכופין אותו. לקייס דברי נדרו: דמצוה לשמוע דברי חכמים. ואית לן למחזוקיס בחזקת מקייס מלוס וגמר בלבו לקייס דברי ב"ד: שאני התם דלחומרא. כלומר איכא למימר דהא דתני מקודשת לחומרא קאמר שאינה מותרת לאחר בלא גט אבל קידושין גמורים לא הוו לבטל קידושין אחריס שלא יתפס בה אחר בא אחר וקדשה לריכס גט אף מסני: אינה מקודשת. וסיימו קולא: כיון דאתניה. שפירס תנאו בפיו לאו כל כמינה למיעקר תנאו בדבריס שבלב הואיל ושמעה ולא מיחתה לומר אעפ"כ אני חפילה בך קדס אותי בלא תנאי: ורב חסדא הוה בי רב הונא. כלומר הלך לבי מדרשו של רב הונא לעיין בדבר: הבא לי מן החלון. מעות וסיו שס מעות של הקדש ושגג בעל הבית בסבור שהן חולין: דלוסקמא. מסקא: והביא לו. מאותו חלון: לא היה בלבי. מכיס זה אלא מכיס זה: בעה"ב מעל. שהרי עשה שליח שליחותו ותנן (מעילה דף כ.) השליח שעשה שליחותו שבעה"ב מעל: והא לא היה בלבי קאמר. והוה ליה לא עשה שליחותו: למיפטר נפשיה מקרבן קאמר. ושקולי קא משקל אבל אתי גברא חזיגן דמרא לעלות לארץ ישראל ואמנס: לא עביד אינש כו'. קושיא היא כלומר דילמא אתי אלא אלא מיפטר מעוס דלא מסיגון הוא ולקאמרת היה לו לפטור עצמו בעצין אחר ולומר מזיד הייתי הא לא ניחא ליה למימר דמשוי נפשיה רשע: נזכרתי. לאחר מ (שהלכתי) להוליאה בשוק בשליחותי נזכרתי שהה הקדש קודש שהולאת: שליח מעל. ובעל הבית פטור דכיון שנזכר לא שגגה היא בביה ושליח חייב שהוליא מעות הקדש לחולין ואילו לא נזכר בעה"ב הוה רמיא מעילה עליה דאיתרבי שליח למעול שולחו על ידו ברים פורקין (לעיל דף מב:) אבל השתא דאיפטר בע"ה רמיא מעילה אשליח ככל התורה כולה דאין שליח לדבר עבירה ושעושה הוא מתחייב: דזבין לניכסיה אדעתא למיסק. ופריס ליה דאדעתא דהכי עביד: ולא איתדר. ולא יכול לדור לו מכוס מיסור מזונות לו לא מלא דירה: והא לא מיתדר ליה. והוה ליה כמאן דלא מלי למיסק והדר זביני: אי בעי הוה שליק. ובדידיה קיימא מילתא ולא בעלה זביניה: אי בעי לא שליק. בתמיה מי אמרו: דאיתליד ליה אונסא באורחא. שמע שהיו לסטים בדרך לגיהנא קמה לא הדרינן זביני דהכי קאמר דאי בעי למטרח ולאהדורי בתר שיירתא הוה שליק ולגיהנא בתרא דקא מתמה אתמוהי ומשמע שלא היה לו הוה עיכוב אבל אם היה לו לך עיכוב הדרי זביני: מתני' אינה מקודשת. דדוקא קאמר ליה מקוס פלוני היה לי שס אוהביה ואם בא אחר לומר דברים עלי בפניהם ימחו בידו: הרי היא. שס תמלאתם ואין זו קפידא: גמ' לא ממלי מילי עלי. לא יאמרו לה דבר גנאי עלי: לא ניחא ליה דליבזי. שהמגרש את אשתו גנאי הוא לו: מתני' תצא שלא בכתובה. דאמר אי אפשי באשה גדרנית אבל גיטא בעיא מדבריהם מספיקא כיון דלא פריש דלמא דעתיה נמי אגדרנית: הפוסלין בכהנים. מפורשים בבכורות (פרק מומין אלו): גמ' כהאי גוונא. משנה שנויה שם בסמדיר: הבא לאשמועינן קידושין איצטריכא ליה. תנא דין כתובה אמנו דין קידושין: והתם. דקאי בדיני כתובות איצטריכא ליה משום כתובה ותנא המקדש אינה מקודשת אמנו כתובה דבעי למיתני בסיפא כנסה שתה תנא בלא כתובה: מתני' שבלונות. דורונות שדרך חתן לשלוח לארוסתו: אינה

(ויקרא א) יקריב אותו א מלמד שכופין אותו יכול בעל כרחו ת"ל לרצונו הא כיצד ב כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ואמאי הא בלביה לא ניחא ליה אלא לאו משום דאמרינן דברים שבלב אינן דברים ודילמא שאני התם דאגן סהדי דניחא ליה בכפרה אלא מסיפא ג וכן אתה מוצא ד בגיטי נשים ה ושחרורי עבדים כופין אותו עד שיאמר רוצה אני ואמאי הא בלביה לא ניחא ליה אלא לאו משום דאמרינן דברים שבלב אינן דברים ודלמא שאני התם משום ו דמצוה לשמוע דברי חכמים אלא אמר רב יוסף מהכא ז המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת והרי היא לויה ונמצאת כהנת ענייה והרי היא עשירה עשירה והרי היא ענייה מקודשת מפני שלא הטעתו ואמאי הא קאמר כסבור הייתי אלא משום דאמרינן דברים שבלב אינן דברים אמר ליה אביי דלמא שאני התם דלחומרא אלא אמר אביי מהכא בכולם אע"פ שאמרה בלבי היה להתקדש לו אעפ"כ אינה מקודשת ואמאי הא קאמרה בלבי היה ודלמא שאני התם דכיון דאתניה לאו כל כמינה דעקרא לה לתנאיה אלא אמר רב חייא בר אבין עובדא הוה בי רב חסדא ורב חסדא בי רב הונא ופשטוה מהא ח האומר לשלוחו הבא לי מן החלון או מן הדלוסקמא והביא לו אע"פ שאמר בעה"ב לא היה לי בלבי אלא על זה כיון שהביא לו מזה בעל הבית מעל ואמאי הא קאמר בלבי אלא לאו משום דאמרינן דברים שבלב אינן דברים ודלמא שאני התם דלמיפטר נפשיה מקרבן קאתי הוה ליה ט למימר מזיד הוה לא עביד אינש דמשוי נפשיה רשיעא הוה ליה לומר נזכרתי י (דתנן) כ נזכר בעל הבית ולא נזכר שליח שליח מעל ל ההוא גברא דזבנינהו לניכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל סליק ולא איתדר ליה אמר רבא כל דסליק אדעתא למידר הוא והא לא איתדר ליה איכא דאמרי אדעתא למיסק והא סליק ליה ההוא גברא דזבנינהו לניכסיה אדעתא למיסק לארץ ישראל לסוף לא סליק אמר רב אשי אי בעי סליק איכא דאמרי אי בעי לא סליק מאי בינייהו איכא בינייהו דאיתליד אונסא באורחא: מתני' מ האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה פלונית במקום פלוני והלך וקדשה במקום אחר אינה מקודשת הרי היא במקום פלוני וקדשה במקום אחר הרי זו מקודשת: גמ' נ ותנן נמי גבי גיטין ס האומר תנו גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול ע הרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר כשר וצריכא דאי אשמעינן גבי קידושין במקום דלקורבה קאתי בהאי אתרא רחמו לי ולא ממלי מילי עלוי בהאי אתרא סנו לי ממלי מילי עלוי אבל גבי גיטין דלרחוקה קאתי אימר לא איכפת ליה ואי אשמעינן גבי גירושין בהאי אתרא ניחא ליה דניבזי בהאי אתרא לא ניחא ליה אבל גבי קידושין אימא לא איכפת ליה צריכא: מתני' פ המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים נדרים תצא שלא בכתובה צ על מנת שאין עליה מומין ונמצאו בה מומין אינה מקודשת [ק] כנסה סתם ונמצאו בה מומין תצא שלא בכתובה ר שכל המומין הפוסלין בכהנים פוסלין בנשים: גמ' ש ותנן נמי גבי כתובות כי האי גוונא הכא קידושין איצטריכא ליה תנא כתובות אטו קידושין התם כתובות איצטריכא ליה תנא קידושין אטו כתובות: מתני' ת המקדש שתי נשים בשוה פרוטה או אשה אחת בפחות משוה פרוטה א אף על פי ששלח סבלונות לאחר מכאן

הוה לו לומר מזיד הייתי. דנהי דאין אמו מאמינים אותו לומר בלבי היה כך מכל מקום מזיד הייתי הוי טענה מקובלת יותר ואין נראה כל כך רמאות והר"ס פי' ודאי מזיד הייתי אמו מאמינים לו יותר כי הא דאמרי' בפ"ק דכ"מ (דף ג:) גבי אמרו לו סנים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי דחכמים פוטרים מטעם דאם יראה לומר מזיד הייתי: דאיתליד ליה אונסא באורחא. ולעיל שהוצרך לומר דברים שבלב אינן דברים צריך לומר דלגיהנא דאי בעי לא סליק איתליד ליה אונסא באורחא ולגיהנא דאי בעי סליק צריך לומר דאיתליד אונס שאפילו ע"י תיור לא היה יכול לעלות:

תוספתא

ג דמיי' פ"ז מה' מעילה הלכה א

ד דמיי' פ"ב מה' מכירה הלכה ה

ה דמיי' שם הלכה ה

ו דמיי' פי"ד מה' מכירה הל"ש סמג עשין כב טוש"ע ח"מ סי' קיד סעי' ה

ז דמיי' פ"ז מה' אישות הלכה ז סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' לה ס"ז

ח דמיי' פ"ט מה' גירושין הל' לג סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' קמא סמ"ק

ט דמיי' שם הל"ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קז ס"ג

י דמיי' פ"ז מה' אישות הלכה ו סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' לט ס"א

כ דמיי' שם הל"ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לט ס"ב

ל דמיי' שם ס"ו הל"ז סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לט ס"ב

מ דמיי' פ"ב מה' אישות הל"ב סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לא ס"ד

נ דמיי' שם ס"ו הל"ז סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לט ס"ד

ס דמיי' פ"ז מה' אישות הל"ב סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לא סעי' ח

ע דמיי' שם סעי' ט

מסורת הש"ס

א ר"פ ו.

יבמות קו. ב"ב מז: [ערכין כא.] ב ת"כ פ' ואקרא ב"כ מת. ע"ש

ג דמיי' פ"ב מה' מכירה הל"ש סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' לא ס"ה

ד דמיי' פ"ב מה' מכירה הל"ש סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' לא ס"ה

ה דמיי' פ"ז מה' אישות הלכה ז סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' לה ס"ז

ו דמיי' פ"ז מה' אישות הלכה ז סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' לה ס"ז

ז דמיי' פ"ז מה' אישות הל' כא סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' לה ס"ז

ח דמיי' פ"ט מה' גירושין הל' לג סמג עשין ג טוש"ע אה"ע סי' קמא סמ"ק

ט דמיי' שם הל"ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קז ס"ג

י דמיי' פ"ז מה' אישות הלכה ו סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' לט ס"א

כ דמיי' שם הל"ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לט ס"ב

ל דמיי' שם ס"ו הל"ז סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לט ס"ב

מ דמיי' פ"ב מה' אישות הל"ב סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לא ס"ד

נ דמיי' שם ס"ו הל"ז סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לט ס"ד

ס דמיי' פ"ז מה' אישות הל"ב סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לא סעי' ח

ע דמיי' שם סעי' ט

כרכין כא. ע"ש [יבמות קו. בברייתא ע"ש] ג [יבמות כ. וש"נ] ד לקמן סב. ח מעילה כא. ו יבמות פז: כ"מ ג: כריתות יב. ז חגיגה יז: מעילה כא. [וע"ל דתניא וכ"ל בחגיגה שם וע"ש ברש"י] ח לקמן נע. ט גיטין סה. י כתובות עב: כ [ע"ל כל כן איתא בכתובות עב: וכ"ל בחגיגה שם] ל כתובות עב: מ ע"ל שבלת

חוששין לסבלונות. פי' בקונטרס שסידך האשה ונתרצית וקדש קודם הקידושין ושלח סבלונות בעדיס חוששין שמא לשם קידושין שלח משמע מתוך פירושו דמייסינן שמא מחמת קידושין הם ולכך נקט בלשונו סידך דאלי"כ לא הוו קידושין דמגא ידעא כדאמר בפ"ק (לעיל דף ו.) גבי נתן לה קידושין ולא פירש וקשה להר"ם וכי סידך מאי הוי והא בעינן שידבר מענין לענין ובאותו ענין לבך נראה לפרש חוששין כלומר כיון ששלח לה סבלונות חייסינן שמא קידשה כבר וכן משמע בסמוך דקאמר בהתרא דמקדשי והדר כתבי כתובה חייסינן והתם על כרחך צריך לומר דחייסינן שמא קידש כבר לשון חייסינן שמא לשם קידושין שלח לא שייך דהא פשיטא דלא שלח לה הכתובה לשם קידושין: **ה"ג** מקדשי והדר מסבלי פשיטא. דמקודשת כלומר היכא דשלח סבלונות קודם הקידושין דמקודשת דלמא לשם קידושין שלח וי"מ פשיטא דמקודשת דאמרינן דקידשה כבר והוי כמו שפירשתי ומסבלי לא צריכא דרובא מקדשי והדר מסבלי ומיעוטא מסבלי והדר מקדשי מהו דתימא ניחוש למיעוטא פי' ולא תהא מקודשת קמ"ל דאזלינן בתר רובא ותהא מקודשת וקשה דהיכי קאמר ניחוש למיעוטא והוי להקל מיהו אין זו קושיא דה"ג אשכחן בכמה דוכתין (גיטין דף יט:) חייסינן שמא במי מילין כתבו והוי חשש להקל והוי גיטא מכל וכל וכן ברים פ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לב.) שטר שכתוב בו זמנו בשבת או בעשרה גיטין לה: מגחות מט.) ג כ"ב קמג. ד יבמות יט. כה: ה עירובין ג. נדרים סט: ו [וש"ע הוס' בכורות לא. ד"ה אל"ד] ז [לשאכחן לחייסינן למיעוט משום דאמר דאיכור אשת איש ז והשתא הא דקאמר רב פפא בהתרא דמקדשי והדר מסבלי היינו שמיעוטם מקדשי והדר מסבלי ואפ"ה חייסינן למיעוטא מסבלי והדר מקדשי היינו שכולם מסבלי והדר מקדשי אך ר"י מצא כתוב בירושא אחרת מסבלי והדר מקדשי פשיטא דלא חייסינן ואינה מקודשת לא צריכא דרובא מסבלי והדר מקדשי ומיעוט מקדשי והדר מסבלי מהו דתימא ניחוש למיעוטא ותהא מקודשת קמ"ל:

לא תקח. פי' לא יהא לך ליקוחין בה תימה אם לא תקח משמע שאין ליקוחים תופסים בה א"כ אמאי תפסי קידושין בחייבי לאוין כגון אלמנה לכ"ג וגרושה וחלוצה לכהן הדיוט הא כתיב בהן לא תקח וי"ל דלא ממעטות דלא תקח דרשי' אלא משמע ליה דה"פ דקרא ואשה אל אחותה לא תקח בבת אחת פירוש לכל אחת ואחת יש דין אחות אשה ואסורה ואחות אשה נפקא לן בפרק האומר ח (קדושין דף סז:) דאין קדושין תופסין בה דחייבי כריתות היא:

אי הכי היינו דכתיב וכרתו הנפשות העושות ואי קידושין לא תפסי כרת מי מחייב. וקשה דאמרינן ביבמות פרק ארבעה אחין (דף כח:) גבי שלשה אחים שיש מהם נכואים לב' אחיות דרבי שמעון פוטר בשתיהן מן החליצה ומן היבום שנאמר אשה אל אחותה לא תקח לצרור אחותה מן החליצה ומן היבום ובפרק כל הקדשים (זבחים לב.) גבי אחות אשה ואחות אחותה אחות אשה אחות אחותה לא תקח לצרור בשעה שנעשו צרות זו לזו אלמא משמע הא' ג דקידושין לא תפסי יש בהם כרת כיון שפוטר אותם מן החליצה ומן היבום וי"ל דשאני התם דליבא למיפרך כדפריך הכא כרת מי מחייב דכלא הקידושין גמי איכא כרת דקא פגע באשת אחיו שלא במקום מ"ו:

מסורת הש"ס

א [כתיבות מ"ג]
ב [ברכות לג. בבא ק ס
עירובין ע: עיין לח: מגחות מט.]
ג כ"ב קמג.
ד יבמות יט. כה:
ה עירובין ג.
ו [וש"ע הוס' בכורות לא. ד"ה אל"ד]
ז [לשאכחן לחייסינן למיעוט משום דאמר דאיכור אשת איש ז והשתא הא דקאמר רב פפא בהתרא דמקדשי והדר מסבלי ואפ"ה חייסינן למיעוטא מסבלי והדר מקדשי היינו שכולם מסבלי והדר מקדשי אך ר"י מצא כתוב בירושא אחרת מסבלי והדר מקדשי פשיטא דלא חייסינן ואינה מקודשת לא צריכא דרובא מסבלי והדר מקדשי ומיעוט מקדשי והדר מסבלי מהו דתימא ניחוש למיעוטא ותהא מקודשת קמ"ל:

מסורת הש"ס

א [כתיבות מ"ג]
ב [ברכות לג. בבא ק ס
עירובין ע: עיין לח: מגחות מט.]
ג כ"ב קמג.
ד יבמות יט. כה:
ה עירובין ג.
ו [וש"ע הוס' בכורות לא. ד"ה אל"ד]
ז [לשאכחן לחייסינן למיעוט משום דאמר דאיכור אשת איש ז והשתא הא דקאמר רב פפא בהתרא דמקדשי והדר מסבלי ואפ"ה חייסינן למיעוטא מסבלי והדר מקדשי היינו שכולם מסבלי והדר מקדשי אך ר"י מצא כתוב בירושא אחרת מסבלי והדר מקדשי פשיטא דלא חייסינן ואינה מקודשת לא צריכא דרובא מסבלי והדר מקדשי ומיעוט מקדשי והדר מסבלי מהו דתימא ניחוש למיעוטא ותהא מקודשת קמ"ל:

אינה מקודשת שמחמת קידושין הראשונים שלח ח וכן קטן שקידש: **גמ'** וצריכא דאי אשמעינן שוה פרוטה איידי דקא נפיק ממונא מיניה טעי אבל פחות משוה פרוטה אימא א יודע שאין קידושין תופסין בפחות מש"פ וכי קא משדר סבלונות אדעתא דקידושין קא משדר ואי אשמעינן הני תרתי משום דבין פרוטה לפחות מש"פ לא קים להו לאינשי אבל קטן שקידש הכל יודעין שאין קידושי קטן כלום אימא כי קא משדר סבלונות אדעתא דקידושי קא משדר קמ"ל איתמר רב הונא אמר חוששין לסבלונות וכן אמר רבה חוששין לסבלונות אמר רבה ב ומאתביגן אשמעתין אע"פ ששלח סבלונות לאחר מכאן אינה מקודשת אמר ליה אביי התם כדקתני טעמא שמחמת קידושין הראשונים שלח איכא דאמרי אמר רבה מנא אמינא לה כדקתני טעמא שמחמת קידושין הראשונים שלח הכא הוא דטעי הא בעלמא הוו קידושין ואביי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בעלמא דלא נחית לתורת קידושין כלל אלא אפי' הכא דנחית לתורת קידושין אימא הוו קידושין קמ"ל מאי הוי עלה אמר רב פפא ג באתרא דמקדשי והדר מסבלי חיישינן מסבלי והדר מקדשי לא חיישינן מקדשי והדר מסבלי פשיטא ג לא צריכא דרובא מקדשי והדר מסבלי ומיעוטא מסבלי והדר מקדשי מהו דתימא ניחוש למיעוטא קמ"ל בעא מיניה רב אחא בר רב הונא מרבא הוחזק שטר כתובה בשוק מהו אמר ליה וכי מפני שמחזיק שטר כתובה בשוק נחזיק בה כאשת איש מאי הוי עלה אמר רב אשי ד באתרא דמקדשי והדר כתבי כתובה חיישינן כתבי והדר מקדשי לא חיישינן מקדשי והדר כתבי פשיטא ה לא צריכא דלא שכיח ספרא מהו דתימא קמ"ל: **מתני'** ו המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת אינן מקודשות ז ומעשה ג בחמש נשים ובהן שתי אחיות וליקט אדם אחד כלכלה של תאנים ושלהן היתה ושל שביעית היתה ואמר הרי כולכם מקודשות לי בכלכלה זו וקיבלה אחת מהן ע"י כולן ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות: **גמ'** מנה"מ אמר רמי בר חמא דא"ק (ויקרא יח) אשה אל אחותה לא תקח לצרור ד התורה אמרה בשעה שנעשו צרות זו לזו לא יהא לו ליקוחים אפי' באחת מהם אמר ליה רבא אי הכי היינו דכתיב (שם) ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם אי קידושין לא תפסי בה כרת מי מחייב אלא אמר רבא קרא בזה אחר זה ומתניתין כדרבה דאמר רבה כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו גופא אמר רבה כל ה שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו איתיביה אביי:

המרבה

אינה מקודשת. ולא אמרינן יודע היה שאין קידושין קידושין וגמר ושלח סבלונות לשם קידושין אלא אמרינן מחמת קידושין הראשונים שלח: וכן קטן שקידש. ושלח סבלונות מסתגדיל: **גמ'** וצריכא. למיתני שתי לשון בפרוטה ולמיתני אי אחת בפחות משוה פרוטה וקטן שקידש לאשמועינן בכולהו דסבלונות דבתר הכי לאו לקידושין מיתנו: טעי. וסבר דקידושין מיהו ולא מסיק אדעתיה דסבלונות לשם קידושין: חוששין לסבלונות. מי ששידך באשה ונתרצה וקדש ושלח סבלונות בעדים חוששין שמא קידושין הן ואם נתקדשה לאחר צריכה גט מן הראשון: וכן אמר רבה גרס: ומותבינן אשמעתין. יש לי להשיב על דברי: התם כדקתני טעמא דטעי כו'. בקידושי קמאי וסמיך עלייהו אבל המי דלא קידש אינא למיחש להכי: בעלמא. היכא דשלח בלא קידושין: דלא נחית לתורת קידושין כלל. ולא שעלה קידושין על לבו: אבל הכא דנחית להכי. ומתוך שעלה על לבו ונזכר שאין קידושיו כלום ושלח סבלונות אימא לשם קידושין: חיישינן. דכיון דאורחייהו לקדושי בריש חייסינן דשדר מי לשם קידושין: הוחזק שטר כתובה בשוק. שראו שטר כתובה: מהו. אם נתקדשה לאחר מהו להחזיקה כמקודשת לראשון: דלא שכיח ספרא. אין הסופר מלוי בעיר תמיד: ספרא הוא דאתרמי ליה. וקדש לכתוב קודם קידושין: **מתני'** כאחת. אמר הרי שתיכם מקודשות לי: אינן מקודשות. ואין אחת מהן צריכה גט ובגמרא מפרש טעמא: ושל שביעית היתה. בגמ' מפרש מאי אתא לאשמועינן: **גמ'** בשעה שנעשו צרות זו לזו. כגון שקדשן כאחת קס"ד דקרא בהכי כתיב וקאמר לא תקח אין לך בהן לקוחין: אי הכי. דקרא בבת אחת כתיב היכי מיחייב כרת אם בא עליהן הרי אין כאן איסור אחות אשה: אלא בזה אחר זה שבקידושין הראשונה היא אשה וקאמר אין קדושין תופסין באחותה ואם בא עליה עכשו כרת: ומתניתין כי היכי דמי בבת אחת מהאי קרא נפקי וכדרבה וסברא בעלמא הוא כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו הלכך כיון דבאחות אשה לא תפסי קידושין כי קדשינהו בב"א דמי לא סוו קידושין

המרבה במעשרות. המפרים אחד מחמשה שמנה ארבעה לחולין בלא זז ומדד חמישית למעשר: מעשרותיו מקולקלין. דמכל ומעשר מעורבין זה בזה שהכרי כולו עכל הוא וכשמנה ארבעה לחולין לא היה לו ליטול מן חמישית והוא הפרים מדה שלמה ושם מעשר לא חל עליו אלא כפי חשבון ונמצא השאר עכל ואסור לכל אדם עד שיתקננה ואם איתא דכל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת כולו אמני פירותיו מתוקנין ולאיה חל שם מעשר אפילו לפי חשבון הרי אינו בזה אחר זה שהם הפרים פעם אחת וחזר והפרים לא היה שם מעשר חל על האחרון: דאם אמר תתקדש פלגא פלגא דחיטתא קדשה. הלכך כשהפרים בבת אחת יותר מכשיעור יש לו למעשר לחול על כל חצי והמעשר לפי חשבון ואיכא למימר דנתפשו כולהו לפי חשבון אבל גבי אחיות ליכא למימר נתפשו קלת קידושין אבל חדא ואחדא: דליכא לחצאין. כשמנה תשעה אינו יכול לחולין שנים ונומר חלי כל אחד יהא מעשר ויקרב לחלאין ולית לא נמי בזה אחר זה שאחר שקרא לעשירי עשירי וחזר וקרא לאחד עשר עשירי אינו קדוש: ואחד עשר מעורבין. אחד מהן מעשר גמור אבל אינו ידוע איזה הוא והשני שם שלמים עליו כדין אחד עשר שקרא עשירי אחר שמעשר וקרא לעשירי תשיעי דקי"ל שהוא שלמים כדלקמן האי הוי נמי שלמים שהרי אחד עשר זה אף הוא אחר קריאת תשיעי נקרא עשירי והרי הן מעורבים וירעו עד שיתאבו ויביא בהמת חולין ויאמר כ"מ שהן שלמים יהא מחולל על בהמה זו ויקרב זו שלמים והשאר נאכלים לבעלים שמביאם ספק מעשר ומעשר בהמה נאכל במומו לבעלים והא הכא דאינו בזה אחר זה דאינו קרא לעשירי עשירי לא קדש אחד עשר כלל וכי קראתו בהדדי השיב הד מיניהו מעשר לפטור את התשעה: שאני מעשר דאיתיה בטעות. אם מעשר מלקרות העשירי בשמו הוי מעשר דתנן [קרא] לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר שבא אחריו אל זה קרא עשירי (עד) שלשתן מקודשין וסוף המשנה תשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר ואחד עשר קרב שלמים ויליף לה מקראי הלכך כי היכי דהל שמו על הטעות הל נמי כי נפיק אחד עשר בהדיה ולא הפסיד העשירי את שמו בכך אבל קידושין דליתנהו בטעות אינו י בזה אחר זה בכל מקום שאינו כ בבת אחת: והרי תודה. לחמי תודה: דליתנהו בטעות. שאם שחט תודה על ארבעים חלות ונתכוין לשחורות ונמלאו לבנות שאינן אותן שבדעתו לא קדשו דתנן (מזיר דף לא.) הקדש טעות בית שמאי אומרים הקדש ובית הלל אומרים הקדש: וליתנהו בזה אחר זה. שאם שחטה על ארבעים חלות וחזר ואמר על ארבעים אחרות יקדשו גם אלו עם אלו לא קדשו שהתודה מעונה ארבעים חלות כדאמרינן במנחות (דף עו.) ושחיטת הזבח מקדשתן קדושת הגוף כדאמרינן שתה (דף עח:) קרבנו על זבח מלמד שאין הלחם קדוש אלא בזביחה דהאי קרבנו בלחם משתעי דכתיב על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו וגו': על שמונים חלות. הבאה אלא לעזרה שמונים: קדשו ארבעים מתוך שמונים. ויולא ידי תודתו והתם מפרש היכי מתאכלים: לא קדשו. קא סלקא דעתך בדרבה פליגי דאמר כל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת ומקשי לה מדחזקיה שהיה רבו של ר' יוחנן כדאמרינן בעירובין (דף כד.) גבי סגדל שנפסקה אחת מתרסיותיו: היכא דאמר וכו'. כלומר היכא דלא נתכוין שיקדשו אלא ארבעים ואת השאר הבאה לאחריות שאם יאבדו או יטמאו אלו יהו אלו תחתיהן: לא יקדשו. כלומר לא נתכוין שיקדשו ארבעים בלא שמונים שבדקמיהו ואמר ל (לגולכס) נתכוונתי: לא קדשו. כדרבה דכל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת: בסתמא. שנחשב בחם והלך לו: לאחריות מתכוין. ולא היה בלבו אלא על ארבעים: קרבן גדול. ועל כולם היה לבו: ורבא למה ליה לשנויי. לעיל מעמא דמתניתין דקתני אינה מקודשת כדרבה: תיפוק ליה. דאפילו לא קידם אלא אחת מהן אלא שלא פירש איזו היא היא ליה לרבא דאינה מקודשת דקידושין שאין מסורין לביאה הן שאין ידוע איזה מהן אחות אשה ושמעינן ליה לרבא דאמר לקמן קידושין שאין רואין לביאה אינן קידושין: לדבריו דרמי בר חמא קאמר לה. לדידך דילפת ליה מהאי קרא לא תוקמת לקרא בבת אחת דקשיא ונכרתו אלא אוקמי בזה אחר זה והדר תיפוק לך בבת אחת דמתני' מיניה ובית משום דרבה: איתמר גרס: קדושין שאין מסורין לביאה. קידם אחת משתי אחיות ולא פירש איזוהי מהם דאין יכול ליבא אחת מהן דבמה זו היא אחות אשתו: בר אהינא אסברא לי. הביאני דבר זה שיכולני להביא לו ראיה מן התורה: כי יקח איש. דהיינו קידושי כסף דגמרינן להו (לעיל דף ב.) קיחה קיחה וכתיב ובעלה דבעינן ראויה לביאה: באחת. הוא דאינן מקודשות משום דכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו: הא אחת מאשה ובתה. ולא פירש מקודשת: הא נכריות. שעמשה מקודשות: קני את וחמור הוא. נותן מתנות לעולם ולעשיר שבמעי אמו שאינו קונה כלום גם המולד אינו קונה שהרי לא הקנה זה וס"ל אינה אחת הוא דלא הוה ליה כלום

אלא

המרבה במעשרות פירותיו מתוקנים ומעשרות מקולקלין ואמאי תמא כל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו אמר ליה שאני מעשר דאיתיה לחצאים דאי אמר תתקדש פלגא דחיטתא קדשה והרי מעשר בהמה דליכא לחצאין וליכא בזה אחר זה [ב] **ואמר** [ג] **רבא** [ד] **יצאו שנים בעשירי וקראן עשירי עשירי ואחד עשר מעורבים זה בזה שאני מעשר בהמה דאיתיה בטעות** [ד] **דתנן** [ג] **קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין הרי תודה דליתא בטעות וליתא נמי בזה אחר זה ואיתמר** [ה] **תודה שנשחטה על שמונים חלות חזקיה אמר קדשי לה ארבעים מתוך שמונים ור' יוחנן אמר** [ו] **לא קדשי לה ארבעים מתוך שמונים לאו איתמר עלה אמר** [ו] **ר' יהושע בן לוי** [ה] **הכל מודים כל היכא דאמר קדשי לה ארבעים מתוך שמונים קדשי לא יקדשו ארבעים אלא אם כן קדשי שמונים לא קדשי לא נחלקו אלא בסתם מר סבר לאחריות קא מיכוין ומר סבר לקרבן גדול קא מיכוין ורבא למה ליה לשנויי כרבה תיפוק ליה קידושין שאין מסורין לביאה נינהו לדבריו דרמי בר חמא קאמר:** [ז] **איתמר קידושין שאין מסורין לביאה אביי אמר** [ו] **הוו קידושין רבא אמר לא הוו קידושין אמר** [ח] **רבא בר אהינא אסברא לי** (דברים כד) **כי יקח איש אשה ובעלה קידושין המסורין לביאה הוו קידושין קידושין שאין מסורין לביאה לא הוו קידושין תנן המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת אינן מקודשות הא אחת מאשה ובתה או מאשה ואחותה מקודשת ואמאי קידושין שאין מסורין לביאה נינהו תיובתא דרבא אמר לך רבא ולטעמיך אימא סיפא מעשה בחמש נשים ובהן שתי אחיות וליקט אחד כלכלה של תאנים ושלהן היתה ושל שביעית היתה ואמר הרי כולכם מקודשות לי בכלכלה זו ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות אחיות הוא דאינן מקודשות הא נכריות מקודשות ה"ד אילימא דאמר בולכם קני** [ט] **את וחמור הוא ואת וחמור לא קנה**

קידושין שאין מסורין לביאה רבא אמר לא הוו קידושין. פירש בקונטרס דבתי"ב ובעלה דבעינן רואין לביאה וקשה דהא מייבי לאוין אינם רואין לביאה ותפסי בהו קידושין לכך נראה לפרש קידושין שאין מסורין לביאה כלומר שאיסור הביאה ע"י קידושין והיינו היכא דקידש אחת משתי אחיות בבתם שמקודש הקידושין היתה כל אחת מהן מותרת ועכשיו ע"י הקידושין נאסרו שתיהן אבל מייבי לאוין אימר הביאה לא באה ע"י הקידושין שהרי מקודש לכן נאסרו בביאה כמו אחר הקידושין:

האחד

עין משפט
גר מצוה

קכב
ה מיי' פ"ה מהלכות מעשר הלכה יד סתם עכין קלא פיל ס"ע ע"ד סי' שלא סעיף ט

קכד
ב מיי' פ"ה מהל' מעשרות הלכה ד

קכה
ג מיי' שם הלכה ה

קכו
ד ה מיי' פ"ב מהלכות פסולי מוקדשין סל"ו ש

קכז
ו מיי' פ"ט מהלכות איסורי מזבח הל' ב ג פתח עכין מה עזר ס"ע אה"ע סי' מא סעיף ב

מסורת הש"ס

א מנחות נד: עירובין כ. תוס' דמאי פ"ה. ב עירובין כ. בכורות סב: ג [ל"ל רבה כ"ל בעירובין] ד ג"ז שם ה מנחות עח: עירובין כ. ו [בעירובין ומנחות שם איתא ר' אירא ובל"ן] ז [לקמן סד.] יבמות כב: ח ל"ל ע: ט כ"ב קמ. [ע"פ תוס' ד"ה ר"ג אמר קנה מחלה] [ל"ל כנת אחת] כ [ל"ל בזה אחר זה] ל [גולכס]

ט האחד חולץ לשתיהן. פי' האחד יחידי והשניים אחד חולץ ואחד מייבם ודווקא מיחלץ והדר יבומי פירוש שחלץ היחידי תחילה והדר יבומי מ' מן השניים אחר חליצת אחיו דממה נפשך מותר דאי חלץ אחיו לזקוקתו מ"כ מותר זה ליקח אמותה כיון דחלץ אחיו פקע הזיקה ואי לא חלץ לזקוקתו מ"כ זה ייבם זקוקתו אבל יבומי אחד מן השניים אפי' לאחר חליצת אחיו שאין כאן אחות זקוקתו כדפירשתי לא מיתתרי דכיון דלא חלץ היחידי לשתיהן איכא למיחש כזו שמתייבמת שמא זו יבמתו של יחיד ונמצא כונסה כפנוי ביבמה לשוק בלא חליצה ולא מצינו לפרש דדווקא מיחלץ והדר יבומי קאי אשניים אבל איפכא לא משום דשמא פגע באחות זקוקתו דהא מרישא שמעינן: והילכתא

אלא לאו דאמר להו אחת מכם וקתני אין אחיות מקודשות לרבא קשיא רישא לאביי קשיא סיפא אביי מתרץ לטעמיה רבא מתרץ לטעמיה אביי מתרץ לטעמיה המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת אינן מקודשות הא אחת מאשה ובתה מאשה ואחותה מקודשת ואם אמר ח הראויה לביאה תתקדש לי אינה מקודשת ומעשה נמי בחמש נשים ובהן שתי אחיות וליקט אחד כלכלה של תאנים ואמר הראויה לי מכם תתקדש לי ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות ורבא מתרץ לטעמיה המקדש אחת מאשה ובתה או אחת מאשה ואחותה נעשה כמי שקידש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת ואינן מקודשות ומעשה נמי בחמש נשים ובהם שתי אחיות וליקט אחד כלכלה של תאנים ואמר הרי כולכם ואחת משתי אחיות מקודשות לי בכלכלה זו ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות ת"ש א המקדש את בתו סתם אין הבוגרות בכלל הא קטנות בכלל ואמאי קידושין שאין מסורין לביאה נינהו ותיובתא דרבא אמר לך רבא ב הכא במאי עסקינן כשאין שם אלא גדולה וקטנה הא בוגרות קתני מאי בוגרות בוגרות דעלמא אי הכי מאי למימרא הכא במאי עסקינן דשויתיה שליח מהו דתימא כי מקבל קידושי אדעתא דידה קא מקבל קמ"ל דלא שביק אינש מידי דאית ליה הנאה מיניה מי לא עסקינן דאמרה ליה קידושי לדידך אפ"ה ג לא שביק אינש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא רמיא עליה ת"ש ד מי שיש לו שתי כתי בנות משתי נשים ואמר קידשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות ואם גדולה שבקטנות אם קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולה שבקטנות כולן אסורות חוץ מקטנה שבקטנות דברי ר"מ הכא במאי עסקינן ה כשהוכרו ולבסוף נתערבו דיקא נמי דקתני אינו יודע ולא קתני אין ידוע ש"מ אי הכי מאי למימרא לאפוקי מדר' יוסי דאמר לא מחית אינש ו נפשיה לספיקא קמשמע לן דמחית אינש נפשיה לספיקא תא שמע ז ב מי שקידש אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו קידש נותן גט לזו וגט לזו הכא במאי עסקינן כשהוכרו ולבסוף נתערבו דיקא נמי דקתני אינו יודע ולא קתני אינו ידוע אי הכי מאי למימרא סיפא איצטריכא ליה ג מת ולו את אחד חולץ לשתיהן היו לו שנים אחד חולץ ואחד מייבם אם קדמו וכנסו אין מוציאין אותם מידם דוקא מיחליץ והדר יבומי אבל יבומי והדר מיחליץ לא דקא פגע באחות זקוקתו ת"ש ח ד שנים שקדשו שתי אחיות זה אינו יודע איזו קידש וזה אינו יודע איזו קידש זה נותן שני גטין וזה נותן שני גטין ה"נ שהוכרו ולבסוף נתערבו דיקא נמי דקתני אינו יודע ולא קתני אין ידוע שמע מינה אי הכי מאי למימרא סיפא איצטריכא ליה מת ולזה אח ולזה אח זה חולץ לשתיהן וזה חולץ לשתיהן לזה אחד ולזה שנים

האחד

אלא לאו אחת מכם. דלמא את וחמור הוא דאם קידם זו מתני' לטעמיה דא דקתני כאחת ובתה מקודשת אלא ה"ק המקדם כמו שקדמן כאחת ואינן מקודשות דקידושין שאין מסורין לביאה הן: הרי כולכם ואחת משתי אחיות כו'. דסשתא נמי את וחמור הוא דהא דאין אחיות מקודשות משום ספיקא הוא דלא ידע מי קדים הא מי ידע בת זכייה הוא הלכך נכריות מקודשות והא דלא אוקמא כגון דאמר אחת מכם משום דקתני במתני' כולכם ואין לשבש הספרים ולומר דאחת מכלכם גרס וכגון שלא קידם אלא אחד דמ"ל לא מתרצא הא דאמוראים לקמן (דף נב.) ממתני' אמר נעשית שליח להבדתה במקום שנעשית לה לרם: המקדש את בתו סתם. אחת מבמותיך מקודשת לי: אין הבוגרות בכלל. אם יש בוגרות הרבה אין אחת מהן בספק קידושין אלא להלמרך גט לפי שאינן ברשותו לקבל להו קידושין: הא קטנות בכלל. ולריכות גט ואפי' הרבה: כשאין שם אלא בוגרת אחת וקטנה אחת. וכיון שאין הגדולה בספק אין קידושין אלא בקטנה וקידושי ודאי הן ומ"ש אם היו שם גדולות הרבה כיון דאינן בכלל הוו להו קידושין בקטנה ולהכי איצטריך לאמויי כשאין שם אלא גדולה אחת דעל כרחך קטנות דומיא דגדולות דייקינן ומסתמא דייק הכי הא קטנה בכלל: והא בוגרות קתני. מוכח ודאי דייקינן על כרחך פא קטנות בכלל ודאיכא תרתי: בוגרות דעלמא. כל אים שם לו בת בוגרת אין אותן הבוגרות בכלל קידושין שקבל אביה: אי הכי מאי למימרא. אי אמרת בעלמא בדאיכא מוכח איצטריך למתני משום דיוקא דידה למידק הא קטנות בכלל לאמויי דקידושין שאין מסורין לביאה הוי קידושין אלא הסתא לא איכא איצטריך ולא דיוקא דידה איצטריך דפשיטא דבבוגרת אין לו רשות ואין כאן עוד אלא קטנה וקידושין מסורין לביאה הן ופשיטא דהוו קידושין: דשויתיה שליח. לקדשה לכל הבא:

מסורת הש"ס

א לקמן סד: ב נסס כל העניין ג סס ד לקמן סד: נדרים סח. ה ב"ב קכו: בכורות מז: חולין נ: וגדרים יט. סח. ז יבמות כנ: ח גם זה סס ט [שיך לכאן נב כרתם הקף]

דאית ליה הנאה מיניה. דכסף קידושיה שלו: מי לא עסקינן. קושיא היאוכי לא שמעינן מינה ממתני' דאפי' אמרה לאביה קידושי לדידך קתני נמי דאינה בכלל: דרמיא עליה. דכתיב (ירמיה כט) ותת בתותיכם תנו לאנשים: גדולות. בנות הרשותה: קטנות. בנות הסנים: אם קטנה שבגדולות. וכ"ש אמלעית שבגדולות בספק זה ולגבי בנות שנים מקרי כולהו בנות גדולות: כולן אסורות. לאחריה עד שיתן גט ואפי' אמלעית שבקטנות דלגבי קטנות אותה הבת גדולה היא ושמעינן דהמקדם אחת משתי אחיות סתם שתיהן לריכות גט: שהוכרו. בשעת קידושין פירש לו: ולבסוף נתערבו. שכח איזו גדולה פירש לו: לאפוקי מדר' יוסי. דפליג בחידוד פירקא (לקמן דף סד:) ואמר כולן מותרות להנשא לאחריה בלא גט חוץ מן הגדולה שבגדולות: דלא מחית אינש נפשיה לספיקא. להזכיר שם גדולה אם לא גדולה שבכולן שאם ישתכח הדבר שלא יהא בספק: אין מוציאין אותם מידם. אפילו לא כנס הראשון את יבמתו ופגע באחות זקוקתו מאחר שבנשא הבני פקע זיקה וסותרה לראשון לקיימה דאחות זקוקה דרבנן היא ולא קנסי ליה להוציא: אין ידוע. משמע לעולא: סיפא איצטריכא ליה. דקתני היו שנים אחד חולץ ואחד מייבם ולאשמועינן דוקא הכי מיחלץ חד מיניהו לחדא ברישא והדר מייבם אבי לשמיע ממה נפשך אם זו אחות אחיו ספיר מייבם ואם לאו נכרית בעלמא היא ואינה אחות אחיו אבל אם אחות אחיו הוא אחות אשתו דרמיא אחותה אשתו שהרי נפטרה זיקת אחותה היומנה בחליצת אחיו ולא גזרו על אחות חלוצה אלא על החלוץ לבדו דקא פגע באחות זקוקה וכל זמן שלא חלץ אחד מן האחין אסורה אחותה על כולן מדבריהם משום דדמיא לאחות אשתו: ס"ג דיקא נמי דקתני ואין יודע ולא קתני ואין ידוע:

האחד חולץ לשתיהן. סברי מינו יכול לכנוס דילמא פגע באחות זקוקה: דוקא קתני. האחד חולץ לשתיהן תחילה והדר יבומי אחת מהשתים אחר חלילת אחיו הבל יבומי אחת מן השתים תחילה אפילו לאחר חלילת אחיו שאין כאן אחות זקוקה לא ליתתרי דכיון דלא חלץ היחיד לשתיהן איכא למיחש בזו שמתייבמת שמא זו היא יבמתו של יחידי ומלא כוסה מוטא יבמה לשוק כלומר למי שאין ליבמה ומוטא אותה בלא חלילה ומטוש הקדמת חלילת אחד מן השנים ליבום של שני לא אילטריך למיתניה דהא דפניעת אחות זקוקתו מרישא שמעינן: אחת מבנותיך מקודשת לאחד מבני. וכגון שעשאו שליח: כל אחת צריכה ה' גיטין. שאין ידוע איזו נתקדשה ומאיזה מהם נתקדשה לפיכך צריכות גט מכולן: והליצה מאחד מהם. שמא ארוסת המת היא וכל אחת עומדת בספק זה: יע"ל קג"ם. סימני הלכות הן שנחלקו בהם אביי ורבא ובכל מקום הלכה כרבא חוץ מאלו ואלו שלא מדעת באלו מלאות (ב"מ דף כא:) ועד זומם אביי אומר למפרע הוא נפסל בפרק [זה בורר] (סנהדרין דף כז.) לחי הסומד מאילו בפ"ק דעירובין (דף טו.) קדושין שלא ממסרו לביאה בשמעתין גילוי דעתא בגיטא בהסולה (גיטין דף לד.) מומר אוכל נבילות לתיאבון בפרק [זה בורר] (דף כז.): ונקיט רב בידיה תלת. לשלם מהן היה אוחזן בידו לסדרן בסדר גירסתו אבל הרביעית לא היתה מוחזקת בידו לסדרה בגרסת הגמרא: המקדש בפירות שביעית מקודשת. ולא אמרינן לאו ממונו דזוכה בהן ניהו אלא כיון דזכה בהן ממונו הוא לכל דבר אי נמי דלא תימא לאכלה אמר רחמנא (ויקרא כה) ולא לדבר אחר: ואפילו בגזל דידה. ולא אמרינן מדקבילתים אחילתים. ואפילו במקום שנעשית לה צרה. ואע"פ שבכל עדות שהאשה כשרה לא אין הלרה נאמנת שליחותה מיהא כיון דעבדא עבדא דהא הכא בקידושין הללו הן נעשות לרות ע"י זו שקבלה וקתני (היו) נכריות מקודשות: ונחשביה. רב נמי להא ומאי לא נקט בידים אלא תנא הא נמי ס"מ דקידושין שאין מסורין לביאה לא הוו קידושין: מספקא ליה אי כאביי. דמוקי לה בבת אחת שקידם שתיהן הא קידם אחת מהן מקודשת ואע"ג דלא פירש וס"מ הוו קידושין ואי כרבא דמוקי בשלא קידם אלא אחת ולהכי אמר רב ס"מ ממתני' ארבע דודאי קידושין שלא ממסרו לביאה נמי שמעינן מינה אבל לא היה לו לפרש הי מיניהו שמעת מינה אי הוו קידושין אי לא הוו קידושין: אמרה לשמעתא. הא דקא אמרינן לעיל קדשה בגזל היכא מקודשת: אמר רב הכי. קס"ד לתתוסי לתמה משום דלא סבירא ליה: ופרכינן ואילו רבי יוחנן גופיה מי לא אמר הכי דגזל שבידו אינו ממונו: המסן יכיב דמי על כרחו של בעל חפץ: בגזל דידה. כיון דקבילתים אחילתים ולקמן פריך הא רב נמי בגזל דידה קאמר: והא

והילכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ם. מעשה בא לפני ר"ת בבנו של הר"ר אושעיא הלוי שקידם בת עשיר אחד ואמר בתך מקודשת לי סתמא ולא פירש פלונית בתך ואמר ר"ת דמקודשת ולא מיבעיא אם שידך באחת מהם בשם ואח"כ קידשה סתם דאדעתא דהכי קידשה אלא אפילו לא שידך בשם אלא שנתרצו בבה ואמר פלוניתא אתן לך יש לנו לומר דאדעתא דהכי קדים דשארית ישראל לא יעבו עולה ולא ידברו כזב ועוד אפי' לא פירש נמי אפי' בפה יש לנו לומר דקידם הגדולה מבוש דלא יעשה כן במקומנו לתת הצעירה לפני הבכירה והר"ר מנחם מיוני נחלק עליו ואמר דהא הוי נמי כמי שקידם אחת משתי אחיות ואי כדברי ר"ת דהגדולה מקודשת משום דלא יעשה כן במקומנו זה אינו לא לרבא ולא לאביי דהא אפילו לאביי דאמר הוו קידושין לא אמרינן אלא להצריכה גט א"כ זה נמי צריך ליתן גט ואף רבינו תם חזר בו ולא עבד עובדא:

ביע"ל קג"ם. למ"ד פירש הקונטרס לחי העומד מאילו וכ"ת מפרש דהלמ"ד היינו ד ומי לידה שאינה רואה בהן שאין עולים לספירת זיבתה וכני נרבונא מפרשים דהלמ"ד היינו פלוגתא דפ' כל שעה (פסחים דף כה:) לא אפשר ולא קמכוון דהלכה כאביי ומ"מ לא הוזכר יע"ל קג"ם אלא על יאום שלא מדעת ועד זומם וא"ת אמאי לא חשיב נמי פשע בה וילאת לאנס ומתה כדרכה אביי משמיה דרבה אמר חייב ורבא משמיה דרבה אמר פטור (ב"מ דף לו:) והלכה כאביי דהא מסקינן (שם דף מב.) והלכתא תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב כדפר"ת וכספרים לא כתוב והלכתא בהך שמעתא אבל כתב בה"ג וגם כתוב בספרים גבי המפקיד מעות אצל הכירו ה בעובדא דלריפא דאורבני ונראה לפרש דלכך לא נכתבה בכללא דיע"ל קג"ם דלאחר כך נפסקה הך הילכתא ברבנן סבוראי:

המקדש בפירות שביעית מקודשת. פירש בקונט' ולא אמרינן לאו ממונו הוא לקדם בו את האשה כיון דלא בא אלא מעשה זכיה כיון דזכה בו ממונו הוא לכל דבר אי נמי יש לפרש דאע"ג דאסור לקנות מהם חפץ כדכתיב ו לאכלה ולא לסחורה ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד המקח קיים וכן נמצא לקמן במתניתין (דף נו:) דקתני בדמיהן מקודשת:

ואפילו במקום שנעשית לה צרה. דבהי נמי דלרתה אינה נאמנת לומר מת בעלה דילמא מקלקלא לה הני מילי עדות בלא מעשה אבל עדות במעשה נאמנת ז אי נמי י"ל דהחידוש הוי מהא דאמר אשה נעשית שליח לחבירתה אפילו היכא דקבלה הקידושין מסתמא: **והוא** לא אמר והא אמר רבי יוחנן גזל כו'. תימה מאי מתמה גמרא דלמא לא אמר ר' יוחנן מילתיה אלא בגזל דאחרים אבל בגזל דידה פליג עליה דרב דאמר דאינה מקודשת דהא שמעינן בסמוך דבגזל דידה מקודשת טפי מבגזל דעלמא וי"ל דהא דמהני גזל דידה טפי מגזל דעלמא הני מילי בדשדיך אבל בדלא שדיך אדרבה גרע גזל דידה מגזל דעלמא דמלי אמרה אין שקלי ודידי שקלי ורב הוה מיירי בדלא שדיך וא"ת מאי אתא ר' יוחנן לאשמועינן בהא דאמרינן דהינו יכול להקדיש פשיטא הא אמרינן בכמה מסכתות ובריתות דגזל אינו נקנה אלא כיאוש כגון הניח דאילו מציאות (ב"מ דף כב.) שטף נהר קוריו פליו ואבניו אם נתייאשו הבעלים הרי אלו שלו ממש הא לא נתייאשו לא וי"ל דמילתיה דר' יוחנן קמ"ל דאין הגזל יכול להקדישן לפי שאינן ברשותו אבל בגזל ליכא שום חידוש בדפרישית וא"ת לרב נמי דקאמר לעיל דקידשה בגזל איכא מקודשת מאי אתא לאשמועינן הא מכח משנה שלימה היא דהיכא דלא נתייאשו הבעלים אינו שלו ואם לומר מ"מ אינטריך מילתיה דרב דאי מכח המשנה הוה אמינא דוקא בממונא הוא דלא קנה אלא ביאוש ליקחיבוהו בית דין לשלם אבל אמרה אע"ג דלא נתייאשו אמרינן שאם קידם אשה מקודשת להצריכה גט לכך איצטריך מילתיה דרב לומר דאיכא מקודשת והשתא ניחא שפיר דמתמה גמרא ממילתא דרבי יוחנן

וסוא

האחד חולץ לשתיהן והשנים אחד חולץ ואחד מיבם אם קדמו וכנסו אין מוציאין אותן מידם דוקא מיחלין והדר יבומי אבל יבומי והדר מיחלץ לא דקא פגע ביבמה לשוק ת"ש דתני טביומי ה לזה חמשה בנים ולזה חמשה בנות ואמר אחת מבנותיך מקודשת לאחד מבני כל אחת ואחת צריכה חמשה גיטין מת אחד מהם כל אחת ואחת צריכה ארבעה גיטין וחליצה מאחד מהן וב"ת ה"נ כשהוכרו ולבסוף נתערבו הא אחת מבנותיך לאחד מבני קתני תיובתא דרבא תיובתא א והילכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ם: מעשה בחמש נשים: אמר רב ש"מ ממתני' ארבע ונקיט רב בידיה תלת ש"מ ב המקדש בפירות שביעית מקודשת ושמע מינה קידשה בגזל אינה מקודשת אפילו בגזל דידה ממאי מדקתני שלהם היתה ושל שביעית היתה טעמא דשביעית דהפקר הוא הא דשאר שני שבוע לא ושמע מינה ג אשה נעשית שליח לחבירתה ואפילו במקום שנעשית לה צרה ואידך מאי היא קידושין שאין מסורים לביאה וניחשבה משום דמספקא ליה אי כאביי אי כרבא כי סליק ר' זירא אמרה להא שמעתא קמיה דר' יוחנן אמר ליה מי אמר רב הכי והוא לא אמר ב והאמר ר' יוחנן ד גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולים להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו הכי קא"ל מי אמר רב כוותי מיתיבי ג קידשה בגזל בחמס ובגניבה או שחטף סלע מידה וקדשה מקודשת התם בגזל דידה הא מדקתני סיפא או שחטף סלע משלה מכלל דרישא בגזל דעלמא עסקינן פירושי קא מפרש קידשה בגזל בחמס ובגניבה ביצד כגון שחטף סלע מידה וקדשה בו והא

עין משפט נר מצוה

קלב ג מיי' פ"ט מה' אישות הלכה ז טושע"ש אה"ע סי' לו סעי' כ

קלג ב מיי' שם פ"ה הלכה ג

קלד ג מיי' שם פ"ד הלכה ב טושע"ש אה"ע סי' לו סעי' ח

קלה ד מיי' פ"ו מהלכות ערכין הלכה כד סמג עשין קיב

מסורת הש"ס

א [כ"ק עג. ב"מ כב: סנהדרין כז.] ב ב"ק סה: ע. ב"מ ג. ג לעיל יג. ד [נדה לו.] ה [ב"מ מב. ע"ס חיס' ד"ס ה"ע ר"ח] ו [ע"ז סב.] ז מבואר בהקר"ש סיעב

והוא לא אמר כלומר וכי ר' יוחנן לא אמר כך והא איכו דאמר אינו יכול להקדים לפי שאינו שלו ואפילו איסורא דרבנן לית בה וכמו כן בקידושין נמי לא נחמיר להצריכה גט והשתא מייתי ספיר גמרא מר' יוחנן: **אם** נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה. התם (נב"מ דף נב.) מוקי לה דסויה שליח וא"ת א"כ מאי קאמר שלא ברשות וי"ל דה"ק מה שתורם מן היפה שלא ברשות היה וא"כ צריך לומר גבי פרוזמא דסוי' שליח דאי לאו הכי מאי מייתי:

המקדש בחלקו איזה מקודשת. וא"ת מי גרע מהמקדש על מנת שאדבר עליך לשלמון (לקמן דף סג.) דמקודשת אע"פ שלא נתן לה כלום אלא שעשה לה הנאה וי"ל דלא דמי דהתם יכול ליעול שכר מדיבורו והוי כאילו נתן לה פרוטה אבל הכא הטובת הנאה איזה מבלו דהא ממון נבוה הוא ואינו יכול ליקח ממון מהנאה שעשה לה [אע"ג דאית ביה שוה פרוטה שיכול למוכרה לכהן מ"מ כיון שהוא ממון גבוה איזה מקודשת ולא דמי לע"מ שאדבר עליך לשלמון. ת"ו]: **וכי** אשה בעזרה מנין. פי' הקונטרס דאין אשה נכנסת בעזרה כדתנן פ"ק דכלים ולא דק דלא אשכחן בשום דוכתא דנשים אסורות ליכנס בעזרה שהרי בפ"ק דכלים תנן הקיל מקודש הימנו שאין טומא מת נכנס לשם למעלה הימנו עזרת ישראל שאין מחוסר כפורים נכנס לשם והייבים עליה חטאת למעלה הימנו עזרת כהנים שאין ישראלים נכנסים לשם אלא בשעת ערכיהם לסמיכה שחיטה תנופה ולא קתני נשים שאין נכנסות שם ועוד תנן בפ' כל הפסולין (זבחים דף לא:) שהשחיטה כשרה בנשים א"כ יכולה ליכנס בעזרה ועוד הרי סוטה ונזירה נכנסות בעזרה להניף לכך נראה לי וכי אשה בעזרה להתקדש מנין הרי אין רגילות שתכנס לשם כדי להתקדש שהרי בזיון הוא ומילתא דלא שכיחא היא ולא איירי תנא מזה: [**וזה** יהיה לך מקדש כו'. קשה דלשתוק מלך דמשמע כל לרכיך ולא מצטריך לכתוב אש. ת"ו]: וסמיך

מסורת הש"ס

א [שבת עז:] ב כ"ק קיד [בערוך ערך מוזא פי' מוזא דשמני רשמי בלילים וכן פי' בלילים וכן פי' רב אלפס] ד [כתב רב אלפס פי' ג"ן פרוזמא דשכר ומכתבא כדפי' נאון וכו' ע"כ] ה כ"מ כב. ו תוספתא פ"ק דתרומות ז כ"ק יב: ח [לקמן נו.] ט כ"ק יב: תמורה ח. כתובות נג: קנג. זבחים קיד: י [ביצה כח. ע"ש] כ נזיר מט: ל [שם ל.] מ [ואתרלית]

קלון מ מיי' פ"ה מהל' אישות הלכה י סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' כח כעי' כ

קלון כ מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ח

קלח ג מיי' שם הלכה ח סמג שם טוש"ע שם סעיף יז

קלט ה מיי' פ"ד מה' תרומות הלכה ג

קמ ו מיי' פ"ה מה' אישות הלכה ה

קמא ז מיי' שם הל"ד ופ"ג מהל' מעשר שני סי"ז

קמב ח מיי' פ"ה מה' אישות הלכה ג

והא מתניתין דנזל דידהו קאמר רב אינה מקודשת לא קשיא [מ] הא דשדיך הא דלא שדיך ההיא איתתא דהוה קא משיא כרעא [א] במשיכלא דמיא אתא ההוא גברא חטף זוזי מחבריה ושדא לה אמר לה מיקדשת לי אתא ההוא גברא לקמיה דרבא [ב] אמר לית דחש להא [ב] דר' שמעון דאמר סתם גזילה יאוש בעלים הוי [ג] ההוא אריסא דקדיש [ג] במוזא דשמני אתא לקמיה דרבא אמר ליה מאן אחלך והני מילי במוזא אבל כישא מצי אמר ליה אנא שקלי כישא שקיל את כישא כישא כי כישא ההוא סרסיא דקדיש [ד] בפרומא דשיכרא אתא מריה דשיכרא אשכחיה אמר ליה אמאי לא תיתיב מהאי חריפא אתא לקמיה דרבא [ה] אמר [ד] לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד דתניא [ה] כיצד [ו] אמרו תורם שלא מדעת תרומתו תרומה הרי שירד לתוך שדה חבירו וליקט ותרם שלא ברשות אם חושש משום גזל אין תרומתו תרומה ואם לאו תרומתו תרומה ומנין היה יודע אם חושש משום גזל אם לאו הרי שבא בעל הבית ומצאו ואמר לו כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהם תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה היו הבעלים מלקטים ומוסיפים בין כך ובין כך תרומתו תרומה אבל הבא משום כיסופא הוא דעבד ואינה מקודשת: **מתני'** [ז] המקדש בחלקו בין קדשי קדשים בין קדשים קלים אינה מקודשת [ז] במעשר שני בין שונג בין מזיד לא קידש דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר [ח] בשונג לא קידש במזיד קידש ובהקדש במזיד קידש ובשונג לא קידש דברי ר' מאיר רבי יהודה אומר [ח] בשונג קידש במזיד לא קידש: **גמ'** נימא מתניתין דלא כרבי יוסי הגלילי [ט] דתניא (ויקרא ה) ומעלה מעל בה' לרבות קדשים קלים שהן ממונו דברי ר' יוסי הגלילי אפילו תימא ר' יוסי הגלילי כי קאמר ר' יוסי הגלילי מחיים אבל לאחר שחיטה לא מאי טעמא כי קא זכו [י] משלחן גבוה קא זכו דיקא נמי דקתני המקדש בחלקו בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים לא קידש ש"מ: כ ת"ר לאחר פטירתו של ר' מאיר אמר להם רבי יהודה לתלמידיו אל יכנסו תלמידי רבי מאיר לכאן מפני שקנתרנים הם ולא ללמוד תורה הם באים אלא לקפחני בהלכות הם באים דחק סומכוס ונכנס אמר להם כך שנה לי ר' מאיר המקדש בחלקו בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים לא קידש בעם ר' יהודה עליהם אמר להם לא כך אמרתי לכם אל יכנסו מתלמידי ר"מ לכאן מפני שקנתרנים הם ולא ללמוד תורה הם באים אלא לקפחני בהלכות הם באים וכי אשה בעזרה מנין [ל] אמר ר' יוסי יאמרו מאיר שכב יהודה כעם יוסי שתק דברי תורה מה תהא עליה וכי אין אדם עשוי לקבל קידושין לבתו בעזרה ואין אשה עשויה לעשות לה שליח לקבל קידושיה בעזרה ועוד דחקה ונכנסה מאי תניא רבי יהודה אומר מקודשת ר' יוסי אומר אינה מקודשת אמר ר' יוחנן שניהם מקרא אחד דרשו (במדבר יח) וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש ר' יהודה סבר לך ולכל צרכיך ור' יוסי סבר כאש מה אש לאכילה אף הוא נמי לאכילה אמר ר' יוחנן

נמנו

והא מתני' בנזל דידה. דקתני שלהן היתה ודייק רב מינה דאינה מקודשת מי לאו דסביעית הואי: הא. דקתני מקודשת: בדשדיך. מקמי הכי מ (ותרלה) להתקדש לו דכי קבילתיה לגזל דידה בשם קידושין אחילתיה: משיכלא. ספל: דרבי שמעון. בסדר עהרות (כלים פרק כ"ו משנה ח) ומייתינן לה בגמ' דסגזל (ב"ק דף קיד.) עורות של גנב אין מחשבה מעמאתן ושל גזלן מחשבה מעמאתן דקסבר כיון דידע מאן גזליה ולא מלי לאגבויי מיניה אייאוסי מייאש: ס"ג ההוא אריסא דקדיש במוזא דשמני. מלא יד של בעלים: מאן אחלך. מי מחל לך חלקו של בעל הבית: אבל כישא. אנודה שדרך הירק להיות מתחלק באגודות ולא האגודות הן שוות אם נטלתי אחת עול אתה אחת: ההוא סרסיא. עושה שכר מתמריס של בעל הבית למחלית שכר וחבירו בב"מ בפרק המפקיד (דף מב:): בפרוזמא דשכרא. לאחר שהוליא ממנו המקח: מהאי חריפא. יש שהוא עוב מחבירו שלא נתנו בו מיס פעמיס הרבה ויש לו לחלוחית לתת עוד מעט במיס אחריס: לא אמרו כלך אצל יפות. שיועיל למי שנטל את של בעל הבית שלא ברשות דמיתא גלי דעתיה דמיתא ליס אלא לענין תרומה בלבד דהא לתרוס הן עומדות אבל לענין מי שנטל לעלמו משום כיסופא הוא דקאמר ליס דלא נכסוף אבל למפרע לא ניחא ליס: אם חושש משום גזל. אם מקפיד בעל הבית על מה שעשה ודומה לו שגולה: אין תרומתו תרומה. דהשתא ודאי הכי קאמר ליס אם מלאת עוד יפות מאלו סייה גוזלן: בין כך ובין כך. בין שיש יפות בין שאין יפות מהן: **מתני'** בחלקו. שהלק עם אחיו הכהנים: במעשר שני כו'. דקסבר ר' מאיר מעשר ממון גבוה הוא: ר' יהודה אומר במזיד קידש. דמעשר ממון הדיוט הוא: בשונג לא קידש. בגמ' מפרש לה: ובהקדש כו'. ועמייהו מפרש בגמרא: **גמ'** בה' לרבות קדשים קלים. להתחייב עליהם קרבן שבועה אע"ג דאין נשבעין על הקדשות והכשבע עליהם והוה אינו מביא אשם של שבועות הפקדון דוכתא בעמיתו כתיב הכי איתרבו להו מבה' וכתב בעמיתו ומי קרינא בהו נפי שהן ממונו: כי קא זכו. בין הכהנים בחזה ושוק בין בעליה בבשר: משלחן גבוה. הקרבת אימורים וזריקת הדם מתיר הבשר: המקדש בחלקו. לאחר שחלקוה ולא קתני המקדש בקדשים קלים: קנטרנים. מקניטים: לקפחני. כמו לקפח את שוקיו (סוטה דף מד.) לקלקל רגליו בהלכות לסודיב יולילאוס חוץ לעזרה אפילו לעזרת לבתו. קטנה לו נערה: דחקה: ולכל צרכיך. ואפילו לקדש בהן לאכילה ולא לדבר אחר: בו אשה: באש. חלקו של אהרן הוטווה לחלקו של מזבח מה מזבח לאכילה אף בו אשה: בשם חריפים ואין עומד כנגדם: וכי אשה בעזרה מנין. דקתני קדשי קדשים והרי אם נשים הם נפסלים ביולא ונשים אין נכנסות לה כדתנן בתחלת הטומאות בפ"ק דמסכת כלים: ונכנסה מהו. וכי לא הולרכו לשאול בביאה"ד מה יאמרו אם קדשה אם קידושין הם אם לאו: לבתו: ולכל צרכיך. ואפילו לקדש בה אשה: חלקו של אהרן הוטווה לחלקו של מזבח מה מזבח לאכילה אף

נמנו וגמרו. למנין וכבו סמומרים אינם מקודשת ובטלו סמוצעים וחזרו בהם וגמרו לומר אינם מקודשת: עדיין היא מחלוקת לא עמדו למנין ולא חזר בו ר' יהודה: כוותיה דר' יוחנן מסתברא. דחזר בו ר' יהודה: שאין חולקין מנחות כנגד זבחים. כפי דמיס לומר כול אתה מנחה ואני חוזר וסוקל לו בסר חטאת ואשם: כל מנחה. משמע שבמנחה עצמה יחלקו כל בני אהרן: יכול. לא תוליא הכתוב אלא שלא יחלקו מנחות כנגד זבחים והדין נותן שהרי לא קמו בכל מקום מנחות תחת זבחים בדלות דבקרבן עולה ויורד מביא עני עופות תחת בהמה: זבחים. שיינו בהמה שעושה זבחה בסכין: אבל יחלקו מנחות. כנגד חטאת העוף: שהרי קמו תחתיהן בדלות. דכתיב במעמא מקדש ובשמיעת קול (ויקרא ה) ואם לא תשיג ידו לשתי תורים והביא את קרבנו אשר חטא עשירית האיפה: וכל נעשה במרחשת לכל בני אהרן תהיה. דכולהו קרני יתירי הינהו דמלי למיכתב כל מנחה לכל בני אהרן תהיה למה ליה לפרושי כל מיני מנחות: ת"ל ועל מחבת וגו'. אם אינו ענין למנחות כנגד זבחים שאינן מונן תניהו ענין לזבחים ועופות: יכול. לא מוצע הכתוב אלא שלא יחלקו עופות כנגד זבחים והדין נותן שהעופות מעשיהן בידי מליקה בצפורן והזבחים מעשיהן בכלי בסכין: מחבת ומרחשת. כלים הן במקדש וכל המנחות הקמלות עטונות לוג שמן ומחבת לפה ואינה עמוקה ומתוך שהיא רחבה ולפה הכולת מתפשט בכולו ואור שורף את שמנה לפיכך מעשיהן קשים ומרחשת עמוקה ואין האור שורף את השמן לפי שנבלע בעובי החלות לפיכך מעשיהן רכין: אבל יחלקו מחבת כנגד מחבת. עול אתה חלקי במנחת רחובן ואני אטול חלקך במנחת שמנון: יכול לא יחלקו. קרבן כנגד חבירו בקדשי קדשים כמו מנחה אבל יחלקו קרבן כנגד חבירו בקדשים קלים לחת לזה וכיים בגוויהו ויכול למכור חלקו בקרבן זה בשביל זה: איש כאחיו. למעוטי קטן: אפי' בעל מום. שאף שם היו מתליעים בעליה ומפסיעים ומנתחים ושוחטים: ספרא. תורת כהנים והא בתורת כהנים איתא אלמא לית בה דין שאר חלוקות בעלוי דמיה ושמעינן מינה דלאו ממונו הוא אלא משלחן גבוה הוא דזכו: הצנועין מושכין ידיהם ממנו. גבי לחם הפנים תניא ארבעים שנה שהיה שמעון הצדיק בשלחה ברכה בלחם הפנים וכל כהן שמגיעו כזית יש לאוכל ושבע יש לאוכל ומותיר מכאן ואילך בשתלחה מארה בלחם הפנים וכל כהן שמגיעו כפול הצנועין מושכין ידיהם ממנו דלא מסתי להו מידי והגרגרנין חולקין וקס"ד דהתי חולקין לאו ליטול חלקו שמגיעו קאמר כיון דנשתלחה בו מארה כפול למאי חזי אלא חולקין דרך עילוי מצוה חלקו לחבירו ומוטל כנגדו במקום אחר אלמא אית בהו דין חלוקה ועל כרחך הא ר' יהודה היא דאמר ממונו הוא ומשני לעולם אין בו דין חלוקה ומאי חולקין חלקו שמגיעו קאמר וכשאינו שוה לו חומף חלק חבירו ואוכלו והא דתנן במסכת סוכה (דף נו.) הנכנסים חולקין בצפון חלקו שמגיעו קאמר ובעוד שהיתה בו ברכה: מאי קרא. דחמנן לשון חמסן: אשרו חמוץ. שחזיקו יד הגנזל לשליו מיד עושקו: ולא אשרו חומץ לא גרסינן הכא אלא בבבא קמא (דף מו:) גבי מנין הנזקין לתובע תחלה: משמיה דגמרא. כך נקבעה בגמרא ושגורה בפי בני בית המדרש: דלא כתיב לה'. מלמד שהפשא שלו אבל תרומת ה' שלוש עליה הוא: והרי חלה בו' ותנן המקדש בהרומות. כל תרומות במשמע וחלה נמי תרומה היא דכתיב (במדבר טו) מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה: ותנן המקדש בפירות שביעית מקודשת. דקתני (לעיל דף כ:) ושל שביעית היתה ואמרו חכמים אין אחיות מקודשות הא נכריות מקודשות: ההוא בישראל כתיב. ופסק קרויש קדש לה' ולאו

וסמיך ליה אם על תודה. וא"ת והא מוקמינן לה בר' יהודה ור' יהודה לא דרים סמוכים אלא במשנה תורה כדאיתא בריש יבמות (דף ד.) וי"ל דלאו סמוכים ממש דרים אלא וי"ו מוסיף על ענין ראשון דכתיב (ויקרא ז) וזאת תורת זבח השלמים ט: איש חולק ואפי' בעל מום. לאו מהכא נפקא אלא מקרא אחריתא דכתיב (ויקרא ו) כל זכר לרבות בעל מום ולא אצטריך להך דרשא דהכא אלא לומר לך שאין כהן קטן חולק ואפי' הם:

וקאמר ת"ל דת בה דין חלוקה כלל. סירוס שאינו יכול ליטול ממון אחר כל הבירו כדמפרש בברייתא אבל אין לפרש אין דין חלוקה כלל אפי' מיניה וביה דהא אשכחן בכמה דוכתין חלוקה גבי קדשים כדתנן פרק שואל (שבת קמח:) מטילין הלבים בקדשים ובפ"ק דפסחים (דף ג:) נמי הגיעני כפול וכיון דלית בה דין חלוקה אינו יכול לקדש בו אשה דהא בהא תליא: מאי חולקין מוטפין. כלומר לעולם אין בו דין חלוקה ואלו חולקין הלבו המגיעו קאמר וכשאינו מגיע לו כי אם מעט מוטף חלק הבירו ואוכלו כדקתני סיפא מעשה באחד שחטף חלק חבירו וא"ת כיון שדרכן לחטוף אמאי קרו לההוא המנן טפי מאחרים וי"ל לפי שחטף חלק הגרגרן כמותו אבל האחרים לא היו חוטפין אלא מחלק הצנועין כשמושכין ידיהם:

נמנו וגמרו המקדש בחלקו בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים לא קידש ורב אמר עדיין היא מחלוקת אמר אביי כוותיה דר' יוחנן מס־ברא [א] דתניא [ב] מנין שאין חולקים מנחות כנגד זבחים ת"ל (ויקרא ז) וכל מנחה אשר תאפה בתנור (שם) לכל בני אהרן תהיה יכול לא יחלקו מנחות כנגד זבחים שלא קמו תחתיהם בדלות אבל יחלקו מנחות כנגד עופות שהרי קמו תחתיהן בדלות ת"ל (שם) וכל נעשה במרחשת לכל בני אהרן תהיה [ג] יכול לא יחלקו מנחות כנגד עופות שהללו מיני דמים והללו מיני קמחים אבל יחלקו עופות כנגד זבחים שהללו והללו מיני דמים ת"ל (שם) על מחבת יכול לא יחלקו עופות כנגד זבחים שהללו מעשיהם ביד והללו מעשיהם בכלי אבל יחלקו מנחות כנגד מנחות שהללו והללו מעשיהם ביד ת"ל (שם) וכל מנחה בלולה בשמן לכל בני אהרן יכול לא יחלקו מחבת כנגד מרחשת ומרחשת כנגד מחבת שזו מעשיהם רכים וזו מעשיהם קשים אבל יחלקו מחבת כנגד מחבת ומרחשת כנגד מרחשת שהללו והללו מעשיהם קשים אי נמי מעשיהם רכים ת"ל (שם) והרבה לכל בני אהרן תהיה יכול לא יחלקו בקדש הקדשים אבל יחלקו בקדשים קלים ת"ל (שם) איש כאחיו וסמיך ליה (שם) אם על תודה כשם שאין חולקין בקדשי קדשים כך אין חולקים בקדשים קלים איש [ד] איש חולק אפי' בעל מום ואין הקטן חולק ואפי' תם [ה] סתם ספרא מני ר' יהודה והוא קאמר דלית בה דין חלוקה כלל ש"מ אמר רבא וכרב מי לא תניא [ו] והתניא הצנועים מושכין את ידיהם והגרגרנים חולקים מאי חולקים חוטפים כדקתני סיפא מעשה באחד שחטף חלקו וחלק חברו והיו קוראין אותו בן חמצן עד יום מותו אמר רבה בר רב שילא מאי קראה (תהלים עא) אלהי פלטני מיד רשע מכף מעול וחומץ רבה אמר מהכא (ישעיה א) למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ: מעשר שני בין בשוגג בין במזיד לא קידש דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר שוגג לא קידש מזיד קידש וכו': מנה"מ אמר רב אחא בריה דרבא משמיה דגמרא (ויקרא כז) וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא קדש לה' לה' הוא ולא לקדש בו אשה הרי תרומת מעשר דכתיב (במדבר יח) כן תרימו גם אתם תרומת ה' ותנן [ז] וזמקדש [ח] בתרומה מקודשת דלא כתיב ביה לה' והרי חלה דכתי' בה (שם טו) תתנו לה' ותנן [ט] המקדש בתרומות מקודשת דלא כתי' ביה קדש והרי שביעית דכתי' בה (ויקרא כה) יובל הוא קדש תהיה לכם ותנן המקדש בפירות שביעית מקודשת דלא כתי' ביה לה' והרי תרומה דכתיב (ירמיה ב) קדש ישראל לה' ראשית תבואתו ותנן המקדש [י] בתרומה מקודשת ההוא בישראל כתיב

ולאו

קמג
[א] מיי' פי"א מהל' מעשה הקרבנות הלכה טו
[ב] מיי' שם הלכה יז

מסורת הש"ס
[א] מנחות עבו ב שם עג. [ב] [שבת קלג. שיר"ה לו: וש"נ] ד יומא לט. [חולין קלג.] ה [נדרים כח.] ו ל"ל בתרומות ז בכורות כט. לקמן נח. ח ל"ל בתרומות ט [נ"ע כתוס' יבמות ד. ד"ה וכי ט' וכתוס' מנחות עב. ד"ה תלמוד לומר]

קמה

מסורת הש"ס

ולאו ממילא שמעת מינה דרב אמר ק"א הוא בהוייתו יהא: ובהקדש במזיד קידש בשוגג לא קידש דברי ר"מ ר"י אומר בשוגג קידש במזיד לא קידש: א"ר יעקב שמעת מינה דר' יוחנן תרתי שגגת מעשר דר' יהודה שגגת הקדש דר"מ שניהם אין אשה מתקדשת בהם חדא לפי שאין אשה רוצה וחדא לפי שאין שניהם רוצים ולא ידענא הי מינייהו אמר ר' ירמיה ניחזי אנן מעשר איהי לא ניחא לה משום טרחא דאורחא איהו ניחא ליה דניקני איתתא ממילא אלא הקדש תרוייהו לא ניחא להו דנתחיל הקדש על ידייהו ור' יעקב אמר איפכא מסתברא מי לא איכא למימר מעשר איהי לא ניחא לה משום טירחא דאורחא איהו לא ניחא ליה משום אונסא דאורחא אלא הקדש בשלמא איהי לא ניחא להו דנתחיל הקדש על ידה אלא איהו מי לא ניחא ליה דניקני איתתא ממילא בעא מיניה רבא מרב חסדא אשה אין מתקדשת מעות מהו שיצאו לחולין אמר ליה אשה אין מתקדשת מעות היאך יצאו לחולין בעא מיניה רב חייא בר אבין מרב חסדא במכר מאי אמר ליה אף במכר לא קנה איתיביה א חנוני כבעל הבית דברי ר"מ ר' יהודה אומר ᵇ חנוני כשולחני עד כאן לא קא מיפלגי אלא דמר סבר חנוני כשולחני ומר סבר חנוני כבעל הבית אבל דכולי עלמא אם הוציא מעל רבי מאיר לדבריו דר' יהודה קאמר לדידי אם הוציא נמי לא מעל אלא לדידך אודי לי מיהא דחנוני כבעל הבית ואמר ליה לא כשולחני אמר רב

חזרנו

ולאו ממילא שמעת מינה. בתמיה מדכתיב קדם ישראל לה' ראשית תבואתו כתרומה סה לו וס"מ תרומה נמי הוא קדם לה': אמר קרא. גבי מעשר לה' סות בהוייתו יהא לה': שמעת מינה דר' יוחנן תרתי. מעתה דמתרתי בבי דמתני' דקתני בה בשוגג לא קידש שגגת מעשר לר' יהודה הואיל ואית ליה מעשר ממון סדיוט הוא אמאי בשוגג לא קידש ושגגת הקדש לר"מ כיון דאית ליה במזיד קידש שוגג מאי שגגה: ושניהם אין אשה מתקדשת בהן. כלומר שמעת מר' יוחנן מעמא דפרתי בבי דמתני' דאיירי בשגגות ותני תנא דידן בתרוייהו אין אשה מתקדשת בהן: חדא לפי שאין אשה רוצה. בחדא מיניייהו פירש לפי שאין אשה רוצה אם היתה יודעת שהוא כן לא קבלתו לשם קידושין וזהו להו קידושי טעות: וחדא לפי שאין שניהם רוצים. דנפקא מינה דבפסיא דפרים בה ר' יוחנן לפי שאין אשה רוצה אם בדקנוה ואמרה רוצה אני ואינה מקפדת אין אנו צריכין לבדוק אותו דמסתמא מינה ניחא ליה: ולא ידענא הי מינייהו. באיזה מהן תלה באשה ואיזו תלה בשניהם: משום טירחא דאורחא. להצריכה להעלותו לירושלים: ממילא. בחנם בלא טורח: דנתחיל הקדש על ידייהו. שהוא דבר איסור וקראן שכתוב מועלי מעל ואם קידושין הן הרי נתחלל שזו היא הולאתו כשהוליאו מרשות גבוה ונתנו לה: ור' יעקב. דאמר לא ידעינן הי מינייהו אמר לך אנו איפכא נמי מי ליכא לפרושי ולאמר במעשר לפי שאין שניהם רוצים ובהקדש לפי שאין אשה רוצה: משום אונסא דאורחא. דעל כרחך אונסא דאורחא עליה

חזרנו

דמיא שמעשר אין בו כאן שום פרוטה שלא ניתן להוליאו אלא בירושלים שאפי' תמכרנו דמיו נתפסין בקדושתו וקידושיה שאפי' מי שהוא יודע שהוא מעשר הילכך אי שהוא מעשר הקדש אבל במוציא הקדש אין לו מעילה דכל מקום שהוא שם הקדש הל עליו דכל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתיה כיון דאי הוה ידע לא הוה מפיק אבל במזיד קידש דר"מ לטעמיה דאמר הקדש במזיד מתחלל ומפיק לה מקרא ג (או מעילה מעל) ואין מעילה אלא בשמוי כלומר במזיד דאם ירצה לגאולו יקנהו מיד וזה שיהא היכא דקידש במזיד ורחיה ד דמעילה מעל הוי במזיד דכתיב (במדבר ה) גבי סוטה גבי אים כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל ואתם על כרחך במזיד קאמר דודאי כשמזנה מזידה היא וקרא דאתן הכסף וקם לו למזנה בעלמא דבלאו כסף הוא מתחלל אם ירצה לגאולו ומיהו במעשר קאמר רבי מאיר דכין בשוגג וכין במזיד לא קידש דמעילה הוא דגלי קרא דבמזיד מתחלל אבל מעשר דכל היכא דאיתא שם מעשר עליו ורבי יהודה סבר ממון בעלים הוא ולכך במזיד קידש דממונא הוא אבל בשוגג לא משום עירחא דאורחא:

נכתבות

היאך יצאו לחולין. דמה יצאו מרשות הקדש אחרי שאין דבריהם קיימין: במכר מאי. לקח שחפץ במעות הקדש בשוגג לרבי מאיר קנה או לא קנה: לא קנה. ולא יצאו מעות לחולין ואין מעילה לרבי מאיר בהקדשות אלא באוכל אוכלי הקדש אבל המוציא מעות הקדש אין לו מעילה בכל מקום שהן שם הקדש עליהם: חנוני כבעל הבית. משום שיש במעילה גזבר המפקיד מעות אצל שולחני אם לרורין לא ישתמש בהם לפיכך אם הוציא לא מעל הגזבר אלא שולחני ואם מותרים ישתמש בהם לפיכך אם הוציא מעל הגזבר דברשותיה עבד דמידע ידע דשולחני צריך למעות תדיר אבל בעה"ב בין כך ובין כך לא ישתמש בהן דלאו אדעתא דהכי אפקדינהו גביה דהתם בעה"ב אינו משתמש תמיד במעות לפיכך אם הוציא מעל בעה"ב ולא הגזבר שהפקידו: חנוני כבעה"ב. שאינו צריך תמיד למעות שנותנים לו פירות וכל מכר חנותם באשראי ודי לו במיעוט מעות שבידו ר' יהודה אומר חנוני כשולחני: אבל דב"ע. המוציא מעות הקדש מעל אחד מהם אלמא במכר לר' מאיר קנה דאם לא קנה היאך יצאו לחולין: לדידי. אם הוציא לא מעל לא זה ולא זה ואין מעילה במעות אלא באוכלין: לדידך. דיש מעילה במעות: אודי לי מיהא דחנוני כבעה"ב. והוא מעל ולא גזבר דלאו ברשותיה עבד וא"ל ר' יהודה לא מודינא לך בהא אלא כשולחני הוא ומעל גזבר דמידע ידע דצריך תמיד למעות לקנות שחורה:

חזרנו

הזרנו על כל צדדים של ר"מ ולא מצינו הקדש בשונג אין מתחלל במזיד מתחלל ומשנתינו בכתנות כהונה שלא בלו הואיל וניתנו ליהנות בהן [א] לפי [ב] שלא ניתנה תורה למלאכי השרת ת"ש [ג] כתנות כהונה שבלו מועלין בהם דברי ר"מ מאי לאו אפילו לא בלו [ד] לא בלו דוקא ת"ש מועלים בהדתין [ג] ואין מועלים בעתיקים [ג] (דברי ר' יהודה) ר' מאיר אומר מועלין אף בעתיקים [ד] שהיה ר"מ אומר מועלין בשירי הלשכה ואמאי נימא הואיל וניתנו ליהנות לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת דהא חומת העיר ומגדלותיה משירי הלשכה אתו [ה] דתנן חומת העיר [ו] ומגדלותיה וכל צרכי העיר באין משירי הלשכה לא תימא ר"מ אלא אימא ר' יהודה ת"ש דתניא אמר ר' ישמעאל בר רבי יצחק אבני ירושלים שנשרו מועלים בהם דברי ר"מ לא תימא ר"מ אלא אימא ר' יהודה; אי ר' יהודה ירושלים מי מקדשא [ו] והתנן [ז] כאימרא כדירים כעצים כאישים כהיכל כמזבח כירושלים ר' יהודה אומר כל האומר ירושלים לא אמר כלום וכי תימא משום דלא אמר כירושלים והתניא [ז] ר' יהודה אומר כל האומר כירושלים לא אמר כלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים

תרי

בכתנות כהונה. פ"ס משנתינו דקתני לא קידש אלמא לא מתחלל במקדש בכתנות כהונה שלא בלו וראויין לעבודה וכל זמן שראויין לעבודה אין מעילה בשונגן שלכך הקדשו בשונגן בכל עת שלא יהכוון להלוקם שלא ניתנה תורה למלאכי השרת שיהו הכהנים זריזים כמלאכי השרת להפסיקן בגמר העבודה ולא ישהוס עליהם אחר עבודה כהרף עין וא"ת א"כ היכי קאמר ר' יהודה דבשונג קידש וגם במזיד אליבא דר"מ הרי לא מתחללו דהא כלי שרת הן וכלי שרת אמרי' דיש מועל אחר מועל ואין יוצאין להולין וי"ל דאיירי דאותן כתנות לא מתהנכו עדיין לעבודה דאז אין קדושת כלי שרת עליהם אלא קדושת בדק הבית כדאמר פ"ק דסנהדרין (דף עז: ח) עבודתן מהנכתן:

מועלין בהדתין ואין מועלין בעתיקין כו'. כך היה הענין של הבאת שקלים בא' באדר מממיעין על השקלים להכניה וכל אותו חדש היו מביאין שקליהם בלשכה עד פרוס הג הפסח היינו אחד בניסן ותורמין מהן תרומה ראשונה שבג' פרקים בשנה תורמין בפרוס הפסח ובפרוס עצרת ובפרוס החג כלומר כל השקלים הבאים מאחד באדר עד אחד בניסן נותנין אותן תוך הלשכה ותורמין מהן תרומה ראשונה בכלם קופות של שלש סאין ומהן היו לוקחין כל קרבנות לבור עד פרוס עצרת לפי הצורך ומן המותר של אותן קופות פליגי [תנאי] התם (בשקלים פ"ד מ"ד) חד אומר שעושין מהן רקועי סחין לפוי למזבח והד אומר שעושין מהן קין למזבח והנשאר מן הלשכה לאחר שנתמלאו הקופות נעשו שיריים לחומת העיר ומגדלותיה ומניסן ואילך המביא שקלו נותנו בתקלין הדתין פירוש שופרות הנקראים כך רחבים למטה וקצרים למעלה ועל שם שנותנין לתוכן שקלים הדשים משנה זו נקראים תקלין הדתין ומשמניע אחד בסיון דהיינו פרוס עצרת תורמין תרומה שניה שנותנין שקלים שהובאו בתקלין הדתין לתוך אותן שלש קופות כדי להקריב קרבנות ליבור עד פרוס הג ומפרוס עצרת המביא שקלו כמו כן נותנו עוד בתקלין הדתין עד אחד בתשרי דהיינו עד פרוס הג ואז הורמין תרומה ג' להקריב קרבנות לבור עד א' בניסן ואם לא מספיקא תרומה עליונה עד ניסן בהא פליגי התם (שם ו.) ת"ק סבר יחזור ויתרוס פי' מהדתין שבאו בין סוכות לפסח אבל מן השיריים שנשתיירו לאחר שנתמלאו הקופות אין תורמין לעולם ור"מ סבר יקח מן השיריים ומאותן שבאו אחר שכלו שלשה פרקי התרומה דהיינו בין סוכות לניסן ולא משמע מתוך פירוש רש"י אם מועלין בהן או לא אמנם ר' יצחק בן אברהם פירש דמועלין בהדתי לר' יהודה אף לאחר כל התרומה שמא יצטרכו להן לבסוף להקריב קרבנות והכי נמי תני במס' שקלים (שם) גבי קופות דקאמר התם שלמה עליונה בלומר ט שכלתה כל הקופה העליונה חוזר לשניה שלמה שניה חוזר לראשונה שלמו שלשתן יחזור ויתרוס פירוש מתקלין הדתין שהובאו אחר החג ואל יתרוס משירי הלשכה ר"מ אומר יחזור לשיריים שהיה ר"מ אומר מועלין בשיריים שמא יצטרכו להם לבסוף והשתא סבר כמאן דאמר יחזור ויתרוס ולכך מועלין בהדתין שמא יצטרכו להם אבל לא בעתיקין פירוש דהיינו שופרות אחרים וכתוב עליהם תקלין עתיקין דמי שלא שקל אשתקד מביאו לשנה הבאה ונותנו לתוך שופר זה ואין מועלין בהן לפי שתורת שירי הלשכה עליהן ועושין מהן קומות העיר ומגדלותיה ר"מ אומר מועלין בעתיקין אף בעתיקין שהיה ר"מ אומר מועלין בשירי הלשכה ור"מ לטעמיה דאמר התם שלמו כולם חוזר לשיריים ודומין זה לזה דכי היכי דחוזרים לשיריים ה"נ חוזרים לעתיקין אם יצטרכו וא"ת דהיינו למאה אבל היכא דלא אפשר עבדינן מ"ג י"ל כיון שבאו בשנה זו כלומר שלא היה שנה תמימה מן ההבאה שפיר קרינא ביה תרומה חדשה ומתוך כך ניחא קושיא אחרת שמקשין העולם דבמסכת שקלים (דף ז.) אמר אבני מזבח ועזרות והיכל מועלים בהם ופריך התם וכי יש מעילה בשיריים הרי משיריים נעשין וכי תימא ר"מ היא דאמר מועלין בשיריים כלום אמר ר"מ אלא בתוך שנתו ואמו חוץ לשנתו קיימינן שהרי מזבח והיכל כמה שנים יש שנעשו וקשה דהא ר"מ אמר הכא מועלין בעתיקין אע"ג דעבדו שנתן וא"כ תלינו לאוקמי כוותיה דהיינו דמס' שקלים ומאי פריך התם כלום אמר ר"מ ולפי מה דמתרצינן הכא דקרינן ביה תרומה חדשה מאחר שהובא בשנה זו ניחא שפיר הא דלא תלינו לאוקמי כוותיה דהתם בר"מ: **אימא** ר' יהודה. מבאן משמע דל"ג לעיל גבי אין מועלין בעתיקין דברי רבי יהודה דאי גרס ליה הל"ל איסור אלא ודאי פתמא נשנית וגם ר"ת מחק מספרו:

קמו ה כ מיי' פ"ג מהל' מעילה הל"ד

קמז ג מיי' שם פ"ב הלכה יג

קמח ד מיי' פ"ד מהל' שקלים הל"ח

קמט ה מיי' פ"ח מהל' נדרים הל"ד עיש ב יו"ד ס מן רד סעיף כ

מסורת הש"ס

א יומא ל. מעילה יח: ברכות נה: ב [עמ"ס תוס' לקמן סו. ד"ס אקם]
ג רש"ל מ"ז
ד שקלים ה. ה שם ו.
ו נדרים יב
ז [שם יח.]
ח [נס כיומא יב:]
ט [ל"ל שכל הסלסה קושית תוס' לשנה אלמא מו. רש"ל]

תרי תנאי ואליבא דר' יהודה. פ"ה איכא למ"ד ירושלים מקדשת אפילו שלא מאכני החומה לבמותם בביתו מעל ואיכא למ"ד לא מקדשת מיהו קסבר דבני דייני גזירות (כתובות דף קו:) תני אבני העיר באין מסירי הלכה ובמסכת שקלים (דף ז.) תניא אבני מזבח והיכל והעזרות מסירי הלכה חוץ לחומת העזרה כגון חומת העיר באים מלשכת בדק הבית וא"ל דבהא פליגי דהאיש דבני דייני גזירות ס"ל אין מועלין בסיריים ומאן דאמר ירושלים אינה קדושה והכי קאמר דאבני מזבח והיכל והעזרות דקדושים באין מבדק הבית דקדושים כמו כן חומת העיר דאינו קדוש בא מסירי הלכה והיא המסכת שקלים דקאמר אבני מזבח והיכל והעזרה באין מסירי הלכה סבר דמועלין בסירי הלכה ולכך עושין מהן דבר קדושה וכ"ש מבדק הבית דקדים עפי חוץ לחומת העזרה כגון חומות העיר ומגדלותיה באין מבדק הבית כלומר אף מבדק הבית דקדוש קדושה גדולה דקסבר ירושלים קדשה:

קרבן מי מחייב. דלא היה חייב בהוצאה אלא באכילה או בהגאת הגוף: **גמר** קדש קדש ממעשר. וה"ת א"כ נ"ל הלוים דדרים מיניה כפ' כולל מברכין (ברכות דף לה.) אחליה והדר אכליה תיפוק ליה מהך ג"ש וי"ל דאי מג"ש לא הוה ידעינן דפדיון רבעי מהג אלא בזמן שמעשר שני מהג ולא בשאר שלישות אי נמי ה"א מאי קוצת דגמר ממעשר כילף משביעית שתופש דמאן ואינו יולא להולין (אבל מאחר דגמרי מהלוים שאינו תופש דמיו גמר ממעשר) ס:

לעולם **לא** אמרו אלא לענין אכילה. הא דנקט אכילה לאו דוקא דה"ה אם היה שמן דהקדש והדליק בו הנר דמעל שהרי כילה אותם מן העולם וה"ת א"כ אמאי מועלין בחדתין וי"ל דהתם נמי איירי שקל כגנבן משקולות שנהנה מגוף השקלים והוי כמו אכילה ולא אתא אלא למעוטי הוצאה:

שילח ביד פיקח ומזכר כו'. וה"ת אמאי לא מייתי מרישא דקאמר שילח ביד חרש שוטה וקטן עשו שליחותו נזכר מעל לא עשו שליחותו הנוגע מעל אלמא היכא דהוי שוגג חייב קרבן מעילה וי"ל דמהתם לא מוכח אלא דבשוגג מתחלל אבל דמזיד לא מתחלל לא שמעינן ומהך דהכא שמעינן תרי מדקאמר מזכר עד שלא הגיע אצל הנוגע הנוגע הנוגע מעל ולא בעל הבית אלמא משמע דבמזיד אינו מתחלל ומדקאמר הנוגע מעל לבסיולא מכלל דבשוגג מתחלל: אמר

תרי תנאי נינהו ואליבא דר' יהודה אמר עולא משמיה [א] דבר פדא אומר היה ר"מ הקדש במזיד מתחלל בשוגג אין מתחלל ולא אמרו בשוגג מתחלל אלא לענין קרבן בלבד וכי מאחר דאין מתחלל קרבן במאי מחייב אלא כי אתא רבין פריש משמיה דבר פדא אומר היה ר"מ הקדש במזיד מתחלל בשוגג אין מתחלל ולא אמרו בשוגג מתחלל אלא לענין אכילה בלבד אמר רב נחמן אמר רב אדא בר אהבה [ו] הלכה כר"מ במעשר הואיל וסתם לן תנא כוותיה [ב] והלכה כר' יהודה בהקדש הואיל וסתם לן תנא כוותיה כר"מ במעשר מאי היא דתנן [ב] כרם רבעי ב"ש אומרים אין לו חומש ואין לו ביעור וב"ה אומרים [ג] יש לו ב"ש אומרים יש לו פרט ויש לו עוללות וב"ה אומרים [ד] כולו לגת מ"ט דב"ה גמרי (ויקרא יט) קודש (שם כז) קודש ממעשר מה מעשר יש לו חומש ויש לו ביעור אף כרם רבעי יש לו חומש ויש לו ביעור וב"ש לא גמרי קודש קודש ממעשר וב"ה אומרים כמעשר כמאן סבירא להו אי כר' יהודה אמאי כולו לגת האמר [ג] מעשר ממון הדיוט הוא אלא לאו כר"מ כר' יהודה בהקדש מאי היא [ד] דתנן [ה] שילח ביד פיקח ונזכר עד שלא הגיע אצל חנווני חנווני מעל לכשיוציא וכר' יהודה במעשר מי לא תנן [ה] והתנן [ו] הפודה מעשר שני שלו מוסיף עליו חמישיתו בין משלו בין שניתן לו במתנה מני אילימא ר"מ היא מי מצי יהיב ליה במתנה [ו] והאמר מעשר ממון גבוה הוא אלא לאו ר' יהודה לא לעולם ר"מ והכא במאי עסקינן [ז] כגון דיהיב ניהליה בטיבליה וקסבר [ז] מתנות שלא הורמו כמי שלא הורמו דמיין ת"ש [ח] הפודה נטע רבעי שלו מוסיף עליו חמישיתו בין משלו בין שניתן לו במתנה מני אילימא ר"מ מי מצי יהיב ליה והא גמרי קודש קודש ממעשר אלא לאו ר' יהודה לעולם ר"מ והכא במאי עסקינן [ט] כגון דיהיב בשהוא סמדר ודלא כר' יוסי [ט] דאמר סמדר אסור מפני שהוא פרי ת"ש [י] משך הימנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים נותן סלע ומשתכר במלע ומע"ש שלו מני אילימא רבי מאיר אמאי משתכר בסלע [כ] (שם) ונתן את הכסף וקם לו אמר רחמנא אלא לאו ר' יהודה לעולם ר' יהודה [ל] והכא הד סתמא והכא תרי סתמי ואי סתמא דוקא [מ] מה לי חד סתמא מה לי תרי סתמי אמר רב נחמן בר יצחק הלכה כר"מ [נ] הואיל ותנן בבחירתא כוותיה

תרי תנאי ואליבא דר' יהודה. איכא למ"ד ירושלים מקדשת כהקדש שאם יטול מאבני החומה לבמות בביתו מעל ואיכא למ"ד לא מקדשת: בר פדא פליג אדרב וס"ל כר' יוחנן דטעמא דר"מ במתני' משום דהסדר אין הקדש מתחלל בשוגג דמקח טעות הוא דלא ניחא ליה דתתחלל הקדש על ידיה: ולא אמרו בשוגג מתחלל. כלומר לא כתיב בתורה מתחלל אלא שלריך קרבן מעילה אבל המעות כל מקום שהולכות הקדש הם: לענין אכילה. האוכל בכר של הקדש דאזל ליה הקדש וס"ס להדלקת נר ולכל הנאה אבל הולאת מעות הקדש אין בהם מעילה דלא נפקי מרשות הקדש: במעשר. דממון גבוה הוא: כרבי יהודה בהקדש. דשוגג מתחלל ולא מזיד: אין לו חומש. המחלל פירותיו לבעלות הדמים לירושלים אין לריך לסוסיף חומש ואפי' בעליו: אין לו ביעור. בשאם שליסית וסשית של שמיטה שהמעשרות מתבערים מן הבית שאסור להשתמש יותר דלכתיב כי תכלה לעשר וגו': יש לו. כדליף לקמן: יש לו דין פרט ויש לו דין עוללות. דכרמך קרינא ביה והעניים אוכלין אותן בירושלים אם פודין אותן ומעלין דמיהן: כולו לגת. דקסברי כולו ממון גבוה הוא כמעשר שני דליף מיניה כדמפרש ואזיל ולא קרינא ביה כרמך: פרט. המוסר בשעת בלירה וכתיב (ויקרא יט) ופרט כרמך לא תלקט: עוללות. האכול שאין לו פסיגין אלא אחת היא כולה: וב"ה. דמדמו כרם רבעי למעשר כמאן סבירא להו במעשר לענין ממון גבוה או ממון הדיוט: אלא לאו כר"מ. וב"ש בשתם מסגה חבינ להו הלכה כמותן: וכר' יהודה. בהקדש מאי היא. היכן תנן בשוגג מתחלל במזיד אין מתחלל: שילח ביד פיקח. ריבא הכ תנן שלח ביד חרש שוטה וקטן עשו שליחותן נזכר מעל לא עשו שליחותן לא מעל שלח ביד פיקח ונזכר עד שלא הגיע אצל הנוגע ואוקמינן שתם כשהוזכרו שביטל גיזבר ושליח: חנוני מעל כשיוציא. דשגגה גבוה איתיה אבל הא מזידין ניהו ולא מחייבי מעילה אלמא שוגג מתחלל מזיד אין מתחלל: משלו. שספרים מכרון: בין שניתן לו במתנה. קס"ד לאחר שספרים ניתן לו ובתני מוסיף חומש דשלו הוא וקרינן ביה אם גאל יגאל איש מעשרו (ויקרא כז): ממון גבוה הוא. ולא מלי יהיב ליה וכתיב ליה זה שניתן לו כאילו אינו שלו

ואין מוסיף חומש אלא בעלים דלא קרינא ביה ממעשרו: יקסבר כו'. דאיכא למ"ד בעלמא כמי שהורמו דמיין ואיהו ס"ל כל זמן שלא הורם לאו ממון גבוה הוא דאין שם מעשר עליו לגלוס: והא גמר קדש קדש. הלי תנא גמר ממעשר דאי לא גמיר חומש בנטע רבעי מנ"ל אלמא מעשר ממי ניתן במתנה ור' יהודה היא: כשהוא סמדר. כשהעבדים נכרים לאחר שנפל הפרח וקמ"ל דכל זמן שהוא סמדר יכול לתתן במתנה שאין שם רבעי עליו ודלא כר' יוסי דאמר במס' ערלה אסור מפני שהוא פרי וקרינא ביה ערלתו את פריו: משך הימנו. אים מחבירו: נותן סלע. וקנה את המעשר שמשכו קנאו ולא אמרי' ברשות בעליו מעשר אייקר ולריך לאלוגו בשנים: מפני שמעשר שני שלו. שהמעשר ממון הדיוט ונקנה במשיכה: ונתן הכסף וקם לו. אין הקדש נקנה במשיכה דכתיב ביה ויסף חמשית כסף ערכך עליו וקם לו ואין אחר ואזקה קונין קרקעותיו ולא משיכה: את מעלעלין: הכי גרסינן לעולם ר' יהודה והכא הד סתמא והתם תרי סתמי. כר"מ סתם לן תרי זמני בשתי מקומות תנא רבה מסגה זו דכרם רבעי חדא בסדר זרעים (מעשר שני פ"ה מ"ג) והדא בעדיות (פ"ד מ"ה): הכי גרסינן ואי סתמא דוקא מה לי חד סתמא זמא כו': הואיל ותנן בבחירתא כוותיה. מסכת עדיות קרי בחירתא שכל דבריהם שעידו מפי הגדולים והלכה כמותן

מסורת הש"ס

א [עי' תוס' תמורה י. ד"ה לתמר]
ב מעשר שני פ"ה מ"ג פלה פ"ז מ"ו עדיות פ"ד מ"ה [תוספתא דמ"ש פ"ד]
ג [ב"מ ג. מנחות כב.]
ד מעילה כא. ה מע"ש פ"ד מ"ג [ב"מ נה:]
ו ב"ק סט. לעיל כה. [ס"ה:] חולין קי:
ז [לקמן נח: יב"ל]
ח מע"ש פ"ה מ"ה כ"מ נה: ט ערלה פ"א מ"ו [בסחים נב:] ברכות לו: י מעשר שני פ"ד מ"ו
כ [ע' תוספות שבת קנח. ד"ה ונתן]
ל יבמות קא:
מ שם
נ ברכות כו. [בכורות כו.]
ס [ועי' תוס' ברכות לה. ד"ה אחליה ותוס' ב"ק סט: ד"ה קרבן]

א תנן התם ᵃ בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר וכמדתה לכל רוח זכרים עולות נקבות זבחי שלמים אלא זכרים עולות הוא דהוו זבחי שלמים לא הוו אמר ר' אושעיא הכא בבא לחוב בדמיהן עסקינן והכי קאמר היישינן שמא עולות ורבי מאיר היא דאמר הקדש במזיד מתחלל וקדושת הגוף מי מתחלל ᵇ והתנן ᶜ אין מועל אחר מועל במוקדשין אלא בבהמה ובכלי שרת בלבד כיצד היה רוכב על גבי בהמה בא חבירו ורכב בא חבירו ורכב כולם מעלו היה שותה בכוס של זהב בא חבירו ושתה בא חבירו ושתה כולם מעלו ההיא ר' יהודה היא הא ר' מאיר מדרבי יהודה נשמע לרבי מאיר לאו אמר רבי יהודה הקדש בשוגג מתחלל וקדושת הגוף לא מתחלא לר"מ נמי אע"ג דהקדש במזיד מתחלל קדושת הגוף לא מתחלא התם לא קא מכוין לאפוקינהו לחולין הכא קא מכוין לאפוקינהו לחולין אימר דשמעת ליה לר' מאיר בקדשי קדשים בקדשים קלים מי שמעת ליה א"ל ההוא מרבנן ורבי יעקב שמיה קל וחומר קדשי קדשים מתחללים קדשים קלים לא כל שכן איתמר נמי אמר ר' חמא ᵍ בר' עקיבא אמר רבי יוסי בר' חנינא אומר היה ר"מ הקדש במזיד מתחלל בשוגג אין מתחלל אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים קל וחומר קדשי קדשים מתחללים קדשים קלים לא כל שכן

תהי

אמר רב אושעיא בבא לחוב בדמיהן. פירש בקונטרס אילו ולאי לא מקרבה ומיירי בבא להתחייב בדמיהם פי' אדם זה המוצאה קבל עליו לתקן כל הספק שעליה ורוצה להוציאה לחולין וה"ה היישינן שמא עולות ויביא ב' בהמות או ב' דמים ויאמר אם זו עולה תהא מחוללת על זו והאחרת תהא שלמי נדבה ואם היתה זו שלמים תהא מחוללת על זו והאחרת תהא נדבת עולה ורבי מאיר היא דאמר הקדש כו' משמע מתוך פי' הקונטרס דצריך שיחלל הקדוש שעל הבהמה המצאת על אותה שהביא ובדרך חילול דוקא וקשבר ר' מאיר דנפדין תמימים וקשה שהרי לא מצינו דסבר ר"מ דתמימים נפדין יותר משאר תמים ולא שייך זה כלל בפלוגתא דידיה ור' יהודה לכך פר"י דלעולם קסבר בעלמא דתמימים אינם נפדין כגון דרך חילול והכא מיירי שנתכוון לגזלה ולקנותה מיד המקדיש ולזבות בה ולשמוח בה ובכה"ג שרי ואחר שהוציאה לחולין עלה בדעתו לחוב בדמיהן כדפרישית:

אין מועל אחר מועל. פי' בקונטרס אין מעילה זו אחר זו בקרן אחד של הקדש דכיון שמעל בה הראשון יצא לחולין אלא בהמה וכלי שרת בלבד תימה דבהיספתא דמעילה (פ"ב) תניא קרדום של הקדש ביקע בו ובא חבירו וביקע בו כולן מעלו נתנו להבירו והבירו להבירו הוא מעל והבירו מותר לבקע בו לבתחילה והשתא היכי דמי אי הוי הרדום כלי שרת כי נתנו להבירו אמאי לא מעל חבירו הא אמרינן יש מושל אחר מועל בכלי שרת ואם איתה כלי שרת אמאי אמר כולן מעלו הא אין מועל אחר מועל אלא בהמה וכלי שרת בלבד ויש לומר דלעולם מיירי בקרדום שאינה כלי שרת ולא קשה מידי דהא דאמרינן הכא דאין מועל אחר מועל הייגו כשהוא שבור שהכלי של הבירו זאז הוא מתכוין לגזלה היכא דנתנו להבירו כדין שליחות יד בפקדון דהיכא דמתכוין להוציאו מרשות לרשות נקרא גזלן על כל הפקדון אפילו לא הוציאן אלא מקצתן אבל אי דתוספתא דקאמר בא חבירו וביקע בו ובא חבירו וביקע בו כולן מעלו מיירי בכל אד ואד יסבור שהוא שלו ואינו מתכוין להוציאו מרשות לרשות אלא ליהנות ולהניחו אחר ההגאה ואז כשיהנה לא יטעול אלא כפי עובדת הנאה שיש לו במלאכה ומשום הכי אמרינן שלא יצא לחולין ומעלו כולן אבל נתנו להבירו והבירו להבירו לא מעל אלא הראשון שהוציאו מרשות לרשות ד ונהי נמי דסבר שהיא שלו מ"מ מתכוין הוא להוציאו מרשותו לרשות חבירו ולפיכך צ"ל בא חבירו וכבר עליו ובא חבירו וכבר עליו כולן מעלו ואע"ג שנתכוון לגזלו ולהוציאו מרשות לרשות דאל"כ מאי איריא בהמה וכלי שרת אפילו בקדשי בדק הבית יש מועל אחר מועל היכא דאינו מתכוין להוציאו מרשות לרשות אלא ליהנות ממנו ולהנאה כדפרישית אלא לעולם מיירי שמתכוין לגזלה ואפ"ה אמרינן דכולן מעלו כדפרישית ורחיה לחלק בין הנאה מדבר שסבור שהוא שלו לדבר שהיה סבור שאינו של אחרים מהיות דאמרינן (מעילה דף כ.) גבי נעל אבן או קורה של הקדש לא מעל נתנה להבירו הוא מעל והבירו לא מעל ופריך מכדי משקל שקלה מה לי שקלה הוא מה לי שקלה הבירו ומוקי ריש"ל דלא מעל בתכיים מטורות לגזבר שאינם יוצאים מרשות הקדש וגם הגזבר לא נתכוון לגזולה אלא ליהנות מהם דסבור שהם שלו וסיפא דקתני הוא מעל מיירי שנתכוון להוציאם מרשות לרשות כדקתני נתנם לחבירו הוא מעל ועוד רחיה מההיא דפרק אלו נערות (בתוכות לד:) דקאמר התם הניח להם אחיהם פרה שאולה כסבורים הם דשל אביהם היא עבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר בזול אבל אבל כסבורים שהיא דפקדון ועבחוה ואכלוה משלמין דמי בשר שלם אם כן מצינו חילוק בין סבור שהוא שלו לסבור שהוא של אחרים:

קדשים קלים מי שמעת ליה. אם היא של קדשים קלים מה תקנה נעשה לה אפילו נתכוון לגזלה לא תצא לחולין כיון דליכא מעילה בהן דכשלמא קדשי קדשים כגון בדק הבית ותעלת דין הוא שיצאו לחולין על ידי מעילה שמועל בהן ואם תאמר מאי קשה ליה ולא יוציאנה לחולין אלא יביא בהמה אחרת ויאמר אם זו עולה הרי אני עושה וזו תהא עולה תחתיה ואם היא קדשים קלים כגון שלמים היא עצמה תהא שלמים ולא יקריב אלא היא ואחרת לעולת נדבה ויש לומר דאי אפשר למיעבד הכי שהרי יש לספק בבהמה זאת הנמצאת משום הספק בכור ומעשר אלא הושוו

מתנותיהם

ᵃ תנן התם בהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר כו' זכרים עולות. משום דהיישינן שמא מירושלים יצאת ורוב בהמות עולות ממנה זכרים סם ואיכא לספוקי בכל זכרים שהיא ראויה להם הילכך זכר הוזי לעולה מספקא לעולה ולקמן פריך עלה:

נקבות זבחי שלמים. דאילו בעולה ליכא לספוקי: שלמים לא הוו. בתמיה דאלמא שלמים היא והיכי מקריב לה עולה: אמר רבי אושעיא בבא לחוב בדמיהן עסקינן. כלומר איהי ודאי לא קרבה וה"ק אם בא אדם זה לעשות לה תקנה ובא לקבל על עצמו חוב כל דמיה שהיא בספק ולהוציאה לחולין ולהקדים את דמיה אם זכר הוא נתחייב לקח בדמי עולה דהיישינן שמא עולות הן: ורבי מאיר היא דאמר. במתניתין (לעיל דף נב:) הקדש במזיד מתחלל ויכול זה להוציאן לחולין מזיד ויתפסו הדמים בקדושתם ועל ידי תגאי יביא שני דמים אחד לעולה ואחד לשלמים ויאמר אם עולה היא הרי היא מתחלל על זו והשני יהא שלמי נדבה ואם שלמים היא הרי היא מחוללת על של שלמים והשני לנדבת עולה: וקדושת הגוף. דקדשי מזבח מי מתחללת בלא מזיד: אין מועל אחר מועל. אין שתי מעילות זו אחר זו בקרן אחד של הקדש דכיון שמועל בו הראשון יצא לחולין: אלא בהמה. של קדשי מזבח הראויים לקרבן לפי שאין יוצאה לחולין כשהיא תמימה וכן כלי שרת: ההיא ר' יהודה היא. מדקתני אין מועל אחר מועל אלמא מקמא הוא דקפיק לחולין אע"ג דשוגג הוא דאי מזיד ליכא מעילה ואלא סברא לרבי יהודה הוא דשמעת ליה דאמר בשוגג מתחלל: הא רבי מאיר היא. הך מתניתין דתקלים דבהמה שנמצאת כרבי מאיר מוקמינן לה דאמר הקדש מתחלל במזיד ואפילו קדושת הגוף נמי מתחלל: ופרכינן מדר"י נשמע לרבי מאיר. בחילול מזיד דהא פלוגתייהו ליתא אלא במזיד ושוגג אבל בקדושת הגוף וקדושת דמים אין מחלוקת ביניהם בראוהו הקדש אין מתחלל לר' יהודה בשוגג אין מתחלל במזיד לר' מאיר: לאו א"ר יהודה הקדש בשוגג מתחלל. והיא עיקר חילול וקאמר דקדושת הגוף לא מתחללין שוגג: לר' מאיר נמי. דקאמר עיקר חילול הקדש במזיד קדושת גוף לא אמר דאתחל: ומשני התם לא מכוין לאפוקינהו לחולין בו'. כלומר חילול דמזיד לר' מאיר עדיפא מחילול דשוגג לר' יהודה דאילו שוגג לא מכוין לאפוקינהו לחולין וגזירת הכתוב הוא מדמחייבים דאמאת קן ן מעילה הילכך קדושת הגוף לא מיתחיל אבל חילול מזיד לר' מאיר מכוין לאפוקינהו לחולין הילכך קדושת הגוף נמי מיתחלא: אימר דשמעת ליה לר' מאיר בו'. אדרבי אושעיא פריך דאוקמא ההיא דתקלים כר"מ אימר דשמעת ליה לר"מ דאמר הקדש במזיד מתחלל בקדשי קדשים כגון קדשי הבית דהיינו סתם הקדש והוא הדין לקדשי קדשים דכולהו הוי לגבוה כקדשי בדק הבית: בקדשים קלים מי שמעת ליה. וסתיא דבהמה איכא לספוקי נמי בקדשים קלים ואיכא שמעת ליה לרבי מאיר דמתחללין במזיד:

קנח ᵃ מיי' פ"ו מהלי' מעילה הלכה ב

קיט ᵇ מיי' פ"ו מהלי' מעילה הלכה ד

מסורת הש"ס

ᵃ שקלים פ"ו מ"ד
ᵇ משנה יבמות נ [אמר רב"ל בר שקבא]
ᵍ ע' כת"ם

מתנותיהם ומתנות של שלמים שעושין שתי מתנות וכבור ומעשר מתנה אחת ולא יכול להקריבה אלא צריך להמתין עד שיתמומם ולא רצה לתרן שימתין לה עד שיתמומם ואז יאמר אם שלמים תהא מחוללין על מעות הללו דנהי דקדשים קלים אינם מחוללים היינו כל זמן שהם תמימים משום דמשמע ליה לרבי יוסעיה הא דקתני זכרים עולות ונקבות זבחי שלמים הוי מיד שמצא הבהמה מצי למיעבד הכי כלא המתנה עד שיתמומם: דמייתי נמי תודה. וא"ת ואמאי צריך לבביא בהמה אחרת לתודה באותה עצמה שיעשה זבחי שלמים יתנה ויאמר אם אינה שלמים תהא תודה ואי משום המתנות הוו שוין ואי משום דלא שוו בהכילתן דשלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד ותודה ליום ולילה ואין מביאין קדשים לבית הפסול ע"כ האי תנא קסבר דמביאין מדקתני כשמוך פסח אלא בזמנו שלמים ואע"ג דפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה ושלמים נאכלים לב' ימים ולילה אלמא לא חיישי מן האכילה וי"ל משום דתודה בעי לחם וא"ת לייתי לחם ויתנה אם היא תודה הרי לחמה ואם היא שלמים תהא הלחם נדבה הא אין לחם בא נדבה והולין בעזרה הוא כדתמרינן בפרק התודה (מנחות דף פ:):

ודילמא אשם הוא. וא"ת ויתנה באותן של שלמים דהא שוו במתנות ואי משום סמיכה דשלמים עשוין סמיכה ואשם אין עשוין סמיכה הא סמיכה לא מעכבא ואי משום אכילה הא קסבר דמביאים קדשים לבית הפסול ויש לומר דאין להתנות אשם בשלמים שהרי שלמים עשוין נסכים ואשם אין עשוין נסכין ואין לומר שיתנה לנסכים ויאמר אם היא נדבה שהרי אין נסכי חובה ונסכי נדבה לספליס ונסכי נדבה מזלפן על גבי איסים ה: **ודילמא** אשם נזיר ואשם מצורע הוא. ואם תאמר אשם מצורע מיהא יתנה בשלמים שהרי שוין הן בנסכים ויש לומר דעיקר קושיא מאשם נזיר ואשם מצורע נקט אגב אשם נזיר עוד וי"ל דבאשם מצורע איכא השתא אחריתא שאריך ליתן מדמו על בהונות מצורע והכא ליכא מצורע עוד אמר ה"ר שמשון מקולי דאין לומר שיתנה אשם בשלמים דשמא היום או למחר ידע בעל האשם שנאבד האשם ויביא אחר תחתיו ולא ידע שנמצא ויביא אותו שיביא הולין לעזרה משום דהוי אשם שנתכפרו בעליו באחר (ולמיתה) [ולרעייה] חזלא והשתא ניחא דלא מצי להקשות מידי אבל בעולה ליכא למיחש להא אם יביא עולה אחרת שהרי עולה בא נדבה: **אלא** בזמנו הוי שלמים. וא"ת כיון דמזהר זהירי בפסח איך יבא לידי פסח שלא בזמנו וי"ל דלפעמים הפסח חולה ומפרים אחר או שמא מיירי בפסח שנשמתו בעליו אי נמי כגון שהפרים שני פסחים לאחריות שעכשיו לא נקרב אלא אחד מהן ונשאר אחר זמנו: **אשתכח** בת שתי שנתה מאי. אבל לעיל גבי אשם לא מצי למיבעי אשתכח בת שתי שנים מאי לפי שנוכל לומר שיהיה תקנה ברעייה דכל שבחטאת מתה באשם רועה ואם כן תרעה עד שתסתאב והדמים יהיו לקיים המזבח אבל בחטאת אין בה תקנה כלל ומשום הכי בעי גמרא ומאי תקנתיה וא"ת לעיל דקאמר זכרים עולות ליהוס דילמא שעירי רגלים ואשי הדשים שהם חטאות לבור והם זכרים וא"כ אמאי לא בעי גמרא לעיל כי הכא דילמא חטאות נ"ל דלהא ליכא למיחש דהא לב ב"ד מתנה עליהם שאם נאבדו יהיו הולין: **אין** לוקחין בהמה במעשר שני. פירש בקונטרס חוץ לירושלים משום דכתיב (דברים יד) ונתת הכסף בידך להתורה הקפידה בכסף צורה ועוד שמא תכשל בעורה הדרך ולא נהירא דהא דבעינן כסף צורה היינו דוקא דרך חילול כגון לקנות דבר שאינו אוכל שאז צריך לחזור ולמכור אבל במקום להוליך בהמה ולאוכלה בירושלים שרי ולא בעינן כסף צורה והכי נמי אמר בהגזול קמא (ב"ק דף לז:) מי שיש לו מעות בכבל שאינם יוצאין בירושלים זכין בהמה בכבל וממטי לה בירושלים אלמא לא בעינן כסף צורה מיהו לגיסא דשמא תכשל לא קשה כולי האי דאיכא למימר דיותר עוד לקנות בהמה ולהעלותה לירושלים ואע"ג שמתכשל מעורה הדרך מלבביא המעות של בכל שאינם יוצאים בירושלים אבל לגיסא דכסף צורה קשה עובא בדפרישית לכך נראה לר"י לפרש דהיינו טעמא דאין לוקחין בהמות כו' גזירה שמא יגדל עדרים עדרים והכי נמי אמרינן בפרק לולב הגזול (סוכה דף מ:) דקאמר התם משות מעשר שני מתחללין על בהמה פיה ושוף בין חיים בין שחוטים דברי ר' מאיר וחכמים אומרים על שחוטים מתחללין על חיין אין מתחללין ומשיק מחלוקת בזכרים אבל בנקבות דברי הכל אין מתחללין על היין שמא יגדל מהם עדרים ובזכרים פליגי אי גזרינן זכרים אטו נקבות אי לא דרבי מאיר לא גזר ורבנן גזרי והכא דקאמר אין לוקחין גזירה זכרים אטו נקבות ואם תאמר כיון דטעמא הוי משום גזירה אמאי קאמר התם לגון מתחללין דמשמע אפילו דיעבד לא מהני ואם אמר בכל דוכתי דכל דבר שהוא דרבנן בדיעבד מהני ואם כן מתחללין מיבעי ליה דכותיה אמרינן בפרק הזהב (כ"מ דף מה:) דקאמר התם אלא מאי דרבנן אין מתחללין אין מהללין מבעי ליה ויש לומר כיון דבהיא דלולב הגזול יש תקנה לעשות לומר יחזרו דמיפ

למקומן כדקאמר הכא משום הכי קאמר דאפילו דיעבד לא מהני דאי אמרינן מהני כך לי דיעבד כמו שהיה עושה אותו בתחלה

ואם

מסורת הש"ס

א [פירוסו ע' בפרק"ו שירוכין סו.]
ב תוספתא דמלה פ"ק מנחות עח.
בכת ד. וע"ע כי בשירוכין לב: אמר ריחא ליה לחבר דליעבד איסורא זועא ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה
ג [ע' תוס' זבחים עה: ד"ה איכא בן בנה]
ד תוספתא דמעשר שני פ"א [ע"ס]
ה [וע' היטיב תוס' מנחות לא: ד"ה דמייתי]
וכו' [תוס' חולין כג: ד"ה דאמר ומליה ליעבד]

תהי בה ר' יוחנן. בשא דרבי אושעיה: וכי אומרים לו לאדם כו'. דכל בהמות מוזבח אסור לחללה תמימה שנאמר אם בבהמה שמאלה ופדה בערכך ואמר מר (מנחות דף קא.) בבעלי מומין שנפדו שכתוב מדבר יכול יופדו על מום עובר כו' וזה שבא לימלך ולחוב בדמיה נאמל לו עמוד וחטא ולחללה מזיד בשביל שתזכה לתקן הקרבתה של בהמה זו: אלא אמר רבי יוחנן. הא דקתני זכרים עולות לא היא ולא דמיה קרבין בעודה תמימה אלא ממתין לה עד שתומם מום קבוע ויהא מותר לחללה ומייתי שתי בהמות חדא לעולה וחדא לשלמים ומתנה אם זו עולה תהא זו עולה תחתיה והבירתה שלמי נדבה ואם זו שלמים תהא זו שלמים תחתיה והבירתה עולת נדבה: דמייתי נמי תודה. ומתנה: ודילמא אשם הוא. וליכא למימר דמייתי נמי באם דאין אשם בא נדבה: ומשני אשם בן שתי שנים דאשם גזילות ומעילות וספחה תלוסה כתיב בהן חיל והאי מתני' דאשתכח בן שנה וליכא לספוקי באשם: ודילמא אשם נזיר או אשם מצורע. דכתיב בהו כבש: בזמנו. כל זמן שהוא ראוי לפסח: שלא בזמנו. עבר זמנו: שלמים הוא. והא מייתי שלמים: למאי הלכתא. תירולא הוא כלומר למאי הילכתא אתיא לספוקינהו בבכור ומעשר למיכלינהו במומו שספק בכור וספק מעשר נאכלין במומן לבעלים שרי אין להם פדיון וכי נמי לכשנפדו נאכלין במומן ואוכלן בתורת בכור ומעשר שאין נשחטין באיסור ואין נשקלין בליטרא: חטאת בת שנתה. היא דכתיב (ויקרא ה) נקבה מן הצאן כשבה וכל כשבה (בן שנה) [בת שנתה] היא: ואישתכח בת שתי שנים. ובשמה דמתניתין בבת שתי שנים עסקינן: עז בת שנתה לחטאת. ליטנא דקרא (במדבר טו) לסימנא בעלמא נקט כלומר אם בת שנתה היא מקריבה חטאת: חטאת שלקא דעתך. דילמא לאו חטאת היא ואיכי קריבה ותנאי נמי ליכא דחטאת לא קרבה נדבה: כחטאת כונסה לביפה והיא מתה מאיליה. כדין חטאת שאינה ראוי ליקרב כגון חמש חטאות דאזלו למיתה (תמורה טז.): לביפה. לאו דוקא אם שמא כיפה היתה מתוקנת לכך: והיא מתה. שאין מותרין לה מזונות: אין לוקחין בהמות במעות מעשר שני. חוץ לירושלים דכתיב (דברים יד) ונתת הכסף בידך ועוד שמא תכשל בטורח הדרך:

בשוגג

א תהי בה ר' יוחנן ב וכי אומרים לו לאדם עמוד וחטא בשביל שתזכה אלא א"ר יוחנן ג ממתין לה עד שתומם ומייתי שתי בהמות ומתנה אמר מר זכרים עולות דילמא תודה היא ד דמייתי נמי תודה והא בעיא לחם ה דמייתי נמי לחם ודילמא אשם הוא אשם בן שתי שנים ו ואישתכח בן שנה ודילמא אשם מצורע הוא אשם נזיר הוא לא שכיחי ודילמא פסח הוא פסח בזמנו מזהר זהירי ביה ושלא בזמנו שלמים הוא ודילמא בכור ומעשר נינהו למאי הילכתא למיכלינהו במומן ח הכי נמי במומן מתאכלי אמר מר נקבות זבחי שלמים דילמא תודה היא ט דמייתי תודה והא בעינן לחם י דמייתי נמי לחם ודילמא חטאת היא חטאת בת שנתה ח ואישתכח ג בת שתי שנים ודילמא חטאת שעברה שנתה לא שכיח אשתכח בת שנתה מאי תניא חנניא בן חכינאי אומר עז בת שנתה לחטאת לחטאת סלקא דעתך אלא אמר אביי כחטאת ט כונסה לביפה והיא מתה מאליה ד תנו רבנן לכיפה והיא מתה מאליה ד תנו רבנן במעות מעשר שני יא אין לוקחים בהמה ואם

בשונג. שגם ידע שהן מעות מעשר שני יחזרו למיס למקומם כופין המוכר להחזיר הדמים דמקח טעות הוא שאילו ידע שהן מעות מעשר לא היה לוקחה דעריחא ליה מילתא להוליכם לירושלים ומעות הוה ניחא ליה לאמעוייהו וא"ת מה קנס הוא למוכר בהך אדרבה ריוח הוא לו שיפסד לעלות לירושלים כי המעות של מעשר שני אינן בידו דאמרינן יחזרו למקומם וי"ל דודאי קנס הוא לו מה שאנו אומרים יחזרו דמים למקומם דבלאו חזרת המקח יכולים לפטרו מלהעלות המעות לירושלים שהיינו מצריכים הלוקח להלל קדושת מעות המעשר שביד המוכר מאחר שהמוכר לפניו והיה הלוקח מעלן לירושלים והיינו דפריך ליקנסיה ללוקח שיאכל כנגדן בירושלים ויקלל עליהם קדושת מעות המעשר שביד המוכר:

במזיד תעלה ותאכל במקום. וקשה כמאן אתיא הך ברייתא אי כרבנן הא אמרי ד אף מתחללין אפי' דיעבד ואי כר' מאיר אפי' לכתחילה מחללין דהכי איתא בתוספתא דמסכת שביעית (פ"ו) דקתני אחד שביעית ואחד מעשר שני מחללין על היין ושוף ועל הבהמה בעלת מום והא דנקט לעיל מתחללי במלתיה דר' מאיר דמשמע דיעבד משום רבותא דרבנן נקטה לאשמועינן דאפי' דיעבד אין מתחללין ואומר ר"י דאתיא כרבנן ולכך מתחלל הכל על בהמה דמיירי בתמימה דחזיא לשלמים ויביא אותה לירושלים ויאכלם בתורת שלמים והתם מיירי בבעלת מום דלא חזיא לשלמים ולכך אין מתחלל בדיעבד גזירה שמא יגדל עדרים עדרים והכי נמי איתא בתוספתא דמעשר שני בהך ברייתא דקתני במילתיה דרבי יהודה אם היתה בעלת מום או שהיו פירותיו עומדין בין בשונג בין במזיד יחזרו דמים למקומם ומהדיא דהגוזל קמא (ב"ק דף לז:) דקאמר זבח בהמה וממעי לה התם שמא אתיא כר' מאיר דאמר מותר להלל לכתחילה אי נמי כרבנן ואפילו לכתחילה ומשום תקנת מעות בכל שאינם יוצאים להדיא בירושלים ה: **אבל** במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין. פי' בקונטרס שלקחה לאוכלה חוץ לירושלים בין שונג בין מזיד אלא אמתכוין להוציא לחולין קאי דאם כן אלא שונג הוא והאי מתכוין דקתני אמזיד קאי וה"ק אכל לקחה לשם חולין במזיד יחזרו דמים למקומם משום דמקח טעות הוא ומזיד דקנסינן ליה למוכר כדאמרינן לקמן אלא עכברא גנב אלא חורא גנב ופריך והאמר תנן ר' יהודה אומר במזיד קידש פירוש כיון דטעות ליכא משום קנסא לא אמרו רבנן דליבטל יודע שהמעות מתחללות על הבהמה וחולין הן בידו ומוכר על לפני עור לא תתן מכשול שהשלוקח יקח מעות משלו ויאמר כל מקום שהמעות ביד מוכר יהו מחוללות על אלו ויעלה ויאכלם בירושלים: אלא מתני' באשה חבירה עסקינן דידעה, שאין מעשר שני מתחלל ע"י קידושים ועולה ואוכלתן אכל סתם מוכר לא ידע שאין מעשר מתחלל על בהמה גמאה: כי התם. כדאמרן גבי לוקח בהמה מהורה מזיד:

ואם לקח בשונג יחזרו למיס למקומם. פי' בקונט' לכופין המוכר להחזיר הדמים דמקח טעות הוא דאם היה יודע שמעות מעשר הן לא היה לוקחה דעריחא ליה מילתא להוליכה לירושלים והמעות הוה ניחא ליה לאמעוייהו וא"ת מה קנס הוא למוכר בהך אדרבה ריוח הוא לו שיפסד לעלות לירושלים כי המעות של מעשר שני אינן בידו דאמרינן יחזרו למקומם וי"ל דודאי קנס הוא לו מה שאנו אומרים יחזרו דמים למקומם דבלאו חזרת המקח יכולים לפטרו מלהעלות המעות לירושלים שהיינו מצריכים הלוקח להלל קדושת מעות המעשר שביד המוכר מאחר שהמוכר לפניו והיה הלוקח מעלן לירושלים והיינו דפריך ליקנסיה ללוקח שיאכל כנגדן בירושלים ויקלל עליהם קדושת מעות המעשר שביד המוכר:

במזיד תעלה ותאכל במקום. וקשה כמאן אתיא הך ברייתא אי כרבנן הא אמרי ד אף מתחללין אפי' דיעבד ואי כר' מאיר אפי' לכתחילה מחללין דהכי איתא בתוספתא דמסכת שביעית (פ"ו) דקתני אחד שביעית ואחד מעשר שני מחללין על היין ושוף ועל הבהמה בעלת מום והא דנקט לעיל מתחללי במלתיה דר' מאיר דמשמע דיעבד משום רבותא דרבנן נקטה לאשמועינן דאפי' דיעבד אין מתחללין ואומר ר"י דאתיא כרבנן ולכך מתחלל הכל על בהמה דמיירי בתמימה דחזיא לשלמים ויביא אותה לירושלים ויאכלם בתורת שלמים והתם מיירי בבעלת מום דלא חזיא לשלמים ולכך אין מתחלל בדיעבד גזירה שמא יגדל עדרים עדרים והכי נמי איתא בתוספתא דמעשר שני בהך ברייתא דקתני במילתיה דרבי יהודה אם היתה בעלת מום או שהיו פירותיו עומדין בין בשונג בין במזיד יחזרו דמים למקומם ומהדיא דהגוזל קמא (ב"ק דף לז:) דקאמר זבח בהמה וממעי לה התם שמא אתיא כר' מאיר דאמר מותר להלל לכתחילה אי נמי כרבנן ואפילו לכתחילה ומשום תקנת מעות בכל שאינם יוצאים להדיא בירושלים ה: **אבל** במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין. פי' בקונטרס שלקחה לאוכלה חוץ לירושלים בין שונג בין במזיד אלא אמתכוין להוציא לחולין קאי דאם כן אלא שונג הוא והאי מתכוין דקתני אמזיד קאי וה"ק אכל לקחה לשם חולין במזיד יחזרו דמים למקומם משום דמקח טעות הוא ומזיד דקנסינן ליה למוכר כדאמרינן לקמן אלא עכברא גנב אלא חורא גנב ופריך והאמר תנן ר' יהודה אומר במזיד קידש פירוש כיון דטעות ליכא משום קנסא לא אמרו רבנן דליבטל יודע שהמעות מתחללות על הבהמה וחולין הן בידו ומוכר על לפני עור לא תתן מכשול שהשלוקח יקח מעות משלו ויאמר כל מקום שהמעות ביד מוכר יהו מחוללות על אלו ויעלה ויאכלם בירושלים: אלא מתני' באשה חבירה עסקינן דידעה, שאין מעשר שני מתחלל ע"י קידושים ועולה ואוכלתן אכל סתם מוכר לא ידע שאין מעשר מתחלל על בהמה גמאה: כי התם. כדאמרן גבי לוקח בהמה מהורה מזיד:

ואם לקח בשונג יחזרו דמים למקומם במזיד תעלה ותאכל במקום אמר רבי יהודה במה דברים אמורים במתכוין ולקח תחילה לשם שלמים אבל במתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין בין שונג בין מזיד יחזרו דמים למקומם והאנן תנן [א] רבי יהודה אומר במזיד קידש [ב] אמר רבי אלעזר אשה יודעת שאין מעות מעשר שני מתחללין על ידה ועולה ואוכלתו בירושלים מתקיף לה ר' ירמיה והרי בהמה טמאה עבדים וקרקעות דאדם יודע שאין מעות מעשר שני מתחללין עליהן [ג] ותנן [ד] אין לוקחים בהמה טמאה עבדים וקרקעות במעות מעשר שני אפילו בירושלים ואם לקח יאכל כנגדן אלא הכא באשה חבירה עסקינן דידעה אמר מר אם לקח יאכל כנגדן ואמאי יחזרו דמיו למקומם כי התם [ה] אמר שמואל

כשברח

קסב
[ה] כ מיי' פ"ז מהל' מעשר שני הלכה יז

יהוה אחד

משרח השם

א לעיל נב: [בכורות ט:]
ב [בכורות ט:]
ג מעשר שני פ"א מ"ז
ד [סוכה מ:]
ה [נש"ע הישב תוס' סוכה מ: ד"ה שמא יגדל]

להוציא מעשר לחולין הוא בין שונג בין מזיד יחזרו דמים למקומם משום דמקח טעות הוא ומזיד דקנסינן ליה למוכר כדאמרינן לקמן לאו אלא עכברא גנב אלא חורא גנב ופריך והאמר תנן ר' יהודה אומר במזיד קידש פירוש כיון דטעות ליכא משום קנסא לא אמרו רבנן דליבטל יודע שהמעות מתחללות על הבהמה וחולין הן בידו ומוכר על לפני עור לא תתן מכשול שהשלוקח יקח מעות משלו ויאמר כל מקום שהמעות ביד מוכר יהו מחוללות על אלו ויעלה ויאכלם בירושלים: אלא מתני' באשה חבירה עסקינן דידעה, שאין מעשר שני מתחלל ע"י קידושים ועולה ואוכלתן אכל סתם מוכר לא ידע שאין מעשר מתחלל על בהמה גמאה: כי התם. כדאמרן גבי לוקח בהמה מהורה מזיד:

כשברח

כשברח. פי' הרא"ש דאין לוקחין עבדים: **הא לא ברח קנסינן למוכר.** כמו הוא דלעיל דאמר יחזרו דמיו למקומם שהוא קנסא למוכר שרוצה למכור בהמתו חוץ לירושלים דקנס הוא שיתחזור לו: **ונקנסיה** ללוקח. פירוש שיאכל כנגדו בירושלים ולא יתבטל המוכר ויצאין לחולין על ידי הלוקח אבל לפי' ריב"ח קשה מאי פריך אדרבה מוטב לקנסם המוכר להוציא איסור מידו מלקנוס הלוקח ושאר האיסור ביד המוכר כלומר המעות שלא נתחללו זמנא יאכלם חוץ לירושלים דכסבור נתחללו וי"ל דלדידיה הכי פריך וליקנסיה ללוקח שילך לבית המוכר ויאמר לו המעות שהן קדושין בידך תהא קדושתן על אלו ואז יצאו לחולין: **מתברא** לה דהיכא דאיכא איסור קנסינן ליה. פירוש והיינו המוכר שהרי המעות דמעשר ברשותו הוי קיימא ולפיכך קנסו ליה שיחזרו דמיו למקומם והיינו שלא מכר בהמתו וזה דוחק לפירוש ריב"ח דפירש דלעולם המעות שביד המוכר קדושים מקדושת מעשר ואריך להעלותן לירושלים א"כ אדרבה זכות הוא לו מהא דאמרן יחזרו דמיו למקומם דטוב לו שיחזור לו בהמתו מלהעלות דמיו לירושלים אבל לפירוש הר"ש ניחא לא זה קשה לפירוש הקונטרס לעיל דפי' גבי אבל מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין דהמעות יצאו לחולין והבהמה קדושה ועלה קאמר יחזרו דמיו למקומם ואם כן לפי סברא זו הוי ליה למקנסיה ללוקח למימר דיאכל כנגדו בירושלים שהרי איסור הוא ביד המוכר ואם תאמר לעיל דקאמר גמרא דקנסוהו ללוקח ויאכל כנגדו. מאי קנס הוא זה כי נמי אמר יחזרו דמיו למקומם אריך הלוקח להעלות המעות לירושלים וי"ל דהקנס הוי מזה דמסתמא לקח הבהמה ביוקר ממעות מעשר שני ליטער עצמו מלעלות לירושלים וכשנאמר לו שיאכל כנגדו בירושלים והמקח יהיה שלו יהיה לו הפסד גדול בלקיחת הבהמה בלקח: **המקדש** בערלה כו' אינה מקודשת. פירוש לפי שאיסור הנאה וא"ת אמאי אינה מקודשת הא שרי ליהנות ממנו שלא כדרך הנאתו דלאמר בפ' כל שעה (פסחים דף כד:) ואם לומר בכהן מיירי דליכא שום פרוטה אלא כדרך הנאתו אי נמי יש לומר דמיירי שפיר דאיכא שום פרוטה אף שלא כדרך הנאתו מ"מ כיון שהאשה סבורה שיש לה ליהנות דרך הנאתן ואינו כן לא סמכה דעתה והוי ב מקח טעות ואם תאמר ואמאי לא חשיב בהך מתני' פיגול ונותר וטמא ויש לומר דבקדשים לא קא מיירי והא דלא חשיב חמץ בפסח משום דקסבר רבי יוסי הגלילי דשרי בהנאה בפרק כל שעה (שם דף כג.) והא דלא חשיב עבודת כוכבים משום דלא שייך למיתני ביה מכרן וקידש בדמיהן מקודשת שהרי עבודת כוכבים תופסת דמיה וסביעית אחר הביעור: **מגין** שלא יצבע בו. תע"ג דאמרינן לא יהנה אצטריך לאשמועינן שלא יצבע דס"ל דשרי משום דחזותא לאו מילתא היא ואיצטריך לאשמועי' שלא יהליה דסלקא דעתך דשרי משום דמכלה אותו קמ"ל דאסור בכל ענין וכדרך הנאתו אבל שלא כדרך הנאתו שרי. [וע"ע היטב תוס' כ"ק קא. ד"ה ולא יצבע]:

א [מ"ר פ"ב מהלכות איסורי מזבח הל"א סמג עשין מח טוש"ע יו"ד סי' כח סעי' כא כב]

ב [מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות הל' ט סמג לאוין קמד טוש"ע יו"ד סי' רלד סעי' א]

ג [מיי' שם הל"ו סמג לאוין קמה טוש"ע יו"ד סי' רלו סעי' ג]

ד [מיי' שם פ"ד הל' כב סמג לאוין קמה]

ה [מיי' שם פ"ח הל"ו סמג לאוין קלט]

ו [מיי' פ"ח מהל' מעשה הקרבנות הל"ד סמג עשין סג טור ש"ע יו"ד סי' ו סעי' א]

ז [מיי' פ"ח מהל' מעשה הקרבנות הל"ד סמג עשין סג טור ש"ע יו"ד סי' ו סעי' ב]

ח [ל"ל ואם]

ט [ל"ל איסור הנאה בשמע עד כו' וכ"ל בשאר המקומות]

י [ל"ל הגלילי]

כ [ל"ל הגלילי עשית]

מסורת הש"ס

א ניזיון מזבח. ע"ש ערכין ל. ע"ש

ב נדרים מז:

ג ע"ז נד: סב.

ד ת"כ פרשת קדושים

פסחים כב: ע"ש כ"ק קא. ע"ש

ה חולין קטו.

ו [ל"ל מגלן]

ז מכילתא פ' משפטים כב:

ח [ל"ל ואם] ט [ל"ל והאי]

ט פסחים כא: ע"ש כ"ק מא. חולין קיב.

י [ל"ל איסור הנאה בשמע עד כו' וכ"ל בשאר המקומות]

כ ע"ז ב.

ל חולין עו: ע"ש כ"ק מא. ע"ש

מ מכילתא פ' משפטים

נ [ל"ל הגלילי עשית]

משברח וטעמא דברח הא לא ברח קנסינן למוכר
א ונקנסיה ללוקח לאו עכברא גנב אלא חורא גנב
ואי לא עכברא חורא מאי קעביד מסתברא כל
היכא דאיכא איסורא דתם קנסינן: מתני'
ב המקדש בערלה בכלאי הכרם בשור הנסקל
ובעגלה ערופה בצפורי מצורע ובשער נזיר ופטר
חמור ובשר בחלב וחולין שנשחטו בעזרה אינה
מקודשת ג מכרן וקידש בדמיהן מקודשת: גמ'
בערלה מנלן ד דתניא (ויקרא יט) **ערלים לא יאכל אין**
לי אלא איסור אכילה ה הנאה מנין שלא יהנה ממנו
ולא יצבע בו ולא ידליק בו את הנר ת"ל (שם)
וערלתם (את) **ערלתו לרבות את כולם: בכלאי**
הכרם: מנלן ה אמר חזקיה ג אמר קרא (דברים כב) **פן**
תקדש פן תוקד אש רב אשי אמר פן יהיה קדש
אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין אף כלאי
הכרם תופס את דמיו ויוצא לחולין אלא מחוורתא
כדחזקיה: שור הנסקל ו מנין ז דתניא ז ממשמע
שנאמר (שמות כא) **סקול יסקל השור אינו יודע**
שנבילה היא ונבילה אסורה באכילה מה ת"ל לא
יאכל את בשרו מגיד לך שאם שהטו לאחר
שנגמר דינו אסור באכילה בהנאה מנין ת"ל (שם)
ובעל השור נקי מאי משמע שמעון בן זומא אומר
כאדם שאומר לחבירו יצא פלוני נקי מנכסיו ואין
לו בהם הנאה של כלום ממאי דהאי לא יאכל את
בשרו להיכא דשחיט לאחר שנגמר דינו הוא
דאתא דילמא היכא דשחיט לאחר שנגמר דינו
שרי ח והא לא יאכל היכא דסקליה מיסקל הוא
דאתא וכדר' אבהו א"ר אלעזר ט דא"ר אבהו א"ר
אלעזר ה כל מקום שנאמר לא יאכל לא תאכל
ולא תאכלו אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה
עד שיפרט לך הכתוב כדרך שפרט לך כ בנבילה
הני מילי היכא דנפקא לן איסור אכילה מלא
יאכל הכא איסור אכילה מסקול יסקל נפקא
דאי ס"ד לאיסור הנאה הוא דכתיב נכתוב
קרא לא יהנה אי נמי לא יאכל את בשרו
למה לי אע"ג דשחטיה כעין בשר אסור
מתקיף לה מר זוטרא ואימא ה"מ היכא דבדק
צור ושחט בה דמיחזי כסקילה אבל שחטיה
בסכין לא מידי סכין באורייתא כתיב ועוד
ל תניא י בכל שוחטין בין בצור בין בזכוכית
בין בקרומית של קנה והשתא דנפקא לן
איסור אכילה ואיסור הנאה תרוייהו מלא
יאכל האי בעל השור נקי למאי אתא להנאת
עורו סלקא דעתך אמינא לא יאכל את
בשרו כתיב בשרו אסור ועורו מותר ולהנך
מ תנאי דמפקי ליה האי בעל השור נקי
לחצי כופר ולדמי ולדות הנאת עורו מנא
להו מאת בשרו את הטפל לבשרו ואידך
את

בשברח. המוכר שהדמיו בידו: ומתמהינן הא לא ברח קנסינן למוכר: אלא חורא גנב. אלמלא חור שהעכבר מלגיע גניבתו שם לא היה גונב: חורא מנא ליה. מאין לו הגניבה: **מתני'** המקדש בערלה כו'. דכולהו איסורי הנאה נינהו כדליף לה בגמרא: מכרן וקידש בדמיהם מקודשת. דאין הדמים נתפסין באיסור כדליף לקמן: **גמ'** מנלן. שאסורה בהנאה: מנין שלא יהנה ממנו. כגון שלא יצבע בו בפירי שרקוו ליצבע בו כגון קליפי אגוזין ושומר לפירי אסור בפירי: ולא ידליק בו את הנר. כגון מן שמן: אף כלאי הכרם תופס את דמיו. אלמה תנן במתני' מכרן וקידש בדמיהם מקודשת אלמא אין אוסרין את דמיהם: שהוא נבלה. שואל ושקלו ונבלה כבר למדנו מלא תאכלו כל נבלה (דברים יד) שאסורה באכילה: מגיד דאם שחטו כו'. ותרתי אשמועינן קרא שקול יסקל שאול ואם נשחט לא יאכל: להיכא דסקליה מסקל. ולאסריה בהנאה אתא דלא יאכל משמע איסורי הנאה כדרבי אבהו דמגבילה [לא] נפקא לן בה איסור הנאה שהנבלה פרט בה שכתוב היתר הנאה ולהכי כתיב בדידיה בהדיא לא יאכל ולא פרט אחרינו היתר ובעל השור נקי לדרשא אחרינא אתא לחלי כופר ודמי ולדות דלקמן: עד שיפרט לך הכתוב. דמדאיצטריך לפרט בנבילה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה למשריינה בהנאה ולא נכרה בו אלא לא תאכלו ס"מ לא תא' ל' איסור הנאה הוא ובפסחים (דף כב.) פרכינן עלה מובא: לגר בתוכם ל"ג ולשובל כוכבים במכירה ל"ג במילתיה דרבי אבהו דאי הוא סוס שבירה ליה דבריה ככתבן דוקא תו לא מלי ילף מינה דהיכא דלא פרט היתר ליתסר דהאי דבלא לאו אתא להיתר הנאה אלא להשמועינן דחילופא אסור. ה"מ. דשמעינן איסור הנאה מלשון אכילה היכא דנפקא לן איסור אכילה מינה דכיון דמגבעי ליה נמי לאזהורי אאכילה אלא כל הנאות בלשון אכילה דילפינן מגבילה אתם דלא יאכל איסור הנאה נמי משמע לבי' הכא דאיסור אכילה מקרא אחרינא נפיק ולא הולרך זה אלא להנאה למה לי לאפוקי הנאה בלשון אכילה ליכתוב לא יהנה אלא והלא לאכילה גופיה איצטריך ולהיכא דשחטיה: אי נמי לכתוב לא יאכל. ולשתוק את בשרו למה לי: בעין בשר. שנשחטו: ואימא ה"מ. דאשמעינן קרא דאפילו שחטו אסור היכא דבדק צור ושחט בה דאיכא איסור הנאה דמגבלה לא מלי נפיק דלאו נבלה הוא אבל שחיטת סכין לא: מידי סכין כתיבא באורייתא. אלא שחיטה וכיון דהכי הוא כי שחטה נמי בצור לאו סקילה היא אלא שחיטה ואסר לך הכתוב בשרו והוא הדין סכין: ולהנך תנאי דמפקי ליה מחצי כופר ואע"ג דמועד משלם להאי ובעל השור נקי. בב"ק (ד' מא:): לחצי כופר. שאם הרג את האדם נקי ולדמי ולדות. אם נגף אשה כופר שלם לא אמרינן תם ישלם חצי כופר כי היכי דגבי גיזקין משלם חצי נזק: (שמות כא) עונש יענש וגו'. הרס וילאו ילדיה אינו משלם דמי ולדות לבעל כמו שאדם המזיק משלם כדכתיב

את לא דריש. לריבוא: כי האי תנא. ספרים מלגורסן: היה דורש כל אתין שבתורה. לריבוא: פירש. שירא לרבות סוס דבר להשוותו למורא המקום: כפרה כתיב בה. כפר לעמך ישראל (דברים כא): בקדשים. וקדשים אסורין בהנאה סברי מועלין בהן

נ (ולא פרכינן אי מה קדש כו' דאין מסיבין על הסיקם): ציפורי מצורע. מכשירי במוך הן שהרי חוץ לעיל נעשית מלותה ולהכשיר את המצורע לבא במחנה: מכשיר בפנים. אמה מצורע: מכפר בפנים. כל הקרבנות: מכפר בחוץ. עגלה ערופה: מה בפנים עשה מכשיר ומכפר. לא חלק כן אמה מצורע לאחר אמות: משעת שחיטה. לאסרת המחוטה והמשולחת מותרת כדלקמן: משעת לקיחה. לאסרות שתיכן עד שיגלח המשולחת ויתרת בשלוחה: מעגלה ערופה. מה התם מיתסרא מחיים בקדשים אף כאן מחיים: ס"ג ועגלה ערופה מאימתי אמר רבי ינאי כו'. מאימתי נאסרת הוגיל ואין דמיה קדושין לא קדושת מזבח ולא קדושת בדק הבית אלא היא עומדת לעריפה: גבול שמעתי בה ושכחתי. מאימתי נאסרת: ירידתה לנחל איתן. היא הגורמת לה שם עריפה ואוסרתה: הבא מי אית לה גבול אחרינא. וכיון דילפינן לה איסור מחיים ע"כ קיחה היא דגרמה: כל. רבויא הוא: אשר. רבויא הוא: לאחר שחיטה מיבעיא. ולמה לי קרא למיסרה בשלמא לאיתסרא דמשולחת איצטריך קרא אלא איסורא דשחוטה למה לי: ואתיא שחיטה ומכשירה לה. עם באר עבודות והא נמי תתכשר לאחר גמר מלותה: טריפה. פסולה לעסרת מצורע דכתיב חיות (ויקרא יד): ונמצאת טריפה. קס"ד כשבדק בסימנים כמלאת שנטרפה בשחיטתה דאי אמרפה מעיקרא כגון ניקב קרום של מוח או שנתתכו רגליה לא שייך למיתני ומלאת: יקח זוג לשניה. אין צריך להביא שתים אחרות: והראשונה מותרת בהנאה. דקס"ד שחיטה היא דאפרה לה ושל לאו שחיטה היא: אמאי מותרת בהנאה. דלמא בשעת קיחה ראויה היתה ושיכן הותר איסורה: שנמצאת טריפה בבני מעיים. דבשעת קיחה לא הויא חזיא ולא חל עלה איסור: ר' יעקב סבר שחיטה שאינה ראויה. למלותה שמה שחיטה לאוסרה: מחיים לא מיתסרא. דאי איתסרא במאי פקע איסורה: תנאי היא. הני תנאי בברירא להו דקאמרת דלא מיתסרא ותנא דבי רבי ישמעאל דילף מכשיר ממכפר ס"ל דמיתסרא מחיים כמכפר: ואיפוך אנא. וזה אסר לא תאכלו לרבות את המשולחת: לא מצינו בעלי חיים שאסורין. איסור עולם:

א את לא דריש ב כדתניא שמעון העמסוני ואמרי לה נחמיה העמסוני היה דורש כל אתין שבתורה כיון שהגיע (דברים ו) לאת ה' אלהיך תירא פירש אמרו לו תלמידיו רבי כל אתין שדרשת מה תהא עליהם אמר להם כשם שקבלתי שכר על הדרישה כך קבלתי על הפרישה עד שבא ר"ע ולימד את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים: בעגלה ערופה: מנלן אמרי דבי ג רבי ינאי כפרה כתיב בה בקדשים: ציפורי מצורע: מנלן ד דתנא דבי רבי ישמעאל נאמר מכשיר ומכפר מבפנים ונאמר מכשיר ומכפר מבחוץ מה מכשיר ומכפר האמור בפנים עשה בו מכשיר כמכפר אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ עשה בו מכשיר כמכפר איתמר ה ציפורי מצורע מאימתי אסורים רבי יוחנן אמר ו משעת שחיטה ור"ל אמר משעת לקיחה ר' יוחנן אמר משעת שחיטה שחיטה הוא דאסרה לה ור"ל אמר משעת לקיחה ז מעגלה ערופה נפקא מה עגלה ערופה מחיים אף ציפורי מצורע מחיים ועגלה ערופה גופה מאימתי ז א"ר ינאי גבול שמעתי בה ושכחתי ונסבין חבריא לומר ח ירידתה לנחל איתן היא אוסרתה אי מה עגלה ערופה משעת לקיחה לא מיתסרא אף ציפורי מצורע נמי משעת לקיחה לא מיתסרי הכי השתא התם אית ליה גבול אחרינא הכא מי אית ליה גבול אחרינא איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש (שם יד) כל צפור טהורה תאכלו ח לרבות את המשולחת וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות את השחוטה ואי ס"ד מחיים אסורה לאחר שחיטה מיבעיא מהו דתימא מידי דהוה אקדשים דמחיים אסירי ואתיא שחיטה ומכשרה להו קמ"ל איתיביה ט ג שחטה ונמצאת טריפה יקח זוג לשניה והראשונה מותרת בהנאה ואי ס"ד מחיים אסורה הראשונה אמאי מותרת בהנאה א"ל הב"ע כגון שנמצאת טריפה בבני מעיה דלא חל עלה קדושה כלל איתיביה י שחטה שלא באזוב ושלא בעץ ארז ושלא בשני תולעת ר' יעקב אומר ד הואיל והוקצה למצותה אסורה ר"ש אומר הואיל ונשחטה שלא כמצותה מותרת עד כאן לא פליגי אלא מר סבר ה שחיטה כ שאינה ראויה שמה שחיטה ומר סבר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה דכ"ע מיהא מחיים לא מיתסרא תנאי היא דתנא ל דבי ר' ישמעאל נאמר מכשיר ומכפר מבפנים ונאמר מכשיר ומכפר בחוץ מה מכשיר ומכפר האמור בפנים עשה בו מכשיר כמכפר אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ עשה בו מכשיר כמכפר גופא כל צפור טהורה תאכלו י לרבות את המשולחת וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות את השחוטה ואיפוך אנא אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי לא מצינו מ בעלי חיים שאסורים מתקיף לה רב שמואל בר רב יצחק ולא הרי

מוס

כפרה כתיב בה בקדשים. דכתיב (דברים כא) כפר לעמך ישראל וקדשים אסורין בהנאה שהרי מועלין בהן תומה דבכריתות (דף ו.) מפיק ליה מוערפו שם שם תהא קבורתה וי"ל דתרוייהו צריכי דאי משום כפרה ה"א דוקא מחיים אסורה בהנאה כמו קדשים אבל לאחר עריפה מותרת כיון שנעשית מלותה להכי איצטריך וערפו שם ואי מוערפו שם לחוד ה"א דוקא לאחר עריפה אסורה בהנאה אבל מחיים לא להכי איצטריך כפרה אי נמי יש לומר דהא דקאמר הכא כפרה כתיב בה לא עיקר דרשא היא דהא איצטריך לדרשא אחריתי כדאמרינן בפ' קמא דחולין (דף יח.) דילמא עריפה היא וכי תימא מאי נפקא לן מינה כפרה כתיב בה בקדשים אלא עיקר דרשא דהכא הוי מוערפו שם ס: משעת שחיטה. פי' ומשולחת נמי תיסר משחיטת חבירתה עד השלוח ואין לפרש משעת שחיטה בשחוטה ובמשולחת ליכא איסור כלל דהא תנא לפורי מצורע דמשמע תרוייהו:

מי אית ליה גבול אחרינא. דאין לומר הכאת ליפורים כמו הורדת עגלה ערופה דהא הורדת עגלה ערופה כתיב בפרשה (דברים כא) והורידו זקני העיר את העגלה אבל הכאת ליפורים לא כתיב אבל לקיחה כתיבה דכתיב (ויקרא יד) ולקח למטהר: וזה אשר לא תאכלו לרבות השחוטה. וא"ת להך תנא איסור הנאה מנא ליה אליבא דחזקיה דאמר ע לא תאכלו לא משמע איסור הנאה וי"ל דגמרי איסור משולחת משחוטה מה שחוטה אסורה אף משולחת אסורה ואיסור דמשולחת הנאה הוא דמחיים לא שייך אכילה פ: שחטה. ונמצאת טריפה. פירש בקונטרס דקס"ד כשבדק בסימנין נמצאת שנטרפה בשחיטה כגון שנקב הוושט דאי נטרפה מעיקרא כגון ניקב קרום או נתתכו רגליה לא שייך למיתני נמצאת והיינו דקאמר גמרא אמאי מותרת בהנאה כלומר איסור שבה היכן הלך ומשני שנמצאת טריפה בבני מעיים ולא חל בשעת שחיטה צ אלא מקודם שחיטה ולהכי מוקי לה בטרפות דבני מעיים דאי הוה מוקי לה בטרפות שבחוץ וקודם שחיטה לא הוה קרי ליה נמצאת אלא השוטנו טריפה אבל בטרפות דבני מעיים נקרא שפיר נמצאת שהרי אינו נראה וקשה כי נמי נמצאת טריפה שנקבו הדקין שמא הטרפות בא אחר אלקיחה וא"כ אמאי מותרת תאסר הספק לכנ"ל דמעיקרא ס"ד שוהנו ונמצאת טריפה כגון שנקבו הדקין ופריך אמאי מותרת שמא אחר לקיחה היה ומשני שנמצאת טריפה בבני מעיים כגון שגיטל הכבד או טרפות אחרת בודאי היה מעולה: תנאי היא נאמר מכשיר כו' אף מכשיר האמור בחוץ עשה בו מכשיר כמכפר. פי' בקונטרס מכשיר הייגו ליפורי מצורע ומכפר עגלה ערופה תימה דהכא משמע דילפינן ליפורים דאסורים בהנאה מעגלה ערופה ובכריתות (דף כה.) משמע דילפינן עגלה ערופה מליפוריים ויש לומר דמעיקרא צריך למילף ליפורים משגלה ערופה דמה עגלה ערופה אסורה לכל הפחות משעת עריפה אף ליפור דמשולחת אסורה לכל הפחות איסור דשייך בה והיינו על כרחך מחיים קודם שנשתלחה וכיון דאשכחן איסור מחיים במשולחת אם כן שפיר ילפ. התם עגלה ערופה דנאסרת מחיים מליפור המשולחת ואחר כך ילפינן ליפור השחוטה דאסרה אף מחיים דהייט משעת לקיחה מעגלה ערופה:

הרי

קסט
ל מיי' פי"ל מהל' טומאת צרעת הלכה ו

קע
ב מיי' פי"ל מהל' טומאת צרעת הלכה ו

קעא
ג מיי' פי"ל מהל' טומאת צרעת הל"ט

קעב
ד ה ו מיי' שם הלכה ז

מסורת הש"ס
א [פסחים כט. וש"נ]
ב בכורות יז
כ"ק מא:
פסחים כב:
[חגיגה יב. ע"ש]
ג ע"ז כט:
חולין יח.
[זבחים ע:
מגילה כא.]
ד חולין קמ.
כריתות כה.
ע"ש
ה חולין פב.
ו [שי' חולין שם]
ז ג"ז שם
זבחים ע:
כריתות כה.
ח ספרי פרשת ראה [חולין קמ.]
ט נגעים פי"ד מ"ה
י תוספתא דנגעים פ"ח ע"ש
כ כתובות לד.
כ"ק עח. חולין פ. פד.
ל [חולין קמ. כריתות כה.]
מ ע"ז נד:
נ פי' כה"ס ורש"א
ס [וע"ע תוס' ע"ז כט: ד"ה כפרה וכחולין פב. ד"ה ת"ל תלמ]
ע [פסחים כא:]
פ [וע"ע תוס' כריתות כה. סד"ה תנאי הי"א]
צ ל"ל ולא רש"ל

הרי רובע ונרבע בעדים דבעלי חיים נינהו ואסירי להכי נקט עדים דאי על פי עד אחד אי על פי בעלים אינם אסורין להדיוט ואם תאמר לפי ר"ת דמפרש דשור הנסקל שרי בהנאה כל זמן שהוא חי אלא עד אחר הסקילה וכן נמי קאמר ברובע ונרבע אם כן קשה מהכא דמאי קאמר דבעלי חיים אסירי דמשמע אסורין בהנאה אף מחיים ולפי שיטתו לא נזכר כאן הנאה כלל אלא ה"פ לא מצינו בעלי חיים דאסירי כלומר שהוהיר הפתוב שלא לשוחטו כדי לאכול הבשר ופריך הרי רובע ונרבע דבעלי חיים נינהו ולא הזהיר הפתוב אלא לשוחטן כדי לאכול הבשר אבל ליהנות מהם כל זמן שהם חיים ודאי מותר מ: **כל** שעומד תוך העיר ויזרקנה חוץ לחומה. פי' הקונטרס דבשדה לא מהני שילוח דבעינן ושלח על פני השדה וקשה שהרי מצורע היה ונטהר חוץ לעיר שהרי אסור ליכנס לפנים מן החומה וי"ל דשמא אחר כפרה היה הכהן נושאה או הוא או שלוחו לעיר ומשלחה חוץ לעיר: **מה** שלי בשלך אסור. פי' בקונטרס אסור בהנאה לפי שאין להם מי יתירם דכיון דהוקדשו אינן יכולין להיות מותרים אלא ע"י זריקה מתרת בקדשים ואלו שנשחטו בחוץ אין מזרקין והקשה הר"מ דכמו כן מצינו שזריקה מוציאה מידי מעילה ואפ"ה אמרינן (מעילה דף יב.) קדשים שמתו יצאו מידי מעילה ואע"ג שלא מזרק הדם וכמו כן נאמר שהשחיטה תוציא מידי איסור אבר מן החי ויהיו מותרים באכילה לפיכך פירש הר"ם מה שלי בשלך אסור ואין להם תורת קדשים לעולת למזבח לעשות הבעלים אף שלך בשלי לא היה להם תורת חולין ולא הוו להתרה דשייך בהו דהיינו אכילה:

תלמוד לומר ושחטו ושחט אותו ושחט אותו. פי' בקונטרס דתלתי קראי לריכי חד לחיה וחד לעופות וחד לאיסור אכילה בדיעבד דמפרש גמרא אם אינו עניין לשחיטה תינהו לאכילה דלבעלי מומין לא איצטריך קרא אף לשחיטה דמפרש טעמא שהרי הוא מין הבשר והספר רואה להביאו מסברא ולא לריך קרא אע"ג דבחיה נמי קאמר מרבה אני את החיה שיהא בשחיטה כבהמה משמע דבלאו קרא מייתי לה ויש לומר דה"ק מרבה אני את החיה בדוחק אי לאו קרא אבל כיון דאיכא קרא נוקי בה קרא אבל בעלי מומין יותר טוב שכן מין הבשר ושמו בשחיטה עוד י"ל ת"ל ושחטו ושחט אותו ושחט אותו דמשמע דמצריך ג' קראי חד לבעלי מומין וחד לחיה וחד לעופות ואיסור אכילה בדיעבד נפקי לה מקרא דתמימים דכי היכי דנפקא לן דאסורי לאכול תמימים מוזבחת ואכלת כמו כן נמי אסור הני מאחר דנפקא לן דאסור לשוחטן בעזרה דנאמר דקרא דמה שאתה זובח קאי אכולהו:

תלמא

מוקצה ונעבד דבעלי חיים נינהו ואסירי כי אסירי לגבוה להדיוט מישרא שרי מתקיף לה רבי ירמיה הרי א רובע ונרבע בעדים דבעלי חיים נינהו ואסירי אלא אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי לא מצינו רוב בעלי חיים שאסורים דבי ר' ישמעאל תנא דא"ק (ויקרא יד) ושלח על פני השדה כשדה מה שדה מותרת אף האי נמי מותרת האי שדה להכי הוא דאתא ההוא מיבעי ליה לכדתניא ב ג שדה שלא יעמוד ביפו ויזרקנה לים בנבת ויזרקנה למדבר ושלא יעמוד חוץ לעיר ויזרקנה בתוך העיר אלא כל שעומד בעיר ויזרקנה חוץ לחומה ואידך א"כ ניכתוב קרא שדה מאי השדה שמע מינה תרתי ג רבא אמר ד לא אמרה תורה שלח לתקלה: בשער נזיר: מנלן דא"ק (במדבר ו) קדש יהיה גדל פרע שער ראשו ה גידולו יהיה קדוש אי מה קדש תופס את דמיו ויוצא לחולין אף שער נזיר תופס את דמיו ויוצא לחולין מי קרינן קודש קדוש קרינן: בפטר חמור: נימא מתניתין דלא כר"ש דתניא ג פטר חמור ו אסור בהנאה דברי ר' יהודה ור"ש מתיר אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לאחר עריפה ודברי הכל: בשר בחלב: מנלן ז דתנא דבי ר' ישמעאל (שמות כג לד) (דברים יד) לא תבשל גדי בחלב אמו ג"פ אחד ד איסור אכילה ואחד איסור הנאה ואחד איסור בישול מתניתין דלא כי האי תנא ח דתניא ר"ש בן ט יהודה אומר בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה שנא' (דברים יד) כי עם קדוש אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו ולהלן הוא אומר (שמות כב) ואנשי קודש תהיון לי מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה אף כאן אסור באכילה ומותר בהנאה: וחולין שנשחטו בעזרה: מנא הני מילי אמר ר' יוחנן משום ר' מאיר אמרה תורה שחוט לי בשלי ושלך בשלך מה שלי בשלך אסור י אף שלך בשלי אסור אי מה שלי בשלך ענוש כרת אף שלך בשלי ענוש כרת א"ק (ויקרא יז) ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' ונכרת על קרבן ענוש כרת על חולין שנשחטו בעזרה אין ענוש כרת איכא למיפרך מה לשלי בשלך שכן ענוש כרת אלא אמר אביי מהכא (שם ג) ושחטו (שם) ושחט אותו (שם) ושחט אותו תלתא קראי יתירי מה ת"ל לפי שנאמר (דברים יב) כי ירחק ממך המקום וזבחת ברחוק מקום אתה זובח ואי אתה זובח במקום קרוב פרט לחולין שלא ישחטו בעזרה ואין לי אלא תמימים הראוים ליקרב מנין לרבות בעלי מומין מרבה אני את בעלי מומים שכן מין כ המכשיר מנין לרבות את ל החיה מרבה אני את החיה שהיא בשחיטה כבהמה מנין ל לרבות את העופות ת"ל ושחטו ושחט אותו ושחט אותו יכול לא ישחוט ואם שחט יהא מותר ת"ל כי ירחק ממך המקום וזבחת ואכלת מה שאתה זובח ברחוק מקום אתה אוכל ואי אתה אוכל מה שאתה זובח במקום קרוב פרט לחולין שנשחטו בעזרה ואין לי אלא תמימים הראוים

מוקצה. בהמה שהוקלה לתקרובת ע"ז אסורה לגבוה כדאמר בתמורה (דף כח.) מן הבהמה להוציא את הרובע ונרבע מן הבקר להוציא את הנעבד מן הצאן להוציא את המוקצה נעבד שהשתחוה לה: רובע ונרבע בעדים. דכתיב סקילה ינתן דכתיב (ויקרא כ) והרגת את האשה ואת הבהמה ונרבע דכתיב (שם) ואת הבהמה תהרגו וילפינן לגיל (דף נו:) מהנגמר דינו לאסר ואפילו שחטו ולהכי נקט בעדים דאינו נסקל בעד אחד דאמר מר (בב"ק דף מד:) כמיתת הבעלים כך מיתת השור: יפה. חומתה על היה: בגבת. חומתה על המדבר ורחמנא אמר שדה: שעומד בתוך העיר ויזרקנה חוץ לחומה. מדכתיב ושלח את הצפור החיה אל מחוץ לעיר מכלל דעומד בעיר ומשלחה אל מחוץ דאי בעומד חוץ לעיר מאי ושלח אל מחוץ לעיר איכא הא מעיקרא קודם שילוח נמי הוה קיימא: רבא אמר. הבא הוא שהמשלחת מותרת דלא אמרה תורה שלח לתקלה שתהא למכשול עון וילכדהו אדם ויאכלנה וקרא דאמרן לעיל לרבות את המשלחת אמלכתא בעלמא היא: אמר קרא קדש יהיה. הסר וי"ו כתיב ל' למידרש ביה קודש הוא וזה א' מן הסלסה עשר במסורת הסריס: קדוש קרינן. להכי קרינן קדוש למשומי דמיו אמין דין קדושה עליו קודם משמע שם קדושה קדוש משמע הוא קדוש: פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון בבכורות: לאחר עריפה ודברי הכל. דאמר הותר ומודה רבי שמעון לאחר עריפה שהוא אסור וגמר עריפה עריפה מעגלה ערופה: ומותר בהנאה. דכתיב (שמות כב) לכלב תשליכון אותו: שחוט שלי בשלי. שחוט ובחי בחלרי דכתיב (ויקרא ז) ושחט את בן הבקר וגו': ושלך בשלך. דכתיב (דברים יב) וזבחת מבקרך ומצאנך וסיפיה דקרא בשעריך: מה שלי בשלך אסור. בהנאה דמי יתיר הנאה שנאסר בם מחיים אחרי שאין דמו נזרק: ושחטו ושחט אותו ושחט אותו מה ת"ל. שלש פרשיות הסמוכות זו לזו בשלמים בראשונה כתיב ושחטו פתח אהל מועד ובשתים כתיב ושחט אותו מת"ל אלו שלשה מיעוטין דמשמע מכולהו זה נשחט בעזרה ולא אחר: לפי שנאמר כי ירחק וזבחת. וכתיב הכתיר לנסיר בשר תאוה מביאנו לארץ וכסה יתרחקו מן המשכן לפי שבמדבר לא הותרו לאכול בשר בהמה הראויה להקרבה אלא על ידי הקרבה: בריחוק מקום. חוץ למקדש: אתה זובח. הוא שלך ואי אתה זובח בעזרה שהוא מקום הקרוב לו: ה"ג פרט לחולין שלא ישחטו בעזרה: אלא תמימים. ובראויה להקרבה הרתוב מדבר דאילו בשאין ראויה להקרבה לא איתסר בשר תאוה דידהו במדבר: שכן מין הבשר. לסקריב כיון דדמי להו בהכי אתי למיגמר ליה בהמה מליגו לאסור: שהיא בשחיטה כבהמה. ואיתקש הפסולי המוקדשין בפרשה זאת אך כאשר יאכל את הצבי וגו' ודרשינן ליה בשחיטת חולין (דף כח.) מה פסולי המוקדשין בשחיטה אף צבי ואיל בשחיטה וכיון דבשחיטה איתקש להו איכא למיגמר נמי מינה שלא תהא שחיטה בעזרה לכל דבר זביחה אסר רחמנא: מנין לרבות את העופות. שאין שחיטתן מפורשת בתורה: הכי גרסינן בתורת כהנים תלמוד לומר ושחטו ושחט אותו ושחט אותו והכי נמי גרסינן בספרי ופירושא חד לחיה וחד לעופות וחד לאיסור אכילה בדיעבד ודקתני מרבה אני את החיה הכי קאמר אי לא כתב קרא איכא למימר אתא לריבויא בדוחקא:

ת"ל בו'. כיון דאיתרבו סגי מיגייסו לענין איסור שחיטה איתרבו גמי לענין אכילה כתמימים: ואי אתה משליך לכלב וכו'. והכי מוקמינן חולין מיניה דאילו הכי קרא מיירי בבשר היולא חוץ ממחיצתו כגון עובר שהוליא את ידו בשחיטת אמו יצפינן לה (חולין דף סח.) מהאי קרא לאיסורא ובשר בשדה כגון שילא בשר חוץ למחיצתו בגלוי כשדה שאין לו מחיצה הרי הוא כטרפה ולא תאכלו ומיעט בסיפיה לכלב תשליכון אותו למעוטי חולין שנשחטו בעזרה ודרשי הכי אותו הוא דאסר ביליאת מחיצה ולכלב תשליכון אותו דמותר בהנאה ולא חולין שנשחטו בעזרה הנאסרין ע"י כניסת מחיצה דאסורין אף בהנאה: תניא המקדש בפטר חמור בו'. ברייתא היא: ר' שמעון אומר מקודשת. בפטר חמור מחייב ר' שמעון לטעמיה דאמר לעיל (דף נז:) מותר בהנאה: ובבשר בחלב. ר' שמעון לטעמיה דאמר לעיל (שם) ומותר בהנאה: ובחולין בעזרה. קסבר איסורו לאו דאורייתא לא איסור שחיטתו ולא איסור הנאתו ולא דרש בריחוק מקום הכי אלא מדרבנן דילמא אתי למימר קדשים שנפסלו לאחר שחיטה אין שלא נזרק דמן וקא מתסרי מיגייסו ואתי ליכנסו מקדשים שלא נזרק דמן: ישרפו. ולא סגי להו בקבורה אלמא איסורו מן התורה לאי מדרבנן מי מחמריגן כולי האי נמי דבבהמה גזור אטו פסולי המוקדשין דלא נימרו קדשים פסולין נקברים אלא היה אי עיקר איסור דידה לאו דאורייתא מהיכא תיתי שא ליכא למיגזר אטו קדשים ולמה היא בשריפה מ ואפילו בקבורה אלא ודאי איסורן מן התורה ושריפתן מדברי סופרים בבהמה גזור דילמא אתי למימר קדשים פסולין לקבורה ותתורף אמרה ישרפו ובהיא נמי גזרו שלא תתלוק בדין חולין שנשחטו בעזרה שסשו חכמים דבריהן בכל מקום שלא יפקפקו בסס: פלגא. קמתמן רגיל לחלוק על חבירו: הבא במאי עסקינן. דאמר ר' שמעון מקודשת שמצלת טריפה ור' שמעון לטעמיה דאמר לענין כיסוי הדם (חולין דף פח.) ואותו ואת בנו (שם דף פ.) ותשלומי ארבעה וחמשה (ב"ק דף עח.) שחיטה שאינה ראויה לאכילה לא שמה שחיטה וכל היום ואיסור הבא ע"י שחיטה אינו חל עליה הילכך איסור חולין הללו ע"י שחיטה בא עליה והא לאו שחיטה היא: את הטריפה. טריפה הנוכרת: מנלן. דלא תפסי דמייהו: שאתה מהייה. גרסי': יצא בשר, מקדושת שביעית דבפירות גופייהו כתיב בו תפיס בהוייתו תהא אבל חילופיהם הן יוצאין לחולין: ופירי עצמו. הפירי הראשון אסור לאחר שביעור שלא יצא מקדושתו: מתני' ובמתנות. הזרוע והלחיים והקיבה: ואפי' הוא ישראל. וקא ס"ד אע"פ שאין לו בכל אלו אלא טובת הנאה שבידו לתתם לכל מי שירצה וגם היא לא זכתה אלא בטובת הנאה זו שהיא לריכה ליתנם לכהן והמעשר ללוי ומיקדשה בטובת הנאה זו דקסבר טובת הנאה ממון: גמ' אינו ממון. לקדש בו אשה: כמי שהורמו דמיין. הואיל ועומדת לתרום ונגמרה מלאכתו לכך וזכה הכהן בחייו בתרומה שפו שלא הועל עליו אלא להפרישה ולקיימה לעצמו אף יורש זה יפרישנה וימכרנה לכהנים וכן היא תמכרנה והוא שדין נמי דמלי לאוקמה בתרומה שנפלה לו מבית אבי אמו כהן אלא הא קשיא ליה אם כן מאי קמשמע לן מתניתין פשיטא דמקודשת:

הראוים ליקרב מנין לרבות בעלי מומין מרבה אני בעלי מומין שכן מין המכשיר ומנין לרבות את החיה מרבה אני את החיה שהיא בשחיטה כבהמה מנין לרבות את העופות ת"ל ושחטו ושחט אותו ושחט אותו יכול לא ישחוט ואם שחט ישליכנו לפני כלבים ת"ל (שמות כב) לכלב תשליכון אותו אותו אתה משליך לכלב [ו]ואי אתה [א]משליך חולין שנשחטו בעזרה אשכחינהו מר יהודה לרב יוסף ולרב שמואל בריה דרבה בר בר חנה דהוו קיימי אפיתחא דבי רבה אמר להו תניא המקדש בפטר חמור בבשר בחלב ובחולין שנשחטו בעזרה ר' שמעון אומר מקודשת וחכ"א אינה מקודשת אלמא [ב] חולין שנשחטו בעזרה לר"ש לאו דאורייתא [ג] ורמינהו ר"ש אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו וכן היה שנשחטה בעזרה אישתיקו אתו לקמיה דרבה אמר להו [ד] פלגא אוקמינכי הב"ע כגון שנשחטה ונמצאת טריפה ור"ש לטעמיה [ה] דתניא השוחט את הטריפה וכן השוחט ונמצאת טריפה זה וזה חולין בעזרה ר"ש מתיר [ב] בהנאה וחכמים אוסרים: מכרן וקידש בדמיהן מקודשת: מנלן מדגלי רחמנא בעבודת כוכבים (דברים ז) והיית חרם כמוהו [ו] כל [ג] שאתה מהייה הימנה הרי הוא כמוהו מכלל דכל איסורים שבתורה שרו ונילף מינה משום דהוה עבודת כוכבים ושביעית שני כתובים הבאים כאחד [ז] וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין עבודת כוכבים הא דאמרן שביעית מאי היא (ויקרא כה) יובל היא קודש תהיה לכם [ח] מה קודש תופס את דמיו [ד] אף שביעית תופסת דמיה אי מה קודש תופס את דמיו ויוצא לחולין אף שביעית תופסת דמיה ויוצאה לחולין ת"ל תהיה בהוייתה תהא [ה] כיצד לקח בפירות שביעית בשר אלו ואלו מתבערים בשביעית בבשר דגים יצא בשר נכנסו דגים בדגים יין יצאו דגים נכנס יין ביין שמן יצא יין נכנס שמן הא כיצד [ט] אחרון אחרון נתפס בשביעית ופירי עצמו אסור הניחא למ"ד אין מלמדין אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר מיעוטי כתיבי כתיב הכא (דברים ז) [ו] כי חרם הוא וכתיב התם (ויקרא כה) יובל היא היא אין מידי אחרינא לא: מתני' [כ] המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות [ז] ובמי חטאת ובאפר חטאת הרי זו מקודשת ואפילו ישראל: גמ' אמר עולא [ח] טובת הנאה אינה ממון איתיביה ר' אבא לעולא המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות במי חטאת ובאפר פרה הרי זו מקודשת ואפי' ישראל א"ל [ט] הכא בישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן וקא סבר [ו] מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין בעא מיניה ר' חייא בר אבין מרב הונא [ל] טובת הנאה ממון או אינה ממון א"ל תניתוה המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות במי חטאת ובאפר פרה הרי זו מקודשת ואפי' ישראל א"ל ולאו אוקימנא בישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן א"ל

אלמא חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא. וא"ת הא משמע דאיכא איסורא דרבנן דהכי משמע ליצנא וא"כ היאך מקדש בהן והאמר רב בפ"ק דפסחים (דף ז.) דהמקדש מו' פעות ולמעלה ואפי' בחיצי קרדייתא דאיכא איסורין אלא מדרבנן אין הוקשין לקדושין וי"ל דהתם איכא מיהא שעות דאורייתא לפי מה שפי' ר"ת התם אבל הכא ליכא אלא איסורא דרבנן ולפירוש הקונטרס נמי לא קשה מידי למסקנא דהא אפי' לר"ש היינו מקודשת: וכן היה שנשחטה בעזרה. וע"כ דאורייתא נשרפים כדמוכח פרק כיסוי הדם (חולין דף פה:) דקאמר התם אע"כ דחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא היינו דנזרין היה אטו בהמה ומיחא מה דקאמר וכן היה אלא אי אמרת לאו דאורייתא מאי וכן היה היא נופה איכא אלא דרבנן ואתן נגזר:

ושני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין. תימה היכי הוו כ' כתובים הבאים כאחד הא לא אתי שביעית ועבודת כוכבים דאיכא למיפרך מה לעבודת כוכבים שכן תכורה בהנאה וי"ל מ"מ נכתוב שביעית ויתי עבודת כוכבים מינה וכהאי גונא מיקרי שניר כ' כתובים הבאין כאחד בכמה דוכתי ג ולא כעינן שיהא כל אחד יכול ללמוד וא"ת אכתי אי לא כתיב עבודת כוכבים לא הוה ידעינן דומיא דשלידת כוכבים ושביעית שהרי אינם שוים דשביעית אחרון אחרון נתפס והראשונים יוצאין לחולין ועבודת כוכבים (ע"ז דף נד:) איכא למאן דאמר חליפין והליפי חליפין אסורין ואפילו למאן דאמר חליפי חליפין מותרים אפילו לא הוי כשביעית שהאחרון נתפס וי"ל מדכתיב (דברים ז) כי חרם הוא דמשמע מינה דלדרשא אתא לומר דעבודת כוכבים ושביעית הוו כ' כתובים הבאים כאחד דליכא למימר דאינשריך לגופיה לאשמועינן דחליפי חליפין מותרים דהא ידעינן מדכתיב (שם) כמוהו דמשמע שאינו עושה כיולא בו אלא פעם אחת: מימיו

מסורת הש"ס

א ספסים כב. ב [שם כב. כג: מיר כט.] ב"ק עב. ג תמורה לג: חולין פה: ד [עת"ש בגליון שרוקין סא: על מגת פלגאה ועיין פירש"י דסבא ודסחס] ה חולין פה: ו ע"ז נד: [חולין קמ. תמורה כ:] ז [לעיל כד. וש"נ] ח ע"ז נד: סוכה מז: ט שביעית פ"ח מ"ז סוכה מז. [ע"ז נד: בכורות עז:] י ל"ל והיית חרם כמוהו וכתיב התם כו' רש"ל [וכן ס"ה כילקוט פ' בהר ולא ברש"ל וכן יש להגיה פ"ן בחוס' ד"ה ומני כתובין כו'] כ [לעיל נג. בכורות כט.] ל ספסים מו: מ"מ יא: נדרים פד: חולין קלא. מ כן הגיה רש"ל וח"מ הגי' ואפשר בקנורה נ [ספסים מה. נזיר לז: ולעיל לד:]

עין משפט נר מצוה

קעח א ב מיי' פ"ב מהל' שחיטה הל' ב סמג עשין סג

קעט ג מיי' פ"ז מהל' ע"ז הל' ב סמג לאין כב טוש"ע י"ד סי' קיד סעיף ה

קפ ד מיי' פ"ו מהל' מעשה איסורין הל' ו

קפא ה מיי' שם הלכה ז

קפב ו מיי' פ"ב מהל' איסורי הלכה ה

קפג ז מיי' שם ה"ג

קפד ח ע"י מיי' שם הלכה ו

מימין מי מערה. פי' בגמרא מיס סרוחים ובחיס לחק לפרס כן דמלי לפרש מי מערה ממס כלומר מכוגסים ואינן מיס חיים בעינן ואפרו אפר מקלה פי' שעבר על דברי תורה דכתיב (דברים ד) ראה למדתי אתכם חוקים ומשפטים מה אני בחנם אף אתם בחנם וזה שעשה בשכר שבר על דברי תורה ומקרא ממס לא נפק ליה דבא לא שמעינן מיניה היכא דעבד בשכר דלא מהני אלא אסמכתא בעלמא הוא דלא מהני אפילו דיעבד:

הדרן עלך האיש מקדש

האומר. והלך וקידשה לעצמו מקודשת. וא"ת מה חידוש יש כאן פשיטא ויש לומר דמיירי כגון דאמר בשליח לאשה בשעת קידושין פלוני שלחני לקדשך לו ובתוך כך אומר לה הרי את מקודשת לי והיא ידעה דקידשה לבעיה דאל"כ לא היתה מקודשת לו ואשמועי' חידוש דמהו דתימא הא דקאמר לי לעורך משלחו קאמר קא"ל דלא: לקדושי

א"ל הוצאה את איכסיף הוא סבר משמעתא קאמר ליה א"ל הכי קאמינא רב אסי דהוצל קאי כותיך נימא [א] כתנאי [ב] הגונב טבלו של חבירו משלם לו דמי טבלו של חבירו דברי רבי ר' יוסי בר' יהודה אומר אינו משלם אלא דמי חולין שבו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר טובת הנאה ממון ומר סבר טובת הנאה אינה ממון לא דכולי עלמא טובת הנאה אינה ממון והכא בטבלים שנפלו לו מבית אבי אמו כהן ובמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין קמיפלגי מר סבר [ב] כמי שהורמו דמיין ומר סבר לאו כמי שהורמו דמיין ואיבעית אימא דכולי עלמא כמי שהורמו דמיין וטובת הנאה אינה ממון והכא בדשמואל קמיפלגי דאמר שמואל [ג] חטה אחת פוטרת את הכרי דמר אית ליה דשמואל ומר לית ליה דשמואל ואיבעית אימא דכולי עלמא לית להו דשמואל והכא [ד] היינו טעמא דרבי דקנסוהו רבנן לגנב ואיבעית אימא דכולי עלמא אית להו דשמואל והכא היינו טעמא דרבי יוסי ברבי יהודה דקנסוהו רבנן לבעל הבית דלא איבעי ליה לשהויה לטיבליה [ה] תנן המקדש בתרומות ובמעשרות ובמתנות במי חטאת ובאפר פרה הרי זו מקודשת [ו] ואם על פי ישראל [ז] ורמינהו [ג] הגוטל שכר לדון דיניו בטלים [ד] להעיד עדותו בטלה [ה] להזות ולקדש מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה אמר אביי לא קשיא כאן [ו] בשכר הבאה ומילוי כאן בשכר הזאה וקידוש דיקא נמי דקתני הכא במי חטאת ובאפר פרה וקתני התם להזות ולקדש שמע מינה:

הדרן עלך האיש מקדש

האומר [ז] לחבירו צא וקדש לי אשה [ח] פלונית והלך וקדשה לעצמו מקודשת לשני [ט] וכן [ח] האומר לא אם הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום מקודשת לשני בת ישראל לכהן תאכל בתרומה [ט] [ע] מעכשיו ולאחר שלשים יום ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום מקודשת ואינה מקודשת בת ישראל לכהן או בת כהן לישראל לא תאכל בתרומה: **גמ'** האומר לחבירו צא וקדש [ז] תנא [ז] מה שעשה עשוי אלא שנהג בו מנהג רמאות ותנא דידן הלך נמי דקתני הלך ברמאות מאי שנא הכא דקתני האומר לחבירו ומאי מתרגלא מתני' כדסגיגן לעיל ודברי הכל: קנסוהו לגנב. אלא אם תרומה אלו ממון אלו לו תובעים ומגלא חומא נשכר: להזות ולקדש. משנה היא בבכורות המוקל שכרו לדון דיניו בטלים להזות ולקדש מימיו מי מערה ואפרו אפר מקלה: להזות. על הטמא ולקדש מי חטאת כשמותן שאפר במים קרי קדושין: מי מערה. סרוחים הם: אפר מקלה. כלומר שתם אפר שבא מן הקלוי באש: בשכר הבאה. שאפר ממקום למקום ושכר מילוי המים דמילתא דטירחא היא ורחמנא לא רמיא עליה וסרי למשקל אגרא ומקודשת ומתני' דבכורות בשכר הזאה וקידוש דליכא טירחא ושכר ליחוד מלוה הוא מוקל ושתורה אמרה (דברים ד) ראה למדתי אתכם וגו' כאשר צוני וגו' מה אני בחנם אף אתם בחנם (דברים דף לג.): דיקא נמי. דמתני' לא אזהרה וקידוש קאי דקתני מי חטאת ואפר חטאת שעדיין אינן מעורבין:

הדרן עלך האיש מקדש

האומר. מקודשת ואינה מקודשת. לשניהם דאסורה לשניהם אלא אם כן נתן האחד גט ולבסוף אחר אסורה עד שיתנו שניהם גט וכגמרא פליגי בה ומפרש טעמא: בת ישראל לכהן לא תאכל בתרומה. שמא אין קדושין ובת כהן לישראל נמי לא תאכל בתרומת בית אביה שמא הוו קידושין וזר פוסל בקדושין את בת כהן מן התרומה:

גמ'

עין משפט נר מצוה

קפה א ימוי' פ"ב מהלכות גניבה הלכה ד

קפו ב ז"ל פ"ג מהל' תרומות הלכה א

קפז ג מיי' פכ"ב מהל' סנהדרין הל' ה כמוב לאיתן קים עוש"מ ח"מ סי' ש סעיף ס

קפח ד שלמ"ע ח"מ סי' לה סעיף יח ביבמ"ש

קפט ה ו מיי' פ"ז מהל' פרס אלהים הל' ג סמג עשין רט

א ז מיי' פ"ט מהל' איסורי כיא יז סמג עשין מח טוש"ע יו"ד סי' לה סעיף ט

ב ח מיי' פ"ז מס כל' יח סמג מס שוש"ע מה"ש סי' מ סעיף ג

ג ט מיי' מס הל' יב עוש"ע מס סעיף ג

ד י מיי' פ"ש מהל' איסורי כיא יז סמג עשין מח עוש"ע יו"ד סי' לה סעיף ט

מסורת הש"ס

א נדרים פד: [ע"ש פרש"י וכר"ן וע"ע מס בפי' כרת"ם] תוספת' דמעשר שני פ"ג

ב [לעיל נד: נדרים פה. חולין קו: מכות כ. בכורות יח. כ"כ קכנ: ע"ש תוס' ד"ה וקסבר]

ג ע"ז עג: חולין קו: [מכת יז:]

ד נדרים פה. ע"ש

ה מלת תמן משמע הכנה אלא מיסקא היא ו [לעיל ואפי']

ז בכורות כט. בתוכות קס.

ח [לעיל יט:]

ט [מס. ע"ש]

ע תוספתא מיכאות פ"ד

הוצאה את הוא סבר משמעתא דקאמר ליה. מוגלא את משמועה זו גרסה שאין אתה מכיר בה לי נמי קטיל קני בגמרא את לשון הולא ודפנא (סוכה דף כג.): לימא כתנאי. מובת משלם לו דמי טיבלו. אף דמי תרומה ומעשר שבו: אלא דמי חולין שבו. אבל בתרומה ומעשר אמר ליה לאו בעל דבריה דידי את ופסיגא כאן גם הוא לתובעו ידמהו ויאמר לא לך אתנה כי אם לכהן אחר: ס"ג לא דכ"ע טובת הנאה אינה ממון והבא במתנות שלא הורמו קמיפלגי. וגנון שנפל לו מבל זה מבית אבי אמו כהן כהן רבי סבר כמי שהורמו דמיין וזכה אבי אמו בתרומה ומעשרות שבו שאף מעשר ראשון לכהנים מדקנסיגהו עזרא לגויים: ור' יוסי סבר לאו כמי שהורמו דמיין. ולריך היורם הזה לתתן לכהן ואין לו בהן אלא טובת הנאה והיא אינה ממון: ואיבעית אימא דכ"עכמי שהורמו דמיין וטובת הנאה אינה ממון. וסבא לאו דנפלו לו מבית אבי אמו כהן עסקינן אלא שגדלו בארלו ועשאו דרבי מבוס דאית ליה דשמואל דאמר חטה אחת פוטרת את הכרי כדכרי הלכך אמר ליה בעל הבית אל הגנב כולה דידי הוא דפטרגא נפשי בחטה אחת לתרומה וכי פליג רבי עליה דרבי יוסי ברבי יהודה בתרומה לאודה פליג אבל במעשר מודה דלאו בעל דבריה דידיה הוא: ור' יוסי לית ליה דשמואל. הלכך בתרומה נמי לא מלי תבע ליה וס"ס דמלי לאוקמיה נמי בטבלים שנפלו לו ודכ"ע כמי שלא הורמו דמיין וטובת הנאה אינה ממון וקמיפלגי בדשמואל אלא מי אוקמת הכי אוקמת ליה מתני' דקתני מקודשת דלא כתרוייהו דכיון דטובת הנאה אינה ממון ומתנות שלא הורמו כלא הורמו דמיין הכי מיקדשא הא אין לו בתרומה אלא טובת הנאה ואפי' נפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן אבל אם אתה דאמרינן כמי שהורמו דמיין ופלוגתייהו בטיבלא דאתי מארעיה הוצאה את הוא סבר משמעתא דקאמר ליה. מוגלא את משמועה זו גרסה שאין אתה מכיר בה לי נמי קטיל קני בגמרא את לשון הולא ודפנא (סוכה דף כג.): לימא כתנאי. מובת משלם לו דמי טיבלו. אף דמי תרומה ומעשר שבו: אלא דמי חולין שבו. אבל בתרומה ומעשר אמר ליה לאו בעל דבריה דידי את ופסיגא כאן גם הוא לתובעו ידמהו ויאמר לא לך אתנה כי אם לכהן אחר: ס"ג לא דכ"ע טובת הנאה אינה ממון והבא במתנות שלא הורמו קמיפלגי. וגנון שנפל לו מבל זה מבית אבי אמו כהן רבי סבר כמי שהורמו דמיין וזכה אבי אמו בתרומה ומעשרות שבו שאף מעשר ראשון לכהנים מדקנסיגהו עזרא לגויים: ור' יוסי סבר לאו כמי שהורמו דמיין. ולריך היורם הזה לתתן לכהן ואין לו בהן אלא טובת הנאה והיא אינה ממון: ואיבעית אימא דכ"עכמי שהורמו דמיין וטובת הנאה אינה ממון. וסבא לאו דנפלו לו מבית אבי אמו כהן עסקינן אלא שגדלו בארלו ועשאו דרבי מבוס דאית ליה דשמואל דאמר חטה אחת פוטרת את הכרי כדכרי הלכך אמר ליה בעל הבית אל הגנב כולה דידי הוא דפטרגא נפשי בחטה אחת לתרומה וכי פליג רבי עליה דרבי יוסי ברבי יהודה בתרומה לאודה פליג אבל במעשר מודה דלאו בעל דבריה דידיה הוא: ור' יוסי לית ליה דשמואל. הלכך בתרומה נמי לא מלי תבע ליה וס"ס דמלי לאוקמיה נמי בטבלים שנפלו לו ודכ"ע כמי שלא הורמו דמיין וטובת הנאה אינה ממון וקמיפלגי בדשמואל אלא מי אוקמת הכי אוקמת ליה מתני' דקתני מקודשת דלא כתרוייהו דכיון דטובת הנאה אינה ממון ומתנות שלא הורמו כלא הורמו דמיין הכי מיקדשא הא אין לו בתרומה אלא טובת הנאה ואפי' נפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן אבל אם אתה דאמרינן כמי שהורמו דמיין ופלוגתייהו בטיבלא דאתי מארעיה

גמ' ומאי שנא התם. בפ' האיש מקדש: דקתני האומר לשלוחו. לא וקדש לי אשה פלונית במקום פלוני והלך וקדשה במקום אחר אינה מקודשת מאי שנא התם דנקט לשון שליחות שבשלחו לשם כך והכא נקט סברא שלא שלחו לשם כך אלא שזדמן לו במקום פלוני דרך אגלה: דסבר. האי משלח לא טרח האי שליח לבקשה לי במקום אחר ולא סמוכה דעתיה לשוויה שליח אלא בשלחו מקום: מראה מקום הוא לו. אם תמצאנה שם קדשנה לי שם ואיני מטריחך למקום אחר ומיהו אם עבד עבד: לא יהבוה ניהליה. לא רצו ליתנה לצורך בנו: ומקשינן איבעי ליה לאודועיה. לסוגיא עצמו מן מנהג רמאות: באגא דאלימי. בקשה שבעלי זרוע שיהא ולא יניחו לכל אדם לקנות קרקע אגלה: מהפך בההיא ארעא. מחזר עליה לקנותה: קבליה. קבל עליה סיפר דברי לעקתו לר' זירא: לרגל. כשדורשין בהלכות הרגל היו מקבלין פני הרב: עני המהפך בחררה. מחזר אחריה לזכות בה מן ההפקר או שיתננה לו בעל הבית: נקרא רשע. שיורד לחיי חבירו: לא הוה ידענא. הרב גידל מתעסק בה: דארעא קמייתא. זו היא לי לאשה שלקחתי מעולם: ולא מסמנא מילתא. אינה סימן מוב שימכור אדם מקנו הראשון: ארעא דרבנן. הפקר להלמידים: ואע"פ שנתאכלו המעות. בתוך ל' יום דכי בעו לקידושין למיהבלייתייהו למעות אפ"ה חיילי: לאו למלוה דמו. דעימא במקדש במלוה אינה מקודשת: ולאו לפקדון דמו. דעימא אם לא נשתייר בה שום פרוטה אינה מקודשת דבתמר בהאיש מקדש (לעיל דף מו.) שהקדשי לי בפקדון והלכה ומלאתו שנגנב או שנאבד אם נשתייר בו שום פרוטה מקודשת כו': להוצאה ניתנה. מקמי דניתחלי קידושין וכי אמר לה שהקדשי לי בה לאו דידיה היא ולאו מידי יהיב לה אבל אלו לא אתיתו לה לטליתן אלא ע"מ שתתקדש בהן ולהכי כי אכלה דידה אכלה ולכי אמצא זמנא מקדש: וחזרה בה. בתוך ל' אמרה אי אפשי בהן: ביטל אם עד שלא תרם ביטל. האומר לשלוחו לא ותרום וחזר וביטל מלהיות שלוחו או בפניו או שלא בפניו: דכי מעשה דמו. ואע"פ שלא חלו מיד הוי מעשה מיהא לחול אחר שלשים והא דקרי ליה דיבור משום דלאו מעשה ממש הוא: והגיע בשליח. רבותא אמוציאן אע"פ שלא יצא אחריו לשם כך אלא שפגע בו ואמר לו הרי בטל ולא אמרי' לגלגורי בעלמא קא מכוין וכי מפורסת בפי' הסולת: כל כמה דלא מטא גיטא. ליד האשה לאו מידי הוא: יורדין לידי טומאה במחשבה. כגון גולמי כלים דאמר בפרק שוחטין (חולין דף כה.) כל שעתיד לשוף לשבר ולגרר ואמר שתם דאכתי חסרון מלאכה הוא ומסורים ואם חיסר עליהן שלא לשוף ושלא לשבר הביאתו מחשבה זו לידי גמר מלאכה מכאן ולהבא: ואין עולין מטומאתן. משקבלום: אלא בשינוי מעשה. שיעשה בה מעשה לקלקלם שישברם או יגקבם וכן עד שלא יקבלו טומאה אין עולין מתורת קבלת טומאה שירדו במחשבה זו אלא בשינוי מעשה עד שיתחיל לשוף לשבר ולגרר מעשה

ומאי שנא התם א דקתני האומר לשלוחו הבא רבותא קמ"ל והתם רבותא קמ"ל הבא רבותא קמ"ל דאי תנא שלוחו הוה אמינא שלוחו הוא דהוי רמאי דסמכה דעתיה סבר עבד לי שליחותי אבל חבירו דלא סמכה דעתיה אימא לא ליהוי רמאי התם רבותא קמ"ל דאי תנא האומר לחבירו הוה אמינא חבירו הוא דכי קדשה במקום אחר אינה מקודשת דסבר לא טרח אבל שלוחו דטרח אימא ב מראה מקום הוא לו קמ"ל ג רבין חסידא אזיל לקדושי ליה איתתא לבריה קידשה לנפשיה והתניא מה שעשה עשוי אלא שנהג בו מנהג רמאות ד לא יהבוה ניהליה איבעי ליה לאודועי סבר אדהכי והכי אתא איניש אחרינא מקדש לה רבה בר בר חנה יהיב ליה זוזי לרב אמר זבנה ניהלי להאי ארעא אזל זבנה לנפשיה והתניא ד מה שעשה עשוי אלא שנהג בו מנהג רמאות ב באגא דאלימי הוה ליה לרב נהגי ביה כבוד א בעי ליה לאודועי סבר אדהכי והכי אתא איניש אחרינא זבין לה רב גידל הוה מהפיך בההיא ארעא אזל רבי אבא זבנה אזל רב גידל קבליה לר' זירא אזל רבי זירא וקבליה לרב יצחק נפחא אמר ליה המתן עד שיעלה אצלנו לרגל כי סליק אשכחיה אמר ליה עני מהפך בחררה ובא אחר ונטלה הימנו מאי אמר ליה ג נקרא רשע ואלא מר מאי טעמא עבד הכי א"ל לא הוה ידענא השתא נמי ניתבה ניהליה מר א"ל זבוני לא מזבנינא לה דארעא קמייתא היא ולא מסמנא מילתא אי בעי במתנה נישקליה ד רב גידל לא נחית לה ה דכתיב (משלי טו) ושונא מתנות יחיה ר' אבא לא נחית לה משום דהפיך בה רב גידל לא מר נחית לה ולא מר נחית לה ומיתקריא ארעא דרבנן: וכן האומר לאשה התקדשי לי כו': לא בא אחר וקידשה בתוך שלשים מהו רב ושמואל דאמרי תרוייהו ה מקודשת ו ואע"פ ז שנתאכלו המעות מאי טעמא הני זוזי לא למלוה דמו ולא לפקדון דמו לפקדון דמו פקדון ברשותא דמרא קא מתאכלי והני ברשותא דידה קא מתאכלי למלוה נמי לא דמו מלוה להוצאה ניתנה הני בתורת קידושין יהבינהו ניהלה לא בא אחר וקידשה וחזרה בה מהו ר' יוחנן ח אמר ט חוזרת אתי דיבור ומבטל דיבור ריש לקיש אמר אינה חוזרת לא אתי דיבור ומבטל דיבור איתיביה ר' יוחנן לריש לקיש י אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה והא הכא דדיבור ודיבור הוא וקאתי דיבור ומבטל דיבור שאני נתינת מעות ליד אשה דכי מעשה דמו ולא אתי דיבור ומבטל מעשה יא איתיביה יב השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא ה"ז בטל והא נתינת גט ליד שליח דכי נתינת מעות ליד אשה דמי וקתני ה"ז בטל התם נמי כל כמה דלא מטא גיטא לידה דיבור ודיבור הוא אתי דיבור ומבטל דיבור איתיביה ר"ל לר' יוחנן יג כל הכלים יורדין לידי טומאתן במחשבה ואין עולים מידי טומאתן אלא בשינוי מעשה

מעשה

לקדושי איתתא לבריה. ומיירי דאחרוויי אחרני קמיה וסתיק דלשוויה שליח אמר לעיל (דף מה:) דלא חליף אינים דמשוי אחרינו שליח אבל הכא דאחרוויי אחרני וסתיק איכא למימר דסמיך עליו: **עני** המהפך בחררה וכו' אחר ונטלה כו'. פי' בקונטרס דמיירי בחברה של הפקר וקסם מהא דתנן בסנים לוחזין (ב"מ דף י.) ראה את המציאה ונפל לו עליו: או שפירש עליתו עליה וכא אחר ונטלה הרי היא שלו וכן הא דקאמר התם (שם) מי שליקט מקצת הפאה ופירש עליתו עליה מעבירים אותו הימנה ואמאי עני מהפך בחברה הוא ואומר ר"ת דאיסור דמהפך דנקט הכא לא שייך אלא דוקא בסרוגה העני להרויח בשכירות או בסרוגה לקנות דבר אחד וחבירו מקדים וקונה והויא דומיא דרב גידל ומש"ה קאמר דנקרא רשע כי למה מחזר על זאת שטרח בה חבירו ילך וישתכר במקום אחר אבל אם היתה החברה דהפקר ליכא איסור שאם לא זכה בזאת לא ימצא אחרת ומיהו קשה מהתם דפרק לא יחפור (ב"ב דף כא:) דקאמר התם מרחיקין מן הדג כמלא רגלת הדג אע"פ שהוא של הפקר ורואה דהתם היינו טעמא מפני שהוא יורד לאומנתו כי היא דקאמר התם (שם) האי בר מבואה דאוקי ריקיא ואתא בר מבואה ואוקי בהדיה מצי לעכובי עליה דקאמר ליה דקא פסקת להיותאי ושוד אומר רבינו מאיר אביו של ר"ת דמיירי בדג מת שכן דרך הדייגים להשים במצודות דג מת והדגים מתאספים שם סביב אותו הדג וכיון שזה פירש מצודתו תחילה וע"י מעשה שעשה זה מתאספים שם סביב ודאי אם היה חבירו פורש הוה כאילו גזל לו ויכול לומר לו תוכל לעשות כן במקום אחר ומכאן נראה למהר"ר יצחק שאסור למלמד להשכיר עצמו לבעה"ב שיש לו תלמיד אחר בביתו כל זמן שהתלמיד בביתו שמאחר שהוא שכיר שם ילך המלמד במקום אחר להשתכר שם אם לא שיאמר בעה"ב דאין רצונו לעכב המלמד שלו אבל אם שכר בעה"ב תלמיד אחד יכול בעה"ב אחר לשכור אותו תלמיד עצמו ואינו יכול לומר לו הבעה"ב לך ושכור תלמיד אחר דעימא ליה אין רצוני אלא לזה שהרי כמדומה לי שזה ילמוד בני יפה מתלמיד אחר:

מיד

עין משפט גר מצוה

ה
א טוש"ע אה"ע סי' נה סעיף י
ו
ב מיי' פ"ז מהל' מכירה הל' י יא סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' קפג סעי' ב
ז
ג מיי' שם יז"ש מהל' איסורי ביאה הל' יז טוש"ע שם סי' רלו סעיף א
ח
ד מיי' פי"ב מהל' זכיה הל' יז טוש"ע ח"מ סי' רמט סעי' ה
ט
ה ו מיי' פ"ז מהל' אישות הל' י סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מ סעיף א
י
ז מיי' פ"ל מהל' תרומות הל' ע טוש"ע י"ד סי' שלא סעיף לו
יא
ח מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' עו סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמא סעיף נט
יב
ט מיי' פ"ח מהל' כלים הלכה י

מסורת הש"ס

א לעיל ב.
ב [לעיל מה: ושם"ן]
ג [כספר הסידור סי' תתקס"ז איתא רב עמרם]
ד [תוס' ת] דיבמות פ"ל ה כ"ב יג: [מגילה כח. חולין מד:]
ו נדרים כט: כתובות מט.
ז [בכתובות איתא בתעבלו פרס"י שאינן בטין וכ"ל בנדרים]
ח גיטין לב: [נדרים לט:]
ט תרומות פ"ל מ"ד
י גיטין לב. כתוספתא כלים ב"ב פ"ג ופ"ו שבת נב: נח: עוכה יג: [כלים פ' כ"ה מ"ט מקוה פ"ט.]

מיד מחשבה מיהא תפיק תותה ליפריך נמי נמי תרומה לעיל לר"י דקאמר אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה אבל אם משתרם ביטל תרומתו תרומה ואפי' תרם השליח במחשבה דהא תרומה ניטלת כאומד ומחשבה אלמא לא אתי דיבור ומבטל דיבור וי"ל דמחשבה דתרומה היא יו"ע דכמעשה דמי דכתיב (במדבר יח) וגם אתם לכם וכתו כאילו תרם בידים ואפי' מעשה אינו מועיל אפילו תרם אח"כ כדרו אחר מחשבת השליח אבל גבי עומאה אין המחשבה מטמאתו אבל מכשאתו לידי תורת קבלת עומאה ואותה הכאה יפולה להתבטל דהכל מודים דע"י המעשה מתבטלת א"כ תתבטל על ידי מחשבה: לא קידשה עצמה וחזרה בה מהו. נראה לפרש וחזרה בה בלא אמירתה בשליח דאי אמרה בשליח אין רצוני שתקדשני פשיטא דאינה מקודשת דאינו משום דאמרה לו תיהוי לי שליח לקדשני לא מצית חוזרת: אם ביטל עד שלא תרם פו'. הכא לא מצי כדלעיל שאני נתינת מעות ליד האשה דכמעשה דמי הייגו משום דהכא ליכא נתינת מעות אלא דיבור לבד:

מתורת גט לא בטליה. פי' דמשתמע הייגו מתכוין לבטל אלא השליח ולפי זה אם אמר בני יום אני מבטל הגט עלמו שהוא בטול ופסול לגרש כו' וכפ' השולח (ניטין דף לב:) גרוש ניטא נופוה מי קא בטל משמע שאין הגט מתבטל וצריך לפרש אתה סבור שהגט יכול ליפסל בביטול אלא היא דהרי הוא כמו מעות שאינן מתבטלות דמאחר דהגט כתוב בהלכתו איט יכול לבטלו ואם ירצה יחזור ויגרש בו: אפילו

מעשה מוציא מיד מעשה ומיד מחשבה מחשבה אין מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה בשלמא מיד מעשה לא מפקה דלא אתי דיבור ומבטל מעשה אלא מיד מחשבה מיהא תפיק שאני מחשבה דטומאה דכי מעשה דמי וכדרב פפא [א] דרב פפא רמי כתיב (ויקרא יא) כי יתן וקרינן כי יותן [ב] הא כיצד כי יותן דומיא דכי יתן מה יתן דניחא ליה אף יותן דניחא ליה רב זביד מתני להא שמעתתא אהא [ב] וכן היא שנתנה רשות לשלוחה לקדשה והלכה חיא וקדשה את עצמה אם שלה קדמו קידושין קידושין ואם של שלוחה קדמו אין קידושיה קידושין לא קדשה את עצמה וחזרה בה מהו ר' יוחנן אמר [ג] חוזרת ור"ל אמר אינה חוזרת ר' יוחנן אמר חוזרת אתי דיבור ומבטל דיבור ר"ל אמר אינה חוזרת לא אתי דיבור ומבטל דיבור איתיביה ר' יוחנן לר"ל ביטל אם עד שלא תרם ביטל אין תרומתו תרומה אמר רבא הכא במאי עסקינן כגון שקדם בעה"ב ותרם את כריו דהוה ליה מעשה איתיביה ריש לקיש [ג] כל הכלים יורדים לידי טומאתן במחשבה ואין עולין מטומאתן אלא בשינוי מעשה מעשה מוציא מיד מעשה ומיד מחשבה מחשבה אינה מוציאה לא מיד מעשה ולא מיד מחשבה בשלמא מיד מעשה לא מפקה לא אתי דיבור ומבטל מעשה אלא מיד מחשבה מיהא תפיק א"ל שאני מחשבה דטומאה דכי מעשה דמי וכדרב פפא רמי כתיב כי יתן וקרינן כי יותן הא כיצד כי יותן דומיא דכי יתן מה יתן דניחא ליה אף יותן נמי דניחא ליה איתיביה ר' יוחנן לר"ל השולח גט לאשתו והניע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר לו גט שנתתי לך בטל הוא הרי זה בטל תיובתא דר"ל תיובתא והילכתא כוותיה דר"ו ואפי' בקטייתא ואע"ג דאיכא למימר שאני נתינת מעות ליד אשה דכמעשה דמי אפי' הכי אתי דיבור ומבטל דיבור קשיא הילכתא אהילכתא אמרת הלכתא כר' יוחנן וקי"ל [ד] הלכתא כרב נחמן דאיבעיא להו מהו שיחזור ויגרש בו רב [ה] נחמן אמר [ד] חוזר ומגרש בו רב ששת אמר אינו חוזר ומגרש בו וקיימא לן הילכתא כותיה דרב נחמן [ה] נהי דבטליה מתורת שליח מתורת גט לא בטליה: מקודשת לשני: אמר רב [ו] מקודשת לשני לעולם ושמואל אמר מקודשת לשני עד ל' יום לאחר ל' יום פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון יתיב רב חסדא וקא קשיא ליה קידושי שני במאי פקעי אמר ליה רב יוסף מר ארישא מתני לה וקשיא ליה רב יהודה אסיפא מתני לה ולא קשיא ליה מעכשיו ולאחר שלשים יום וכו' אמר רב [ז] מקודשת ואינה מקודשת לעולם ושמואל אמר מקודשת ואינה מקודשת אלא עד ל' יום לאחר ל' פקעי קידושי שני וגמרי קידושי ראשון לרב מספקא ליה אי תנאה הואי אי חזרה הואי לשמואל פשיטא ליה דתנאה הואי ובפלוגתא דהני תנאי [ז] דתניא [ח] מחיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר כזה גט ונימא [ז] רב הלכה כרבנן ונימא שמואל הלכה כרבי צריכא דאילו אמר רב הלכה כרבנן הוה אמינא התם דלרחוקה קאתי אבל הכא דלקרובה קאתי אימא מודה ליה לשמואל דתנאה הואי ואי אמר שמואל הלכה כרבי הוה אמינא התם הוא דאין גט לאחר מיתה אבל הכא דיש קידושין לאחר ל' אימא מודי ליה לרב צריכא אמר אביי ולטעמיה דרב בא אחד ואמר לה הרי את מקודשת לי ל' יום ובא אחר ואמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרים יום ובא

מעשה מוציא מיד מעשה. דתחיל לסוף ביטל מהם תורת גט מלאכה לגמר כלי בין שירד להו עלי מעשה שסחליקן וגילה דעתו שאין מהוסרין עוד הייקון בין שירד להו ע"י מחשבה: מחשבה אינה מוציאה. היינו עליהן לסוף לסבך אחר שהיסב עליהן שלא לסוף שלא לסבך אין יוצאין מידי מחשבתן הראשונה: דכי מעשה דמיא. דרחמנא קריים מעשה דכתיב כי יתן וסיינו בידים ואע"ג דמתחבה בעלמא הוא דאפי' נפלו ממילא וניחא ליה הוי הכשר ומיקרי כי יותן: להא שמעתתא. דר' יוחנן ורים לקיש: וכן היא שנתנה כו'. מעכנה היא לקמן בפ' בתרא: וחזרה בה. בין בפני שליח בין שלא בפניו: אינה חוזרת. ולקמן מוקמינן ליה מהא דסטולה גט: ואפילו בקטייתא. גבי מתני' לא בא אחר וקידשה וחזרה בה קי"ל הילכתא כר' יוחנן דאתי דיבור ומבטל דיבור: מהו שיחזור ויגרש בו. בגט לאחר שאמר לשליח גט שנתתי לך בטל הוא: לעולם. אין בטלין לאחר ל' שהרי ניתן לה זמן לחול בתוך ל' שיהו כולן פנויין מקידושי ראשון: ושמואל אמר כו'. לקמן פריך עלה רב המנא: מר ארישא. דמתני' דלא אמר מעכשיו מתני לה לאך פלוגתא ומש"ה קשיא ליה למר מאי דקשיא ליה: מקודשת ואינה מקודשת לעולם. ואפילו לאחר שלשים עומדת בספק קידושי שניהם ואסורה לשניהם בלא גט האחד כדמפרש טעמא לקמן: ושמואל אמר. הוא בספיקא אלא עד שלשים יום שמא ימות הראשון ולא יגמרו הקדושין ונמצאו קדושי שני חיילי למפרע: מספקא ליה. אי לאחר שלשים לא תגלה הוי אם לא לאחזור בי בתוך שלשים יהיו קדושין משבשין: אי חזרה הוי. ומאי דקאמר משכשיו וקאמר הוי אומר משפשיו אלא התקדשי לי לאחר שלשים יוסיף לעולם היא בספיקא דאי הוי תגלה קידושי ראשון אם לא חיילי קידושי שני לא חיילי ואם חזרה הוי קידושי שני חיילי קידושי ראשון לא חיילי: לשמואל פשיטא ליה דתנאה הוי. אלכך כל שלשים יום הוי קידושי תלוין שמא יחזור בו. משלשים ואילך גמרו: גט ואינו גט. מספקא ליה אי אלאחר מיתה לא הוי תגלה מהיום יהיה גט לא אמות ולכשיאות נמלא גט למפרע מאותו יום לא חזרה הוי וחזר בו ממהיום ואמר זה גיטך לאחר מיתה ולא אמר כלום דאין גט לאחר מיתה דכיון דמית היכי מגרש: כזה גט. דתגלה הוי: התם. הוא דאיכא לספוקי ולמימר חזרה הוי מהיום דלרחוקה אתי וקשה בעיניו לרחקה ולגרשה ולהכי הדר ביה ממעכשיו אבל הכא דלקרובה קאמר כל מה דמלי לקרובה מקרב לה וכי אמר לאחר שלשים לא הדר ביה ממעכשיו: התם. הוא דאמר תגלה דיש קדושין לאחר שלשים יום אם לא הוה חזרה דאדע יודע דאין גט לאחר מיתה ומידי דכדי לא עביד איניש דאמר: אבל הכא. קדשה אחר בגתייה אימא דילמא הוי חזרה דלא לקדשה מעכשיו שמא דעתו של אחרת ויילך בתוך שלשים יום קמשמע לן: ולטעמיה דרב. דמספקא ליה בחזרה ותגלה בא אחד ואמר מעכשיו ולאחר שלשים ובא אחר ואמר מעכשיו ולאחר עשרים שלשו של שני בתוך של ראשון ואם דראשון חזרה הוי קידושין דהא ראשון קדר ביה ממעכשיו:

מסורת הש"ס

א כ"מ כב: ב לקמן עט. ע"ש
שבת נב: נח: ג נדה פב"א מ"ש סוכה יב: תוספתא דכלים כ"ב פ"ג וס"ו ד [לתוכות יב. וס"ב]
ה גיטין לב: ו גיטין עב: כ"ב קו'. [תוספתא דגיטין פ"ה] ז [עי' הוס' מכות לב: ד"ה ולימא]

ובא אחר ואמר מעכשיו ולאחר עשרה. וס"ס בהאי לאחר אם קדשה סתם שואל ולא בא אחר אחריו מה לי ולתנאו אלא סידרא נקט ותנא: אי חזרה הוי דבתרא הוו קידושין. אלא בא אחר לאחריו וגמרו קידושין לאחר עשרה: האי לישנא משמע תנאה ומשמע חזרה. שתי לשונות במשמע יש אומרים בלשון תנאי ויש אומרים בלשון חזרה ואיכא למימר להאי תנאה ולהאי חזרה ותבעי ניטא מכל חד וחד דלמא קמא לחזרה מכוון וחלו של שני ושני לתנאה איכוין ושלו קיימין ואין של ראשון ושל אחרון קידושין ובעיא ניטא מאמצעי ואיכא למימר דקמא תנאה ושלו קיימין ואיכא למימר דכולהו חזרה ושל אחרון לבד קיימין קמ"ל דלאו תרוייהו משתמעי מילה אלא ספק תנאה ספק חזרה ואי תנאה הוא לכולהו הוי תנאה ואין לשון חזרה כלל ואי חזרה הוי לא הוה ליה לישנא דתנאה כלל ומשום נפשך אמצעי לא הוו קידושין: אבברה לך כו'. דהא ליכא למימר עשמא דר' יוחנן משום דקסבר שתי לשונות במשמע ומוספקא ליה לגבי שאי נברא בתנאה ולגבי שאי בחזרה דא"כ לא שייך למיתני תופסין דאין תפיסה אלא באחד מהן ואנן הוא דלא ידעינן הי היכנו ומדקתני תופסין משמע דסבירא ליה שיש בה לד קידושין לכולהו: דשוו נפשייהו כי שרגא דליבני. סמסדר לנרים ורחב כולן שוה אינו מסדר ממש זו על זו דא"כ הרי שורה אחילונה נופלת והבירתה אחרים אלא מסדר תחילה זו אצל זו וחוזר ומסדר עליה שורה אחרת ונותן אחילונה משוכה לחוץ כדי שיסתר ריוח בתחתונה להיות שניה יושבת מקלת עליה ומקלת על שאצלה ונסתר ריוח גם בשניה להיות שלישית מקלת עליה וכן כולם ס"ל כל אחד מלא מקום ואין פנוי לקדושין ותפסו כולן לאוכרה: חולצת. שמא אינו נתן וזקוקה ליבם: ולא מתייבמת. שמא נתן הוא והוא לה גרושת אחיו והרי היא לו בכרת באין עליה זיקת יבום: הא מני רבנן היא. דמספקא להו אי הנאה אי חזרה: גיטא דשייר ביה לא כלום הוא. דרחמנא אמר (דברים כד) כריתות: אם מתי.

ובא אחר ואמר לה הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר עשרה ימים מראשון ומאחרון צריכה נתן מאמצעי אינה צריכה נתן מה נפשך אי תנאה הואי דקמא קידושי דהנך לאו קידושי אי חזרה הואי דבתרא קידושי דהנך לאו קידושי פשיטא מהו דתימא האי לישנא משמע תנאה ומשמע חזרה ותיבעי ניטא מכל חד וחד קמ"ל עולא אמר ר' יוחנן אפי' מאה תופסין בה וכן אמר ר' אסי אמר ר' יוחנן אפי' מאה תופסין בה אמר ליה רב משרשיא בריה דרב אמי לר' אסי אסברה לך טעמא דר' יוחנן שוו נפשיה כי שרגא דליבני דכל חד וחד רווחא לחבריה שביק מתיב רב חנינא מהיום ולאחר מיתה נתן ואינו נתן ואם מת חולצת ולא מתייבמת בשלמא לרב מסייעא ליה לשמואל נמי הא מני רבנן היא ואנן דאמרי כרבי אלא לר' יוחנן דאמר שיורא הוי כל ניטא דמשייר בה ולא כלום הוא יבומי מייבם אמר רבא נתן להוציא ומיתה להוציא מה ששייר נתן גמרתו מיתה אמר ליה אביי מי דמי נתן מוציאה מרשות יבם מיתה מכנסה לרשות יבם אלא אמר אביי התם טעמא מאי גזירה משום מהיום אם מתי הרי זה נתן וגזור מהיום אם מתי דתחלוץ אטו מהיום ולאחר מיתה ב אם אתה אומר חולצת מתייבמת הבא נמי אם אתה אומר חולצת מתייבמת תתייבם ואין בכך כלום חששא דרבנן הוא: מתני' ג האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתים זוז הרי זו מקודשת והוא יתן ד על מנת שאתן לך מכאן ועד ל' יום נתן לה בתוך ל' מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ה ע"מ שיש לי מאתים זוז הרי זו מקודשת ויש לו ו על מנת שאראך מאתים זוז הרי זו מקודשת ויראה לה ואם הראה על השלחן אינה מקודשת: גמ' ג איתמר רב הונא אמר והוא יתן רב יהודה אמר לכשיתן רב הונא אמר ז והוא יתן תנאה הוי מקיים תנאה ואזיל רב יהודה אמר לכשיתן לכי יהיב הוו קידושי השתא מיהא לא הוו קידושי מאי בינייהו איכא בינייהו ח שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר לרב הונא לא הוו קידושי לרב יהודה הוו קידושי ותנן נמי גבי גיטין כי האי גוונא ד האומר לאשה ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת והיא תתן איתמר ט רב הונא אמר והיא תתן רב יהודה אמר לכשתתן רב הונא אמר והיא תתן תנאה הוי מקיימא תנאה ואזלה רב יהודה אמר לכשתתן לכי יהיבה ליה הוא דהוי נתן השתא מיהא לא הוי נתן מאי

אפילו מאה תופסין בה. פי' דהא קונין ומשיירים שהרי המקדש ר"ל מעכשיו יתהילו הקידושין ולאחר ל' יום יגמרו ופירש בקונטרס דליכא למימר דטעם דר' יוחנן משום דקסבר דמספקא ליה מי הלשון משמע תנאה או חזרה דא"כ לא שייך למימר ולמיתני לשון תופסין דהא אין קדושין תופסין אלא באחד מהן ואנן לא ידעינן הי היכנו ומספיקא לריך נתן מכולהו ולישנא דתופסין משמע דסבירא ליה שיש בכולם לד קידושין ואם תאמר אמאי אמרי' הכא דמקודשת והא אמר לעיל בפ"ק (דף ז.) האומר לאשה חלייך מקודשת לי אינה מקודשת ויש לומר דהתם היינו טעמא לפי שאין אשה מתקדשת לחלאין והוא שייר בגוף האשה אבל הכא לא שייר בגוף האשה כלום אלא נומרין כולם:

כל ניטא דמשייר ביה לא כלום הוא. פי' בקונט' דלא הוי נתן כריתות כיון דשייר בה ולא נהירא דא"כ תקשי ליה מקידושין גופייהו דהיכי אמר רבי יוסנן לפי' מאה תופסין בה כיון דמשייר לאו כלום הוא דהא איתקש הויה ליציאה לכך נראה לומר דודאי בכי האי גוונא הוי כריתות אלא ה"פ כל ניטא דמשייר בה לאו כלום הוא כיון שאינו יכול להיות גמור אלא אחר מיתה אינו נתן דאין נתן לאחר מיתה ה"ל בקידושין אם אמר מהיום ולאחר מיתה דאינה מקודשת והיכא דאמר מהיום ולאחר ל' יום מקודשת דהא קידושין תופסין בה אחר שלשים כמו לפני שלשים: איכא

כ מיי' פ"ז מהל' אישות הל' יב סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע ס' מ' סעיף ד

כא מיי' פ"ז מהל' יבום הל' ז סמג עשין נא נ טור ש"ע אה"ע סי' קמג סעי' טו

כב ג ד מיי' פ"ז מהל' אישות הל' י סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סי' לח סעיף ו

כג ה מיי' שם הל' ג טור ש"ע שם סעיף יד

כד ו מיי' שם הל' ד טור ש"ע שם סעיף יח

כה ז ח מיי' שם הל' י טור ש"ע שם סעיף ו

כו ט מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' כא סמג עשין נ טור ש"ע אה"ע סי' קמג סעיף כ

מסורת הש"ס

א לעיל נט: גיטין עב. ב"ב קו:. תוספתא דגיטין פ"ב ב יבמות נא. ג גיטין עה. ד נ"ז שם

מאי ביניהו איכא ביניהו שנתקרע הגט או שאבד לרב הונא הוי גט לרב יהודה לא הוי גט וצריכא דאי אשמעינן גבי קידושין בהא קאמר רב הונא משום דלקרובה קאתי אבל גירושין דלרחוקה קאתי אימא מודי ליה לרב יהודה ואי איתמר בהך בהך קאמר רב הונא משום דאיהו לא כסיף ליה למתבעה אבל הכא דאיהי א כסיפא לה למיתבעיה אימא מודי ליה לרב יהודה צריכא מיתיבי ב הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז אע"פ שנתקרע הגט או שאבד הרי זו מגורשת לאחר לא תנשא עד שתהן ועוד הניא ג אמר לה ד הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת ונתנה אין זקוקה ליבם לא נתנה זקוקה ליבם רשב"ג אומר נותנת לאחיו או לאביו או לאחד מן הקרובים עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר לי ולא ליורשיי ומר סבר אפי' ליורשיי דכולי עלמא טיהא תנאה הוי תיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה הא מני רבי היא ד דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ופליגי רבנן עליה ואנא דאמרי כרבנן גופא אמר רב הונא אמר רבי כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי אמר ר' זירא כי הוינן בבבל הוה אמרינן הא דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי פליגי רבנן עליה כי סלקי להתם אשכחיה לרבי אסי דיתיב וקאמר לה משמיה דרבי יוחנן הכל מודים באומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא מהיום ולאחר מיתה ה והתניא מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר כזה גט ולרב יהודה דאמר בעל מנת נמי פליגי אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ניפלגי בע"מ להודיעך כח דרבי דמהיום ולאחר מיתה נמי ה"ז גט וניפלגי בעל מנת להודיעך כח דרבנן ו כח דהיתירא עדיף: על מנת שאתן לך מכאן וכו': פשיטא מהו דתימא לאו תנאה הוא ולזרוזיה קאמר קמ"ל: על מנת שיש לי מאתים זוז וכו': וניחוש שמא יש לו ועוד תניא ז חיישינן שמא יש לו ב לא קשיא הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק: על מנת שאראך מאתים זוז וכו': תנא ח לא נתכוונה אלא לראות משלו: ואם הראה לה' על השלחן אינה מקודשת: פשיטא ג לא צריכא דאע"ג דנקט דמי בעיסקא: מתני' ד על מנת שיש לי בית כור עפר הרי זו מקודשת ויש לו ה על מנת שיש לי במקום פלוני אם יש לו באותו מקום מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ו על מנת שאראך בית כור עפר הרי זו מקודשת ויראנה ואם הראה בבקעה אינה מקודשת: גמ' וניחוש שמא יש לו ועוד תניא ט חיישינן שמא יש לו ו ל"ק הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק למה לי למיתנא גבי ארעא ולמה לי למיתנא גבי זוזי צריכא דאי אשמעינן גבי זוזי משום דעבידי אינשי דמצנעי אבל ארעא אימא אי דאית ליה ארעא קלא אית ליה קט"ל: ע"מ שיש לי במקום פלוני אם יש לו וכו': פשיטא מהו דתימא אמר לה מאי נפקא ליך מינה ואמרתינא קמ"ל: ע"מ שאראך בית כור עפר: תאנא ' לא נתכוונה זו אלא לראות משלו: ואם הראה בבקעה אינה מקודשת: פשיטא ח לא צריכא דנקיט בדיסתורא גבי הקדש תנן המקדיש

מאי ביניהו איכא ביניהו שנתקרע הגט או שאבד לרב הונא הוי גט לרב יהודה לא הוי גט וצריכא דאי אשמעינן גבי קידושין בהא קאמר רב הונא משום דלקרובה קאתי אבל גירושין דלרחוקה קאתי אימא מודי ליה לרב יהודה ואי איתמר בהך בהך קאמר רב הונא משום דאיהו לא כסיף ליה למתבעה אבל הכא דאיהי א כסיפא לה למיתבעיה אימא מודי ליה לרב יהודה צריכא מיתיבי ב הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז אע"פ שנתקרע הגט או שאבד הרי זו מגורשת לאחר לא תנשא עד שתהן ועוד הניא ג אמר לה ד הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת ונתנה אין זקוקה ליבם לא נתנה זקוקה ליבם רשב"ג אומר נותנת לאחיו או לאביו או לאחד מן הקרובים עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר לי ולא ליורשיי ומר סבר אפי' ליורשיי דכולי עלמא טיהא תנאה הוי תיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה הא מני רבי היא ד דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ופליגי רבנן עליה ואנא דאמרי כרבנן גופא אמר רב הונא אמר רבי כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי אמר ר' זירא כי הוינן בבבל הוה אמרינן הא דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי פליגי רבנן עליה כי סלקי להתם אשכחיה לרבי אסי דיתיב וקאמר לה משמיה דרבי יוחנן הכל מודים באומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא מהיום ולאחר מיתה ה והתניא מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר כזה גט ולרב יהודה דאמר בעל מנת נמי פליגי אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ניפלגי בע"מ להודיעך כח דרבי דמהיום ולאחר מיתה נמי ה"ז גט וניפלגי בעל מנת להודיעך כח דרבנן ו כח דהיתירא עדיף: על מנת שאתן לך מכאן וכו': פשיטא מהו דתימא לאו תנאה הוא ולזרוזיה קאמר קמ"ל: על מנת שיש לי מאתים זוז וכו': וניחוש שמא יש לו ועוד תניא ז חיישינן שמא יש לו ב לא קשיא הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק: על מנת שאראך מאתים זוז וכו': תנא ח לא נתכוונה אלא לראות משלו: ואם הראה לה' על השלחן אינה מקודשת: פשיטא ג לא צריכא דאע"ג דנקט דמי בעיסקא: מתני' ד על מנת שיש לי בית כור עפר הרי זו מקודשת ויש לו ה על מנת שיש לי במקום פלוני אם יש לו באותו מקום מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ו על מנת שאראך בית כור עפר הרי זו מקודשת ויראנה ואם הראה בבקעה אינה מקודשת: גמ' וניחוש שמא יש לו ועוד תניא ט חיישינן שמא יש לו ו ל"ק הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק למה לי למיתנא גבי ארעא ולמה לי למיתנא גבי זוזי צריכא דאי אשמעינן גבי זוזי משום דעבידי אינשי דמצנעי אבל ארעא אימא אי דאית ליה ארעא קלא אית ליה קט"ל: ע"מ שיש לי במקום פלוני אם יש לו וכו': פשיטא מהו דתימא אמר לה מאי נפקא ליך מינה ואמרתינא קמ"ל: ע"מ שאראך בית כור עפר: תאנא ' לא נתכוונה זו אלא לראות משלו: ואם הראה בבקעה אינה מקודשת: פשיטא ח לא צריכא דנקיט בדיסתורא גבי הקדש תנן המקדיש

יש לו ודאי אין לו ספק: מאי נפקא ליך מינה. אם רחוק הוא אינה מרחמת ומייתיא אחבואה לביתי: בדיסתורא. מריסות

בשעת

מסורת השס"ם

א [נדפס תוס' ב נישין תוי. ומסורת לגיטין פ"ס ג נ"ו שם ד לעיל ח. [נדפס] עין לו. [ע"ס] נישין פ"ד. פה: פו. ה ת ועיל נט: ו נדרים ק. [וסק] ז תוספתא דקדושין פ"ג ח נ"ו שם ט נ"ו שם י נ"ו שם כ עין נמוק הספל ל גיטין רפ"ל ורש"ל גרס ומה דאמרינן

כז
מ מיי' פ"ח מהל' גירושין הל' כב סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף ג

כח
ל מיי' פ"ז מהל' אישות הל' ג סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף יד

כט
נ מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף יח

ל
ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יט

לא
ס מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף כ

לב
ו מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף כא

לג
ז מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף יט

לד
ח מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף כא

מאי ביניהו איכא ביניהו שנתקרע הגט או שאבד לרב הונא הוי גט לרב יהודה לא הוי גט וצריכא דאי אשמעינן גבי קידושין בהא קאמר רב הונא משום דלקרובה קאתי אבל גירושין דלרחוקה קאתי אימא מודי ליה לרב יהודה ואי איתמר בהך בהך קאמר רב הונא משום דאיהו לא כסיף ליה למתבעה אבל הכא דאיהי א כסיפא לה למיתבעיה אימא מודי ליה לרב יהודה צריכא מיתיבי ב הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז אע"פ שנתקרע הגט או שאבד הרי זו מגורשת לאחר לא תנשא עד שתהן ועוד הניא ג אמר לה ד הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת ונתנה אין זקוקה ליבם לא נתנה זקוקה ליבם רשב"ג אומר נותנת לאחיו או לאביו או לאחד מן הקרובים עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר לי ולא ליורשיי ומר סבר אפי' ליורשיי דכולי עלמא טיהא תנאה הוי תיובתא דרב יהודה אמר לך רב יהודה הא מני רבי היא ד דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי ופליגי רבנן עליה ואנא דאמרי כרבנן גופא אמר רב הונא אמר רבי כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי אמר ר' זירא כי הוינן בבבל הוה אמרינן הא דאמר רב הונא אמר רבי כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי פליגי רבנן עליה כי סלקי להתם אשכחיה לרבי אסי דיתיב וקאמר לה משמיה דרבי יוחנן הכל מודים באומר על מנת כאומר מעכשיו דמי לא נחלקו אלא מהיום ולאחר מיתה ה והתניא מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר כזה גט ולרב יהודה דאמר בעל מנת נמי פליגי אדמיפלגי במהיום ולאחר מיתה ניפלגי בע"מ להודיעך כח דרבי דמהיום ולאחר מיתה נמי ה"ז גט וניפלגי בעל מנת להודיעך כח דרבנן ו כח דהיתירא עדיף: על מנת שאתן לך מכאן וכו': פשיטא מהו דתימא לאו תנאה הוא ולזרוזיה קאמר קמ"ל: על מנת שיש לי מאתים זוז וכו': וניחוש שמא יש לו ועוד תניא ז חיישינן שמא יש לו ב לא קשיא הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק: על מנת שאראך מאתים זוז וכו': תנא ח לא נתכוונה אלא לראות משלו: ואם הראה לה' על השלחן אינה מקודשת: פשיטא ג לא צריכא דאע"ג דנקט דמי בעיסקא: מתני' ד על מנת שיש לי בית כור עפר הרי זו מקודשת ויש לו ה על מנת שיש לי במקום פלוני אם יש לו באותו מקום מקודשת ואם לאו אינה מקודשת ו על מנת שאראך בית כור עפר הרי זו מקודשת ויראנה ואם הראה בבקעה אינה מקודשת: גמ' וניחוש שמא יש לו ועוד תניא ט חיישינן שמא יש לו ו ל"ק הא בקידושי ודאי הא בקידושי ספק למה לי למיתנא גבי ארעא ולמה לי למיתנא גבי זוזי צריכא דאי אשמעינן גבי זוזי משום דעבידי אינשי דמצנעי אבל ארעא אימא אי דאית ליה ארעא קלא אית ליה קט"ל: ע"מ שיש לי במקום פלוני אם יש לו וכו': פשיטא מהו דתימא אמר לה מאי נפקא ליך מינה ואמרתינא קמ"ל: ע"מ שאראך בית כור עפר: תאנא ' לא נתכוונה זו אלא לראות משלו: ואם הראה בבקעה אינה מקודשת: פשיטא ח לא צריכא דנקיט בדיסתורא גבי הקדש תנן המקדיש

יש לו ודאי אין לו ספק: מאי נפקא ליך מינה. אם רחוק הוא אינה מרחמת ומייתיא אחבואה לביתי: בדיסתורא. מריסות

בשעת

על כרחיך לרב הונא נמי אסורה ליכנס אל שתתן שמא לא יתקיים התנאי וגם בעל ובניה ממזרים: דלקרובה אתי. ומיהר לקרבה אליו וגמר קידושין בפרוטה שנתן לה: אימא מודה ליה לרב יהודה. דלא גמר למיהוי גיטא עד שתתן אולי יתפייסו ביניהם שלא אדם ממהר לרחק את אשתו: בהך בהאי קאמר רב הונא. דמגורשת מיד לא אשם הצטל לעכב גירושים עד שיקבל סמעות משום דלא כסיף למתבעיה: אימא מודה ליה לרב יהודה. שהרי לא נתרצית בקידושיה עד שיתן: שנתקרע. קרוע שבגד: נתנה. קודם שמת: אבל לר"ע הנאה הוי. ואפי' ת"ק מודה שאם פירש ע"מ שתתן לי לו ליורשיי שאפי' מת נותנה ליורשיו ופטורה מן החליצה דהוה ליה גט למפרע מקבלתו: כאומר מעכשיו. ע"מ כך וכך דמי: כי סלקי. להתם: כשעליתי לארץ ישראל: לא נחלקו. כלומר לא מספקא לה לרבנן אי תנאה אי חזרה אלא במהיום ולאחר מיתה: והתניא. ביישוטא: פשיטא. דאם לא נתן לה בתוך ל' אינה מקודשת: לאו תנאה הוא. ולא קפדה אלא לזרוזיה בעלמא קאמרה: ויש לו. משמע שיש עדיין שיש לו הא לאו הכי אינה מקודשת ומותרת לאחר ואמאי ניחוש שמא יש לו: קידושי ודאי הוו. אם אמר יודעים שיש לו ולפקא מינה אם בא אחר וקידשה אינה מקודשת וכולא ידעינן חיישינן שמא יש לו ואינה מותרת לאחר ומיהו לריכה גט מן. שאני דשמא לא היו שלמוניה קידושין: לא נתכוונה זו אלא לראות משלו. לפיכך אם שלחה על השלחן שלפניו והוא שולחני והמעות אינם שלו אינה מקודשת: בעיסקא. למהלית שכר היו לפניו על שולחנו להחליף ולהשתכר:

מתני' בית כור. מקום ארצו לזרוע שלשים סאין והשביעי לכל סאתים מאה על חמשים כאלו שמשכן המשים על חמשים לבית סאה ובית כור אלף ומ"ק אורך על כ' רוחב ואם אתה מלבנו ב תמלאנו מאתים ושבעים ולבנה וה' מפחים של מאתים ושבעים ולבנה וה' מפחים ושוד דבר מובטח: ואם הראה בבקעה. הרי לך בקעה גדולה ואם אמר בתי כורין ואין אחד מכון שלו: גמ' זוזי הוא דעבידי אינשי דמצנעי. והלא הוא דאיכא אי יש לו קידושי ודאי לא חזינא הוו קידושי ספק: אבל ארעא. אי לא ידעינן דיש לו אפי' קידושי ספק ליכא דמאן דאמרת ליה חרעא קלא אית ליה קמ"ל מדתנאה גבי הדדי אינשי דמצנעי דאמרת כי זוזי מה אתה יש לו ודאי אין לו ספק אם קרקע

בשעת

בשעת היובל. בזמן שהיובל נוהג שכל שדה אחוזה פדיונו שוה מנורת הכתוב אחת יפה ואחת רעה אבל בזמן שאין היובל נוהג נפדים בשוין: נקעים. כמין גומות: נהי דבהדי ארעא לא קדשי. להיות נמדדים בקרקע שוה להיות קטפרס שלהן נמדד לעלות בחשבון: נקדשו באפי נפשייהו. להיות נמדדין לפי מה שיש בהן ולא יעלה מדרון שלהן בחשבון: שדה מה ת"ל. והוה ליה למכתב ואם מאחוזתו ויקדיש אים וגו' וכתב ואם משדה אחוזתו: בענין הזה. כדי זרע חומר שעורים: לתך. חלי סאה: תרקב. חלי סאה: דלאו בני זריעה נינהו. וכתב הכתוב זרע ומידי דלאו בני זריעה נינהו אינן נפדים בדמים שלהן אלא בשויה: דומיא דסלעים. שסתם סלע אין ראוי לזריעה דקשה הוא: נאגני דארעא מיקרו. הנקעים קרויין אגנות הקרקע שהמים מתמלאין לתוכן כמו ויבא באגנות (שמות כב): שידרא דארעא. מקום הסלעים אין להם שם סלעים לעצמן אלא על שם הקרקע הם נקראים שידראות הקרקע: הבא מאי. גבי קידושי אשה אם היו בו סלעים ונקעים של י"טפחים ואינן מלאים מים: להקדש מדמינן לה. ונמדדין עמה: או למכר מדמינן לה. ואין נמדדין: **מתני'** כל תנאי. שהין כפול: כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי. ואע"פ שלא נתקיים התנאי נתקיימו הדברים כגון הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ולא פירש לכפול ואם לא תתני לי לא יהא גט אין כאן תנאי של מאתים זוז כלל ואפי' לא נתנה הוי גט כמו שמלינו שמשה הוצרך לכפול ואם לא יעברו חלוצים ונאחזו בתוככם בארץ כנען ש"מ דאי לא כפליה היתה מתנתו קיימת והיו נוחלין ארץ הגלעד ואפי' לא יעברו הירדן ואע"פ שאמר אם יעברו ונתתם להם את ארץ הגלעד דמשמע הא אם לא יעברו לא לית ליה מכלל הן אתה שומע אלא וה"ה גמי דבעינן תנאי קודם למעשה מדלא אמר תנו להם אם יעברו משמע דאם אמר הכי לא אתא תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה ושמעינן גמי דבעינן הן קודם ללאו מדלא אמר תהלה אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם מהכא גלמוד דר"מ בעי כפול והן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ר"ח בן גמליאל אומר צריך הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאפי' בארץ כנען לא יכולו בעי תנאי קודם למעשה וקשה דהא אמר בסוף פ' השוכר את הפועלים (ב"מ דף לד.) מאן שמעת ליה דאמר בעינן תנאי קודם למעשה ר"מ הוא משמע דר' חנינא בן גמליאל פליג אכולהו לכן נראה לי דפליג אכולהו: [ת"ש **שאלמלא** כן יש במשמע אף בארץ כו'. פרש"י שהיו קנין בה ואין נראה לר"ת אלא] דהכי פירושו שאפי' בארץ כנען לא יכולו לא מבעיא בארץ גלעד לא יכולו דכיון שהיה להם ייפוי כח בארץ גלעד אם יעברו דבסביל זה נתנה להם א"כ דין הוא שהורע כחם אם לא יעברו אלא אפי' בארץ כנען אלא ייפו כחם אם יעברו שהרי בשביל זה לא נתן להם בארץ כנען אפי' הכי הורע כחם אם לא יעברו אלמלא היתה הכפילות דזאם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען:

א המקדיש שדהו בשעת היובל נותן בזרע חומר שעורים חמשים שקל כסף ב היו נקעים עמוקים עשרה טפחים או סלעים גבוהים עשרה טפחים אין נמדדין עמה פחות מכאן נמדדין עמה והוינן בה נהי דבהדי ארעא לא קדשו ג נקדשו באפי נפשייהו וכי תימא כמה דלא הוי בית כור לא חשיב ורמינהו שדה מה ת"ל לפי שנאמר (ויקרא כז) זרע חומר שעורים בחמשים אין לי אלא שהקדיש בענין הזה מנין לרבות לתך וחצי לתך סאה ב תרקב וחצי תרקב ואפי' רובע מנין ת"ל שדה מ"מ אמר מר עוקבא בר חמא ד הכא בנקעים מלאים מים עסקינן משום דלאו בני זריעה נינהו דיקא נמי דקתני דומיא דסלעים גבוהים ש"מ אי הכי אפי' פחות מיכן נמי הנהו נאגני דארעא מיקרו שדרא דארעא מקרו ג גבי מכר תנן ה האומר לחבירו בית כור עפר אני מוכר לך והיו שם נקעים עמוקים ו' טפחים או סלעים גבוהים ו' טפחים אין נמדדים עמה פחות מכאן נמדדים עמה ואמר מר עוקבא בר חמא אע"פ שאין מלאים מים מ"ט אמר רב פפא לפי שאין אדם רוצה שיתן את מעותיו בשדה אחת ויראה לו כשנים וכשלשה מקומות הכא מאי להקדש מדמינן לה או למכר מדמינן לה ו מסתברא להקדש מדמינן לה דאמר לה אנא טרחנא וזרענא ומייתינא: **מתני'** ד ר"מ אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי שנא' (במדבר לב) ויאמר אליהם אם יעברו בני גד ובני ראובן וכתיב ואם לא יעברו חלוצים ר' חנינא בן גמליאל אומר צריך הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאפי' בארץ כנען לא ינחלו: **גמ'** שפיר קאמר ליה רבי חנינא בן גמליאל לרבי מאיר אמר לך רבי מאיר אי סלקא דעתך לאו לתנאי כפול הוא דאתא לכתוב ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען

ה"ג **המקדיש** שדהו בשעת היובל. פי' בזמן שהיובל נוהג ול"ג בשעת היובל דת"כ משמע דמיירי בשנה עצמה של יובל וכהא פליגי רב ושמואל במס' ערכין (דף כד.) חד אמר אינה קדושה כל שיקר וחד אמר קדוש ויולא ו: **אין** נמדדין עמה. פי' בקונטרס להיות נגאלים בדין חומר שעורין אבל לינאל בשווין מיהא קדשי דאין לומר דלא קדשי כלל דהא לא גרע מבור ונת ושובך דתנן ס"פ המוכר את הבית (ב"ב דף ע"ח.) המקדים שדהו הקדים כולו ואפי' בור ונת ושובך וכל שכן סלעים ונקעים: **נקדשו** באפי נפשייהו. פי' בקונטרס להיות נמדדים לפי מה שיש בהן ולא יעלה מדרון שבהן לחשבון כי אם קרקעית הנקעים וכרים פ' בית כור (ב"ב קנ.) פרש"ס דהכי פריך והי דבהדי הרעא לא קדשי כלומר אם אינו רוצה למודדו עמה לפי שהיא שדה בפני עצמה ויכול לפדות כל אחד ואחד בפ"ע כאילו הקדיש שתי שדות שיכול לפדות זה בלא זה נקדשו באפי נפשייהו מ"מ בסירלה יפדה אותן נקעים בפני עצמן לפי חשבון בית זרע חומר שעורין כו' שקל כסף ולא נהירא דמשמע מהוך פירושו דהמקדיש שדה אחד שאין בו נקעים שאין יכול לפדותו לחצאין ולית דהא אמרי' לעיל בפ"ק (דף כ :) המקדיש שדה אחוזה לוה וגואל לחצאין לכך נראה כפי' הקונט' ז: **אי** הכי אפי' פחות מכאן גמי. ק"ק מאי אא"כ אינה הכא דהא אפי' מיירי בלא מלאים מים תקשי גמי מסלעים ונראה לר"י לפרש אי אמרת בשלמא דלא קפדינן אראוי לזריעה ניחא דפחות נמדדין עמה אבל השתא דבעינן ראוי לזריעה פחות מכאן גמי אמאי נמדדין עמה: **כל** תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי. פי' בקונטרס ואפי' לא נתקיים התנאי נתקיימו הדברים הואיל ואין התנאי כפול כגון הרי זה גיטך אם תתני לי מאתים זוז ולא פירש לכפול ואם לא תתני לא יהא גט אין כאן תנאי של מאתים זוז כלל ואפי' לא נתנה לו המאתים זוז הוי גט כמו שמלינו שמשה הוצרך לכפול ואם לא יעברו חלוצים ונאחזו בתוככם בארץ כנען ש"מ דאי לא כפליה היתה מתנתו קיימת והיו נוחלין ארץ הגלעד ואפי' לא יעברו הירדן ואע"פ שאמר אם יעברו ונתתם להם את ארץ הגלעד דמשמע הא אם לא יעברו לא לית ליה מכלל הן אתה שומע אלא וה"ה גמי דבעינן תנאי קודם למעשה מדלא אמר תנו להם אם יעברו משמע דאם אמר הכי לא אתא תנאה ומבטל מעשה דמתנה דקדמיה ושמעינן גמי דבעינן הן קודם ללאו מדלא אמר תהלה אם לא יעברו אל תתנו ואם יעברו ונתתם מהכא גלמוד דר"מ בעי כפול והן קודם ללאו ותנאי קודם למעשה ר"ח בן גמליאל אומר צריך הדבר לאומרו שאלמלא כן יש במשמע שאפי' בארץ כנען לא יכולו פי' בקונט' דאתנאי כפול לאודיה פליג אבל לעולם בעי תנאי קודם למעשה וקשה דהא אמר בסוף פ' השוכר את הפועלים (ב"מ דף לד.) מאן שמעת ליה דאמר בעינן תנאי קודם למעשה ר"מ הוא משמע דר' חנינא בן גמליאל פליג אכולהו לכן נראה לי דפליג אכולהו: [ת"ש **שאלמלא** כן יש במשמע אף בארץ כו'. פרש"י שהיו קנין בה ואין נראה לר"ת אלא] דהכי פירושו שאפי' בארץ כנען לא יכולו לא מבעיא בארץ גלעד לא יכולו דכיון שהיה להם ייפוי כח בארץ גלעד אם יעברו דבסביל זה נתנה להם א"כ דין הוא שהורע כחם אם לא יעברו אלא אפי' בארץ כנען אלא ייפו כחם אם יעברו שהרי בשביל זה לא נתן להם בארץ כנען אפי' הכי הורע כחם אם לא יעברו אלמלא היתה הכפילות דזאם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען:

אי

ולא אם לא יעברו ונאחזו בתוככם. ועל כרחך הייתי מפרשו אם לא יעברו לא יפסידו בא לנודיעו: אי

(קידושין) טז

עין משפט נר מצוה

לה ו
ח מיי' פ"ז מהל' ערכין הלכה כ

לו
ב מיי' שם הלכה יב

לז
ג מיי' שם הלכה יד

לח
ד מיי' שם הלכה יג

לט
ה מיי' פכ"ח מהל' מכירה הל' ח שו"ע ח"מ סי' ריח סעיף ח

מ
ו מיי' פ"ז מהל' אישות הל' ה סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' כב

מא
ז מיי' שם פ"ו הל' כ סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ב

מסורת הש"ס

א ב"ב קכ: ערכין כה. ת"כ פ' בחקותי ב [פי' תרי וקל והיינו שלשה קנין שהוא חלי שלה. ערוך] ג ב"ב קכ: ד [נדרים יח. וגזכר שוה שם יג: שוד בכתובות לו. עוד בגיטין מו: עח. ושנין תנאי כפול בפלוגתא ע"י יבמות נג.] ה רש"ל וכרש"ל מוחקין כל זה ו [נוש' היטב תוס' ב"ב קכ: ד"ה המקדיש] ז [ע"ע תוס' ב"ב קנ. ד"ה ואמאי]

אי לא כתב ארץ כנען ה"א בתוככם בארץ גלעד. פי' בקונטרס דאם לא יעברו יטלו חלקם כפי המגיעם בארץ גלעד שנאחזו בה ככר ואם סייעו [אתכם] לכבשה אבל בארץ כנען כלל וכלל לא שהרי לא סייעו לכבשה קמ"ל דאעפ"כ יטלו וקשה וכי איזו סברא היא שיסבו בכתיפם וירשו עם אחיהם. שיצאו למלחמה ג [ועוד דאיכו דומה למשל דמייתי] לכך נראה לר"י לפרש דפשטיה דקרא הכי אם יעברו חלוצים בראשי הצבא להיות ראשונים במלחמה בשכר עובה זו שיעשו עם אחיהם תנתן להם ארץ הגלעד ואם לא יתאמצו יותר מאחיהם ונאחזו והכי נפרש לאי לא כתב בארץ כנען ה"א שאם לא יעברו חלוצים בראש המלחמה ולא יסייעו בכיבוש הארץ אלא בשאר שבטים כלל וכלל לא יטלו מארץ כנען קמ"ל דאעפ"כ יטלו וקשה דהיכי תיסק אדעתיה שלא יטלו כלל בארץ כנען כיון שסייעו בכיבוש כמו אחרים וי"ל דסד"א כיון שהוקלה ארץ כנען לשאר שבטים שהרי מאותם שעה שסחלו בני גד וכני ראובן ארץ גלעד נעשו כמו שסלקו עצמן מלחלוק בארץ כנען וגזרת שאם לא יקיימו תנאם לא יהיה להם חלק בה קמ"ל בארץ כנען לומר שיטלו חלקם בשאר שבטים כאן ובאן וא"ת לכתוב קרא בארץ כנען בלבד ולא נכתוב ונאחזו בתוככם וממילא ידענו כיון שנוטלים חלקם בארץ שהוקלה לשאר שבטים כ"ש שיטלו חלקם בארץ גלעד שלא הוקלה לשאר שבטים וי"ל דאדרבה ה"א בארץ כנען שלא נתייפה כחם דין הוא שיטלו אבל בארץ גלעד שנתייפה כחם בה יקנסו ממנה ולא יקחו בה כלום לכך נכתבו שניהם:

בשלמא לר"מ היינו דכתיב אז תנקה מאלתי אלא לר' חנינא למה לי.

תימה מה ענין זה אצל מחלוקת והלא לא היה תנאי אלא בפירוש אמר שיכבש לו שיקח אשה לבנו ממשפחתו ואם לא פירש הקרא תנקה מאלתי אם לא יתנו לך הייתי אומר שהיה עובר שבועה בין יתנו ובין לא יתנו אם לא היה מביא אשה ומה שפירש הקונטרס קשה לפנין שהרי משמע מתוך פי' שאם הלך אליעזר למשפחת אברהם והם לא ירצו ליתן לו שיקח מותר בבנות כנען וזה אינו ד [דלפי זה סד"א דר"ח ב"ג איירי בע"א ממה שאמר ר"מ] לכן פר"י בשלמא לר' מאיר דלית ליה מכלל הן אתה שומע לאו אע"פ שעברת הוא בשאדם מתנה עם חבירו אם תעשה זה אתן לך זה ואם לא תעשה לא אתן לך כמו כן כאן אע"פ שהוא עברת אלא הבטיחו אלא על מנת שיתנו הורך לפרש אם לא יתנו תהיה נקי אבל לר' חנינא דאזיל בתר סברא לפי דעת בעלי התנאים למה פירש אם לא יתנו לך פטיעה אם לא יראו ליתן דיהיה נקי ולמה"ר יצחק נראה שפתי שבועות הבטיחו אחת שיקח אשה לבנו ממשפחתו ושבועה אחרת שאם לא יתנו לא תקח אשה מבנות כנען ודייק מדכתיב ונקית מ[שבועתי זאת משמע שיש שבועה אחרת:

מסורת הש"ס

א רש"א מ"ו ב [נ"ל לא תיטיב] ה"א שאם לא יעברו חלוצים בראש המלחמה ולא יסייעו בכיבוש הארץ אלא בשאר שבטים כלל וכלל לא יטלו מארץ כנען קמ"ל דאעפ"כ יטלו וקשה דהיכי תיסק אדעתיה שלא יטלו כלל בארץ כנען כיון שסייעו בכיבוש כמו אחרים וי"ל דסד"א כיון שהוקלה ארץ כנען לשאר שבטים שהרי מאותם שעה שסחלו בני גד וכני ראובן ארץ גלעד נעשו כמו שסלקו עצמן מלחלוק בארץ כנען וגזרת שאם לא יקיימו תנאם לא יהיה להם חלק בה קמ"ל בארץ כנען לומר שיטלו חלקם בשאר שבטים כאן ובאן וא"ת לכתוב קרא בארץ כנען בלבד ולא נכתוב ונאחזו בתוככם וממילא ידענו כיון שנוטלים חלקם בארץ שהוקלה לשאר שבטים כ"ש שיטלו חלקם בארץ גלעד שלא הוקלה לשאר שבטים וי"ל דאדרבה ה"א בארץ כנען שלא נתייפה כחם דין הוא שיטלו אבל בארץ גלעד שנתייפה כחם בה יקנסו ממנה ולא יקחו בה כלל לכך נכתבו שניהם:

למה לי שמע מינה לתנאי כפול הוא דאתא ור' חנינא בן גמליאל (אמר) אי לא כתב רחמנא בארץ כנען הוה אמינא (במדבר לב) ונאחזו בתוככם בארץ גלעד אבל ארץ כנען כלל לא ור"מ בתוככם כל היכא דאית לכו משמע תניא אמר ר' חנינא בן גמליאל משל למה הדבר דומה לאדם שהיה מחלק נכסיו לבניו אמר פלוני בני יירש שדה פלונית ופלוני בני יירש שדה פלונית ופלוני בני יתן מאתים זוז ויירש שדה פלונית ואם לא יתן יירש עם אחיו בשאר נכסים מי גרם לו לירש עם אחיו בשאר נכסים כפילו גרם לו והא לא דמיא משל למתניתין התם קתני יש במשמע שאפילו בארץ כנען לא ינחלו אלמא כפילה לארץ גלעד נמי מהני והכא קתני מי גרם לו לירש עם אחיו בשאר נכסים כפילו גרם לו אלמא כפילה לשאר נכסים הוא דקמהני לא קשיא הא מקמי דנימא ליה ר"מ ונאחזו הא לבתר דנימא ליה ר"מ ונאחזו בשלמא לר"מ היינו דכתיב (בראשית ד) אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ אלא לר' חנינא למה לי סלקא דעתך אמינא אם תיטיב אגרא אם לא תיטיב לא אגרא ולא דינא קא משמע לן בשלמא לר"מ היינו דכתיב (שם כד) אז תנקה מאלתי אלא לר' חנינא בן גמליאל למה לי איצטריך סלקא דעתך אמינא היכא דניחא לה לדידה ולא ניחא ליה לדידהו מייתי בעל כרחייהו קמ"ל אם לא תאבה האשה למה לי איצטריך סד"א היכא דניחא להו לדידהו ולא ניחא לה לדידה נייתי בעל כרחה קמ"ל בשלמא לר' מאיר היינו דכתיב (ויקרא כו) אם בחקותי תלכו (שם) ואם בחקותי תמאסו אלא לר' חנינא בן גמליאל למה לי איצטריך ס"ד אמינא אם בחקותי תלכו ברכה אם בחקותי תמאסו לא ברכה ולא קללה קא משמע לן בשלמא לר"מ היינו דכתיב (ישעיה א) אם תאבו ושמעתם וגו' ואם תמאנו ומריתם וגו' אלא לרבי חנינא בן גמליאל למה לי איצטריך סד"א אם תאבו טובה ואם תמאנו לא טובה ולא רעה קמ"ל מאי

חרב

למה לי. בארץ כנען דמשמע מיעוטא למעוטי שלא יטלו בארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ כנען א (הרי משמע כמי מונאחזו בתוככם שלא יטול בארץ גלעד כנגד חלקם שבארץ ישראל אלא קרא יתירא הוא למדרש ביה תנאי כפול) ס"מ הולרך לכפול ולומר אם לא יעברו לא יהא בדברי כלום ואי לא כפלו היתה מתנתו קיימת דמכלל הן לא משמע לאו: ור' חנינא. אמר לך לעולם לא בא לכפול אלא לפרש שאפי' לא יעברו לא יפסידו נחלתם מכל ארץ ישראל ואם כתב ונאחזו בתוככם ותו לא ה"א ואם לא יעברו יטלו כפי המגיעם בארץ הגלעד שנאחזתם בה ככר ואם סייעו אתכם לכבשה אבל בארץ כנען כלל לא לא בתוכם יטלו ולא בארץ גלעד כנגדם להכי כתב בארץ כנען שאם סייעו בארץ כנען יטלו אע"פ שלא סייעו לכובשה אבל למעוטי שלא יטלו ארץ הגלעד כנגדם לא אילטריך דמכלל הן הוא משמעינן לאו: כל היכא דאית לבו משמע. ועל כרחך לא כתב בארץ כנען אלא למעוטי ארץ גלעד שלא יטלום כולם על פי מתנתו שאמר להם ונתתם להם ולגמדינו דמכלל הן לא הוא משמעינן לאו: משל. דמשה: למה הדבר דומה כו'. כך שאר השבטים יטלו ארץ כנען ומי שבטים אלו יעברו את הירדן למלחמה דסייעו דומיא דיתן להם מאתים זוז ויטלו ארץ הגלעד ואם לא יעברו לא יפסידו חלקם בארץ כנען דסייעו שאר נכסים: מי גרם לו ליטול עם אחיו בשאר נכסים כפילו גרמא לו. דאם לא כפל הייתי אומר דאם לא יתן יטול באותו שדה כפי חלק המגיעו בו אבל בשתי שדות שהקליתים לאחיו לא יטול כלום וכ"ש שלא יטול באותו שדה כנגד שאר נכסים אף בני גד ובני ראובן כפולת הדבריה גרמא להם ליטול חלקם בארץ כנען שאם לא כפל הייתי אומר לא יטלו בה כלום אלא בארץ גלעד מה שמגיעם בה: התם. מתני' קתני שאם לא כפל לא היו נוטלין כלום לא כאן ולא כאן דקאמר שאף בארץ כנען שאינכם חביבה להם לא יטלו מדקתני שאף משמע דכ"ש בארץ גלעד שבחרו בה: ס"ג אלמא כפילה לארץ גלעד נמי אהני והכא קתני מי גרם לו כו'. אלמא לא אהני אלא לארץ כנען דבלאו כפילה נמי הוו שקלי מה שמגיעם בארץ גלעד: לא קשיא. מתני' דקתני שאף דמשמע דכל שכן בארץ גלעד: מקמי דנימא ליה ר"מ. א"כ נכתוב ונאחזו והוה סבר ר' חנינא דכולה מילתא דרים ר"מ לתנאי כפול הלכך אמר ליה שאלמלא כן שכפל דבריו יש במשמע שאף בארץ כנען לא יטלו וכ"ש במקום שהחביב להם דמכלל הן היינו שומעין לאו ואם לא יעברו לא תתנו להם את ארץ גלעד וממילא דבארץ כנען לא שקלי דהא לא חזלי למכבשה ובריתא דקתני דלא אהני כפילה אלא לארץ כנען אמר ר' חנינא בתר דאמר ליה ר"מ נכתוב קרא ונאחזו למ"ל בארץ כנען אמר ליה ר' חנינא ליטול חלק בארץ כנען אהני דאי לא כתביה הוה אמינא ונאחזו בתוככם בארץ גלעד: שאת. משאת הוא שמעינן דאפי' אם לא תיטיב לפתח. פורענות מוכנת לבא אצלמא כפילה בעינן ואם לא כפליה מכי אמר אם תיטיב שאת הוא שמעינן דאפי' אם לא תיטיב נמי שאת דתנאי שלא כפלו אינו מבטל מתנה: למה לי. אם ב תיטיב נמשעת מכללא: ס"ד כו'. כלומר מכללא לא הוא אלא ביטול מתנה הא אם לא תיטיב לא תשא שכר ופורענותא נמי לא תשקול להכי אילטריך כפילה דיהא דפורענותא: בשלמא לר"מ. דאמר מכללא לא שמעי' היינו דכתיב אז תנקה מאלתי לפי שהבטיחו אם לא אל בית אבי תלך תחול עליך שבועה ומכללא לא שמעינן דאם תלך לא תחול: למה לי. לפרושי אם תלך תנקה אלא דאי לא כפליה לא הוה מבטל תנאה לשבועה דאפי' ילך תחול עליו אם יקח לו אשה מבנות כנען: היכא דניחא לה. לאשה: ולא ניחא להו. לקרובים: נייתי. להכי נכתב הא למ ולי נמי בקרובים ואם לא יתנו לך קרובים וסיית נקי: למה לי. ואם בחקותי תמאסו משמע מכלל ברכה קללה:

חרב תאכלו. משמע שכילתכם הוא חרב תהיו נשבעים: גללניתא. נסס: היינו דכתיב אם לא שכב הנקי. לא כפלו אם שכב לא הנקי אלא מכלל ברכה אתה שומע קללה דאי משום דסמיך ליה ואת כי שמית וגו' הויא לא מפרש ביה קללה אשבועה קמייתא אלא אשבועה דבתריה קאי דסמיך ליה והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה וגו' ושבועה קמייתא אין בה אלה דהכי כתיב והשביע אותה הכהן ולא פירש בה קללה אלא מכלל ברכה וקשה דהא כל תנאי מבני גד ומבני ראובן גמרי' וא"כ בשיגין י הן קודם ללאו והכא הוה ליה קודם להן דהא אם לא שכב כתיב בריש"א וי"ל דאם לא שכב חשוב הן שמה שאנו רוצים שתעשה חשוב הן דומיא דאם יעברו שאנו רוצים שיעברו ואם לא יעברו יפסידו כך אנו רוצים שתתקיים דברים אלא שכב אים אותה וזהו הן ואם שכב תפסיד וזהו לא: **הנקי** כתיב. פירש בקונטרס והכי כושל ואם לא שכב הנקי ואם שכב הנקי ואת כי שמית דקאי הנקי אותה כי שמית דכתיב בתריה וקשה דא"כ הוה ליה מעשה קודם לתנאי ואנן אמרי' במתני' דר"מ בעי תנאי קודם למעשה לכן פר"י דלא קאי כלל אותה כי שמית דכתיב בתריה אלא כתיב הנקי והוי כאילו היה כתיב הנקי והכהן היה חוזר וכופל אם שכב הנקי והשתא הוי תנאי קודם למעשה:

[הנקי כתיב. פי' ר"ח דה"ק אם לא שכב וגו' תחת איש כלומר תשאר תחת איש כלומר תלכי ממנו והוי תנאי קודם למעשה ואע"ג דהוי קודם להן הא אמרינן מהכא (סנהדרין לב: לג.) פותחין בזכות תחילה]. ת"י:

בשלמא לר"מ היינו דכתיב הוא יתחטא וגו' ואם לא יתחטא. תימה מה ענין זה למחלוקת אמ' לר"מ למה לי והלא בהרבה מקומות כתיב (ויקרא יד) וחזר כמים וטהר ולא הוצרך לומר ואם לא ירחץ לא יטהר וי"ל דלא דמי דהתם מילתא דפשיטא כיון דמצוה הוא שלוה הקב"ה אם לא עשה לא יצא אבל הכא משמע קלת שהוא לשון תנאי מדכתיב הוא יתחטא והוי כאילו כתיב אם יתחטא בו יטהר ולא כתיב ויתחטא ויטהר ואז הוי ליווי כמו וחזר וטהר: **אין** תורמין מן החלוש על המחובר. פי' בקונטרס המחובר אינו חייב בתרומה דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך דבעינן מידי דמידגן וא"כ הוי מן החיוב על הפטור וקשה דאם כן לדבריו בחלוש נמי קודם שנתמרח לא הוי תרומה שהרי לא מידגן וליתא דהא אמר בעלמא (עירובין דף לא:) מעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה דמשמע דמהני וע"ק מהיכא דאמר (תרומות פ"א מ"י) התורם מדבר שנגמר מלאכתו דהיינו אחר מירוח על דבר שלא נגמרה מלאכתו והיינו קודם מירוח תרומתו תרומה לכ"ג לר"י הא דמחובר פטור נפקא לן מדכתיב ממנו דדרים בספרי ממנו ולא מן המחובר דהא קרא בחלוש מיירי וע"כ אתא למימר ממנו אפי' בדיעבד נמי אסור דאי משום לכתחילה אתא תיפוק לי משום דכתיב דגנך ומחובר לאו מידגן הוא אלא ס"מ דפסול אפילו בדיעבד במחובר והיא דמעשר שהקדימו בשבולים דמהני בדיעבד מיירי בחלוש וקודם מירוח: גר

בשלמא לרבי חנינא בן גמליאל היינו דכתיב אם לא שכב הנקי. פירש בקונטרס אלא כפל אם שכב לא הנקי אלא מכלל ברכה אתה שומע קללה דאי משום דסמיך ליה ואת כי שמית וגו' הויא לא מפרש ביה קללה אשבועה קמייתא אלא אשבועה דבתריה קאי דסמיך ליה והשביע הכהן את האשה בשבועת האלה וגו' ושבועה קמייתא אין בה אלה דהכי כתיב והשביע אותה הכהן ולא פירש בה קללה אלא מכלל ברכה וקשה דהא כל תנאי מבני גד ומבני ראובן גמרי' וא"כ בשיגין י הן קודם ללאו והכא הוה ליה קודם להן דהא אם לא שכב כתיב בריש"א וי"ל דאם לא שכב חשוב הן שמה שאנו רוצים שתעשה חשוב הן דומיא דאם יעברו שאנו רוצים שיעברו ואם לא יעברו יפסידו כך אנו רוצים שתתקיים דברים אלא שכב אים אותה וזהו הן ואם שכב תפסיד וזהו לא: **הנקי** כתיב. פירש בקונטרס והכי כושל ואם לא שכב הנקי ואם שכב הנקי ואת כי שמית דקאי הנקי אותה כי שמית דכתיב בתריה וקשה דא"כ הוה ליה מעשה קודם לתנאי ואנן אמרי' במתני' דר"מ בעי תנאי קודם למעשה לכן פר"י דלא קאי כלל אותה כי שמית דכתיב בתריה אלא כתיב הנקי והוי כאילו היה כתיב הנקי והכהן היה חוזר וכופל אם שכב הנקי והשתא הוי תנאי קודם למעשה:

[הנקי כתיב. פי' ר"ח דה"ק אם לא שכב וגו' תחת איש כלומר תשאר תחת איש כלומר תלכי ממנו והוי תנאי קודם למעשה ואע"ג דהוי קודם להן הא אמרינן מהכא (סנהדרין לב: לג.) פותחין בזכות תחילה]. ת"י:

בשלמא לר"מ היינו דכתיב הוא יתחטא וגו' ואם לא יתחטא. תימה מה ענין זה למחלוקת אמ' לר"מ למה לי והלא בהרבה מקומות כתיב (ויקרא יד) וחזר כמים וטהר ולא הוצרך לומר ואם לא ירחץ לא יטהר וי"ל דלא דמי דהתם מילתא דפשיטא כיון דמצוה הוא שלוה הקב"ה אם לא עשה לא יצא אבל הכא משמע קלת שהוא לשון תנאי מדכתיב הוא יתחטא והוי כאילו כתיב אם יתחטא בו יטהר ולא כתיב ויתחטא ויטהר ואז הוי ליווי כמו וחזר וטהר: **אין** תורמין מן החלוש על המחובר. פי' בקונטרס המחובר אינו חייב בתרומה דכתיב (דברים יח) ראשית דגנך דבעינן מידי דמידגן וא"כ הוי מן החיוב על הפטור וקשה דאם כן לדבריו בחלוש נמי קודם שנתמרח לא הוי תרומה שהרי לא מידגן וליתא דהא אמר בעלמא (עירובין דף לא:) מעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה דמשמע דמהני וע"ק מהיכא דאמר (תרומות פ"א מ"י) התורם מדבר שנגמר מלאכתו דהיינו אחר מירוח על דבר שלא נגמרה מלאכתו והיינו קודם מירוח תרומתו תרומה לכ"ג לר"י הא דמחובר פטור נפקא לן מדכתיב ממנו דדרים בספרי ממנו ולא מן המחובר דהא קרא בחלוש מיירי וע"כ אתא למימר ממנו אפי' בדיעבד נמי אסור דאי משום לכתחילה אתא תיפוק לי משום דכתיב דגנך ומחובר לאו מידגן הוא אלא ס"מ דפסול אפילו בדיעבד במחובר והיא דמעשר שהקדימו בשבולים דמהני בדיעבד מיירי בחלוש וקודם מירוח: גר

חרב תאכלו אמר רבא א מילחא גללניתא נהמא דשערי אקושא ובצלי דאמר מר פת פורני חריבה במלח ובצלים קשים לגוף כחרבות בשלמא לרבי חנינא בן גמליאל היינו ב דכתיב (במדבר ה) אם לא שכב איש אותך ואם לא שטית טומאה תחת אישך הנקי אלא לרבי מאיר חנקי מיבעי ליה ג אמר ר' תנחום ד הנקי כתיב בשלמא לר"מ היינו דכתיב הנקי אלא לרבי חנינא ב"ג למה לי איצטריך סד"א אם לא שכב איש הנקי ואם שכב לא הנקי ולא חנקי אלא איסורא בעלמא קמ"ל בשלמא לר"מ היינו דכתיב (שם יט) הוא יתחטא בו ביום השלישי וביום השביעי יטהר ואם לא יתחטא וגו' אלא לרבי חנינא ב"ג למה לי אצטריך סד"א מצות הזאה בשלישי ובשביעי והיכא דעבד בחד מינייהו עבד קמ"ל (שם) והזה הטהור על הטמא ביום השלישי וביום השביעי למה לי אצטריך סד"א שלישי למעוטי שני שביעי למעוטי ששי דקא ממעט בימי טהרה אבל היכא דעבד ה בשלישי ובשמיני דקא מפיש בימי טהרה אימא שפיר דמי קמ"ל (שם) וחטאו ביום השביעי למה לי אצטריך סד"א הני מילי לקדשים אבל לתרומה בחד נמי סגיא קמ"ל: **מתני'** ו ז המקדש את האשה ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת והרי היא לויה לויה והרי היא כהנת עניה והרי היא עשירה עשירה והרי היא עניה הרי זו מקודשת מפני שלא הטעתו ז ח האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר או לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר או לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך או לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת ג וכן האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה הרי זו מקודשת לי אינה מקודשת ח (אם היתה אשת חברו מעוברת והוכר עוברה דבריו קיימין ואם ילדה נקבה מקודשת): **גמ'** ט תנן התם ז אין תורמין מן החלוש על המחובר ואם תרם אין תרומתו תרומה בעא מיניה רב אסי מר' יוחנן אמר פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברים פירות ערוגה זו מחוברים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושים לכשיתלשו ונתלשו מהו א"ל כל שבידו לאו כמחוסר מעשה דמי איתיביה האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ ליך יבמיך אינה מקודשת בשלמא כולהו לאו בידו אלא גר הוי בידו גר נמי לאו בידו דאמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן גר מבידו לתלוש ולספרים מיד: לריך

מב מיי' פ"ח מהל' אישות הל"ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעי' כד

מג ג מיי' שם פ"ז הל"ד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' מ סעי' ה

מד ג מיי' שם הל' יז טוש"ע שם סעיף ח

מה ד מיי' פ"ה מהל' תרומות הל"ט ע טוש"ע יו"ד סי' שלח סעיף נה

מסורת הש"ס

א חולין קיג. ב יומא לז: גיטין ם. ג מגילה לז. ד"ם סוטה יח. ד [שי' סי' מנוכחים דוגיב בתריך ערך הגיקן] ה [שי' תוס' יומא ת. ד"ה מקבינן] ולגיל ב. ז ב"מ עז: יבמות לב: כתובות מה: ח [אמנם דאמר רב אמינא עקרן בעי"ג לא מצי אלא אין אפשר מעיבריה כו' וכתיב שאלה מוכח דלא בעינן לה קרא ול"ל מתניתין פ"ח מ"ח ת"ר מ"ח ת"ר מ"ח ת"ר

נר צריך שלשה משפט כתיב ביה כדין. נראה דוקא בקבלת מצות הוא דבעינן ג' אבל בטבילה בחד סגיא אם כבר קיבל עליו המצות ורחיץ מהריא דיבמות (דף מה:) דקאמר התם ההוא דהוו קרי ליה בר ארמאי פירוש משום דמל ולא טבל אמר ריב"ל מי לא עבל לקריו כלומר וכי לא רחה קרי מיתיו לצריך לטבול א"כ משמע מדנפיק בטבילת קריו משמע דלא בעינן שלשה ומיהו קשה מהא דאמר (שם דף מז:) דמושיבין אותה כמים עד לאחרה ושני תלמידי הכמים יושבים מבחוץ ומודיעין לה מקצת מצות קלות ומקצת חמורות ופריך והא בעינן שלשה ומשני תני שלשה אלמא משמע דלטבילה נמי בעינן שלשה ויש לומר דודאי לאלוה בעינן שלשה אבל לא לעבב אי נמי י"ל דהא דבעי שלשה היינו טעמא משום קבלת מצות וא"ת משום קבלת מצות נמי אמאי בעינן שלשה והרי הודאות והלוחות דכתיב בהן משפט ואפ"ה אמרינן בסנהדרין (דף ג.) דדן אפילו יחידי ויש לומר דיש לנו להשוותן לגזילות וחבלות דלעולם בעי שלשה דכל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולהחמירא להחמירא מקשינן וא"ת א"כ ליבעי מומחין כמו גזילות וחבלות ויש לומר דשליחותייהו עבדינן כדאמרינן בגיטין (דף פח:) עוד אמר הר"ר נתנאל דכתב כתיב לדורותיכם דמשמע בכל ענין אע"ג שאינן מומחין דעל כרחך השתא ליכא מומחין שהרי אין סמוכין ולדורותיכ' משמע לדורות עולם: **אלא** מעתה כיון פרוטה לשפחתו כו'. תימה אמאי לא פשטי נמי הכא מי יימר דמזדקקי לה תלתא כדמשני לעיל וא"כ אינו בידו וי"ל דסוגיא זו אחיא כמ"ד ביבמות (דף מז:) עבד אין חייב בקבלת מצות לאחר שחרור לפי שהיה חייב קודם שחרור במצות אשה א"כ בשעת קנייתו היו מטבילין אותו כדי לקבל המצות ומטבילה לאחר שחרור היינו טבילת גר והיא לא בעי שלשה: **נדרי** דבידו לגרשה בידו לקדשה. ה"ה נמי דמצי לגנויי לעיל הכי:

ואמר רבי חגיגה לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת. פי' בקונטרס דאיירי אליבא דר"א בן יעקב דאילו רבנן אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם וא"כ אפילו מעוברת נמי כלום הוא וא"ת מ"ל לרבי חגיגה דאיירי בשאין אשתו מעוברת ורבי אליעזר בן יעקב היא ודלמא אירוי אף בשאשתו מעוברת ורבנן היא וא"כ אמאי קאמר לא שנו וי"ל משום דבכולה ברייתא דבסמוך הרי את מקודשת לי לאחר שתגייר כו' דקתני רבי מאיר אומר מקודשת ולא תני בהדייהו זו אם ילדה אשתך נקבה כו' אלמא קסבר דאפילו ר' מאיר מודה דאינה מקודשת היכא דאמר ליה אם ילדה אשתך נקבה ורבי מאיר ור"א אמרו דבר אחד כדאמר לקמן ולפיכך אתא רבי חגיגה לפרש דלא אמר ר"א בן יעקב אלא בשאין אשתו מעוברת וכו' כדפרי' דהא ר"א בן יעקב מודה היכא דאמר לו אם ילדה אשתך נקבה לאו כלום הוא ורחה דאע"ג דהלכה כר"א בן יעקב בעלמא דקב ונקי הוא הכא ליתי הלכתא כוותיה ולאו ככולהו תנאי דאמרי אדם מקנה דשלב"ל דהא פליגי בב"מ (דף סו:) רב נחמן ורב הונא במוכר פירות דקל לבירו רב הונא אמר עד שלא באו לעולם יכול לחזור בו משבאו לעולם אין יכול לחזור בו ואדם מקנה דבר שלא בא לעולם יכול לחזור בו ואין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם זוה מכרן קודם שבאו לעולם והלכה כרב נחמן בדיני וא"כ אין הלכה כרבי אליעזר בן יעקב:

כגון דשמת דהא נמי כשמת רבי כיבשא הוא שנמרו בידי שמים: שלא בא לעולם. ביאה נמורים כי הכא דלא הויא אלים:

מסורת השס
א ימות מוד: מש
ב נדרים ל.
ג [תוספתא פ"ב דתרומות]
ד יבמות נב.
ה [ל"ל דתנן]
ו [ל"ל דתנן]
ז יבמות נב:
ח כתוב תחיל
מי אמורלי
וגם ר' פקיכא [גיטין יב: מכ: ב"מ נב: ב"ב פט: קט: קמא: קיג.]

א גר ח צריך שלשה מ"ט (ויקרא כד) משפט כתיב ביה כדין מי יימר דמזדקקו ליה הני תלתא מתקיף לה ר' אבא בר ממל אלא מעתה הנותן פרוטה לשפחתו ואמר הרי את מקודשת לי לאחר שאשתחרריך ה"נ דהוו קידושין הכי השתא התם מעיקרא בהמה השתא דעת אחרת ואלא הא דאמר ר' אושעיא ב הנותן פרוטה לאשתו ואמר לה הרי את מקודשת לי לאחר שאגרשיך אינה מקודשת ה"נ לר' יוחנן דהוו קידושין נהי דבידו לגרשה בידו לקדשה תפשוט ב דבעי רב אושעיא ג הנותן שתי פרוטות לאשה באחת אמר לה התקדשי לי היום ובאחת אמר לה התקדשי לי לאחר שאגרשיך תפשוט מינה דלא הוו קידושין ד דלמא כי היכי דתפסי קידושין השתא תפסי נמי לאחר כן תניא כוותיה דרבי יוחנן ג אין תורמין מן התלוש על המחובר ואם תרם אין תרומתו תרומה כיצד אמר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת פירות ערוגה זו מחוברת יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושין לא אמר כלום ה אבל אמר לכשיתלשו ונתלשו דבריו קיימין ד יתר על כן א"ר אליעזר בן יעקב אפילו אמר פירות ערוגה זו תלושין יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת פירות ערוגה זו מחוברת יהיו תרומה על פירות ערוגה זו תלושין לכשיביאו שליש ויתלשו והביאו שליש ונתלשו דבריו קיימין אמר רבה לא א"ר אליעזר בן יעקב אלא בשחת אבל באגם לא רב יוסף אמר אפילו באגם מאי משמע דהאי אגם לישנא דבוצלנא הוא אר"א דאמר קרא (ישעיה נח) הלכוף כאגמון ראשו כמאן אזלא הא ה דתניא האומר לחברו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי לא אמר כלום וא"ר חנינא לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת דבריו קיימין כמאן אי כרבה כשהוכר עוברה אי כרב יוסף אע"פ שלא הוכר עוברה ואיכא דאמרי אמר רבה לא א"ר אליעזר בן יעקב אלא בשחת דבי כיבשא אבל בשחת דבי שקיא לא רב יוסף אמר אפילו בשחת דבי שקיא כמאן אזלא הא ו דתניא האומר לחבירו אם ילדה אשתך נקבה מקודשת לי לא אמר כלום ואמר רבי חנינא לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת אבל אשתו מעוברת דבריו קיימים כמאן כשהוכר עוברה ודברי הכל אמר אביי רבי אליעזר בן יעקב ורבי ורבי מאיר כולהו ז סבירא להו אדם מקנה דשלב"ל רבי אליעזר בן יעקב הא דאמרן רבי דתניא

לא

הבעל שדייה במי גשמים: אבל בשחת דבי שקיא. של שדה בית הסלחין שלריכה להשקות לא אמר דעבידא דפסידא כי לא משקה לה דמיבעי לה הלכך כמי שלא באה לעולם כלל הוא: אפילו שחת דבי שקיא. סולאל והגיע לכלל שחת: ודברי חכל. בין לרבה בין לרב יוסף סוכר עוברה בעינן דומיא צריך שלשה. ישראלים שנזקקין לו להטבילו ולהודיעו מקצת מצות קלות וחמורות כדאמר ביבמות אחד יהיה לכם כגר כלאורח: מי יימר דמזדקקו ליה. הלכך לאו בידו הוא: הכי נמי דהוו קידושין.

לא תסגיר. לזסרס לב"ד שלא יסגירוהו לבעליו להשתעבד בו: לכשאקחך. דבר שלא בא לעולם הוא: בלוקח עבד על מנת לשחררו. דאי בשיחררו ובא להשתעבד בו לא קרי ליה קרא עבד: משום איבה. לאיבת אחותה ואיבת בעלה ומשארא כר"מ סבירא ליה: קונם שאני עושה לפיך. מעשה ידי יהיו לפיך כהקדש אין בעלה צריך להפר שהין נדרה חל שהרי מסועבדת לו: שמא תעדיף. על מעשה ידיה יותר מן הראוי לו ויותר ממה שהיא חייבת לעשות לו ובכתובות (דף סד:) אמרי' מה היא עושה לו מטקל ה' שעיה שתי ביצודה שהן עשר שעה בגליל ולכי אתיא העדפה קדשה אע"ג דלא בתה לעולם בשעת הנדר: לעושיהם. למי שברלה ומיהו במידי דמשתעבדי ידיה לבעל לא מלי לאקדושינהו: **מתני'** אעשה עמך כפועל. בפעולת יום א': **גמ'** והוא שנתן לה פרוטה. ואמר לה שתקדשי לי בפרוטה זו ע"מ כו' והא אתא לאשמועי' תנא דידן דבשכר דיבור לו בשכר פעולה לא מקדשה דישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ומלוה הוא ולקמן מפרש היכי שמע לה ר"ל ממתני': שהרבבתיך. כבר נתחייבה לו והוי מלוה גבה: שארכיבך. והרכיבה: בצוותא. שלא אשב יחידי: דימוס. בגין: ע"מ. תנאה משמע ולא בשכר: **מתני'** ע"מ שירצה אבא. אביו של הקן: רצה האב. בגמ' מפרש לה: מלמדיגבו'. כדי לעקור את הקידושין למפרע ולא תזקק ליבם: **גמ'** ע"מ

כגון דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו. הכא משמע דלמ"ד אדם מקנה דשלב"ל מ"מ צריך הוא לומר מעכשיו וכן משמע בפ"ק דב"מ (דף עז:) דקאמר התם אמר רבא שדה זו לכשאקנה תהא קנויה לך מעכשיו וקשה דהא מילתא דרבי מאיר בסמוך גבי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי כו' דאמר ר"מ מקודשת ולא קאמר דליבעי למימר מעכשיו ואמאי צריך לומר בשדה ובעבד טפי מבגר וכי תימא דהא דקאמר מקודשת היינו היכא דאמר מעכשיו ואף על גב דליתיה בברייתא וכדאשכחן בפ' האשה שנפלו (כתובות דף פב.) גבי משוך פרה זו ולא תהא קנוייה לך עד לאחר ל' יום ומוקי לה דאמר מעכשיו ואע"ג דליתיה במילתיה הא לא בהירא לומר כן דמשברא מהני למ"ד אדם מקנה דשלב"ל כדבר שבא לעולם דלא מצינו חלוק בדבר ובדבר שבא לעולם לא מצרכינן לומר מעכשיו דהא אמר במתניתין הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום לא בא אחר וקידשה מקודשת ואע"ג דלא אמר מעכשיו והדרא קושיא לדוכתיה לכך אומר ר"י דלא דמי דלגבי קידושין היינו טעמא דלא בעי למימר מעכשיו משום דשתא קידושין בכסף וקנין מעות לא מתבטל כדאמר לעיל ט לא בא אחר וקדשה מקודשת ואע"ג דנתאכלו המעות אבל הכא גבי שחרור של עבד וגבי שדה דהתם רוב קניינם בשטר ואם לא אמר מעכשיו ה"א אם נתקרע השטר בתוך הזמן העבד לא יהא משוחרר וגבי שדה נמי לא יהא קנוי לו להכי נקט בשדה ובעבד ליטא דמהני בכל ענין אפילו נקרע השטר והיינו כשאמר לו מעכשיו והר"ם פירש דלהכי נקט מעכשיו גבי שדה ועבד לאשמועינן דסבר כר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אע"פ שרולה שיחול הקנין מעכשיו קנה דאי לא נקט מעכשיו ה"א דאתיא אפילו כרבנן וצריך לעשות קנין אחר שהחרור וא"ת כיון שלא חל הקנין אמאי הזהיר הכתוב שלא להסגיר עבד אל אדוניו הא לא שייחרר ליה מ"מ כשפדוהו או קונהו שליחותיה עבדינן דגיהא ליה דליקו בהימנותיה כדאמרינן בפ"ק דב"מ (דף טו:) גבי גזל שדה וחזר ולקחה מבעליה הראשונים כו' ומסיק דגיהא ליה דליקו בהימנותיה אבל גבי קידושין לא שייך למימר הכי ולכך לא בעי אמר מעכשיו ומיהו קשה לפר"י דפירש דמעכשיו מהני אפי' נתקרע הגט א"כ ל"ל בשמוך פרה זו מעכשיו לאחר ל' יום דקא מוקי לה ר' יוחנן אפי' בעומדת באגם דמקום ראוי למשיכה פירוש ולא מיבעיא בחצירו הא אפי' ברה"ר קיימא קנה כיון דאמר מעכשיו וי"ל דר' יוחנן לטעמיה לעיל בפירקין (דף ס.) מעכשיו ולאחר ל' יום שיורא הוי וה"ק מעכשיו יתחילו הקידושין ולא יגמרו אלא עד לאחר ל' יום וכמו כן אמר גבי מעכשיו דמשיכה וכיון דלא קנה לגמרי צריך שיהו בשעת גמר המשיכה במקום ראוי למשיכה ומש"ה מוקי לה ר' יוחנן התם בעומדת באגם דראוי למשיכה אבל ברה"ר לא והא דקאמר הכא דאפי' נקרע השטר מהני הואיל ואמר ליה מעכשיו אתיא כשמואל דאמר לעיל (דף נט:) תנאה הוי וצריך לדקדק אליבא דרבי יוחנן איך אנו קוראין סוף דבר לאחר זמן כגון שידוכים ובאר תנאים דהא אפילו אמר ליה מעכשיו לא מהני לר' יוחנן אם חזר בו או אם הוא קנין סודר כיון שאין הסודר ביד הקונה בסוף הזמן דהדר סודרא למריה דה"ג אמר (גדרים דף מח:) גבי ההוא גברא שרצה להקנות נכסים לבריה ע"מ שיהא בר בריה זורבא מרבנן (הוא) וקאמר הש דלא קני מהאי טעמא דאימת קא קני כי הויא בריה זורבא מרבנן וההיא שעתא כבר הדרא סודרא למריה ואמר הר"ם דשמא ע"מ מהני אפילו לרבי יוחנן ולא הוי שיורא אלא תנאי ולכך טוב לומר ע"מ מעכשיו:

ה"ג קונם מה שאני עושה לפיך. ול"ג איני עושה כיון ד [דבלאו] דמשועבדת לבעלה לא מצית למיסר בקונם: **יפר** שמא תעדיף. תימה הלא אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה ושינוי נפש וי"ל דהא נמי דברים שבינו לבינה שלפי שאי אפשר לממלא ליהנות מגלה מה שהיא חייבת לו ואי אפשר שלא יהנה יותר מן הראוי לו ויאסר אף בשאר מעשה ידיה ולכך צריך להפר: **וידים** אתיהו בכולא. והוי במקדים דקל לפירותיו דמהני אפילו למ"ד אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם והוא הדין דמלי לשנויי שאני קונמות דקדושת הגוף ניתנו כדמשני בפ' אע"פ (כתובות דף נט.):

(דברים כג) **לא תסגיר עבד אל אדוניו** [א] **רבי אומר בלוקח עבד על מנת לשחררו הכתוב מדבר היכי דמי אמר רב נחמן בר יצחק כגון דכתב ליה לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו רבי מאיר דתניא** [ב] **האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שתתגיירי לאחר שאשתחרר לאחר שתשתחררי לאחר שימות בעליך לאחר שתמות אחותיך לאחר שיחלוץ לך יבמיך אינה מקודשת רבי מאיר אומר מקודשת רבי יוחנן הסנדלר אומר אינה מקודשת רבי יהודה הנשיא אומר מקודשת ומה טעם אמרו אינה מקודשת משום איבה ונחשוב נמי רבי יהודה הנשיא היינו** [ג] **רבי היינו ר' יהודה הנשיא ונחשוב נמי רבי עקיבא** [ד] **דתניא** [ה] **קונם שאני עושה לפיך אין צריך להפר רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו האיתמר עלה** [ו] **אמר רב הונא בריה דרב יהושע** [ז] **באומרת יקדשו ידי לעושיהם וידים איתנהו בעולם: מתני'** [ח] **האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל דבר עליה לשלטון ועשה עמה כפועל מקודשת ואם לאו אינה מקודשת: גמ'** אמר ריש לקיש [ט] **והוא שנתן לה שוה פרוטה ובשכר לא והתניא בשכר שהרכבתיך על החמור שהושבתיך בקרון או בספינה אינה מקודשת בשכר שארכיבך על החמור שאושיבך בקרון או בספינה מקודשת וכי תימא הכי נמי בדיהב לה שוה פרוטה והא בשכר קאמר ועוד תניא שב עמי בצוותא ואקדש לך שחוק לפני רקוד לפני עשה כדימוס הזה שמין אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת וכי תימא הכי נמי בדיהב לה שוה פרוטה והא שמין אותו קאמר תיובתא דריש לקיש אמר לך ריש לקיש האי תנא ברא סבר** [י] **אינה לשכירות אלא לבסוף** [ל] **ותנא דידן סבר** [מ] **ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ומאי דוחקיה דריש לקיש לאוקמיה למתניתין בישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ובדיהב לה אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי איריא דתני על מנת ניתני בשכר אלא ש"מ כל על מנת היכא דיהב לה הוא: מתני'** [נ] **על מנת שירצה אבא רצה האב מקודשת ואם לאו אינה מקודשת מת האב הרי זו מקודשת מת הבן מלמדין האב לומר שאינו רוצה: גמ'** [ס] **מאי על מנת שירצה אבא אילימא עד דאמר אבא אין אימא מציעתא מת האב הרי זו מקודשת והא לא אמר אין אלא על**

עין משפט נר מצוה

נ
ח מיי' פי"ב מהל' גרושין הל"י סמג לא"ת רמב עוש"ע י"ד סי' רלד סעי' עא וטור ס"ע אה"ע סי' פא סעיף כ

נא
ב ג מיי' פ"ס מהל' אישות הלכה יט סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף יב

נב
ד מיי' שם הל' כ טוש"ע שם סעיף יג

נג
ה ו מיי' שם פ"ז הל' ח סמג שם טור ש"ע שם סעיף ח ט י יא

מסורת הש"ס

א יבמות נג: ניטין מה. ב [יבמות לב. נג: כתובות נח: כ"מ עז:] ג [שבת לב: יבמות מה.] ד [ל"ל דהכא] ה יבמות נג. כתובות נט. סו. ע. גדרים פה. ו [גדרים פה:] ז [לעיל מח: וש"נ] ח לעיל מח [וש"נ] ט [דף נט.] י רש"ל

נר מצוה

נר
ג מיי' פ"ט מה' בית הבחירה הלכה יב סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סי' לו סעיף כא

נה
ד מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף כג

נו
ה מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף כב

נז
ו מיי' שם הלכה יד טוש"ע שם סעיף כה

נח
ז מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף כד

נט
ח מיי' פ"ח מהלכות אישות הלכה ל"ב סמג עשין נ

ס
ט ע מיי' פ"ב מהלכות אישות הלכה ג' סמג שם

מסורת הש"ס

א מנחות נה. ב ב"מ ה: [מכילתא מכו' ערכין כג.] ג תוספתא דקידושין פ"ב ד תוספתא דכתובות פ"א [ע"ב]

ה [פי' לפירושם מיכות מרגשת דאין בו דיני התראה כמו נשים דאורייתא ולכני סילוק למיתני למיתת לף פסול בכלל עונשין לחלוטין דגם בעונות מרדות ומלקות מדרבנן אינו נלמן]

ו ע' כתובות

אלא ע"מ שישתוק אבא. פירש בקונטרס שישתוק בשעת שמועה ואין לפרש שישתוק לעולם דה"כ היינו שלא ימחה דבשמוך והיכי אמר בהם רצה האב מקודשת והרי שמא ימחה אח"כ ויבטלו הקידושין אלא ע"מ שישתוק בשעת שמועה קאמר וה"פ דמתני' רצה האב כלומר שתתק בשעת שמועה מקודשת לא רצה האב אלא מיחה אינה מקודשת מת האב מקודשת פי' מת האב קודם השמועה דאין לומר אחר השמועה ושתק ולא מיחה דאין זה הילוק וא"ת מאחר דמת קודם השמועה היאך היא מקודשת דלמא אי הוה שמע הוה מוחה וי"ל דיש לנו לדון דעתו שלא ימחה וא"ת אם כן מאי פריך והא לא אמר אין אמאי לא אמרי' דעתו היה לומר אין אם הוה שמע כדאריבין למימר גבי שתיקה כדפי' ואומר ר"מ דיש להלק בין היכא דמהוסר אמירה להיכא דלא מהוסר אלא שתיקה:

[והא שתיק. ולכא למימר מלמדין האב כייבו קודם שמועה שמלמדין משמע לאחר שמועה להכי פריך והא שתיק ומאי אהני ליה תו אהרי כן]. ת"י:

[ולא מוקמינן בתרי תנאי. דלא כר"י בפרק המפקיד גבי חכיה]. ת"י:

כיון דאיכא חד כחדיה ארתותי מירתת. ואע"ג דע"כ איכא חד מיניהו דמשקר מיהו אותו שכיחם מתיירא לבועסה ונותן גט: לקטלא לא חיישינ. וא"ת והא כתיב באותה פרשה דאמר בתי נתתי לאיש הזה וסקלוה אלמא לקטלא נמי חיישינ רחמנא וי"ל דסקלוה מייירי היכא דאיכא עדים מיהו לאיסורא חיישינ רחמנא כדכתיב את בתי נתתי לאיש: [ולא לעונשין. תימה היכי מייתי דרב חסדא לעשייה הא מסתמא רב אסי לא פליג אמתניתין דלקמן דאסבוה לא חיישינ ולמכות ולעונשין אין לחמיטו עפי' מסבויה]. ת"י:

בני זה בן י"ג שנה ויום אחד. פי' בקונט' דמיירי שהגיע ב' שערות ואפ"ה צריכין אנו לידע שנותיו שהרי שנים בלא שערות אין מועילין עד ל"ו שנה דהיינו רוב שנותיו וסימנים בלא שנים דהיינו לפני י"ג שומא ניעהו ואעפ"כ קאמר הכא בגמ' דלמכות ועונשים אינו נאמן פי' ה דלמכות היכא דלא התרו בו ולעונשין היכא דהתרו בו וקאמר דא"כ כל הנשים הבאות לפנינו לחלוץ היאך יחלוצו אע"ג שיש להם סימנים כיון שאין אנו יודעים שנותיהם לא מהני דשמא היכא קטן ואינם כתיב בפרשה דמשמע ולא קטן וכל האנשים הבאים על הערוות היאך הן נהרגים ואע"ג שיש להם שערות מ"מ אין אנו יודעים שנותיהן ושמא הם קטנים ואור"י דאי איכא ריבוי

על מנת שישתוק אבא אימא סיפא מת הבן מלמדין את האב לומר שאינו רוצה אמאי והא שתיק אלא אמר לה על מנת שלא ימחה אבא רישא בחד טעמא ומציעתא וסיפא בחד טעמא א"ר יגאי אין אמר ריש לקיש א ש"מ לדרבי יגאי דחקינן ומוקמינן מתני' בתרי טעמא ואליבא דחד תנא ולא מוקמינן בתרי תנאי ובחד טעמא רב יוסף בר אמי אמר לעולם חד טעמא הוא ומאי על מנת שירצה אבא ע"מ שלא ימחה אבא מכאן ועד שלשים יום: מתני' ב קדשתי את בתי ואיני יודע למי קידשתיה ובא אחד ואמר אני קידשתיה נאמן ג זה אמר אני קידשתיה וזה אמר אני קידשתיה שניהם נותנים גט ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס: גמ' אמר רב נאמן ליתן גט ואין נאמן לכנוס נאמן ליתן גט ד אין אדם חוטא ולא לו ואין נאמן לכנוס אימא יצרו תוקפו רב אסי אמר ה אף נאמן לכנוס ומודה רב אסי ו באומרת נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי ובא אחד ואמר קידשתי"ה שאין נאמן לכנוס תנן רצו אחד נותן גט ואחד מונס תיובתא דרב אמר לך רב שאני התם דכיון דאיכא אחר בהדיה אירתתי מירתת תניא כוותיה דרב אסי ז קידשתי את בתי ואיני יודע למי קידשתי"ה ובא אחד ואמר קידשתיה אף נאמן לכנוס ח מנסה ובא אחר ואמר אני קידשתיה לא כל הימנו לאוסרה עליו האשה שאמרה נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי ובא אחד ואמר אני קידשתיה אין נאמן לכנוס מפני שהיא מחפה עליו איבעיא להו מהו לסקול על ידו רב אמר י אין סוקלין ורב אסי אמר סוקלין רב אמר אין סוקלין כי הימנה רחמנא לאב לאיסורא לקטלא לא הימניה רב אסי אמר סוקלין לכולה מילתיה הימניה רחמנא לאב אמר רב אסי י ומודינא באומרת נתקדשתי שאין סוקלים ואמר רב אסי הני שמעתתא דידי מרפסן איגרי השתא ומה במקום שאם בא לכנוס כונס אמרת סוקלים מקום שאם בא לכנוס אין כונס אינו דין שסוקלין ולא היא לאב הימניה רחמנא לדידה לא הימנה ורב חסדא אמר אחד זה ואחד זה אין סוקלין ואזדא רב חסדא לטעמיה דאמר רב חסדא בני זה ט בן תשע שנים ויום אחד בתי זו בת ג' שנים ויום אחד נאמן לקרבן אבל לא למכות ולא לעונשין תניא כוותיה דרב חסדא ד ט בני זה בן י"ג שנה ויום אחד בתי זו בת י"ב שנה ויום אחד נאמן

ע"מ שישתוק. כשישמע רצה האב שתתק בשעת שמועה רצה שמיחה: והא שתיק ליה. והלו קידושין: אלא ע"מ שלא ימחה אבא. הך סיפא דקתני מלמדין לא מיתוקמא כרישא בע"מ שישתוק אלא בע"מ שלא ימחה וכל כמה דמחי עקר להו שרי לא קבע זמן למחאה דרישא ליכא לתוקמא בהכי דה"כ מאי רצה האב והלא יש בידו למחות לעולם דאין כאן קידושין לעולם ועל כרחך הכי קתני ע"מ שישתוק אבא שתתק הרי זו מקודשת לא שתק אלא מיחה לאתר אינה מקודשת ואם אמר ע"מ שלא ימחה אבא מת האב עד שלא מיחה הרי זו מקודשת אבל כל ימי חייו אינה קידושין מת הבן מלמדין וכו': ולא מוקמינן בתרי תנאי. לאוקמי בלומר ע"מ שילא אבא כדקתני ומי ששנה זו לא שנה זו וכמשמעות לשון קמיפלגי תנא דרישא שבר לשון שתיקה הוא וכיון ששתק חלו קידושין מיד ותנא דסיפא שבר לשון לא ימחה הוא ואינם קידושין עד שיעות: ומאי ע"מ שירצה ע"מ שלא ימחה. וכשקבע זמן למחאתו הלכך רצה האב שעברו שלשים ולא מיחה הרי זו מקודשת לא רצה שמיחה תוך שלשים אינה מקודשת מת האב בתוך שלשים מקודשת דאמרי' הו מאן מחי מת הבן בתוך שלשים מלמדין את האב כו': מתני' שניהם נותנים גט. להתירה לאחריה: גמ' אמר רב. הא דתנן בא אחד ואמר אני קידשתיה נאמן ליתן גט קאמר דלאמן וכמיכין עליה שהוא קידשה וגיטו גט: שאין אדם חוטא. בדבר שאינו נהנה מ"מ ליתיר אסת לים חנם: אף נאמן לכנוס. דלא חליף למימר לפני האב שקבל הקידושין אני הוא דמירתת דלמא מכחיש ליה ואמר ידענא דלאו את יהבת לי קידושין: כיון דאיכא אחר בהדיה. שמומר אני קדשתיה מירתת מעיקרא שמא יכיל האב שהבינו קידשה ולא הוא והאי קושטא אמר ושלגדו שכיחם ירא לכוכסה ונותן גט: קדשתי את בתי. קטנה והוא לא ידע למי: נאמן לכנוס. דמירתת דאב ודאי לא יחפה עליו אבל אחשה שקבלה קידושין ואינה יודעת ממי ובא אחד כו' לא מירתת דיודע הוא שהאב מחפה עליו ותתרלה בו ותכחיש את כל הבא לומר עוד אני הוא: מהו לסקול על ידו. על האב כלומר על פיו אם אמר קדשתי את בתי ועדי קידושין אין באין לפניהו וזיעתה מהו להחזיק על פיו כדין עדות המאורסה ולסוקלה: כי הימניה רחמנא לאב. את בתי נתתי לאיש הזה (דברים כב): לאיסורא. להאוסרה על כל העולם: באומרת נתקדשתי. וזיעתה אחר כן שאין סוקלין אותה על פיה ואף על פי שהחזיקה עלמה קודם הזנות ונעמה מפרש ואזיל: מרפסן איגרי. מסברות גנוז ועליות כלומר קשות לשומעיהן שאינם מבינים טעמם: השתא במקום שאם בא. האומר לפני האב אני קידשתיה אמרתי נאמן לכנוס וכונס אלמא לא מחזקינן לה כל כך ע"פ האב כמקודשת שנאמר עליה לאוסרה על זה לאיש אבל לא ע"פ האב: מקום שאם בא לכנוס אינו כונס. כגון שאמרה נתקדשתי ואיני יודעת למי שהאמרו עליה לאוסרה לפי שבא ואמר אני קידשתיה אלמא בחזקת מקודשת היא ואין אנו יודעים למי אינו דין שאם זיעתה סוקלים: ולא היא וכו'. רב חסדי קא מסיק למילתיה ואומר ולא היא אין זו קושיא למבין בטעמי שמועתי: לאב הימניה. הלכך סוקלין: לדידה לא הימנה. ואין סוקלין ולעניין דיני נפשות לא קטלינן משום חששא ולעניין איסורא הוא דשויתה לנפשה חתיכה דאיסורא והאי לא מירתת נפשי שמחפה עליו ולגבי אב מירתת: לטעמיה. דאמר אין האב נאמן להחזיק את הבן ליעבד על פיו לא הוא ולא אחר: בן ט' שנים. ביאתו ביאתו לחייב אחת מן הערויות מיתה וקרבן וכן קטנה בת ג' ביאתה ביאה לחייב גדול הבא עליה וביא ערוה עליו למיתה וקרבן אם יש עדים בהיות בת ג' וכן הקטן והוא בן ט' שנים אבל ע"פ האב נאמן הוא לקרבן לשוגג: אבל לא למכות. ולעונש מיתה אם בא עליה מזיד: בן י"ב ובת י"ב גדריהן כדר וסקדישן סקדם ולעניין עונשין של כל המלות אם הביאו שתי שערות סיימן הוא וסרי הם גדולים לכל דבר אבל קודם לכן אין גדרן כדר ואין הקדישן הקדם ואם הביאו שתי שערות חוששין שמא שומא בעלמא הן ואין נענשין בכך על שום עבירה:

ולחרמים. אם שחרימו מנכסיהם הוי הרס לבדק הבית וקדשים וכן אם אמר ערכי עלי נערך: אבל לא למכות. להחזיק בערותיכן בחזקת סימן ללקות ולהעניש: מתני' גירשתיה. קבלתי את גיטה: והרי היא קטנה. עכשיו כשאמר עליה כך: נאמן. לפוסלה מן הכהונה: והרי היא גדולה. מבגדלה אמר כן ובקטנותה לא אמר לומו נאמן ומותרת לכהן: נשבית. סרי היא פטולה לכהונה משום ספק זונה וגמרא מפרש טעמא: גמ' רישא בידו. בעודנה קטנה בידו לקדשה לאחר ולהחזור ולקבל גט הימנו הלכך נאמן דמה לו לשקר אי בעי פסיל לה: סיפא לאו בידו. לקדשה מבגדלה ולא לאוסרה ביד עובד כוכבים לא גדולה ולא קטנה: והרי בידו. כשהיא קטנה: להשיאה לחלל. לגולד מאלמנה לכ"ג דאמר לקמן בפרק בתרא (דף עד:) עמוני ומואבי כותי נתין חלל וממזר מלרי ואדומי שבאו על כשרת לויה וישראלית פסלוה: כר' דוסתאי בן יהודה. ס"ל לתנא דידן דאמר לקמן (דף עז.) בנות ישראל מקוה טהרה לחללים דבת חלל זכר כשרה לכהונה שאשתו מכשרה את זרעו וכיון דבתו כשרה אלמנתו כשרה דכל שאתה מוצא בתו אתה מוצא אלמנתו הלכך אין בידו לפסול בתו קטנה מן הכהונה וא"ת הרי בידו לפסלה בקידושין וגירושין שתה מכהונה פסיל לה מתרומה פסיל לה אם בת כהן היא אבל נשבית פסולה אף מן התרומה: והרי בידו להשיאה לממזר. דקי"ל (לקמן דף סח.) קידושין תופסין בחייבי לאוין וביד האב להשיאה לו בעבירה ותפסל מן התרומה: אין קידושין תופסין בחייבי לאוין. דאין ביד האב להשיאה אלא למי שקידושין תופסין בה והא דר"ע לקמן בפרקין (שם): ס"ג הרי בידו להשיאה אלמנה לכ"ג וכר' סימאי. כלומר אם אלמנה היא הרי בידו להשיאה לכ"ג ואפי' לר"ע דאף ע"ג דחייבי לאוין היא מודה ר' עקיבא דקידושין תופסין בה: וכדרבי סימאי. דאמר מן הכל שהן חייבי לאוין עושה ר' עקיבא הולד ממזר דקסבר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין חוץ מאלמנה לכ"ג: שהרי אמרה תורה אלמנה לא יקח. וסמוך ליה ולא יחלל זרעו בעמיו דמשמע חללין הוא עושה שמחוללין מן הכשרה ואינו עושה ממזרין וכיון דאין הולד ממזר ס"מ ס"ל קידושין תופסין בחייבי לאוין דכשרה דאי אין קידושין תופסין הוי הולד ממזר כדתנן בפרקין (לעיל סו:) כל שאין לה קידושין עליו הולד ממזר: ברבי ישבב. מתני' כרבי יסבב אליבא דר"ע ס"ל דאמר בוהו וגלוח על עקיבא בן יוסף שמרבה פסולין בישראל שהיה אומר כל אין ביאתו בישראל הולד ממזר כל אים בישראל שאין ביאתו מותרת באשה שיבא עליה הולד שמולד מאותה ביאה ממזר: הניחא אי טעמא דנפשיה קאמר. ולאו לאפוקי מדר' שימאי לחודיה אתי לאיפלוגי אחייבי לאוין דכשרה לחודייהו אלא כלל הוא בידו שכל ביאה שהיא בעבירה הולד ממזר ושפיר מתרלינן למתני' דאין קידושי עבירה קידושין ואין ביד האב להשיאה בתו למי שמחללה בביאתו: אלא אי לאפוקי מדר' שימאי אתי. ולא לאוסיף אלא אחייבי לאוין דכשרה אכל במלרי ואדומי תוך ג' דורות שהן חייבי עשה מודה דקידושין תופסין לו בה הרי בידו להשיאה להן וסן מחללין אותה מתרומה ומן הכשרה כדלקמן (דף עד:): ותסברא. דהאי שיטוא דלעיל שיטוא הוא וטעמא דריסא משום דבידו הוא נהי דבידו לקבל קידושין מאיש שבא לקדשה: אילו אמר האי גברא לא ניחא לי. לקדשה מי מלי וכו': לאיש אחרה. על הכל שאין אנו יודעים למי וכי אמר הזה סתירה לזה: לנישואין הימנה. אם נערה אם קטנה אבל בבוגרת לא מיתתני ליבם: יש לי אחים. זקוקה ליבם והיא היתה עד הנה בחזקת שאינה זקוקה: מתני' יש לי בנים. ואין אשתו זקוקה כדי שלא תהא מן הייבום ותתרלה לו ומיהו כשקידשה לא אמר ע"מ: בשעת קידושין אמר שאין לו אחים. ואין לדאג מן הייבום: נאמן להתיר בו'. כלומר נאמן במה שאמר בשעת קידושין ואין נאמן במה שאמר בשעת מיתה: שאני התם. בבריתה כיון דסדר בים מדיבורא קמא בשעת מיתה קושטא קאמר שלא יהא עון תלוי בו אבל מתני' שלא אמר בשעת קידושין אין לי אחים כי אמר שאתה יש לי אינו נאמן דלגשורה קא מכוין: דקא מרע לדיבוריה. בשעת קידושין: דלא מוחזק ן. אלא גברא בשעת מיתה לא בתחי ולא בבני וקיימא הך איתתא בחזקת שאינה זקוקה לייבום הלכך אמר יש לי בנים אחזקה קמייתא הוא דקא מוקים לה הלכך נאמן ואי אתי אם לאחר מכאן ואמר אחוה דמיתתא אנא לאו כל כמיניה דאחרי דיבור לחזקה: אמר יש לי אחים. ואין לי בנים לאו כל כמיניה דמפקינן לה מחזקה: ברייתא. דקאמר ר' נתן נאמן לאסור

דמוחזק

נאמן לנדרים ולחרמים ולהקדשות ולערכים אבל לא למכות ולעונשין: מתני' [ו] קדשתי את בתי [א] קדשתיה וגרשתיה כשהיא קטנה והרי היא קטנה נאמן [ב] קדשתיה וגרשתיה כשהיא קטנה והרי היא גדולה אינו נאמן [ג] נשבית ופדיתיה בין שהיא קטנה בין שהיא גדולה אינו נאמן: גמ' מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא רישא בידיה סיפא לאו בידיה ולא והרי בידו להשיאה לחלל דקא פסלה מכהונה הא לא קשיא [ב] כרבי דוסתאי בן יהודה דאמר בנות ישראל מקוה טהרה לחללין והרי בידו להשיאה לממזר כרבי עקיבא [ג] דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין הרי בידו להשיאה אלמנה לכהן גדול וכר' סימאי [ד] דתניא ר' סימאי אומר מן הכל עושה ר' עקיבא ממזר חוץ מאלמנה לכהן גדול שהרי אמרה תורה (ויקרא כא) לא יקח (שם) ולא יחלל חלולים עושה ואין עושה ממזרים כר' ישבב דאמר בואו ונצווח על כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר הניחא לר' ישבב אי לטעמיה דנפשיה שפיר אלא אי לאפוקי מטעמא דר' סימאי קאתי הרי בידו להשיאה לחייבי עשה אמר רב אשי ותסברא רישא משום דבידו הוא נהי דבידו לקדשה בידו לגרשה ועוד אילו אמר האי דלא ניחא בנוה מי מצי מקדש ניהליה בעל כרחיה אלא אמר רב אשי רישא רחמנא הימניה כרב הונא [ה] דאמר רב הונא אמר רב [ו] מנין לאב שנאמן לאסור את בתו מן התורה שנאמר (דברים כב) את בתי נתתי לאיש הזה לאיש אסרה הזה התירה בנישואין הימניה רחמנא לאב בשבוייה לא הימניה: מתני' [ז] מי [ח] שאמר בשעת מיתתו יש לי בנים נאמן [ט] יש לי אחים אינו נאמן: גמ' אלמא נאמן להתיר ואין נאמן לאסור נימא מתני' דלא כר' נתן דתניא [י] בשעת קידושין אמר יש לו בנים בשעת מיתה אמר אין לו בנים בשעת קידושין אמר אין לו אחים בשעת מיתה אמר יש לו אחים נאמן להתיר ואין נאמן לאסור דברי ר' נתן אומר אף נאמן לאסור אמר רבא שאני התם כיון דבשעת מיתה קא הדר ביה אימא קושטא קאמר אמר ליה אביי ולאו כל דכן הוא השתא ומה התם דקא מרע ליה לדבוריה אמרת קושטא קאמר מתני' דלא קא מרע ליה לדבוריה לא כ"ש אלא אמר אביי [יא] מתני' דלא מוחזק לן באחי ולא מוחזק לן בבני דאמרי' כיון דלא מוחזק לן בבני ולא באחי אמר יש לי בנים נאמן יש לי אחים אינו נאמן לאו כל כמיניה דאסר לה אב"ע ברייתא

ריבוי שערות סמכינן אריבוי שערות דאין דרכם לבא קודם י"ג שנה אי נמי אם הם גדולים בקומה יש לסמוך על הסימנים והקומה ואפי' אין לו כי אם ב' שערות אבל הכא מיירי אבא הביא רק ב' שערות ולא הגדיל בקומה ולכך קאמר גמרא דלמכות ושוטין אינו נאמן עוד פר"י ויש אחרת דבמקום סימנין ג"ל עדות סגיס וא"ת א"כ מה אנו צריכין לנאמנותו אל אביו וי"ל דמיירי הכא שאביו העיד שבכר עבר עבה או שנתיים אבל בנו הגיע או בא על הערוה והיה גדול כשעשה את העבירות אבל אין אנו יודעים אם היו לו סיגים באותו הזמן או סימנים ובא לאסמעינן דהאב נאמן לומר דאותו הזמן היו לו סיגים או סימנים דהיינו שתי שערות והא דלא תביב סימנין חד מינייהו נקט: נאמן לנדרים. דעד אחד נאמן באיסורין תימה הא אין נאמן אלא בדבר שבידו וי"ל כיון דסופו לינאל עשאוהו כדבר שבידו מיהו קשה מאי איריא אב אפי' אחר נמי וי"ל דאב דייק טפי לדעת שנו לפי שעליו מוטל להודיעו לאחרים ולכך לא עשאוהו כבידו ולא לאחרים: [כר' דוסתאי וכו'. פרש"י כיון שבאו כשרה אלמנה זו כשרה וכו' וקי"ל אומר טעם אחר דאם היה פוסלה בני אתו לא היו הכהנים כשרים דה"ל כחלל שנאמר חללה לכ"ע הולד חלל. ת"ן]:

עקיבא בן יוסף שהיה אומר

מסורת הש"ס

א הקמנו ב:יא וכ"ס ברי"ף ורא"ש
ב לקמן סז. עד: עז.
ג [יבמות יד: וס"ב]
ד שם עז.
כתובות כעז: לקמן סח.
ה כתובות ז: ע"ש היטב
ו ב"ב קלה:

נר מצוה

סא
ח מיי' פי"ה מהלכות אישות הל' כד סמג לאוין רכא טור ש"ע אה"ע סי' לו סעיף מו

סב
ט מיי' שם טוש"ע שם סעיף כז

סג
י מיי' שם טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף ח

סד
ל מיי' פ"ט מהלכות אישות ה"כ ו טוש"ע אה"ע סי' לו סעיף כח

סה
מ מיי' פ"ג מהלכות יבום הלכה ח סמג עשין נא טור ש"ע אה"ע ס קנו סעיף ו

סו
נ מיי' שם הל' ב סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' ו

סז
ז טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' ז

סח
ח טוש"ע אה"ע סי' קנו סעי' ו

רבי סבר מה לי לשקר. פי' הקונטרס דשעת קידושין כעדים דמו ועקר ליה לחזקה דהא מחזקינן ליה מעיקרא באחי ולא בבני וקיימא לה הך איתתא בחזקת שאין זקוקה ליבם וכי אתי בשעת מיתה לאפוקה מחזקתה לאו כל כמיניה ור' נתן סבר מה לי לשקר כחזקה דמי ולא אתי דמוחזק לן האי גברא באחי. ולא סיס עדים בדבר אלא חזקה בעלמא כך שמעון עליו קודם קידושין וכי אמר בשעת קידושין יש לי בנים ואין לי אחין אי לאו דהדר ביה בשעת מיתה הוה מהימנינן ליה דאמרי' מה לי לשקר: מאי קאמר. כלומר למאי קא מסני ליה סאי דיבור אי למיפטרה מיבם הוא דאתי מלי אמר לה פטרנא ליך בניטא מחייס סמוך למיתתי וכי הדר ביה בשעת מיתה בטא פליגי: רבי סבר מה לי לשקר. דשעת קידושין כאילו באו עדים בדבר זה דמי ועקר ליה לחזקה דהוה מחזקינן ליה מעיקרא באחי בלא בנים וקיימא לה הך איתתא בחזקת שאינה זקוקה וכי אתי בשעת מיתה לאפוקה מחזקה לאו כל כמיניה: ור' נתן סבר כו'. ולא אתיא חזקה דמה לו לשקר ועקרה חזקה קמייתא דהוי קאי בה קודם קידושין לאוקומה בחזקת שאינה זקוקה למיפסל דיבוריה בשעת מיתה ומיהו אי לא הדר ביה הוה שריא לעלמא כדי דלא אתיא חזקה ועקרה חזקה לגמרי אורעי מיהא איתרעאי וכל כמה דלא איתכחש דיבוריה קמא מסיימן דאין אדם חוטא ולא לו ואילו אית ליה אחי הוה הדר ביה בשעת מיתה: **מתני'** המקדש את בתו סתם. בתי מקודשת לך ולא פירש איזו מהם: אין הבוגרת בכלל. ומותרת לכל אדם ואין לריכה גט מזה לפי שאינה ברשות האב לקדשה: משתי נשים. שבשא שניה לאחר מיתת הראשונה: גדולות. כת הראשונה: קטנות. כת שניה: כולן אסורות. קס"ד אפי' הן מאה שכל אחת קרויה גדולה אלא כל קטנה הימנה וכגמרא פריך אמאי לא תנא ספיקא אתלעיתא שבשתי הבנות שהן גדולות לגבי קטנות שבכולן: כולן מותרות. דלא מהיא איניש למימר מילתא דליתי ביה לידי שאילה לחכמים וכי אמר גדולה גדולה שבגדולות קאמר: **גמ'** ס"ג הא קטנות בכלל. ואפילו יש שם שתי קטנות דאיכא לספוקי מי מיייסו והוו להו קידושין שאין מסורין לביאה לכל אחת ספק אחות אשה אפ"הסוו בכלל ספק קדושין ולריכות גט: כשאין שם אלא גדולה וקטנה. בוגרת וקטנה דכיון דבוגרת לא קידש שוב אין כאן ספק ומותר בקטנה: והא בוגרות קתני. דמשמע טובא ודכוותיה תידוק הא קטנות בכלל: בוגרות דעלמא. של כל אים ואים המקדשים את בנותיהן סתם אין הבוגרות בכלל הא קטנות בכלל וכגון דליכא אלא חדא קטנה והאי דמתרץ בשאין שם אלא גדולה וקטנה ס"ס דאי הוו בוגרות טובא כיון דאינן בכלל דקטנה הוו להו קידושין אלא לכבי נקט אחת גבי בוגרת משום דמיבעי ליה למידק קטנות דומיא דגדולות: פשיטא. דכיון דאין שם אלא גדולה וקטנה דגדולה אינה מקודשת וקטנה מקודשת: מאי עבידתיה. דאב בבתו בוגרת אי אמרת בעלמא בדאיכא טובא אלעזריך לאשמועינן משום דיוקא דידיה הא קטנות בכלל למימרא דקדושין שאין מסורין לביאה הוו קידושין אלא הסתא לא אישו אלעזריך ולא דיוקא דידיה: אדעתא דידה מקבל. ולא היא בספק והוו להו קידושין שאין מסורים לביאה קמ"ל: דאית ליה הנאה. שכסף קידושיה שלו: מי לא עסקינן. בתו קטנה דרמיא עליה להשיאה ומצוה הוא עליו דכתיב ולא בנותיכם תנו לבניהם (ירמיה כט): דלא רמיא עליה. אלא שליח בעלמא הוא והיא יש לה דעת להשיא את עלמה: וצריכא. לאיפלוגי בקדשתי את בתי הגדולה ובקדשתי את בתי הקטנה: בההיא קאמר ר"מ. כולן בספק דשבא הוא לאדם לקרות בתו בלשון גדולה אם יש קטנה ממנה: אבל קטנה אימא מודה לר' יוסי. דכל שהוא יכול לקרות בתו גדולה אין קורא אותה קטנה: עד הפסח. לעניין נדרים קונם שאיני נהנה לך עד הפסח אסור עד שיגיע ומשנכנס ליל ראשון מותר ואם אמר עד שיבא פסח אסור עד שילא פסח דכיון דאמר ליהנות בעוד שיבא פסח קאמר: נדר עד פני הפסח ר"מ אומר עד שיגיע. ומשיגיע אין כאן פני פסח ואע"פ שכל יום ויום של פסח פני הוא לחבירו לא מחיא ליה כפשיה לספיקא שיבא לריך לשאול איזה הוא וכי קאמר פני קמא דכולא קאמר שהוא פני שבכולן: ור' יוסי אומר עד שיצא. דכל חד וחד הוי פני לחבירו ולא ידעי מי מינהו אפי' אחרון הוי תחלתו פני לסופו: מוחלפת השיטה. הך דנדרים: והתניא. בברייתא: כל שזמנו קבוע. מספר ימי משך זמנו קבועים כגון פסח וי"ט למשוטי קיץ וקליר ובליר דאם אמר עד פני מי אפילו עד שיבא אינו אסור אלא עד שיגיע דכיון דאין משך זמנו קבוע שזה ממסר לכלות קיילו וקלירו וזה מאחר לא נתכוין זה אלא להתלות משיתחילו העם לקלור: מחלוקת בשתי בנות. סתם הוא דאיכא למימר כל כת ראשונה עביד איים דקרי גדולה לגבי כת שניה וכל כת שניה עביד איים דקרי קטנה לגבי כת ראשונה: אבל כת אחת. שנולדו מאשה אחת: אמצעית בשמה קרי לה. פלונית בתי הוא אומר ואין קורא לה לא גדולה ולא קטנה:

דמוחזק לן באחי ולא מוחזק לן בבני דאמרי' מה לי לשקר מאי קאמר למיפטרה מיבם מצי אמר פטרנא לך בניטא [א] רבי סבר מה לי [ב] לשקר כי עדים דמי ואתו עדים עקרי חזקה [ג] ורבי נתן סבר מה לי לשקר כי חזקה דמי לא אתי חזקה ועקרה חזקה לגמרי: **מתני'** [ג] המקדש את בתו סתם אין הבוגרות בכלל [ד] מי שיש לו שתי כיתי בנות משתי נשים ואמר קדשתי את בתי הגדולה ואיני יודע אם גדולה שבגדולות או גדולה שבקטנות או קטנה שבגדולות שהיא גדולה מן הגדולות שבקטנות כולן אסורות חוץ מן הקטנה שבקטנות דברי ר' מאיר רבי יוסי אומר [ג] כולן מותרות חוץ מן הגדולה שבגדולות קדשתי את בתי הקטנה ואיני יודע אם קטנה שבקטנות או קטנה שבגדולות או גדולה שבקטנות שהיא קטנה מן הקטנות שבגדולות כולן אסורות חוץ מן הגדולה שבגדולות דברי ר"מ רבי יוסי אומר [ד] כולן מותרות חוץ מן הקטנה שבקטנות: **גמ'** הא קטנות בכלל שמעת מינה [ה] קידושין שאין מסורים לביאה הוו קידושין [ו] הכא במאי עסקינן כשאין שם אלא גדולה וקטנה והא בוגרות קתני מאי בוגרות בוגרות דעלמא פשיטא בוגרות מאי עבידתיהו [ז] הכא במאי עסקינן דשויתיה שליח מהו דתימא כי מקבל קידושי אדעתא דידה קא מקבל קמ"ל לא שביק איניש מידי דאית ליה הנאה מיניה ועביד מידי דלית ליה הנאה מיניה מי לא עסקינן דאמרה ליה קדושיי לך [ח] אפ"ה לא שביק [ט] איניש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא רמיא עליה: מי שיש לו שתי כיתי בנות: וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בהך קאמר ר"מ דכיון דאיכא זוטרא מינה להך גדולה קרי לה אבל בהא אימא מודי ליה לר' יוסי דקטנה להך קטנה דכולהו קרי לה ואי איתמר בהא בהא קאמר ר' יוסי אבל בהך אימא מודי ליה לר"מ צריכא למימרא דר"מ סבר מחית איניש נפשיה לספיקא ור' יוסי סבר לא מחית איניש לספיקא והאיפכא שמעינן להו [י] דתנן [יא] הנודר עד הפסח אסור עד שיגיע עד שיהא פסח אסור עד שיצא עד פני פסח רבי מאיר אומר [יב] אסור עד שיגיע רבי יוסי אומר עד שיצא אמר רבי חנינא בר אבדימי אמר רב מוחלפת השיטה [יג] והתניא [יד] זה הכלל כל שזמנו קבוע ואמר עד פני רבי מאיר אופר אופר עד שיצא רבי יוסי אומר עד שיגיע אמר אביי מחלוקת בשתי כיתי בנות אבל בכת אחת דברי הכל גדולה ממש קטנה ממש אמצעית בשמה קרי לה אמר ליה רב אדא בר מתנה לאביי אלא מעתה אמצעית

מסורת השי"ס

א כתובות כז: יבמות קיד: קידו. כ"ב לא. [ה: ו. לב: לג: כבורות לו.] כ"מ פא: ב [עי' תוס' יבמות קטו. ד"ה אי דלמא] ג לעיל נא: ד ג"ז שם נדרים פא: ה [לעיל נא.] ו [שם: כל הענין] ז שם ח נדרים פ. ט שם פא: [תוס' נדרים פ"ב ע"ב]

מוחזק לן בכולו: בוגרות דעלמא. של כל אים ואים המקדשים את בנותיהן סתם אין הבוגרות בכלל הא קטנות בכלל וכגון דליכא אלא חדא קטנה והאי דמתרץ בשאין שם אלא גדולה וקטנה ס"ס דאי הוו בוגרות טובא כיון דאינן בכלל דקטנה הוו להו קידושין אלא לבבי נקט אחת גבי בוגרת משום דמיבעי ליה למידק קטנות דומיא דגדולות: פשיטא. דכיון דאין שם אלא גדולה וקטנה דגדולה אינה מקודשת וקטנה מקודשת: מאי עבידתיה. דאב בבתו בוגרת אי אמרת בעלמא בדאיכא טובא אלעזריך לאשמועינן משום דיוקא דידיה הא קטנות בכלל למימרא דקדושין שאין מסורין לביאה הוו קידושין אלא הסתא לא אישו אלעזריך ולא דיוקא דידיה: אדעתא דידה מקבל. ולא היא בספק והוו להו קידושין שאין מסורים לביאה קמ"ל: דאית ליה הנאה. שכסף קידושיה שלו: מי לא עסקינן. בתו קטנה דרמיא עליה להשיאה ומצוה הוא עליו דכתיב ולא בנותיכם תנו לבניהם (ירמיה כט): דלא רמיא עליה. אלא שליח בעלמא הוא והיא יש לה דעת להשיא את עלמה: וצריכא. לאיפלוגי בקדשתי את בתי הגדולה ובקדשתי את בתי הקטנה: בההיא קאמר ר"מ. כולן בספק דשבא הוא לאדם לקרות בתו בלשון גדולה אם יש קטנה ממנה: אבל קטנה אימא מודה לר' יוסי. דכל שהוא יכול לקרות בתו גדולה אין קורא אותה קטנה: עד הפסח. לעניין נדרים קונם שאיני נהנה לך עד הפסח אסור עד שיגיע ומשנכנס ליל ראשון מותר ואם אמר עד שיבא פסח אסור עד שילא פסח דכיון דאמר ליהנות בעוד שיבא פסח קאמר: נדר עד פני הפסח ר"מ אומר עד שיגיע. ומשיגיע אין כאן פני פסח ואע"פ שכל יום ויום של פסח פני הוא לחבירו לא מחיא ליה כפשיה לספיקא שיבא לריך לשאול איזה הוא וכי קאמר פני קמא דכולא קאמר שהוא פני שבכולן: ור' יוסי אומר עד שיצא. דכל חד וחד הוי פני לחבירו ולא ידעי מי מינהו אפי' אחרון הוי תחלתו פני לסופו: מוחלפת השיטה. הך דנדרים: והתניא. בברייתא: כל שזמנו קבוע. מספר ימי משך זמנו קבועים כגון פסח וי"ט למשוטי קיץ וקליר ובליר דאם אמר עד פני מי אפילו עד שיבא אינו אסור אלא עד שיגיע דכיון דאין משך זמנו קבוע שזה ממסר לכלות קיילו וקלירו וזה מאחר לא נתכוין זה אלא להתלות משיתחילו העם לקלור: מחלוקת בשתי כיתי בנות. סתם הוא דאיכא למימר כל כת ראשונה עביד איים דקרי גדולה לגבי כת שניה וכל כת שניה עביד איים דקרי קטנה לגבי כת ראשונה: אבל כת אחת. שנולדו מאשה אחת: אמצעית בשמה קרי לה. פלונית בתי הוא אומר ואין קורא לה לא גדולה ולא קטנה:

אמצעית שבבת שניה תשתרי. אריסא קאי דמספקא לכל כת שניה בגדולה אמצעית לגבי מאן קרי לה גדולה אי לא לגבי קטנה דסיסא כת אלמא בכת אחת פליגי בשאין שם. בכת שניה סוס אמצעית לסכי תני אסורות כולן אבל אי סוי תתם אמצעית סוי תני מתניתין חוץ מן סקטנה שבקטנות ולא סוס תני חוץ מן הקטנה: והכי נמי מסתברא. דבדליכא אמצעית עסקינן: דאם איתא דאיכא. אמצעית וכולהו בעי לאסמועינן דאסירן נתנייה גבי איני יודע ומימא הכי ואיני יודע אסגדולה שבגדולות אם גדולה שבקטנות או אמצעית שבקטנות כולן אסורות אלא מדלא תנייה לאסמועינן בס איסורא ס"מ סבירא ליה דלא אסירא וכי קתני כולן אסורות בדליכא אמצעית: וליטעמיך. דאמרת דאי ס"ל דאסורות אמצעית נמי קאי סוס מפרש לה: אמצעית שבבת ראשונה. דודאי אסירא אם יש בס דסאמודים דכל כת דאסוס לגבי כת שניה גדולה קרי לה ואסורה ניתנייה בריסא כי היכי דנסמע מינה דאסורות עלה קאי ולא תיסק אדעתין למיסרי ולומר דכי קתני כולן אסורות כשאין בס אמצעית: הכי השתא. בסיסא לא אלטריך ליה לפרוסי דאלע"ג דמתניתין כולה בשאין בס אלא בתיס בכל כת לא תיסק אדעתין דאי סוס בס אמצעית לא סוס תני כולן אכורות דכיון דתנא קמא דיליס לאיסורא ואסמעינן דקרי לה גדולה כ"ס אמצעית דקסיסא מינס אלא כת שניה דכי לא תנא לה איכא למימר דמתניתין בשאין בס אלא גדולה וקטנה אבל אמצעית לא פוס קרי לה גדולה אם איתא דאיכא אמצעית ואכולהו קאי אכורות ליתנייה בסדיא ונסמע דאף היא אסורה דלא נמעי לאוקמא בשאין בס אמצעית: והרי פסחובו' ופליגי. דאיכא לו"ד ליטיס אמצעיים נמי קרי פני הואיל ויש מאומר ממנו: התם בלישנא דעלמא פליגי. דמאן דאסר לאו מסוס דסבירא ליה דכל שיש מאומר ממנו קרי פני אלא מסוס דמסמע ליה בלשון בני אדם מיפני פיסחא קאמר שיהא ספסח פנוי פוגם ועובר: **מתני'** הוא אסור בקרובותיה. דסוילהו עליה אתיכה דאיסורא בהודאתו: ומותר בקרובות קטנה וכו'. שאין אמה נאמנת עליה ואף היא ליגה לריכה גט דאי בעיא גט הויא לה גרושתו ונאסר בקרובותיה: קטנה. הבת: גדולה. האם: **גמ'** וצריכא. לאסמועינן בכולהו דמי שאסר עלמו בדיבורו נאסר ומי שלא אסר עלמו אינו נאסר: גבי דידיה. כי אמר קידשתיך לא מיתסרא אינו בקרובויו משום דאיכא לא איכפת ליה אם אסר עלמו בקרובותיה מנס: ומקרי ואמר. קדשתיה ואע"ג דלא קדשה: אבל איהי. כי אמרה קדשתני דאסרה נפשה אכ"ע עד שיתן לה גט אי לאו דקיים לה דקדים לא הוה אמרה ונתסר איהו על פיה בקרובותיה ואפי' לא נתן לה גט: מדרבנן הימנוה. רבנן לאמה על הבת ותהא לריכה גט ותאסר בקרובותיו: כופין. ליתן לה גט: לא כופין איכא כו'. דאין לריכה ממנו גט דהא קתני מותרת בקרובויו ואי בעיא גט הוה מיתסרא באחיו דהויא לה גרושת אחיו: ואלא אסיפא. דאמרה קדשתני דבעיא גט: בשלמא מבקשין. ממנו ליתן גט: לחיי. להלוק זו על זו באו אלא להוסיף אחרון מה שלא פירש הראשון: ואם נתן מעצמו. בלא בקשה כופין אותו ליתן כתובה דגלי דעתיה דקדשה ואדוסה יש לה כתובה: שניהם מודים. לדברי העד: מהו. הא דתניא אין בוסשין מסוס דלא מסיימן הוא והא דיימוס דלא דאמא מסוס דאין בלא עדים וילף דבר דבר מממון כתיב בעריות ערות דבר (דבריס כד) ובממון כתיב ע"פ שני עדים יקוס דבר (שם יט): אין ולא. לא היס מחזיק בדבריו לא לאיסור ולא להיתר פעמים שאמר הן ופעמים שאמר לאו ורפיא בידיה ולא היתה מוחזקת הוראה זו בידו: איתמר נמי. לא גרסינן נמי: ואי ליכא עדים. ואפי' מודה אמאי אסור בקרובותיה ע"פ עלמו אלא איכא קידושין אפילו לדבריו דאי נמי אמר בעד אחד הוו קידושין בשאיסה מודים היכא דאין עד אחד לא אמרת דעד אחד חשיב שבועה בדיני ממונות אלכך בעדות נמי חשיב להתקייס קידושין בפניו ובלבד שיהו שניהם מודים: אלא לאו בעד אחד. וקתני הוא אסור בקרובותיה אלמא זה שמודה לו ואסר דחשיב לאיתפוסיה קידושין קמיה: קידשתיה בפני פלוני ופלוני. דהוו לה קידושין גמורין לכל דברין ואלמא הוא לאסור את עלמו: ולנה עמו בפונדקי. ואפי' לאחר זמן: אי דאיכא עדים. דנתקדשה בביאה: אלא לאו בעד אחד. ושניהם מודים:

ואם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה. מכאן יש להוכיח דאלמנה מן האירוסין יש לה כתובה ואפילו לא כתב דהא מסתמא הכא מיירי דלא כתב לה דאי כתב לה א"כ מאי מבקשין שייך למימר הכא אלא ס"מ דמיירי הכא דלא כתב לה כתובה ואפ"ה קאמר כופין אותו ליתן כתובה וכפרק הכותב (כתובות פט:) דבעי אלמנה מן האירוסין יש לה כתובה או אין לה כתובה היה יכול להוכיח מהכא אבל לא רלה שהרי לא רלה להוכיח מהאמוראין כי אם מן המשנה ה: לא

אמצעית שבבת שניה תשתרי הכא במאי עסקינן בשאין שם אלא גדולה וקטנה והכי נמי מסתברא דאם איתא דאיכא ליתנייה ולטעמיך אמצעית שבבת ראשונה דודאי ספיקא ואסירא ליה מי קתני לה הכי השתא התם תנא קטנה דידה לאיסורא והוא הדין להך דקשישא מינה הכא אם איתא דאיכא ניתנייה אמר ליה [א] רב הונא בריה דרב יהושע לרבא הא פסח דכי כת אחת דמי ופליגי אמר ליה התם בלישנא דעלמא קמיפלגי מר סבר עד פני הפסח עד קמי פיסחא ומר סבר עד דמיפני פיסחא: **מתני'** [ב] האומר [ג] לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו [ד] היא אומרת קדשתני והוא אומר לא קדשתיך הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו [ה] קידשתיך והיא אומרת לא קידשת אלא בתי הוא אסור בקרובות גדולה ונדולה מותרת בקרוביו הוא מותר בקרובות קטנה וקטנה מותרת בקרוביו [ו] קדשתי את בתך והיא אומרת לא קדשת אלא אותי הוא אסור בקרובות קטנה וקטנה מותרת בקרוביו הוא מותר בקרובות גדולה וגדולה אסורה בקרוביו: **גמ'** האומר לאשה קדשתיך וכו': וצריכא דאי אשמעינן גביה דידיה משום דגברא לא איכפת ליה ומיקרי אמר אבל איהי אימא אי לא דקים לה בדיבורה לא הות אמרה וליתסר איהו בקרובותיה קמ"ל: קידשתיך והיא אומרת וכו': הא תו למה לי איצטריך ס"ד אמינא מדאורייתא הימניה רחמנא לאב מדרבנן הימנוה לדידה וליתסר ברתה בדיבורה קמ"ל: קידשתי את בתך וכו': הא תו למה לי איידי דתנא הא תנא נמי הא איתמר רב אמר כופין ושמואל אמר מבקשין אהייא אילימא ארישא לאו כופין איכא ולא מבקשין איכא אלא אסיפא בשלמא מבקשין לחיי אלא כופין אמאי אמר לא ניהא לי דאיתסר בקריבה אלא שמעתתא אהדדי איתמר [ז] אמר שמואל מבקשין ממנו ליתן גט אמר רב [ח] אם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה איתמר נמי אמר רב אחא בר אדא אמר רב ואמרי לה אמר רב אחא בר אדא אמר רב המנונא אמר רב כופין ומבקשין תרתי ה"ק מבקשין ממנו ליתן גט ואם נתן מעצמו כופין אותו ליתן כתובה אמר רב יהודה [ט] המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו בעו מיניה מרב יהודה שניהם מודים מאי [י] אין ולא ורפיא בידיה איתמר אמר רב נחמן אמר שמואל המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו [כ] ואפילו שניהם מודים איתיביה רבא לרב נחמן האומר לאשה קדשתיך והיא אומרת לא קדשתני הוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו אי דאיכא עדים אמאי מותרת בקרוביו ואי דליכא עדים אמאי אסור בקרובותיה אלא לאו בעד אחד [כא] הכא במאי עסקינן כגון דאמר לה קידשתיך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים איתיביה [כב] המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ב"ש אומרים אינה צריכה הימנו גט שני וב"ה אומרים [כג] צריכה הימנו גט שני היכי דמי אי דאיכא עדים מאי טעמייהו דב"ש ואי דליכא עדים מאי טעמייהו דבית הלל אלא לאו בעד אחד וליטעמיך אימא סיפא ומודים בנתגרשה מן האירוסין שאין צריכה הימנו גט שני מפני שאין לבו גס בה ואי סלקא דעתך עד אחד מהימן מה לי מן האירוסין מה לי מן הנשואין אלא [כד] הכא במאי עסקינן כגון דאיכא עדי יחוד וליכא עדי ביאה בית שמאי סברי לא

אמרינן

עין משפט נר מצוה

עו א מיי' פ"ט מהל' אישות הלי' עו סמג עשין מח טור ש"ע אה"ע סי' מת סעיף א

עז ב מיי' שם טוש"ע שם סעי' ב

עח ג מיי' שם טוש"ע שם סעי' ג

עט ד מיי' שם טוש"ע שם סעי' ד

פ ה מיי' שם הלי' טז טוש"ע שם סעיף ו

פא ו מיי' וסמג שם עור אה"ע שם

פב ז ח מיי' פ"ד מהלכות אישות הלכה ו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מב סעיף ב

פג ט מיי' שם פ"ט הלכה עז סמג שם טוש"ע אה"ע סימן מח סעיף ה

פד י כ מיי' פ"י מהלכות גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קמט סעי' ב

מסורת הש"ס

א רב אדא בר' מתנה לאביי והא ס"א ב כתובות ט. ג [שבת קיג. קט. כ"מ יד:] ד גיטין פא. ה עדיות פ"ד מ"ז תוספתא דגיטין פ"ו [ע"ש] תוס' עדיות פ"ב [ע"ש] ה [וע"ע תוס' ב"מ יז: ד"ה מן ותוס' יומא יט: ד"ה מן]

מן האירוסין יש לה כתובה ואפילו לא כתב דהא מסתמא הכא מיירי דלא כתב לה דאי כתב לה א"כ מאי מבקשין שייך למימר הכא אלא ס"מ דמיירי הכא דלא כתב לה כתובה ואפ"ה קאמר כופין אותו ליתן כתובה וכפרק הכותב (כתובות פט:) דבעי אלמנה מן האירוסין יש לה כתובה או אין לה כתובה היה יכול להוכיח מהכא אבל לא רלה שהרי לא רלה להוכיח מהאמוראין כי אם מן המשנה ה: לא

(קידושין) ין

אמרינן הן הן עדי יחוד א הן הן עדי ביאה ובית הלל סברי אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ומודים ודאי בנתגרשה מן האירוסין דלא אמרינן הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה מפני שאין לבו גס בה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב המקדש בעד אחד אין חוששין לקידושיו ואפילו שניהם מודים אמר רבה בר רב הונא המקדש בעד אחד בי דינא רבה אמרי אין חוששין לקידושיו מאן בי דינא רבה רב וא"ד אמר רבה בר רב הונא אמר רב המקדש בעד אחד בי דינא רבה אמרי אין חוששין לקידושיו מאן בי דינא רבה רבי מתיב רב אחדבוי בר אמי שנים שבאו ממדינת הים ואשה עמהם וחבילה עמהם זה אומר זו אשתי וזה עבדי וזו חבילתי וזה אומר זו אשתי וזה עבדי וזו חבילתי ואשה אומרת אלו שני עבדי וחבילה שלי צריכה שני גיטין וגובה כתובתה מן החבילה היכי דמי אי דאית ליה סהדי להאי ואית ליה סהדי להאי מי מצי אמרה אלו שני עבדי וחבילה שלי אלא לאו בעד אחד ותסברא עד אחד בהכחשה מי מהימן אלא למישרי לעלמא דכ"ע לא פליגי ד דשרי והכא הכי קאמר צריכה שני גיטין כדי לגבות כתובתה מן החבילה ור' מאיר היא דאמר ב מטלטלי משתעבדי לכתובה מאי הוי עלה רב כהנא אמר אין חוששין לקידושיו רב פפא אמר חוששין לקידושיו אמר ליה רב אשי לרב כהנא מאי דעתיך דילפת דבר דבר ממטון אי מה להלן הודאת בעל דין ג כמאה עדים דמי אף כאן הודאת בעל דין כמאה עדים דמי א"ל התם לא קא חייב לאחריני הכא קא חייב לאחריני מר זוטרא ורב אדא סבא בני דרב מרי בר איסור פליג ניכסייהו בהדי הדדי אתו לקמיה דרב אשי אמרו ליה (דברים יט) ע"פ שני עדים אמר רחמנא דאי בעי למיהדר לא מצי הדרי בהו ואנן לא הדרי או דלמא לא מקיימא מלתא אלא בסהדי אמר להו ב לא איברו סהדי אלא לשקרי אמר אביי ג אמר לו עד אחד אכלת חלב והלה שותק נאמן ותנא תונא ד ז אמר לו עד אחד אכלת חלב והלה אומר לא אכלתי פטור טעמא דאמר לא הא אישתיק מהימן ואמר אביי ה אמר לו עד אחד נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן ותנא תונא ה ו עד אחד אומר ו נטמאו והלה אומר לא ז נטמאו ח פטור טעמא דאמר לא הא אישתיק מהימן ואמר אביי אמר לו עד אחד

שורך

לא איברו סהדי אלא לשקרי. מכאן אמר ר"ת דאין צריך עדים לעשות קנין והא דאמר פרק חזקת הבתים (כ"ב דף מ.) קנין בפני שנים ואין צריך לומר כתובו לאו משום דלא מהני אפי' בלא שנים אלא ה"ק קנין הרגיל בפני שנים אין צריך לומר כתובו אבל ודאי אין צריך שנים וכן משמע בפרק הזהב (ב"מ דף מה:) דקאמר התם היה עומד בגורן ואין בידו מעות כו' ופריך עלה וניקנינהו ניהליה אגב סודר ומשני דלית ליה סודר ואמאי לא משני דלא היו שם עדים אלא ש"מ דקנין מהני בלא עדים וכן משמע בפ"ק דסנהדרין (דף ו.) דקאמר התם פשרה ביחיד וקי"ל (שם) דפשרה צריכה קנין ו: אמר לו עד אחד אכלת חלב והלה בותק נאמן. פירוש דשתיקה כהודאה דמי והוי נודע לו מעצמו אכל אמר לו איני יודע אינו נאמן להייבו קרבן דכתיב (ויקרא ד) או הודע אליו ולא שודיעוהו אחרים ודווקא אחד אכל שנים נאמנים ומביא קרבן על ידם כדאמר התם (כריתות דף יא:) אם הביאוהו שנים לידי מיתה המורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל ואריך נמי לפרש והלה שותק דאמר לו העד אכלת חלב והיה לך לידע והוא שותק: ותנא תונא והלה אומר לא אכלתי. הא דנקט לא אכלתי ה"ה אם אמר איני יודע דפטור משום דכתיב (שם) או הודע והא דנקט לא אכלתי משום דבעי אומרים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי ובהא איכא רבותא לר"מ דאפילו אמר לא אכלתי מחייב ר"מ: נטמאו טהרותיך והלה שותק נאמן. שאמר לו העד בפניך נטמאו וכן צריך לפרש באכלת חלב כדפריש ואם תאמר הא בפ' הנזקין (גיטין דף לד:) מייתי היה עומד עמו בטהרות ואמר לו נטמאו טהרותיך נאמן שהרות שעשיתי עמך כיום פלוני נטמאו אינו נאמן ופריך התם מאי שנא ריפא ומאי שנא סיפא ומשני אמר אביי כל שכידו נאמן וכל שאינו בידו אינו נאמן וסיפא איירי שאין שהרות בידו לכך אינו נאמן והיכי אמר אביי דנאמן כשאמר לו אכלת חלב ואע"ג שאין בידו להאכילו חלב וכן קשה לקמן דנאמן לומר שורך גרבא אע"ג דאין בידו להרביע שורו וי"ל דהתם דהנזקין מיירי כשאינו שותק אלא מכחישו והכא איירי כששותק ואינו מכחישו ומיהו קשה מרבא דהכא משמע דלא פליג רבא עליה דאביי דאמר דכל דבר שאין בידו בעי שותק והתם קאמר רבא אשכחיה ואמר ליה אינו נאמן משמע אבל אי אמר ליה מיד נאמן בכל ענין אפי' אין בידו ואפי' אין שותק והכא לא פליג אאביי דבאין בידו בעי שותק וי"ל שאני התם לפי שהיה בידו פעם אחת דהיינו בשעת שעשאו אבל הכא מעולם לא היה בידו כלל ולכן בעי שותק וגראה דהלכה כרבא לגבי אביי ושתא בעינן זה יש שלשה דיעות בדבר שהיה בידו כגון ההיא דהיה עושה עמו בטהרות נאמן ואפילו לא היה שותק ובדבר שאין בידו לעולם כגון אכלת חלב ושורך גרבא אי שתיק מהימן ואי לא שתיק לא מהימן ובדבר שאין בידו עתה אבל היה בידו פעם אחרת בהא פליגי אביי ורבא כדפירשתי התם גבי טהרות שעשיתי עמך דלרבא היכא דאשכחיה ואמר ליה מהימן ואפילו אינו שותק ואמר לו נתנסך ייגך בפניך דומיא דאכלת חלב אבל אם אמר לו נתנסך ייגך שלא בפניך ושותק היא שתיקה היא כהודאה שלכך לא יאיב לפי שלא היה יודע בירור הדבר ומה שאמרו דבר שאינו בידו כי אינו שותק לא מהימן היינו גברא דלא מהימן ליה בבי תרי אבל אי מהימן ליה בבי תרי נאמן כדאמר בסמוך גבי סמיא דקאמר רבא דנאמן אע"ג דהוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים כל שכן דנאמן במילתא אחריתי וצריך לומר דהא דאמר בכל דוכתין (גיטין דף כ:) עד אחד נאמן באיסורין היינו דוקא להתיר כגון בשר זו מנוקרת אם מתיכה זו של שומן אבל לאסור הדבר אינו נאמן אלא כמו שפירשתי והא דאמרינן דבדבר שאינו בידו אינו שותק לא מהימן היינו דוקא בדבר שאינו יכול להתברר אבל בדבר שיכול להתברר כגון שאמר לו יש שרץ בטהרותיך או עובר כוכבים

אמרינן הן הן עדי יחוד. מזכרתא שנתייחדה עמו אין צריך להעיד [illegible] לכין דלבו גס בה מהזקינן לותו בחזקת שבא עליה לשם קדושין: ואיבא דאמרי. דרבה משמיה דר' אמר ומאן קרי רב בי דינא רבה רבי: צריכה שני גיטין. קס"ד כדי להתירה ליבמה: וגובה כתובתה מן החבילה. ממה נפשך והמותר מוכל בספק עד יבא אליהו: אי דאית ליה סהדי להאי. שאמר בפניהו קדשה ואית ליה סהדי נמי לאלו: מי מצי אמרה כו'. דתיהוי מותר הכתובה אלא ושלהן בספק: אלא לאו בעד אחד. לכל אחד וא"מ דאפי' אינה מודה צריכה גט: עד אחד בהכחשה. דאיכא חד סהדא דמכחיש ליה מי מהימן אפילו לא מכחשא ליה איהו ליבא למ"ד דאין שאחד בא אלא לשבועה ושבא שבועה לא שייכא: צריכה שני גיטין. כדי לגבות כתובתה מן החבילה כלומר לעולם החבילה מונחת עד שיבא אליהו אלא א"כ נתנו לה שניהם גט מעצמן והגיע מביאה לידי גיבוי כתובה מן החבילה ממה נפשך אם שלו זה הוא הרי מיהייב לה כתובה על פיו וכן זה וכ"ש אם כולה שלה: ור"מ היא וכו'. כלומר וכולה לא אמרינן אלא דמטלטלין משתעבדי לכתובה ור"מ היא דאמר במס' כתובות בהאשה שנפלו לה נכסים (דף פג) גבי שומרת יבם שכתובתה על נכסי בעלה הראשון הניח אחיו מעות ילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות אלמא מעות משתעבדי לכתובה: הודאת בעל דין כמאה עדים. דכתיב (שמות כב) אשר יאמר כי הוא זה הרי שמיך על מקלת הודאתו: לא קא חייב לאחריני. אינו חב לאחרים בהודאתו זו שאין נפסד אלא הוא: הכא קא חייבה לאחריני. שקרובותיה נאסרו בו וקרוביו נאסרין בה: בני רב מרי גרס אחיה הוו: על פי שנים. שהצריכה תורה למאי הלכתא הצריך עדים משום דאי בעי למיהדר ולומר לא כך היה לא יוכל לומר כן שאנו יעידוהו הוא שהצריכה הכתוב עדים ואנו אין אנו שקרנים ולא הדרינן בן ואין אנו צריכין עדים: או דלמא. שאפילו הם מודים אין דבריהם קיימים אלא בעדים ומלא אני מחזיק בשלו והוא בשלי שאין חלוקתנו כלום: לשקרי. הכופרים בדברים לומר לא כן הוא: אכלת חלב. בשוגג וחייב אתה קרבן: נאמן. העד וכשר הקרבן ואין כאן משום לו הודע אלין חטאתו (ויקרא ד) ולא שיודיעוהו אחרים ושני דרשינן לה בשמעתא קמייתא דהאשה רבה (ט דף פז:) ולא שיודיעוהו אחרים והוא מכחיש:

מסורת הש"ס

א גיטין פא. ב [יבמות לט.] כתובות כא: ג גיטין מז: סד. תוספתא דכ"מ פ"ק [כ"מ ג:] ד כריתות יא: יבמות פז: (כ"מ ג:) ה כריתות יב. טהרות פ"ה מ"ט ו פ"א נטמאת ז [פ"א לא נטמאתי] ח [המשנה ושהרות אינה מהור] ט יבמות י [ועי' תוס' סנהדרין ו. קד"ה לריכא]

שורך נרבע. ואסור להקריבם אבל לסוקלו תרי בעינן דאמר מר (ב"ק דף מד.) כמיתת הבעלים כך מיתת השור: ותנא תונא. לענין פסולי קרבן בזבחים ובכורות: וצריכא. לאשמועינן בכולהו דשתיקתו הודאה היא: הזי ליה בימי טומאתו. ולא איכפת ליה ולאו הודאה היא ומותרים לעבודה: לאו לגבי מזבח קיימי. ולא איכפת ליה להכחישו והודאה מיהא לא היא ומותר להקריבם לריחא: אשתו זינתה בעד אחד. כלומר אמר לו עד אחד אשתך זינתה והוא שותק מהו ליאסר בעד עליו: ולא היה אתי. הסוה סמיא לעת הקבוע לו לפני שמואל: שדר. שמואל שליח בתריה שימסרנו לבא: מאי לאו אי מהימן לך. האי עד כשאר עד אחד דידעת ביה שאינו מפסולי עדות דלאו גזלנא הוא: אפקה. הוציל ולא הכחישתו: ינאי המלך. מן הכהנים של חשמונאים הוה: לכוחלית. שם מדינה שבמדבר: מלוחים. ירקות הם ושמן קקולי בלשון ארמי כמו הקופפים מלוח עלי שיח (איוב ל) [: כשהיו עסוקים בבנין. בית שני שבאו מן הגולה והיו עניים והיו מוליאין הולאות במלאכה אף אנו נאכל מלוחין להיות זכר לעוני אבותינו ולהודות לפני הקב"ה שהגליתנו והעשירנו: לבן של פרושים עליך. שונאיך הם ואין שמחים בהצלחתך: ומה אעשה. לידע שכן הוא: הקם להם בציץ שבין עיניך. הן ליץ הקדם על מלאך ויעמדו על רגליהם לפי שהשם כתוב בו והם יגלו את לבם ואע"ג דלאו שעת עבודה כדאמר בפ"ב (לעיל נד.) בגדי כהונה ניתנו ליהנות בהם: שהיו אומרים אמו נשבית מן המודיעים. לכך מיחו בו שהיו ספרוסים אומרים עליו אמו נשבית במודיעים כרך של בית חשמונאי היה ובביום פסולה לכהונה ונשאה אביו ונולדה הלל: ויבדלו חכמי ישראל בזעם. שכעס המלך עליהם: כך הוא דינו. לכבול הרפתו: וכך הוא דינך. בתמיה שלא תנקם מהם: רומסם. הרגם: מה תהא עליה. שמא תשתכח אמר ליה הרי ס"ת כלוכה ומונחת בתוכה המלות ולא ישתכחו: ותוצץ הרעה. לשון ויצץ ליץ ויגמול שקדים (במדבר יז) ל"א בערש לשון מוליים (יחזקאל ח) כיולון המבעיר גחלת: שמעון בן שטח. אחי אשתו היה והחכיתתו: היכי דמי. ויבוקש הדבר ולא נמצא ויבדלו חכמי ישראל בזעם ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך ינאי המלך הדיוט שבישראל כך הוא דינו ואתה מלך וכהן גדול כך הוא דינך ומה אעשה אם אתה שומע לעצתי רומסם ותורה מה תהא עליה הרי כרוכה ומונחת בקרן זוית כל הרוצה ללמוד יבוא וילמוד אמר רב נחמן בר יצחק מיד נזרקה בו אפיקורסות דהוה ליה למימר תינח תורה שבכתב תורה שבעל פה מאי מיד ותוצץ הרעה על ידי אלעזר בן פועירה ויהרגו כל חכמי ישראל והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה ליושנה היכי דמי אילימא דבי תרי אמרי אישתבאי ובי תרי אמרי לא אישתבאי מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אלא בעד אחד וטעמא דקא מכחשי ליה בי תרי הא לאו הכי מהימן ורבא לעולם תרי ותרי ה וכדאמר רב אחא בר רב מניומי בעדי הזמה הכא נמי בעדי הזמה ואיבעית אימא כדרבי יצחק דאמר רבי יצחק שפחה הכניסו תחתיה אמר רבא

מנא

ח שורך נרבע והלה שותק נאמן ותנא תונא
א ב ושנעבדה בו עבירה ושהמית על פי עד אחד
או ע"פ הבעלים נאמן האי ע"פ עד אחד היכי
דמי אי דקא מודו בעלים היינו ע"פ הבעלים אלא
לאו דשתיק וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא
אי לאו דקים ליה בנפשיה ב דעבד חולין בעזרה
לא הוה מייתי אבל נטמאו טהרותיך מימר
אמרינן האי דשתיק דסבר חזי ליה בימי טומאתו
ואי אשמעינן הא משום דקא מפסיד ליה בימי
טהרתו אבל שורו נרבע מימר אמר ג כל
השוורים לאו לגבי מזבח קיימי צריכא איבעיא
להו אשתו זינתה בעד אחד ושותק מהו אמר
אביי נאמן רבא אמר ג אינו נאמן הוי דבר
שבערוה ואין דבר ד שבערוה פחות משנים אמר
אביי מנא אמינא לה דההוא סמיא דהוה מסדר
מתנייתא קמיה דמר שמואל יומא חד נגה ליה
ולא הוה קאתי שדר שליחא אבתריה אדאזיל
שליח בחדא אורחא אתא אידו בחדא כי אתא
שליח אמר אשתו זינתה אתא לקמיה דמר
שמואל א"ל אי מהימן לך זיל אפקה ואי לא לא
תפיק מאי לאו אי מהימן עלך דלאו גזלנא הוא
ורבא ז אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה ואי לא
לא תפקה ואמר אביי מנא אמינא לה דתניא
מעשה בינאי המלך שהלך לכוחלית
שבמדבר וכיבש שם ששים כרכים ובחזרתו
היה שמח שמחה גדולה וקרא לכל חכמי
ישראל אמר להם אבותינו היו אוכלים
מלוחים בזמן שהיו עסוקים בבנין בית
המקדש אף אנו נאכל מלוחים זכר לאבותינו
והעלו מלוחים על שולחנות של זהב ואכלו
והיה שם אחד איש ליץ לב רע ובליעל ואלעזר
בן פועירה שמו ויאמר אלעזר בן פועירה
לינאי המלך ינאי המלך לבם של פרושים
עליך ומה אעשה הקם להם בציץ שבין
עיניך הקים להם בציץ שבין עיניו היה שם
זקן אחד ויהודה בן גדידיה שמו ויאמר יהודה
בן גדידיה לינאי המלך ינאי המלך רב לך
כתר מלכות הנח כתר כהונה לזרעו של אהרן
שהיו אומרים אמו נשבית במודיעים ויבוקש
הדבר ולא נמצא ויבדלו חכמי ישראל בזעם
ויאמר אלעזר בן פועירה לינאי המלך ינאי
המלך הדיוט שבישראל כך הוא דינו ואתה

מסורת הש"ס

א גמרות מנ זבחים ע: [תוספתא דב"ק פ"ד]
ב ס"א דאבל ג [ב"ק לח.]
ד גיטין כ: ג ד סה. [יבמות פח.]
ה יבמות לד. כריתות כד.
ו ל"ל אח לפס [מהות בך מהיות בהן]. ס"ל ח"מ ז ס"א אי הוא אי איהי קיון. מ"מ ח [וז"ל תוס' סיקה ג: ד"ה ת"ק]

עין משפט נר מצוה

צ ה ב מיי' פ"ד מהלכי איסורי מזבח הלי ב

צא ג מיי' פכ"ל מהלכי איסורי הלי יח סמג עשין מה עור ש"ע אה"ע סי' קיח סעי' ט

צב ד מיי' שם הלי יז סמג שם ע"ב. ש"ע אה"ע סימן קיח סעי' ז וסימן קיח סעי' ט

אמר מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני אלא בעד אחד וטעמא דקא מכחשי ליה בי תרי הא לאו הכי מהימן ורבא לעולם תרי ותרי ה וכדאמר רב אחא בר רב מניומי בעדי הזמה הכא נמי בעדי הזמה ואיבעית אימא כדרבי יצחק דאמר רבי יצחק שפחה הכניסו תחתיה אמר רבא

מנא

מכסף ייקר כא ואחרך האיסור בהא ודאי יש לחוש לדברין ולבדוק כדאמר לקמן (עמוד ב') גבי בעל מום דמאי אמר ליה אלא ואחוי וכשאדם עושה תכירו אליה לשמור ייגו אז להכיא מן המרתף נאמן דהיינו דוקא דלא עשאו אליה: אמר אביי היא היא. תימה והא אמרת המקדש בעד א' אין חוששין לקידושין דאין דבר שבערוה פחות משנים וי"ל דהתם אפשר כיון דלא קדשה כפני עדים המעות מתנה אבל הכא הביאה אוסרת בין בעדים בין אלא בעדים ואין אנו צריכין אלא שידע הבעל האמת מיהו קשה דמשמע הכא עד אחד נאמן ובמס' סוטה (דף ג:) משמע דאין האשה נאסרת על בעלה אלא על עסקי קיומו ופתירה משמע דבעינן עדים ויש לומר דהתם מיירי באינו שותק אבל בשותק בעד אחד מהימן ח:

רבא אמר כו'. וא"ת כיון דשותק ושתיקה כהודאה דמיא למה לא תאסר עליו וכי לא יוכל לעשותה עליו חתיכה דאיסורא וי"ל דקסבר רבא דטעמא דשותק מהימן לאו משום דשתיקה כהודאה דמיא אלא משום דאיכא רגלים לדבר מהימני' ליה וכיון שאין האיסור מכח עדות הבעל אלא מכח עדות העד לא מהימני' ליה דעד אחד אינו נאמן בדבר שבערוה:

הקם להם בציץ שבין עיניך. פירש בקונטרס ואע"ג דלאו שעת עבודה היא הא אמרינן לעיל (דף נד.) דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן ונקשה דאדרבה משמע מהתם דמיד שהיו יכולין להפשיטן שהיו זקוקין להפשיטן מדקאמר לא ניתנה תורה למלאכי השרת משמע בשלא לצורך אסירא ומפרש רבינו תם דדוקא ציץ משום דכתיב בו (שמות כח) והיה על מלחו תמיד משמע דמותר שלא בשעת עבודה אבל בשאר בגדים לא ויגאי היה כהן מזרע בית חשמונאי:

מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני ולא נמצא הקשה בקונט' אדרבה אוקי תרי בהדי תרי ואוקי אם יגאי בחזקת כשרות כדאמרינן גבי כהן בפרק [האשה שנתארמלה] (כתובות דף כו:) ותירץ ה"מ הוא אוקי איהי קיון והיתה באה לב"ד להתירה דהתם אית לה חזקה דכשרות אבל כאן זה הגדון לפניהן אין לו חזקת כשרות שהרי מעידים על תחילת לידתו בפסול שאומרים שאמו נשבית קודם שגולד וא"ת מ"מ תיהני ליה חזקה דאימיה שהיתה בחזקת כשרות דהא אמרינן בפ"ק דכתובות (דף יג.) לדברי המכשיר הא מכשיר בכתה וי"ל דלא אמר אוקי תרי בהדי תרי אלא בתרומה דרבנן ותרי ותרי ספיקא דרבנן וכהא לא החמירו אבל ביוחסין דאיכא איסורא דאורייתא החמירו ואסורה היא מדרבנן *):

*) [ויתר ביאור בתוס' בכתובות כו: ד"ה אמן]

אמר רבי טרפון משל לעומד ומקריב על גבי המזבח. וא"ת מאי משל הוא זה הרי במשל אפי' נודע שפסול היה בשעת עבודה אפ"ה עבודתו כשרה כדמוכח בשמוך מקרא וכי האי גוונא גבי מקוה אם נמצא שמדידתו היתה תחלה בשעות טהרותיו טמאות למפרע אפי' לר' טרפון ואור"י דכתרתי פליגי פליגי בטהרות שבעשו על גביו למפרע מר אזיל בתר חזקה דמקוה ומר אזיל בתר חזקה דאדם ובשלא נודע הסרון המקוה למפרע [ופליגי נמי בשאר שטבל במקוה ולאחר זמן נודע שהיה אסור באותה שעה שטהרותיו עטורות למפרע ואתא מייתי המשל] ופליגי נמי במקוה שטבל בה כהן ועבד עבודה וכלו עדוים והעידו שהיה המקוה חסר קודם הטבילה רבי טרפון אומר כשירה העבודה מידי דהוה אכן גרושה וכן חלוצה ואתא קאי המשל:

שלח ואחוי. תרגום של והפציע ושלח (ויקרא ח) מכאן יש להוכיח דכל דבר שיכול להתברר עד ח' נאמן עליו ואפילו עד ז' מכחישו:

ולזרעו אחריו כן זרע כשר כן זרע פסול. וברים מכילתין (דף ד.) אמר וזרע אין לה אין לי אלא זרע כשר זרע פסול מנין ת"ל וכו' משמע דלכון זרע לא משמע אלא כשר וי"ל דשאני הכא דזרעו מיותר דהוה מצי למיכתב ולבניו אחרי בכמות לא שייך ברית כהונה ולכך דרשינן מיניה אפילו זרע פסול אבל התם אינו מיותר שהרי התם יש לו בת כמו כן: **כל** מקום שיש קידושין ויש כו' וכל מקום שאין קידושין ואיזה זה זה הבא על אחת מכל העריות שבתורה. פירש"י ר"ו דהך סתמא אתיא כרבי שמעון התימני דאמר בסוף פ' החולץ (יבמות מט.) יש ממזר מהייבי כריתות ולא מהייבי לאוין וכה"ג קאמר הכא ועוד נראה לר"ו דהלכה כי הך סתמא אע"ג דאיכא סתמא אחרינא ביבמות (דף לב.) כר' עקיבא מ"מ הך סתמא עיקר משום דמתניא גבי הילכתא פסיקתא דקידושין ועוד דמליגו בהדיה מקומות כי האי סתמא כדקתני התם (יבמות דף יד:) פסיעה בני הייבי לאוין כשרים ניהו ועוד תני איזהו ממזר כל שאיסורו איסור ערוה ועונש כרת משמע דלא הוי ממזר אלא מהייבי כריתות ט:

מנא אמינא לה דתנן [א] אמר ר' שמעון מעשה במגורה של דסקים ביבנה שהיתה עומדת בחזקת שלימה ומדדו ונמצאת חסירה כל טהרות שנעשו על גבה היה ר' טרפון מטהר ור' עקיבא [ב] מטמא אמר רבי טרפון מקוה זה בחזקת שלם הוא עומד מספק אתה בא לחסרו אל תחסרנו מספק אמר רבי עקיבא אדם זה בחזקת טמא הוא עומד מספק אתה בא לטהרו אל תטהרנו מספק אמר רבי טרפון משל לעומד [ב] ומקריב על גבי המזבח ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה [ג] שעבודתו כשירה אמר רבי עקיבא משל לעומד ומקריב ע"ג המזבח ונודע שהוא בעל מום [ג] שעבודתו פסולה אמר רבי טרפון אתה דימיתו לבעל מום ואני דמיתיו לבן גרושה או לבן חלוצה נראה למי דומה אי דומה לבן גרושה ולבן חלוצה נדוננו כבן גרושה או כבן חלוצה אם דומה לבעל מום נדוננו כבעל מום התחיל רבי עקיבא לדון מקוה פסולו ביחיד ובעל מום פסולו ביחיד ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו בשנים דבר אחר מקוה פסולו בגופו בעל מום פסולו בגופו ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו מאחרים אמר ליה ר' טרפון עקיבא [ג] כל הפורש ממך כפורש מן החיים האי בעל מום שפסולו ביחיד היכי דמי אי דקא מכחיש ליה מי מהימן אלא דשתיק ודכותיה גבי בן גרושה ובן חלוצה דשתיק וקתני מקוה פסולו ביחיד ובעל מום פסולו ביחיד ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו בשנים ואביי אמר לעולם דקא מכחיש ליה ודקאמרת אמאי מהימן דאמר ליה שלח אחוי והיינו דקתני מקוה פסולו בגופו ובעל מום פסולו בגופו ואל יוכיח בן גרושה ובן חלוצה שפסולו מאחרים ובן [גרושה ובן חלוצה דעבודתו כשירה מגלן אמר רב יהודה אמר שמואל דאמר קרא (במדבר כה) והיתה לו ולזרעו אחריו בין זרע כשר ובין זרע פסול אבוה דשמואל אמר [ד] מהכא (דברים לג) ברך ה' חילו ופועל ידיו תרצה אפילו חולין שבו תרצה רבי ינאי אמר מהכא (שם כו) ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם [ה] וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל כהן שלא היה בימיו אלא זה כשר ונתחלל בעל מום דעבודתו פסולה מגלן אמר רב יהודה אמר שמואל דאמר קרא (במדבר כה) לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום [ו] כשהוא שלם ולא כשהוא חסר והא שלום כתיב אמר רב נחמן וי"ו דשלום קטיעה היא: **מתני'** [ז] [ה] כל מקום שיש קידושין ואין עבירה הולך הולך אחר הזכר ואיזה זו זו כהנת לויה וישראלית שנשאו לכהן לוי וישראל [ו] וכל מקום שיש קידושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום ואיזה זו זו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין וכל מי שאין לה עליו קידושין אבל יש לה על אחרים קידושין הולד ממזר ואיזה זה [ז] זה הבא על אחת מכל העריות שבתורה [ח] וכל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קידושין הולד כמותה ואיזה זה זה ולד שפחה ונכרית: **גמ'** כל מקום שיש קידושין אמר ליה רבי [ח] שמעון לרבי יוחנן כללא הוא דכל מקום שיש קידושין ואין עבירה הולך הולך אחר הזכר הרי

כ"א אמינא לה. דאין עד אחד נאמן בדבר ערוה לפסול ואפילו אין לו מכחיש: מגורה. מגורת מים כמין בריכות מים כדאמר בב"ב (דף סו.) לא מכר את המגורות של מים: של דיסקים. שם אדם או שם מקום שביבנה: בחזקת שלימה. ארבעים סאה: היה רבי טרפון מטהר. דאמר שמעתא הוא דחסר וכלים שלימים היתה: מטמא. דלא ידעינן מאימת חסרה ומגלא שאינה עגילה: שעבודתו. שעבד כבר כשירה לקמן יליף לה: בעל מום שעבודתו. שעבד כבר פסולה ואפילו היה שוגג לקמן יליף לה: מקוה פסולו ביחיד. בא אחד ואומר אני מדדתיו ומגלא חסר נאמן דקי"ל (גיטין דף ב:) דעד אחד נאמן באיסורין: ובעל מום פסולו ביחיד. בא אחד ואמר בעל מום הוא נאמן ולקמן מפרש לה: מאחרים. מחמת אמו: שלח אחוי. אם איך בעל מום הפשט בגדיך וגראה והיינו דקתני בעל מום פסולו בגופו שאוכל לברר הדברים וכן מקוה חסרונו לפניו: והיתה לו ולזרעו אחריו וגו'. בין זרע פסול חלל ולכתחילה לא קאמר דהא מחולל קרייה רחמנא שבתחלל מקדושת כהן: חולין שבו. חלין שבו חלין שבשבט לוי דקרא בשבט לוי כתיב: ובעל מום דעבודתו פסולה מגלן. אם עבד בשוגג דאינו במוזיד כתיב (ויקרא כא) אך אל הפרוכת לא יבא וגו' ולא יחלל את מקדשי אלא עבד בלא ידיעה מגלן דלא מכשרינן ליה מהאי קרא דוסיתה לו ולזרעו אחריו: הנני נותן לו. לעיל מוסיתה לו כתיב אלמא בשלימים הוא דאכשר: **מתני'** כל מקום שיש קידושין ואין עבירה. שקידושין תופסין בה ואין עבירה בנשואין שלא אסרתה תורה עליו: כהנת לויה וישראלית וכו'. לוי שנשא כהנת או ישראלית בנה לוי וכהן שנשא לוי וישראלית בנה כהן (ולוי) ישראל שנשא כהנת או לוי הולד ישראל למשפחותם לבית אבותם כתיב: אלמנה לכ"ג. יש קידושין ויש עבירה דקשבר קידושין תופסין בחייבי לאוין: אחר הפגום שבשניהם. שנולד מפסולי כהונה הולד פסול וכן בן ממזרת לישראל ממזר וכן בן ממזר מישראלית ממזר וכן בת נתינה לישראל נתין וכן נתין מכשרה נתין: מכל עריות שבתורה. של חייבי כריתות: הולד ממזר. בגמרא מפרש לה: הולד כמותה. ולד נכרית נכרי ואם גיירוהו הוי גר כשר ואינו ממזר: ולד שפחה. עבד שנשברו בעליו כשר ומותר בישראליות: גמ'

גמ׳ גר שנשא ממזרת דיש קידושין ואין עבירה. דגר מותר בממזרת לר׳ יוסי דאמר קסל גרים לא מקרי קהל לקמן בפרק בתרא (דף עג.): ונתנייה. גבי קידושין ויש עבירה במתני׳ בסדי אלמנה לכ״ג: כל מקום דסיפא. דיש קידושין ויש עבירה כל מקום כללא משמע לאתויי סך דלא פרים לה בסדיא: ואיבעית אימא לעולם רבי יוסי היא. דאמר גר מותר בממזרת ודקשיא לך כללא היא מתניתין לאו כללא כייל דלהכי תנא בה ואיזו זו היא בהנת ולויה כו׳ לאמירא דיסי הוא דהולד הולך אחר הזכר אבל יש אחריס אע״פ שיש קידושין ואין עבירה הולד הולך אחר הפגום: ואיזו זו ותו לא. כלומר אם כן דאיזו זו דוקא אבל מידי אחרינא לא אזיל אחר הזכר גבי יש קידושין ואין עבירה: והרי חלל וכו׳. ותכן לקמן (דף עז.) בת חלל זכר פסולה לכהונה אלמא אחר הזכר הוא ומיקרי חללה: כרבי דוסתאי ס״ל. לתנא דידן דאמר (שם) בנות ישראל מקום טהרה לחללין ובתה כשרה לכהונה: והרי ישראל שנשא חללה דיש קידושין ואין עבירה. דלא אסורה אלא לכהנים והולד הולך אחר הזכר דתנן לקמן (שם) בתו כשרה לכהונה ולא אמרינן חללה היא כבגוס שבשניהם: ונתנייה בהדיא. גבי כהנת לויה וישראלית ומשי משום דלא מתני לה אינה נישאת לו לתנא עם בשאר בלשון קצר דימא ואיזו כהנת לויה וישראלית וחללה שנשאו לכהן ללוי וישראל דמשמע חללה נמי לכהן אין עבירה: והאיבא. יש קידושין ואין עבירה דהולד הולך אחר הזכר הא דרבה בר בר חנה: מצרית ראשונה. שנתגיירה היא: בנה שלישי. ומותר לישא ישראלית דכתיב (דברים כג) דור שלישי יבא להם בכיון דיש קידושין ואין עבירה לבית אבותם קרינא ביה כישראל והא דאמרינן ביבמות (דף עח.) להם הלך אחר פסולן היינו לענין ישראל שנשא מצרית או מצרי שנשא ישראלית דיש קידושין ויש עבירה עד שלשה דורות הולך אחר המצרי דוילדו להם כתיב ואחריהם הולכים הולדות אבל לענין מצרי ומצרית לא מגמר לן האי להם מידי דהא בתרוייהו להם קרינא ביה והוא מצרי והיא מצרית: ולרב דימי. דאמר ביבמות בפרק הערל (דף עח.) דשני הוא ויליף לה מאשר יולדו שכתוב בולדה למימרא דבתר אימיה שדינן ליה מדלא כתיב אשר יולדו: והאיבא. גבי יש קידושין ואין עבירה הולד הולך אחר הפגום הא דכי אתא רבין וכו׳ באומות הלך אחר הזכר אים ואשה הבאים משני אומות [כדלקמן]: נתגיירו. דיש קידושין ואין עבירה: הולד הולך אחר הפגום. כדלקמן בשמעתין ומתניתין תני הולד הולך אחר הזכר: תנא איזו זו. דרישא למעוטי ולאשמועינן דמתני׳ לא כללא כייל ומרישא דמילתיה דרבין ליכא לאקשויי למימר ונתנייה במתניתין גבי הולד הולך אחר הזכר דמתניתין בשיש קידושין מיירי ושני דלא נתגיירו אין כאן קידושין: האי מאי. אסוגיא דשמעתין פריך דשינן לעיל ואי בעית אימא רבי יוסי היא אי אמרת בשלמא רבי יהודה היא דאמר גר אסור בממזרת לפיכך בנו הולך אחר הפגום כדין כל מקום שיש קידושין ויש עבירה איכא לתרוצי כל מקום דמתניתי׳ לאתויי מאי ואיזו זו למעוטי מאי כל מקום דרישא לאתויי ישראל שנשא חללה דבתו כשרה דהולד הולך אחר הזכר: ודרבה בר בר חנה. מצרי שני שנשא מצרית ראשונה דיש קידושין ואין עבירה לפיכך הולד שליש: ואיזו זו למעוטי דרב דימי ודרבין. כלומר ואיזו זו דרישא דמשמע אבל בעלמא לא אזיל אחר הזכר אי ס״ל כרב דימי דאמר מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שני אשמועינן איזו זו דמתניתין למעוטי הא דלא אזיל בתר זכר וכל מקום דרישא לא תיתי אלא ישראל שנשא חללה וכדרבין דאמר נתגיירו הלך אחר הפגום ולא אזיל אחר זכר ואע״ג דאין עבירה ואי ס״ל כרבה בר בר חנה מייתינן ליה מכל מקום דרישא ואיזו זו למעוטי דרבין לחודא:

גר שנשא ממזרת דיש קידושין ואין עבירה הולך אחר הפגום דתניא א״ר גר שנשא ממזרת הולד ממזר דברי רבי יוסי אמר ליה מי סברת מתני׳ ר׳ יוסי היא מתני׳ ר׳ יהודה היא דאמר ב״ר גר לא ישא ממזרת ויש קידושין ויש עבירה הולד הולך אחר הפגום וניתנייה תנא כל מקום דסיפא לאתויי ואיבעית אימא לעולם רבי יוסי היא ותנא איזו זו למעוטי ואיזו זו ותו לא והרי ג״ חלל שנשא בת ישראל דיש קידושין ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר הא לא קשיא ג״ כר׳ דוסתאי בן ר׳ יהודה ס״ל ד״ והרי ישראל שנשא חללה דיש קידושין ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר תנא כל מקום דרישא לאתויי ונתנייה בהדיא משום דלא מתני לה היכי ניתני כהנת ולויה וישראלית וחללה שנשאת לכהן לוי וישראל וחללה לכהן מי חזיא והאיבא דרבה בר בר חנה דאמר רבה בר בר חנה אמר ה״ רבי יוחנן מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שלישי הוי תנא כל מקום דרישא לאתויי ולרב דימי דאמר ו״ שני הוי תנא איזו זו למעוטי והאיבא ה״ דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן ה״ באומות הלך אחר הזכר נתגיירו הלך אחר הפגום שבשניהם תנא איזו זו למעוטי האי מאי אי אמרת בשלמא מתניתין רבי יהודה היא כל מקום דרישא לאתויי ישראל שנשא חללה ודרבה בר בר חנה איזו זו למעוטי דרב דימי ורבין כל

מתני׳ ר׳ יהודה היא. הקשה ה״ר יעקב מקולי לר׳ יהודה נמי איכא למיפרך הרי גר מצרי שנשא ממזרת דיש קידושין ואין עבירה כדאמר לקמן (דף עד:) דמודה הוא בפסולי קהל דהיינו גר מצרי דמותר בממזרת ואפ״ה אמר דהולד הולך אחר הפגום והוי ממזר ותירץ ר״י בר אברהם דהגמרא לא נחית לאקשויי אלא״כ יש אחד מהם כשר כגון גר כשר הראוי לבא בקהל שנשא ממזרת דהכי משמע ליה השתא דיש קידושין ואין עבירה וגר מצרי שנשא ממזרת שניהם פסולים ולכך לא רצה להקשות מיניה מיהו בתר הכי פריך ממצרי אע״ג דאינו כשר לבא בקהל וה״ה דהוה מצי למיפרך ממצרי שנשא ממזרת אלא דפריך ליה שפיר: **ונתנייה.** פי׳ בסיפא תנא כל מקום לאתויי ולא פריך ולתנייה בהדיא כדפריך בסמוך דפיון דסבר גר אסור בממזרת דאיקרו קהל הוי קלת בכלל ממזרת ונתיבה לישראל דתני במתניתין טפי כולי האי ומ״מ איצטריך למיתני כל מקום דאי לאו הכי לא הוה מצי לאתויי ו (אלא) ממזרת ונתיבה לישראל לבד:

והרי חלל שנשא בת ישראל והולד הולך אחר הזכר. פירוש שהוא חלל כמו אביו וא״ת מאי פריך מה הכהן פסול לאו משום דאזלינן בתר הזכר להודיה אלא משום דנקבה פגומה שהיא אמו שהזכר פוסלה בביאתו והוי חללה ויש לומר דע״כ פסולו של בן לאו משום פסול דנקבה הוא דהא ישראל שנשא חללה יוכיח שבתו כשרה לכהונה ואע״ג שאמה פסולה אם כן משמע דאזלינן דוקא בתר הזכר לכן פריך שפיר: **הא** מני ר׳ דוסתאי דאמר בנות ישראל כל מקום לאתויי דתרוייהו לר״ש מצינו לתיפרך ונתנייה בהדיא ולא מצי נמי לשנויי דמתניתין כהנת שנשאת לכהן ולוי וישראל ולחלל שהרי לא הוזהרו כשרות ליאשא לפסולים: **בנה** שלישי הוי. פי׳ בקונטרס ומותר לישא ישראלית כדכתיב (דברים כג) דור שלישי יבא להם בכיון דיש קידושין ואין עבירה לבית אבותם קרינא ביה כישראל והא דאמרינן ביבמות (דף עח.) להם הלך אחר פסולן היינו לענין ישראל שנשא מצרית או מצרי שנשא ישראלית דיש קידושין ויש עבירה עד ג׳ דורות הולד הולך אחר המצרי דוילדו להם כתיב אחריהם הולכים הולדות אבל במצרי ומצרית לא מיגמר לן הא להם מידי דהתם בתרוייהו להם קרינא ביה הוא מצרי והיא מצרית עכ״ל ודקדק הר״ם דלא תימא דוקא ישראל שנשא מצרית שייך לומר הלך אחר פסולן לפי שאין שניהם פסולין אבל בשניהם פסולין לא שייך לומר הלך אחר פסולן דשניהם פסולים שהרי עמוני ומצרית שניהם פסולים והולכים אחר הפגום אלא הדבר תלוי בזה כשהם משני עממים שייך לומר כן דקרא בשני עממים איירי וקאמר הלך אחר הפסול שבכל עם ועם אבל כששניהם מעם אחד לא שייך לומר כן: **כל** מקום דרישא לאתויי ישראל שנשא חללה ודרבה בר בר חנה ואיזו זו למעוטי דרבין ורב דימי. פירוש לו לו קתני כלומר לו אתיא כל מקום דרישא לאתויי מילתא דרבה בר בר חנה א״כ אתיא איזו זו למעוטי דרבין אבל לא דרב דימי משום דהא דרב דימי ליתא כיון דמילתא דרבה בר בר חנה איתא שהרי דברי זה סותרים את דברי זה דרבה בר בר חנה קאמר מצרי שני שנשא מצרית ראשונה בנה שלישי ולדברי רב דימי אינו אלא שני ואי לא אתיא כל מקום דרישא לאתויי מילתא דרבה בר בר חנה משום דלית הילכתא כוותיה א״כ מוכל לומר דאיזו זו דרישא אתי למעוטי ההיא דרב דימי:

מגא

קא
א מיי׳ פט״ו מהל׳ איסורי ביאה הלכה ז עוש״ע אה״ע סי׳ ד סעי׳ ו

קב
ב ג מיי׳ פי״ב מהל׳ איסורי ביאה הלכה יז עוש״ע אה״ע סי׳ ח סעי׳ כ

קג
ד מיי׳ שם פי״ג הלכה כ סמג לאוין קיב קיג עוש״ע שם סי׳ ד סעי׳ ו

קד
ה מיי׳ שם הל׳ כא סמג שם עוש״ע שם סעי׳ ז

מסורת השס
א [לקמן עב: ע״ש תוס׳ ד״ה תוספתא פ״ה איתא להדיא גר מותר בממזרת והדלה מאמר דברי רבי יוסי]
ב [לקמן עב: תוספתא שם]
ג [לעיל מד. לקמן עד: עז.]
ד יבמות עח.
ה [שם:]
ו רש״ל מ״ז

מנא הני מילי. נראה דלא בעי מה"מ דהולד ממזר דהא ביבמות (דף מט.) מוכח ליה מלא יגלה כנף אביו וסמיך ליה לא יבא ממזר ומוקמינן לה ביבמות (שם) בשומרת יבם של אביו שהיא לו אשת אחי אביו שהיא בברית אלא בעי מנא לן דאין קידושין תופסין בהן וקשה דמאי בעי הלא הדבר פשוט בכל הגמרא דקידושין לא תפסי דהא בהא תליא דכיון דהוי ממזר מחייבי כריתות לא תפסי קידושין דהא ר"ע הוא דאמר (שם) דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין ולא ידעינן אלא משום דשמעינן ליה לר"ע דאמר יש ממזר מחייבי לאוין וכיון דיש ממזר דין הוא דלא תפסי בה קידושין והכי נמי אמרינן בשמעתין הכל מודים בבא על הנדה שאין הולד ממזר דהא תפסי בה קידושין אלמא דהא בהא תליא ואור"י דאין ה"נ דכלל אב אמת אליבא דר"ע והכא בעי אליבא דרבי יהושע דאמר (שם) אין ממזר מחייבי לאוין ז [וכריתות] אלא מחייבי מיתות ב"ד ואפ"ה מודה דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות דדאמר ח (הכל מודים) שאין קידושין תופסין באחותו אלמא דדבר פשוט הוא לכ"ע ואליבא דרבי יהושע בעי גמרא מנלן דלא תפסי קידושין בחייבי כריתות: הכל כל מקום דסיפא לאתויי גר שנשא ממזרת אלא אי אמרת רבי יוסי היא כל מקום דרישא בדאמרן איזו זו כדאמרן אלא כל מקום דסיפא לאתויי מאי ולטעמיך לר' יהודה איזו זו דסיפא למה לי אלא איידי דתנא רישא איזו זו תנא סיפא איזו זו ה"נ איידי דתנא רישא כל מקום תנא נמי סיפא כל מקום נופא[א] כי אתא רבין אמר רבי יוחנן באומות הלך אחר הזכר נתגיירו הלך אחר הפגום שבשניהם מאי באומות הלך אחר הזכר[ב] כדתניא [ג]מנין לאחד מן האומות שבא על הכנענית והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד ת"ל (ויקרא כה) וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו יכול אף [ג] עבד שבא על שפחה מן האומות והוליד בן שאתה רשאי לקנותו בעבד ת"ל (שם) אשר הולידו בארצכם מן הנולדין בארצכם ולא מן הגרים בארצכם: נתגיירו הלך אחר הפגום שבשניהם: במאי אילימא במצרי שנשא עמונית מאי פגום איכא עמוני ולא עמונית[ד] אלא בעמוני שנשא מצרית ואי זכר הוי האי שדיא אבתריה דידיה ואם נקבה הויא שדיא אבתרה דידה: כל שאין לה עליו קידושין: מנא הני מילי דאמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ומטו בה משום דרבי ינאי ורב אחא בריה[ד] דרבא ומטו בה משום רבי יוסי הגלילי אמר קרא (דברים כד) ויצאה מביתו והלכה והיתה לאיש אחר לאחרים ולא לקרובים מתקיף לה רבי אבא ואימא לאחר ולא לבן בן בהדיא כתיב ביה (שם כג) לא יקח איש את אשת אביו אחר למה לי שמע מינה לאחרים ולא לקרובים ואימא אידי ואידי לבן הא לכתחילה והא דיעבד לכתחילה[ה] מאחות אשה נפקא ומה אחות אשה בברת לא תקדש חייבי מיתות בית דין לא כל שכן ואימא אידי ואידי באחות אשה הא לכתחילה הא דיעבד אין הכי נמי אשכחן אחות אשה שאר עריות מנלן ילפינן מאחות אשה מה אחות אשה מיוחדת שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת ולא תפסי בה קידושין אף כל שהיא ערוה וחייבין על זדונה כרת ועל שגגתה חטאת לא תפסי בה קידושין בשלמא כולהו אתיין אלא אשת איש ואשת אח איכא למיפרך מה לאחות אשה שכן אין לה היתר במקום מצוה תאמר באשת אח שיש לה היתר במקום מצוה אשת איש נמי איכא למיפרך מה להנך שכן אין לה היתר בחיי אוסרן תאמר באשת איש שיש לה היתר בחיי אוסרן אלא אמר רבי יונה ואיתימא רב הונא בריה דרב יהושע אמר קרא (ויקרא יח) כל אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו[ו] הוקשו כל העריות כולם לאחות אשה מה אחות אשה לא תפסי בה קידושין[ז] אף כל עריות כולם לא תפסי בה קידושין אי הכי אפילו דבמידי דמסכחת ביה פגם לגבי תרוייהו קאמר והכא גבי אם ליכא פגם: מלרי ואדומי עשה בהם נקבות כזכרים כדאמר ביבמות (דף עז:): אי זכר. הולד שדיא בתר עמוני ואיסור זכרים שבו לעולם ולא אמרי' שדיא בתר מצרית ויהא דור שלישי מותר ואי נקבה היא שדייה בתר מצרית ולא בתר עמוני למסרייה לדידה משום ולא עמונית אלא בבא יהא מותר שהוא שלישי דאמר קרא (דברים כג) להם הלך אחר פסולן: מנה"מ. דאין קידושין תופסין בחייבי כריתות אבל הולד ממזר נפקא לן מלא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו וסמיך ליה לא יבא ממזר ומוקמינן לה ביבמות (דף מט.) בשומרת יבם של אביו שהיא לו אשת אחי אביו שהיא בברת ומסכא ילפינן לה ביבמות בפרק החולץ (דף מה:) דכל שאין לה עליו קידושין הולד ממזר: ומטו בה. יש מעיין בדבר זה לומר שבשם ר' יגאי נאמר ורב אחא בריה דרבא אמר נאו מטוש רבי יגאי מטו בה אלא משום רבי יוסי הגלילי: לאיש אחר. שהוא אחר אצלה ולא שהוא קרובה והיתה לשון קידושין הוא שהיתה לו בהן לאשה: לבן. בן בעלה אבל שאר קרובות לא: לא יקח. לא יהא לך בה ליקוחין שאין קידושין תופסין: ודילמא הא לכתחילה הא דיעבד. כלומר לא יקח לאו שלא יהיה לו בהן קידושין דיעבד קאמר אלא אזהרה שלא יקדשנה ומיהו אי קדשנה מיהו קידושין ואתא האי קרא לאחריה לומר דאין בה הויה כלל ולעולם לבן קאמר דכיון דאמר ולא פירש קרובים אין לך להביא באיסור זה אלא האסור שבכולן שקרוב מן הכלל: מאחות אשה נפקא. דכתיב בה לא תקח לא תקדשנה: חייבי מיתות. אשת אביו בסקילה: אידי ואידי. לא תקח והיתה לאיש אחר אימא אידי ואידי באחות אשה דכיון דאשכחן בה דאזהר עלה לכתחילה איכא למימר דהדר כתב והיתה לאיש אחר למעוטי בעל אחותה שאין לו בה הויה אבל שאר קרובים דלא אשכחן בהו אזהרה לכתחילה לא קאמר דיעבד לא תפסו: אין הכי נמי. דאחות אשה לאחותה איכא למימר: דילפינן מאחות אשה. בבנין אב במה מצינו: ס"ג מה לאחות אשה שכן אין לה היתר במקום מצוה. בשאין לו בניה לאחיו המת דילפינן בפ"ק דיבמות (דף ג:) נאמר כאן עליה בחייה ונאמר להלן יבמה יבא עליה מה להלן במקום מצוה אף כאן במקום מצוה ואמר רחמנא לא תקח: מה להנך. לאחות אשה קאמר שכן אין לה היתר בחיי אחותה אסורה: אשת איש יש לה היתר בחיי אוסרה. שבעלה מתירה בגט: מכל התועבות האלה. בפרשת עריות כתיב;

[א] קה מיי' פ"ע מהל' עבדים הלכה ג סמג עשין רב [עיין כ"מ]
[ב] קו ב מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה ה"ג כה עשה"ע הה"ע סי' ד' סעי' ז
[ג] קז ג מיי' פ"ד מהלכות איסורי ביאה יב סמג עשין מה עשה"ע תרע"ש סימן מד סעי' ו

מסורת הש"ס
א יבמות עח: (סוטה ג) ב ג"ז שם [סוטה ג:] ג [ל"ל הכנעני שבא על אחת מן עו'] ד [ל"ל דרבא אמר ממר] ה [עי' תוס' יבמות נד. ד"ה שכן כידו לרבות] ו יבמות ח. נד: [כריתות כ:] ז [רש"ל] ח [לעיל מו: אדם יודע. כל"ל]

אפילו נדה נמי. אם קידש פנויה בימי נדותה לא לסוף קידושין ואם בא עליה בנדתה יסא סולד ממזר: אלמה אמר אביי. ביבמות בסחולן: הכל מודים. סמעון התימני דאמר (יבמות מט.) יש ממזר מחייבי כריתות מודה בבא על הנדה ור"ע דאמר (שם) יש ממזר

הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר. פי' בקונטרס ביבמות (דף מט.) נדה משום דכתיב בנדתה דמשמע יש לה הויה ואע"ג דקיימא בכרת מ"מ לא הוי ממזר ובא על הסוטה כו' כגון אשתו שזינתה דאסורה לבעלה דנפקא לן ביבמות פ"ק (דף יח:) מייתורא דאחרי אשר הוטמאה דכתיב גבי מחזיר גרושתו ואע"ג דחייבי לאוין הוא שהרי הויא עליו כלום דלא יוכל בעלה לשוב לקחתה וא"כ הוה לן למימר דהולד ממזר אליבא דר"ע מ"מ מודה הכא בסוטה דאין הולד ממזר שהרי עליין קידושין תופסין בה משמע מתוך לשון הקונטרס שאינו מודה אלא בסוטה שלא יצאת מתחת בעלה דהכי משמע ליתא שהרי עליין קידושין תופסין בה כלומר הקידושין שנתקדשה בהן כבר אבל מחזיר סוטתו פלומר שגרשה וחזר וכנסה לא מיירי דבהא לא מודה ר"ע דודאי הולד ממזר וקשה דהא בפ' יש מותרות (יבמות דף פה:) משמע בהדיא דאפילו מחזיר סוטתו אין הולד ממזר דקאמר התם מחזיר סוטתו אינה בעיינהו וא"כ לא שייך בה טעמא דפי' בקונט' שפירה הטעם דמטו"ה לא ממזר משום דשליין קידושין תופסין בה לכך אומר ר"י דיש לשון בסוטה דתפסי בה קידושין אף במחזיר סוטתו ואין הולד ממזר ממשמעות דהאי קרא דמפיק מינה (שם דף יח:) דסוטה אסור להחזיר דהיינו אלא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה לרבות סוטה שנסתרה וכתיב להיות לו לאשה דמשמע שאם החזירה אינה הויה וכיון דתפסי בה קידושין אין הולד ממזר מינהו קשה דהא עיקר קרא במחזיר גרושתו הוא דכתיב ואפ"ה אמר ר"ע דמחזיר גרושתו לא תפסי בה קידושין וגם הולד ממזר כדאמר פרק החולץ (שם מד.) ולא דרשי' להיות לו לאשה לשון הויה וכמחזיר סוטתו דלא אתיא אלא מדרשא אמר דתפסי בה קידושי ודרשינן להיות לו לאשה לשון הויה ואין סברא לומר כן לכך אומר ה"ר שלמה מדרינו"ם דשם לייסב פי' הקונטרס דכיון דכל זמן דלא גרשה לא יהא הולד ממזר כדפי' אין לומר דמשום שגרשה יהא איסור מוסף דמה גרישותא יש בה אחר הגירושין יותר מלפני הגירושין וכיון דסברא הוי לומר דלאחר גירושין נמי אין הולד ממזר ה"כ אינה למימר דתפסי בה קידושין דהא בהא תליא מילתא:

להומרא מקשינן. וא"ת אדרבה חומרא לומר דתפסי בה קידושין לאוסרה לעלמא וי"ל דאדרבה חומרא הוא לומר דלא תפסי בה דמתוך כך אנו אומרים דהולד ממזר דאי הוו תפסי בה קידושין הייתי אומר אין הולד ממזר ולא הייתי לומר אחר חייבי כריתות מזקוקת יבם של אביו והייתי אומר שבכולן אין הולד ממזר כמו בנדה אבל מאחר דלא תפסי בה קידושין יש לנו לומר שיהו כולן למדות מזקוקת אביו וא"ת לר' יהושע דאמר אין ממזר מחייבי כריתות מאי חומרא אינה למימר דלא תפסי בה קידושין וי"ל דאשמועינן ליה דאמר פנוס מיהא הוי ואי תפסי בה קידושין אפי' פנוס לא הוי: **ומה** יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קידושין. וא"ת אמאי לא קאמר נדה תוכיח שהיא בכרת ותפסי בה קידושין אף אני אביא כל העריות שבכרת וי"ל דק"ו זה אינו אלא גילוי מילתא בעלמא דיש לנו להקיש לאחות אשה ואין לנו לומר נדה תוכיח: **וכי** יש לחוכה ושנואה לפני המקום. ואין לפרש דלדקת ורשעת קאמר דא"כ לא היה צריך לומר לא יוכל לכבר דאינו משום דאמרינ הטעה יפסיד בנה שהוא בכור נחלתו אבל הטעה כיון דרשה בשנואין דחייבי לאוין ס"ד דלאו כאו גמור הוא: ולדה

אפילו נדה נמי אלמה [א] אמר אביי [ב] הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר אמר חזקיה אמר קרא (ויקרא טו) ותהי נדתה עליו [ג] אפילו בשעת נדתה תהא בה הויה מכדי איכא לאקושה לנדה ואיכא לאקושה לאחות אשה מאי חזית דמקשת להו לאחות אשה אקשה לנדה [ב] קולא וחומרא לחומרא מקשינן רב אחא בר יעקב אמר אתיא בק"ו מיבמה ומה יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קידושין חייבי מיתות וחייבי כריתות לא כל שכן אי הכי שאר חייבי לאוין נמי [ג] אמר [ד] רב פפא חייבי לאוין בהדיא כתיב בהו (דברים כא) כי תהיין לאיש שתי נשים האחת אהובה והאחת שנואה וכי יש שנואה לפני המקום ואהובה לפני המקום אלא אהובה אהובה בנישואיה שנואה שנואה בנישואיה [ג] וקאמר רחמנא כי תהיין ולר"ע דאמר [ה] אין קידושין תופסין בחייבי לאוין כי תהיין במאי מוקים באלמנה לכ"ג וכר' סימאי [ו] דתניא ר' סימאי אומר מן הכל היה ר"ע עושה ממזר חוץ מאלמנה לכ"ג שהרי אמרה תורה (ויקרא כא) לא יחלל חילולים עושה ואין עושה ממזרות ולר' ישבב דאמר בואו ונצווח על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר הניחא לר' ישבב אי לאפוקי מדר' סימאי קאתי שפיר אלא אי טעמא דנפשיה קאמר ואפי' חייבי עשה במאי מוקים לה בבעולה לכ"ג ומאי שנא משום דהוי ליה עשה שאין שוה בכל ורבנן אדמוקי לה בחייבי לאוין נוקמא בחייבי עשה הני חייבי עשה במאי נינהו אי שתיהן מצריות שתיהן שנואות אי אחת מצרית ואחת ישראלית שתי נשים מעם אחד בעינן אי בעולה לכה"ג מי כתיב תהיין לכהן ור"ע בעל כורחיך [ז] שבקיה לקרא דהוי דחיק ומוקי אנפשיה: וכל מי שאין לה עליו וכו': שפחה כנענית מנלן אמר רב הונא [ח] אמר קרא (בראשית כב) שבו לכם פה עם [ט] החמור עם הדומה לחמור אשכחן דלא תפסי בה קדושי ולדה

כך אנו אומרים דהולד ממזר דאי הוו תפסי בה קידושין הייתי אומר הולד ממזר ולא הייתי לומר אחר חייבי כריתות מזקוקת יבם של אביו והייתי אומר שבכולן אין הולד ממזר כמו בנדה אבל מאחר דלא תפסי בה קידושין יש לנו לומר שיהו כולן למדות מזקוקת אביו וא"ת לר' יהושע דאמר אין ממזר מחייבי כריתות מאי חומרא אינה למימר דלא תפסי בה קידושין וי"ל דאשמועינן ליה דאמר פנוס מיהא הוי ואי תפסי בה קידושין אפי' פנוס לא הוי: **ומה** יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קידושין. וא"ת אמאי לא קאמר נדה תוכיח שהיא בכרת ותפסי בה קידושין אף אני אביא כל העריות שבכרת וי"ל דק"ו זה אינו אלא גילוי מילתא בעלמא דיש לנו להקיש לאחות אשה ואין לנו לומר נדה תוכיח: **וכי** יש לחוכה ושנואה לפני המקום. ואין לפרש דלדקת ורשעת קאמר דא"כ לא היה צריך לומר לא יוכל לכבר דאינו משום דאמרינ הטעה יפסיד בנה שהוא בכור נחלתו אבל הטעה כיון דרשה בשנואין דחייבי לאוין ס"ד דלאו כאו גמור הוא: ולדה

מוקי לה: בבעולה לכ"ג. דעשה הוא דכתיב (ויקרא כא) אשה בתולים יקח ולא בעולה ולאו הבא מכלל עשה עשה וליכא לאקשויי הא זונה היא לו אלמנה לו גרושה דבעולה פנויה לאו זונה היא כדתנן ביבמות (דף סא.) אין זונה אלא גיורת ומשוחררת ושבבעלה בעילת זנות וביאת איסור לפסול לה: ומאי שנא. האי עשה מחייבי עשה דמלרי ולדומי: שאינו שוה בכל. שאינו מוסג אלא בכ"ג סילכך קיל: ורבנן. דמוקי לכאי כי תהיין בחייבי לאוין כיון דמילגו למילף ביבמה במה מצינו שאין קידושין תופסין בהן אדמוקי ליה בי ייבי לאוין נוקמה בחייבי עשה: בעל כרחיך שבקיה לקרא דהוי דחיק ומוקי אנפשיה. כיון דגלי לך קרא ביבמה דלא תפסי בה קידושין כילף מינה דחייבי לאוין לית בהו קידושין וכי תהיין ע"כ לחייבי עשה קאמר וכגון דחדא מלרית ולר' ישבב בבעולה לכ"ג: שפחה מנלן. דלא תפסי בה קידושין:

הא"ם

קח מ' מיי' פט"ו מה"ל אישורי ביאה הלכה א סמג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סימן ד סעי' יג

קט ב מיי' פרק ד מה"ל אישות הלכה יב סמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' מד סעי' ו

קי ג מיי' שם הל' יד טוש"ע שם סעי' ז

קיא ד מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' ח

מסורת הש"ס

א יבמות מט. ע"ש
ב [שם ח. ע"ז מו:]
ג יבמות כנ.
ד [נ"ל רבא. עיין]
ה תמורה כט: [יבמות יז וש"נ] ו כתובות כט: [לעיל שה. יבמות מט.]
ז [שם יט: נדה נג.]
ח יבמות סב. נדה יז. ב"ק מט. כתובות קיג.
ט רש"ל מ"ז

ולדה כמותה מנלן. לפוס ריפעה משמע דה"ם נימא דישראל הבא על בשפחה הולד כשר והיכי מוכל להכשיר בתין קידושין ויש עכירה יותר מיש קידושין ויש עכירה ואמר דהולד הולך אחר הפנוס וכי תימא דאתא לאשמועינן דאפי' בא עליה ממזר הולד כמוה ויש לו תקנה בשחרור הא ליתא אלא לרבי טרפון (לקמן דף סט.) אבל לרבנן לא ורא"ה דה"פ ולדה כמוה מנא לן שלא יהא קרוי בנו לפוס לשר ואפילו בבנו ממזר לא הוי לא ליורשו ולא לעמוד לו ולא לייבם אשת אחיו ולא לפטור אשת אביו מיבום: **אמר** קרא לא תתחתן בם. פירש בקונטרס לא יהא לך בהם תורת חתנות מיהו קשה שהרי האי קרא לא מיירי בעובדי כוכבים דהא גבי ז' שממיים הוא דכתיב כדאמר בפ' הערל (יבמות דף עו.) אמר רבא בגרותן אית להו חתנות פירוש איסור לא תתחתן יש בהם ובניותן אית להן חתנות לא שייך בהו חתנות לעבור עליו משום לא תתחתן לכך פר"ת דגמרא דמייתי קרא לא תתחתן הוי כמו וגומר ומסיפא דקרא דרים דכתיב בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך משמע שאין בה קיחה והקשה ה"ר יעקב מאורליי"ש ואימא ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד תפסי בה קידושין דכה"ג אמר לעיל (דף פו.) גבי לא יקח איש את אשת אביו ותירץ מהר"ר יצחק שי"ש דאין ה"נ אלא סמך אלא תתחתן ואלא תקח דהוי כמו תרי קראי חד לכתחילה וחד לדיעבד ואע"ג דאמר לא תתחתן מיירי בגירות ה"מ בתר דידעינא מסקנא דילפינן דלא תפסי בה קידושין מקרא אחרינא לקמן בסמוך אבל אי לאו הכי עוב היה לאוקמא קרא דלא תתחתן לומר דלא תפסי בה קידושין מלאוקמא בגירות:

בנך הבא מישראלית קרוי בנך. פי' בקונט' דכתיב כי יסיר את בנך מאחרי דקאי אבתך לא תתן לבנו וה"ק בתך לא תתן לבנו משום דכי יסיר בנו בן בתך מאחרי והוא קרוי בנך אבל בנך הבא מן העובדת כוכבים ומבנך אינו קרוי בנך אלא בנה מדלא קאמר על בתו לא תקח לבנך כי תסיר בנך מאחרי אמר רבינא ס"מ מ (בנך הבא מן העובדת כוכבים) כו' [וא"ת] רבינא ס"מ קשו. סנהדרין טז: כלא. [מנחות כג: יומא מכ: ז [יבמות, כג. בכורות גדול וש"ס תוס' ד"ה מאן תנא] ח ס"ל והתוס' קרא בסאר לו אות מיירי דכתיב ובנית בנו ולא לו בשכבה אומות כתיב לא תתיס כל נשמה וילדו כו'. ח"מ ט [נ"ל כן בתך הבא מן העובד כוכבים] י [עי' תוס' יבמות יז. ד"ה ואין בנך]

ולדה כמותה מנלן דאמר קרא (שמות כא) האשה וילדיה תהיה לאדוניה נכרית מנלן א אמר קרא (דברים ז) לא תתחתן בם אשכחנא דלא תפסי בה קידושי ולדה כמותה מנלן ב א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי דאמר קרא (שם) כי יסיר את בנך מאחרי בנך הבא מישראלית קרוי בנך ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך אלא בנה אמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים קרוי בנך ג נימא קסבר רבינא ד עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר נהי דכשר לא הוי ממזר לא הוי פסול מיקרי ההוא בשבעה גוים כתיב שאר אומות מנלן א"ק כי יסיר את בנך ה לרבות כל המסירים הניחא ו לר"ש דדריש טעמא דקרא אלא ז לרבנן מ"ט א"ק (שם כא) ואחר כן תבוא אליה ובעלתה וגו' מכלל דמעיקרא ח לא תפסי בה קידושין אשכחן דלא תפסי בה קידושין ולדה כמותה מנלן אמר קרא (שם) כי תהיין לאיש וילדו לו כל היכא דקרינן ביה כי תהיינה קרינן ביה וילדו לו וכל היכא דלא קרינן ביה כי תהיינה לא קרינן ביה וילדו לו אי הכי שפחה נמי אין הכי נמי אלא האשה וילדיה תהיה לאדוניה למה לי לכדתניא

האומר

האשה וילדיה וגו'. בשפחה כנעניה שייחדה לעבד עברי ואמר קרא דלא יצא סבן חפשי עם אביו: לא תתחתן בם. לא תהא לך בם תורת חיתון: כי יסיר את בנך. לעולם מיניס כתיב בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך וסמיך ליה כי יסיר את בנך מדלא כתיב כי יסיר את בתך משמע דבן הנולד לעובד כוכבים מבתך קאמר שיסירנו העובד כוכבים מאחריו ומשמעינן דבן בתך אפילו מן העובד כוכבים קרוי בנך: ואין בנך הבא מן העובדת כוכבים קרוי בנך. מדלא כתיב נמי כי תסיר את בנך דמשמע מיניס דקפיד נמי קרא בבתו לא תקח לבנך משום כי תסיר את הבן הנולד לה מבנך אלמא בן העובדת כוכבים אינו קרוי בנך אלא בנה: בנך מישראלית קרוי בנך כו'. לאו מקרא דייק לה אלא ה"ק מדלא קפיד קרא אבן הנולד ממנה ש"מ בנך מן העובדת כוכבים אינו קרוי בנך: ש"מ. מדקרי ליה לבן בת ישראל הבא מן העובד כוכבים בנך: לימא קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר גרסי'. דאתא לאשמועינן דלא שדינן ליה בתר עובד כוכבים דימא עובד כוכבים הוא ואם כתגייר יסא מותר לבא בקהל אלא בתר ישראלית שדינן ליה וכיון שבעבירה נולד הוא ליה ישראל פסול כשאר נולדים ממי שאין עליו קידושין דתנן במתני' (לעיל דף סו:) אסה ממזרים: ומשני מסכא לא תשמע ממזרות נמי דשמעינן מינה דכשר לא הוי מדשדי ליה בתר ישראל להיות נולד בעבירה ממזר מיהא לא תשמע מינה דלאמקנן ביבמות (דף מה:) דממזר מאשת אביו יליף מה אשת אב דאין לו עליה קידושין אבל יש לו קידושין על אחרת ועלה כתיב שהולד ממזר דסמיך ליה לא יבא ממזר אף כל שאין לו עליה קידושין אבל יש לו קידושין על אחרת לאפוקי עובד כוכבים דליתא ליה קידושין כלל: פסול מיקרי. כשאר נולדים בעבירה מחייבי לאוין לו עשה שאינן ממזרים: האי בשבעה אומות כתיב. לא תתחתן בם וכי יסיר בשבעה גוים שבא"י הוא דכתיב שאר אומות מנלן: דדריש טעמא דקרא. בב"מ (דף קטו.) גבי אלמנה דקאמר עשירה ממשכנין אותה עניה לא ממשכנין אותה דטעמא מאי אמר רחמנא לא תחבול בגד אלמנה מפני שאתה צריך להחזיר לה עבוטה לערב ומתוך כך שאתה יולא וכנס תמיד אללה שחריב למשכן וערבית להחזיר לאתה משיאה שם רע בשכנותיה וה"נ דרים טעמא דחיתון משום כי יסיר ולא אילטריך קרא לפרושי טעמא ואייתר ליה כי יסיר לרבות שאר אומות אלא לרבנן אילטריך קרא לפרושי טעמא בג' אומות גופייהו ולמעוטי שאר אומות שאינן אדוקין בעבודת כוכבים כמותן כדקי"ל (חולין דף יג:) אומות שבחו"ל לאו עובדי עבודת כוכבים הן אלא מנהג אבותיהם בידיהם ולא אייתר ליה ריבויא ושאר אומות מנלן ודכוותיה אמר בסנהדרין (דף כא.) גבי לא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו דלר"ש הוי אלי לא יסור יתורא דבלאו פירושא דקרא הוי דרשי' ביה טעמא ולרבנן דלא דרשינן טעמא דקרא בעלמא שבא פרים קרא טעמא: ואחר כן. לאחר שתשא כפי גזירת הכתוב שהתיר לך יפת תואר והיתה לך כתיב דרים בם הויה אבל מעיקרא קודם היתר לא קרינן בם והיתה ח: וילדו לו. אלא אחריה הוא מתיחס: א"ה שפחה נמי. דולדה כמוה תיפוק לן מהאי קרא דהא לא קרינן בם כי תהיין דכתיב (בראשית כב) עם אחמור עם שלומה לאחמור: האומר

בנך הבא מישראלית קרוי בנך. פי' בקונט' דכתיב כי יסיר את בנך מאחרי דקאי אבתך לא תתן לבנו וה"ק בתך לא תתן לבנו משום דכי יסיר בנו בן בתך מאחרי והוא קרוי בנך אבל בנך הבא מן העובדת כוכבים ומבנך אינו קרוי בנך אלא בנה מדלא קאמר על בתו לא תקח לבנך כי תסיר בנך מאחרי אמר רבינא ס"מ מ (בנך הבא מן העובדת כוכבים) כו' [וא"ת] רבינא ס"מ קשו. סנהדרין טז: כלא. [מנחות כג: יומא מכ: ז [יבמות, כג. בכורות גדול וש"ס תוס' ד"ה מאן תנא] ח ס"ל והתוס' קרא בסאר לו אות מיירי דכתיב ובנית בנו ולא לו בשכבה אומות כתיב לא תתיס כל נשמה וילדו כו'. ח"מ ט [נ"ל כן בתך הבא מן העובד כוכבים] י [עי' תוס' יבמות יז. ד"ה ואין בנך]

מסורת הש"ס

א [עי' תוס' כתובות כט. ד"ה אלו וכ"כ עוד במס' ע"ז לו. ד"ה בכתיב וכו' אסיפא דקרא קסמיך ע"ש] ב יבמות יז. כג. ג [פס כג. ע"ש סיעב] ד פס (יז.) כג. מה. סח: לקמן עס: ה [ע"ז לו:] ו לעיל כא. ניטין מט: סוטה ח. יבמות כג. כ"מ קטו. סנהדרין טז: כא. [מנחות כג: יומא מכ: ז [יבמות, כג. בכורות גדול וש"ס תוס' ד"ה מאן תנא] ח ס"ל והתוס' קרא בסאר לו אות מיירי דכתיב ובנית בנו ולא לו בשכבה אומות כתיב לא תתיס כל נשמה וילדו כו'. ח"מ ט [נ"ל כן בתך הבא מן העובד כוכבים] י [עי' תוס' יבמות יז. ד"ה ואין בנך]

קיב א מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה טו סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מד סעי' מ

אומות בגרותן אית להו חתנות פירוש איסור לא תתחתן יש בהם ובניותן אית להן חתנות לא שייך בהו חתנות לעבור עליו משום לא תתחתן לכך פר"ת דגמרא דמייתי קרא לא תתחתן הוי כמו וגומר ומסיפא דקרא דרים דכתיב בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך משמע שאין בה קיחה והקשה ה"ר יעקב מאורליי"ש ואימא ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד תפסי בה קידושין דכה"ג אמר לעיל (דף פו.) גבי לא יקח איש את אשת אביו ותירץ מהר"ר יצחק שי"ש דאין ה"נ אלא סמך אלא תתחתן ואלא תקח דהוי כמו תרי קראי חד לכתחילה וחד לדיעבד ואע"ג דאמר לא תתחתן מיירי בגירות ה"מ בתר דידעינא מסקנא דילפינן דלא תפסי בה קידושין מקרא אחרינא לקמן בסמוך אבל אי לאו הכי עוב היה לאוקמא קרא דלא תתחתן לומר דלא תפסי בה קידושין

האומר לשפחתו. מעוברת: הרי את בת חורין. בגט שחרור זה וולד עבד: ולדה כמוה. משוחרר כדילף בסיפא שנאמר שפחה וילדיה תהיה לאדוניה בזמן שהשפחה לאדוניה הולד שתלד לאדוניה אין השפחה לאדוניה אין הולד לאדוניה: מאי תלמודא. היכא שמעינן מהאי קרא דברי קיימין: אמר רבא אדרבי יוסי הגלילי. האי קרא אדרבי יוסי קאי ולדה כמוה משום שלא כו': מתני' יכולין ממזרין ליטהר. מפסול זרעם שלא יהו ביאתם ממזרים: בנה עבד. ואין ממזר דשם ולדה כמוה: בן חורין. ומותר בישראלית: הרי זה עבד ממזר. בגמ' ילוף לה טעמא: גמ' לכתחילה קאמר. ממזר נוסא שפחה דקסבר דכי כתיב לא יהיה קדש בישראל כשר כתיב ולא בממזר: או דיעבד קאמר. ממזר שבשא שפחה אבל לכתחילה לא יסא דשם ישראל הוא וקרינא ביה לא יהיה קדש (דברים כג) דמתרגמינן לא יסב גברא וגו' דשפחה הרי היא כבהמה וביאותיה הפקר וקדישות: טיהרת את הזכרים. שילכו למקום שאין מסירין ויאמר עבד אני ונוסא שפחה ואין מוחה בידו: ואת הנקבות לא טיהרת. אין דרך אשה לגלות ממקומה ולבקש תחבולות ליכנס בסתר מאחר שיש מוחין בידה אלמא ר' טרפון דיעבד קאמר דאי לכתחילה כיון דאין מוחין בידה ממזרת נמי תנסיב לעבד: עבד כנעני אין לו חיים. אינו מתיחס אחר אביו דכתיב (בראשית כב) עם שחמור עם הדומה לחמור בבהמה שאין הולך כרוך אחרי אבא הילך אי מינסבא לעבדא לא מהני מידי: אי אקרטתיך אטהרתיך לבנך. אם הייתי מכירך קודם שנשאת אשה הייתי מגיירך עלה לגטר ביך: שפיר. שיש לומר לו ליקח שפחה: מאי ניהו. מאי הוא אמר ליה איסורא לא היה מינסיב עלה לאיעבד. ומשני דמינסיב לו עלה ואמר ליה זיל גנוב ותיזדבן לעבד עברי ותהא שפחה מותרת לך דמכרוהו בית דין רבו מוסר לו שפחה כנעני ולא מוכר עלמו ולהכי נקט זיל גנוב והוא סדין נמי מלי לאקשויי מי שרי להשיאו עלה לגנוב ולעשות איסורא אלא גמרא פריך שפיר טוי"ל דאי הוא מקשה ליה הכי הוה ליה לאמויי דאמר ליה זיל ומכור עצמך וכו' אלישיר דאמר (לעיל דף יד:) אבל זה ואחר זה רבו מוסר לו שפחה כנעני:

אלא אי אמרת דיעבד מאי ניהו. פי' הקונטרס מאי האי דקאמר ליה איסורא לא הוה מנסיב ליה עלה לאיעבד וה"ה נמי כשא"ל זיל גנוב ותיזדבן בעבד עברי דהוה מצי לאקשויי ומי שרי להשיאו עלה לגנוב ולעשות איסורא אלא גמרא פריך שפיר טוי"ל דאי הוה מקשה ליה הכי הוה ליה לאמויי דאמר ליה זיל ומכור עצמך וכו' אליעזר דאמר (לעיל דף יד:) אבל זה ואחר זה רבו מוסר לו שפחה כנעני:

הדרן עלך האומר

האומר א לשפחתו הרי את בת חורין וולדך עבד הולד כמותה דברי ר' יוסי הגלילי וחכ"א ב דבריו קיימים משום שנא' (שמות כא) האשה וילדיה תהיה לאדוניה מאי תלמודא אמר רבא אדרבי יוסי הגלילי: מתני' ר' טרפון אומר ב ג יכולין ממזרין ליטהר כיצד ממזר שנשא שפחה הולד עבד שיחררו נמצא הבן בן חורין ג רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר: גמ' איבעיא להו רבי טרפון לכתחילה קאמר או דיעבד קאמר תא שמע אמרו לו לרבי טרפון טיהרת את הזכרים ולא טיהרת את הנקבות ואי אמרת לכתחילה קאמר ממזרת נמי תינסיב לעבדא עבד אין לו חיים תא שמע דאושפזיכניה דרבי שמלאי ממזר הוה ואמר ליה אי אקדמתך טהרתינהו לבנך אי אמרת בשלמא לכתחילה שפיר אלא אי אמרת דיעבד מאי ניהו דמנסיב ליה עצה ואמר ליה זיל גנוב ואיזדבן בעבד עברי ובשני דר' שמלאי עבד עברי מי הוה והאמר מר ד ג אין עבד עברי נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג אלא לאו שמע מינה רבי טרפון לכתחילה קאמר ד שמע מינה אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון: רבי אליעזר אומר הרי זה עבד ממזר: אמר ר' אלעזר מאי טעמיה דרבי אליעזר דאמר קרא (דברים כג) לו הלך אחר פסולו ורבנן הרוא ה בישראל שנשא ממזרת סלקא דעתך אמינא (בחוקת ד) למשפחותם לבית אבותם כתיב אתא לו אפקיה ורבי אליעזר לאו אע"ג דכתב למשפחותם לבית אבותם אתא לו אפקיה הכא נמי אע"ג דכתיב (שמות כא) האשה וילדיה תהיה לאדוניה אתא לו אפקיה ורבנן כל ולד במעי שפחה כנעני כולד במעי בהמה דמי:

הדרן עלך האומר

ה עשרה יוחסים עלו מבבל כהני לויי ישראלי חללי גירי וחרורי ממזירי נתיני שתוקי ואסופי ו כהני לויי וישראלי מותרין לבא זה בזה ז לויי ישראלי חללי גירי וחרורי מותרין לבא זה בזה ח גירי וחרורי ט ממזירי ונתיני שתוקי ואסופי כולם מותרין לבא זה בזה ואלו הם שתוקי י כל שהוא מכיר את אמו ואינו מכיר את אביו ' אסופי כל שנאסף מן השוק ואינו מכיר לא את אביו ולא אמו אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי: גמ' עשרה יוחסים עלו מבבל: מאי אריא דתני עלו מבבל ניתני הלכו לארץ ישראל מילתא אגב אורחיה קמ"ל ז כדתניא (דברים יז) וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך מלמד שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוה מכל הארצות בשלמא בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל היינו דכתיב דברי מלכי בית דוד רבו מוסר לו שפחה כנעני ולא מוכר עלמו ולהכי נקט זיל גנוב והוא סדין נמי מלי לאקשויי מי שרי להשיאו עלה לגנוב אלא אחרת סלקיא דאי הוא מקשי ליה הא הוא מלי ליה לאמויי אלא דאמר ליה מכור עצמך לעבד עברי וכרבי אליעזר דאמר בפרק קמא (לעיל דף יד:) זה וזה רבו מוסר לו שפחה כנעני: והאמר מר. במסכת ערכין: אלא בזמן שהיובל נוהג. דמלי למקרי ביה עד שנת היובל יעבוד עמך: לא יבא לו. דור אחריו הוא מוסך דסכי משמע דור עקירי לא יבא אפילו אין בו לד ממזרות אלא מאותו: כולד במעי בהמה דמי. שאין מתיחס אחר אביו כלל:

הדרן עלך האומר

עשרה יוחסין עלו מבבל. כשעלו בני הגולה ובגמרא מפרש לה דאשמועינן שמשפחות שבבבל מיוחסות הן שספרים עזרא כל הפסולין מסה והוליכן עמו: חללין. כהנים חללין שנולדו מפסולי כהונה: וחרורי. משוחררי: נתיני. נבעוניים וישראלי חללי גירי וחרורי מותרים לבא זה בזה. אבל כהנים בחללי גירי וחרורי לא שחללה בלאו וגיורת ומשוחררת בחזקת זונה: גירי וחרורי ממזרים כו' מותרים לבא זה בזה. דקסבר קהל גרים לא איקרי קהל ולא הוזהרו ממזרים לבא בקהל גרים אבל לויים ישראליים בממזרי לא ושתוקי ואסופי ספק ממזרים הם ומותרים להתערב בממזרים כדאמר בגמרא (לעיל דף עג.) בקהל ודאי הוא דלא יבא בקהל ספק יבא: ואינו מכיר את אביו. וכשקורא פלוני אבא אמו משתקתו: בדוקי. בגמרא מפרש ליה: גמ' מילתא אגב אורחיה קא משמע לן. על פי דרכו הוא סיים הולך ומדבר דבריו ליוחסין שמיעטו ולמדנו דבר חדש בלישנא דנקט ולמדנו עוד ממנו דא"י גבוה מבבל: בשלמא בית המקדש גבוה. דשמעת מינה דהא בארץ ישראל משתעי קרא:

מסורת הש"ס

א תמורה כה: ב יבמות עח. ג [יבמות פז:] ד גיטין סה. ערכין כט. ה יבמות פה. ו סס שו. [לקמן עד.] ז זבחים נד: סנהדרין פא.

קינ

ל מיי' פ"ז מהל' עבדים הל' ה טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' סא

קיד

ב מיי' פט"ז מהל' איסורי ביאה ה"ג סמג לאוין קיז עור ס"ע ת"ע סי' ד סעי' כ

קטו

ג מיי' פ"ל מ' ל' עבדים הל' י סמג עשין פג טוש"ע יו"ד סי' רסז סעי' יז

קטז

ד מיי' פט"ז מהל' איסורי ביאה הלכה ד סמג לאוין קיז טוש"ע ת"ע סי' ד סעי' כ

קיז

ה מיי' פס הל' ב טוש"ע שם סעי' יח

א

ו מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה טו טוש"ע ת"ע סי' ח סעי' א

ב

ז מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעי' ב ג

ג

ח מיי' פט"ז שם הל' לג

ד

ט מיי' שם הלכה יב

ה

י מיי' שם הל' יג עור שו"ע חו"מ סימן ל סעי' לא

עין משפט
נר מצוה

ו
ה ב מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה הלכה ד
ז
ג מיי' פ"ו שבת תרומות הלכה ז

ומבני לוי לא מצאתי שם. וא"ת והא אמרי' במתניתין עשרה יוחסין עלו מבבל וקא חשיב לוים ויש לומר דכל הלוים שעלו עמו היו קצולי בהונה ואינם רשויים לשורר שירה של דוכן: **שאני** התם דריע הזקתייהו. פי' בקונטרס במה שאין אוכלין בקדשים ולא להרמה דמ"מ איכא נתינה דילמא אתו לאסוקינהו מתרומה לקדשים ומקדשים ליוחסין ונראה לפרש דריע הזקתייהו לפי שבקשו כתב יוחסם ולא מצאו:

ואלא מאי גדולה חזקה. כשלמא למ"ד אין מעלין היינו גדולה חזקה דאע"ג דהוי לן למיגזר דילמא אתי לאסוקינהו ליוחסין דהא לית ליה דריע חזקתייהו אפ"ה לא גזרי' אלא למ"ד מעלין דאית ליה סברא דריע חזקתייהו מאי גדולה חזקה הא דלא גזרינן שכא מעכוס דריע חזקתייהו. ת"ן:

מסורת הש"ס
א [נ"ל ולא יאסרו]
ב [נ"ל ורע בית]
ג [נ"ל צשתה]
ד [לקמן עח:]
ה [כתובות קיא. לקמן עח. ע"ש]
ו יבמות פו:
ז [נ"ל אל ארוא]
ח כתובות כד.
ט [נ"ל ולתומים]
י יבמות סח:
כ. כתובות כה.

(דברים יז) **דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית אלא** ארץ ישראל גבוה מכל ארצות מנלן דכתיב (ירמיה כג) לכן הנה ימים באים נאם ה' א לא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ ג צפון ומכל הארצות אשר הדחתים שם מאי איריא דתני עלו מבבל נתני עלו לארץ ישראל מסייע ליה לרבי אלעזר דאמר ד ר' אלעזר לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסולת נקיה ועלה איתמר אביי אמר עלו מאיליהם תנן ורבא אמר העלום תנן וקמיפלגי בדרבי אלעזר דאמר רבי אלעזר לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסולת נקיה ועלה אביי לית ליה דרבי אלעזר רבא אית ליה דרבי אלעזר איבעית אימא דכולי עלמא אית להו דרבי אלעזר והכא בהא קא מיפלגי מר סבר אפרושי אפרושינהו ומנפשייהו סליקו ומר סבר בעל כרחייהו אסוקינהו בשלמא למאן דאמר עלו היינו דאמר רב יהודה אמר שמואל ה כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל אלא למ"ד העלום מידע ידעינהו נהי דידעי לההוא דרא לדרא אחריני לא ידעי ו בשלמא למאן דאמר עלו היינו דכתיב (עזרא ח) ואקבצם אל הנהר הבא ז על אהוה ונחנה שם ימים שלשה ואבינה בעם ובכהנים ומבני לוי לא מצאתי שם אלא למאן דאמר העלום הא מיזהר זהירי נהי דאיזהור בפסולים בכשירים לא איזדהור: כהני לוי וישראלי: מנלן דסליקו דכתיב (שם ב) וישבו הכהנים והלוים ומן העם והמשוררים והשוערים והנתינים בעריהם וכל ישראל בעריהם: חללי גיריוחרורי: חללי מנלן ח דתניא ר' יוסי אומר גדולה חזקה שנא' (שם) ומבני הכהנים בני חביה בני הקוץ בני ברזילי אשר לקח מבנות ברזילי הגלעדי אשה ויקרא על שמם אלה בקשו כתבם המתיחשים ולא נמצאו ויגואלו מן הכהונה ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו מקדש הקדשים עד עמוד כהן לאורים ט ותומים ואמר להם הרי אתם בחזקתכם במה הייתם אוכלים בגולה בקדשי הגבול אף כאן נמי בקדשי הגבול ולמאן דאמר י מעלים מתרומה ליוחסין הני דאכול בתרומה אתו לאסוקינהו שאני התם דריע חזקתייהו ואלא מאי גדולה חזקה דמעיקרא אכול בתרומה דרבנן ולבסוף אכול בתרומה דאורייתא ואיבעית אימא לעולם השתא נמי בדרבנן אכול בדאורייתא לא אכול כ וכי מסקינן מתרומה ליוחסין מדאורייתא מדרבנן לא מסקינן אי הכי מאי גדולה חזקה דמעיקרא ליכא למיגזר משום תרומה דאורייתא לבסוף אף ע"ג דאיכא למיגזר משום תרומה דאורייתא בדרבנן אכול בדאורייתא לא אכול והכתיב (שם) ויאמר התרשתא להם אשר לא יאכלו מקדש הקדשים בקדש הקדשים הוא דלא יאכל הא כל מידי ניכול הכי קאמר לא מידי דמיקרי קדש ולא מידי דמיקרי קדשים לא מידי דמיקרי קדש דכתיב (ויקרא כב) וכל זר לא יאכל קדש ולא מידי דמיקרי קדשים דאמר קרא (שם) ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל י ואמר מר ג במורם מן הקדשים לא

דברי ריבות בשעריך וקמת ועלית: אשר העלה ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון. דסיינו בבל ומכל הארצות אשר הדחתים שם וכתיב אשר העלה: מסייע ליה לרבי אלעזר. דקא תני דידן ליסנא יתירא לאסמויינן שכל עלמו של עזרא לנקות את בבל מכוון לפי שראה אותם שנתערבו בהן ורצה שיהו חכמי הדור עולין עמו ואין עוד בבבל שיתעסק לבדוק בהן לייחסן עמוד וספרים פסוליהן וסוליהן עמו והדור שראו שפרשתם שכירו בהם ולא חשש שיתערבו בהן אלו הפסולין הפוליים ולדורות שבאים ממי כיון דאמר מר (לקמן דף עו:) לבסוף הגזית היתה שם שבשם היו יושבים מייחסי כהונה ולויים בכל יום מיוחר וזהירי בפסולי: העלום. על כרחם: אפרושי אפרושינהו. ומתוך שהופרשו שכירו בהם אנשי מקומם וידעו שלא יתערבו עוד בהם: ומנפשייהו סליקו. לארץ ישראל שלא יכירו בהם: בשלמא למ"ד. שעלו מאליהם ולא הכירו בהם הפוליים עמהם כל כך היינו דארץ ישראל עיסה לבבל אבל אינו יכול לבדוק בכל הפוליים בבל ובני ארץ ישראל לא הכירום כל כך ויש שנדבקו עמהם: עיסה. שפה עירובין כעיסה זו שמערבין בה שאור מים וקמח מלח וסובין: כל הארצות עיסה. פסולת אלא לארץ ישראל לפי שבני א"י עסוקין לבדוק ביוחסים לפי שהכהנים מלויים שם: וארץ ישראל עיסה לבבל. שעזרא הפרישם ולא משם: אלא למ"ד העלום תנן. שמואל ובעל כרחם העלום עם אלו ולא קול פסול עליהם והכל ידעו בפסולן ונזהרו בהם כל הפוליים: ואבינה בעם. מי היה ומי לא היה ש"מ לא ידע עזרא מי עלה עמו ומי לא עלה עמו וסבור שהיו שם ליוחסין כשרים ולא מצא לאויים לעבודתם אלא מאותן שקללו בהומות ידיהם בשניהם ואמרו לו כשר לת שיר ס' ונו' במזמור על נהרות בבל (תהלים קלו) שאמר להם נבוכדנצר בירו לנו משיר ציון עמדו וקללו בהומות ידיהם בשניהם ואמרו לו איך נשיר את שיר ס' על אדמת נכר לא נשיר לא נאמר אלא איך נשיר הין לנו במה למשמש בנימי הכנורות מאותן עלו ומן הכשרים לא מצא לפי שהיו יושבים בבבל בשלום והעולים בירושלים היו בעוני ובטורח המלאכה ובאימת כל הסביבותיה והרי לוי דקתני מתניתין מסרב דלא חזו לעבודה היו: מזהר זהירי בהו. יודע היה מי עלה ומי לא עלה: גדולה חזקה. יש לסמוך עליה יפה: בקשו כתבם המתיחשים. כתב יחוסם: התרשתא. נחמיה בן הכליה קרוי כן בספר עזרא ובגמרא ירושלמי מצא שעל שם שהיה משקה למלך היה לריך לשתות קודם שלא יחשדוהו שמא הטיל סם המות במשקה המלך שתירו לו יין של עובדי כוכבים לשתות לכך נקרא התרשתא: עד עמוד הכהן לאורים ותומים. כלומר לחבירו עד שיבא משיח דאורים ותומים ואמר להם כו' מדכתיב מקדש הקדשים שמשיגן דלא אסירי בתרומה אלא מקדשי המקדש: אמר להם. תרומה איני יכול לאסור עליכם מפני חזקתכם שהחזקתם בבבל לאכלה: קדשי הגבול. תרומה שאכלת בכל מקום: אף כאן כו'. אלמא מדכתיב ויגואלו שמא מינה נתחללו מן הכהונה והיינו חללים: ולמ"ד. במסכת כתובות (דף כד:): מעלין מתרומה ליוחסין. הרואה כהן אוכל בתרומה במקומו אין לריך לבדוק אחריו ביוחסין ומשא כהן בתו הני כיון דאכלי בתרומה אתי לאסוקינהו ואמאי לא חש לי נחמיה דלא לאסוקינהו: שאני התם דריע חזקתייהו. לא איצטריך למיחש לטאי דכיון דשאר כהנים אוכלים בקדשי המקדש וחס נגואלו מהם הורע חזקתם ויש בהם היכר ולא אתי לאסוקינהו: ואלא. כיון דליכא למגזר מידי מאי גדולה חזקה דאמר רבי יוסי מאי רבותא לא היה לו לומר אלא מנין לחזקה כו' מדקאמר גדולה רבותא אשמועינן דאע"ג דאיכא לד איסור הכא מפי מעיקרא סמכינן עלה: בתרומה דרבנן. תרומת חוץ לארץ: תרומה דאורייתא. משבאו לארץ: השתא נמי תרומה דרבנן היא. דאכול כדמעיקרא ומאי ניעבו תרומת פירות וירק: בתרומה דאורייתא. דנן ותירוש ויצהר לא אכול: ליכא למיגזר משום תרומת הארץ. דלא חוסי גבייהו: וכל זר לא יאכל קדש. כל אותו הענין מדבר בתרומה ולא בקדשים דכתיב ובא השמש ומאחר יאכל מן הקדשים וליכא לאוקמי אלא בתרומה שמחוסר כפורים בק; ולא מידי דאיקרי קדשים. חוץ ושוק של עלמים דאיקרי קדשים: במורם מן הקדשים. חוץ ושוק

לא תאכל. ואפילו זרע אין לה ובעה אל בית אביה הוזרע לתרומה ואינה מוזלת לחזה ושוק: לשכניה בן ארח. ישראל היה: ותו ממאי דהוו להו בני. לעוביה ולבנו מנסיה הללו מבת שכניה ומבת משלם: ותו. אפי' היו לסה ממאי דמבבל עלו אותם נביה ובניהם דילמא בתי גדליה אותם שכניה ומשלם ופס נשאו מוביה ובנו את בנותיהם ז (ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם מישראל הם הוקי ואסופי): למעשה סדום. סהיו מגלי עריות דכתיב (בראשית יג) רעים וחטאים בגופם וחטאים בממונם ואמרינן בחלק (סנהדרין דף קט:) דמחי לאתתא דחבריה ומפילה א"ל תהוי גבך עד דמעברא הדי ממזרים לגבי ישראל: חרשא. לשון מחרישה: בית אבותם. אביו: וזרעם. אמו: זה אסופי. דאילו אתוקי מכיר לאודיע אמו שהיא מישראל ובכא לא ידעו אם מישראל הם: אמר אדון. מסרס המקרא ודרים אדון כמו אדון אימר כמו אמר: אדון. הקב"ה: כברוב. קדושים ובברוכי הקדם כחיות הקדם דכתי' ביה (יחזקאל י) פני הברוב: בגמר. כחיה זו שאינה מקפדת בזוג חבירתה: כאילו חרשו בו'. משום דלא יכלו להגיד יחוסה קרי להו תל מלח. חרשא לשון חורש: בנים זרים. מאחר פסולה לו ולבה ממון נסבה כדמסיים קרא יאכלם הדם את הלקיחה ממון שנאמר לשמו יאכלם בחדש אחד: ושמא תאמר חלקו. כגון נכסי לאן ברזל: ולא חלקה. כגון נכסי מלוג דהיא לאו איסורא עבדא שחזרה ליבמא לאיוחה: שאינה הוגנת. פסולה לו: כופתו. הלוקה בב"ד כופתין שתי ידיו על העמוד במס' מכות (דף כב:) כופתו קושרו: רוצעו. מלקיהו ברלועה: ועל כולם. בהנים לויים וישראלים: אליהו כותב. מאי דקאמר ואזיל אוי לו לפוסל זרעו ולפוגם את משפחתו כגון שבא אשה שאינה הוגנת לו: ח (האי אליהו לאו אליהו דכתיב במקרא הוא דא"כ מקמי דהוה אתי מאן כפתיה אלא בס מלאך הוא שהוא סופר למעלה): כל הפוסל. מגדף תמיד את המשפחות הוא עלמו פסול ואינו מדבר בשבחה לעולם אין דרכו של פסול לדבר בשבח הבריות לעולם: נטר עד דשקיל שמעיה דרב יהודה. המתן עד שיטול שלומו של רב יהודה שעומד כאן ליטול: בר שויסקל. לשון גנאי גרגרן אוכל שויסק לאי כדאמר בפסחים (דף לו.) בחימורי פסח מלרים מאן ליתא לן דלא שויסקי עבדינהו בשם רבינו אלוי: שמתיה. כדאשכחן דמגדים לכבוד הרב במועד קטן (דף טז.): אמרו ליה. לרב יהודה רגיל הוא גברא דקרי לאינשי עבדי: לקמיה דרב הונא. ליתלך בו אם יש לו ליתלך לפני רב נחמן: לא מיבעי לך למיזל. לפני רב נחמן שאתה גדול ממנו ואתה רואה בפומבדיתא ורב נחמן רואה בנהרדעא ודיין לרים גלותא והתניא דבי ישמעאל בהעור והרוטב (חולין דף קכד.) מנוס דרב נחמן חתניה דבי ישמעאל הוא מזלזל בשמעתיה דר' יוחנן: יקרא דבי נשיאה. שהוא חתן הנשיא: אסור לעשות מלאכה בפני שלשה. שנאמר הוא לו ופעלת לדור שבפופים לזה אמרן לו מי שיעשה מלאכתו: דגונדריתא. שיהו מעקה בחוד הלשונות: מי סני. כלומר מכוער ופגום לשון תורה ולשון אחר בני אדם אתה מדבר בעמקי שפה ומתכוין היה רב יהודה בדבריו לקנטרו להודיעו שלא היה לו לאמרה עליו להזמינו לפניו: אקרפיטא. ספסל: תילתא ברמות רוחא. מתוך שאלים רוחו נגה הוא מעלה בדיבורו: אנבגא. כוס שהוא רביעית והיו רגילין לשתות כוס אחד ממעקה העשוי לשתותו אחרית וקוריהו אספרגוס במסכת ברכות (דף לח.): אנפק. כוס של רביעית ולשון אנפק היה שגור בפיהם: תיתי דונג. תבא בתי שכך אמה: אין משתמשין באשה. שלא ילמדנה לעיות רגילה בין שאלמים: קטנה היא. רב נחמן קאמר לה: לילתא. שם אשתו: קול באשה ערוה. שנאמר שמיעתי את קולך ואת אשתך בשלומה תשיבני: אמר ליה רב נחמן. אפשר לשלוח לה שאילת שלום על ידי שליח:

לא תאכל: גירי וחרורי: מנלן אמר רב חסדא דאמר קרא (עזרא ז) וכל הנבדל מטומאת גוי הארץ אליהם: ממזרי: מנלן דכתיב (נחמיה ב) וישמע סנבלט החרוני וטוביה העבד העמוני וכתיב (שם ו) כי רבים ביהודה בעלי שבועה לו כי חתן הוא לשכניה בן ארח ויהוחנן בנו לקח את בת משלם בן ברכיה קסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר הניחא למ"ד הולד ממזר אלא למאן דאמר הולד בשר מאי איכא למימר ורו ממאי דהוו ליה בני דילמא לא הוו ליה בני ותו ממאי דהכא הוו להו וסליקו דילמא התם הוו אלא מהכא (שם ז) ואלה העולים מתל מלח תל חרשא כרוב אדון ואמר ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם תל מלה אלו בני אדם שדומים מעשיהם למעשה סדום שנהפכה לתל מלח תל חרשא זה שקורא אבא ואמו משתקתו ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם זה הוא אסופי שנאסף מן השוק כרוב אדון ואמר אמר רבי אבהו אמר אדון אני אמרתי יהיו ישראל לפני חשובים כברוב והם שמו עצמם כנמר איכא דאמרי אמר רבי אבהו אמר אדון אע"פ ששמו עצמם כנמר הן חשובים לפני כברוב אמר רבה בר בר חנה כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו מעלה עליו הכתוב כאילו חרשו לכל העולם כולו וזרעו מלח שנאמר (שם) ואלה העולים מתל מלח תל חרשא אמר רבה בר רב אדא אמר רב כ כל הנושא אשה לשום ממון הוויין לו בנים שאינן מהוגנים שנאמר (הושע ה) בה' בגדו כי בנים זרים ילדו ושמא תאמר ממון פלט ת"ל (שם) עתה יאכלם חדש את חלקיהם ושמא תאמר חלקו ולא חלקה תלמוד לומר חלקיהם ושמא תאמר לזמן מרובה ת"ל חדש מאי משמע אמר רב נחמן בר יצחק חדש נכנס וחדש יצא ומטונם אבד ואמר רבה בר רב אדא ואמרי לה אמר רבי סלא אמר רב המנונא א כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו כופתו והקב"ה רוצעו ב ותנא על כולם אליהו כותב והקב"ה חותם אוי לו לפוסל את זרעו ולפוגם את משפחתו ולנושא אשה שאינה הוגנת לו אליהו כופתו והקב"ה רוצעו ג וכל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחא לעולם ואמר שמואל ד במומו פוסל ההוא גברא דמנהרדעא דעל לבי מטבחיא בפומבדיתא אמר להו הבו לי בישרא אמרו ליה נטר עד דשקיל לשמעיה דרב יהודה בר יחזקאל וניתיב לך אמר מאן יהודה בר שויסקאל דקדים לי דשקל מן קמאי אזלו אמרו ליה לרב יהודה שמתיה אמרו רגיל דקרי אינשי עבדי אבריז עליה דעבדא הוא אזל ההוא אזמניה לדינא לקמיה דרב נחמן אייתי פיתקא דהזמנא אזל רב יהודה לקמיה דרב הונא אמר ליה איזיל או לא איזיל אמר ליה ה מיזל לא מיבעי לך למיזל משום דגברא רבה את אלא משום יקרא דבי נשיאה קום זיל אתא אשכחיה דקעביד מעקה אמר ליה לא סבר לה מר להא דאמר רב הונא בר אידי אמר שמואל ו כיון שנתמנה אדם פרנס על הצבור אסור בעשיית מלאכה בפני שלשה א"ל פורתא דגונדריתא הוא דקא עבידנא א"ל מי סניא מעקה דכתיב באורייתא או מחיצה דאמור רבנן א"ל יתיב מר אקרפיטא א"ל ומי סני ז ספסל דאמור רבנן או איצטבא דאמרי אינשי א"ל ליכול מר אתרוגא אמר ליה הכי אמר שמואל כל האומר אתרוגא תילתא ברמות רוחא או אתרוג כדקריוה רבנן או אתרוגא דאמרי אינשי אמר ליה לישתי מר אנבגא אמר ליה מי סני איספרגוס דקריוה רבנן או אנפק דאמרי אינשי אמר ליה תיתי ד דונג תשקינן אמר ליה הכי אמר שמואל ה אין משתמשים באשה קטנה היא בפירוש אמר שמואל ו אין משתמשים באשה כלל בין גדולה בין קטנה נשדר ליה מר שלמא לילתא אמר ליה הכי ו אמר שמואל ח קול באשה ערוה אפשר ע"י שליח אמר ליה הכי אמר שמואל

אין

ע עין משפט נר מצוה

— ח
א מיי' פ"ז מהלכות איסורי ביאה הלכה ט"ו ע"ש אה"ע סי' ד סע"ד ס ובעו' יט

ט
ב טוש"ע אה"ע סי' ב סע' ו ס בהג"ה

י
ג ד מיי' פי"ז מהלכות איסורי ביאה הלכה ט"ו טוש"ע אה"ע סי' ב סע' א

יא
ה טוש"ע חו"מ סי' ז סע' ו וסי' קכד

יב
ו מיי' פכ"ז מהל' סנהדרין הל"ד סמג לאוין רת עוד ס"ע חו"מ סי' ח סע' ד

יג
ז מיי' פכ"ז מהלכות סנהדרין הל"ה סמג לאוין קנו ט"ע אה"ע סי' כא סע' ב

יד
ח מיי' שם הל' ו טוש"ע חו"מ סי' עה סע' ג

מסורת הש"ס

א מס' ד"ח פ"ח ב [כתובות סי' מ"ח פ' ואלה איתא תניא נמי הכי על כולם וכו'] ג בע"ז הנ' איצטבא דאמור רבנן אי ספסל דאמרי אינשי] ד [ע"ל דידק ה"ח כתובות] ה לקמן פא: ו ברכות כד. ז רש"ח מ"ז ח רש"ל מ"ז [ברש"ל בלשני דפוס קראקא ראיתי דאדרבא סמוא מקיים וכתב דקן ע"ל ברש"ל]

אין שואלין בשלום אשה. אמר ליה רב נחמן ע"י בעלה. אמיר שלח לדבר: אין שואלין בשלום אשה כלל. שלחה ליה. ילמא לרב נחמן: שרי ליה היגריה. פטור אותו מלפניך זה לשון סגמרא לומר מיסרי ליה תיגריס כסמאסר לעשות בקפת סאים לו דיגו כדי להפטר ממנו: מאי שיאטיה דמר חבא. נוס דרכו של אדוני לשוס כלוס כלומר לומס בא אדוני סגס שותא דמר לא ידענא. שיחתו של אדוני איני מבין לדבר בלאות לשונו: לדינא מזמינא ליה. בתמיה: אפיק דיסקא דאזמנותא. הוציא שטר סומגס מחיקו ששלח לו רב נחמן שיבא לפניו: מבי חדיה. מתוך חיקו: ליטא מר טיליה. ידבר דבר זכותו על ריבו של אותו סאים: ציער שליחא דרבנן. ביזס את שלוחו לפניו וחייב מלקות: דרב מנגיד אמאן דמצער שליח דרבנן. כדאמר בפ"ק (לעילדף יב): דעדיפא מיניה. המורס ומוגס עשיתי לו לקנסו: אדהכי אמר ההוא בר דיניה לרב יהודה לדידי. לתתיא מבית חשמונאי קרית לי עבד: כל דאמר מבית השמונאי אנא עבד הוא. שכל זרעו שרגס לוודוס ועבד סיס ומלך תמתיסן וקרא בניו על שם בית חשמונאי ומסתמא לאו בעות ישראל נסיב דנשיס שם לשמא עמתס לעבדים והוו להו כולס עבדים: אם קודם שבא מעשה לידו אמרה. לפני שמועס לתלמידיו בשם רבו נחמן לאומרס בשעת מעשס ואם לאו אינו נאמן לסעיד בשם רבו שמא מחמת מעשס הבא לידו סוא אמר כן: אגודא. שפת הנהר: אמבראי. על הנהר לי נמי בתוך הספינס לעבור הנהר: איקרע במה כתובתא. מנסי אותס המשפחס: כי קא נפיק. רב יהודה: למירגמיה. לפי שגילס את פטולס: זרעייתא. משפחות: וקם אטמא בנהר מלכא. באותן הלבנים שסגלינוס בנהר עמוד מכסול שתיסס בתוך הנהר ומגע את מהלך המים: אטמא. שתיסס כדמתרגס שתגוס מתוגון (בראשית כו): מבריז רב יהודה בפומבדיתא. שם היס יוסב: בלאי דנאי טלאי מלאי זנאי. שמות מקומות לו משפחות: נובאי. גבעוני כלומר על שם שהיו גבעונים נקראו בבבל נובאי קרוב לגבעונים בשמן: דורנונית דרא דנתינאי. כבר נתינים היס דורא כפר כדאמר (עי' יבמות דף ז:) דורא דרשותא ל"ל מוני דורלמי (פסחי דף כח:) ועל שם שהוא כפר נתינו נקרא דורנונית: בי כובי דפומבדיתא. כפר הסמוך אל פומבדיתא דמקרי בי כובי: פשחור בן אימר. בימי ירמיס היס: וכולן נטמעו בכהונה. ול"ג גדולס: נטמעו. נדמעו נשאו בנות כהנים שהיו מחזיקין עצמן בכהנים מתוך שהיו אוכלים תרומה מחמת [שהיו] עבדי כהנים: אל תתרחר אחריו. אחר מספחותם שהם בני מריבה כדכתי' כמריבי כהן: עדות לישראל. אותן שהן ישראל הוא מעיד עליהן שהן מזלו: משפחות ישראל. מספחות שהם ישראל גמורים בישראל כתיב. והייתי להם לאלהים אע"פ שאינם לי לעם ומתוך שאני מקרבן הם יהיו לי לעם אבל גרים אין מקרבין אותן מן הנמנים קא"כ הן מקרבין עצמם תחילה להיות מודיה: קשין גרים. שאינם זהירין במצות והרגילים הללם מוסכים אללם ולומדים מן מעשיהם.

אין שואלין בשלום אשה על ידי בעלה אמר ליה אהכי אמר שמואל [א] אין שואלין בשלום אשה כלל שלחה ליה דביתהו שרי ליה תגריה דלא נישוויך כשאר עם הארץ א"ל מאי שיאטיה דמר הכא אמר ליה טסקא דהזמנותא שדר מר אפתראי אמר ליה השתא שותא דמר לא נמירנא טסקא דהזמנותא משדרנא למר אפיק דיסקא דהזמנותא מבי חדיה ואחזי ליה אמר ליה הא גברא והא דסקא אמר ליה הואיל ואתא מר להכא לישתעי מיליה כי היכי דלא לימרו מחנפי רבנן אהדדי א"ל מאי טעמא [ב] מתיה מר לההוא גברא [ג] ציער שלוחא דרבנן ונגדיה מר [ד] דרב מנגיד על מאן דמצער שלוחא דרבנן [ה] דעדיף מיניה עבדי ליה מ"ט אמריז מר עליה דעבדא הוא א"ל דרגיל דקרי אינשי עבדי ותני [ו] כל הפוסל פסול ואינו מדבר בשבחא לעולם ואמר שמואל [ז] במומו פוסל אימר דאמר שמואל למיחש ליה לאכרוזי עליה מי אמר אדהכי והכי [ח] (אתא ההוא בר דיניה מנהרדעי) א"ל ההוא בר דיניה לרב יהודה לדידי קרית לי עבדא דאתינא מבית חשמונאי מלכא אמר ליה הכי אמר שמואל כל דאמר מבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא א"ל לא סבר לה מר להא דא"ר אבא אמר רב חנא אמר רב [ט] כל ת"ח שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם לאו אין שומעין לו אמר ליה הא איכא רב מתנה דקאי כוותיך מתנה לא חזייה לנהרדעא תלסר שני ההוא יומא אתא אמר ליה דכיר מר מאי אמר שמואל כי קאי חדא כרעא אגודא וחדא כרעא במבראי א"ל הכי [י] אמר שמואל כל דאמר מבית חשמונאי מלכא קאתינא עבדא הוא דלא אישתיור מינייהו אלא ההיא רביתא דסלקא לאיגרא ורמיא קלא ואמרה כל דאמר מבית חשמונאי אנא עבדא הוא נפלה מאיגרא ומיתה אכרוז עליה דעבדא הוא ההוא יומא אקרען כמה כתובתא בנהרדעא כי קא נפיק אבתריה למירגמיה אמר להו אי שתיקו שתיקו ואי לא מגלינא עלייכו הא דאמר שמואל תרתי זרעייתא איכא בנהרדעא חדא מיקריא דבי יונה וחדא מיקריא דבי עורבתי וסימניך [יא] טמא טמא טהור טהור שדיוה לההוא רגמא מידייהו וקם אטמא בנהר מלכא מבריז רב יהודה [יב] בפומבדיתא אדא ויונתן עבדי יהודה בר פפא מטזורא בטי בר טוביה ברמות רוחא לא שקיל ניטא דחירותא מבריז רבא בנהוזא בלאי דנאי טלאי מלאי זנאי כולם לפסול אמר רב יהודה נובאי גבעוניאי דורנוניתא דראי נתינאי אמר רב יוסף האי בי כובי דפומבדיתא כולם דעבדי אמר רב יהודה אמר שמואל ארבע מאות עבדים ואמרי לה ארבעת אלפים עבדים היו לו לפשחור בן אימר וכולם נטמעו בכהונה וכל כהן שיש בו עזות פנים אינו אלא מהם אמר אביי כולהו יתבן [יג] בשורא דבנהרדעא ופליגא דרבי אלעזר דאמר ר' אלעזר אם ראית כהן בעזות מצח אל תתרחר אחריו שנאמר (הושע ד) ועמך כמריבי כהן אמר רבי אבין בר רב אדא אמר רב כל הנושא אשה שאינה הוגנת לו כשהקב"ה משרה שכינתו מעיד על כל השבטים ואין מעיד עליו שנאמר (תהלים קכב) שבטי יה עדות לישראל אימתי הוי עדות לישראל בזמן שהשבטים שבטי יה אמר ר' חמא ברבי חנינא כשהקב"ה משרה שכינתו אין משרה אלא על משפחות מיוחסות שבישראל שנאמר (ירמיה לא) בעת ההיא נאם ה' אהיה לאלהים לכל משפחות ישראל לכל ישראל לא נאמר אלא לכל משפחות [והמה] יהיו לי לעם אמר רבה בר רב הונא זו מעלה יתירה יש בין ישראל לגרים דאילו בישראל כתיב בהו (יחזקאל לו) והייתי להם לאלהים [והמה] יהיו לי לעם ואילו בגרים כתיב (ירמיה ל) מי הוא זה ערב את לבו לגשת אלי נאם ה' והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים א"ר [כ] חלבו [יד] קשים גרים לישראל כספחת שנאמר (ישעיה יד) ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב כתיב הכא ונספחו וכתיב התם (ויקרא יד) לשאת ולספחת א"ר חמא בר חנינא כשהקב"ה

מטהר

אין שואלין בשלום אשה. אמר ליה רב נחמן ע"י בעלה. אמיר שלח לדבר: אין שואלין בשלום אשה כלל. שלחה ליה. ילמא לרב נחמן: שרי ליה היגריה. פטור אותו מלפניך זה לשון סגמרא לומר מיסרי ליה תיגריס כסמאסר לעשות בקפת סאים לו דיגו כדי להפטר ממנו: מאי שיאטיה דמר חבא. נוס דרכו של אדוני לשוס כלוס כלומר לומס בא אדוני סגס שותא דמר לא ידענא. שיחתו של אדוני איני מבין לדבר בלאות לשונו: לדינא מזמינא ליה. בתמיה: אפיק דיסקא דאזמנותא. הוציא שטר סומגס מחיקו ששלח לו רב נחמן שיבא לפניו: מבי חדיה. מתוך חיקו: ליטא מר טיליה. ידבר דבר זכותו על ריבו של אותו סאים: ציער שליחא דרבנן. ביזס את שלוחו לפניו וחייב מלקות: דרב מנגיד אמאן דמצער שליח דרבנן. כדאמר בפ"ק (לעילדף יב): דעדיפא מיניה. המורס ומוגס עשיתי לו לקנסו: אדהכי אמר ההוא בר דיניה לרב יהודה לדידי. לתתיא מבית חשמונאי קרית לי עבד: כל דאמר מבית השמונאי אנא עבד הוא. שכל זרעו שרגס לוודוס ועבד סיס ומלך תמתיסן וקרא בניו על שם בית חשמונאי ומסתמא לאו בעות ישראל נסיב דנשיס שם לשמא עמתס לעבדים והוו להו כולס עבדים: אם קודם שבא מעשה לידו אמרה. לפני שמועס לתלמידיו בשם רבו נחמן לאומרס בשעת מעשס ואם לאו אינו נאמן לסעיד בשם רבו שמא מחמת מעשס הבא לידו סוא אמר כן: אגודא. שפת הנהר: אמבראי. על הנהר לי נמי בתוך הספינס לעבור הנהר: איקרע במה כתובתא. מנסי אותס המשפחס: כי קא נפיק. רב יהודה: למירגמיה. לפי שגילס את פטולס: זרעייתא. משפחות: וקם אטמא בנהר מלכא. באותן הלבנים שסגלינוס בנהר עמוד מכסול שתיסס בתוך הנהר ומגע את מהלך המים: אטמא. שתיסס כדמתרגס שתגוס מתוגון (בראשית כו): מבריז רב יהודה בפומבדיתא. שם היס יוסב: בלאי דנאי טלאי מלאי זנאי. שמות מקומות לו משפחות: נובאי. גבעוני כלומר על שם שהיו גבעונים נקראו בבבל נובאי קרוב לגבעונים בשמן: דורנונית דרא דנתינאי. כבר נתינים היס דורא כפר כדאמר (עי' יבמות דף ז:) דורא דרשותא ל"ל מוני דורלמי (פסחי דף כח:) ועל שם שהוא כפר נתינו נקרא דורנונית: בי כובי דפומבדיתא. כפר הסמוך אל פומבדיתא דמקרי בי כובי: פשחור בן אימר. בימי ירמיס היס: וכולן נטמעו בכהונה. ול"ג גדולס: נטמעו. נדמעו נשאו בנות כהנים שהיו מחזיקין עצמן בכהנים מתוך שהיו אוכלים תרומה מחמת [שהיו] עבדי כהנים: אל תתרחר אחריו. אחר מספחותם שהם בני מריבה כדכתי' כמריבי כהן: עדות לישראל. אותן שהן ישראל הוא מעיד עליהן שהן מזלו: משפחות ישראל. מספחות שהם ישראל גמורים בישראל כתיב. והייתי להם לאלהים אע"פ שאינם לי לעם ומתוך שאני מקרבן הם יהיו לי לעם אבל גרים אין מקרבין אותן מן הנמנים קא"כ הן מקרבין עצמם תחילה להיות מודיה: קשין גרים. שאינם זהירין במצות והרגילים הללם מוסכים אללם ולומדים מן מעשיהם.

מסורת הש"ס

א ב"מ פז. ב לעיל יב: ג [ע' תוס' יבמות נב. ד"ה המתפקר] ד רש"ל מ"ז ה [כ"ב נ: וע' תוס' יבמות מה: ד"ה כיון דאמר] ריבמות עז. לח. בכורות לח: ז כ"ב נ: ח [שם לא.] ט [בנהרדעא אלא כשלהות זון שוד מיזם] שיטויים ע"ם] י נ"ח בסורא ובנהרדעא כ נדה נ: יבמות מז: קנ: ל [ע' כתוס' ב"מ פז. ד"ה ע"ר בעלם] מ [כל הדברים המזכרים הכא איתא ברש"ל דנדה ושם בתוס' דו"ל לפי בלא ידע הבינו ע"ם] נ [בב"מ נט: איתא כל"ו מקומות ואמרי לה כמין מקומות]

אין שואלין בשלום אשה. אמר ליה רב נחמן ע"י בעלה. אמיר שלח לדבר: אין שואלין בשלום אשה כלל. שלחה ליה. ילמא לרב נחמן: שרי ליה היגריה. פטור אותו מלפניך זה לשון סגמרא לומר מיסרי ליה תיגריס כסמאסר לעשות בקפת סאים לו דיגו כדי להפטר ממנו: מאי שיאטיה דמר חבא. נוס דרכו של אדוני לשוס כלוס כלומר לומס בא אדוני סגס שותא דמר לא ידענא. שיחתו של אדוני איני מבין לדבר בלאות לשונו: לדינא מזמינא ליה. בתמיה: אפיק דיסקא דאזמנותא. הוציא שטר סומגס מחיקו ששלח לו רב נחמן שיבא לפניו: מבי חדיה. מתוך חיקו: ליטא מר טיליה. ידבר דבר זכותו על ריבו של אותו סאים: ציער שליחא דרבנן. ביזס את שלוחו לפניו וחייב מלקות: דרב מנגיד אמאן דמצער שליח דרבנן. כדאמר בפ"ק (לעילדף יב): דעדיפא מיניה. המורס ומוגס עשיתי לו לקנסו: אדהכי אמר ההוא בר דיניה לרב יהודה לדידי. לתתיא מבית חשמונאי קרית לי עבד: כל דאמר מבית השמונאי אנא עבד הוא. שכל זרעו שרגס לוודוס ועבד סיס ומלך תמתיסן וקרא בניו על שם בית חשמונאי ומסתמא לאו בעות ישראל נסיב דנשיס שם לשמא עמתס לעבדים והוו להו כולס עבדים: אם קודם שבא מעשה לידו אמרה. לפני שמועס לתלמידיו בשם רבו נחמן לאומרס בשעת מעשס ואם לאו אינו נאמן לסעיד בשם רבו שמא מחמת מעשס הבא לידו סוא אמר כן: אגודא. שפת הנהר: אמבראי. על הנהר לי נמי בתוך הספינס לעבור הנהר: איקרע במה כתובתא. מנסי אותס המשפחס: כי קא נפיק. רב יהודה: למירגמיה. לפי שגילס את פטולס: זרעייתא. משפחות: וקם אטמא בנהר מלכא. באותן הלבנים שסגלינוס בנהר עמוד מכסול שתיסס בתוך הנהר ומגע את מהלך המים: אטמא. שתיסס כדמתרגס שתגוס מתוגון (בראשית כו): מבריז רב יהודה בפומבדיתא. שם היס יוסב: בלאי דנאי טלאי מלאי זנאי. שמות מקומות לו משפחות: נובאי. גבעוני כלומר על שם שהיו גבעונים נקראו בבבל נובאי קרוב לגבעונים בשמן: דורנונית דרא דנתינאי. כבר נתינים היס דורא כפר כדאמר (עי' יבמות דף ז:) דורא דרשותא ל"ל מוני דורלמי (פסחי דף כח:) ועל שם שהוא כפר נתינו נקרא דורנונית: בי כובי דפומבדיתא. כפר הסמוך אל פומבדיתא דמקרי בי כובי: פשחור בן אימר. בימי ירמיס היס: וכולן נטמעו בכהונה. ול"ג גדולס: נטמעו. נדמעו נשאו בנות כהנים שהיו מחזיקין עצמן בכהנים מתוך שהיו אוכלים תרומה מחמת [שהיו] עבדי כהנים: אל תתרחר אחריו. אחר מספחותם שהם בני מריבה כדכתי' כמריבי כהן: עדות לישראל. אותן שהן ישראל הוא מעיד עליהן שהן מזלו: משפחות ישראל. מספחות שהם ישראל גמורים בישראל כתיב. והייתי להם לאלהים אע"פ שאינם לי לעם ומתוך שאני מקרבן הם יהיו לי לעם אבל גרים אין מקרבין אותן מן הנמנים קא"כ הן מקרבין עצמם תחילה להיות מודיה: קשין גרים. שאינם זהירין במצות והרגילים הללם מוסכים אללם ולומדים מן מעשיהם.

מטהר השבטים. מיחסס: כסף מטהר ממזרים. המטמאים בישראל מחמת ממזרות והוא גורם להם שיטהרו בלעתיד לבא אין הקב"ה מבדילם מאחר שנדבקו בהם משפחות ישראל הרבה: שנאמר וישב מצרף ומטהר כסף. אותם דקרא והוו לה' מגישי מנחה בצדקה

ה מטהר שבטים שבטו של לוי מטהר תחילה שנאמר (מלאכי ג) וישב מצרף ומטהר כסף וטיהר את בני לוי וזיקק אותם כזהב וככסף והיו ליי מגישי מנחה בצדקה אמר רבי יהושע בן לוי כסף א מטהר ממזרים שנאמר וישב מצרף ומטהר כסף מאי מגישי מנחה בצדקה א"ר יצחק צדקה עשה הקב"ה עם ישראל ב שמשפחה שנטמעה נטמעה: גופא אמר רב יהודה אמר שמואל כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל: בימי רבי בקשו לעשות בבל עיסה לארץ ישראל אמר להן ג קוצים אתם משימים לי בין עיני רצונכם יטפל עמכם ר' חנינא בר חמא נטפל עמהם ר' חנינא בר חמא אמר להם כך מקובלני מר' ישמעאל בר' יוסי שאמר משום אביו כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל בימי רבי פנחס בקשו לעשות בבל עיסה לארץ ישראל אמר להם לעבדיו כשאני אומר שני דברים בבית המדרש טלוני בעריסה ורוצו כי עייל אמר להם ד אין שחיטה לעוף מן התורה אדיתבי וקמעייני בה אמר להו כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבבל נטלוהו בעריסה ורצו רצו אחריו ולא הגיעוהו ישבו ובדקו עד שהגיעו לסבנה ופירשו א"ר יוחנן היכלא בידינו היא אבל מה אעשה שהרי גדולי הדור נטמעו בהסבר לה כר' יצחק דאמר ר' יצחק משפחה שנטמעה נטמעה אמר אביי אף אנן נמי תנינא ד משפחת בית הצריפה היתה בעבר הירדן ה וריחקה בן ציון בזרוע ו עוד אחרת היתה ז וקירבה בן ציון בזרוע כגון אלו אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב כגון אלו דידעין אבל משפחה שנטמעה נטמעה תאנא עוד אחרת היתה ולא רצו חכמים לגלותה אבל חכמים מוסרים אותו לבניהם ולתלמידיהן פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע אמר רב נחמן בר יצחק ח הריני נזיר אם לא אגלה משפחות יהיה נזיר ט ולא יגלה משפחות אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן שם בן ארבע אותיות חכמים מוסרין אותו לתלמידיהן פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע אמר רב נחמן בר יצחק י מסתברא כמאן דאמר פעם אחת בשבוע דכתיב (שמות ג) זה שמי לעולם לעלם כתיב יא רבא סבר למידרשיה בפירקא א"ל ההוא סבא לעלם כתיב רבי אבינא רמי כתיב (שם) זה שמי וכתיב (שם) זה זכרי אמר הקב"ה יב לא כשאני נכתב אני נקרא נכתב אני ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת ת"ר בראשונה שם בן שתים עשרה אותיות היו מוסרין אותו לכל אדם משרבו הפריצים היו מוסרים אותו לצנועים שבכהונה והצנועים שבכהונה מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים תניא אמר רבי טרפון פעם אחת עליתי אחר אחי אמי לדוכן והטיתי אזני אצל כהן גדול ושמעתי שהבליע שם בנעימת אחיו הכהנים אמר רב יהודה אמר רב שם בן ארבעים ושתים אותיות אין מוסרין אותו אלא למי שצנוע וענוי ועומד בחצי ימיו ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מדותיו וכל היודעו והזהיר בו והמשמרו בטהרה אהוב למעלה ונחמד למטה ואימתו מוטלת על הבריות ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא אמר שמואל משמיה דסבא בבל בחזקת כשרה עומדת עד שיודע לך במה נפסלה שאר ארצות בחזקת פסול הן עומדות עד שיודע לך במה נכשרה ארץ ישראל מוחזק לפסול פסול מוחזק לכשר כשר הא גופא קשיא אמרת מוחזק לפסול פסול הא סתמא כשר והדר תני מוחזק לכשר כשר הא סתמא פסול אמר רב הונא בר תחליפא משמיה דרב לא קשיא

זאתר משאר עובדי כוכבים כדי שיתוספו עליהם גרים ולא נהירא דהא אמר ביבמות (דף מז.) עובד כוכבים הבא להתגייר אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר תדע שישראל דוויים דחופים ואמרי' התם משום דיפרום הוא דאמר מר קטן גרים לישראל בספחת אלמא דבתר שיתגיירו קטים הם וה"ר אברהם גר פירש לפי שהגרון בקיאין במלוה ומדקדקין בהם קטים הם לישראל בספחת דמתוך כן הקב"ה מזכיר עונותיהם של ישראל כשאין שטין לוגו וכה"ג מצינו גבי הצרפית (מ"א י"ז) שאמרה מה לי ולך איש האלהים (כו) באת אלי להזכיר [את] עוני שמתוך שהוא לדיק גמור היה נראה לה שמזכיר הטא עונה ור"י פירש לפיכך קטים שנטמעו בישראל ואין הסכיתה שורה אלא על משפחה מיוחסת וכן נראה דמשום הכי מייתי הא דרבי חלבו על הא מילתא דר' המנא בר חגיגא:

ב
ה ב ג מיי' פ"ז מהל' מלכים הלכה ג ור"מ סה"ע סי' ל סעי' ל בכ"מ
בא
ד ה יעיי ברש מסלכות הטלת הלי'

מסורת הש"ס
א [כת' רב אלפס סוף פ' הקומץ לשיל גבי יבולין ממזרין לישהר כילד ממזר בגמרא שבתם וכו' וכיינו דאמר"י בן לוי כסף מטהר ממזרין שנאמר וכו' ופי' הגדפס שם בשם רש"י כסף מטהר דמנזר יקח שפחה וילד ממנה בן ויטהרבנים וכן פי' הר"ן בקונטרס תוספות של הרב אלפס וסיים אבל וכו' ע"ש]
ב [מלהרין לה.
ג [ב מזיר כלי. חולין ד.
ד [ע"ג
ד עדיות פ"ח מ"ז
ה [ם אם איתא ורחקוה בני ציון
ו [ג"ז שם
ז [ם אם איתא וקירבוה בני ציון
ח [תוספתא דנזיר פ"ח]
ט [ם פסחים נ.
י [גם בגמ' דילן פסחים ע איתא להדיא שאבל רבי טרפון בעצמו תרומה וע"ע בכורות לח: דר"ע שקל פדיון בכור ויבוא על לוו תולה בתיקון כלי שרת]

עין משפט
נר מצוה

כאן

ליבור של תמיד של שחר: מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים. אותן שלא היו בקיאין בו ומברכין בשם בן ארבע אותיות בשביל מוסכין את קולם בנעימה היו אלו ממוסרים להבליע את השם בן י"ב ולא היה נשמע לרבים מקול נעימת הבריסים בנעימת ביסוס קול שקולין מרוף: אחר אחי אמי. שהיה כהן ור' טרפון היה כהן י בתוספתא דכתובות (פ"ה) מעשה בר' טרפון שקדם שלש מאות נשים בשני בלורת כדי לשאכילם תרומה: לדוכן. לברך ברכת כהנים: ואינו מעמיד על מדותיו. לנעור איבה שמא ישתמש בו להנקם: עד שיודע לך. במשפחה שאתה בא ליבדק בם במה נפשלה: עד שיודע לך במה נכשרה. לריך אתה לבדוק אחר המשפחה כמו שאמרה משנתינו (לקמן דף עו.) ארבע אמהות שהן שמנה: להשיאו

כאן להשיאו אשה. פי' מיוחסת מד' אמהות דאי אפשר ישראלית לא צריך להיות בחזקת כשר דבלאו הכי מותר בישראלית כדאמר בעלמא (יבמות דף מה.) גבי עובד כוכבים המולד מעובד כוכבים הבא על בת ישראל דאמרי' ליה זיל גלי לו נסיב בת מינך אלמא משמע דבמהות שאין מכירין אותו מותרין לו ישראלית ומותר לישאנה: עד היכן היא בבל. פי' בקונטרס לפי הענין נראה שבבל היתה בין שני נהרות גדולים הללו חדקל ופרת זה מן המזרח וזה מן המערב ובאין ומוסכין מן הדרום לצפון וסופו של פרת סופך בחדקל כל זה יש ללמוד מכאן ארץ ישראל בדרומה של בבל כדכתיב מצפון תפתח הרעה אלמא דבבל מצפון ופרת יורד מארץ ישראל לבבל כדאמר בעלמא (שבת דף סה:) מיטרא במערבא סהדא רבא פרת שמימיו היו רבין ומלאים על שפתיו וקא בעי גמרא מה שבין שתי הנהרות פשיטא לן דבבל הוא אבל מספת חדקל ומכאן עד היכן מתפשט רוחבה של בבל אמר רב עד נהר עזק ור"ת פי' שנהר פרת היה בא ומושך מן הצפון לדרום שהרי נהר פרת בא מקדמת עדן ונן עדן הוא מצפון של עולם מ ומארץ ישראל לדרום ופרת בא מעדן והיה מושך מצפון לדרום והא דאמר מיטרא במערבא סהדא רבא פרת דמשמע דמושך מדרום לצפון י"ל דה"ק שבמים של פרת רבים כל כך שיחזורו המים לנקיות שבאו דהיינו מדרום לצפון: להך

כאן להשיאו אשה כאן להוציא אשה מידו אמר רב יוסף כל שסיחתו בבבל משיאין לו אשה והאידנא דאיכא רמאי חיישינן זעירי הוה קא מישתמיט מיניה דר' יוחנן דהוה אמר ליה נסיב ברתי יומא חד הוו קאזלי באורחא מטו א לעורקמא דמיא ארכביה לר' יוחנן אכתפיה וקא מעבר ליה א"ל אורייתן כשרה בנתין לא כשרן מאי דעתיך אילימא מדהנן עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לויי אטו כהני לויי וישראלי כולהו סליקו כי היכי דאישתיור מהני אישתיור נמי מהני אישתמיטתיה הא דאמר ב"ר"א לא עלה עזרא מבבל עד שעשאה כסולת נקייה ועלה עולא איקלע לפומבדיתא לבי רב יהודה חזייה לרב יצחק בריה דרב יהודה דגדל ולא נסיב א"ל מאי טעמא לא קא מנסיב ליה מר איתתא לבריה א"ל מי ידענא מהיכא אנסיב אמר ליה אטו אנן מי ידעינן מהיכא קאתינן דילמא מהנך דכתיב (איכה ה) נשים בציון ענו בתולות בערי יהודה וכי תימא ג עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר ודילמא מהנך דכתיב בהו (עמוס ו) השוכבים על מטות שן וסרוחים על ד ערסותם ה ואמר רבי יוסי בר' חנינא אלו בני אדם המשתינים מים בפני מטותיהם ערומים ו ומנדף בה ר' אבהו א"ה היינו דכתיב (שם) לכן עתה יגלו בראש גולים משום דמשתינים מים בפני מטותיהם ערומים יגלו בראש גולים אלא אמר ר' אבהו אלו בני אדם שאוכל ן ושותין זה עם זה ומדביקין מטותיהם זו בזו ומחליפין נשותיהם זה לזה ומסריחים ערסותם בשבבת זרע שאינה שלהם אמר ליה היכי נעביד אמר ליה זיל בתר שתיקותא כי האי דבדקי בני מערבא כי מינצו בי תרי בהדי הדדי חזו הי מגייהו דקדים ושתיק אמרי ח האי מיוחס טפי ז אמר רב שתיקותיה דבבל היינו יחוסא איני והא איקלע רב ח (לבי בר שפי חלא) ובדק בהו מאי לאו ביחסיתא לא בשתיקותא הכי קאמר להו בדוקו אי שתקי אי לא שתקי אמר רב יהודה אמר רב ט אם ראית שני בני אדם שמתגרים זה בזה שמץ פסול יש באחד מהן ואין מניחין אותו לידבק אחד בחבירו אמר ר' יהושע בן לוי ג אם ראית שתי משפחות המתגרות זו בזו שמץ פסול יש באחת מהן ואין מניחין אותה לידבק בחברתה א"ר פפא סבא משמיה דרב בבל בריאה מישון מיתה מדי חולה עילם גוססת ומה בין חולין לגוססין ט רוב חולין לחיים ' רוב גוססים למיתה עד היכן היא בבל רב אמר עד נהר עזק ושמואל אמר עד נהר יואני לעיל בדיגלת עד היכא רב אמר עד בגדא ואוונא ושמואל אמר עד מושכני ולא מושכני בכלל והאמר כ רבי חייא בר אבא אמר שמואל מושכני הרי היא כגולה ליוחסין אלא עד מושכני ומושכני בכלל לתחתית בדיגלת עד היכא אמר רב שמואל עד אפמייא תתאה תרתי אפמייא הויין חדא עילתא וחדא תתייתא חדא כשירה וחדא פסולה ובין חדא לחדא פרסה וקא קפדי אהדדי ואפילו נורא לא מושלי אהדדי וסימניך דפסולתא הא דמישתעיא מישנית לעיל בפרת עד היכא רב אמר עד אקרא דתולבקני ושמואל אמר עד גישרא דבי פרת ור' יוחנן אמר עד מעברת דגיזמא לייט ל אביי ואיתימא רב יוסף אדרב אדרב לייט אדשמואל לא לייט אלא לייט אדרב וכ"ש אדשמואל ואב"א לעולם אדרב לייט אדשמואל לא לייט וגישרא דבי פרת לתתאיה הוה קאי והאידנא

ועל שפת חדקל במזרחה של בבל עד היכן אורכה משוך לצפון: תתאה. התחתונה לפי שסתים היו זו עליונה וזו התחתונה דרך מסיכת הנהר ויחוס של בבל עד התחתונה ולא היא בכלל: חדא כשירה. העליונה: וחדא פסולה. התחתונה: ואפילו נורא לא מושלי אהדדי. כדי שלא יהו רגילים אצלם שלא להתחתן בם: דפסולתא הא דמישתעיא מישנית. וסימן זה יהא בידך שלא תטעה אי זו פסולה כך דמשתעי בלשון מישן שהיא קרובה למישן ואמר לעיל מישן מיתה: בפרת. על שפת פרת במערבה של בבל עד היכן אורכה משוך לדרום: עד גישרא דפרת. שמואל היה מוסיף: לייט. כל שיסמוך על זה שאין יחוסה של בבל משוך כל כך: אדשמואל לא לייט. בתמיה והרי הוא מוסיף: אדשמואל לא לייט. דכי אמרה שמואל לגילתיה פותח היה ולא מוסיף וכימי שמואל היה הנהר למעט מאקרא דתולבקני: והאידנא

מסורת הש"ס

א [שלוחין של איש המכונסין כן פרש"י במגילה כח:] ב [לעיל סט:] ג [יבמות כג. מה.] ד [נ"ל ערשתם] ה שבת סב: ו [ע"ז לה. מנ. סנהדרין נ: מ:] ז [נ"ל אבר רב מיוחסתא דבבל היינו שתיקותא כן הוא בס"א] ח [ני' הערוך לבי שיחלא פי' בס מיספחה] ט [ב"ב קנג: ניטין כח.] י [ניטין כח. שבועות לב. מז: ערכין יח.] כ [לקמן עב. ע"ש] ל מסרתי לעיל לג: מ [וע' היטב חוס'] נ"ב פר. ד"ה בלפרת וחוס' בכורות לה: ד"ה מערבא]

להשיאו אשה. שתמא בעי בדיקה: להוציא ממנו אשה. שנשא כבר מסתמא לא מפקינן: כל שסיחתו בבבל. שמספר בלשון אנשי בבל משיאין לו אשה דמחזקינן ליה מבבל: דאיכא רמאי. שמלמדים שיחת בבל להחזיקו במיוחסים: דהוה אמר ליה. רבי יוחנן: נסיב ברתאי. ולא היה חוצץ בה מפני שהיא מארץ ישראל ולא היה מבבל: אורייתן בשירה ברתין לא כשירה. תלמידי אתה דהורתי כשירה לך וכתי איך חפץ: מאי דעתיך. שאתה מחזיק בבבל במיוחסים דאנן (לעיל דף סט.) עבדים ואמהות כו' וסבור אתה שעלו כל הפסולין: מהיכא נסיבנא. היינו אשה מיוחסת: זיל בתר שתיקותא. שלא מספחה שתקנית שאתה בני מריבה הם פסולין שמתוך פסולן הם פוגמים מהם נטרו היכם והחזיקו במריבה ומיוחסת דבבל היינו בתיקותא מתוך שהם שתקנים הוחזקו במיוחסים אי"כ הכא לבדוק בבבל אינו בודק אלא בשתיקה לבדוק בשתקנים: לבי בר שפי חלא. שם הנים שופה הומץ כמו השופה יין להבירו (ב"מ דף ס.): ואין מניחין אותו. מן שמניס לידבק בחבירו לכך שטילו מן שמניס מריבה ביניהן: בריאה. מיוחסת ונקייה: מתה. ממזרים גמורים כולם: חולה. רובם כשרים ומיעוטן פסולין כחוליס שלנו שרובן לחיים: גוססת. רובן פסולין ומיעוטן כשרין: עד היכן היא בבל. ליחס: עד נהר עזק עד נהר יואני. לפי הענין נראה שבבל בין שני נהרות גדולים חדקל ופרת מלויים אותה ביניהם זה מן המזרח וזה מן המערב ובאין ומוסכין מן הדרום לצפון וסופו של פרת סופך בחדקל כל זה יש ללמוד מכאן ארץ ישראל בדרומה של בבל דכתיב (ירמיה ח) מצפון תפתח הרעה כלומר בבל בצפון ופרת יורד מארץ ישראל לבבל כדאמר בעלמא (שבת דף סה:) מיטרא במערבא סהדא רבא פרת וקא בעי גמרא מה שבין ב' הנהרות פשיטא לן דבבל היא אלא מספת חדקל ולחזק עד היכן מתפשט רוחבה של בבל אמר רב עד נהר עזק ושמואל אמר עד נהר יואני: לעיל בדיגלת עד היכן. למדנו רוחבה שבין שני הנהרות ועוד הלכן מחדקל עד נהר עזק ולריכין לידע ארכה כמה: לעיל בדיגלת. לגד דרום עד היכן: עד בגדא ואוונא. מקומות הם סמוכות זה לזה וחדקל מפסיק ביניהן: ושמואל. מוכיח בארכה לדרום עד מושכני: כגולה. פומבדיתא קרוי גולה בראש הגלות בבל עד היכן ארכה משוך לדרום: עד גישרא דפרת. שמואל היה מוסיף: לייט. כל שיסמוך על זה שאין יחוסה של בבל משוך כל כך: אדשמואל לא לייט. בתמיה והרי הוא מוסיף: אדשמואל לא לייט. דכי אמרה שמואל לגילתיה פותח היה ולא מוסיף וכימי שמואל היה הנהר למעט מאקרא דתולבקני: והאידנא

והאידנא הוא דליוה פרסאי. סלקחוסו ממקומו ובגלוסו למעלס מאקרא ולהכי לא בעי לתחת פרת עד היכן לפי ספרת נופל בחדקל ועוד בבל מוסכת למטס ממנו עד אפמיא תתאס כדאמר לעיל: **להך** גיסא דפרת עד היכא. בספתס כלפי מערב עד היכן מתפסטו רחבס של בבל: מאי דעתך. סבאת לישאל: משום בירס. שמא בירס שוסבת בסך גיסא מיבעיא לך: מייחסי דפומבדיתא. שהיא בין שתי הנהרות מבירס נסבי ס"מ מוחזקין הס בס בחזקת יחוס: כמחלוקת ליוחסין. בארכס ורחבס של בבל: כך מחלוקת לגיטין. דקיימא לן (גיטין דף ב.) המביא גט מסאר ארצות לריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם לפי שאין בקיאין לשמס והמביא גט מארץ ישראל לבבל אינו לריך לומר ובבל הרי היא כארץ ישראל לגיטין אלא הס היו חכמים ובקיאין לשמס: עד ארבא תניינא. אגס של קנים וערבס שקורין אוסר"א: תניינא דגישרא. שני אגמים היו למטס מהגשר זס למטס מזס: חביל ימא. שס מקוס: תכילתא דבבל. מכלילא ותפארתס של בבל ליוחסין: שוניא וגוביא וציצורא. מקומות הס: תכילתא דחביל ימא. תפארת של חביל ימא: איתתא בעא מינייהו. כותייס לא לתערבו בהס אבל הקול יצא על ידי שבאל כותי אחד אשת מהס אבל הס לא נתנו לו ויש אומרים רב פפא בעא מינייהו איתתא ולא יהבי ליס לכך היס מוליא עליהס שמץ פסול וקשה בעיני לומר כן: בגולה. פומבדיתא קרי גולה בראש הסנס (דף כג:): מאיהי דקירא. מקוס על נהר פרת למעלה מכל המקומות המזכרים למעלה: והאמר ר' יוחנן. לעיל מייחסותא דבבל בפרת עד מעברתא דגדמא ותו לא: אמר אביי רציעה נפקא. באלכסון ממעברתא דגדמא ומקפה את הפסולין עד מעלה מליהי דקירא שהי' מן הפסולין ישוט משוט בפי הרצועה על פרת: חלזון. נהר: וינחם בחלח ובחבור. בעשרת הנבמים שבגלס סנחריב משתעי: וכולן לפסול. כל מקוס שגלו הנבמים נטמעו שודדי כוכבים בבנותיהס ועובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל אפילו למ"ד (יבמות דף מה.) הולד ממזר לא בפומה בין שניה. בפומה אמצע בשר לשון עובי ושמן הוא ובעלמא בשר הסוה קשור הולך ובא תמיד סביבותיו: דובא ניידא. דוב עודד: הראני פרסיים. בעל משלות ודומיות היה לוי וקאמר לו רבי משול לי פרכיים למה הס דומים: כחיילות של בית דוד גבורים: חברין. אומה הסמוכה לפרסיים ומשחיתים הס וטרפנים הס יותר מפרסיים: לשעירים. מלובשים שחורים ודומים לנחש: דומים למלאכי השרת. לבושים לבנים ועטופים כמלאכי הנרת וכתיב (יחזקאל ט) והאיש לבוש הבדים וכי אמרינן בבמה מדליקין (שבת דף כה:) על רבי יהודה שהיה מתעטף ויושב בבדים המלוילין ודומה למלאך כו' ובגדים (דף כ:) אמרינן מאן מלאכי הנרת רבנן ואמאי קרי להו מלאכי הנרת משום דמלוילין כמלאכי הנרת בלבושים נאים: כי קא ניחא נפשיה. מזרקה נבואה בפומיה: הומניא. עיר סמס כך: מסגריא. עיר היא וכל ס"ך כולהו מקומות הינהו: בירתא דסטיא. על שם שהנו מאחרי המקום ופירש רבי היאך הרו: דאקפו פירא דבוורי ואזיל וצידי בשבתא ושמתינהו וכו'. הליף הביבר דגיס הרבה והלכו ולהו: דאקפי. הליף כדמתרגמינן ויקף הגרזל (מלכים ב ו) וקפא פרזלא: פירא. בריכה עשויה לגדל דגים ובלע"ז ביבר: ואישתמוד. נהתמהו:

סיים

והאידנא הוא דליוה פרסאי אמר ליה אביי לרב יוסף להא גיסא דפרת עד היכא אמר ליה מאי דעתיך משום בירם מייחסי דפומבדיתא [א] **מבירם נסבי** [ב] **אמר רב פפא כמחלוקת ליוחסין כך מחלוקת לענין גיטין ורב יוסף אמר מחלוקת ליוחסין אבל לגיטין דברי הכל עד ארבא תניינא דגישרא אמר רמי בר אבא חביל ימא** [ג] **תכילתא דבבל שוניא וגוביא תכילתא דחביל ימא רבינא אמר אף ציצורא תניא נמי הכי חנן בן פנחס אומר חביל ימא תכילתא דבבל שוני וגוביא וציצורא תכילתא דחביל ימא אמר רב פפא והאידנא איערבי בהו כותאי ולא היא איתתא הוא דבעא מינייהו ולא יהבו ליה מאי חביל ימא אמר רב פפא זו פרת דבורסי ההוא גברא דאמר להו אנא מן שוט מישוט עמד רבי יצחק נפחא על רגליו ואמר שוט מישוט בין הנהרות עומדת וכי בין הנהרות עומדת מאי הוי אמר אביי אמר ר' חמא בר עוקבא אמר רבי יוסי בר' חנינא בין הנהרות הרי היא כגולה ליוחסין והיכא קיימא אמר ר' יוחנן** [ד] **מאיהי דקירא ולעיל והא אמר רבי יוחנן עד מעברתא דגיזמא אמר אביי** [ה] **רצועה נפקא אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב חלזון ניהוונד הרי היא כגולה ליוחסין א"ל אביי לא תציתו ליה יבמה היא דנפלה ליה התם א"ל אטו דידי היא דרב חננאל היא אזיל שיילוה לרב חננאל אמר להו הכי אמר רב חלזון ניהוונד הרי היא כגולה ליוחסין ופליגא דר' אבא בר כהנא** [ו] **דאמר ר' אבא בר כהנא מאי דכתיב** (מ"ב יח) **וינחם בחלח וכחבור נהר גוזן וערי מדי חלח זו חלזון חבור זו הדייב נהר גוזן זו גינזק ערי מדי זו חמדן וחברותיה ואמרי לה זו נהוונד וחברותיה מאי חברותיה אמר שמואל כרך מושבי חוסקי ורומקי אמר רבי יוחנן וכולם לפסול קסלקא דעתא מושבי היינו מושבני והאמר** [ז] **ר' חייא בר אבין אמר שמואל מושבני הרי היא כגולה ליוחסין אלא מושבי לחוד ומושבני לחוד** (דניאל ז) **ותלת עלעין בפומה בין שניה אמר רבי יוחנן זו חלזון הדייב ונציבין שפעמים בולעתן ופעמים פולטתן** (שם) **וארו חיוא אחרי תנינא דמיה לדוב** [ח] **תני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב ר' אמי כי הוה חזי פרסא דרכיב אמר היינו דובא ניידא א"ל רבי ללוי הראני פרסיים אמר ליה דומים לחיילות של בית דוד הראני חברין דומין למלאכי חבלה הראני ישמעאלים דומין לשעירים של בית הכסא הראני תלמידי חכמים שבבבל דומים למלאכי השרת כי הוה ניחא נפשיה אמר רבי אמר הומניא איכא בבבל כולה עמונאי היא מסגריא איכא בבבל כולה דממזירא היא בירקא איכא בבבל שני אחים יש שמחליפים נשותיהם זה לזה בירתא דסטיא איכא בבבל היום סרו מאחרי המקום דאקפי פירא בבוורי בשבתא ואזיל וצדו בהו בשבתא ושמתינהו ר' אחי ברבי יאשיה ואישתמוד אקרא דאגמא איכא בבבל אדא בר אהבה יש בה**

היום

מסורת הש"ס

א [ע' תוס' ר"ה כג: ד"ה זו]
ב גיטין ג.
ג [פי' תכלת כלומר מוס תכלת מוכחר שבגלימא כך מוכחרת של ארצות של כבל פי' לאחר אחרי בבל. ערוך]
ד [גי' הערוך ערך דקר ד מהאי]
ה גיטין ז: נדה מ.
ו יבמות ט:
ז לעיל עא: ע"ש
ח ע"ז כ: מגילה יא.

להך גיסא דפרת עד היכן. פי' בקונטרס להכי לא בעי לתחת פרת עד היכא לפי ספרת נופל בחדקל ועוד בבל מוסכת למטה ממנו עד אפמיא תתאה כדאמר לעיל: **איתתא** בעא מינייהו ולא יהבו ליה. ולכך הוצא עליהם לעז ו"מ דקאי אדרב ספא ולא נהירא דה"ו מיעלה בדעתו של אותו לדוץ להוציא לעז עליהם שלא כדין:

בין הנהרות הרי היא כגולה ליוחסין. ולריך לומר דשני מקומות הן דאי משום הדקל ופרת לא הוה בעי גמרא וכי בין הנהרות מאי הוי דפשיטא לכולי עלמא דמייחסי דלעיל נמי לא בעי אלא מן הנהרין אבל בין הנהרות פשיטא ליה דמיוחסין הן: היוס

היום יושב בחיקו של אברהם אבינו. פירש"י דקסבר יש אומרים מת וא"כ אין זה רב אדא בר אהבה שבגמרא וגרסה לומר יושב בחיקו של אברהם שנכנס לברית מילה וזה רב אדא בר אהבה שהאריך ימים הרבה משמת רבי עד דורות אחרונים בימי רב נחמן בר יצחק כדאמרי' בב"ב (דף כב. ט) אך רש"י פי' דשני רב אדא בר אהבה הוו י:

חמשה קהלי כתיבי. פי' גבי אזהרת פסולי יוחסין אכל קהל דגבי פלוע דכא לא חביב דלאו בפסולי יוחסין משתעי עוד אומר ר"י משום דלא אייך ביה קהל: וחד

שנברא צדיק כמותו שנאמר (קהלת א) **וזרח השמש ובא השמש עד שלא בבתה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל הרמתי שנאמר** (שמואל א ג) **ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שוכב וגו'** (איכה א) **צוה ה' ליעקב סביביו צריו ב רב יהודה אמר כגון הומניא לפום נהרא** (יחזקאל יא) **ויהי כהנבאי ופלטיהו בן בניהו מת ואפול על פני ואזעק קול גדול ואומר אהה אדני ה' רב ושמואל חד אמר לטובה וחד אמר לרעה מאן דאמר לטובה כי הא דאיסתנדרא דמישן חתניה דנבוכדנצר הוה שלח ליה מכולי האי שבייה דאיתית לך לא שדרת לן דקאי לקמן בעי לשדורי ליה מישראל א"ל פלטיהו בן בניהו אנן דחשבינן ניקו מקמך הכא ועבדין ניזלו להתם ואמר נביא מי שעשה טובה בישראל ימות בחצי ימיו מאן דאמר לרעה דכתיב** (שם) **ותבא אותי אל שער בית ה' הקדמוני הפונה קדימה והנה בפתח השער עשרים וחמשה איש ואראה בתוכם את יאזניה בן עזר ואת פלטיהו בן בניהו שרי העם וכתיב** (שם ח) **ויבא אותי אל חצר בית ה' הפנימית והנה פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה ממשמע שנאמר ופניהם קדמה ג איני יודע שאחוריהם כלפי מערב מה תלמוד לומר [אחוריהם] אל היכל ה' מלמד שהיו מפריעין עצמם ומתריזין עצמם כלפי מעלה וקאמר נביא מי שעשה הרעה הזאת בישראל יכות על מיטתו תסתיים דשמואל דאמר לרעה דאמר רבי חייא בר אבין אמר שמואל מושכני הרי היא כגולה ליוחסים מישון לא חשו לה לא משום עבדות ולא משום ממזרות אלא כהנים שהיו בה לא הקפידו על הגרושות לעולם אימא לך שמואל אמר לטובה ושמואל לטעמיה דאמר ד המפקיר ה עבדו יצא להירות ואינו צריך גט שחרור שנא' (שמות יב) כל עבד איש מקנת כסף עבד איש ולא עבד אשה אלא עבד שיש לו רשות לרבו עליו קרוי עבד עבד שאין לרבו רשות עליו אין קרוי עבד אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים כל ארצות בחזקת כשרות הם עומדות אמימר שרא ליה לרב הונא בר נתן למינסב איתתא מחוזייתא אמר ליה רב אשי מאי דעתיך דאמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי ר' מאיר אבל חכ"א ה כל ארצות בחזקת כשרות הן עומדות והא בי רב כהנא לא מתני הכי ובי רב פפא לא מתני הכי ובי רב זביד לא מתני הכי אפ"ה לא קיבלה מיניה משום דשמיע ליה מרב זביד דנהרדעא ת"ר ו ממזירי ונתיני טהורים לעתיד לבא דברי ר' יוסי ר' מאיר אומר אין טהורים אמר לו ר' יוסי והלא כבר נאמר** (יחזקאל לו) **וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם אמר לו ר' מאיר כשהוא אומר מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם ולא מן הממזרות אמר לו ר' יוסי כשהוא אומר אטהר אתכם הוי אומר אף מן הממזרות בשלמא לרבי מאיר היינו דכתיב** (זכריה ט) **וישב ממזר באשדוד אלא לר' יוסי מאי וישב ממזר באשדוד כדמתרגם רב יוסף יתבון בית ישראל לרוחצן בארעהון דהוו דמו בה לנוכראין אמר רב יהודה אמר שמואל ז הלכה כרבי יוסי אמר רב יוסף אי לאו דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי יוסי הוה אתי אליהו מפיק מינן צוורני צוורני קולרין ת"ר ח גר ט נושא ממזרת דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר גר לא ישא ממזרת י אחד גר אחד עבד משוחרר וחלל מותרים בכהנת מ"ט דרבי יוסי חמשה קהלי כתיבי**

ממזר וסבר קאמר ויושב [illegible] **ארלו ומטרד כממזר באשדוד גם הוא מגבול ארץ ישראל ויהושע הלקה לסם לעיפ סלא נכבסה ביומו כדכתיב (יהושע יג) אתה זקנת בא בימים ואתה נשארה הרבה מאד לרשתה וקא חביב ואזיל חמשה סרני פלשתים העזתי והאשדודי וגו' : צוורני צוורני. הבורות הבורות ל"א קולרין קולרין והוא לשון מועטה בקולר של בני אדם דסוף יבמות (דף קכב.) : גר נושא ממזרת. דקסבר קהל גריס לא ליקרי קהל והולד ממזר דכתיב לו הלך אחר פסולו : לא ישא ממזרת. קסבר דקהל גריס ליקרי קהל : ומותרים בכהנת. ואע"פ שהכהנים אסורים בגיורת ומשוחררת וחללה דקסבר לא הוזהרו כהנות כשירות להנשא לפסולין לאותן שספסול אינו מוזהר עליהן כגון אלו : חמשה קהלי כתיבי. גבי אזהרת פסולי יוחסין לא יבא ממזר בקהל ה' (דברים כג) לא יבא לו בקהל (שם) לא יבא עמוני ומואבי בקהל (שם) לא יבא להם בקהל (שם) דור שלישי יבא להם בקהל דמצרי ואדומי (שם) וקהל דגבי פלוע דכא לא חביב דלאו מן פסולי יוחסין קא משתעי :**

מסורת הש"ס

א יומא לח: ב יבמות עז: ג"פ שבועות לב: ג סוכה נג: יומא עז. ד יבמות מח. נזיר סב: גיטין לח: ה [לקמן שו:] ו תוספתא דקידושין פ"ה ז [ע' תוס' דסנהדרין עו: ד"ה שור ושם נא: ותוס' זבחים מה. ד"ה אלבתא] ח תוספתא דקידושין פ"ה [לעיל פז.] ט [וע"ש בתוס' ד"ה אמר ליה] י [וע"ע תוס' בתענית כ: ד"ה אלו]

נר מצוה

ז כך מ מוי' פ"ח מהל' עבדים הלכה יג [כרב אלפס יג [כרב ומר"י בנעיטין לט. דלריך נ"ס] סמג לאוין קמ עוסי"ע יו"ד סי' רסז סעי' פד

כה ב מוי' פע"ו מה' איסורי ביאה הלכה ז סמג לאין קיז עור ס"ע אה"ע סי' ד סעיף כב

כו ג מוי' שם פי"ע הלכה יא סמג שם עור ס"ע אה"ע סי' ו סעיף כב

חמשה קהלי כתיבי. [illegible] **ממזר** [illegible] **ומותרים בכהנת** [illegible] **חמשה קהלי כתיבי** [illegible] **מן פסולי יוחסין קא משתעי :**

חד לכהנים. מדהוה מלי למיכתביהו לכולהו בחדא אזהרה וחד קהל לא יבא ממזר ועמוני ומואבי בקהל גם דור עשירי לא יבא להם בקהל עד עולם ובני מצרי ואדומי דור שלישי יבא להם בכם: חד לקהל כהנים וחד לקהל לוים וחד ל קהל ישראלים. דאי הוה כתיב חד הוה אמינא כהנים קאמר אבל לוים מותרים ואי כתיב תרי ה"א לוים וכהנים אבל ישראלים לא: וחד למישרי ממזרת בשתוקי. אע"פ שזה ודאי וזה ספק לא חיישינן שמא זה כשר ואסור ליטא ממזרת דהכי דרשינן בקהל ודאי הוא דלא יבא ממזר הא בקהל ספק כגון שתוקי יבא: וחד למישרי שתוקי בישראל. דדרשינן הכי ממזר ודאי הוא דלא יבא בקהל הא ממזר ספק יבא ודקתני מתני' שתוקי פסול הוא מדרבנן כדלקמן שמא יסא אחותו מאביו: קהל גרים לא איקרי קהל. דלא אייתר לן קרא לקהל גרים: מחד קהלא נפקי. דשבט אחד הם ואין לקרות קהל אלי הכתב: הני נמי תרי קהלי נינהו. גבי כהנים ולוים אילטריכו תרי קהלי לדרשה ואע"פ אייתר להו חד לקהל גרים: ממזר בשתוקי ושתוקי בישראל מחד קרא נפקי. חד מקהל ודאי וחד מממזר ודאי דהכי דרשינן לא יבא ממזר ודאי בקהל ודאי הא ממזר ספק בקהל ישראל ודאי או ממזר ודאי בקהל ספק יבא: ואיבעית אימא הני נמי תרי קהלי נינהו. כלומר להך תרתי דרשות תרי קראי אילטריכו ואי לא אייתר קרא לא הוה דרשינן ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ספק ממזר יבא אלא הוה אמרינן כלל אחר ספיקי אסור על הודאי אזהרת ודאי ללקות עליו ועל אזהרת ספק אזהרת ספק לאיסורא: הקהל חוקה אחת לכם ולגר. למה לי למכתב קהל הכא אלא למימר דגר אקהל קאי ולאתויינן דאיקרי קהל: לא הוזהרו בשירות. כהנות: לינשא לפסולין. לפסולי כהונה גר חלל משוחרר שהכהנים הוזהרו על בעולתיהם והם לא הוזהרו עליהם מליא אותן אבל לפסולין שהאנשים הפסולין הוזהרו עליהן מליא אותן כגון ממזרין או נתינים אף הנשים הוזהרו עליהם דהשתא הכתוב אסר לאיש לכל עונשים שבתורה וכי אמרינן ביבמות בפרק ים מותרות (דף פד:): רגמוהו כ"ע. סהיו שם גרים הרבה והוקשה להם שאמר קהל גרים לא איקרי קהל: איכא דדריש כו'. בתמיה: מותר בכהנת. דלא הוזהרו כהנות ליכנס לפסולין: רוב בשרים אצלה. דכיון דמכירים את אמו דפגויה היא רוב העולם כהרים אצלה שאין הרוב ממזרים וקרובים שהולד מהם ממזר ואף עובד כוכבים ועבד אם בא עליה אין הולד ממזר: ומיעוט פסולין. כגון ממזרין וקרובין: ואי דאזלי אינהו לגבה. ואם בבעילה זו שלא הבועל אצלה דהשתא כד ליה ממקום קביעתו ואין לדמו בתולת קבוע שהוא גדול כמחצה על מחצה יש לנו לומר כל דפרים מרובא פרים והולד כשר: מאי אמרת. מאיזה טעם תבא לפוסלו דילמא אזלה איהי כו' אין זה אצלה ספק והתורה אמרה ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא: כל כי הני מזנו. בתמיה וכי כל בעילות הנמלאות נעול על אביו של זה לומר הוא הוליד כל שתוקי הנעשה: בת שתוקית. שנולדה על ידי נשואין הנשאת למותר לה: לא ישאנה. שתוקי שמא בנו של בעל השתוקית הוא שבא על אמו של זה תחלה בזנות ואח"כ נשא שתוקית: אלא לא שביח. מסקנא דקושיא היא אלא להכי לא חיישינן משום דלא שביח שתנשא לו אחותו אי מי שתוקי מילתא דלא שביחא ומילתא דלא שביחא לא גזרו בה רבנן וזה עיקר: דבר תורה אסופי כשר. אע"פ שאין מכיריה את אמו ויחוס שמא מאשת איש שנבעלה לאחר הרוב פסולין אצלה ליכא למימר הכי: מאי טעמא אשת איש בבעלה תולה. אם ילדה ממזר אינה משליכתו לפי שיש לה לומר מבעלי הוא: מאי איכא. לאחזוקי בממזרות ליכא מיעוטא שהן ארוסות ואין להם לתלות בבעל או נשואות שהלכו בעליהן למדינת הים כיון דאיכא למימר על פגויה הוא וכשר או אם מבעלה והשליכתו: שמא ישא אחותו מאביו. דאחותו מאמו ליכא למיחש כיון דמכירין את אמותו שהיא בחזקת כשרה לא מספקינן לה במזנה לומר שהוא הנה בנה והשליכתו: כל הני שדי ואזלי. וכי כל בנים שהיו לה השליכה שהחזיק כל הנאספים בני אם אחת ונשפק בני אב אחד ומשתי אמהות אמו לא כדאמר לעיל כל הני מזנו ואזלי: בת אסופי. מן הנשואין שמא בעל האסופית הוא אביו:

[וחד למישרי שתוקי בישראל. תימה היכי מידרש שתוקי בישראל מיתורא דקהל וי"ל דמקים ממזר לקהל מה גבי קהל ממעטינן קהל ספק ה"נ גבי ממזר ממעטינן ממזר ספק ת"ו]: אלא מעתה שתוקי שתוקית לא יבא. קשה דמשמע דפשיטא ליה דמותר בה ובפרק החולץ (יבמות דף לז.) אמר דרבא גופיה ס"ל כר"א דמתני' ה דאמר ספיקן אסור וי"ל דהתם קאמר רבא אליביה אבל הכא דקאמר מ"ט אמרו שתוקי פסול קא בעי אליבא דכ"ע: מאי איכא מיעוט ארוסות כו'. תימה דמשמע טעמא דליכא למיחש משום דהוה מיעוט ולא ידעינן שמארוסה היא הא אם יודעים שמארוסה היא ודאי איכא לאחזוקי בממזרות ולא היא דאפי' ידעינן שמארוסה היא לא הוי ממזר דהא אמרי' (לקמן דף עה.) ארוסה שעיברה הולד כשר ושוב קשה דמאי קאמר ומיעוט שהלכו בעליהם למדינת הים דהאי נמי יש לנו להכשירו דשמא בא על ידי אם ושימש כי הוה עובדא ו (בירושלמי) דאמור דשמואל שהלך למדינת הים ובא על ידי אם ושימש והוליד את שמואל ויש לומר דהכא איכא ריעותא שהשליכתו ואם אמו יודעים שהוא מארוסה מחזקינן ליה בידאי ממזר שאם היה מן הארוס לא היתה משליכתו אי נמי יש לומר דלא תלינן שבא עליה ע"י אם אלא דוקא כשאומרת כן אבל האי אסופי כיון דאין אמו מעידה עליו אין לתלות בהכי: בד"א

חד לכהנים וחד ללוים וחד לישראלים וחד למישרי ממזר בשתוקי וחד למישרי שתוקי בישראל [א] קהל גרים לא איקרי קהל ורבי יהודה כהנים ולוים מחד קהל נפקי אייתר ליה לקהל גרים ואיבעית אימא ה"נ תרי קהלי נינהו ממזר בשתוקי ושתוקי בישראל מחד קהל נפקא (דברים כג) לא יבא ממזר בקהל ה' ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא ואיבעית אימא הני נמי תרי קהלי נינהו ורבי יהודה מהכא (במדבר טו) הקהל חוקה אחת לכם ולגר ולרבי יוסי חוקה אחת הפסיק הענין אחד גר ואחד עבד משוחרר וחלל מותרין בכהנת מסייעא ליה לרב דאמר רב יהודה [ב] אמר רב [ג] לא הוזהרו כשירות להנשא לפסולים דרש ר' זירא במחוזא גר מותר בממזרת רגמוהו טולי עלמא באתרוייהו אמר רבא מי איכא דדריש מילתא כי האי בדוכתא דשכיחי גיורא דרש רבא במחוזא גר מותר בכהנת טענוהו בשיראי הדר דרש להו גר מותר בממזרת אמרו ליה אפסידתא לקמייתא אמר להו דטבא לכו [ד] עבדי לכו אי בעי מהכא נסיב ואי בעי מרכא נסיב והילכתא גר מותר בכהנת ומותר בממזרת מותר בכהנת לא הוזהרו כשירות להנשא לפסולים ומותר בממזרת כרבי יוסי: אלו הן שתוקי כל שמכיר: אמר רבא דבר תורה שתוקי כשר מאי טעמא רוב כשרים אצלה ומיעוט פסולין אצלה ואי אזלי אינהו לגבה [ה] כל דפריש מרובא פריש מאי אמרת דילמא אזלה איהי לגבייהו הוה ליה קבוע [ו] וכל קבוע כמחצה על מחצה דמי והתורה אמרה (דברים כג) לא יבא ממזר [ז] ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא ומה טעם אמרו שתוקי פסול גזירה שמא ישא אחותו מאביו אלא מעתה שתוקי שתוקית לא ישא שמא ישא אחותו מאביו כל כי הני מזנו ואזלי בת שתוקית לא ישא שמא ישא אחותו מאביו אלא לא שביחא ה"נ לא שביחא [ח] אלא [ט] מעלה עשו ביוחסין ואמר רבא דבר תורה אסופי כשר מאי טעמא אשת איש בבעלה תולה מאי איכא מיעוט ארוסות ומיעוט שהלך בעליהם למדינת הים כיון דאיכא פגויה ואיכא נמי דמחמת רעבון הוה פלגא ופלגא והתורה אמרה לא יבא ממזר בקהל ה' ממזר ודאי הוא דלא יבא הא ממזר ספק יבא בקהל ודאי הוא דלא יבא הא בקהל ספק יבא ומה טעם אמרו אסופי פסול שמא ישא אחותו מאביו אלא מעתה אסופי אסופית לא ישא שמא ישא אחותו בין מאביו בין מאמו כל הני שדי ואזלי בת אסופי לא ישא שמא ישא אחותו אלא לא שכיח ה"נ לא שביח אלא מעלה עשו ביוחסים אמר רבא בר רב הונא [י] מצאו מהול אין

כז
ג מיי' פי"ט מהלכות איסורי ביאה הלי יא סמג לאוין קכח טור"ע אה"ע סי' ו סעיף כב וסי' כ סעיף ג

כח
כ מיי' שם פי"ח הלי' טו טור"ע אה"ע סי' ו סעי' יח

כט
ג ד מיי' שם פי"ז הלי' כא

ל
ה מיי' שם הלי' לא טור"ע אה"ע סי' ד סעי' לא

מסורת הש"ס
א [יבמות עט:]
ב שם סד: פס. לקמן עו.
ג [ברכות כח.] כתובות עו. יומא סד: יבמות טז: זבחים עט.
ד כתובות יב. עו.
ה [לקמן עד.]
ו [כל סיפור המעשה זה תמצא בהלכות גדולות בסוף הלכות גיטין והובא ברא"ש פרק זה סי' ו ע"ש]

בד"א בזמן שמקחו בידו. פי' בקונטרס לרמי עליה למילק לפי שלוח כמי שפרע אם יחזור כמי שנתן המעות ויחזיר לו דמיו אבל בזמן שאין מקחו בידו אלא שניהם אוחזים בו אינו נאמן דכיון דלא עליה רמיא לא דייק לזכור מי הוה ופריך וניחזי זוזי ממאן נקיט אאין מקחו בידו פריך לפירוש הקונטרס דפי' שלא קבל המעות אלא מאחד מהם והא ודאי מידכר דכיר ממאן קביל זוזי ומשני כו' ולפי זה אמרינן דאפילו אמר שידע לא להימני משום דלא רמי עליה למידק כך שיטת הקונטרס ומה שפי' דפריך אאין מקחו בידו דקאמר דאינו נאמן ופריך וניחזי זוזי ממאן נקט פירוש ולאותו שנתן לו המעות ודאי נתרצה קסה דמאי יש לנו להאמינו טפי מעד אחד דעלמא דכיון שאין מקחו בידו לא שייך לומר מינו כדי להאמינו לכן פי' ר"ת בזמן שמקחו בידו ואז הוא נאמן מטעם מינו דמלי אמר לא מכרתי או הזרתי וקניתיו אבל אין מקחו בידו אינו נאמן דאז לא שייך מינו ופריך וניחזי זוזי ממאן נקט נהי נמי דמקחו בידו אמאי נאמן אם יאמר אמי אבל קבל המעות לזה נתרצית דמשמע דנאמן בכל ענין ואמאי נאמן הוה מינו במקום עדים לאמן שהרי לאותו שנתן המעות נתרצה ומשני דנקיט זוזי כו' ולפי זה גרסי' ולא ז ידיע ולא גרס ולא ח ידע דמשמע שאין אנו מוסרין לידיעתו אי הוה ידע ולפי זה נ"ל שלא ידע שאם ידע הוה אמרי' נתרצה לזה אך ברים ב"מ (דף כ:) נבי שנים אוחזים בטלית דמוקי לה בנמרא במקח וממכר ופריך מקח וממכר ניחזי זוזי ממאן נקט ופירש התם רש"י ככי שיעתו דהכא ועוד פירש התם אע"ג דאמר בפ' כתרא דקידושין דבזמן שאין מקחו בידו אינו נאמן והכא הוי כאין מקחו בידו דתרוייהו אדוקין בטלית ואמאי פריך שיהא המוכר נאמן הא מוקמינן התם בדנקט זוזי מתרוייהו והשתא ס"ל דלא נקט זוזי אלא מחד אך לפי"ת קשה דמאי פריך התם וניחזי זוזי ממאן נקיט והא לפירושו אע"ג דלא נקיט זוזי אלא מחד אין לנו להאמינו כדפרישית לכך נ"ל התם וניחזי זוזי ממאן נקט כלומר היכי קתני במתני' זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה כו' נשאל למוכר ממאן קבל המעות ויהיו כעד אחד לפטור את מי שמסייע אפי' משבועת היסת ולחייב את שכנגדו שבועה דאורייתא אבל להוציא ממון מזה ולמסור לזה פשיטא דאינו נאמן רק כדפרישית ומשני דנקיט זוזי מתרוייהו ונס לפירוש זה גרסי' לא ידע אך אם הוא ידע פשיטא שאנו מוסרין לידיעתו לחייב לזה שבועה דאורייתא כדפירשתי: מודא

אין בו משום אסופי. דלמי לאו דכסר הוא לא הוה מרתא ביה למימסל ליה: משלטי הדמיה. איברין מתוקנים ומיוסרים: אין בו משום אסופי. דלמי פסול הוא לא הוה מתקנא ליה הואיל ודעתה אוסלך ל"א משלטי הדמיה איברין גדולים ומלובן ומזוזרו אין זה מזנה אלא מבעלה שמתוך תשמיש תדיר הולד מלובן ומזוזרו כדאמר במסכת נדה (דף לא.) ג' הדשים אחרונים תשמיש יפה לאשה ויפה לולד שמתוך. כך הולד מזוזרו ומלובן: הדמיה. איברין כמו הדומי ויהדמיה עירובין (דף ג.) והדמין תתעבדון דדניאל (ב): מלי כוחלא. סביבות עיניו ליפותו: רמי חומרי. קבריה שעושים לרפואה ותולין לתינוק דלא [illegible] במסכת שבת (דף סו:) הבנים [illegible] בקסריס: תלי פיתקא. קמיע שו כתב. תלי קמיע. של עיקרין: אין בו משום אסופי. דהא אסה על חיין והוכיח תחילתה שאוסבתו ולא אסליכתו למות: תלי בדיקלא אי מטיא ליה חיה רעה. ויכולה לעורפו אסה יש בו משום אסופי כלנו של דבר כל מקום שיש להרגו דלדעת מיתה אסליכתהו ולא מ עליו יש בו משום אסופי: זרדתא דסמיכא למתא. אי תלי בה אסמו זרדתא אלרי"ר בלע"ז אי סמיכא למתא אע"ג דלא מטיא ליה חיה יש בו משום אסופי דאמר בעבדי פסחים (פסחים דף קיח:) זרדתא דסמיכא למתא לא פחיתא מסתין שידי: בי כנישתא. בתי כנסיות שלהם חוץ לעיר הוו ואם לא שכיחי בה רבים כגון אורחים ים לדאג ממזיקים: פירא דסופלי. נמלא בחפירה העשויה להטיל אם גרעיני תמרים למאכל בהמות יש בו משום אסופי דחוץ לעיר עבדי ליה ושכיחי בהו מזיקין: חריפתא דנהרא. נתגולו בעריבה והאליכתהו לאמצעית הנהר מקום שהספינות עוברות תמיד אין בו משום אסופי דלכך טרחה להוליכו עד חריפות הנהר שיעברו ספינות שם וימצאוהו: פישרא. מקום שיפוע הנהר ע"י הפשרת שלגים שאין דרך ספינות לעבור שם יש בו משום אסופי: נאמנין עליו. לומר בגינו הוא: בשני רעבון. שהרבה נשלכין לא רצו חכמים לפוסלם מחמת ילאת קול: נאמנים לאלתר. ולא לאחר זמן אבל כל שאר הנאמנין נאמנים מי לאחר זמן: ופוטרת חברותיה. מן הסמוכה כדמפרש: זה יצא ראשון. ובכור הוא: אם הוחזקה על עומדה. כדמפרש דלא אהדרא אפה לאמת. ואם לאו. דאהדרא אפה אינה נאמנת: שהיו ישינות. במס' נדה (דף סא.) מוקי לה במשולבות ודבוקות זו בזו: כשיעור ווסת. לאחר מליאה מיד ובמס' נדה (דף יד:) מפרש שיעור ווסת שעומד שעד הוא הקיבוה בלא המשקוף ואינו מחוסר אלא לקנה מיד: זה כהן וזה לוי. נשים שילדו בבית אחת אשת כהן ולוי פהין וממזר: שלא קרא עליה ערער. שלא יצא מעורר על הולד לומר זה אשת ממזר: היכא דאית ליה חזקה דכשרות. שהיו מוחזקין בו בחזקת כשר: אבל היכא דלית ליה חזקה דכשרות. שלא נודע לבריות מי הוא הכשר ולא יצא אחד מהם ידי ספק נאמן בעל המקח. שיפא דבריתא דלעיל: לזה מכרתי כו'. אם שניהם מעוררין על המקנו זה אומר מכרת לי וזה אומר לי מכרת ושני המקח נקמן מוקי ליה שנתנו לו דמיו כלו"ל דמיו ויתן המקח למי שלא נמכר לו דקא ליה במי שפרע הילכך מידק דרמיא עליה למידק שלא לחזור דייק: אבל בזמן שאין מקחו ושניהם אוחזין בו אינו נאמן דכיון דלא עליה רמיא הו לא דייק לזכור למי הוא

ניחזי

אין בו משום אסופי א משלטי הדמיה אין בו משום אסופי שייף משחא ומלא כוחלא ב רמי חומרי תלי פיתקא ותלי קמיעא אין בו משום אסופי תלי בדיקלי אי מטיא ליה חיה ישבו משום אסופי אם לאו אין בו משום אסופי זרדתא סמיכא למתא יש בו משום אסופי ואם לאו אין בו משום אסופי בי כנישתא סמיכתא למתא ושכיחי ביה רבים אין בו משום אסופי ואם לאו יש בו משום אסופי אמר אמימר האי פירא דסופלי יש בו משום אסופי חריפתא דנהרא אין בו משום אסופי פשרי יש בו משום אסופי ציידי רשות הרבים אין בו משום אסופי רשות הרבים יש בו משום אסופי אמר רבא ובשני רעבון אין בו משום אסופי הא דרבא אהייא אילימא ארשות הרבים איידי דשני רעבון קטלא ליה ואלא אצידי רשות הרבים מאי אריא שני רעבון אפילו בלא שני רעבון אלא כי אתמר דרבא אהא דאמר רב יהודה אמר רבי אבא אמר רבי יהודה בר זבדי אמר רב ד כל זמן שבשוק אביו ואמו נאמנים עליו נאסף מן השוק אין נאמנים עליו מאי טעמא אמר רבא הואיל ויצא עליו שם אסופי ואמר רבא ה ובשני רעבון אע"פ שנאסף מן השוק אביו ואמו נאמנים עליו אמר רב חסדא שלשה נאמנים לאלתר אלו הן אסופי חיה ופוטרת חברותיה אסופי הא דאמרן חיה דתניא ו חיה נאמנת לומר זה יצא ראשון וזה יצא שני במה דברים אמורים שלא יצתה וחזרה אבל יצתה וחזרה אינה נאמנת ר' אליעזר אומר הוחזקה על עומדה נאמנת ואם לאו אינה נאמנת מאי בינייהו איכא בינייהו דאהדר אפה פוטרת חברותיה מאי היא ז דתנן שלש נשים שהיו ישנות במטה אחת ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות בדקה אחת מהן ונמצאת טמאה היא טמאה וכולן טהורות אמר רב חסדא שבדקה עצמה כשיעור ווסת ת"ר ח נאמנת חיה לומר זה כהן וזה לוי זה נתין וזה ממזר בד"א שלא קרא עליה שם ערער אבל קרא עליה ערער אינה נאמנת ערער דמאי אילימא ערער חד ד והאמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים אלא ערער תרי ואיבעית אימא ' לעולם אימא לך ערער חד וכי אמר רבי יוחנן אין ערער פחות משנים הני מילי היכא דאיתא חזקה דכשרות אבל היכא דליכא חזקה דכשרות חד נמי מהימן ה נאמן ' בעל מקח לומר לזה מכרתי ולזה ' אין מכרתי בד"א בזמן שמקחו בידו אבל אין מקחו בידו אינו נאמן

ניחזי

מסורת השס

א [עי' בערוך ערך הדס] ב [תלי חומרא ערוך ערך חמרתא דקטפתא] ג נדה ס: ד גיטין ט. נ"ב לב. כתובות יו. ה תוספתא דכ"מ פ"ק ו [נ"ל לא בכרתי וכ"ל בריף ורא"ם] ז נ"ל ידע ח נ"ל ידיע ט נ"ל לידישתו

ניחזי זוזי ממאן נקט. קא ס"ד שלא קיבל מעות אלא מאחד מהם כדי שלאי מדכיר דכיר זוזי דמאן קביל: ולא ידיע. אין ידוע לנו: בזמן שבעלי דינין עומדין לפניו. רמיא עליה למדכר שעדיין לא יצאו מפיו מפני מרגמרו לת דיוקם ואומר אים פלוני זכאי אים פלוני חייב שאין בעלי דינין עומדין לפניו הו לא רמיא עליה למידכר: וניחזי זכותא מאן נקט. ביד מיזכו מהם פסק דין של זכות: וניהדר ונידיינינהו. למה לי כולי האי למימר אינו נאמן מה לנו ולאמונתו נהדר הוא עצמו אומאחר וידונם לפי טענותם: בשודא דדייני. בדין שאינו תלוי בטעם אלא הכל בפיו של דיין כי הדין הכתובות (דף פה:) דאמר נכסי לעוביה ואתו שני עוביה שניהם קרובים שניהם שכנים ואמרינן שודא דדייני למי שיתנדב לב הדיין לומר נראה לי שזה היה רגיל אצלו יותר לזה נתן וכיון שפסק כן אם בא לחזור אינו חוזר ולפיכך אין רוצין לחזור מדין שמא יטנו לבו לצד השני: בל שבעה. שעדיין אין אביו מכיר בו אלא יצא מתחת ידי אמו ליכנס לברית מכאן ואילך מוטל על אביו להכירו כדכתיב יכיר: וחכמים אומרים אינו נאמן. אבן גרוסה ואלולה הוא דפליגי: שבודקין את אמו ונאמנת כמאן כר"ג. בתמיה למה ליה לרבי למיתפייה לפלוגתא בתרי דוכתי ליתני הא דאבא שאול אתם יכן היה אבא שאול אומר כדבריו: וכהן הוא. כלומר מיוחס הוא: חדא להכשיר בה. ר"ג דלא האמינה אלא לעצמה אלא נתחלל מן התרומה אבל לא לכשיר אותו עובר שאם בת היא אלא תיבא לכהן אבא שאול מכשיר אף בבתה דהא מתניתין אף בולד קאי שהוא שתוקי: הניחא לת"ד כו'. בפ"ק דכתובות (דף יג:): דאי מהתם ה"א הני מילי היכא דרוב כשרים אצלה. כגון פנויה ורוב העיר משיאין לכהונה אבל היכא דרוב פסולין אצלה כגון אלמנה והיא אומרת מן האירוס הוא או פנויה ואין רוב העיר משיאין לכהונה: מתני' כל האסורין לבא בקהל מותרין לבא זה בזה. כגון ממזרי ונתינין ואע"ג שזה ודאי וזה ספק אוליכא למימר שמא כשר הוא אם"ל דרי כדילפינן לעיל (דף עג.) בקהל ודאי לא יבא אבל בקהל ספק יבא וגמרא פריך הא תנא ליה ריבא: ורבי יהודה אוסר. בגמרא מפרש לם: ודאן בודאן מותר. כגון ממזרים בנתינים: ודאן בספיקן. כגון ממזרי ונתיני בשתוקי ואסופי: ספיקן בודאן. שתוקי ואסופי בממזרי ונתיני: ספיקן בספיקן. שתוקי בשתוקי אסופי באסופי אסופי בשתוקי: אסור. שמא זה כשר וזה פסול: וכותי. בגמ' מפרש מאי ספיקייהו וכותים אותם שנשיב סנחריב בערי שומרון כדכתיב (מלכים ב יז) ויבא מלך אשור מ (אנשים מספרוייס) ומכותה וגו' ועל שם שבישאם מכותה נקראו כותים ונתגיירו מאימת האריות כדכתיב (שם) ויהי בתחלת שבתם את ה' ויהי בם האריות וגו' וכולים עניים במלכים: גבי' וכי תימא ר' יהודה אוסר אגר בממזרת. דשמעינן ליה דאמר הכי לעיל (דף עב.) רבי יהודה אומר גר לא יבא ממזרת ובמידי אחריתא לא שמעינן דפליג

א וניחזי זוזי ממאן נקט לא צריכא דנקט מתרוייהו ואמר חד מדעתאי וחד בעל בורחי ולא ידיע הי מדעתו והי לא מדעתו ב נאמן דיין לומר לזה זכיתי ולזה חייבתי במה דברים אמורים שבעלי דינים עומדים לפניו אבל אין בעלי דינים עומדים לפניו אינו נאמן וניחזי זכותא מאן נקיט לא צריכא דקריע זכותייהו וניהדר ונידיינינהו ג בשודא דדייני אמר רב נחמן ג שלשה נאמנין על הבכור אלו הן חיה אביו ואמו חיה לאלתר אמו כל שבעה אביו לעולם ד כדתניא (דברים כא) יכיר יכירנו לאחרים מכאן א"ר יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור ד וכשם שנאמן לומר זה בני בכור כך נאמן לומר זה בן גרושה וזה בן חלוצה וחכמים אומרים אינו נאמן: אבא שאול היה קורא לשתוקי בדוקי: מאי בדוקי אילימא ה שבודקין את אמו ואומרת לכשר נבעלתי נאמנת כמאן כרבן גמליאל תנינא חדא זימנא ה דתנן היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה אמרה להם מאיש פלוני וכהן הוא רבן גמליאל ור' אליעזר אומרים נאמנת ורבי יהושע אומר לא מפיה אנו חיין ואמר רב יהודה אמר שמואל ו הלכה כרבן גמליאל ז חדא להכשיר בה וחדא להכשיר בבתה הניחא למאן דאמר ו לדברי המכשיר בה פוסל בבתה אלא למ"ד לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה אבא שאול מאי אתא לאשמועינן דאבא שאול עדיפא מדרבן גמליאל דאי מהתם ה"א התם דרוב כשרין אצלה אבל היכא דרוב פסולין אצלה אימא לא צריכא אמר רבא ח הלכה כאבא שאול: מתני' כל האסורין לבא בקהל מותרים לבא זה בזה רבי יהודה אוסר ז רבי ח אליעזר אומר ט ודאן בודאן מותר ודאן בספיקן וספיקן בודאן וספיקן בספיקן אסור ' ואלו הן הספיקות שתוקי אסופי וכותי: גבי' מאי כל האסורין לבא בקהל אילימא ממזרי ונתיני שתוקי ואסופי הא תנא ליה רישא ממזרי ונתיני שתוקי ואסופי מותרים לבא זה בזה ותו ר' יהודה אוסר אהייא אילימא אודאן בספיקן הא מדקתני סיפא ר"א אומר ודאן בודאן מותר ודאן בספיקן וספיקן בספיקן אסור מכלל דר' יהודה לא סבירא ליה וכי תימא ר"י אוסר אגר בממזרת מידי גר בממזרת קתני כל האסורין לבא בקהל קתני אמר רב יהודה הכי

שודא דדייני. פי' בקונטרס בדין שאין תלוי בטעם אלא הכל לפי ראות עיני הדיינין כי ההיא דכתובות (דף פה:) דהתם דאמר נכסיי לעוביה ואתו תרי עוביה שניהם קרובים שניהם שכנים ואמר שודא דדייני פירוש למי שמתנדב לב הדיין לומר שזה היה אוהבו יותר מזה לזה נתן וקשה לר"ת דאי בסברא תליא מילתא כדפי' בקונטרס אמאי לא אמרינן דנהדר וניידיינינהו דמסתמא לא יפסוק סברתו ראשונה ועוד פ"ק דגיטין (דף יד:) אמרינן הילך מנה לפלוני כו' תני הדא הלך ומלאו שמת יחזרו ליורשי המשלח ותניא אידך ליורשי מי שנתחלטו לו ומסיק כאן אמרו שודא עדיף והתם אי אפשר לפרש פי' הקונטרס לכך פר"ת שודא דדייני דכל מה שירצה הדיין לעשות יעשה דהפקר כ"ד הפקר ושודא לשון המלכה כמו רמה כיס דמתרגמינן שדי כיסא (שמות טו) ורמיה לפר"ת מהיתה דפ' מי שהיה נשוי (כתובות דף לד:) גבי שני שטרות שהיו כיוס אחד אחת תרוייהו קמיה דרב ששת ואמרי רב ששת להד מנייהו הדר אתא לקמיה דרב נחמן ואגביה לאידך אתא קמיה דרב ששת אמר ליה מ"ט עבד מר הכי אמר ליה משום דקדים פי' שאחד מן השטרות נכתב בבקר והאחד בערב ואמר ליה אמו בירושלים יתבינן דכתבי שני ואמר ליה ואת מאי דעתך אמר ליה שודא דדייני אמר ליה אנא ממי שודא דדייני אמר ליה אנא דיינא ומר לאו דיינא והשתא לפר"ת ניחא הא דקאמר אנא דיינא ומר לאו דיינא דלריך דיין קבוע לומר להפקר כ"ד הפקר ורב נחמן היה דיין קבוע אבל לפי' הקונטרס דפי' דבסברא תליא מילתא מה לנו דיין קבוע פשיטא דסברת רב נחמן לא הוה עדיפא מסברת רב ששת:

כשם שאדם נאמן לומר זה בני בכור

כך נאמן לומר זה בני בן גרושה וחלוצה. וא"ת מנ"ל לר' יהודה הא דנאמן לומר זה בני בן גרושה וחלוצה בשלמא זה בני בכור דין הוא שיהא נאמן עליו משום דהוי עוב לולד שע"י כן יטול פי שנים אבל לפוסלו אמאי נאמן וי"ל דהא דנאמן לומר זה בני בכור מיירי בתיוקו בין הבנים דאומר על קטן שבכנינו שזה בכור ואפ"ה נאמן ואע"ג שע"י שהוא מעיד על זה שהוא בכור מחזיק את הגדולים לממזרים ורבינו אליהו מפרש דהיינו טעמא דנאמן משום דכתיב כי את הבכור בן השנואה יכיר ואמרינן לעיל (דף סח.) שנואה בנישואיה כלומר שהיא בלאו וקאי יכיר אתרוייהו יכיר שהוא בכור ויכיר שהוא בן גרושה וחלוצה דשנואה בנישואיה וכן מצא זו בירושלמי [והא דקאמר בשם כו' משום דפשטיה דקרא משמע דקאי טפי אהכרת בכור. ת"י]: אי מהתם ה"א ה"מ היכא דרוב כשרים אצלה. כגון פנויה ורוב העיר משיאין לכהונה וא"ת אמאי לא פריך למ"ד (כתובות דף יג:) דמאן דמכשיר מכשיר אפי' ברוב פסולין אצלה מאי אתא אבא שאול לאשמועינן הוה ליה למיתני מילתא דאבא שאול גבי האי מילתא דר"ג דכתובות (שם.) כדפריך בסמוך למאן דאמר לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה וי"ל דמתני' דהתם לא משמעינן דרבן גמליאל מידי אפילו ברוב פסולין כי אם מברייתא דמייתי התם זו עדות שהאשה כשירה לה כו' ולכך איצטריך לאשמועינן הכא מילתא דאבא שאול אלא לדברי המכשיר בה מכשיר בבתה משמע ספיר ממשנה דהתם מדקתני ראוה מדברת והיתה מעוברת אחד להכשיר בה ואחד להכשיר בבתה כדאיתא התם:

הכי

לו
ה כ טוס"ש חו"מ סי' כ"ג
לז
ג מיי' פ"כ מהלכות נחלות ה"ל סמג עשין ל טוש"ע חו"מ ס"ג ה"ז רשי שבי' יב
לח
ד מיי' פ"ז מהלכות איסורי ביאה הל' ט"ז סמג לאין קצה
לט
ה מיי' שם הל"ז וסמג שם טוש"ע אה"ע ס"ו שבי' כו
מ
ז ח מיי' שם הל"א ופי"ח הל"ד סמג שם טוש"ע אה"ע סי' ד סכ"ד
מא
ט מיי' שם פט"ו הל' פ"ז סמג לאין קיצ טוש"ע אה"ע סי' ד סכ"ד
מב
י מיי' שם הל' כג טוש"ע שם שבי' כו ושבי' לא

מסורת השס

א כ"מ ב תוספתא דכ"מ פ"ק ג כתובות פרק לד. ב"כ לה. סנ: נזיר יד: ד לקמן שם: יבמות מז. כ"כ קנ: שפרי פרשת כי תצא ה כתובות יג. ו לקמן שם. ז [כתובות יג.] ז יבמות לז. ח [ל"ל אליעזר וכן איתא ביבמות לז. וזה מוכרח מהא דאיתא לקמן שם. וכן ר' אליעזר אומר כותי וכו' ועי"ש תוס' ד"ה כותי וכו' וכן מוכרח עוד שם שם: והתנא ר' אליעזר אע"פ שנתלקו וכו' ושיטת ר' אליעזר כן שמוע מ"ש תוס' לקמן יד: ד"ה פשיטא] ט ל"ל מכלל י ל"ל ר' יהו

הכי קאמר כל האסורים לבא בקהל כהונה ומאי נינהו גיורת פחותה כו'. וא"ת אמאי לא פריך הא תנא ליה רישא דגר מותר בממזרת כדפריך לעיל וי"ל דלאו עיקר קושיא היא דפריך הא תנא ליה רישא אלא עיקרייה אאידך קושיא סמיך ר' יהודה

הכי קאמר. כלומר לעולם ר' יהודה אגר בממזרת קאי דשמא ליה לתי"ק דאיירי בה והאי בקהל דקאמרת קהל כהונה הוא דכהן אסור בגיורת ואפי' פחותה מבת ג' שניה דלאו בת ביאה היא ואין בה משום חשש זנות דכתיב (יחזקאל מד) כי אם בתולות מזרע בית ישראל: ודלא כר"ש. דאמר לקמן בפירקין (דף עח.) גיורת פחותה מבת ג' כפירש לכהונה וה"ק כל האסורין לבא בקהל כהונה ואמי ניהו דמרבי האי כללא יתר על הראשונים האסורין בקהל ישראל גיורת שפחותה מבת שלש שניה וכ"ש יתירה על בת שלש שניה מותרין הכך האסורין גיורות וממזרים ונתיני ושתוקי לבא זה בזה: ונוקמה בבת שלש. ולא בפחות ונימא דפחותה מותרת לכהן ובה לא איירי: א"כ. דבר"ש מיתוקמא דפחותה מותרת לכהונה והוא לא התיר לבא בממזרת אלא האסורין לבא בכהונה הוי משמע האי דפחותה אית ליה דאסורה לממזר: מצידה תברה. תשובתו מוכנת לגילו: אסורין לבא זה בזה. בתמיה היא בממזר וממזר בה והרי גיורת וכו' דכיון דקהל גריס לאו קהל הוא לא שבא פחותה ל"ש יתירה ועל כרחך תנא דידן מדשרי יתירה על בת ג' לא לממזר ש"מ אית ליה קהל גריס לא איקרי קהל: וכללא הוא. בתמיה דכל האסורין לכהן מותרין לממזר: ותו הא מותר אסור. מדלא התיר לבא בממזרת אלא האסורות לכהונה הא המותר בקהל כהונה אסור בממזרת: והרי גר כו'. כיון דאית ליה קהל גריס לא איקרי קהל: אלא אמר רב נתן. לא תימא כל האסורין דתקני לך אלמה לא"נ ותיקני לך גר מדוקיא אלא ה"ק ת"ק כל שבתו אסורה לכהונה ומאי ניהו דמוסיף האי כללא על האסורין לישראל גר שבשא גיורת וכר' אליעזר בן יעקב דאמר במתני' (לקמן דף עז.) גר שבשא גיורת בתו פסולה לכהונה מותרים לבא זה בזה הייני גר מותר בממזרת וממזר בו דאילו בגר שבשא ישראלית לא מצי לאוקמה דמאן שמעת ליה דאמר כהן אסור לישא בתו ר' יהודה דאמר במתני' (שם) בת גר זכר כבת אלל זכר ומדסיפא ר' יהודה דקתני ר' יהודה אוסר רישא לא ר' יהודה להכי מוקמי לה כר"א בן יעקב ושמעיה ר' יהודה לת"ק דאית ליה קהל גריס לא איקרי קהל ופליג עליה: כר' דוסתאי בר' יהודה. ס"ל לתנא דידן דאמר (שם) בנות ישראל מקום עסקם להגליס: ותו הא המותר. ליתא

מגיה ש"ר

מסורת הש"ס

א [יבמות פ: לקמן עח.] ב [בערוך ערך גר ה גרים בשם רבינו חננאל א"ב בצמדה תברה ע"ש] ג [יב. נזיר נז. לקמן עז.] ד [גפיל סד. נז. לקמן עז.] ה יבמות מט. ספרי פ' חלה ו יבמות שם. [תוספתא דנדה רפ"ו] ז יבמות שם. ח [ל"ל כל האסורין לבא בקהל שאין קדושין תופסין בהן בגון חייבי כריתות כו'. רש"ל]

מגיה ש"ר

מ מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל"ג סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף ח

מד ג מיי' שם פ"ו הל"ח סמג לאוין קיז טוש"ע אה"ע סימן ד סעיף יג

מה ג מיי' שם פי"ח הל"ג סמג לאוין קכא טוש"ע שם סי' ו סעיף ח וע"ש בכ"מ

הכי קאמר כל האסורים לבא בקהל כהונה [ח] מאי נינהו גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד ודלא [א] כר"ש בן יוחי מותרין לבא זה בזה ונוקמה בבת שלש שנים ויום אחד ואפי' לר"ש בן יוחי א"כ [ב] מצידה תברה אלא טעמא דבת שלש שנים ויום אחד הא פחותה מבת שלש שנים ויום אחד דמותרת לבא בקהל כהונה אסורה לבא זה בזה הרי פחותה מבת שלש שנים ויום אחד לר"ש בן יוחי דמותרת לבא בקהל כהונה ומותרות לבא זה בזה וכללא הוא דכל האסורים לבא בקהל כהונה מותרים לבא זה בזה והרי אלמנה וגרושה וחללה וזונה דאסורין לבא בקהל כהונה ואסורים לבא זה בזה ותו הא מותר אסור והרי גר שמותר בכהנת ומותר בממזרת אלא אמר רב נתן בר הושעיא ה"ק כל שכהן אסור לישא את בתו ומאי ניהו גר שנשא [ג] גיורת וכר' אליעזר בן יעקב מותרין לבא זה בזה וכללא הוא דכל שכהן אסור לישא את בתו מותרים לבא זה בזה הרי חלל שנשא בת ישראל דכהן אסור לישא בתו ואסורין נמי לבא זה בזה לא קשיא [ד] כר' דוסתאי בן יהודה והרי חלל שנשא חללה וכהן אסור לישא בתו ואסור נמי לבא זה בזה ותו הא מותר אסור והרי גר שנשא בת ישראל וכהן מותר לישא בתו ומותרין לבא זה בזה אלא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הכא ממזר מאחותו וממזר מאשת איש איכא בינייהו ת"ק סבר אפי' ממזר מאחותו נמי הוי ממזר ור' יהודה סבר מאשת איש הוי ממזר מאחותו לא הוי ממזר מאי קמ"ל [ה] תנינא איזהו ממזר כל שהוא (דברים כג) בלא יבא דברי ר' עקיבא שמעון התימני אומר כל שחייבין עליו כרת בידי שמים [ו] והלכה כדבריו ר' יהושע אומר כל שחייבין עליו מיתת ב"ד אלא אמר רבא בר עמוני ומואבי איכא בינייהו וה"ק כל האסורים לבא בקהל ומאי ניהו גר עמוני ומואבי מותרין לבא זה בזה אי הכי מאי ר' יהודה אוסר ה"ק אע"פ שרבי יהודה אוסר גר בממזרת הני מילי גר דראוי לבא בקהל אבל גר עמוני ומואבי דאין ראויין לבא בקהל לא ת"ר [ז] בן תשע שנים ויום אחד גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי כותי ונתין חלל וממזר שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל [פסלוה] [ז] ר' יוסי אומר כל שזרעו פסול פסול וכל שאין זרעו פסול אינו פסול רבן שמעון בן גמליאל אומר כל

כהן בתו אסור לבא באסורין: והרי גר שנשא בת ישראל כו'. וחוזר לבא בממזרת דשמא אמר קהל גריס לאו קהל הוא: ממזר מאחותו. כריתות: ממזר מאשת איש. מיתות: איכא בינייהו. לאו בגר מיפלגו אלא דקסבר אפי' ממזר מחייבי כריתות וה"ק כל האולדים מאיסורי ערוה ממזרים הם ומותרים לבא זה בזה הייבי מיתות בבני חייבי כריתות כגון ה"א דכולן ממזרים הם ור' יהודה אוסר לבא חייבי כריתות בבני חייבי מיתות דקסבר אין ממזר אלא מחייבי מיתות וטעמא מפורש ביבמות (דף מט.): תנינא. פלוגתא אחריתי במתני' בתנאי אחרינא ולמה ליה לרבי למיתני לתרתי בבי ניתני חדא לגמרי ר' יהושע וכן היה ר' יהודה אומר כדבריו: שהוא בלא יבא. אע"פ שאינו אלא בלאו הולך ממזר: כל שחייבין. על אותה בעלה כרת בידי שמים: כל שחייבין עליו מיתת ב"ד. אבל חייבי כריתות לא וטעמא דכולהו מפרש ביבמות (שם) זה בזה. הם בממזרים וממזרים בהם: אי הכי אמאי ר' יהודה אוסר. הני ודאי לא איקרי קהל דהא לא חזו לבא בקהל: ה"ק כלומר וכולה חד תנא הוא: בן ט' שנים ויום אחד. הוא גר עמוני וכו' דבכי האי זימנא חזי לבעלה: פסלוה. לכהנת מן התורה ומן הכהונה ולוים וישראלית מלינשא טוד לכהן: כר שזרעו פסול. מן הכהונה פוסל את אשתו מן הכהונה ולקמן מפרש מאי בינייהו:

כל

כל שאתה נושא בתו. לכהן קאמר ולקמן מפרש: מצרי שני איכא בינייהו. לתנא קמא כל מצרי סתם האסור בקהל קאמר ואפי' שני ומיסו שניהם לאו מצרי קרי ליה דישראל מעליא הוא: מכהן גדול באלמנה. שמצינו שמחללים בביאתו כדילפינן לה לקמן י (דף עז.) מלא יחלל שני חילולין במשמע מדלא כתיב לא יחל אחד לה ואחד לזרעו ופוסל את אחם בביאתו: אף כל כו'. ומצרי שני ביאתו בעבירה הוי: גר עמוני ומואבי איכא בינייהו. לרבי יוסי פוסל דהא ים מזרעו אסור פסול שהזכרים אסורים איסור עולם ולרבי שמעון הואיל ובתו כשרה דעמוני ולא עמונית אלמנתו נמי כשרה: מה כהן גדול באלמנה שזרעו ממנו פסול. חלל: אלמנת עיסה. בכתובות (דף יד.) מפרש אלמנת ספק חלל שהיתה מעורבת בספקות בעלה היה ספק והיא באה מכחו דהויא לה ספק ספיקא: למעוטי אלמנת עיסה. דהואיל דאי אתה נושא בתו אמא חלל היה ותנן (לקמן עז.) בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם אי אתה נושא אלמנתו: ספק ספיקא. בעלה היה ספק והיא באה מכחו לרשפל: הלל שונה. משנה אחת בברייתא עשרה יוחסין כו' וכל האסורין שבהם מותרין לבא זה בזה: ארוסה שעיברה. ואין ידוע אם ממרוס אם מאיש אחר: הולד שתוקי. אמא ממרוס וכשר אמא מאחר ופסול: ורב אמר הולד ממזר. ודאי דאמרי' מרובא דעלמא הוא והכל פסולין אלא אלמא לרב ספק בודאי מטו ליה כתנא קמא דאמר ספיקן בודאן מותר: דאי איתמר בהא. גבי שתוקי דמתניתין הבא מן הפנויה: בההוא קאמר רב. הלכה כרבי אליעזר דאסור בממזרת משום דרובא הוי כשרים אלא והא דאסור בבת ישראל משום דשתוקי הוא: מדין כהונה. אם היה הארוס כהן: מי ידעינן אבוה מנו. דניפוק נכסי מאבא יורשי של הארוס ויתיב להאי: דתפיס. נכסי הארוס מאמת ואמר אבי היה ואשמעינן שמואל דמפקינן להו מיניה: ס"ג תניא וכן רבי אליעזר אומר כו': עשאוהו כגר לאחר עשרה דורות. לפי שבתייסנו בישראל וגרלון בישראל ואסור בפסולות לקהל אמא יאמרו ישראל בת פסולה: התם. גבי גר וממזרת: גר ישן. והרוחה אינו מכירו לפיס דסבור שהוא ישראל הבא מישראלית: והממזרת חדשה. כלומר ידועה ומיכרת לממזרת: אמרי ישראל נסיב ממזרת. הרוחה אומר ישראל הוא ממזרת: אידי ואידי כהדדי הוא. ואי גרים ישנים הם המחזיקין את זה בכשרות מהזיקין גם את זו בכשרות:

ר'

ישא כותית מאי טעמא אמר רב יוסף עשאוהו כגר לאחר עשרה דורות דתניא גר עד עשרה דורות מותר בממזרת מכאן ואילך אסור בממזרת ג ויש אומרים עד שישתקע שם עבודת כוכבים ממנו א"ל אביי מי דמי התם גר ישן וממזרת חדשה אמרי בר ישראל הוא דקא נסיב ממזרת הבא אידי ואידי כי הדדי נינהו אלא כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר סבר לה כרבי ישמעאל

ורבי

כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאי אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו א מאי איכא בין תנא קמא ובין ר' יוסי א"ר יוחנן מצרי שני איכא בינייהו ושניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה דתנא קמא סבר כי כהן גדול באלמנה מה כהן גדול באלמנה שביאתו בעבירה ופוסל בה אף כל שביאתו בעבירה פוסל ורבי יוסי סבר כי כ"ג באלמנה מה כ"ג באלמנה שזרעו פסול ופוסל אף כל שזרעו פסול פוסל לאפוקי מצרי שני שאין זרעו פסול דאמר קרא (דברים כג) בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה' רשב"ג אומר כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאי אתה נושא את בתו אי אתה נושא אלמנתו מאי איכא בין ר' יוסי לרשב"ג אמר עולא גר עמוני ומואבי איכא בינייהו ושניהם לא למדוה אלא מכהן גדול באלמנה דר' יוסי סבר כי כ"ג באלמנה מה כהן גדול באלמנה שזרעו פסול ופוסל אף כל שזרעו פסול פוסל ורשב"ג ככהן גדול באלמנה מה כ"ג באלמנה שכל זרעו פסול אף כל שכל זרעו פסול אפי' נקבות לאפוקי גר עמוני ומואבי דנקבות הוו כשרות לבא בקהל ב דאמר מר עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית א"ר חסדא ג הכל מודים באלמנת עיסה שפסולה לכהונה מזון מיקל בהני תנאי רבן שמעון בן גמליאל וקאמר כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאי אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו למעוטי מאי למעוטי אלמנת עיסה שפסולה לכהונה לאפוקי מדהני תנאי ג דתנן העיד רבי יהושע ור' יהודה בן בתירא על אלמנת עיסה שבשירה לכהונה מ"ט הוי ספק ספיקא וספק ספיקא לקולא: ודאן בודאן מותר: ד אמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי ה אליעזר כי אמריתה קמיה דשמואל אמר לי הלל שונה עשרה יוחסים עלו מבבל וכולם מותרים לבא זה בזה ואת אמרת הלכה כרבי ו אליעזר ורמי דרב אדרב ורמי דשמואל אדשמואל דאיתמר ז ארוסה שעיברה רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוקי רב אמר הולד ממזר ומותר בממזרת ושמואל אמר ח הולד שתוקי ואסור בממזרת איפוך רב אמר הולד שתוקי ושמואל אמר הולד ממזר תרתי למה לי צריכא דאי איתמר בהא בהא קאמר רב משום דרוב כשרים אצלה אבל התם דרוב פסולים אצלה אימא מודי לשמואל ואי איתמר בהך בהא קאמר רב משום דאיכא למיתלה בארוס אבל בהא אימא מודי לשמואל צריכא ואי בעית אימא לעולם לא תיפוך ומאי ממזר דקאמר רב לאו מותר בממזרת אלא דאסור בבת ישראל ושמואל אמר הולד שתוקי דאסור בבת ישראל אי הכי היינו דרב אלא מאי שתוקי שמשתקין אותו מדין כהונה פשיטא השתא מדין ישראל משתקינן ליה מדין כהונה מיבעי אלא מאי שתוקי שמשתקין אותו מנכסי אביו פשיטא מי ידעינן אבוה מנו לא צריכא דתפס ואי בעית אימא מאי שתוקי בדוקי שבודקים את אמו ואומרת לכשר נבעלתי נאמנת כמאן כר"ג האמר שמואל חדא זימנא ט דתנן היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא ר"ג ורבי אליעזר אומרים נאמנת רבי יהושע אומר אינה נאמנת ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר"ג צריכא דאי מהתם הוה אמינא התם רוב כשירים אצלה אבל הכא דרוב פסולים אצלה אימא לא צריכא תניא וכן רבי אלעזר י אומר כותי לא

ולשניהם לא למדוה אלא מכ"ג בהלמנה. וא"ת מאי קאמר דלמדוה מכ"ג והא עיקר דרשה נפקא לן בפרק אלמנה לכה"ג (יבמות דף סח.) מכי תהיה לאיש זר דכיון שנבעלה לפסול לכה"ג טור ס"ע סימן כ שעיף ה ופטור סימן ז

מז

ב מיי' סס פט"ו הלכה יח סמג לא"ין קכא טוש"ע אה"ע סי' ד סעי' ב

מח

ג מיי' סס הל' ח טוש"ע סס תקיף כב

מסורת הש"ס

א יבמות סט. ב ג"ז סס סוס"ב. ג כתובות יד. עדיות פרק בתרא מ"ג ד יבמות לו. ה [ל"ל אליעזר] ו [ל"ל אליעזר] ז יבמות סט: ח כתובות יב. עז. לעיל עה. ט תוספתא דקידושין פ"ה ה"ו [ל"ל רב"ל] וכרש"י נדה סט:

כ [כותי' מוט:] ל [ל"ל אליעזר]

עין משפט גר מצוה

מו

א מיי' פ"ט מהל' א"ב הל' כו סמג לא"ין קכב טור ש"ע אה"ע סימן כ סעיף ה ופטור סימן ז

ורבי ישמעאל סבר לה כר"ע דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. האריך בקונטרס ולריך פירוש לפירושו מהו האיסור וכ"ל דהיינו מחשבה דילמא ממזר בן ישראל ישא כותית שהיא עובדת כוכבים גמורה שהיא מכותי וכותית והוא עובדת כוכבים וגמורה מאחר דכותיה גירי אריות הן ונמצא שממזר לוקח עובדת כוכבים וא"ת אמאי איצטריך למימר דקסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר לימא הולד כשר וכ"ש דאיכא למיחש טפי שלא תנשא לעובד כוכבים ו ושמא יש לומר אם הולד כשר א"כ הוא הולך אחר העובד כוכבים כדאמר בס"פ דלעיל (דף סז:) ואיכא למיחש לכך אם תנשא לעובד כוכבים אבל השתא דקסבר הולד ממזר א"כ הולך אחר אמו ואיכא למיחש טפי שלא תנשא לעובד כוכבים אי נמי דע"כ סבר ר"א הולד ממזר מדפשיט כותי במתני' בהדי ספיקות דהיינו ספק ממזרת מיהו קשה לפי' הקונטרס דמשמע דכשום ענין כותי לא ישא כותית ולפירושו אם מקבלים עליהם גירות נמור ליכא למיחש למידי שהרי גר מותר בממזרת לכך נראה לר"י לפרש דכי היכי דבנות ישראל נטמעו בהן ה"נ נטמעו בהן בני ישראל וכיון דקסבר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר איכא למיחש שמא אחד מהן ישראל גמור שנולד מישראל וישראלית והאחד שמא ממזר הוא מעובד כוכבים שבא על בת ישראל וא"ת היכא אשכחן דקסבר ר"ע עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר לא אשכחן בשום דוכתא אלא משום דאמר (יבמות דף מט.) יש ממזר מחייבי לאוין בשלמא עבד אית ביה לאו אלא יהיה קדש (דברים כג) אלא עובד כוכבים היכן מצינו לאו בביאתו אדרבה ב"ד של שם גזרו עליו דכתיב (בראשית לח) הוציאוה ותשרף ואין סברא לומר דעשה מיהא איכא ביה מההוא קרא דהוציאוה ותשרף וכדר' יאשיה דאמר (לעיל דף סח.) מן הכל היה עושה ר' עקיבא ממזרים ואפי' מחייבי עשה אין סברא לומר כן דכר' יאשיה קאמר מאחר שאינו מפורש ואי משום דכתיב (דברים ז) כתך לא תתן לבנו וכתו לא תקח לבנך היינו אזהרה לתפיסת קידושין אבל אזהרתו לביאתו לא אמצינן ולריך לומר דכיון דאין קידושין תופסין בהן הוי ממזר

ר' אלעזר. דאמר כותי לא ישא כותית סבר לה כר' ישמעאל כו' לא איתפרש היכא איתמר לא במשנה ולא בברייתא אלא משמעתא דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי דאמרי לקמן שלש מחלוקות בדבר: גירי אריות הן. והרי הן כשאר עובדי כוכבים שנשאו בנות ישראל: ור' ישמעאל סבר לה כר' עקיבא כו'. דהא חייבי לאוין הן הילכך כותי לא ישא כותית דתרוייהו ספיקי ממזרים סס דים לומר בכל אחד מהם הוא בא מישראלית הניחא לעובד כוכבים והרי הוא ממזר וזו באה מכותי וכותית מעולם אי נמי איפכא: אלמנה וגרושה. וכבה אל בית אביה מי שיש לו אלמנות וגרושין בה שיש לו קידושין הוא דאינו פוסלה בביאתו מלשון: השתא ממזר הוי. הולד: מיפסיל בביאה מיבעיא. ולמה לי האי קרא אלא אין הולד ממזר מ"ל ואע"ג דלא תפסי ליה בה קידושין והא דתנן (לעיל דף סו:) כל שאין לה עליו קידושין הולד ממזר דוקא בים לה ולו קידושין ע"י אחריס דומיא דאשת אב דכתיב לא יבא ממזר גביה: אע"פ שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות. שב"ש אומרים לרת עדות מתיבמת וב"ה אוסרים ליבם אלא תינשא לשוק בלא הליצה בפ"ק דיבמות (דף יג.): מודים זה לזה שאין ממזר כו'. ובני העושים כב"ם ממזרים לבית הלל הן דהוו להו בני אבא אחת אח שלא אמקום מלוס שהיא בכרת אבל בני העושים כבית הלל לב"ם אין ממזרים לפי שהן בני חייבי לאוין שנשאה ביבמת לשוק בלא חליצה: שלש מחלוקות בדבר. בכותים וכהנים האמורים בקרא שנטמעו בהם: בדכתיב ויעשו להם מקצותם כהני במות. בספר מלכים (ב יז) גבי כותיים בגלות סנחריב שהגלה הבבליים בימי הושע בן אלה: מן הקוצים. לשון קוץ שהיא פסולה. לשון אחר מוקלין הן מן העם לפסול:

ורבי ישמעאל סבר לה כר' עקיבא ר' אלעזר סבר לה פרבי ישמעאל [א] דאמר כותים גירי אריות הם ור' ישמעאל סבר לה כר' עקיבא דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ומי סבר לה ר' ישמעאל כר"ע והאמר רבי יוחנן משום ר' ישמעאל ב [ב] מנין לעובד כוכבים ועבד שבאו על הכהנת ועל הלויה ועל בת ישראל שפסלוה שנאמר (ויקרא כב) ובת כהן כי תהיה אלמנה וגרושה וזרע אין לה מי שיש לו אלמנות וגרושין יצא עובד כוכבים ועבד שאין לו אלמנות וגרושין ואי ס"ד סבר לה כר"ע השתא ממזר הוי מיפסל בביאתו מיבעיא אלא ר' אלעזר סבר לה כר' ישמעאל דאמר כותים גירי אריות וסבר לה כר' עקיבא דאמר עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר ומי סבר לה רבי אלעזר כרבי עקיבא [ג] והאמר ר' אלעזר אף על פי שנחלקו ב"ש וב"ה בצרות מודים שאין ממזר אלא ממי שאיסורו איסור ערוה וענוש כרת אלא כי אתא רבין אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן ואמרי לה אמר ר' אבא בר זבדא אמר רבי חנינא ואמרי לה אמר ר' יעקב בר אידי אמר רבי יהושע בן לוי [ד] שלש מחלוקות בדבר ר' ישמעאל סבר כותים גירי אריות הן וכהנים שנטמעו בהם כהנים פסולים היו שנאמר (מלכים ב יז) ויעשו להם מקצותם כהני במות ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מן הקוצים שבעם ומשום הכי פסלינהו ור"ע סבר כותים גירי אמת הן וכהנים שנטמעו בהן כהנים כשרים היו שנאמר ויעשו להם מקצותם כהני במות ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מן [ה] הבחירים שבעם ואלא מפני מה אסרום מפני שהיו מייבמים את הארוסות

ופוטרים

מסורת השס

א סנהדרין פה: חולין ג: נדה יז: כ"ק לה: יבמות כד: ע"ש ב יבמות מה. ע"ש סח: סוטה כו: . יבמות יד. [תוספתא יבמות פ"ח] ד [לעיל כג. וש"נ] ה ס"א הקצינו' ו ע' נמרא"ש

מ"מ מיי' פי"ח מאלסו' איסורי ביאה הל"ב עוי' ע"ש אה"ע סי' ו סעיף ח

מלת

ופוטרין את הנשואות. מן סחלילה ולכ"ע כלי חייבי לאוין ממזרים הם: החוצה. סהילוכם שלא ככנסה עדיין לרשות סבעל לכשולין: ויש אומרים. היינו רבי אליעזר: לפי שאין בקיאין. אסרוס ולקמן מפרש לענין יוחסין מאי בקיאין איכא הלכך לרבי אליעזר כותי לא

ופוטרים את הנשואות מאי דרשי (דברים כב) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר הך דיתבה חוצה היא לא תהיה לאיש זר אבל הך דלא יתבה חוצה תהיה לאיש זר ור"ע לטעמיה דאמר יש ממזר מחייבי לאוין ויש אומרים לפי שאין בקיאין בדקדוקי מצות מאן [א] יש אומרים אמר רב אידי בר אבין רבי אליעזר היא [ב] דתניא מצת כותי מותרת ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח ורבי אליעזר אוסר לפי שאין בקיאים בדקדוקי מצות ר"ש בן גמליאל אומר [ג] כל מצוה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל ואלא הכא מאי אין בקיאין לפי שאין בקיאין בתורת קידושין וגירושין אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה ממזר מאחותו וממזר מאשת אח נתערבו בהם מאי קמ"ל יש ממזר מחייבי כריתות ניתני חדא [ד] מעשה שהיה כך היה ורבא אמר [ה] עבד ושפחה נתערבו בהן איסורא משום מאי משום שפחה ניתני חדא מעשה שהיה כך היה: **מתני'** [ו] הנושא אשה כהנת צריך לבדוק אחריה ארבע אמהות שהן שמנה אמה ואם אמה ואם אבי אמה ואמה ואם אביה ואמה ואם אבי אביה ואמה [ז] לויה וישראלית מוסיפין עליהן עוד אחת [ח] אין [ט] בודקין לא מן המזבח ולמעלה ולא מן הדוכן ולמעלה ולא מן הסנהדרין ולמעלה וכל שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים וגבאי צדקה משיאין לכהונה ואין צריך לבדוק אחריהן רבי יוסי אומר אף מי שהיה חתום עד בערכי הישנה של ציפורי רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר אף מי שהיה מוכתב באסטרטיא של מלך: **גמ'** מאי שנא בנשי בדקינן ומאי שנא בגברי לא בדקו נשי דכי מינצו בהדי הדדי בעריות הוא דמינצו ואם איתא דאיכא מילתא לא אית ליה קלא [י] גברי דכי מינצו בהדי הדדי ביוחסין הוא דמינצי אם איתא דאיכא מילתא אית ליה קלא ואיהי נמי תבדוק ביה בדידיה מסייע ליה לרב [יא] דאמר רב יהודה אמר רב [יב] לא הוזהרו כשרות לינשא לפסולים רב אדא בר אהבה תני ד' אמהות שהם שש עשרה בשלמא לרב אדא בר אהבה

מצת כותי מותרת. פי' מותרת לאכלה בפסח ואין בה משום חמצא דחימוץ ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח בלילי יו"ט ראשון שמכילתה חובה ולא הויא כקמחין ובצקות של עובדי כוכבים דקיימא לן (פסחים דף מ.) דאדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל כזית מצה באחרונה וא"ת והא אמרי' (בפרקי דר"א פל"ח) כל האוכל פת כותי כאילו אוכל חזיר וי"ל היינו דוקא פת שהכותי לם ועושה בביתו אבל העיסה שהכותי עושה בביתו של ישראל מותר וגראה הא דקאמר ואדם יוצא בה ידי חובתו היינו דוקא שגם הכותי יאכל ממנה דאל"כ לא יצא ידי חובתו דהא לית להו לבני עור לא תתן מכשול: **הנושא** אשה כהנת. פי' כהן שבא ליקח אשה כהנת וקאמר דצריך לבדוק משום שאנו רוצים שבנה ישמש ע"ג המזבח אבל אין לפרש דמיירי בישראל הבא ליקח אשה כהנת ורוצה שיהא בנה כשר לכהונה דא"כ אמאי נקט כהנת אפילו היתה הלכה נמי הוי בנה כשר לכהונה דבני ישראל מקוה טהרה לחללות:

צריך שיבדוק אחריה ארבע אמהות. פי' בקונטרס בודקין משום חשש דממזרות ולא נסירא מדפריך גמ' ואיהי נמי תבדוק בדידיה ומשני לא הוזהרו כשרות ליגשא לפסולים ומאי קאמר הא הוזהרו ליגשא לממזרים דהא אפילו [מאן] דאמר לא הוזהרו היינו דוקא ליגשא אחלל קאמר אבל לממזרים לא לכך צריך לומר דחששא דמתני' הוא משום חללות אבל משום ממזרות לא שייך חששא כלל י דמכירין ישראל ממזרים שביניהם ומיהו תימה הא קתני לויה וישראלית מוסיפין עוד אחת ואי לא בדקי אלא בפסול חללות לויה וישראלית אמאי צריכין בדיקה כיון דאכוה לוי או ישראל אי אפשר בשום ענין להיות בה פסול חללה שהרי לכ"ע בני ישראל מקוה טהרה לחללות וא"כ ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה וי"ל דעיקר הבדיקה ותקנה משום פסול חללות ואגב בדיקה דחללות בדקי נמי היכא דלא שייך אלא פסול ממזרות כגון לויה וישראלית אבל גבי איהי דליכא פסול חללות דלא הוזהרו כשרות ליגשא לפסולין לא צריך לבדוק משום ממזרות ור"ת כתב בספר איסר דהא דצריך לבדוק היינו דוקא להכשיר בניהם לעבודה אי נמי להכשיר עצמו לעבודה אבל להאכילו בתרומה א"ל בדיקה כדאמר פ' האשה שנתארמלה (כתובות דף כד.) אני כהן וחבירי כהן נאמן להאכילו בתרומה ואין נאמן להטיאו אשה:

מסורת השס

א [עמ"ס חוס' כ"ב לג: ד"ה מאן]
ב מולין ד. גיטין י. [תוספתא פסחים פ"ב] ג ג"ז בס ברכות מז: ד [שירוכין סה: וש"נ] ה עי' חוס' בכ"ק לח: ד"ה ועל הכותית] ו פ"א לויים וישראלים ז פסחים נ: ח לעיל עג. יבמות פד: פה.] ט [ס"א איתחזק] י [כתובות יד:]

מוקים

לא מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה יח סמג לא"ן קכב עוש"ע אה"ע סי' כ סעי' ג

נא ב מיי' פס פ"ב הלכה כ

נב ג מיי' פי"ע פס הלכה כ

נג ד מיי' פס הל' כא עוש"ע אה"ע סי' ז סעיף כב [פי' כ סעי' ג]

מוקי

נר
א מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הל"ט טוש"ע אה"ע סי' ב סעי' ג
נה
ב מיי' שם הל' יז טוש"ע אה"ע שם ס"ב
נו
ג מיי' שם הל' יח טוש"ע אה"ע שם
נז
ד מיי' פ"ב מהל' סנהדרין הלכה ו סמג עשין לז
נח
ה מיי' שם הל' ח [סמג שם]
נט
ו מיי' שם הל"ט סמג שם טוש"ע ח"מ סימן ז סעיף ב
ס
ז מיי' פ"ז מה' מתנות עניים הל"י טוש"ע יו"ד סי' רמח סעיף ב
סא
ח ע מיי' פ"ח מהל' מלכים הלכה ד סמג עשין קיד קטו

מסורת הש"ס
א [לעיל עב:] ב [מדות פ"ה מ"ד ע"ס] ג יבמות דף קלז. סנהדרין יז. ד סוטה ד: ע"ש ה [בסנהדרין וכסוכות סס איתא אלא אר"ג בר יצחק וכל"ל] ו סנהדרין לו: [נדה מט:] ז [בב"ב נב: ז"ל הרשב"ם ד"ה בקידושין דכי לוי בתוספתא דמסכת קדושין ספיר לוי כמו ספיר ר' מאיר ור' אושעיא עכ"ל] ח ב"ב מ: ט [נר"ן איתא שרירותא] י וכס"ל [שרירותא] כ יבמות מה: קכ: ל ע"ז מד. מ סנהדרין כח. ע"ש ודף מט. ע"ש נ דיבור זה שייך לעיל ע"ל במשנה ס [ל"ל דמשימות דקרא קא יליף

אין בודקין מן המזבח ולמעלה בו'. וז"ת אמאי לא קתני אין בודקין מסטרות ולמעלה דהא אמרינן בפ"ב דכתובות (דף כד:) מעלים משטרות ליוחסין וי"ל דאין זה רבותא דהא עדות מעליא הוא וז"ת ניתני נמי אין בודקין מנסיאות כפים ולמעלה ומתרומה ולמעלה כדאמר בפ' ב' דכתובות (שם) מעלין מתרומה ליוחסין ויש לומר דנס זה אינו רבותא כיון דלא שייך אלא בכהנים אבל הא [דתנן] אין בודקין מן המזבח ולמעלה רבותא הוא דמיירי אפילו בעבודות הכשרות בזרים כגון שחיטה או הפשט אע"ג דשחיטה כשרה בנשים ובעבדים היינו דיעבד אבל לכתחילה לא עבדי כי אם כשרים מיוחסין צ:

והקל מעליך ונשאו אתך. ה"ג רש"י וא"ג במשא העם שהרי נבי שכינה כתיב כן והאי קרא דהכא כתיב ביתרו ולא כתיב ביה במשא העם:

וכ"ת מוקים לה בלויה ובת ישראל אלא מתניתא נימא פלינא לא מאי עוד אחת זוג אחת אמר רב יהודה א"ר זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות איני והאמר רב חמא בר גוריא אמר רב משנתינו כשקורא עליו ערער מאן דמתני הא לא מתני הא איכא דאמרי אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות אמר רב חמא בר גוריא אמר רב אם קורא עליו ערער צריך לבדוק אחריה: אין בודקין מן המזבח ולמעלה: מ"ט אי לאו דבדקוה לא הוו מסקי ליה: ולא מן הדוכן ולמעלה: מאי טעמא דאמר מר ששם היו יושבים מייחסי כהונה ומייחסי לויה: ולא מסנהדרין ולמעלה: מאי טעמא דתני רב יוסף כשם שב"ד מנוקין בצדק כך מנוקין מכל מום אמר מרימר מאי קראה (שיר ד) כולך יפה רעיתי ומום אין בך אימא מומא ממש אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא (במדבר יא) והתיצבו שם עמך עמך בדומים לך ודלמא משום שכינה אמר רב נחמן א"ק (שמות יח) והקל מעליך ונשאו אתך בדומים לך: כל מי שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים: למימרא דלא מוקמינן מפסולים ורמינהו הכל כשרים לדון דיני ממונות ואין הכל כשרים לדון דיני נפשות והוינן בה הכל לאיתויי מאי ואמר רב יהודה לאיתויי ממזר אמר אביי בירושלים וכן תני רב שמעון בר זירא בקידושי דבי לוי בירושלים: וגבאי צדקה משיאים: מ"ט כיון דמנצו בהדי אינשי דאמר מר חזמשכנים על הצדקה ואפילו בערב שבת ואם איתא דאיכא אית ליה קלא אושפזיכניה דרב אדא בר אהבה גיורא הוה והוה קא מנצי איהו ורב ביבי מר אמר אנא עבידנא שרירותא דמתא ומר אמר אנא עבידנא שרירותא דמתא אתו לקמיה דרב יוסף אמר להו תנינא (דברים יז) שום תשים עליך מלך מקרב אחיך כל משימות שאתה משים לא יהיה אלא מקרב אחיך אמר ליה רב אדא בר אהבה ואפילו אמו מישראל אמר ליה אמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה הלכך רב ביבי דגברא רבא הוא ליעיין במילי דשמיא ומר ליעיין במילי דמתא אמר אביי הלכך מאן דמשרי צורבא מדרבנן באושפיזיכניה לאשרי כרב אדא בר אהבה דידע למהפיך ליה בזכותיה רבי זירא מטפל בהו רבה בר אבוה מטפל בהו במערבא אפי' ריש כורי לא מוקמי מינייהו בנהרדעא אפי' ריש גרגותא לא מוקמי מינייהו: רבי יוסי אומר אף מי שהיה וכו': מאי טעמא דייקי ומחתמי: רבי חנינא בן אנטיגנוס וכו': אמר רב יהודה אמר שמואל בחיילות של בית דוד אמר רב יוסף מאי קרא (ד"ה א ז) והתיחשם בצבא במלחמה וטעמא מאי אמר רב יהודה אמר רב כדי שתהא זכותן וזכות אבותם מסייעתן והאיכא (ש"ב כג) צלק העמוני מאי לאו דאתי מעמון לא דיתיב בעמון והאיכא (שם) אוריה החתי מאי לאו דאתי מחת לא דיתיב בחת והאיכא (שם טו) אתי הגיתי וכי תימא ה"נ דיתיב בגת והא אמר רב נחמן אתי הגיתי בא ובטלה ועוד אמר רב יהודה אמר רב ארבע מאות ילדים היו לו לדוד וכולם בני יפת תואר היו וכולם מסתפרים קומי ומגדלים בלורית והן הן בעלי אגרופים של בית דוד דאזלי לבעותי עלמא: בראשי גייסות

מתני'

מוקים לה בלויה ובת ישראל אלא מתניתא נימא פלינא לא מאי עוד אחת זוג אחת אמר רב יהודה א"ר זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות איני והאמר רב חמא בר גוריא אמר רב משנתינו כשקורא עליו ערער מאן דמתני הא לא מתני הא איכא דאמרי אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר' מאיר אבל חכמים אומרים כל משפחות בחזקת כשרות הן עומדות אמר רב חמא בר גוריא אמר רב אם קורא עליו ערער צריך לבדוק אחריה: אין בודקין מן המזבח ולמעלה: מ"ט אי לאו דבדקוה לא הוו מסקי ליה: ולא מן הדוכן ולמעלה: מאי טעמא דאמר מר ששם היו יושבים מייחסי כהונה ומייחסי לויה: ולא מסנהדרין ולמעלה: מאי טעמא דתני רב יוסף כשם שב"ד מנוקין בצדק כך מנוקין מכל מום אמר מרימר מאי קראה (שיר ד) כולך יפה רעיתי ומום אין בך אימא מומא ממש אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא (במדבר יא) והתיצבו שם עמך עמך בדומים לך ודלמא משום שכינה אמר רב נחמן א"ק (שמות יח) והקל מעליך ונשאו אתך בדומים לך: כל מי שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים: למימרא דלא מוקמינן מפסולים ורמינהו הכל כשרים לדון דיני ממונות ואין הכל כשרים לדון דיני נפשות והוינן בה הכל לאיתויי מאי ואמר רב יהודה לאיתויי ממזר אמר אביי בירושלים וכן תני רב שמעון בר זירא בקידושי דבי לוי בירושלים: וגבאי צדקה משיאים: מ"ט כיון דמנצו בהדי אינשי דאמר מר חזמשכנים על הצדקה ואפילו בערב שבת ואם איתא דאיכא אית ליה קלא אושפזיכניה דרב אדא בר אהבה גיורא הוה והוה קא מנצי איהו ורב ביבי מר אמר אנא עבידנא שרירותא דמתא ומר אמר אנא עבידנא שרירותא דמתא אתו לקמיה דרב יוסף אמר להו תנינא (דברים יז) שום תשים עליך מלך מקרב אחיך כל משימות שאתה משים לא יהיה אלא מקרב אחיך אמר ליה רב אדא בר אהבה ואפילו אמו מישראל אמר ליה אמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה הלכך רב ביבי דגברא רבא הוא ליעיין במילי דשמיא ומר ליעיין במילי דמתא אמר אביי הלכך מאן דמשרי צורבא מדרבנן באושפיזיכניה לאשרי כרב אדא בר אהבה דידע למהפיך ליה בזכותיה רבי זירא מטפל בהו רבה בר אבוה מטפל בהו במערבא אפי' ריש כורי לא מוקמי מינייהו בנהרדעא אפי' ריש גרגותא לא מוקמי מינייהו: רבי יוסי אומר אף מי שהיה וכו': מאי טעמא דייקי ומחתמי: רבי חנינא בן אנטיגנוס וכו': אמר רב יהודה אמר שמואל בחיילות של בית דוד אמר רב יוסף מאי קרא (ד"ה א ז) והתיחשם בצבא במלחמה וטעמא מאי אמר רב יהודה אמר רב כדי שתהא זכותן וזכות אבותם מסייעתן והאיכא (ש"ב כג) צלק העמוני מאי לאו דאתי מעמון לא דיתיב בעמון והאיכא (שם) אוריה החתי מאי לאו דאתי מחת לא דיתיב בחת והאיכא (שם טו) אתי הגיתי וכי תימא ה"נ דיתיב בגת והא אמר רב נחמן אתי הגיתי בא ובטלה ועוד אמר רב יהודה אמר רב ארבע מאות ילדים היו לו לדוד וכולם בני יפת תואר היו וכולם מסתפרים קומי ומגדלים בלורית והן הן בעלי אגרופים של בית דוד דאזלי לבעותי עלמא: בראשי גייסות ואבותם במלחמה: ותו ליכא ל"ג: צלק העמוני. בראשי גבורים אשר לדוד ומש: דאתי מעמון. ונתגייר אלמא לא סקפיד על הגרים: והא אשר רב נחמן. במס' עבודה זרה (דף מד.) בא אתי הגיתי שהיה עובד כוכבים ובמלא לעבודת כוכבים של עטרת מלכם והוא שם שיקוץ עמונים: ילדים. בהורים היו לדוד בחיילותיו ולא היו בניו: בני יפת תואר. נשים שלקחו אנשי ישראל במלחמה כדכתיב (דברים כא) והבאתה אל תוך ביתך ומתוך כך היו מהגים כמשפטי העובדי כוכבים: מספרי קומי ומגדלי בלורית. מאחורי ערפם: לבעותי עלמא. אבל לא היו יורדין בתוך המלחמה עם ישראל:

מתני'

מוקי לה בלויה ובת ישראל. כדקתני מתניתין מוסיפין עליהן עוד אחת: מי לימא פלינא. אמתניתין: מאי מוסיפין עוד אחת. דקתני מתני': זוג אחת. אתי אמסות: זו דברי ר"מ. אתם מתניתין דמלריך בדיקה: כשקרא עליו ערער. אל בדיקה אלא אם קראו עליה אני עדים אמך אל פסול ולא אמעידים עדות נמורה אלא ילאת קול וכיון דקרא עליה ערער אמאי פליגי רבנן: מאן דמתני הא. מאמיה דרב: לא מתני הא. ואמורלאי ניהו רב יהודה ורב חמא אליבא דרב: צריך לבדוק אחריה. אפי' לרבנן: ששם היו יושבים. בלשכת הגזית היו יושבים סנהדרין מתמיד של אחר עד תמיד של בין הערבים ומייחסים את הכהנים והלויים להבדיל פסולים מן העבודה ומן הדוכן: מבל מום. פסול יוחסין ובסנהדרין קאמר או גדולה או קטנה אבל דיינין בעלמא לא כדלקמן: עמך. מיוחסין כמותך: ודלמא משום שכינה. סנהדרין שבאותה שעה סולרכו להיות מיוחסין מטום שכינה על שם נבואה ולאפוקי שם כדכתיב (במדבר יא) ואצלתי מן הרוח וגו' אבל סנהדרין שהן לדון כגון סנהדרי דיתרו מותן מטם לא: ונשאו אתך. גרסינן ולא גרס במשא העם אלא אסנהדרין דיתרו קאי והקל מעליך ונשאו אתך: ג שוטרי הרבים. דיינין בעלמא שאינן ממנין עשריס ושלש של סנהדרי קטנה: בירושלים. היו מקפידין על כל דייניהם לייחסן: ממשכנין. נוטלים משכונות על לדקה שיפסקו עליו ואינו נותנן: ואפי' בערב שבת. שהאדם טרוד ומתוך כך מריבין עמהן ומבזין אותן: כל משימות. מריבויא ם דמשמעות דקרא קא יליף מטום תשים מקרב אחיך אל משימות ואפילו סנהדרי קטנה: במילי דשמיא. בגבאי לדקה ובקלותה והלקוחה וסדר מתורגמנין ומפטירין: במילי דמתא. שאר לרבי לבור לדברי סרסות ע לטורזינא לכריא פתיא לאגלי גפא: לאשרי. כמו לתור לסם מנוסה (במדבר י) אתר בית מיסרי: מיטפל בהו. מתעסק בהם לכבדם ולהוסיפם בשררה: ריש כורי. ממונה על המדות לשון לתך וכור: גרגותא. להשקות בית הסלחין פעמים שהם של רבים וממנים שופר עליו אלא ישקה לים ביומו של חבירו בחיילות של בית דוד. שהו בחיים בחלוקה חדש בחדש וחוזרין חלילה והוא לשון איסטרטיא וכותבין בשמות משפחת פלוני ופלוני בחדש פלוני והיו זהירין לייחסן מכל מום כדמפרש שתסייעם זכות אבותם במלחמה: ותו ליכא ל"ג: צלק העמוני. בראשי גבורים אשר לדוד ומש: דאתי מעמון. ונתגייר אלמא לא סקפיד על הגרים: והא אשר רב נחמן. במס' עבודה זרה (דף מד.) בא אתי הגיתי שהיה עובד כוכבים ובמלא לעבודת כוכבים של עטרת מלכם והוא שם שיקוץ עמונים: ילדים. בהורים היו לדוד בחיילותיו ולא היו בניו: בני יפת תואר. נשים שלקחו אנשי ישראל במלחמה כדכתיב (דברים כא) והבאתה אל תוך ביתך ומתוך כך היו מהגים כמשפטי העובדי כוכבים: מספרי קומי ומגדלי בלורית. מאחורי ערפם: לבעותי עלמא. אבל לא היו יורדין בתוך המלחמה עם ישראל:

מתני'

מתני׳ בת חלל זכר. ודוקא נקט כדקתני ואזיל דבת חללה שנשאת לישראל כשירה לכהונה: לעולם. בת בנו ובת בן בנו עד סוף כל הדורות של חללים זכר בן זכר בת האחרון פסולה כבת הראשון אבל בת בתו מישראל כשרה דלא חמירא בת חלל מחללה דאמרינן בתם של חללה מישראל כשרה לכהונה: ישראל שנשא חללה בתו כשרה לכהונה. וטעמא יליף בגמ׳ ודוקא ישראל אבל כהן שנשא חללה בתו חללה דכל ולד הנולד בביאת איסור כהונה הוי חלל: חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה. בגמ׳ פריך הא תנא ליה ריש:

בת גר זכר. ואפי׳ מישראלית כבת חלל זכר ופסולה לכהונה אבל בת גיורת מישראל כשרה וטעמא דקולהו תנאי דפליגי בגיורת מפרש בגמ׳: ר׳ אליעזר בן יעקב אומר כו׳. לית ליה האי דינא דלקמן (דף עח.) לד הנוה דאמינו ברוב קהל לא פריך דהייבו דומיא דשם בהן לד חמור ואין חומר שלהם שום ואיכא למ״ד בעלמא (מכות דף ד:) לד חמור לא פריך ומיהו גר שנשא גיורת בתו פסולה דבעי׳ מזרע בית ישראל כדמפרש בגמ׳: גמ׳ מה להלן. לענין מומאה שזכרים מוזהרו עליה ולא נקבות דכתיב בני אהרן ולא בנות אהרן: אף. בפסולי הללות זכרים נפסלו ולא נקבות: בתו של כ״ג. מן האלמנה תישתרי דהא אמרינן נקבות מותרות: זרעו כתיב. ואפי׳ נקבות וכי אהני גזירה שוה לבת בתו אהני: בת בנו. חלל תישתרי דתני ליה גזירה שוה ולא אפיק קרא אלא זרעו אבל זרע זרעו תכסר בנקבות מג״ש: זרעו. האב וזרע מוזהרו בתיבה זו וסיינו סקישא: בת בתו. חללה תיתסר מכח הקישא: כשם שבני ישראל מקוה טהרה לחללות. להכשיר את בתה ממנו לכהונה כך בנות ישראל מקוה טהרה לחללים להכשיר את בתו ממנו לכהונה: בעמיו. מדלא כתיב בעמיו משמע שאין זרעו מחלל את בתו אלא כשהוא ואשתו מעם אחד שנמשכים חללים: היא עצמה מנין. שהאלמנה מתחללת בביאתו מן התרומה ומן הכהונה לקות כהן הדיוט הבא עליה אחריו משום חללה: היא שעברה עבירה. דכתי׳ לא יקחו להזהיר אשה על ידי האיש ביבמות בפ׳ יש מותרות (דף פד:): ואין מתחלל. דהא לא יחלל זרעו כתיב ולא את עלמו דתכן (בכורות דף מח:) המוקדש נשיש בעבירה פסול עד הדור הראשון וכי הדירה ממנו עובד עבודה: מה להוא שאין מתחלל בב״מ. אפילו בא על הנפחה ועל הזונה תאמר באשה שנפסלת בב״מ שאם בא עליה כותי חלל נתין ממזר פסולה כדאמרי׳ לעיל (דף עד:) ונפקא לן ביבמות (דף סח.) מן ובת כהן כי תהיה לאיש אם נבעלה לפסול לה פסלה והואיל ונפסלת בשאר ביאות איסור תיפסל אף כאן: ואם נפשך לומר. אוסר תשובה על ק״ו זה ותבא להכשירה הרי לך מקרא מן התורה שהיא מתחללת דכתיב ולא יחלל ז עיקר חילול האמור כאן משמע ח ביאת עלמה שהיתה כשרה ונתחללה אבל זרעו מעיקרו הוא נפסל ואין זה לשון חילול: מאי ואם נפשך לומר. מה היה לנו להשיב על קל וחומר דאילטריך לפרושי קראי: הבי קא קשיא ליה. וכי תימא מעיקרא דדינא דמייתית היא עלמה מק״ו מזרעו אלא עבר עבירה ונתחללה איכא למיפרך מה לזרעו כו׳: אי נימא פסולה לו. ואפילו הוא ישראל אם ביאתו בעבירה שאינו של ממזרת הוי הולד חלל: והרי מחזיר גרושתו. כשנשאת לאחר דפסולה דכתיב (דברים כד) לא יוכל בעלה ראשון וגו׳: ובניה כשרים. בתו כשרה לכהונה אם ישראל הוא: היא תועבה. כלומר בעונש עבירה: והרי אלמנה. לכהן גדול וגרושה לכהן הדיוט שמתחללת בביאתו וכן זונה מביאת פסולין הבא עליה כהן הדיוט נקראת חללה לגבי עליה משום חללה דכל איסור כהונה עושה אותה חללה בביאתו: מוזכרת. מפרש לקמן: הבי קאמר. איזו היא חללה המוזכרת בתורה שעיקרה ממזרת אם בכתב חללה לא יקחו ואין לריכין לפרש מידי סופרים דמקרא נפקא בהדיא: כל שנולדה מאיסור כהונה. דהתם חלל הייבו ולד פסול לכהונה מדכתיב ולא יחלל זרעו אבל חלל הנעשית חללה על ידי ביאה הולכו לדרוש בה מקראות כגון זו שהיתה כשרה ונתחללה: אלמנה אלמנה אלמנה. בא על אלמנה שיש בה שלש שמות של אלמנות: אינו חייב אלא אחת. לקמן מפרש לה: בסדר. בסדר הוה שנתאלמנה תחילה ונשאת לבני וגירשה ונשאת לכהן ונתחללה ואחר כך נבעלה לאחד מן הפסולים או לקרובים בעולת ממזר: ונתחללה. הבא עליה כהן ועשאה חללה שהיתה אסורה עליו הוא זונה: אינו חייב אלא אחת. לקמן מפרש מעמא:

מתני׳ [a] בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם [b] ישראל שנשא חללה בתו כשירה לכהונה חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה לכהונה [a] רבי יהודה אומר בת גר זכר כבת חלל זכר [b] רבי אליעזר בן יעקב אומר [c] ישראל שנשא גיורת בתו כשירה לכהונה וגר שנשא בת ישראל בתו כשירה לכהונה אבל גר שנשא גיורת בתו פסולה לכהונה [d] אחד גר ואחד עבדים משוחררים אפילו עד [e] דורות עד שתהא אמו מישראל ר׳ יוסי אומר [f] אף גר שנשא גיורת בתו כשירה לכהונה: גמ׳ מאי לעולם מהו דתימא מידי דהוה אמצרי ואדומי מה להלן לאחר שלשה דורות אף כאן נמי לאחר שלשה דורות קא משמע לן: ישראל שנשא חללה: מנא הני מילי אמר ר׳ יוחנן משום ר׳ [d] שמעון נאמר כאן (ויקרא כא) ולא יחלל זרעו בעמיו ונאמר להלן (שם) לא יטמא בעל בעמיו מה להלן זכרים ולא נקבות אף כאן זכרים ולא נקבות אלא מעתה בתו של כ״ג תישתרי מי כתיב בנו זרעו כתיב לא יחלל זרעו בעמיו בת בנו תישתרי כתיב לא יחלל זרעו מקיש זרעו לו מה הוא בתו פסולה אף בנו בתו פסולה בת בתו תיתסר א״כ גזירה שוה מאי אהני ליה: חלל שנשא בת ישראל בתו פסולה: הא תנא ליה רישא בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם איידי דתנא רישא ישראל שנשא חללה תנא נמי סיפא חלל שנשא בת ישראל מתניתין דלא כרבי דוסתאי בן יהודה דתניא [e] רבי דוסתאי בן יהודה אומר כשם שבני ישראל מקוה טהרה לחללות כך בנות ישראל מקוה טהרה לחללים מאי טעמיה דר׳ דוסתאי בר׳ יהודה אמר קרא לא יחלל זרעו בעמיו בעם אחד הוא דמיחל בשני עממים אינו מיחל ת״ר לא יחלל זרעו אין לי אלא זרעו [g] היא עצמה מנין אמרת קל וחומר מה זרעו שלא עבר עבירה מתחלל היא שעברה עבירה אינו דין שמתחללת הוא עצמו יוכיח שעבר עבירה [h] ואין מתחלל מה להוא שכן אין מתחלל בכל מקום תאמר בהיא שמתחללת בב״מ ואם נפשך לומר אמר קרא לא יחלל זרעו לא יחולל זה שהיה כשר ונתחלל מאי אם נפשך לומר וכי תימא איכא למיפרך מה לזרעו שכן יצירתו בעבירה אמר קרא לא יחלל לא יחולל זה שהיה כשר ונתחלל ת״ר איזו היא חללה כל שנולדה מן הפסולים מאי פסולים אילימא פסולים לו הרי מחזיר גרושתו דפסולה לו [i] ובניה כשרים דכתיב (דברים כד) [i] תועבה היא היא תועבה ואין בניה תועבים אמר רב יהודה ה״ק איזו היא חללה [j] כל שנולדה מן פסול כהונה נולדה אין לא נולדה לא [k] הרי אלמנה וגרושה זונה דלא נולדה וקא הויא חללה אמר רבה ה״ק איזו חללה מוזכרת שלא היה לה שעת הכושר כלל כל שנולדה מן פסול כהונה מאי מוזכרת אמר רב יצחק בר אבין ה״ק איזו היא חללה שעיקרה מדברי תורה ואין צריכין לפרש מדברי סופרים כל שנולדה מן פסולי כהונה ת״ר [l] אלמנה אלמנה אלמנה אינו חייב אלא אחת גרושה גרושה אינו חייב אלא אחת (ויקרא כא) אלמנה וגרושה וחללה זונה [m] בזמן שהם בסדר חייב על כל אחת ואחת זינתה ונתחללה ונתגרשה ונתארמלה אינו חייב אלא אחת אמר מר אלמנה אלמנה אלמנה אינו חייב אלא אחת האי אלמנה היכי דמי אילימא שבא על אלמנת ראובן ועל אלמנת שמעון ועל אלמנ׳ לוי אמאי אינו חייב אלא אחת

[וכ״ת איכא למיפרך מה לזרעו שכן יצירתו בעבירה כו׳. תימה אמאי לא אמרינן נבעלה לפסול אף יוכיח שאין יצירתה בעבירה ופסול ואי פרכת מה לנבעלה לפסול לה שכן זר אחלה מעיקרא זרעו יוכיח וחזר הדין וכו׳ ומאי אין כאן לד הנוה לו יש שום פירכא. ת״י]:

מסורת הש״ס

[a] יבמות נו. עז. ב. בכורים פ״ד מ״ה [יבמות נז. לעיל עד:] [b] יבמות נו. עז. ד [לעיל ר׳ ישמעאל וכ״מ בסנהדרין ובראש״ם] ה [לעיל סד. סז. עד:] ו [יבמות יח: מד: נדה מ.] ז [ע׳ רש״י נדה סט. וביבמות מד: ולעיל עח.] ח [לעיל היא עלמה מ״ו]

סב
[a] כ מיי׳ פי״ט מהל׳ א״כ הל׳ יד סמג לאוין קכב טוש״ע אה״ע סימן ז סעיף מז

סג
[b] ד מיי׳ שם הל׳ מז טוש״ע שם סעיף כא

סד
ה מיי׳ שם הל׳ ח ג טוש״ע שם סעיף יב

סה
ו מיי׳ שם טור ש״ע שם סעי׳ יג

סו
ז מיי׳ פט״ו שם הל״ב סמג לאוין קיז

סז
[c] ח מיי׳ פי״ט מהל׳ א״כ הל״ג סמג לאוין קכב טוש״ע שם סי׳ ז סעי׳ יב

סח
[d] י מיי׳ שם פי״ז הלכה יא

סט
[e] כ מיי׳ שם הלכה ח ט

הרי גופים מוחלקים ושמות מוחלקים. נראה דבכדי נקט שמות מוחלקין שהרי בא על אלם כשם גדות בהעלם א׳ חייב על כל אחת ואחת ואע״פ שהן שם אחד כלומר שכולן נשים לאיש אחד כדמפרש [פכריתות פ״ג] (דף טו.) אלא האי דנקט ג׳ אלמנות של ג׳ בני אדם לאו דוקא דה״ה ג׳ אלמנות של אדם אחד וכן משמע מדמשני אלא שבא על אלמנה אחת ג׳ ביאות ולא משני שבא על אלמה אלמנות של אדם אחד מכלל דבה״ג חייב אלמה: **פרט** לכ״ג שבא על אחותו אלמנה.

תימה מאי קאמר בסמוך דרבי שמעון לית ליה איסור חל על איסור אימת דאיסור חל על איסור לית ליה איסור מוסיף אית ליה והאי איסורא מוסיף הוא גבי אחותו שהרי מעיקרא היה האיסור מסוס אחותו וכשנתאלמנה איתוסף בה איסור אלמנה [דהוי איסור מוסיף לגבי מסוס מלחמה שאינו אחיו וכל הנשים האסורות לכ״ג אסורות אף למסוס מלחמה] וי״ל דאיתא בברייתא אחרת ו דרבי שמעון אפילו איסור מוסיף לית ליה א״כ יש לומר דהכי מייתי כיון דר״ש לית ליה איסור חל על איסור ואע״ג דהוי איסור חמור על איסור קל כי ההיא דאוכל נבילה ביום הכפורים דלא חל איסור יום הכפורים שהיא בכרת על איסור נבלה שהיא בלאו הכי אית לן למימר דלית ליה איסור מוסיף באיסור קל על איסור חמור כי ההוא דכהן גדול שבא על אחותו אלמנה ז:

הרי גופין מוחלקים הרי שמות מוחלקים אלא שבא על אלמנה אחת שלש ביאות היכי דמי אי דלא אתרו ביה פשיטא דאינו חייב אלא אחת אלא דאתרו ביה אכל חדא וחדא אמאי אינו חייב אלא אחת [א] והתנן [ב] נזיר שהיה שותה יין כל היום כולו אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת לא צריכא [ג] שבא על אלמנת ראובן שהיתה אלמנת שמעון שהיתה אלמנת לוי מהו דתימא הרי שמות מוחלקים קמ״ל גופים מוחלקים בעינן וליכא (ויקרא כא) אלמנה וגרושה וחללה זונה האי תנא מאי קסבר אי קסבר איסור חל על איסור איפכא נמי ואי קסבר [ד] אין איסור חל על איסור אפי׳ כסדר הזה נמי לא אמר רבא האי תנא איסור חל על איסור לית ליה [ד] איסור מוסיף אית ליה אלמנה אסורה לכהן גדול ושריא לכהן הדיוט הויא לה גרושה מינו דאיתוסף לה איסורא לגבי כהן הדיוט איתוסף לה איסורא לגבי כהן גדול ועדיין שריא למיכל בתרומה הויא לה חללה מינו דאיתוסף איסורא למיכל בתרומה איתוסף איסורא לגבי כהן גדול אלא זונה מאי איסור מוסיף אית בה אמר רב חנא בר רב קטינא הואיל ושם זנות פוסל בישראל תני תנא קמיה דרב ששת כל שהוא (שם) ביקח הרי הוא (שם) בלא יקח כל שאינו ביקח אינו בלא יקח פרט לכהן גדול שבא על אחותו אלמנה אמר ליה דאמר לך מני ר׳ שמעון היא דאמר אין איסור חל על איסור [ב] דתניא רבי שמעון אומר האוכל נבילה ביום הכפורים פטור דאי רבנן הא אמרי [ג] איסור חל על איסור אפי׳ תימא רבנן כי אמרי רבנן איסור חל על איסור ה״מ איסור חמור על איסור קל אבל איסור קל על איסור חמור לא חייל איכא דאמרי הא מני רבנן היא דאמרי איסור חל על איסור וכי אמרי רבנן איסור חל על איסור הני מילי איסור חמור על איסור קל אבל איסור קל על איסור חמור לא חייל דאי ר״ש השתא איסור חמור על איסור קל לא חייל איסור קל על איסור חמור מיבעיא מהו דתימא איסור כהונה שאני קמ״ל אמר ליה רב פפא לאביי ישראל הבא על אחותו [ה] זונה משוי לה חללה משוי לה או לא משוי לה מי אמרינן קל וחומר מחייבי לאוין הויא חללה מחייבי כריתות לא כל שכן או דילמא אין חללה אלא מאיסור כהונה אמר ליה [ו] אין (איסור) חללה אלא מאיסור כהונה בלבד אמר רבא מנא הא מילתא דאמור רבנן אין חללה אלא מאיסור כהונה דתניא [ד] לא יאמר גרושה בכהן גדול ותיתי בקל וחומר מכהן הדיוט ואנא אמינא השתא לכהן הדיוט אסורה לכהן גדול מיבעיא למה נאמרה כשם שחלוקה גרושה מזונה וחללה בכהן הדיוט כך חלוקה בכהן גדול פשיטא מינרע גרעה אלא כשם שחלוקה גרושה מזונה וחללה בכהן הדיוט כך אלמנה חלוקה מגרושה וחללה זונה בכהן גדול חללה למה נאמרה אין חללה אלא מאיסור בהונה זונה למה נאמרה נאמר כאן זונה ונאמר להלן זונה מה כאן זרעו חולין אף להלן זרעו חולין אמר רב אשי [ז] הילכך כהן הבא על אחותו זונה

נזיר שהיה שותה וכו׳. וכל הני חייב במלקות קא מיירי: לא צריכא. שבא ביאה אחת על אלמנת ראובן שהיתה וכו׳: איסור מוסיף אית ליה. שהוא חל על איסור כשהאיסור הנני מוסיף עליה לאוסרה במה שהיתה מותרת לו מחמת איסור ראשון אית ליה שהוא חל אע״פ שהיתה אסורה לו מחמת איסור ראשון להתחייב בתיס הילכך בזמן שהן כסדר יש בכולן איסור מוסיף כדמפרש ואזיל אלמנה לא היתה אסורה לכהן הדיוט: נתגרשה מגו דאיתוסף עלה. מחמת שם גרושה איסור אלל הדיוט שהיתה מותרת לו: איתוסף בה איסור גרושה אצל כ״ג. ואע״פ שאסורה לו כבר ומיחייב שתיס: למיכל בתרומה. אם בת כהן היא: מגו דאיתוסף בה איסורא. משום חללה למיכל בתרומה כדלעיל מלא יחלל דנתחללה מקדושתה: איתוסף בה איסור לגבי כ״ג. ללקות אף משום חללה: מאי איסור מוסיף אית בה. במה נאסרה משום זה שלא נאסרה קודם לכן: הואיל ושם זנות פוסל אפילו בישראל. כגון אם זיבתה תחתיו נאסרת על בעלה שבא נמי אע״ג דהאי זנות לאו תחת בעלה הוא מיסו אם זנות אשכחן ביה מוסיף בעלמא: כל שהוא ביקח. והוא אם בבתולים יקח וסמיך ליה אלמנה וגרושה וחללה זונה לא יקח כל שאתה קורא בה כשהיא בתולה יקח דראויה לכ״ג ישמו בכל יקח אם היתה אלמנה: פרט לכ״ג וכו׳. שאינו לוקה עליה משום איסור כהונה אלא משום איסור אחותו: פטור מברת. דלא אתי איסור יום כפורים ומיחל אאיסור נבילה דקדים אם נתגבלה מערב יום כפורים הרי קדם איסור נבילה ואם נתגבלה ביום כפורים אפי׳ הכי אסורה היתה עליו מבערב משום אבר מן החי: איסור חמור על איסור קל. יום כפורים שהוא בכרת על איסור נבילה שהוא בלאו: אבל איסור קל כו׳. כגון אלמנה לכהן גדול על איסור אחותו שהיא בכרת: ואיבא דאמרי הא מני. דאילמריך ליה למילף דלא ליחול איסור אלמנה לכ״ג על איסור אחותו: רבנן היא. דאמרי איסור חל על איסור הילכך אילטריך להו למילף דה״מ איסור חמור על איסור קל אבל קל על חמור לא חייל: איסור כהונה שאני. שריבה בהן הכתוב מלות יתירות הילכך אפילו קל על חמור דעלמא ליחול קמ״ל: זונה משוי לה. פשיטא ה״ל דזונה משוי לה דהא נבעלת בעילת פסול ואסורה לכהן משום זונה אלא הא איבעיא לי חללה מי משוי לה ללקות כהן עליה משום חללה או לא: לכ״ג מיבעיא. מהדיוטותו נאסרה עליו: כשם שחלוקה גרושה מזונה וחללה. האמורות אלל כהן הדיוט שיחד לה לאו לעלמה ואשה גרושה מאישה לא יקחו (ויקרא כא) ללמדך שאם זונה וחללה וגרושה היא לוקה עליה אף משום גרושה כך חלוקה בכ״ג אע״פ שנאמרו (לו) בו בלאו אחד: פשיטא מינרע גרע. בתמיה וכי מפני שנעשה כ״ג נתמעטה קדושתו הלא מהדיוטותו נחלקה עליו לשני לאוין: כך חלוקה אלמנה מגרושה כו׳. שאם היתה אלמנה וגרושה וחללה זונה חייב על כל אחת ואחת והאי דנקט תנא לפלוגי אלמנה לחודה ולא אילטריך לפלוגי חללה מזונה משום דחללה דמחלקה מזונה מכהן הדיוט קיש לן דגלי בגרושה וס״ס בחללה אבל אלמנה דאיתוספא בכהן גדול ולא מלינו בה שנחלקה אילטריך ליה למילף: חללה למה נאמרה. הרי אסורה לכהן הדיוט לומר לך אין חללה אלא מאיסור כהונה מקדא יתירה דרבי דהאי דסדר כתבה לכהי כתבה לומר שתלמד מסדר האמור חללה אחר אלמנה וגרושה שאין איסורן מוסג אלא בכהנים ולא כתבה אחר זונה שמלינו אם זנות פוסל בישראל לומר לך שאין נקראת חללה אלא מביאת פסול כהונה לבדה ולא מביאת איסור סמוכ אף בישראל: ונאמר להלן. בכהן הדיוט: מה באן. בכהן גדול זרעו חולין דכתיב לא יחלל. הואיל ואין חללה אלא מאיסור כהונה: כהן. הדיוט או כ״ג שבא על אחותו פגוים:

מסורת הש״ס
א נזיר מב. מכות כא. חולין פכ:
ב כריתות כג. מנחות כד. פסחים לו.
ג נזיר ד. חולין קא. קידו. סנהדרין פא. מעילה טז. כריתות כג. יבמות לב.
ד ה״ב פ׳ תמורה ה [לי]
ו [יבמות לב.]
ז [וע״ע תוס׳ כריתות כג. ד״ה ומי]

זונה משוי לה. לנקות כהן הבא עליה עוד משום זונה שהרי בעולה בעילת זנות מאסור לה: חללה לא משוי לה. ואין כהן שני הבא עליה לוקה משום חללה: חזר ובא עליה. הוא לו כהן אחר עשאה חללה שהרי אסורה לו משום זונה אינה אלא בכהונה: כ"ג באלמנה כו'. וה"ה לכהן הדיוט בגרושה וחללה דהא מיגמר גמירי מהדדי מה כאן זרעו חולין אף להלן זרעו חולין הלכך בכהן הדיוט נמי איכא לא יחלל: לא יקח. משום קידושין ובביאה שלאחר קידושין הוא דקאמר לוקה שתים: משום לא יחלל. שחילל אותה: ולילקי נמי. משום חילול זרעו: בשלא גמר ביאתו. דליכא חילול זרע אבל היא נתחללה בהערמה כדתנן ביבמות (דף נג:) אחד המערה ואחד הגומר קנה ולא חילק בין ביאה לביאה: אלמנה וגרושה. בא על אלמנה שהיא גרושה: משום שני שמות. משום אלמנה ומשום גרושה: שני שמות על זה כו'. ודלי שני שמות דקתני גרושה ואלמנה קאמר ומיהו על כל אחת לוקה שתים משום לא יקח ומשום לא יחלל: אלא על אחת. על שם גרושה הוא חייב על כל היובים התלויים בה אבל על חללה לא דהלולה לאו דאורייתא אלא דרבנן: קודש. פ"ג או כהן הדיוט אחת מן הפסולות המנויות בעניין: לא יקח. קידושין משמע שהן מקיימים אותה: בעל לוקה. בעל אחר קידושין לוקה שתים לא בעל אינו לוקה אפי' אחת: ומודה אביי. אע"ג דמחייב מלקות אקידושין באיסור כהונה הבא הוא דכל חד וחד לאו באנפי נפשיה ולא תלה הכתוב את זה בזה בפירוש אבל ישראל המחזיר גרושתו משנשאת לאחר ונתאלמנה לו נתגרשה אע"ג דכתיב לא יוכל לשוב לקחתה דהיינו אזכרה שלא יקדשנה מודה הוא דאינו לוקה עד שיבעל דבהדיא תלה רחמנא קידושין בביאה: לקחתה להיות לו לאשה. דכיון דקיימא הוא קידושין להיות לו לאשה איסות של ביאה קאמר: ומודה רבא. אע"ג דבעי באיסור כהונה תרתי דוקא ביאה אחר קידושין הוא דבעי דאקידושין לחודייהו לא לקי: אבל בעל ולא קידש. מודה הוא שבעילה אינה תלויה בקידושין דלא יחלל אמר רחמנא והרי חילל: ושניהם מודים במחזיר גרושתו. אע"פ שלדברי שניהם כהן בפסולה לו לוקה על ביאה בלא קידושין מודים הם בישראל המחזיר גרושתו משנשאת שאם בעל ולא קידש שאינו לוקה: ס"ג דרך ליקוחין אסרה תורה. על שביאה לא פרע לאו אלא ע"י ליקוחין דלא יוכל לשוב לקחתה כתיב: בהו פסולה. כדאמרן לעיל (דף עז.) מקיים זרעו לו מה הוא מחלל זרעו אף בנו מחלל זרעו: יצירתו בעבירה. שנתעברה אמו באיסור אבל עובד כוכבים בעובדת כוכבים אין עיבורו באיסור: שכן ביאתו בעבירה. באלמנה זו לפיכך את הנולד מהן פסולה להכהנה שהרי יצירתה בעבירה תאמר בגר שנשא ישראלית שביאתו בהיתר: חלל יוכיח. שנשא ישראלית שאין ביאתו בעבירה: שאינן ברוב הקהל. שהלוקין משאר קהל שזה יצירתו בעבירה וזה ביאתו בעבירה: אף אני אביא גר שאינו ברוב קהל. שבא מצרי ראשון. שנשא מצרית ראשונה שאין יצירתו בעבירה ולא ביאתו בעבירה ובתו פסולה דהא שניה היא ורחמנא אמר דור שלישי: שאינן ברוב קהל. שזה יצירתו בעבירה וזה אינו ראוי לבא בקהל וגר אינו ברוב קהל שבא מעפה פסולה: פוסלין בביאתן. את אשה מן הכהונה כדתניא לעיל בפירקין (דף עד:) בן ט' שנים ויום א' גר עמוני ומואבי כו' תאמר בגר שאינו פוסל בביאתו: מהאי דינא. מה הלא שבא מעפה בשרה פוסל גר שבא מעפה פסולה לכ"ש כו': רש"א כו'. הרי ארבע מחלוקות בדבר לר"י בת גר זכר פסולה ואפי' נשא ישראלית לר' אליעזר אי איכא לד אחד ישראל מכשיר ומיהו גר וגיות בתו פסולה ולר' יוסי אפי' גר שבא גיורת בתו כשרה ומיהו הורתה ולידתה בקדושה בעוד ור"ש אפי' גיורת עלמה מכשיר ובלבד שלא תהא ראויה לביאה בגיותה דתיפוק לה מכלל זונה: והרי פינחס היה בינייהם. בין היולדים למלחמת מדין שלאמר לה המקרא הזה: כל זרע. כלומר כל עיקר הקרוי זרע היינו מן האב לאפוקי בת גר זכר: מקצת זרע. אפי' זרע כחוט כגון מן האב גר שבא ישראלית: מי שנזרעו בישראל. שתהא הורתה בקדושה: מי שנזרעו בתוליה בישראל. שלמחו וגמרו בתוליה משבאה לכלל ישראל דהיינו כשנעשית בת שלש גמרו בתוליה לביאה שאם תבעל מכאן ואילך אינו חוזרין אבל קודם שלש כל שעה הם חוזרין ולומחים ובאין והכי דרשי לקרא בתולות מזרע בית ישראל בתולי שלא יהו מזרע גידולי יסודי:

מ"ט דרך ליקוחין אסרה תורה. פי' דלא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה כתיב ה"ג בקונט' ול"ג דרך הויה אסרה תורה לפי דמהאי קרא דהויה מפיק לעיל דבעי ביאה להתחייב המחזיר גרושתו והשתא הויה מפיק מינה שאין חייב במחזיר גרושתו אלא מ"ב קידש ומשא י"ל דנוכל לגרוס דרך הויה אסרה תורה לפי דלעיל דרשי ליה מלאשה דמשמע דרך של איסות דהיינו ביאה והכא דרשי מלהיות דמשמע הויה שהן קידושין:

ורבי יהודה גר נמי פוסל בביאתו. ומיתיתי לה במה הלך מחלל ומגרי ראשון וה"ת לר' יוסי אמאי מכשיר במתני' בת גר הוה לן למיפסל במה הלך שבהן דחלל ומגרי כמו רבי יהודה וי"ל דקסבר רבי יוסי אין זו הלך הבאה למילף מיניהו פסול לבת גר שהרי בת חלל אינה פסולה להכל ישראל ובת מגרי ראשון פסולה לכל בקהל ולא שייך למימר הלך הבאה שבהן שאינן ברוב הקהל ובתו פסולה כיון שאין פסול בנות שוה ועוד דוחק הוא לומר ולפרש שאינן ברוב קהל הייני שבאחד מהם יש לד עבירה ובאחרת הוא פסול לבא בקהל דאין סברא לומר כן דהא אינן שוין:

ובמה הלך בהאי דינא קשיא לר"י דהא לא שייך פסול ביאה גבי מגרי אלא בשבא בת ישראל לאי במגרית בגר היא פסולה ואיכא למיפרך מה להלך הבאה שבהן שכן יש כאן לד עבירה כדלעיל כו'). ת"י:

הלי

עין משפט נר מצוה

עז
א מיי' פ"ז מהלכות איסורי ביאה הלכה ד סמג לאין קכב

עח
ב מיי' שם הלכה ז ס"ג שם טור ס"ע ת"ע ס"ו

עט
ג מיי' שם הלכה ב ופט"ז הלכה ב

פ
ד מיי' פי"ח מהלכות גירושין הלכה יב סמג לאין פכ

פא
ה מיי' פי"ז מהלכות איסורי ביאה הלכה ב ופי"ז הלכה ג

פב
ו מיי' פי"ח מהלכות גירושין הלכה יב סמג לאין פכ

פג
ז מיי' פי"ח מהלכ' איסורי ביאה הלכה ג סמג לאין קכ ע"ש ת"ע סימן ו סעיף ח

מסורת הש"ס

א מכות יב: ב [נ"ל משום אחת] ג יבמות כד. ת"כ פ' אמור ד סוטה מד [ע"ש] ה [בילקוט איתא הרית וע' תוס' ד"ה מ"ש] ו ת"כ פ' אמור תוספתא פ"ם דקידושין יבמות עז. ז יבמות סי: [לעיל עד:] ח [עיין כרם כסיריס פ"ה מ"ם דגרים א"ר יוחנן]

נר מצוה

פד
א מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הל' ו' ופי"ד מהל' סנהדרין הל' יב ופ"כ מהל' מלכים הלכה ד

פה
ב מיי' פ"ע מהל' איסורי ביאה הלכה יב טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף כא

פו
ג מיי' שם זסע"ז הל"ע סמג לאין קז טוש"ע אה"ע שם וסי' ד סעיף כג

פז
ד מיי' פ"ב מהלכות מ"ל ת הלכה יד סמג עשין כו טוש"ע ס"מ סי' רעז סעיף יב

פח
ה מיי' פט"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה עז סמג לאין קז

פט
ו (מיי' פ"ע מהלכות איסורי הל' ד) טוש"ע אה"ע סימן לז סעיף ט

מסורת הש"ס

א כנהדרין קא: יומא כה. סט: סוטה מז: מא: תמיד כז: ב [כמלאכות פ' אמיר סימן קד איתא רבב"ח אמר רבי יוחנן] ג בכורות ל ד [בסדר המכנס וכריש"ף ורא"ש איתא אומרים] ה לעיל עד: כ"ב קכז: יבמות מז. ו [ע' תוס' בכורות מו: ד"ה מ"ע] ז [לעיל סכ: וש"נ] כ"ב קכז: ח יבמות מז. ט [ע"ל נאמנים עי' תוי"ט] י [במס' שחיטת חולין ל תא]

האי קרא רישא בכ"ג. פירוש דכתיב אלמנה לא יקחו וסיפא בתולות והא ליתיה אלא בכ"ג: וסיפא בכהן הדיוט. דקאמר בתולות מזרע בית ישראל והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו כמו לכ"ג דכתיב אלמנה וגרושה לא יקחו ומייתי בכל כהניה וקשה דמ"מ מזרע ישראל קאי נמי לכ"ג כמו לכהן הדיוט וגרשה לפרש ריש בכ"ג דכתיב אלמנה וגרושה לא יקחו כי אם בתולות והא ליתא אלא בכ"ג סיפא דקרא דכתיב והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו והיינו כהן הדיוט דוקא: **לא** לריכא בנכסים דנפלו ליה כשהוא גוסס. ופי' בקונטרס דאי לאו דהימניה קרא לאב להכירו משום מגו דאי בעי מיתב ליה מי לא יהיב ליה לא קא זכה בהו דאפי' ר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מודה בגומר נכסים שיכולו לי כשהיה גוסס נתונים לך דלא אמר כלום הואיל וכשעה שבאים לידו לאו בר מתנה הוא דקסבר מתנה דגוסס לא מהניא אבל היכא דבא מעשה בכורה מהניא ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא נקט בנכסים שנפלו לאחר מיתה דהא ודאי אפי' בתורת בכורה לא מהני ליה דיבוריה דאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק והיינו ראוי דכשמת עדיין לא היה מוחזק בהן אבל ראויין לבא לו ורחמנא אמר בכל אשר ימצא לו משמע מתוך פירושו דתיתה דגוסס אינה כלום וכמו ג, יש מדקדקים דגוסס שרמז לכתוב גט לאשתו אין כותבין דגוסס אין מעשיו כלום וקשה דבמסכת שמחות (פ"ח) אמרי' הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו י נדרו נדר והקדשו הקדש ומיהו ההיא יש לדחות דהתם הייט דוקא בנדר והקדש דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט אבל בעלמא לא ומ"מ קשה דאמרי' בפ' מי שאחזו (ניעון דף ע:) שאם בו שנים לו רוב שנים ורמז ואמר כתבו ותנו גט לאשתי יכתבו ויתנו ואין לך גוסס גדול מזה שבודאי ימות ובפרק כל הגט (שם דף כח.) נמי אמרינן המביא גט ממדינת הים והגיחו זקן או חולה נותנו בחזקת שהוא קייים ודייק בגמרא אמר רבא לא שנו אלא שהגיחו בחזקת שהוא חולה אבל הגיחו בחזקת שהוא גוסס לא יתנו דהיינו דאמר מת ממש הא אי ידעינן בודאי שעדיין הוא גוסס מתנו בחזקת שהוא קייים והוי גט אלמא דגוסס כל דבריו קיימין לכן נ"ל דודאי גוסס דבריו קיימין והכא נמי מתנה הייט טעמא דמתנתו אינה כלום משום דמסתמא גוסס אינו יכול לדבר אבל אם היה מדבר פשיטא דדבריו קיימין והא דנקט גוסס ולא נקט חולה שנשתתק משום דמסתמא יתרפא ואז יהא בידו להקנות אבל גוסס אין רגילות שיתרפא וחולה נמי שנשתתק והרכין בראשו דבריו קיימין:

האי קרא רישא בכהן גדול וסיפא בכהן הדיוט אמר ליה אין וכתב קרא הבי אמר ליה אין דכתיב (שמואל א ג) ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה' [א] והלא [ב] אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד אלא נר אלהים טרם יכבה בהיכל ה' ושמואל שוכב במקומו (יחזקאל מד) והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו מכהן אין מישראל לא הכי קאמר מכהן יקחו משאר כהנים יקחו תניא נמי הכי מכהן יקחו משאר כהנים יקחו רבי יהודה אומר מן המשיאים לכהונה יקחו רבי יהודה לטעמיה דאמר בת גר זכר כבת חלל זכר כל שאתה נושא בתו אתה נושא אלמנתו וכל שאי אתה נושא בתו אי אתה נושא אלמנתו: ר' יוסי אומר אף גר שנשא גיורת: אמר רב המנונא משמיה דעולא הלכה כרבי יוסי וכן אמר רבה בר בר חנה [ב] הלכה כרבי יוסי ומיום שחרב בית המק"ש [ג] נהגו כהנים סילסול בעצמן [ד] כרבי אליעזר בן יעקב אמר רב נחמן אמר לי הונא בא לימלך מורים לו כרבי אליעזר בן יעקב [ג] נשא אין מוציאים אותה ממנו כרבי יוסי: **מתני'** האומר בני זה ממזר אינו נאמן ואפילו שניהם [ד] טודים על העובר שבמעיה ממזר הוא אינם נאמנים רבי יהודה אומר [ד] נאמנים: **גמ'** מאי ואפילו שניהם לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא איהו דלא קים ליה אלא אפילו איהי דקים לה לא מהימנא ולא מיבעיא היכא דאית ליה חזקה דכשרות דלא מהימני אלא אפילו עובר נמי דלית ליה חזקה דכשרות לא מהימני: רבי יהודה אומר נאמנים: [ה] כדתניא (דברים כא) יכיר יכירנו לאחרים מכאן אמר רבי יהודה נאמן אדם לומר זה בני בכור [ו] וכשם שנאמן אדם לומר זה בני בכור כך נאמן אדם לומר זה בן גרושה וזה בן חלוצה וחכמים אומרים אינו נאמן אמר ליה ר"נ בר יצחק לרבא בשלמא לר"י היינו דכתיב יכיר אלא לרבנן [ז] יכיר למה לי בצריך הכירא למאי הלכתא (שם) לתת לו פי שנים פשיטא למה לי קרא מגו דאי בעי מיתבא ליה מתנה מי לא יהבי ליה בנכסים שנפלו לאחר מיכן ולרבי מאיר דאמר [ז] אדם מקנה דבר שלא בא לעולם [ח] יכיר למה לי שנפלו לו כשהוא גוסס:

מתני' [ט] מי שנתן רשות לשלוחו לקדש את בתו והלך הוא וקדשה אם שלו קדמו קידושין קידושין ואם של שלוחו קדמו קידושין קידושין ואם אינו ידוע שניהם

הלכתא אסמכתא קרא דאבין נאמן עליו לגיטו פי שנים פשיטא דנאמן ל"ל קרא: תנו דאי בעי למיתב ליה. כולהו נכסי יהיב ליה מהימן נמי למיתבינהו ניהליה בדיבורו בתורת בכורה: לאחר מיכן. לאחר שאמר לפניו בכור הוא נפ"ל ו והוא רולה לילך לדרך רחוקה ומעיד עליו שאם יפלו נכסים של אב או אחד ממוריסים לפניו בחייו יטול זה בהן חלק בכורה דלהכי אי לאו דאסמעינן קרא ליכא מיגו דאי בעי למיתבינהו דאסתא לא מלי יהיב דאין אדם מקנה דשלב"ל והשתא אקיל להו בתורת ירושה: כשהוא גוסס. לאחר שהעיד כך אהני ליה שאם יפלו לו נכסים כשהוא גוסס שיטול זה בהן חלק בכורה ואי לאו דאסמעינן קרא לאב להכירו משום מגו לא זכה בהן דמודה רבי מאיר באומר נכסים שיבואו לי כשאתיה גוסס נתונים לך שלא אמר כלום הואיל ובשעה שבאים לעולם לאו בר מתנה הוא ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא נקט לאחר מיתה דהכא אפי' בתורת בכורה לא מהני ליה דבוריה דאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק והיינו ראוי דכשמת עדיין לא היה מוחזק בהן אבל ראויין לבא לו ורחמנא אמר בכל אשר ימצא לו (דברים כא) בכל אשר ימצא לו: **מתני'** אם שלו קדמו קידושין קידושין. דבעליה לשליחותיה דשליח: ואם אינו ידוע. אין ידוע איזה קדם:

שניהם נותנין נט. אם בעת ליקח לאחר: **גמ'** משום דגברא קים ליה ביוחסין. וכשמלא מיוחסת קידשה לו וביטל את השליח אבל איתתא דלא קים לה ביוחסין אימא לע"ג דקידשה עצמה לא ביטלה את השליח ולא סמכה על קידושיה דשברא דילמא שליח

מסכה מיוחס מזה: לא איכפת ליה. בבתו אם תכשל למיוחס כל דהו ולא בעליה לשליחות דשליח ואפילו מקדשה לגרוע והא דקדיש קדשה סבר דילמא לא מסכה אבל אי מסכה לא בעליה: וקידשה היא בעיר. בו ביום: והרי היא בוגרת. בדקנוה לדעת אם ילאה מרשות אב לשיות קדושיה קידושין שמלאה בוגרת בו ביום: הרי בוגרת לפנינו. וקדושיה קידושין ולא אבים: חיישינן לקידושי שניהם. שמא כשקידשה אב נערה היתה וקדמו קידושין: אי נימא בתוך ששה. חדשים שבין נערות לבגרות דאמרינן אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד כשבאים סימני נערות אינה שוה להיות בוגרת אלא ששה חדשים ופעמים שהיא ממהרת לבגור וסימניה ניכרים בחדשים כדתנן במס' נדה (דף מז.) פנה בוחל ונמל: בהא אמר רב הרי בוגרת לפנינו. הא כל אותן ששה חדשים בחזקת נערה היא עד שנגיע בסימני בגרותה וכי בדקנוה בפניה ואיתחזקה בוגרת מי יימר דלפרא נמי בוגרת היא ודילמא הסתם הוא דבגרה: אלא לאחר ששה. חדשים והא ודאי מסמלאו לה ששה חדשים בגרה לה: וכי תימא בליר הוא דליכא הא טפי איכא הא אלא בלבד קאמר לא גרס ז דמסיכא תיסק אדעתין למימר הכי מי קאמר אין בין נערות לבגרות פחות משתה חדשים: דקדיש ביומא דמשלים שית. אביה בבוקר וזיא בערב וביום הזה היא בחזקת בגרה: דהשתא בוגרת בצפרא נמי בוגרת. שכל היום היא בחזקת בגרות: על גביו. בכלים שהעביל בו: בין שהוא ברשות היחיד. ב שבק מומאה ממא בו: בין שנעשו ברה"ר. שפק מומאה עכור בו: מטמאה. דלמא ספק הוא אלא ודאי דלמא אמרינן כשעת מציאתן מחזקינן ליה מיקרא הכא נמי נימא מדהשתא בוגרת בצפרא נמי בוגרת שכל אוה היא בחזקת שתביא: תרתי לריעותא. ממא על חזקתו וכרי חסר לפניך: הכא. נמי קידושי האב חדא לריעותא הוא דאיכא הרי בוגרת לפנינו אבל אם בעת לומר העמד אשה על חזקתה יומא דמשלים שית לאו חזקת נערות אית בה שהיום היא עשויה להשתנות: היה בודק את החבית. תמיד שלא תחמיץ וסניא אותה שחבית לחיות

שניהם נותנים נט ואם רצו אחד נותן נט ואחד כונס [א] וכן [ב] האשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה והלכה וקדשה את עצמה אם שלה קדמו קדושיה קידושין ואם של שלוחה קדמו קידושין קידושין ואם אינן יודעין שניהם נותנים לה נט ואם רצו אחד נותן לה נט ואחד כונס: **גמ'** וצריכא דאי אשמעינן גבי דידה משום דגברא קים ליה ביוחסין אבל איתתא דלא קים לה ביוחסין אימא לא ניהוו קידושיה קידושין ואי אשמעינן גבי דידה משום דאיתתא דייקא ומינסבא אבל איהו אימא לא איכפת ליה צריכא איתמר קידשה אביה בדרך וקידשה עצמה בעיר והרי היא בוגרת רב אמר [ג] הרי היא בוגרת לפנינו ושמואל אמר חיישינן לקידושי שניהם אימת אילימא בתוך ששה בהא נימא רב הרי היא בוגרת לפנינו השתה הוא דבגרה אלא לאחר ששה בהא נימא שמואל חיישינן לקידושי שניהם [ב] והא אמר שמואל [ג] אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד לא צריכא דקדיש בההוא יומא דמשלים ששה רב אמר הרי היא בוגרת לפנינו מדהשתא בוגרת בצפרא נמי בוגרת ושמואל אמר השתא הוא דאייתי סימנים ושמואל מאי שנא ממקוה [ד] דתנן [ד] מקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות שאני התם דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימר לא טבל אדרבה העמד מקוה על חזקתו ואימר לא חסר הרי חסר לפניך הכא נמי הרי בוגרת לפנינו דבגרה התם נמי השתא הוא דחסר התם תרתי לריעותא הכא חדא לריעותא ושמואל מאי שנא מחבית [ד] דתניא [ה] היה בודק את החבית להפריש עליה תרומה והולך ואחר כך נמצאת חומץ כל ג' ימים ודאי מיכן ואילך ספק ורמינן חבית אמקוה מ"ש דהכא ודאי ומ"ש דהכא ספק ואמר רב חנינא מסוריא מאן תנא חבית רבי שמעון היא דגבי מקוה נמי ספיקא משוי דתניא [ה] כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות ורבי שמעון אומר ברשות הרבים טהורות ברשות היחיד תולין אבל לרבנן טבל למפרע שאני התם דאיכא למימר העמד טבל על חזקתו ואימר לא ניתקן אדרבה העמד יין על חזקתו ואימר לא החמיץ הרי החמיץ לפניך הכא נמי הרי היא בוגרת לפנינו השתא הוא דבגרה [ו] (הכא) נמי השתא הוא דאחמיץ התם תרתי לריעותא הכא חדא לריעותא הוא דאיכא נימא כתנאי

מי

מפרים עליה וסולך כלו' לשיות סומך עליה בהפרשת תרומותיו כשבא לשתות מאה לוגין טבל במקום אחר אומר הרי שני לוגין חבית פלונית תרומה על מאה לוגין הללו וכן עושה תדיר ואח"כ כמלאת חומץ ואין ידוע מאימתי החמיצה וכל תרומה שסמך עליה שהחמיצה לא תיקן דקסבר יין וחומץ שני מינין הן: כל ג' ימים ודאי. גרסינן ולא גרסי' הרשבו"ם אמורא' פליגי בה בב"ב (דף לו.) ויכא למ"ד כל ג' ימים שאחר הבדיקה שבדקה ומלאה יין הרי היא בחזקת יין ודאי וכל עבלים שאלה תרומתן בה באותן ג' ימים מתוקנים הן מכאן ואילך ספק וטוא תרומה ליאסר לזרים ויחזור ויתרום דשמא כבר שהחמיצה ולא היתה תרומה ואיכא למ"ד כל ג' ימי' שלפני בדיק' זו שאחרונ' שמלאה חומץ הרי היא בחזקת ודאי חומץ ואם עשאה באותן ג' ימי' תרומה' על מקו' אחר אינה תרומה' ומותרת לזרים אם יתקנה מעבלה דלא הוי חומץ גמור בפחות מג' ימים וזו שנמלאת חומץ בידוע שלשה ימי' ישנתקלקלה: מכאן ואילך. מג' ולמפרע ספק וסוי תרומה ליאסר לזרים ויחזור ויתרום: מ"ש. נבי מקוה דמחזקינן ליה בחסר משעה דאשמה שנחסרה בחזקת שלם דקתני כל טהרות שנעשו על גביו אפילו ברשות הרבים טמאות אלמא לאו ספק הוא דאי ספק הוא ליה למימר ברשות הרבים טהורות: ולאי מקוה על כרחך בתחילתו הטלימוה בארבעים סאה ונקא מחזקינן ליה מסאי שעתא בחזקת חסר ודאי: ומאי שנא. נבי חבית דקתני מכאן ולהלן ספק ולא אמרינן משעתא דסליק ידיו מלבודקו שחמיץ: וא"ר חנינא גרס: ברה"י תולין כל ספק טומאה לר"ש ברה"ר תולין כדמפרש טעמא בשמעתא קמייתא דנדה (דף ג.) דלא דמי לספק שוטה דהתם יש רגלים לדבר: טבל למפרע. דהשתא ע"י חבית זו דאמרינן מדהשתא שחמיץ מעיקרא נמי חומץ וס"ל נימא מדהשתא בוגרת בצפרא נמי בוגרת: נימא כתנאי. הא דרב ושמואל:

קידשה אביה בדרך כו' וקידשה עצמה וכו'. וא"ת אמאי איפליגו רב ושמואל בכה"ג דפליגו בקידשה אביה גרידא כמה דפירש דפליגי בקידשה אביה ואחר כך קידשה היא עצמה וי"ל דודאי לא פליגי בקידשה אביה לחוד דבהיא מודה שמואל דאיפה מקודשת דאמרינן העמד אשה אחזקת פנויה כמו שהיתה קודם שקידשה והרי היא בוגרת לפנינו ואין קידושי האב קידושין אבל עתה שקדשה אף היא עצמה ליכא חזקה דפנויה דמתה נפשך אשת איש היא או משום קידושי אביה או משום קידושי דידה וליכא האי סברא ומשום הכי פליג שמואל:

[אילימא בתוך ששה כו'. מתוך פי' רש"י משמע דבדקוה בתוך ו' ומלאה בוגרת ומש"ה פריך בהא לימא וכו' ואין נראה דלפולס לא תמהר לבגור תוך ו' אלא מיירי דבאה לפנינו אחר ששה ול"ג בשתא דבגרה. ת"י]:

ושמואל מ"ש ממקוה. ואם תאמר לרב נמי תקשי דע"כ לא קאמר רב דמלאה נמי בוגרת היא אלא משום דליכא חזקה דבגרות כדאי בקונטר' אבל אי איכא חזקה דבגרות מודה רב דאוקמא אחזקתה והכי נמי נבי מקוה איכא חזקה דטבל וי"ל דלרב נמי קשה ונקט שמואל תשוב דפריך ליה בהדיא עכי:

כל ג' ימים ודאי. ל"ג סראשונים דהא פליגי בה אמוראי (בב"ב דף לו.) דאיכא למ"ד ג' ימים הראשונים ודאי יין מכאן ואילך ספק ואיכא למ"ד ג' ימים האחרונים ודאי יין וג' ימים האחרונים ודאי חומץ וביתמיס ספק: [אדרבה העמד מקוה על חזקתו ואימר לא חסר. לשון אדרבה קשה דהל"ל לאומרא ומיהו הכא איכא לברוחי היכי דרשינן עלה קדשים אבל גבי יין לקמן אין שייך לישב כך. ת"י]:

והן

עין משפט נר מצוה

ב מיי' פ"ג מהלכות אישות הלכה ד סמג עשין מה טור"מ סה"ע סי' ל סעיף ז

צא

ג (מיי' פ"ג שם הל' ה) [עי' פ"מ וב"מ] סמג שם טור ש"ע אה"ע סי' ל סעיף ה

צב

ג מיי' שם פ"ב הל' כ טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף ל בהג"ה

צג

ד מיי' פ"ד מהל' מקואות הלכה ו טוש"ע י"ד סימן רל סעיף כב

צד

ה מיי' פ"ט מהלכי פרה הלכה כד

מסורת הש"ס

א לעיל כה: ב נדה מה: ג ב"ק ק: ד ב"ק ק: ה ב"ק ק: ו לעיל ה"א [ר"ה] ז [ר"ה] ח [ר"ה] ט [ר"ה] י לעיל ה"א [ר"ה] יא [ר"ה] יב [ר"ה] יג [ר"ה] יד [ר"ה] טו [ר"ה] טז [ר"ה] יז [ר"ה] יח [ר"ה] יט [ר"ה] כ [ר"ה] כא [ר"ה] כב [ר"ה] כג [ר"ה] כד [ר"ה] כה [ר"ה] כו [ר"ה] כז [ר"ה] כח [ר"ה] כט [ר"ה] ל [ר"ה] לא [ר"ה] לב [ר"ה] לג [ר"ה] לד [ר"ה] לה [ר"ה] לו [ר"ה] לז [ר"ה] לח [ר"ה] לט [ר"ה] מ [ר"ה] מא [ר"ה] מב [ר"ה] מג [ר"ה] מד [ר"ה] מה [ר"ה] מו [ר"ה] מז [ר"ה] מח [ר"ה] מט [ר"ה] נ [ר"ה] נא [ר"ה] נב [ר"ה] נג [ר"ה] נד [ר"ה] נה [ר"ה] נו [ר"ה] נז [ר"ה] נח [ר"ה] נט [ר"ה] ס [ר"ה] סא [ר"ה] סב [ר"ה] סג [ר"ה] סד [ר"ה] סה [ר"ה] סו [ר"ה] סז [ר"ה] סח [ר"ה] סט [ר"ה] ע [ר"ה] עא [ר"ה] עב [ר"ה] עג [ר"ה] עד [ר"ה] עה [ר"ה] עו [ר"ה] עז [ר"ה] עח [ר"ה] עט [ר"ה] פ [ר"ה] פא [ר"ה] פב [ר"ה] פג [ר"ה] פד [ר"ה] פה [ר"ה] פו [ר"ה] פז [ר"ה] פח [ר"ה] פט [ר"ה] צ [ר"ה] צא [ר"ה] צב [ר"ה] צג [ר"ה] צד [ר"ה]

[והן אין מוציאין מידו בלא ראיה. וא"ת כיון דתנא דהוא מוציא מידם אפילו הוחזקו כהם בלא ראיה כ"ם דאין מוציאין מידו וי"ל דהא קמ"ל דבראיה מיהא מוציאין דה"א כיון דלא כתב כדמהלך על רגליהו כו' אפילו בראיה לא מפקי כו'. ת"י]: מי איכא למימר העמד הגוף על חזקתו. פי' ותיהוי נערה יומא דמשלים שית הרי היום עשויה להתחתנות וא"כ אין בה חזקה דנערות ולא חזקה דבגרות זר"ל פי' דרגילות הן לבא בבקר ואין שייך חזקה דנערות: אלא הכא מי מפקא נפשה מחזקה. מי מספקינן לה בנערות הרי היום אין לה חזקה משום דבר לא מנערות ולא מבגרות שהרי היום עשויה להתחתנות: במכחשתו. פי' בקונטרס במכחשת אביה ואומרת בגרתי מאתמול ולא דק דהא ביומא דמשלים שית איירי: ואי ס"ד לא פליגי אמאי קפיד. כי עביד רב יוסף בר מנשיא עובדא במכחשתו דהא שמואל נמי מודה לרב דאיכא מקודשת אלא ס"מ דפליגי מיהא באין מכחשתו דרב נמי דקאמר מילתיה דאיכא מקודשת באין מכחשתו ורב יוסף עבד עובדא כוותיה וליית ספרוס דגרסו דלמא כי עבד רב יוסף באין מכחשתו ולפיכך כעס שמואל דאפילו רב נמי מודה לשמואל דהיינו נמי ולריך גם מספק ורב יוסף עבד עובדא אלא כחד ולא נהירא דהא מתוך לישנא דגמרא משמע דלכל הפחות כרב עביד כדקאמר עבד עובדא כרב: והילכתא כוותיה דרב. ואף על גב דבכולי גמרא קי"ל (בכורות דף מט:) דהילכתא כוותיה דרב באיסורי הוצרך לפסוק כאן הלכה כמותו משום דאיכא אמוראי דפסקי כשמואל:

מביא ראיה על הבנים ואינו מביא ראיה על האשה. פי' בקונטר' שהאשה היתה נבדקת בכר בד' אמהות קודם שהוליכה למדינת הים וכגון' מוקי בכרוכין אחריה וא"ת מאי קמ"ל מתני' דאין צריך להביא ראיה על האשה פשיטא דכיון דנבדקת בכר דשוב אין צריך להביא ראיה ועוד קשה אמאי איצטריך לחזור ולמיתני הא תני ליה בריש' לכן פר"י אין צריך להביא ראיה על הבנים שהן שלו דלא אמרינן שלקחה האשה הים אחר במדינת הים ולא על האשה שיהיו בניה דכיון דכרוכין אחריה מתה מביא ראיה על הבנים ג' פי' שהבנים שלו מן האשה שמתה אבל אינו מביא ראיה שהם מן האשה שהלכה עמו למדינת הים דידעינן בה שהיא מיוחסת שהרי בכר בדקוה אלא מאחר שהביא ראיה שהבנים הם מאשתו שמתה במדינת הים אין צריך תו להביא ראיה שאותה אשה היתה מיוחסת דאין לחוש שלקח אשה אחרת שם והוליד ממנה אלו בנים דמסתמא מאשתו שהוציא מכאן הם מאחר שלא שמענו שנשא שם אשה אחרת והאשה שהוציא מכאן בכר בדקוה קודם שהלכה למדינת הים ד:

מי מוציא מיד מי. שכותב נכסיו לאחריו ולא שייל כלום דקי"ל (ב"ב דף קמו:) בשכיב מרע שאין מתנתו מתנה אם עמד דנלי דעתיה מדלא שייל מידי דמלוה מחמת מיתה שיש ואם ברוא היים מתנתו מתנה ועכשיו הוא אומר שכיב מרע הייתי ואין אומרים ברוא היים מי מוציא נכסים מיד מי: הוא מוציא מידם. אם עמדו והחזיקו בנכסים ואין צריך להביא ראיה שהיה שכיב מ"מ ואפילו הוא ברוא עכשיו בשעת חזרה לא אמרינן מדהשתא ברוא מעיקרא בשעת מתנה נמי ברוא: רבי נתן אומר אם בריא הוא. עכשיו בשעת חזרה עליו להביא ראיה ואי לא מייתי מחזקינן ליה כי השתא והיינו כרב: ושמואל דאמר כרבי יעקב. דלא אזיל בתר השתא אלא אמרינן שמא בשעת מתנה שכיב מרע היה: התם כו'. וכיון דספיקא הוא אמרינן העמד ממון על חזקה שהיה מוחזק בה קודם מתנה זו שהיה ספק: מי איכא למימר העמד הגוף על חזקתו. ותהוי נערה יומא דמשלים שית אין בה לא חזקת נערות ולא חזקת בגרות שהיום היא עומדת להתחתנות: מי מפקא נפשה מחזקה. כלומר כי מספקינן לה בנערה מי מפקינן לה מחזקת הרבה נערות ביום משלם שית: במכחשתו. פי' בגרת לפנינו לקידושי שניהם מאי לאו חד כרב וחד כשמואל לא אידי ואידי כשמואל ג' באן במכחשתו כאן בשאין מכחשתו ונימא מדמתניתא לא פליגי אמוראי נמי לא פליגי ותסברא הא רב יוסף בריה דרב מנשיא מדוויל עבד עובדא כוותיה דרב ואיקפיד שמואל ואמר כ"ע ביילי ליה בקבא זוטא והאי מדרבנן ביילי ליה בקבא ואי סלקא דעתך לא פליגי אמאי קא מקפיד ב' דלמא כי עבד עובדא במכחשתו אמר ליה מר זוטרא לרב אשי הכי אמר אמימר הילכתא כוותיה דשמואל ורב אשי אמר הילכתא כוותיה דרב והילכתא כוותיה דרב: מתני' ד' מי שיצא הוא ואשתו למד"ה ובא הוא ואשתו ובניו ואמר אשה שיצאת עמי למדינת הים חרי היא זו ואלו בניה אין צריך להביא ראיה לא על האשה ולא על הבנים מתה ואלו בניה מביא ראיה על הבנים ואינו מביא ראיה על האשה אשה נשאתי במדינת הים הרי הא זו ואלו בניה מביא ראיה על האשה ואין צריך להביא ראיה על הבנים מתה ואלו בניה צריך להביא ראיה על האשה ועל הבנים: גמ' אמר רבה בר רב הונא ה' וכולן בכרוכים אחריה תנו רבנן ו' אשה נשאתי במדינת הים מביא ראיה על האשה וא"צ להביא ראיה על הבנים ומביא ראיה על הגדולים ואין צריך להביא ראיה על הקטנים במה דברים אמורים באשה אחת אבל בשתי נשים מביא ראיה על האשה ועל הבנים על הגדולים ועל הקטנים אמר ריש לקיש

א מי מוציא מיד מי ב הוא מוציא מידם בלא ראיה והן אין מוציאים מידו בלא ראיה דברי ר' יעקב רבי נתן אומר אם בריא הוא עליו להביא ראיה שהיה שכיב מרע ואם שכיב מרע הוא עליהם להביא ראיה שבריא היה נימא רב דאמר כרבי נתן ושמואל דאמר כר' יעקב אמר לך רב אנא דאמרי אפילו כרבי יעקב עד כאן לא קאמר ר' יעקב התם דאיכא למימר העמד ממון על חזקתו אבל הכא מי נימא העמד גוף על חזקתו ושמואל אמר אנא דאמרי אפילו לרבי נתן עד כאן לא קאמר רבי נתן התם דכולי עלמא בחזקת בריאים קיימי מאן דקא מפיק נפשיה מחזקה הוי עליה לאיתויי ראיה אבל הכא מי קא מפקא נפשה מחזקה דקמיה נימא כהני תנאי קידשה אביה בדרך וקידשה עצמה בעיר והרי היא בוגרת תנא חדא הרי היא בוגרת לפנינו ותניא אידך חיישינן לקידושי שניהם מאי לאו חד כרב וחד כשמואל לא אידי ואידי כשמואל ג' כאן במכחשתו כאן בשאין מכחשתו ונימא מדמתניתא לא פליגי אמוראי נמי לא פליגי ותסברא הא רב יוסף בריה דרב מנשיא מדוויל עבד עובדא כוותיה דרב ואיקפיד שמואל ואמר כ"ע ביילי ליה בקבא זוטא והאי מדרבנן ביילי ליה בקבא ואי סלקא דעתך לא פליגי אמאי קא מקפיד ב' דלמא כי עבד עובדא במכחשתו אמר ליה מר זוטרא לרב אשי הכי אמר אמימר הילכתא כוותיה דשמואל ורב אשי אמר הילכתא כוותיה דרב והילכתא כוותיה דרב: מתני' ד' מי שיצא הוא ואשתו למד"ה ובא הוא ואשתו ובניו ואמר אשה שיצאת עמי למדינת הים חרי היא זו ואלו בניה אין צריך להביא ראיה לא על האשה ולא על הבנים מתה ואלו בניה מביא ראיה על הבנים ואינו מביא ראיה על האשה אשה נשאתי במדינת הים הרי הא זו ואלו בניה מביא ראיה על האשה ואין צריך להביא ראיה על הבנים מתה ואלו בניה צריך להביא ראיה על האשה ועל הבנים: גמ' אמר רבה בר רב הונא ה' וכולן בכרוכים אחריה תנו רבנן ו' אשה נשאתי במדינת הים מביא ראיה על האשה וא"צ להביא ראיה על הבנים ומביא ראיה על הגדולים ואין צריך להביא ראיה על הקטנים במה דברים אמורים באשה אחת אבל בשתי נשים מביא ראיה על האשה ועל הבנים על הגדולים ועל הקטנים אמר ריש לקיש

על הבנים: בכרוכין אחריה. כדבקין אללה: תנו רבנן נשאתי אשה במדינת הים מביא ראיה על האשה ואין צריך להביא ראיה על הבנים. ומסיים ואזיל בלאו בנים אמרו בקטנים ולא בגדולים דאם הביא ראיה על הגדולים שאין כרוכין אחר האם אין מביא ראיה על הקטנים: באשה אחת. שאמר אשה אחת נשאתי אבל אמר שתי נשים היו ומתה אחת ואלו בניה אם זו מביא ראיה עליה שהיא מיוחסת ועל הבנים שהם בניה על הגדולים ועל הקטנים אפילו כרוכין אחריה דשמא בניה אם חברתה היו ונדלתן:

מסורת הש"ס
א כ"ב קנ"ג ב כן אמר' ג"ל אבל רש"ל מוקק תיבת דלמא וכן בשם' ד"ה ולא ס"ד יש לבנים דבריהם וליכא למימר דרב יוסף עבד עובדא באין מכחשתו ולפיכך כעס וכו' ג' פי' שם כין האשה שהלכה כו' ולא ברש"ל שהבנים פי' שהבנים שלו מן האשה במדינת הים. רש"ל ד [עי' תי"ע]

צה
ל מוי' פי"ט מהלכות זכיה ס"ב ס"ב ח"מ סי' רנח סעיף ב בסג"ה

צו
ב משנ"ת אה"ע סי' לו סעי' ה

צז
ג דש מרי' פ"ב מיכל לישורי בישם הלכה ו ז סמג לאוין קכב שור אה"ע סי' ג

לא שנו אלא בקדשי הגבול אבל ביוחסין לא ורבי יוחנן אמר אפילו ״ ביוחסין ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דא״ר חייא בר אבא א״ר יוחנן ג מלקין על החזקות סוקלין ושורפין על החזקות ואין שורפין תרומה על החזקות מלקין על החזקות כרב יהודה א דאמר רב יהודה ג הוחזקה נדה בשכינותיה בעלה לוקה עליה משום נדה סוקלין ושורפין על החזקות כדרבה בר רב הונא דאמר רבה בר רב הונא איש ואשה תינוק ותינוקת שהגדילו בתוך הבית נסקלין זה על זה ונשרפין זה על זה א״ר שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא ד מעשה באשה שבאת לירושלים ותינוק מורכב לה על כתיפה והגדילתו ובא עליה והביאום לבית דין וסקלום לא מפני שבנה ודאי אלא מפני שכרוך אחריה ואין שורפין תרומה על החזקות דאמר ר׳ שמעון בן לקיש שורפין על החזקות ור׳ יוחנן אומר אין שורפין ואזדו לטעמייהו ב דתנן תינוק שנמצא בצד העיסה ובצק בידו ר״מ מטהר וחכמים ה מטמאין מפני שדרכו של תינוק לטפח והוינן בה מאי טעמיה דר״מ קסבר רוב תינוקות מטפחין ומיעוט אין מטפחין ועיסה בחזקת טהרה עומדת ג וסמוך מיעוטא לחזקה איתרע ליה רובא ורבנן מיעוטא כמאן דליתא דמי רובא וחזקה רובא עדיף אר״ל משום רבי אושעיא זו היא ששורפין עליה את התרומה ר׳ יוחנן אמר אין זו חזקה ששורפין עליה תרומה אלא איזו חזקה לרבי יוחנן ששורפין עליה את התרומה ד כדתנן ו עיסה בתוך הבית ושרצים וצפרדעים מטפלין שם ונמצאו חתיכות בעיסה אם רוב שרצים טמאה אם רוב צפרדעים טהורה תניא כותיה דרבי יוחנן שני דברים אין בהם דעת לישאל ועשאום חכמים כמה שיש בהם דעת לישאל תינוק ועוד אחרת תינוק הא דאמרן ועוד אחרת מאי היא ז עיסה בתוך הבית ותרנגולים ומשקים טמאים שם ונמצאו

לא שנו אלא בקדשי הגבול. לפי׳ רש״י הא דאמרינן דמהני כרוכין להאכילו בתרומה ואינו נאמן להטילו לא שנו אלא בעינן שיהו כרוכין אחריה ויש לומר דרב תנא הוא ופליג ורבינו תם פירש דרב סבר כמאן דאמר (סס כד:) אין מעלין מתרומה ליוחסין ולכך נאמן להאכילו תרומה כיון דכידו הוא ומתניתין דהכא סברה כמ״ד (סס) מעלין מתרומה ליוחסין והכא הכי פירושו לא שנו אלא בקדשי הגבול פירוש בכל דבר קדושה כגון לתרומה ולגעילת כפיס ולהטילו אשה אבל ליוחסין לא כלומר לסקול על ידו דקאמר זה הכן וזו אמו והכן בא עליה לא מהימן והיינו דקאמר ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר סוקלין וסורפים על החזקות ולפירוש המאירה אבל ליוחסין כגון להיות משמש בנו של נבי המוכה לא מהימן כריך לומר דהכי מייתי ראיה סוקלין וסורפין על החזקות וכל שכן דנאמן ליוחסין ה:

שדרכו בקונטרס לטפח. פירש דא״ת כיון שהתינוק אינו ודאי טמא מ״כ אמאי נקט תינוק שנמצא בצד העיסה ליגקוט שנגע בעיסה ועוד קשה דאמרינן בתוספתא (דטהרות פ״ג ע״ם) מפני מה אמרו שהתינוק טמא משום דנשים נדות מנפסות ומנשקות אותו והכא מפרש משום דמטפחין באשפה לכך פירש ר״ת שהתינוק ודאי טמא כדמפרש בתוספתא ולכך נקט שנמצא בצד העיסה ובצק בידו דשמא ספק הוא אם נעלה מן העיסה ועימא את העיסה או שמא אדם טהור נכנס לשם ונטל את העיסה ונתן לתינוק ובהא פליגי ר׳ מאיר ורבנן דר׳ מאיר מטהר דתלינן באדם טהור וחכמים מטמאין מפני שדרכו של תינוק לטפח פי׳ בעיסה ויש לנו לומר שנעלה ובכי האי גוונא פליגי בתוספתא נבי תינוק שנמצא בצד הקבר ושנשים בידו ואינו יודע אם התינוק נטלן או אדם טהור נתן לו ר׳ מאיר מטהר וחכמים מטמאין:

סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא. פירוש והוי רוב כמאן דליתיה וקשה דברים פרק בתרא דיבמות (דף קיט.) אמרי׳ נבי האשה שהלך בעלה למדינת הים ונרתה עמו ושמעה האשה שמת בעלה ר׳ מאיר אומר לא תנשא ולא תתייבם ובמה דברים אמורים בזמן שהיו נשים מתעברות וילדות ואיכא למימר שהלכה עמו ילדה והויא האשה שנשארה שפורה מן היבום ומיעוט מפילות ילדיהן ולאמר ר״מ דאמרי׳ סמוך מיעוטא לחזקה שהרי היתה בחזקת זקוקה ליבום כשהלך בעלה למדינת הים ולא היה לו בנים והוה ליה פלגא ופלגא כלומר דמיעוטא וחזקה חשוכין כנגד אותן רוב דנשים מתעברות וילדות והוה פלגא ופלגא ולא תנשא ולא תתייבם וכמו כן אית לן למימר הכא וכי תימא דאין הכי נמי והא דמטהר רבי מאיר היינו משום דתינוק אין בו דעת לישאל וכל שפק שאין בו דעת לישאל אף בדשות היחיד שפיקו טהור דהא בהדיא אמרינן בסמוך בשמעתין דעשאוהו חכמים כמי שיש בו דעת לישאל וי״ל שאין זה רוב חשוב אלא רוב גרוע לכך מרעי ליה מיעוטא וחזקה ותדע שאין חשוב מדאמרינן בסמוך עשאוהו חכמים כמי שיש בו דעת לישאל ולכך מטמאין את העיסה ואי הוה רוב חשוב אפילו אין בו דעת לישאל הוה לן לעמויי וע״כ צריך לומר כן דאם לא כן קשה אליבא דרבנן דהא רבנן קאמרי התם נבי הלך בעלה למדינת הים ושמעה שמת תנשא דקסברי דמיעוט כמאן דליתיה דמי ורוכא וחזקה רוכא ועדיף וא״כ אמאי קאמר הכא רבי יוחנן אליבא דרבנן אין זו חזקה שבורפין עליה תרומה אלא ש״מ שאין זה רוב חשוב ולפיכך התם דרוב חשוב תנשא ו (ולפי זה ניחא מה שמקשים העולם דקשה להו נבי שני דברים אין בו דעת לישאל ועשאוהו כמי שיש בו דעת לישאל וקא חשיב דתינוק ומקשין מאי אריא שיש בו דעת לישאל תיפוק ליה משום דסבירא להו לרבנן במיעוטא כמאן דליתיה ורוכא וחזקה רוכא עדיף וא״כ אפילו אין בו דעת לישאל אמאי הכא אין זה ספק עומאה אלא ודאי עומאה ש״מ שאין זה רוב חשוב ואי לאו דעשאוהו חכמים כמי שיש בו דעת לישאל לא היו מטמאים):

מסורת הש״ס

א כתובות עב ב עכרות פ״ג מ״ח נדה יח: חולין פו. ג חולין פו. יבמות קיט: נדה יח: ד [נ״ל כדתניא] ה [וע׳ תיטב חוס׳ כתובות כה: ד״ה נאמן] ו גליון

עין משפט גר מצוה

צח ל מיי׳ פ״ב מהל׳ תרומות הלכה ב ביאה הלכה כ טור״ע סי׳ ו וטוש״ע סי׳ ו סעיף ח

צט ב מיי׳ פ״ח מהלכות איסורי ביאה הלכה כ טור״ע סי׳ ו וטוש״ע סי׳ ו סעיף ח

ק ג מיי׳ שם הל׳ כב סמג לאוין קיא טוש״ע יו״ד סי׳ קפה סעי׳ ב

קא ד מיי׳ שם הלכה כ

קב ה מיי׳ פט״ז מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ג

קג ו מיי׳ שם הלי׳ ט

קד ז מיי׳ שם הל״ד

נקורים

דרבנן דהא רבנן קאמרי התם נבי הלך בעלה למדינת הים ושמעה שמת תנשא דקסברי דמיעוט כמאן דליתיה דמי ורוכא וחזקה רוכא ועדיף וא״כ אמאי קאמר הכא רבי יוחנן אליבא דרבנן אין זו חזקה שבורפין עליה תרומה אלא ש״מ שאין זה רוב חשוב ולפיכך התם דרוב חשוב תנשא ו (ולפי זה ניחא מה שמקשים העולם דקשה להו נבי שני דברים אין בו דעת לישאל ועשאוהו כמי שיש בו דעת לישאל וקא חשיב דתינוק ומקשין מאי אריא שיש בו דעת לישאל תיפוק ליה משום דסבירא להו לרבנן במיעוטא כמאן דליתיה ורוכא וחזקה רוכא עדיף וא״כ אפילו אין בו דעת לישאל אמאי הכא אין זה ספק עומאה אלא ודאי עומאה ש״מ שאין זה רוב חשוב ואי לאו דעשאוהו חכמים כמי שיש בו דעת לישאל לא היו מטמאים):

רבי שמעון אומר אף אין אחד מתייחד עם שתי נשים בזמן שאשתו עמו. משמע דלרבנן אפילו אשתו עמו אסור להתייחד עם שתי נשים ואפילו לרבי שמעון נמי עם שתי נשים ואשתו עמו הוא דשרי אבל עם אשה אחת אפילו אשתו עמו אסור וקשה מהיא דפרק אין מעמידין (ע"ז דף כה.) גבי הא דתנן לא תתייחד אשה עמהם ובעי עלה בגמ' במאי עסקינן אילימא בחד ודכוותה ביישראל מי שרי והתנן לא יתייחד כו' ומסיק בשאשתו של עובד כוכבים עמו עובד כוכבים אין אשתו משמרתו ישראל אשתו משמרתו ומדלא מוקי לה התם כרבי שמעון משמע דאפילו כרבנן נמי אתיא ובאשה אחת נמי משמע דשרי בשאשתו עמו לכך נראה לר"י ט דלרבי שמעון אינו אסור אלא בשאין אשתו עמו דוקא והכי גרסינן ר' שמעון אומר אף אין אחד מתייחד עם שתי נשים ובזמן שאשתו עמו ישן עמהן בפונדקי מפני שאשתו משמרתו ואתאן אפילו לרבנן ואפי' עם אשה אחת: **כי** ההיא מעשה דהיא איתתא דהוה עובדא ואפיקתיה. פר"ח מעשה באשה אחת שהיתה בוכה ומתאוננת על קבר בעלה והיה שם אדם אחד שהיה שומר תלוי אחד ואזה לו המלך לשומרו ובא אצל האשה ופיתה אותה ושמעה לו וכשחזר אצל התלוי לא מצאו והיה מצטער מאד מפחד המלך אמרה לו האשה אל תירא קח בעלי מקברו ותלהו במקומו ואפיקתיה לבעלה ותלהו הרי לך שאפילו בשעת תאוות נתגבר יצרה עליה אף הקונטרס פירש ב' לשונות כלשון אחד גרס ורבנן כי ההיא עובדא דההיא איתתא דהוה עובדא ואפיקתיה וה"פ לרבנן אפילו תביר יצרו כדאמר יש לחוש דפעמים שאין שם תאוות ושוטין עצמן כאילו נושאין תיכוף מת ויוצאין לעבירה כי ההוא עובדא דההיא איתתא דהוה עובדא ואפיקתיה לתיקוק חי בחזקת מת לעשות עבירה עם ההולך עמה לקוברו ועוד פירש לשון אחר דל"ג ורבנן אלא הכל ממילתיה דאבא שאול והכי פירושו כלומר מה יתרעם אדם על העתיד דיו חיים שנתתי לו כי ההוא מעשה דההיא איתתא כדאי' בספר חסידים מעשה באשה אחת שהיו לה ז' בנים ומת אחד מהם והיתה בוכה ואמרו לה אל תבכי ואם לאו עוד ימות בן אחר ואל שתקה ומת אחר וכן עשתה עד שמתו כולם והיא אחרי כן מחמת שהתאוננה על מדותיו ולהאי פירושא לא גרסינן דהוה עובדא ואפיקתיה: מלקין

נקורים נקורים בעיסה תולין לא אוכלין ולא שורפין א"ר יהושע בן לוי לא שנו אלא במשקים לבנים אבל במשקים אדומים אם איתא דנקיר מידע ידיע ודילמא בלעתינהו עיסה א"ר יוחנן דבר זה שמע בריבי ופירושו לא שמע [ח] לא שנו אלא במשקים צלולים שבבואה של תינוק ניכר בה אבל משקים עכורים לא: **מתני'** [א] [ב] לא יתייחד אדם עם [ב] שתי נשים אבל אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים רבי שמעון אומר [ג] אף איש אחד מתייחד עם שתי נשים בזמן שאשתו עמו וישן עמהם בפונדקי מפני שאשתו משמרתו [ד] מתייחד אדם עם אמו ועם בתו [ה] וישן עמהם בקירוב בשר ואם הגדילו זו ישנה בכסותה וזה ישן בכסותו: **גמ'** מ"ט תנא דבי אליהו הואיל [ג] ונשים דעתן קלות עליהן מנא הני מילי א"ר יוחנן [ד] משום ר' ישמעאל רמז ליחוד מן התורה מנין שנאמר (דברים יג) כי יסיתך אחיך בן אמך וכי בן אם מסית בן אב אינו מסית אלא לומר לך בן מתייחד עם אמו [ו] ואסור להתייחד עם כל עריות שבתורה [ה] פשטיה דקרא במאי כתיב אמר אביי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא בן אב דסני ליה ועייץ ליה עצות רעות אלא אפילו בן אם דלא סני ליה אימא צייתי ליה קמ"ל נימא מתני' דלא כאבא שאול דתניא [ז] כל שלשים יום יוצא בחיק ונקבר באשה אחת ושני אנשים אבל לא באיש אחד ושתי נשים אבא שאול אומר אף באיש אחד ושתי נשים אפילו תימא אבא שאול בשעת אנינות תביר יצריה ורבנן סברי לה כר' יצחק דאמר רבי יצחק (איכה ג) מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו אפילו בשעת אנינותו של אדם יצרו מתגבר עליו ואבא שאול כי כתיב ההוא במתרעם על מדותיו כתיב והכי קאמר מה יתרעם על מדותיו וכי גבר על חטאיו דיו חיים שנתתי לו [ח] ורבנן כי ההוא מעשה דההיא איתתא דהוה עובדא ואפיקתיה: [ז] אמר רב יהודה אמר רב [ח] לא שנו אלא בכשרים אבל בפרוצים אפי' בי עשרה נמי לא הוה מעשה והוציאוה עשרה במטה אמר רב יוסף תדע דמיחברי בי עשרה וגנבי כשורא ולא מיכספי מהדדי נימא מסייע ליה [ח] [ט] מוסרין לו שני ת"ח שמא יבא עליה בדרך ת"ח אין אינשי דעלמא לא שאני תלמידי חכמים דידעי

לאתרויי

קח
[א] מי' פ"ו מהלכות אבות טומאות הל"ד
קו
[ב] ג מי' פכ"ב מהלכות איסורי ביאה הל' ח סמג לאוין קנו עוש"ע אה"ע סי' כב סעיף ה
קז
[ד] מי' שם הל' [ה] עוש"ע שם סעיף [ו]
קח
[ה] מי' שם נכ"ל הלכה ז סמג שם עור ע"ע אה"ע סי' כא סעיף ז
קט
[ז] מי' שם נכ"ל הלכה [ח] סמג שם עור ע"ע אה"ע סי' כב סעיף [ט]
קי
[ז] מי' פי"ב מהלכות אבל הלכה י עוש"ע י"ד סימן שנג סעיף [ל]
קיא
[ח] (מי' פכ"ב מהלכי' איסורי ביאה הלכה ח) (עי' במ"מ) עוש"ע אה"ע סי' כב סעי' ה בהגה"ה
קיב
[ט] מי' פ"ג מהלכות סוטה הלכה [ח]

מסורת הש"ס

א ע"ז כה. ב [דוקא שתי נשים אבל ג' אחר מותר רש"י לקמן פב. ד"ה לא יתייחד כו'] ג [שבת לג:] ד ע"ז [ו:] ה"ם סנהדרין כא: ע"ש ה [עירובין כג: ומס נסמן ו מ"ק כד. שמחות פ"ג ז סוטה ז. ע"ז כה: ע"ש ח סוטה ז. ם ל"ל דר"ש חייבי בשאין אשתו עמו וה"ג ר' שמעון אומר כו'. רש"ת ת"י י [ל"ל כמוער קטן כז: וכ"כ מהרש"ל וכן ברש"י שלפנינו דהכא]

נקורים. ביקלור"ם בלע"ז שנקרו תרגגולים בעיסה: תולין. אם עיסה זו של תרומה חיישינן שמא שתו התרנגולין ממשקין שמאים ובעוד המשקה טופח בחלמוניסה נקרו בעיסה ומדקאמר שני דברים הללו עשאום כמי שים בו דעת לישאל ושניהו באחת מהן תולין מכלל דתינוק תולין: בריבי. גדול הדור ריב"ל: ופירושו לא שמע. דבאדומים נמי היה לו לפרש ולחלק בין צלולים לעכורים משקין צלולין נוחין ליבלע: שבבואה של תינוק. דמות קלסתר פניו: **מתני'** עם ב' נשים. מפני שדעתן קלה ושתיהן נוחות להתפתות ולא תירא זו מחבירתה שלא היה תעשה כמותה: עם ב' אנשים. שלאחד בוש מחבירו: מתייחד אדם עם אמו. טעמא מפרש בגמ': וישן עמהם. הכא עם אמו ובעודו קטן קאמר דישן עמה בקירוב בשר כדמפרש וחזיל: הגדילו זה ישן בכסותו כו'. וכן שבת עם אביה בעודה קטנה: **גמ'** מאי טעמא. לא יתייחד עם שתי פעמים כאשה שמתייחדת עם ב' אנשים: דעתן קלה עליהן. ושתיהן נוחות להתפתות: אלא. להכי נקט קרא בן אמך לומר שהבן מצוי אצל האם: פשטיה דקרא במאי כתיב. לענין פסולו של מקרא שמדבר בהסתה אמאי נקט בן אמך: בן אב סני ליה. לפי שממעט בחלק ירושתו: בן אם לא סני ליה. שאין להם חלק ירושה יחד זה יורש את אביו וזה יורש את אביו: דלא כאבא שאול. דאמר אין מתייחד עם שתי נשים: כל שלשים יום. ולד שמת בתוך שלשים יום אין צריך לכבדו במותו להוציאו לקבורה לא במטה ולא בכליבה אלא בחיק: ונקבר באשה אחת ושני אנשים. וא"ל רבים לצוותו אלא ג': אבל לא באיש אחד ושתי נשים. משום יחוד שלא היו בתי הקברות סמוכין לעיר: מה יתאונן. מה מועיל אנינות לאדם לסמוך על כך מלהזהר בילדו כל זמן שהוא חי צריך להיות גבר על חטאיו שאם לא כן יהא ילדו גובר עליו ויחטיאהו: על מדותיו. על קורותיו הקורות אותו: מה יתאונן אדם חי. למה יתאונן אדם חי למה יתרעם אדם על הקורות הבאות עליו אחר כל החסד שאני עושה עמו שנתתי לו חיים ולא הבאתי עליו מיתה: וכי גבר על חטאיו הוא. שלא חטא לי ובלדקתו הוא חי בתמיה: ורבנן. אפילו תביר יצריה כדקאמרת יש לחוש פעמים שאין שם אנינות ושוטין עצמן כאילו נושאין תיכוף מת ויוצאין לעבירה כי הסמא עובדא דההיא איתתא ואפיקתיה לתינוק חי בחזקת מת לעשות עבירה עם הולך עמה לקוברו. לשון אחר ממורי הזקן ולא גרסינן ורבנן אלא כולה באבא שאול גרים דיו חיים שנתתי לו כי הסיא איתתא דאמרי' במ"ק (דף כז:) שקשתה על מתה יותר מדאי עד שמתו ז' בניה והיא אחריהם מחמת שנתאוננה על מדותיו: דהוה עובדא ואפיקתיה ל"ג: והוציאוה עשרה אנשים במטה. בחזקת שהיא מתה וקלקלו עמה ואשת איש היתה: דמחברי עשרה וגנבי כשורא. שיש בה מטוי לעברה: מוסרים לו. ב"ד מי שקלא לאשתו ונסתרה והוא מעלה להשקותה מוסרין לו ב"ד שבעירו שני תלמידי חכמים שמא יבא ע"י בדרך שהרי נאסרה עליו כדתנן (סוטה דף כז:) נטמאה נטמאה אחד לבעל ואחד לבועל אם בא עליה שוב אין המים בודקין תה דכתיב (במדבר ה) ונקה האיש מעון בזמן שהאיש מנוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו ונמצא שם שמים נמחק לבעלה:

לאתרויי

לאתרויי ביה. שלא יבא עליה אין מיסר בודקין אותה: לא שני. דאמר אפס מתייחדת עם שני אנשים: שב. ז יצטרף אחד לנקביו. ובעי להתרחק לגמיעות: דניהוו עליה סהדי. אם יבא עליה זיעידו לפני ב"ד ולא יאמרו עליה מגילה: דלי כרעיך. נסר לנכנס מנקדמנס: כגון אנן. בתמיה: רבי חנינא בר פפי וחבריו. רבי לדוק ורב כהנא בפ"ק (לעיל דף מ.): מלקין על היחוד. מרדות: ואין אוסרין. אשת איש על בעלה מחמת ייחוד: לא אמרו. דמלקין: אתה מוציא לעז. שיאמרו ראוה שזינתה לכך הלקוה וכאילונא ליכא מיתת בית דין למיקטלינהו: מר זוטרא מלקי. על ייחוד אשת איש ומכריז עליה שלא זינתה אלא נתיחדה: על לא טובה השמועה. מי שיולא קול עליו שהוא עובר עבירות מלקין אותו דלא מוכח השמועה לאו הוא דכתיב בבני עלי אל בני לאו יש כאן על לא מוכח השמועה: אפסירה. הכשרה"ת: ומקרי ליה. קורא לפניו אל בני להודיע שעל לאו זה הוא לוקה: בעלה בעיר אין חוששין לה משום יחוד. להלקות דמסתפי מבעל השתא אתי: שקולו דרגא. שאכלו בעליה וילדו רב יוסף ואשתו והוא נשאר בעליה שקולו דרגא מתותי ביבי שלא ירד ויתיחד: שושבינתיה. בעלת ברית לו: אנשים בחוץ. בבית החילון: ונשים בפנימי אין חוששין משום יחוד. שהחילונים אין להם דרך לפנים ואיך יתייחד האיש אחד עם הנשים אבל הפנימיים יש להם דרך לחוץ הילכך הנשים בפנים ונשים בחוץ חוששין שמא יצא אחד מהם ויתייחד עם הנשים: איפכא. הנשים בחוץ ונשים בפנים חוששין שמא יכנס אחד לפנים ולא ירגישו בו חבריו הנשים בפנים ונשים בחוץ אין חוששין שמא הכנס היא לפנים והם הכנס היא לפנים לא איכפת לן דאשה מתייחדת עם שני אנשים והם אחד מהן יוצא לבין הנשים אין זה ייחוד דמיסתפי שמא יצא אחד מהן אחריו שהרי דרך הפנימיים על החילונים: גולפי. מקום קבולת הנשים ונשים או לדרשה או לחופה היה מסדר קרקעים של חרס הרבה ביניהם שאם יבאו זה אצל זה יקשקשו וישמע קול: דייר. לשון דלי דלי (מגילה דף יב.) שורות שורות: דייר קנה. מסדר קנים שהעובר עליהן קולם נשמע: שקבא דשתא ריגלא. ריעוע של ימות השנה לייחוד ולעבירה ימות הרגל שיש קבולת אנשים ונשים לשמוע דרשה ומותנים ומוחאים זה עם זה שקבא דדליסדור"א בלע"ז כמו דמשקב לשו להמרייהו (ב"מ ד' כז.): אסוקינהו. שלוח עליהם לפדותם ומתוח בעלייתו: בהדי דקא חלפא חדא מינייהו. שהיתה עוברת אצל

לאתרויי ביה. אמר רב יהודה אמר רב אלא בעיר אבל בדרך עד שיהיו שלשה שמא יצטרף אחד מהם להשתין ונמצא אחד מתייחד עם הערוה נימא מסייע ליה מוסרים לו שני תלמידי חכמים שמא יבא עליה בדרך תרי ואיהו הא תלתא התם כי זיכי דניהוו עליה סהדי רב ורב יהודה הוו קאזלי באורחא הוה קאזלא ההיא אתתא קמייהו א"ל רב לרב יהודה דל כרעיך מקמי גיהנם אמר ליה והא מר הוא דאמר בכשרים שפיר דמי א"ל מי יימר דבכשרים כגון אנא ואת אלא כגון מאי כגון רבי חנינא בר פפי וחבריו אמר רב מלקין על ייחוד ואין אוסרין עלייחוד אמר רב אשי לא אמרן אלא בייחוד פנויה אבל בייחוד דאשת איש לא שלא תהא מוציא לעז על בניה מר זוטרא מלקי ומכריז א"ל רב נחמן מפרהטיא לרב אשי מר נמי לילקי ולכריז א"ל איכא דשמע בהא ולא שמע בהא אמר רב מלקין על לא טובה השמועה שנאמר (ש"א ב) אל בני כי לא טובה השמועה מר זוטרא מותיב לה אפסירה על כתפיה ומקרי ליה אל בני אמר רבה בעלה בעיר אין חוששין משום ייחוד אמר רב יוסף פתח פתוח לרשות הרבים אין חוששין משום ייחוד רב ביבי איקלע לבי רב יוסף בתר דכרך ריפתא אמר להו שקולי דרגא מתותי ביבי והא אמר רבה בעלה בעיר אין חוששין משום ייחוד שאני רב ביבי דשושבינתיה הואי וגייסא ביה אמר רב כהנא אנשים מבחוץ ונשים מבפנים אין חוששין משום ייחוד אנשים מבפנים ונשים מבחוץ חוששין משום ייחוד במתניתא תנא איפכא אמר אביי השתא דאמר רב כהנא הכי ותנא מתניתא איפכא אנא נעביד לחומרא אביי דייר גולפי רבא דייר קנה אמר אבין סקבא דשתא ריגלא הנך שבויתא דאתאי לנהרדעא אסקינהו לבי רב עמרם חסידא אשקולו דרגא מקמייהו בהדי דקא חלפה חדא מנייהו נפל נהורא באיפומא שקליה רב עמרם לדרגא דלא הוו יכלין בי עשרה למדלייא דלייה לחודיה סליק ואזיל כי מטא לפלגא דרגא איפשח רמא קלא נורא בי עמרם אתו רבנן אמרו ליה כסיפתינן אמר להו מוטב תיכספו בי עמרם בעלמא הדין ולא תיכספו מיניה לעלמא דאתי אשבעיה דינפק מיניה נפק מיניה כי עמודא דנורא א"ל חזי דאת נורא ואנא בישרא ואנא עדיפנא מינך ר"מ הוה מתלוצץ בעוברי עבירה יומא חד אידמי ליה שטן כאיתתא בהך גיסא דנהרא לא הוה מברא נקט מצרא וקא עבר כי מטא פלגא מצרא שבקיה אמר אי לאו דקא מברזי ברקיעא הזהרו בר' מאיר ותורתו שויתיה לדמך תרתי מעי ר' עקיבא הוה מתלוצץ בעוברי עבירה יומא חד אידמי ליה שטן כאיתתא בריש דיקלא נקטיה לדיקלא וקסליק ואזיל כי מטא לפלגיה דדיקלא שבקיה אמר אי לאו דמברזי ברקיעא הזהרו בר"ע ותורתו שויתיה לדמך תרתי מעי פלימו הוה רגיל למימר כל יומא גירא בעיניה דשטן יומא חד מעלי יומא דכיפורי הוה אידמי ליה כעניא אתא קרא אבבא אפיקו ליה ריפתא א"ל יומא כי האידנא כולי עלמא נואי ואנא אבראי עייליה וקריבו ליה ריפתא א"ל יומא כי האידנא כולי עלמא אתכא ואנא לחודאי אתיוהו אותבוהו אתכא הוה יתיב מלא נפשיה שיחנא וביבי עליה והוה קעביד ביה מילי דמאים א"ל

תיב

מלקין על הייחוד. פירש בקונטרס דמיירי בפנויה דהכי מוקי לה בסמוך ואין אוסרים על הייחוד מיירי בייחוד אשת איש וקשה דאם כן לגדלין קתני ריש"ל בפנויה וסיפא באשת איש וגרלה לפרש דסיפא נמי מיירי בפנויה ולאוסרה לכהן משום זונה ומיהו קשה דתנן בפ"ק דכתובות (דף יג.) ח היתה מעוברת ואמרו לה מה טיבו של ט עובר זה מאיש פלוני וכהן הוא רבי יהושע אומר אינה נאמנת ופריך עליה בגמ' מהא דאמר רב הכא אין אוסרין על היחוד ומשני מכלה עשו ביוחסין ולפי מה שפירשתי דמיירי לאוסרה לכהן לא משני גמרא התם מידי דהא הכא מיירי ליוחסין ואפ"ה אמרינן דאין אוסרין ויש לומר דלעולם מיירי ליוחסין והא דמשני התם מעלה עשו ביוחסין שאני התם דאינה נאמנת משום דמודה היא שבעלה והכא דקאמר דאין אוסרין היינו משום דאינה מודה שבעלה:

בעלה בעיר אין חוששין לה משום ייחוד. פירש בקונטרס אין חוששין להלקות משמע מתוך פירושו הא איסורא מיהא איכא וקשה דא"כ מאי פריך בסמוך על רב יוסף דקאמר שקולו דרגא מתותי ביבי והאמר רבה בעלה בעיר אין חוששין לה משום ייחוד ומאי קושיא הכי דמלקות ליכא איסורא מיהא איכא וגרשה לפרש אין חוששין כלל משום ייחוד ואפילו איסורא ליכא:

שקבא דשתא ריגלא. פירוש ריעוע של ימות השנה לייחוד ולעבירה כלומר ימות הרגל [שיש] קבולות אנשים ונשים לשמוע הדרשה ומותנין עין זה על זה ויש אומרים לכך נהגו להתענות לאחר פסח ולאחר סוכות:

מאביי

מסורת הש"ס

א סוטה ז. (ע"ז כה:)
ב [לעיל לט:]
ג כת כת יב.
ד [לעיל אנן וכ"ל כהרא"ן]
ה גי' הערוך אביי
ו [פי' איין שאולגין ושותין ובעלין ממלאכין מתייחד ן יכלין לידי עבירה. ערוך]
ז [לעיל ג. וש"נ]
ח [לעיל דף יב מדברת עם אחר ואמרו לה כו']
ט [לעיל אים זה אים פלוני ט"ל]

ר"ן

ל עוש"ע אה"ע כו' כב סע"ב ס בהגה"ה

מה קיר

כג מיי' פכ"ל מהל' איסורי ביאה ה"ב סמג לאין קבו כוש"ע אה"ע סי' כב סעי' כ

קטו

ד מיי' פכ"ד מהל' סנהדרין ה"ו ה טוש"ע אה"ע סי' קטו סעיף ב

קטז

ה מיי' פכ"ב מהל' א"ב הל' יב טוש"ע שם סי' כב סעי' ח

קיז

ו מיי' שם עור ס"ע שם סעי' ע

קיח

ז מיי' שם עור ס"ע שם סעי' ח

קיט

ח מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף ו

פסומא דנהרא דאסר: שבקיה. הילר לרבי מאיר: אתכא על סלתא לוקלין: וביבי. ולג"ז סמוליתן ליתם ומטבין:

תיב שפיר. סב כהונן סלא תמאיסמו: הבו לי כסא. מזגו לי כוס: אבמר. שוטי"ר בלע"ז: שדא ביה כיחו. הסיך בתוכו את כיחו ליחו סיולאה מן הגיאה: נחרו ביה. נערו בו: שקא. סוא סחזיק עלמו כמת: שקא. סלקיח כמו סקל: שמעו דקאמרי פלימו קטל גברא. סמיעו לאנסי ביתו קול יולא מבחוץ ואומרים פלימו קטל גברא: ערק. פלימו כסבור סבאים עליו מוגסי המלך להורגו: טשא. נחבא בבית הכסא חוץ לעיר: חזייה. סמן לפלימו המלטער: מאי טעמא אמרת הבי. למס הורגלת לקללני: אלא היכי נימא. לדחוקך מעלי אלא תחטיאני: דפריש מינאי. מחמת זקנה ומס ירא מילר הרע: קשטה נפשה. בתכשיטים קישוטי בשמים ואפרסמון: הלפא ותני קמיה. עברה לפניו וסנתה פעם אחת: אנא חרותא. אם זוגה מיכרת בעור: דהדרי מיום. שחזרתי היום אלום: דריש צוציתא. עגף קטן שבגופה הדקל: שוור. קפץ: קא יתיב בגוויה. לסמית את עלמו: אישה הפרם. לריכין סליחה: במה הכתוב מדבר. מאחר שאיסה הפרה אם שעברה ומה זו סליחה: והיא שותה ביין. מיד ולא על פי שבאיתר כיון שהיא לאיסור נתכוונה לריכה סליחה: כל הדווים. שיש לה לב לדוות ידוו על זה שאינו מתכוין ויש כאן נסיאות עון: מתייחד עם אחותו. לפרקיס אבל אינו דר תמיד ביחוד אלא בבית: ודר עם אמו או עם בתו. אלא תקוף יצריה עלייהו דאתאו ביה אנסי כנסת הגדולה דלא מנרי בקרובתא מכי כחליהו ונקריהו לעיניה כו' (סנהדרין דף סד.): תנאי היא גרסינן: אמר ר' טרפון. לאנסי ביתו הזהרו בי לרחיות עמי ועם כלתי אלא מתייחד עמה: מכלליה מכולה דברא. כשהיה הולך בדרך בגירסא לייחוד היה מונע הבהמות מכל הסדר ד"א שאינו מניח לרחיות רועה והבהמות בדרך אחד: שתי יבמות. נסי שני אחין שנולאות זו את זו כשתי צרות הדולאות במא תפול ליבום לפני בעלה ותיעשה לה צרה אחת ואחת וחמותה ובת חמותה ובת בעלה כולן הולאות זו את זו ומעמא מפרש ביבמות בפרק האשה שהלכה (דף קיז.): שיודעת טעם ביאה. כלומר מה היא ביאה שתדע לספר דבריה בשוק: ואינה מוסרת עצמה לביאה. מתוך קומנה עדיין לא לבשה יצר הילכך אין כאן משום דעת קלה אלא אם הא מוחה לתפתות: תינוקת בת תשע שנים ויום אחד. והביאה צערות הי איכא שהיה נכונו ושערך למה הוא דמנרו בה וסבר לה כמאן דאמר (בנדה דף מו.) בת תשע שנים ויום אחד שהביאה שערות היינו הן מכאן ואילך אבל קודם לכן אומה ותינוק בן י"ב שנה ויום אחד קרי ליה הגדול ולא ייחן עם אמו עוד בקיומו בשר: זה וזה. בין לליסנא קמא בין לליסנא בתרא התינוקת בעיקר שהיה נכונו בסימני נערות בסימנין [שבדדים] דהיינו בוחל כדתנן במסכת נדה (דף מז.) בוחל אלו ימי הנעורים ושערך למה אלא דלליסנא קמא לי אתיא שערות מתשע שנים ולמעלה הוי סימן גמור ולליסנא בתרא הוי אומה עד בת שתים עשרה שנים ויום אחד: בושה לעמוד לפניו. בידוע שיש בה מעשה ביאה: לא סבר לה מר דמקדשא. אין אדוני יודע שהיא מקודשת ויש לו לסתרתה מאשת איש:

אביי מכלי להו מכולה דברא. מראה דהני אמוראי חומרא בעלמא קא עבדי ואנן קיימא לן כרבנן דרבי יהודה (לקמן דף סב.) דאמרו לו לא נחשדו ישראל לא על משכב זכר ולא על הבהמה:

תיב שפיר אמר ליה הבו לי כסא יהבו ליה כסא אכמר שדא ביה כיחו נחרו ביה שקא ומית שמעו דהוו קאמרי פלימו קטל גברא פלימו קטל גברא ערק וטשא נפשיה בבית הכסא אזיל בתריה נפל קמיה [א] כי דחזייה דהוה מצטער גלי ליה נפשיה אמר ליה מאי טעמא אמרת הבי ואלא היכי אימא אמר ליה לימא מר רחמנא נגער ביה בשטן רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עידן דהוה נפל לאפיה הוה אמר הרחמן יצילנו מיצר הרע יומא חד שמעתינהו דביתהו אמרה מכדי הא כמה שני דפריש ליה מינאי מאי טעמא קאמר הכי יומא חדא הוה קא גרים בגינתיה קשטה נפשה חלפה ותנייה קמיה אמר לה מאן את אמרה אנא הרותא דהדרי מיומא תבעה אמרה ליה אייתי ניהליה להך רומנא דריש צוציתא שוור אזל אתייה ניהלה כי אתא לביתיה הוה קא שגרא דביתהו תנורא סליק וקא יתיב בגויה אמרה ליה מאי האי אמר לה הכי והכי הוה מעשה אמרה ליה אנא הואי לא אשגח בה עד דיהבה ליה סימני אמר לה אנא מיהא לאיסורא איכווני כל ימיו של אותו צדיק היה מתענה עד שמת באותה מיתה [ב] דתניא (במדבר ל) אישה הפרם וה' יסלח לה במה הכתוב מדבר באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה והיא לא ידעה שהפר לה בעלה והיתה שותה יין ומטמאה למתים רבי עקיבא [ג] כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי אמר ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה אמרה תורה צריכה כפרה וסליחה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר על אחת כמה וכמה כיוצא בדבר אתה אומר (ויקרא ה) ולא ידע ואשם ונשא עונו כשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה ומה מי שנתכוין לאכול שומן ועלה בידו חלב אמרה תורה ולא ידע ואשם ונשא עונו מי שנתכוין לאכול חלב ועלה בידו חלב על אחת כמה וכמה איסי בן יהודה אומר ולא ידע ואשם ונשא עונו על דבר זה ידוו כל הדווים: מתייחד אדם עם אמו: אמר רב יהודה אמר רב אסי מתייחד אדם עם אחותו ודר עם אמו ועם בתו כי אמרה קמיה דשמואל אמר אס"ר להתייחד עם כל עריות שבתורה ואפילו עם בהמה תנן מתייחד אדם עם אמו ועם בתו וישן עמהם בקירוב בשר ותיובתא דשמואל אמר לך שמואל וליטעמיך הא דתניא אחותו וחמותו ושאר כל עריות שבתורה אין מתייחד עמהם אלא בעדים אין שלא בעדים לא אלא תנאי היא דתניא אמר רבי מאיר הזהרו בי מפני בתי אמר רבי טרפון הזהרו בי מפני כלתי ליגלג עליו אותו תלמיד אמר רבי אבהו משום רבי חנינא בן גמליאל לא היו ימים מועטים עד שנכשל אותו תלמיד בחמותו אפילו עם בהמה [ד] אביי [ד] מכלליה מכולה דברא רב ששת מעבר ליה [ה] מצרא רב חנן מנהרדעא איקלע לרב כהנא לפום נהרא חזייה דיתיב וקא גרס וקיימא בהמה קמיה אמר ליה לא סבר לה מר אפילו עם בהמה אמר ליה [ו] לאו אדעתאי אמר רבא [ז] מתייחד אדם עם שתי יבמות ועם שתי צרות עם אשה וחמותה עם אשה ובת בעלה עם אשה ותינוקת שיודעת טעם ביאה ואין מוסרת עצמה לביאה: הגדילו זה ישן בכסותו וכו': וכמה אמר רב אדא בר רב עזא אמר רב אסי [ח] תינוקת בת תשע שנים ויום אחד תינוק בן שתים עשרה שנה ויום אחד איכא דאמרי תינוקת בת שתים עשרה שנה ויום אחד תינוק בן שלש עשרה ויום אחד [ג] וזה וזה כדי שיהיו (יחזקאל טז) שדים נכונו ושערך צמח אמר רפרם בר פפא א"ר חסדא לא שנו אלא שאינה בושה לעמוד לפניו ערום [ז] אבל בושה לעמוד לפניו ערום אסור מאי טעמא יצר אלבשה רב [ח] אחא בר אבא איקלע לבי רב חסדא חתניה שקליה לבת ברתיה אותבוה בכנפיה אמר ליה לא סבר לה מר דמקדשא אמר ליה עברת לך אדרב [ט] דאמר רב יהודה אמר רב ואתימא רבי אלעזר אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה מר נמי עבר ליה אדשמואל [י] דאמר שמואל אין משתמשים באשה אמר ליה אנא [כ] כאידך דשמואל סבירא לי דאמר שמואל הכל

מסורת הש"ס

א [ג"ל כר חזייה דהוה מצטער כו'] ב [מזל כג.] ג מזל כג. ע"ש ד [ג"ל מכלי להו פי' מגרס לה. עריך ערך כל כ'] ה ס"א נהרא ו [ברכות כו. וש"נ] ז ברכות לד. ח ג"א חנן בר רבא ט [ג"ל מא. י [ג"ל ע.

הכל לשם שמים. ואין דעתי אחריה נהיבת אלא לחיבת קורבה ולעבות קורת רוח לאמה כשאני מחבב את בתה: **מתני'** לא ילמד רווק סופרים. רווק פעוי בלא אשה: סופרים. מלמדי תינוקות כלומר לא יגיל רווק עצמו להיות מן הסופרים ובגמרא מפרש טעמא וכן לא תלמד אשה סופרים לא תרגיל עצמה להיות ממלמדי תינוקות: אף מי שאין לו אשה. בגמרא מפרש מאי היא: לא ירעה רווק את הבהמה. שלא יתאוה לה: ולא יישנו שני רווקים בטלית אחת. שלא יבואו לידי משכב זכור: וחכמים מתירין. שלא נחשדו במשכב זכור ובהמה: **גמ'** מ"ט. לא ילמד רווק סופרים אי נימא משום דחסידי רווקים למשכב זכור דתינוקות: אמרו לו לר' יהודה. דמתניתין דתנא לא ישנו שני רווקין בטלית אחת: משום אמהתא דינוקי. אמותיהם של תינוקות שמלויות אצלו להביא את בניהן לבית הספר: מי שאין לו אשה כלל. ומוסיף אדתנא קמא דקאמר רווק שלא נשא אשה מימיו ואתא ר' אלעזר לימר אפילו היתה לו ומתה אבל יש לו ואינה שרויה אצלו מותר או דלמא כו': **מתני'** כל שעסקיו עם הנשים. שמלאכת אומנותו בעסק לנשים והנשים צריכות לו: לא יתייחד עם הנשים. אפילו עם הרבה נשים לפי שלבו נם בהו וכולן מחפות עליו ואילו אים אחריעא בין שתי נשים תנן (לעיל דף פ:) אבל עם שלש או ארבע ספיר דמי: נקיה וקלה. מפרש בגמ' ספיר. ואל יאמר בלבו אומנות זו אינה מעשרת אלא יבקש רחמים למי שהעושר שלו: חמר גמל ספן קדר. בעלי קרמות כל אלו אומנות ליסטיות כשלנים בדרכים הם נכנסים ולוקטים עליה מן הכרמים ופירות ועוד שנשכרים לאדם ומעבירין על תגלה: רועה. בהמות שלו שמעבירין לרעות בשדה אחרים: חנוני. מלומד באומאה להטיל מיס בין לרורות בחטין: משמו. של אבא גוריא: החמרים רובן רשעים. מפני ליסטיות: הגמלין רובן בשרים. שפורשין למדברות למקום גדודי חיות וליסטין וילדים לנפש ומשברים לבם למקום: הספנין רובן חסידים. שפורשין למקום הסכנה ותמיד הם ברעדה יותר מן הגמלין: טוב שברופאים לגיהנם. אינו ירא מן החולי ומאכלו מאכל בריאים ואינו משבר לבו למקום ופעמים שהוא נפשות ויש בידו לרפאות הרבה ואינו מרפא: טוב שבטבחים. שפיכי טריפות באות לידו וחס על ממונו ומאכילן: אבל התורה אינה כן. שאף הבא לידי זקנה או יסורין ואינו יכול לעסוק בה הוא אוכל ממתן שכרה דכתיב עוד יזובון בשיבה: **גמ'** סורו רע. מנהגו רעה קרבותו לא להתדבק עמו שיהא סר אליו ובא לביתו: הצורפין. לורפי זהב העושין לנשים שירין וזמיס וטבעות: הסריקים. סורק בגדים לנשים פלוקיירד"א: הנקורות. מנקרי ריחים של יד שנשים טוחנות בהם כדתנן בכתובות (דף נט:) אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ומחרינן (שם) בריחים דידה. והרוכלין. מוכרין קישוטי בשמים לנשים: והספרין. הנשים לריכות לכן בשביל בייסה: והנרע. אומן שמקיז דם על שם שמגרע את הדם: הבורחקי. מעבד לשם עורות לנבוס ולנעול: והבלן. מחמם מרחלאות: מהלך על צידו ורוחו נשה ונתלה ויושב. שלשתן שימני גאוה אבל אין זו דומה לזו וכולן הוא חלוק ממדת הנשים נתלה ויושב אינו אלא אם כן נשמך או לאחוריו או על לידו דרך גאוה ובשביל שהבריות מוסרין נפשן לידו הוא מתגאה: ועינו צרה. בממונו לחוליא כלום מפני שהוא מלומד לאכול אצל המקיזין ואינו מלומד לחוליא: ועינו רעה. נותן עיניו בבריאים שיחלו ויהיו לריכין לו: אוכל הרבה. שמלומד לאכול עם כמה אנשים בכל יום: ומוציא קימעא. מתוך שמאכלו יפה ועשקו עמהו: ועל הנזל. שהנשים נוזלות מבעליהן ומתאוה לו: ועל שפיכות דמים. זימנין דשפי ליה לדמה לפחות מרביעית:

מחטא

הכל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השתא שאנו משתמשים בנשים: **לא** ילמד רווק סופרים. פי' תלמידים רווק הוא אדם פעוי בלא נשא אשה מעולם ותרגום של וכחורים כשול יכשלו הוא רווקים (ישעיה מ): **ולא** ירעה בהמה. מפני שיש לו תאוה יותר מאיש אחר שנשא אשה: **לא** יתייחד עם הנשים. פי' בקונטרס ואפילו עם נשים הרבה ודווקא רוכל אבל אינם אחר מותר ואשה להר"ם דאמר לעיל (דף פא.) אנשים מצפנים ונשים מבחוץ חוששין משום יחוד משמע דאסור להתייחד עם נשים הרבה לכ"ע לכן נ"ל לא יתייחד עם הנשים אפילו אשתו עמו דשרינן לעיל (דף פ:) דכיון דהוי רוכל איכא חששא טפי: **אלא** הכל לפי זכותו. ט פירוש לפי מזלו דבני וחיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא י:

הדרן עלך עשרה יוחסין

הכל לשם שמים: **מתני'** [ח] לא ילמד אדם רווק סופרים ולא תלמד אשה סופרים רבי אלעזר אומר אף מי שאין לו אשה לא ילמד סופרים ר' יהודה אומר לא ירעה רווק בהמה ולא יישנו שני רווקין בטלית אחת וחכמים מתירים: **גמ'** מאי טעמא אילימא משום ינוקי והתניא אמ"ר לו לר' יהודה [ג] לא נחשדו ישראל על משכב זכור ולא על הבהמה [ג] אלא רווק משום אמהתא דינוקי אשה משום אבהתא דינוקי: ר' אלעזר אומר אף מי שאין כו': איבעיא להו מי שאין לו אשה כלל או דלמא בשאינה שרויה אצלו תא שמע אף מי שיש לו ואינה שרויה אצלו לא ילמד סופרים: ר' יהודה אומר לא ירעה כו': תניא אמרו לו לרבי יהודה לא נחשדו ישראל על משכב זכור ולא על הבהמה: **מתני'** כל [א] שעסקיו עם הנשים לא יתיחד עם הנשים ולא ילמד אדם את בנו אומנות הנשים רבי מאיר אומר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות אלא הכל לפי זכותו רבי שמעון בן אלעזר אומר ראית מימיך חיה ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בצער והלא לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהורעתי מעשי וקפחתי את פרנסתי אבא גוריין איש צדיין אומר משום אבא גוריא לא ילמד אדם את בנו חמר גמל קדר ספן רועה וחנוני שאומנותן אומנות ליסטים רבי יהודה אומר משמו [ב] החמרין רובן רשעים והגמלין רובן כשרין הספנין רובן חסידים טוב שברופאים לגיהנם והכשר שבטבחים שותפו של עמלק רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה שאדם אוכל משכרה בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ושאר כל אומנות אינן כן כשאדם בא לידי חולי או לידי זקנה או לידי יסורין ואינו יכול לעסוק במלאכתו הרי הוא מת ברעב אבל התורה אינה כן אלא משמרתו מכל רע בנעורותו ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו בנעורותו מהו אומר (ישעיה מ) וקוי ה' יחליפו כח בזקנותו מהו אומר (תהלים צב) עוד ינובון בשיבה וכן הוא אומר באברהם אבינו (בראשית כד) ואברהם זקן וה' ברך את אברהם בכל [ג] מצינו [ד] שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה שנאמר (שם כו) עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חוקותי ותורותי: **גמ'** תנו רבנן כל שעסקיו עם הנשים סורו רע כגון הצורפים והסריקים והנקורות והרוכלין והגרדיים והספרים והכובסים והנרע והבלן [ה] והבורסקי [ד] אין מעמידים מהם לא מלך ולא [ו] כהן גדול מאי טעמא לא משום דפסילי אלא משום דזיל אומנותייהו תנו רבנן עשרה דברים נאמרו בגרע מהלך על [ז] צידו ורוחו נסה ונתלה ויושב ועינו צרה ועינו רעה אוכל הרבה ומוציא קימעא וחשוד על העריות ועל הנזל ועל שפיכות דמים [ח] דרש בר קפרא לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה מאי היא אמר רב יהודה

מחטא

מסורת הש"ס

א ס"ל שאומנתו ב [עי' תוס' נדה יד. ד"ה רוכלי] ג [יומא כח: מימרא דרב ע"ש ויש לישב] ד ס"ל שקיים ה [ל"ל הברסי ערוך] ו [לא זכר בהרמב"ם שיהא אלו פסולין לכ"ג ואסור ללא גרים בכרייתא ולא כ"ג כ"ב תתוי"ע מ"ו פ"ח דעדיות פ"ם ודע דהכ"מ בדין ו בפ"ח מהל' תלמוד תורה הלכה ז ולעורתם ולא הטרם מהממנה זו וגרכין אנו לומר דגם לפני הכ"מ היה הגי' ברמב"ם שלפנינו כמו דאיתא לפנינו בהלכות מלכים פ"ב ה"ל אין מעמידין מלך ולא כ"ג לא קלב ולא ספר וכו' אבל בנוסחא ברמב"ם פסיק לפני תתוי"ע לא היה כ"ז כך ועי' ברש"י שבת עו. ד"ה שני גרדיים כו' ובן בספר החינוך מצוה תקי"ע איתא ולא כ"ג] ז פי' הולך בקופה זקופה ח ברכות סה. ט [עי' תי"ש י [מ"ק כח.]

עין משפט נר מצוה

קכד
א מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הלכה יג ג מיי' פ"ל מהל' ת"ת הלכה ד סמג לאוין קכב עוש"מ אה"ע סי' כב סעי' כ

קכה
ב מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הלכה כ עוש"מ אה"ע סי' כד

קכו
ג מיי' שם הל' יג עוש"מ אה"ע סי' כב סעיף כ

קכז
ד מיי' פ"ח מהל' מלכים ה"ב

מסורת השס

א מחטא דתלמיותא תניא ב רבי אומר אין לך אומנות שעוברת מן העולם אשרי מי שרואה את הוריו באומנות מעולה אוי לו למי שרואה את הוריו באומנות פגומה ג אי אפשר לעולם בלא בסם ובלא בורסקי אשרי מי שאומנותו בסם ואוי לו מי שאומנותו בורסקי ד אי אפשר לעולם בלא זכרים ובלא נקבות אשרי מי שבניו זכרים ואוי לו למי שבניו נקבות הר"מ אומר לעולם ילמד אדם לבנו אומנות נקיה וקלה ויבקש רחמים למי שהעושר והנכסים שלו שאין עניות מן האומנות ואין עשירות מן האומנות אלא למי שהעושר שלו שנאמר (חגי ב) לי הכסף ולי הזהב נאסה' צבאות: ר"ש בן אלעזר אומר אם ראית מימיך:

א [פי' העורך ערך תלמיותא נקיה מגזל וקלה לגלות כה] חסרון כיס ב [בתוספתא איתא רבי מאיר] ג כ"ב סוד: (סנהדרין קו:) פסחים פה. ד סנהדרין קו: ה [בתוספ' איתא רבי אומר] ו [מס' סופרים הע"ז]

הדרן עלך עשרה יוחסין וסליקא לה מסכת קידושין

תניא ר"ש בן אלעזר אומר מימי לא ראיתי צבי קייץ וארי סבל ושועל חנוני והם מתפרנסים שלא בצער והם לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני מה אלו שלא נבראו אלא לשמשני מתפרנסים שלא בצער ואני שנבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהרעותי את מעשי וקיפחתי את פרנסתי שנאמר (ירמיה ה) עונותיכם הטו: רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומנות וכו': ו תניא רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה שכל אומנות שבעולם אין עומדת לו אלא בימי ילדותו אבל בימי זקנותו הרי הוא מוטל ברעב אבל תורה אינה כן עומדת לו לאדם בעת ילדותו ונותנת לו אחרית ותקוה בעת זקנותו בעת ילדותו מהו אומר (ישעיה מ) וקוי ה' יחליפו כח יעלו אבר כנשרים בזקנותו מהו אומר (תהלים צב) עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו:

הדרן עלך עשרה יוחסין וסליקא לה מסכת קידושין

לאחר השלמת המסכת יאמר זה ויושל לזכרון בעזרת השם יתברך:

*) הדרן עלך מסכת קידושין והדרך עלן דעתן עלך מסכת קידושין ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת קידושין ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי: יאמר כן שלש פעמים

ואחר כך יאמר זה:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא **) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש: לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני: ברוך אתה יי למדני חקיך: אמן אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך:

יהי רצון מלפניך יי אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת קידושין כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ויתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך: כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים: אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד: יי עוז לעמו יתן יי יברך את עמו בשלום:

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן: יהא שמיה רבא וכו' יתברך וכו' על ישראל וכו': יהא שלמא וכו' עושה שלום וכו':

*) [פי' הגון ע"ז תמצא בספר המיים שהיבר אחי הגאון מהר"ל מפראג כס' זכיות ה"ח פ"ג] .**) [בסיומא וסוף תשובת הרמ"א ז"ל וכן בסוף יפ"ש בכ"ק כתוב רמוז על שחברת שתות הגלו]

פרק ראשון

הוספנו מדברי התוספות ישנים שנכתבו בשנת קמ"ב ומדבריהם יש לעמוד על הבירור בכמה נגמומים שנפלו בתוס' שלפנינו:

דף ב תוס' בד"ה האשה נקנית כו' אי העבריה דהא גבי יבמה קתני היבמה כו' עכ"ל מפי' מהרש"ל שהוצרכו לזה דלמה אם תאמר דמהכא אין ראיה דדרך לשנות אים ואשה בכל דוכתין בה' אלא יבמה קשיא אם לא דיבמה אקרא קאי ומ"מ קשה כו' עכ"ל אבל לפי זה אין לו מקום כאן אלא בעיקר קושייתם לעיל ה"ל לומר כן דאין לחלק בכך וכמ"ש התוס' ברים כתובות דאכתי תקשי מהיבמה אבל הכ"ל דהכא לא אסרי התוס' אדעתייהו כלל לחלק בהכי והאי תירוצא שכתבו לעיל דאשה מבוררת בקרא וכתולה איכא מבוררת בקרא ודאי דקאי אלא אמה שנדחקו הכא לומר ושמא בהני עבד ואמה לא נופל בהו לשון ה' כו' אמרו דאין לומר בהך דעבד ואמה דלא תקשי מנייהו כלל דהיינו דלא תנא בהו כ"ש משום דלא הוה ריש הפרק כמו כל הנהו האשה דנקטו דהוו ריש הפרק דא"כ תקשי לך מיבמה דלא הוה ריש הפרק וא"כ ע"כ איצטריך לן לדחוקי פלעיל דבהני עבד ואמה אין נופל כו' גם מה שהקשה מהרש"ל דהא האשה שנתארמלה דלא קאי אקרא מא"ל כו' אין כאן קושיא דה"ק האשה הנשואה המבוררת בקרא אם נתארמלה וכה"ג איכא לפרושי האשה שהלכה והאים שהלך ותו לא מידי ודו"ק: **בד"ה** בפרושה כו' אבל נבי קידושין וערכין מגלן דשוה כסף ככסף וי"ל דילפינן מע"ש כו' עכ"ל דע"כ מופליון הכן והקדש לא נילף להו דהא קדושין איתנהו בקרקע כמ"ש הר"ן וכן בשטר וה"נ פסיקא להו בערכין דאיתא בשטר וקרקע ומ"ש דילפינן להו מע"ש כו' היינו לחד תירוצא שכתבו לקמן אבל לתירוץ שני שכתבו התוס' לקמן דליכא למילף מזקן מע"ש משום דאימר דהקל עליו הכתוב בשוה כסף כדי שלא יטמע בין הנכרים מ"כ ה"נ מה"ש ליכא למילף קדושין וערכין מע"ש אלא דלהנהו תירוצא נ"ל דנילף ערכין וקדושין מזקן וכן נראה מדברייהם לקמן מיהו ק"ק אמאי לא ניחא להו כדבעי למימר מעיקרא דמסברא נימא שוה כסף ככסף בקדושין וערכין ומיהו איצטריך קרא בע"ש ומזקן דאי לא הוה כתיב בע"ש ס"ד דלא יהיה שוה כסף ככסף בע"ש לפי שנם הוא גרם לו לימכר כו' כמ"ש התוס' בתירוץ שני ואי לא הוה כתיב בזקן ס"ד דלא יהיה שוה כסף ככסף לפי שמצינו שהקפיד הכתוב לענין מיטב כו' כמו שכתבו התוס' בתירוץ קמא ודו"ק: **בד"ה** היבמה נקנית כו' א"כ משום דלא איצטריך למיתני בהו מצינא למעוטי מידי עכ"ל ק"ק דהא בע"ש איכא למעוטי חליפין כדדרשינן לקמן מכסף מקנתו שאינו נקנה בתורת תבואה וכלים דהיינו חליפין ודומיא דהכי ממעטינן הכא מצינא דרשא לקמן למעוטי חליפין ודו"ק: **בד"ה** מ"ש הכא כו' דמ"מ לתמני ויתרת בשני דרכים כו' עכ"ל והוא שייך לענין קדושין דמשמע דאסר לה אכולי עלמא ואיכא מקודשת היינו דיתרת לכולי עלמא וק"ל: **בד"ה** משום דקבעי לאיתנויי כסף כו' אי נמי בשטר נמי אשכחן לשון קנין דכתיב ואקח ספר המקנה עכ"ל מיהו לא מצי למימר משום דקא בעי למתני שטר כו' ונמר קיהה קיהה מוקמה ספר המקנה דלהך מלתא לא נתקבלה ג"ם דקיהה קיהה ומהאי טעמא הא דאשה נקנית בשטר יליפינן לה לקמן מוצאה והיתה ולא יליפינן לה מהך ג"ם דקיהה דלא נתקבלה רק לענין כסף ודו"ק: **בד"ה** וכתיב התם כו' ולתיתי האשה נקחת כו' הכל נקח בכסף מעשר כו' עכ"ל ניחא להו לאתויי הא דנקח דהוא בעצמו לשון נקנית ולא ניחא להו לאתויי ואקח את ספר המקנה דהתם לאו לשון קיהה משמע אלא דקאי אספר כמו קח ממני דעפרון דקאי אכסף ולא אשדה ודו"ק: **ע"ב** גמ' ניתני דכרים וניתני שלשה כו' בת"י אע"ג דאמריגן לעיל דהכא גבי אשה קאי פריך דניתני דכרים דמשמע לשון זכר ונקבה והכא פריך דניתני דכרים

חכמת שלמה

דף ב ע"א תוס' בד"ה האשה כו' דהא גבי יבמה כו'. נ"ב הוא ראיה למה שאמר דמשום הכי קתני בה"א היבמה דקאי אקרא דאל"כ אמאי תנא היבמה בה"א ובתולה בלא ה"א דאף אם תאמר דמהכא אין ראיה דדרך לשנות איש ואשה בכל דוכתין בה"א אלא יבמה קשה אם לא משום דיבמה קאי אקרא ומ"מ קשה מהאשה שנתארמלה דלא קאי אקרא מאי איכא למימר והתוס' (הקשו) ברייש כתובות [כתבו] שדרך לכתוב ה"א גבי איש ואשה בכל דוכתין וא"כ התוס' דהכא דלא סבירא להו האי שנויא מאי איכא למימר וצ"ל דהתוס' דהכא סבירא להו מאחר שמצינו פעם אחת בקרא איש ואשה שונה אח"כ בכל איש ואשה בה"א ודו"ק [עיין מהרש"א]: **בד"ה** בפרושה כו' מפרש שוה כסף כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' אי נמי שדות בכסף כו'. נ"ב פי' אי נמי לא נילף משדה אשר קנה אברהם אלא נילף משדות בכסף יקנו כך מוכח מדברי התוס': **שם** כי תלקח. נ"ב ס"א תקח ועיקר [עיין במהרש"א]: **רש"י** בד"ה בודקין כו' ובמראה כו'. נ"ב פירש"י בסוף נויר שראה שד או דבר אחר ונפחד והרמב"ם פי' שראה אשה יפת תואר ותערב לו לתשמיש אף שלא הרהר מקודם או שהרהר לתשמיש אף שלא ראה בדמיון האשה ע"ש: **תוס'** בד"ה א"נ כו' א"כ הוה ליה לאתויי כו'. נ"ב פי' דאין טעם לדבר לומר א"נ בכדי אם לא שיש עילוי בדבר אחרון יותר מן הראשון וכאן הוא איפכא דשדה אשר קנה אברהם הוא בתורה וקרא זה הוא בנביאים וק"ל [עיין במהרש"א]:

דף ג ע"א רש"י בד"ה התם כו' דמילתא הוא הס"ד: בד"ה כוי כו' ספק בהמה הס"ד: בד"ה הנייש כה צ"ל יש בח: בד"ה שאין שוין כו' וכן ד"ה ושוין כו' וכן ד"ה אתרוג כו' הרי היא של שביעית כו'. נ"ב ובס' מקום שנהגו יש קצת בענין אחר וזה לשונו ופי' ר"ן דהכא בספיחי דאסורים מדרבנן בכדי שיעשו ביעא בהן וסבר ר"ש שאר ספיחים אסורים במוצאי שביעית דבשיראו אותם גדולים יסברו שלקטו בשביעית אבל ספיחי כרוב שאין כיוצא בהן בירק השדה לא גזרו

ונתני שלשה דטפי ה"ל למתני בלשון זכר כמו בכל דוכתין עכ"ל: **שם** מפני מה כו' בת"י יקח פי' דמשמע בע"כ ולא כתיב כי תלקח דמשמע מדעתא עכ"ל ומהרש"ל הגיה בגמ' תקח במקום תלקח וק"ל: **שם** והא דתנן בז' דרכים כו' בת"י ואע"ג דלעיל לא קאיל מידי אלא משום דתנו שלש כו' מ"מ פריך שפיר הכא דניתני דברים דמשמע דוקא לשון זכר עכ"ל: **שם** והא דתנן אתרוג כו' פשלשה דרכים כו' ק"ק לעיל דפריך ממתני' דמסכת זבין מסדר טהרות משבעה שלשה דקתני הכא עפי ה"ל למפרך משלשה דקתני מקמיה בסדר זרעים אתרוג שוה לחילון בשלשה כו' שלשה דהכא מיהו למאי דמסיק התם לגבי זכר קתני לה דדרכו של אים ליכדק כו' ה"נ מצינן למימר ליכא דאתרוג זכר הוא ודו"ק: **תוס'** כו' ה"ה ת"ג שדות כו' ויקנה ת"ב ה"ל לאתויי השדה אשר קנה אברהם כו' עכ"ל מלת ת"ב אינו מדוקדק לפורה במקום הזה וכבר הרבו בכוונת דברייהם מפרשי דברייהם ואין לי להאריך בהם ובדחוקייהם אבל הנכון בעיני דודאי למאי דקאמר נמי ת"ג שדות כו' איצטריך נמי לג"ם דקיהה קיהה דכסף דאשה אקרי קנין כמ"ש התוס' לעיל אלא דמשמע להו הא דקאמר ת"ג שדות בכסף כו' ולא סני ליה בקרא דאשר קנה אברהם שנכתב בתורה משום דלא שמך בההוא קרא כסף לקנין כמו בהך קרא דמייתי מנביאים ת"ג שדות בכסף יקנו דשמך בו הכסף לקנין (ושוד) [וע"ז] הקשו דמקרא דתורה נמי ה"מ לאתויי ת"ג מכסף מקנתו דשמך נם בו הכסף לקנין ותירלו דלא מיירי בההוא קרא בקנין שדה אלא בקנין ע"ש והוה בעי לאתויי קנין נבי שדה והאמר קשיא להו דאכתי ה"ל לאתויי מכסף מקנתו שנכתב בתורה דמשמע מיניה דכסף אקרי קנין ואי משום דבעי לאתויי קנין דשדה כתירולן קשה דת"ב ה"ל לאתויי השדה אשר קנה אברהם וגו' ר"ל דה"ל למשמך עלמו אההוא קרא דכבר מייתי ליה דכתיב ביה קנין נבי שדה דהשתא קרא דהשדה אשר קנה אברהם מגלה לנו שם קנין *) [נבי שדה וקרא דמכסף מקנתו מגלה לנו שם קנין] בכסף ומגילה משמע דהאי השדה אשר קנה אברהם בכסף היה שאמר כסף השדה קח וגו' ואכתי לא הוצרך לאתויי קרא דנביאים שדות בכסף יקנו ותירלו דמ"מ כיון שאינו מפורש בקרא דבכסף היה קנינו של אברהם בשדה יש לבעל דין לחלוק אע"ג שאמר הכתוב כסף השדה קח ממני לא היה נקנה לו השדה בכסף אלא בע"ש דכתיב ביה מכסף מקנתו ואתן לו הכסף לפרעון וקנינו דכסף אינו אלא בע"ש דכתיב ביה מכסף מקנתו לכך הוצרך לאתויי קרא דנביאים שדות בכסף יקנו דמפורש ביה דקנין השדה הוא בכסף וכיון דאברהם נתן לו הכסף מיד קנה השדה ולא הוצרך כלל לחזקה או לשטר וזה ברור ודו"ק: **בד"ה** אתרוג שוה כו' פ"ה לערלה ולרבעי

פו' בתר לקיטה כירק כו' עכ"ל כנ"ל:

ח"א דף ב ע"ב ותורה איקרי לשון נקבה דכתיב תורת ה' וגו' בתורה כתיב לשון נקבה לגבי תורה דכתיב וזאת התורה וכמה פסוקים כה"ג ומייתי אי קבא מס' תהלים ואולי שנתקוננו במעלות התורה למה נקרא שמה נקבה לפי שהיא משיבת נפש אדם לדרך החיים וכ"מ מדאמר את התורה לאדם בכמה עניינים וכמ"ש אולת אהבים ויפלת הן דדיה יזוזך בכל עת וגו' דכמו שהאשה משיבת את נפש הזכר כן התורה משיבה נפשו של כל הרוצה ליגע מ"נ וק"ל: [ניתני דברים ותני שלשה כו'. וס"ס ולא כתיב כי תלקח כו' הכל מפורש בתירוצי הלכות בכם ת"י ע"ס]: **משל** לאדם שאכדה לו אבידה מי חוזר כו' משום שנלקחה הלא ממנו כלי ידיעה בתוך התרדימה קבי ליה אבידה כמ"ש המן הקיסר לר"ג בפ' אר"מ אלסיסם גנב הוא דלוקיה בהדיא ומה אמר דבעל אינו חוזר על אבידתו שמלא כה שבת גדול שבכבת שם כמו שבשיבה בת קיסר שם בשבל דנעשו ממנו קיתון של כסף והשיבו לו של זהב וק"ל:

דף ג בת"ד דהא מינכרא מילתא ומה שנלדו אמהות הרי הוא של שביעית ואסור ומה שלא כו' עכ"ל לכאורה דקאי אספיחי כרוב וקשה דהא אי אתה יכול לעמוד עליהן בין חדש ובין ישן ושמא יקח מן האמהות ויאמר מן העלין לקחתי היום דלעיל נבי שבבשו בשביעית ודוחק הוא לפרש דקאי אשאר ספיחין דלבך האמהות אסורין אתילו שנלדו בשביעית ומה שלא הניע שרי בהו אבל בספיחי כרוב כיון שנלדו בזמן מועט אף האמהות שרי במוצאי

מהר"ם

דף ב ע"א בתוס' ד"ה האשה כו' דהא גבי יבמה קתני היבמה. פירוש מאי דותקן לפרש דלבין האשה ר"ל המבוררת בקרא ואעדרך לחלק בשבר עברי אחין נופל בהן לשון ה' תע"פ שהן מבוררות בפסוק ואמה לא פירשנו דגבי לשון אים ואשה דרך הרגלת לשנות לשון ה' כמו שפירשו התוס' בדבור ראשון בריש כתובות ומלאה שהטעם הוא דר"ל האשה המפורסמת שכל אים הוא צריך לאשה וע"ז אמר בת"א לפרש כן דהא גבי יבמה קתני היבמה ת"ל ס"ג דהכל תלוי במבוררת בקרא ודו"ק: **ד"ה** משום דקבעי וכו' עד ת"ג בשטר נמי אשכחן לשון קנין וכו'. פירוש המקבה היה יודע שפיר דבשטר שייך לשון קנין ואפ"ה הקשה מאי שנא ת"ל משום דהוה קשה ליה ותנא תרתי: **ע"ב** ד"ה אי נמי וכו' ותקשה ת"ב ה"ל לאתויי השדה אשר קנה אברהם וכו'. פי' ה"ל לאתויי אלא קרא השדה אשר קנה וגו' לחוד דהוא פסוק של תורה ולמה לו לאתויי בתר סבי קרא דנביאים מאחר שהכל תלוי בלשון שדה וק"ל: **ד"ה** דאסר לה וכו' והרי אתי מקודשת לו וכו'. ר"ל אע"כ אין אומרין הרי את מקודשת לי דמשמע שתהא לי בהקדש זא"כ אסר לה אנפשיה: **ד"ה** אתרוג שוה לאילן וכו' הקשה רבינו נסים וכו' ואיתן וכו'. עיין פרק מקום שנהגו דף נ"א בתוס' ובאמ' שבועות בפרש"י דף מ"ד ותמלא שם מבלא תירוץ של ר"ן בלשון אחר ולשון התוס' שבכאן מגומגמת וכבר על הלשון שבראה בסוגיתין שמתהלה אמר שבירק אחר ניכר בין חדש לישן ובפרוב חיישינן לשמא יקח וכו' ובסוף נבי ספיחים הוצלאין למוצאי שבעית משמע דיפסק ול"ע ובקת שבתוי אבל יאריך להעלות בכתב:

בכביעית ולזה נתכוונו התוס' בס' מקום שנהגו שבתבו וז"ל אחר שפיחין אכורין בא"ם דבשירלו אותן גדולים יסברו שלקטו בשביעית אבל שפיחי כרוב דבשירלו אותן גדולים לא יסברו שלקטו בשביעית דדרכן ליגדל הרבה בזמן מועט כו' עכ"ל וקרוב לזה לשון הר"ם פ"ע דשביעית ע"ם אבל לפי לשון זה שפיר אזלינן בתר לקיטה והתוס' דהכא בוזו להוכיח מתירולו של הר"ן דאזלינן בתר רוב גידולין וד"ק: **גמ'** והא דתנן זו אחת מן הדברים ששוו כו' ק"ק כיון דמס' ניטלין היא נשנית קודם מס' קדושין הך קושיא דפריך הכא מעיקרא אמתני' דהכא דקתני שלם ממתני' דזב בשבעה דברים בו' אמאי לא פריך הכי מקמיה אמתני' דניטין דקתני בה אחת ומיהו למאי דמשני לעיל הכא דלגבי אשה קאי קתני לה בלשון נקבה ה"נ איכא למימר להך דניטין והכא ה"נ הכי תרי"ן מאי תריא דקתני אחת משום דרכים ניתני דברים וניתני אחד וד"ק: **תוס'** בד"ה מה ירק דרכו כו' כלל דבר שהוא מאכל כו' כדתנן במס' שביעית כו' לענין שביעית כיון דלערלה ורבעי לא אלקתו כו' כנ"ל: **בא"ד** הייגו דוקא בשביעית כיון דלערלה ורבעי לא אלקתו כו' כנ"ל: **בא"ד** הייגו דוקא להומרא כגון אם הגע בשביעית ונלקט בשמינית כו' עכ"ל נראה דר"ל אבל לקולא כגון אם הגע האתרוג בשבת ונלקט בשביעית לא נידון כאילן להיתר אלא כירק ואסור משום גבלל על כל מיס אע"ג דספיחין נמי מותרים בבה"נ כמ"ם התוס' לעיל הייגו דוקא בגבלו בשבת וק"ק אמאי קאמר דהוי אתרוג כאילן לענין שביעית דהייגו להומרא בהגע בשביעית הא הוי נמי כירק להומרא בהגע בשבת וי"ל דלהומרא כאילן ניחא דאזלינן ממש בתר הגעה אבל כירק להומרא לא הוי בתר לקיטה אלא הגבל באיסור אסור כמ"ם התוס' לעיל ולא השיב הכא אתרוג כירק אלא במאי דאזיל בתר לקיטה כמו שכתבו התוס' לקמן וק"ל: **בא"ד** ומה"ט נמי לא קאמר שזה לירק לענין בכורים כו' עכ"ל בהאי טעמא שכתבו לעיל דלא תני הכא אלא דשה לאילן לילך בתר הגעה ולירק בתר לקיטה נמי ניחא הכא אלא דניחא להו הכא טפי בספיחות בהאי טעמא שאין בכורים אלא מן כו' ודו"ק: **בד"ה** לא לחיה כו' משום דמספקא לן כו' הקשה הרר"ש למ"ד כוי בריה בפני עצמו כו' עכ"ל דבריהם כריכין קצת ביאור ודאי איכא לפרושי לענין הרבעה ולמ"ד כוי בריה בפני עצמו קושטא היא אפילו ידעינן דחיה הוא אם בהמה הוא דאסור בחיה אם בבהמה אחרת כיון דבריה בפני עצמו הוא וכן למ"ד כוי זה הבא מן התיים ומן הצייה אסור בחיה ובבהמה משום דודאי מוסשין לזרע אב דאיכא למאן דס"ל הכי בפרק אותו ואת בנו ולא אסיק אדעתיה למימר דמספקא לן אי מוסשין לזרע אב אם לא ולכך לפירש"י שפירש משום דמספקא ליה ניזיל בתר לאומרא קא קשיא ליה מאי מספקא ליה למ"ד כוי בריה בפני עצמו הוא דאפילו ידעינן כו' ותירץ די"ל דרש"י פי' כן למ"ד כוי הייגו תיים הבא על הצייה אלא דלאו בודאי מוסשין לזרע אב אלא כדבעי למימר התם דאיכא למ"ד דמספקא לן אי מוסשין לזרע אב אם לא דאי הוה אמר בודאי אין מוסשין כו' והדברים ברורין למבין כלי גמגום ומהר"י אב"ן לב האריך בזה בקושיות לאין לזרך וק"ל: **בד"ה** ואשה בפחות כו' ועוד דלקמן בעי תלמודא בשער מגלן כו' לגמר משה כו' עכ"ל ק"ק דאימא דלקמן דבעי הכי הייגו למאי דמסיק הכא דאשה בפחות מס"פ לא מקניא כו' ושם לייסב והו"ק: **בא"ד** אלא לכתוב וקנינא מיניה כו' ולשון ת"י אלא לכתוב וקנינא מיניה דקנינא מיניה משמע שהעדים בלוחיה לקבל הקנין ואין אליהות כו' עכ"ל ודו"ק: **ע"ב** בא"ד אמאי אינעריך קרא למימר מכסף מקנתו כו' דהייגו אליפין ת"ל דאיתקש ע"ע כו' עכ"ל אע"ג דע"ע דאיתקש לאמה עבריה הייגו בנמכר לישראל ואמאי מכסף מקנתו בע"ע הנמכר לעובד כוכבים אייתי מכל מקום אין סברא שיהיה נמכר לעובד כוכבים עדיף מנמכר לישראל לקנות בחליפין וק"ל: **בד"ה** ואין ד"א כורתה ואם תאמר תהא אמה העבריה יוצאה בחלילה מק"ו דיבמה מהאי ק"ו כו' וי"ל כו' עכ"ל יש מקשים דאכתי ליעבד ק"ו אחלילה מסימנים ושנים ויוכל דאמה עבריה יוצאה בהן ואין יבמה יוצאה בהן דהשתא ליכא למימר אשה שפחה כנענית תוכיח ושם לייסב קצת דאפשר דפשיקא להו לתלמודא שום פירכא דלא ליעבד קל והומר מסימנים ושנים ויוכל אחלילה וזה שדקדקו התוס' לומר בהאי ק"ו נופיה דהייגו דעביד תלמודא מגע לחלילה דע"כ פשיקא ליה לתלמודא בהאי קל והומר דליכא בזה שום פירכא ובהכי ניחא דלא קשיא להו מעיקרא דליעביד קל והומר באמה עבריה מיבמה מכסף אחלילה דהשתא ליכא למימר אשה תוכיח דאימא נמי דפשיקא לה להלמודא שום פירכא בהא מיהו ק"ק אהא דפרכי התוס' אאשה

מהרי"ם

דף נ ע"ב בתוס' ד"ה ואימא לדידה וכו'. נ"ל דפי' התוס' כך הוא וא"ת הא ע"כ לא צריך וכו' ר"ל נ"ל לגמ' לתוך ולומר כדמסיק בסמוך אלא מסתברא יציאה דבותה קא מתפיס כדי להכניס מסמעות דקרא דלאו דידה הן אא ע"כ מיתורא יליפינן ליה דאשה לא אינצריך וכו' דאי לא מיתורא אלא ממסמעות לקרא ת"ל לכתוב אין ככסף לתוך דהוה שאפינן תניוסו: דיקבבה ככסף והוה שב אב אלא ודאי לא מסמעות יליף לה אלא מיתורא ולכן צריך תרי קראי ומהכן וי"ל דר"ל דלעולם מיתורא לא נאמר שכן אב אם אין מסמעות דקרא וכן מ"ש אמרת ת"ל לכתוב אין ככסף לתוך והוה שמעינן תמייהו זה ליתא דלקמן בסוגיא אמרינן דתרוייהו צריכי ולא היה יכול לכתוב אין ככסף לתוך משום דיכא דיהבה ליהו וקדשתו הוי קידושין דלקמן בסמוך דף ד' ע"ב ושם לפרש דברי התוס' בע"ת אבל זה נראה בעיני מפוקק אלני לכוונת התוס' הוא זה וי"ל דס"ל לגמרא דאין סברא למילף מיתורא שיהא שב אב אי לא בכסף דידה הוי כתב דאמרא והא דקאמר לקמן ואלעריך למכתב וכו' דאי כתב דאמרא כי יקח דאשה בכסף דידה הוי כתב דאמרא אין כסף וכו' מסמע דילף לה מיתורא הייגו לפי מסקנא דשמעתא דקאמר מסתברא יציאה דבותה קא ממעט וא"כ הוי נמי מסמעות דקרא דהוי אב אב אלא דלקמן בסוגיא דבני תרי קראי לגרוע אב אם אינו דלקמן בסוגיא דבני תרי קראי לגרוע אב אם אינו

חכמת שלמה

בהן אמנו שאר ספיחים דכשירלו אותם גדולים לא יסברו שלקטו אותם בשביעית שדרכן ליגדל הרבה בזמן מועט ע"כ: בד"ה ואשה כו' בחדא וה"ק מדישראל כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' מגיינא דכיפא למעוטי חליצה כצ"ל וב"ב נ"ל: **תוס'** בד"ה ואימא לדידה כו' דלקמן במסקנא כו'. נ"ב פי' כי יקח ויצאה חנם וגו' ועביר צריכותא אחד"ו וא"כ אי סד"א דאתי מיתורא דשניהם א"כ לא בעי למיעבר הכי אשמעינן דאין ב"ב אינו על ידי אביה נילף מבושת ופגם שאינו ע"י אביה והוא שלווק"ל: **רף ד ע"א** גמ' אין כסף לאדון זה כו' נ"ב ותימה אאי גלמד מיו"ד דאין בסף לאדון זה והלא אינו דומה בלמד למאי דמייתי דאיה מיניה דאתם דרשי-ן אין לו עיין עליו וכן לענין ירושה גבי אם אין לו בן דרשינן נמי בבבא ב. רא עיין עליו ולא אישתמיט בכולה תלמודא למדרש מן הוי"ד רבויא מאחר דבלא יו"ד נמי הוא לשון אין על כן נ"ל דתלמודא לפום ריחטוא קאמר-

הבי

תוכיח דמה לאשה שאין יוצאה בכסף וכו' וי"ל דה"ח שפחה כו' הא איכא למימר דמה לאשה ושפחה כנענית שאין יוצאין בסימנין ויוכל ושנים ולייכא יוכיח כלל ואם כן הקל והומר דמשיקרא מגע לחלילה באמה עבריה איכמה קאי וע"ע ודו"ק: **בד"ה** ואימא לדידה ואם תאמר הא ע"כ לא אינצריך כו' וי"ל דמ"מ כו' דלקמן במסקנא כו' עכ"ל דבריהם מבואריס יותר בפרק נערה דר"ל הא ע"כ לא אינצריך בשמעתין לקמן האי קרא דאין כסף אלא לאדון לומר שהן של אב דבכסף שפיר יליפינן ליה מגזירה שוה דקאמה קיחה ומאי פריך הכא ואימא לדידה ואהא תירצו דהשתא מיתורא דקרא נעלמא לא הוה מוקמינן ליה לומר שהן של אב כיון דלאו במשמעותו הוא אבל לקמן במסקנא דמסיק דיליאה דבוותה קממעט מצריך ליה להאי קרא דיליאה חנם אין כסף שפיר לאדון מילתא לומר שהן של אב דהוה שפיר במשמעותו דקרא ומהרש"ל גם החכם מהר"י אב"ן לב הביאו דברי התוס' בדרכים אחרים ע"ם ונעלם מהם דברי התוס' דפרק נערה וק"ל: **בד"ה** ואימא ה"מ כו' ואם תאמר הא לקטנה לא אינצריך קרא דהשתא זבוני מזכין כו' עכ"ל אע"ג דודאי אינצריך האי קרא גם לנערה ולמימסרה לחופה דזכי ליה רחמנא כמ"ם התוספות לקמן מ"מ לקידושי קטנה דקיימינן ביה הכא דמשמע דלקטנה מיהת אינצריך קרא שפיר גם לקידושין כדאמר ואימא ה"מ קטנה כו' קשה דהא לא אינצריך קרא דהשתא כו' ודו"ק: **בד"ה** וכי תימא גילף כו' תימה היכי כו' הא בוסת כו' לא ידעינן שהן לאב אלא מקדושין כדאמר סוף פ' אלו נערות כו' עכ"ל לכאורה משמעתין גופא דקאמר שאני בוסת ופגם דאבוה שייך בנוויהו כפרש"י מוכח שפיר דבוסת ופגם לא ידעינן שהן של אב אלא מקדושין וז"ל משום דאיכא לפרושי ביה דלא כפירש"י אלא שפירשו דבוסת ופגם אבוה שייך בנוויהו משום דבוסתו וכזיונו דאבוה הוא משא"כ קדושין דמעלמא אתו ולית ביה כזיון לאבוה ומש"ה הוצרכו לאתויי הך דס"פ אלו נערות דבהדיא קאמר התם דבוסת ופגם של אביה הוא משום טעמא דאי בעי מסר לה דהייגו שבידו לקדשה וק"ל: **בא"ד** והשתא ניחא קושיא דלעיל דקרא איירי כשקדשה אביה כו' עכ"ל ר"ל דקרא אתי בתי נתתי לאיש מיירי שפיר בנערה כשאביה מקדשה ולא קאמר ואימא ה"מ קטנה כו' אלא לענין שלא תקדום נפשה כיון דאין לה יד אבל נערה

תקדום גם איהי נפשה ותשקול כספא כיון שיש לה יד וק"ל:

דף ד גמרא א"כ ליתא קרא אן כסף מאי אין כסף כו' בערוך בערך אן פי' מדכתיב קרא אין כיו"ד ולא כתיב אן אסר בלא יו"ד דרשינן ליה לאו והן אין כסף לאדון כו' יש כסף לאדון כו' עכ"ל ע"ם: **תוס'** בד"ה יציאה דכוותה כו' אם היה נותן לאדון שיצאה ממנו כו' עכ"ל ר"ל אם היה שם כסף בקטנותה קודם שיוצאת בנערות היה נותן הכסף בפדיון נרעוה לאדון שיוצאה ממנו כך כשיוצאה מרשות אביה ע"י אירוסין בנערות הכסף לאב שיוצאה מרשותו וכן פירש רש"י בפרק נערה בשם הבאלות ולפי זה יציאה דכוותה היינו לענין שהכסף הוא למי שיוצאה ממנו אבל לענין נערות לא הוה דכוותה דבנערות ליכא כסף כלל לאדון שיוצאה ממנו בשמנין אבל לפירוש ר"ח לא מדמה להו אלא לענין דאיירי בימי נעורים ואין כסף לאדון ממש דנערה יוצאה בשמנין ואהא קאמרי דכן משמע לשון הקושיא דפריך הא לא דמיא כו' דהייגו כפירושם דמדמה להו לענין דינא דכמו באם אם כסף היה לאדון כן בקידושין הכסף לאביה שיוצאה נם כן ממנו אבל לפירוש ר"ח קשה ומאי קושיא והא לא דמיא כו' דהייגו לענין דינא דיליאת רשות דהא ודאי לענין דינא לא מדמה להו כלל אלא לענין בשמי נערות הוא מדמה להו אבל אין לפרש וכן משמע לשון הקושיא דהייגו קושיא לעיל ואימא לדידה כו' דהא מלתא דפשיטא הוא דכבר כתבו זה דפוגיא לא משמע כלל שהוא צריך ללמוד בשיוט נערות שיירי כו' ושמעתי יש מגיהים וכן משמע לשון הקונטרס ונכון הוא דפי' הקונטרס בשמעתין משמע ודאי כפי' זה וכמו שפירש בפרק נערה בשם האבלתות דלאו לענין ימי נעורים מדמה להו אלא לענין דינא שהכסף ליוצאה ממנו הגם שלא הזכיר בפירושו אם היה שם כסף לאדון היה מ"מ הוא בכח המאמר שפי' אין כסף לאדון דנפקא מרשותיה כו' דהייגו דנפקא מרשותיה בשמנין אבל אם היה שם כסף קודם שמנין היה לאדון וד"ק: **בד"ה** ויצאה חנם כו' וא"ת בריש"א ל"ל למנקט אלו ימי נערות כו' עכ"ל ונראה משום דמשמע להו דבכה"ג יש למנקט מלתא לגריכה עפי בריש"א כמו בחוסב ושכיר דנקיע חוסב שהוא קנין עולם בריש"א ורש"י שפי' ומאחר שנכתבו

מהרש"א

בכסף ד"ה ואימא לדידה וכו'. נ"ל דפי' התוס' כך הוא וא"ת הא ע"כ לא צריך וכו' ר"ל נ"ל לגמ' לתוך ולומר כדמסיק בסמוך אלא מסתברא יציאה דבוותה קא מתפיס כדי להכניס מסמעות דקרא דלאו דידה הן אא ע"כ מיתורא יליפינן ליה דאשה לא אינצריך וכו' דאי לא מיתורא אלא ממסמעות לקרא ת"ל לכתוב אין ככסף לתוך דהוה שאפינן תניוסו: דיקבבה ככסף והוה שב אב אלא ודאי לא מסמעות יליף לה אלא מיתורא ולכן צריך תרי קראי ומהכן וי"ל דר"ל דלעולם מיתורא לא נאמר שכן אב אם אין מסמעות דקרא וכן מ"ש אמרת ת"ל לכתוב אין ככסף לתוך והוה שמעינן תמייהו זה ליתא דלקמן בסוגיא אמרינן דתרוייהו צריכי ולא היה יכול לכתוב אין ככסף לתוך משום דיכא דיהבה ליהו וקדשתו הוי קידושין דלקמן בסמוך דף ד' ע"ב ושם לפרש דברי התוס' בע"ת אבל זה נראה בעיני מפוקק אלני לכוונת התוס' הוא זה וי"ל דס"ל לגמרא דאין סברא למילף מיתורא שיהא שב אב אי לא בכסף דידה הוי כתב דאמרא והא דקאמר לקמן ואלעריך למכתב וכו' דאי כתב דאמרא כי יקח דאשה בכסף דידה הוי כתב דאמרא אין כסף וכו' מסמע דילף לה מיתורא הייגו לפי מסקנא דשמעתא דקאמר מסתברא יציאה דבוותה קא ממעט וא"כ הוי נמי מסמעות דקרא דהוי אב אב אלא דלקמן בסוגיא דבני תרי קראי לגרוע אב אם אינו

פנ וסיים בוותת התוס' כמה שאמרו דלקמן במסקנא אמרינן דבני תרי קראי לגריכי וכן הוא בהדיא בתוס'

שניהם משמעותא דגרעא מתוסב אתיא כו' אין זה מספיק דמ"מ אמאי נקט הקרא תוסב בריעא אי לאו דכן דרך הכתוב בכה"ג למנקט בריעא מילתא דצריכא עפי ורס"י בחומש פי' בהיפך הברייתא דמייתי הכא ויצאה הנס אלו ימי נערות ואין כסף לימי בגרות וכתב הרא"ם על דבריו דבברייתא אילו לא נאמר אלא ויצאה הנס קאמר כו' אבל רש"י דורש כ' המקראות לפי מה שהן בבר נכתבו כו' עכ"ל והאריך ע"ש ואין כל זה מספיק למה שינה והפך רש"י דברי הברייתא גם אם דרך הברייתא אילו לא נאמר קאמר ולמנקט בריעא דבר הפסוק עפי אמאי לא נקט כן בכה"ג גבי תוסב וסכיר גם נעלם ממנו דברי התוס' דהכא דמוכח מדבריהם דאי לאו משום דרשא דים כסף לאדון אחר כו' ה"ל למנקט אלו ימי נערות בריעא דהוא מלתא דצריכא וזה ניחא פרש"י בחומש אלא הכיא הך דרשא דים כסף לאדון כו' דאינו קרוב לפסוקו לכך פי' כ' המקראות כדרכן למנקט מלתא דצריכא בריעא כמו בתוסב וסכיר ותו לא מידי: **ודע** עוד שהרא"ם כתב עוד בזה שהברייתא דמכילתא גבי ויצאה הנס אין כסף אילו לא נאמר קאמר היינו דלא כאביי דמוקי לה לבגרות דאיילונית אלא כרבה דמוקי לה הכי והוא המוה דדברי רבה ודאי נדחין בין לאביי בין לאמר בר רב אסי דלא שייך כח זה ולימד על זה בחד גופא ונראה דאביי נמי ס"ל דבגר דאיילונית הוה ק"ו מנערות וכדקאמר מר בר רב אסי אלא דלא ס"ל דאתא לעיקר זבינא דאיילונית אלא כדקאמר ליאיתא בגר דאיילונית והא דקאמר ביה דלא תיפוק היינו ע"י נערות אי הוה חד גופא אבל ע"י בגרות דאיילונית תיפוק מק"ו דקאמר מר בר רב אסי וס"ל לאביי מלתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא כדקאמר לקמן ואתיא שפיר ברייתא דמכילתא לדברי אביי בפסיעות דבא זה ולימד על זה ותו לא מידי ודו"ק: **ע"ב** בד"ה מעיקרא דדינא כו' יוצאת בכסף ה"ה כו' שכן יוצאת בשש ויובל כו' עכ"ל לפי מה שפרש"י שכן יוצאת בכסף כו' והוא"ל וכסף חשוב בה לפדותה חשוב כו' עכ"ל נראה דמשש ויובל וסימנין ליכא למיפרך הכא אקניית כסף וצ"ל דהתוס' מפרשים הא דקאמר שכן יוצאת בכסף היינו כיון שיש לאמה העבריה דין חדש שאינו באשה ביציאת כסף ה"נ איכא למימר דאית לה דין חדש שאינו באשה לענין קניית כסף וא"כ שפיר המ"ל שכן יוצאת בשש ויובל כו' כמו שכתבו התוס' וכה"ג כתבו לקמן דבעי למילף ביאה באשה מק"ו מיבמה אמאי לא פרכינן בכה"ג דמה ליבמה שכן יוצאת בחליצה ולכך נקנית בביאה וצ"ע: **בא"ד** דאי מהיקש לחוד הוה אמינא דלא סני בפרוטה עד שיהא ב' פרוטות כו' עכ"ל ק"ק דהשתא נמי דבעי למילף מק"ו נימא דיו לבא מן הדין להיות ב' פרוטות ויש לייסב דאתיא כרבי טרפון דאמר היכא דמפריך

ק"ו לא אמרינן דיו וכה"ג כתבו התוס' לקמן בד"ה הופה כו' ע"ש:

בא"ד והר"ן תירץ כיון דלא יצאנו דאמה עבריה נקנית בכסף אלא מוהפדה כו' עכ"ל אבל רש"י פי' מכסף מקנתו ואינו בא לומר דבא"ע הגמור לעובד כוכבים איירי וכ"ה בהדיא לקמן וק"ל: **בד"ה** מה לאמה כו' ואם תאמר נילף כסף מביאה כו' וי"ל כ"ם דאיכא למיפרך יבמה תוכיח כו' עכ"ל ר"ל דלא נילף אשה מאמה אלא כסף מביאה ואיכא למיפרך הא דמסיק מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף דהא לא נילף אשה מאמה אלא כסף מביאה ואתא תירצו כ"ם דאיכא למפרך יבמה תוכיח שנקנית בביאה כו' ר"ל דאק"ו אשה מאמה דקאמר לא קאי האי יוכיח מיבמה כדפריך מה ליבמה שכן אין נקנית בשטר אבל אהאי ק"ו דכסף מביאה קאי שפיר האי יוכיח מיבמה דמה לביאה שכן קונה ביבמה דהכי פריך לקמן גבי חופה מביאה ואיכא למימר שטר יוכיח דמה לשטר שכן מוציא בכת ישראל ומתרוייהו מביאה ושטר ליכא למילף דאחדא מתרתי פרכינן כל דהו דמה להך שכן יצאן בע"כ כדמסיק לקמן: **ודע** דלקמן גבי הא דבעי למילף ביאה באשה מק"ו דיבמה ופריך מה ליבמה שכן זקוקה כו' איכא לאקשויי נמי כה"ג דנילף ביאה מכסף מק"ו ואיכא לתרוצי נמי בכה"ג דכ"ם דאיכא למפרך אמה עבריה יוכיח דקאי האי יוכיח אק"ו דביאה מכסף וק"ל: **בד"ה** כתב רהמנא כו' להכי אצטריך גזירה שוה לאוריי דכי יקח מיירי בכסף ואפ"ה בעינן נתן כו' עכ"ל יש לדקדק לפי זה מאי קאמר בברייתא והלא דין הוא כו' שנקנה בכסף אימא דודאי כן הוא אלא דאצטריך קרא דכי יקח לאוריי דבכסף נמי בעינן נתן הוא ואמר הוא

וי"ל דהברייתא דקאמר והלא דין הוא כו' לא אקרא קאי דל"ל קרא אלא אדברי עצמו קאי ל"ל למילף כסף באשה מקרא הא איכא למילף בק"ו וכה"ג איתא בכמה דוכתין ודו"ק: **בד"ה** אמה העבריה כו' לכתוב קרא ובעל והוה מוקי למשוטי אמה דמשוס היא נופה לא צריך כו' ומשני אי לא כתב אלא ובעל היא נופה לא הוה אלא אדברי כו' אבל אי לא כתב אלא ובעל היא נופה לא הוה אתי בק"ו דהא אמה עבריה אינה נקנית הוא מכח ובעל דאמרינן זו ולא אחרת ומאי דאמרינן כו' עכ"ל ע"ש בישוב דבריהם ואין לי להאריך אבל הנכון בעיני למאי דמסיק לעיל דמילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא וכל היכא דאיכא לשנויי משנינן והשתא הכא ודאי משמעות ובעל זו ולא אחרת לא מפקינן ליה ממשמעותיה אלא דמשוס הך קושיא דסיפא דאתיא אשה בק"ו דהא אמה עבריה תוכיח ה"מ דלא אתי ובעל כלל למשוטי אמה עבריה אלא לגופיה אתי וכין אשה וכין אמה עבריה נקנין בביאה בק"ו ולא הוה אינטריך ובעל אלא מילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ובכהי יתייסב מה שמקשים לפי אותה סברא לא לכתוב רק ובעל ואיתא לגופה אתא ומדאצטריך לגופה ולא אתיא בק"ו ע"כ דאימעיט אמה העבריה די"ל דאמרינן דה"מ דלא איתא אימעיט אמה עבריה וספיר אתיא בק"ו ולא אצטריך נמי קרא ובעל לגופה אלא מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ותו לא מידי ודו"ק:

דף ה גמ' ומה כסף שאין מוציא כו' מה נכסף שכן פודין בו הקדש כו' ובהאי ק"ו נמי ומה ביאה שאין מוציא מכנים כו' נמי ליכא למילף שטר דמה לביאה שכן קונה ביבמה ועוד דלא שייכא ביאה ביבמה כמ"ש התוס' לקמן ופירכא דלא שייכא לא פרכינן לה ובת"י הקשו אהאי ק"ו דקאמר תלמודא אמאי לא קאמר הלילה תוכיח דמוציא ואינו מכנים וק"ל: **תוס'** בד"ה ומנין שאף בשטר כו' שאינה נקנית בזה הענין שהבעל כותבו עכ"ל כל"ל: **בד"ה** שכן פודין כו' מה לקרקע שכן קונין מטלטלין כו' מה למטלטלין שכן פודין כו' עכ"ל ומתרוייהו במה הלד ליכא למילף דאית בהו מה הלד כל דהו שכן הנאתן מרובה כדלקמן וק"ל: **בד"ה** שכן יצאן בע"כ כו' כסף באמה העבריה וקשה לר"ת אם זה כו' הלא האב מקדש בתו קטנה בכסף בע"כ כו' עכ"ל חסר מדבריהם פ"ה באמה עבריה בע"כ שהאב מוכרה כו' והקושיא לפ"ה דקאמר רב הונא דכסף באישות מיהת לא אשכחן ולישא בהו לד השוה וילף הופה מינייהו הלא הל"ל הכי הכא לפ"ה ודאי דאשכחן באישות שהאב מקדש בתו קטנה בע"כ ובהכי הל"ל כסף באישות בעלמא לא אשכחן ולישא לד השוה שבהן שיצאן בע"כ ופיר איכא למילף הופה מינייהו אבל הכא דבעי למילף כסף מביאה ושטר ניחא ליה גם לפ"ה הא דקאמר כסף באישות מיהת לא אשכחן כלל בע"כ אפילו באב מקדש בתו קטנה הכא אכתי לא פסיקא לן קידושי כסף כלל אבל לפר"ת דאיתא בע"כ באמה עבריה ע"י יעוד אבל האב מקדש בתו קטנה לא מקרי כלל בע"כ ניחא דקאמר נמי רב הונא סתם דבאישות לא אשכחן בע"כ וכתבו לפי' ר"ת דאמה עבריה בע"כ היינו ע"י יעוד לא תקשי ליה מהא דאמר לקמן בסמוך ולקמן לרב הונא דבאישות לא אשכחן הא אשכחן ליה באישות ע"י יעוד דמ"מ בתהלה לא כו' ואין זה מקרי באישות והדברים ברורים למכין וק"ל: **בא"ד** ויש מייסבים פ"ה כו' אבל קדושי קטנה לאו חוב הוא לה כמו מכירה כו' ולא חשיב ע"כ עכ"ל בפ"ה שלפנינו לא פירש כן אלא דאב המקדש בתו קטנה מקרי בע"כ כמ"ש לקמן כסף באישות כו' ואפילו הכי קונה כאן ואף ע"כ נגון אב מקבל קדושין לבתו קטנה כו' אלא דר"ל דים ליישב פ"ה בהא דמכירת בתו לאמה מקרי בע"כ ואפילו הכי קאמר שפיר באישות סתם דלא אשכחן דבאב מקדש בתו קטנה לאו בע"כ הוא כיון דלאו חוב הוא לה ודו"ק: **ודע** כי לפירוש רבינו תם יש לדקדק דסתמא דתלמודא פריך הכא כדבעי למילף כסף מבטר וביאה דבאישות לא אשכחן ולקמן גבי הא דבעי למילף חופה מביאה לא פריך ליה סתמא דתלמודא אלא רב הונא פריך ליה ולפ"ה יש ליישב קצת ואחר העיון ראיתי בדברי הרא"ם ליישב זה גם לפירוש ר"ת ע"ש וק"ל: **ע"ב** בד"ה הופה כו' ואת"ל לדידן דאמר דחופה כו' וי"ל דלא מצי לאוכוחי כו' ומאי אולמיה וכו' עכ"ל הקשה מהר"י אבן"ל אמאי לא אשכחי כסף באישות דלעתייהו הך סברא דמאי אולמיה האי כסף כו' תקשי

חכמת שלמה

הכי אבל אנו ילפינן מאן כסף ימי בוגרת ומוי"ד דאין בכסף דרשינן נמי עיין עליה שבכל עניינים תצא בלא כסף אפילו בימי נערות ואשתייר ויצאה חנם למידק ויצאה חנם מאדון זה אבל לא מאדון אחר ולפי שבאין בכסף ניחא ליה למדרש ומבורר יותר יליף התנא מאין כסף ורו"ק ע"ל: **שם** נפקא לה בנערות כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה ורע פסול כו' נ"ב ול"נ לפרש ורע פסול פצוע רכה וכרות שפכה והו יותר מסתבר דבעי ריבוי מפסול ממש דמאיזה טעם ורע כשר ופסול ולא ורע פסול לאפוקי פצוע ה"א לא יפסול מאחר שאינו ראוי להוליד ולהרבות ורע א"כ ה"א דלא ליהוי בכלל ורע קמ"ל ודו"ק. מ"מ מתני' דיבמות איירי להריא בורע וזרעה שר"א ממזר ע"ש: **ע"ב** תוס' בד"ה היכא כו' הרי אתה מקודש לי כו' כצ"ל: **בד"ה** אמה העבריה כו' בסוף הדבור לא הויא אתיא בק"ו כו' נ"ב ואין להקשות א"כ היכי היה דרשינן ובעל למעוטי אמה העבריה הא אשה גופה לא נקנית בביאה די"ל הכי הוה דרשינן זו היא שראויה לביאה מאחר שכבר

פרהר"ם

כתוס' ד"ה אמה העבריה וכו' אבל אחרת אינה ראויה לביאה אפילו יש לו כבר קנין ושייכות בגוונא כגון אמה העבריה ורו"ק [עיין במהרש"א]!

דף ה ע"א רש"י בד"ה שטר כו' אם כתב לגזבר שטר כו' נ"ב ויותר היה נראה לפרש שאם יש לו שט"ח על הבירו אין פודה בו וק"ל: **תוס'** בד"ה שכן פודין כו' שכן פודין בו הקדש נ"ב וממה הגר משניהם לא אתא דאז ניפרך פירכא כל דהו מה הגר השוה שכן הנאתם מרובה כדלקמן וק"ל:

ע"ב גמ' שבו פודין בו כו' נ"ב תימה איך שייך לעשות פירכא כך דהו כה"ג שאינה שייך בחופה כלל ופירכא כל דהו לא פרכינן אקל וחומר דאתא בתב

פרהר"ם

דף ד ע"ב כתוס' ד"ה אמה העבריה וכו' אבל ומאי אי לא כתב אלא ובעל וכו' לא אתי דמשמעת ובעל לה ולא לאמה כדלקמן דף ט' ע"ב בגמרא וא"כ ממילא משמע דאשה גופה נקנית בביאה ואי ר"ל דלא הוה מוקמינן למשוטי אמה אלא הוה מוקמינן לה לאשה גופה מכוס דלא אתי בק"ו דהא לפי מאי דאמרת דשתא דלא ממעט אמה העבריה לאשה גופה לא צריך קרא דהא דשתא ל"ל אמה תוכיח וי"ל דע"כ היינו לריכון לאוקמי ובעל לגופה דאי מוקמת ליה למשוטי אמה לא אתי אשה גופה בק"ו מכוס דאיכא למימר אמה תוכיח וא"כ מכח מה אתי מוקים לה למשוטי אמה מכח שאשה גופה אתי מק"ו וכי מוקמת לה למשוטי אמה מיפכר ליה הק"ו וא"כ סתרי אהדדי ולכך היינו מוכרחים לומר דאתי לאשה גופה ואע"ג דאתי בק"ו מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב ליה קרא דבע"ש

ת"ל לאוקמי וכן מצאתי קצת בתשובות הגאונים דכרי ריטמא:

להו גם לרב הונא דאדרבה נימא להיפך הק"ו וכיון דסתרי אהדדי כל חד תיקום אדוכתיה כו' ע"כ תוכן דבריו וגראה לייסב דרב הונא ס"ל דהך מלתא דהופה דגומרת עדיפא ליה מתהלת הקיין דאיתא בכסף ולכך מסברא ליכא לאפוכי הק"ו אבל לדידן ע"כ הא ליתא דהא הופה גומרת ולא קניא וא"כ אית לן למילף בק"ו שהכסף שקונה יהיה גומר ועוד הקשה מהר"י אב"ן לב דמאי תירצו ומאי אולמיה האי כסף מהאי כסף דהא אכתי איכא למילף בק"ו דכסף אחר שטר גומר בק"ו ומה הופה שאינו קונה גומר אחר שטר כסף שקונה אינו דין שיהיה גומר אחר שטר גראה די"ל כיון דכסף ושטר שוין הן בתהלת הקנין כמו דגימא מאי אולמיה האי כסף מהאי כסף גימא נמי מאי אולמיה האי שטר מהאי כסף אפ"ל בהופה דקאמר שתקנה היינו שגומרת אף בתהלה ותדע דכן הוא דאל"כ לרב הונא מאי אולמיה האי הופה מהאי הופה ואין להקשות דא"כ היאך יליף רב הונא הופה שגומרת בתהלת הקנין מכסף שאינו אלא קונה וגימא דיו לבא מן הדין כו' די"ל דלענין קונה תהלה בהופה לא צריך ק"ו דגומרת עדיפא ליה לרב הונא במ"ש לעיל וכיון דגומרת ע"כ דהיא קונה נמי וכיון דמפרך ק"ו לא אמרינן דיו וגימא דגומרת אף בתהלה וצ"ע בכל זה ודו"ק: **בד"ה** הא נתן הוא כו' מה שלא הזכיר כלל נתנה היא ואמר הוא משום דלא פסיקא כו' עכ"ל עיין בזה באורך בר"ן: **בד"ה** הא לאו כו' והתם דקאמר אהא אפילו ידים שאין מוכיחות כו' עכ"ל ר"ל לפי קושייתם דלא הוה אהא ידים כלל וע"י שמזיר עובר לפניו הוה ידים שאין מוכיחות והיינו כפי אית דגרסי שכתבו התוס' לקמן דהמתרך אוקי לה הכי ברים מסכת גזיר ותירוצם הכא הוא בעצמו כפי גרסת הים ספרים דכתבו התוס' לקמן בגזיר עובר לפניו הוה ידים מוכיחות ואהא משמע ליה ידים ומיהו שאין מוכיחות הויין וכדמסיק בשמעתין וק"ל: **בד"ה** הכא כו' ומשואל סבר כרבנן אלא דהכי איתא בפרק כל הגט דאמר שמואל גבי כותב טופסי גיטין דצריך שיניה מקום הרי את מותרת לכל אדם ולא קאמר נמי דיניה מקום ודין דיהוי ליכי מגאי וכ"ה בר"ן:

דף ו בד"ה לא יהא כו' אלא יבור עם הגשים על עסקי קדושין לקדשה שפעמים כו' עכ"ל ר"ל דרך דיבור וכמתעסק בעלמא ואלא לקדשה אז לגרשה עתה ולכך ודאי דיתכוין אלא יאמר לה בלשון קדושין וגרושין לפי דעתו והשתא בגרושין קשה להו שפיר מה בכך אם לא יבין בו שהוא לשון גרושין דליכא למיחש בהיפך דשמא יסבור שהוא לשון גרושין ואינו לשון גרושין דודאי לא יאמר לה לשון גרושין לפי דעתו כיון שאין דעתו עתה לגרשה וכזה יתייסב דלא קשיא להו מגרושין לפירוש הקונטרס וקל להבין: **בד"ה** אפילו לא שמיע כו' צריכין אנו להודיעו הא דרב יהודה כו' עכ"ל דלעצמו ליכא לאזהורי דלא שייך להזהר בדבר שלא שמע אלא על אחרים שידעו בו שאינו יודע דבר זה קאמר דצריכין להזהירו ולהודיעו ולכאורה לפרש"י אי לא שמיע ליה הא דהלכה כר"י קשה דאף אם לא ידע דהלכה כמותו מ"מ אם ידע פלוגתייהו דרבי יהודה ורבי יוסי יאמיר על עצמו למיעבד כולל חומרייהו וגראה דלזה דקדקו התוס' לומר דלא ידע מלתא דרב יהודה וכן הוא גירסת הרא"ש בספר שלפנינו דהיינו שאמר והוא שעסוקין בשאותו ענין ולא קאי אמלתא דרב הונא שאמר הלכה כר"י כפרש"י דגם אם לא ידע הלכה כמי יאמיר בדבר כמ"ש כך כ"ל בכוונת התוס' ותו לא מידי ודו"ק: **ע"ב** בד"ה דאדווח לה כו' וא"ת אמאי מוקי לה באדווח כו' עכ"ל גראה מדבריהם דלפי' ר"ת קשיא להו הכי אכל לפ"ה לא תקשי להו הכי דאפשר דבתחלת אלוה כפי פי' אקונטרס ודאי ליכא מאן דפליג ביה דהוה רבית קצוצה וק"ל: **בא"ד** וי"ל בהנאת אלוה משמע אלוה שהיתה עליו כבר עכ"ל ואכתי דנקט מילתיה בכה"ג משום דומיא דמקדם באלוה דלא שייך בתחלת הלוואה ודו"ק: **בד"ה** לבר מאשה כו' ואתי למיאמר אשה נקנית בחליפין דלכך אפקעיהו רבנן כו' עכ"ל והיינו משום הומרא דא"ה אפקעיהו כו' אבל בפדיון הכן משום האי טעמא דשמא יאמרו בנו פדוי בחליפין לא אפקעיהו רבנן לפדיון דעל מנת להחזיר וק"ל:

דף ז בד"ה ואפילו למ"ד כו' ומשני כגון דאמר הרי עלי עולה כמו שאמלגה עכ"ל ובגמרות שלפנינו משני אמר רבא באומר הרי עלי עולה בחייה ולא ידענא לכוון דבריהם כפי פרש"י אם ודו"ק: **ע"ב** בד"ה אם"מ כו' ולא נהירא דהא בברייתות גבי מעמא כו' כנ"ל: **בא"ד** אפילו רבנן מודו שהרי אין קדושת דמים חלה בעופות כו' עכ"ל דבריהם אינן מבוררין הכא דא"כ מאי קאמר עלה דר' אומעיא שמע מינה דיש דיהוי בדמים ושיין בזה ישוב לדבריהם בתוס' דתמורה

צר וכן מאי דמסיק ביאה תוכיח כו' ואיך שייך לפדות קדשים בביאה ואפשר ליישב מאחר דהאי ק"ו אית בה פירכא דנימא דיו אסוף דינא נהי דסבר בר"ט דלא פרכינן דיו היכא דמיפרך ק"ו סוף סוף לאו ק"ו מעליותא הוא והוי כמאן דאתי מתרי צדדי ופרכינן כל דהו ומותבינן תוכיח ג"כ כל דהו אפירכא כל דהו ונוקמיה ק"ו אדוכתיה והעיקר נראה בעיני התלמודא דהכא דפריך מה לכסף כו' אינו בא מכח פירכא למצוא מעלה וחומרא אחריתי מה שיש בכסף ואינה בחופה אלא הכי קפריך לעולם אין אשה נקנית בחופה ולא משום גרועותא דחופה אלא שאין הדעת נותן שתהא האשה נקנה לבעלה קנין עולם בשום אופן ומה שאתה מוצא שנקנית בכסף הוא לרוב מעלת הכסף וחזקו שהרי מוציא קדשי שמים מחזקתם מה שלא תמצא האי מעליותא בחופה ומש"ה קאמר שפיר ביאה תוכיח ודו"ק: **רש"י** בד"ה כסף באישות כו' קונה כאן כו' נ"ב פי' דלא תימא א"כ נימא דיו ולא תהא חופה קונה בעל כרחה אפילו ברצון האב ודו"ק: **בד"ה** בקדושין כו' כי האי לישנא ונ"ב פירשתי בקידושין וכן בר"ן וגמחק נתן: **תוס'** בד"ה הכא כו' האומר לחבירו מודרגי

מסך כו' כצ"ל:

חכמת שלמה

דף ו ע"א רש"י בד"ה במאי כו' או לא היכי דמי כו' הד"א: **ע"ב** גמ' הרי אתה בן חורין הרי אתה לעצמך כו' ה"י אתה לעצמך כו' כצ"ל:

דף ז ע"ב תוס' בד"ה ש"מ כו' וא"ת ל"ל לר' יוחנן כו' נ"ב פי' למה א"ל צריכין לרבי ר"י והלא לשם מהמשנה שמעינן כדאי' התם ע"ש אבל אינו מקשה על רבי יוחנן עצמו מה חידוש השמיע אותנו ברינו כי הוא השמיע ותמורתה ביוצא בה. וכן מתרצים התוס' בעצמם לשם שהקשו על ר' יוחנן וק"ל ולכן נוסקין התוס' מייתי דברי האמוראים בלומר לכך מביא לנו התלמוד דברי רבי יוחנן נ"ל: **בא"ד** דפריך מר"ש כו' נ"ב ואפשר דבריה ליה להלמודא דר' שמעון סבר במקום אחר האי סברא דלא אמרינן מיגו דנחתא כו' מאחר שאין ראוי לקדושת הגוף ולכן שייך עליו עד כאן לא קאמרי רבנן כו' ולא על ר"א ודו"ק. אחר כך עייתי בפרק כיצד מערימים בנזכר לעיל בתוס':

דף ח ע"ב גמ' דלא קייצי לא לא הכי קאמר כו' ונ"ב ס"א ואיתך ה"ק כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה מנת כו' אינו שוה כאן כו' נ"ב ס"א אינו שוה כלום כו': **תוס'** בד"ה מנה כו' עי'

חשאן זו מצ"ל:

כילד מערימין וק"ל: **בא"ד** וממילתא דר"מ נמי לא מצי לאותביה משום דהוה יחידאה עכ"ל גם בזה אין דבריהם מבוררין אם ר"ל לאותביה אר"י דהכא לא הוו צריכי למיאמר הכי אלא דהכי נמי הכא איכא למיאמר אי הוה מותיב ליה מר"מ ה"מ לסיועי מרבנן דפליגי התם אר"מ ואם רצונם דלא מותיב התם אר' אומעיא מר"מ דמתניתין כמו שהקשו לעיל אין תירוצם מסייע דאכתי כמו דפריך עליה דר' אומעיא מרבי שמעון אע"ג דיחידאה הוא משום דמודו רבנן גבי קן כו' כמ"ש התוס' לעיל הכי נמי הוה מצי למיפרך מר"מ בכה"ג ושיין גם בזה בתוס' שם אבל דברי התוס' דהכא תמוהים הם ודברי נביאות הוא לבוין דבריהם על פי דבריהם דהתם ודו"ק: **בד"ה** ורב יוסף כו' ותימה דלקמן כו' ומשמע שמין את הנייר אחר קדושין כו' ונלישנא דבכל דהו כו' שמין את הנייר מתחלה כו' עכ"ל דבריהם תמוהים לכאורה שתמהו מתוך משמעות דהתם דמשמע שמין אחר קדושין קאמר ושוב בלי טעם לישנא דבכל דהו נמי פליגי ליה להו דמשמע שפיר שמין קודם קדושין וגראה להגיה בדבריהם התקדשי לי בשטר כו' והכמים אומרים שמין כו' והיינו ברייתא דקתני התם התקדשי לי בשטר רמ"מ איכא מקודשת זר"מ אומר מקודשת וחכ"מ שמין את הנייר כו' וכן הגיה רש"י בברייתא שם ומחק מלת אומ' ומיירי בשטר אירוסין בלא עדי התיחסה כדמוקי ליה התם והשתא לפי תמיהתם משמע להו דשמין הנייר אחר קדושין ומשמע דדעתא דתתא נמי מנייר אבל אי הוה שמין הנייר מקודם קדושין בהא לא הוה פליג רבי מאיר דאיכא מקודשת דודאי דדעתא נמי מנייר ולפי תירוצם לישנא דבכל דהו נמי פליגי קאמרי דשפיר מצי מיירי בשמין קודם קדושין ורבי מאיר ודאי דמודה נמי בהא דדעתא נמי מנייר אלא דרבנן אתו לפלוגי אר"מ דאמר מקודשת סתם אפילו אין בו שוה פרוטה ומשום שטר ארוסין דעדי מסייה כדתי קאמרי רבנן דאינו כן אלא דשמין את הנייר מתחלה אם יש בו שוה פרוטה ודו"ק:

דף ח בד"ה ומאי ניהו כו' ולא קונה עצמו בהליפין דמה שהוא קונה בכסף כו' עכ"ל לכאורה הוא מגומגם דמי הבריהם כאן להזכיר קנין עצמו גם מהאי קרא דמכסף מקנתו לא יליפינן שהוא קונה עצמו בכסף אלא שהוא נקנה בכסף כפרש"י וכדאיתא בהדיא לקמן ואפשר דנקטו הכי משום הא דמייתי מפ' השולח בעבד כנעני דאיירי במה שהוא קונה עצמו ושוין הן דין מה שהוא נקנה ומה שהוא קונה כפרש"י נמי לענין שוה כסף וק"ל: **בד"ה** מנא אמינא לה דתנא עגל זה לישנא קמא מייתי ראיה עכ"ל דבריהם צריכין בי אור והוא דבדאמר הכא בפדיון בכל דהו ודאי לכ"ע לא אמר כלום דגבי אשה לא צריכי שומא משום דבעי מפרוטה לא שוי כפרש"י לענין אל הכא הא בעי ה' סלעים אלא הא דאמר עגל זה לפדיון בני דהיינו לה' סלעים של פדיון כפרש"י והוה דומה ממש לדלעיל בדאמר המשמן ושוי המשמן ולישנא קמא ודאי דמייתי ספיר ראיה אכל לישנא בתרא דפליגי לעיל באמר בכל דהו מאי מייתי הכא ראיה דהא ודאי לאו באמר כל דהו אייריי הכא ומיהו קשה דמלישנא דקאמר מ"ד בכל דהו נמי פליגי ואם כן ספיר מייתי ראיה לישנא בתרא נמי דבדאמר המשמן ושוי המשמן נמי פליגי ואם כן ספיר מייתי ראיה גם לישנא בתרא ודוחק הוא לומר דה"ק דבמלתא דפליגי בלישנא קמא דהיינו באמר המשמן ושוי המשמן מייתי ראיה גם לישנא בתרא אבל במלתא דפליגי בלישנא בתרא לחוד ולא בלישנא קמא דהיינו בכל דהו לא מייתי כלל ראיה אלא שהגראה מדבריהם דלק"ן שכתבו בד"ה והלכתא שירחי כו' עוד י"מ מ"ה לא קאמר כו' לפי זה יתיישב הא דאסתריך לפסוק כרבה אע"ג דבכל כו' עכ"ל דלא הוה גרסינן בגמ' דאיכא דאמרי אלא בכל דהו פליגי ול"ג מלת נמי דהשתא ניחא דלפי מ"ד לא פליגי כלל באמר המשמן ושוי המשמן אלא בכל דהו בלחוד פליגי וליכא ראיה כלל ותו לא מידי ודו"ק: **בד"ה** השתא כו' ואם תאמר דלמא הא קמשמע לן דבמנה זו אע"ג דלא חזרה כו' עכ"ל אבל לעיל דפריך הא מדסיפא במנה זו ריש"ג במנה סתם כו' לא תקשי להו הכי ומאי קושיא דאימא דריש"ג במנה זו וחזרה וסיפא נמי במנה זו אע"ג דלא חזרה כיון שנמצא חסר די"ל דהכי פריך מדפרים בסיפא דאיירי במנה זו גבי נמצא חסר ע"כ ריש"ג גבי חזרה דקתני סתם מנה לא איירי במנה זו מדלא פרים בה בריש"ג כדפרים לה בסיפא ולמאי דמוקי לה בפרושי קמפרים אין להוס כיון דהסיפא פירושא דריש"ג הוא ודו"ק: **ע"ב** בד"ה תנס לפלוגי כו' כיון דלא תנא אבל בברייתא לחודיה כו' עכ"ל ר"ל כיון דלא תנא אבל בבכא לחודיה בברייתא כדתני תנס לפלוגי כו' בבכא לחודיה אלא דאינון בבכא דאבא תני לה ובהני תרי בבי אלא דתנא תנס לאמא כו' ואיתך תנס לפלוגי כו'

בחדא ברייתא בתרי בני תני להו ואצטריך למשבד בהו צריכותא סגי ליה בהאי צריכותא דאכא ופלוגי ולית לן למיחש למשבד צריכותא ☙ לאכיך ולפלוגי כיון דבבבא דאכא גופא תני לה ולא בבבא אחריתי ומיהו בהך בבא גופא דאכא ואכיך אצטריך ליה למשבד בהו צריכותא אבל אכיך לגבי פלוגי לא חש למשבד ביה צריכותא כיון דלא בחד בבא תני להו וכבר עביר צריכותא מהך בבא להך בבא ודו"ק:

דף מט בד"ה כתב על הסייר כו' הני מילי בשטרות העומדות לראיה כו' עכ"ל מה שיש לדקדק על זה עיין בחידושינו בפ"ב דכתובות וק"ל: **בד"ה** הא כו' דמה הגט הבעל כותבו עכ"ל כנ"ל ומהרש"ל הגיה בסוף דבריהם ודמי למוכר עכ"ל ולא ידענא כוונתו בהגהה זו דהא לא נתחי התוספות הכא אלא דבהוה נד דהבעל כותבו דמי ספיר שטר אירוסין לגט ומה שיין שהגט דמי למוכר לכאן וק"ל: **בד"ה** הלכתא מיהו כו' ושטר קדושין נפקי מכי יקח דבעל כותבו כו' עכ"ל ר"ל מכי יקח דבעל אלא רחמנא ודקשיא ליה התם נמי כתיב שדות בכסף יקנו האי קרא דוחקא את ספר המקנה קא עקר ליה ממשמעו ואע"ג דהאי קרא כי יקח בקדושי כסף כתיב בגזירה שוה דקיחה קיחה מ"מ לבתר דלפיגן קנין שטר מוצאה והיתה קאי כי יקח איש וגו' גם אקנין שטר ויש לדקדק כיון דמעיקרא דפריך ובעי לדמויי שטר מכר ושטר קדושין להדדי בהך אוקימתא דהלכתא מיהו דהיינו בשטר מכר ודאי ליכא לאקשויי דילף מינה לדמויי ליה שטר קדושין דמהלכתא לא אלפינן ואוקמה אמשמעו דכי יקח דבעבל אלא רחמנא אבל להאי אוקימתא דבשטר מכר כתיב מפורש ואקח את ספר המקנה אכתי תקשה דילף מינה לדמויי ליה שטר קדושין ויש לייסב דאע"ג דעקרינן קרא דשדות בכסף יקנו ממשמעו מדכתיב ואקח את ספר המקנה מ"מ לא עקרינן ממשמעות דקרא דכי יקח וגו' דבעבל אלא רחמנא ומיהו בשמעתין גופא יש לדקדק בזה דהיאך בעי למימר בקנין כסף אל מכר דכמוכר אלא רחמנא דהא ודאי הקונה נותן הכסף כמו שמצינו באברהם ובירמיה ויש לייסב דה"ק דאע"ג דודאי הקונה נותן הכסף מ"מ קרי ביה יקנו דבמוכר אלא רחמנא שע"י קבלת הכסף הוא מקנה השדה למוכר וז"מ לקנין שטר וכן בקנין כסף דעביד שטר לראיה כמו שמצינו בירמיה דהמוכר כותבו וכה"ג אמרינן לקמן דף כ"ו שדות בכסף יקנו וכתוב בספר ותתום כו' מעיקרא כסף קני שטר ראיה בעלמא הוא ע"ש ודו"ק: **ע"ב** גמ' מה ליבמה שכן זקוקה ושומדת כו' יש לדקדק דעפי' הוה ליה למפרך הכא מה ליבמה שכן קנינה לשום אישות משא"כ אמה העבריה כדקאמר לעיל ויש לייסב דהוצרך להך פירכא שכן זקוקה ושומדת הכא משום דלא תקשה אכתי דאימא דאמיעבד האי ק"ו כאשה מיבמה ולא לכתוב קרא כאשה ואיתי ליה בהאי ק"ו מיבמה אי לאו הך פירכא מה ליבמה שכן זקוקה כו' ושוב ראיתי בת"י בזה הלשון מה ליבמה שכן זקוקה כו' המ"ל אשה תוכיח אלא דאכתי המ"ל מה ליבמה שכן קנינה לשם אישות דאז ליכא למימר אשה תוכיח עכ"ל ודו"ק: **בפרש"י** בד"ה אמר קרא בעולת בעל כי ימצא איש שוכב עם אשה בעולת בעל עכ"ל וכלל מוסרות ישמות וכן בילקוט מבית קרא והיא בעולת בעל דכתיב גבי אבימלך ורש"י מחקו משום דהאי קרא דאבימלך בכן נח קמיירי ודרשינן מיניה בפרק אכבע מיתות בעולת בעל יש להם גערה המ"ה אין להם וק"ל: **דף** גמ' אי אמרת שאני התם דאמר קרא ומת האיש אשר שכב עמה לבדו ורבנן כו' משמע מאן דדרים לבדו להך דרשא הדרשון בסקילה ס"ל כהך דרשא הוצאתם את שניהם עד שיהו שניהם שוין במיתה אחת וכן מוכחת הסוגיא דפ' ד' מיתות וא"כ הוא יש לדקדק לפי' ר"ת שכתבו התוס' לרבי היאך קאמר הדרשון בסקילה וכולן בחנק הא אין מיתתן שוה דהיא בסקילה וכולן בחנק ויש לייסב דודאי מיתתה נמי בחנק כמו כולן אלא גידופין במיתה החמורה לה דהיינו סקילה כדתנן בפ' ד' מיתות כל הייב כ' מיתות גידון בחמורה וז"מ אם לא אתרו לה בראשון ואתרו לה בשני גם היא גידופין בחנק ושפיר הוה מיתתן שוה ושוב ראיתי בתוס' בפ' ארבע מיתות דמלבדן תרתי שמעת מינה לר"מ והכי נמי איכא למימר לרבי וק"ל: **תוס'** בד"ה עד שיהו שניהם כו' וקאמר התם מסתברא דלגמרי כו' עכ"ל ליתא הכי בסוגיא דהתם אלא דפליגי ביה אי לגמרי ממעט ליה מעד שיהו שניהם שוין ואי מסקילה ממעט ליה מדכתיב לבדו וק"ל: **בא"ד** אבל לפ"ם קשה אמאי מיבעיא ליה בארוסה עפי מבגשואה כו' עכ"ל ר"ל דמגערה לא ממעט ליה אלא מסקילה והא דמיבעיא ליה אי לגמרי ממעט ליה היינו משום דקטנה היא ובעיגן שניהם שוין הך מלתא גופא הוה מצי למיבעיא בגשואה בקטנה אי בעיגן שניהם שוין לר"מ וק"ל אמאי לא תקשי להו אמלתא דר"מ גופיה לאמאי דפסר לגמרי משום דבעיגן שניהם שוין הך מלתא ה"ל לאשמועינן בגשואה כמו בארוסה ויש לייסב דמשום רבותא דרבנן נקט קטנה ארוסה דאיהו בסקילה ולא ממעט ליה מגערה ודו"ק: **בד"ה** ומקבל את גיטה כו' דמשמשת אין האב יכול לקבל לה גט ואפילו היא קטנה כו' עכ"ל לפי זה לדברי הירושלמי ה"מ למידק דע"כ ביאה לאו גישואין עושה דהא קתני ביאה וקתני אביה מקבל גיטה אלא דלא פסיקא ליה לתלמודא דידן ההיא דירושלמי דקטנה משמשת אין אביה מקבל קדושיה וכת"י לתנו למאי דפרש"י בפ' נערה דכניסת אין אביה מקבל גיטה ה"מ למידק קתני ביאה וקתני אביה מקבל גיטה עכ"ל ודו"ק: **בד"ה** וחייבין עליה כו' דסל"ח דלא קיא אלא מדרבנן כדאמר עשו ביאת בן ט' כו' ה"כ נעשה ביאה בקטנה כמאמר כו' עכ"ל אבל בא"ח דעלמא בקטנה כיון דאביה מקבל קדושין ומדאוריתא ודאי דליכא לדמויי לאשת קטן דלא הוו קדושין כלל וק"ל: **בא"ד** דהולכין בד"כ אחר הרוב דאי לא כו' ניהוש דלמא איילונית היא כו' עכ"ל ק"ק לשיל בתוס' בד"ה דלא אתיא סימני נערות כו' הוכיחו התוס' דאין להכיר בקטנות סימני איילונית מסימני סריס הא מאיילונית גופא מהך דפריך בפרק בן סורר דקטנה דלמא איילונית היא מוכח בהדיא דא"א להכיר בקטנותה סימני איילונית אבל אין להקשות לפי מה שכתבו שם התוס' דה"ק התם דלא הוה זכיגא זכיגי ואריך האדון להחזיר מעשה והא יחזיר הכסף כו' בגדלותה א"כ מאי פריך בפ' בן סורר דלמא בזיתה בקטנותה חייבים עליה משום א"א לה"כ לכי גדלה ארוסין בה שאינה איילונית די"ל דמ"מ בקטנותה הוה התראת ספק ואיכא למ"ד דלא שמיה התראה ודו"ק: **בא"ד** וכ"ת דאקדושין כו' והשתא מאי כ"מ אפילו לדעתא דהכי קדיש מ"מ מאי כו' עכ"ל בתוס' פ' ד' מיתות ובפרק הבע"י מפורשים דבריהם יותר בזה ע"ש וק"ל: **ע"ב** בד"ה ומה שפחה כו' וא"ת וגימא יבמה תוכיח שביאתה מאכילתה כו' עכ"ל וכה"ג אמרינן לעיל יבמה תוכיח אחא דבעי למילף קנין כסף באשה מאמה העבריה ומיהו לעיל פרכינן אהאי יוכיח מה ליבמה שכן אינה נקנית בשטר ואפשר דהתם אקנין כסף משמע להו למפרך ספיר מקנין שטר אבל הכא אאכילת תרומה דכסף לא ניחא להו למפרך מקנין שטר מיהו מה ליבמה שכן אינה נקנית בכסף כמ"ש הכא בתירוץ שני משמע להו ספיר למפרך כיון דהוי מכסף אכסף: **ודע** דאי הוה אלפינן הכא בק"ו כסף מביאה ודאי דהוה ספיר יוכיח מיבמה דמצינו ביאה מאכיל וכסף אינו מאכיל וליכא למפרך כלל מה ליבמה שכן אינה נקנית בכסף אלא דמשמע להו דלא אלף הכא כסף מביאה דא"כ למאי דבעי למימר דמשמע פסיגא ליה ביאה משום דגשואין עושה הא איכא למפרך מק"ו הכא מה לביאה שכן גשואין עושה ליורשה ולעמלה משא"כ בכסף אלא דאשה משפחה כנעית אלף בק"ו דהשתא ליכא למפרך הכי ודו"ק: **בד"ה** זו שביאתה כו' והרר"ם פי' דה"ק מה כו' זו שביאתה מאכילתה מן התורה כו' עכ"ל מת"י דלא ניחא ליה להרר"ם למימר כפרש"י דאפילו ביאה ארוסין עושה אוכלת תרומה בביאה מדרבנן ולא חיישינן לסמפון דא"כ תקשה הא רבא מוכיח לעיל מדקתני גשאת אחר ביאה אלמא ארוסין עושה דמ"מ אמאי לא אכלה תרומה ע"י ביאה ודוחק הוא דרבא ורבינא פליגי בזה ודו"ק: **בא"ד** ומיירי ספיר בביאה אלא ע"י הופה עכ"ל לפרש"י נמי מיירי ספיר בביאה אלא ע"י הופה אלא משום דלפרש"י ניחא להו ספיר במאי דלא ניחא לרבינא כלו קימתא דרב נחמן בר יצחק משום דקשיא ליה נימא דיו אסוף דינא כמו שהקשו התוס' לרבינא ניחא לפרש"י דליכא דיו אסוף דינא דהא ביאה מאכיל בתרומה אף מדרבנן אבל לפי' הרר"ם קשה דמאי תיקן רבינא באוקימתא דיליה דהא לדידיה נמי איכא למימר דיו אסוף דינא וע"כ אית לן לתרוצי כמ"ש התוס' לעיל לרב נחמן כ"י ואתא תירצו דבהא תיקן רבינא באוקימתא דיליה עפי מבאוקימתא דרב נחמן בר יצחק דהשתא לאוקימתא דרבינא מיירי ספיר בביאה נמי אלא ע"י הופה דומיא דנבי כסף דאיירי אלא ע"י הופה משא"כ לרב נחמן כ"י דלא איירי אף ק"ו בדומה ודו"ק:

דף יא בד"ה עד שתכנס כו' דקאמר התם בבתרייתא משום סמפון כו' עכ"ל כנ"ל: **בא"ד** לאו דוקא אלא עד שיגיע זמן וכמשנה ראשונה כו' עכ"ל והשתא לא פליגי הכא אמוראי דהתם אלא בפלוגתא דתנאי דהכא דהיינו במשנה ראשונה אי משום דעולה אי משום סמפון וג"ל דהכא אמוראי לא ס"ל באוקימתא דרבינא אלא באוקימתא דרב נחמן ב"י דלעיל אמוראי דהתם אליבא דר"י ב"ב ודו"ק: **בא"ד** וגם יש ספרים דגרסי הכא עד שתכנס להופה משום דעולה ומשום סמפון כו' עכ"ל כנ"ל מת"י אבל התם ודאי ליכא למגרס הכי ע"ש הסוגיא וק"ל: **בא"ד** ולפי' הרר"ם קשה מאי קאמר הא כולהו אית להו דעולה והאיש דסמפון כו' עכ"ל לכאורה קשה כיון דכולהו אית להו נמי דעולה אמאי לא תקשי להו דא"כ אבל נמי ליתא כיבייהו ועוד במאי פליגי ויש לייסב דכולהו אית להו דעולה היינו למשנה ראשונה ולא פליגי ר"י בן בתירא וכן בנ בנ אלא לפי משנה אחרונה דר"י ב"ב ס"ל משום דגזרו תחלה עד הגעת זמן משום דעולה גזרו אח"כ עד הופה משום סמפון וכן בנ בנ סבר דמשום סמפון לחוד גזרו אח"כ עד הופה ושפיר א"כ לפי משנה אחרונה אבל למ"ד משום דעולה גזרו במשנה אחרונה משום סמפון אע"ג דליכא ק"ו דליכא סמפון מסברא נימא דגזרו נמי הכי מה"ט בקבל אע"ג דליכא סמפון ולא פליג ומ"ד משום סמפון לחוד גזרו במשנה אחרונה בקבל דליכא סמפון לא גזרו אבל במסר ונתלך קשיא להו שפיר דבין למ"ד משום דעולה גזרו אח"כ משום סמפון ובין למ"ד משום סמפון לחוד גזרו אח"כ ליכא כייבייהו מסר ונתלך דלכ"ב

חכמת שלמה

דף טו ע"א גמ' הב לי חד שוכא כו' נ"ב ס"א שיפא כו': **שם** תנא דמלבא נ"ב ור"ח פי' אפילו נתן לה כתר מלכות אינה מקודשת ר"ן:
תוס' בד"ה [הא] (מכר צריך להיות מוכר) פו' הבעל כותבו ודמי למוכר כצ"ל. [עיין במהרש"א]: **ע"ב** גמ' ולרבא דאמר בר אבינא כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה אל אביי כו' בעולה בשלא בברכה כו' כצ"ל:

דף יא ע"א תוס' בד"ה וסקבל כו' שאמרה לו התקבלי כו'. נ"ב בירושלמי ובפי' ר"ש איתא להריא שאמרה הבא לי גיטי ממקום פלוני ומ"מ נראה שהיא לשון התקבל לי גיטי במקום פלוני והא ראי' ששואל לשם והלא ר"א אומר מיד בפ' התקבל ווה לא איירי לשם אלא בהתקבל דחייש דילמא כ"ל אחר חליבות שליח מן חעיר ויצא הבעל כו' ומשני כיון שאומרת אל ותא גט אלא בי' יומים כו' ש"ם בקבלה אירי:

מהר"ם

דף יא ע"א תד"ה הגטו קלא אית להו וכו' עד וקלא משמע כן התם דפריך ולימא המע"ה ע"ם הוא כי לא נמלא כן שם בפרק המוכר פירות ודיוכר זה כתוב נ"כ במסכת כתובות פ' אפשר"ו דף ל"ח וכתב עליו בספר תכמת שלמה בהגה ע"ם והגיה שם גילכא אחרת מדעתו ע"ש:

הא איכא למיחס משום סמפון ומיהו לפי תירוצם שכתבו דלפי משנה ראשונה בא לפרש מה לנו אי הוה טעמא משום דעולא אי משום סמפון עכ"ל ע"כ דלית לן למימר דלפי משנה ראשונה כולהו אית להו דעולא ולולי שירחתי להגיה בדבריהם אמרתי טעות הוא שנפל בדבריהם שכתבו הא כולהו אית להו דעולא דכ"ל הא כולהו אית להו הוא דסמפון לפי משנה אחרונה והשתא פליגי ר"י ב"כ וכן בג בג בתרתי דלמשנה ראשונה לר"י ב"כ הוה טעמא משום דעולא לחוד ולכן בג בג הוה טעמא משום סמפון ולמשנה אחרונה נמי פליגי לריב"כ הוה טעמא דמשום דגזרו מתחלה משום דעולא גזרו אח"כ משום סמפון ולכן בג בג משום סמפון לחוד גזרו בו גם אח"כ והשתא ניחא בפשיטות דקבל א"כ גם למשנה אחרונה עד הגעת זמן דלר"י ב"כ דהוי טעמא משום דעולא איכא ולכן בג בג משום סמפון ליכא ואין שייכיה קשה לי לפי' הרר"ס ולגרסתו דמשתעו דריב"כ וכן בג בג לפי משנה אחרונה ועד החופה היאך שלח לו שאתה אומר ארוסה אוכלת כו' ולא חיישת לסמפון הא איהו נמי חיישת לסמפון ולאיכא ביניייהו מסר והלך כלל ואדרבה לר"י ב"כ איכא אוכלת לפעמים כגון בקבל ועד הגעת הזמן משום דעולא ולכן בג בג אוכלת דליכא סמפון וא"ע היאך בכל דבריהם ובת"י הך קושיא לפי' הרר"ס ולגרסתו ליתא ודו"ק: **בד"ה** הנהו דלא כו' א"כ נתת דבריך לשיעורין עכ"ל מה שהוכרחו לפרש כן דברי המקשה משום דלא ניחא להו כפ"ה דפריך ובמתניתא דר' יוחי משום דאין סברא דהוה קס"ד דמקשה דרבי זירא אחיירי אפילו בפשטה ידה אי בשאר בנות בדינר נמי אין סברא דלא ליקדש בפחות מדינר כיון דפשטה ידה בלאו בנתיה דרבי יוחי ה"ל למפרך כן ואי בשאר בנות סברא הוא א"כ לא תקשי מידי מבנתיה דרבי יוחי דהתם אין סברא אבל השתא ניחא דבתרוייהו ודאי אפשר דאיכא סברא דלא דמייתי מבנתיה דרבי יוחי דא"כ נתת דבריך לשיעורין ודו"ק:

ע"ב בפרש"י בד"ה ורבותינו כו' דבהדיא אמרינן התם איפכא כו' אף כלים דבר חשוב כו' עכ"ל כתב מהרש"ל נ"ל טעות וצ"ל אף כל דבר חשוב כי רש"י לשם בהדיא גורס אף כל דבר חשוב כו' עכ"ל אי הוה קתני בין לא רצתה הייגו דאיתיקה דאי לא רצתה ממש עכ"ל דע"כ אי הוה קתני בין לא רצתה הייגו דאיתיקה דאי לא רצתה ממש תקשי כדאמר מכלל דרישא כי אמרה לא כו' וא"כ ליתני מקודשת סתם וק"ל: **דף יג** גמ' אילימא רצתה דאמרה אין לא רצתה דאמרה לא הא איתיקה הוי קדושין כו' לאו מדיוקא דלא רצתה קאמר הא איתיקה דהא מרישא איכא לדיוקי בהיפך רצתה דאמרה אין הא איתיקה לא אלא דה"ק לפוס סברא דהשתא דלא אמרינן הכא אין שקלי ודידי שקלי א"כ כמו דלעיל קדשה בפקדון דאמרינן דאשתיקה הוה קדושין בשעת מתן מעות ה"נ הכא נמי קדשה בחוב דאמרינן דאשתיקה ומ"ה פריך ניתני כי התם וצ"ע כתבו ק"ק דהל"ל רצתה דאשתיקה לא רצתה דאמרה לא כנ"ל ולולי דבריהם היה נראה דרצתה לא משמע דאשתיקה אלא דמשמע אמרה אין אבל לא רצתה איכא לפרושי פשיר דלא אמרה רצתה והייגו דאשתיקה וכדמסיק הכא ולעיל וק"ל: **שם** קרקע נקנית בפחות משוה פרוטה א"ל כי תניא ההיא בהליפין כו' אין להקשות לפי מה שפי' התוס' לעיל דהליפין אינו קונה באשה משום דאשה בפחות מש"פ לא מקניא ול"נ נפשה והייגו טעמא משום דגמר קיחה קיחה משדה עפרון ופחות מש"פ לא אקרי כסף עכ"ל וה"נ נימא הכי בשדה די"ל אע"ג דבשדה כתיב כסף לא אימעט הליפין מדלא איקרי כסף דהא בבועז נחלת קרקע היה ונלי לן קרא דנקנה בהליפין דכתיב ושלף איש נעלו אבל גבי אשה אתי כסף שפיר למעט הליפין דלא ילפינן בג"ש מקיחה אלא לענין כסף כמ"ש התוס' לעיל: **שם** ואימא עד דעביד לכולהו לא ס"ד דכתיב כי מפני אלה אבלה כו' וכיון דע"כ על כן תאבל האדם אחלה להוד נמי קאי אית לן למימר דגם דני הים יאספו נמי אחלה קאי וק"ל: **תוס'** בד"ה האשה שהכיתה כו' ומי קרבה והתניא כו' אלמא משמע דאפי' בדיעבד כו' עכ"ל הכי משמע להו מדמשני לעיל מיניה בשקרבה ופריך עלה ומי קרבה כו' ואי למלוה קאמר ולא לעבד אכתי לימא בשקרבה כ"כ התוס' כפ' תמיד נשחט אבל בתוס' דפ"ק דזבחים ורפ"ק דמנחות כתבו דאפי' דיעבד קאמר מדמשני שאני עולת מצורע כו' ש"מ דבעלמא אפי' דיעבד לא עכ"ל והתוס' דהכא סתמו בדבריהם המשמעות ושמכו עצמם דתרוייהו איתנהו וק"ל: **ע"ב** גמ' מי כתיב ושרגו פרגו כתיב כו' פרש"י ומלתא באנפי נפשה היא ועלה להודה כתיב על כן תאבל עכ"ל ויש לדקדק מהנהיא דפרק שבועת הדיינין כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו ובאלה ממנו ומכל העולם שנא' אלה ובחם וכתיב על כן תאבל האדם וגו' והכא מוכח דלא קאי רק אפרגו לחוד מדכתיב פרגו בלא וי"ו דלא קאי אפרגו אלא דקאי אפרגו לחוד ולא אחיך דכתיבי בקרא אלא דקאי אפרגו בלחוד וה"ה אכל הדא והדא מיייהו אלא דה"ק אילו הוה כתיב ופרגו ה"א דאכולהו כיחד קאי וכן נראה לפרש מדברי התוס' שם ובהכי ניחא דלא קאמר אלא מי כתיב ופרגו דודאי תירוץ קמא דאלה לחוד נמי קאי ויש לדקדק מי הכרים למדרש כן מפרגו הא מפורש בהאי קרא ונאוף דהיינו א"ח כדכתיב ואיש אשר ינאף את אשת איש ועלה קאי נמי על כן

כתיבי ל"ל למימר כסף כסף לג"ש לימא כסף יתירא רבויא הוא דר"ל דמלת כסף יתירא לא שייכא לרבות פרוטה של נחושת אבל ה' דהכסף הוי שפיר רבויא נבי מעשר ומיהא יליף שפיר ג"ש כסף כסף כאילו כתיב נמי גבי הקדשה יתירא וק"ל:

דף יב גמ' ואימא כ' פרוטות כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמיה אדינר כו' דברי התוס' דלעיל כל"ה מעיקרא דדינא כו' שכתבו וי"ל דאי מהיקש לחוד ה"א דלא סני בפרוטה עד שיהא כ' פרוטות כדבעינן באמה כו' הוא תמוה אמאי לא נקטו בדבריהם דינר כדמסיק הכא גם קשה לתירוצם דלעיל דאכתי לג"ש דקושטא הוא דבעי דינר כמו באמה עבריה תקשי ל"ל כי יקח למדרש מייתי כסף וי"ל כזה דודאי קדושי כסף איכא למילף שפיר מאמה עבריה לג"ש אלא דאצטריך כי יקח לג"ש דבעינן נתן הוא ואמר הוא כדבעבדינן לעיל צריכותא אכי יקח וגו' והוצאתה הנס וגו' ע"ש ודו"ק: **תוס'** בד"ה רב חסדא כו' משום דמיירי שקדשה אחיו כו' ואי הוה אמר דראשונים כו' עכ"ל אבל בת"י מפרש לה גם בקדשה אחר וז"ל הכא לא מצי בקידושי ספק דאיירי בשקדשה אחר אח"כ וכא רב חסדא לאפקועי קדושי ראשון כדקאמר לאו כל כמיניך כו' עכ"ל וצ"ע לתוספ' שלפנינו מי הבריחם לפרש דאיירי שקדשה אחיו כו' ודוחק הוא לומר דמשמע להו הא דקא"ל לאו כל כמיניך דאסרת לה אבתראה היינו אפי' בגט ראשון ובראה דמשמע להו דאי קדשה אחר כיון דאפשר בתקנה ליתא את השני ע"י גם מראשון ודאי דהוה רב חסדא חס לדשמואל דלגרייבה גם מראשון אבל בקדשה אח"כ אחיו דא"א פתקנה ליתא את השני ע"י גם מראשון דא"כ הויא גרושת אחיו לא היה חוסם לדשמואל לאוסרה על אחיו השני וק"ל: **ע"ב** בד"ה והאיכא שהדי כו' דא"כ אין לדבר סוף דלעולם איכא למיחס כו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קושיא ומאי לא נימא אי לא ידעינן בודאי אלא היה ס"פ בשעת קדושין לעולם איכא למיחס שמא היה ס"ס והוולה אח"כ ידוע דהכי נשמואל לעולם חיישינן שמא היה במקום אחר ס"פ וכת"ר דבריהם אלו אינן בפסיקא להו דלא איירי בכה"ג דליתנא והאיכא שהדי באורית לא משמע דיהום לשמא איכא שהדי ום לייתב דברי התוס' שלפנינו דמשמע להו דמשום דא"ל אומיה הכי פריך והאיכא שהדי באורית כו' ואי משום דיהום לשמא איכא שהדי ח"כ אין לדבר סוף ולעולם אף בלא א"ל כן אומיה ניחוס לכן לשמא איכא שהדי ח"כ אין לדבר סוף דלעולם אף בלא רצתה וכיון לא רצתה כדאמר כו' וק"ל: **בד"ה** בשעת מתן ה"ג וא"ג כין רצתה וכיון לא רצתה כדאמר כו' עכ"ל דע"כ אי הוה קתני בין לא רצתה הייגו דאיתיקה דאי לא רצתה ממש תקשי כדאמר מכלל דרישא כי אמרה לא כו' וא"כ ליתני מקודשת סתם וק"ל:

דף יג גמ' אילימא רצתה דאמרה אין לא רצתה דאמרה לא הא איתיקה הוי קדושין כו' לאו מדיוקא דלא רצתה דאמרה אין הא איתיקה דהא מרישא איכא לדיוקי בהיפך רצתה דאמרה אין הא איתיקה לא אלא דה"ק לפוס סברא דהשתא דלא אמרינן הכא אין שקלי ודידי שקלי א"כ כמו דלעיל קדשה בפקדון דאמרינן דאשתיקה הוה קדושין בשעת מתן מעות ה"נ הכא נמי קדשה בחוב ומ"ה פריך ניתני כי התם וצ"ע כתבו ק"ק דהל"ל רצתה דאשתיקה לא רצתה דאמרה לא כנ"ל ולולי דבריהם היה נראה דרצתה לא משמע דאשתיקה אלא דמשמע אמרה אין אבל לא רצתה איכא לפרושי פשיר דלא אמרה רצתה והייגו דאשתיקה וכדמסיק הכא ולעיל וק"ל: **שם** קרקע נקנית בפחות משוה פרוטה א"ל כי תניא ההיא בהליפין כו' אין להקשות לפי מה שפי' התוס' לעיל דהליפין אינו קונה באשה משום דאשה בפחות מש"פ לא מקניא ול"נ נפשה והייגו טעמא משום דגמר קיחה קיחה משדה עפרון ופחות מש"פ לא אקרי כסף עכ"ל וה"נ נימא הכי בשדה די"ל אע"ג דבשדה כתיב כסף לא אימעט הליפין מדלא איקרי כסף דהא בבועז נחלת קרקע היה ונלי לן קרא דנקנה בהליפין דכתיב ושלף איש נעלו אבל גבי אשה אתי כסף שפיר למעט הליפין דלא ילפינן בג"ש מקיחה אלא לענין כסף כמ"ש התוס' לעיל: **שם** ואימא עד דעביד לכולהו לא ס"ד דכתיב כי מפני אלה אבלה כו' וכיון דע"כ על כן תאבל האדם אחלה להוד נמי קאי אית לן למימר דגם דני הים יאספו נמי אחלה קאי וק"ל: **תוס'** בד"ה האשה שהכיתה כו' ומי קרבה והתניא כו' אלמא משמע דאפי' בדיעבד כו' עכ"ל הכי משמע להו מדמשני לעיל מיניה בשקרבה ופריך עלה ומי קרבה כו' ואי למלוה קאמר ולא לעבד אכתי לימא בשקרבה כ"כ התוס' כפ' תמיד נשחט אבל בתוס' דפ"ק דזבחים ורפ"ק דמנחות כתבו דאפי' דיעבד קאמר מדמשני שאני עולת מצורע כו' ש"מ דבעלמא אפי' דיעבד לא עכ"ל והתוס' דהכא סתמו בדבריהם המשמעות ושמכו עצמם דתרוייהו איתנהו וק"ל: **ע"ב** גמ' מי כתיב ושרגו פרגו כתיב כו' פרש"י ומלתא באנפי נפשה היא ועלה להודה כתיב על כן תאבל עכ"ל ויש לדקדק מהנהיא דפרק שבועת הדיינין כל עבירות שבתורה נפרעין ממנו ובאלה ממנו ומכל העולם שנא' אלה ובחם וכתיב על כן תאבל האדם וגו' והכא מוכח דלא קאי רק אפרגו לחוד מדכתיב פרגו בלא וי"ו דלא קאמר דקאי אפרגו לחוד ולא אחיך דכתיבי בקרא אלא דקאי אפרגו בלחוד וה"ה אכל הדא והדא מיייהו אלא דה"ק אילו הוה כתיב ופרגו ה"א דאכולהו כיחד קאי וכן נראה לפרש מדברי התוס' שם ובהכי ניחא דלא קאמר אלא מי כתיב ופרגו דודאי תירוץ קמא דאלה לחוד נמי קאי ויש לדקדק מי הכרים למדרש כן מפרגו הא מפורש בהאי קרא ונאוף דהיינו א"ח כדכתיב ואיש אשר ינאף את אשת איש ועלה קאי נמי על כן

חכמת שלמה

דף יא ע"ב רש"י בד"ה ורבותינו מפרשים כו' אף כלים דבר חשוב כו' נ"ב נ"ל טעות וצ"ל כל דבר כי רש"י לשם בהדיא גורס אף כל דבר חשוב כי לשם אתיא אל"א דשמואל והוא דורש יצאו כלים למה שהן שאין צריך חשוב לכן גרסינן אף כל דבר חשוב. [עיין בסהרש"א]: **בד"ה** בשקל הקדש כו' צורי שקל כו' הר"א: **בד"ה** דחוקיה כו' השאר ואמרי' כו' כצ"ל: **דף יב ע"ב** גמ' גבי שפויה נמחק וג"ב בס"א אין זה ויש גורסין גבי שבאי: רש"י בד"ה ועל תת"ח כו' מתנה הראשון הס"ד: **דה יג ע"א** רש"י בד"ה ורשבי כו'. נ"ב חבילת טשי פרק הזהב: תוס'

תאכל בארץ וגו' וי"ל דניחוף לא משמע אלא המנחף במזיד אבל ע"י הני שאינן יודעין בטיב ניטין וקדושין הן טוענין באיסור א"ל לא הוה בכלל ונחוף ואתא קרא דפרט לרבות בכה"ג נמי דקאי עלה על כן תאכל בארץ וק"ל: תוס' בד"ה מלוה הכתובה כו' שלא היו יודעים כו' אם לא שנתחייבה בתורה כו' עכ"ל מה"י דקשה להו לפירש"י דהא עריכין קרי ליה התם מלוה הכתובה בתורה אע"ג דע"י מעשיו בא עכ"ל ודו"ק: בד"ה אמר רב פפא כו' דלענין יורשים שאוס כמלוה בשטר כו' עכ"ל הלשון מגומגם קצת דמאי שאוס דהא לענין יורשים מדינא אוקמא אדאוריתא כיון דשיעבודא דאוריתא ולענין לקוחות עבוד רבנן תקנתא משום לדית ליה קלא וק"ל: בד"ה אלא מיבת כו' וי"ל דאחרי שראינו שהתיר הכתוב א"א כו' אלעזריך קראי כו' עכ"ל לכאורה ה"ה בהיפך אחרי שראינו שאסר הכתוב בעריות אלעזריך הכא להתיר בא"א וכן מוכח קצת בשמעתין מהא דפריך והא עריות דאסר להו ולא שרי להו ואין להקשות דהיאך נילף מעריות לאיסורא והא ה"ל שני כתובים ואין מלמדין די"ל דאיכא בהו שום לריכותא וכה"נ כתבו התוס' בפרק מי שאחזו בד"ה וגמרינן מינייהו כו' ע"ש אבל הוא דחוק והגראה דר"ל דסוגיא דהכא משיקרא לא אסיק אדעתיה שום שום קרא להיתר בא"א ושום קרא לאיסור בעריות ולכך פריך הכא אי סברא הוא להתיר בא"א והא עריות אתאסרינן להו מסברא עד דמסיק מקרא דפן יאמות וגו' גמרינן להיתר והשתא אחרי שראינו להיתר הכא בא"א קמלריך התם קראי לאיסורא דלא נילף מא"א כו' ואין להקשות לפי האמת דהתם דכתיבי קראי בעריות נימא מדאלעזריך קרא בעריות לאיסורא נימא בא"א מותר ול"ל קרא להתיר בא"א דקושטא דכן הוא וקרא דנכי א"א פן יאמרו וגו' לאו איתיה הוא אלא ממילא משמע שהיה א"א להיתרא ותו לא מידי וק"ל: בד"ה לכ"ע בעשה כו' בתתיר מיתה בק"ו מגט ומה גט שאינו מתיר כו' עכ"ל הקשה מהר"י אב"ן לב דאיכא דאיכא למיפרך מה לגט שכן מוציא בספרה בעבית תאמר במיתה שאין מוציאה בספרה בעבית שנאמר והתנחלתם אותם לבניכם וגו' ואפשר לתרץ הך קושיא דמאינן למימר יוכיח מהליצה שאינה מוציאה בספרה בעבית ומותרת לכ"ע ותו איכא למידק נימא דיו אסוף דינא דלא מפרך ק"ו כו' מה להלן כשאין לה בנים אף כאן כשאין לה בנים עכ"ל ואני אומר דאיכא למיעבד ק"ו ולעולמא מיבם ולא מיתה מגט והכי עבדינן ליה ומה יבם שאינה מותרת ע"י גט מותרה ע"י מיתה לעולמא שהותרה ע"י גט אינו דין שהיא מותרת ע"י מיתה דהשתא ליכא למיפרך מה לגט שכן מוציא בספרה בעבית כו' דהא לא יליפינן כלל מיתה מגט אלא לעולמא מיבם וליכא נמי דיו אסוף דינא ואע"ג דאיכא דיו אתחלת דין אין לחוש כו' ותו לא מידי ודו"ק: בד"ה מדאמר רחמנא כו' וי"ל א"כ ה"ל למכתב כו' אלמנה זנרושה וגו' בפרשת יבמין עכ"ל כיון דבחד קרא כתיבי ה"ל למכתב כולהו בפרשת יבמין אגב אלמנה דלא שריא לכ"ע בלא יבמין אלא לכ"ע ביבמין אבל גרושה וחלוצה ודאי דאשכחן שפיר דשריא לכ"ע אף בלא יבמין ואין להקשות דהיאך איכא למיכתב דאחיו מאביו של כ"ג נשא גרושה וחלוצה אחיו כהן דאוקיר אלהיו אסור ל"ל דכון דאיכא של כ"ג נשא אחת מפסולי כהונה והוליד אחיו של כ"ג ממנה דה"ל אח זה של כהן [גדול] הלל ושרי בגרושה וחלוצה וכשמת אפילה לפני אחיו כהן גדול וק"ל: בפרש"י בד"ה לכולי עלמא בעשה ויאלה וגו' ולא על ידי מיתה דומלהה לזו ולא לאחרת כו' עכ"ל ר"ל דכל הענין לא מדבר אלא בזו שנשאת לאחר על ידי גרושין של ראשון והוא כמו א"ג ודו"ק: בא"א דף יג ע"א כל שאינו יודע בטיב גיטין וקדושין לא כו'. הקדים גיטין לקדושין משום שהקדים המסדר מסכת גיטין קודם מס' קדושין וכפי' המפרשים כתב הרמב"ם בהקדמתו ע"ד בכתוב ויאלה ואיתה לאים אתר שהקדים הוליאה לאוה ונלאה הטעם דבקדושין לחוד הכל יודעין בו גם להתיר פנויה לאיש הוא דבר קל ולזה נשתבבר המנהג בהדוניו בעותנין רשות לכל לדם היודע קצת לעסוק בקדושין משא"כ בגיטין שרבו דמו רבו דיניו ובלבוטיה בתורה א"א להתירה אין לאדם לעסוק בהן כ"א היודע בו' וכן בקדושין שאחר הגיטין נאלו לה ויהיו מתעסק בהן כ"א היודע בטיב גיטין שהיו קודם הקידושין אם גיטין נמוכים היו דומה לא היה גט ויתיר ע"י קדושין שאחריו א"א לעלמא ושוב נאמר בזה ע"פ הפסוק ויאלה ואיתה וגו' נמתיר גרושתו מבנשאת יבא לאלי ליסורא דמחזיר גרושתו אפילו לאחר מיתת המקדם כי שעה לומר שגט מעבלה הראשון לא היה גט וא"כ לא היו הקדושין שאחריו קדושין בלל ומותרת לראשון וכאמת היה הגט גט והיו הקדושין קדושין ואסורה לראשון לעולם אפילו אחר מיתת המקדם ודו"ק: שם וקנין לעולם יותר מדור המכולו כו' הגם שהם בזה ספק א"א וקנה שוגג וכדור המכולו כו' כבלין בודאי א"א דבני בת נלעזו על א"א מ"מ זה קשה יותר דבבני בת אין כו פסול ממזרות אבל בישראל שם בהן פסול ממזרות מא"א עכירה גוררת עכירה כי העולם ישמו שבגיטין וקדושין גמורים היו הבנים כשרים וזהו בעלמא כוותה המתרגם דמולדין בגין מכוי תכיריסון מוכין על כו' דהיינו פסול ממזרות יביאו לעולם בגיטין וקדושין שאינן כהלכתן [ומה שם עוד לדקדק במאמר הזה תמצא מפורש בחידושי הלכות פ"ם]:

דף יד גמ' וכמיתת היבם מל"ל ק"ו ומה א"א כו' מה לא"א כו' יש לדקדק לפי מה שכתבו התוס' לעיל דאלעזריך קראי לאסור עריות משום דלא נילף מא"א לאיתר והיינו כמה מלינו בה"ג הכא ביבמה כיון דליכא קרא לאיסור נילף במה מצינו מא"א לאיתר ויש לישב דקושטא דהכי הוא אלא לרווחא דמלתא קאמר דק"ו נמי הוא וק"ל: שם אלא מה לא"א שכן אוסרה כו' הא נמי אוסרה מתירה יבם כו' יש לדקדק כמאי קמפלגי המקשה והמתרץ ויש לישב דהמקשה קאמר דאינו דומה דבא"א אוסרה ע"י מעשיו ומש"ה נמי דמתירה אבל יבם אינו אוסרה ע"י מעשיו אלא ע"י משאי אחיו ואע"ג דהך פירכא אינו אלא סברא אין מכניסין אותה בק"ו כעין שכתבו התוס' לעיל בשם ר"א מזגו"א נבי הא דפרכינן מה ליבמה שכן זקוקה ועומדת ורב אחי סבר כיון דמ"מ ביבם נמי הוא אוסרה דאי לאו יבם היתה מותרת לשוק הוא שרי לה ושפיר מכניסין הך פירכא דא"א אוסרה ע"י מעשיו בתוך הק"ו והו ל"מ וק"ל: שם ותהא א"א יוצאה בהליצה כו' ותהא יבמה יוצאה בגט כו' לכאורה קשה השתא אלא אסיק אדעתיה דאיכא מיעשוי דקראי ליתי לן למגמר הני ק"ו כלל כיון דאיכא למימר הכי וא"ל הכי אוקי כל חד וחד אדוכתיה כדאי' הך סוגיא בסמ' זבחים פ"ב והתוס' פ"ק דחולין בד"ה ותהא פרה כו' כתבו אלא הוי אתי ק"ו דהכא אלא כמו מה מצינו וע"ש באורך ומיהו בהאי ק"ו דיבמה תלא בגט איכא למיעבד בדרך אחרת כדלעיל ומה א"א שהיא בחנק יוצאה בגט יבמה שהיא בלאו לא כ"ש שיוצאה בגט וק"ל: תוס' בד"ה ותהא א"א יוצאה בחליצה וא"ת איכא למיפרך מה ליבמה שכן בלאו כו' עכ"ל ה"מ למיעבד ק"ו למילף מהכא דאינה יוצאה בגט שאין יבמה יוצאה בו אשה יוצאת בו בחליצה דיבמה יוצאת בו אינו דין שתהא אשה יוצאת בו דהשתא ליכא למיפרך מה ליבמה שהיא בלאו כו' דהא לאו אשת איש מיבמה ולפיכך אלא חליצה מגט וכן לקמן דקאמר ותהא יבמה יוצאה בגט ק"ו ה"מ למיעבד כה"ג מחליצה אגט וליכא למפרך כמ"ש התוס' מה לאשת איש שכן נקנית בשטר כו' וע"ל דאית ליה לתלמודא שום פירכא או יוכיח אהני ק"ו ודו"ק: ע"ב גמ' דכ"ע ילוף שכיר שכיר והכא בהאי קרא כו' ק"ק אמאי לא קאמר דכ"ע ילוף שכיר שכיר אלא מ"ד דאין מוכר עצמו נמכר לשם ילוף שכיר שכיר בנ"ש מנמכר לעובד כוכבים דאינו יוצא בשש כדמשמעינן לקמן מבחלה ומ"ד דנמכר לשם ילוף שכיר שכיר ממכרוהו ב"ד והא פליגי דלמר ניחא ליה למילף מוכר עצמו ממוכר עצמו דהיינו לעובד כוכבים ומר ניחא ליה למילף נמכר לישראל מנמכר לישראל וישב לישב ודו"ק: תוס' בד"ה הואיל וכל קנינו כו' דה"פ הואיל כו' דכתיב ביה מכסף מקנתו לאפוקי שאינו קונה בשטר דישראל כו' עכ"ל לאו דמכסף מקנתו קאמרינן לאפוקי שטר דלא קאמרינן אלא בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבואה וכלים אלא דר"ל הא דקאמר בכסף בכסף היינו מדכתיב בכסף מקנתו ודקאמר עלה דכל קנינו כן הוא היינו לאפוקי שטר משום דשטר גופיה לא אתיא בע"ע אלא דאתקש לאמה ואמה לאחרת כו' ובעובד כוכבים לא שייך כו' אבל לא ניחא להו למימר דכל קנינו כסף לאפוקי הליפין דהא בנמכר לישראל נמי אימעיט מהליפין ותו לא מידי וק"ל: בא"ד וא"ת לאו ק"ו הוא ומה עובד כוכבים שאינו קונה ע"ע בשטר קונה בכסף ישראל כו' עכ"ל ק"ק דהא שטר גופיה לא פסיקא ליה אלא מדאתקש לאמה ואמה לאחרת כו' כדלקמן ואם כן מיניה נופיה מהאי היקשא איכא למילף נמי כסף בלא ק"ו אלא דלפי האמת אלעזריך למילף כסף נ.והפדה דבעי דיגר משום גרעון ולא סני בפרוטה כמו באחרת וא"כ מהאי ק"ו נמי ליכא למילף כסף מה"ע דלא הוה ידעינן דבעי דיגר ויש לישב דל"ק לאו הכי השתא דלא ידע מהיכא אתי שטר בישראל אלא לפי' ר"ת דוכל קנינו אתי לאפוקי שטר בעובד כוכבים א"כ לא הוה ליה למיפרך שוב נמכר לישראל מגלן כיון דאיכא ק"ו בישראל מעובד כוכבים ודו"ק: בד"ה מוכר עצמו מגלן כו' אמאי אלעזריך והפדה כו' אלא אלעזריך לדרשא אחרינא לגרעון כסף כו' עכ"ל לפאורה קשה דהא גופא דמלתא דגרעון גבי עובד כוכבים כתיב והשב עם קונהו וגו' וא"כ לא אלעזריך להך מלתא דבגרעון כסף דהא נמי נפקא מהך ג"ש דשכיר שכיר מעובד כוכבים ובגרעון מע"ע מהיקשא כקושייתם וי"ל דגרעון כסף דגבי עובד כוכבים אינו אלא לפי שמות שם והרא"ם כפי' התומים הקשה וז"ל וא"ת ל"ל קרא דוהפדה ללמד שיוצאה בגרעון א"ל מהיקשא דעבריה לעברי כו' י"ל דאלעזריך להא דתניא מפדין אותה בע"כ של אב אבל ליכא למימר דאלעזריך והפדה ללמד שנקנית

חכמת שלמה

דף יד ע"א תוס' בד"ה ותהא כו' נאסר עתה להפך כו' כצ"ל: ע"ב רש"י בד"ה אזנו כו' נגתתה באזנו הס"ד והשאר שייך לדף שני: בד"ה ההיא מאזנו ומיעוטא כו' כצ"ל:

מהר"ם

דף יד ע"א בגמרא וכל היכא דאיכא עיכובא לא דרשינן ק"ו וכו'. פי' דרשינן ק"ו ומוקמינן האי עיכובא אשאר עניני דכתיב בפרשה ולכך אי לאו ושאמר חטאת הוי דרשינן ק"ו וחייב מוקמינן עיכוב דאוקמה אשאר עניני דכתיב בפרשה ולא על הגדלה אבל השתא דכתיב ושאמר חטאת ע"כ ושאמר חטאת אחת לעיכוב הגדלה דאשאר עניני לא אתי לאוקמי ולכך הוי עיכובא לא דרשינן ק"ו וקמ"ל דאפילו בזה אבל אם לא אתי לא הוי ק"ו דאם פוטר לא יהי בגט ש"ל דפטור ודו"ק:

ברמ"ם ד"ה ותהא יבמה וכו' הא פרכינן לעיל מה לשטר. לעיל הוא בדף ה' ע"ב בדין תופה דקאמר מה להלן בשש בהן הראתן מרובה שטר יוכיח מה לשטר אין מוציא בכת ישראל לאוקמיה אשאר מילי ומאי אלעזריך לימודא דושאמר חטאת מעיכובא דאשאר עלה אבל אבל בתוס' ש"ס ביעוב וז"ל התוס' שם ויכיאמא פנייני דלאו דוקא נקט הכתם תוקה דעיכובא אחריעא אינם דתנא ביה קרא תרי זימני דהוי כמו תוקה והכי פריך דל"ל דרשינן ק"ו ותא נבי יום"כ דכתיב נולל ואמיב תוקה דמשמע עיכובא לר' נתניה ולרבי יהודה איכא עיכובא אחרינא דתנא ביה קרא ושאמר דכתב רחמנא ושאמר הא לאו הכי הוה לדרוש אשאר עלה לעיכובא אם"ג דלא כתיב בלשון ציווי ונראה כמו סיפור דברים בעלמא מ"מ דכיון דכתיב תוקה ומכח תרי אשאר עלה אלא דאתא ק"ו ושקר ליה מהאי אבנה ואוקמינן תוקה בשאר מילי דאשאר עלה ואשאר עלה אמרינן סיפור דברים בעלמא הוא כ"ג נבי יומא דכתיב בה לעיכובא דבכה לשאר מילי ע"כ הכתא פתורן הכל שפיר ודו"ק: שם ע"כ בגמ' והפדה מלמד שמגרע פדיונה. כתב הריטב"א פי' רש"י כיון שמגרעת פדיונה וזולה מסתמא בכסף קנאה ולזו מתחזר לאימא דקניה בשטר ומאן לא בכסף פתורת דמיה ומזמיה מגרעת ויוצאה לפיכך פי' ר"ת שבשם שקונה עמה בכסף כך נקנית בכסף עכ"ל ואני אומר שבשמעות הכתוב הוא שמיד שמגרעת פדיונה היא יוצאה בלי שום

בכסף כו' עכ"ל והאריך ע"ש נעלם ממנו דברי התוס' דהכא דבהדיא כתבו דליכא למילף גרעון כסף בעבריה אלא מוהפדה והיינו ע"כ כמ"ש דגרעון לפי סיים של שם ליכא נמכר לעובד כוכבים ודברי בכללן עוד תמוהין בענין זה שכתב דנפקא לן מג"ש דסכיר ממוכר עצמו דילף ממוכר עצמו לעובד כוכבים מוי"ו דוכי תשיג הא ליתא דלמאן דילף ג"ש מעכו"ם גופיה איכא למילף בהך ג"ש ולא קאמר מוי"ו דוכי תשיג אלא למאן דלא ילף ג"ש כדמוכח כולה שמעתין גם מה שתירץ בזה דאלעזריך והפדה למפדין בע"כ זה אינו דמסברא ילף לקמן מסוס פנס מספחה דאל"כ בע"ע נמי נימא הכי מהיקשא דעבדי לעבריה גם מ"ש דליכא למימר דאלעזריך והפדה ללמד שנקנית כו' הוא תמוה ביותר דמהיכא דילף גרעון דהיינו מנמכר לעכו"ם בכללו נמי דנקנית בכסף ומהיקשא דאמה לאחרת נמי ליכא למילף כסף דא"כ הא"ל כסף פרוטה ואגן בעינן דיגר משום גרעון כדאמרינן בהדיא לעיל:

דף טז גמ' אכל מכרוהו ב"ד דעבד איסורא אימא ליקנסיה כו' מת"י ואי לא בתב במוכר עצמו ה"א איסכא שאני מכרוהו ב"ד דנמכר בע"כ כו' עכ"ל היינו דלכתוב בהדיא מכרוהו ב"ד דאי לאו הכי לא הוה ק"מ דאוקמא לקרא במסתבר טפי וכה"ג נ"ל בהא דעביד גריכותא במכרוהו ב"ד וגרע היינו דלכתוב כל הדא במפורש דאל"כ לא הוה מוקמינן ליה אלא במסתבר טפי ולא הוה אלעזריך למיעבד תרתי גריכותא וק"ק דהיאך ילף לעיל קניית כסף במוכר עצמו בג"ש דסכיר שכיר ממכרוהו ב"ד הא איכא למפרך מה למכרוהו ב"ד שכן נמכר בע"כ דה"נ הכא לענין יוכל הוה פרכינן הכי אע"נ דאיכא למילף בג"ש ויש לישב לפי מה שכתבו התוס' לקמן דבתר דגלי קרא לענין יוכל אלא פרכינן ליה אלפינן שכיר כולה אלתא בג"ש ודו"ק: **שם** איזהו דבר שנוהג באיש כו' בת"י תימה כיון דקרא לא משמע אלא בגרע לאחי אלעזריך למימר אי באכרוהו ב"ה כבר אמיר עכ"ל ולולי דברייהם היה נראה לומר דאי לאו אלא חד קרא אשכר דמסתברא הוה טפי לאוקמא במכרוהו ב"ד אע"נ דכתיב ביה אים אלא לבתר דכתיב תרי יתורא דקרא דכתיב ושב אל משפחתו וגו' וכתיב ושבתם אים וגו' קאמר מאי משמע דאוקמי ליה בהכי ושב אל משפחתו למכרוהו ב"ד ושבתם וגו' לגרע ולא כלליהו בהני תרי קראי אחי חד למכרוהו ב"ד וחד לגרע וקאמר משום דהך קרא דכתיב ביה אים משמע טפי לגרע מלמכרוהו ב"ד ודו"ק:

תוס' בד"ה כי טוב לו כו' גרים כשכיר כתושב יהיה עמך כו' עכ"ל ר"ל משום דים לבעל דין להליך דאדרבה גירסת התלמוד אמת ושם בת"כ הוא טעות וע"כ כתבו והוסיפו בדבריהם בספרי לא דרים מידי כו' ואי מהתוא קרא דכי טוב עמך הוה דרים ה"ל לאתויי הך דרשה בספרי דהיינו ספר במדבר וספר דברים דשם מקומו דהאי קרא דכי טוב לו וגו' בפ' ראה אבל בת"כ דהיינו ספר ויקרא מייתי הך דרשא בפ' בהר דשם כתיב כשכיר כתושב וגו' וק"ק כיון דהאי קרא במוכר עצמו כתיב אימא דוקא בו נאמר כן עמך במאכל כו' אבל במכרוהו ב"ד נימא קושטא הוא דעובד כין ביום וכין בלילה דכיון דעבד איסורא נקנסיה כדקאמר לקמן וק"ל: **ע"ב** גמ' ואי ס"ד ילף שכיר שכיר אמאי קאמר ומה מי כו' נילף שכיר כו' אבל הא ל"ק ליה ואי ס"ד ילף שכיר שכיר בלא ק"ו נמי נימא דנמכר לעובד כוכבים נגאל בשם מנ"ש דשכיר שכיר דניחא ליה לתנא דברייתא למילף ליה בת"ו וק"ל: **תוס'** בד"ה אמאי קאמר כו' וא"ת כי נמי לא ילפינן שכיר שכיר כו' מ"מ נילף מוכי תשיג כו' עכ"ל לפום מה שהביאו השתא דעביד ק"ו ממוכר עצמו לישראל אמוכר עצמו לעובד כוכבים שיהיה נגאל בשם עדיפא תקשי להו למאן דילף מוכי תשיג מוכר עצמו גופיה נמי לא נגאל בשם ומאי קאמר והלא דין הוא ומה מי שאינו נגאל בחלה נגאל בשם כו' הא מוכר עצמו לישראל גופיה אינו נגאל בשם ויש לישב דודאי הא נמי קשיא להו אלא דניחא להו להקשות דהך קושיא גופיה דפריך תלמודא אמאן דילף שכיר שכיר תקשי ליה נמי למאן דלא ילף שכיר שכיר אלא מוכי תשיג ודו"ק: **בד"ה** אמר קרא כו' אמאי לא ילף ק"ו ממכרוהו ב"ד יהיה נגאל בחלה כו' עכ"ל מהאי לישנא דקאמר ומה מי שאינו נגאל בחלה כו' משמע ליה להרר"ם דפסיקא ליה מיהת לפי האמת דנמכר לישראל לא נגאל בקרובים ולשון נמי דעביד ק"ו ומה יבמה שאין יוצאה בגט כו' היינו דהכי פסיקא ליה מיהת לפי האמת דאין יבמה יוצאה בגט וכה"ג בפ"ק דחולין גבי ותהא פרה כו' ולכך הכא קשיא ליה להרר"ם השתא דלא אסיק אדעתיה הך דרשה דינאלנו תקשי ליה האי לישנא מהיכא פסיקא ליה למימר הכי לפי האמת דהא איכא למיעבד ק"ו דמכרוהו ב"ד יהיה נגאל בחלה מק"ו דעובד כוכבים שאינו יוצא בשם ומהר"י תירץ דגם בכה"ג שאינו כן לפי האמת עביד מיניה ק"ו ומשום דלא כתיב בקרא בהדיא כהאיה דפ' הפועלים ועיין עוד לקמן בזה וניחא כל מה שנתקשה בזה מהר"י אב"ן לב ודו"ק:

מהר"ם

דבר אחר וא"כ ס"מ שהכסף היא הקניה שאם קנאה בשטר או בדבר אחר זולת הכסף ע"כ פשיטא ממנו תלמוד ג"כ לד"ש זולת נתינת הכסף לאחדון בדרך משל שקנין מטלטלין הוא במשיכה והכסף מותנין בתורת דמים כשרוצה המוכר לחזור ומכות המטלטלין מהלוקח אע"פ שהלוקח חוזר ומקבל ממנו הכסף עדיין אינם חוזרים לשות לבעלים שראשונים עד שיחזור המוכר הלוקח אסיק אדעתיה הך דרשה דינאלנו תקשי ליה האי לישנא מהיכא פסיקא ליה למימר הכי לפי האמת דהא איכא למיעבד ק"ו דמכרוהו ב"ד יהיה נגאל בחלה מק"ו דעובד כוכבים שאינו יוצא בשם ומהר"י תירץ דגם בכה"ג שאינו כן לפי האמת עביד מיניה ק"ו ומשום דלא כתיב בקרא בהדיא כהאיה דפ' הפועלים ועיין עוד לקמן בזה וניחא כל מה שנתקשה בזה מהר"י אב"ן לב ודו"ק:

חכמת שלמה

דף טו ע"א גמ' דת"ק דאמר מוכר עצמו כו' כצ"ל: **ע"ב** רש"י בר"ה ואם לא כו' וגו' הס"ד: **בד"ה** אי הכי כו' משתמע שעבור דיצא בשנת היובל אקרובים בצ"ל

בא"ד ותירץ דאיכא למיפרך מה לנמכר לעובד כוכבים שכן יוצא במיתת כו' עכ"ל ולמאי דילף שכיר שכיר שיהיה נגאל בחלה לא פרכינן הך פירכא דמיתת אדון דלהך מלתא לא ניתנה הנ"ש לידרש מיהו מלתא דסברא הכתובה פרכינן אנ"ש כדקאמר לעיל דליקנסיה משום דעביד איסורא ודהיפך בק"ו מלתא דסברא במלמד דליכא בלמד לא פרכינן דמכיסין אותה בק"ו כמ"ש התוס' לעיל ומלתא דדינא דאיכא במלמד ולא בלמד פרכינן שפיר בק"ו וכן היא המדה ודו"ק:

בא"ד תאמר לנמכר לישראל שאינו יוצא במיתת האדון כו' דין הוא שלא יגאל בחלה כו' עכ"ל הקשה מהר"י אב"ן לב הא לאו פירכא הוא דאיכא למימר שדה אחוזה יוכיח שאינה יוצאה במיתת אדון ונגאלת בחלה כו' עכ"ל ויותר קשה בזה דלפי קושייתו הוה ילפינן הדא מתרתי הא הדא מהדא דהיינו ע"ש נמכר לישראל שיהא נגאל בחלה איכא למילף בק"ו הכי משדה אחוזה ומה שדה אחוזה שאינו נגאל בשם נגאל בחלה מכרוהו ב"ד שנגאל בשם אינו דין שנגאל בחלה דהשתא ליתא הך פירכא דמיתת אדון שהרי שדה אחוזה נמי אינה יוצאת במיתת אדון ודברי בעל דברי ריבות בזה אלא ודאי נראה דלא עבדינן תחלת דינא משדה כ"א יוכיח עכ"ל דברי נביאות הן ומדה זו לא ידענא מהיכן יבא לו דאם עבדינן מיניה פירכא ויוכיח על הק"ו למה לא נעביד מיניה גם תחלת דינא אבל הנראה דודאי איכא למיעבד האי ק"ו משדה אחוזה אלא דניחא להו להקשות מהאי ק"ו דנמכר לעובד כוכבים גופיה ובפשיטות טפי דאתהוא ק"ו משדה אחוזה היו נריכין לאתויי ראיה מדלקמן דעביד הוכחה מעבד לשדה כו' כמ"ש התוס' לקמן ע"ק לי בזה דהא אק"ו דעביד בברייתא נמי איכא למפרך בכהאי גוונא מה לנמכר לישראל שהוא יוצא בשטר כדלקמן ולכך דין הוא שיוצא בשם תאמר בנמכר לעובד כוכבים שאינו יוצא בשטר וז"ל בנמכר לעובד כוכבים שיוצא בשטר אע"נ דאינו נקנה בשטר כמ"ש התוס' לעיל וז"ע ודו"ק: **בא"ד** ומ"מ קשה דהא אמה העבריה מצינו למאי מהאי ק"ו כו' והדר נילף ע"ע כו' עכ"ל וה"ה דהוה מצי להקשות למאי דקיימינן השתא כמ"ד דלא יליף שכיר שכיר וא"כ מוי"ו דוכי תשיג ילפינן מוכר עצמו לישראל דנמכר בחלה ולא בשם מנמכר לעובד כוכבים והדר נילף מכרוהו ב"ד בהאי ק"ו ומה מוכר עצמו לישראל דאינו נגאל בשם נגאל בחלה מכרוהו ב"ד דנגאל בשם אינו דין שיהא נגאל בחלה ויש לישב דלפוס סברא דהשתא דלא יליף נ"ש אלא מוכי תשיג ה"נ מוכר עצמו לישראל יוצא במיתת אדון דקרא ועבדך דלדשינן מיניה ולא ליורם לקמן במכרוהו ב"ד הוא דכתיב ודו"ק:

בא"ד ומהר"י תירץ כו' ואב"פ ומה מי שאינו נגאל בחלה פי' דלא כתיב בקרא בהדיא כו' עכ"ל אבל אי ילף מנ"ש דשכיר שכיר מקרי שפיר בקרא בהדיא דודאי הוה הנ"ש מופנה מצד אחד דאל"כ לא הוה למדין ממנה אפילו אי ליכא למפרך מידי כדאמרינן בפרק המפלת אך הסוגיה דלקמן קשה לתירוץ מהרר"י דאמרינן לקמן דאכעיא להו ע"ע הנמכר לישראל נגאל לקרובים או לא כו' אליבא דרבי לא תיכעי לך דאמר מי שאינו נגאל בחלה נגאל בשם אלמא לא מיפרק כי תבעי לך אליבא דרבנן מאי ילפינן שכיר ולא דרשינן יגאלנו כו' ולפי פי' מהר"י לרבי נמי הא איכא למימר דלא דרשי יגאלנו דקאמר ומה מי שאינו נגאל כו' היינו דלא כתיב בקרא בהדיא וצ"ע ודו"ק: **בד"ה** ור"י הגלילי מידי אלא בחר כתיב נראה כו' ולספרים דגרסי ליה נראה להר"ם כו' עכ"ל כל"ל גם בשמעתין לפי מה שמקייים הר"ם הגירסא וכ"ה בדפוס ישן גם בת"י כתובים בקלף אבל הגירסא אמיתית גם לפרש"י נ"ל בשמעתין מידי אלא בחלה כתיב והקושיא אליבא דר"ע דפשטיה דקרא ואם לא יגאל בחלה דהיינו קרובים אלא בחר ויצא בשנת היובל וכר"י הגלילי אבל הדשים מקרוב בחו בכל דפוסי לובלין ובדפוס קראקא הרכיבו שתי הגירסאות דהיינו ורוב"ג מידי אלא בחלה כתיב והוא טעות גמור דר"י הגלילי לא קאמר הכי אלא ר"ע וא"א להולמם כל דברי התוס' כפי טעות הזה וק"ל:

דף טז גמ' סייר מיתת האדון אי משום מיתת האדון כו' אע"ג דקתני ליה דף טז גבי גרע גרע ובמיתת אדון משום דלית ליה התם שורה אחרינא אבל גבי אמה עבריה סייר ליה ספיר דאית ליה שורה אחרינא דהיינו מיתת האב ודקאמר כיון דקתני בחיים לאו שורה הוא היינו נמי דגבי גרע גרע קתני לה אבל גבי אמה עבריה דיתירה היא על ע"ע לא קתני לה דלא קתני ליכא יתירא אלא במילתא דליתא כלל בע"ע וק"ל: **תוס'** בד"ה לימא ליה כו' ויפקירנו שהרי אפי' עבד כנעני כו' יוצא בהפקר כו' עכ"ל ואפי' אי בענין נמי גבי הפקר בפני תרי מ"מ קשיא להו מהפקר גם למאי דמסיק דע"ע גופו קנוי לו דהא עבד כנעני גופו קנוי לו ומזעיל בו הפקר והמניה בדברי התוס' לאמאי לא פריך ויפקירנו טובה דמשמע דלדברי המקשה אמרו כן ואינו אלא דלמסקנא נמי קשה כמ"ש ודו"ק: **בד"ה** אמר רבא כו' מדלא תסיב במתני' שטר משמע כו' עכ"ל ולמאי דבשו

נדמותו ליעוד מה יעוד אע"ג דאי מייעד וכו' כל סיכא דלא מצי לייעד לא הוי זכייה זכינא ה"נ כל היכי דלא מצי מ. אם לא הוי זכייה זכינא דהאיתא לעיל דף יב. ר"ש

לאמיתה דסניף ליה זיל בחפי תרי ל"ק להו דליתסביה נמי בתתני' כדאומר ליה זיל בחפי תרי דלאו היינו קנייה דקתני וקנה את עצמו אלא מחילה בעלמא וכ"ל עם לפי האמת דסניף בהסקר ולא הסיב ליה משום דאין זה קנייה ודו"ק: ע"ב נמ' וכ"ת ה"ל תנא ושייר והא ד' קתני כו' והמ"ל מאי שייר דהאי שייר דהכא ליכא למימר שייר מיתת אדון דהא לפי דעת המקשן קתני מיתת אדון ויש לייסב דאיכא למימר דשייר יוכל של רביעה דבתתני' דילן הסיב נמי יוכל ויוכל של רביעה בתרתי מיהו לא אפיק אדעתיה דמקשה דקתני מיתת אדון למימר כמדתרגינן דהסיב יוכל של רביעה ולא הסיב מיתת אדון דמשמע ליה דר"ש סתם דברייו וקאי על הת"ק דמייתי לקמן דאיהו הסיב מיתת אדון ולא הסיב יוכל בתרתי והמתרגם הסיב דע"כ ליכא למימר הכי דאם מיתת דהסיב ר"ש מיתת אדון כאשה מיהת אמאי דת"ק כיון דהמקשה דהכא רב ששת סמך עצמו בקושייתו ודע מלתא דת"ק דלקמן דהיינו ריש דר"ש דמייתי אמאי לא פריך מרישא דהך ברייתא ודדפריך רב עמרם ויש לייסב לפי דברי התוס' דרב ששת דהכא לא דייק ליה הא דקתני ד' אלא מדנחית לפרושי ואי אתה יכול לומר ד' כמ' כו' ה"נ איכא למימר דלא דייק ליה שפיר מלת אלו דקתני בריש ויפי דייק ליה הכא מדנחית לפרושי כולהו כמ"ש התוס' ודו"ק: תוס' בד"ה מה לסימנין כו' וא"ת מכל הני איכא למידק ק"ו ומה סימנין שאע"פ שאשתה כו' עכ"ל קושייתם פעין שבתבו התוס' לעיל גבי הא דפרכינן מה ליבמה שכן זקוקה כו' דכל זה אכנים בק"ו ותירוצם נמי שכתבו הכא וי"ל דגבי אדון שייך לומר שיורי הגוף גורם כו' הוא כעין שכתבו שם לתרץ בשם ר"י דמה"ט אם לא מכניסין הפירכא בק"ו ומדברי אבי"ן לב נראה שהבין בוודאי התוס' בדרך אחר ע"ש ואין צורך להאריך וק"ל: באר"ד מה להלד הטוב שהכן שמוליאין מעבדות כו' ואע"נ דהיא גופא בעי למילף מ"מ כל כו' עכ"ל הקשה בספר לחם אכירים דא"כ בעלת הלד הטוב שבבולי תלמודא ואפשר כו' עכ"ל תירוצו אינו מבורר ולי נראה דהכא כיון דהך פירכא גופא לד עבדות איכא פירכא נמורה בחדא מחדא לגבי שניים ויובל דהיינו דאיתנהו נמ בע"ע ובהך מלתא ודאי דליכא למילף מנייהו מיתת אב פרכינן לה נמי שפיר גבי חדא מתרתי אע"נ דהיא גופה בעי למילף מנייהו משא"כ בעלמא דליכא למיעבד מה הלד בכה"נ ודאי דליכא למיעבד מה הלד בתלתא גופה דבעי למילף מנייהו ודו"ק: בד"ה והתנחלתם וגו' הקשה ל"ל והתנחלתם כו' וי"ל ת"מ גדולה כו' אבל קטנה לא נפקא כו' עכ"ל מיהו הכא בנערה דנפקא בשמנין קיימינן לא הוה אצטריך ליה לאתויי הך דרשה דוהתנחלתם אותם וגו' כקושייתם אלא דהאמת קאמר דגם בקטנה אין אדם מוריש זכות בתו לבנו וכ"ש בנערה וק"ל: דף יז בפרש"י בד"ה יכול אפי' הלה מוריש יצא ת"ל ובשביעית יצא ואפילו לא עבד שם שלטים עכ"ל בפי' יש כל זה אינו ונראה דהא המקשה גם המתרץ דמוקי לה בעושה מעשה מהנו לקמן מפרש לה בהלה כל שם וק"ל: גמ' ואימא המם שלטים מכולהו כו' דהכי משמע קרא דלא כתיב אלא חד ריקם אכולהו ולא שייך לשווי הכא אמר קרא כאשר ברכך וגו' והא דכתיב נאן גורן ויקב ולא סני ליה בהדא וריקם קאי עליה משום דאימא דבההיא ה' שלטים בעינן דוקא הנהו ג' מינין ולקמן דבעי לר"י ור"ש הא' אין גורן ויקב ל"ל ולא קאמר דאצטריך דבעי דוקא הנהו ג' מינין דמכל מין ומין שלטים לר"י והמשים לרבי שמעון ודאי דליכא למימר דוקא דהא נתינה כתיבה בכסוף ומדי ליה אכולהו ומכולהו דוקא שלטים לר"י והמשים לר"ש נמי ליכא למימר דא"כ ה"ל לפרושי בברייתא דבעי שלטים לר"י והמשים לר"ש דוקא מהנהו ג' מינין כדמפרש לה לר"מ וק"ל: תוס' בד"ה הלה שלם כו' שוכר עליו אם כאתה הבילתו לידו כו' עכ"ל ובלא כאתה הבילה בידו נמי מ"מ שכר חני היום שכיר בעה"ב ודאי דהסברא דלא גרע מהבילה בידו כדאמרינן בהדיא התם וק"ל: באר"ד דשניים דשכיר הן ג' שנים והיינו דכתיב כי משנה שכר שכיר כו' עכ"ל ואין זה סותר דרשה דלעיל וכי ס"ד דע"ע עובד כיון כיום וכיון בלילה כו' מכאן שרבו מוסר לו שפחה כו' דה"נ ס"ק דלא היה לעובדו רק ביום של שפה שנים דהיינו ג' שנים שלטים דומיא דהכי אמרו לענין חזקה ג' שנים אכל עובדו גם בלילה דהיינו משנה שכר וגו' מכאן שרבו כו' ודו"ק: בד"ה חדא דתפסת כו' ותדע דהא כי יליף מערכין מהני כאשר ברכך וגו' כו' עכ"ל פסיקא להו הכא טפי לומר כן משום דחדא נתינה כתיבה בהו וחדא מילתא היא דכולה בערכין היא כיון המועט מה שאין כן בני ריקם אע"נ דחד ריקם הוא מכל מקום תרתי מילי ניהו בכור ורחיה ודו"ק: ע"ב נמ' שכן קם תחת אחיו לעבדה ולשדה אחוזה כו' המתרץ ודאי נמי ידע דשדה אחוזה נפקא ליה נמי מהאי עצמא דנפקא ליה הכא דעובד את הכן ולא את כו' כדמסיק הכא והתם ולא נקט שדה אחוזה אלא לרחיה דמהאי טעמא דקם תחת אחיו לעבדה דקאמרינן הכא קם ניצי תחת אחיו לשדה אחוזה וכן הכין המקשה קמא דפריך אדרבה מרבה אני את הלה כו' משום דהכא הדא והתם הדא ומשני כלום יש יבוס כו' והוה ליה הכא הדא והתם ולא כלום אלא דהמקשה בתרא לא הכין דברייו אלא דשדה אחוזה נפקא ליה בשום דרשא מקרא ולאסי פריך ותיפוק ליה דהכא תרתי והתם חדא ומשני דהכי קאמרינן דשדה אחוזה נמי כו' וכן יש לפרש הסוגיא דהתם שהביא רש"י ותו לא מידי ודו"ק: בפרש"י בד"ה הא אם יש כן אין יבוס בניחותא גרסינן עכ"ל משום דתחלת דברי המתרץ כלום יש יבוס אלא כו' הוא בלשון בתמיה הוצרך לפרש דסוף דבריו אינו בלשון בתמיה אלא בניחותא וק"ל: בד"ה לפעיק כו' ולפ לאמתך תעשה כן ואסענקה קאי עכ"ל דמלת תעשה לא תשמע לו אלא לענין הענקה ולא לאקושי לגרעא לענין דאינו עובד הכן אלא מדהפסיק הענין בגרעא וכתב בתריה בהוה קרא נוסיף ולפ לאמתך וגו' משמע ליה נמי דלאקושי לגרעא נמי קאתי וק"ל: תוס' בד"ה לגר למעוטי כספים כו' מכלל ושרם דלעיל מצינו למעוטי כו' עכ"ל מת"י נידולי קרקע לא נראה לר"י דהוי כלל ופרט וכלל הענק תעניק כלל אין נותן פרט תתן לו חזר וכלל ולא מרבינן אלא כענין הפרט עכ"ל: בד"ה (מת"י) אלא מדרבנן נזירה שמא יחזור לפודו והשתא לא הוו הליפי ע"ז דהכמים לא תקנו לו ירושה כ"א בהיתר דהם אמרו והם אמרו וא"א אמאי יחזור לפודו והא מיד שנתגייר בקטן שמולד דמי אם יחזור לפודו יש לו חלק ירושת אביו עכ"ל וק"ל:

דף יח בתוס' בד"ה כהן שהורתו כו' פי' בקונטרס לו רוח הפנים שהא כר' אלא נראה לר"י כו' ואתי לאחלופי ולשנויי ישראל נמור כו' עכ"ל ממה שפרש"י הכא היכא דליתנו אל כן בקדושה מיהלף בישראל נמור עכ"ל איכא לפרושי שיר כפר"י אלא ממה שפרש"י לעיל מיניה אין רוח בו' אין מחזיקין לו עובה אלא הגרויכו לכך עכ"ל אין לפרש כפר"י אלא כמו שהביא הרוש' וכן מלאתי בה"י ודו"ק: באר"ד ואם ייבם אחת אחיו ואמרו כו' עכ"ל והוא כדין שמא יחלוץ לה וכן הוא בתוס' ישנים וק"ל: בד"ה כאן בגניבה כו' וקשה מה שפי' בגניבה אחת אינו כו' לא אתיא לא כרבנן כו' הם גנובו אלא מאה מאות כו' עכ"ל דלא משמע להו לאוקמא הם גנובו אלא כו' בב' גניבות ועוד דאי בב' גניבות איירי מאי קאמר רבא בגניבתו אמר רחמנא ולא בהני גניבתו כיון דב' גניבות הן כל חדא גניבה שלימה מיקרי וק"ל: גמ' אי הכי ע"ע נמי נכפיהנו לבני משפחה כו' הקשה בספר לחם אכירים ומאי קושיא דלמא שאני אמה עבריה שהאב מכרה ולקח המעות ולכן כפינן ליה בשם לו אבל ע"ע למה כפינן בני המשפחה כו' עכ"ל ושאין תירוץ לזה שם בדוחק ולי נראה דכמו דכפינן לאחיה בשם לו לפרש"י שלא היה לו למכור בתו כיון שיש לו ה"ע נכוף לבני משפחה שהביאו אותו לידי כך והאיהו למכור את עצמו ולא החזיקו ידו קודם שהגיע בדבריב בעניה וכי יתוך אחיך וגו' ולפי' התוס' דכפינן לבני המשפחה נם באמה ניחא עפי דודאי נם אביה מכח עניות מכר בתו וע"כ נכוף לבני המשפחה שהביאוהו לבה לידי כך ולא החזיקו ידו וניחא נמי ליאמא דאי הכי דאי בע"כ דאדון הוה ניחא ליה דבאמה לא היה לו לקנותה אאביה אלא ברצונה משא"כ בע"ע שמכר עצמו מרצונו וק"ל: בפרש"י בד"ה לשפחות וסוגה כו' יכול ימכור אדם את בתו כשהיא נערה אמרת ומה מכורה כבר יוצאה כו' עכ"ל ובשנים ויובל ליכא למימר הכי כשהיא מכורה יוצאה שאינה מכורה אינו דין אלא תימכר דאימא בשנה שביעית ובויובל יוצאה ואחר שעבר השביעית ויובל תימכר שנית אבל בשמנין אחר שיוצאה הרי עדיין השמנין יותר גדולים בה וכ"ש הוא אלא תימכר וק"ל: ע"ב נמ' משום רבי אלעזר אמרו מוכרה לקרובים כו' כל"ל רבי אלעזר בלא יו"ד והוא רבי אלעזר בן שמוע וא"נ רבי אלעזר ביו"ד שהוא רבי אלעזר בן הורקנוס בר אלונתיה דר"ע הכא נבי בכנדו וכ"ה בפרק האיש מקדש וכן מוכח לקמן בדברי התוס' שכתבו לקמן לפי' ר"ת דגרים לקמן מוקי לה בר"ע דלשפחות אחר אישות אבי מוזכין לה ואי הוה גרסינן הכא רבי אלעזר ביו"ד אכתי תקשי לרב נחמן ב"י דאמר אפי' לר' יוסי כ"י לקדושין היאך מצא ידיו ורגליו לאוקמא הך אלמנה אליבא דר"ת דבסר אין אדם מוכר לשפחות אחר אישות ועוד מאי קאמרי התוס' דעד האמת מסדר לאוקמא בר"ש כו' דהא איקר מילתא אליבא דר' אלעזר נמי קא מהדר דהא ושון שבגרים אלמנה כו' קאי נמי לר' אלעזר אכל אי גרסינן ר' אלעזר ניהא וק"ל: שם ואי אחרת נישואין פושט כיון שנשאת שוב כו' ולא מאי אירוסין כו' לענין נשואין קאמר בספרא דאין לאכיה שוב רשות בה אפי' לקדם דהא דקתני לאישות ושוגה הייט אחר קידושין הראשונים ולמכור אפי' אחר קידושין לא דהיינו ולא לשפחות אחר אישות כדפשי

חכמת שלמה

דף יח ע"א גמ' בבאילו בגניבתו ולא בוסטו בו' אמר רבא ליק בו' אמר רבא בוזה בו' ח"ג נמכר בגניבתו כו' מכר רבא למימר כו' כנ"ל: ע"ב רש"י בד"ה יעזר צ"ל הא יעזרי כו': תוס' בד"ה כיון כו' איבא לפיטעי ור"א כו' פנ"ל וחד"א: באר"ד בתוך אותיות הפעולה כו' נ"ב אם לא שהוא מצד הפיות ויתירות בגון פועל לפעמים הוא חסר פעל וכן בוגח בגה עושה עשה אכל אין מן החיוב לכתוב בוי"ו וכן מה שהוא נכתב לפעמים מלא בוי"ו אינה מצד החיוב: באר"ד מדלא כתב בבוגדו בוי"ו וג"ב צ"ע דלעיל קאמרי דאין לדקדק ממה דכתיב בלא וי"ד כי אין דרך לכתוב בין אותיות הפעולות וי"ד או וי"ו וי"ל דלעיל בעי ר"א ודייק להוציא ג"כ מלשון הטוסרת שהיא לשון בגד מדלא כתיב בבגדו כו' על כן כתבו דאין לדקדק מזה

תוספות

דף טז ע"ב ד"ה ור' יוסי פגלוי וכו'. נ"ל אל"ל ור"י פגלוי מידי אלא כאלה כתיב וכו' שרי' פגלוי מפרש המקרא אם לא יעלה שלום פיהנו בקדושים אלא כתיב ולא כתיב אתה וכו' פי' לא בעי לאתי מקרא ליה ונפקי מפרש ליה דודאי אינו מפרש דפי' הפסוק הוא אינא מן העיר"ם כיונל אלא דקשה ליה יתורא דאם כתיב בקרא אתריעא אמאי יעלה כיונל: דף טז ע"ב בתוס' ד"ה מה לסימנים וכו' מ"ש כל כמה דלא יפעון ליה מרבא אמר ר"ש כו'. פי' ולא הוה ס"ד שמחמת מתיבת בגניבתו אבא לן הפסקא ר"ל נמי

סתירון של בגניבתו דס"ע בגניבתו פי' אלא נמיש ומכר בזלי בגניבתו וסדר בתלי הפנים בגון שהוא בגם ת"ק הגניבה אלא: ע"ב בתוס' ד"ה פמר וכו' לכן נרמס ת"ק ושם בכא

לאוקמא הך בבגדו בה כו' לעיל והיינו דוקא בקדושין דידיה כדמסיק הכא אבל אחר אירוסין דידה מסיק הכא אפי' למכור שדי וק"ל: **תוס'** בד"ה כיון שפירש כו' לכך נראה לר"ת כו' מדלא כתיב בבוגדו בוי"ו או בביגדו ביו"ד כו' עכ"ל לכאורה שלא הש ר"ת למאי שהקשו לעיל לפרש"י דאין רגילות לכתוב לא יו"ד ולא וי"ו בתוך אותיות הפעולה אלא שבאו לתרץ קושייתם לפרש"י דאין דרך התלמוד להקדים דברי ר"ע כו' אבל מדברי התוס' דבכורות לא משמע כן ומהרש"ל כתב לייישב דבר זה גם בספר להם אביריס ואין דבריהם מבוררין לי אבל אחר הדקדוק בדברי התוס' דגבי לשון בגידה הביאו אלשון בשמעו בחטף ומלשון בשגעו בחיריק ונבי לשון בגד לא הביאו אלא הלשון בגד נופיה דהיינו ותתפשהו בבגדו דמזה נראה דודאי יש להלק בין התיבה שהיא מן השמות כגון בגד ובין התיבה שהיא מפעלים כגון בגד שמע פגע והשתא קשיא להו לפירוש רש"י דקשיא ליה בלשון בגד דה"ל למכתב ביו"ד להכרת חיריק משמע יו"ד דאדרבה נידוק להיפך בלשון בגידה הכי נמי הו"ל למכתב בבוגדו בוי"ו דהכרת חטף משמע וי"ו ושוד הקשו דאין רגילות לא יו"ד ולא וי"ו באותיות הפעולה כו' שיקר קושייתם דבשמות לא מצינו כלל בשום מקום תוספת יו"ד או וא"ו בין אותיות השורש של התיבה גם בפעלים דמצינו מלאים ביו"ד וכוי"ו מכל מקום אין רגילות הוא וכן נראה דעיקר דבריהם בלשון בגד שהוא מהשמות לא מצינו בו תוספת יו"ד כלל כמו שכתבו התוס' בהדיא שם בבכורות והשתא לפי ר"ת ניחא דהשמורת מלשון בגד דלא מצינו בשמות תוספת יו"ד אבל מלשון בגידה שהוא מהפעלים אע"ג דאין רגילות הוא לכתוב מלאים מ"מ כיון דמצינו מלאים בתורה הכי ה"ל למכתב מלא בבוגדו בוי"ו או בביגדו מלא יו"ד ומהרש"ל הגיה או בבוגדו ואינו כן בתוספות דבכורות אבל נקטו הכא הני ב' מלאים בפעלים משון בגידה האחת על משקל בשמעו ה"ל למכתב הכא בוי"ו כיון דאיכא למיטעי כלא וי"ו מלשון בגד דלא מצינו בשמות מלאים והשני' על משקל בפגעו הוה ליה למכתב ביו"ד כיון דאיכא למיטעי בלא יו"ד ולא מידי ודו"ק:

בד"ה בשלמא אירוסין כו' אבל קנינה דממסרה נפשה לחופה לא אשכחן כו' עכ"ל נראה דר"ל לפי תירוצם דאירוסין וגשואין שתמא כתיבי באורייתא ולגבי אירוסין דהוי מכירה מלתא דהדום מסברא ליה לן לאוקמא אלא במסתבר טפי דהיינו אירוסין דידיה אבל בגשואין כיון דמפקי ליה מרשותיה לגמרי ליה לן לפלוגי בין גשואין דידיה ובין גשואין דידה אבל בחופה אע"ג דנפקא נמי מרשותיה דאב לגמרי כיון דלאו שתמא כתיבי אלא דקרא איירי מפורש בגשואין דידיה דכתיב את בתי נתתי נו' דמיני' ילפינן מסירת חופה ים לנו להלק שדוקא דידי' קאמר קרא וק"ל:

דף יט בד"ה אומר אדם כו' פשיטא למה לא התקדש כו' מדין ערב כו' עכ"ל

משמע להו מעיקרא באומר אדם לבתו כו' וכבר דיבר כן למקדש ואהא קשיא להו פשיטא למה לא התקדש מדין ערב וכי תימא דהכא מיירי בלא דיבר למקדש דהשתא לא שייך כיה דין ערב ולכך הוצרך לאתויי מדברי יוסי ב"י דאפי' בלא דיבר למקדש מהני ואהא קשיא להו דא"כ אפי' בלא דיבר נמי לבתו הכי דומיא דר"י ב"י אלא ע"כ המכירה חשובה כאילו אמר לבתו הכי נמי המכירה תיחשב כאילו אמר למקדש וא"כ מאי מייתי מדר"י ב"י אנא וקבלי כו' דהא התם לא דיבר למקדש ואהא תירצו דהמכירה ודאי אינה חשובה לא כאומר לה ולא כאומר לו ולא מייתי מדר' יוסי ב"י אלא לענין שיש לה יד להתקדש ברשות אביה כמו שיועיל לענין יעוד שהיא מתקדשת ע"י עצמה ברשות אביה שמכרה על דעת לייעדה ודו"ק: **בד"ה** כמלוה שיש כו' אין לפרש דאיירי בשכון אלא בשעת הלואה דקני כו' ואפי' אין מחזיר כו' עכ"ל הא ודאי דאין לפרש הכא דוקא אלא בשעת הלואה דהא הביא דר' יוסי בר' יהודה דמייתי מייתי איירי בשעת הלואה ועוד אי נמי דאיירי אלא בשעת הלואה מ"מ דינא הכי גם בשעת הלואה כמו שכתבו התוס' בהדיא לעיל דמדקני ליה מדר' יצחק בשלא בשעת הלואה אלים טיעבודיה ליחשב ממון לקדש כו אשה גם בשעת הלואה אלא דרוצה לומר דליכא לפרש הכא דמיירי בהיא כהאי טעמא דלעיל משום דקני ליה שלא בשעת הלואה מדרבי יצחק אלים טיעבודיה בשעת הלואה ור' יוסי ב"י דהכא נ"כ מהאי טעמא קאמר לה דא"כ הוה ליה לאתויי הכא מדר' יצחק דהתם והתם נמי ה"ל לאתויי מדר' יוסי ב"י דהכא אלא דהכא מיירי אפי' בלא החזיר המשכון כלל ולא שייך הכא טעמא משום דקני ליה מדר' יצחק דלא מקדש לה במשכון כלל אלא במחילת מלוה וגרע האי מחילת מלוה טפי משום דלא סמכה דעתה כיון שלא החזיר לה המשכון ותו לא מידי ודו"ק: **בא"ד** נא"ת היכי נילף מר"י כו' והלא כיעוד מחזיר לה כו' וי"ל דפשיטא ליה כו' עכ"ל וש"ל דקדק דמ"מ מאי מייתי דאיש מר' יוסי ב"י דהתם ודאי שמחזיר לה נופיה דעתה ומקודשת שפיר במחילת מלוה ההיא דלעיל אבל הכא כיון דלא סמכה דעתה החזיר לה המשכון לא סמכה דעתה ועיין בספר לחם אביריס לייישב זה ולי נראה כיון דהתם קנינה היא ואין לה דעת לא שייך בהחזיר לה נופה ע"י יעוד דסמכה דעתה ואם כן ה"ה הכא בגדולה בלא החזיר לה המשכון ודו"ק:

ע"ב גמ' ורבנן האי לאמה מאי עבדו ליה כו' הקשה בספר לחם אביריס אימא דאיצטריך להא דדרשינן לעיל לאמה מה אמה מעשה ידיה לרבה אף בת כו' ותיר"ן דמלמ"ד לאמה דרשי לה ולפי מה שפירש"י בפרק נערה דהתם לאו מיתורא דלאמה דרשי אלא מסיקנא דבת לאמה ע"ש עוד נראה דהדרשות שקולים הם וכן נראה מדברי הרא"ש ע"ש וק"ל: **בפרש"י** בד"ה ומכרנה לפסולים כו' ק"ו ומה מכורה כבר יוצאה עכשיו כו' עכ"ל ואלא קל וחומר ודאי עדיפא מק"ו דבשמעתין כמ"ש לעיל כיון שיוצאה בסימנין משום דגדולה היא היאך תימכר אח"כ בנתגדלו בה סימנין ביותר וקרוב לזה כתב מהר"י אבן"ן לב ושוד הקשה בהאי ק"ו דברייתא דנימא דיו דכמו דמקדשה לפסולין היינו בדיעבד דקדושין תופסין בה אף המכירה דוקא בדיעבד ותירץ דהמ"ל הכי אלא דהך פירכא דפריך עדיפא ליה ולי נראה ליישב דלענין קדושין דאיסורא הוא איכא לפלוגי בין לכתחילה ובין דיעבד אבל לענין מכירה לא שייך לפלוגי בהכי דכיון דמכירתה מכירה בדיעבד למה לא יתבור אותה לכתחלה וק"ל: **תוס'** בד"ה משל לבני יוסי כו' לא קושיא דבריה בכולה תלמודא המשל בא לגמד כו' עכ"ל והכא לא קשיא להו קושיא דגיה שהקשו לעיל דהכא ודאי ר"י ב"י איירי בהדיא בברייתא בקדשה לאחר תוך ימי המכירה דמקודשת לו ולא לאחרון ולפ"ז הקשו בת"א לפר"י לקמן דאיך קאמר דאי לאו המשל ה"א כיון דלא אמר לה לאחר אלים כו' הרי כל שעה בידו ליעדה ואם קדשה אחר אינה מקודשת כו' הא קאמר בהדיא בברייתא דשיתק באחרון ומקודשת לשני ותירץ דהכי קאמר דאפילו אין מפורש בדבריו יש ללמדו מהתם דמהו דתימא כו' ועוד האריך ודו"ק:

דף כ גמ' מודו רבנן היכא דאיכא לד יעוד כו' ואידך ברייתא דקתני לא לאחיו ולא לבנו ס"ד דרבנן פליגי נמי אפי' היכא דאיכא לד יעוד ותרי תנאי פליגי אליבא דרבנן וק"ל: **שם** ההוא מלא תלא כו' אי מהתם ה"א ניתיב ליה דמי עיניה כו' ורש"י בחומש פי' דעבד עברי נפקא ליה דאינו יוצא ברצאי אחרים מהקישא דעברי לעבריה כו' ע"פ המכילתא ומאי אתיא כרא"י דהכא וכן כתב הרא"ש וק"ל: **תוס'** בד"ה שאינו יוצא ברצאי אחרים כו' דסד"א דלא גרע מעבד כנעני שאינו יוצא בשש כו' עכ"ל ולעיל נבי אמה עבריה דדרים דאינה יוצאת ברצאי אחרים אלא תלא וגו' לא הוצרכו לכך אלא דסד"א כיון דיוצאת בשינוי הגוף דסימנין מכ"ש דיוצאה בשינוי הגוף דבן ובין והקשה הרא"ש לדברי המכילתא דהיינו דמה עבדי לעבריה הא כיון דהקישא איכא לאוקמא למילתא אחריתא דהיינו דמה עבריה נקנית בכסף אף עברי נקנה בכסף למה נפרש ההיקש לאינו יוצא ברצאי אחרים לבטל הק"ו מעבד כנעני דיוצא ברצאי אחרים כו' כיון דאפשר לקיים שניהם כו' וצ"ע עכ"ל ולי נראה דלק"מ דכיון דאין היקש למהא מתבטל הק"ו דהקישא עדוף מק"ו כדאמרינן בכ"מ ודו"ק:

ע"ב גמ' אף האי נמי אינו נגאל לאגאלי או דילמא לקולא אמרינן כו' הכא בע"ש הוא דמיבעיא ליה הכי משום דמסיק לעיל מקראי לענין השכים והכסיף דאזלינן לקולא ולא לחומרא קמיבעיא ליה ה"נ לענין תנאין דנימא נמי הכי אבל לקמן נבי בתי ערי חומה לא קמיבעיא ליה הכי אי אזלינן לקולא אלא מיבעיא ליה דאימא היכא דגלי בי דהתם לא אשכחן כיה דאזלינן לקולא היכא דאיכא למיזל גם לחומרא ויש לדקדק נבי מקדים שהורע כהו מאי קמיבעיא ליה אי נגאל לאגאלי או לא דמאי נ"מ כיון דגואל לעולם זרע הומר שעורים בחמשים כסף מאי קולא וחומרא שייך ביה לענין גאולת אגאלי: **תוס'** בד"ה איתיביה פירוש מסיפא דקתני מוכר בית בבתי ערי חומה כו' עכ"ל דמרישא דקתני והלא דין הוא כו' ומה מוכר שדה אחוזה שיפה כחו כו' מקדים שהורע כחו כו' דיליף ק"ו ליכא לאקשויי לדעל נמר

מהר"ם

ר"ת בבר יש אם למסורת ומסורת הוי לשון בגד וכו' מדלא כתיב בבוגדו בוי"ו וכו' יש לתמוה דהא כתבו התוס' בעלמא לעיל מזה ועוד דאין רגילות לכתוב לא י' ולא וי"ו בתוך אותיות הפעולות וכו' וא"כ נשמע שאין דקדוק שום דבר מדלא כתיב בבוגדו בוי"ו וכבר כתבו המסורת הוי לשון בגד מדלא כתיב בבוגדו בוי"ו וי"ל דלעיל דפשוטו של מקרא אינו לשון בגד כדכתיב ותתפשהו בבגדו ומכח דיוק המסורת בא לשנות פשוטו של מקרא מדלא כתיב בוי"ד לכך כתבו התוס' דאין לדקדק מזה וכבר בגמ' שהמסורת הוא לשון בגד וא"ל לשנות פשוטו של מקרא אא"כ היה כתוב בבוגדו בוי"ו אז הייתי אריכין ע"כ לשנות פשוטו של מקרא אבל הכא דלא כתיב בוי"ו הוי לשון בגד והייתי דקאמר מדלא כתיב בבוגדו בוי"ו וק"ל:

דף יט ע"א בתוס' ד"ה במאי מוקי לה וכו' לפר"ת דגרים וכו' פי' דהא ר"ת פי' נעיל דר"א סבר כיון שפיכם עליתו עליה וכ"ש סבר כיון שבגד בה היינו בפחות אחר שפחות וע"כ צריך לגרוס כאן מוקי לה כר"ש וכו': **ד"ה** אומר אדם וכו' אע"כ המכירה חשובה וכו' א"כ ס"ד נירה נמי תתקב וכו'. פי' ואיך מוכל ללמוד ממנה כאלא אמר למקדש אלא אמר לה אלי וכו' אלא ע"כ ל"ל כאן מיירי נמי כגון שאמר למקדש א"כ קשה מאי אתי לאשמועינן פשיטא דמקודשת מדין ערב וק"ל: **בא"ד** אלא הכי מוכח דקתני יש לה יד וכו'. פירוש ומ"מ ל"ל לה אלי וקבלי וכו' דהא היא ברשות אביה והא דגבי יעוד מתקדשת אע"ג דכתבו התוס' בסמוך דהמכירה לא הוי לא כאומר לו ולא כאומר לה אלא דאינה אומר לבתו הכי נמי דה

שמעתא דקרא בכיסף זה דר"ל דוקא הכא אי לאו קרא דאם גאל ויגאל במקדים שדהו קאמר דליכא השתא טעמא דקרא אלא דאיכא למילף קל וחומר אלא דמסיפא פריך דקאמר בהדיא בבתי ערי חומה דאינו לוה וגואל לאלאין ולעיל קאמר דגואל לאלאין ואהא קשיא להו דהא מסיפא נמי לק"מ מהאי טעמא דאינא דלעיל קאמר טעמא דקרא בתר דרבי לן קרא במקדים כו' ואהא תירצו דמשמע ליה הא דקאמר בתי ערי חומה יוכיח היינו גם לפי האמת דאל"ה ס"ל למיקט פ"ע יוכיח דהוי גם לפי האמת ואהא קשיא להו דאכתי אמאי לא נקט האי ק"ו מע"ע לחודיה דהוי חדא מחדא ולא הוה איצטריך ליוכיח דהוי חדא מתרתי משדה אחוזה ומבתי ערי חומה ומתרצו דשדה משדה עדיפא ליה מע"ג דהוי חדא מתרתי ויותר נראה בזה לשון תוס' ישנים דקרקע מקרקע עדיפא ליה דבתי ערי חומה לאו שדה הוא אלא קרקע ואו לא מידי אך קשה דהא למאי דילוף נמי חדא מתרתי משדה אחוזה ומבתי ערי חומה איכא למיפרך מה להלך השוה שבהן שכן הורע כאן ליגאל בשנה שניה והוצרך למימר ע"ש יוכיח כדמסיק אם כן טפי הוה ליה למיעבד ק"ו מעבד עברי נופיה לחודיה דליכא למיפרך מידי ודו"ק ובתוס' ישנים הקשו מאי הורע כאן איכא באינו גואל לאלאין הא אמרינן לעיל גבי

עבד עברי דפעמים הוה קולא ולפעמים הוה חומרא ודו"ק:

חא"ד דף כ ע"א קשה אבקה של שביעית אדם נוטל ונותן בשביעית לפוף כו'.

ופירשו התוס' דמסברא שבא שיבא זה על משא ומתן מדה כנגד מדה עכ"ל זק"ק דא"כ למה קאמר דבמלבה וכי תמכרו ממכר וגו' לתשבו אים לא אחותו שהוא שיקר דין היובל ר"ל משום דבבר כתיב שיקר דין יובל זה לעיל מינה ובשתם אים לא אחותו אבל האי קרא מפורש דכתיב לעיל מינה מן הבדה תאכלו את תבואתה וגו' דבייש שיהיו כולם שוים באכילת שדה לבהמה שתוכלת מן הבדה שבכל יהיה הפקר ומ"ש לאכלה ולא לסחורה ומה אמר לע"ש שאמרתי לך שכולם שוים בפירות שביעית לענין לאכילה אל תאמר שבלאותה שנה לא תשוב הקרקע נופה לבעלה הראשון ותהיה הפקר אלא דלא בשנה זו שתאכלו כולם תבואתה הקרקע היא בחזקת בעלים גם לענין מלאכה ותיקון קרקע המותרות בשביעית וביובל והשתא נסמכה שפיר וכי תמכרו וגו' לאיסור פירות שביעית שאמר מן הבדה תאכלו וגו' כלו' ולא תעבו בהם סחורה אבל בשמטת קרקע ובעבדים בכך נאמר ובשתם אים וגו' ולא חזרו כאן אלא משום פירות שביעית כמ"ש כן נראה לפי הדרש הבאה וק"ל: **לא** בת לידו עד שמוכר בית מושב עיר חומה ומקבה אמאי לא קאמר נמי הכא האי לישנא אלא הרגיש ואמר כיון שבנה חומה כו' ונוטלו לא יחזיר ואיכא דאמר **לא** בת לידו עד שמוכר את בתו כו' ואע"ג דבתו לא כתיב בהאי עניינא הא קמ"ל כו' ובקשה מאיכא קמ"ל הכי כיון אלא כתיבא הכא בהך עניינא מי יימר דאלו מקומה ומסברא נמי דקאמר דבתו קדמה למכור מלות ברבית דברתיה מגרעא ומפקא והא מוסיפה ואגלא בפרש"י מה"ל דאלקדים נמי מכיבה גופיה קודם ברבית המגרע פדיון ומפיק דבקתני מתני' דע"ש יוצא בגרעון ובכיתי מוסיף ואזיל כיה ונראה לומר דה"ק דאי הוה מקומה אל מכירת בתו כתב פרשת ברבית ה"ל למכתב שם ולא בפרשת משפטים ואהא שמעינן דע"ש מוקדם מכירת בתו קודם פ' רבית ומעשמא דברתיה מגרעא כו' ומיהו במכירת עצמו לא תועיל הך סברא אלא יאמרו עצמו קודם שיוצא ברבית מדכתיב בתר פ' רבית והא דלא כתבים למכירת בתו קודם פ' רבית כיון דשם מקומה י"ל דלא תשיב אלא הגר שאדם עושה כן בסדר אבל במכירת בתו קודם שיוצא ברבית אין כל אדם עושה כן ודו שבקבקע לומר קמ"ל דמזמן אינים בכתיבה כו' ולא ניחא כו' ולא קאמר דמזמן אינים כו' ולא ניחא כו' דולאי כן יעשה האדם לאמור בתו קודם שיוצא ברבית אבל אינו עושה כן אלא שמלוה ברבית מקודם שיאמרו בתו ודו"ק:

דף כא תד"ה מעשה דאיכא כו' וא"ת ול"ל ומאל כדי גאולתו וגו' תיפוק ליה בק"ו מע"ע כו' וי"ל דאדרבה כו' אכ"ל יש לדקדק דמשמע לעיל לרבנן בבתי ערי חומה דאינו גואל לאלאין אתיא מגזירה שוה דגאולתו הא איכא למילף מהאי ק"ו ומה ע"ע הנמכר לעובד כוכבים שיבה כהו ליגאל בשנה שניה אינו לוה וגואל לאלאין בתי ערי חומה שהורע כהו ליגאל בשנה שניה אינו דין שאינו לוה וגואל לאלאין דבתי ערי חומה אינו לוה וגואל לאלאין דבתי ערי חומה אינו לוה וגואל לאלאין לא מיתרצא הך שהרי לא יפה כהו בבתי ערי חומה לחזור לבעלים כיובל וי"ל דקושטא הוא למאי דמסיק דע"ע יוכיח בתי ערי חומה נמי מהאי ק"ו דע"ע נפקא ולא מגזירה שוה דגאולתו וחזרה דחוק ודו"ק: **בא"ד** מ"מ בתי האלאים שיבה כהו ליגאל מיד כו' אכ"ל הקשה מהר"י אכ"ן לב הא איכא למיפרך ע"ע יוכיח דנגאל מיד ואינו נגאל לאלאין ובהך פירכא נתבטל הק"ו האחרון ונתחזק הראשון והדרא קושיין לדוכתה אכ"ל ונראה לי לתרץ דלק"מ דמאי דקאמרינן לעיל גבי ע"ע נגאל כולו ולא לאלאין לאו מיתורא קרעים אלא ממשמעו מיהו אי איכא גזירה שוה אז ק"ו דנגאל לאלאין ואפקיה ממשמעות אזלינן בתר ההוא ק"ו אז גזירה שוה אלא דלעיל בתר משמעו אזלינן דאינו נגאל לאלאין מגזירה שוה דגאולתו משדה אחוזה מסייע ליה

חכמת שלמה

גאולה כו' נ"ב נ"ל טעות גמור כי זה הפסוק נאמר אצל בית וכך גרסינן תלמוד לומר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו וכן ראיתי בס"א: שם דרשינהו רב נחמן בר יצחק נמחק בר יצחק דבמלבה וכי תמכרו ממכר וגו' לתשבו אים לא אחותו שהוא שיקר דין היובל ר"ל משום דבבר כתיב שיקר דין יובל זה לעיל מינה ובשתם אים לא אחותו אבל האי קרא מפורש דכתיב לעיל מינה מן הבדה תאכלו את תבואתה וגו' דבייש שיהיו כולם שוים באכילת שדה לבהמה שתוכלת מן הבדה שבכל יהיה הפקר ומ"ש לאכלה ולא לסחורה ומה אמר לע"ש שאמרתי לך שכולם שוים בפירות שביעית לענין לאכילה אל תאמר שבלאותה שנה לא תשוב הקרקע נופה לבעלה הראשון ותהיה הפקר אלא דלא בשנה זו שתאכלו כולם תבואתה הקרקע היא בחזקת בעלים גם לענין מלאכה ותיקון קרקע המותרות בשביעית וביובל והשתא נסמכה שפיר וכי תמכרו וגו' לאיסור פירות שביעית שאמר מן הבדה תאכלו וגו' כלו' ולא תעבו בהם סחורה אבל בשמטת קרקע ובעבדים בכך נאמר ובשתם אים וגו' ולא חזרו כאן אלא משום פירות שביעית כמ"ש כן נראה לפי הדרש הבאה וק"ל: **לא** בת לידו עד שמוכר בית מושב עיר חומה ומקבה אמאי לא קאמר נמי הכא האי לישנא אלא הרגיש ואמר כיון שבנה חומה כו' ונוטלו לא יחזיר ואיכא דאמר **לא** בת לידו עד שמוכר את בתו כו' ואע"ג דבתו לא כתיב בהאי עניינא הא קמ"ל כו' ובקשה מאיכא קמ"ל הכי כיון אלא כתיבא הכא בהך עניינא מי יימר דאלו מקומה ומסברא נמי דקאמר דבתו קדמה למכור מלות ברבית דברתיה מגרעא ומפקא והא מוסיפה ואגלא בפרש"י מה"ל דאלקדים נמי מכיבה גופיה קודם ברבית המגרע פדיון ומפיק דבקתני מתני' דע"ש יוצא בגרעון ובכיתי מוסיף ואזיל כיה ונראה לומר דה"ק דאי הוה מקומה אל מכירת בתו כתב פרשת ברבית ה"ל למכתב שם ולא בפרשת משפטים ואהא שמעינן דע"ש מוקדם מכירת בתו קודם פ' רבית ומעשמא דברתיה מגרעא כו' ומיהו במכירת עצמו לא תועיל הך סברא אלא יאמרו עצמו קודם שיוצא ברבית מדכתיב בתר פ' רבית והא דלא כתבים למכירת בתו קודם פ' רבית כיון דשם מקומה י"ל דלא תשיב אלא הגר שאדם עושה כן בסדר אבל במכירת בתו קודם שיוצא ברבית אין כל אדם עושה כן ודו שבקבקע לומר קמ"ל דמזמן אינים בכתיבה כו' ולא ניחא כו' ולא קאמר דמזמן אינים כו' ולא ניחא כו' דולאי כן יעשה האדם לאמור בתו קודם שיוצא ברבית אבל אינו עושה כן אלא שמלוה ברבית מקודם שיאמרו בתו ודו"ק:

דף כא תד"ה משום דאיכא כו' וא"ת ול"ל ומאל כדי גאולתו וגו' תיפוק ליה בק"ו מע"ע כו' וי"ל דאדרבה כו' אכ"ל יש לדקדק דמשמע לעיל לרבנן בבתי ערי חומה דאינו נגאל לאלאין אתיא מגזירה שוה דגאולתו הא איכא למילף מהאי ק"ו ומה ע"ע הנמכר לעובד כוכבים שיבה כהו ליגאל בשנה שניה אינו לוה וגואל לאלאין בתי ערי חומה שהורע כהו ליגאל בשנה שניה אינו דין שאינו לוה וגואל לאלאין דבתי ערי חומה אינו לוה וגואל לאלאין לא מיתרצא הך שהרי לא יפה כהו בבתי ערי חומה לחזור לבעלים כיובל וי"ל דקושטא הוא למאי דמסיק דע"ע יוכיח בתי ערי חומה נמי מהאי ק"ו דע"ע נפקא ולא מגזירה שוה דגאולתו וחזרה דחוק ודו"ק: **בא"ד** מ"מ בתי האלאים שיבה כהו ליגאל מיד כו' אכ"ל הקשה מהר"י אכ"ן לב הא איכא למיפרך ע"ע יוכיח דנגאל מיד ואינו נגאל לאלאין ובהך פירכא נתבטל הק"ו האחרון ונתחזק הראשון והדרא קושיין לדוכתה אכ"ל ונראה לי לתרץ דלק"מ דמאי דקאמרינן לעיל גבי ע"ע נגאל כולו ולא לאלאין לאו מיתורא קרעים אלא ממשמעו מיהו אי איכא גזירה שוה אז ק"ו דנגאל לאלאין ואפקיה ממשמעות אזלינן בתר ההוא ק"ו אז גזירה שוה אלא דלעיל בתר משמעו אזלינן דאינו נגאל לאלאין מגזירה שוה דגאולתו משדה אחוזה מסייע ליה

מהר"ם

יולא כסם ויוכל וגירעון כמו שבתבו התוספות אלא אדרבה הכתוב כא להפדיף כתו אלא יולא בלאה הטבבים שיולא בכן ושין בלא תבלומין אבל זה יולא וגם לריך ליתן לו לפי עיבו וק"ל: **דף כא ע"ב** בתוס' ד"ה לקונבו תובה והכא לא שייך לאקשוי מאי בבל דהא לא כתיב בעניינא דהאי קרא בהאיא עניינא. פי' דבתי ערי חומה ועבד עברי לא כתיב בעניינא דהאי קרא ולכך אי הוי כתיב גאולה תתנו לאדם לא הוה מוקמינן לה אהני דלא כתיב בהאי עניינא בבל ולכך אלעזריך לכתוב בבל לרביעה והיינו נמי דקאמר בגמ' לעיל בבלמא ש"ד לרבות בתי ערי חומה היינו דכתיב בבל פי' מבוס דלא כתיבי בהאי עניינא בדפרשנו אבל גמ' לרבות בתי ערי חומה ד"ה דכתיב בבל אלא דכתיבי בהאי עניינא מאי בבל ל"ל למכתב גאולה תתנו וגו' ואי משום עבד עברי לתוך הא כתיב בבל אלא בבל משמע דבא לרבויי מידי דגאולה קרקע כמו שבתבו התוס' לעיל וק"ל: **ד"ה** בכיאה שניה וכו' דהא איתותב שמולא וכו'. פירוש וא"כ ע"כ ל"ל דבדי אפי' בכיאה

דף כב ע"א רש"י בר"ח בשנה כו' אין למוכר לגאול כו' כצ"ל: **בד"ה** מאי כו' לארץ הפ"ה: **ע"ב** רש"י בד"ה והכמים כו' שבמשפחתו והיאך כו' כצ"ל וחר"א:

דף כב ע"א רש"י בר"ח ח"ג כו' ובל סוף שש מאחר שהתחיל בה נקרא סוף כו' כצ"ל: **בד"ה** שלא ילחצנה במלחמה כו' עלי אל המלך כו' כצ"ל:

ע"ב גמ' רב אחי בר אדא כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה טה נשת, כו' ת' שנה כו' נ"ב ואני קבלתי בעבור שהקב"ה גזר עליהם ת' ומחיבתם

שמעתא דקרא בכיסף זה דר"ל דוקא הכא אי לאו קרא דאם גאל ויגאל במקדים שדהו קאמר דליכא השתא טעמא דקרא אלא דאיכא למילף קל וחומר אלא דמסיפא פריך דקאמר בהדיא בבתי ערי חומה דאינו לוה וגואל לאלאין ולעיל קאמר דגואל לאלאין ואהא קשיא להו דהא מסיפא נמי לק"מ מהאי טעמא דאינא דלעיל קאמר טעמא דקרא בתר דרבי לן קרא במקדים כו' ואהא תירצו דמשמע ליה הא דקאמר בתי ערי חומה יוכיח היינו גם לפי האמת דאל"ה ס"ל למיקט פ"ע יוכיח דהוי גם לפי האמת ואהא קשיא להו דאכתי אמאי לא נקט האי ק"ו מע"ע לחודיה דהוי חדא מחדא ולא הוה איצטריך ליוכיח דהוי חדא מתרתי משדה אחוזה ומבתי ערי חומה ומתרצו דשדה משדה עדיפא ליה מע"ג דהוי חדא מתרתי ויותר נראה בזה לשון תוס' ישנים דקרקע מקרקע עדיפא ליה דבתי ערי חומה לאו שדה הוא אלא קרקע ואו לא מידי אך קשה דהא למאי דילוף נמי חדא מתרתי משדה אחוזה ומבתי ערי חומה איכא למיפרך מה להלך השוה שבהן שכן הורע כאן ליגאל בשנה שניה והוצרך למימר ע"ש יוכיח כדמסיק אם כן טפי הוה ליה למיעבד ק"ו מעבד עברי נופיה לחודיה דליכא למיפרך מידי ודו"ק ובתוס' ישנים הקשו מאי הורע כאן איכא באינו גואל לאלאין הא אמרינן לעיל גבי

עבד עברי דפעמים הוה קולא ולפעמים הוה חומרא ודו"ק:

חא"ד דף כ ע"א קשה אבקה של שביעית אדם נוטל ונותן בשביעית לפוף כו'.

ופירשו התוס' דמסברא שבא שיבא זה על משא ומתן מדה כנגד מדה עכ"ל זק"ק דא"כ למה קאמר דבמלבה וכי תמכרו ממכר וגו' לתשבו אים לא אחותו שהוא שיקר דין היובל ר"ל משום דבבר כתיב שיקר דין יובל זה לעיל מינה ובשתם אים לא אחותו אבל האי קרא מפורש דכתיב לעיל מינה מן הבדה תאכלו את תבואתה וגו' דבייש שיהיו כולם שוים באכילת שדה לבהמה שתוכלת מן הבדה שבכל יהיה הפקר ומ"ש לאכלה ולא לסחורה ומה אמר לע"ש שאמרתי לך שכולם שוים בפירות שביעית לענין לאכילה אל תאמר שבלאותה שנה לא תשוב הקרקע נופה לבעלה הראשון ותהיה הפקר אלא דלא בשנה זו שתאכלו כולם תבואתה הקרקע היא בחזקת בעלים גם לענין מלאכה ותיקון קרקע המותרות בשביעית וביובל והשתא נסמכה שפיר וכי תמכרו וגו' לאיסור פירות שביעית שאמר מן הבדה תאכלו וגו' כלו' ולא תעבו בהם סחורה אבל בשמטת קרקע ובעבדים בכך נאמר ובשתם אים וגו' ולא חזרו כאן אלא משום פירות שביעית כמ"ש כן נראה לפי הדרש הבאה וק"ל: **לא** בת לידו עד שמוכר בית מושב עיר חומה ומקבה אמאי לא קאמר נמי הכא האי לישנא אלא הרגיש ואמר כיון שבנה חומה כו' ונוטלו לא יחזיר ואיכא דאמר **לא** בת לידו עד שמוכר את בתו כו' ואע"ג דבתו לא כתיב בהאי עניינא הא קמ"ל כו' ובקשה מאיכא קמ"ל הכי כיון אלא כתיבא הכא בהך עניינא מי יימר דאלו מקומה ומסברא נמי דקאמר דבתו קדמה למכור מלות ברבית דברתיה מגרעא ומפקא והא מוסיפה ואגלא בפרש"י מה"ל דאלקדים נמי מכיבה גופיה קודם ברבית המגרע פדיון ומפיק דבקתני מתני' דע"ש יוצא בגרעון ובכיתי מוסיף ואזיל כיה ונראה לומר דה"ק דאי הוה מקומה אל מכירת בתו כתב פרשת ברבית ה"ל למכתב שם ולא בפרשת משפטים ואהא שמעינן דע"ש מוקדם מכירת בתו קודם פ' רבית ומעשמא דברתיה מגרעא כו' ומיהו במכירת עצמו לא תועיל הך סברא אלא יאמרו עצמו קודם שיוצא ברבית מדכתיב בתר פ' רבית והא דלא כתבים למכירת בתו קודם פ' רבית כיון דשם מקומה י"ל דלא תשיב אלא הגר שאדם עושה כן בסדר אבל במכירת בתו קודם שיוצא ברבית אין כל אדם עושה כן ודו שבקבקע לומר קמ"ל דמזמן אינים בכתיבה כו' ולא ניחא כו' ולא קאמר דמזמן אינים כו' ולא ניחא כו' דולאי כן יעשה האדם לאמור בתו קודם שיוצא ברבית אבל אינו עושה כן אלא שמלוה ברבית מקודם שיאמרו בתו ודו"ק:

דף כא תד"ה משום דאיכא כו' וא"ת ול"ל ומאל כדי גאולתו וגו' תיפוק ליה בק"ו מע"ע כו' וי"ל דאדרבה כו' אכ"ל יש לדקדק דמשמע לעיל לרבנן בבתי ערי חומה דאינו נגאל לאלאין אתיא מגזירה שוה דגאולתו הא איכא למילף מהאי ק"ו ומה ע"ע הנמכר לעובד כוכבים שיבה כהו ליגאל בשנה שניה אינו לוה וגואל לאלאין בתי ערי חומה שהורע כהו ליגאל בשנה שניה אינו דין שאינו לוה וגואל לאלאין דבתי ערי חומה אינו לוה וגואל לאלאין לא מיתרצא הך שהרי לא יפה כהו בבתי ערי חומה לחזור לבעלים כיובל וי"ל דקושטא הוא למאי דמסיק דע"ע יוכיח בתי ערי חומה נמי מהאי ק"ו דע"ע נפקא ולא מגזירה שוה דגאולתו וחזרה דחוק ודו"ק: **בא"ד** מ"מ בתי האלאים שיבה כהו ליגאל מיד כו' אכ"ל הקשה מהר"י אכ"ן לב הא איכא למיפרך ע"ע יוכיח דנגאל מיד ואינו נגאל לאלאין ובהך פירכא נתבטל הק"ו האחרון ונתחזק הראשון והדרא קושיין לדוכתה אכ"ל ונראה לי לתרץ דלק"מ דמאי דקאמרינן לעיל גבי ע"ע נגאל כולו ולא לאלאין לאו מיתורא קרעים אלא ממשמעו מיהו אי איכא גזירה שוה אז ק"ו דנגאל לאלאין ואפקיה ממשמעות אזלינן בתר ההוא ק"ו אז גזירה שוה אלא דלעיל בתר משמעו אזלינן דאינו נגאל לאלאין מגזירה שוה דגאולתו משדה אחוזה מסייע ליה

נשרפו חטיך בעלייה מיקרי ליתא במטלטלים ודו"ק: **תוס'** בד"ה מה נשתנה כו' דמרצע נימטריא ד' מאות כו' עכ"ל דבגמרא דקאמר מה נשתנה אוזן כו' ליכא טעמא אלא למה תהיה הרציעה בתחר האוזן ולא בתחר אחר אבל על הרציעה טעמא אחריגא אית ביה משום דמרצע בגימטריא ד' מאות כו' ונהכי ניחא דלא קשה אהא דקאמר אוזן שמעה כו' למה לא נאמר כן גם במצות אחרות שנאמרו בסיני וק"ל: **גמ'** אי מה כו' אף עבד כנעני חוזר לבעליו ביובל ת"ל לעולם כו' עכ"ל ואין לומר לעולם של יובל דא"כ לשתוק קרא מיניה ואילף משדה אחוזה עכ"ל ת"ו ולולי דבריהם נראה דודאי לק"מ דע"כ לעולם ממש משמע מדאיצטריך לעיל זשבתם אים וגו' בע"ע דלא נימא לעולם ממש כדאמרן לעיל וק"ל: **תוס'** בד"ה איכא דאמרי כו' אבל קטן שאין לו יד כו' כתבה שאול ולא א"ל שלוף לי מסגאי מתייס כו' עכ"ל הא דקאמר חזייה דתקיף ליה עלמא א"ל כו' דמשמע דמתייס של יהודה א"ל שלוף לי כו' הייגו לגיסנא קמא דגדול הוה וכעי זה פירש למיתה וזה פירש לחיים אבל לגיסנא דאיכא דאמרי דקטן הוה אבל אי הוה גדול לא הוה מהני אה בזה פירש כו' אלא דקטן הוה וקושטא הוא דלאחר מיתת יהודה א"ל שלוף לי כו' וק"ק לדבריהם דמי הכריהם לומר כן לפי' זה ואיתא לפי' זה נמי לגיסנא דאיכא דאמרי נמי שלוף לי מסגאי מתייס הוה דאע"ג דמהני ליה בקטן לאחר מיתה כמו מתייס כאבא שאול מ"מ החזיק בו מתייס לפי שהיה ירא שמא יקדימנו אחר כמו שהקשו לפירש"י ויש לישב ודו"ק:

דף כג בפירש"י בד"ה ורשב"א כו' ואם באתו לפרש ג' מחלוקות ולומר דרבנן כו' ובשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו כו' עכ"ל ולפי זה כולה מתני' ברבנן ולא תימא דרשב"א היא כדקאמר תלמודא א"כ דה"ק דבהא דבשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו סברי רבנן דמתני' כרשב"א ולא כר"מ ודו"ק: **גמ'** הא קמשמע לן ע"י אחרים אין ע"י עצמו לא כו' מת"י ות"ת מעיקרא נמי ידע תלמודא דהכי הוא חידוש דמתני' כדאמר בכסף ע"י אחרים אין ע"י עצמו כו' וי"ל דהוה סבר מעיקרא דהוה חידוש דמתני' מתרוייהו ממה שהוא ע"י אחרים ומן דיוקא דע"י עצמו לא ומסיק דלא איצטריך מתני' אלא מן הדיוק עכ"ל וק"ל:

תוס' בד"ה רשב"א אומר כו' אלמא אית להו דגיטו וידו באין כאחד וכיון דהכי הוא לא קרי ליחיד חכמים כו' עכ"ל לכאורה לא הוו צריכי להכי אלא כיון דרבנן דרבי מאיר אית להו דגיטו וידו באין כאחד בפ"ק דגיטין ע"כ דג' מחלוקות בדבר דבכסף פליגי עליה דר"מ ומהני גם ע"י אחרים כיון דזכות הוא לו ובשטר פליגי עליה דרשב"א ומהני גם ע"י עצמו כיון דס"ל דגיטו וידו באין כאחד ומתני' אתיא שפיר כרשב"א וכ"ה בת"י בשסר"י והגראה לקיים דבריהם שלפנינו שבאו לקיים פירש"י שדקדק לפרש לרשב"א בין בכסף ובין בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו אפי' אי לא גרסינן אף וריש דמילתא במתני' רבנן וסיפא דמילתא רשב"א ולא ניחא ליה לפרש דריש דמילתא נמי רשב"א ומודה הוא בכסף בין ע"י אחרים ובין ע"י עצמו ולא פליג אלא בשטר ע"י אחרים ולא ע"י עצמו ואהא תירצו דאם כן לא הוה קרי ליחיד חכמים במתני' אלא ע"כ רשב"א פליג נמי בכסף דהוי ע"י אחרים ולא ע"י עצמו וריש דמילתא דלא כרשב"א ודו"ק:

ע"ב בד"ה דאמר רב הונא כו' וא"מ שאם היה כהן מקריב אלא כו' דרחמנא נמי ניהו הוי קרבן כשר ואי הוה דוקא שלוחי דידן כו' עכ"ל ובכ"ל לפי דברי התוס' בפ"ק דיומא ע"ש והתם בגבריס ודאי לענין מודר הנאה קמיבעיא דאמר בהדיא התם ואי נמי דשלוחי דרחמנא נמי ניהו כיון דשלוחי דידן נמי ניהו אסור במודר הנאה ולא קמיבעיא ליה להתיר במודר הנאה אלא אי שלוחי דרחמנא דוקא ניהו אלא דרב הונא דהכא לא ס"מ הכא לענין מודר הנאה כלל אלא לענין מקריב אלא לדעת הבעלים דלמאי דקאמר שלוחי דרחמנא נמי ניהו כשר אלא לדעת בעלים ואי הוה דוקא שלוחי דידן כו' ודו"ק: **בד"ה** ור' אלעזר אומר כל כה"ג כו' דמשמע התם דהלכה כרב אסת ולא כרבי אלעזר כו' עכ"ל דלר' אלעזר רב לא סבר כר' מאיר אלא כרבנן ומומאל דלא כמאן ועיין בזה באורך ברא"ש וק"ל:

דף כד בא"ד ובמני כשנתנו לה אחרים על מנת שאין לבעלה רשות בהן כו' עכ"ל ואע"ג דכל הנך אוקימתות הוי כרבנן דלר"מ קנה הבעל כו' י"ל דתלמודא לא נחית לאשמועינן אלא דהלכה כרב אסת ממילא אשמעינן דלר' מאיר כו' עכ"ל הרא"ש ע"ש באורך והתוספות קארו בדבריהם בכל זה וק"ל:

בא"ד אך ר"י אומר דאין ראיה לומר דהלכה כר"ש כו' דיש לחלק בין אשה

מהר"ם

שיה דאי לרב אסור ביאה שיה אם כן לדידיה נמי יקשה הא בעינן אהכתי את אשתי ואי הוה אסור ביאה לא שייך לומר אהכתי וגו' וק"ל:

דף כג ע"ב בתוס' ד"ה מהו שיעשה שלא וכו' או דלמא לא בתורת שליחות וכו' עד אפילו שומר ולווה. יש לתמוה היכי תיסק אדעתין דאפילו שומר ולווה יהא נע דהא דס"ל דבשטר ע"י אחרים או אפילו אלא מדעתו ס"ינו עשה דס"ל דזכות הוא לעבד כדלעיל בשמעתין והיכא דהוא שומר ולווה אינו רואה הזכות אין שייך לומר שיהא נע ויש לישב דהשתא לא ס"ל דטעמא דר"א משום דזכות הוא לו אלא מעשה הוא ולו וקני ליה בע"כ מקנה ליה בע"כ כדאמרינן לעיל בכסף לרבי מאיר אליבא דרב ס"ל לפי אתי או דלמא והכי קא מכשיר מעשה שליחות הוא והואיל וזכות הוא לו או לא מתורת שליחות ואפילו הוי מוב לו ואפילו שומר ולווה הואיל וקני ליה בעל כרחיה:

דף כד ע"א בתוד"ה אלא בזוזי דידה וכו' עד לכן כ"ל בזוזי דידה מיירי כשהקנה לה אחר מנה על מנת לר"מ ולר"א אפילו לרבנן והיינו לכל הפחות לפירות ואפילו אי מיירי בעל מנת שאין לבעלה רשות אפילו לר"מ ולר"א אלא לפי' ר"י דפירש דר"ו מודה בהשה אבל לפי' ר"ת לא יתישב וק"ל וזה דוחק וגם ליישב דבתבו לעיל וכו' לא מתיישב שפיר דהא לא פירשו מזה לעיל כלום אע"ג דממילא אשתמע דכיון דבתבו דהא דבהשה קונה הבעל כשאתרים נותנין לה היינו דוקא לענין שהבעל הבעל קונה אין אוכל אפילו פירות מ"מ

ולטומאה כדגלי קרא וכלשון לטבילה וכו' ניחא דקשיא לן אמאי לא פליגי נמי בהזאה כשן ועין דמאן דמדמי ליה לטומאה הוי כגלוי ומאן דמדמי ליה לטבילה הוי שן ועין כטמון די"ל לרבנן דמדמי לא נמי לטבילה מ"מ כיון דבעבד גלי לן קרא בשן ועין דליכא לדמויי ליטבילה ה"מ אית לן למימר בהזאה ודו"ק: **ע"ב** בד"ה בהמ'נסה כו' ומיהו הך ברכה איכא לשמויי ולהלק בין מקה כו' עכ"ל ר"ל כל הך קושיות דהא קושיא שהקשו ממתני' דהתם ושהקשו נמי משמועת דהתם ודאי דמתרלא נמי בהכי ואין להקשות לפי תירוצם דלכך לא פריך לר"מ ולר"א במציאה ובכסי גר לגבי פיל משום כיון דלא אפשר במסירה מודו דקונה במסירה א"כ ה"נ נימא לרבי שמעון בפיל דמודה דיקנה במסירה משום דלא אפשר בהגבהה די"ל דודאי לר"מ ולר"א בין קנין דמקח וממכר ובין קנין דמציאה ובכסי הגר איכא לפלוגי בהכי אבל לר"ש כולה במקח וממכר בין פיל לשאר בהמות לא מסתבר לפלוגי בהכי ודו"ק: **בא"ד** מסירה קונה ברה"ר מ"ש דלא אפשר כו' משיכה קונה בסימטא כו' לאו אורח ארעא למקניה במסירה עכ"ל בתוס' דב"ב הקשה ר"ת לפי' רשב"ם אמאי לא משני הכא דמתני' איירי ברה"ר דלא שייך משיכה ורב אייר בסימטא כו' עכ"ל ע"ש ודו"ק: **בא"ד** משמע דאי' הוה מוקי לה בסימטא לא הוה קשיא מידי ואי מסירה קונה בסימטא אפי' כו' ה"ל למיפרך הכי לימא כו' עכ"ל דברייתם אינן מוכנים לי דהא לפירוש ר"ת דמסירה עדיפא ע"כ רבי דקאמ' במסירה היינו דוקא במסירה והכמים פליגי אף במשיכה ולא חש ר"ת לאתי ליטבא דעד שימשכנו כמו שהקשו התוס' לעיל לפרש"י וא"כ אי הוה מוקמי לפלוגתייהו דרבי וחכמי' בסימטא לא הוה קשי' מידי לימ' אכיי ורבא דאמרי כרבי כו' דהא אדרב' איהו בסימטא אף במסירה קאמרי לפי' ר"ת והיינו דלא כרבי דאמר במסירה דוקא אלא כרבנן דפליגי עליה וסבירא להו אף במשיכה וכתו' שם בד"ה במאי אוקימתא כו' הקשו שם בהיפך לפר"י דמשמע דאי מיירי בסימטא ניחא כו' ע"ש וצ"ע ודו"ק:

דף כו בד"ה אמר קרא שדות כו' משום דדלמא ה"מ מעבכו"ס כו' עכ"ל ולעיל בר"פ גבי קדושי אשה אע"ג דבעבכו"ס אחיירי מ"מ ילף מינה בג"ש דקיחה קיחה וק"ל: **בד"ה** ולמה כתב כו' וח"ת ולמה כתב לו בלשון מתנה כו' וי"ל דב' טעמים כו' עכ"ל מת"י וגראה דאחיירי שפיר בטעם אחד והא דכתב ליה בלשון מתנה לפי שהאמת הוא כך והא כו' עכ"ל ור"ל דהאמת הוא כך וכדי שיקנה בטעם בלא דמים דאי הוה כתב מכר לחוד לא הוה קני בטעם עד שיתן דמים וכן הקשה מהר"י אב"ן לב לדברי התוס' וק"ל: **בד"ה** ובוודוי פי' כו' אלא משום דבירושלמי פריך כו' אמאי לא תני ובוודוי כו' וגם משמע מי שאין לו קרקע כו' עכ"ל דבריהם תמוהים ממה שכתבו וגם משמע מי שאין לו קרקע מתודה כו' היינו כפרש"י וגם מה שכתבו דבירושלמי פריך כו' אמאי לא תני ובוודוי כו' ליתא התם הכי ודברי התוס' שכתבו בפרק לא יחפור על פרש"י דאיתא בירושלמי דאף בוודוי בעי קרקע וכפי' הר"ש במס' פאה כתוב דאיכא פלוגתא בהא בירושלמי ולריך עיון בכל זה דבירושלמי אלפגינו גראה כפרש"י דהכא ובפרק לא יחפור ודו"ק: **ע"ב** בד"ה מעשה ברבן גמליאל כו' ועוד קשה דבסיפא תני אמר רבי יהושע תרומת מעשר כו' למה הולרך לזה כו' עכ"ל כל"ל והוא סיפא דהך מתני' דפ"ה דמע"ש דמייתי לה הכא וקושייתם אינה מוכנת לי דאע"ג דלא הולרך לזה בשביל בני ביתו של רבי יהושע מ"מ הולרך לומר כן מפני בני ביתו של ר"ג שמא יאכלו ממנו וצ"ע: **בא"ד** וכן משמע בתוספתא דמס' מע"ש כו' שהיו פירותיו כו' עכ"ל גם דבריהם אלו בכללן משנה אלמה היא בפ"ה דמע"ש וקצת בשינוי לשון ביאור כיצד נותנין תרומה ותרומת מעשר לבעליה מעש"ר לבעליו מעש"ש לבעליו מע"ש ובכורים מתבררין בכל מקום רש"א כו' מי שהיו פירותיו רחוקים כו' ומעשה בר"ג כו' וכ"כ התוס' בהדיא לקמן כדקתני במתני' כו' וכ"ה בתוס' פ"ק דכ"מ וכן לריך להגיה כמו שהוא במתני' שכתבנו שמתבררין בכל מקום דקתני בסיפא דמילתא קאי על מעשר שני ובכורים דהיינו לריך לבערם מן העולם כמ"ש התוספות לקמן וכמ"ש הר"ש במקומו שם ודו"ק:

דף כז בא"ד שכבר הזהירום שלא יאכלו כי לא היה מתוקן כו' עכ"ל ולשון התוס' בפ"ק דכ"מ אינו כן לאורה שכתבו ופר"ת דשנת הביעור היה וכבר הפרישן כו' ע"ש וכתב מהרש"ל דהתוס' דהכא ס"ל שמתחלה לא הפרישן ולישנא דמתני' מסייעו שאני עתיד לומר אבל אלא אפשר בביתו אמר מקודם מה שאני עתיד להפרים יהא מעשר לכך אלא לאמן דאמר מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין ואינו יכול לזכותן ומקודם לכן דקאמר שאמר מה שאני כו' היינו אפי' בספינה ולא כמו שהבין מ"ר"ל דבביתו אמר כן והשתא התוס' דהכא נמי ס"ל הכי דבספינה מקודם שקרא שם לבעלים דהיינו לר"י ולר"ע ולר"א אמר מה שאני עתיד להפרים יהא מעשר וה"ה דקבע להם מקום בלשונו או בדרומו אלא אלא הזכיר בברייתא' רק מה שהולרך לעשות משום ביעור והשתא בביתו לא עיכר כלום והולרך להזהירם בביתו אלא יאכלו כמ"ש התוס' הכא וגם לשון התוס' דפ"ק דכ"מ שכבר הפרישן ים לכוון בדרך זה אלא הפרישן בביתו אלא אמר כן בספינה מה שאני עתיד להפרים כו' כדי שיוכל לזכותן וכמ"ש הר"ש ותו לא מידי ודו"ק: **בד"ה** נתון ליהושע כו' ול"ל דשבר קנסא לעניים ור"ש עני היה כו' ולמ"ד קנסא לכהנים איכא למימר דיהיב ליה כר"ע כו' עכ"ל כל"ל ודבריהם מבוארים ע"פ מאי דאמרי' בפרק יש מותרות דפליגי אמוראי מאן דאמר קנסא לעניים ומ"ד קנסא לכהנים ולמ"ד נמי קנסא לכהנים איכא פלוגתא לראב"ע דמקמי קנסא הוי ללוי ולכהן לבתר קנסא לכהן ולא ללוי ולר"ע דמקמי קנסא היה ללוי ולא לכהן לבתר קנסא אף לכהן ועיין בזה בתוס' שם ובפ"ה דמס' מע"ש בפירוש הר"ש: **בד"ה** ומקומו ניושבר לו בסיפא קתני נתקבלו שכר זה מזה ותימה למה לא הקנה כו' עכ"ל עיקר קושייתם אסיפא דלא הוו צריכין לקבל שכר זה מזה דבקנין המקום בחליפין אף בשאלה הוה סגי ותירלו ושמא אין שכירות כו' וה"ה בשאלה וכן נראה מדברי התוס' פרק קמא דב"מ ובפי' הר"ש פ"ה דמע"ש וע"ש וק"ל: **בא"ד** דאמר התם בשם שהקרקע נקנית בכסף ובשטר ובחזקה כך שכירות כו' ובחליפין לא קתני עכ"ל צ"ע לדבריהם דאין זה מוכרח דהא לעיל לגבי מכירת קרקע בלהוד קתני במתני' דנקנית בשטר ובכסף ובחזקה ולא קתני נמי חליפין וע"כ דהיינו טעמא משום דליתא במטלטלין קתני ודאיתא במטלטלין לא קתני כדאמרי' לעיל גבי עבד כנעני וא"כ ה"נ נימא הכי לגבי שכירות קרקע דאיתא במטלטלין לא קתני וק"ל: **ע"ב** בד"ה אלא דקני לה כשהיא ארוסה וקא משקי לה כשהיא נשואה כו' עכ"ל ר"ל ואיתתרה נמי כשהיא ארוסה כדאמר בגמ' ועיקר קושייתם אשתירת ארוסה וק"ל: **בד"ה** ה"ג אלא כו' וצ"ל האי קרא הל"ל מבלעדי איסך ולא שקדמה כו' עכ"ל וכן אהא דקאמר אלא דקני לה כשהיא ארוסה ונשתרה כשהיא ארוסה וקא משקי כו' ובקה הים מצון וגו' איכא לאקשויי הכי למה ליה האי קרא להך מלתא הל"ל מבלעדי איסך וגו' והכי פרכינן בהדיא בפרק ארוסה אלא טעמא דכתיבי הני קראי הא לאו הכי ה"א ארוסה שתיא והא כו' מבלעדי איסך ולא שקדמה כו' ומתרץ לה כדברי התוס' כגון שבא עליה ארוס כו' וק"ל: **בא"ד** וא"ת לרב כו' אם כן צריך לאוקמא דקני לה כשהיא ארוסה כו' עכ"ל ליטא דלריך הוא מנומנם ובספרים מדויקים הניהו יכול לאוקמא כו' וק"ל:

דף כח בד"ה כיצד החליף כו' אבל לגוי קנה היאך יפרש לו שהליף שור כו' עכ"ל מלשון הליפין דקתני בריש' ובעלמא דקרי ליה הליפין ל"ה להו לגוי המפרש ליה שם בהיא הגאה דקא מקבל מיגיה גמר ואקני ליה אבל מלישנא דהחליף שור בפרה וחמור בשור משמע כמשמעו שור תחת הפרה וחמור תחת השור ואהא קאמרי דמ"מ אור"י דיש לפרש החליף כו' והלשון הכא קשת דחוק ובתוס' בפרק הזהב מבואר יותר המחליף פרה בהגאת קבלת חמור וכן החליף שור כו' עכ"ל גם כתבו שם דלפי זה הא דקתני לעיל כיון שזכה זה נתחייב כו' בין אי גרסינן זה שני או ל"ג ליה יש לפרשו כמו לרב כיון שזכה זה פירוש המוכר בהגאה שקבל ממנו כו' ע"ש וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה ה"ק יש דמיס כו' כולה מתני' הדא מלתא קאמר ובמטבע עסקינן כו' עכ"ל למסקנא ודאי דהדא מלתא ממש היא דכל הנעשה דמיס כו' איירי ממש בנוזקא הדא כיצד החליף דמי שור בפרה כו' וסיפא דכיצד כו' פירושו דריש"ש דכל הנעשה דמיס אבל למאי דס"ד מעיקרא לא הוה מיירי בהדא מילתא ממש דריש"ש דכל הנעשה דמיס כו' איירי במטבע דהליפין וסיפא דכיצד החליף שור כו' איירי בדמיס שקונים כמו חליפין דהיינו דמי שור בפרה כו' ובהא הוה כולה הדא מלתא דכולה במטבע איירי וק"ל: **בד"ה** כיצד החליף דמי שור כו' ח"ל מוכר השור הרי משות שאתה חייב לי כו' משות הללו קונים כו' עכ"ל התוס' בפרק הזהב הקשו בזה דהא מלוה ממש הוא וכיון דלא מצי לקדם אשה ה"נ לא יוכל לקנות בהן כמ"ש התוס' גם לעיל ותירלו דאיירי בהגאת מחילת דמי שור דבהגאת מחילת מלוה יוכל לקדם אשה כדאמרי' לעיל ומיהו לא מצי למתני בספיקות הכא הכי בשאר מלוה דכיון דשכיח הוא גזרו בהו רבנן דשמא יאמר לו גזרפו כו' וק"ל: **תוס'** בד"ה הניחא לרב ששת כו' אבל כל דבר אחר אפי' שור הי כו' עכ"ל ליתא מפורש הכא בפרש"י אבל בפרק הזהב מפורש הכי בהדיא בפרש"י וכתב דל"ג בשר שור ע"ש וכן הביאו התוס' בפרש"י דהכא ולא מסתבר להו לומר דשור הי עדיף ממטלטלין והוה כלי ממש כמ"ש מהרש"ל ודקדק כן מדלא כתב

חכמת שלמה

ע"ב תוס' בד"ה בהמה גסה כו' פי' בפרק המוכר כו' משיכה קונה בסימטא ובחצר של שניהם מסירה קונה כו' בצ"ל:

דף כו ע"א מתני' עם נכסים שאין להן אחריות כל זה נמחק וב"ב ג"ל טעות כן מוכח מפרש"י למעיין ביה וכן באלפסי אינו: **ע"ב** תוס' בד"ה ולכתוב עליה כו' אלא על קרקעות אבל כו' שיכול לכלותם בצ"ל. וב"ב פי' ובעבור זה אין דרך להלוות לו: **בא"ד** שאין לו קרקע ומילתא כו' ור"ת פי' כו' בצ"ל. וב"ב ובפרק השולח פירש"י כיה וכן הביאו אותם התוס':

דף כז ע"א תוס' בד"ה מעשה ברבן גמליאל כו' לא היה מתוקן כו' ב"ב ואע"פ שקצת הוא מגומגם כי מתוך פירושו משמע שהפרישם כבר רק שלא היה מוציאן עדיין מביתו והגיע זמן הביעור וכן פירשו התוס' בהדיא בפ"ק דב"מ אכן ג"ל ליישב כי הרוס' סוברין בכאן שמתחלה לא הפרישן ולישנא דמתניתין מסייעא שאני עתיד לומר וק"ל אלא אפשר בביתו אמר מקודם מה שאני עתיד להפרים יהא מעושר רק שעדיין היו צבורים ומונחים במקום אחר וכן פי' ר"ש בסדר זרעים ע"ש [עיין במהרש"א]: **ע"ב** תוס' בד"ה אלא דקני לה כו' הא טומאה תחת אישך כו' בצ"ל:

דף כח ע"ב רש"י בד"ה ה"ק כו' כולה מתניתין כו' ב"ב פי' לפי האמת אבל לפי הס"ד ה"ק מטבע שהוא השוב קונה בחליפין ויש דמים נמו שהן בחליפין ודו"ק: **תוס'** בד"ה ה"ק כל הנישום כו' אפינו שור חי כו' ב"ב **גרש"י** שלנו אינו ע"כ נראה לי דעתו של רש"י הכי דס"ל שור חי דומה לכלי

מהר"ם

דף כו ע"א תד"ה קרקע כל שהוא וכו' ממש דבכל שהוא חייבת בפאה וכו'. פי' דבלא זה ה"ל דג"ש נמי מקרי כל שהוא וא"כ לא הוה קשה מידי מכח דמוקי לה בפ' לא יחפור בתשם אבל השתא דר"ל כל שהוא מקשה:

כשעשין דהכא נמי ל"ג בשר שור אלא בודאי סבירא ליה בשמעתין דהוא כלי ומש"ה לא מתיישב לגמרי כיצד דהא מתחלה איירי במטלטלין וע"כ צריך להגיה בשר שור שהוא גם כן פירות כמו מטלטלין כו' עכ"ל ודברי אינן מבוארין לי דהא למאי דמוקי ליה כל הנישום כו' דהיינו כל המטלטלין נראה ליה בלשון כיצד בהליף שור בפרה כו' ומש"ש ומשום דהוה נמי מטלטלין ולא הגיה בשר שור בפרה כו' אלא למאי דסלקא דעתין משיקרא דמטבע הליפין דלא איירי כיצד בשור הי דמיקרי מטלטלין אלא בבשר שור דלא הוה מטלטלין כמו מטבע ומה שהקשה מהרש"ל דאי שור הי לא מיקרי אלא מטלטלין וכפרש"י דמליעה אם כן אמאי לא פריך לרב נחמן דאמר נעל אין מידי אחריגא לא ואפילו מטלטלין לפרש"י בכשיעות מהך מתני' דהחליף פרה בחמור יש לומר ודאי הוי מלי למיפרך הכי אלא דניחא ליה למיפרך גם מריגא דכל הנעשה דמיס כו' אין לאמלי דס"ל מעיקרא ואין לפי המסקנא כפרש"י ותו לא מידי ודו"ק: **בא"ד** אבל מוה קשה דתניא בפרק הזהב פרתך בכך וכך והמורך בכך וכך כו' עכ"ל כלל דברייתא היא שם ובהך ברייתא מוכח דהליפין בכליו של קונה אלא דלוי מוקי לה כתנאי דפליגי התם בברייתא אבל אי הוה מתני' ודאי דהוה תקשי ללוי כמו שהקשו לעיל ללוי ממתני' דהכא דליכא לתרוצי התם כמו שתירצו לעיל וק"ל.

דף כט בפרש"י בד"ה תיפדה תפדה כו' כלומר קרי ביה תפדה עכ"ל מנוס בכל מלות תפדה דכתיבי בקרא גבי בכור לפי נקודות הקרי ולפי עניונו בקרא משמע שהוא צוי לפדות אחריים הוצרך לומר דקרי ביה נמי תיפדה לפדות את עצמך אבל לקמן גבי הא דמתייב איהו למגמר בכשיה דכתיב ולמדתם כו' לא הוצרך לפרש קרי ביה דלאו מולמדתם את בניכם יליף ליה דלפי נקודות הקרי ולפי עניונו משמע שהוא צוי ללמד את אחרים אלא מקרא אחרינא בפשיעות יליף לה דהיינו ולמדתם אותם ושמרתם לעשותם דהוא לפי נקודות הקרי ולפי עניונו ללמוד את עצמו הוא ומהרש"ל הכין דלקמן מיתורא דולמדתם קדרים ליה והקשה דהכא גבי פדה תפדה אמאי לא יליף ליה נמי מיתורא ולאו קושיא היא דאימא דידע תלמודא שום דרשה בפדה תפדה ולקמן נמי גבי ולמדתם לא מיתורא קדרים ליה מקרא אחרינא אלא דהוא קרא אחרינא פשטיה הכין הוא כמ"ש והר"ן כתב ולמדתם ולימדתם לאו מקרא ומסורת דרים אלא שהכל בכלל המקרא דכיון שהוא מחויב ללמד לאחרים יש ללמוד הלכה שכ"ל לא ידענו מי הכריחו לכך דהא לפי מה שפרש"י דמתרגלי אלפינן לאו ללמד לאחרים מולמדתם את בניכם וללמוד בעצמו יליף ליה מולמדתם אותם ושמרתם וגו' כמ"ש הר"ן ג"כ בפירושו דהשתא כל חד מהני קראי ממעטותיה הכי הוא ותו לא מידי ודו"ק: **גמ'** כל מצוה לפדות את עצמו מצוה לפדות אחרים כו' כל אחרים מצווים לפדות מצוה לפדות את עצמו כו' וק"ל דל"ל למימר כולי האי אלא דבפסיעות איכא למילף כל אחרים מצווים לפדותו הוא מצוה לפדות אחרי' וכל שאין אחרים מצווים לפדותו אין מצוה לפדות אחרים ויש לישב ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה בכתובה בשטר כו' דאין זה אונאה שהרי מצות בנו עליו יותר ממצותו עכ"ל אע"ג דכ"ע סבירא להו דמצוה דנופיה עדיף בדאיכא נמי שם משועבדים הכא קאמר ר"י דמצות בנו עליו יותר ממצותו דהיינו להקדיש מצות בנו מבני הרי משום דמצותו היה בכר הל על אביו מיהו אי לאו דפליגי במצוה בכתובה בתורה כו' ולכ"ע הוי בכתובה בשטר דמיא לא הוי פליגי רבנן עליה דזהאי ליכא אונאה כיון דמצות בנו עליו קודם מבני הרי איכא דאיכא נמי משועבדים למצות נופו והתם' הקשו ע"ז דאדרבה כיון דלכ"ע מצוה דנופו עדיף בדליכא אלא ה' סלעים מבני הרי הכי נמי הכא בדאיכא נמי ה' משועבדים מצוה דנופו קודם לנכות מבני הרי ועוד הקשו בסוף דבריהם לפרש"י דמ"מ לא ה"ל למימר שזה מצותו על אביו אלא מצות בנו עליו דהיינו לנכות מבני הרי קודם

למצותו ומה שנדחק מהרש"ל כזה בפרש"י לא ידענא מי הכריחו לכך שהרי התוס' נתקשו בפרש"י בכל זה ודו"ק: **תוס'** בד"ה ואזיל כהן אפותיקי לכהן כו' שעשאן אפותיקי לכהן כו' והיה לו אפותיקאות בשטר לכהן כו' עכ"ל נראה דלאו דשאר שטר אפותיקי ממש דאם כן ודאי אלא הוי גרע משאר מלוה הכתובה בשטר דנבי ממשועבדים אלא כיון דכתובה בתורה כמו שעשאה אפותיקי בשטר הוי קאמר גם בת"י לא הזכירו כלל שם דעשאן אפותיקי בשטר לכהן אלא שהיו משועבדים מילתא אבי יעקב דהשתא אינן יכולין לומר הנהנו לך מקום בנכסי יעקב כו' כמ"ש התוס' שלפנינו מיהו יש לעיין בדברי התוס' שלפנינו גם אם נפרש דלאו אפותיקי ממש קאמר מי הכריחו אותם לפרש כלל דהוה כמו אפותיקי אמאי לא הוה פני להו דהוה כמו שעבוד בשטר בעלמא ויש לישב שהאריכם לכך דאם נפרש דלא הוי אלא כשיעבוד בשטר בעלמא אבתי כיון דמלוה דנופו עדיף אע"ג דבכר הוא הוב שיעבוד על יצחק אבינו מ"מ נכסי בנו יעקב שהם בני הורין קודמין לנכות מהן את פדיון נפשו אי לאו דהוי כמו אפותיקי בשטר על נכסי יצחק אבינו והוי כמו שנגנבה בכר בכבדיון בנו יעקב ולא יוכלו לומר הנהנו כו' ותו לא מידי ודו"ק: **בד"ה** הא לן כו' נראה לרבינו תם איפכא כו' שאינו יכול כו' ושוד שהם עניים כו' עכ"ל ר"ל שאינו יכול להגיה אשתו כו' כהיא דניעון ושוד שהם עניים ואף במקומן בכבל קשה [להן] להרויה מזונותן של בני ביתו קודם שילמוד תורה והיינו הך דר"י דרחיים בשאלתו כו' דמשמע אף במקומן ילמדו תורה ואח"כ יאמר אשה וכהיינך בנבי א"י דליכא בהו הניא דניעון ליך מא"י לבבל וגם ליתא בהו ריחיים בשאלתו כו' דעשירים המה וק"ל: **בא"ד** ומיהו פעמים שגם בני א"י כו' אלא רובם היו לומדים במקומן כו' עכ"ל הוצרכו לזה לפי' ר"ת דפעמים שגם בני א"י כו' דהא שמואל הוה בבבל ושמהם היה מדבר הלכה ומשה אדם אשה כו' ומיהו בע"כ רובם היו לומדין במקומן דאל"כ הוה הרהור דרוכן ולא הוה קאמר הלכה ומשה אדם כו' כמ"ש לעיל דאכתי איכא הרהור בכה"ג וק"ל:

ח"א דף כט ע"ב לפסר דאתרתם ניסא כו' ק"ק דהיאך דהה אבי אותו למקום סכנה על הספק דשמא יתרתם ניסא וגם אם יתרתם ניסא יהיו מגנין לו מזכיותיו כדאמר בעלמא וי"ל דודאי סגי אבי על חסידותו ומתוך תפלתו לא יהיה נשוק ויהרוג את המזיק ואין זה מקרי גם אלא שאמר דשמא קודם תפלה יתרתם ניסא ויכנו לו מזכיותיו ומכוח ספק זה אין למשוא פודאי שיהרוג אותו ולזה יתייסב דא"ל למחר אי לא אתרתם ניסא כו' בהיים מתבשם עניהם אלא תלה הדבר בתפלתו אלא בניסא והבאתם לותי לידי מדה זו שמכין לו מזכיותיו ודו"ק. **כתנא** דו' רישותא כל כריסה דכרע נתר כו' ע"פ מ"ש פ"ק דב"ק שדרו של אדם לאחר ע' שנה נעשה נתן והוא אלא כבש במודים ובתנו התוס' שם משום דבכריעה אמרינן כי קקיק אקיק כי חוא ולזה אמר כבש כיון דכרע זה התפיל כדיש נתר ונפל אותו בת של בנתא וז' הרישון דתנינא הם הו' כוחות פעומאה מהבנא הנתם הקדמוני לעולם: **דזו** אלא אות אפי' עד דמסכת כו' אלמרינן אסור להסתכל בפני רשע והיה מתבונן אלא אשה כרשע כדאמר כל ימי בהרהור עבירה וק"ל: **הקב"ה** מלפה לאדם כו' כיון שהגיע לכ' שנין ולא נשא אומר תיפת פעמותיו כו' אמר בהקב"ה מלפה כו' כדאמרינן ביבמות כל שלשו מקיים פ"ו כאילו ממעט הדמות ואמר תיפת פעמותיו לפי שנ' שהפין כאדם שבראתי בלבד אינו כ"כ כמו שים בהומם עכ"ל ולא הבנתי ההמייה כיון דמסיק בהומם נמי לא בקיאינן אימא דנ' הו ד' פסוקים דילן בהומם הוא הדא דידהו וק"ל: **שם** ושנתם שיהיו דברי תורה מהודדים כו' רש"י כתב הך דרשה בפירוש ההומם וכתבו הרא"ש בשם הספרי גם כתב הרא"ש בדרשו כן מדלא כתיב ולמדתם ומתוך שמעתין נראה שדרשו כן מדלא כתיב ושנתם אלא ושנתם דמשמע לשון חידוד ושנון וק"ל: **ע"ב** תוס'

חכמת שלמה

דפליגי במלוה הכתובה בה בתורה כו' דלמא כ"ע סבירא דהו כבתובה בשטר דמי דת"ק סבר דנצות גופו עדיפא בכל ענין והיה אונאה ורבי יהודה סבר דמצות בנו השיבא ולא הוה אונאה והשתא פליגי שפיר כרמשמע בלישניהו מכה שנאמר בטעמיהו דפליגי במלוה הכתובה בתורה כו' דלא רמיא פלוגתייהו בבדיני וצריך לישב דדבי ירמיה סבר מאחר דקיי"ל דלא פליגי בחמש סלעים גרידא והכל מודים דנופא עדיפא וכל הכל מודים קבלה היא כמו לא שנו א"כ בע"כ פליגי במלוה הכתובה בתורה כו' דאל"כ איך לא מיפתאא תנא דברייתא לסתום פלוגתייהו דלמא נפרש פלוגתייהו כפשוטו בה' סלעים גרידא אלא ודאי דקים ליה דהני טעמי ליה ביה פלוגתא פי' דב"ע סבירי מצות דנופא עדיפא היכא דליכא אלא ה' סלעים וב"ע סברי דמצות בנו קודמת היכא דאיכא ה' סלעים בבני הרי וה' סלעים משועבדים משום דוה מצותו על אביו וא"כ כמאי פליגי אם לא דסברי רבנן דמלוה הכתובה בתורה לאו כבתובה בשטר ולויה בה' סלעים לחוד דנופא עדיפא: **שם** למילף נשיות דכתיב ולמדתם כו': **שם** זריז ומכולת נ"ב ס"א כמורא: **שם** אפשר דמתרחש ניסא נ"ב אין הענין כאן שהיה אבוי מסופק דא"כ היה רוצה להציל עצמו על הספק בנפש חבירו אלא הכי פירושו בודאי היה יודע אבוי שלא יארע לו מאומה כי צדיק גמור היה רק שהיה מסופק שמא יגצל בנס נסתר כגון שלא יפגע בו ועל זה אמר אפשר דמתרחש ליה נס בנגלה כאשר ארע לכל הצדיקים הקדמונים וכן היה והוא כחמת ענוותיהו אבר אי לאו דאיתרחש לי ניסא כו' כלומר אף לנס נסתר לא היה לבם לכמוך עלי ודו"ק: **תוס'** בד"ה ואזיל כהן כו' על אבוי ומצות בנו כו' כצ"ל וג"ב תוס' שאנ"ץ:

דף ל ע"א גמ' אמר ליה רבא לרב נתן בר אמי אדידך על צוארי כו' כצ"ל וג"ב ס"א ידך וכן בדש"י וג"ב בספרים דגרסינן אדידך צריך לגרוס בפנים השישאתו אשה או הוה זהיר ללמדו תוכחות כל"א דרש"י אבל היכא דגרסינן ידך ח"א בעון ידך תקיפת עליו תהים עליו ולא תפיים סעליו תה"ק

דפליגי בכתובה בתורה כו' דאם כן אמאי לא פליגי בשטר דמי דת"ק סבר דנצות גופו עדיפא בכל ענין והיה אונאה ורבי יהודה סבר דמצות בנו השיבא ולא הוה אונאה והשתא פליגי שפיר כרמשמע בלישניהו מכה שנאמר בטעמיהו דפליגי במלוה הכתובה בתורה כו' דלא רמיא פלוגתייהו בבדיני וצריך לישב דדבי ירמיה סבר מאחר דקיי"ל דלא פליגי בחמש סלעים גרידא והכל מודים דנופא עדיפא וכל הכל מודים קבלה היא כמו לא שנו א"כ בע"כ פליגי במלוה הכתובה בתורה כו' דאל"כ איך לא מיפתאא תנא דברייתא לסתום פלוגתייהו דלמא נפרש פלוגתייהו כפשוטו בה' סלעים גרידא אלא ודאי דקים ליה דהני טעמי ליה ביה פלוגתא פי' דב"ע סבירי מצות דנופא עדיפא היכא דליכא אלא ה' סלעים וב"ע סברי דמצות בנו קודמת היכא דאיכא ה' סלעים בבני הרי וה' סלעים משועבדים משום דוה מצותו על אביו וא"כ כמאי פליגי אם לא דסברי רבנן דמלוה הכתובה בתורה לאו כבתובה בשטר ולויה בה' סלעים לחוד דנופא עדיפא: **שם** למילף נשיות דכתיב ולמדתם כו': **שם** זריז ומכולת נ"ב ס"א כמורא: **שם** אפשר דמתרחש ניסא נ"ב אין הענין כאן שהיה אבוי מסופק דא"כ היה רוצה להציל עצמו על הספק בנפש חבירו אלא הכי פירושו בודאי היה יודע אבוי שלא יארע לו מאומה כי צדיק גמור היה רק שהיה מסופק שמא יגצל בנס נסתר כגון שלא יפגע בו ועל זה אמר אפשר דמתרחש ליה נס בנגלה כאשר ארע לכל הצדיקים הקדמונים וכן היה והוא כחמת ענוותיהו אבר אי לאו דאיתרחש לי ניסא כו' כלומר אף לנס נסתר לא היה לבם לכמוך עלי ודו"ק: **תוס'** בד"ה ואזיל כהן כו' על אבוי ומצות בנו כו' כצ"ל וג"ב תוס' שאנ"ץ:

דף ל ע"א גמ' אמר ליה רבא לרב נתן בר אמי אדידך על צוארי כו' כצ"ל וג"ב ס"א ידך וכן בדש"י וג"ב בספרים דגרסינן אדידך צריך לגרוס בפנים השישאתו אשה או הוה זהיר ללמדו תוכחות כל"א דרש"י אבל היכא דגרסינן ידך ח"א בעון ידך תקיפת עליו תהים עליו ולא תפיים סעליו תה"ק

כד"ה שיש רשות אחרים עליה וא"ע"נ דמעשה ידיה כו' עכ"ל מעשה ידיה נא שייך הכא נכי מורת אלא נכי כיכוד כדלקמן ועיין בזה ברא"ש וק"ל:

ח"א דף ל ע"א חיוב לנער ע"פ דרכו ר"י ו"ר"ן ח"א מביתסר כו' פרש"י שכל ימיו יהא מתנהג בו כו' ואיתיבו ונעבוהו זמנו מביתסר עד כ"ב ים מי מרגלות לקבל תוכחה מתחלת ט"ז ויש שמנו מאותר כבל הבנים מע"ח כד כ"ב לפי שכלו ונעבוהו וכן נמ"ב מי"ח כו' הייגו יש מתחלת י"ח ויש שמנו מאותר בבנים שמי"ח עד כ"ד וכה"ג אמרי' נני בפי ליה כי תורת כהן ו' וכהן ב' הא לבכרות הא לתורה ודו"ק: **והודעתם** לבניך וגו' כאילו למדו לבנו ולבן בנו עד סוף כו' דכיון שב"ח מלמד את בנו הרי ע"י אבי הבית עד סוף כל הדורות הם יודעים בתורה כי ממנו בא הלימוד לבולם וכאילו הוא הי' מלמד שמעמו בולם: **שנאמר** והודעתם לבניך ולבני בניך וסמיך ליה יום אשר עמדת וגו'. רש"י בתומש פירש לפי שבונו יום אשר עמדת מוסב על מקרא שלמעלה ממנו אשר ראו עיניך והדרם הבכא ומאן זה אלא דקאי דאסמיך ליה והודעתם לבניך גו' שאת הבודעה לבני בנים ה"ל כאילו הוא יום אשר עמדת וגו' ובאתורה דשם דור המדבר ידבר המקרא שהיו בהן הרבה שקבלום מהר סיני ומאי כאילו קבלה בו' דמ"מ כיון דבערבות מואב בסוף מ' שנה נאמר בו ובלובם אמר בן שהיו בהן הרבה בלא עמדו על הר סיני ועי"ל דלא קאי כאילו קבלה מהר סיני על הא אלא על בן הבן שאה היה בהר סיני ודו"ק: **עד** דמקרי ליה ומוסיפים בו. דמה שקבלו עמו אתמול לא קרי ליה הודעה כיון שבבר ידעו ומ"מ קרא ליה מה דאתמול שיבא חדוד בפיו בדדרשינן מובנתה מלבון שינון וחידוד דלקמן והא מייתי דאמר רב ספרא בו' דדרים ובנתה בענין אחר מלבון שיחה והיינו מבוס דכתיב ובנתה בב' מוקן שיבנה לומדו ב' פעמים דה"ל עם תחלת למודו ג' פעמים וקאמר אל הקרי ובנתה אלא ובלבתה שבנו"ן מתחלף בבי' אותיות דעלנ"ת וקאמר דיבלם לימודו בעקרבה ומבנה ותלמוד ויש לדקדק דמבמע דחייב אדם גם ללמוד עם בנו מקרא מבנה ותלמוד דהא ובנתה לבניך כתיב ועל מקיבן בפשיטות לבמולן מבריתא דקתני למדו מקרא אין מלמדו מבנה ויש לייבב דהך בריתא דלע"ל לא איירי אלא בבן בנו דבמסיק דוכוון בן דן ולא בזבולן כו' אבל בבנו חייב ללמדו מקרא מבנה ותלמוד כדמוכח הבא אבל ברא"ש ל"ל כ"ב אלא דבבנו נמי אינו חייב ללמדו רק מקרא ודו"ק: **רפיבה** נקראו אבנים בופרים שהיו בופרים בל אותיות כו' וכה"ג דרבו פ' אלף וכפ' אין דורבן אין בופר בל אותיות בתורה דלפי פשוטו בופר ממש במו עזרא הבופר בפן הבופר אין זה בבעלות התורה כ"ב בב"ם בופרי המלך ועוד בי הוא מוכרב ממקומו דבתיב בופרים בבעבתים בו' דבדרב בבעבות התורה בב"ם בבוטה וכפ' אלף וכן בופר דבתיב בבי אלה שוקל דנדרב אלה שוקל הבי"ו וק"ל: **עירון** אומרים וי"ל דגתון אלין ב' אותיות בו' בדרב דרב אלין בו' והתנלת בו'. בבוטה בלפי מה בתמרו בי התורה יש לה מ"ש פנים בוראבה ומ"ש פנים טומאה וזה ע"פ תיבור אותיות לתיבות והתיבות לפסוקים אבל האותיות אינן מוריס רק על בחותיו של הקב"ה שהוא הנסתר גמור בל התורה ולפי שבסטלת בדמלאת וכה הטומאה הוא נחש הקדמוני וע"פ בל גתו"ן זו נחש וע"כ הפסיק באותיות התורה בוי"ו דגתון לרמוז בפי אותיות התורה שבן בולן בחותיו של הקב"ה אין בלון מקום בלל לבח הטומאה דוי"ו דגתון מפסיקו: ואמר **בי** דרב הוא אלין בל תיבות דרב דרב דר"ל שבדרב והחבורן בל התיבה שיש לה בחבות ולא בל הטהרה ואי' בלד הטומאה שבם ב' תלבי אתורה ולפי פשוטו הוא בן בחמ"ם דרב דרב ב' דרבות היו מפני מה נאבל זה וזה בסדר בסיים דרבה א' בלד הטהרה ודרבה בנית בלד הטומאה: ואמר **דרתנלח** הוא אלין בל פסוקים דודאי הפסוק לפי תיבורו בתיבות אין לו רק מבמשות אחת לפי פשוטו מ"מ הענין מוצע בטהרה ובטומאה בי אלה קבא והתנלת ואת בתחר לא יבלה והבסנר גו' דמעשה זה אינו מעשה למלוכה מוחלט אלא למוסבר שהוא בפר מבור וספר עמא וע"פ בוונה זו בעצמה אמר עי"ן דיבר הוא אלין בל אותיות בל הבלבי הבלים לפי שהוא מתיבסד בתפלות לבעל בחו בא עבו שהוא בח הטומאה בל נחש הבדמוני וא"ב בא בתחוקה והבהפסר בתאותיות חזיר מיבר בהוא בח בל עבו בדאותיה במדרשה: ואמר **והוא** רחוס בו' הוא אלין בל פסוקים לומר בי המבון בתיבור האותיות לתיבות ולפסוקים שהוא מבקבים ומתפלגים ברחם הבקב"ה עלינו ולא יתיה ע"י הלף והחמר שבם אבותות של מלבים מבתיתים בדאמרי' בגדרים ודו"ק: **לתלתא** פסוקי ויאמר ה' אל משה הבה אנכי בא אלון בעב גו' ר"ל משוס דבעבור יאמע הטם לפי פשוטו אינו עשם אלבבי בא אלון בעב גו' וע"ב אמרו בעבבה שהוא פסוק אחר ור"ל בעבור שיאמע הטם אדבבי עמדיאמינו גם בך לעולם בענין בגאמר בים סוף ויאמינו בה' ובמשה וגו' ואח"ב ויגד משה את דברי גו' לא מבמע לבו לפי עניבו פסוק אחד אלא מלינו בבל הענין דבדי בם"ע לאמה ובוב דברי משה לישראל בפסוק אחד ודו"ק: **ע"ב שנאמר** אמור לחמה אתותי גו'. פרש"י שתהא בקי בו' א"ל מסיפא דקרא ומודע גו' עכ"ל וכפי' הלשון מפורש בהדיא בגמרא בפ"ק דסנהדרין וע"ם בתיבוסינו: **קשרם** על אבשעותיך גו'. במה בקרבי מקיים דהאי קרא בבה"ג בתיבו שם בשרם על גרגרותיך גו' קרם על לבך גו' הבל מהאי קרא דמייתי מבמע ליה דתהא רגיל ובגור בידך ב"ב שהולך לבנין בבם בלי ביבור גם בדמיות יד ואלבע דהיינו קשרם על אבשעותיך וק"ל: ואמר **בהיצים** בידגבור בן בני הגבורים גו' דעיבר התידוד וסיבונו בימי נעורת דלענין שינון מדמה בני הגבורים לחץ ומייתי דמלינו שינון בני חץ תלי בגבור שנוים חלין בגוים ואומר אשרי הגבר בו' אבשע בלי אבשע בעורים מדבר אלא עם בבם אשרי בבם שהוא גבור שלבם כי אלא את אשפתו שהוא (בם) בענין תוב בחיצים מאותן תלמידים שהן שנוים בחיצים הללו ועי"ל אשפה ממש בי בים ב"ב המונעים את הנערים מלגמוד בביתם שהוא ממלאים ביתם בשפה וע"ב אמר אשרי הגבר אשר מלא על יהודם את ביתו בשפה אינו מוצע ביתו מהם וק"ל: **לא** יבושו בי יהבבו לו אויבים גו'. מבי יהבבו גו' מבמע בגו דלא בבלתמה אויב ממש אמר אלא בבלתמה אויבי בתחלה בבלתמה אויבים בבלתמה אויבים בבלתמה אשר אויב בבלתמה אויבים בבלתמה אשר אויב בבלתמה אויבים בבלתמה אשר אויב

שבלית נמוסיף כדמייתי בסמוך מה שפה עובד כוכבים אחד כו' וכאתה אמו כו' ולכך הודו או"ה ע"י מלוה זו גם לרחשנות וז"ם דמ"י סיף דבדר שהם לכל פולס מספע ולדק הסיעו כבוד אב ואם הודו לרחם דבדר שהם אנכי ולא יהיה לך וקדא מצות כבוד אב ואם סוף דבדר כלפי מה שאמרו שבלותה שתים היו בכל א' ה' דברות וה"ל כבוד אב ואם סוף ה' דברות מצות הרחשונה ומייתי כתר הכי תרתי עובדי דכן הוא דהעובדי כוכבים מקיימין כבוד אב ואם: **אלא** אין לי מבקש מכם אלא אותו ממון כו' מבואר בהידושינו פ' אין מעמידין ע"ם: **ע"ב ה'** כני סמכי ה"ל לאבימי בחיים כו' דקדק לומר דהוו בני סמכי ובולאי הוו ידעי לכבד אביהם ולבון בתקומו לפתות לאבי אביהם אבל הוא לא הנית אותם כדי שיקיים הוא בעצמו מצות כבוד אב ואי"ל בני סמכי שהיו סמוכים על שלחן אביהם אבימי והיה בידו לעזות עליהם שיעבו מלאכתו בתקומו לפתות לאבי אביהם ולא הנית אותם וק"ל: **אסתעיא** מצות ודאם אבימי מזמור נלפסף כו' לפי' התוס' ניחא משום דקיים אבימי מצות כבוד אב זכה לבר דבכה שדרש אמר אבף מחמר מבוס כבוד בית אבותיו הבנוסים שישו עם הבעבים בב"י: **מאבון** לא תקבל כיון דבר תורה הוא כו'. ואפילו אמ"ד לקמן דכין האב וכין הבר שמחל עליכבודו הוא מחול הייטו הבבוד שבאלו בתלמיד לעשות לרבו אבל אם הבר עובה **כבוד** לתלמידו כי הבא אינו מחול דמ"מ תלמה דפתיה וק"ל: **עדיין** לא הגעת לאבי כבוד כלום זבקה כו' כדאמרי' בעלמא ביותר לריך הבתוב להזהיר הבא דאבא תסבון כיס ודו"ק: **אבר** איקום מקמי סביה כו'. ע"ד שאמרו לעיל בזמן שאדם מבבד כו' מעבה אבי עיהם בחיוו דבתי ביניהם ומ"ם דה' מבם י"ה שבאתה דומות לבביה ודו"ק: **עברתו** מת אבי כו'. וכן אבי וכספר רוחסין אבי ר"ת אבר בן יוחם הוום וק"ל: **נתרצית** לגאת המקום כו' פרש"י סבור היה שדעתו לחזור למקומו כו' עכ"ל והוא דחוק דמשמע דהדר אתא לשאול לקבלת אמו קאמר גם לדחק לפרש יחזיבך לשוב עד מקומך ובולי פירוכו נראה לקבלת אמו ולחזור לא"י קאמר ואם"ה קא"ל ר' יוחנן אינו יודע דאפבר דגם מבוס בבבוד אם אבור לגאת מא"ל אם"ל ומבוס דמצות בבבוד אם היה הביב עליה דרב אבי הדר אתי לפני ר"י להתיר לו בפיקו וא"ל ר"י נתרצית לגאת מבוס בבבוד אם המקום יחזיבך לבאן לא"י וק"ל: **אמר** אי ידעי לא יפקו כו' בבבודי כו' עכ"ל לבאורה מהבינה דלקמן מניח אבי בבבוד אבא ובוסה את המצוה כו' יש להוכיח כן בפסוקות דמצות האזרת אבידה קודמת לבבוד אב ויש לומר דהך דלקמן איבא לאוקמי דוקא במצוה אחרת בגון לקבור את המת כו' בפרש"י אבל במצות האזרת אבידה להבירו לא אייבי ביה דודאי נדחית מפני בבוד אב ואם כיון דבבוד אב ואם קודם לאבידתו מב"ם דהוי קודם לאבידת חבירו דהא אבידתו קודמת לאבידת חבירו ולהבי אינטריבו להך דפרק אלו מציאות דבהדיא קאמר בם יבול א"ל אביו אל תחזיר כו' דאבידת חבירו קודם לבבוד אב ואם והתם ליף לה מקרא ע"ם וק"ל: **בד"ה** אורו ליה כו' אין לאב ממון והבן יש לו דלריך הבן לפרנסו משלו דלא אבל אחר כו' ועוד דאיה מירושלמי כו' עכ"ל דבריהם סותרים אהדדי דממה שבתבו מתחלה דלריך לפרנסו משלו הייטו דוקא אם יש לו לבן ואין לו לאב ובתורת לדקה ובמפורש בהדיא בראש"ם וכר"ן ולבסוף כתבו דאייתה מירושלמי דאם אין לו לאב וגם אם אין לו לבן לריך לחזור על הפתחים משום מצות כיבוד ומיבה דמב"ם אם יש לו לבן ואין לו לאב דלריך לפרנסו משום מצות כיבוד והר"ם ברים מבסת פאה הרגים בזה ואירע למאי דמסיק הבא נ"מ לבטול מלאבה ה"ב ה"ק אם יבטל ממלאבתו בשביל בבוד אביו אבא לריך לחזור על הפתחים בשביל עלמו ואין לומר דמ"ד מבל אב מודה דאי לית ליה לאב דהייב הבן מבל עלמו דא"כ כי פריך כו' אף בבד אבין בחסרון כיס לוקמא בדלית ליה לאב אלא ודאי כו' עכ"ל ובהאי גוונא כתב הרא"ם והר"ן בשמו אבל דברי התוס' שלפנינו סתומים בכל זה במקום שהיה להם לפרש גם בת"י כתבו אבא דקאמר ואי אמרת מבל אב כו' לא מסתבר ליה לאוקמא דוקא באין לו לאב עכ"ל וצ"ע וזו"ק: **ע"ב** בד"ה מ"ם דפלגינהו כו' דא"כ הייטו אינו אינו אבל עכ"ל דע"כ אינו בן יהודה ביניק ואבים כר"י הגלילי ס"ל כמ"ם הרא"ם והר"ן בהוכחות ע"ם וק"ל: **בא"ד** אדרבה לא לבתוב אלא זקן דהא נמי אמר זקן בלא שיבה כו' זקן ממש מבמע כו' עכ"ל יש לדקדק בדברי אם אמרי לא תקבי להו לרבנן נמי דלא בבתוב רק זקן לחודיה דליבא למימר דאי לאו שיבה סד"א דזקן הייטו ינוק ואבים לחוד דא"כ תקבי להו לרבנן כמו שהבקשו לר"י הגלילי לאמר ל"ל דבעמייהו דרבנן דאי בר"י הגלילי בבתוב מבני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני כו' הל"ל דלא בבתוב רק זקן לחוד דמבמע שפיר ינוק ואבים ואם בלאמר בזה בתרוץ הרא"ם לרבנן דאי לא הוה בתיב שיבה רק זקן ה"א זקני הבוק השתא דבתיב זקן בתר שיבה מבדבינן לרבנן זקן ואבים א"כ לר"י הגלילי נמי איבא דאי לאו שיבה ה"א

זקני הבוק הבפא דבתיב בתר שיבה ינוק ואבים מבמע כמ"ם הרא"ם ע"ם ויש לייבב בדוחק ודו"ק: **בא"ד** דודאי ינוק ואבים לריך שיבה מופלג כו' אבל אם היו בוים בהבמה כו' לריך שיעמוד הינוק מפני הזקן כו' עכ"לים לדקדק בזה דמי הבריח אותם לומר דינוק ואבים לריך שיבה מופלג דא"כ זקן דקרא ינוק ואבים שאינו גם כן מופלג מ"מ אילטריך למבתב תרוייהו להמעיטו דינוק ואבים לריך לעמוד מפני הזקן ואבים ויש לייבב דבקרא לא מבמע להמעיטו להקדים אלא ממילא מבמע כיון דבעי בינוק ואבים מופלג ובזקן לא בעי מופלג ע"כ בתרוייהו מופלגין לריך שיעמוד הינוק מפני הזקן ודו"ק:

ח"א דף לב ע"א בבד ה' מבוגר מה לבון בתפרון בים כו'. לע"ג דאמרינן בעלמא דהון לבדין ד"ת מדברי בבלם הבא אינו רק גילוי מילתא דלבון בבוד יפול בתפרון בים וק"ל: **ע"ב** [**הדר** אמר רבא אין תורה דיליה דבתיב ובתורתו יהגה כו'. עי' פרש"י הבא ובבר בתבו בזה בתיבוטינו פ"ק דע"ז ע"ם]: **הוה** מבקי בי המלא כו' ולא בס מבמיה ותקבד כו'. במה שהיה מבקה אותן בבוד בבי הודיען במתל על בבודו ואם"כ לפי סבבת המקבה אבבד מבוס דאין בבודו מחול ולבבי המתבן אבבד דמ"מ הידוד בבוד לייעבד דאל"כ מאי פריך דהא אי נמי דבבודו מחול אבבד מייבל בין דהם לא ידע שמחל על בבודו ה"ל בנתבון לאמל חזיר ועלה בידו עלה בא"ם בתוס' לעיל ובל"ל לקמן בעובדא דתנאי אך יש לדקדק לפי סבבת המקבה דהבב שמחל על בבודו אין בבודו מחול דיבר מ"ז בבוד בבודו מחול כו'. יש לדקדק דמהאי דיבא דבבי לבוק ניחא נמי דיבוי מתילה המלך מחילה מק"ו מבבוד המקום וי"ל דהקב"ה עלמא דיליה היא ומלבותא דיליה ומלי מחיל ליקביה בדאמרי' לעיל בבבוא ובב אבל מלך ב"ו מלבותא דאבעא לא הוה אלא בבין מלבותא דשמיא ומשמיא מוקמי ליה ולאו דיליה הוא בדבתיב בי לה' המלוכה והין המלך ב"ו יבול לחתול בבוד מלבות בשים ובה"ג מלאתי שוב במדבבי פבק המקבן בבם מהר"ם ע"ם. וא"ת ליבני הבא באבבהם דשאני הבא דמלות בבוד אובחים שאני בדאמרי' בעלמא מה בשבה אבבהם בעלמא והוא עומד עליהם עבה הקב"ה כו' דה"ג מבני בם ה"ג בבי אבבהם דשמד ובבא דמלוה שאני ושיין לייבב זה בתוס' פ"ב דתבותות ובם ה"ג ודו"ק: **אין** זקן אלא חבם מבאמר אבפה לי שבעים אים וגו'. עי' פרש"י ועי"ל בין שבתבלתו בולם ע"ב חבמים היו דאין הבבולה שובה אלא על הבם בבור ועביל ומ"ד זה שקנה חבמה בעאמר ה' בבי וגו' ה' בריוס בין במו שבינו באבות אבל בין שבתם מהו הבקין נימא שבוא אבלה בל בקביעים שבוא חבמת התורה בבמובים בהאי בבא ה' בבי לאבית דבבו בבו ודו"ק:

דף לג בד"ה אין בעלי אומניות רשאין כו' דמיירי בעוסקין במלאבת אחרים כו' עכ"ל והך בבל בעלי אומניות עומדין מפניהם כו' לא מסתברא ליה לאוקמי במלאבת עלמן דוקא וק"ל: **גמ'** ואמר ליה שמא בהן יוסב ומהרהר טו' מת"י לא היה ל"ל בהן ה"ה בעאר דברי תורה אלא הא דבאמר הבי סוד ה' ליראיו בדאיתא בב"ר דאמר רבי חייא יבא עלי אם לא הייתי מסתבל בספר תהלים עכ"ל וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה אין תלמיד חבם רשאי לעמוד כו' שאם קמו מפניו שחרית וערבית כו' עכ"ל ולבון ת"י ותימה וכי כל הני דלעיל אינו כשלא קמו ערבית ושחרית כו' וא"ל אינו רשאי אינו חייב כדפ"ל עכ"ל:

ח"א דף לג ע"א בבה הביבה מלוה בשעתה שהרי כו'. ומה טעם במלוה זו בשעתה ולא אמרו לעמוד מפני העוסק במלוה אחרת כתב הרמב"ם בפי' המשניות לפי שהפתות והסגנים ומנהיגי יולאין לקראתן וכשבנבסים שוב היה קהל וכבוד לעמוד ולאמלי דדחי וקאמר דשאני התם דא"כ אתה מבטיל לעת"ד הייטו נמי דוקא במלוה זו שבאים לשם בבבוד גדול בפשוטים שם אלא יאמרו בבוים אנו בעינים כו' בפרש"י וק"ל: **וכמה** הרפתקי דעדו עליהם כו'. עיין פרש"י ובעבוך הרבוס הרפתקי זמנים וק"ל: **ע"ב** מוכה זו ליני יודע מבו בבבוא אומר ובילת מלבלוך הבי מוכה זו קומה כו'. והא דלא קאמר מוכה זו מוכלת בעים נופים בדבתיב את ה' תלביך תיבא וגו' די"ל דא"כ הל"ל אשר הייטו ינא מלפני ה' אלהים כי הם ולבך מבבה נמי מבבא דמוכלת בבית כו' דבתיב בה"ג אלא בתיב ביה ה' יש לדקדק אמאי לא פריך מבבא דאוכלה דבתיב ביה נמי וילבת מלבלוך מבמי בבא דבבית יש לייבב דהייטו משבלות שמלבה הבינו במשבל ובבא משבלות מבוס דמפורש ביה עפי ולא ינא בבא אלהים בפ"ם התוס' וק"ל: **אבעיא** לה דבוב בבבלך דמי כו'. והני עובדי לעיל אבבי מבי הוס חזי לאודויס דתמבא דבב יוסף כו' ואבבי הוס בבינ תמבא כו' לבתב דמבבעיא בן ופבבא ליה בבי הוי הא"ל: **[קיין** מפני לימדיה עומדין מפניה לב"ם כו'. מה שיש לדקדק בזה מפורש בתידושינו פבק אלו מן הלוקין ע"ם]: **נשיאא** עיבר עומד כו' ואינו יושב כו' שנאמר והבינו אחבי מבה עד וגו'. אבינה דבבא בסמוך דבתיב ובקמו כל הבם ונלבנו וגו' וק"ל:

דף לד בפרש"י בד"ה ונבים מזוזה לת"ת דבאיתבקש בפרשה שביה כו' עכ"ל דליבא למימר מדשני בפרשה ראשונה להפסיק ביניהם בתפילין אשמועינן דלא להבים לת"ת דהא בפרשה ראשונה א"נ נבים מזוזה לתפילין

חכמת שלמה

אביה דרבי טרפון ירדה לטייל לתוך חצירה בשבת ונפסק קורדייקסין שלה והלך רבי טרפון ושם ידיו תחת רגליה כו' דורסת על ידיו והיתה מהלכת עליהן עד שהגיעה למטתה ועוד בירושלמי כו' בצ"ל:

דף לב ע"א תוס' בד"ה ר"ו כו' אל תחזיר יכול ישמע לו כו' בצ"ל: **בד"ה** אורו ליה כו' ועוד דאמרינן בירושלמי נ"ב ס"א ראיה מירושלמי: **בד"ה** דמחיל ליה כו' שהודיעו קודם לבן. נ"ב ורבה בר רב הו"א לא בא אלא לידע אם בנו קפדן הוא ודו"ק: **ע"ב** גמ' והא רבא משקי בי הלולי כו'. נ"ב ונראה לי דהכי מקשה אמאי איקפיד רבא עליהו דהא קחזו דרבא נחל על יקריה דהא עמד ומשקה עליהם אלא משום דס"ל דהרב שמחל על כבודו אינו מחול ומ"ה היה להם לקום וש"ת דרבא לא איקפיד אמה דלא קמו מקמיה אלא שהיה גנאי לרב פפא ולרב הונא שהם קמו והם לא קמו כאילו הראשונים שפלים לערך מעלותם ומחוייבים לקום וכן משמע לישנא הני רבנן והני לאו רבנן כו' משום הכי מייתי ותו הא דרב פפא ודו"ק: **שם** ולרב פנחס בריה דרב חסדא כו' בצ"ל. וג"ב ס"א בני דרב חסדא: **שם** אנו יושבין

ורבן גמליאל בר' עומד כו' נמחק בר' וג"ב ס"א אינו: **שם** אברהם גדול ממנו ושמש נמחק וג"ב בס"א אינו: **שם** ת"ל זקן ואין זקן כו' בצ"ל:

דף לג ע"א גמ' ומבית הבסא. נ"ב ס"א ואי אמרת בתי גוואי מי מצי מהרהר אלא לאו בבתי בראי: **תוס'** בד"ה אין בעלי כו' ליתן בשור זה כו'. נ"ב קאי אמי שאמר שור זה עולה ואח"כ החרימו שהל החרם עליו וצריך ליתן דמי פדיונו לכהנים וקאמר שאין שמין אותו בכל שוין אלא אומדין כמה היה אדם נותן בעד שור זה כדי להקריבו עולת נדבה אע"פ שאינו חייב קרבן שהרי זה נמי לא אמר עלי עולה אלא זו עולה וק"ל: **ע"ב** גמ' ניטרח חיובא היא נמחק. נ"ב ס"א אינו: **שם** ולא תיחוש ליקרי דידי. נ"ב פי' שגם אני הייתי עומד מפניו אילו ראיתיו הא לאו הכי לא הוה ליה למיקם מקמיה דאין חולקין כבוד לתלמיד במקום הרב אלא היכא דפליג ליה רביה ידע כדאיתא בפ' יש נוחלין ר"ן: **שם** ר"א ורבי יעקב כו' בצ"ל:

דף לד ע"א תוס' בד"ה תפילין וציצית כו' מדמתחלי במערבא כו'. נ"ב פי' בא"י התחילו לומר פסוק ראשון של ויאמר ולא היו נוטרין

דסמיך ליה גילף מזוזה לפטור כמו תפילין ולא נקט ת"ת דסמיך ליה בפרשה שניה אלא משום דתפילין נופייהו מת"ת קאתי וק"ל: שם בד"ה האזרח להוציא את הנשים ברייתא היא כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא קאמר דכל מ"ע שהזמן גרמא נמרינן מסוכה דפטר בה נשים מדכתיב האזרח דהא סוכה קתני לה הכא ברישא דברייתא מקמי דנקט תפילין ולא הוה ב' כתובים לגבי תפילין דהא אצטריך סוכה לפטור דלא גילף ע"ו ע"ו ממנה ושם לייסב דחדא מתרתי לו מתלתא נקט דה"ה דהמ"ל דנמרינן לה מרחיה כדלקמן וכה"ג כתבו התוס' לקמן דנקט כל מצות עשה שלא הזמן גרמא גמרינן ממורא יהוה מצי למינקט מזוזה דנקט לה בברייתא ומורא לא נקט בברייתא כלל ועי"ל הכא דנקט תלמודא עפי תפילין מ"טוס לאמאי דמסיק דלמידין מב' כתובים אלא דנמרינן מתפילין דכל התורה הוקשה ליה מדכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך ודו"ק: תוס' בד"ה תפילין כו' למ"ד ציצית חובת טלית היא כיון דכלי קופסא כו' עכ"ל משמע להו דמ"ד נמי ציצית חובת טלית היא מצי סבר נמי בר"ש דלילה לאו זמן ציצית הוא והייגו במ"ש לקמן דכלי יוסף חייבין אפי' בקופסא וק"ל: בד"ה גברא בעי מה' כו' אין סברא לומר דנהייבו נשים בת"ת משום סברא דגברי כו' כיון דאשכחן מיעוטא כו' עכ"ל ובהכי ניחא דלעיל גבי מורא בעי קרא דתיראו לרבות נשים ולא ניחא דתיפוק ליה משום דכתיב גבי כבוד יתריכון יחיד וכי גברא בעי מיי כו' דהתם נמי כתיב מיעוטא דהיש דמפקי ליה נמי מהך סברא דגברי כו' ולכך בעי קרא דתיראו לרבות נשים אבל אין להלק בין כיבוד למורא מדקאמר התם בסיפא דהתם מה ת"ל אים איש סיפק בידו לעשות דהוה בכיבוד שייך ולא במורא וכמ"ש לעיל לדברי התוס' והרא"ש ודו"ק: ע"ב בד"ה סד"א סד"א גילף כו' ל"ל האזרח להוציא את הנשים דגבי סוכה פשיטא דפטורות כו' עכ"ל יש לדקדק בזה דהא אי לא הוה כתיב קרא במצה לא הוה ב' כתובים ובוה ילפינן שפיר כל מצות עשה שהזמן גרמא מהקהל לחיובא ולא לפטור מרחיה דכל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן ושפיר אצטריך האזרח לפטור בסוכה ושוב הוה יליף ע"ו ממצה מע"ו דסוכה לפטור ושם לייסב דבריהם הכא לאמאי דלא אסיק אדעתיה אכתי הך מילתא דב' כתובים ועוד לאמאי דמסיק לקמן דב' כתובים ימלמדין אלא דהוקשה כל התורה לתפילין לפטור מדכתיב תורת ה' בפיך אם כן אם כן הוה אצטריך שוב קרא לפטור בסוכה נשים אי לאו מדאצטריך דבמצה חייבות הנשים והשתא ניחא לקמן דקאמר אי לא כתב מצה הא"ח גילף ע"ו ע"ו מהג הסוכות דהייגו לפטור דודאי כן הוא לאמאי דלא אסיק אכתי דגילף כל התורה מתפילין מהיקשא דלקמן אלא במה מצינו מתפילין או מרחיה דהשתא אי לא הוה כתיב גם האזרח בסוכות דא"ת דגילף ליה להוציא מהקהל ולא לפטור מתפילין ורחיה דשפי אית לן לאקושי לחומרא ולכך אצטריך האזרח לפטור ושוב ילפינן ע"ו ממצה מע"ו דסוכה לפטור ומהרש"ל בא מהר"י אב"ן לב נדחקו בזה לאין לורך כי הדברים ברורים כמ"ש ועוד הקשה מהר"י אב"ן לב בזה דכהאי גוונא איכא לאקשויי לקמן דלמאי אצטריך חיובא דנשים בהקהל דבלאו הכי ידעינן אלא דאי פטורות ל"ל זכורך ברחיה להוציא הנשים דהא פשיטא דפטורות דהוה מצות עשה שהזמן גרמא אלא מ"מ דנשים חייבות בהקהל ולהכי אצטריך זכורך להוציא הנשים דלא גילף רחיה מהקהל והך קושיא ליכא לתרוצי כי הכא גבי האזרח דה"א דאתי לרבויי נשים דזכורך לא משמע כלל לרבות נשים אלא לתעב ע"כ תוכן דבריו ונראה דהך קושיא נמי ל"ק לאמאי דבעי למימר דהוה מצה והקהל ב' כתובים דהא אי לא הוה כתיב חיובא הנשים בהקהל הוה ילפינן אפיר כל מצות עשה שה"ג ממצה לחיובא ולא מתפילין ורחיה לפטור דלחומרא מקשינן ואפיר אצטריך זכורך לפטור ברחיה ושוב ילף לפטור נשים בהקהל בג"ש דרחיה רחיה מרחיה אלא דקושיא זו יפול ג"כ דוקא לאמאי דמסיק דהוקשה כל התורה לתפילין לפטור וא"כ לא הוה אצטריך פטור דנשים ברחיה אי לאו מדאצטריך דחייבין בהקהל מיהו עדיפא איכא לאקשויי כזה לאמאי דמסיק דב' כתובים ימלמדין ולא אצטריך הקהל מטוס ב' כתובים דאין מלמדין אלא דהוקשה כל התורה לתפילין לפטור ל"ל חיובא דהקהל דהא איכא לגילף מכ"מ מתפילין וממצה כדמסיק לקמן וכמ"ש התוס' שם וע"כ נראה כזה לגילף מע"ג דאיכא לגילף מכ"מ מתפילין וממצה טרח וכתב לה קרא במפורש בהקהל דנשים חייבות דכה"ג אמרינן לעיל נבי נערות ובגרות מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ומינה אע"ג דהוה אמשינן לה נמי במדאצטריך זכורך טרח וכתב לה קרא במפורש לחייב נשים בהקהל אבל נבי מצה הכי קא קשיא להו כיון דהך דרשא דכל שיטתו כו' נמי אינו

מפורש אלא הקישא בעלמא למאי אצטריך ליה להא שפיר אמשינן ליה במדאצטריך האזרח אע"ג דאינו מפורש הא בהך דרשא דכל שיטתו כו' נמי אינו מפורש ותו לא מידי ודו"ק: בד"ה וגילף מת"ת וא"ת כו' עי"ל דסברא הוא למילף עשי מת"ת ממורא דאמרי כו' עכ"ל כתב מהרש"ל לפי הך שיטוי לא ס"ל לפנוי דלעיל דיליף ממזוזה וחד מיניהו נקט כו' דאם כן מאי פריך וגילף מת"ת לפטור דעפי עדיף למילף להיובא ממזוזה עכ"ל גם בת"י הגך שנוי בתרתי דבתוס' הכא ליתהו אלא תירוץ קמא איתא שם מיהו קשה לפי דברי התוס' שלפנינו דהגך תרתי תירוצי בתרתי שכתבו אינן מספיקין דאכתי גילף ממזוזה ושם לייסב לפי הך תירוצי בתרתי דממזוזה לחוד ליכא למילף מידי דאי לאו דילפינן ממורא בכל מצות שלא הזמן גרמא דחייבי במזוזה נמי הוה מקשינן ליה לת"ת לפטור ולא הוה נמרינן ליה [לחיוב] מסברא דגברא בעי מיי כו' אי לאו דאשכחן גם בעלמא במצות שלא הזמן גרמא [דחייבין] ודו"ק: גמ' דה"ל ת"ת ופריה ורביה כ' כתובים כו' כתב מהרש"ל הרי ת"ת בודאי לריכה דאלי"כ הוה גילף ממורא לחיובא לשנויא קמא דתוס' כו' אלא בודאי פריה ורביה לא ליכתוב וגילף מת"ת אמאי לא נימא דה"א ס"ו חייב מקרא דאותם וא"ל דבקושיא דפריך ולר"י כו' איתא נמי הך קושיא כו' עכ"ל ע"ש והוא דחוק אבל הגראה דס"ל לתלמודא דודאי לא הוה אצטריך למיכתב פ"ו וגילף מת"ת דע"כ לא דייקי להו לרבנן פה דכתיב פרו ורבו בלשון רבים דלא כתיב הכי אלא ברבה לשניהם ולא למצות כמ"ש התוס' שם דאל"כ הא דכתיב ובכפה לא הוה מפקא ליה מהך משמעות ודו"ק:

דף לה ע"א פטורות כו' עכ"ל לא הוה צריך לפרש כן אלא דפריך כיון דתפילין שלא הזמן גרמא הוא הדרא קושיין לדוכתין דמצות עשה שהזמ"ג מהיכי תיתי לן דפטור דמצה והקהל גילף להיובא וכ"כ בת"י והקשו לפירושו דהכא שפירש דאיכא אמאי לא גילף דשלא הזמ"ג נשים פטורות כו' הא בהדיא אמרי' בעירובין למ"ד דתפילין מ"ע שלא הזמ"ג דנשים חייבות גם בתוס' שלפנינו יש לתוכיח כן במה שנדחקו לקמן בג' כתובים במצות עשה שלא הזמ"ג דלא כריב"ב הא ניחא אפי' לריב"ב אי הוי נשים פטורות מתפילין למ"ד דתפילין מצות עשה שלא הזמ"ג ודו"ק: תוס' בד"ה מכלל כו' אי אתיק מיניה הוה ילפינן ממלה והקהל כו' דנשים חייבות כו' עכ"ל אע"ג דאיכא גילף מרחיה וסוכה לפטור אפי' אית לן לאקושי לחומרא וק"ל: בד"ה אלא למ"ד תפילין כו' והייגו טעמא דמ"ע שהזמ"ג כו' דכיון דאין מלמדין הוי כמו מיעוטא כו' עכ"ל ור"ל שהולקין של פרש"י שפירש לה מרחיה דאינו כן אלא דלמאי דקאמרי' דב' כתובים אין מלמדין לא בעי למיגמר מ"ע שהזמ"ג מרחיה כפרש"י אלא ממיעוטא דב' כתובים וכ"ה מפורש בת"י וזה לשונם פרש"י דלדידיה לא כו' אלא כדגמר לה לעיל מכנין אב מרחיה כו' ואומר הטר מקוני דא"ל לגמור מרחיה כפרש"י הכא אלא כיון דמצה והקהל הוו ב' כתובים ואין מלמדין היוב אלא פטור כו' וכן בכל דוכתא דאמרינן ב' כתובים אין מלמדין הא איכא מלמדין אלא שום קרא אחרינא עכ"ל ת"י ומהרש"ל נדחק בזה ואין לורך ודו"ק: בד"ה משום דהוי כו' וי"ל דלית להו דר"י ב"כ וה"ל אלא כתובים כו' ופריה ורביה כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא אסיר נמי מילה בהייהו דנשים פטורות מקרא דאותו והל"ל ג' כתובים אפי' לר"י ב"כ וכת"י כתבו לעיל דקאמר דהוה ת"ת ופדיון הבן ב' כתובים דה"ה דהמ"ל ת"ת ומילה עכ"ל ויש לייסב התוס' שלפנינו כיון דמילה לא שייכא כאשה לא שייכא בב' כתובים ולא בשלשה כתובים ודו"ק: ע"ב גמ' מדשני קרא בדיבוריה כו' מאי זקוק וזקוק ולא זקן אסתך כו' אע"ג דליתנהו נמי [בהקפה] אמיקשא דכל שיטתו בהשתה כו' לא הוה למיכתב נמי ראסתך בלשון יחיד ולא ראש אסתך דאם כן לא הוה ידעינן כלל דשני קרא בדיבוריה דאימא דלישנא דקרא הוא בלשון יחיד ולא הוה דייקינן מיניה כלל לא לא ראש אסתך ולא לא זקן אסתך וק"ל: בפרש"י בד"ה הפסיק הענין ולא קאי בני כ' ו' שם הפסק בינתיים כגון לה יטמא עכ"ל אמאי דקיימינן הכא לתנא דמתני' דמחייב לנשים בקרחה מדלא תני נמי חוץ מכל קרחה כמ"ש התוס' לקמן הא"ל לא יקרחו וגו' הפסיק הענין ודו"ק: תוס' בד"ה הרי הוא כזקן כו' כדאמר בפרק יוצא דופן הם"ד ואח"כ מה"ד להשתה לא כו' מדשני קרא בדיבוריה אי מסברא דלעיל וי"ל דה"מ כו' כל"ל מת"י וק"ל: בד"ה אם כן ליכתוב כו' וכל שכן ביסראל מנזירה שזה דפתח פתח עכ"ל רלה לומר דבתר דגלי לן בנזירה שזה דפתח כאת דלא הפסיק הענין כל שכן נמי הוי ביסראל מכהן וק"ל:

חכמת שלמה

מרשת ציצית ואמר אביי אנו מתחילין הפסוק ראשון כדי לכוין שהתחלנו נראה לנו לבני בבל שענין הוא להפסיק הפרשה: ע"ב גמ' ראיה מהקהל. נ"ב אבל בלא ג"ש אי אשאר לפתור הבנין אב דתפילין: שם ראיה ביו"ד א' כצ"ל בכל העמוד בגמ' וברש"י: שם מהג הסוכות. נ"ב ואע"פ שפי' התוס' אי לאו היקשא דמצה ה"א האורח בא בעל כרחך לחייב נשים הייגו בסוגיא דלעיל דקי"ל מה הצד של תפילין לפטור כל מצות עשה שהזמן גרמא אבל השתא דקי"ל בהאי סלקא דעתך דיליף כל מצות עשה שהזמן גרמא לחיובא מהקהל א"כ שפיר בא האזרח (לחיובא) [לפטור] ודו"ק: שם דהוה ליה ת"ת כו'. נ"ב הרי תלמוד הורה בוראי צריכא דאם לא כן הוי גילף ממורא לחיובא לשינויי קמא דהתוספות דעיקר קושיא גילף מת"ת ועור אי לא כתיבא הוי גילף תורה ותפילין כולם לחיובא ממזוזה אלא בוראי פריה ורביה לא לכתוב וגילף מתלמוד תורה אמאי לא נימא הוה אמינא פריה ורביה חייב מקרא דאותם ונראה לי דבקושיא דפריך ולרבי יוחנן בן ברוקא כו' איתא נמי האי קושיא אלא דעדיפא מינה פריך ודו"ק. [עיין במהרש"א]: תוס' בד"ה וגילף מת"ת כו'

שלא הזמן גרמא. נ"ב לפי הך שינויא לא סבירא להו לשנויי דלעיל הא דלא גילף ממזוזה דהד מיניהו נקט דהא אי אפשר לגילף ממזוזה דאם אפשר למילף א"כ מאי פריך וגילף מת"ת לפטורא גילף להיובא ממזוזה דפפי עדיף. [עיין במהרש"א]:

דף לה ע"א תוס' בד"ה אלא למ"ד כו' והייגו טעמא דמצות עשה כו'. נ"ב פי' דאל"כ לא מהני שום בנין אב בין למצות גרמא בין לאין גרמא דהא כתיב הוקש גבי תפילין לפטור כל המצות שאין גרמא כתבו בין הא מצות גרמא חייבין ואע"פ שפירש"י דלא אינמריך להאי הוקש מ"מ אין לסתור שום הוקש מכח מה הצד ע"כ פי' רב' כתובין הוו כמו מיעוטי ור"ק: ד"ה משום כו' וי"ל דלית ליה דר' יוחנן כו'. נ"ב פי' אפי' בהוה אמינא ליתא דאל"כ הא צריך לכתוב פריה ורביה דלא תימא חייב מקרא דאותם כדפרישית לעיל [עיין במהרש"א]: ע"ב רש"י בד"ה ולא זקן כו' והשתיתה הם"ד: תוס' בד"ה הרי הוא כו' וי"ל בגון שהביא כו'. נ"ב פי' ואיירי שלא הביא ב' שערות ולא גולדו בו סימני סרים והא"ה דהוה מצו לתרוצי דאיירי שגולדו

דף לן גמ' ואכיי מאי טעמא לא אמר כרבא אמר לך תפילין כו' עכ"ל קצת קשה ומאי קושיא דאימא דאכיי בעי לאוקמא ההיא דאיסי אפי' כמ"ד תפילין הוי מצות עשה אלא הזמ"ג ונשים חייבות בתפילין כדאי' בפרק המוצא תפילין וכמ"ש לעיל בשם התוס' וק"ל: **תוס'** בד"ה אי לאו גזירה שוה כו' וים לומר דסלקא דעתך אמינא כו' הפסיק הענין משום דכתיב כי עם קדוש כו' עכ"ל ולתנא דמתני' קושטא דהכי הוא דמחייב בקריאה לאביי משום דכתיב כי עם קדוש הפסיק הענין וק"ל: **בד"ה** תפילין נופייהו כו' וי"ל דלגמר נ"מ גמתב עכ"ל אבל בתפילין ליכא למימר דלגמר גזירה שוה נכתב כיון דלא נכתב גזירה שוה אלא להך מלתא כגוכהה של ראש בלחוד כמ"ש התוס' לעיל לא לכתוב לא בתפילין ולא בקריאה בין עיניכם אלא לכתוב בתפילין נמי בראשיכם אי לאו למעט בתפילין כל הראש וק"ל: **בד"ה** הסמיכות והתנופות והתנשות נראה דמהנשות ואילך מיירי בכהנים כו' עכ"ל לכאורה מילתא דלאו צריכה קאמרי וים לייסב דקשיא להו דלא ה"ל למיתני הכא בריש דמיירי בעבודת מנחות הסמיכות דאיירי בעבודת קרבן אלא בסיפא הוה ליה למיתני הסמיכות גבי המליקות וההזאות והקבלות ואהא תרצו דתני סמיכות גבי תנופות משום דהני תרתי לא איירי כלל בעבודת כהנים והנשות ואילך כו' וק"ל: **בד"ה** [הקבלות מז'] ותנופה נמי אצעריך כו' כדמפרש לקמן הון ממנחת כו' וא"ת ה"ל דכל כו' עכ"ל כל"ל והל"ת קלת קשה לדבריהם מי הכריחם לזה גבי תנופה הא ספיר אצעריך ליה כמו כל הני עבודות דקתני ואי פסיקא להו בשום מקום דלא מיתהלא בלא תנופה הו"ל למימר הכי בקושייתם שהקשו אסמיכה ואפסר משום דתנופה נמי בישראל הוא כמו סמיכה כמ"ש לעיל משמע להו דלא מיתהלא ביה נמי עבודה בלא תנופה כמו בלא סמיכה אבל כל אינך בכהנים מיתעבדא ומיתהלא עבודה וק"ל:

ע"ב גמ' אלא הזאה דבן עוף דאתיא בק"ו כו' ומה בן לאן כו' ולכאורה הוה מלי למימר הזאה דבן לאן גופיה דכתיב ביה וזרקו בני אהרן דהיינו זריקה והיינו הזאה כמ"ש התוס' לעיל אלא דלרבותא נקט בן עוף הע"ג דלא כתיב ביה מפורש אתיא בק"ו מבן לאן ושוד י"ל דאי אבן לאן הוה ליה למיתני בלישנא דקרא הזריקו וק"ל: **תוס'** בד"ה אי דפרה כו' תימה הניחא למ"ד לדורות נמי בעינן כה"ג דומיא דאלעזר כו' עכ"ל דבריהם תמוהים דהא אלעזר סגן הוה ולא כה"ג וחכי אמרי' בהדיא בפ' טרף בקלפי ונתתם אותה אל אלעזר אותה לאלעזר ולא לדורות א"ד לדורות בכה"ג וא"ד לדורות בכהן הדיוט ולכ"ע מדיוקא דאלעזר סגן הוה דייקינן ליה ע"ש וק"ל: **בד"ה** אי דפנים כו' אפילו בכהן הדיוט דמרבינן ליה מן ה' דהכהן המשיח כו' עכ"ל לא מצאתיו כן אלא בכס"ק דמגילה מרבינן מה' דהמשיח מרובה בגדים אבל כהן הדיוט לא מרבינן מיניה וכפרש"י הכא לאמטוטי כהן הדיוט וק"ל: **בד"ה** ומה בן לאן כו' מה לכן לאן אקבע לו כלי ומ"ה בעי כהן כו' עכ"ל כל"ל והכי איתא בפרק איזהו מקומן אחר ק"ו דבעי למילף התם לפון בבן עוף אבל עץ ארז ואזוב לא הוזכר שם ולא שייך למיפרך אלא כלי ע"ש ודו"ק: **בא"ד** אבל כהן אצריך בכל הזבחים כו' ליכא למטוטי בפירכא כל דהו כו' עכ"ל ולמאי דמסיק שם אותו בלפון ולא בן עוף בלפון ליכא למיפרך אק"ו דהכא מה לבן לאן שטעונה לפון ולהכי בעי כהן מה שאין כן בן עוף דלא בעי לפון לא בעי נמי כהן מהאי טעמא כיון דכהן צריך בכל הזבחים מה שאין כן לפון ודו"ק: **בד"ה** מכנים כו' גבי ביכורים שהכהן היה אוחז בשפתיו כו' והבעלים למעה ה"נ גבי מנחות איפכא שיר כו' עכ"ל והיינו לפי לשון הכתובים לשנות יד כהן מיד בעלים אבל בשתפים דשוים הם ליכא למימר הכי וק"ל: **בד"ה** כל מצוה כו' ואין לומר לפי שאינה אלא מדרבנן דהא הלה כו' עכ"ל וה"ה דה"מ לדחויי דהא קתני ערלה דאינו אלא מדרבנן כמו שהוכיחו התוס' לקמן וק"ל: **בא"ד** ואם ספק הייב והוא ניכר היטב כשיונק מן הזקנה כו' עליה נוטין לגד סדן הזקנה כו' עכ"ל ראה לומר להא דמתני' הוא ניכר היטב כשראוה האדם בשעת הבגירה להיכן עליה נוטין אבל אם הוא ספק בקונה מן העובד כוכבים לאחר שנגר ביד עובד כוכבים ואינו רואה עליה נוטין חייב דרובן אינן מחוברין לסדן אבל בזמנו של הר"ם אינן מותכין הזמורה מן הסדן כלל והספק בהן פטור וק"ל:

ח"א דף לו ע"א וב"ת בכלי הוא דמקרי בני כו' לפי שיש כתוצאים מחולקים לבי הא' אחוצא ע"ש אאין לו דעת והבני אלא היה לו מלמד אותו לעוב והנ' הידע ומורד ברבונו וז"ש בכלי הוא דמקרי בני אאין זה אלא כשוגג בעלמא וקאמר בנים לא אמנן בם שהיה להם ממי ללמוד ולא למדו וכ"ת דגם זה כיון שלא למד שאינו יודע שוגג מקרי וקאמר זרע מרעים בנים וגו' שיהיו רוצים ומבלו בו כמ"ש בעניין ידע שור קונהו וגו' כלומר שהוא דבר הידוע ישראל לא ידע וגו' שאני קונהו הייבו ע"כ שעשה עצמו כאילו לא ידע וק"ל:

דף לן בפרש"י בד"ה ופטר ממור בפטר רחם תלה רחמנא עכ"ל בפירוש יפה אינו וכן נראה דהא אכתיב לא אחסיף אדעתיה הא דהוכח הגוף היא אלא דבדכתיב ביה ביאה תלוי הדבר גם התוס' כתבו לפ"ה דעיקר הקושיא היא דפטר רחם נמי משום דאסכתן בכבל נמי הוו פודין פטר רחם כמו הקושיא דתפילין וק"ל: **תוס'** בד"ה ללמדך שכל מקום כו' ואפי' משהרבה שילה והיתה במת ליבור בנוב וגבעון כו' עכ"ל ר"ל אפי' בנוב וגבעון שנוב הותרו במות יחיד כמו בגלגל אעפ"כ לא פסקו שם נסכים לקרבן יחיד בבמת ליבור כמו שהיה בשילה ועיין בתוס' פ"ב דזבחים וק"ל: **ע"ב** גמרא נכתוב רחמנא מלך כו' דלכבוש לאחר ירושה ושיבה ביכורים לא כל שכן כו' מת"י לית ליה השתא הך סברא דלעיל ביכורים דמתהני לאלתר עכ"ל: **שם** מוסב דכתב רחמנא גבי בכת ל"ל כו' הגך קושיות לכולהו תנאי פריך כיון דכל הני הוכח הגוף וולפינן אלו ספיר מע"ז דמוהגים בין בארץ בין בחוצה לארץ ול"ל בהו מוסבות ולמ"ד כל מקום שנאמר ביאה ומוסב ולפינן מנסכים דלאחר ירושה ושיבה קאמר לא קשיא ליה ממלה דכתיב ביה גם ביאה בפרשת קדש דו"ל דלא קאי הך ביאה אחמה אלא אפסח ואתפילין דכתיבי בפרשת קדש אע"ג דכתיב בהו נמי מלה שבעת ימים תאכל מצות אלו היינו למלוה אלא רשות ולא הוי מלוה אלא בערב תאכלו מצות ותדע מדפריך בתר הכי ביאה דכתב רחמנא גבי תפילין[ל"ל] אאתי בביאה דאיירי ביה תקשי ליה הכי ביאה דגבי מלה למה לי אך קלת קשה אאתי שביק הדם דקתני בתני' דר"ח אסר בהו"ל והיינו מדכתיב מוסבות תקשי ליה ביאה גבי חדם ל"ל ודו"ק: **תוס'** בד"ה מוסב כו' תימה דבסס"פ ע"ש מפיק מיניה לקובעו חובה בזמן הזה כו' וי"ל כו' עכ"ל בבר כתב מהרש"ל בזה דע"כ אינו מדברי התוס' דלקמן כתבו דתרוייהו לריכי כו' וכפ' ערכי פסחים לא מפקינן ממוסבותיכם שוס דבר אלא מבערב תאכלו מצות כו' ושוד מאי כתבו דשמא תנאי היא הא סתמא דתלמודא מסיק לכ"ע כו' עכ"ל ע"ש בתורף ובד"ה בזמן דאיכא פסח כו' וי"ל דתרי קראי כו' חד לחו"ל בזמן שביהמ"ק קיים וחד כו' עכ"ל כתב עוד מהרש"ל ותימה הלא מסקינן להדיא בע"פ דבשינן האי קרא לקובעו חובה בזמן הזה כו' וא"כ לריך לומר דקרא דמוסבותיכם בעי לחו"ל אפי' בזמן הבית והל"ל סד"א במקום דאיכא פסח כו' וא"כ ה"ג חד לאחר בזמן שבית המקדש אינו קיים וחד לחו"ל כו' עכ"ל ע"ש בתורף ולי נראה לקיים כל ספרי התוס' שלפנינו דודאי לא שייך למימר גבי פסח במקום דאיכא פסח כו' כיון דפסח חובת הגוף הוא ומדכר נמי הקריבו פסח כמ"ש לעיל אפי' למ"ד ביאה לחוד לאחר ירושה ושיבה משמע גבי פסח דרשינן ליה עשה מלוה זו כו' ולא קאמר האי לישנא אלא בדבר התלוי בארץ כדלקמן גבי שמיטת קרקע ובודאי אין חילוק מדינא בין ארץ לחו"ל גבי פסח ולא נקטו התוס' הו"ל בדבריהם אלא לרבותא בעלמא דאפי' בחו"ל הכתוב קבעו חובה ושוד משום שביהמ"ק קיים נקט הו"ל דמסתמא כל אחד עולה לרגל בא"י ומקיים לאכול מלה עם הפסח ואע"ג דהד מהני קראי לא אתי אלא בזמן שביהמ"ק קיים נקט תלמודא בין הכא גבי מוסבותיכם ובין התם גבי בערב תאכלו מצות בזמן הזה משום דיון דלא מסיימי קראי נקט בכ"ח מהן לרבותא דכתב דכתיב נמי אחיך קרא דאתי האי קרא אפי' בזמן הזה ומיהו אי לא הוה כתיב אלא חד מנייהו לא הוה מוקמינן אלא במסתבר עפי' דהיינו בזמן דאיכא פסח ואוכלו שלא עם הפסח כגון בחו"ל וזה נראה לי ברור וכזה ג"כ יש לייסב קלת גם דבריהם דלעיל דודאי שהם אינן מדברי התוס' אלא שהם גליון במקום הזה על דברי התוס' שתרצו דאתי בהו לריכותא ואצעריך קרא דהכא לחו"ל אלא בזמן הבית כדקאמר בזמן דליכא פסח כו' תימה דבסס"פ ע"ש מפיק מיניה לקובעו חובה בזמן הזה מקרא דבערב תאכלו מצות ואינרא דיש לומר דשמא תנאי היא כו' ר"ל אלו לענין דינא אינא אלא דאיכא תנא דהתם דמוקי מוסבותיכם לחו"ל בזמן שביהמ"ק קיים ובערב תאכלו מצות לזמן הזה והלמודא דהכא ס"ל כאידך תנא דמוקי קראי בהיפך זה דקרא דבערב תאכלו אתי לחו"ל בזמן שביהמ"ק קיים וקרא דמוסבותיכם לזמן הזה ומ"מ דברי הגליון הזה דחזיקים דלית כאן תמוה כלל דהא דנקט בין הכא בין התם בזמן הזה אלו קושיא היא כמ"ש לעיל ותו לא מידי ודו"ק: **בד"ה** מממחרת הפסח וו"ר מפרש נהי דבעלמא ממחרת הפסח הוי ע"ו הכא ר"ל ע"ז ולשון התורה כו' עכ"ל בת"י אין זה ללשון תורה לחוד ולשון נביאים כו' דודאי לא הוצרכו לכך לפר"י דממחרת הפסח משמע הכי ומשמע הכי משמע למחרת אכילת הפסח דהיינו ע"ז ומשמע נמי למחרת שחיטת הפסח דהיינו ע"ז וע"כ נראה שהוצרכו לכך לפי' ר"ת דמחרת הפסח דנביאים נמי ע"ז הוא וא"כ מאי קאמר מנחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול דהא ממה שאכול ביום

חכמת שלמה

בו פימני סרים קודם עשרים וא"כ לבשיגיע לעשרים הוה סרים ודאי וא"כ אם גדל לו זקן אחר עשרים שנה היכא שנעשה כבר סרים לא מהני וכן פי' שו התוס' בפרק הערל דף פ' ע"ב ע"ש:

דף לו ע"ב רש"י בד"ה אי דפנים הואות דפנים לענין הפרוכת כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה כל מצוה כו' במס' ר"ה לענין ערלה אחד כו' כצ"ל:

דף לז ע"א תוס' בד"ה והרי שבת כו'. דכתיב שבת היא לה' בכל מושבותיכם כו' כצ"ל: **ע"ב** תוס' ד"ה מושב דכתב רחמנא כו'. נ"ב זה הדבור על כל פנים אינו מבעלי התוס' דהא לקמן מפרשי דתרוייהו צריכי ולק"מ וגרסי' נמי שמעתי' בזמן שבהמ"ק קיים והמכוון מזה הדבור יראה דה"ג במקום שבהמ"ק קיים והיא מן הגליונים של תוס' ואעפ"כ הוא מסורס שהרי בפ' ע"פ לא מפקינן ממושבותיכם שום דבר אלא מבערב תאכלו מצות ולא פליגי שם תנאי אלא רבא סבר מצה בזמן הזה דאורייתא ונפקא

מבערב תאכלו מצות ורב אחא סבר מצה בזמן הזה דרבנן ודריש קרא למידי אחרינא ומסיק תנא כוותיה דרבא כו' ועוד מאי לישנא שכתבו דהאי תנא מפיק מ"מ אלא מתנא דתלמודא מסיקהכא לכ"ע וצריך אתה להגיהו ולתקנו ובעבור שהרבה בפילת על האוכל ויש לו גירסא אחרת לא אביתי לנגוע בו יד עד יבא מורה צדק [עיין במהרש"א]: **בד"ה** בזמן דאיכא פסח כו' דתרי קראי מושבותיכם ובערב תאכלו מצות. נ"ב ותימה הלא מסקי' להדיא בערבי פסחים דבעי האי קרא לקובעו חובה בזמן הזה כמו שהבאתי לעיל ובפ' כל שעה נמי ר' יהודה ור' שמעון חד מפיק משבעת ימים תאכל עליו מצות לקובעו חובה בזמן הזה וחד מבערב תאכלו מצות ולא אישתמיט חד דבעי לחוצה לארץ ואם כן צריך אתה לומר דהאי קרא דמושבותיכם בעי לה"ל אפי' בזמן הבית וא"כ הוה ליה להלמודא למימר סד"א במקום דאיכא פסח מאחר דאחוצה לארץ קאי בפרט מאחר שהקושיא עומדת נמי בזה הענין מושבותיכם דכתיב

ע"ז דהיינו מן היסן משום מעה מלאכה לא אכול ולא לאוכחי
איסור חדש מיניה ודוחק לומר כפי פירושו דאסיפא דקרא וקלי בעלם
היום הזה סמיך ולכך קאמרי התוס' דלשון תורה כו' דגם שמעינו בלשון תורה
דממחרת היינו ט"ו וממחרת דאותו יום גופיה קאמר לשון חכמים דקאמרי
ממחרת הפסח אכול כו' אינו כן דהוא לשון חכמים לחוד דהיינו ט"ו
וממחרת הפסח היינו מחר שאחר יום הפסח והו לא מידי ודו"ק:

ח"א דף לז ע"א התוקים אלו מלרכות כו' הכמו שנאמר לתוק מלכשים ישועה כי
תוקיך לא דרכו כי התוק באין עשם מפורש כו בעי עפי דריבה
מדרש חכמים: **והמשפטים** אלו הדינין כן נאמר על הרוב בקרא מיהו מצינו בעולה
כמשפט וכן בחוקת הפסח מצינו לשון משפט ואמר תשמרון זו מצה כי המצה והלימוד
הוא שמירת המצה לעשותה כתקנה וק"ל:

דף לח בד"ה אקרוב כו' ומקשה למה לא אכלו מצה מחדש ויבא עשה כו'
עכ"ל לפר"י דלעיל ניחא דמדקאמר ויאכלו מעבור האדן משמע
מעיקרא לא אכול מעבור האדן כלל בין מישן שלא היה להן וכין מחדש שהיה
להן משום איסור חדש וא"כ פריך למה לא אכלו מצה מחדש כו' אכל לפי' ר"ת
שהיה להן ישן וממנו אכלו מצה בע"ו לא מקשה כלום כיון דאפשר לקיים שניהם לא
תאחה עשה דמצה את הל"ת דחדש ואין לפרש נמי לעיל הא דפריך ממחרת
הפסח אכול מעיקרא וכו' דהכי קאמר ממחרת הפסח היינו ט"ו אכול משום עשה
דמצה דדחי לא תעשה דחדש אבל מעיקרא כי"ד לא אכול משום איסור חדש
וכדפריך בירושלמי דאם כן מאי קאמר תלמודא אלא אקרוב והדר אכול וכו'
ודו"ק: **בד"ה** ובני ישראל וכו' אמאי לא מפיק ליה כולה מילתא וכו' ושבתות
האן ממחרת וכו' עכ"ל הא דפסק האן מלירד בז' באדר לא מפיק מהתם אלא
דר"ל כולה מלתא דלא הוו לריכי וכו' וק"ל: **בד"ה** לא מהן וכו' ומשני שם
לגמכר וז' לגרלא פירוש שאם פגע בו יוכל שנת ו' וכו' עכ"ל כפי פרש"י שם
דאיירי שפגע יוכל בה' לא מוכח מידי דהשתא מקן ז' שנים בסופו הוא אלא דלא
ניחא להו לתוס' לפרש כן דא"כ אמאי נקט קרא עפי שפגע בה' משאר כל שנות
היובל כמ"ש גם מהרש"ל וע"כ פירשו דאיירי קרא שפגע יוכל בו' לרציעתו
דהשתא ניחא דנקט בכה"ג נרצע דומיא דגמכר דאינו עובד רק שם ובשביעית
יצא ומיהו לא בעי תלמודא לשנויי מקן שבע שנים בכה"ג לגמכר גופיה שיוצא
מקן שבע דהיינו בתחילת שבע דהרי גמכר כבר נאמר בהאוא קרא גופיה ועבדך
שם שנים דהיינו שיוצא בתחילת ז' ולהכי מוקי לה בנרצע דשמעים שיוצא גם הוא
בשם לרציעתו דהיינו בתחילת שבע ומיהו מה שכתבו התוס' בדבריהם או
למכירתו לא ידעתי להולמו דבלא פגע בו יוכל נמי הוא יוצא בשם למכירתו דכתי'
ובשביעית יצא להפסי ועוד מי הכריחם לכך לומר או למכירתו דהא לא מוקי ליה
תלמודא אלא ובשב לנרצע והיינו כמ"ש לעיל משום דיוצא בשם למכירה דהיינו
תחילת ז' כבר אמור בהאוא קרא גופיה ויש לייסב דאו למכירתו לא קאי אפגע
בו יוכל דקאמרי אלא פירושו דקרא מקן ז' שנים וגו' דהיינו אם פגע יוכל בז'
לרציעתו אז ועבדך שם שנים דהיינו למכירתו ושלחתו וגו' ודו"ק: **בד"ה** שאין
איסורו כו' ויש היתר לאיסורו שביום ע"ז כו' ולפי זה אתיא כר"י כו' עכ"ל
קנת קשה דאיכא לפרושי בהיפך למ"ד האיר המזרח מתיר כי ליכא עומר והיינו
תוך ימי איסורו שאיסורו הוא עד שעומר קרב ביום ע"ז ויש לייסב ודו"ק:
בד"ה וה"ה לערלה כו' ואם איסרו ב"ד חודש כסליו הרי כו' עכ"ל ולא בעי
למימר חודש עצת דסמוך לשבע דדרכו להיות חסר אבל כסליו היה ראוי להיות
מלא כפי סדר החדשים אחד מלא ואחד חסר אבל לפי זה לא הל"ל אדר הסמוך
לניסן חסר כיון שדרכו להיות חסר אבל הל"ל שאסרו ב"ד שבע ויש לייסב ודו"ק:
בא"ד ולפי' זה אתי אפי' למ"ד האיר המזרח מתיר עכ"ל ולאו דוקא לפי' זה
דה"ה לאיכ פירושים דלעיל וק"ל: **בד"ה** וה"ה ערלה כו' ואין היתר
לאיסורו בעודו בכל ותרומה עכ"ל ר"ל בעוד שאינו מתקן הטבל הוה איסור עולם
ואין היתר לאיסורו ובעודו תרומה היינו בעוד שלא שאל עליה שאפשר שלא יהיה
תרומה ע"י שאלה כמ"ש בתירוץ אלא דלא אסקי אדעתייהו למיעבד פירכא כך
וק"ל: **ע"ב** בד"ה השמטת כו' אלא הל"ל אמר קרא כי קרא שמיטה וע"ק
איאך כו' שקדם לשמיטה ס"א כו' עכ"ל כנ"ל ולא ידענא מאי קושיא דאימא
דהתם שמיטת קרקע קאמר ועוד מאי קולמיה הך בריתא דהתם מהך דהכא

ואימא דמדהתם נמי קשיא ליה כי הכא אשמיטת כספים והא הוכת הגוף כו' ובת"י
זו הקושיא איכא וק"ל: **בא"ד** ואית ספרים דגרסי נמי במקום כו' עכ"ל ר"ל
ואימא נמי במקום כו' וכ"ה בת"י דהשתא ניחא לפרושי טפי שהוא סיום התירון
וק"ל: **בא"ד** ההיא דירושלמי דהא רבי נמי אמרה התם ושמיטת כו' כנ"ל:

ח"א דף לח ע"א ממלא שנותיהן של לדיקים מיום ליום ומחודש כו' ר"ל מיום ליום
נימי חודש כמו במצה כו' בחודש נולד וכו' בחודש מת אבל אין
לפרש מיום ליום נימי הכתוב דא"כ תקשי לך דוד שמת בשבת כדאמרי' פ' כ"מ ודאי דגם
בשבת נולד ולמה שאל שם הודיעני ס' קלי בחיה יום בשבוע שימות והודיעו לו בשבת ואפשר
דדוד לא היה מחזיק עצמו לצדיק. ואת מספר ימיך וגו' ר"ל לפי דרכינו אמאלה הימים כמותו
נימי אותו חודש שנולד בו ונראה הא דלא כתיב מספר שנותיך אמאלה משום כיון דמיום
ליום הוא הרי באותו יום מתחיל שנה אחרת כדמיון במצה שנולד בו' באדר כלו לו ק"ן
שנה בו' באדר דבו' באדר מתחיל שנת קכ"ח אבל אמר הכתובים מלאים מיום ליום באותו
חודש וקרא דאת מספר ימיך אמאלה דמו גם לזה דאמאלה בלא אלף הרבבות שהיה לשומה
מספרו ש"א כי שנות אדם ע' שנה ועש"ה הם שנותיו של אדם כמילואים שמת ביום שנולד
שמתחיל בו ביום שנת ע"א דיום אחד בשנה תבוא שנה ודו"ק:

דף לט בד"ה תני חדש וא"ת כו' אין שייך למתני אף כו' ולא פריך אלא
אליבא דמ"ד ערלה אל"מ עכ"ל דברים אלו אינן מובנים לי דלמ"ד
נמי ערלה מנהג מדינה אדרבה תקשי ליה טפי כיון דחדש דאורייתא לר"א
כדמסיק לעיל מאי אף דקאמר אכלאים וערלה כיון דבולהו מדרבנן ניהו ובלאו
הא דלעיל שאמרו משום ר"א הגדול דאין ערלה בהו"ל תקשי ליה אמתני' נופה
מיניה ובה מאי אף חדש דקאמר ר"א מדאורייתא גם בת"י אלו דברים שבתוס'
שלפנינו ולא פריך כו' אינן והפירכא ודאי בין למ"ד לעיל אמתני' דמס' ערלה
הל"מ ובין למ"ד הלכות מדינה דאי לאו הא דמייתי מר"א הגדול דאמר אין
ערלה בהו"ל סד"א דר"א דמתני' סבר כרשב"י דחדש מדאורייתא' ובלאים וערלה
נמי הוו דאורייתא מק"ו דלעיל אבל השתא דקאמר ר"א הגדול דהיינו ר"א
דמתני' דהכא דאין ערלה בהו"ל וא"כ ע"כ דלית ליה ק"ו ובלאים נמי לא הוו
רק מדרבנן וא"כ מאי אף חדש דקאמר ר"א במתני' דהכא כיון דחדש הוא
דאורייתא לר"א וע"כ נראה דטעות נפל בדברי התוספות שלפנינו ודו"ק:
בד"ה הוא למעוטי כו' אבל זרעים לא מצי למילף מק"ו דחדש דהא כלאי
זרעים כו' עכ"ל לפי' הר"ר י"ט דלעיל נבי יש היתר לאיסורו בחדש ערלה דיש
היתר לזורעה ולנוטעה איכא ספיר ק"ו כלאי זרעים דאסורין לזרוע מחדש
דמותר לזרוע אלא שבכר דחה ר"ת לעיל פירוש הר"ר י"ט וק"ל: **בד"ה** לא
קי"ל כר' יאשיה כו' ותבע מדקאמר הא דכתיב שדך למעוטי כלאי זרעים
שבחו"ל כו' עכ"ל לפי מה שכתבו לעיל דלא אתי שדך למעוטי אלא כלאי כרם
שבחו"ל ליכא הוכחה כלל ומהרש"ל כ' לייסב דבריהם דמ"מ כפשוטו נמי הוא
דאיירי אף במיעוט כלאי זרעים כו' עכ"ל והוא דחוק דמ"מ כיון דמיעוטא לא
אצטריך אלא לכלאי כרם שבחו"ל ליכא לדיוקי מיניה אלא כלאי כרם שבא"י
אסור אבל כלאי זרעים ליכא לדיוקי מיניה כלל גם בת"י ליתא הך הוכחה כלל
ואיכא שם הוכחה אחרינא מדקאמר ליה גבי כלאי זרעים לא חווריתו סתם ולא
קאמר ליה נמי קי"ל כרבי יאשיה כו' כדקא"ל גבי כלאי כרם משמע דבכלאי
זרעים מודה רבי יאשיה ולא קא"ל לא חווריתו אלא משום דבחו"ל הוה לא גזרו
בהו רבנן כמו גבי כלאי כרם כדמסיק ותו לא מידי ודו"ק: **בא"ד** כתלתא
סבי כרבי יאשיה בכלאים וכרבי אליעזר כו' ומותר כו' עכ"ל כנ"ל:

ח"א דף לט ע"ב ה"ק כל הטובה מצוה אחת יתירה על זכיותיו כו' מפירוש הרמב"ם
שהיה מתלה זכלי ומתלה תייב ושבה מצוה ח' עד שיהיו זכיותיו
מרוזין מעיכין לו כו' וכיוצא בזה פירש הרע"ב אבל בסיפא לא פירשו כן אלא דה"ק כל מי
שעונותיו מרוזין מזכיותיו ואינו עושה מצוה אחת כדי שיהא מתלה זכלי ומתלה תייב אין
מעיכין כו' ולכאורה מי הכריחם לפרש כן דאיכא לדיוקי מרישא לסיפא דמרישא איכא
לדיוקא הא אם אינו עושה מצוה אחת יתירה על זכיותיו עד שיכאיר מתלה על מתלה אין
מעיכין כו' ובסיפא איכא לדיוקא בהיפך זה הא אם עושה מצוה אחת עד שיהו מתלה על
מתלה מעיכין לו כו' ואמה לא נפרש בסיפא כמו בריבא שהיה בכר מתלה על מתלה ואינו
עושה מצוה אחת כדי שיהא רובו זכיות אין מעיכין לו כו' וכדיוקא דרישא ממש וכן מוכח
בגמרא דהכא בשאר מצות אין בקולה מכרעת ונראה לייסב ע"פ דברי התוס' דבשאר מצות
נמי אמרי' במס' ר"ה ובב הכד מעה כלפי חסד והיינו דהוי כבריעוי דזוכה לעונה"ב מיסת
דאמר' כפושעי ובכולל בגופן אמרינן שם דמדינן בגיהנם ועולין ונכנסין ונקתני בלוגו עושה
מצוה א' דאינו מחל אחרון דהיינו עונה"ב אלא ע"כ דאינו הסיפא בעונותיו מרוזין מזכיותיו
והשתא לא תקשי מדיוקא דרישא לסיפא ודו"ק היטב: **שכר** מצוה בהאי עלמא ליכא כו'

חכמת שלמה

בין מופלג ובראיתא בפ"ק דמכילתין אלא ר"ל דקרא קמ"ל דאינו יוצא אחר
רציעתו בשש שנ"ם כמו שיצא קודם דלא תימא מאחר שיצא מתחלה כ"ש שיצא
בסוף שש והיובל מוציאו אפי' קודם שש קמ"ל דעובד יותר משש בלומר
אפילו שבע שנים עובד היכא שבא היובל בשנת ח' וה"ח יותר
והנה התוס' ס"ל דוחק דקרא קמ"ל דעוד שנה עובד יותר בלומר דאינו
יוצא בשש א"כ בחד יומא יותר משש סני ולאשמועינן דאינו יוצא בשש וה"ח
יותר לכך פירשו הכי שש לגמכר ושבע לנרצע בלומר במכירה יצא בשש
כדכתיב קרא שש שנים יעבוד ולא יותר אבל הבא אינו תלוי בעבודת שש
שנים אלא בלומר לפעמים תלוי בשנה השביעית שאם יש בו יובל יצא והיינו
מקץ מתחילת שבע ודו"ק [עי' במהרש"א]:

דף לט ע"א גמ' בחוצה לארץ יורד ולוקט נמחק: **תוס'** בד"ה לא קיימא
לן כו' למעוטי כלאי זרעים כו'. נ"ב פי' אע"פ שהעיקר הוא
בא למעוטי זרעים בכרם כמו שפירשו התוס' מ"מ כפשוטו נמי הוא דאיירי אף
במיעוט כלאי זרעים דהא כתיב שדך ולא כרמך ותלמודא נמי סתמא קאמר
למעוטי זרעים ודו"ק [עי' במהרש"א]: **ע"ב** גמ' התם בהליכתו ושאני כו' כנ"ל:
תוס' בד"ה מתני' כו' ולפי' הקונטרס לאביי כו'. נ"ב ולי נראה דבוראי רש"י
סבר שכך דעת המקשה דלעולם איכא שבר בהאי עלמא כגון שעושה מצות
הרבה והוא צדיק גמור וכן הרשע כשהוא רשע גמור מובל נמי יסורין בהאי
עלמא

נבי מצה ל"ל כלומר פשיטא שנוהגין אף בח"ל ועל זה הוה שפיר קאי סד"א
במקום פסח כו' א"כ נראה בעיני דתלמודא ס"ל השיטה דנוהג אף בח"ל שהרי
בא"י אפשר לקיים על מצות וכרורים וא"כ היכא דליכא לקיים עם הפסח אני
מקיימים מצה וכרורים לחוד אלא דסד"א דאינו נוהג אלא בזמן דאיכא פסח
אבל בשום מקום לא קמ"ל וא"כ הכא גרסינן חד לא"ן בזמן שאין בהמ"ק
קיים וחד לח"ל בזמן שאין בהמ"ק קיים נ"ל: **בד"ה** ממהרת כו' וקלוי
דהיינו חרש כו'. נ"ב ומ"מ טעם הנגינה שהאה:נחתא תחת קלוי ומונח תחת
מצות אינו מחוור לפי' וק"ל:

דף לח ע"א תוס' בד"ה צא מהן כו' ופריך בערכין מאי קאמר שבע כו'.
נ"ב כך לשון הגמרא מקץ ז' שנים תשלחו והכתיב ועבדך
שש שנים אמר רב נחמן בר יצחק ו' לגמכר ושבע לנרצע וז"ל רש"י והכתיב
בצדקיה מקץ שבע שנים משמע לאחר שבע שנים שאף שנה שביעית עובד
ויהדר כתיב ועבדך שש שנים שש לגמכר כדכתיב שש שנים יעבוד ושבע
לרצע שהנרצע אינו יוצא עד היובל ואם נרצע ופגע יובל בשנה שמינית
לרציעתו יוצא ביובל וא"כ משמעלהדיא דמקץ שבע שנים היינו בסוף שבע
ולא כמו שפי' התוס' וצריך אני לפרש מתחילה דעת רש"י דאיך מפרש דיוצא
בסוף שבע ויובל של השמינית מוציאו משמע אבל אם בא היובל בתוך שבע
לרציעתו אינו יוצא והלא פרש"י להדיא בפי' חומש דיובל מוציא בין סמוך

כרבי אליעזר אומר אם אינו עלה לבירה כו' ולא תקשי לך מכל היוצאים שבתורה דלא"ל לפרש רק בעוה"ז שאם תשמעו יטלו עליכם כל הברכות והטובות וישכו על אדמתם ובסיפר אם לא תשמעו יטלו כל הקללות ותכלתם מן הארץ דר"ל לרבי יעקב דמודה דזכות הרבים ומעביהם בעונים מביאים להם כל הברכות והטובות שמכרו בתורה גם בעוה"ז וכן בהיפך בתעה הרבים אבל ר"י לא אמר כן אלא ביחיד שמרובה בזכיות אין שכרו רק לעוה"ב דבעוה"ז מריעין לו כדי לטהרו בעוה"ב וכן בהיפך בתרובה שונות מעיכין לו בעוה"ז כדי לטורדו בעוה"ב ובפירוש זה אמרו אין בידיו לא מיטריו לדיקים ולא מבלות הבעים ומה שם לדקדק עוד בדברי ר' יעקב עיין בח"ד שם תוס' סוף מס' תולין: **בחזירתו** נפל ומת היכן שונת ומיו בל אז כו' דבפל אח"כ ומת לא הוה קבוא ליה היכן שוכתו כו' דאימא דהוה לו רוב שונות לגבי מלות אלו דבסבר תנא דמתני' אבל בחזירתו דהיינו בעוסק עדיין במלות זו בדלקמן דאין חילוק בין הליכתו ובין חזירתו גם אם היה לו רוב עונות ולא היה לו ליפול ומלות דעסק המלות תגין עליה אי הוה בבר מלוה בהאי עלמא דבה"ג אמרי' לקמן אי ס"ד כו' אמאי לא תגין מלות עליה כו' ואפי' למ"ד במס' סוטה מלוה בין בעידנא דעסיק בה כו' אבל אינו תגין מפורעות אלו לא מלוה מהחתא מבל מקום מהבהור חטא אלו בעידנא דעסיק בה כדאמר הכא וכל"ל למאי דמסיק סולם רעוע הוא דקניע הוקה מ"מ אי ס"ד דבבר מלוה בהאי עלמא אינה ה"ל לאגוני עליה בעידנא דעסיק בה ודו"ק: **אלמלי** דבריהם אחר לאלי קבא כו' לא הוה חטא כו' ובפרק אין דורשין קאמר אחר קבן בנעשיות הייתו לכתר דחוה בה"ג אי לינא דגברא רבה כו' ומפרש בירושלמי דהחוא גברא רבה הוא רבי יהודה בנחתום וש"מ בתוס' פרק אין דורשין: **ורבינהו** יבב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כפולה כו' ים לדקדק למאי ס"ד בחתא תקבי ליה בא דאמרינן סור מרע ח"ת אגרה בעינא ת"ל ועשה טוב וי"ל דהחיא בבא מלוה לידו חייב לעשותה ואינו פעול בהא דאינו עובר עבירה אבל הבא אחייבי שאם לא בא לידו מלות עשה שוכה מיהת בהא דאינו עובר עבירה כאינו עושה מלוה וק"ל:

דף מ ע"ב בד"ה תלמוד גדול כו' וי"ל דהתם כו' כלומר למיגמר לדידיה ודאי מעשה עדיף כו' עכ"ל ל"ע בדבריהם דמי הבריהם לומר לדברי המתרץ דלמגמר לדידיה מעשה עדיף ואימא דהמתרץ ודאי סבר סברת המקשה דבין למגמר לדידיה ובין לאגמורי לאחריני תלמוד עדיף אלא דהמתרץ הסיב לו הא דאמר לימד לא אמרי' היינו לימד לאחריני דבהיא ודאי דאפשר דקיים אמרינן ולא לימד אבל הלימוד עדיף ממעשה בין לאגמרי לאחריני ובין למגמר נפשיה דבהכי ע"כ מתוקמא הא דקאמר דהתלמוד גדול שהוא מביא לידי מעשה דדמוכה הכא כמו שהקשו בקושייתם וכן מוכיחין לשון התוספות בסוף פ"ק דב"ק שלא הזכירו שם בתירוצם לדברי המתרץ אלא שהתלמוד עדיף ממעשה ולא הזכירו שם גבי למגמר לדידיה שהמעשה עדיף מהתלמוד כמ"ש כאן ואם לייאב דבריהם הבכא כיון דע"כ לימד לאחריני עדיף טפי מלימד לדידיה דהא לימד לאחריני לא אמרי' אע"ג דודאי לימד לדידיה אמרי' כיון דקיים אית לן למימר נמי דמעשה עדיף מלימד לדידיה בסברת רש"י דמי נתלה במי דקטן נתלה בגדול דהא סתמא קאמר דלימד לא אמרי' דמשמע בין לימד לאחריני ובין לדידיה ואי הוה אמרי' דלימד לדידיה עדיף ממעשה אז שוה למעשה הדרן קושיין לדוכתיה כיון דקיים אמרי' לימד לדידיה נמי אמרי' אבל אי הוה גרע ממעשה ניחא דע"כ לימד לא אמרי' היינו לאחריני והא דקאמר הכא דתלמוד מביא לידי מעשה היינו דוקא בלימד לאחריני וה"ק תלמוד לאחריני גדול ממעשה משום שמביא לידי מעשה את הרבים שלומדין ממנו ותו לא מידי ודו"ק: **בא"ד** וי"מ דאדם שלא למד עדיין כו' א"ל למוד תחילה כו' אבל אדם שלמד כבר כו' עכ"ל ר"ל דכך היה סברת המקשה דאדם שלא למד כו' ובהכי איירי הך דשמעתין דהתלמוד עדיף ממעשה שמביא אותו לידי מעשה אבל התם דומיא דחזקיה קאמר שכבר למד כיון שהתלמוד מביא לידי מעשה וזה כבר למד מעשה דידיה עדיף ואמאי קאמר קיים אמרי' ולימד לא אמרי' ומשני ליה הא למגמר לדידיה ודאי דמעשה עדיף ליה כיון שכבר למד אבל למגמר לאחריני עדיף ממעשה אע"ג שכבר למד לדידיה ובהכי איירי דלימד לא אמרינן דהיינו לאחריני וק"ל:

הי"א דף מ ע"א דתניא כל הבא דבר כו' גבוהי בת עובי דברו לשמוע וגו' נראה דכל זה מלשון הברייתא ומייתי דבל כו' ונ"ל דימנו עוסין לו גם ודיבא דהאי קרא בדבו ה' מלאכיו גו' ומשמע ליה דבלדיקים איירי מדפתיב לעיל מיניה לשמרי בריתו ולזוכרי פקדיו לעשותם והם קדושים מלאכים כמ"ש כי מלאך ה' צבאות הוא ואמר שם המלאכים לבבוש את ילדים גבוהי בת כמ"ש אינו גבוה הבוכם את ילדו ואמר עוסי דברו לשמוע.גו' הקדוש בקרא שביה לשמיעה דלפי עניני ה"ל למכתב הכיפך שומעים בקול דברו לעשות דברו אבל פי' הכתוב שהלדיקים הם עוסי דברו של הקב"ה ע"י כוחם וכניבת ילדם ולזו הבי"ת גוזר לשמוע לו בקול דברו כיוון דברו על הלדיק הבייתו לשמוע תפלתו ולעשות לו גם להלילו מהמיקים כדלעיל בר"ח בר פפא ולהלילו משאר כל דבר לרה בשובבת דרבי לדון ורב בהנא ולפי זה יש לפרש בקרא ברבו ה' מלאכיו גו' מלאכים ממש הבייתו שבומעין בקולו וכתיב לעשות לו גם ולהלילו בשובבת דר"ח בר פפא ורב בהנא ודוק: [**תנן** אלו הבריס שאדם כו' אלו הן כיבוד אב ואם כו' בסדר המשנה כמס' פאה לא תביב לתו' הבי וכר"פ מפנין יבואר שם בחידושיו]: **בג"דן** כתיב רודף לדקה וחסד ימצא חיים לדקה ובבוד כו' ביבואר פרק ב"ם פרש"י חיים בעוה"ב ובבוד בעוה"ז עכ"ל ולולי פירושו נראה להקדים העוה"ז והיינו חיים בעוה"ז ובבוד בעוה"ב בדאמרינן שלדיקים יושבין ועטרותיהן בראשיהם וכן גבי אמר לאחיהם בעוה"ז ואורך ימיך בעוה"ב: **בשלוח** הקן נמי כתיב לשמע ייטב לך גו'. יש לדקדק הך מתני' דפאה ע"כ בבני יעקב לא אתי לדידיה אפי' בבבוד אב ואם שבר מצוה בהאי עלמא ולא בבני יעקב אבל מ"מ לפעמים הקב"ה מביא יסורים על האדם בינוני למרוק עונותיו כדי לזכותו לעוה"ב וכן להיפך בסתם רשע וא"כ פריך ישאיר אחדרי במתני' משמע שמטיבים לו בהאי עלמא ובברייתא משמע דמריעין לו כדי לזכותו לעוה"ב ומשני אביי דמתני' נמי הבי סבירא ליה רבא אמר לעולם במצוה אחת מטיבין לו כמו שמטיבין לצדיק גמור ובברייתא דס"ל מריעין לו משום רשבר מצות בחאי עלמא ליבא ודו"ק:

הכמת שלמה

דף מ ע"א גמ' ב' נושאי קיסר כו'. וגי"ב ס"א [כושאי: שם] ויכתב בספר כו' כצ"ל: שם מחשבה שעושה פירות כו' כצ"ל וג"ב ס"א:

רש"י בד"ה שנרת כו' ואשה גדולה היתה כו'. נ"ב פי' היבא שאינה גדולה כל כך א"כ אין יכולת בידה אלא להעליל עליו ולהרגו וא"כ למה הרוג עצמו יצפה לישועה ואם לא תהרגתו ואל יהרג את עצמו אבל באחר שהיתה

דרבינא דאמר דלענין זה קאמר דאין מקיפין אם היתה שקולה מכברת ואין מקיפין ומתתינין לו עד שיעשה עוד עכירים לחובה דבשקולה נמי בחילול השם הוי כאילו יש הכרע לחובה כלו הוי רוב עוטות וגלדרעין ממנו מיד ודו"ק: **ע"ב** כאילו תליו כו' עבה מלוה אחת תברין כו' כתיב חייב ואלו זכאי נמי אמרינן דבר חסד מעט כלפי חסד דיינו דהוי כיונו אבל לדיק נמור לא הוי עד שיהיו רוב זכיות כמ"ש התוס' לעיל וכן לקח חובה סיסים רבע נמור לא הוי עד שיהיו רוב עוטות ודו"ק: **ראבר"ש** אומר לפי שהעולם נידון אחר רובו כו' מבוס לגמ"ק דאיירי ביחיד דרבים ליה חובה אחד מלבון חטא אחד וקאמר דאבר"ם דחובה ממש קאמר יחיד שחטא דברבים לייני וחובה אחד מכריע אותן לחובה דהעולם נידון אחר רובו ודקאמר נמי ויחיד נידון אחר רובו מכות מבוס דאילו היה לאותו יחיד עלמו רוב עוטות גם אם היה העולם מחלה על מחלה לא היה יכול הוה לכרעיע בעלוה אחת שעשה את כל העולם לזכות כיון דהוא גופיה יש לו רוב עוטות והוא אינו זוכה מלוה זו איך יזכו הרבים על ידו וע"ד קבוע עלמך ואח"כ קבוע אחרים ודו"ק: **אפילו** לדיק נמור כל ימיו לדיק נמור כו' אפילו למאי דס"ל דס"ד בהתם דלא מייני בחוכא על הרחמנות מ"מ כיון שמרד בחחרונה כדכתיב לדקת הלדיק לא תצילנו ביום פשעו דהיינו מרד דהתמרינן פ"ב דיומא בפשעים אלו המרדים מ"ה לא תצילנו לדקתו של כל ימיו ופריך מ"מ תמאי נימא דמרד אחד שבאחרונות יאבד לו כל לדקתו שבכר עשה ולא יהא אלא המתלה אם מחלה הוי כבוטנו ומה אינו אינה כל לדקתו בשביל מרד אחד ומאמר המסתמא כיון דמרד בחחרונה יוודע את רבונו הרי הוא תוהה על הרחמנות ואבד כל לדקתו של כל ימיו ומפרש"י נראה דלא מקבה ומשני ליה אלא בלדיק שמרד פ"ה בחחרונה למה יאבד לדקתו של כל ימיו אבל מן הרשע ל"ק ליה מידי אמר כו' לא יכשל ביום שובו מרבינו דמפומס ביום הרינה דאייני שבב מרבינו של כל ימיו ומתכפר לו בכר ולכך אין מזכירין לו רבינו כלל וק"ל: **כל** שים במקרא ומשנה ובדרך אדון כו' פירש הרמב"ם דרך ארץ מבאלו ומתנו בנתת עם הבריות עכ"ל וס"ה נראה מדות עוכות אלא דקבע לך מדמייתי פליה דמתני' הך דדרש בר קפרא רבנן לא כו' ולאחד עוב כו' כדלקמן ומיהו לא סבי ליה דדרך ארץ לאחד בלא מקרא ומשנה כדאמרי' ולא ע"ה תסוד וק"ל: **למה** לדיקים ממלים בעוה"ז כו'. עי' פרש"י ומתוך הענין דכל זה המבל לא שייך אלא מתני' דהכא אלא אסוגיא דמתני' לעיל דמתלק בין רוב זכיות ובין רוב עוטות ומדמה את אחדם לאילן כמו שבתוב כי האדם עץ השדה הוא דכמו שבאילן שאם פירות בענפיו כן האדם עושה פירות ומעשים בתכריו ודומה את אלדיק בחוב זכיות אלו ומעשיו עוטות לאילן שאינו כו' דהיינו שכל ענפיו שטוטין פירות שומדים במקום עבהה ונופו אחד בעושה פירות טובה למקום עומאה שמתאיל על העומאה נקלף אותו עוף ל' הרי בולו במקום עבהה כן הוא בלדיק שרובו זכיות מקום עבהה ונופו ל' שעוטה למקום עומאה דהיינו עון יחידי שבו נקלף אותו עוף ושון בעוה"ז ע"י יסורין הרי בולו עבהה בעוה"ב ובן כל הדברים הריפן לגבי הרשעים מסיים בהו כדי לחודיען למדרגה בו' מבוס דים רבעים דינדונין בגיהנם ואח"כ מלפליפין ושולין בדאמרי' פ"ק דב"ה קאמר הכא אלו רבעים שבבר קבלו שכבן מבלם על מיעוט זכיות שלהן בעוה"ז אין עולין בעוה"ב מן הגיהנם ויורדין למדרגה בו' ומייתי קרא בלדיק ראשיתך מלעד וגו' ר"ל בעוה"ז תקבל עונבך על המלעד ומיעוט עון ואחריתך תקבל שבר על סגי ורוב זכיות שלך לו ביהיה מלעד מלבון לעד ויסורין לפי הדרש וברבע קאמר יש דרך ישר וגו' דהיינו דרך יחידי ומעשה ישר הוא בו יקבל שבבו בעוה"ז אבל בתחלית יקבל עונבו על דרכי מות בגון רבים דהיינו על רוב עוטות שבו ודו"ק: **וכבר** היה ר' טרפון בו' נשאלה שאלה זו בפניהם תלמוד גדול לו מעשה בו'. מהאי לישנא ובבר בו' מעשה דקאי אדלעיל מינה לא ידענא מה שייך הך מלתא אסוגיא דלעיל ולפי מה שבתבנו דהך סוגיא דלעיל לא שייכא אהך מתני' דהכא אלא אסוגיא דמתני' דלעיל ניחא דהאי דאמר ובבר קאי אמתני' דהכא דבינו בה כל שבנו במקרא במשנה דהיינו שני תלקים למודה של תורה ובדרך ארץ הוא מעשה המלות העוטות בקיום שלהן לא בהכרה יעתן אלא ידענא לאיזה מהן עיקר כדאמרינא בקרא דמייתי דאחד מהן עיקר ובגדול כיעיהם מדלא כתיב ואחרון שלבה לא בהכרה יעתקו אלא ואחר אחד שהוא מבולם ע"י בעים בעמוד לא בהכרה יעתן החוש העיקר מהם וע"ז אמר כי בבר נסתפקו בזה ר' טרפון והזקנים איזה מהן עיקר והגדול בעיהם ואם בעים לדקדק עוד בזה עיין בחידושי הלכות הכא ובכוסף פ"ק דב"ק וק"ל: **גדול** תלמוד שקדם לאחם מ' סנה כו' וה"ה דהמ"ל שקדם לג' מלות שנלעוו בכעיסתן לאחן להעמיד להם מלך ובהכרעת זרעו של עמלק ולבעות בית הבחירה כדאמרי' פרק כ"ג אלא דלא תביב הכא אלא מלות התלויות באחן ולא נקט עבלה ובלאים אע"פ שהם תלוים בארץ מהגיון גם בתו"ל בלתנן פ"ק ועי"ל דלא תביב הכא אלא בהו ודאי בתקיימו בזמנו דאמר בב"ק מבא"ב הנהו ג' שלא נתקיימו בכעיסתן לאחן בתלותן וק"ל: **אין** תחלת דינו בו' בגא' פוטר מיס בו' מבואר בחידושיו פ"ק דסנהדרין ע"ב: **שברן** קודם למעשה בגא' ויתן להם תרלות בגוים בו' בעבור שמרו חוקיו וגו' בפרש"י לעיל מפוהר חוקיו נמי הוא מדרש חכמים שאינו מפוהר ונקמן פרק האיש מקדש אמרינן מבנה זו מדרש ולפלוגה יש לדקדק בהכהות קרא נמי החוקים והמשפטים אבר תבמרון לעשות נמי מפורש הלימוד קודם לעשייה דהתמרינן לעיל דבהאי גוונא איכא פנה הראי דכתיב בהו הלימוד ואחר כך העשייה ובפרן לגביהם ויש לומר דודאי הא דקאמר שבר של תלמוד קודם למעשה על בראתך דיש בלימוד שבר ובמעשה יש שבר אחר ואי אינו מפורש בתורה בן בהאי קרא בהזכיר ויתן להם הרלות בגוים הוא גוף הקרקע של ארץ בענן נתן להם במתנה כמו שאמרו הוא בראה ונתנה למי שרולה ואמר ושמל לאמים ירשו דהיינו מה בהכנעים הוסיפו על הקרקע כמו שאמר ובתים וגו' וכורות וגו' לא תלבת כרמים וזיתים אבר לא נטעת וגו' והוא שבר בני וע"כ נאמר בלשון יהושה שהכנעים תקנו אותן ואמר על שבר הראשון נחית ח"ו הוא היה

בעבור ושמרו תקיו בשוא המשנה ושבר הבני שעשו שבנעים היה בעבור שתוחיה שהם המלות ישלוהו ויקיימו אותן הרי שבר המצוה שהוא גוף ח"ו קודם לשבר המעשה שהוא מה שעשו בו הכנעים וזו"ק: **האוכל** בשוק ה"ז דומה לבלב בו' שדומה לבלב בשלין מזונו מעוי בבית ואוכל גם בשוק אם נמצא לו שם וק"ל:

דף מא ע"א רבנן לא בעלתה בידו אלא בגזונאו כו' מסיים הפרק בדרש דבר קפרא שהוא מעין המתני' דאייני בחוב הבלבי דרך ארץ דהיינו בעיקר המלות שיבא אדם עוה לבריות כפי' הרמב"ם וה הרבנן הוא היפך מזה מדה הפחותה שהבלינו בה בפרק ד' נדרים בל הבוטש בל מיני ניבוש שלונין בו ותתחונות שוטות בו כו' והוא בידוע שעוותיו מרובין ומבוזיו שבאמר ובעל תימה לב פסע וע"ש כאן גם בלא עלתה בידו לרבות עוטות מבזיות מתוך שהיו מבזיות מ"מ דוגו שהוא בבר רוב עוטות אלא שעלה בידו דגזונאו ממבזה לו תולי התתחונות ומיני גיהנם ואמר אבל לאדם עוב דהיינו שם בו מדה זו שהוא עוה לבריות וה"ו כמדה זו ג"ח ומבזה שלום לבריות וא"כ מעשיהם לו בעוה"ז מפני מעשיו הטובים אלו והקרן קיימת לעוה"ב בתרגו בתתני' דפלה דמיתני לעיל: **ובל** שלינו לא במקרא כו' ולא בד"ח דוד הבלה ממנו כו' איך שיהיה מדור בלא תהנה אתה ממנו ובלא יהיה הוא נהנה ממך כדי בלא תהא אתה מלוי עמו בעיבות בלים שנאמר ומשבב בלים וגו' עיין פרש"י ונראה ע"פ הגמרא דפרק אע"פ דיושב ובטל כשי שתוק ונלעות כדי שלא יבא לידי שעמום דאמרינן בפ"ח בתמיד ל' בגוביית קפנייתא ובדבור וע"ש פרש"י ופס מובב לגים בעביינים דאמרינן פ"ק דע"ז ודו"ק: **סליק פרק האישה נקנית**

האיש מקדש פרק שני

דף מא תוס' בד"ה וכי אתמר כו' דלמא מתני' מיירי כו' ואפילו איסורא איכא בין ומלתא דרב יוסף כו' עכ"ל ומלת בו דנקע מבוס אינו מכירה הוא דאית ביה אפילו איסורא איכא בין אבל במכירה אפילו מלוה לא הוה שמעינן מינה דהיינו מלתא דרב יוסף אבל בסיפא דליבה איסורא ע"כ מתלת בו שמעינן מלתא דרב יוסף וק"ק בפסיעות ה"ל לתרוצי דאפילו מתוקמא בהדא ליה לן לאוקמא במכירה דוקא דעפי ליה לן לאוקמא הריבה בהינו מכירה דאפי' איסורא איכא ביה ואם כן לא שמעינן מינה מילתא דרב יוסף ודו"ק: **בד"ה** ושלח ושלחה כו' וא"ת הא אלעזריך כו' דאמי למימר ונתן בידה ולבתוב כו' עכ"ל יש לדקדק דאמי קשיא להו מעיקרא דודאי איכא למימר כתיבה דבשלחה קמא נמי נפקא לן כ' דרשות ושוב מי הכריחם הכא בושלחה בתרא דאיתורא דרים ליה דלכתוב ונתן בידה ולבתוב דאיתא כפירושו בושלחה קמא מדלא כתיב וגירשה ויש לבייש דבריהם דודאי בושלחה קמא ניחא כפירושו דושלחה לאו יתורא הוא אלא דדרים כ' דרשות ממשמעות דהיינו דין שליחות גופיה מדלא כתיב וגירשה ושליחות של האשה מדכתיב ושלחה בלא מפיק ה"א דמשמע שהיא תשלח אבל בושלחה בתרא כיון דלא ממשמעו נדרש דשליח עושה שליח אלא מיתורא דושלחה בתרא קשיא להו דהכא יתורא אלעזריך ליה לדרשא אחריתא דמשלחה ואיכא חוזרת דהך מלתא לאו ממשמעות שמעינן ליה דהא אי נמי דהוה כתיב וגירשה שמעינן ליה ספיר מי שמגרשה ואיכא חוזרת ואהא תירלו דודאי מיתורא דרשינן כ' דרשות דהה"א נמי מיותרת וכפירוש ר"ח שכתבו דמושלחה אחרון דרים כולהו כו' ל"ל דקמא ודאי לאו יתורא הוא ולא משמע ליה למדרש כלום מדלא כתיב וגירשה כפרש"י והך מלתא דמשלחה ואיכא חוזרת בלא יתורא ממשמעו דקמא שמעינן ליה אלא דושלחה בתרא יתורא הוא כולה דהיינו גם הה"א והוא למדרש שלשה דרשות דשמעתין ודו"ק: **ע"ב** בד"ה פיהם ו' לו כו' דאמר האומר לשלוחו לא ותרוס כו' עכ"ל לשון הברייתא ליתא התם הכי בחומר לשלוחו אבל מוקי לה התם הכי כמ"ש לקמן ע"ש וק"ל: **בד"ה** נפקא ליה כו' משחיטת פרו של אהרן מדאלעזריך כו' מכלל דבאחר קדשים כו' עכ"ל דליבא למילף במה מלינו אחר קדשים לליבעי בעלים מפרו של אהרן דאם כן לא אלעזריך קרא כלל דמהיבא תיתי לן דלא בעי בעלים דשליחות מגלן וק"ל: **בא"ד** דבחטאת כתיב אותו אפי' בע"כ כו' אבל אחר קרבנות דלא מקריבין בע"כ כו' עכ"ל לא נמלא כן בסוס דוכתא אלא בהיפך איתא בפ"ד דערכין שנינו חייבי חטאות ואשמות אין ממסכנין אותן חייבי עולות ושלמים ממסכנין אותן ודרים ליה מדכתיב יקריב אותו מלמד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני ומייתי ליה לקמן בפרקין וע"כ הנראה לבניה בהיפך דבריהם וכל"ל והיינו טעמא מבוס דבחטאת לא כתיב אותו אפי' בע"כ ולהכך כיון דאי איתא לקמן אין מקריבים אותו בע"כ דין הוא שיעשה שליח אבל אחר קרבנות דמקריבין בע"כ לא כו' עכ"ל והכי

חכמת שלמה

ליפטר ממנה ומסור בידה להרגו בצ"ל: **בד"ה** ילבש שחורים כו'. נ"ב עי' רש"י הגיגה פ' אין דורשין דף טז: **ע"ב** רש"י בד"ה לפי שהעולם כו' רובו כו' יראה הר"א: **תוס'** בד"ה תלמוד גדול כו' קיים אמרינן לימוד לא אמרינן כו' בצ"ל וכן בכל הדיבור צ"ל לימוד. וב"ב פי' דמסיק לשם בכבוד גדול שעשו לחזקיהו מלך יהודה דאפקי לס"ת והניחו על המטה והאדינא לא עבדינן אי נמי אף האידנא עבדינן הכי אלא שהתם אמרו קיים זה מה שכתוב בתורה אבל האידנא לא אמרינן ורבי יוחנן ס"ל התם דאפילו קיים אמרינן אלא לימוד לא אמרינן האידנא:

האיש מקדש פרק שני

דף מא ע"א גמ' ושלח ושלחה מלמד כו' בצ"ל: **רש"י** בד"ה ושלח כו' נ"ב ואין הפי' מדלא כתיב ושלח וכתיב ושלחה אלא ושלחה דכתיב בקרא הוא ושלח שחרי על הבעל קאי ודו"ק: **בד"ה** ושלח ושלחה ב' פעמים כו' נ"ב פי' וא"כ ושלחה בתרא נמי דרשינן ושלח ושלחה: **ע"ב** רש"י בד"ה ותיתי כו' כ"ש מה לקדשים כו' בצ"ל:

פוגד כוכבים ס"ל דאין קנין ותנא אידך דפליג שם ס"ל מירות עובד כוכבים פוטר וא"כ

מהר"ם

האיש מקדש פרק שני

דף מא ע"א בגמ' ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח. ופי' רש"י ושלח ושלחה ר"ל שפשט בית נאמר ושלח בפירוש ודרשינן ג"כ ושלח ושלח כמו הראשון אבל לפי' ר"ח כתוב אתי שפיר יותר שפיר ושלח היה יכול לכתוב ובתב ושלחה ודרשינן ה' יתורה: **בתוס'** ד"ה אי אתמר וכו' ומולתא דרב יוסף לא נדע. ר"ל אתם רב יוסף קאי אדרשא דמתניתין יקבה לומר שעמא דמתניתין לא מבוס מלוה אלא מבוס איסורא דהא איכא לאוקמי בשאינו מכירה ומלתא דרב יוסף דאמר אף במכירה מ"מ מלוה כו יותר מבשאינו מכר לן לומר כן דהא לא נדע זו ממתניתין אבל כי קאי אספיפא בשאינו מיגה שפיר מלתא דרב יוסף דהא בסיפא ליבא למימר מבוס איסורא אלא מבוס מלוה: **ע"ב** ד"ה העובד כוכבים כו' עד ולא מבוס מירות עובד כוכבים דפוטר וכו'. יש לתקשות לומר לא תילבי התוס' דסברי סייהם ים קנין ומירות הוא דפליג וי"ל שהתוס' סוברים דהא בהא תליא דמ"ד יש קנין סובר ג"כ דמירות עובד כוכבים פוטר דהא דיש קנין ילפינן מדכתיב דגנך ולא דגן עובד כוכבים ומדגנך הבמי ילפינן ולא דיגון עובד כוכבים והיינו מירות ולמ"ד דאין קנין אי יתור שייהם לדרוש דגנך ולא דיגון עובד כוכבים ואין מישוב אחר מישוב אלא לדבות דיגון עובד כוכבים וא"ת ה"כ תתקי הא דדרשינן בבמתות אליבה דחד תנא אין מישוב אחר מישוב אלא לדבות מירות פ"ל דיש קנין וא"כ הדרא קשיא לדוכתיה דפליגי אמאי דפליגי דתנאי דיש לדבות מירות

בעבור ושמרו תקיו בשוא המשנה ושבר הבני שעשו שבנעים היה בעבור שתוחיה שהם המלות ישלוהו ויקיימו אותן הרי שבר המצוה שהוא גוף ח"ו קודם לשבר המעשה שהוא מה שעשו בו הכנעים וזו"ק: **האוכל** בשוק ה"ז דומה לבלב בו' שדומה לבלב בשלין מזונו מעוי בבית ואוכל גם בשוק אם נמצא לו שם וק"ל:

דף מא ע"א רבנן לא בעלתה בידו אלא בגזונאו כו' מסיים הפרק בדרש דבר קפרא שהוא מעין המתני' דאייני בחוב הבלבי דרך ארץ דהיינו בעיקר המלות שיבא אדם עוה לבריות וה"ו כמדה זו ג"ח ומבזה שלום לבריות וא"כ מעשיהם לו בעוה"ז מפני מעשיו הטובים אלו והקרן קיימת לעוה"ב בתרגו בתתני' דפלה דמיתני לעיל: **ובל** שלינו לא במקרא כו' ולא בד"ח דוד הבלה ממנו כו' איך שיהיה נהנה ממך כדי בלא תהא אתה מלוי עמו בעיבות בלים שנאמר ומשבב בלים וגו' עיין פרש"י ונראה ע"פ הגמרא דפרק אע"פ דיושב ובטל כשי שתוק ונלעות כדי שלא יבא לידי שעמום דאמרינן פ"ח בתמיד ל' בגוביית קפנייתא ובדבור וע"ש פרש"י ופס מובב לגים בעביינים דאמרינן פ"ק דע"ז ודו"ק: **סליק פרק האישה נקנית**

האיש מקדש פרק שני

דף מא תוס' בד"ה וכי אתמר כו' דלמא מתני' מיירי כו' ואפילו איסורא איכא בין ומלתא דרב יוסף כו' עכ"ל ומלת בו דנקע מבוס אינו מכירה הוא דאית ביה אפילו איסורא איכא בין אבל במכירה אפילו מלוה לא הוה שמעינן מינה דהיינו מלתא דרב יוסף וק"ק בפסיעות ה"ל לתרוצי דאפילו מתוקמא בהדא ליה לן לאוקמא במכירה דוקא דעפי ליה לן לאוקמא הריבה בהינו מכירה דאפי' איסורא איכא ביה ואם כן לא שמעינן מינה מילתא דרב יוסף ודו"ק: **בד"ה** ושלח ושלחה כו' וא"ת הא אלעזריך כו' דאמי למימר ונתן בידה ולבתוב כו' עכ"ל יש לדקדק דאמי קשיא להו מעיקרא דודאי איכא למימר כתיבה דבשלחה קמא נמי נפקא לן כ' דרשות ושוב מי הכריחם הכא בושלחה בתרא דאיתורא דרים ליה דלכתוב ונתן בידה ולבתוב דאיתא כפירושו בושלחה קמא מדלא כתיב וגירשה ויש לבייש דבריהם דודאי בושלחה קמא ניחא כפירושו דושלחה לאו יתורא הוא אלא דדרים כ' דרשות ממשמעות דהיינו דין שליחות גופיה מדלא כתיב וגירשה ושליחות של האשה מדכתיב ושלחה בלא מפיק ה"א דמשמע שהיא תשלח אבל בושלחה בתרא כיון דלא ממשמעו נדרש דשליח עושה שליח אלא מיתורא דושלחה בתרא קשיא להו דהכא יתורא אלעזריך ליה לדרשא אחריתא דמשלחה ואיכא חוזרת דהך מלתא לאו ממשמעות שמעינן ליה דהא אי נמי דהוה כתיב וגירשה שמעינן ליה ספיר מי שמגרשה ואיכא חוזרת ואהא תירלו דודאי מיתורא דרשינן כ' דרשות דהה"א נמי מיותרת וכפירוש ר"ח שכתבו דמושלחה אחרון דרים כולהו כו' ל"ל דקמא ודאי לאו יתורא הוא ולא משמע ליה למדרש כלום מדלא כתיב וגירשה כפרש"י והך מלתא דמשלחה ואיכא חוזרת בלא יתורא ממשמעו דקמא שמעינן ליה אלא דושלחה בתרא יתורא הוא כולה דהיינו גם הה"א והוא למדרש שלשה דרשות דשמעתין ודו"ק: **ע"ב** בד"ה פיהם ו' לו כו' דאמר האומר לשלוחו לא ותרוס כו' עכ"ל לשון הברייתא ליתא התם הכי בחומר לשלוחו אבל מוקי לה התם הכי כמ"ש לקמן ע"ש וק"ל: **בד"ה** נפקא ליה כו' משחיטת פרו של אהרן מדאלעזריך כו' מכלל דבאחר קדשים כו' עכ"ל דליבא למילף במה מלינו אחר קדשים לליבעי בעלים מפרו של אהרן דאם כן לא אלעזריך קרא כלל דמהיבא תיתי לן דלא בעי בעלים דשליחות מגלן וק"ל: **בא"ד** דבחטאת כתיב אותו אפי' בע"כ כו' אבל אחר קרבנות דלא מקריבין בע"כ כו' עכ"ל לא נמלא כן בסוס דוכתא אלא בהיפך איתא בפ"ד דערכין שנינו חייבי חטאות ואשמות אין ממסכנין אותן חייבי עולות ושלמים ממסכנין אותן ודרים ליה מדכתיב יקריב אותו מלמד שכופין אותו עד שיאמר רוצה אני ומייתי ליה לקמן בפרקין וע"כ הנראה לבניה בהיפך דבריהם וכל"ל והיינו טעמא מבוס דבחטאת לא כתיב אותו אפי' בע"כ והלכך כיון דאי איתא לקמן אין מקריבים אותו בע"כ דין הוא שיעשה שליח אבל אחר קרבנות דמקריבין בע"כ לא כו' עכ"ל והכי

מסתברא טעמא טפי דבמקום דאין כופין אותו ביה תליא מילתא ויכול נמי לעשות שליח אבל היכא דכופין אותו לא תליא ביה מלתא ואינו יכול לעשות שליח ודו"ק:

בד"ה העובד כוכבים כו' מדמעת כו' וליף מדגך ולא דיגון כו' וקשה לפי' דמשמע דפליגי בים קנין כו' עכ"ל לכאורה לא משמע כן מפרש"י אלא דלא פליגי תנאי דהכא אלא במירוח עובד כוכבים אבל לכ"ע אין קנין לעובד כוכבים וע"כ דליכא למימר דמשמע להו דהא בהא תליא כדפרש"י בפרק הסולה דאם כן תקשה להו כמו שהקשו הכא והתם דאין סברא דפליגי אמוראי בפלוגתא דתנאי ובמירוח ודאי דאיכא תנאי דפליגי בפרק רבי ישמעאל ויש לייאב דבריהם דודאי דאיכא לפרושי הכא דלא פליגי תנאי אלא במירוח אבל לכ"ע אין קנין לעובד כוכבים אלא דא"כ טפי תקשה למ"ד בפרק הסולה דים קנין לעובד כוכבים דכמאן ס"ל ולכך הוצרך ר"י לפרש דאין זה מוכרח דאיכא למימר דכ"ע ס"ל דים קנין ומשכחת לה כגון שתבואתו גדלה שלים כו' מיהו קשה מה שפר"י בסוף דבריו ואי משום מירוח העובד כוכבים דפוטר י"ל דמיירי שמרחו ישראל כו' וקשה דא"כ כו' מי הגריכו לדהוקי כ"כ כיון דמצינן למימר שפיר דת"ק מחייב במירוח עובד כוכבים ור"ש פוטר דהא מצינו בפרק ר"י דכמה תנאי פליגי נמי בהכי ע"ש ודו"ק:

דף מב תוס' בד"ה ודלמא שאני כו' דהא תנן בפרק האשה הרי שא"ל כו' משמע שאין לו שותפות כו' עכ"ל ק"ק אמאי לא מייתי לעיל הך מתני' שהרי היא מוקדמת בפרק האשה ומפורש בה אפי' ליתא ביה שותפות והך דמייתי לעיל היא בפרק מי שהיה ואינו מפורש בה אלא ביתא ביה שותפות ודו"ק:

בא"ד וא"ת אמאי לא דחי לעיל נמי דההיא דריב"ק מיירי בתיא ליה שותפות כו' עכ"ל בחומש הביאו רש"י הך דרשא דריב"ק ושמא אותו וכי כולן שותפין אלא מכאן שבלומו של אדם כמותו עכ"ל וכתב הרא"ש וא"ת אמאי לא אליף כו' דלמא הכא דתיא ליה שותפות בגויה כו' וי"ל דנפקא ליה מהני תרי קראי בתם אינו עניין כו' בדתיא בפרק האיש מקדש עכ"ל ונעלם ממנו דברי התוס' דהכא שכתבו דלרבי יהושע בן קרחה לא תקשי ליה ודלמא בדתיא ליה שותפות ולא אצטריך למילף מהני תרי קראי בתמ"ש אלא לרבי יונתן הוא דפריך ודלמא דתיא ליה שותפות כו' והיינו דלא פריך ליה לעיל לריב"ק אלא הכא לרבי יונתן וכת"ש התוס' וק"ל: **בא"ד** מ"כ האי ושמעון אותו כו' ר"ל דאחד שותף פסחים הרבה כו' עכ"ל אין זה מוכרח דהא איכא למימר דהרבה שותפים הם וא"ת מאי מוקמי שותף על המנויים עמו על פסח אלו ויכא לכ"ת מהמנויים עמו כזית אלא דאיכא למימר דמיירי נמי באחד שותף פסחים הרבה וכיון דאין נמצין אל כ' פסחים ע"כ דשותף גם בליכא שותפות משא"כ לרבי יונתן דקרא מיירי בפסח אחד לכל ישראל וע"כ דתיא ביה שותפות וק"ל: **ובד"ה** יתומים שבתו כו' אין להביא ראיה שהיו כו' דשאני התם שהיה ע"פ הדיבור כו' עכ"ל דלאו לגמרי מדמה להו (כו') [כן] לשון התוס' פרק הסולה ע"ש: **ע"ב** בד"ה הא דעבו כו' והא דעבו בפחות משתות ולא אצטריך כו' עכ"ל דפחות משתות מודה רב דהמן דמכרן דדיינים קיים כדאמרי' בפרק אלמנה ניזונית שליח כדיינים דהיינו דמכרן קיים בפחות משתות וחכמים נמי לא פליגי עליה דרשב"ג אלא בשתות ואין להקשות דא"כ שמואל דאמר יכולין למחות בפחות משתות דלא כתמן דהא חכמים לא פליגי אלא בשתות די"ל דשמואל ס"ל דפליגי נמי בפחות משתות ונקט שתות משום רבותא דרשב"ג ועוד י"ל דשמואל נמי ס"ל דחכמים מודו בפחות משתות דמכרן קיים דכח כ"ד יפה כדיינים גופיה משא"כ בחפוצרופוס ודו"ק:

בד"ה ה"ג בקונטרס וכו' ואמאי מייתי ראיה מינה הא משנה זו לא מיירי כלל ביתר וכו' עכ"ל ר"ל דלא מיירי בהדיא ביתר משתות אלא בשתות הוא דפליגי מיהו גרסה דודאי רשב"ג פליג נמי ביתר משתות דא"כ לא הוו פליגי אלא בגימטס שתות דהא בפחות משתות ודאי דלא פליגי לרב נחמן וכמ"ש לעיל ומשום דאינה קושיא כ"כ לפרש"י דהא קושטא הוא דפליגי נמי ביתר משתות לכך

מהר"ם

פרקשתא דמנתות הוא לאותו אמורא דס"ל דאין קנין דמוקי התנא דמחייב תרומת עובד כוכבים משום דס"ל דאין קנין וגם מיכות העובד כוכבים פוטר והאמורא דס"ל דים קנין הוא סובר דלכ"ע יש קנין והתנא דמחייב תרומת העובד כוכבים אירי בתבואה שגדלה שלים כידי ישראל וגם מירחו ישראל כמו שפירשו התוספות וזהו פלוגתא אמוראים כנ"ל:

דף מג ע"ב בגמ' אמר ר"ל דמתלוקת לגירושין כך מתלוקת לקידושין וכו'. לפי' התוס' דפי' הא דפליגי רבנן ור"י בגערה ס"ס בקטנה נ"ל הא דקאמר כמתלוקת לגיטין כך מתלוקת לקידושין היינו דוקא בגערה בזין קדושין וגיטין אבל בקטנה אין שום דקטנה לכו"ע אינה מתקדשת ע"י עצמה כי אם ע"י אביה פיין בהר"ן וכ"כ התוס' בסמוך דקטנה אינה מתקדשת אלא ע"י אביה: **בתוס'** ד"ה וכל שאינה יכולה לשמור גיטה וכו' וכ"מ פי' דקטנה מתגרשת ע"י אביה וכו'. ולפירושו קשה דהא דקתני וכל שאינה יכולה לשמור לא קתני גיטה אין יכולה להתגרש משמע דאתא כהו"ע לפי' כר' יהודה וא"כ לפי' התוספות נ"ל דר"ל

חכמת שלמה

דף מב ע"א גמ' נשיא אחד נשיא אחד ממטה כו' בצ"ל: **תוס' בד"ה** יתומים כו' כמה יונקי שדים נ"ב פי' ולא בעינן באו וק"ל:

בא"ד על פי הדיבור ואורים ותומים כו' נ"ב ומסוגיא דמרמה ליה שלותו של אדם כמותו כו' לאו לגמרי כדסה ליה כו' וכן פירשו התוס' בגיטין בפ' השולח ע"ש: **ע"ב** רש"י בד"ה בעלויא כו' כפי דמים הס"ד: **בד"ה** חטא חטא וכו' נ"ב דאל"כ כי פריך לעיל תרומה מנ"ל דעושה שליח ת"ל דעושה דאי לאו כן נ"ש למה לי ורו"ק: **תוס' בד"ה** אבל שויה שליח כו' דהתם מיירי בשליח הדיינין נ"ב ושיטת הסמנא דאפילו שליח ב"ד חוזר כדאסיקנא פרק אלמנה ניזונית דשליח כאלמנה דאפילו בבל שהוא חוזר ואכתי איכא למידק מדגרסינן בפרק גט פשוט דהיא איתתא דיהבא ליה זוזי לההוא גברא למזבן לה ארעא אול זבין לה שלא באחריות אתא לקמיה דרב נחמן אמר ליה מצי למימר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ויל את ובנה שלא באחריות והדר זבנה נהלה באחריות ואמאי מחייבים התם לשליח בהכי נימא דלהוי ביטול מקח כי הכא י"ל דהתם השליח לקח סתם ואין למוכר דין ודברים אלא עמו ואע"פ שהוא אומר עכשיו שלצורך האשה לקחו אין למוכר בכך כלום ולפיכך צריך לפרוע דמים למוכר והאשה נ"כ יכולה לומר לשליח תן לי מעותי דלתקוני שדרתיך ורב נחמן ה"ק ליה אם הפצה היא בקרקע קבל עליה אחריות אבל לא יוכל לכפותה בכך שהרי היא יכולה לומר שהיא רוצה יותר באחריות הנעבר משלו בר מן דין כיון שלא עשה שליחותו הרי מקחו אצל האשה בטל עכ"ל הר"ן ועיין מה שכתבתי בפרק אלמנה ניזונית בגליון:

דף מג ע"א רש"י בד"ה הוא ולא שלוחו גרסינן הס"ד וב"ב פי' לאפוקי ולא שלוחו ודו"ק: **תוס' בד"ה** שלא מצינו כו' כבר זח של הקדש כו' נ"ב פי' שצוה לו לאכול כבר של הקדש אבל לא ידע דאי ידע פשיטא שאינו מועל ואפילו נזכר קודם שאכל השליח אינו מועל הבעל הבית: **בא"ד** והשליח לא ידע כו' נ"ב פי' דאם ידע פשיטא שמעל בעל הבית כדלעיל בתוס' [עיין במהרש"א]: **ע"ב** רש"י בד"ה נערה המאורסה ח"ח לקטנה כו' נ"ב זח שייך לאחר הגדה של רש"י: **בד"ה** היא ואביה כו' ודוקא נערה כו' נ"ב זח שייך לפני חורה: **תוס' בד"ה** ותשתא כו' משום דרחמנא אמר כו' נ"ב וקשה לי סוף סוף להימנו במיגו מאחר שעל כל פנים צריכין לישבע ללות דיהבינהו למלוה ואי לאו קושטא קאמרי הוי משתבעי דאהדרינהו ללוה וי"ל דאין זח מגו דשמא לא אהדרינהו וגם לא יהבינהו למלוה ומה שישבעו נשבעים על שקר ואין כאן מגו וק"ל: **בד"ה** וכל שאינה כו' בדיעבד ולמ"ד משום כו' יש לת אב ויכול לשמור כו' בצ"ל:

דף מד ע"א רש"י בד"ח ורבי היא כו' מקורשת לי הס"ד: **בד"ח** רבי שמעון כו' לא לך לא לך כו' בצ"ל: **בד"ח** לא לך כו' כללא הוי הס"ד ע"ב

דאחביה כדלקמן דעדיין הגערה ברשות אחביה היא לכל דבר ולכך לרבנן מקבלת ניטה משום דהוי כיד ושליח דאחביה ולר"י לא נעשית שליח ו"ד דאחביה ודו"ק: **בפרש"ר** בד"ה כללו אינו וכו' ובסבועות מפרש איזה כללו של ר"מ ופרטו עכ"ל הס"ד ואח"כ מה"ד שבועה שאין וכו' לא לך מייב אחם גזילות לא לך וכו' כללא לא הוי עכ"ל הס"ד כנ"ל וכ"ה בפרש"י יבן ולא נחית הש"י הכא לפרושי כללא ופרטא של ר"מ אלא לשמואל כדאית ליה התם דפרטו של ר"י הוא כללו של ר"מ וכללו של ר"י הוא פרטו דר"מ ולרבי יוחנן כדאית ליה התם דבין כללו ובין פרטו של ר"י הוא פרט לר"מ וכללו שאין לכם בידי כלום ומהרש"ל הגיה בפרש"י כלילו נחית לפרושי פרטא של ר"מ והייגו לשמואל דהתם ואין צורך כי דברי רש"י נכונים הם בלי הגה"ה כמ"ש בגם רש"י יבן: **ודע** שגירסת הש"י מהופכת הכא מדהתם ואין לחוש בכך כי כן דרכו לפרש במקום זה כך ובמקום אחר שינה פירושו ודו"ק: **תוס'** בד"ה נוזח ר"ל וכו' יש לה יד כיון שנשאת עכ"ל לאו דוקא כיון שנשאת דבארוסה קיימינן אלא דר"ל דאף בנתארסה יוצאת ברשות אב לרשות בעלה ובשעה שמקבלת הגט עד אחר הגרושין אין רשות אביה עליה ולכך יש לה יד משא"כ בקידושין בשעה שמקבלת הקידושין רשות אביה עליה ואין לה יד וק"ל: **ע"ב** בד"ה קטנה וכו' דבגערה לא שייך למימר צריכה מיאון וכו' עכ"ל ולא הבשו בה שמא יאמרו אין קידושין תופסין באחותה ובקטנה דשייך בה וכו' עכ"ל הרא"ש ע"ש: **בד"ה** אלא דקידשה וכו' ותיובתא דעולא וכו' אלא לעולא קשה דאי מיירי בשידך נט וכו' עכ"ל לכאורה דבריהם אינן מובנין דלעיל כתבו לפר"י דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי והכא כתבו לשמואל בלא שידך דבעי מיאון ועוד מי הבריחם למימר דלשמואל ניחא דאימא כיון דלא פליגי כמ"ש לעיל אימא לבו"ע פריך ועוד לפי דבריהם למה לא נאמר כה"ג גם לעולא לפר"י דמוקי מתני' בשידך סבר דלא בעי רק מיאון ונוחין לי בכל זה דברי הת"י וז"ל וקתני דבעי מיאון לספרים דנרסי ותיובתא דעולא לפרש"י ניחא דפריך דוקא לעולא דאיירי בשידכו ואפ"ה אינה צריכה מיאון אבל לפר"י דמודה עולא בשידכו מ"מ פריך שפיר דע"כ מתני' בלא שידכו דאי שידכו צריך נמי נט אבל לשמואל ניחא טפי דלדידיה צריך מיאון בלא שידך אע"ג דהמיאון לא בא אלא משום חשבת נט ובלא שידכו ליכא חשבת נט אפ"ה איכא למדהי הכי עכ"ל והשתא דברי התוס' שלפנינו מובנין דמה שכתבו ותיובתא דעולא היינו גירסת הנמרא שהיה כך ולכך הקשו ולשמואל מי ניחא וכו' ותירצו לפר"י דלשמואל מוקי מתני' בלא שידך ובעי מיהת מיאון אע"ג דליכא חשבת נט ומה שכתבו לעיל דשמואל ועולא לא פליגי היינו דכל חד מנייהו מלתא באנפיה נפשיה קאמר שמואל איירי בשידך ועולא בלא שידך ועוד לפי דבריהם למה לא נאמר כה"ג נם לעולא לפר"י דמוקי מתני' בשידך סבר דלא בעי רק מיאון ונוחין לי בכל זה דברי הת"י וז"ל וקתני דבעי מיאון לספרים דנרסי ותיובתא דעולא לפרש"י ניחא דפריך דוקא לעולא דאיירי בשידכו ואפ"ה אינה צריכה מיאון אבל לפר"י דמודה עולא בשידכו מ"מ פריך שפיר דע"כ מתני' בלא שידכו דאי שידכו צריך נמי נט אבל לשמואל ניחא טפי דלדידיה צריך מיאון בלא שידך אע"ג דהמיאון לא בא אלא משום חשבת נט ובלא שידכו ליכא חשבת נט אפ"ה איכא למדהי הכי עכ"ל והשתא דברי התוס' שלפנינו מובנין דמה שכתבו ותיובתא דעולא היינו גירסת הנמרא שהיה כך ולכך הקשו ולשמואל מי ניחא וכו' ותירצו לפר"י דלשמואל מוקי מתני' בלא שידך ובעי מיהת מיאון אע"ג דליכא חשבת נט ומה שכתבו לעיל דשמואל ועולא לא פליגי היינו דכל חד מנייהו מלתא באנפיה נפשיה קאמר שמואל איירי בשידך ועולא בלא שידך ובעי מיאון לא תקשי לשמואל דהא לא איירי פלג בלא שידך אבל לעולא דאיירי בלא שידך ולא בעי אפי' מיאון תקשי ליה מתני' דבעי מיהת מיאון דבשידך דלא איירי ביה עולא ע"כ לא מתוקמא מתני' דכיון דמיאון בעי נט נמי בעי דהמיאון בשידך לא בעי אלא משום חשבת נט בת"י שכתבו ותו לא מידי ודו"ק:

דף מה בד"ה צריכה מיאון וכו' וא"ת א"כ אמאי נקט לא נתרצה כלל וכו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נ"ל דודאי איכא למיחש נמי שמא נתרצה לשניהם גם שמא נתרצה לראשון ולא לשני וקידושין תופסין באחותה אלא כמה שהצריכו לה מיאון לא נדע ביה חשבת דאכתי מיאון ל"ל אבל כמה שהצריכו אותה מיאון נדע ביה הך חשבת דשמא לא נתרצה לשניהם ולכך הצריכה מיאון ושפיר

חכמת שלמה

פירוש כלל של ר"י הוא פרטו של ר"מ וק"ל [עיין במהרש"א]: **ע"ב** רש"י בד"ה וכולן ש"ו כו' או נתגרשו דכשמת ונפלה הצרה לפני היבם כו' כצ"ל וג"ב ס"א: **דף מה ע"ב** גמרא שמא נתרצה הבן לא אמרינן ג"ב ביאור הא דקאמר שמא נתרצה הבן לא אמרינן לאו דוקא הוא דאין לפרש כמו שמא נתרצה האב דמאיזה טעם אין לחוש וכי בעבור שהוא דייק לא נוכל לומר שהוא נתרצה דשמא דייק ונתרצה ואין לומר דהבי פירושו מאחר ששמע ושתק לא אמרינן דנתרצה דבשלמא גבי האב אפשר דנתרצה והא דשתיק משום דמרתחת שנתקרשה שלא לרצונו מה שאין שייך לומר הכא דא"כ מה מסיק ודילמא שליח שויה מב"ש דלא אמרינן הכי מאחר ששתק ולא אמר לשום אדם שנתרצה כבר בכך ועוד דוחק לומר דהאי עובדא איירי דוקא דשתק ולא נתרצה אף בסוף ע"כ נראה דהכא איירי שנתרצה בוודאי מיד בששמע רק דלא מהני מאחר דלא מצאו שליח ואין ביד האב לקדש אשה לבנו בשלמא גבי בת היכא דנתרצה חלו הקדושין למפרע וכאילו מחל והפקיר זכות שיש לו עליה וכן כתב הרא"ש ז"ל אבל בבן אפילו נתרצה אח"כ הבן אינו מועיל דצריך שיעשה את אביו שליח א"ל רבנן לרבא ודלמא שליח שויה כו' עד ודלמא ארצויה אריצה קמיה ושתק כלומר גילה הבן דעתו לאביו שהיה חפץ בה וכיון שחפץ בה וזכות הוא לו דובין לאדם שלא בפניו הוי כאילו עשה האב שליח לקדש לו עכ"ל וא"ב האי דקאמר שמא נתרצה הבן כו' לאו דוקא הוא והוי כאילו אמר נתרצה הבן לא אמרינן ואגב שיטפא דאמר גבי אב שמא אמר גבי הבן נמי שמא וא"מ נראה גם ליישב לישנא דשמא וה"ק בוודאי הריצוי דבן שהוא בסוף לא מועיל למפרע מה אתה אומר שמא היה מרוצה אף מתחלה לזאת האשה מאחר דנתרצה בהריא לבסוף וא"כ זכה לו האב שלא בפניו והוי כאילו שלחו רובים מפעם שליחות איתרבי כמ"ש הרא"ש לעיל מש"ה אמר שמא נתרצה הבן כלומר מקודם לא אמרינן בענין זה שיהא שלוחו מאחר דדייק ונסיב מסתמא לא נתרצה רצוי גמור אם לא שיעשה שליח ומסיק שפיר דלמא שויה שליח בפרט מאחר דנתרצה להריא לבסוף כו' עד דלמא ארצויה כו' כלומר והוי שליח ומשני בפי' אמר מר דאין חרשין להא דשמואל לומר שמא נתרצה על הספק אם לא שנשמע בפי' שנתרצה אח"כ האב דאז אמרינן כאילו נתרצה למפרע ה"נ לא אמרינן מן הסתם דנתרצה הכי מקודם באופן ריצוי גמור אם לא שנשמע בפירוש שעשה שליח ממש או דרך ריצוי קמיה אב דהוי כשליח ממש אבל מן הסתם לא אמרינן הכי נ"ל:

דף מו ע"א גמ' והא מלוה היא נ"ב וקשה דמשמע אי אמרינן המקדש במלוה מקודשת הוה אינו אא"כ אפילו בפחות משוה פרוטה נמי ליצטרפי כולהו ונראה ליישב משום דאי הוה פחות משוה פרוטה לא הוו מצטרפי מאחר שאכלה קודם שגמר דבריו ואין שייך לצרף כולם יחד אם לא שיהיו יחד בעין דהא אין כאן מקום לחול קידושי אחד מנהון כי אם בצירוף מש"ה בעינן צירוף גמור שיהיו כולם יחד אכל לא נצרף מה שכבר אכלה אבל אי הוה שוה פרוטה באחת א"כ חל עליה קידושין מיד והשאר הוה בעין תנאי שיהיו ג"ב בצירוף א"כ בכל שאין מצטרפי ודו"ק [עיין במהרש"א]: **ע"ב** גמ' ותיהוי תרומה ולא תאכל כו' נ"ב תכלית כונת סוגיא זו מה דפריך לשמואל ולא לרב או אמאי לאפריך הך מתני'

מזהר"ם

דר"ל דאינה מתגרשת ע"י עצמה קאמר ומאי אריא באינה יכולה לשמור את גיטה הא אפי' יכולה לשמור את גיטה אינה מתגרשת ע"י עצמה אלא ע"י אביה לרבי יהודה וי"ל דאיירי בקטנה מן הנשואין או שאין לה אב דמתגרשת ע"י עצמה אפילו לרבי יהודה כיכולה לשמור את גיטה ובאינה יכולה לשמור את גיטה אין מתגרשת ושיין בהר"ן:

דף מו ע"א בתוס' ד"ה כין היא כין אביה וכו' עד ואתה רואה מאמר דמקודשת משום דזוכה הוא לו וכו'. פירוש דמן הראוי לומר דלא יועיל דיש האב כלל דמה מועיל בשנתלה אחר שקבלה הקידושין בלא ידיעתו ולא אמר לה אפי' קבלי קידושיך אלא שאינו תושבין שמא נתרצה האב וזכות הוא לו לפי שכל אדם רוצה לבשר בתו כמו שכתב הר"ן אבל כשכתו מעכבת תוב הוא לו: **בא"ד** ומיהו לפי הקושטרם לא קשה מידי פי' שרש"י ל"ל מאחר שבשעת קבלת הקידושין נתרצה האב א"כ עדיין הקידושין תלוין ועומדין ולא יגמרו עדיין עד שיתלה האב אז יחולו הקידושין על אותה הקבלה שקבלה בכבר אבל כשהבת חוזרת קודם שיתלה האב א"כ נתבטלה אותה הקבלה שהיא רוצה שיהא אותה קבלה לשם קידושין וא"כ כשיתלה האב את"כ על מה יחולו הקידושין: **ע"ב** בגמרא יודע ותיהוי יודע וכו'. ויש להקשות מאחר דמסיק דבספרים תנאו קנת אין אדם יודע כ"כ כמו במקדש אחותו א"כ נמי אולכך נתחולי דנסיק מינה הוכה יודע לכל דאין קידושין תופסין כפ הלכך אמרינן כודאי גמר ונתן לשם מתנה אבל בגי ספרים תנאו קנת דאין אדם יודע כ"כ והיה סובר דהטעם הוא משום טירתא דכהן והכי הכהן מתל אי הטורת ובקל א"כ נתנה לשם אלה ולא לשם מתנה דאם היה יודע באינה אלה לא היה נותנה לו ולכן כשנודע לו איפצא

דכהן נופיה ידע אי מחיל אכל בעה"כ לא ידע דמחיל כהן וכו' עכ"ל ת"י ואין להקשות נמי אמאי לא משני בפסיעות כיון דבעה"כ סבר מסוס טירחא דכהן והא קבלה הרי אינו נותן לכם מתנה והוי נזל ביד כהן דמ"מ כיון דבעל הבית אינו נותן תרומה אחרת לפי סברתו מסוס טירחא דכהן אם כן לא נזלו כלום אלא דעשאוהו נזל ביד כהן מסוס הורכא דבעה"כ אלא יאכלנו בעיבלא וק"ל: **עוד** מת"י מן הנקוב על שאינו נקוב תרומה לענין שאין הכהן חייב להחזירה וגם אין הבעה"כ חייב להפרים עוד אשאינו נקוב וכו' דכיון דאין עליו חיוב תרומה אלא מדרבנן הס אמרו דאין צריך תיקון אחר לשאינו נקוב עכ"ל:

דף מז גמ' ואלא כאלון וברימון וכאגוז היינו בזו וכזו וכזו וכו' עכ"ל לאחורה קשה אע"ג דלר"ם כולהו כללי הוו בין בוי"ו ובין בלא וי"ו מ"מ אצטריכי למתני תרוייהו כיון דלר"מ ור"י אינא לפלוגי בין בוי"ו ובין בלא בוי"ו כדאמרי' לעיל בלא לך ובלא לך וכת"י פירשו דהכי פריך דה"ל למתני גם בריש נעלתו ואכלתו כדקתני בסיפא גבי בזו עכ"ל ודו"ק: **שם** מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר מלוה להוצאה וכו' ולא אסיק אדעתיה השתא למימר דפליגי בדרשות בעלים להזרה כדמוקי לקמן פלוגתא דת"ק ורשב"א ולמאי דמסיק ונסברא אינא סיפא וסיום וכו' ניחא דלא מתוקמא נמי בהכי ועוד יתיישב בזה לקמן ע"ם וק"ל: **בפרש"י** בד"ה והאי דפליגיהו בתרי בבי דרישא וכו' עכ"ל והלמודא נמי דקאמר ואילו רישא לא קא מפליג בין אוכלת וכו' היינו נמי מה"ע מדפליגיהו בב' בבי דהא"כ אינא דקאי נעלתו ואכלתו נמי אריש"א דהתקדשי לי בחלו ולמאי דמסיק לרב ושמואל דבזו נעלתו ואכלתו תנא אחרינא הוא אין להקשות אמאי פליגיהו לתרי בבי די"ל דלכך פליגיהו מסוס דהאי תנא אחרינא לא פליג בסיפא גבי בזו ובזו ובעיד בזו ועוד בזו דהוי פרט אכל בריש"א גבי בחלו מודה דהוי כלל וק"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה אלא מלוה וכו' י"ל דרשב"א מיירי שנגנבו או שאבדו אלא אלא וכו' עכ"ל ואיכא למימר לרשב"א דלרבותא נקט בבה"ג דאע"ג דלא הוי כולו בעין כיון דלא נאסר בשליחות יד שלו אלא ע"י גניבה ואבידה הוי כמו כולו בעין אך קשה דהת"ק דאיירי נמי בבה"ג אע"פ שנאיירו ממנה ס"פ אינה מקודשת אמאי נקט בבה"ג דהא אפי' כולו בעין נמי אינה מקודשת כיון דאינה ברשות בעלים להזרה ואין סברא לומר דת"ק נקט הכי משום רבותא דרשב"א ויש לישב דכיון דת"ק וכיון רשב"א לא נקטו בבה"ג אלא משום דומיא דפקדון דאיירי ביה בנשתיירו ודו"ק: **בד"ה** אלא הא וכו' אבל לענין להתחייב באונסין כי לא ביקש וכו' עכ"ל הוצרכו לזה הכא דאל"כ השתא דאמרתי לא ידע להלן כיון דלאוסר לשאלה תקשי ליה לרב הונא בפסיעות לכ"ע דהכא אמר לכולי עלמא לאוסרים בדרשות לזה קיימי ודו"ק: **בפרש"י** בד"ה נימא כתנאי הא דרב דאמר המקדש במלוה וכו' עכ"ל יש לדקדק ומאי קושיא לרב הא איכא לאוקמא נמי הך דפליגי במלוה ברשות בעלים להזרה וכשהיא בעין

מהר"ם

באינה אלא ומתוייב להפרים אלא אחרת מתוייב הכהן להחזירה לו וי"ל דלפי סברת התוס' דפירכו בד"ה דאמר אפילו מת משות תוזרין היינו משום דאלא גמר ונתן לשם פקדון כרב ומש"ה הוא גזל ביד הכהן וגבי עצין נקוב כו' יוציא ואינו יודע שהרי רואה שמברישון אף מאינו נקוב וא"כ גמר ונתן לשם מתנה על הסדק ובסברת התוס' וא"כ מש"ה הוא של כהן אלא שלא תאכל עד שיתרום עליה ממקום אחר אבל לשמואל דס"ל לעולם מתנה אלא התקו' חכמים לאהדורי משום תקלה קשה כו': **שם** תרומה ולא תאכל עד שיוציא כו' בצ"ל וכ"ב אבל על האינו נקוב לא חיישינן דבודאי בדיעבד תרומתו תרומה שהרי אינו חייב אלא מדרבנן כראיתא לשם בפרק האשה רבה:

דף מז ע"א גמ' דאמר ל"ש כזית כזית כו' נ"ב תימה איך מדמה בזו ובזו משום תפוס לשון ראשון אבל דהקדישי בזו ובזו דלא אמר התקדשו אכל חד דלמא לעולם בללי הוו ועוד רבי יהודה מודה שאם חשב כזית למחר וחיין למקום דאמרינן עירוב מחשבות אלמא דעיקר תלוי בשתי כזית ותפוס לשון ראשון וגראה דלא בעי להביא ראיה על בזו ב ו דפרטא הוי דנדאי רבי יהודה סבר פרטא הוי בדל גיל דף מ"ד אלא מייתי ראיה דר' יהודה סבר שאין חילוק בין בזו בזו לבין בזו ובזו וה"ק הא מני רבי הא דאמר אליבא דר' דקאמר לשם כזית כזית פרטא הוי ואינו עירוב ורבי יהודה לא אמר במתני' אלא כזית כזית ורבי הוסיף ואמר דלרבי יהודה ה"ה בכזית וכזית נמי הוי פרטא ולא ערבינן ה"נ סבר רבי כשם שלר"י התקדשו בזו בזו הוי פרטא ה"נ התקדשו בזו ובזו הוי פרטא לרבי אליבא דר' יהודה ודו"ק: **רש"ד** בד"ה ה"נ הא מני כו' ל"ש כזית כזית ול"ש כו' נ"ב בודאי לפי' ר"ת דפירש לעיל דף מ"ד דאדרבה בוי"ו הוי יותר פרטא א"כ צריך לגרוס הכא ל"ש כזית וכזית ל"ש כזית כזית הוי פרטא וכן להפך הגירסא בזכתים רק לפי' ר"ת קשה א"כ הא דקאמר ועוד בזו ועוד בזו הוי זו וא"צ לומר זו קת"י וא"ל דר"ת מודה דועוד בזו הוי הימה יותר לבללי מכזו בזו לחוד דתני פרטי ולפי פירושו צ"ל דהכא ה"ק הא מני רבי שאינו מחלק אליבא דר"י בין כזית כזית וכזית לבין כזית כזית ה"נ דלא מחלקינן לרבי יהודה בין התקדשי בזו בזו לבין התקדשי בזו ועוד בזו ודו"ק: **בא"ד** ולרבי יהודה דאזיל בתר לשון ראשון הוי פיגול כו' נ"ב פי' לאפוקי חכמים דהתם דסברי דאמרינן עירוב מחשבות והוי כאילו אמר אז חישב מתחלה חוץ למקומו דפסול הוה קודם שבא לידי פגול ואין בו כרת ואף ר"י סבר שאם חישב תחילה כזית חוץ למקומו וכזית חוץ למקומו דהיינו למחד שאין בו כרת דהפוס לשון ראשון ובא לידי פיגול קודם שבא לידי פסול וק"ל: **תוס'** בד"ה אם אינו כו' וחטא על תרומתו דהויא כו' נ"ב פי' שגרם שתרומה תהיה כן הרעה אלמא דמהני מעשו ודו"ק: **בד"ה** בזו ובזו כו' כין אוכלת למנחת כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' אמר רבא ותסברא כו' כצ"ל:

דף מז ע"א תוס' בד"ה ורבנן כו' מכל וכל וא"כ מאי האי דקאמר נוספקא להו אי כד"מ כו' כצ"ל ונ"ב האי מכל וכל לאו דוקא דהא פליגי רבנן עליה דר"מ בשמיו את הנייר כמ"ש התוס' לקמן אלא ה"ק בהאי מילתא דעדי חתימה כרתי יסברו כמ"ש כר' מאיר ותלמודא ממש דמספקא להו דודאי כר"א לא ס"ל מדקאמרי שמיו את הנייר וכו' וכר"מ נמי לא ס"ל דלא בעי גט ולדידהו בעי גט מספיקא לכך לא קתני במילתייהו ואינה מקודשת כדקתני במלתא דר"מ והשתא כוונת התוס' ממש כדברינו דמשמע ליה לתלמודא דהשתא דלא קתני במלתייהו ואם לאו אינה מקודשת אי אמרת דס"ל גט וכר"מ סבירא להו נהא מאי האי דקתני בברייתא במילתייהו דלא אייריי ביה בפחות משוה פרוטה דאינה מקודשת אלא ע"כ משום דמספקא להו אי כרבי מאיר אי כרבי אלעזר ותו לא מידי ודו"ק: **בד"ה** שמיו את הנייר וכו' אבל לר"מ אפי' איכא בנייר וכו' דאמר עדי וכו' עכ"ל גם בכאן כוונת דבריהם כן הוא מדקתני סתם במילתיה דר"מ אינה מקודשת ומשום דעדי חתימה כרתי ולא חילק בין אית ביה שוה פרוטה לית ביה ע"כ דפליג נמי ארבנן בהא ואפי' איכא בנייר וכו'

ומלתיה דרב בסלח בה יד שהוציא ממנה כדמוקי להך דלעיל ויש לישב דולמי הך דלעיל ניחא ליה לאוקמא דפליגי בהך סברא דהוי ברשות בעלים להזרה דומיא דפקדון דקתני נמי בה דאיתא בה נמי הך סברא דהאי טעמא דמלוה להוצאה ניתנה לא שייכא כלל בפקדון אבל בברייתא דהכא דלא נקט בה אלא מלוה לא ניחא לן למימר דפליגי אלא בהך סברא דמלוה להוצאה ניתנה ודו"ק:

דף מז גמ' דמ"ם המקדש במלוה מקודשת וכו' והיינו רבי מאיר דאמר הכא מקודשת ובפרק הנזיל קמא הקשו התוס' מהך ברייתא דלעיל דסבר רבי מאיר מלוה הרי היא כפקדון דאינה מקודשת אלא בנשתיירה בעין וע"ש ודו"ק: **תוס'** בד"ה אילימא וכו' דלעיל מיירי דת"ל קני וכו' והכא מיירי דלא ת"ל וכו' עכ"ל דברי הת"י נכוחים בזה וז"ל קשיא דר"מ אדר' מאיר דליכא למימר דלעיל מיירי בכתב ומסר ופליגי בדרב ספרא והכא בלא כתב ומסר ופליגי בדרבי דסתמא קתני כדלעיל עכ"ל אבל דבריהם שלפנינו לא ידעתי להולמם דהלקו בין ת"ל ללא ת"ל דהוא מילתא דלא הוזכר בתלמודא הכא אלא בהתוס' כ"כ להלק לרבי דס"ל דלא בעי כתיבה וז"ל הא שכתבו דאמר ליה ולא אמר ליה לאו דוקא אלא כתב ליה ולא כתב ליה והשתא הם ממש דברי ת"י ודו"ק:

בד"ה ורבנן מספקא וכו' דאי אמרת דת"ל גט וכו' וא"כ מאי האי דקתני וכו' עכ"ל מהרש"ל הגיה מאי האי דקאמר מספקא להו אי וכו' ולא נמצא כן בכל מוסהאות ישנות בבלבון התוס' גם אין הגהתו מספיק במה שמתקשה בדבריהם בעל דברי ריבות וז"ל ואי אמרת דת"ל גט ואיך אפשר לאומרו במה שכבר אמרו ורבנן מספקא להו וכו' ע"ש וכתב לישב דבריהם עיין שם אבל הנ"ל לישב דבריהם וקייים כל מוסהת לשון תוס' ישנות שלפנינו והם דברי רש"י בעצמם שכתב דל"ג במלתא דרבנן ואם לאו אינה מקודשת אלא וחכ"א שמיו וכו' ובאין שוה מידי לא אייריי מסוס דמספקא וכו' עכ"ל ומ"ל דודאי אי הוה גרסי' במילתייהו ואם לאו אינה מקודשת ע"כ כר"מ ממש הוה ס"ל בהא דעדי חתימה כרתי אבל בהשתא דלא אייריי ביה רבנן מידי מסמע ליה לתלמודא מסוס דמספקא להו דודאי כר"א לא ס"ל מדקאמרי שמיו את הנייר וכו' וכר"מ נמי לא ס"ל דלא בעי גט ולדידהו בעי גט מספיקא לכך לא קתני במילתייהו ואינה מקודשת כדקתני במלתא דר"מ והשתא כוונת התוס' ממש כדבריו דמשמע ליה לתלמודא דהשתא דלא קתני במלתייהו ואם לאו אינה מקודשת אי אמרת דת"ל גט וכר"מ סבירא להו נהא מאי האי דקתני בברייתא במילתייהו דלא אייריי ביה בפחות משוה פרוטה דאינה מקודשת אלא ע"כ משום דמספקא להו אי כרבי מאיר אי כרבי אלעזר ותו לא מידי ודו"ק: **בד"ה** שמיו את הנייר וכו' אבל לר"מ אפי' איכא בנייר וכו' דאמר עדי וכו' עכ"ל גם בכאן כוונת דבריהם כן הוא מדקתני סתם במילתיה דר"מ אינה מקודשת ומשום דעדי חתימה כרתי ולא חילק בין אית ביה שוה פרוטה לית ביה ע"כ דפליג נמי ארבנן בהא ואפי' איכא בנייר וכו'

חכמת שלמה

דקמח אהך מתני' דעציץ נקוב בלתי פלוגתא דרב ושמואל בעבור שהמקנן היה סובר דהכל יודעים שאין אדם מפריש חלתו קמח והיא גמר ונתן לשם פקדון כרב ומש"ה הוא גזל ביד הכהן וגבי עציץ נקוב כו' יוציא ואינו יודע שהרי רואה שמברישון אף מאינו נקוב וא"כ גמר ונתן לשם מתנה על הסדק ובסברת התוס' וא"כ מש"ה הוא של כהן אלא שלא תאכל עד שיתרום עליה ממקום אחר אבל לשמואל דס"ל לעולם מתנה אלא התקו' חכמים לאהדורי משום תקלה קשה כו': **שם** תרומה ולא תאכל עד שיוציא כו' בצ"ל וכ"ב אבל על האינו נקוב לא חיישינן דבודאי בדיעבד תרומתו תרומה שהרי אינו חייב אלא מדרבנן כראיתא לשם בפרק האשה רבה:

דף מז ע"א גמ' דאמר ל"ש כזית כזית כו' נ"ב תימה איך מדמה בזו ובזו משום תפוס לשון ראשון אבל דהקדישי בזו ובזו דלא אמר התקדשו אכל חד דלמא לעולם בללי הוו ועוד רבי יהודה מודה שאם חשב כזית למחר וחיין למקום דאמרינן עירוב מחשבות אלמא דעיקר תלוי בשתי כזית ותפוס לשון ראשון וגראה דלא בעי להביא ראיה על בזו ב ו דפרטא הוי דנדאי רבי יהודה סבר פרטא הוי בדל גיל דף מ"ד אלא מייתי ראיה דר' יהודה סבר שאין חילוק בין בזו בזו לבין בזו ובזו וה"ק הא מני רבי הא דאמר אליבא דר' דקאמר לשם כזית כזית פרטא הוי ואינו עירוב ורבי יהודה לא אמר במתני' אלא כזית כזית ורבי הוסיף ואמר דלרבי יהודה ה"ה בכזית וכזית נמי הוי פרטא ולא ערבינן ה"נ סבר רבי כשם שלר"י התקדשי בזו בזו הוי פרטא ה"נ התקדשו בזו ובזו הוי פרטא לרבי אליבא דר' יהודה ודו"ק: **רש"ד** בד"ה ה"נ הא מני כו' ל"ש כזית כזית ול"ש כו' נ"ב בודאי לפי' ר"ת דפירש לעיל דף מ"ד דאדרבה בוי"ו הוי יותר פרטא א"כ צריך לגרוס הכא ל"ש כזית וכזית ל"ש כזית כזית הוי פרטא וכן להפך הגירסא בזכתים רק לפי' ר"ת קשה א"כ הא דקאמר ועוד בזו ועוד בזו הוי זו וא"צ לומר זו קת"י וא"ל דר"ת מודה דועוד בזו הוי הימה יותר לבללי מכזו בזו לחוד דתני פרטי ולפי פירושו צ"ל דהכא ה"ק הא מני רבי שאינו מחלק אליבא דר"י בין כזית כזית וכזית לבין כזית כזית ה"נ דלא מחלקינן לרבי יהודה בין התקדשי בזו בזו לבין התקדשי בזו ועוד בזו ודו"ק: **בא"ד** ולרבי יהודה דאזיל בתר לשון ראשון הוי פיגול כו' נ"ב פי' לאפוקי חכמים דהתם דסברי דאמרינן עירוב מחשבות והוי כאילו אמר אז חישב מתחלה חוץ למקומו דפסול הוה קודם שבא לידי פגול ואין בו כרת ואף ר"י סבר שאם חישב תחילה כזית חוץ למקומו וכזית חוץ למקומו דהיינו למחד שאין בו כרת דהפוס לשון ראשון ובא לידי פיגול קודם שבא לידי פסול וק"ל: **תוס'** בד"ה אם אינו כו' וחטא על תרומתו דהויא כו' נ"ב פי' שגרם שתרומה תהיה כן הרעה אלמא דמהני מעשו ודו"ק: **בד"ה** בזו ובזו כו' כין אוכלת למנחת כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' אמר רבא ותסברא כו' כצ"ל:

דף מז ע"א תוס' בד"ה ורבנן כו' מכל וכל וא"כ מאי האי דקאמר נוספקא להו אי כד"מ כו' כצ"ל ונ"ב האי מכל וכל לאו דוקא דהא פליגי רבנן עליה דר"מ בשמיו את הנייר כמ"ש התוס' לקמן אלא ה"ק בהאי מילתא דעדי חתימה כרתי יסברו כמ"ש כר' מאיר ותלמודא ממש דמספקא להו כו' ומש"ה דייקי תוס' מהא דתלמודא דקאמר דמספקא כו' אבל לא דייקי מהא דא"כ במאי פליגי ר"מ ורבנן דשפיר פליגי בשמיו את הנייר כדפרי' [עיין במהרש"א]: **בד"ה** שמיו את הנייר כו' דאמר עדי חתימה כרתי כו' נ"ב ל"ל דה"מ לאו דוקא הוא אחד איך נשמע מה"ט דעדי חתימה כרתי שאינה מתקדשת בתורת בסף אם יש בנייר ש"פ ועוד א"כ מ"ט דרבנן דאמרי בק דשת הלא בבסקא להו דלמא עדי חתימה כרתי כר"מ אלא ה"פ ר"מ סבר דאין שמיו את הנייר משום דאין דעתה על הנייר דסתמא קאמר אינה מק דשת משמע דבשום ענין אינה מקודשת ועוד דאי ר"מ סבר דאין שמיו חבר נין הספר ומה שכתבו התוס' דסבר עדי חתימה כרתי יסברו ר"מ שבשום ענין אין מתקדשת בשטר אלא בעדי

זק"ל: בד"ה דכ"ע ישמה וכו' דהא לא המ"ל דכ"ע איכא לפכירות דה"כ מאי טעמא דמ"ד וכו' עכ"ל והרא"ם כתב בעניין זה דבכהאי גוונא לאוקימתא דכ"ש אין אומן קונה וכו' אין לדקדק דהלכתא כך דלא המ"ל דכ"ע אומן קונה דה"מ לכ"ע מקודשת וכו' עיין שם ודברי תמוהים לכאורה דודאי ה"מ לאוקמא דכ"ע אומן קונה אלא דהכא בפלוגתייהו לאו בקבלן מיירי אלא בשכיר יום דלא שייך ביה אומן קונה וכפרש"י בשמעתין ויש לייסב דברי הרא"ם דמשמע ליה הא ליתא דקתני עשה לי שירים וכו' בקבלן ולא בשכיר יום ודלא כפרש"י וק"ל:

ע"ב גמ' תני הדא כו' ובמה שבתוכו וכו' כו' ולא במה שבתוכו וכו' במה שבתוכו ולא כו' וכו' כנ"ל כמ"ש מהרש"ל אבל לפי *) ספרים הישנים לא הוה סדר בברייתא כו' לפירוש ר"ת ולדרכה לפי פי' הקונטרס הוה ניחא הסדר במאי דסליק פתח וק"ל: **שם** איכא דניחא ליה בכספא וכו' אבל בריש"א דכום של יין ושל דבש לא פריך הכי משום דפסיקא ליה לתלמודא דכ"ע בהדא מיניהו ניחא להו וכן בעני ועשיר לכ"ע ודאי בעשיר ניחא להו והיינו שבח ממון ושפיר פליג ר"ש בפסיעות דאם הטעה בהוה דלבשבח דמקודשת ולת"ק איכא מקודשת אע"ג דניחא בהך לכ"ע דאפשר שדעתה ורצונה בזה הדבר הפחות לכוונת שום עניין יותר ממה וכו' כמ"ש הרמב"ם ע"ש וצ"ק ליה לר"ש אלא בזהב וכסף ומשום דאיכא דניחא וכו' וכמ"ש התוס' כנון בצריכה כסף להבלים וכו' אך מה שבתבו התוספות בסוף דבריהם ומיהו איכא שהטעה וכו' לא פליג ר"ש ע"ל לפי פי' מהרש"ל שהניח לא פליגי רבנן הפי' דחוק ויותר היה נראה להניח לא פליגי לדרבי שמעון גם מה שפירש עוד בזה לקיים לשון התוספות שלפנינו הוא דחוק ואין להאריך אבל לפי העיון בת"י שאין לדבריהם אלו מקום כאן וז"ל מר סבר מראה מקום הוא לו וכגון שקידשה בזהב כשיעור שוה דינר כסף או שהשליח על שליחות דאל"כ איכא מקודשת אמת לא היה דעתו להרבות בשליחות כ"כ עכ"ל וכן יש לכוין דבריהם שלפנינו ודו"ק:

דף מט בפרש"י בד"ה מדרש ספרא וספרי וספרי שהן הלכות של מדרשי מקראות עכ"ל כנ"ל מפי' יש ספר ויקרא שכתוב בפרש"י שלפנינו הוא טעות דספרא ודאי הוא ספר ויקרא אבל ספרי הוא ספר במדבר וספר דברים ולכן וק"ל:

תוס' בד"ה שיכול לעשותו וכו' ואע"פ דגבו קרח פסול לא וכו' עכ"ל הך מילתא דגבו קרח הוא ס"פ הזורק והיינו כשיש קצר ואין עד התוס עליו מאחוריו ופסול משום גזירת כולכם ור"ל דהכא כיון שעדיו מתוכו אין לחוש על שיעת הלק כיון שיש סופרים הרבה וכו' אבל מהרש"ל הניח בדבריהם ואפי' יש הלק הרבה וכו' ופי' דה"נ כשכתב עדיו מתוכו כמנין הקצרים אין לחוש וכו' עכ"ל ולא ידענא מי הכריחו לזה דבעדיו מתוכו לא מכשיר אלא משום שיכול לעשותו פסול וכפשוט לא בעי עדים כמנין שיעות ההלק וכשר משום שיש סופרים הרבה וכו' ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה בן כרך וגמלא בן עיר אע"פ שהעשה לשבח וכו' עכ"ל לפי פירושו ודאי דלכ"ע ניחא להו בכן עיר והוי כמו שבח ממון אבל קשה דה"כ לעיל דפריך משפחה מגודלת דבסיפא אמאי לא פליג ר"ש עליה ה"ל למפרך מרישא דלעיל מינה מבן כרך וגמלא בן עיר אמאי לא פליג ר"ש ולולי פירושו היה נ"ל דלהכא שום שבח בבן עיר דאיכא דניחא ליה בבן כרך ואיכא דניחא ליה בבן עיר ולדרבה טפי פסיקא ליה לתלמודא בבן כרך דניחא והכי מוכח בסוף כתובות דתקני אבל לא מעיר לכרך ולא מכרך לעיר וקאמרי בשלמא מכרך לעיר דבכרך שכיחי כל מילי וכו' אלא מעיר לכרך מ"ט וכו' שיכיח ברכים קבה והשתא מצינן למימר שפיר דר"ש לא פליג בהא כיון דאיכא דניחא ליה וכו' כדפרכינן לעיל ודו"ק: **תוס'** ד"ה דברים שבלב וכו' דאם לא תאמר דבר אחר אלא אם כן בעי לא תקשי להו בפסיעות אמאי לא תני בהו תנאי בפול כמ"ש התוס' בפרק מי שאחזו וז"ל וכל הני מתני' דיירי בתנאי בפול אע"ג דלא פירש דה"נ וכו' ע"ש אבל הכא קשיא להו שפיר דמדיוקא משמע משום שלא פירש וכו' ומהך דאתרוג דקשיא ליה לרשב"ם שפי דמיירא דאמורא הוא וה"ל לפרש דאיירי בתנאי בפול ומיהו קשה לתירוצו של רשב"ם אכתי תקשי מהניא דמקדש את האשה ואמר בשבור הייתי שהיא בהנת וכו' מדיוקא משמע אם פירש דבריו לבדיא הוי תנאי ואינן בעינן תנאי בפול ולתירוץ של ר"י דמיירי הך מתניתין דמקדש וכו' בשבור שהיא בהנת דאיכא ביה גילוי מילתא דהוה מהדר קודש קידושין ליישא בהנת כעין הך עובדא דבעי למיסק לא"י דהוה ליה גילוי מלתא דקודש המכירה אמר כך וכמ"ש הרא"ם בפרק י"ז וד"ק: **בפרש"י** בד"ה לבכסי מקרקעי לתיסק וכו' עכ"ל כתב הרא"ם לפי שאין זה דרך אדם למכור קרקעותיו וכו' אבל אם מכר כל מעטלטלין שלו אפי' אמר בשעת וכו' עכ"ל ע"ש ולולי דבריו היה נ"ל לפרש מה שדקדק רש"י לפרש דמקרקעי הוו משום דאילו הוו מטלטלין ע"כ הלוקח הוה מוחזק בהו דאם לא כן בלאו הכי יכול להחזר ולא הוו זכיני זכיגא וא"כ מאי דחי לקמן התם משום דלהזמרא והיינו דמספקא לן וא"כ הכי נמי הכא אית לן למימר דהמש"ה ומפיר קאמר דהוה זכיני זכיגא אבל בקרקע ניחא דלא הוה זכיני זכיגא דכיון דספיקא הוה קרקע בחזקת בעליה ולא הוה זכיני זכיגא וק"ל:

ח"א דף מט ע"א המתרגם פסוק כלשונו כו' והמוסיף עליו ה"ז מחרף כו' עיין פרש"י והוא דאוק שאינו מעניין ל' גם במוסיף מאי מחרף ומגדף איצא וים לפרש מתרגם פסוק כלשונו היינו וירא את אלהי ישראל שת"ל יקר אלהי ישראל והמתרגם כלשונו ה"ז כדאי שהכי נאמר כי לא יראני האדם וגו' וכן כיפיר וידבר ה' אל משה וגו' המתרגם ומלל יקרא דה' ית משה ה"ז מחרף ומגדף ודו"ק: **ע"ב** [כל שמואלן לאותו דבר הלכה בכ"מ כו' מבואר במס' שבת]: **עשרה** קנין תמה ידו לשולש כו' בכל הני קאמר ירדו ר"ל ירדו מן השמים לפי הגזרה כדאמרינן במסכת נדה בתקס וגבור ושביר שמלאך המשחה על כך מעשיר העשה לפני הקב"ה ונזור זו תהא תקס וזו גבור וזו שביר מילאך המשחה מוכנת יותר כאדן הזאת מלאחרת לפי מלאך ומזל אותה מדינה בכל אדן ואדן לפי הענינים שזכר ומ"ש לא קאמר ממי שבבה קנין לדקות ירדו לעולם ובהיפך כו' קנין לשעות כו' משום דבה דבר שאינו נגזר מן השמים דקקאמר התם אבל לדיק ורשע לא קאמר דבכל בידי שמים חוץ מיראת שמים וק"ל: [**ונמות** לבבל לא נחית והסתיר והשא עיני וגו'. כל דברי המאמר מבואר פרק זה בורר ע"ש]:

דף נ תוס' בד"ה היה לו לומר מזיד וכו' מ"מ מזיד הייתי הוה טעמה מקובלת יותר כו' והר"ם פי' כו' עכ"ל מדברי תוס' נשמע לדפי' הרא"ש במזיד הייתי ממי לא היה נאמן אלא כיון דהוי טעמה מקובלת יותר מלא היה בלבי שלא פירש לו תבינא לי מזה ולא טעון כן מזיד הייתי ע"כ דלא למפטר נפשיה קאמר הכי אבל לפי' הר"ם קושטא הוא דבמזיד הייתי היה נאמן וכמנו יש להאמינו בשלא היה בלבי ומשני דאין כאן מנו לומר מזיד הייתי משום דלא בא למשוי נפשיה רשיעא והא דנאמן לומר מזיד הייתי ולא אמרי' דאין אדם מטיח עצמו רשע כבר כתבו התוס' בפ"ק דמציעא דאיכא לאימר דעשה תשובה ואינו רוצה להבינה הוצין לעזרה אבל לא היה בלבי במנו דמזיד הייתי ודאי אין להאמינו דאיכא לאימר דלא רצה לעשות עצמו רשע ולומר מזיד הייתי והא דקאמר התם דנאמן לומר לא אכלתי מעשה דאם יראה לומר מזיד הייתי לא משום מנו הוא ותדע דהא מנו במקום עדים הוא אלא כלומר מה שאמרתי לא אכלתי יוכל לתרץ דבריו לא אכלתי כשונג אלא במזיד כ"כ התוס' בפ"ק דמציעא ע"ש ודו"ק: **בד"ה** דאתייליד וכו' נ"ל דלגיעא דאי בעי לא סליק אתייליד וכו' ולגיעא

חכמת שלמה

התימה וא"ל א"כ מנין לתלמודא דמספקא לרבנן דלמא סברי עדי חתימה כרתי וכהא דשמין את הנייר לחוד הוא דפליגי וי"ל דתלמודא ס"ל דל"ג בדברי הכמים ואם לאו אינה מקודשת וא"כ ממילא מוכח דמספקא להו ודו"ק:

ע"ב גמ' ואב"א דכ"ע אין כו' ותניא אידך בו ולא במה כו' ותניא אידך במה שבתוכו כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה זיבא דניחא לו' לא פליג ר"ש נ"ב ראוי להניח פה רבנן וזה"פ אף רבנן מודים היכא שאמר דינר כסף ונמצא סלע דמקודשת דשבח ממש הוא ומ"מ נ"ל דה"ק מודה ר"ש שאם הטעה אותה בממון כגון שהוכיר כמה דינרין כסף שעולים בסכום ממון יותר מדינר זהב דאינה מקודשת אף שהרבר עצמו משובח יותר דוהב חשוב מכסף וק"ל. ולפ"ז יתיישב הלשון שפיר אם הטעה האשה בממון דמשמע בלישנא טעות ממש ודו"ק [עיין במהרש"א]:

דף מט ע"א גמ' מאי מגודלת גדלת כו' נ"ב וקשה קצת סוף סוף למה קרא שבח יוחסין ומה נאה פי' הר"ן שפירש שגודלה מעבד עברי ומש"ה נמי חשובה קצת בעיני שיכבותיה וק"ל: **תוס'** בד"ה שיכול כו' לא מקרי קרח נ"ב פי' וה"ה נמי אם כתב עדיו מתוכו דהיינו שלשה עדים כמנין הקשרים אין לחוש על החלק שהרי עדיו מוכיחים עליו ודו"ק [עיין במהרש"א]:

ע"ב גמרא ספרא ותוספתא על מנת כו' כצ"ל וצ"ב פ"א: **שם** ההוא גברא דזבין לבסיה אדעתא למיסק כו' כצ"ל וצ"ב פי' שאמר קודם מכירה שמוכר אדעתא דלמיסק כו' רק שבשעת המכירה לא אמר, אשר"י פ' יש נוחלין:

רש"י בד"ה לבכסי מקרקעי הס"ד: **תוס'** בד"ה דברים כו' תנאי בפול אלא גלוי מילתא כו' נ"ב פי' שאמר בשעת מכירה דאדעתא דלמיסק קזבין סגי בהכי ולא זו דלא בעי תנאי בפול אלא אף תנאי לא בעי כדפרישית וכן כתב הרא"ש לדריא בפרק יש נוחלין:

דף נ ע"א גמ' כל המומין הפוכלים כו' כצ"ל:

מ"מ לריך ליתן טעם לפי' הר"ם דהכל טעמא מאי דמ"ט פוטרים אותו כשאומר מזיד הייתי ולא אמרי' אם אף לפי' הר"ם טעם בלבי היה כך הוא גרוע יותר ולו"ק אבל ה"מ מתרלים דלהכי אנו מאמינים לו כשאומר מזיד הייתי דשמא הלמת אחו ואח"כ הוא מכות חוץ לעזרה כמו שבתבו התוס' שם בפ"ק דמציעא ע"ש וזה אינו דא"כ ה"נ כשאותו נאמנין לו משום דשמא הלמת אחו ואמלא מכות חוץ לעזרה וא"כ מאי מקשה בגמרא דלמא אחי הא דמעטר נפשיה מקרבן קאתי אם אינה דקרבים שבלב הוי דברים שבלב וכו' וקשה אמאי הא

*) מחזתו הוא לגירסת הרא"ם ז"ל

מזהר"ם

אבל כאין כו לא אייתי מידי אבל אי היה בגיים ואם לאו היה משמע דבשמין וכים בו שוה פרוטה פליגי רבנן אר"מ ובאין בו פליגי אר"ל וא"ק לו שר"ל שיכול לחיות דרבנן מספקא להו וכו' ונפקא מינה להלריכה בע מבסק: **ע"ב** אלא אמר רבא אמי ואמרי שבתוכה וכו' כגון באמרה היא וכו'. יש לדקדק והכל טעמא מאי למה נקיט מתני' האי לישנא דשייך בגני שלא בהיה לקבלה ומה לא דשמעינו התנא דן בגני הים כשאמר בשלותו הלוינו דינר של כסף וקדש לי בו אבה פלונית והלך והגיה של זהב אפילו ל"ש מודה לחינה מקודשת ולא שייך הכא מראה מקום הוא לו ואין שלת בזאת לחלוקה של זהב אלא בכרבותו וק"ל: **בתוס'** ד"ה איכא דניחא ליה וכו' עד לא פליג ר"ש. כ"ל להניח לא פליגי אר"ש ור"ל דאם אינם רבנן דאפילו הטעה בשבח אינה מקודשת אלא בכה"ג דאמר התקדשי לי בדינר כסף וכו' דאע"ג דכ"ע ידעי דדינר של זהב עפי מעלי איכא לאימר שמא היא לריכה לדינר של כסף להבלים הכסיון והיינו דאמר בגמרא איכא דניחא ליה בכספא אבל בשבח ממון ר"ל כגון שאמר לה התקדשי לי בדינר אחד כסף או של זהב ומצאתו שנים אם כדומה אפילו רבנן מודים דבהטעה

לבבת כזה מקודשת ולא פליגי אר"ש דע"ז לא שייך לומר איכא דניחא ליה ודו"ק:

דף נ ע"א בתוס' ד"ה היה לו לומר מזיד הייתי וכו' והר"ם פי' וכו'. נ"ל שפי' דעת הרא"שוים דלא קאמר גמרא אלא דמזיד הייתי הוי טעם מקובל יותר משאמר בלבי היה כך אבל אין בכל מה שהוא מעלת מזיד הייתי דאינו מעלת מזיד הייתי אינו אלא דאמרינן הוי ליה למימר מזיד הייתי מעשה דאם יראה לומר מזיד הייתי וי"ל דדוקא כאן שיש לו טעם אחר שיכול לומר בלבי היה כך וכך מסוק גמרא דלא אמרינן אם לו לומר מזיד הייתי משום דלא עביד דאמר דמשמע נפשיה וכו' כ"ל ודאם יותר לעשון בלבי היה כך אבל לשם אינו לו שום טעם אלא שמרגיש העדים ואמר לא אכלתי אם בלת לאיינו אם יראה יכול לומר שמה שאמר לא אכלתי כ"ל אלא אכלתי כשונג אלא במזיד ולא מטעם מגו דאם הוי מגו במקום עדים וע"ש בתוס' אבל אם אמר לא אכלתי אם בלת לאיינו אם יראה יכול לומר שמה שאמר לא אכלתי כ"ל אלא אכלתי כשונג אלא במזיד ולא מטעם מגו דאם הוי מגו במקום עדים וע"ש בתוס' אבל

לאי בעי סליק ל"ל כו' עכ"ל מדברי מהרש"ל וכן נראה הגירסא לפי פרש"י אבל הכ"א ה"מ סימן ר"ז כתב לישב ולקיים דברי התוס' שלפנינו כלי הגה"ה ע"ם וק"ל: **ע"ב** בד"ה חוששין לסבלונות כו' וקשה להר"ם וכי כו' והא בעינן מידבר מעניין כו' עכ"ל וליכא למימר דקושטא הוא דאיירי בכה"ג שמדבר מעניין לענין ונותן לה סבלונות דא"כ מאי פריך ליה ממתני' דשלח לה סבלונות לאחר מכאן וכו' דודאי לא איירי בהכי כלל וק"ל: **בד"ה** ה"ג מקדשי כו' קמשמע לן דהיינו' למיעוטא כו' משום חומרא דאיסור א"א כו' עכ"ל בת"י סיים דאשכחן דהיינו' למיעוטא משום חומר דא"א גבי מיס שאין להם סוף עכ"ל וק"ל: **בא"ד** והשתא הא דקאמר כו' דמקדשי והדר מסבלי היינו שמיעוטא כו' מסבלי והדר מקדשי היינו שכולם כו' עכ"ל ור"ל דזה דחוק לפי' ר"ח דלא איירי ריש"ל וסיפא בהדא גווונא משא"כ לפרש"י גם לפר"י ניחא דאיירי בגווונא חדא דבין בריש"א ובין בסיפא ניזל בתר רובא וק"ל: **בד"ה** אי הכי כו' אע"ג דקידושין לא תפסי יש בהן כרת כיון שפוטר אותן כו' עכ"ל לאורה הוא ראיה שם בהן כרת כיון שפוטר מן החליצה ומן היבום כדאמר שם דהייבי כריתות פוטרין אבל חייבי לאוין צריכים חליצה אבל לא הוצרכו לזה דכיון דמהאי קרא יליף לה ר"ם ובקרא וגכרתה כתיב כדפריך הכא אלא דיש לפרש דבריהם שהוצרכו ראיה אמה שכתבו דקידושין לא תפסי בהו כיון שפוטר מן החליצה ומן היבום משום דכ"א מהן היא באיסור אחות אשה ואחות אשה נפקא

לן בפרק האומר דאין קידושין תופסין בה כמ"ש לעיל ודו"ק:

דף נא גמ' הרי תולה בליתא בטעות וליתא נמי בזה כו' וג"ל בליתא נמי לתלאין אלא שהתלמודא לא חש לפרש וצריך להלק דלא שייך הכא לומר כל הלה והלה תקדוש פלגא כמו גבי היתא גם לפר"י בפרק מי שהוציאוהו בהא דליתא לתלאין בהיתא צריך להלק אמאי לא נימא הכי בחלות ודו"ק:

בפרש"י בד"ה עשירי וי"א כו' והרי הן מעורבין וירעו עד שיסתאבו כו' עכ"ל ובפרק מי שהוציאוהו פרש"י בע"א וע"ם בתוס' וק"ל: **ע"ב** בד"ה הרי כולכם כו' ואין לשבש כו' דא' מכולכם כו' א"כ לא מתרצא כו' עכ"ל וכת"י כתבו לפי זה לאביי נמי צריך להגיה באומר הראוויה לי מכס ול"ג הראוויה לי מכס מדהוה אחת צרה להבריתה עכ"ל וק"ל:

דף נב תוס' בד"ה והלכתא כוותיה כו' אלא אפי' לא שידך בשם אלא שנתרצו כו' עכ"ל ושידך עדיף אפי' דהיינו בקיבור התגאים כמו שאנו עושין וכן נראה מלשון תוס' ישנים שכתבו מאחר שקיבל עליו האב הרם תקנת הקהילות בעבורה מצוה רמיא עליה וכו' עכ"ל וק"ל: **בא"ד** ועוד אפי' לא פירש נמי אפי' בפה יש לנו לומר דקידש הגדולה כו' עכ"ל והיינו כי הכא שאמר בתך מקודשת שתם אבל בקידש אחת משתי אחיות ודאי גם ר"ת מודה ביה כמ"ש הרא"ש וע"ש: **בד"ה** ביע"ל קג"ם כו' ומ"מ לא הוזכר יע"ל קנ"ם אלא על יהוא כו' עכ"ל ר"ל לבר מדהכא דהוזכר בו נמי וק"ל: **בא"ד** וגם כתוב בספרים כו' בעובדא דלריפא דאורבני כו' עכ"ל בסוף פרק המפקיד ולולי דבריהם הכא היה נראה לתרץ דלכך לא נאמרה הך מלתא בהאי כללא דלא משיב אלא פלוגתא דבפשייהו משא"כ הך דבמלתיה דרבה רבה הוא דפליגי ובהאי גווונא כתבו התוס' במקומות אחרים וק"ל: **בד"ה** והוא לא אמר כו' אבל בדלא שדיך אדרבה גרע גזל דידה מגזל כו' עכ"ל ודקאמר רב אפי' בגזל אבל בדלא שדיך אדרבה גרע גזל דידה מהני בדשדיך אפ"ה בדלא שדיך לא משום דידה הכי קאמר אע"ג דגזל דידה מהני בדשדיך אפ"ה בדלא שדיך לא משום דגרע מגזל דעלמא וק"ל: **בא"ד** והשתא ניחא שפיר דמתמה תלמודא ממילתא דר"י והוא לא אמר כו' עכ"ל ר"ל ולא מתמה כן מכמה מצויות וברייתות דאינו נקנה אלא כיאוש משום דהוה אמינא דוקא בממונא כו' כמ"ש התוס' אבל ממילתיה דר"י גופיה פריך שפיר דאפי' איסורא דרבנן ליה בהומרא וכמו בקידושין דדמיא להקדש כדאמרי' בפ"ק וכן הוא בת"י והשתא נמי לא אצטריך לן לתירוצא שכתבו התוס' לעיל דר"י לא אתי לאסמועינן אלא שאין הגזל יכול להקדיש דשפיר אסמועינן גם בגזלן דלא מהמרינן בהקדש לאסור מיהת מדרבנן ודו"ק: **ע"ב** גמ' והני מילי במוזא אבל בכיסא מלי אמר ליה אנא שקלי כיסא כו' ולעיל בפרקין דאמרי' בכיסא דירקא דהוי דרך בזיון היינו דאין חוששין לשמא נתרצה האב אבל הכא איירי בגדולה דנתרצית ודאי דמקודשת גם בכיסא וק"ל: **תוס'** בד"ה אם נמצאו כו' וא"כ נ"ל גבי פרוזמא דשוא כו' עכ"ל ומיירי נמי בכה"ג אלא א"ל לשיש לקדשה בפרוזמא אלא לקדשה סתם והיה אפשר לו לקדשה בפחות וק"ל: **בד"ה** המקדש בחלקו כו' דהא ממון גבוה הוא ואינו יכול ליקח ממון מהגאה כו' עכ"ל וכת"י כתבו אע"ג דאית ביה שוה פרוטה שיכול למוכרה לכהן מ"מ כיון שהוא ממון גבוה אינה מקודשת ולא דמי לעל מנת שאדבר עליך לשלטון עכ"ל וק"ל: **גבי** זה יהיה לך מקדש הקדשים מן האם רבי יהודה סבר לך כו' ור' יוסי סבר כאם כו' מתוס' ישנים קשה דלשתוק מלך דמשמע כל צורכך ולא אצטריך לכתוב אם עכ"ל ויש לדקדק כיון דהאי קרא בקדשי הקדשים איירי דהוי ממון גבוה מגלן בקדשים קלים ולולי פרש"י שפי' נמנו וגמרו כו' ועדיין היא מחלוקת קאי על רבי יהודה היה לי לפרש דנמנו וגמרו כו' ועדיין היא מחלוקת קאי גם לרבי יוסי וקושטא הוא דמעיקרא לא הוה ליף מהאי קרא אלא קדשי קדשים וכתר הכי נמנו וגמרו לקף בקדשים קלים לא קידש והיינו מקרא דמייתי אביי לקמן בברייתא דת"כ דר"י דלא יחלקו אף בקדשים קלים ורב קאמר עדיין היא מחלוקת דעדיין אף לר' יוסי איכא חלוקה בדין זה בין קדשי קדשים לקדשים קלים ואיך שיהיה קשה למאי דמייתי ת"כ דר"י מקראי דלא יחלקו בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים למה לי האי קרא דמייתי רבי יוחנן גופיה מקדש הקדשים מן האם כו' ודו"ק:

ח"א דף נב ע"ב מאיר שכב יהודה כעס וכו'. דמתוך כעס כח לידי טעות לומר שאין קידושין בעזקה וא"כ תורה מה וכו':

דף נג תוס' בד"ה וקאמר דלית כו' פי' שאינו יכול ליטול ממון אחר של הבירו כו' עכ"ל לאורה ממון של הבירו היינו ממחבת על מרחבת קאמר וזה אינו דהא ממחבת על מחבת נמי לא יחלוקו כדקתני בהדיא בברייתא' אלא דר"ל ממון אחר של הבירו היינו אפי' ממחבת זו על מחבת אחרת ומיהא וכיה שכתבו היינו במחבת אחת ואין להקשות מהגיכא תיקם אדעתיה לומר דאפי' מיהא וכיה לא יחלוקו עד שהוצרכו ראיה לזה דיש לומר דהוה ס"ד לפרש מחבת על מחבת היינו אפי' בכלי אחד ולכך הוצרכו לראיה דע"כ אשכחן חלוקה בקדשים כדתנן כו' והיינו ודאי בכהאי גווונא במחבת א' ומהא דקתני בברייתא אים הולק כו' אין להביא ראיה דמיהת איכא בהו חלוקה דאיכא לפרש אים הולק היינו שנטל כ"א חלק ממנו בלא חלוקה והטלת גורל וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה מטום חומרא כו' אי נמי אפי' לא רמי אחריות עליה לא ניחא כו' עכ"ל ק"ק לפי' זה כיון דחומרא דאורחא על האשה הל"ל גבי דידה נמי דלא ניחא לה משום חומרא דאורחא שעליה ויש לישב דנקט הכי משום דשכיח גבי דידה שברת רבי ירמיה דהיינו משום טירחא ולא נחית רבי ירמיה להך שברת דחומרא

מהר"ם

פ' עיין אחר כתבו זה וע"ם ודו"ק: **ע"ב** ד"ה חוששין וכו' לכך נראה לפרש וכו' תיש"ו' שמא קדשה בכך וכו'. ולפי זה לריכין אנו לפרש נמי משיתנו כן כמה שאמרה אע"פ שכלה לה סבלונות לאחר מכאן ר"ל ויש לחוש שמא קדשה קודם הסבלונות קדושין גמורים וזולת הראשונים שהיו פחות מש"פ אע"פ אינה מקודשת ממחמת קדושין הראשונים שלא ולא קדשה קדושין אחרים זולתן וכן ל"ל גבי קטן שקידש וכן הא דקאמר בגמרא אבל פחות מש"פ וכו' וכי קא משבר אדעתא דקדושין קא מבבר ר"ל שקודם הסבלונות קדשה בכך קדושין גמורין זולת הראשונים שהיו פחות מעיין וע"ם באשר"א וכר"ן:

דף נא ע"א בגמרא קני את המחמר. פי' משל הוא על המקנה דבר לאדם הנולד ולעוכר שבמעי אמו כיחד שהעוכר דומה לחמור שאין בו כח לקנות:

דף נב ע"א בתוס' ד"ה והלכתא וכו' משום דלא יעשה כן במקומינו וכו'. וכת דאמר לעיל ואינו יודע אם גדולה בבגדולות אם גדולה בקטנות וכו' כשם לו כ' כחות בנות מב' כשם אחי כמו שכתב הרא"ש ז"ל אבל יש להקשות ממה דקאמר בזולן אכוכות חוץ מקטנה שבקטנות מבמע אבל אחלעית שבקטנות אסורה ואמאי לא אמרינן דודאי לא קדשה לפני הגדולה שבכת זו משום דלא יעשה כן במקומינו ועיין לקמן דף ס"ד דאיתא בהדיא בגמרא דמיירי דאין כאן אחלעית בקטנות דלא כרש"י דלעיל אבל מ"מ מקטנה שבגדולות קשה לר"ת וק"ל: **ד"ה** והוא לא אמר הכי עד והשתא ניחא שפיר דמתמה גמ' ממלתיה דר' יוחנן עד סוף פרוכין והשתא מייתי שפיר ממלתיה דר"י. העולם מפרשין דעת התוס' דר"ל דלפי תירוץ הראשון שתרצו דר"י לא בא אלא לאסמועינן דהגזל אינו יכול להקדיש אבל בגזלן ליכא תיובא מאי מתמה הגמרא לעיל והוא לא אמר הכי והא"ל יוחנן וכו' ה"ל למפרך והא מתני' היא אבל אין הלשון מתישב שאין שייך לומר והשתא ניחא שפיר אחר שלא הוזכר קושית זו מקודם זה וגם בסוף הדיבור שאמרו והשתא מייתי שפיר ממלתיה דר"י אינו מיושב ולכאה לומר דהשתא אין התוס' לתרץ גם הקושיא ראשונה שהקשו שתלת הדיבור תימה מאי מתמה גמרא דלעמ לא אמר ר' יוחנן אלא בגזל דאחרים וכו' ס"ל להתוס' השתא דהמקשה שהקשה לעיל והוא לא אמר הכי ס"ל דהא דהיה מתמה ר' יוחנן ואמר מי אמר רב בודאי לא היה תמיהתו על מה שאמר רב ואפי' בגזל דידה דאינו תמיהה כ"כ אלא סבר ר"י דבגזל דאחרים אינה מקודשת אינה תמיה הא סבר רב דאפילו בגזל דידה אינה מקודשת ולא אמרינן מדקבלה אחילתה אלא ודאי פיקר תמיהתו היה על עיקר הדין שאמר רב דהקדש בגזל אינה מקודשת על זה היה מתמיה אלא יהיו קדושין לתומרא לגלריסה נע לכך פריך והוא לא אמר הכי דאמר ר' יוחנן לעיל דלא יחלוקו אפי' אי אינו יכול להקדיש וט' ואפי' איטורא דרבנן ליכא דל וקל:

חכמת שלמה

ע"ב תוס' בד"ה חוששין כו' וכי שידך מאי הוי והא כו' נ"ב ואע"ג דאמרי' בפרק המדיר דמקדש בפחות מש"פ ובעל וכן קטן שקידש ובעל צריכה היסמנו גט משום דאדם יודע שאין הקידושין תופסין בפחות מש"פ ויודע שאין קידושי קטן כלום וגמר ובעל לשם קדושין והבא משמע דאין אדם יודע אלא טועה דמש"ה אין חוששין לסבלונות לא קשיא דיודע ואינו יודע וגבי ביאה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות לא מחית נפשית לספיקא ובעל לשם קדושין אבל גבי סבלונות שאין לו חשש איסור בדבר סומך לשלחם על דעת קדושין ראשונים כשם שסמך עליהם מתחלה כשקדשה בהם והיינו דתניא בתוספתא המקדש בפחות משו"פ ושלח סבלונות לא עשה כלום שעל מנת קידושין הראשונים שלח בעל קני וכו':

דף נא ע"א רש"י בד"ה המרבה כו' אלא כפי חשבון כו' נ"ב דהיינו חצי מדה מעשר פחות חלק ט' שבו והשאר כולו טבל ודו"ק:

בד"ה קני את וחמור כו' נ"ב קני את וחמור משל הוא שהרי החמור בוראי אין בו צד קנייה וא"כ קני את וחמור פשיטא דליכא ממשא בדבריו ה"נ הנותן מתנה לגולד ולעובר כו' גמרא סרק מי שמת: **ע"ב** גמרא דאית ליה הנאה מיניה נ"ב שמעינן מיניה במי שעשה שליח ליקח קרקע והלך ולקחה סתם יכול לוכר לעצמו לקחתי וטיהו נ"ל דדוקא בקרקע סתם אבל בקרקע מיוחדת כיון שהוא מנהג רמאין כדאיתא בפרק האומר לא מצי אמר דשארית ישראל לא יעשו עולה ורש"י ז"ל פירש דשויתיה שליח שעשאתו שליח לקדשה לכל הבא ומשמע שאם עשאתו שליח לקדשה לפלוני בפירוש חיישינן עכ"ל הר"ן:

דף נב ע"א רש"י בד"ה ונקיט רב בידיה תלת שלש מהן כו' כצ"ל: **ע"ב** תוס' בד"ה וכי אשה כו' הרי אין רגילות שתבנס לשם כו' נ"ב פירוש ובוראי לא לישאל הלכה בא מאחר דלא שביתא אלא לקפחני בהלכה וק"ל:

דף נג ע"א גמ' לה' הוא קורש לה' הוא רה' כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה אשרו כו' עושקו הפ"ד: **תוס'** בד"ה וסטיך ליה כו' אלא וי"ו מוסיף על כו' נ"ב ולפ"ז אם אל תורה בבדי נקט דהא קרא ואת תורת ובח לעיל מיניה כתיב: **ע"ב** רש"י בד"ה אשה כו' בשגגת הקדש לר"ם מעיה כו' הר"א:

דאורחא וק"ל: **תוס'** בד"ה איהו לא ניחא כו' משמע מתוך פירושו שלא יהולו הקידושין במזיד כו' עכ"ל דממה שפי' נבי שונג איכא למילף אמזיד כיון דאינו שוה פרוטה כאן אין הקידושין נגמרים עד בוחש לירושלים הנם שם לנמנם בזה דס"ק דאין כאן שו"ם אם לא יקבל עליו איהו אוכסא דאורחא מ"מ הכי משמע דלא יגמרו הקידושין כלל דכיון דאין כאן שוה פרוטה מה יועיל לה שמקבל אוכסא דאורחא הא השתא לא נתן לה כלום וכת"י וכ"ל דהמעשר שו"ם מצומצם שאם היה הרבה תמצא שיתן לה שוה פרוטה למוכרו מיד כדי להוליכו לירושלים ואז יהיו הקידושין נגמרים מיד עכ"ל ודו"ק: **בד"ה** אף במכר לא כו' ואין מעילה אלא בשינוי כלומר במזיד כו' עכ"ל כל דבריהם לריכין ביאור משום דדברי רבי יהודה נבי הקדש מפורש בקרא דכתיב כי תמעל מעל והעלה בשגגה כו' הרי מפורש דבשגגה יש מעילה ולא במזיד הוצרכו לומר דר"מ ס"ל דהעלה בשגגה דכתיב הייט דוקא לענין אוכל הקדש כדלקמן לבר פדא אבל במוציא משות לא שייך ביה מעילה דכ"מ שהוא שם הקדש עליו כו' ומיהו במזיד מתחלל לר"מ משום שינוי שסיבה לקנותה ולגזלה מרשות הקדש כמ"ש התוס' לקמן ויליף לה דתמעל מעל מזיד משמע כמו גבי סוטה דכתיב לשון מעל והיא מזידה וקרא דונתן הכסף וקם לו דמשמע דאינו מתחלל במזיד אלא על ידי נתיגת כסף תחתיו היינו למצוה אם לא שיבה לקנותה בגזילה והך דאין מעילה אלא בשינוי היא במסכת מעילה בפרק הנהנה אך מה שכתבו דרבי מאיר לטעמיה כו' ומפיק ליה מקרא כי תמעל וגו' לא הוזכר בהך מלתא התם ר"מ ודו"ק: **בא"ד** מקרא לו דתמעל מעל ואין מעילה כו'

במזיד לא קידש דבמעילה הוא דגלי כו' כע"ל:

דף נד תוס' בד"ה מועלין בחדתין כו' דקאמר התם שלמה שלישית כלומר שכלו כל השלם קופות חוזר לשניה כו' עכ"ל וכ"ה בכל נוסחות תוס' שלפנינו ור"ל דראשונה ושניה ושלישית דקאמר היינו תרומה ראשונה שהיה באחד בניסן בשלם קופות ותרומה שניה היא שהיה באחד בסיון בשלם קופות ושלישית היא שהיה באחד בתשרי בשלם קופות וכן מפרש התם בריש הך תרס הראשונה וחיפה לשם ח"י שניה לשם כרכין כו' שלישית לשם בבל כו' ור"ל דתרומה ראשונה שבאחד בניסן לשם ארץ ישראל שהביאו שקליהן מתחילה ותרומה שניה לשם כרכין כו' שהביאו שקליהן בין ניסן לסיון ותרומה שלישית לשם בבל כו' שהיו יותר רחוקין הביאו שקליהן בין סיון לתשרי כך נראה מפי' הרע"ב במתניתין ואהא קאמר התם מתחילה מא' בניסן עד ז' בסיון נוטל מתרומה ראשונה שנתרמה בג' קופות באחד בניסן לשם ח"י ואח"כ משנתרמה תרומה שניה בא' בסיון בשלם קופות לשם כרכין כו' אע"פ שיש עדיין בראשונה שלא כלו השלם קופות בב' חדשים נוטל משלם קופות שמתרומה שניה עד ז' בתשרי ומשנתרמה אז תרומה שלישית בג' קופות לשם בבל כו' אע"פ שלא כלו גם ג' קופות של תרומה שניה בד' חדשים נוטל משלם קופות מתרומה שלישית ואהא כתבו התוס' דקאמר התם שלמה שלישית כלומר שכלו כל שלם קופות שמתרומה שלישית בתוך שנה חדשים שמתשרי עד ניסן חוזר למה שנשאר בג' הקופות של תרומה שניה כלו גם אלו חוזר למה שנשאר משלם קופות של תרומה ראשונה כלו גם אלו יחזור ויתרום מאותן שקלים שהביאו מתשרי עד ניסן אבל מהרש"ל לא הבין השמועה כך אלא דראשונה ושניה ושלישית קאי על הקופות בתרומה אחת ולפי הבנתו הגיה בדברי התוס' ואין טעם לפירושו למה חוזר מתחילה מקופה ראשונה לשניה ומשניה לשלישית כיון שכולו מתרומה א' ועוד שאר דחוקים ואין להאריך כי הדברים ברורים כמ"ש בלי הגה"ה וכפי' הרע"ב שם ודו"ק: **בד"ה** אימא ר' יהודה כו' דל"ג לעיל נבי אין מועלין בעתיקין דברי ר"י דאי גרסינן ליה הל"ל כו' עכ"ל וק"ק לפי זה דלא גרסינן ר' יהודה מאי פריך מהא דקתני ר"מ אומר מועלים בשירי הלשכה ואימא דר"מ במזיד דלא אמרי' במזיד הוא"ל ונתנו להנות כו' דהא במתניתין ס"ל דקדש במזיד בכפתנות כהונה אבל אי גרסינן במתני' ר"י ניהא דע"כ בשונג אירי מתני' דאל"כ לא הוה אמר ר"י מועלין בחדתין ושם לשיב דאע"ג דר"מ מזיד מקרא דתמעל מעל מפיק ליה כמ"ש התוס' לעיל דילף מסוטה מ"מ ליכא דמתני' מועלין בכ"מ לא משמע אלא שונג וכה"ג צריך לפרש לקמן לפרש"י אהא דקאמר ההיא רבי יהודה מדקתני אין מועלין כו' דאי מזיד ליכא מעילה ואהי כו' ע"ש ומיהו קשה אמאי לא פריך לרבי יוחנן נמי מכל הכי

חכמת שלמה

תוס' בד"ה איהו לא כו' בקדושתם וקדושין צריכים כו' לא אמר שיגמרו עד כו' כצ"ל: **בד"ה** אף במכר כו' דאם ירצה לגזולו יקנינו כו' כצ"ל:

דף נד ע"א גמ' דברי רבי יהודה נמחק: **רש"י** בד"ה מועלים כו' בהא פליגי התם תנא קמא סבר יחזור ויתרום פי' מחדתין כו' לניסן ולא משמע כתוך פרש"י אם מועלים כו' כצ"ל וג"ב פי' דרש"י לא הזכיר בפי' אותן חדתין שבאו אחר סוכות אלא פי' סתם חדתין דהיינו סתם שקלים המובאין תוך שנתן ודו"ק ג"ל: **בא"ד** וה"נ תנא בירושלמי במס' שקלים כו' שלמה שלישית כלומר שכלתה כל הקופה השלישית חוזר לשניה שלמה שניה כו' כצ"ל וג"ב פי' לפי שאינו מריק כל הקופה הראשונה בפעם אחת אלא אע"פ שיש בראשונה חוזר לשניה וכן משניה לשלישית והשלישית נוטל ממנה עד שתשלם כולה ע"ש [עיין במהרש"א]: **ע"ב** גמ' ומשתכר בסלע ומעשר שני שלו כו' כצ"ל וג"ב כן הוא בהדיא בפ"ד דמס' מעשר שני ואפשר שרש"י מפרש מפני וק"ל. ורבינו שמשון מפרש לשם ומעשר שני שלו כלומר שאין מחולל המעשר יותר מסלע ומאחר שהמעשר שוה ב' סלעים א"כ נשאר סלע של מעשר ביד הלוקח וזהו ומעשר שני שלו ע"ש:

דף נה ע"א תוס' בד"ה אין מועל וכו' ונהי נמי דסבר שהיא כו' כצ"ל וג"ב ג"ל כמו א"נ ודו"ק: **ע"ב** רש"י בד"ה וכי אומרים כו' נאמר לו עמוד וחטא כו' ג"ב ואף לפי מה שפירשו התוספות דכבר הוציאה לחולין ואח"כ עלה במחשבתו לתקן אם"ה מיהו כאילו חטטין נפדין דמי יודע מה היה במחשבתו כי אם הוא לבדו ודו"ק:

מהר"ם

דף נד ע"א בגמרא ת"ש מועלין בחדתין וכו'. מקבין הפולס והלא ברייתא זו לר' יוחנן נמי תקשה דהא לר' יוחנן סבר ר"מ דאין מועלין בשונג ואין מעילה בהקדשות אלא באוכל אוכלין הקדש כדפרישית לעיל והכא קאמר דמועלין אף בעתיקין

התוס' מקבין קושיא זו לקמן בדף זה ע"ב ד"ה לא אמרו אלא בענין אכילה וכו':

דף נה ע"א בתוספות ד"ה קדשים קלים כו' אלא לריך להמתין עד שתמומם וכו'. ולפי זה התיולה שכון ר' יאשיה וכין ר' יוחנן הוא זה בלר' יאשיה מייתי ב' בהמות לו ב' דמים ומתנה ומקריבן אפי' עדיין בהמת הספק היא בתמימות אבל מ"מ גם עם בהמת הספק ימתין עד שתמומם דבמת בכור ומעשר היא ולר' יוחנן אינו מתנה ומקריב עתה בשום אלא עם כל וכל ימתין עד שתמומם ואז יתנה מה שיתנה:

הך מלתא חדתא בחסם הדמים יהיו לקין המוזבח לא הוזכר בברייתא אלא דבכן שתי שנים המקשה ידע לעשות תקנה שלא הוזכרה בברייתא דהיינו תרעה כו' והדמים כו' אע"ג דבחטאת נמי ידע שמתה היכא דבחסם רועה מ"מ מתה לא מקרי תקנה ודרך אגלה קאמר בת שנתה מאי אי איכא תקנה אי לא וקאמר מדתני הגניבה כו' דלית לה תקנה בבת שנתה ודו"ק: **בד"ה** אין לוקחין כו' משום דכתיב וארת הכסף וגו' וה"נ אמר בהגוזל כו' אלמא לא בעינן כסף צורה כו' עכ"ל ומתוך שמעתין דקתני במזיד תעלה ותאכל במקום ליפא לדחויי פרש"י

דאימא למאה הקפידה תורה לכסף צורה ולא לעיכובא ודו"ק:

דף נו בד"ה ואם לקח בשוגג כו' וא"ת מה קנס הוא למוכר כו' עכ"ל לבאורה

מה קנס שייך בשוגג והא דיחזרו דמים אינו רק משום טעות גם קשה דלבאורה מפרש"י נראה דאי לא יחזרו הדמים היה הל קדושת מעשר על הבהמה ולא היה צריך המוכר להעלות המעות לירושלים ונראה לפרש דקושייתם אינו על השוגג אלא אמזיד במתכוין להוציא מעות מעשר לחולין וכפי שיטת התוס' לקמן בפר"י דאין קדושת המעשר חל אז על הבהמה אלא שנשאר קדושת מעשר על המעות שביד המוכר ותו לא מידי ודו"ק: **בד"ה** במזיד תעלה כו' ולכך אין מתהללין דיעבד כדמשמע כו' דמשום גזירה דרבנן לא אמרינן אין מתהללין דיעבד ו"ל דאין מתהללין היינו שיחזרו דמים למקומן כו' עכ"ל ע"ש ודבריהם מפורש בת"י בשמעתין וז"ל במתכוין להוציא כו' וק"ק היאך יש כח להכמים לעקור החילול שחל על הבהמה כו' ומאי אין זה בתורת חילול אלא בתורת מכר ויש כח ביד הכמים לבטל המכר ומאי קא קשיא להו להוספות לקמן לפרש"י שפירש שהבהמה נתפסת בקדושת מעשר והמעות נתחללו וכי משום קנס נאמר יחזרו דמים למקומן כו' ע"ש ואימא נמי כי הכא דיש כח ביד הכמים לבטל המכר כו' דלא דמי דהכא משום גזירה דשמא יגדל עדרים אמרו כן לבטל המכר כדאמרי' בפרק לולב הגזול דאין מתהללין בדיעבד אבל התם דלאו משום גזירה דשמא יגדל עדרים אמרו כן אלא משום לפני עור וגו' דיודע שהלוקח מתכוון להוציאה לחולין אין זה כדאי לבטל המכר כיון דמדינא חל הקדושה על הבהמה ולא אשכחן ליה בשום דוכתא בכה"ג דליבטל המכר משום האי קנסא דלפני עור וגו' אבל לתירוץ מהרש"ל שכתב אהך קושיא דהכא ודאי קשה מאי קא קשיא להו להוס' לקמן לפרש"י ואימא דהתם נמי צריך המוכר להעלות גם הבהמה לירושלים ודו"ק: **בא"ד** ומהריא דהגוזל קמא דקאמר זבין בהמה כו' שמא אתיא כרבי מאיר כו' עכ"ל מהך דהגוזל הקשו לעיל לפרש"י והוה ניחא להו לפירוש ר"י לעיל דטעמא משום דשמא יגדל עדרים והיינו משום דלעיל הוי מלי לפלוגי דהך דלולב הגזול איירי בבעלי מומין דאפי' דיעבד אין מתהללים אבל בתמימים דהזיין לבמים אפי' לכתחילה מחללין ובאפי איירי הריא דהגוזל אבל הכא בהוגרכו לומר דע"כ בתמימים נמי לכתחילה לא משום גזירה דיגדל עדרים קשיא להו בפיר מהריא דהגוזל דזבין בהמה כו' דהיינו אפי' לכתחילה ודו"ק:

מהר"ם

דף נו ע"א ד"ה ואם לקח בשוגג וכו' עד וא"ת מה קנס הוא למוכר וכו' כ"ל

מדפרש"י כופין את המוכר להחזיר לו הדמים וכו' משמע דלא ניחא ליה למוכר לשעבד הכי אדרבה ביון הוא לו וכו': **בא"ד** שהמוכר כפינו ע' לקמן כלפ זה ד"ה מתקן וכו': **ד"ה** במזיד תעלה וכו' והא דנקט לעיל מתחללין במלתיה וכו'. פי' באותה בריתא דלולב הגזול שהביא לעיל בד"ה אין לוקחין וכו':

דף נז ע"א בגמרא איתיביה ר"י לר"ל בל לפור עהורה וכו'. פי' כך מקשה המקשה

דאם איתא דלפינו לפורי מלורע מעגלה ערופה לאפי' מחיים אסורי כ"ל

ולאי תנא למילף מאחר לא תאכלו לאסור הבחוטה דמשמע דהיינו לאחר בחיטה וכ"ל דר"י לא ידע בריתא דתנא דבי רבי ישמעאל דתני נאמר מבכיר ומכפר וכו' וכן משמע לקמן דמתרץ תנאי היא ומבני מה"ד וכו' ואע"ג דאיסורא דלאחר מיתה נמי מלינן למילף מעגלה ערופה דהא איסורא כתיב בה בכל הפחות לאחר ערופה כמ"ש התוס' בסמוך ד"ה תנאי היא מ"מ מלפור הבחוטה הוא ומיא דמיא קנא לקדשים מאחר שהיא בחיטה הוה מדמינן לה לקדשים כ"ל: **בתוס'** ד"ה וזה אחר לא תאכלו וכו' עד וא"ת להך תנא וכו'. פי' לר"י דס"ל הא דתנא דבבי ישמעאל לעיל: **ד"ה** תנאי היא וכו' ור"ל דמשיקרא לדיך למילף וכו'. והשתא כ"ל דלא ס"ל להתוס' תירוצא קמא בתיבלו לעיל בד"ה בפרה כתיב בהו וכו': **בא"ד** ואח"כ ילפינן לפור הבחוטה דנאסרה מחיים וכו' מעגלה ערופה. מקשין הטעם כ"ל למילף לפור הבחוטה דנאסרה מחיים מעגלה ערופה ליף מלפור המטולתת דנאסרה מחיים דהוה איסורא דבייר בה כמ"ש התוס' בסמוך דהא בעגלה ערופה מבם ילפינן וכ"ל הא דבתנו התוס' לעיל מזה דילפינן לפורי מלורע מעגלה ערופה מה עגלה ערופה אסורה לכל הפחות וכו' אף לפור המטולתת וכו' ולפינן הא אחי מבת לפור הבחוטה וה"ק כמו שאנינו בע"ע דנאסרה לאחר עריפה לב"ה כמו כן גבי לפורי מלורע לאחר בחיטה דהיינו מבחיטה ואילך אסורה אף המטולתת עד שעת שיעות כמו שבתנו התוס' לעיל ד"ה מבעת בחיטה המטולתת בעצמה אין לה בוס שייבות לע"ע דמילף מינה וכן לא שייך לומר דילף לפור הבחוטה מהמטולתת דנאסרה בחיים דהא איסורא דמחיים המטולתת אינו בא אלא מצד איסור דלאחר בחיטה וק"ל ולכך צריך למילף מע"ע דנאסרה אף מחיים כ"ל: **ע"ב** בגמרא אי מה שלי בשלך עשוי כרת. נ"ל דכל זה מדברי התנא ר"מ ואיכא למפרך הא הוא קושית הגמרא וא"ל דאפי המסקנא גם ר'

חכמת שלמה

דף נו ע"א גמ' במעות מעשר שני ואם לקח כו' כצ"ל: **תוס'** בד"ה ואם לקח כו' מאחר שהמוכר לפנינו כו' נ"ב פי' אפי' לריב"א שפי' אין מחללין היכא דליכא בעין מ"מ מאחר שהמוכר לפנינו היינו כופין אותו שילך לביתו של מוכר ויחלל כמו שפירשו תוספות בהיפוך דף: **בד"ה** במזיד כו' דנקט לעיל מתחללים במילתיה דר' מאיר דמשמע כו' כצ"ל: **בא"ד** ולכך אין מתחלל בדיעבד נ"ב ואין להקשות מאחר שמן התורה מתחלל איך יחזרו דמים למקומן ויוציא המופר הבהמה לחולין דו"ל דאין ה"נ צריך המוכר להעלות לירושלים אלא שגם הלוקח צריך להעלות הדמים לירושלים ודו"ק [עיין במהרש"א]: **ע"ב** רש"י בד"ה מגלן שאסורה בהנאה הס"ד: **תוס'** בד"ה מסתבויא כו' אבל לפירוש הר"ם כו' נ"ב פי' דאי לאו דק סיגן למוכר מישיב דאית איסורא לגביה ע"כ הוה קנסינן ללוקח שיחול עליו ואז היה מח לל אבל לפירוש ריב"א לא היה מחולל מאי אמרת הלא אף לפי' ריב"א הוה קנסינן ללוקח שילך לביתו של מוכר ויחלל היינו נמי כדי לתקן האיסור שביד המוכר אבל אי לאו האיסור בידו לא היינו כופין אותו בכך נמצא מה שהאיסור בידו אינו מביאו לידי קנס והיוק. וצ"ע היטב [עיין במהרש"א]: **בא"ד** והבהמה קדושה נ"ב פי' אי לאו דתקנו יחזרו דמים למקומן שהרי כתב אבל מוכר יודע שהמעות מתחללות על הבהמה ועובר אלפני עיר לא תתן מכשול משום הכי תקנו שיחזרו דמים למקומן וק"ל: **בא"ד** אבל לפי' ר"י ניחא כו' כצ"ל:

דף נז ע"א רש"י בד"ה בקדשים כו' דאין מישיבין **על** ההיקש נ"ב נ"ל לפרש דעת רש"י שסובר (בודאי) עגלה ערופה בודאי איכא

תופס דמיו דהא לא אקרי קודש ומשמע בסוגיא דלא שייך תפיסת דמים אלא בקודש כלומר שיצא הוא לחולין ע"י כך וא"כ איכא למיפרך מה לקדשים שאסורים שהרי המור דתפיס דמים כו'. על זה פי' אין מישיבין על ההיקש ואף שאין זה היקש אלא מאחר שהומה לגזירה שוה שמצינו ביה כפרה בקדשים אין מישיבין עליו ודו"ק: **תוס'** בד"ה כפרה כו' אבל מחיים לא נ"ב וזה התירוץ אינו עיקר דהא ליקמן מוכח דעגלה יליף מציפורי כמו שפירשו התוס' לקמן [עיין במהרש"א]: **בד"ה** ו.ה אשר כו' וא"ת להך תנא נ"ב פי' רס"ל מחיים אינו נאסר ולא יליף מעגלה ערופה ודו"ק: **בא"ד** הנאה הוא דמחיים

ע"ב בד"ה מסתברא כו' וזה דוחק לפריב"א כו' דטוב לו שיחזרו לו בהמתו מלהעלות דמיו לירושלים כו' עכ"ל לבאורה קשה ומאי דוחקא לפריב"א הא כבר תירלו בזה לעיל ובסמוך דאי לאו דקנסינן למוכר משום דאיסורא גביה הוה קנסינן ללוקח דאין הדמים חוזרים למקומן אלא שילך לבית המוכר ולחלל המעות שביד המוכר שיצאו לחולין וצ"ל דהכי קא קשיא להו הכא למאי דמסיק לכך קנסינן למוכר משום דאיסורא גביה דלא הוה אצטריך לזה אלא דנס שיש הס הלוקח והמוכר לענין קנס ואין לנו לקנוס לא לזה ולא לזה יש לנו לומר דזכות הוא למוכר דטוב לו שיחזרו לו בהמתו מלהעלות דמיו לירושלים ועיין במהרש"ל בזה דרך אחרת ואין להאריך ודו"ק: **בד"ה** המקדש כו' ואמאי לא חשיב כהך מתני' פגול נותר וטמא כו' עכ"ל ק"ק תיפוק ליה דמשום איסור קודש אינה מקודשת כדתנן לעיל המקדש בחלקו כו' ויש לייסב דפסיקא להו בשום דוכתא בפיגול כו' דפקע מיגייהו איסור קודש וכהכי ניחא נמי דה"מ למתני נמי בהו מכרן וקידש בדמיהן מקודשת אע"ג דקודש תופס דמיו בכל הני פקע מיגייהו איסור קודש ודו"ק: **בא"ד** וסביעת אחר הביעור עכ"ל ר"ל דה"מ למתני נמי ברישא בסביעת דאינה מקודשת אחר הביעור אבל קודש הביעור הא קתני לעיל גבי אחיות דמקדש בסביעת אלא משום סיפא דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת לא ה"מ למתני סביעת אחר הביעור שהרי תופס דמיו בחלקמן ומיהו לא ידענא לפי מ"ש התוספות לקמן דסביעת שרי בהגאה וא"כ לאחר הביעור נמי מקודשת ויש לייסב ודו"ק:

דף נז בפרש"י בד"ה כפרה כו' ולא פרכינן אי מה קודש כו' דאין משיבין כו' עכ"ל בפי' ישנים של רש"י כל זה אינו וכן נראה שהוא טעות דמה שייך בזה אין משיבין על היקש דהא הך מלתא נופה דתופס דמיו בחלו ללמוד מקדשים כדלעיל גבי כלאי הכרם ומהרש"ל כתב לייסב וז"ל שסבר בודאי עגלה ערופה אינו תופס דמיו דהא לא אקרי קודש כו' עכ"ל ע"ש ודברים דחוקים הם מ"מ מאי פירכא שייכא הכא דמה לקדשים שתופס דמיו כיון דיוצא להולין והוי קולא לגבוה ודו"ק: **תוס'** בד"ה כפרה כתיב בה כו' אבל מחיים לא להכי אצטריך כפרה כו' עכ"ל כתב מהרש"ל דזה התירוץ אינו עיקר דהא לקמן מוכח דעגלה יליף מציפרים כמ"ש התוס' לקמן עכ"ל ואין זה מוכרח דלקמן דעגלה יליף מציפרים היינו דוקא לר"ל אבל לר' יוחנן ליכא למילף בעגלה מחיים אלא מהך דרשא דכפרה כתיב בה דמסתמא ר"י לא פליג אדרבי אמאי רבינה דס"ל עגלה אסורה גם מחיים וק"ל: **בד"ה** וזה אחר וגו' וא"ת להך תנא כו' וי"ל דגמרינן איסור מטולתת משחוטה כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל דלא ילפינן שחוטה ממטולתת דשחוטה איסורה תלוי בשחיטתה דס"ל עגלה אסורה גם מחיים וק"ל: **בד"ה** וזה אחר וגו' וא"ת להך תנא כו' וי"ל דגמרינן איסור מטולתת משחוטה כו' עכ"ל וכתב מהרש"ל דלא ילפינן שחוטה ממטולתת דשחוטה איסורה תלוי בשחיטתה כו' ואף ר"ל דאוסר מחיים לא יליף שחוטה ממטולתת גופה איסור שחוטה ממטולתת כו' עכ"ל אין זה הטעם עיקר דהא מטולתת גופה איסור אסורה לרבי יוחנן מחיים קודם שחיטת השחוטה ולר"ל נמי איסור מטולתת גופה מחיים קודם שחיטת השחוטה ליכא למילף אלא מעגלה ערופה מטעת לקיחה אבל עיקר הטעם דליכא למילף לר' יוחנן בשחוטה מחיים ממטולתת דמטולתת גופה אינה מחיים קודם שחיטה והשתא ניחא לר"ל נמי דין איסור המטולתת ודין איסור השחוטה ליכא למילף מחיים קודם שחיטה אלא מעגלה ערופה ודו"ק: **ע"ב** בד"ה הרי רובע כו' דטור הנסקל שרי כו' וכן נמי קאמר ברובע וגרבע כו' עכ"ל רובע וגרבע בכלל טור הנסקל הם אלא בדפי' ר"ת לא

נ"ב פי' אף רבי יוחנן מודה בזה רק דלא סבירא ליה דמיתסרא מחיים דקולי האי לא ילפינן שחוטה ממטולתת דשחוטה ממשולחת דשחוטה איסורה תלוי בשחיטתה כראמר לעיל בדברי רבי יוחנן ואף ריש לקיש דאוסר מחיים לא יליף שחוטה ממשולחת כי אם מעגלה ערופה כמו שפירשו התוס' לקמן וק"ל: **בד"ה** שחט כו' שחיטה ולא מקודם כו' שמא אחר לקוחה היה כו' כצ"ל וג"ב פירוש ואיירי דמיסרא שהיא בא מחדש אחר השחיטה ודו"ק: **בד"ה** תנאי בו' ציפור השחוטה נ"ב אבל שחוטה ממשולחת לא ילפינן בדפרישית לעיל: **ע"ב** גמרא מין המכשיר נ"ב ס"א הכשר: **רש"י** בד"ה אחר קרא כו' הנא

דוזכר כהו אלא בשור נגח וה"ה דה"מ למפרך בסמעתי' סתם משור הנסקל וכ"כ בת"י דה"ה דה"מ למפרך מענלה ערופה ולפי דברי התוס' לעיל דהך דרשה דכפרה כתיב בה אינו עיקר ניחא דאיכא למימר לר' יוחנן בענלה ערופה נמי איכה אסורה מהיים ודו"ק: **בד"ה** כל שעומד כו' פ"ה דבבהה לא מהני שילוח דבעינן כו' עכ"ל בדברי פסקי התוס' עומד חוץ לעיר ומשלחה אלא בנגד העיר עכ"ל כמ"ש מהרש"ל וכ"ה בתוס' יבמות ודקאמר אלא כל שעומד בעיר ויזרקנה כו' היינו שעומד סמוך לעיר מחוץ לה ויזרקנה כו' עכ"ל: **בד"ה** מה שלי כו' וכמו כן נאמר שהחטיאה תוליא מידי איסור אחר מן החי כו' עכ"ל דברייסס מנומנמין מה שייך כאן איסור אחר מן החי הל"ל אלא שהחטיאה בהון תוליא מידי מעילה כמו המיתה אעפ"י שלא נזרק הדם ואם נאמר שאין החטיאה דומה למיתה כלל כיון שמצינו שהחטיאה בפנים אינו מוליא מידי מעילה אלא זריקה א"כ מאי אהני ליה שתוליא בהון מידי אחר מן החי דהא בפנים נמי החטיאה מוליא מידי אחר מן החי ואפי' הכי אינו מוליא מידי מעילה בלא זריקה וה"נ נימא כן מבהון ודו"ק: **בד"ה** ת"ל ושחטו כו' ואד לאיסור אכילה כו' אף"ע לשחיטה כו' עכ"ל כ"ה בפרושים יבמות אבל בפירוש הדפוס שלפנינו

הגיה כפי' התוספות דאצטריך נמי אד לבעלי מומין כו' וק"ל:

ח"א דף נז ע"א דרש כל אתין בכתובה וכו'. שהו ולאי בכולל התורה שאין בה שום

אות שלא לגורך ונזה קאמר בסם בקבלתי שכר על הדרישה מפני בכולל

התורה בן אקבל שכר על הפרישה שו בכולל בכולל שמיש הוא שאין להשות לו שום דבר לברות ודע"ק

לא היה תש בזה מלרבות ת"ח שגם זה בכלל בכולל שמיש ותורתו שהם טומדים אותה ודו"ק:

דף נח בד"ה אלמא כו' ולפ"ה נמי לא קשה מידי כו' עכ"ל ר"ל לפ"ה נמי

דפי' שם משם שעות ולמעלה היינו מתחילת שם דהוי שעות דרבנן ל"ק

כו' וק"ל: **גמ'** מיעוטי כתיבי כתיב הכא והיית הרס כמוהו וכתיב התם יוכל

היא כו' כתב מהרש"ל נ"ל שעות דשני קראי למה ואף שהיה לי לייחס בדוחק

מ"מ לא נהירא דבפ' רבי ישמעאל בע"ז איתא בהדיא דלא דרשינן שום מיעוט

אלא קרא דהרס הוא ועוד למ"ד כו' עכ"ל והאריך ע"ש ואין זה כדאי למחוק

כל הספרים גם שבילקוט פ' בהר איתא הגירסא כמו שהיא בגמרות שלפנינו ובכר

הרגישו התוס' בקושייתו זאת דתרי קראי למה ותירצו דבכהה"ג איתא הסוגיא

בפרק כל שעה אהך דתרומת הדשן ובגלה ערופה הוו שני כתובין ולמאן דאמר

דמלמדים תרי מיעוטי כתיבי דכתיב ושמו וכתיב הערופה וכתבו התוס' שם

תימה לר"י אמאי אצטריך תרי מיעוטי כאחד סני דלהכי כתביה דלא למילף מנייהו

וי"ל דקי' לא כתיב אלא חד מיעוטא לא הוה מצי למעוטי אלא מלתא דלא דמי

ליה אבל מלתא דדמי למיסר לא להכי איצטריך תרוייהו עכ"ל והכי נמי איכא

למיגר אתרי מיעוטי דהכא ומה שלא הזכיר בפרק ר"י אלא חד מיעוטא אין זה

קושיא כלל דהתם לא נחית אלא לפרושי קרא דכתיב בע"ז למ"ד הליפי הליפין

מוהרין מדכתיב היא ולמ"ד אסורין איצטריך היא למעוטי ערלה וכלאי הכרם

דש"ל שני כתובין מלמדים ומיהו סמך נמי אקרא דכתיב ביובל דאי לאו הכי לא

הוה ממעטינן אלא מילתא דלא דמי אבל הכא דנחית לפרושי למאן דאמר שני

כתיבין מלמדין הוצרך לאתויי תרי קראי למעוטי אף דדמי כמ"ש התוס' כפ' כל

שעה והריטב"א שכתב דה"ג תרי מיעוטי כתיבי כי הרס הוא ולא גרסינן והיית

הרס כמוהו כו' לא מחק אלא האי קרא דוהיית הרס כמוהו דלאו בכולל תרי

מיעוטי הוא אלא דגרס תחתיו כי הרס הוא כדמוכחת הסוגיא דפ' ר"י וכפרש"י

שם אבל יוכל היא ולאי דגרס ליה דההוא הוה בכולל תרי מיעוטי ומה שהקשה

עוד למ"ד כ' כתובים אין מלמדין כי יוכל היא למאי אתי אין כאן מקום קושיא

דידע ביה תלמודא שום דרשא אחרינא גם זה הוא דוחק גדול שכתב לפי דרכו

דתרי מיעוטי דקאמר תלמודא לאו דוקא אלא כ' כתובים הוי כחד מיעוטא כו'

ולפי גירסת הריטב"א בגמ' כי הרס הוא במקום והיית הרס כמוהו וכגירסת

מסוגיא דפ' ר"י כפרש"י שם יש להגיה גם בתוס' דהא ידעינן מדכתיב כי הרס

הוא דמשמע כו' וכ"כ מהרש"ל אך קשה לפי זה דהיאך שלקא דעתך למימר

דאצטריך לנופיה לאשמועינן דחליפי חליפין מותרין כו' הא ודאי לא מהאי קרא

קאתי אלא מכי הרס הוא קאתי כפרש"י שם וכגירסת הריטב"א וע"כ הגראה

לקיים כל נוסחות גמרות ישנות ומוסחת ילקוט וגם דברי התוס' שלפנינו דגרסינן

כתיב הכא והיית הרס כמוהו והתם נמי כפ' ר"י דקאמר חליפי חליפין מותרין

מדכתיב הוא לאו מכי הרס הוא כפרש"י שם אלא מכמוהו הוא דאיסורא דחליפין

מוהיית הרס דמשמע כל שאתה מהייה הימנו ויותר דחליפי חליפין מכמוהו

דמשמע מיעוטא הוא ולא חליפי חליפין ומסיק שם דלמ"ד כ' כתובין מלמדין

כמוהו למעטינהו והשתא דברי התוס' מתיישבין שפיר דליכא למימר דאצטריך

האי קרא לנופיה להתיר חליפי חליפין דהא ידעי ליה מדכתיב כמוהו ולא אצטריך

למכתב נביה והיית דמשמע לאיסורא כל מה שאתה מהייה הימנו דההוא

מסביעית נפקא לי' לאו מסוס כ' כתובים ובהכי יתיישב כל הסוגיא בלתי מחק

וגרר ותו לא מידי: **ודע** שלא תרגו הקושיא אלא למ"ד אין מלמדין וחליפי

חליפין מותרין אבל למ"ד מלמדין וחליפי חליפין אסורין לא תרגו כלום וכן

הגיהו הדבר בקושיא שם בתוס' אבל בריטב"א כתב שם לתרץ והדברים דחוקים

ואין להאריך ודו"ק: **בפרש"י** בד"ה כמי שהורמו כו' וה"ה נמי דמלי

לאוקמא בתרומה כו' א"כ מאי קמשמע לן כו' עכ"ל מיהו אכתי לקמן קשה דבעי

לאוקמא הך דנוגב טיבלו כו' דקמפלגי בטובת הנאה ממון או לא אמאי תני כלל

טבל ולא קתני נוגב תרומה שהפרים ישראל חבירו ויש לייחס ודו"ק:

ע"ב בד"ה ואיבעית אימא וכו' וטעמא דרבי משום דאית ליה דשמואל כו'

עכ"ל ומתני' נמי בתרומה הוה נמי מתוקמא שפיר בהכי אלא דקתני בה נמי

מעשרות דליכא לאוקמא בהכי אבל הכא איתא דלא פליגי אלא בתרומה כפרש"י

לקמן וק"ל: **בד"ה** בשכר הנאה כו' ושרי למשקל אגרא ומקודשת כו' עכ"ל

ומיהו הא דקתני במתני' בתרומות ומעשרות לא ניחא ליה לאוקמא בשכר הנאת

תרומות ומעשרות והוי ממון גמור ולא טובת הנאה דדרך כהן לחזר אחריהן

בבית הגרנות וק"ל: סליק פרק האיש מקדש

האומר פרק שלישי

תוס' בד"ה והלך וקדשה כו' מקודשת לי והיא כו' הא דקתמר לי לאורך כו'

עכ"ל כ"ל מדברי הרא"ש וכ"ה בת"י וק"ל:

דף נט בפרש"י בד"ה אלא בשיטו כו' וכן עד אלא יקבל טומאה כו' אלא

חכמת שלמה

קדש כתיב למדרש ביה קדוש הוא כו' כצ"ל: **בד"ה** שכן כו' אתי ליה במה מצינו להחמיר ולאסור כצ"ל: **בד"ה** ה"נ בתורת כהנים כו' ופירושא חד להיות וחד לעופות וחד לאיסור אכילה בדועבד ודקתני כו' כצ"ל וג"ב כן מצאתי בפי' מדויק וכן משמע הגירסא ברש"י שכתב והא דקתני מרבה אני את ההיה וק"ל וכן איתא בפירוש הקונטרס שגורסים התוספות נ"ל: **תוס** בד"ה כל שעומד כו' וקשה שהרי כו' נ"ב אבל על הגמרא אינן מקשים רק על

פירוש הקונטרס עיין בפיסקי תוספות [עיין במהרש"א]:

דף נח ע"א גמ' מין הכשר ומנין כו' דבי רבה אמר כו' בעורה אישתיקו אתו

לקמיה דרבה אמר כו' כצ"ל וג"ב: **שם** הכא כי הרס

הוא וכתיב התם כו' כצ"ל ונמחק והיית הרס כמוהו וג"ב עיין בעבודה זרה דף ג"ז וב"ב ריטב"א דה"ג ועוד נ"ב נ"ל טעות דשני קראי למה ואף שהיה לי לישב בדוחק מ"מ לא נהירא דבפרק רבי ישמעאל בע"ז איתא להדיא דלא דרשינן שום מיעוט אלא קרא דהרס הוא ועוד למ"ד דב' כתובים אין מלמדין ל"ל דאי קרא דהא הרס הוא מוקי לה התם לאותו מ"ד שב' כתובים אין מלמדין למעוטי חליפי חליפין וא"כ יובל היא למאי אתא וכן בגירסת הריטב"א ליתא ותרי מיעוטי דקאמר לאו דוקא אלא שני כתובים כו' הוי כחד מיעוט וחרם הוא הוי תרי מיעוטי ודו"ק [עיין במהרש"א]: **במתני'** ובאפר חטאת נ"ב פ"א פרה: **רש"י** בד"ה ת"ל כו' אכילה כתמימים כצ"ל: **בד"ה** ר' שמעון כו' ובהנאה ובבשר בחלב כו' בהנאה ובחזלין בעזרה כו' כצ"ל והר"א: **תוס'** בד"ה ושני כתובים כו' וי"ל מדכתיב כו' נ"ב תימה סוף סוף למ"ד חליפי חליפין אסורים אביאי הוו שני כתובין לא צריך קרא והיית הרס כמוהו לאסור חליפי חליפין עד עולם וראיתי בתוס' דעבודה זרה שהקשו התוס' כך ועמדו בקושיא ומ"מ נראה דלפי האמת לא קשה מידי מה בכך דלא הוי שני כתובין א"כ מאי אית לך למימר נילף מנייהו הא איהו בעי חרם הוא למעוטי אלא שמ"מ דוחק הוא הלשון שאומר שני כתובים הן וס"ל מלמדין אינו צריך לכל זה דלעולם ס"ל אין מלמדין והכא לא הוי שני כתובים וזהו מה שעומדים התוס' לשם בקושיא ודו"ק:

מהר"ם

מאיר אתמייא דבסמוך ושחטו ואתנו אותו וכו' סמך כמה שאמר אמרה תורה שחיטה שלי בכלי וכו' דהיכי שייך אלא הרגיש דאיכא למפרך פירכא דפרכינן: **שם** ושחטו ובשו אותו וכו' נ"ל דבלייתא היא: **בתוס'** ד"ה מה שלי בכלך וכו' והקשה הל"ש וכו'. פי' קוביתו כך הוא והיינו אלי שליף מה שלי בכלך אסור וכו' אדלכה שלף מיעוט אחיות ונאמר מה שלי בכלך הייינו קדשים כתוב אותה שחיטה מוציאו מידי מעילה אע"ג שאין מזרק דהא לא נגע מקדשים בתוכו שלאו מידי מעילה וכמו כן נאמר בכלך בכלי דהיינו בכשותא תולין בעזרה אותה שחיטה מוציאה מידי האיסור שהיה בה קודם זה דהיינו איסור אחר מן החי ולבתרי אפילו באיסור ב"ש בהגלה ושיין כרגש מעילה דאמשמע שם דבשחיטה תולין בעזרה אותה שחיטה מוציאה מידי איסור אבל מ"מ נ"ל דאסורי ליהות מהם דאיסורא דהקדש לא פקע מינייהו אלא שאין כאן מעילה כן נ"ל:

דף נח ע"א בגמ' אלמא תולין בכשותא בעזרה לר"ש לאו דאורייתא פרש"י לא איסור שחיטה ולא איסור הגלה. הא דתיקן רש"י לפרש כן דאל"כ אלא דאית בה איסור שחיטה לא יתייסר שפיר דמייתי דמיעוטו דמקבה מדמלרין ר"ש ברייסה מבוס דמאחר דבשביבה הייינו בהמה ואיה אית בהו איסור שחיטה מדאורייתא ואי"כ הוה שייך נמי לומר שבשו תכמים דבריהן ואפי' כתיב לריך שריפה כמו שפרש"י בסמוך וק"ל וא"ל מנ"ל להמקבה שבוכר ר"ש כן בלאחת ושמא כוכר ר"ש בלאית בהו איסור שחיטה דאורייתא ולא יקבה קודש ומ"מ נראה דלאו דאמקבה סוכר דאם איתא דאית ליה לר"ש איסור שחיטה דאורייתא לא הוה ס"ל דמקודשת הואיל ובייך בה איסור דאורייתא אע"ג דאיסור הגלה אינה מדאורייתא כמו שמצינו בכי תמן במ"ש התוס' ד"ה אלמא תולין וכו' כנ"ל סברת רש"י: **בתוס'** ד"ה וכן חיה וכו' כדמוכח פרק כיסוי הדם. עיין שם בגמ' ותוספות ותמלא שם הכל מבואר שמפרשים התוס' הקושיות כאופן אחר מסברת רש"י: **ד"ה** ובו' כתובים וכו' וי"ל מדכתיב וכו'. וכ"ל דה"ה למאן דאסר תליפי חליפין ויליף מדכתיב והיית הרס כמוהו כל שאתה מהווה ממנו וכו' נמי מתוקן מדכתיב והיית הרס כמו: דמיגה ילפינן איסור חליפי חליפין ב"מ דגדרשא אתי':

האומר פרק שלישי

ע"ב גמרא וכן האומר נ"ב אף שהרא"ש מפרש האי וכן דקאמר קאי אמה שמקודשת לשני מ"מ נ"ל פשטא דמתני' דקאי אמילתא דרמאות כמו הלך דרישא שהוא רמאי הכי נמי מי שקדשה עד זמן פלוני ובא השני וקדשה דהוי נמי מקודשת לו והוי רמאי ודוקא קדשה אבל חזר וטרח בדי לקדשה ובא אחר וקדשה לאו רשע נקרא ולא רמאי ואינו דמי לעני המחפר בחררה כו' שיכול לומר לו קנה לך במקום אחר מה שאין כן בנשיאת אשה שיכול לומר לא ניחא לי באחרת ואפי' רש"י שפי' חררה של הפקר אפי' הכי נוכל לחלק דבקדושין שרי משום פריה ורביה כמו שחילק רש"י בפרק בתרא דע"ז עלמתני' דהמקדש בערלה וחרא"ש הביאו וכ"מ הוכא שקדשה כבר ועשה מעשה משיטא דנקרא רמאי ורשע: **תוס'** בד"ח והלך כו' חרי את מקודשת לי והיא כו' כצ"ל וג"ב מבואר באשרי":

דף נט ע"א גמרא איבעי ליה לאורויי כו': **שם** אמר זבנה ניחלי כו' נ"ב שי"ת נתניא בתוספתא ואיתא נמי בירושלמי בפרק איזהו נשך הנוטל

בעות

בשיטוי מעשה עד שיתחיל לשוף כו' עכ"ל וכיון למ"ד שיטוי מעשה לתקן נמי מעשה הוא ולא כר"י דס"ל בפרק במה בהמה דשיטוי מעשה לתקן לאו כלום הוא וכיון עד שלא קבלו טומאה אבל אחר שנטמאו ודאי דבעי לכ"ע שיטוי מעשה לקלקל דהיינו שכירה וקיבה כפרש"י לעיל ודו"ק: **תוס'** בד"ה עני כו' דמיירי בדג מת כו' וע"י מעשה שעשה כו' עכ"ל אע"ג דהדגים חיים שרוצים לצוד עדיין הפקר הן מ"מ ע"י מעשה זה נתאספו ולא הוי כהפקר ולא קנינא להו אלא לפרס"י שפי' שם מן הדג היינו לייד בנתן עיניו בדג שהכיר חוזן כו' דהוה כהפקר בעלמא ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה מקודשת כו' ושמואל אמר אינה בספיקא אלא עד ל' יום שמא ימות כו' עכ"ל וה"ה דשמא יחזור כפירושו לקמן קידושין תלוין שמא יחזור בו כו' ולא ידענא למה שינה פירושו וק"ל: **תוס'** בד"ה מידי מחשבה כו' ליפרוך נמי כו' לרבי יוחנן דקאמר אם עד כו' אבל אם משתרס ביטל כו' עכ"ל לא הוו צריכי לדייוקא דבהדיא הכי מתניא במסכת תרומות בסיפא דהך מתני' דמייתי הכא ואם משתרס ביטל כו' ואיך שיהיה יש לדקדק בדבריהם אמאי לא תקשי להו בפסיעות גם לר"ל מהך סיפא דמ"ם בריש לא דאתי דיבור ומבטל דיבור וכסיפא אין דיבור מבטל דיבור לריש דהא חיירי אפי' תרס הסליח במחשבה ולמדתי לייסב זה מדברי תוס' ושנים זה דהא חיירי אפי' תרס הסליח במחשבה מיהא תיסון אע"ג דרים לקים גופיה לשונם דהא דקאמרינן אלא מיד מחשבה מיהא תיסון אע"ג דרים לקים גופיה אית ליה לעיל דיבור מבטל דיבור בדלית ביה מעשה כלל דיבור דהכא הוי כשין מעשה שהרי ע"י מחשבתו נגמר הדבר עכ"ל מיהו האי מעשה דעל ידי מחשבתו נגמר הדבר לא עדיף מנתינת מעות ליד אשה ולכך פריך שפיר לרבי יוחנן דלא הסיב ליה מעשה בכה"ג והשתא ה"ל הכא גבי תרומה לא תקשי מהך סיפא לר"ל כיון דנגמר הדבר ע"י מחשבתו הוי כשין מעשה אבל לר"י פריך שפיר דלא הסיב ליה מעשה כמו נתינת מעות ליד אשה ודו"ק: **בא"ד** אפי' תרס אחר כך כריו אחר כו' כנ"ל: **בד"ה** לא קידשה כו' דאי אמרה לשליח אין רצוני כו' פשיטא דאינה מקודשת דאמנו כו' עכ"ל נ"ל דר"ל באמירתה נושה לשליח להו דלכולי עלמא אינה מקודשת אבל באמירה ע"י שליח לשליח פליג ר"ל דאל"כ לא הוה פריך מידי לר"ל מהניא הנגיע בשליח או שלא אחריו שליח והיינו טעמא לר"ל דלא אתי דיבור דהאי שליח שני [ומבטל] דיבורא קמא לשליח ראשון אבל דיבורא נופא לשליח קמא ודאי דעדיף כמ"ש התוס' בפסיעות ודו"ק: **בד"ה** אם ביטל כו' הכא לא משני כדלעיל כו' דהכא ליכא נתינת כו' עכ"ל לכאורה דברים שאין צריכין הם דודאי כן הוא להאי ליישנא שנתנה רשות לשלוחה והיאך שלקא דעתך למימר הכא נתינת מעות לאשה ויש לייסב דודאי משמע להו דע"כ להאי ליישנא נמי איירי בנתינת מעות אחר כך לשליח דאל"כ מאי נפקא מינה בחזרה שלה דפליגי בה ר"י ור"ל ומשו"ה קאמרי דלא דמיא דשאני נתינת מעות ליד אשה קודם חזרה דהוי כמעשה משא"כ הכא דליכא נתינת מעות כלל קודם חזרה ודו"ק: **בד"ה** מתורת גט כו' וצריך לפרש אתה סבור כו' ולא היא דהרי הוא כמו מעות כו' עכ"ל דלפי סוגיא דהכא כיון המקשה וכיון המתרץ סבירא להו דגט אינו כמו מעות דאע"ג דהמעות אינן בעלים ויוכל לקדש בהן שנית הגט אינו כיון דלשם גירושין נכתב מתחילה ונתבטל שוב לא יוכל לגרש בו אלא שהמקשה הוה ס"ד דבביטול שליחות שתם הגט נמי בטל והמתרץ הסיב לו דמשתמע גט אינו מתכוין לבטל אלא השליח אבל לפי הסוגיא דבפרק השולח דלפי המסקנא גט אינו יכול לבטל כלל דהוי כמו מעות ע"כ המקשה עשה בזה והוה סבר שהגט יכול לבטלו ואינו דומה למעות וק"ל: **גמ'** קשיא הלכתא אהלכתא כו' היינו למאי דמסיק דהלכתא כר"י אפי' בקמייתא ואע"ג כו' דכמעשה דמי ודמיא ליה הגט אבל לגיסא כתרא לק"מ דגט הוה מעשה טפי דאל"כ תקשי לרב נחמן גופיה הך מתני' דשולח גט כו' דעלה קאי רב נחמן וק"ל: **שם** צריכא דאילו אמר רב כו' ה"א התם דלרחוקה כו' ה"א התם הוא דאין גט לאחר מיתה כו' קא משה דמכח הגך סברות המ"ל דרב הוא דאמר אגא דאמרי אפי' כרבי אלא דהתם טעמא הוא דאין גט לאחר מיתה וחזרה הוה מילי דכלי ושמואל הוא דאמר אגא דאמרי אפילו כרבנן אלא דהתם משום דלרחוקה קאתי ולכך איכא לספוקי בחזרה ויש לייסב דלא נראה ליה לתלמודא להלק מכח הגך סברות לפי האמת אלא דסד"א לחלק אי לאו פלוגתייהו ודו"ק:

ח"א דף נט ע"א לא מר נתיה וכו' ומתקיים אדעת דרבנן כו'. נ"ל דאת"כ הפקיר אותה רבי אבא דאל"כ לא הוי מלו רבנן ליהנות ממנה דמתנה אינה נגמר הפקר ולא ניתנה במתנה אלא לרב גידל ומכאן דכל קנסות והפקר בכ"ד עושין גם בזמן הזה הוא לת"ת ולא לעניי עם הארץ ודו"ק:

דף ס בפרש"י בד"ה אסברא לך כו' דהא ליכא למימר טעמא דר"י משום דקסבר כ' לשומות כו' עכ"ל מיהו אכתי ק"ק דאימא טעמא דרב נמי דאמר מקודשת ואינה מקודשת לעולם נמי מהאי טעמא דר"י קאמר דכולן חופסין בה כי שרגא דליכני ומכ"ל לתלמודא למימר דמספקא ליה לרב מי תנאה מי חזרה ויש לייסב דלא ניחא ליה לאוקמא מלתא דרב הכי משום קושיא דהך בריית' דפריך לר"י וק"ל: **בד"ה** לרב יהודה הוי קידושי שני קידושין שהרי הראשון לא נתכוון לקדשה בפרוטה אלא במאתים זוז כו' עכ"ל לכאורה דר"ל לרב יהודה הר' זוז ניתנו בתורת קידושין ולא נתקדשה בפרוטה שנתן לה מתחילה ולא ידענא מי הכריחו לפרש כן דהא ע"כ נבי גט ליכא לפרושי הכי אלא לרב יהודה נמי בגט או בפרוטה שנתן לה מתחילה הוי מגורשת ומקודשת אלא שלא יתחילו הגירושין והקידושין אלא משעת נתיבת הר' זוז ולא למפרע וכן מוכחא כולה שמעתי' ויש לייסב פירושו דה"ק ה"ק לא נתכוון לגמור הקידושין וכן הגירושין עד שיתן לה הר' זוז ודו"ק: **תוס'** בד"ה כל גיטא כו' לכך נראה לומר דודאי בכהאי גוונא הוי כריתות אלא כו' עכ"ל רצה לומר דודאי בכהאי גוונא נמי נבי גט אם נתן לה מהיום ולאחר ל' יום הוי כריתות וק"ל: **ע"ב** בד"ה איכא ביאייהו כו' ולא רצה לשנויי א"ב דפשטא כו' דהא אפי' לרב יהודה נמי כו' עכ"ל כתב מהרש"ל הקשה לי משכיל אחד מאי נ"מ שיכול לומר לרב הונא מקודשת ודאי ולרב יהודה מקודשת ספק דהא הך אוקימתא דלעיל כו' עכ"ל ע"ש ואין להאריך בדחוקין אבל הגראה בכולה שמעתין דהכא לענין קדושין והתם לענין גרושין בעיקר מלתא דפליגי רב הונא ורב יהודה היינו לענין אי בעי גט אי לא ולזה תרצו שפיר דהכא גבי פלוגתא דגט ליכא נפקא מינה בפשטה ידה כו' בעי גט אי לא דלרב יהודה נמי בעי גט מספק אבל בעיל בפלוגתא דקידושין איכא שפיר נפקא מינה בפשטה ידה דלרב הונא לא בעי גט ולרב יהודה בעי גט מספק וכתוס' בפרק מי שאחזו כתבו דהמ"ל נמי הכא גבי פלוגתא דגיטין דאיכא ביאייהו דפשטה ידה וכבר כתבנו שם בחידושינו לפי דבריהם שם דאיכא ביאייהו שפיר אי בעי גט אי לא היינו אם פשטה ידה שוב אח"כ עוד מאחר לרב הונא אינה צריכה גט מן השליחי דלענין מקודשת ודאי ולרב יהודה צריכה גט מספק והתוס' דהכא לא ניחא להו בהכי דהתלמודא לא רצה להאריך הכא דאיכא ביאייהו בפשטה ידה תרי זימני ודו"ק: **בא"ד** צריכה גט מספק דאיכא ביאייהו בפשטה ידה כדאמרינן בפרק מי שאחזו לכשתתן כו' עכ"ל בודאי טעות נפל בדבריהם שם אלא דר"י פי' שם מכח קושיא כמ"ש התוס' שם ומהרש"ל הגיה הכא שם בדבריהם והא דקאמרינן בפ' מי שאחזו לכשתתן כו' עכ"ל ע"ש והגהתו לא הכנתי דמאי אולמיה להו דהיא דפרק מי שאחזו כו' לפרושי בה מבסוגיא דשמעתין דהיא היא ויש להגיה בדבריהם כדפר"י בפרק מי שאחזו כו' והיינו כתוס' שם ודו"ק: **בפרש"י** בד"ה בית כור כו' וזית כור אלף ות"ק אמות אורך על ג' רוחב ואם אתה מרבעו תמצאנו מאתים ושמים כו' עכ"ל מצאתי בספר יסן וז"ל בכל הפירושים גבי בית כור פרש"י מאתים ושמים וזהו אינו יכול להיות אלא רע"ג אמות וה' עפרים ואצבע קטנה על כו' משה עזריאל בן הר"ר אלעזר הדרשן עכ"ל וזה החשבון ודאי מכוון בגמלום הגס שיאחר לך דבר מועט דהיינו באורך ג' אמות ועפר וה' אצבעות ברוחב אצבע לא יגיע לידי חשבון מפני דקיתו ואצבע הוא הקטן בשיעורים כמו שיסד הפייט דפ' שקלים עד שהוא מכלה באצבע קטנה כו' וזה לך ביאורו בתשבורת אותן אלף ת"ק אמות על רוחב ג' תחלוק אותו באורך לשמה הלקים יבא לכל הלק ר"ן אמות אורך ברוחב ג' קה ה' הלקים מהן והשמידן זה אחל זה ברוחב יהיה זה הריבוע ר"ן אמות על ר"ן אמות ואותו חלק הו' ר"ן אמות אורך ברוחב ג' שנאחר כיצד ר"ן אמות על ר"ן אמות ואותו חלק הו' ר"ן אמות אורך ברוחב ג' אמות אורך ברוחב ג' הלקים סוים כ"א אורך ג' ורוחב עשרה והשמידן זה אחל זה וממנו תמצא הקרן של עשרים על עשרים הסר לך בריבוע ר"ע על ר"ע שוב מה שנאחר כיצד הוא מאתים וי' אמות אורך ברוחב עשרה חתוך אותו לד' חלקים היינו ג' חלקים כל אחד אורך ר"י אמות ורוחב ג' אמות והלק

מהר"ם
האומר פרק שלישי

דף נט ע"ב תוס' ד"ה לא קדשה עצמה וכו' נראה לפרש דלא אמרה לשליח וכו' פי' שאינה רוקח אלא בפני השליח והשליח לא ידע מזה דבר והלך השליח וקבל קידושין וע"ז קאמר ר"ל דאינה יכולה לאחוז ולאין מוכתה חוזה אבל אם מתחלה אמרה לשליח לא וקבל קידושי ואח"כ קודם שקיבל השליח הקידושין חוזה כה ואמרה להשליח אין לעני אתקדשי והשליח לא השגיח בדבריה וקיבל הקידושין פשיעא דאינה מקודשת לאפוקי מפרש"י שפירש ואחוזה כה כין בפני השליח כין אלא בפניו:

ואף שהוא מעט יותר מבית כור לא דקרקו כל כך לסוף חשבון תשבורת ע"ש ודע שבית כור עפר הוא ע"ה אלפים אמה וכו' נראה לפרש אלא אמרה לשליח וכו' יתירות ונמצא שרע"ד היא פחות מחצי טפח וביע טפח ועוד מעט יותר ודו"ק: **תוס'** בד"ה א"כ כו' והא ליתא דהא אפי' לר"י כו' נ"ב הקשה לי משכיל אחד מנ"מ סוף סוף יכול לומר לרב הונא דמקודשת ודאי ולרב יהודה מקודשת מספק דהא הך אוקימתא דלעיל דאמר אביי ליתא שפשטה ידה כו' על כרחך נמי דהכי פירושו לרב הונא אינה מקודשת כלל ולרב יהודה מקודשת מספק אבל הבא דבגיטין בגיטין נזקי שפיר דאיכא ביניהו כשפשטה כו' דלרב הונא אינה מקודשת כלל לשני ולרב יתורה מקודשת מספק אבל הבא דבגיטין אירי וחד אוקימתא בולה בגיטין נקבעה

חכמת שלמה

מעות לחבירו ליקח לו פירות למחצית שכר ולא לקח אין עליו אלא תרעומות ואם ידוע שלקח מוציא ממנו בעל כרחו והכי נמי ליפקיה להחיא ארעא רבה בב"ח מרב תירצו התוספות בשם בעל נתיבות נ"ל דהתם כשלקח בווזי של משלח אבל הכא רב בווזי הנפשיה זבן עכ"ל הר"ן: **רש"י** בד"ה והגיע כו' מפורש בפרק השולח כצ"ל והס"ד ואח"כ מה"ד כל כמה דלא מטא כו': **ע"ב** רש"י בד"ה ואפילו כו' לא כו' וקדשה בו' וחזרה בה כו' כצ"ל: **בד"ה** לעולם כו' בתוך ל' ושיהיו כו' כצ"ל: **בד"ה** מספקא כו' מעכשיו אי כו' הד"א: **דף ס ע"ב** גמ' ואם הראה על השלחן כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה בית כור בר תמצאנו ר"ס כו' נ"ב נ"ל ט"ס וכך הוא רע"ד וכן מצאתי ברמב"ם

הרביעי אורך ר"י על רוחב אמה קח אותן שלשה חלקים והעמידן זה על גב זה באורך יהיה אורך הרצועה שם מאות ושלשים ברוחב שלש אמות קח ר"ע אמות באורך ושלש אמות ברוחב מהן והעמידן אצל הריבוע בשתי ועוד ר"ע אמות אורך ברוחב שלש אמות העמד אצל הריבוע בערב ויהיה הריבוע רע"ג אמות על רע"ג אמות אך חסר ממנו הקרן שלש על שלש שוב קח מן הרצועה זו שנשאר ביד דהיינו באורך תשעים אמות ברוחב ג' קח ג' על ג' ותמלא ממנו קרן של ג' על ג' החסר לך בריבוע רע"ג על רע"ג שוב מה שנשאר ביד מרצועה זו שהיא פ"ז אורך על רוחב ג' התוך אותה לג' חלקים שיהיה כל חלק ממנו רוחב אמה אחת והעמידן זה על גב זה באורך ויהיה ארכו רס"א אמות ברוחב אמה ארוך אותן והעמידן על אותן ר"י אמות ברוחב אמה שנשאר ביד כבר ויהיה אורכו תע"א אמות ברוחב אמה אח"כ מן התע"א אמות באורך ורוחב אמה התוך ברוחב טפח ח' ויהיה ביד כ' חלקים הלק האחד תע"א אמות ברוחב ה' טפחים והשני תע"א אמות ברוחב טפח קח ת"ע אמות מאותן תע"א אמות ברוחב טפח חלוק אותן לה' חלקים באורך ויהיה מה"ע אמות באורך לכל חלק מה' חלקים נ"ד אמות באורך וברוחב טפח העמידן זה אצל זה יהיה ביד נ"ד אמות אורך ברוחב ה' טפחים ארוך אותן והעמידן על אותן תע"א אמות אורך ברוחב ה' טפחים שהיו ביד כבר ויהיה אורכו תקס"ה אמה ברוחב ה' טפחים ושוב ישאר לך אמה אחת ברוחב טפח שלא בא בחשבון תניהו ותארפו אח"כ שוב קח מן התקס"ה אמות ברוחב ה' טפחים שביד תקמ"ו אמות ברוחב ה' טפחים והלוק אותן לשנים דהיינו רע"ג אמות אורך ברוחב ה' טפחים העמד אצל הריבוע בשתי ועוד רע"ג אמות באורך וברוחב ה' טפחים העמד אצל הריבוע בערב ויהיה הריבוע רע"ג אמות וה' טפחים על רע"ג אמות וה' טפחים אך חסר בקרן ה' טפחים על ה' טפחים ושוב מאותן י"ע אמות שנשארו ביד מן התקס"ה אמות התוך ה' טפחים על ה' טפחים ותמלא הקרן החסר ה' טפחים על ה' טפחים שוב מה שנשאר ביד הוא י"ח אמות וטפח באורך על רוחב ה' טפחים התוך כל טפח וטפח ברוחב לאצבעות קטנות דהיינו ו' אצבעות לכל טפח ויהיה ביד שלשים רצועות שכ"א מהן אורך י"ח אמות וטפח ורוחב אצבע קטנה העמידן זו על גב זו באורך ויהיה ארכו תקמ"ה אמות ברוחב אצבע קטנה עוד ארוך לזה מה שנשאר ביד שלא בא בחשבון לעיל מאמה אחת על הת"ע דהיינו אמה ח' אורך על רוחב טפח התוך גם אותו לאצבעות קטנות ויהיה ו' אלפים מאורך אמה ברוחב אצבע העמידן גם כן זע"ג זה ויהיה שם אמות באורך ואצבע קטן ברוחב וארוך אותו והעמד אותו על התקמ"ה אמות ברוחב אצבע קטנה שם ביד כבר ויהיה בין הכל אורך תקנ"ח אמות ורוחב אצבע קח מהן רע"ג אמות וה' טפחים ברוחב אצבע קטן והעמד אותן אצל הריבוע בשתי ועוד רע"ג אמות וה' טפחים אצל הריבוע בערב ויהיה הריבוע רע"ג אמות וה' טפחים ואצבע על רע"ג אמות וה' טפחים ואצבע אך חסר ממנו בקרן אצבע קטנה על אצבע קטנה שוב קח מן הרצועה תקנ"ח אמות נשאר לך ג' אמות וד' טפחים ברוחב אצבע אצבע קטנה קח ממנו אצבע קטנה על אצבע קטנה למלא הקרן החסר ויהיה הריבוע במכוון רע"ג אמות וה' טפחים ואצבע קטנה על רע"ג אמות וה' טפחים ואצבע קטנה ושאר לך ג' אמות ואצבעות קטנות באורך ואצבע קטנה ברוחב שהי אפשר לבא לידי חשבון מפני דקותו אם תתהוך אותו לרצועות לצרפו לריבוע הזה ודו"ק: **בפרש"י** בד"ה קמ"ל מדתניהו נבי הדדי לימרה כו' מה התם יש לו ודאי כו' עכ"ל אצריכותא דברייתא לא הוה צריך לפרש מדתניהו נבי הדדי כו' דבהדיא תני בברייתא בתין לו דהיינו שמא יש לו דהיינו ספק אלא דמשמע ליה דאמתניתין נמי עביד הך צריכותא הע"ג דלא תני בה בתין לו הוי ספק שמעינן ליה מדתניהו נבי הדדי ונבי זוזי סברא הוא דאינה מקודשת ודאי אלא ספק כדקאמר משום דמצטנע מיגה אף קרקע אין לו ספק וק"ל

דף סא גמ' דיקא נמי דקתני דומיא דסלעים כו' ובפרק בית כור פריך נבי [מכר] דקתני בה נמי הכי ולא הוי דומיא דסלעים דהא מפרש לפ"ע שאין מלאים מים וע"ש בתוס' וק"ל: **תוס'** בד"ה אי הכי אפי' כו' אח"כ דלא קפדינן אראוי לזריעה ניחא כו' עכ"ל ומעיקרא דפריך נהי דבהדי הרעא לא קדשו ניקדשו באנפי נפשייהו אסלעים נמי פריך ודו"ק:

בפרש"י בד"ה רבי הגיגא כו' שהיו קנין בה מפני כו' לא יפסידו הלקח בכך ויטלו כאן וכאן כו' עכ"ל כנ"ל והשאר טעות כמ"ש מהרש"ל וכ"ה בפי' יפן וק"ל: **תוס'** בד"ה כל תנאי כו' לכן נראה לי דפליג אכולהו דדוקא ר"מ דמצריך תנאי כפול לא יעברו לגוף תנאי יכול ללמוד משם כל תנאים אבל ר"ח דמוקי אם לא יעברו לד"ח אין ללמוד משם דאיכא למימר דלא למעט שאר לשומות תנאי קאתי אלא הדא לשומות עכ"ל והש"ד ואח"כ מ"ה שאלמלא כן יש במשמע אף בארץ כו' פרש"י שהיו קנין בה ואין נראה לר"ת אלא דה"פ לא מבעיא כו' עכ"ל כנ"ל מת"י ודו"ק: **ע"ב** בפרש"י בד"ה ל"ל בארץ כו' הרי משמע נמי מוגאחזו כו' למדרש כיה הנאי כפול עכ"ל הוא מגומגם דהשתא דקיימינן דמכלל הן ואתה שומע לאו בלאו מוגאחזו וגו' נמי שפיר שמעינן ליה דלא יטלו בארץ גלעד נגד חלקם שבא"י דמכלל הן כו' גם נפירוש ישן כל זה אינו וכנ"ל ל"ל בארץ כנען דמשמע מיעוטא אלא יטלו בארץ גלעד כנגד הלקח שבארץ כנען ש"מ הוצרך לכפול כו' עכ"ל וכל השאר טעות וק"ל: **בד"ה** ור"ח א"ל כו' והם סייעו אתכם לכבשה אבל בארץ כנען בלא לא כו' עכ"ל ולא ניחא ליה לפרש בהד טעמא דאי הוה כתיב ונאחזו בתוככם לא הוה מוקמינן ליה אלא בארץ כנען שהיו קנין בה כמ"ש לעיל אבל השתא דכתיב בארץ כנען ע"כ בתוככם לארץ גלעד אתא די"ל כיון דבתוככם משמע טפי מכה הך סברא שהיו קנין בה לאוקמה בארץ כנען לא לכתוב בארץ כנען שאינו חוזר לגופיה דמשמעין ליה מבתוככם אלא לכתוב בארץ גלעד במפורש וכנ"ל לדברי התוס' דלא סגי להו בהך הדא סברא דבארץ כנען לא ייפה כחם כו' דח"כ בארץ כנען אינו חוזר לגופיה אלא דלעיל במתני' דאכתי לא אסיק אדעתיה הא דקא"ל ר"מ דלבהוד ונאחזו גו' בארץ כנען ל"ל אסיק אדעתיה הך סברא דטפי איכא לרבויי ארץ כנען משום הך סברא דהיו קנין בה כפרש"י אי משום שלא ייפה כחם בה כמ"ש התוס' ודו"ק: **תוס'** בד"ה אי לא כתיב בארץ כו' שיצאו למלחמה ועוד דאינו דומה למשל דמייתי לכן נראה לר"י כו' עכ"ל כ"ה בת"י וק"ל: **בד"ה** בשלמא לרבי מאיר כו' משמע מתוך פירושו באם הלך כו' מוחר בבנות כנען וזה אינו דלפי זה סד"א דר"ח כ"ג איירי בע"א ממה שאמר ר"מ לכך פר"י כו' עכ"ל כ"ה בת"י ולפירוש הקונטרס ודאי דניחא דהוי מעשה והנאי שהמעשה היה השבועה ושביעי אדוני לאמר לא תקח אשה לבני מבנות הכנעני גו' והתנאי אם לא אל בית אבי תלך וגו' דמשמע אם ילך לא תחול השבועה ומותר ליקח מבנות כנען ותיישב לפירושו הא דמייתי משיקרא קרא בתרא אז תנקה מאלתי שהוא סיפורו של אליעזר וכתר הכי אייתי קרא דלקמיה שהוא דבורו של אברהם עצמו לאליעזר משום דבקרא קמא אינו מפורש התנאי דכתיב אשר לא תקח אשה לבני מבנות וגו' כי אם אל ארצי וגו' דמשמע שהשבועה היתה לשניהם אלא יקח אשה מבנות כנעני כ"א ממשפחתו אבל בקרא בתרא מפורש בלשון תנאי דכתיב ושביעי אדוני לא תקח גו' אם לא אל בית אבי תלך וגו' דמשמע אם ילך לא תחול השבועה ומותר בבנות הכנעני ולדברי התוספות ק"ק אמאי מייתי תלמודא קרא דבתריה מקודם ומיהו קשה לפרש"י בהרי המעשה קודם התנאי ושביעי גו' ואח"כ אם לא אל בית גו' שהוא התנאי גם בלאו דכתיב אז תנקה מאלתי היינו המעשה כי תבא אל משפחתי וגו' הוא התנאי ושם לייאב דסמך אקרא קמא בלאו דכתיב ואם לא תאבה האשה וגו' התנאי ונקית משבועתי שהוא המעשה הרי התנאי קודם למעשה גם דקרא בתרא מסיים בה ואם לא יתנו לך אז תנקה מאלתי דהיינו תנאי קודם למעשה ודו"ק:

דף סב בפרש"י בד"ה והזה הטהור כו' ל"ל לאו לרבי הגיגא פריך אלא לד"ה בעי לה עכ"ל ושם לדקדק דאימא לר"מ הוה ניחא ליה כיון דומיא לא יתנטא וגו' בעי לתנאי כפול אצריך האי קרא והזה הטהור וגו' למעט דעביד בהד מנייהו לא עביד אבל לר"ח ב"ג הא שמעינן ליה מומא לא יתנטא וגו' ושם לייאב דומיא דומא לא יתנטא וגו' לא יעבר משמע שפיר דעביד בהד מנייהו לא עביד אבל בהזה הטהור על הטמא ביום וגו' לא משמע דאי לא עביד הכי דלא טהור וק"ל: **תוס'** בד"ה הנקי כתיב פי' בקונטרס כו' וקשה דח"כ הוה ליה מעשה קודם לתנאי כו' עכ"ל ובד"ה וז"ל הנקי כתיב פר"ח בד"ק אם לא שכב וגו' תחת אישך כלומר תשאר תחת אישך ואת כי בטית וגו' מבלעדי אישך כלומר תלכי ממנו והוי תנאי קודם למעשה ואע"ג דהוי לאו קודם להן הא אמרי'

חכמת שלמה

נקבעה אלא שמביא התלמוד אגב גרדא וא"כ התם בגיטין לא בעי לאוקמא מאי בי־ייהו אלא לענין גיטין אי הוי גט או לא אי בעי גט או לא וא"כ לא שייך לפרש הבא כשפשטה ידה כו' אלא לומר דלרב הונא בעי גט או לא דהא אף לרב יהודה בעי גט ודו"ק נ"ל [עיין במהרש"א]: **בא"ד** כראמר פרק מי שאחזו לכשתתן כו' נ"ב נ"ל ט"ס כי לשם לא נאמר וראיה שתוס' מתרצים לשם שבאמת היה יכול לתרץ כגון שפשטה ידה כו' ואם היה נאמר בגמרא מגורשת ואינה מגורשת עד שתתן א"כ לא היה באפשרי לתרץ כגון שפשטה ידה וכך נ"ל לגרוס והא דאמרינן בפרק מי שאחזו לכשתתן דמגורשת ואינה מגורשת עד שתתן ומלבם כותרצים כדי לתרץ למה אינו משני א"ב שנקרע כו' ולשם כותבין הוה מצי לשנויי ואינם רוצים להלק ולומר מגורשת מספק כו' וכבה פעמים נמצא בתוס' שבמקום אחד כותבים הוה מצי לשנויי ובמקום אחר מתרצים כה"ג וכן משמע בהריא בדבור הכמוך שמעצמן היו מחלקים זה התירוץ וק"ל ואף לשם בד"ה אדמפלגי במהיום כו' כותבים התוס' כן בשם ר"י וא"כ האי הוה מצי שכותבים התוס' אינו לפי' ר"י ודו"ק. [עיין במהרש"א]:

בד"ה אבל דכ"ע כו' סברי לי ואפילו ליורשי כו' כצ"ל:

דף סא ע"א תוס' בד"ה כל חנאי כו' וה"פ שאפי' בארץ כנען כו' נ"ב אינו תולה במה שפירשו התוס' שר"ח פליג אכולהו וק"ל רק הוזר ומפרש הפשט:

ע"ב גמ' בן גמליאל אי לא כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה מי גרם כו' נכסים אף בני כו' הד"א: **בד"ה** מקמי כו' לאו ואם לא כו' כנען א"ל כו' הר"א: **תוס'** בד"ה בשלמא כו' דיהיה נקי וגראה ששתי כו' כצ"ל ונ"ב וחוזר על מה שפירש ר"י שאינו כפרש"י שמותר ליקח בבנעניות וק"ל:

דף סב ע"א גמ' חרב תאכלו כו' נ"ב פסוק הוא בישעיה ואינו ר"ל שיאכלו חרב א"כ היה לו לנקוד כמו טוב הארץ תאכלו דלעיל מיניה אלא פירושו אבילת חרב כלומר קאי על דלעיל אם תשמעו טוב הארץ תאכלו ואם תמאנו האכילה לא תהיה כי אם לחרב ופי' רד"ק כן הוא ולכן הגמרי"

נ"ב

מהר"ם

דף סב ע"א ד"ה אין תורמין וכו' עד וליתא דהא אמר בעלמא מעש"ר שהקדימו בשבלים וכו' דמשמע דמסרי. פי' דאם איתא דהטעם הוי דאין תורמין מן התלוש על המתוכר משום דמתוכר פטור מעשר דגנך א"כ יפותא דדגנך עכיר ליה דאפילו בדיעבד לא מהני כדקתני הכא ואם תרם אין תרומתו תרומה ואפילו לאחר תיקנה קודם שנתמרת וא"כ נבי מעשר נמי דינא הכי דהא נבי מעשר נמי כתיב דגנך ובעלמא

מחכה פותחין בזכות תחילה עכ"ג תוס' ישנים ודו"ק: **ע"ב** בפרס"י בד"ה ה"ג מעיקרא בהמה כו' אין לך מחוסר מעשה גדול מזה עכ"ל וכן נ"ל לקמן נכי מעשה ידיה של אשה דמקרי דבר שלא בא לעולם אע"ג שבידה הוא לעשות הוה מחוסר מעשה גדול משא"כ פירות ערוגה דלא מחוסר רק תלישה ולא הוה מחוסר מעשה גדול וק"ל: **תוס'** בד"ה אלא מעתה כו' א"כ בשעת קנינו היו מטבילין אותו כו' עכ"ל ר"ל והיא טבילה ודאי נמי לא בעי נ' דלא עדיפא מטבילת גר אלא משום דבטבילה ראשונה היה מקבל עליו מצות כאשה לכך בעי נ' וק"ל: **בד"ה** ואר"ה לא שנו כו' דאפילו רבי מאיר מודה דאינה מקודשת היכא דאמר ליה אם ילדה כו' עכ"ל ואין להקשות דבמתניתין קתני כל הני דאינה מקודשת בהו ובתר הכי קתני אם ילדה אשתך כו' דאינה מקודשת וה"ל זו ואע"ל זו די"ל דסיפא אם ילדה אשתך כו' ר"מ תנא לה ולכך תני לה בבבא אחריתא וכן אם ילדה אשתך כו' ולא ערבינהו בכל הנהו דתני ברישא דאינה מקודשת בהו וצ"ע כתבו דמהא מדקדק ר"ח דאיירי בשאין אשתו מעוברת ואתיא כרבי אליעזר בן יעקב מדלא ערבינהו במתניתין בכל הני דתני ברישא: **ודע** דבדפוסים הדשים מקרוב נהו הגיהו במתניתין בסופה אם היתה אשת חברו מעוברת והוכר עוברה דברו קיימין ואם ילדה נקיבה מקודשת וכל זה טעות גמור לפי סוגית הגמרא דר"ח מפרש לה הכי וכנוסחת גמרות ישנות

תיגו גם ברא"ם וכר"ן תיגו ע"ם וק"ל:

דף סג בד"ה כגון דכתב כו' דקאמר התם אמר רב שדה זו לבשאקהנה כו' עכ"ל כנ"ל ומהכא מוכח בפ' האשה רבה נמי פ"ל אדם מקנה דשלב"ל וק"ל: **בא"ד** דהא אמר במתני' הרי את מקודשת לי לאחר שלשים כו' מקודשת כו' עכ"ל דע"כ לא איירי במעכשיו מדאיירי בסיפא במעכשיו ויש לדקדק אמאי לא תקשי להו בסיפא בדבר שבא לעולם גופיה מהך מתני' דקתני לאחר שלשים יום מקודשת ולא בעי מעכשיו ובהך דמשוך פרה זו כו' עד [לאחר] שלשים יום מוקי לה דוקא בדאמר מעכשיו ויש לייסב דודאי אסקי אדעתייהו לחלק דלא דמי דגבי קדושין הרי הקדושין קיימין גם לאחר שלשים אפי' נתאכלו המעות כיון שצריכה לשלם לו כמ"ש התוס' בפרק האשה משא"כ במשוך פרה זו דליתא המשיכה לאחר שלשים יום ולכך בעי למימר מעכשיו אבל מהך דשדה ובעבד קשיא להו שפיר דלא אסקי אדעתייהו לחלק כמו שהילק ר"י לקמן דקדושין הן מסתמא בכסף ושדה ועבד רוב קיימים בשטר ולכך בעי מעכשיו משום שמא יקרע השטר ועיין בזה בתוס' בפרק האשה שנפלו דמוכיחין כן בדבריהם כמ"ש ודו"ק: **בא"ד** והא דקאמר הכא דאפי' נקרע השטר מהני כו' אתיא כשמואל דאמר לעיל תנאה כו' עכ"ל ובהך דשדה לבשאקהנה דאמר רב דקנה במעכשיו אע"ג דרב מספקא ליה לעיל במעכשיו אי תנאה אי חזרה הוי הכא מודה רב לשמואל דתנאה הוי כמ"ש התוס' בפרק האשה שנפלו ע"ש וק"ל: **בד"ה** ה"ג קונם מה שאני עושה לפיך וכ"ג איני עושה כיון דמשועבד כו' עכ"ל לבאורה בדבריהם תמוהים דהשתא נמי דנרסינן שאני עושה ע"כ למאי דמוקמינן לה באומרת יקדשו ידי כו' קושטא הוא דמהאי טעמא הוא דאינו צריך להפר וגראה לפרש דה"ק כיון דגופה משועבד לבעלה בהא לא הוה פליג ר"ע לומר שמא תעדיף דא"א לה לאסור גופה למהאה אבל גראה לדקדק מסוף דבריהם שכתבו למיסר בקונם דהך מילתא בקונם דלא צריכא הוא דודאי בקונם איירי ולא הל"ל אלא ולא מצית למיסר וע"כ הגראה להגיה קצת בדבריהם וכ"ל וכ"ג איני עושה כיון דבלאו דמשועבדת לבעלה לא מצית כו' ור"ל דמשמע הכא דטעמא דא"ל להפר משום דמשועבדת לבעלה דמהאי טעמא פליג ר"ע בעודף ואי הוה גרסי' שאיני עושה שהוא דבר שאין בו ממש כמו איני יכן כמ"ש הטור י"ד סימן רכ"ט לא מצית למיסר בקונם ולא הוה פליג ר"ע בעודף וזה שדקדקו לומר בקונם דהשבועה ודאי הלה [לף] על דבר שאין בו ממש אבל הקונם שהיא לשון נדר אינו חל על דבר שאין בו ממש ואף שהתוס' בפרק אע"פ כתבו דאיני עושה נמי נימא הכי אלא אתי כיון דמשועבדת לבעלה וכו' הוי נתינת טעם וקאי אמלתיה דת"ק דס"ל קונם שאני עושה לפיך אין צריך להפר ונותן טעם לדברי דס"ל כן מעשה דכיון דמשועבדת לבעלה לא מצית למיסר בקונם והא דל"ג שאיני עושה לא מעשה זה אלא מעשה אחרינא מכוש דאיני עושה הוי דבר שאין בו ממש ועיין בכתובות דף נ"ע בריש הדף בתוס' ותמצא שכוונת התוס' כאן כמו שפירשתי אף אלא כתבו שם כן וע"ש: **ע"ב** ד"ה כגי זה כן י"ג וכו' עד (בדף שחת"ז) דאותו זמן היו לו בנים אז סימנים וכו' נ"ל דאיגו מיושב דהא בנים בלא

מהר"ם

אמרינן מעבר ראשון שהקדימו לוי בשבלים קודם שנתמרת ועשה דגן מהני דאל"כ למה יהא הלוי פטור מן התרומה כשימלתנו אח"כ הא אותה קדימה שקידם ואקח המעבר אינם כלום וק"ל וכן מצאתי שהקושיא היא מכח מעשר המדומה לי בתי' ריטב"א:

דף סג ע"א בתוס' דבור המתחיל ה"ג וכו' וא"ג איני עושה כיון דמשועבדת לבעלה כו' נ"ל דהאי כיון איגו נתינת טעם על מה דל"ג איני עושה דהא אפילו נרסינן מה שאני עושה נמי תקשה והא משועבדת לבעלה ולא מצי למיסר בקונם והייגו פטורתייהו דת"ק ור"ע וס"ל לר"ע דצריך להפר משום העדפה וא"כ נכי שאיני עושה נמי נימא הכי אלא אתי כיון דמשועבדת לבעלה וכו' הוי נתינת טעם וקאי אמלתיה דת"ק דס"ל קונם שאני עושה לפיך אין צריך להפר ונותן טעם לדברי דס"ל כן מעשה דכיון דמשועבדת לבעלה לא מצית למיסר בקונם והא דל"ג שאיני עושה לא מעשה זה אלא מעשה אחרינא מכוש דאיני עושה הוי דבר שאין בו ממש ועיין בכתובות דף נ"ע בריש הדף בתוס' ותמצא שכוונת התוס' כאן כמו שפירשתי אף אלא כתבו שם כן וע"ש: **ע"ב** ד"ה כגי זה כן י"ג וכו' עד (בדף שחת"ז) דאותו זמן היו לו בנים אז סימנים וכו' נ"ל דאיגו מיושב דהא בנים בלא

חכמת שלמה

ג"כ רוצה ליישב איך היא אכילת חרב אלא אכילה שקשה כחרב ולבן נקוד תאכלו: **שם** אקושי כו' נ"ב פי' בערוך כמו קשה: **ע"ב** גמ' דבעי רב אושעיא הנותן כו' נ"ב נראה בעיני דהכי פירושא בשלמא אי הוי אמרינן דמשו"ה אינה מקודשת מאחר דאינה ראויה לקדושין באותה שעה שקדשה אבל היכא שקדשה בשתי פרוטות דהיה עתה ראויה לקדושה וא"כ מאחר דלא קדים חד לחבריה כל אחת חל בזמנו והפסי שפיר קדושין אבל השתא דנפרש משום דאינה בידו לקדשה א"כ ה"ה היכא דקדשה בשתי פרוטות דהא נמי אין בידו לקדשה לכשיגרשנה ודו"ק:

דף סג ע"א רש"י בד"ה והוא שנתן כו' לא מקדשה דישנה כו' הר"א: דניחא ליה כו' כצ"ל וג"ב פי' כשפודהו או קונהו מעובד כוכבים כד"ל לשחררו להיות ישראל: **בד"ה** יפר שמא כו' הראוי לו ויאסר אף כו' כצ"ל: **ע"ב** רש"י בד"ה כיון דאיכא אחר בהדיה כו' ונותן גט ב"ב ודוקא שנתרצו אלו האומרים קדשתיה שאחר נותן גט ואחר כונס אבל אם זה רוצה לכנוס וזה רוצה לכנוס אין נאמנים שניהם אלא ליתן גט ואפילו לרב אסי דהא ממ"נ חד חציף קמי אב ולא ידעינן הי מינייהו:

דף סד ע"א גמ' קדשתי את בתי הקטנה קדשתיה כו' כצ"ל **ר"ע** בד"ה בשעת קידושין כו' מן היבום הס"ד: **בד"ה** שאני התם כו' חלוי בו אבל כו' כצ"ל: **בד"ה** ברייתא כו' נאכן לאס ר כ"ל ס"ד: **ע"ב** רש"י בד"ה בוגרות כו' דקטנה ברושי אלא לחכי כו' כצ"ל:

דשמא כו' עכ"ל קלת קשה להאי תירוצא דהא משמע בשמעתין דאיצטריך למימר אי למפטרה מיכפה הא מני פטר לה בביעה דוקא בשעת קדושין דאי אמר לה אין לי אחים או יש לי בנים כדי שתתרצה לו ולא תדאג מן הייבום כפרש"י בתוספתא הא מני פטר לה בביעה ומה לו לשקר אבל בשעת מיתה כי אמר יש לי בנים אע"פ דלא שייך למימר אז דמני פטר לה בביעה כמ"ש התוס' דאין לו כח מכל מקום מה לו לשקר דליכא למימר הכא דאמר כן כדי שתתרצה לו דהא כבר נשואה לו ואילו אית ליה אחי ולא בני לא הוה משקר בכדי דאין אדם חוטא ולא לו ודו"ק:

דף סה בפרש"י בד"ה הכי השתא פו' ואסמעינן דקרי לה גדולה וכ"ש אמנעית פו' עכ"ל ואע"ג דגדולה שבגדולות קשיא מכולהו וקתני לה איכא למימר מנים דרבי יוסי נקט לה בתלתיה נקט לה נמי ר"מ אע"ג דהויא במכ"ם וק"ל ז' **תוס'** בד"ה ואם נתן כו' דאי כתב לה ה"ג מאי מבקשין שייך למימר כו' עכ"ל דודאי אין כותב לה כתובה אלא אם כן קידשה בכר והמ"ל אי כתב לה כתובה אמאי הוא מוחר בקרובותיה כ"ל אמתני' וי"ל דה"ג ה"ק אמאי מבקשין ממנו שלריך בקשה לאסור בקרובותיה הא בלאו הכי אסור בקרובותיה אם כתב לה כתובה דודאי כבר קדשה וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה מי מצי אמרה כו' דתיהוי מותר הכתובה אלא ובלהן בספק כו' עכ"ל הכי משמע ליה למקשה מדלא פירש בברייתא דמותר הכתובה שלהן בלהוד וכתוס' ישנים בתבו ואי אית לה נמי סהדי ה"פ אינה נריפה ב' נישין דהוי בשנים אומרים לא נתקדשה ושנים אומרים לא נתקדשה דאמר אם ניסת לא תצא עכ"ל הכי איתא בפרק האשה שנתארמלה אבל לא קאי הכי במסקנא ע"ש גם קשה לתירוצם דאין זה מספיק דמ"מ כיון דלכתחילה לא תינשא כדאמר התם לריכה שפיר ב' נישין כדי שתנשא לכתחילה ויש לישב דהכא יש לאחמין שפי לאותן שאומרים לא נתקדשה ואנשא אף לכתחילה ליון דאותן שאומרים נתקדשה הוכחשו כבר שאלו אומרים נתקדשה לזה ואלו אומרים לזה ודו"ק: **תוס'** בד"ה א"ל עד אחד אכלת כו' ודוקא אחד אבל שנים נאמנים כו' כדאמר התם כו' עכ"ל ברים פרק האשה רבה והיא סיפא דהך דא"ל עד אחד כו' ברים פרק אמרו לו ואליבא דרבי מאיר קאמרי דב' נאמנים כמ"ש התוס' לקמן אבל רבנן פליגי עליה התם וסבירא להו דב' נמי אינן נאמנים וק"ל: **בד"ה** נטמאה טהרותיך כו' דהויא דהניזקין מיירי בשאינו שותק אלא מכחישו כו' עכ"ל וה"ה באומר איני יודע וכ"ה ברא"ש בפרק הניזקין אבל במרדכי בשמעתין הופיא בשם ר"ת דלא איירי במכחישו אלא דוקא באיני יודע ע"ש וק"ל: **בא"ד** אבל א"ל מיד נאמן בכל ענין כו' ואפי' אין שותק כו' עכ"ל דהא ע"כ באינו שותק איירי רבא אתם דומיא דאביי דאיירי דוקא במכחישו וק"ל: **בא"ד** ושותק דאמר כו' נראה לר"ו דהיינו בדבר שיש לו לידע כו' עכ"ל עיין במרדכי: **בא"ד** דהיינו בדבר שיש לו לידע כו' דומיא דאכלת תלב אבל כו' אלבך לא ישיב לו כו' עכ"ל נראה מדברייהם דגם לאביי אית לן לפליגי בהכי וא"ל דהך דאמר אינתם בעד אחד דקאמר אביי היא מיירי נמי בבה"ג כשהיה לו לבעל לידע וקלת דחוק דמייתי אביי מההוא סמיא דמה היה לו לידע ודו"ק: **בא"ד** וא"ל כו' עד אחד נאמן באיסורין היינו דוקא להתיר כו' אבל לאסור כו' עכ"ל והיינו בדבר שאין בידו אבל בדבר שבידו לאסור עד אחד גם כן נאמן באיסורין כמ"ש לעיל גבי נדרים דעד אחד נאמן באיסורין מיירי גם לאסור בכי האי גוונא בדבר שבידו וק"ל: **שם** גמ' ותנא תונא עד אחד אומר נטמאת והוא אומר לא נטמאתי פטור כו' כן הוא בכל נוסחות גמרות ישנות וברייתא ערוכה היא ברים פ' אמרו לו בברייתות ולענין בית מקדש בטומאה מתניית שם ומהרש"ל הגיה עד אחד אומר נטמאו והלה אומר לא נטמאו פטור כו' גם לא נמצא בשום דוכתא האי תנא תונא ומלת פטור לא שייך בזה ולענין טהרות אמורה אבל במסכת טהרות בפרק הבית תני עד אחד אומר נטמאת והוא אומר לא נטמאתי טהור כו' ע"ש ואין להקשות לפי נוסחות הישנות דאמאי מייתי אביי מכיאת מקדש אשם בטהרות דאימא התם אי לאו דקיים ליה בנפשיה לא הוה מייתי הולין בעזרה אבל בנטמאו טהרותיך כו' כדאמר לקמן בצריכותא ויש לומר דאביי משנה להו לפי האמת ולא מחלק בהכי ולא קאמר הכא אלא לפי הס"ד אי לא אמרה ודו"ק:

דף סו תוס' בד"ה אמר אביי היא כו' משמע דאין אשה נאסרת כו' משמע דבעינן עדים כו' עכ"ל ר"ל על עסקי קינוי וסתירה נאסרת אשר בב' עדים בעד אחד אומר נטמאה אבל בלא קינוי וסתירה אינה נאסרת אלא בב' עדים על הטומאה ע"ש וק"ל: **בד"ה** מאי חזית כו' אלא בתרומה דרבנן תרי ותרי ספיקא דרבנן כו' עכ"ל בפשיטות הוה מצי לתרוצי דהתם בתרומה דרבנן אקילו דתהני לה חזקת אמה משא"כ הכא ליחסין דהוי איסורא דאורייתא אלא דהאמת כן דתרי ותרי הוי ספיקא דרבנן כדאיתא בפרק ד' אחין ואי לאי הכי אפילו

חכמת שלמה

דף סה ע"א גמ' א"ל רב אדא בר מתנה לאביי הא פסח כו' כ"ה בס"א: **ע"ב** רש"י בד"ה עד אחד כו' אפילו מכחישה ליה כו' בצ"ל: **דף סו ע"א** גמ' דק"ל ל"ה בנפשיה דאכל חולין כו' כן הוא בס"א: רש"י בד"ה כך הוא דינו לסבול חרפתו בצ"ל והס"ר: **ע"ב** גמרא ואיני ז' ז' שפחה כו' בצ"ל: רש"י בד"ה כהנת כו' כהן ישראל כו' בצ"ל: בד"ה אחר הפגום שבשניהם שנולד כו' בצ"ל: **דף סז ע"א** רש"י בד"ה ואי ז' כו' עבירה ואי ס"ל כו' הר"א:

מהר"ם

סימנים לכ"ע לא הוי כלום ובאמר"י איתא שנים וגם סימנים ע"ש וכ"ל הא דנקט שנים לו סימנים הייגו לענין נדרים דסגי בשנים וק"ל:

דף סה ע"א ד"ה ואם נתן גט וכו' עד מאי מבקשים שייך למימר הכא. פירוש והאלך ס"ל אמר לא קדשתי הא מספר כתובה עלמד דכיון דכתב לה כתובה דודאי קדשה ושיין בר"ן: **ע"ב** ד"ה לא איכרו סהדי אלא לפקרא כו' מלקין אמר ר"ת דא"ל עדות לקנין וכ"ל דה"ה אם העדים פסולין כיון דהמתבע מודה בקיבל קנין אלא שעושין שהעדים פסולין חייב דבא לקנין א"ל עדים כשמודה דלא איכרו סהדי וכו' וכו' עשיתי מעשה של ענין זה וכן בתשובת הרא"ש כלל ס"ו סימן י"ח:

בתרומה דרבנן לא תהני חזקת האם ודו"ק: **ע"ב** תוס' בד"ה אמר רבי ערפון כו' מאי מסל הוא זה הרב במסל אפי' נודע כו' עכ"ל וה"נ איכא לאקשויי דע"כ נודע שהוא בעל מום היינו שנודע עתה שפסול היה בשעת עבודה דאל"כ איאמר דהשתא נעשה בעל מום דאוקמיה אחזקה שהיה שלם דהכא ליכא שום חזקה אחרת לומר שהיה כבר בעל מום כמו במקום דאיכא נמי חזקה להחמיר אדם זה בחזקת טמא [הוא] ואם כן הוא מאי מייתי מודאי שהיה בעל מום אספק שהיה מקום הסר ובתירוצם בתרתי פליגי הא נמי ניחא דבתרתי פליגי ומייתי מודאי מודאי ודו"ק: **בא"ד** ופליגי נמי במקום שעבל בו כהן ועבד עבודה ובאו עדים כו' עכ"ל לכאורה בפשיטות ה"ל לתרוצי דפליגי נמי במקום שהעידו שהיה ודאי מסר בשעת עבילה דבל טהרות שנעשו על גביו טהרות כמו בכן גרושה לענין קרבן ומי הכריח אותן לאוקמא שעבל בו כהן ועבד עבודה כו' וכ"ה בת"ז וז"ל ופליגי נמי בטמא שעבל במקום ולאחר זמן נודע שהיה מסר באותה שעה שטהרותיו טהורות למפרע ואתא מייתי המשל עכ"ל ויש לישב דברי התוס' שלפנינו דודאי לענין טהרות שנעשו ע"י לא פליג רבי ערפון דודאי כיון שנודע בבאותה שעה מסר היה אין לטהרם דבבן גרושה נמי בנודע שהיה בן גרושה הוחזק בבן גרושה מאותה שעה אלא דמבל מקום נזירת הבתוב שעבודתו בפסירה ובהך מלתא בלחוד בעי רבי ערפון למילף מקום מבן גרושה שתהיה עבודת בהן שעבל בה בפסירה אמו בבן גרושה כן גרשה לו לישב דבריהם ודו"ק:

ח"א דף סו ע"א משעה שיצאו המלך שהלך לבוחלית כו' אבותיהו היו אוכלים מעותים כו'. הקושיות בתאמר הזה אל"ל כב לך כתב מלכות הנת כתב בהוה כו' וכי עד אותו יום לא ראו שעבה עבודה ומחזיק עלמו בבהן בסר ואמה לא מיהו כו ומה ענין לבם בל פרבוים עליך כו' הוא מבואר ע"פ מה שבאינו ג' פרשים הן כתר מלכות וכתר בהונה וכתר תורה וכתר שם טוב שולה על גביהן ירלה לאמשמו בתרים לאנשי בית דוד הוה כתר מלכות בתר"ם בע"ז (דף מד) זאת היתה לי ו' ומה שהיה בתר אומתו וכתר בהונה הוא הנין שהיה לבם ג' על ראשו שהיה עשיתו בכתר וכתר תורה הן התפילין שבראש בל אדם במ"ש בתר תורה מונח בקרבו אות וכו' ולבן נקרא עטרת ע"ש בלילה כמו לא תצא אשה בטעפת במ"ש התוס' פרק הקומץ ומסיים בתר שם טוב עולה על גביהן בתמשמו שעל הלן היה בתוב קודם לה' ועל התפילין שם שדי ועל בתר מלכות נאמר ושבח שלמה על בסא ה' שבתו ונקרא ע"ש והוא ענין האמתר בבהלות יבלי במלאתה קרא לחבמי ישראל ועבה בעודה ע"פ תבאי ישראל ופרוסים והמלו מאותם על שאלות של הבא שיחזור האדם בימי עשרו ומעבתו את ימי עניו ובשלותו במ"ש זבר עניי ומבולי וגו' ואלשול זה היה מבת הגלוקים שלא רלו לקבל מבבם לבשתאם בלא לקבל פרס אבל בשיל את בעלך ואמר בי לבם ופותאם בזה עליך לנעבע בבבוד הפעודה של שאתה שאלן אתה לאחו לבל אבל אפשר אזה לבהנוסם ולמלוכה וח"ש בקם להם בעין וכו' ע"פ מ"ש מקום יש בראש ב' תפילין כ' תפילין וכו' וגמל מבא"ג אחרת אין תפילין ונגלה אל"ל לו להיות אלו ג' בתרים בראש אבלי אין מקום בראש כ"א להיות שנים מהם דמיינו דת"ל להיות מוך וא"ג דא"ל נלחו התפילין שהוא בתר תורה והמלך וכה"ג לחיבים לאותו בתר תורה דבתיב בי מלבים ימלבו ואבתא את המין הזה להעשות למלך ואיל בזה תבתן שבוונתם לפחות מבבודך שבבר היה לו בראשו בתר מלבות הקם לבם בעין בו' תהן גם בתר בהונה על ראשך ותראה מה ישנו ושבה בן ואמר יהודה וכו' רב לך בתר מלבות שבבר היה בראשך תבתר בתר בהונה בראשך ב' אחרון שבא"ל תפילין בתר תורה שהתפילין דת"ל שיהו ג' בתרים בראשך ביחד ואמר שהיו אומרים וכו' בלבון רבים דהיינו שבת הגלוקים שהו אומרים בי בוונתו של יהודה לומר בתלך שאינו רחוי לבהונה מבוס לאחמו לבבת וכו' וז"ש ואתה מלך וכה"ג בך הוא דאיך מלוא בבבודו ואמר רומסם ותורה מה תלא שלא תהי בבוכה ומונחת וכו' בזה בא"ב הבשה את המלך דודאי אתה לריך ג"ב לבתר תורה ותניתה לאחרים ואמר לבם בתן מיך מבקה בו מלות דגם לפי מה שבעשה אותו תיבת תורה שבבתב תורה בפנ"ם מה תבא עלוה שגם אחרים לא ידעו בה ומסיים בה עד שבא שמעון בן בעת והחזיר התורה ליושבה דהיינו שלא תלמד אחרות אבל הבתרים בתחבים שגם המלך צריך לה וכמ"ש לעיל והבתא מיתא דבמה בתחה בתפילין בתר תורה מפני ב' בתרים אחרים מיהו בו אבל במה שעבד עבודה לא מיהו בו גם לפי מה שהיו אומרים שאמו בבבות וכו' בין דעבותו בבמיה בדיעבד בדאתאר לקנין ודו"ק:

ע"ב נרך ה' חילו וכו' חולין שבו תלה דלפי פשוטו לשון תלה אינו מופל בו ותולה יתיר לשון דסני ליה לאמתר ברך ה' חילו ופועל ידיו וא"כ דבשו חילו מלשון חולין אמו ולא יהל דבלו שהוא מלשון חולין ואע"פ שהוא חולו ולבתתלה נעבה חלל מלעבוד מ"מ תלה בפועל ידיו דהיינו עבודה בדיעבד והאי ליבנא מופל על הדיעבד גבי עבודה בדאתאר ב' בולד אולין נעשה הבבר וכו' מודה רבי יהושע אשם זבח הולה והל"ן מבלה וק"ל: **רי"ף** דבלום קטיעה וכו'. דס"ל הר"ז קטיעה ביו"ד וקיבון אלים שהוא תרגומו של תמים ביפר בעל מוסק וק"ל:

דף סז גמ' דתניא גר נושה ממזרת והולד ממזר דברי כו' כל"ל ומייתי מהך ברייתא לרבי יוסי דאין עבירה וכך שנויה בהדיא הך ברייתא בפרק עשרה יוחסין בכל ספרים ישנים ובתוספתא ומהרש"ל הגיה גר שנשא ממזרת הולד ממזר דברי כו' הוא תמוה דמאי מייתי מינה ומאי אשמועינן רבי יוסי דהא לבולי עלמא הולד ממזר וק"ל: **בפרש"י** בד"ה בנה שליטי כו' הלך אחר סנולן היינו לענין ישראל שנשא מצרית אז כו' ויש עבירה כו' הולד הולך אחר המצרי כו' עכ"ל יש להקשות בזה אמאי לא תקשי מהך ותתייה בסיפא דיש קדושין ויש עבירה והולד הולך אחר הפגום ואין לומר דבל מקום סיפא לאתויי הך דאם כן מאי קשיא ליה לקמן בכל מקום סיפא לר' יוסי לאתויי מאי הא

בשיר איכא לאתויי הך ישראל שנשא מגרית ומוב מצאתי בתוס' ישנים שהקשו בכה"ג לקמן אהא (דפר"י) [דפרי"] כל מקום דסיפא לאתויי מאי לר' יוסי היינה דלמא לאתויי עמוני שנשא ישראלית דים קדושין וים עבירה והולד הולך אחר הפגום עכ"ל ואיך שיהיה קשה כין כישראל שנשא מגרית כו' וכין בעמוני שנשא ישראלית ותנייה בהדיא דהא בסיפא מתני ליה שפיר דכל הדא בתנפי נפשיה תני לה וים לייאב בזה כעין שכתבו התוס' נכי גר שנשא ממזרת דבהדיא לא אילטריך למתני ליה דהכי נמי הכא הוה בכלל נהיגה ליישראל דמ"ם הוא אבל אכתי קשה אמאי לא משני הכי לרבי יוסי לקמן וז"ק: **תוס'** בד"ה ונתנייה פי' כו' דאי לא הכי לא ה"מ לאתויי ממזרת ונתיגה כו' עכ"ל כנ"ל ור"ל דאי לאו כ"מ לא ה"מ לאתויי ממזרת לגר ממזרת ליישראל וק"ל: **בד"ה** והרי הלל כו' דע"כ פסולו של כן לאו משום פסול דנקבה כו' שנשא חללה יוכיח כו' עכ"ל יש לדקדק בשמעתין מאי פריך מישראל שנשא חללה דהולד הולך אחר הזכר הא ע"כ לאו מהאי טעמא מכשרינן לבנו דהא לרבי דוסתאי קיימינן וחלל שנשא בת ישראל הולד נמי כשר ולא ניחוש בתר הזכר לפסול דליכא למימר דהך קושיא לרבי יהודה פרכינן ואליביה לא מוקמינן מתני' כרבי דוסתאי אלא לרבי יוסי דהא ע"כ לרבי יהודה נמי לא מתוקמא אלא כר' דוסתאי דאל"כ תקשי דליתני במתני' חלל שנשא בת ישראל ולתנייה בהדיא כמ"ש התוס' לקמן וים לייאב בדוחק וז"ק: **בד"ה** בנה שלוסי כו' שהרי עמוני ומגרית שניהם פסולים והולכין אחר הפגום כו' עכ"ל כנ"ל ובהכי מוקמינן לקמן הא דתנגירו הלך אחר הפגום וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה כדאמרי' לאתויי ישראל שנשא חללה עכ"ל קיצר כאן במקום שהיה להאריך אז כדרכה בר בר הנה אי ליתא לדרב דימי וכדקאמרינן לעיל לרבי יהודה וק"ל: **תוס'** בד"ה מנא הני מילי כו' דהא ר"ע הוא דאמר אין קידושין כו' והכי נמי כו' הכל מודים בבא על הנדה כו' עכ"ל אע"ג דלר"ע נמי איכא קרא בחייבי לאוין דהוי ממזר אלא יגלה כנף אביו דהיינו אנוסת אביו כדאמרינן בפרק החולץ ואילטריך נמי קרא לענין חייבי לאוין דלא תפסי בהו קידושין מיבמה כדלקמן בשמעתין מכל מקום אי לאו דהא בהא תליא מצא ליה להלמודא למימר הכי דאימא לענין תפיסת קדושין ס"ל דחייבי לאוין תפסי בשמעון התימני ולא פליג אלא לענין ממזר אך מה שהביאו ראיה מהא דקאמר הכל מודים בבא על הנדה כו' אין קושייתם מבוררת דאימא דודאי דבתר דגלי קרא בחייבי כריתות דהוי ממזר ונגלי נמי בהו דלא תפסי בהו קדושין אית לן למימר דהא בהא תליא אבל אי לא גלי קרא לא הוה ידענא דהא בהא תליא וכ"ה בתוס' ישנים ובתוס' ביבמות גם בתירוצם קשה שכתבו דהכא הסוגיא אליבא דרבי יהושע אבל לר"ע ולשמעון התימני לא אצטריך הני קראי מאי פריך הכא א"ה אפילו נדה כו' דהיינו לשמעון התימני וים לייאב וז"ק:

בא"ד אין ממזר מחייבי לאוין וכריתות אלא מחייבי כו' עכ"ל כנ"ל:

דף סח בפרש"י בד"ה להומרא כו' דילפינן לה מאשת אב כו' עכ"ל כל זה עד סוף הדבור בפירוש יפן אינו וכן נראה דעשות הוא דלא מאשת אב וליף אלא מאשת אחי אביו בפרש"י גם לעיל וק"ל: **תוס'** בד"ה הכל מודים כו' שהרי עדיין קדושין תופסין בה כו' עכ"ל וכן נראה מפירושו בשמעתין ובתוספות ביבמות הקשו דא"כ בנדה למה לי קרא שהרי בה נמי עדיין קדושין תופסין ע"ש וכבר הרגיש רש"י בשמעתין בזה במה שפירש אפי' נדה נמי אם קידש פנויה בימי נדותה כו' וז"ק: **בד"ה** ומה יבמה כו' אמאי לא קאמר נדה תוביה כו' אלא גילוי מלתא בעלמא כו' להקשות לאחות כו' עכ"ל ונקא קשה מאי פריך אי הכי אחר חייבי לאוין נמי הא איכא למימר נדה תוביה שהיא מחייבי לאוין וכריתות ותפסי בה קדושין אף אני אביא במכ"ש אחר חייבי לאוין דתפסי בהו קדושין דבהגהו לא שייכי לאקושי לאחות אשה דלא תפסי בה קדושין כיון דהוה מחייבי כריתות וים לייאב וז"ק: **ע"ב** תוס' בד"ה ולדה אמר קרא כו' כמוה כו' ולא לפטור אשת אביו מייבום עכ"ל כנ"ל: **בד"ה** אמר קרא כו' לא מיירי בעובדי כוכבים כו' כדאמר בפרק הערל אמר רבא בגירותן אית להו התנות כו' עכ"ל לכאורה ה"מ לתרוצי הכא בזה כעין שכתבו לקמן דהתם לפי המסקנא דהכא דילפינן דלא תפסי בה קדושין מקרא אחריגא אבל השתא דלא ידענא ליה אכתי מקרא אחריגא אית לן לאוקמי עפי קרא דלא תתחתן דלא תפסי בה קדושין מלאוקמא בגירות וים לייאב דלא ניהא הכא לתרוצי הכי דא"כ תקשי ואימא ה"מ לכתחילה כו' כמ"ש לקמן ודו"ק: **בד"ה** בגד הבא כו' בגד מאחרי אמר רבינא שמע מינה כו' וקשה רבינא היינו כו' עכ"ל הר"ש וכנ"ל תוס' ישנים וק"ל: **בא"ד** שאין הזרע הבא מהן מתייחס אחר בגד אלא אחר כו' דקאמר שמואל ורבי יוחנן כו' מלתא דשמואל גם כן היא בסוף פ"ק דיבמות ע"ש:

דף סט בפרש"י בד"ה מאי ניהו כו' ומשני דמנסיב כו' וה"ה ממי כו' ה"מ ליה לשנויי כו' מכור עצמך לע"ע כו' עכ"ל ק"ק אכתי היאך יהיב ליה עצה זו שהאדון יסחררו לבנו באיסור עשה דלעולם בהם תעבודו ומי יימר דמסחררו ויעבור בעשה וק"ל: סליק פרק האומר

עשרה יוחסין פרק רביעי

בפרש"י בד"ה נתיני נבעונים שמלו כו' ואמרינן ביבמות דוד גזר עליהם כו' עכ"ל מה שיש לדקדק בזה עיין באורך בתוספות פרק הערל וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה ואביגה כו' וסבור שהיו שם לוים כשרים ולא כו' עכ"ל כנ"ל: **גמ'** אלא מאי גדולה חזקה כו' מת"י דבשלמא למ"ד אין מעלין היינו גדולה חזקה דאע"ג דהוה לן למנוך דלמא אתי לאסקינהו ליוחסין דהא לית ליה דריש חזקתייהו אפילו הכי לא גזרינן אלא לאחין דאמר מעלין דאית ליה סברא דריש חזקתייהו מאי גדולה חזקה הא דלא גזרינן הכא משום דריש חזקתייהו עכ"ל

ח"א דף סט ע"א עלו מבבל כהני לויי וכו'. אלו עשרה כתות שם בלל ישראל המתמנים בה' וקדושתן עשר קדושות זו למעלה מזו עד הכהן שהוא קודש הקדשים כמ"ש בסוף מסכת הוריות ושם תשיב ממוצ ונתין קודש לגרי וחרוני היינו לענין להתיחוסו אבל הכא לענין יחוס וקדושה וגדר עדוה גירי וחרוני קודמין לכן והא דתשיב שתוקי ואסופי לגבוסה משום דהספק שנפל בהו מבל הני דתשיב מקודש ודע כי כמו כן בא"י שניתן להם לישראל יש עשר קדושות זו למעלה מזו על קודש הקדשים כדתנן פ"ק דכלים וכמו שיש בלבא מעלה עשר קדושות זו למעלה מזו כדאמרינן במדבלות כן יש בלבאות שלמעה שהם בלל ישראל: **מאי** איריא דתני עלו וכו' לא"י כו'. יש לדקדק אמאי לא מדקדק כן בהאי עניגא גופיה בקרא דכתיב ואלה העולים מתל מלח תל חרשה וגו' ולא כתיב ואלה אלו לא"י וכן עזרא עלה מבבל ולא כתיב עזרא הלך לא"י ו"ל דזהאי ידע המרבה היכא דהזכיר הכתוב בבל אומר לבון עלה כיון דמעולה היה אבל בשאר אבות לא ידע בהו דא"י גבוה מהם וא"כ הכא דעל בלל שבי הגולה קאמר י' יוחנן ושם מהן שבא עלו מבבל אלא מאחר אבות כגון תל חרשה וגו' לא ה"ל למיתני עלו באינו נופל רק על בבל אלא ה"ל למיתני לשון הנופל גם על שבי הגולה שבשאר אבות ולמיתני הלכו לא"י והשתא ניחא בעזרא שלא זכר בו רק לזהיר מהיכן בא דהיינו מבבל הולך נמי לעיר עלה וכן בתל חרשה וגו' ומשיקרא לא הביא לו אלא מלכון עלו לא"י גבוה מכל אבות שמעבות עיסה אם נפל בו דבר שאינו ראוי קשה ליעלו ולהסריבו מתוך העיסה אחתי שנבבל ונתערב בו וקו"ל מפ' עיון בערך אלמן ע"ש ודו"ק: **ומבני** לוי לא מצאתי וגו'. פרש"י לא מצאתי ראוים לעבוד כו' שקלקו בהומות יהיהם וכו' וכ"כ התוס' דהא במתני' קתני דעלו נמי לוים מבבל ואפי' למ"ד עיקר שיבה בפה אלא דפסלו בכהנים הוו בזוהר מנ' כהנים בס"ק דחולין דבאהבל מועד אין לוים נפסלין בכהנים אלא דא"ל מתיך זקנתן כ"כ נפסלין בקול כדאמר התם אך קשה מהאי קרא דמייתי דעלו לוים מבבל דכתיב ויבאו הכהנים והלוים ומן העם והמשוררים והשוערים וגו' וכמה מקראות מפורשים בענין דשוערא שהיו שם לוים מבוררים ואין לומר דהיינו אחר שנלת עזרא לכספיא המקום להכיא לו לוים כשרים משם כמפורש בקרא דא"כ מאי מייתי מהאי קרא דלוים סליחו דבריב ויבאו הכהנים הלוים וגו' ואומא דהיינו אותן שהביאו לו מכספיא וכשרים היו ומנ"ל דהנהו דמתני' קלוי בהומות הוו מבבל וי"ל דודאי אותן לוים דעזרא דמוכח כהו דכשרים היו היינו מאותן שבאו מכספיא הוו ממפורש בעזרא אבל האי קרא דמייתי מתני' לא משמע ליה דא"כי בלוים כשרים ומן העם הפסיק הענין והמשוררים והשוערים לא קאי אלוים אלא מתן העם שהוסיפו להעמיד משוררים מן העם כיון שלא היו שם לוים כשרים ודו"ק: **דקלא** מנ"ל דהכא ר"י אומר גדולה חזקה וכו' עד ולבסוף אכול בתרומה דאוסייתא וכו'. ותע"ג דתלוי מקרי בלבתיב אשר לא יאכלו מקדשי וגו' מ"מ אכול אפילו בתרומה דאוסייתא כיון דלא הוו רק ספק וק"ל

דף ע בפרש"י בד"ה ולא יכלו כו' היינו שתוקי ואסופי עכ"ל כל דיבור זה טעות הוא דהא לא דרים מיניה אלא אסופי אבל שתוקי מתל חרשה נדרש ובפי' יפן אינו וק"ל: **ע"ב** בד"ה מצער שליחא כו' את שלוחו לפניו כו' דעדיפא מיניה אומרא כו' עכ"ל כן הוא בפי' יפן ור"ל שביזה אותו במה שהוא שלוחו והייתי נכזה בעיניו והיה ראוי למלקות דמנגיד רב אפילו מתן מצער כו' ואני שמתיהו דאומרא מיניה כדאמרינן בעלמא דשמתא אמירא מנגידא ושמיתי כן לקונסו על שפגע גם בכבודי במה שביזה אותי בפני שלוחו וק"ל:

חכמת שלמה

ע"ב גמרא מנלן דילפינן מאחות כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה אי זכר כו' יהא מותר שהוא שלישי כו' וג"ב נ"ל שר"ל [כשהוא שלישי וק"ל:

דף סח ע"א רש"י בד"ה בע"כ פי' ולרב ישבב בבעולה לכ"ג הס"ד: **ע"ב** גמ' אמר קרא כי יסיר כו' נ"ב פי' לא לכתוב כי יסיר אלא בתך לא תתן לבנו משום בנך ודו"ק:

דף סט ע"א גמרא בפיסקא נמחק כו':

עשרה יוחסין פרק רביעי

דף ע ע"א גמ' ממורי ונתיני נמחק ונתיני וג"ב מהכא לא וליף נתיני אלא מקרא דלעיל דילפינן כהני לויי ישראלי ולפינן נמי נתיני דכתיב בהדיא כהני קרא נתיני: **אדן** אימר ולא יכלו להגיד בית אבותם וזרעם אם מישראל הם כו' כצ"ל וכן אח"כ: **ותנא** על כולם אליהו כו' כצ"ל וג"ב לולי פרש"י דפי' כהני לויי ישראלי הייתי מפרשו דקאי אהך תלתא בין שנשא אשה פסולה בין שנשא אשה פגומה בין שנשא אשה שאינה מהוגנת לו פי' אינה מיוחסת כמותו ועל שלשתן כותב על נשא אשה פסולה כותב אוי לו לפיסל את זרעו ולגנושא אשה פגומה כותב אוי לפוגם את משפחתו ואנושא אשה שאינה מהוגנת לו כותב אוי לנושא אשה שאינה הוגנת לו וק"ל: **ע"ב** גמרא אדהכי והכי א"ל ההוא הר דיניה לרב יהודה לדידי כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה ציער כו' את שלוחו לפניו וחייב מלקות הס"ד וג"ב פי' בפני השלוח ויותר נראה שהוא שבזה שולחו בפניו ודו"ק: **תוס'** בד"ה קשים גרים פירש בקונטרס כו' נ"ב ריש פרק כל חיר: **בא"ד** עלה אתם עכ"ל ויש מפרשים כו' כצ"ל:

ח"א דף ע ע"א גירי וחכורי מגלן כו' דתמר קרא כל הנכדל מטומאת גויי וגו'
משמע גירי וחכורי שהיו עובדי עבודת כוכבים לכך ונכדלו
מעבודת כוכבים לדרום את ה' ויש לדקדק דמשיכה משמע מהאי קרא דעלו מכבל ודלמא
התם הוו כדפריך לקמן גבי ממזר דתפיסת הוה לה וסליקו הו' ויש לישב דכתיב בריבא
דקרא ויאכלו כי ישראל הבנים מהגולה ומשמע להו דהאי וכל הנכדל גו' קאי נמי הבנים
מהגולה דהיינו שעלו מכבל וק"ל: **מבזיריו** ונתיבי האי פיסקא דמתיני עשות הוא דלא
מייתי ראיה הכא אלא ממתר אבל לנתיבי לא הוצרך ראיה דבאמה קראי בעורה ונתמיה
מפורש דנתיבי היו מן השולים וק"ל: **שדרבזין** מעביהם למעשה סדום שנתפכה לתל מלח
כו'. הוא מפורש בפ' לכנים גפרית ומלח הוא: ממתפכת סדום וגו' ופי"ל דס"ק שנתפכה
אבל לוט לתל מלח שהוא מפורש במעשה סדום גופיה ומעשה סדום פרש"י שהיו מגלי
ערוות דכתיב דרשים כנופש וגו' ואין נוהר לדרש זה דבעינינו מפורש שהיו מגלי ערוות
כמ"ש הוליאם אליו ונדעה אותם ויצא לנס זה הדרש דלפי פשוטו דשמות מקומות הן נמה
הזכיר אותם מקומות שעלו מהן שני הגולה יותר משאר מקומות שעלו משם כנו שנולה:
תל חבשת זה שקורה אבא כו'. ומלת תל במקום הזה אינו נדרש לאותה ודם לישב תל
מלכון הוא שהוא תולה את עצמו בחיים אחד שהוא אביו והאם משתקתו: **ולא** יכולו
להגיד וגו' זהו אסופי כו'. פרש"י ונעשה אמו ונגרתה דדרש אם מלכון אם בניני ר"ל נעשו
מן האם לא יוכל ג"כ להגיד וק"ל: **אמר** אדון כו' והם שמו מלאם כנמר כו'. ג"ש
נמר נרמז בגזל כלל בקרא ואולי דדרשים אות ט"ן מאדון ואומר דבתריה מלבון נמר
ופרש"י כנמר כתיב זו שהיה מקפדת בגזול כו' ונראה דס"ל אני אמרתי שיהיו עובי לוטו
ויהיו תבונים בכרוב שהיה מקפדת שהיו דפוקים זה לזה מזכר ונקבה כמו שדרשו בפסוק
כמעבר הים ולוינו וגו' והם לא שמו כן אלא כנמר שהיה מקפדת כתיב בפרש"י ודו"ק:
מעלה עליו הכתוב כאילו תרבו כו' ובאילו זרעו מלא כו' מבואר כי דמיון פרי בטן לפרי
אדמה וכמו שהתורם לזרועה חוזרע כו מלא לא זו שאין לו הלאה מזריעה אלא שגם הוא
מבלה התבואה שאין דבר אחר יכול לעמוד לעמוד כמ"ש נפרות ומלח וגו' לא תזרע ולא גו' כן
הדבר הזה שמבלה התבואה והזריעה שאין לו בהן הלאה מזרע. פסול דלתמרינן שאין
הבנים מזרע אלא בטיותאות שבישראל ובעינן זה קתמר בה' כנדו להסתלק שבינתו מזרעו
כי בנים זרים וגו' מלאם שהיה זרע לו ובמה תאמר ממון פליט ולא שבדו בהפסדו אם אין
לו ולכך לשמון לחיות לו לפליטה בכמה לרבים ולא יתום לפסול זרע ואמר שאינו כן שמעונו
ולאי יאבד ולהשו פסול ישאר לו ובמה תאמר תלוין כו' כפרש"י ולא תלוקה שהן נכסי מוגג
דלעיל שיהיה הקדון קיים ויהיה מיהת מלוחן בשולין שיהיה בפירותיהן על נכסי מוגג שהן
לבעל לחיות לו לפליטה לזרעו ת"ל תלוקים שגם הפירות מהם יאכלו לו ופרש"י ותלוקים
תודם שיאכלם בתדם אחד וא"כ לא הל"ל תודם נכנס קודם ואח"כ תודם יוצא אלא תודם
אחד יוצא ותודם אחר נכנס ומשון אבל אלא נלוה לפרש דולאי כתודם ת' יאכל ואיבד
הכל אלא דס"פ תודם נכנס ואותו תודם יוצא ומשון אחר ומתמעט בכל יציאת תודם עד
שתמעט בכל תודם ותודם עד אלא נשאר אלוה בזרע מלוה מלוה מלוה הדבר תודם כי
גם מזל התודם גורם לו להגדע לו על אבא כמה בישוטה ה' ונשא אשה לשם ממון ולפי
ענין זה אמרו דאליהו כופהו והקב"ה רוצה ליי שמוטה פסולה לו חייב מלקות בכ"ד
אלא שהוא מלבד להיות לומר שאינו אמת וגם כ"ד שלמעה אין בידם להלקותו בחיבוט
שים קלת בפסק אבל אליהו בשאת פיהם הוא מלאך הברית לנקום ולקנא בדבר ערוה ואליו
נגלו דבר ערוה הוא כופהו ובקב"ה מלקה אותו על פסולין זה שבינתו מזרעו ובענין המלקות
שנות עליו מכות ונגעי כי אדם בעינן שאמרו אם ד' מיתות בעלו דון ד' מיתות לא
בעלו כו': **על** כולם אליהו כותב כו' פרש"י הבנים לוט וישראלים כו' והוא דמוך הזיכר
הזכר בבנים לוט וישראלים ויש לפרש דקתמר ואל כולם אמלי דקתמר ואל"ל דהיינו על
ג' תקלות שעשה זה דהיינו הא' שבשל זרעו וסלקו מן הבמה וכו' שפגם את מבפתתו
בהפעל ביינם פני להתרחק מהם בדרי אחריני דלא ידעו מי הוא הפסול בהשפחה שכולם
נכנסו בספק זה וגו' על שעבר עבירה ונשא אשה פסולה ושנין הכתיבה והתחימה
שעבירתו זו פורה ביום כי הוא משות לא יוכל לתקן כמ"ש זה המולד כן מן העבודה
וק"ל: **וכל** אומר פסול ואינו מדבר כו'. מפרש"י נראה דאינו מדבר בשבתה לא קאי
אכל הפוסל אלא אכל הפסול וכ' כללות קתני אלא משמע כן גם קשה וכי כללא הוא דכל
הפוסל הוא פחיל דהה איכא פסולי בחמת ורש"י הרגיש בזה ופירש כל הפוסל מגלה תמיד
כו' ועיקר הפר מן הספר וע"כ נראה דכללא חדא קתני וס"ש כל הפוסל פסול ובאיזה
פ"ל אמרהי לך כמי שאינו מדבר בשבתה של עולם שהוא מזכיר גלוי ופסול של אנשים
ולינו מזכ"ר לעולם שבתן ויתומון זהו ולאי פסול הוא ושמואל מוסיף בזה דכל הפוסל הוא
פסול כמוש"ה גופו שהוא פוסל כדמייתי מהר שובדא דהוה רגיל דקרי לאיכבי עבדי ולא
היה רגיל בשבתן כמו שעשה לרב יהודה ומאלא שהיה עבד וק"ל: **יהודה** בר שוויסקאל
דקדים כו'. ולאי על רב יהודה נתכוין לומר שהיה גרגרן ור"ל יהודה בר שוויסקאל
שיהודה בר הכי הוא ולא על אביו נתכוין ולכון שוויסקאל ולא רב"ל מלכון לאי ולון הלמ"ד
טפל בו גם הכינו הוזכר דהגרגרנין אוכלין אלי אלא דדרך שרבה הוא כדתמרינן גבי כבנים
ויש לפרש דס"ק דשוי סקאל בכן סודר דהיינו בסקילה על עיקר אכילת בשר ודו"ק:
אל מי סניא מעקה כו' ומי סניא בפסל כו'. בהני ה"ק אי תשבת לי לזרבא מרבנן ה"ל
לומר ליאמא דאמרי דבנן ואי תשבת לי בשאר איכבי אינכי כמו שהומנת לי הכ"ל ליבא דאמרי
איכבי ולא הוה לך לאמר ליאמא דלא רגילין בזה אבל גבי אתרוגא דלא שיבא בלבון אלא
בחוש טו"ן הוצרך לאתויי ליה מר בר שמואל כל שאומר אתרוגא תיגלא בגמרא רוחא
כו' ושיין פרש"י ויש לפרש דבי לשונות הן ה' לשון דרבנן וא' לשון שאר איכבי אבל לשון
שאמרת שהוא שיבי בגמרא רוחא דלשמואל ומ"ל שבגלוח מתחלת גבי תלוים הא'
במעשה בנון הוצך עפוף ובכ' במתבשה בדעתו שאין כמוהו וגו' בדבורו שמדבר בגבוהה וזה
שהוסיף בתרוגא הכי מדבור הגבוהה שהוא"ן מלותיות דעלא"ת שהם כח הלשון שע"י מדבר
גדולות וגבוהה וק"ל: **אל** תיתי דוגא תקינון ה"ל כו' יש לדקדק בזה מאי קאמר רב
נתמן דבי לרב יהודה הכא לפי דעתו שרי להשתמש מיהת בתשם קטנה ובוחק לומר דדבר
שלה קל"ל ו"ל שהשיב לרב יהודה אמאי דקתמר ליתמי מר אבגבא בלשנא דלא אמרי
רבנן ולא אינו כדלעיל ואבא הטיב דלהכי אמרי בהאי ליאמא כדי דתשמש בתי דוגא
ותיתי ותקינון שהיא מוזגנת בהאי ליאמא בבית הים גלוחה וק"ל: **ע"ב** [אין שוחלין
בשלום כו'. משום פ' הפוטלים בתיבוטי אגדות ע"ש]: **אל** מאי שיאלינה דמר הכי כו'.
הפסר בשבת בהזמנתו דמלחת דלא רמיא עליה דאחיים לאו אדעתיה דה"ל מרי
ליה תיגרת ברוכא אמרה כן בזדאי אית ליה מלאת שבת ודבר לומר כן לעשות בקבת אים
כו' כפרש"י וק"ל: **מ"ט** שמתיה מר ליער שלוחה דרבנן כו'. ונעיל שמעא דשמתיה
משום דכ' זה לא כי יהודה ומגדון משום כבוד הרב כפרש"י לשיל ואפשר ברב יהודה
מדבר עשה לא תלה בשמתא בכבודו דהא קושטא נמי דליער שלוחה דרבנן וק"ל:
לאברוזי עליה מי אמר אדבסי וכבו כו'. ר"ל אדבסי וכבו שהיו מוציאין ומוחנין
בדבר אם אמרה שמואל גם לאברוזי [לרב יהודה ולאי אמר שמואל אפי' לאכרוזי] וק"ל:

אלא בסיתא דסליקא לאיגרא ורמיא קלא כו'. משום לעבר דנהרגו טוב ע"ו
הודדום עבדת הכי ובפרש"ק דבי"ב קאמר דהודדום בעת לאינסבה כדי שתהא מבפתתו
נקראת ע"ש תשמוגאי ופרש"י הכא ומסתמא לאו בנות ישראל נשא דמהרין הם לבעיה
כו' לשמואל דקסבר בפ' התולן עובד כוכבים ועבד הכא על בת ישראל הולך בשר הולכך
לאומר הכי ומיהו בפ' אלו נאמרין פרש"י גבי אנדיפס המלך שהיה מוכר הורדוס וא"ל
אתיוה אתה שהיתה אמו מישראל ושיין בזה בתוס' רפ"ק דב"ב ודו"ק: **איקרעו** כמה
כתובות כו' פרש"י מגבי אותה המשפחה ע"ל נראה דר"ל הבנים שלהן היו ג"כ
מאותה משפחה דאל"כ הל"ל בכמה בנים נאסרו לבעליהן מאותה משפחה ודו"ק:
ואי לא מגניבא כו' תרתי דבעי"ת כו' ואדא מקריא דבי שוכתיה כו' וסומא טמא טמא
כו' רב יהודה לא קא"ל אלא דרבינא ורב אבי בסדרו תלמודא קא"ל דאל"כ הא גילה
רב יהודה פסוליהו ואמה חזרו מגרמיהו א"ל דלא הוו ידעי הכתא בלי בשמותן איזה מהן
דבי יונה ואיתה אבי שוכתיה אלא דרב יהודה קאמר דהוה ידע לגנות איזה דבי יונה ואיתה
דבי שוכתיה וק"ל: **בטי** בר שוניה בגרמות רוחא לא שקיל גיטא כו'. ממש דאכרות
עליו כדי שלא ישא את הזרין וכמ"ד בפ' הגולת המשוכב גע שיחבור אסור בשר מוזין
ובתוס' סוף מסכת ע"ז פתנו שהיה מותר בשפתה ע"ש ודו"ק: **ד'** מאות עבדים כו' הי
לו לפבהור בן אימר וכולם נטמאו כו'. זה שמעון בן הזה והיה פקיד וגיגד בפיות ה'
המפורש בירמיה ופ"ו אלא תלוי תרומה הוו מחזיקים עצמן לכהנים ונאלו גשים בשרות
ורש"י פי' נאלו בנות הכהנים כו' ולא ידעתי מי הבריחו לכן ואמר וכל כהן שיש בו פגם
כו' בלקמן דיחוסא דבכל פתיקותא ואמר אחיי וכולן יתבו בשורה דבנהרדעי כו' דמעוקם
בירמיה שלו דכתיב ואתה שבתור וכל יושבי כיתך תלכו בשבי וגו' ע"ש וק"ל: **אם** לאיה
כהן בעות כו' שלאחר ושיתר כמריבי כהן ר"ל דמתוך יחוסו ואחיזתו של כהן הוא עומד
במריבה ואינו שותק בלפי דעתו מתוך חביבותו אין לאוי לעבור על מדותיו וזה כוונת
הכתוב אים אל ריב וגו' אלא שתוק במריבה וזהו ייחוסו בלקמן אבל עתה שהוא גם
הממון אין עובין כן אלא שהם עובין במריבי כהן כאילו הוא מיוחס ואחוב בכהן באינו
שותק במריבה ודו"ק: **ואין** מעיד עליו שנאחר שבעו יה עדות ישראל כו' מבואר
בסוטה אים ואשה אם זוכין י"ש בעיבון י' מאים וס' מאשה ואם לאו שאין זוכין הפ"ג
שאינה הוגמת לו אם אוכלין והיינו שם ר"ש המעיד עליהן דקתאר הכא וק"ל]: **אין** מבבה
בעיתו כו' שנאמר תהיה להם לאלהים לכל מבפתות כו' לפי מה שדרשו פרק מעשין לחיות
לך לאלהים ולזרעך וגו' בזרעך מיוחס אתרעך מבאי קרא דאוד"ת הא"מ לאתויי דאין בעיבה
שורה אלא על מבפתות מיוחסות שבישראל אלא דהאי קרא דמייתי הכא הוא מפורש
עפי לפי פשוטו דלשון מבפתות הוא מלשון ייחוס של זרע וק"ל: **קישים** גרוש לישראל
בספתת כו' מפורש ביבמות פרק החולץ ע"ש:

דף עא ע"ב בפרש"י בד"ה עד דהר יוחני לפי הענין נראה שבבל כו' עכ"ל
והו ליורו הא לך ליורו למאי דלייש אדרב וכ"ש אדשמואל אבל

אדרבי יוחנן לא ה"ל למילט דאינו משון כל כך לעיל אבל מהרש"ל כתב לגייר
כפי שמצא בספר יפן דמעברתא דגזמא היא לעיל מאקרא דתולבקנא וכתב לתרץ
הא דלא תקשי אמאי לא לייש נמי אדר"י משום דאחביי היה מבבל כו' לאפוקי
ר"י שהיה מא"י כו' יזהין זה משפיע דמבל מקום אחביי כמאן ס"ל כיון דלייש
אדרב כ"ש אדשמואל ואדר"י ועוד דבכ"מ הלכתא כר"י לגבי רב ושמואל גם מה
שבא לתרץ דאפשר דאחביי לא הוה שמיע ליה הא דר"י זה אינו דהא אחביי גופיה
קאמר לקמן אהך דר"י דלעוה יוזלה גם מהרש"ל היפך בגיורו אחמיה עלאה
ואחמיה תתאה וזה אינו ודו"ק: **תום'** בד"ה כאן להשיאו כו' מיוחסת מד'
אמהות דאין משום ישראלית כו' עכ"ל פי' מיוחסת מארבע אמהות שיהיה בתה
ממנו כשירה לכהונה דאין משום לחמיקו בישראל ליתן לו ישראלית לא צריך כו'
כדאמר בעלמא בפרק החולץ ושיין ברא"ם בזה וק"ל: **בד"ה** עד היכן כו' וגן
עדן הוא מלפון של עולם וא"י כו' עכ"ל לא ממצא כן בשום מקום אבל בתוספות
בפרק הספינה כתבו דגן עדן במורח של עולם וכתבו לייסב הא דמשמע בדוכתא
אחריתא דגן עדן במערב הוא ויש לייסב דבריהם דהכא דר"ל לפונית מזרחית
וכ"כ התוספות בפרק כ' דבכורות דבבל לפונית מזרחית דא"י הוא ע"ש ולפון
עולם שבתבו הכא היינו לפונית מזרחית ודו"ק: **בא"ד** והא דאמר מערב
במערבא כו' דמשמע דמושך מדרום כו' שהמים של פרת רבים כ"כ כו' עכ"ל
בפרק מומין אלו דהו סברא זו גם מתוך שמעתין יש להקשות לפי סברא זו
אמאי לא בעי לתהום לפרת עד היכא דלא שייך למימר לפירושו שהפרת נופל
בחדקל בסוף בבל כמו שפרש"י ותוספות לקמן דהא מתחילת יציאתה מגן עדן
מלפונית מזרחית לפי' ר"ת נפרדים ד' נהרות לארבעה רחסים ופרת הוא
העיקר כדאמריגן פ"ב דבכורות הוא פרת דמעיקרא ודוהק לומר דמתחילת
יציאתו הוא פרת דמעיקרא ואח"כ במזרח בבל הוא נופל לחדקל ואח"כ שוב הוא
מתפרד מן החדקל ויוצא למערב בבל ודו"ק:

חכמת שלמה

דף עא ע"ב גמ' כהני לוויי כו' אטו כו' לרב יצחק ברית דרב יהודה דגדל ולא נסיב א"ל מאי טעם כו' בע"ל: **אמר** רב מיוחסא דבבל היינו שתיקותא כן הוא בפ"א; **ואין** מניחין אותו לידבק בחבירו כו' בע"ל: **רש"י** בד"ה תחאה תחתונה ג"ב פירוש מצר פנים של דיגלת:

ח"א דף עא ע"א שנטו על לוי מטהר תחלה שנאמר ויסב מלרף ומטהר כסף פו' מכולר כי ישראל בכלל כו' שזכין במתנה לכסף מ"ם פרק ג"ה כסף אלו לדיקים שנאמר לרוב הכסף לקח בידו המפורש שם בחידושינו ותם תוגן זוכין במתנה לשיג מ"ם ותלוקח כבור סיגיך וכדמיון זה הכא לגמרן ייחוס הן ככסף נקי והפסולים שנתערבו בהם הוו כסיג בתוך הכסף ולריך לירוף לטהרן שיעמדו בייחוסן על טהרן וחז"ל על כלל ישראל כי לעתיד יסוב לגרפן ולטהרן ככסף נקי מהפסולת שנתערבו בתוך אחרי שעיבר בכור את בני לוי מזיקק אותן כזהב כי לפי הסיכות של הכהנים בני לוי נדמו לזהב שבסיג נמוך בו יותר כמו הכסף שנתערבו בו הפסולים ואמר נבי שבט לוי גם וכסף היינו לגבי לוים שאין לסם פסול יותר מישראל שכל הכסר לישראל כשר לגוי ומסיים מקרא ויהיו לה' ומגיטו מנחה בלדקה וגו' ולפי דברי ריב"ל המפרש קרא כסף מטהר ממזרים מפרש מאי מגיטו מנחה בלדקה וגו' מה דאמרינן בהו דאמטהר ממם לכהדלן מפסלותן לא קאמר מאי מגיטו מנחה וגו' ונראה לפרש לפי מה שמלינו בספר עזרא שכשבלו בנות שני שנבלו מנכסים וברכוש וכבישו קרבנות אשם בשיבלו מן הפסולין יש לסם להביא קרבן על חטאם שעבר ולפי שלא יהיה לסם להביא קרבן שעיר כמ"ם אין בן דוד בא עד שיבלה פרוטה מן הכיס אלא שיביאו קרבן של דלי דלות שהיו המנחה ח"ם והיו מגיטין לה' על חטאן מנחה שמביאין בדלי דלות הביאין בלדקה ר"ל במקבלי לדקה שאין לסם כלום משלסם אבל למ"ד דבסף מעבר ממזרים אין סברא שיבואו קרבן אשם על הטבר ולכך מקבה אליהם מאי מגיטו מנחה כו' ודו"ק: **ביבי** רבי בחנו לעשות בכל מיסם כו' ועשל שעמהם ר"ח בר חמא הי' גם רבי שתם המתנאים הבי דתני עלו מבבל שעשאה בסולת בקיים דאשל אלא לפי שהיה מבבל לו בתאנים לו עד שאמר ר"ח בבלאים מר"ל שאמר מעיס אמרו ר' יוסי שהיה מא"ו: **א"ל** יוחנן היבלא כו' שבמע בקרוטה הילל ר"ל דאמרינן לאחר שהוכרן יש כו קרוטה דס"ל כמ"ד בפ"ב דמגילה דקדושה דקדמה גם לעתיד וק"ל: **ושאבר** בידינו הוא. פירש בערוך יהוטים בידינו המשפחות כי יוחנן דלתה לפרס בידינו הוא לגלות בלי שתניע לנו שבנה ומשתא מובה שפיר דס"ל מעפרה שנעמעה ושתמה אבל אם מפני שבנה על גדולי הדור לא רלה לגנות לא מובא מידי דס"ל בב"ד מעפרה שנעמעה נמעמעה ופרש"י דאין לפרוסה כו' אלא יניחום ואם ספק ואם כשרים לעתיד לבא עכ"ל ואין מובה לפיל דמעבר ממזרים לעתיד אבל אמתא בספק אין עיתדין ומי שיבא בספיקן ולבא דיבחק מכן משום דאין הבכיבה בורה אלא על המחלבות שבישראל אלא בין שנעמעה ולעתיד והיו כשרים לגמרי אין לגנות לאחרים בספיקן ואין לפרסיקן כי כפרסיקן כי ובדור לבה רובן בפקיות והמגלה לאחרינו אינו אלא כמוליא דבה ומתבבר בקלין אחרינו הוא וכל הפוכל כמותו פוסל ויש לעיין בכן ולהוכיחן על פניהם שיבאו מדרבם הלנו ובפרע הבדבנים מועדים בזה ויש לעיין בזה על בך וק"ל: **משאחות** בית הלרוסה כו' מתני' היא בסוף מסכת עדיות אל לרחק ולקרב אחרי מהקרב בה מדקתני בה בגון אלו אליהו כו' משמע דוקא בני דודעין אבן לבו בהבכרן והבסולן אבל משפחה שנעמעה כו' וכן מפורש התם בריש"א מ"ר ובשיש אחי כו' שאין אליהו בא לעיבר ולעשות לרחק ולקרב אלא לרחק המקוריבן ולקרב המרוחקין הבאינו אלא בא לרחק ולקרב אשר נטמעו בבר אלא כמוליא לרחק המקוריבן בזרוע ולקרב המרוחקין בזרוע ומייתי בך דבית הלרוסה כו' ע"ש מה שמדקדק הרמב"ם שם בפי' המשנה בלשון המשנה ודע מה בפרש"י הבא אליהו בא לעתיד לבא דבתיב ובשוב לב אבות על בנים זה מבני בניו כו' שם בתוספתא לא משמע הבי אלא דאיבא מ"ד התם דפליג וקאמר אליהו לא בא לא לקרב ולא לרחק אלא לעשות שלום ומייתי מהאי קרא ובשוב לב אבות על בנים וגו' אבל ר' יהושע דס"ל דבא לרחק ולקרב לא מייתו ליה בלל מקרא אלא דבן היה מקובל מר"י כ"ז שמעע מרבו ולבו מרבו הלבה למשה מסיני ע"ש ודו"ק: **הריבי** נזיר אם לא אנלה כו' מבואר במ"ם בס' יוסיפון שהיה בזמן הבית בת ל' נקראו נזירים שהיו מתבודדין עצמן גם במדברות בדי שלא יטולו לדבר בקלון בני אדם ולהתרחק מדיבתם רעה ולזה אמר אם לא אנלה קלון ופסול משפחות אהיה נזיר כי זו מדת נזירים היא ואמר הגם בשיהיה נזיר הולכך לגער עצמו ונקרא מוטא כדאמרינן ומה זה שלא ליער עצמו אלא מן היין נקרא מוטא כו' אעפ"כ אסור לו לגלות ויהיה נזיר כתנאו גם אם הוטא יהיה וק"ל: **שם** בן ד' אותיות חכמים מוסרין אותו לתלמידיהם פ"ח כו' פרש"י קריאתו בכתיבתו ופירבו חכמים כו' עכ"ל ר"ל דודחי קריאתו בכתיבתו הכל יודעין בו ולא"ל מוסרה הבמים לבל פירושו של הכתובה והקריאה וכוונתו אין בל אדם יודע אלא ע"י קבלה ומסורת הבמים וכן רבא דבעי למדרשיה בפירקיה אפירושו קאמר וכן משמע מפרש"י בפרק אלו שוברין אבל בפסוקיה קריאתו ובתיבה לא שייך דבשם הבבל יודעין בו ומסיק לעלם בתיב דיש להתעלם פירושו וגם קריאתו בכתיבתו אסור מדבתיב זה שמי וזה זברי דבבמוך ומבלן מודעא דבתי והמתחה מוחזקת לאיתן דבבנים בבבוים בדורותיו בסוד הסם ובפירושו בבמה ליבתים ויותר מהמה אם הם דבריס באתן נמסרים לסם מפי חבם או שבתלמיד אינו הגון לסבון הדברים על עיקרן ובתבן הרי הם דבריס בדויים מלבם וה"ז בבלל מבלה פנים בתורה אבל בהלבה ובשובה התורה אלסתר ובל מי שבידו למחות ראוי למחות בסם וגם אני אם איסר תולי בהבלעיים: **בתיב** זה שמי וזה זברי כו' בנתב ב"ה ונקרא בת"ד כו' ואמרינן בעלמא בסיינו בשוב"ו אבל בשוב"ב נקרא בבתיבתו ב"ה ובסוגה בי בשוב"ו הוא מדת הדין שולט בתיתוף הרחמים בבריאתו שבתוף הקב"ה הרחמים והדין במ"ם בשוב ברות ה' אלהים וגו' וש"ב בבתיבה בם הרחמים והקריאה בם הדין אבל שוה"ב בולו רחמים ואז יהיה הבם אלם קריאתו בבתיבתו דבשוב"ו נקרא אדב"י בהוא הוהבה מורה על הדין בע"ב נקרא ר"ה בהוא יום הדין יום הזברון וגם אדב"י מורה ע"ז הוא ר"ה וי' הוא יו"ב ובינוהב מלא דן בבאותן ' ימים בבין ר"ה ליום"ב הם ימי הדין וש"ב בשוב"ב שבולו רחמים יהיה זבהו ג"ב בהיא הקריאה מתחנה שלו לרחמים וגם בשוב"ו בבמוכיר הבם בתבלתו יהיה עיקר בוהתו על הרחמים דיש אם לתשובה בהיא הבתיבה בם"ם בעור ח"ח וזה בוהת הבתוב דרבו ה' בהמלאו לדיינו שיהיה הדבוס והבוגה בלב בהמלאו בבתיבתו אבל בקראתו אינו בן אלא בבם אחר והוא הבם בהיותו קרוב תלוי בקריאתו בהוא אדני הוכל בהיה [בקריאה דבקודות בם ח"ד בם עלמה נקודות בם ר"ם] ודו"ק: **שם** בן ד"ב הוי מוסרים אותו לבל אדם כו' ויש לדקדק הא אמרינן בעלם בתיב ואין בבבת בין בם בל ד' ובין בם בל ד"ב ולפי' רש"י לעיל (דלעלם בתיב דבינוו) פירושו בל בם הבא מיירי דהיו מוסרין לבל אדם בתיבת בם ד"ב דלא היו בקיאין בו בל אדם מיהו קריאתו בבתיבתו ולאי לאסור בל אדם היינו לבהנים ואפילו הקריאה בבתיבתו הוא דבריו במקדש בבבבת

הבהנים בפתחיהן פ' ח"ג ומאו את שמי שמי המיוחד לי יכול אף בבבולין כו' וכדאמיתי מסך עוכדא דר' שרבון שליחו אחר אחי אחי לזהבן כו' אבל ב"ג כו' וק"ל המשמע דבומן ר' שרבון בהיה קרוב לאוריגן בית שני היו מברבין בבם המיוחד ואנן אחרינן בר"פ טרף מסמנא שמשון בלדיק נמנאו הבהנים מלבדן בבם ואפבר לאלן אחם בבאר הבהנים אמר דבמנאו אבל בבא ב"ג אחיי אלא היה נמנא וק"ל: **שם** בן ג' אותיות אין מוסרין כו' הא דאמרינן בר"פ תלק הבוגה את הבם בתיבתו אין לו חלק לעולם"ב פרש"י פ"ק דע"ז שבורבו בא"ב אותיות ושבשו בו מה שהוא חסך ועיים בתיב' ועיים בתיב' בדוי הזה אחיי מי אחין בו אחת ממדות אלו הבם בן מ"ב ומסור בידו גם בפרבסיה ומדה הרחמנות דחשיב הבא אלא לגמי אלעזר בי' דבייהו אחיהו מגלה אותו בבהבשיא דאחי' לבתלמד אסור בפרבסיה בדאמרינן פ"ק דע"ז גבי ר' יהודאי בהבמנבה בל בך ע"ב בל מי שבידו למחות בתחות בבמוך אחי לפי דעתם לאבד בזה גם בעולם"ב ודו"ק: **ע"ב** מ"ל חוריתן בסדרן בתן לאו בו מדמה לזו ע"פ מ"ם פ"ק דאם חיים עם אבה וגו' אם אבה ממש בבם אחיב בו אם אבה תורה היה בבם כו' וק"ל: **א"ל** מי ידענא מהיכא הוסבה בו' יש לדקדק הא רב יהודה בבבל היה ואיהו גוסיה קאמר לעיל משמיה דשמואל אי' עשה לבל ויש לישב דלעיל"ג לאותן דבשתיהו בימי עזרא בבבל מיוחסים היו מ"מ היה חוסש דמלאותו זמן מימי עזרא שהיה בתעב תיר בהם עד רב יהודה בתרבו בהם בסולים הסמוכים לבבל דיש לו בעיל ליחוס בלזבלין וק"ל: **וב"ת** שובל בובבים ובבל הבא על בת ישראל הולד בבר כו' דאמר' מבבים דמבבור בין בבעיים בין בא"ת בבין בא"ת בבין בלשון בלבד בר' דאמר' מבבים דמבבור בין בבעיים בבין בא"ת מבבור

פו׳: **הראב״ד** מוכרין דומין כו׳ שיין פרש״י וכערוך פי׳ סרס כומרין של פרסיים ושיין כיוספית פ״ק דסבת בלוחר ת״ה כו׳ לענין מלכוסים לכנים והיה קוחק מה לו לחלית לשעירים ממזיקין שבבית הכסא גם מה שבית רחים לת״ח מר׳ יהודה בר אלעזר לאו מבבל היה ובתוס׳ בפ״ק דסבת ניחם שבתבו בן גבי חברין שבן קומרין שדרבן לאחת בבהורין ורבה לפרס דלעיבין דקיות טהרה קאמר הראבי׳ שמעאלים דומים לבעיריס שבבית הכסא דאין מקפידין לנקיות כלל. ות״ח שבבבל דומים לומ״ם שמקפידין בנקיות ובמ״ם בת״ח דאסור אבי׳ להרבה בד״ח במטיאות המעונות ודו״ק: **ע״ב** היום ובסד בחיבו של הבהרבה אבינו כו׳ מלת חיב בלתר בכ״מ על מקום הערות ולפי שהיום מת תלה בחיב בל אברהם דד״ל שוכם רב אחד בר אחבה לבא לע״ע לאברהם הוא הבניבו כמ״ם דאברהם רוחם בכל הבבים ל״ע אם בעל בוחת ערלתו מבפקר ליה ואין מבניבו ולפי שבו היום בבים בבבים לבריית מילה אבא בחיב אברהם שבוא אחבון המגיעל בעולם וקל״ל: **שאין** לחיב נעבר בו׳ שבאמר ובדת הבמים ובא הבמים ובו׳ דלפי פבוטו לא הו״ל לומבחב בק חד במים אל ובדת ובא הבמים לו ובדת הבמים ובא אל מקומו ובו׳ וע״כ דבריהו דבמים דקרא רמוז על שני מלות ובדתות בל הלבוקים שלחיבו בחד בלא בבחה מחבו אל בדק בה ובחה מחבו בא לבדק אחר ומבביבים בים ואל מקומו של בדק המת בוגף ובדת לבדק״ המבי ובקי גמי בפיר אקרא דלעיל מיבה דור הולך ודור בא ובו׳ דהיינו לבדק זה מת ולבדק זה נולד מיד ומייתי מהבחי קרא ובר אלעזר ערב ובו׳ דלבא פבוטו הבקרא מבוהב בדאמרינן לקמן בפרקין ומשולא שובב בהיבל ה׳ ובלא אין יבוכב בעובדה אלא למבני בית דוד בלבב אלא בר אלבים ערב יבבה בהיבל ה׳ ומשולא שובב בבקומו וש״ב דרבו הבא דלבך בשמר ומשולא שובב לבר אלבים לרמוז בר אלבים היא הבבמה במ״ם בר אלבים בשבא אדם ערב יבבה היינו ערב שבעבר עלו ובבר שמואל היה בם מוהן תתהיו ובדחה שמבו מבפירם בחר אבי ויקרא ה׳ אל שמואל ובו׳ וקל״: **כו׳** בעבה עובב בישראל ימות בחלי ימין כו׳ דמבייב בבלי קרא אבם אבלי ה׳ בלה אחם עובם שחרית ובראל המבחו בבים מבעבר עליו אבים מבחרית ישראל בעבבה בלה הבייבו אחם קודם זמנו אך למ״ד לרבה בבה הבילך יחבדם סיבא דקרא בלה אחם עובם ובו׳ ובם ליבבר המבוה דלעיל מיבים בחיב בחרב חבולו על ובו׳ ובם פלעיבו מה בדרך בל אחרן על מעבחו ולבך אחרבם וקובל הבבים יחוקבל שבה בעבבה הרע בזה ימות אל מעבחו ובחרבים ישראל יהיו בלים דהיינו בחיבחת חרב בזבר וקל״: **עשרים** ותשבם הים אחרבים אל ובו׳ אינו יודע בחרבים בו׳ בהבי קרא לא הבחר בחרבים בבים בלבבו בן בבוחו בחובים אל הבבל ובו׳ שיין פרש״י וקל״ם לפי זה בחרבים בבה בבבלין דקרא אחרבים אל הבבל ובו׳ בחר ובחבחו בבבלין דקרא ותבא אותי אל בעבר ה׳ ובו׳ הובחר בחי בבבו ה״ם הים מבחבת הים לן לבחבר אחבן ב״ם הים הים ובלעיבו הים בחובן בחבחרבים בבבחבן קרא ובראם דבבחבן קרא דאחרבים אל הבבל בלאו בך דרבא חבחרבים הים מעבבה הרע בחבו בבבלים בבבחבן קרא בחבחבה בבבלים אל הבבל הבבים בבבחבן בבבחבן בבבחבן

מגא"כ התס דרוב פסולין אצלה והוי הולד ממזר ומותר בממזרת ושמואל דקאמר הכא דמותר בממזרת משום דליכא למיתלי באחרום מגא"כ התס דאיכא למיתלי באחרום ולכך לא הוי רק שתוקי ואסור בממזרת וי"ל דלא ניחא ליה להלמודא למימר דהך סברות קיימי לפי האמת דא"כ הוי סברת רב הפוכה מסברת שמואל אלא דסד"א הכי וכה"ג איתא הסוגיא בפרק האומר בפלוגתא דרב ושמואל במקודשת לשני ע"ם בחידושיגו ודו"ק: **שם** צריכא דאי מהתם ה"א התם רוב כשרים אצלה כו' וה"ה בהיפך דאי מהכא ה"א הכא נאמנת דאיכא למתלי טפי באחרום אבל התם דליכא למתלי לא צריכא וק"ל: **תוס'** בד"ה וכולן מותרין כו' דב"א וא' מותר במינו והיינו דלא בר"א כו' עכ"ל לכאורה דמינו דקאמר איינו ממזר בממזרת ושתוקי בשתוקית אבל ממזר בשתוקית ושתוקי בממזרת לא דאין זה מינו וא"א לומר כן דא"כ מאי פריך בשתוקית בממזרת לא דאין זה מינו ומ"ש לומר כן דא"כ במינו היינו נמי מדשמואל אדשמואל מהא דשתוקי אסור בממזרת אלא דר"ל במינו היינו נמי שתוקי בממזרת דהא ליתא דספק ממזר הוא השתוקי וליכא מאן דמחלק ביה דמאן דמתיר ספק בספק מתיר ספק בודאן ור"ת דאוסר בין ודאן בספיקן וכין ספיקן בספיקן כדמוכח סוגיא דלעיל וק"ל: **בד"ה** כותי לא כו' מ"מ נר הוא ומותר בממזרת כו' עכ"ל דליכא למימר דר"ת ס"ל נר אסור בממזרת דליכא מאן דס"ל הכי אלא רבי יהודה וק"ל: **בפרש"י** בד"ה מכ"ג בתלמוד כו' שני תלולין בשמע כו' ר"ל כתב מהרש"ל לא היה ולא נברא אלא יליף מלשון תילול עיין בדף ע"ז כו' עכ"ל וכה"ג כתב מהרש"ל בפרק ד' מיתות וכבר כתבנו שם בחידושינו לייסד ע"ם: **ע"ב** תוס' בד"ה ורבי שמעון לימא הולד כשר וכ"ם דאיכא למיחש טפי אלא כו' עכ"ל דבריהם צריכין דמשמע מתוך קושייתם דהא דקאמרינן עובד כוכבים ועבד הכא על בת ישראל הולד כשר היינו דכשר ממש ואף שלא יתגייר משום דאמו ישראלית היא דאל"כ מאי קאמרי דאיכא למיחש אלא לעובד כוכבים הא הולד נמי עובד כוכבים הוא וכן נראה מפרש"י לקמן הא דפריך נבי עבד ושפחה נתערבו בהן ניתני הלא דע"כ עובד כוכבים ועבד הכא על בת ישראל הולד כשר כו' ואי אינו כשר אלא ע"י שנתגייר הגר ונשתחרר העבד הרי יש לחוש בעבד שנתערב בהן כמו בשפחה וא"כ הוא מאי תירצו בזה י"ל אם הולד כשר כו' ואיכא למיחש כ"כ אם יגשאו לעובד כוכבים כו' ובדפוסים הדשים הגיהו דליכא למיחש לכך אם יגשאו כו' וכוונת הגה"ה זו דלפי תירוצם ליה לן למימר דהולד כשר ממש אלא שהוא כשר אם נתגייר ונשתחרר אח"כ ולא הוי ממזר וכן הוא לשון פסקי תוספות עובד כוכבים הכא על בת ישראל הולד כשר והוי עובד כוכבים עכ"ל וכן נראה מפרש"י בס"פ האומר גבי גר ע"ם אבל הוא דחוק אלא ה"ל להאריך בתירוצם כ"כ אלא הל"ל דהולד כשר אינו ממש אלא אחר שנתגייר גם בכל דפוסים ישנים וכת"י כתוב כהאי לישנא וליכא למיחש כל כך אם יגשאו כו' אבל הבתא איכא למיחש טפי כו' דמשמע דאי נמי הולד כשר איכא למיחש במקצת ולא כ"ב כמו בהולד ממזר ואם נאמר דאינו כשר אלא עד שלא יתגייר הרי ליכא למיחש למידי דעובד כוכבים נושא עובדת כוכבים ונראה לי דברי הם דגם בתירוצם ס"ל כהך סברא דפרש"י לקמן דהולד כשר ממש קודם שיתגייר ושתחרר וכן מוכיחין דברי טור אה"ע סימן ז' ע"ם וה"ק ע"פ מ"ם בס"ם דלעיל דעיקר הקפידה דכי יסיר הוא בכן בתך מן העובד כוכבים שקרוי בכך אבל בן בכך הבא מן העובדת כוכבים אינו קרוי בכך והבתא ניחא דאם הולד כשר אין לחוש כ"כ לכי יסיר שהרי הוא מן שהולך אחריו אבל אם הולד ממזר לא שדינן ליה בתר עובד כוכבים אלא בתר אמו שדינן ליה וכיון שבעבירה נולד הוי ממזר דהכי קאמרי' לעיל ס"פ האומר כן נ"ל לישב דברי התוספות ואיך שיהיה דברי רש"י סותרין דלקמן מוכח מפירושו דהולד כשר ממש קודם שיתגייר ושתחרר ומפירושו בסוף פרק הישאר לא משמע כן וצ"ע:

בא"ד הל"ל דאין ממזר אלא דומיא דאמוסת אביו כו' עכ"ל נל"ל: **בד"ה** הבתא ממזר כו' ואורי' הא דמצריך רבי יוחנן כו' וא"כ אלמנה וגרושה למה לי כו' דלאו הא בהא תליא כו' דאל"כ בפרק אלמנה לכ"ג כו' פי' בגמרא לבתר תנאי כו' עכ"ל נל"ל מהא דניחא ליה לתלמודא לבתר תנאי לא מוכח מידי דאימא נמי מכח הך סברא דהכא והא בהא תליא ומשום דלבתר תנאי לא הוה עובד כוכבים ועבד הכא על בת ישראל הולד ממזר אינעריך שפיר דעיקר רלייית התוספות מהתם מדאינעריך למימר לר"ע ומאי כי תהיה כי תיבעל ואי הא בהא תליא כדמשמע הכא לא הוה אינעריך ליה אלא כיון דעובד כוכבים ועבד הכא על בת ישראל הולד ממזר מיפסל בביאה מבעיה וק"ל: **בא"ד** והשתא לק"מ דר"י כו' מיהו לא סבר כוותיה בשאר חייבי לאוין כו' עכ"ל הכא ה"ל לאקשויי דא"כ הוא מאי פריך לרבי ישמעאל דאימא נמי רבי ישמעאל ס"ל הכי דעובד כוכבים ועבד הכא על בת ישראל הולד ממזר כר"ע אלא דבחייבי לאוין לא ס"ל כר"ע ידרים שפיר כי תהיה ונו' כמו רבנן כמ"ם התוספות לרבי יוחנן אלא שסמכו קושיא זו בסמוך לקמן לפי מה שהביאו שם דאיכא נמ תנא התם דס"ל הכי ודו"ק:

דף עו בפרש"י בד"ה ווי"א היינו ר"א כו' ואורע ספק א"ל בקידושי אכותיו כו' עכ"ל ונ"ל להך אוקמתא דר"א ס"ל נזירי אמת ניהו ולכך משום הך ספיקא אייך בהו ממזר ומיהו נ"ל נמי שישראל נעמעו בהם ולכך כותי לא יש כותית דאל"כ הא גר מותר בממזרת ולמאי דמוקמי נמי ממזר מלהותו ומאשת אח נתערבו בהן היינו דנעמעו בהו נמי ישראל הא גר מותר בממזרת אבל למאי דמוקי לה משום שפחה שנתערבה ניחא נמי בלא נעמעו בהו ישראל וק"ל: **תוס'** בד"ה הנושא אשה כו' ורוצה שיהא בנה כשר לכהונה כו' עכ"ל כ"ה בכל נוסחות תוספות שלפנינו ור"ל לפרש בנה היינו בנה של בתה אם תשא כהן שיהיה בן בתה נמי כשר לעבודה ומה שכתבו נמי אפי' היתה אלמנה נמי הוי בנה כשר כו' היינו נמי בן בתה ומהרש"ל פי' בנה לאו דוקא אלא ולד שלה כלומר הבת עכ"ל ואין לירך ודו"ק: **בא"ד** כשר לכהונה דבני ישראל מקוה טהרה להללות כו' עכ"ל נל"ל: **בד"ה** צריך שיבדוק כו' שהרי לכ"ע בני ישראל מקוה טהרה להללות כו' נל"ל: **בא"ד** ואין נאמן להשיאו אשה עכ"ל היינו אשה הבדוקה מארבע אמהות שיהא בנו כשר לעבודה כמ"ם התוס' לעיל ועיין בתוספות שם: **ע"ב** בד"ה אין בודקין כו' מעלין מתרומה ליוחסין וי"ל כו' עכ"ל איכא מ"ד דשם"ל הכי התם ומה שהביאו התוספות לעיל דנאמן להאכילו בתרומה ואינו נאמן להשיאו אשה היינו כמ"ד דאין מעלין מתרומה ליוחסין וע"ם וק"ל: **בא"ד** בנשים ועבדים כו' אבל לכתחילה לא עבדי כ"א מיוחסין להנושה וכ"ה בת"י וק"ל:

אפי' זרים לכתחילה לא עבדי כ"א מיוחסין להנושה וכ"ה בת"י וק"ל:

דף עז גמרא מ"ט דרבי דוסתאי כו' אמר קרא לא יחלל וגו' ולא ניחא ליה לתלמודא למימר דס"ל בסברת המקשה לעיל בת כנו תשתרי דהא איכא היקשא מקום זרעו לו כו' אי לאו דהך דרשא דבעמיו ולא בעממיו מפיק ליה מהאי היקשא וק"ל: **שם** וכ"ת איכא למפרך מה לזרעו שכן יצירתו בעבירה כו' בת"י תימה אמאי לא אמרינן נבעלה לפסול לה יוכיח שאין יצירתה בעבירה כו' ופסול ואי פריכא מה לנבעלה לפסול לה שכן זר אצלה מעיקרא זרעו יוכיח והזר הדין כו' ושמא אין כאן לד השוה או יש שום פירכא עכ"ל גם אין להקשות ליל אלמנה לכהן גדול נמי מהאי קרא דכי תהיה לאיש זר וגו' דהכוא קרא לא משמע אלא דזר אצלה מעיקרא כדאיתא בפרק אלמנה לכ"ג ואצלה דקרא נמי לא הוה מוקמינן אלא בכה"ג בזר אצלה מעיקרא וכ"ה בת"י ומדבריהם אלו נראה דהא דנבעלה לפסול לה דפסלה היינו משום חללה וזכה יתייסב מה שהקשה המגיד גם הב"י אה"ע סימן ז' על דברי התוס' והראב"ד והרא"ם שכתבו דלא שייך איסור זונה בנבעלה לחייבי לאוין מהך דנבעלה לפסול לה והיינו חייבי לאוין ממזר נתין כו' דפסלה מאיזה טעם אי לאו משום זונה כמ"ם הרמב"ם דהשתא לדברי תוספות ישנים שכתבו איכא למימר דלאו משום זונה פסלה אלא משום חללה אבל א"א לומר דהא מסקינן לקמן דאין הללה אלא מאיסורי כהונה וכל הנהו ממזר ונתין כו' דהא דשייב בנבעלה לפסול לה דפסלה אסורי קהל ניהו והשתא ניחא דחללה באלמנה לכ"ג ודאי ליכא למילף מהנהו דנבעלה לפסול לה ומקרא נופיה דכי תהיה לאיש זר וגו' דלאו מטעם חללה פסלה דלא שייך הללה אלא באיסורי כהונה ואי לאו דיבויא דלא יחלל לאלמנה לכ"ג לא הוה מוקמינן אלא דקרא לנבעלה לפסול לה דהא לא שייך בהו הללה אלא דהוה מוקמינן לחללה דקרא לכ"ג מאלמנה ולכת גרושה מבהן הדיוט ותו לא מידי ודו"ק: **ע"ב** תוס' בד"ה הרי נופיס כו' וכן משמע מדמסני אלא שבא על אלמנה אחת שלם ביאות ולא כו' עכ"ל ק"ק ומאי משמע דאדרבה הוה ניחא ליה לשנוי באלמנה אחת מאיש אחד ושלם ביאות מבשלם אלמנות ושלם ביאות אפילו של איש אחד ומהא דמשני לפי האמת באלמנה אחת של שלמה בני אדם ולא מוקמי ליה בני אלמנות של אדם אחד ודאי דליכא להו לאוכחי מידי דמאי אולמא האי מהאי

חכמת שלמה

ג"א [עיין במהרש"א]: **ד"ה** מה כהן כו' נמחק: **בד"ה** ורב אמר כו' אצלה כו' הד"א: **ע"ב** גמ' ואמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מן הקעונים שבעם כן הוא בס"א: **תוס'** בד"ה ורבי ישמעאל כו' דאינא למיחש טפי שלא תינשא כו' יש ממזר אפילו מחייבי כו' נ"ב פי' כגון לרבי סימאי דוקא וכן בסוף החולין כתב ר"י להדיא כן עיין שם: **בד"ה** השתא כו' והשתא לק"מ דר"י אדר"י כו' כצ"ל:

דף עו ע"א גמ' לוה וישראלית מוסיפין כו' נ"ב ובנוסחאות כתיב לוים וישראלים מוסיפין עוד אחת ולפ"ז פירוש משנתינו כך הנושא אשה כלומר שהוא נושא אשה בשירה לכהונה ובידוע שהוא כהן שהוא צריך להזיש לפסולי כהונה בודק ארבע אמהות בלבד דפסול כהונה בהבי סגי אבל לוים וישראלים שבדוקתן מפני פסולי קהל צריך שיבדקו עוד אחת ואין הבי נמי שהבהן ג"כ צריך להוסיף ולבדוק מפני פסולי קהל עוד אחת ומהניתין ה"ק שהבדוקה המיוחדת להכהנים בד' אמהות סגי לה אבל בבדוקה שהיא שוה אף ללוים וישראלים צריך להוסיף עוד אחת ובהבי אתי שפיר נאי דפרכי' ואיהי נמי תבדק ברודיה ומפרקינן מסייע ליה לרב דאמר רב יהודה אמר רב לא הותרו בשרות להנשא לפסולין כלומר אין הכי נמי דאיתי נמי

בדקה בדיריה אלא משום הכי לא תנא מתני' שהיא בודקת בו מפני שאינו דומה בדיקתה לבדיקתו איהו בדיק אף בפסולי כהונה ואיהי לא בדקה אלא בפסולי קהל ואין הכי נמי דסיפא דתני לוים וישראלים מוסיפין עוד אחת אחד האנשים ואחד הנשים במשמע וזה שהחמירו בבדיקות פסולי כהונה מפורש בירושלמי שהקשו ולא נמצאת מחמיר בישראל יותר מן הכהן אמר רבי בון אחת זו ואחת זו קנסו כדי שיהא אדם מדביק בשבטו ובמשפחתו כלומר בולה מתניתין קנס הוא בין בכהן בין בישראל ובדין הוא שלא יהא צריכין בדיקה אבל קנס היא כדי שיהא אדם מדביק בשבטו ובמשפחתו שהיא בדוקה לו ולא יהא צריך לטרוח לבדוק וקנסו בלוים וישראלים יותר מן הכהנים לפי שאין מדקדקין כל כך ביוחסין ואין מדבקין במשפחות אי נמי דבפסולי קהל דשוה בכל הצריכו בדיקה יתירה עכ"ל ר"ן אף לנוסח שלנו נוכל לפרש כן עיין בתוספות ודו"ק: **רש"י** בד"ה אבל הבי צ"ל ואלא הבא כו': **תוס'** בד"ה הנושא כו' שיהא בנה כשר לכהונה נ"ב בנה לאו דוקא אלא כלומר ולד שלה והיינו הבת [עיין מהרש"א]: **בד"ה** צריך כו' לכ"ע בני ישראל מקוה כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' אושפיזכניה דרב אדא כו' כצ"ל: **רש"י** בד"ה מאי מוסיפין כו' מתני' הס"ד: **בד"ה** מאן דמתני כו' אליבא דרב הס"ד

ואיכא למימר דחדא מינייהו נקט ויש לייחס דבריהם דהכי קאמר מדבעי לשנויי מעיקרא שבא על אלמנה אחת בשלש ביאות ולהי ליה דבלא אחרו ביה ליכא למתוקמא משום דהוה פשיטא דאינו חייב אלא אחת אמאי לא מתוקמא ליה הכי כדבעי למימר מעיקרא בג' אלמנות ומאים אחד דבהא ודאי דלא הוה פשיטא ליה דאינו חייב אלא אחת אלא ע"כ שבירא ליה בבהאי גווא בשלש אלמנות אפילו מאים אחד חייב על כל אחת כיון דנופין מהולקין ודו"ק: **בד"ה** פרט לכ"ג כו' והאי איסורא מוסיף הוא כו' אתוסף בה איסור אלמנה כו' עכ"ל בפסקי תוס' משורש הוה איסור מוסיף לגבי משות מלאמה שאינו אחיו וכל הנשים האסורות לכהן גדול אסורות אף למשות מלאמה עכ"ל וכ"ה בת"י: **בפר"ש** בד"ה הללה למה כו' שתלמד מסדר האמור הללה אחר אלמנה כו' ולא כתבה אחר זונה וכו' עכ"ל ר"ל שבאיה כאן בכ"ג מסדר הכתוב בכהן הדיוט זונה והללה לא יקחו ואשה גרושה וגו' וכאן בכ"ג כתב הללה בתר גרושה וקודם זונה דבתיב אלמנה גרושה והללה זונה וגו' ללמדך דהללה קאי אאלמנה וגרושה דהוו פסול כהונה ושיקר ההוכחה מדשינה למכתב הללה אחר גרושה אבל מדכתיב זונה בתר הללה לאו הוכחה גמורה דאל"כ מצליה למימר דזונה יתורא דקרא הוא לג"ש נאמר כאן זונה כו' דהא איצטריך למכתב משום שיטוי הסדר ללמדך שאין הללה מאיסורי קהל אלא דבלאו הכי למדנו זה מדשינה למכתב הללה בתר גרושה דשמעינן מינייה ספיר דאין הללה אלא מפסול לכהונה אלא דהכי קאמר לבתר דהוצרך למכתב זונה משום גזירה שוה כדמסיק הוצרך לגמות ולמכתביה בתר הללה ודו"ק:

דף עח גמרא והלוקה דרבנן כו' ולא בעי למימר דהאי תנא איסור הל על איסור לית ליה והאיסור מוסיף לית ליה ולכך אלמנה וגרושה כסדרן לאו איסור מוסיף הוא וי"ל דהלוקה ע"י החליצה איסור מוסיף הוא לגבי אחר אחין בלאו דלא יבמה וכה"ג לעיל גבי זונה וק"ל: **שם** גר ממי פוסל בביאה כו' ממה הלד מהאי דינא בת"י קשיא לר"י דהא לא שייך פסול ביאה גבי מגרי אלא בשנשא בת ישראל דאי במגרת כבר היא פסולה ואיכא למפרך מה להלד השוה בכהן שכן יש בהן לד עבירה כדלעיל כו' עכ"ל ודו"ק: **תוס'** בד"ה ור"י כו' וא"ת לרבי יוסי אמאי כו' ובאחרת הוא פסול לבא בקהל דאין כו' עכ"ל כל"ל גראה דלרא"י ל"ק להו דלית להו האי דינא באביה או אמו מישראל בפרש"י דאין לד חמור שלהם שוה אבל אית ליה האי דינא בבת גר וגיורת דמיקרי ספיר שאינו ברוב הקהל ואי לאו האי דינא לא הוה מפרשינן מזרע מקנת זרע אלא מפרשינן ליה כר"י מי שנזרעו בישראל אבל לרבי יוסי דאסבר נמי בת גר וגיורת ק"ל אמאי כו' דמסתברא ליפסל מהאי דינא וק"ל: **ע"ב** בפרש"י בד"ה האי קרא כו' וקש"ד דה"ק שהיא אלמנה ממיוחס כו' כדדרש ליה ר"י כו' עכ"ל האי מקשה ולאי דהכי קש"ד לפרש קרא כרבי יהודה דלא פרים ביה בקרא דבגברא אחריגא בעי לאשתעויי ולכך מקשה היכי מפסיק קרא ממילא אבל אי אסיק אדעתיה לפרש כרבנן קרא דסיפא משורש הוא דבכהן הדיוט אייתי מכהן היינו דמקנת כהנים יקחו ולא כל כהנים וק"ל: **תוס'** בד"ה לא גריכא כו' דנוסס אין מעשיו כלום וקשה כו' דנוסס הרי הוא כחי כו' עכ"ל ומתוך שמעתין נופה לא תקשי להו לפרש"י דע"כ נוסס הרי הוא כחי דאי כמת הוא בתורת בכורה נמי לא יעול דהוה ליה ראוי דים לומר דלא חשיב כמת אלא בדבר הבא על ידי מעשיו ודיבורו דאינו כלום אבל בירושה הבאה ממילא חשיב כחי אבל [illegible] ך דשמחות ודגיעין קשיא להו

שפיר דדיבורו ומעשיו הוי כחי וק"ל:

דף עט בד"ה קידשה אביה כו' נפלגו בקדשה אביה גרידא כו' עכ"ל אבל הא לא קשיא להו נפלגו בקדשה היא עצמה גרידא דו"ל דעיקר פלוגתייהו אי בעי גט או אי לא והשתא בקדשה היא עצמה גרידא ליכא נפקא מינה מידי דכיון לרב דסבר השתא היא דבגרה וכיון לשמואל דסבר חיישינן מכל מקום בעי גט אבל בקדשה אביה גרידא ליכא שפיר נ"מ לרב לא בעי גט ולשמואל בעי גט מספק וק"ל: **בד"ה** ושמואל מ"ש ממקוה וא"ת לרב כו' אי הוא חזקה דגערות מודה רב כו' וי"ל כו' עכ"ל ואם לדקדק דאין תירוצם מספיק דמ"מ כפי סברת המקשה דהכא דאולינן בתר השתא ולא בתר חזקה דשלש גבי מקוה ולא אסיק אדעתיה משום דאיכא תרתי לריעותא א"כ מאי קשיא ליה לעיל אילימא בתוך שבה בהא נימא רב כו' דאימא דרב סבר כי הך סברא דסבר המקשה הכא דאולינן בתר השתא ולא בתר חזקה דגערות ודוחק לומר דזה המקשה אינו מקשה דלעיל דא"כ מה הביאו ראיה מפרש"י דרב מודה דאוקמה אחזקתה דאימא דהיינו לפי סברת המקשה דלעיל ומוחין לי דבריהם כפי מה שכתבו בתוספות ישנים אהא דקאמר אילימא בתוך שבה הדמים בהא כו' מתוך פרש"י משמע דבדקאמר בתוך שבה ומלאה בוגרת ומ"ה פריך בהא אימא כו' ואין גראה דלעולם לא תטהר לבעול בתוך שבה אלא מיירי דבאה לפניו אחר ו' ול"ג השתא הוא דבגרה כו' עכ"ל והשתא ניחא דגם סברת המקשה דלעיל דלא ניחל בתר חזקה לגבי אלא דפריך לרב לעיל בהא נימא רב כו' משום דבתוך שבה הדמים א"א לבא לידי בגרות והתוספות שבתבו דמודה רב דאוקמה אחזקתה לאו דמתוך שמעתין מוכח כן אלא מתוך פרש"י משמע כן ממה שפי' לרב בכולה שמעתין דבתוך שבה אית ליה חזקה דגערות ותו לא מידי ודו"ק: **עין** מת"י אדרבא העמד מקוה על חזקתו כו' לשון אדרבא קשה דהל"ל לאומרא ומיהו הכא אוקא לפרושי היכי שרפינן עלה קדשים אבל גבי יין לקנון אין שייך לייחס כי עכ"ל וק"ל:

ע"ב גמ' והן אין מוציאין מידו בלא ראיה כו' מת"י וא"ת כיון דתנא דהוא מוציא מידם אפילו הוחזקו בהם בלא ראיה כ"ש דאין מוציאין מידו וי"ל דהא קמ"ל דבראיה מיהא מוציאין דה"א כיון דלא כתוב כדמהלך על דגלוהי כו' אפילו בראיה לא מפקי כו' עכ"ל עיין בתוספות בפרק מי שמת ודו"ק: **שם** אמאי קא מיקפד לי עבד עובדא במכחשתו כו' מהרש"ל הגיה דלמא כי עבד עובדא כו' לא הכנתי הנתנו דאי מספקינן בעובדא אי במכחשתו אי לא א"כ א"ג דפליגי והיינו באין מכחשתו כמ"ש התוס' דאקשי אמאי מיקפד דלמא כי עבד עובדא במכחשתו ושמואל מודה ביה אלא כיון דע"כ כרב מיהא עביד כדקאמר לעיל עביד עובדא כוותיה דרב וכמ"ש התוס' א"כ אי לא פליגי ע"כ דדוקא במלכחשתו עבד עובדא ודו"ק: **תוס'** בד"ה במכחשתו פירוש כו' [illegible] מתמול ולא דק דהא ביומא דמשלים כו' עכ"ל גראה דגם [illegible] ע"פ שיטתם שבתבנו לעיל דתוך שם א"א לבא לידי בגרות וכיון דאיירי ביומא דמשלים שית א"א לבנור מאתמול דהוי תוך שם וק"ל:

בד"ה ואם ס"ד לא פליגי כו' ורב יוסף עבד עובדא כוותיה כו' ולפיכך כשם כו' דלא כחד כו' עכ"ל כפי' התוספות שלפנינו בכל דפוסים ישנים א"א להולמם ומהרש"ל הגיה ואית ספרים דגרסי ודלמא כי עביד רב יוסף בתוך מכחשתו ולפיכך כשם כו' כל"ל עכ"ל ואם מצא כן בדברי ת"י נקבל ולולי הגהתו אין גראה לומר שבאו התוס' לדחות שום גרסא אחרת אלא דים להגיה בדבריהם וליכא למימר דרב יוסף עבד עובדא בתוך מכחשתו ולפיכך כשם כו' דלא כחד כו' ור"ל דמ"ל לתלמודא לאוכוחי דפליגי דאימא דלא פליגי אלא דהוא עבד עובדא בתוך מכחשתו ודלא כחד מנייהו ואתא תרגו דמדקאמר לעיל עבד עובדא כרב מוכח דפסיקא ליה לתלמודא דכרב מיהא עבד וא"כ אי לא פליגי ע"כ במכחשתו עבד עובדא וזה מסכים עם מה שפתבנו לעיל ותו לא מידי ודו"ק: **בד"ה** והלכתא כוותיה דרב כו' הוצרך לפסוק כאן הלכה כמותו משום כו' עכ"ל ק"ק דודאי הוצרך לפסוק כאן הלכה כמותו משום דהני מתניתא חדא מינייהו ע"כ דלא כרב אמאי דמסיק פלוגתייהו בשתין מכחשתו וכשמואל אתיין תרוייהו שפיר כדאמרינן לעיל כאן במכחשתו כאן בשתין מכחשתו ודו"ק: **בד"ה** מביא ראיה כו' מתה מביא ראיה על הבנים פירש"י שהם מן האשה שהלכה כו' עכ"ל מהרש"ל הגיה פירוש שהבאים שלו מן האשה שמתה אבל אינו מביא ראיה שהם מן האשה שהלכה כו' עכ"ל לפי הגהתו משמע דבעי נמי ראיה על הבנים שהם שלו וזה אינו כיון דידעינן שהם של האשה זו ודאין נמי שהם שלו כדלעיל בריש כיון דבדוכין אחריה והם שלה משמע נמי שהם שלו ולא מאים אחר ה"נ הכא כיון שהביא ראיה שהם של אשה זו שמתה ומשתמת היא אשתו שהוציא מכאן כו' כמ"ש לקמן משתמת נמי שהם שלו ולא מאים אחר ואם לקיים כל נוסחת תוספות שלפנינו בלי הגה"ה וכ"ה בת"י ולא בתו התוספות לפרש מתחלה הא דמתה מביא ראיה על הבנים דהא ודאי אין צריך פירוש דכיון דאין בדוכים אחריה במתה צריך להביא ראיה שהבנים הם של המתה כמ"ש בסמוך אלא דבאו אלא לפרש הא דקתני אין מביא ראיה על האשה פי' שהם מן אשתו שהלכה למדינת הים עמו כו' אלא מאחר שמביא ראיה על הבנים שהם מן האשה שמתה שם א"ל כו' ותו לא מידי ודו"ק:

דף פ תוס' בד"ה לא שנו אלא בקדשי כו' ומתני' דהכא סברה כמ"ד מעלין כו' והכא ה"פ כו' עכ"ל לכאורה דבריהם תמוהים מי הכריחם לומר דמתניתין דהכא סברה דמעלין מתרומה ליוחסין כו' אלא דלא הל"ל אלא דהכא בעי ברוכים משום דקדשי הגבול היינו בכל דבר שבקדושה אף להשיאו אשה ולא ליוחסין דקאמר היינו לסקול כו' מה שאין כן התם כיון דלאו כרוכים הם אינו נאמן להשיאו אשה וכן הוא בתוספות ישנים גם בתוס' בפרק שני דכתובות כתבו בזו"ל בשם רבינו תם בענין אחר וז"ל ההיא דקדושין אתיא כרבי יהודה דאמר אין מעלין לכהונה ע"פ עד אחד וקדשי הגבול היינו לכל דבר שבקדושה כו' והא דקאמר התם אבל לא ליוחסין היינו כו' לסקול ולשרוף כו' עכ"ל ע"ש ויש לייחס דבריהם דהכא ודו"ק:

בד"ה שדרכו של תינוק כו' לכך פירש ר"ת שתינוק ודאי עומת כדמפרש כו' מפני שדרכו של תינוק לטפח פי' בשיסה כו' עכ"ל ולפירושו ולטעמו הע"פ שאין בלא כידו ממאין חכמים ולא נקט הכא בלא כידו אלא בלא כרותה

חכמת שלמה

דף עח ע"א גמ' רבא אומר בעל לוקה כו' נ"ב הסמ"ג כתב דצריך בעילה וקרושין ואז לוקה שתים וכתב נמי דלא חייב בבעילה לחוד בלא קידש אלא בכ"ג באלמנה שמהללה בביאתו לאפוקי גרושה וזונה כו' שבבר פסולה אינו חייב בבעילה לחוד ע"ש וג"ב עוד ומה שיש להקשות לדעת הסמ"ג הכי הל"ל קידש לוקה לא קידש אינו לוקה למעושי בעל בלא קידש וע"ז הוה שייך למימר ומודה בכהן גדול באלמנה שאם בעל ולא קידש דלוקה אלא משום דלא פסיקא כי לפעמים אפילו על גרושה לוקה בבעל ולא קידש וכגון שגמר ביאתו דחייב משום לא יחלל וק"ל והארכתי בביאורי הסמ"ג: **שם** מה להצד השוה שבהן שכן פוסלים בביאתם והכי יהודה גר נמי כו' כצ"ל וג"ב כך צ"ל לפי' תוס': **רש"י** בד"ה כ"ג באלמנה כו' לא יחלל הס"ד: **בד"ה** משנורעו בתוליה כו' גטרו בתוליה לביאה שאם כו' כצ"ל:

דף עט ע"א רש"י בד"ה וכ"ת בציר ליבא טפי איבא והא אלא בלבר קאמר ל"נ בצ"ל וג"ב מצאתי בגמרא ישנה וכן בא"ש: **בד"ה** כל ג' כו' תרומה ואיבא למ"ד כו' כצ"ל: **ע"ב** גמ' בקבא זוטא והא' מדרבנן כו' בצ"ל: **רש"י** בד"ה כ"ע כיילי כו' א"א והאי מדרבנן כו' הד"א:

דאסיר תולין בחדש פ"ר כ"ב מלמון תוספות פרק כיסוי הדם ע"ם
דף פא ב"א"ד תיוק במלה בגד הקבר ומוסיפים כו' חדש עהור נתנו לו
מאיר כו' עכ"ל תע"ם שסתם תיוק טמא לפי' ר"ת היינו ממגע נדה
ומת עהור מטומאה סהיא טומאת ז' וכעי הזאה שלישי וסביעי כ"כ התוספות
בפרק כיסוי הדם, ופרק כל היד ע"ם וקשה דל"ל דחדש עהור נתנו לו דת"ל
דחדש עמא נתנו לו שנעלו מן הקבר אין התיוק טמא טומאת שבעה דחדש
מגבע בחדש עמא מת לא הוי רק טומאת ערב ודו"ק : בד"ה סמוך
מיעוטא כו' דהא בהדיא אמרינן בסמוך בשמעתין דעשאוהו חכמים כו' עכ"ל
לא ידענא מאי ראיה היא זו דהא לרבנן קאמרינן הכי דעשאוהו כים כו דעת
לבטול אבל לרבי מאיר דמטהר לא שייך כיה לאימר דעשאוהו כים כו דעת
לבטול וכ"ה בתוספות בפרק כיסוי הדם דעיקר טעמא דרבי מאיר משום
דאין בו דעת לבטל ומאי לאו הכי הוה פלגא ופלגא כדאמרינן ביבמות
ובכתוב פרק כל היד הקבו הדרבה לר"מ ל"ל טעמא דסמוך מיעוטא לחזקה
כו' עיין כס ועיין בס"ה בתרוסיהו פרק כל היד ודו"ק : בא"ד דעת כו'
ומאי הוה רוב הכוב הם לאיסור דאפי' קבן בו דעת לבטל כו' וע"כ ל"ל כן כו' ורובא
דאיסורא רובא עדיף מה עכ"ל לכאורה מאי חולמיה להו לאתויי מהתם הא ה"ג
תרוייהו הכי לרבנן רובא ורובא דאיסורא רובא עדיף וכיון דרובא עדיף אין זה בפרק
פלגא ודאי ח"ב פשיטא אין בו דעת לבטל [illegible] אין [illegible] מרומה אי
לאו דאין זה רוב הכוב הם לאיסור דהתם [illegible] ורובא
עדיף תיבשה אפילו לקולא וה"ה הכא [illegible] לדיבורה לקולא
וק"ל : בא"ד ולפי זה ניחא מה במקדש [illegible] כל [illegible]
בחריכות אינן אלא דבריהם דלעיל ותדע שאין הכוב כי אחרין דבריהם אלו
אלא נלעין ופי' לדבריהם דלעיל ודו"ק : ע"ב בד"ה בר"ל אף כו' [illegible]
עשקינן חיליה בחד ודכוותיה כיבראל מי שרי כו' עכ"ל ולכאו' לאוקמה
בחרי דבישראל שרי כדבתרינן התם דלא איירי בתלתא בדרך דכוותיה נמי
ישראל דבעוים מי שרי כו' ועיין סס פרש"י ודו"ק : בא"ד לכך נראה
לר"י דלרבי שמעון אינו אסור אלא בשאין אחתו עמו כו' עכ"ל אין זה
הדוקק דבאחתו נמיס שרי לר"ם אפילו בלא אחתו עמו לפי' ר"י ולגירסתו
ובאמה אחת לרבנן נמי שרי באחתו עמו לפר"י ולגירסתו אבל לשון תוספות
יבמות נכותים בזה וז"ל לכ"ע לר"י דר"ם איירי בשאין אחתו עמו וה"נ רש"ת
כו' ודו"ק : בד"ה כי ההיא כו' כדאיתא בספר הסידים כו' עשות הוא
דגמרא ערוכה היא בסוף מסכת מ"ק ע"ם בפרש"י וק"ל :

דף פא בד"ה תלקין על כו' דהא הכא מיירי ליוחסין ואפ"ה אמרינן דאין
אוסרין כו' עכ"ל ולולי דבריהם היה נראה דלק"מ דהכא מיירי
בידעינן עם מי שתייחדה במכירין אותה שאינו פוסל בביאתו לכהונה וק"ל :

א דף פא ע"א ל"ל והא מר הוא דאמר בכפרים ב"ד ב' . ול"ל דהיו עם רב יהודה
יהודה שוד אנשים אחריים דאל"כ מאי קשיא ליה לרב יהודה [illegible]
בדרך הוא וכעי רב אלסם וק"ל : סקבא דבתא דיגלא . פרש"י שיש שם קבולות אנשים ונשים
לשמוע הדרשה כו' וכפ"ג אמרו בכ"ם שעשו תיקון גדול מ' החליל ולפירושו ה"ל שבתא דרוגלא
דחז שיקר הדרשה ועפרוך פי' בדיגלא מתם ומבים הכיון שאוכלין ושותין ובטלין ממלאכתם
מתיחדין כו' עכ"ל ע"ש : נורא כי שמרה אחו כו' . ולאי דהם הכיון שלוקה בביתו בספר"ו
אבל הוא ולאי נהכיון על נורא דוקא בדמוסיק דולאי לא הוליא ר' שמרה אחיה שקר מפיו .
ועיין דאשבעיה על דיוק מיגיס כו' בעיין שאמרו גבי בועז שאמר אי ר' שיש נשבע
לילרו ובקבא ולרא דעבירה נורא כי כמו שבאים אחתה כן ולרא דעבירה הוא מחתם כמ"ם גבי
אחתה והזונות רחלו מבוים דאחתה אים מגונן מי ונשבעתה לו איזבל נורות ונגות נחמנו ואמרו
נמי בגמרא הבעיה כתם בגטורת ה"ם את נורא . [illegible] ביסרא ואנא עדיבנא מיבך וק"ל : אי לאו
כו' הוכרו כר"מ ותודתו כו' . ר"ל דולאי הילא"ר שולש יותר בנדונים מ"ם לא הגיעל אחתיו
ולרא גדול ממני אלא שבתוכה מגבא ומגלא מגבא ויבורון ומגלא מן אחתא בדאמרינ. פ' אים
נוטל ע"ם ודו"ק : גיראא בשיגא דסבן כו' . קלנו יין שהיה סרסור דעבירה זו בסמוך וכה"ל אמרינ
בני עובדי דמייתי הכא ונקע גיראא בלוחה עם הילא"ר : אידבמי ליה בעיגא מו ר"ש נוחלי כו'
כ"ע אחתא ואנא כו' . כי זה דרבו בל הילא"ר בס"ם פרק החליל בתחלה קראו הגן ובסוף קראו
הורה ולכסוף קראו אים בפרש"ו שם וכן הכא בתחלה עני אולך אחרתי ברחוב שוחל על הבתחים
וא"ל כאורח מגונ"ו ואח"כ בבעל הבית אתה : ע"ב אזל בתרים בכל קמיה בדחזייה מלעבר
כו' . לפי דעת פליטו אים הן כן אדם ומיתי בבר בנית מגלך ערב ל"ם הים אבור עתה שזה
דגמל קמיה אים אחר הוא ולא ידע מה היה לו אפשר דהוה סבר הבתח דבתחלה עשה ולא
בת אז ואזל הבתח בתרים ובכל קמיה ומיתי ולכך היה מלעבר ביותר : ואמר ליתא מר רחמנא
לגבר היה בשבן כו' . דוקא הוא מדת דיקוים בס"ם בגיטין בן יהוידע בהשבון ובשבן שומד
על ישראל לשבנו ואמר ס' אל הבשן יגבר וגו' ולא מלינו שקולו ודו"ק : הרחמן יגילנו מילא"ר
כו' . הגם שתחלו"ל הכל בידי שנים חון מירלת שנים מ"מ הכל לעבר מעיינין לו וכפ"ג אמרו
בפ"ק אלמלא שקה"ם שוהו חון יכול לו כו' ע"ש : כמה סגו דפרים מיגאי מיגאי מ"ש קמוכ"ו
עכ"ל . פרפ"ו דפרים מיגאי מחמת זקנה ומה יגא מילא"ר עכ"ל ל"ל עד שבתא הוה בפרה
הא דפרים מיגאי מחמת זקנה הוא לכך לא קשה עלמה כל אותם הבנים אבל בשבתא דשמעי
מיגאים לשתפלל בלילו מילא"ר אי הוה פרים מבוש זקנה לא הוה לריך לשתפלל ומ"מ אמר
הכי ולכך ראתה הבתא לקשה עלמה בפנינו וק"ל : אישה בפרס וה' יכלה לה כו' ויהיו לא
ידעה בהבר לה בעולה כו' . בקראי קמאי דפרקא הפרת לא לכתו והבפרת אלוכה נמי כתיב
וה' יכלה לה ומיירי נמי אחר הבר בהפרה כמו בפרפ"ו בחותם הבר דהי לאו קרא להבא
בגבולה הנכו כי קראי וה' יכלה לה איירי בעיין אחר אים עברה ולא הבר לה אחר ואחרום
יכלה לה ה' אבל בהאי קרא דגבולה מבוים בפי' מיגה בפרס וה' יכלה לה דמשמע אחר
הבר וק"ל : כי מעי לאחי בסוקא כו' לאמוד בבר אחיר כו' . ובאיתר קרא נקיע ר' עקיבא
מי שיתכוין לאמוד שומן כו' דקרא קמא נבי נדרים הוא בלאו ובמוהו בבר אחיר אבל האי
קרא דהוא לא ידע ולא חסם וגו' בקרבן איירי אלא כל רק על מחיבי כריתות כמו אבל ובשתא
ניחא דאלעיבו הכי הבי קראי מבוים דאיון אים הבאי דגדרים אינון בק בלאו יש לו סליחה

חכמת

דף פא ע"א גמ' שפיר דמי אמר ליה כגון אנא ואת כו' בצ"ל וג"ב ס"א
א"ל לאו בשרים כגון אנא ואת כו' אבל ברש"ל דפי' בתמיה
בישמע כגירסא של פנים : שם אבל ביחוד א"א לא שלא תהא כו' נ"ב
לכאורה נראה דהוקא אותה אין מלקין משום לעז אבל אותו מלקין דמאן
ידע דבעבורה הוא נלקה ומשו"ה מיושב רש"י שפיר מה שפירש אם בעלה
בעיר אין הוששין משום יחוד להלקות הלא בלאו הכי אין מלקין משום לעז
ואף התוספות לא הקשו על רש"י מזה כידי אלא בוראי ה"ק בעלה בעיר
אין הוששין אף להלקותו רק שהטור אבן העזר כתב להדיא שאף אותו אין

מכל האי דהלב נבא טוען ואין לו סליחה רק בקרבן אבל בחיד דמיר מייתי גם בקרבן אחר
מכל המיר והולרך סם לעבשות לרוכות אחרתי מלבתים ר' מקיבא ע"ש : אי"ס כן ויחיק
אומר כו' . בפ"ד דמיר קאמר דאיסי קאמר דקרא אירי בפי' חיובות אח' בל חלב וא"ל
מומן ואמרו לפי זה אמאר זה ידון כל הדוויים הר"ל עד"ז שנקבע לאיסורא לוקה
בדרך נשיאת עון אבל לא בחיבה אחת דלא נקבע בו לאיסורא בלל ובחבו הוסי' סם
דדרסי ' ד' ו' ו' ר"ת ר"ד ו"ב ו"חבם ו"נפ. ודו"ק :

דף פב תוס' בד"ה אלא הכל בל לפי זכותו סירוס לפי מזלו דבני מיי ומזוגי
לאו בזכותא תליא אלתא אלא במזלא כו' עכ"ל ולשון זכותו לא
משמע כן ולולי דבריהם נראה דזכותו ממש קאמר דע"י זכות גדול אפשר
שיסתנה המזל בסיוע דשמיא כמ"ש התוספות סוף מיכת שבת וכמ"ש
בחידושינו במסכת נדה אלא דאם אמר דאמרינן התם כי הכא מה יעשה אדם
ויתעשר כו' יבקש רחמים כו' ומה יעשה אדם ויהיה לו בנים יבקש רחמים
כו' ומה יעשה אדם ויתחכם כו' יבקש רחמים למי שהחכמה שלו שאמר כי
ה' יתן חכמה וגו' וכבן זכו אלהינו ויגאלנו כמהרה אמן כ. יהי רצון :
ח"א דף פב ע"א לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה מו . נ"ל כמאלה
מפרש"י אבל מאחי דדרש בגמרא בר קפרא לעולם ב נקיה וקלה
וקאמר עלה מאי היא שמעו דמלה וקלה לא היא כתוב בתחני' דאל"ב מה הוסיף בר קפרא
אמתניתין ושוב אמאי לא קאמר מאי היא אמתני' ול"ל דודאי בלי אומנות בלל לא . ויוד אדם
על תפלתו לתעשר בדאמרינן בפ"ק שחיב כל אם לגמד בנו אומנות ולכתוב מאן דבל . ובעיבו
נ"ב בתנות בל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה אלא דקאמרינ שאל יחשוב אדם ה' ליאכה
בבפה יתפרנס והחיה מלאכתו בבנו ותורתו ערבי אלא שיעסוק במלאכה נקיה וקלה . ומיבל
לעבות תורתו בבנו ומלאכתו ערבי בדאמרינן במס' ברבות ויתבלל לתי שבשוב . ולא
לתעבר גם ממלאכה קלה וערבי שברי לחינו שאין אומנות שאין בה עשות ועבירות כו' ;
בתוספות בלבות ע"ם ור' נסולרי דקאמר נתי לקחן מיגה אלי בה אומנות בבשלה בו אלא
הוקים ודאי בלא פלגי ובריך בל אדם לגמוד אומנות אלא דה"ק מגיה אלי בהקבעות בל בו
בלאומנות ואלי מלמדו תורה בקבע ואומנות ערבי ר"ם בהאומנות אינו מוחד לאדם אלא בלבותי
אלא בות בכתו לקבע לו אומנות בבדה אבל בבבה לידי וקבה לו תולי אינו יכול לעשות אלבה
כ"ב בדי פרנסתו אבל התורה אינה כן דע"י בתורה המלאכה נקיה וקלה בעבוד גם
בימי זקנה מתברכת לו וזה הה נתקיים בידו בלבד דאסידים הראשונים בברכות . ומיהו
בבערותו מהו אומר וקוי ה' יחליפו בח ו' . בפסיקתא לבעל מגיה אמר נוחן לייפה בה
ולאין אונים וגו' עד יאכו ולא יעפו בבבל בבל זה לפי שיש ג' ומנים בחדם בערות ובחרות
וזקנה גם בל מעשה אדם חלוים בג' דברים דהיינו הא' בחדלות במ"ם ויד הרוגים תעביר
והבל בעולל בנ"ם הוי בני ומעוני לאו בזכותא תליא אלתא בעולא והב' בזכות בדול המבבה
מזל בע"ם הוים בסוף מס' בבת וחבל לפי זכותו דקתני נמי בבת הייב נמי זכות בדל בע"ם
בחדוני הלבות והבתא קאמר נוחן ליפה ע"י בחדלות דב בח ולאין אונים מגד בחזל עבבה
ירבה ואמר ובני ראה בלה ויעפו בערים בבלאכתן גם יינעו מגד מזון וכן בחורים בבל מגד
בחדבוהן ובבבלון מגד מזון אבל קוי ה' ישיגון אוכל קבע ומלאכתן ערבי יחליפו בח בחת
בחיתון ע"י בתורה בעקרתא הוביה וכן מגד מזון גם אם הוא רע יעלו אבר בבבים ויהיה
עולין לבעבה מבמזל בע"ם בחברים הבע לא הין הבעה אלא מלמעלה לעבה כו' ובבים אולין
אינולו לב"ה בע"ם ובעבה נבדבה וגו' ולא יינעו ולבו אח"כ בע"ם בלבו מהיל אל הל
ולא יעפו : ראית מימיך היה ושוף שיש בסם אומנות כו' . יש לדקדק דלא נקע נמי בבאם
ובבריאתא קאמר מימי לא ראיתי בבי קיין ואחרי כו' ולא ניחתיבו לעבקש נמי בבאם ובבר
בבבם בינוי לשון לא נבראו אלא לשמשני הוא לים לאמור נמי ואחי לא נבראתי אלא לשמש קיבו
וי"ל כי בחתא החיים אינה לוכך לתשמים אדם לבלאכה בדקאמר פרק הרבע מיתת דפ"ר
והבתיב ולבל החיים בראומסת אלי לאו לאכילה ופרפ"ו דחיות לאו בני מלאכה בינהו א
נמי בדתק לומר דם לאוחין כו' אבל הבבמה עיקר תשמיש לבלאכת אדם והא דקאמר
לא נבראו אלא לשמשני הוינו לשוס ד"ל בע"ם בו זה בל אדם ובבתא לבלאכה גם
בהוקם תלוין ר"ל בעבור אים בוסן מלאכתך בשבתקבל אדם בעבלנו תבלנה גם
נתקללה עמו ובני ישראל בתיב ותבתא דגנך וגו' ונתתי עשב בשדך לבהמתך וכה"ל אמרינ
בבבורות אבל החיה ומבל הבבמה אם מחיה נתקללה מבבתה בל"ם כו' ודקאמר לא נבראו
אלא לשמשני אים בבל מולבחים בבריאה על ענין מעשיהם ובבריאם לאדם אבל אדם אים
בחיים לא אמר הא אמר הא לבבא אלא אני נבראתי לשמש קוני לפי בחיבתי בעובה וקאמר אבל
דים לגמוד ק"ו מחיה אלא אבראותי את מעבי לעשות בחיים ברבי ומלאכה בבע בלבו
ודו"ק : בזקנותו מהו אומר עוד ויניבון בשיבה נמי . אמור אים בבר וגו' דה יהו אים
מלאכתן בבע ותיבתן ערבי לא ידע דאין זה בבוס לו לזקנותו ז"ם בפרוח בעים בבע ב
מעלייתן במזלן בע"ם אין לך עבר מלאבה אאין לו מזל מלמעלה ויהיו לו בוסנים אבל בבע
בחדלות בשולבן ומלאכתן בבמדה אין ערבי לו אאין לו אתבינה . ובבבלו בבל בבבע בבבע
אמר בתחר יפרח בבעשבו מלאכה אחתבבתה בו ובאחרו בלבבון ובבה מגד מזלו ואמר ב
נבבה לבן ע"ו בעבו תורתן בבע בבבע אתולים בבע בבבע בבבע בבבע בבבע בבבע
היינו בבתי מדבשות הם נותן לבם אחרית ותקוה בזקנותם ובשיבתן בבבות ע' בים . אמר
עבור מיתה על בעותיו ניתן לו מיבונו בשיבה עד שיבותו לבבורות בהיינו פ' בים בבבה
עוד וע"ד מייתי מאבראם בבים לעד בל התורה בולה ומלאכתו מתברבת גם בזקנותו בבע
ואחרבהם זקן ומ' ברך וגו' ובפ"ק דיומא בבים לעד בל בבבה בתחלה עני אולך אחרתי ברבה בוחל על הבתחים
(בפ"ב דיומא) ובם יבוחר ע"ם : לא יגמד כו' חבר גמל קדר בפן כו' פרפ"ו דבלבו בבבים בולה
בלאומנתן אומנות לבבים לבבים קבי אבולבו ובבי הם ר"ו דאומר מבמו מגיע הבגמלין מיבן בבבן
ובבפים בדרבים הבוקים הון מבבים והאי בלאומנתן אומנות לבבים לא קאי אלא אבבבה
ומנוני ובבתא ר"ו מבמו לא פלגי ומלאת בלבבי בבבים הוא וק"ל : בוב בבבבים לבבים
ובבבר כו' . יש לפרש טוב בבבבים דבהיינו שמחיב עלמו לטוב ולאומתה בבבבים בבתן
בבוטו וסומך ביותר על בתחתתו מחיב בחותו ובבבים הוא עוים בבבע זה בחולה ומבבת
אם בחולה בבבבותיו בדבר מבוים לחולה הם אבל יש לו ליבם ולחן עם בבר הבבבים בין
בבוא בבבת בבבות : ובבשר בבבבתים בותבו וכו' . לפי בלבולה הבבבים מבוים בבבבים
מוחבים גם בבם אבבי בחן ליתן דובי בבאר בני אדם וש"ל אמר ונם הבבר שבבם לבבות
לבמו לדבר בבתת עם הבבבת אם הבבבת בל אחתן לא בחתן בבבבן המחובבים בל הבבבים עלו ובבי
הוא מתם בותבו של עמלן בבאמר בו ויבמע הבבבני וגו' ובבר בבבבב דבמלן הים בבבבן
ובינה לבמו לדבר בלבון בבבן בבפר"י בחומש ודו"ק : ע"ב אשרי מי בבוחם בבו
בבומבות בו' אבבי מי בחומבות בבם בו' . לבאורה לא בבל אלא הך בחריתא ומי בבבבת
ליה בחומבות בבותיו ול"ל דבקמייתא אבמושינן גם אם בוח בינה מלאכתו לבבבה מ"מ אוו לו
לבי בבוחה בבותיו בחלאכה בינה בבבה בבבבה לו לבמוד מלאכה אחרת גם אם הוא בבבבה
בין אלא בורבא גם אלא רחם אותם מבבותיו וק"ל :

סליק פרק עשרה יוחסין וסליקא לה מסכת קידושין

שלמה

מלקין משום לעז וצ"ע : ע"ב גמרא רב ששת מעבר ליה נהרא כו' כן הוא
בס"א : רש"י בד"ה במה התוב מדבר מאחר שאישה הפרם בזה שאכלה
בהיתר אכלה ומה זו סליחה בצ"ל ותס"ד ואח"כ מה"ד והיא שותה יין
מזודה כו' . ומה"ד אלא תיאי כו' : בד"ה אמר רבי טרפון לאנשי ביתו
הס"ר : בד"ה שתי ובמות כו' צרה וכן אשה וצרתה כו' בצ"ל :
בד"ה תינוקת בת כו' קידם לכן שומא הס"ד : בד"ה זה וזה בו'
בסימנים שבדרדים דהיינו בוחל כו' בצ"ל
דף פב ע"א רש"י בד"ה נקיות כו' שפיר נאל כו' הר"א